This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

UNIVERSITY
LIBRARIES

A M. TUD. AKADEMIA TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁG[illegible]
KIADÁSAI.

M. TÖRTÉNELMI TÁR I. köt. X. és 280 l. egy arczképpel 1 ft. 10 kr.
— — — II. köt. 215 l. [illegible] hasonmással 1 ft 10 kr.
— — — III. köt. 264 l. egy [illegible] 1 ft 40 kr.
— — — IV. köt. 260 l. 1 frt 40 kr.
— — — V. köt. 237 l. 1 frt 40 kr.
— — — VI. köt. 284 l. egy arczképpel 1 ft 60 kr.
— — — VII. köt. 266 l. 1 frt 50 kr.
— — — VIII. köt. 250 l. 2 kőnyomatú táblával 1 ft 60 kr.
— — — IX. köt. 244 l. 1 frt 40 kr.
— — — X. köt. 320 l. [illegible]
— — — XI. köt. 284 l. 1 frt 40 kr.
— — — XII. köt. 262 l. 1 frt 70 kr.

Az egész tizenkét kötetes folyam ára tizenöt forint.

TÖRÖK-MAGYARKORI TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. Első osztály: [illegible] Okmánytár a hódoltság történetéhez Magyarországon. Szilády Áron és [illegible] Sándortól. I. II. köt. XXX és 408 és 480 l. 2 frt.

MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt.: Százados magyar levél 1504—1560. Szalay Ágostontól. XX. és 331 l. [illegible] 4 frt.

FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK betűrendes [illegible] Czinár Mórtól. XVI és 549 l. 5 frt.

ÉVMUTATÓ Fejér György Okmánytárához, Knauz Nándortól. 44 l. [illegible]

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON. Gróf Teleki [illegible] X.—XII. köt. Mindenik kötet ára 3 frt 50 kr. — [illegible] köt. sajtó alatt.[illegible]

BUDA-PEST és környékének helyrajzi története. Rupp Jakabtól [illegible] és 300 l. 2 frt.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA. Magyar Történelmi Emlékek, [illegible] ára 4 frt 15 kr. — E nagy gyűjtemény tartalmát l. a boríték következő [illegible]

A M. TUD. AKADEMIA TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁ[illegible]
KIADÁSAI.

M. TÖRTÉNELMI TÁR. I. köt. [illegible] 206 l. egy [illegible] [illegible] ft 10 kr.
— — — II. köt. 215 l. [illegible] 2 ft [illegible] kr.
— — — III. köt. 234 l. egy [illegible] 1 ft 40 kr.
— — — IV. köt. 260 l. 1 ft 40 kr.
— — — V. köt. 241 l. 1 ft 40 kr.
— — — VI. köt. 264 l. egy [illegible] 1 ft 60 kr.
— — — VII. köt. 265 l. 1 ft 60 kr.
— — — VIII. köt. 250 l. 1 kőirati táblával 1 ft 60 kr.
— — — IX. köt. 244 l. 1 ft [illegible]
— — — X. köt. 240 l. [illegible]
— — — XI. köt. 240 l. 1 ft 40 kr.
— — — XII. köt. 292 l. 1 ft 70 kr.

Az egész [illegible] folyam ára [illegible] forint.

TÖRÖK-MAGYAR-KORI TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. [illegible]
[illegible]
[illegible] I. II. köt. XXV és 169 és 280 l. [illegible]

MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt. [illegible] magyar levél 1504–1560. [illegible]
[illegible] XX és 160 l. [illegible] 4 ft.

FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK [illegible]
[illegible] XVI és 540 l. 5 ft.

ÉVMUTATÓ [illegible]

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON. [illegible]
[illegible] XI. köt. [illegible] 9 ft 65 kr. — [illegible]

BUDA PEST és környékének helyrajzi története. [illegible]
[illegible] 206 l. 2 ft.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA. Magyar történelmi emlékek. [illegible]
[illegible] 3 ft. 45 kr. [illegible]

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA.

ELSÖ OSZTÁLY.

TIZENEGYEDIK KÖTET.

PEST, 1867.

EGGENBERGI [illegible]. AKADEMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

X DIPLOM. ARPADIANUS CONTINUATUS.

ÁRPÁDKORI
] J O K MÁNYTÁR.

A M. TUD. AKADEMIA TÖRT. BIZOTTMÁNYA

MEGBIZÁSÁBÓL KÖZZÉ TESZI

WENZEL GUSZTÁV,

M. AKAD. RENDES TAG.

HATODIK KÖTET.

(A MÁSODIK FOLYAM ELSŐ KÖTETE.)

890—1235.

PEST, 1867.

EGGENBERGER *FERDINÁND M. AKADEMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.*

DB932
M63
v. 11

Nyomatott Emich Gusztáv, magy. akad. nyomdásznál, Pesten 1868.

ELŐSZÓ.

Tizenkét éve, hogy e sorok írója a Magyar Tudományos Akadémiának Történelmi Bizottsága által Fejér György „Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus et Civilis“ című munkája az árpádi korszakot tárgyazó részének folytatásával és kiegészítésével, illőleg ezen folytatásnak eszközlésével megbízatott. Közvetlen alkalmat erre az szolgáltatott, hogy néhai Czech János akad. rendes tagnak halála után (1854. novemberhó 1.), annak hátrahagyott kéziratai közt, melyeket az akadémia saját könyvtára számára megszerzett, egy csomó találtatott, mely nagyobb számú még kiadatlan árpádkorú okmányoknak másolatait tartalmazta. Ezen gyűjtemény annál becsesbnek tartatott, minthogy nevezetesebb hazai levéltáraink akkor a tudomány vizsgálódása előtt többnyire még zárva voltak, úgy hogy egy más tekintélyes buvárunk méltán azt mondhatta, hogy „egy árpádkori okmány felfedezése a magyar oklevelész előtt annyit tesz, mint egy erőd bevétele a hadvezér előtt, vagy egy sziget felfedezése a geographus szemében.“ A magyar akadémia történelmi bizottsága tehát ezen Czech-féle gyűjteményt a hazai történettudomány érdekében hasznosítani kiván-

ván, amazok alapján Fejér okmánytárának kiegészítését tűzte ki magának feladatúl, minek eszközlését alólirottra bízta. Hogy pedig én ezen nehéz megbízásnak teljesítését magamra vállaltam, annak is kettős oka volt: az egyik az, mert akkor hazai tudósaink közül nem igen volt; ki ilynemü munkának elvállalására késznek nyilatkozott volna; a másik pedig az, mivel az okmányoknak tanulmányozása fiatal korom óta legkedvesebb foglalkodásaim közé tartozott. Mindamellett nem tagadom, hogy magam is csak nehezen határozhattam el magamat; egyrészről, mert legközelebbi hivatalos teendőim munkaerőmet csaknem egészen igénybe vették, s másrészről, mert okmányi tanulmányaimnak akkor egészen más czélpontjai voltak. Nem azoknak kiadása, hanem általában történelmi felhasználásuk volt az irány, melyet követtem; s ha szerencsés nem vagyok, néhai mélt. Rimely Mihály pannonhalmi főapát pártfogását vállalatom számára kinyerni; ha főt. Czinár Mór pannonhalmi levéltárnok engem kölönös részvéttel nem támogat; ha végre más hazai buváraink is (Érdy János, Knauz Nándor, Szabó Károly, Horváth Mihály stb.) nekem segítségöket nem igérik, úgy hiszem, hogy az Árpádkori Új Okmánytárának kiadásához soha nem fogtam volna. Miután azonban ezt magamra vállaltam, azon voltam, hogy mindent, a mihez férhettem, a vállalat érdekében megnyerjek; azon programmhoz tartván magamat, melyet a munka I-ső kötetében közzé tettem. Így indíttatott meg az Árpádkori Új Okmánytárnak első folyama.

Azóta, nagy örömmel mondhatjuk, hogy viszonyaink a hazai történelem érdekében sokkal kedvezőbbre fordultak. A levéltárak a hivatott buvár előtt most már

hazánkban is megszoktak nyilni; míg az ifjabb nemzedékben új munkaerő támadt, mely történelmünk jövőjére nézve a legszebb reményekkel biztat. Ezen új conjuncturák közt tehát az Árpádkori Új Okmánytárnak második folyama is, melynek I. kötetét ezennel a közönségnek átnyujtok az elsőnél kedvezőbb körülmények közt lát napfényt.

Az előbbi kötetekben is hálával említettem, miszerint a már fenntisztelt akkori pannonhalmi főapáton kivül több hiteles hely, előkelő birtokos család és hazai város megengedték, hogy levéltáraikban vállalatom számára tanulmányokat tehessek, míg néhai gróf Dessewffy Emil és báró Eötvös József, mint a magyar akademia elnökei, e tárgybani igyekezeteimet hathatós ajánlásukkal támogatták. Okmánytárunk első folyama ezen tanulmányaim által csakugyan sok fontos és érdekes adatot nyert. Még több azonban az, mit — mivel a munka előre haladt volt — akkor már nem használhattam, mit azonban a második folyam most fog közzé tenni.

E tekintetben tehát mindenek előtt szent kötelességemnek tartom, mindazon hazai testület és jeles hazánkfiai iránt legforróbb köszönetemet kifejezni, kik levéltári tanulmányaimat ugyancsak támogatták és elősegitették. A veszprémi, győri, beszterczebányai és szombathelyi káptalanok, s a pannonhalmi, zalaapáti és leleszi konventek azon lelkes rokonszenvvel nyitották meg előttem levéltáraikat, melyet a magyar clerus minden időben a komoly tudomány iránt tanusított; melyet azonban a krakói káptalan részéről is tapasztaltam, hol több a magyar történelem szempontjából érdekes okmányt találtam. Herczeg Batthyáni Fülöp, néhai herczeg Eszterházi

Pál; gróf Károlyi György, gróf Forgách Károly, gróf Zay Károly, báró Révay Simon, báró Mednyánszky József és Dénes, báró Vécsey József, báró Perényi Zsigmond, és több más előkelő birtokos igénytelen igyekezeteimet pártfogolván, módot nyujtottak, miszerint családi levéltáraikban a hazai történelem érdekében nevezetes kútfői anyagra szert tehettem. Nem csekélyebb elősegítést tapasztaltak okmányi tanulmányaim Melczer István királyi személynök úr Ő Excellentiájának pártfogása által is. S végre Pozsony, Nagy-Szombat, Sopron, Körmöcz-, Selmecz- és Beszterczebánya, Trencsin, Kassa, Nagy-Bánya, Zsolna, Rimaszombat és Rozsnyó városok is azon szivességükért hálára kötelesznek, melynél fogva nekem megengedték, hogy levéltáraikban dolgozhassak.

Ezeken kivül a jelen gyüjtemény főpártfogójának a főméltóságu Magyar Királyi Pénzügyi Miniszteriumot tisztelhetem, mely a Magyar Tudományos Akadémia elnökségének közbenjárására nekem megengedni kegyeskedett, hogy a budai királyi kamarai levéltárnak valódi történelmi kincsházát tanulmányaim számára használhassam. Az Árpádkori Új Okmánytárnak második folyama tartalmának nagy részét ezen kegyes pártfogásnak, s nagyságos Gervay Károly ezen levéltár igazgatója, és tek. Kudelaky János levéltárnoka urak szives támogatásának köszöni, kik mit sem mulasztanak el, a mivel munkásságomat elősegíthessék és könnyíthessék.

Ezen sokoldalú rokonszenves részvét és pártolásnál nem kevésbé fontos az irányra nézve, melyet okmánzgyüjteményünk követ, azon mindinkább növekvő

lendület. mely ujabb időben a hazai okmányügyre nézve az ifjabb nemzedékben mutatkozik. Bizonyságúl szolgálna a dunántúli történetkedvelőknek már pár évvel ezelőtt megindított rendes összejövetelei, s legujabban az országos történelmi társulatnak alakulása; valamint a hazai okmányoknak azon közzételei, melyek nemcsak ezek, hanem egyes tudósaink által is történtek; névszerint Knauz Nándornak közleményei a „Magyar Sion"-ban; a dunántúli történetkedvelőknek „Hazai Okmánytárá"-nak eddig megjelent három kötete; ifjabb Kubínyi Ferencz Árpádkori Történeti Emlékei stb. Ezen közzétételek általán véve a palaeographia álláspontjára igyekszenek emelkedni; s e tekintetben azon útmutatás után indúlnak, melyet nálunk egykor Horvát István és Waltherr László adtak. Én, mint egykor Horvát István tanítványa és Waltherr László személyes tisztelője, ezen eljárást tökéletesen helyeslem, annál inkább, mert volt idő, melyben Horvátnak lelkesítő szava engem is annyira felbuzdított, hogy a palaeographia nekem csaknem legkedvesebb élethivatásammá lett volna, ha más pályára lépvén, e hajlamom más irányú teendőim által háttérbe nem nyomatott volna. Különben meg vagyok győződve, hogy a palaographiának hazánkban is biztos jövője van; melynek létesítésére azonban szükségképen megkivántatik, hogy kedvelői tanulmányaik és munkásságuk számára ugyanazon terrenumot törekedjenek elfoglalni, melyen a párizsi „École des Chartes" és a bécsi paleographiai intézet már jelenleg a legszebb eredményeket képesek felmutatni.

Az „Árpádkori Új Okmánytár"-nak második folyamában is ugyanazon tervet és irányt fogom követni, mint az első folyamban. Ezen ujabb gyűjtemény tehát szintén öt kötetből fog állni, ugyanazon időszerinti felosztással. Tárgya pedig az összes okmányi apparatus, mely Magyarországnak az Árpádokkora alatti történetére vonatkozik, mennyiben eddig vagy kiadatlan, vagy csak hiányosan volt közzétéve, és ezen hiány helyreigazítható; Magyarországot, Fejér Györgynek felfogása szerint, a szó tágabb értelmében véve, mint mindazon országoknak összesége, melyek az Árpádok korában a magyar anyaországhoz annectáltattak.

A gyűjteménynek kettős momentuma lévén, az anyagi és az alaki, mindkettőre nézve álláspontom szintén ugyanaz, csakhogy több évi kutatásaim azt is lehetségessé tették, hogy az okmányoknak aránylag már sokkal nagyobb számát tehessem közzé:

A gyűjteménynek anyagi része háromféle, ahhoz képest, a mint az egyes okmányok eredeti példányok alapján, vagy másolatok után, vagy más már nyomtatott munkákból közöltetnek. Azon roppant pusztítások után, melyeket a hazai okmányügy előbbi századokban szenvedt, a történet megkivánja, hogy a meglévő adatoknak gyűjtésében legnagyobb szorgalommal eljárjunk, s hogy a magyarországi codex diplomaticusban minden okmányi adatnak helyt adjunk, melyet bármi formában sikerül feltalálnunk. Azért, ha eredeti példányokat nem bírunk, másolatokkal és kútfői könyvkivonatokkal is meg kell elégednünk. Söt ha az okmányok egész szövegére szert nem tehetünk, töredékeket és rövidebb indicatiókat sem szabad mellőznünk, milyek p. o. hiteles levéltári lajstromokban találhatók.

nyomtatvány, melyből vette volt. Az ortogra
nézve ehhez képest különböző szabályt kel-
etni; mert míg az eredeti példányok alapján
okmányokban ugyanazon írásmódhoz kell ra-
lnunk, melyet azoknak régi kiadója vagy írója
t; a nyomtatványokból vetteknél az ortogra-
nézve sem szabad ezen nyomtatványoktól eltér-
ránt kételynek van ugyan helye, ha vajjon egy
nak jogához tartozik-e, a másolatokban vagy
ványokban előforduló positiv félreismerhetlen
kijavítani vagy sem? — E kérdésre nézve el-
zetekkel találkozunk. Véleményem szerint az
második kézből vett okmányokra nézve csak
hibáknál van jogosítva azokat indokolt jobb
szerint kiigazítani; lényegesebb, és fonto-
történeti adatokra vonatkozó leginkább chro-
hibáknál azonban nem. Ilynemű hibákat ki-
eleget tesz hivatásának. Azért p. o. az első
I-ső kötetének 99. lapján olvasható pápai bul-
lyet Kaprinay kéziratai szerint közöltünk (ki

hanem 1237. Ilynemű hibákat kikerülni az okmánytárok kiadóira nézve csaknem lehetetlen; mi kijavításuk azért nem látszik tanácsosnak, nehogy azt gyanu támadjon, mintha a kiadó önkénytes megváltoztatásokat tett volna. Elég, ha ilynemű kibák kijelöltetnek.

Okmánytárunk ezen folyamának első kötetéből függelékképen, és mintegy csak például, Jehuda-ha-Cohen híres XI. századi zsidó rabbinak (megh. 1070 körül) három jognyilatkozatát vagyis u. m. responsumát is felvettem, kettős oknál fogva; t. i. mert ezek magyarországi viszonyokra vonatkoznak, s mert korszerűnek tartjuk Magyarország történetének szempontjából a középkori zsidó kútfőkre is figyelemmel lenni. Ezen oknál fogva, nézetem szerint, a Nagy-Szombatban 1862. az új kapu lerontásánál talált régi zsidó sírfelirásoknak közzététele a magyar tud. akadémia archaeologiai bizottmányának közleményeiben (VI. köt. 104. és 105. ll.), a hazai történelem szempontjából teljes méltatásunkat érdemli. De a responsumok ezekkel hasonló érdekkel bírnak; főképen ha azt is tekintetbe vesszük, hogy a magyarországi zsidóknak története, ha egyedűl keresztyén kútfőknek alapján iratik, mindég hiányos fog maradni.

Az itt szóban lévő responsumokat illetőleg megjegyzendő, hogy középkorban a zsidóknak általános szokása volt, az egyedűl köztük felmerülő jogi kételyekre nézve előkelő és talmudi tudományosságuknál fogva tekintélyes rabbiknak véleményét kikérni, kik ezt ilyen responsumok formájában adták. Ezen responsumokat az ujabb zsidó tudomány a zsidók történetének legbecsesebb kútfejei közzé sorozzák. „Eine nicht unwesentliche Ausbeute — mond egy ujabb zsidó tudós — verspricht das Studium der Responsen der

Geschichte der Literatur der nachtalmudischen
ısen, Boroszló 1865. 9. l.). Ilyen responsumok-
sőbb egész gyűjteményei készültek, s névsze-
ok, melyek itt közöltetnek a híres XIII. szá-
bbi Rothenburgi Maiernek (megh. 1305.) gyűj-
éből vétettek. Az első, ki Jehuda-ha-Cohen
sponsumaira figyelmeztetett, Cassel Selig volt
rische Alterthümer, Berlin 1848. 190. l.), a
unznak vizsgálataira hivatkozván, ki a közép-
idó emlékek tanulmányozására vonatkozólag
lal fel: „Oft wird uns hier geboten, was man
ınge nachher gesucht, oder noch heute nicht
:n hat; z. b. dasz um das Jahr 1070. Juden in
Münzpächter gewesen, was uns R. Jehuda-ha-
in Mainz berichtet" stb. (Zur Geschichte und
ır, I. köt. Berlin 1845. 537. l.) Németországi
m alkalmával 1853. Berlinben dr. Zunz-ot meg-
:am, ki oly szives volt kérésemnek következ-
:zen responsumokat a zsidó nyelvből előttem

kat vizsgálódásaimnál felhasználni igen, de azokat az „ars diplomatica“ álláspontjából összeállítani és közzétenni, már nem igen leendhet többé hivatásom. Feladatomnak mindazáltal fogom még tekinteni, a második folyam V. kötetének befejezése után összesen a két folyam használását az által könnyíteni, hogy az Árpádkori Új Okmánytárnak általam közzétett minden köteteihez, a Czinár-féléhez hasonló, tárgymutatót készítek.

Pest deczemberhó 15-én 1867.

Wenzel Gusztáv.

TARTALOM.

890.

Lap

1. Arnulf császár és keleti-frank király okmánya, melylyel a salzburgi érsekségnek megyéjét megerősítvén, azon városokat és javakat is felemlíti, melyek, a későbbi Magyarország területén, ahhoz közvetlenül a honfoglalás előtt tartoztak. 1

908.

2. Endre jádriai priornak (városi főnöknek) végrendelete. . . 6

925. körül.

3. X. János pápa levele, melylyel Tamiszló a horvátok királyát, Mihály chulmiai herczeget, János salonai (spalatoi) érseket és az összes szlavoniai-dalmát nemzetet buzdítja, hogy az igaz keresztyén hithez szilárdúl ragaszkodjanak, s követeihez, János anconai és Leo praenestei püspökökhöz bizalommal legyenek. . . 9
4. X. János pápa levele, melylyel János salonai érseket és ennek suffraganeus püspökeit felszólllítja, hogy a római egyház szokásait híven kövessék. 11

925.

5. A 925-ki spalatoi nemzeti zsinat határozatai. 12

925. után.

6. X. János pápának a 925-ki spalatoi nemzeti zsinat határozataira vonatkozó levele. 15

928.

7. Madalbert pápai követ intézkedései Dalmátiának egyházi ügyeiben, melyeket IV. Leo pápa helyben hágy. 16

928—929.

8. IV. Leo pápának bullája, melylyel a dalmátiai püspököknek meghagyja, hogy János spalatoi érsek felsőbbségét elismerjék, és püspöki jogaik gyakorlásában megyéjök határain túl ne terjeszkedjenek. 18

9. A luxeuili (Luxoviensis) frankországi monostor alapítására és dotátiójára vonatkozó okmány, melyben a magyarok X. századi hadjáratairól említés tétetik. 9

988.

10. Vilmos mainzi érsek II. Agapitus pápához Németország külső és belső bajairól írván, különösen a magyarok ellenségeskedéseire vonatkozik. 14

993. körül.

11. I. Otto császár a prágai püspökséget alapítván, annak határait (Magyarország felé is) részletesen kijelöli. 16

994.

12. Pincias és rokonai, bolgár menekültek az uralkodó családból, Spalatóban sz. Mihály templomát építik. 29

1000.

13. Ünnepélyes okmány, mely ugyanazon alapítványt részletesebben meghatározza. 30

1018.

14. Arbe sziget közönsége arra kötelezi magát, hogy a velenczei dogenek évenkint adót szolgáltat. 33

1020.

15. Pál spalatoi érsek végrendelete. 34

1024.

16. Péter diákon adománya a spalatoi sz. Péter monostor számára. 35

1033.

17. Birtokcsere Jadrában Trasus sz. grisogoni apát és Konstantinnak fiai közt. 36

1036.

18. A bakonybéli apátság birtokállapota sz. István király adományozása alapján. 37

1059.

19. Krescimir horvát-dalmátiai király adománya a belgrádi (tengerfehérvári) apátság számára. 40

1071.

20. A keszeni község sz. Mihály monostorának Sansigoban a neumei szigeteket adományozza. 41

1072.

Lap

11. Péter sidragai zsupán és testvére Slavizo, a Jadra melletti sz. chrysogoni monostort földbirtokkal adományozzák meg. . . 42

1072—1280.

12. Posil, Adam fiának adománya a Jadra melletti sz. chrysogoni monostor számára. 43

1075.

13. Girard pápai követnek határozata, melylyel Pétert, sz. gryjsogoni apátot sz. János czellájának birtokában védi. . . 44

1076.

14. Zvojnimir horvát-dalmátiai király Lőrincz spalatoi érseknek a putalói sz. György templomát adományozza. 45

15. Praestantius belgrádi (tenger fehérvári) püspöknek adománya a székvárosa melletti evang. sz. jánosi monostor számára. . . 47

1078.

16. Zirmus spalatói prior, vagyis városi főnöknek végrendelete. . 48

1080.

17. Zerni Péter Spalatóban sz. Péter templomát építi s megadományozza. 49

1084.

18. Zvoinimir horvát-dalmátiai király a spalatói sz. benedeki apácza zárdát megadományozza Pustizza nevü földdel. 63

1085.

19. Lőrincz spalatói érsek és az ottani városi község, a sz. istváni apátságnak a városban bizonyos helyiséget átengednek. . 64

1093.

20. Sz. László király a tihanyi apátság birtokát és jogosítványait megerősíti. 66

1095—1114.

21. Itéletlevél a File bán és a cháky-i nemesek közti birtokvitáról Kálmán király korából). 71

1099—1103.

22. Gergely nónai és Vilmos absari püspökök Krescentius spalatói érseknek hüséget és engedelmességet fogadnak. . . . 72

1103.

23. II. Paschalis pápa a pannonhalmi sz. benedeki apátság jogait megerősítvén, azt az apostoli szék pártfogásába veszi. . . 72

24. Törvénykezési tárgyalás a dalmátiai tartományi zsinaton Jadrában, melyben Lőrincz esztergami érsek részt vett. . . . 75

1113. *La*

35. Kálmán király oklevelének töredéke a nyitramegyei Kér helységről. 7

1105—1114.

35. Itéletlevél a pannonhalmi sz. benedeki apátság birtokviszonyairól. 7

1114.

37. Gerdo ragusai bírónak itélete, melylyel sz. Márton birtokát a sz. benedeki lacromai monostornak oda itéli. 7

1116.

38. Falieri Ordelafo velenczei dogenek privilegiuma az Evangelista sz. János belgrádi (tenger fehérvári) monostor számára. . . 7

1124.

39. Ursacius cattaroi püspöknek adománya sz. Triphon ottani temploma számára. 8

1129.

40. Mihály jádrai püspök sz. Kozma és Damián templomát átengedi a belgrádi (tenger fehérvári) barátoknak. 8

1137.

41. Hodának adománya a pannonhalmi sz. benedeki apátság számára. 8

1145. körül.

42. Henrik pápai követ okmánya a spalatói szent-istváni monostor barátai és az ottani kanonokok közti barátságos egyezkedésről. 8

1150.

43. Gaudius salonai (spalatói) érsek végrendelete. 9

1150. körül.

44. III. Jenő pápa Endre ragusai érsekhez. 9
45. L. soprori főispán rendelete Egyed ispánjához, hogy Tamás kalmár jogainak eleget tegyen. 8

1154.

46. IV. Anasztaz pápa bullája, melylyel a jádrai érseki széket megerősíti. 1

1156. körül.

47. István, Adorján fiának végrendelete, a Garam melletti sz. benedeki monostor javára. 1

1157.

48. II. Géza király okmánya, melylyel az esztergami egyháznak a nánai és párkányi királyi sóvámot adományozza. . . . 1
49. I. Frigyes császár Ottokár stajeri herczeghez megbi-

Lap

zottakat küld, hogy velo s a cseh királylyal és az ausztriai herczeggel Magyarország tekintetében tanácskozzanak. . . 93

1158.

50. Adorián pápa megerősíti a ragusai érseki megye hatósági jogositványait. 94

51. Borics bán megerősíti a lacromai benedekrendi monostornak Meleda szigetén sz. Pongrácz birtokát. 95

1159.

52. I. Frigyes római-német császár, a IV. Adorján pápa halála után az új pápaválasztásnál beállt egyenetlenségek kiegyenlítése végett Páviában zsinatoi tartandó, e czélra a franczia, angol, spanyolés magyar királyoknak közremunkálását szükségesnek tartja. 96

53. Frigyes császár a páviai zsinatra Roland bibornokot (a későbbi III. Sándor pápát) meghívja. 98

1160.

54. A páviai egyházi zsinat határozatai. 99

55. I. Frigyes császár a páviai zsinat után IV. Victor pápáról említést tévén, felhozza, hogy annak obedientiájához Magyarország is tartozik. 100

56. Absolon spalatói érsek levele, melylyel a spalatói papságot és népet tudósítja, hogy II. Geiza királynál és fia István herczegnél mi járatban van. 101

1161.

57. II. Geiza király felszóllítja Eberhardot, salzburgi érseket, hogy egyetértésben legyenek. 102

58. Eberhard salzburgi érsek válasza. 103

1165. körül.

59. Farkas Pazman fiának végrengelete a Garam melletti sz. benedeki apátság javára, melyet III. István király megerősít. . . 104

1166.

60. Micheli Vitál velenczei doge Arbe város és sziget szabadságait megerősíti. 105

61. Malo cattarói püspök okmánya sz. Triphon cattaroi főegyháza beszenteléséről. 107

1167.

62. III. Sándor pápa levele Albert bibornok és apostoli követhez . 108

63. III. Sándor pápa a raguzai egyházat s annak jogait az apostoli szék különös pártfogása alá veszi. 109

64. III. Sándor pápa meghagyja a politanai, suaconai és drivaszti püspököknek, és híveiknek, hogy a ragusai érsekeknek engedelmeskedjenek 110

Lap

65. III. Sándor pápa rendelete a dulcinai és antibari-i püspökségek papságának ugyanazon érdemben. 111
66. Lampridius jádrai érsek és Morosíni Domonkos jádrai gróf ítélete a jádrai sz. Plato és bold. asszony-apácza-zárdák közt. . 113
67. Almissa kenézei és emberei békességet esküsznek Cattaro város községének. 114

1168.

68. III. Sándor pápa utasítása Gellért spalatói érsekhez. . . 115

1169.

69. III. Sándor pápa Gellért spalatói érseknek meghagyja, hogy a sebenicoiakat arra szorítsa, hogy Guofrid Bonumir fiának azt visszaadják, mit tőle elvettek. 116

1170.

70. III. Sándor pápának utasítása Gellért spalatói érsekhez, hogy egyházi hatalmát miként gyakorolja. 117
71. III. Sándor pápának levele a spalatói káptalanhoz, egy javadalmától megfosztott kanonok visszahelyezése tárgyában. . 118

1172.

72. Gellért spalatói érsek papságának tudtúl adja, hogy legközelebb székhelyébe vissza fog térni. 119

1173.

73. Péter áldozár adakozása sz. Mihály temploma számára Spalatóban. 120

1175.

74. Egy bolognai kanonoknak levele Rainer spalatói érsekhez, melyben szerencsekivánatait kifejezi. 120

1176.

75. Spalatóban a sz. Péter monostora és több ottani lakos közti egyenetlenségek elintézése. 121
76. Jánosnak adománya sz. Mihály temploma számára Spalatóban. 123

1177.

77. III. Sándor pápa a spalatói érseknek és traui püspöknek meghagyja, hogy azon kalózokat, kik Rajmundot pápai aldiákont kiraboltak, arra szorítsák, hogy az elrabolt tárgyakat visszaszolgáltassák. 124
78. Azon tárgyaknak jegyzéke, melyek Rajmund pápai aldiákontól elraboltattak. 125
79. III. Sándor pápa a spalatói érseket arról tudósítja, hogy a közte és a jádrai érsek közt keletkezett egyenetlenségek elintézését Rajmund pápai aldiákonra bízta. 127
Rajmund bibornok és pápai követ a spalatói tartományi zsinatot egybehívja. 129

Lap

81. Lampridius jádrai érsek levele a Spalatóban tartandó zsinat ügyében. 129
82. Lampridius jádrai érsek és Jádra város elöjárói, mint választott birák Kesse szigetnek birtokáról itéletet hoznak. . . 130
83. A nónai püspök és papság nyilatkozata a papság törvénykezési kiváltságáról. 132
84. Máté nónai püspök a spalatói érseket kéri, hogy őt a pápa előtt az ellene támasztott hamis feladásra nézve pártfogolja. . 133

1178.

85. Gergely antibari-i érsek a spalatói egyház primási főnökségét elismeri. 134

1179.

86. III. Sándor nyilatkozata, hogy a jádrai érsek a gradói patriarcha primási főnöksége alatt álljon. 135
87. III. Sándor pápa a jádra érsek felszentelése tárgyában nyilatkozik 137
88. Malichnik tengermelléki zsupánnak és rokonainak egyezkedése Arbe sziget közönségével. 138

1180.

89. Gergely antibari-i érsek levele Valter spalatói kanonok és pápai követhez, melyben a spalatói egyház primási főnökségét elismervén, megyéjének megszorult viszonyairól panaszkodik. . 139
90. Izsák a spalatói érsek helyettesének itélete az ottani sz. Péter-monostor birtokának tárgyában. 140

1181.

91. III. Sándor pápa Buci szigeten lévő sz. Szilveszter apátságát apostoli pártfogásába veszi. 141
92. III. Sándor pápa Miroszlavot tacholmi (zachulmi) zsupánt felszóllítja, hogy az egyházat ne háborgassa, s hogy a spalatói érseknek a töle elvett pénzt visszaadja. 143
93. III. Sándor pápa Theobald alldiákont apostoli követnek küldi Dalmátiába. 144
94. Mihály scardonai püspök és bírótársainak itélete Buniani-ban lévő birtokról, a Scardonába áttelepedett belgrádi (tengerfehérvári) apáczák számára. 145
95. Az Esztergam melletti sz. István és Tokod helységek határai. 147

1183.

96. III. Béla király Péter spalatói érsek és Szalok nemzetségbőli Raya kértére a Pécs melletti sz. háromság és az okuri minden szentek monostorait Temes föld birtokában megerősíti. . 148

1184.

97. III. Orbán pápa a boisco-i kereszteseket az apostoli szék pártfogása alá veszi. 149

1185.

Lap

98. III. Béla király Sanad nejének végintézkedését a zobori apátság számára megerősíti. 151
99. III. Orbán pápa bullája a lesinai püspökség suffragani állása tárgyában. 152
100. Nyilatkozat Arbe sziget szokásos jogáról. 153
101. Az 1185-ki spalatói tartományi zsinatnak aktái. . . . 154

1186.

102. III. Béla király megerősíti Hudának végrendeletét, melylyel ez több szolgáját szabadon bocsátja. 161
103. III. Béla király megerősíti a vajkaiak szabadságát. . . 162
104. III. Béla királynak okmánya 13 szabad udvarnok számára Locsmán megyében. 164
105. Ragusa város, és Neman szerb nagyzsupán közti békekötés. . 165

1187.

105. III. Orbán pápa bullája az esztergami szent János rendü lovagok számára. 167
106. A velenczeiek a Magyarország elleni háborúra készülnek. . 170

1189.

108. III. Kelemen pápa a jádrai szent grysogoni apátság birtokát pártfogásába veszi. 174
109. III. Kelemen pápa meginti Ragusa város községét, hogy az ottani érsek iránt kellő tisztelettel legyen. 175
110. Spilanobau, Trau mellett, sz. Mária templomának alapító okmánya. 176
111. A Diepold passaui püspök és Henrik formbachi apát közti egyezkedés. 177

1190.

112. Jádra város és Arbe sziget közti egyezkedés, az igazság kölcsönös szolgáltatásáról. 178

1191.

113. III. Kelemen pápa a spalatói érseknek a palliumot átküldvén, érsekségének jogait és birtokát az apostoli szék pártfogása alá helyezi. 179
114. III. Czelesztin pápa az esztergami érseket a koronázási, és a királyi udvar személyzete feletti lelki hatóság jogában megerősíti, s az erdélyi szászok ujonnan alapított prépostságát helyben hagyja. 182

1192.

115. III. Béla király a pannonhalmi apátságot évenkénti három hajóval adományozza meg 183
116. Chaza a spalatói szent benedeki zárda fejedelem-asszonya, Pé-

Lap

ter érsek itéletének folytán Aballo nevü birtokát esküvel bebizonyítja. 184

1193.

117. Foscarini Péter, a velenczei doge nevében, Arbe szigetét arról biztosítja, hogy jogai és szabadságai fen fognak tartatni. . 185

1194.

118. A templomrendüeknek egyezkedése szent Damián és Kozma knini monostorával bizonyos földek birtokáról. . . . 186

1173–1196.

119. III. Béla király adománya a pilisi monostor számára. . . 188

1196.

120. III. Czelesztin pápa Vincze, szent grysogoni jádrai apátnak, az egyházi hatóság jelvényeinek használását megengedi. . . 188

121. III. Czelesztin pápa a spalatói érsek és megyéjének papsága közti egyenetlenségek elintézését helyben hagyja. . . . 189

122. A spalatói káptalan küldötteinek, kik Rómába indultak, hogy az érsekkel fenforgó egyenetlenségek tárgyában eljárjanak, jelentése. 191

123. III. Czelesztin pápa a scardonai és a knini püspököknek meghagyja, hogy a spalatói érsek és kanonok közti egyenetlenségek tárgyában vizsgálatot tegyenek. 192

1198.

124. Imre király szent Gothard monostorának alapítványi birtokát megerösíti. 193

125. III. Incze pápa Vulcán dalmátiai és dioeliai fejedelemnek követeit ajánlja. 195

126. III. Incze pápa a traui püspöknek és káptalannak megírja, hogy P. nevü áldozár a szerzeti fogadás alól felmentetett. . 197

1199.

127. Imre királynak levele III. Incze pápához, melyben magát több ellene támasztott panasz tekintetében igazolja. . . . 198

128. III. Incze pápa Joannitius a bolgárok uralkodóját felszólítja, hogy a római széknek követét, ki hozzá elküldetett, tisztelettel fogadja. 201

129. III. Incze pápa a spalatói káptalannak meghagyja, hogy a lesinai püspökség érdekei felett őrködjön. 202

130. III. Incze pápa Henriket, kolosi esperestet és esperestségét az apostoli szék pártfogása alá veszi. 203

131. III. Incze pápa megerösíti a templomrendüek birtokegyezkedését a szent Kozma és Damián molostorával. . . . 204

132. III. Incze pápa a raguzai érseket és suffragan püspökeit a szent föld segítségére felszólítja. 205

Lap

133. I. Otakár cseh királynak levele III. Incze pápához, melyben jelentvén, hogy előbbi egybekelése egy közeli rokonával semmis házasság volt, házasságát Konstanczával Imre magyar király nővérével helybenhagyatni kéri. 211
134. Gergely diákonibornoknak levele a spalatói papsághoz és néphez, melyben az uj lesinai püspök számára azoknak segítségét kikéri. 213
135. Békekötés Raguza és Ankona tengerí városok közt. . . 213

1200.

136. III. Incze pápa a raguzai egyházi tartomány összes híveit a keresztes hadjáratra felszólítja. 215
137. III. Incze a spalatói érseknek meghagyja, hogy Miklós volt lesinai püspök ellen a kiközösítési ítéletet közzé tegye. . 219
138. A pápai követ az apostoli szék nevében a lacromai apátot az egyházi hatalom jelvényeinek használásában megerősíti. . 220
139. Cattaro város községének adóssági viszonyok szabályozását tartalmazó helyhatósági statutuma 221

A XII-ik századnak végéből.

140. Oszl comes beismervénye bizonyos földről, melyet felméretett. 222
141. Bento beuri lakosnak végintézkedése. . . . . —

1201.

142. I. Przemyszl Otakár cseh királynak adománya neje Konstanczia királyné, III. Béla magyar király leányának hozzájárultával. 223

1202.

143. Imre király adománya az esztergami káptalan számára. . 224
144. III. Incze pápa Bernát spalatói érseknek és János pápai káplánnak meghagyja, hogy Boszniában a keresztény hit tárgyában vizsgálatot tegyenek és intézkedjenek. 225
145. Joannitius Bolgárország uralkodójának válasza III. Incze pápa 128. szám alatti levelére. 227
146. III. Incze pápának válasza Joannitius a bolgárok uralkodójának 145. szám alatti levelére. 229
147. Bazilius zagurai azaz bolgárországi érseknek levele III. Incze pápához. 231
148. III. Incze pápának válasza Bazilius zagurai érsek levelére. . 232
149. Bellota bolgár főnöknek levele III. Incze pápához. . . 235
150. III. Incze pápa válasza. . . . . —

1202. végén.

151. III. Incze pápának levele a franczia keresztesekhez, kik Jádrát a velenczeiek számára elfoglalták, melylyel őket kellő elégtételre kötelezi. 236

1203.

Lap

152. Imre király levele III. Incze pápához, melylyel a Jádra tekintetében tett intézkedésekért köszönetet mondván, a pápát arra kéri, hogy az esztergami érsekre az apostoli szék követségét ne bízza. 239
153. A franczia keresztesek nyilatkozata III. Incze pápa 151. szám alatti határozatára. 240
154. Ugyanazoknak jelentése III. Incze pápához ugyanazon tárgyban. 241
155. III. Incze pápának levele ugyanazon tárgyban a franczia keresztesek vezéreihez. 242
156. III. Incze pápának levele a franczia keresztesekhez ugyanazon tárgyban. 245
157. A franczia és velenczei keresztesek levele III. Incze pápához, melylyel Jádra és Konstantinápoly városoknak elfoglalását jelentik. 248
158. III. Incze pápának más levele ugyanazokhoz. 251
159. III. Incze pápának rendelete a soissonsi és a troyi püspökökhez fentebbi határozatának foganatosítása végett. 252
160. III. Incze pápának levele ugyanazokhoz, ugyanazon ügyben. 254
161. III. Incze pápának levele a yorki érsekhez, a carleoli püspöki székhez áthelyezett ragusai érsek jogainak tekintetéből. . 256
162. Joannitius bolgár uralkodónak levele III. Incze pápához, melylyel magát a római széknek aláveti. 256
163. Bazilius zagurai érseknek hasontartalmú levele ugyanahhoz. 258
164. III. Incze pápának válasza a zagurai érseknek. . . . . —
165. III. Incze pápa válasza Joannitiusnak. 260
166. Jádra város községe magát a velenczei köztársaságnak aláveti 261
167. Jádra város községének adománya szent Kozma és Dámián molestora számára. 264

1204.

168. III. Incze pápának bullája, melylyel Joannitius a bolgárok uralkodójának koronázása iránt intézkedik. 265
169. III. Incze pápának levele a bolgárországi érsekhez ugyanazon tárgyban. 268
170. III. Incze pápának hasonló tárgyú levele ugyanahhoz. . . 272
171. Joannitius a bolgárok uralkodójának okmánya, melylyel a római széknek hódol. 277
172. Bazilius ternovai érseknek levele, melylyel III. Incze pápát a vele történtekről értesíti. 279
173. A bolgárországi érsekeknek és püspököknek hódoló levele III. Incze pápához. 281
174. Joannitius bolgárország uralkodójának levele III. Incze pápához ugyanazon tárgyhan. 281
175. III. Incze pápának válasza Joannitiushoz. 284
176. III. Incze pápának válasza a bolgárországi érsekek és püspökökhez. 286

Lap

177. III. Incze pápának intézkedése az iránt, hogy a pallium a bolgárországi érsekeknek miképen adassék át. . . . 288
178. III. Incze pápa Anasztasius belebuzdi-i bolgárországi érseknek is küldi a palliumot. 289
179. Bazilius ternovai érseknek esküje a római székuek. . . 290
180. III. Incze pápának bullája, melylyel Joannitius, a bolgárok királyának a zászlót küldi. 291
181. Joannitius a bolgárok királyának levele, melylyel III. Incze pápának jelenti, hogy Leo bibornoktól a koronát átvette. . 292
182. Bazilius ternovai érseknek levele, melylyel III. Incze pápának jelenti, hogy Leo bibornok által felszenteltetett. . . 294
183. III. Incze pápának levele Dandolo Henrik velenczei dogehez a jádrai éz konstantinápolyi események tárgyában. . . 295
184. Dandolo Henrik velenczei dogenek levele, melylyel magát III. Incze pápa előtt ugyanazon tárgyban mentegeti. . . . 298

1205.

185. II. Endre király Lukács, Hozug, Vata és Péter vasvári jobbágyok számára, őseiknek II. Géza király általi felszabadítását helyben hagyja. 300
186. III. Incze pápának levele, melylyel a kalocsai érsekség suffragan püspökeit felszólítja, hogy László, Imre király hátrahagyott fiának hívei maradjanak. 301
187. Henrik a konstantinápolyi latin császárság kormányzójának levele III. Incze pápához, Balduin császárnak a bolgárok általi elfogatásáról. 301
188. III. Incze pápának levele Henrik, a konstantinápolyi latin császárság kormányzójához, melylyel őt felszólítja, hogy a bolgárok uralkodójával békességet kössön. 305
189. Arbe sziget és Segnia város békét kötnek. 306

1205. körül.

190. Zelovellus ragusai comesnek levele Spalato város községéhez, az igazság szolgáltatása tárgyában. 306

1206.

191. II. Endre király János esztergami érseknek Guorla helységet adományozza. 307
192. III. Incze pápának határozata a spalatói érsek és káptalan közti egyenetlenségek tárgyában. 309
193. III. Incze pápának intézkedései a velenczeiek ellen Jádra elfoglalásáért. 310

1207.

194. II. Endre király megerősíti Spalato dalmátiai városnak régi szabadságait. 318

1207. körül.

Lap

195. II. Endre királynak adománya Miska comes számára. . . 315

1207.

196. III. Incze pápának levele Joannitius, a bolgárok uralkodójához, melylyel öt fölszóllítja, hogy a konstantinápolyi latin császársággal békességet tartson. 316

197. III. Incze pápának levele Galiczia és Lodoméria érsekei-, püspökei és lakosaihoz, kikhez a szent-vitáli bibornokot apostoli követöl küldötte, hogy az egyház egységéhez térjenek. . . 317

198. Jegyzői okmány a tihanyi apátságnak adományozott földnek eladásáról. 320

199. Ünnepélyes okmány, mely által a Bubianiban, Jádra mellett, szent Péter tiszteletére felszentelt kápolna a Pasman dalmátiai szigeten fekvő szent Dámián apátsághoz kapcsoltatik. . . 321

200. Bertalan scardonai püspök ezen apátságot a bubianoi szent Péter templomának birtokában megerősíti. 322

1208.

201. II. Endre királynak Chof nevü helységet tárgyazó adománylevele Potho mosonyi főispán számára. 324

202. III. Incze pápának levele a raguzai érsek és traui esperesthez, melylyel a templomrendüek ellen hozott itéletet megsemmisíti. 326

203. III. Incze pápa bullája a Vallis Flaviana czímü vidéken szent Egyed tiszteletére fenálló benedekrendü apátság és fiókapátságainak (ezek közt a magyar somogyvidéki szent egyedi apátságnak) számára, megerősíti privilegiumáit. 327

204. Viola apácza-fejedelemasszony helybenhagyja a bubianói kápolnának 199. sz. a. átengedését. 331

1209.

205. II. Endre királynak adománya Chepan nádor számára. . . 333

206. II. Endre király Poch nádort Challó nevü jószágnak birtokában megerősíti. 334

207. III. Incze a Pasman dalmatiai szigeten fekvő szent Kozma és Damiáni apátságnak birtokát megerősíti és az apostoli szék pártfogása alá veszi. 336

208. III. Incze pápának levele Ziani Péter veleneczei dogéhez, melyben felszóllítja, hogy Jádra visszaszolgáltatása által az apostoli szék kivánatát teljesítse. 337

209. A szent István első vértanú Nagyvárad melletti konventje bizonyságot tesz arról, hogy Durug comesnek fiai Ecsedet sógorukra Gyulára, Gyulának fiára átruházták. 338

210. Tamás nyitrai főispán és a király által kiküldött bíró előtt, az esztergami káptalan és a Garam melletti szent-benedeki apátság közti Susolul helységet tárgyazó per elintéztetik. . . 339

1210.

Lap

211. II. Endre király Novák nevű birtokot Pécs nádornak adományozza. 341

212. III. Incze pápának bullája, melylyel az ausztriai szent kereszt apátságot szabadságaiban s ausztriai és magyarországi birtokában megerősíti és az apostoli szék pártfogása alá veszi. . 343

1211.

213. II. Endre királynak adománya a pannonhalmi apátság számára. 348

214. III. Incze pápa az esztergami káptalant a János esztergami érsek által adományozott nagyszombati templom birtokában megerősíti. 360

215. III. Incze az esztergami káptalant értesíti, hogy azon egyezkedést, mely az esztergami és kalocsai érsekek közt a magyar király koronázási joga iránt keletkezett meg nem erősíti. . 351

1212.

216. II. Endre király a kapornoki monostornak kegyúri jogáról intézkedik. 353

217. János esztergami érseknek ítélete, Hysis nagyváradi apát, és Farkas, Selának fia, és Jakab, Kozmának fia közt. . . 355

218. Gauzignai Albert Arbe szigeten szent István tiszteletére kápolnát épít. 357

1213.

219. II. Endre király a szent Gothardi monostornak Dobra birtokát visszaadatni rendeli. 359

220. II. Endre király a pannonhalmi apátságnak régi birtokát új okmánynyal erősíti meg. (Helyesebben 1223.) 360

221. III. Incze pápának ítélete a Vegliai püspök és musciovári papság közti ügyben. 366

1214.

222. II. Endre király adománya Miska comes számára. . . . 367

223. II. Endre király Vasmegye főispánjának meghagyja, hogy a szent Gothardi monostornak jogait fentartsa. . . . 369

224. II. Endre király megerősíti azon barátságos egyezkedést, melyben Ananias comesnek fia Tubullal és rokonaival egyenetlenségeiket elintézik. 370

225. A győri káptalan bizonyságlevele, hogy Potho comesnek neje a mosonymegyei várjobbágyoktól bizonyos földet vett. . . 372

1214—1218.

226. Berthold kalocsai érseknek ítélete Dunne nevű birtok felett a pannonhalmi apátság számára. 373

1215.

227. II. Endre királynak levele III. Incze pápához Galiczia ügyeiről. 364

Lap

228. III. Incze pápa átírja szent István királynak 1001-ki privilegiumát, melylyel a pannonhalmi apátságot alapította. . . . 375
229. III. Incze pápa több magyarországi monostort az apostoli szék pártfogása alá veszi. 376
230. Bírói itélet Cattaróban, az egyházi rend törvénykezési szabadságának tárgyában. 377

1216.

231. III. Incze pápának intézkedése a pannonhalmi apátság tizedeinek tárgyában. 377
232. Egbert bambergi püspök azon aranymárkán, melyet testvére Gertrud magyar királyné küldött, boldog asszony apátsza-kolostorának a bambeégi hegyen jószágot vesz és ad. . . . 379

1217.

233. II. Endre király szerződése Riani Péter velenczei dogevel, midőn a szent földre készült s Velenczétől hajókat bérelt. . . 380
234. II. Endre király biztosító levele a vasvári egyház jogainak és birtokának fentartása tárgyában. 383
235. II. Endre király Trau város önállóságát biztosítja. . . 386
236. III. Honorius pápa intézkedése a szent föld számára gyüjtendő segélypénzek tárgyában. 389
237. III. Honorius pápa a nónai püspököt az apostoli szék elé idézi 389
238. Pontius, a templomrend magyarországi és slavoniai mesterének itélete Domald comes és Trau város ügyében. . . . 390
239. Talia Dragovan nejének adománya a szent István-apátság számára Spalatóban. 391

1218.

240. II. Endre királynak intézkedése jószágcsere tárgyában Paulin comes és Jakab számára. 391
241. II. Endre király adománya János esztergami érsek számára. . 393
242. III. Honorius pápa Berthold kalocsai érseknek az aquilejai patriarchatusi székre áttételét helybenhagyja. 394
243. III. Honorius pápának rendelete ugyanahhoz, hogy a triesti püspöknek felszentelésében azonnal eljárjon. 396
244. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Péter, Sámuel comesnek ügynöke, az Örs helységi komáromi várjobbágyoktól három ekényi földet vett. 396
245. Tréguan traui püspök Szarandában dalmátiai helységben szent Miklós templomának alapkövét teszi le. 397
246. Adományok a szent Istváni apátság számára Spalatóban. . 399

1219.

247. II. Endre király János esztergami érsek és az ottani káptalan hűségét Vincz helység adományával megjutalmazza. . . 399
248. II. Endre király Rudger fiát Hervint Szobeleb földnek birtokában megerősíti. 402

Lap

249. A lébényi apátságnak bizonyságlevele, hogy az egyik szerzetes Beke, szolgáját Buzét szabadon bocsájtotta. . . . 403
250. Adakozás a szent Istváni apátság számára Spalatóban. . 404

1220.

251. III. Honorius pápa megerősíti III. Inczének a spalatói érsek és káptalan közti egyenetlenségekre vonatkozó intézkedését. . 404
252. III. Honorius pápa a pécsi püspök és az azt pártfogoló esztergami érsekre nézve tett intézkedésének foganatosításával a veszprémi és az ogri püspököket bízza meg. 405

1221. körül.

253. Acontius pápai követnek beismerése, hogy a spalatói papság neki tengeri útjában önként nyujtott segítséget. . . . 406

1222.

254. II. Endre királynak Moglocha nevü birtokot tárgyazó adománya Belud és Osl, Osl comes fiai számára. 407
255. II. Endre király Szebeléb nevü birtoknak, az esztergami káptalan által megszerzését helybenhagyja, s lakosait Hontmegyére szólló vámmentességgel adományozza meg. 408
256. II. Endre királynak a dunai és vági halászatot illető adománya a pannonhalmi apátság számára. 410

1222. körül.

257. II. Endre királynak rendelete az almissai kalózok ellen. . 411
258. A budai káptalan bizonyságlevele Hecse helység határjárásáról. 411
259. Detrich zólyomi főispán és Herduin Szebeléb nevü birtokot az esztergami káptalannak oladják. 414
260. A velenczei doge és tanácsának határozata Arbe szigot számára. 415
261. Acontius pápai követnek határozata, melylyel a lacromai apátságnak bizonyos szöllő birtokát odaitéli. 416
262. Gondola János és nejének alapítványa a szent Miklós tiszteletére Brelusban épített monostor érdekében. . . . 417

1223.

264. II. Endre királynak adománya Gergely és István comesek számára. 419
265. Konstanczia cseh királyné, III. Béla magyar királynak leánya Bizencze városát szöllőhegyeivel megadományozza. . 420
266. I. Otakár cseh király, neje Konstanczia királyné hozzájárultával Brocziszlava vagyis Lundenburg városnak vámmentességet ad. 421
267. I. Otakár cseh király és neje Konstanczia Bizencze város jogait, Lundenburg város mintájára megerősítik. . . . 422

1224.

Lap

268. II. Endre királynak adománylevele Pachun nevü földbirtokról, a vasvári szent Mihály temploma számára. . . . 424
269. Gyula nádor az ó-budai káptalan kérésére, ennek Csehtó nevü halastavát Sebestyén pap által uj határokkal ellátja. . . 426

1225.

270. II. Endre király intézkedéseinek folytán a borsmonostori apátság számára Zaka helység határai szabályoztatnak. . . 427
271. Az esztergami káptalan bizonyságlevele, hogy Wendégi Epelen lévő birtokjogait Epele Benczének eladja. . . . 429
272. A keresztesek esztergami konventjének bizonyságlevele, hogy a belai lakosok a per megkezdése előtt beismerték az esztergami káptalannak határjukban három ekényi földet tárgyasó jogát. 430

1226.

273. II. Endre király intézkedése a pannonhalmi apátság bortizedi jogának tárgyában, vonatkozólag a székesfehérvári polgárok borkereskedésére Somogy megyében. 431
274. II. Endre király adománya Ugrin esztergami érsek testvérének számára. 432
275. Róbert veszprémi püspöknek bizonysága, hogy Lucha és testvérei bagatai birtokukat Hoholthnak eladták. . . . 433
276. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Szerafin, Somosnak fia, Monorokeréki birtokát a lébeni apátnak eladta. . 434
277. A győri káptalan bizonyságlevele, hogy István valdi lakos bizonyos neki törvény utján megitélt földet Herczenig és Dichere hermani lakosoknak eladta. 435
178. A veszprémi káptalan átírja és hiteleszíti Róbert veszprémi püspöknek 275. sz. a. bizonyságlevelét. 436

1226. körül.

279. Miklós nádor itélete a pannonhalmi apátság szolgáló népeinek tartozásairól. 437

1227.

280. II. Endre király a Pál, Mátyásnak fia és több baranyai várjobbágyok közti peres elintézést helyben hagyja. . . 440
281. Dénes nádor, elődének Miklós nádornak Regnald comes birtokjogára vonatkozó intézkedését megerősíti. . . . 442
282. Az egri káptalan bizonyítja, hogy István Bogathnak fia és testvérei a Bogad-Radvani nemzetségből, Kazonban és Lunekban lévő birtokrészeiknek tulajdonát ugyanazon nemzetségnek más ágbeli Mog Sándor fiára átruházták 444
283. A váczi káptalan bizonyságlevele, hogy Werebi Henche comes Harkyan birtokát megszerezte. 445

Lap

284. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, a Mischa comes, s Villemir és testvérei közti peres ügyben történt barátságos egyezkedésről. 447
285. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Osl comes örökvallás utján Vicza helység birtokát szerezte. . . . 449
286. Balázs cattarói püspöknek adományozása Bovali Máté számára 450
287. Péter, Ursicusnak fia, Clissa várnak parancsnokságát átveszi. 451

1205—1227.

288. I. vagyis fehér Leszko szendomiri és krakói herczegnek rendelete a krakóvidéki bányászat tárgyában. 453

1228.

289. II. Endre király Dénes nádornak a Woykffy család ősi birtokára vonatkozó ítéletét megerősíti. 454
290. II. Endre király Tamást Oslu fiát a soproni várjobbágyoknak követelései ellenében Neweg nevű adományi birtokában megerősíti. 456
291. Dénes nádornak itélete, a Woykffy család őseinek a Dráva és Száva közti régi birtoka tárgyában. 457
292. Az esztergami káptalan bizonyságlevele, hogy a barsi várjobbágyok Ruiska és Béla birtokukat Leustachius comesnek, Borch fiának eladták. 460
293. A veszprémi káptalan bizonyságlevele, hogy Ajkai Istvánnak özvegye férjének rokonával Pállal hitbére tárgyában egyezkedett. 462
294. A zágrábi káptalan bizonyságlevele, hogy Wolsheca Mexteunek fia Kulpató nevű birtokát Róbert comesnek örök időre eladta. 464

1229.

295. II. Endre király a pannonhalmi apátság és a székesfehérvári káptalan közt a birtokviszonyokat rendezi. 466
296. Kálmán galicziai király és slavoniai herczeg Don és Mátyás testvéreket bizonyos földnek birtokában megerősíti. . . 477
297. Ekly-i Althumonnak özvegye az elhúnyt férje után hitbére fejében bírt Zakalus pusztát a győri káptalan előtt ifjabb fia Endrére átruházza. 478
298. A csaszmai káptalan bizonyságlevele, hogy Garmanus comes s Pál és Gergely Ilyának fiai a Kamanchában fekvő zálogbirtok kiváltására nézve megegyezkedtek. 479
299. Okmány az arbei püspökség javairól és jövedelmeiről. . . 480
300. Kálmán galicziai király és dalmáczíai herczeg rendelete a spalatói grófhoz. 482
301. II. Endre király a Garam melletti szent benedeki apátságnak jobbágyait vámkedvezményekben részesíti 483

1230.

Lap

302. II. Endre király adománylevele Szebeslavecz földéről Bubeka és Mark testvérek számára. 484
303. II. Endre király kánbeszédei parantsa az esztergami káptalanhoz. 484
304. Béla ifjabb király Franco és István Berthold comes fiai számára megerősíti II. Endrének Mathea helységét tárgyazó adományát. 485
305. Béla ifjabb király nagyatyjának III. Bélának a Görögországban vitézül harczolt Lob és Tamás részére adott adománylevelét tartalmilag ujra kiadván, megerősíti. 486
306. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Lőrincz esztergami pénzverőnek özvegye és fia tatai részbirtokukat Florentin szobeni prépost és esztergami kanonoknak eladták. . 487
307. Az esztergami káptalan bizonyságlevele, hogy Endre Dauthnak fia és testvérei a rokonuk Ponta után örökölt birtokot Deodatus kanonoknak eladták. 488
308. Az esztergami káptalannak jelentése II. Endre királyhoz a fentebbi 303. sz. a. parancsnak tárgyában. 490
309. A A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy több szasini lakos birtokot a lébéni apátnak eladott. 491
310. A veszprémi káptalan bizonyságlevele, hogy Schopa Bodnonak fia, és István mester Murnak fia Schakadat peres birtokra nézve barátságosan egyezkedtek. 492
311. A jurlei konventnek bizonyságlevele, hogy kezői nemesek elhunyt anyjuk hitbére és jegyajándékára nézve a Honi nemesekkel egyezkedtek. 494

1230. körül.

312. Treguan traui püspöknek levele a spalatói káptalanhoz, melyben Prodan kanonokot annak pártfogásába ajánlja. . . . 494
313. Róbert apát és a sz. Kozma és Damián spalatói monostorának leköteleztése Guncel spalatói érsek részére. 495

1231.

314. Ceken mosonyi várispán itélete egy mosonyi udvartelek tárgyában. 495
315. II. Endre királynak adománylevele Izsák comes számára. . 497
316. II. Endre király engedélye, hogy az esztergami káptalannak a Micolin prépost által hagyományozott birtok átádassék. . 498
317. Bertalan veszprémi püspök bizonyságlevele Cherner a kenessei templom kegyurának végintézkedéséről. 499
318. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele a Sebus comes és a pozsonyi várjobbágyok közti peres egyezkedésről. . . 500

1232.

319. II. Endre király privilegiuma Belsa helység birokviszonyairól, Endre Kun fiának számára. 501
320. II. Endre király adománylevele, melylyel a fehérvári, csanádi,

Lá

orodi és zarándi várakhoz tartozó azon földeket, melyeket fia Béla Miklós comestől elvont, annak ismét visszaadja. . . 5(
321. Dénes nádornak itélete Péter, Móricznak fia és Poth, Pothnak fia közt. . . . . 5(
322. Gyula slavoniai bánnak itélete, Pukuri Marczel és Ábrahám comesek, s Dursan és érdektársai közt. . . . . 5(
323. A budai káptalannak bizonyságlevele, hogy István Mournak fia és Pet Pothnak fia, Demeter mesterrel annak 600 girányi követelése tárgyában egyezkedtek. . . . . 5(
324. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Mihály Baladnak fia a Zolouk nemzetségből Kynns berényi birtokát Balázsnak, a veszprémi főegyház udvarbirájának eladta. . 51
325. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Tamás Osl comesnek fia bizonyos követelések tárgyában a Churt nemzetségbeliekkel egyezkedett. 51
326. A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Mortun Gordasának fia és érdektársai Bedech és Ferpyez birtokukat Ivánkának a Suda nemzetségből eladták. 51
327. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Strochona bizonyos birtokát Hoholt comesnek eladta. 51
328. A Garam melletti sz. benedeki conventnek bizonyságlevele, hogy Joachun barsi várjobbágy Pulmachban lévő birtokát rokonainak eladta. 5
329. Stana özvegy házát Trauban Treguan püspöknek eladja. . . 5
330. II. Endre királynak bizonyos sójövedelmet tárgyazó adakozása a Pernói apátság számára. 5

1233.

331. II. Endre király Miklós nádornak 1226-ki itéletét megerösíti, melylyel a pannonhalmi szolgáló népeknek tartozásait szabályozta. 51
332. II. Endre király a pannonhalmi apátságnak az atyja III. Bélától nyert sójövedelmét megerösíti és bövíti. 51
333. II. Endre király megerösíti a választott birák által Uriás pannonhalmi apát és annak jobbágyai és népei közt, ezeknek szolgálatairól hozott itéletet. 5
334. Béla ifjabb király a borsmonostori apátságot Sydán helység birtokában megerösíti. 5
335. IX. Gergely pápa a jádrai érseknek meghagyja, hogy a Jádrában levő szent grisogoni apátság ellen támasztott panaszok ügyében eljárjon. 5
336. IX. Gergely pápa ugyanazokhoz, ugyanazon ügyben. . . 5
337. Dénes nádornak itélete azon perben, melyet Poth, Pothnak fia, Péter Móricznak fia és büntársai ellen Hubi és Menhart helységek feldulása miatt indított. 5
338. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy a Cholt

Lap

nemzetség emberei Cholnuk helységet Endre comesnek, Farkas fiának, és rokonainak eladta. 530

339. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Okuz bán Miley és Lengyelhelységekben lévő földeit több ottani birtokosnak eladta. 532

340. A pannonhalmi monostor apáta és szerzeteseinek nyilatkozata, hogy a szolgáló népeikkel lévő egyenetlenségeikre nézve magukat a választott birák itéletének alávetik. 533

341. A pannonhalmi apátság jobbágyai és népei meghatalmazottjainak ugyanazon értelemben lekötelezése. 535

342. Ugyanazon apátság jobbágyainak és népeinek panaszai. . . 536

343. A választott biráknak ugyanazon ügybeni itélete. . . . 538

1234.

344. II. Endre királynak Gilien birtok iránti jószágcserére vonatkozó okmánya. . . . . .

345. II. Endre király adománya Aba nemzetségbeli Demeter mester számára. 545

346. II. Endre király adománya Francu, Pertold fiának számára. . 550

347. II. Endre király meyerősíti a Farkas comes és a pakusi királyi lovászok közti, Rabay helységre vonatkozólag határjárást. . 552

348. Jakab prenestei bibornok-püspök és pápai követnek okmánya Demeter királyi udvari bírónak a pannonhalmi apát és népei közt megállapított rendre (343. sz.) vonatkozó intézkedése tárgyában. 553

349. Demeter királyi udvari bírónak a pannonhalmi apát és népei közt már itéletileg megállapttott rendre vonatkozó intézkedése. . 554

350. Udolin kalocsai érseknek és bírótársainak mint kiküldött bíráknak itélete a grábi apát és Sudani Iván közt Zelborouna nevü birtok tárgyában. 558

351. A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Illés és Simon Péternek fiai Bádindol nevü birtokot János viadornak átengedték. 558

352. Segna tengeri város és Arbe sziget közt az 1205-ki egyezkedés megujjíttatik. 560

353. Dessa trani polgárnak végintézkedése a ferenczrendiek számára. 561

354. Gundula János ragusai lakos és birtokosnak végrendelete. . 562

1235.

355. II. Endre királynak Chonuh birtokot tárgyazó adománya Wigmán nemzetségbeli Endre comes számára. 567

356. II. Endre királynak jóváhagyása, hogy Salter nevü híve Turda praediumot Miklós comesnek eladhassa. 569

357. IX. Gergely pápa II. Endre magyar királyhoz, hogy azokat kik az ellene hozott egyházi itéletét követték, ne sujtsa. . . 570

1204—1235.

258. II. Endre király privilegiuma Garam melletti Szent-Benedek rőváros számára. . . . . .

Függelék.

Jehuda-ha-Cohen XI. századi zsidó rabbinak három Magyarországra vonatkozó jognyilatkozata (responsuma.) . . . . .

cum venationibus, curtibus, piscationibus, id est ab ecclesia Sancti Martini, quae respicit contra monticulum qui vulgo Nochstein nuncupatur, sursum ex utraque parte fluminis Juris nominato, usque in riuulum Quartinespach et Retilinstein. — — Insuper tradimus atque firmamus Sancto Maximiliano — — — in aquilonari parte fluit in praedictum flumen, atque riuulus Gastuna in australi parte. Insuper etiam firmamus ad praefatum monasterium Juvavensem forestum a termino, qui in Pisoncia incipit, hoc est de riuulo Erilipach, usque ad acutum montem, qui diotisce Wassinberch dicitur, prope Iscalam; in illo loco, ubi terminus forestis Rapotoni Comitis se ab isto disjungit, et in aquilonari parte de riuulo Tinuilinpach usque in summitatem montis Cirvaneus nominati, et de jam dicto monte Wassinberch usque ad praefatum monticulum Nochstein, illa montana omnia, quae in potestate antecessorum nostrorum fuerunt et nostra, ad iam dictum monasterium firmamus. Curtem quoque ad Piscofesdorf, cum omnibus iuste ad eandem curtem pertinentibus, atque piscationem in lacu Atarse vocitato, sine alicuius hominis contradictione, illos quondam praedictos XII privatos tractus, sicut dominicalis terra se ad Paumgartin ipso lacu adjungit, sine alia communi piscatione in Atarse ad Atarhof pertinenti, de potestate nostra. Firmamus etiam istas curtes in proprium, quae antea inibi in beneficium fuerunt, sive ex parte antecessorum nostrorum vel nostra, sive ex alterius cuiuslibet parte ibi antea beneficiati fuissent; quarum haec sunt nomina: Ad Scafarafeld curtem c aecclesiam cum decima, et sicut ille terminus in australi part incipit, qui Wagreini dicitur ultra Ipisam, et in occidenta usque dum ducitur, ubi Urala se dimittit in praefatum amnem Et quicquid in origentali parte jam dicti fluminis habere vid mur, per totum tradimus ad praedictum monasterium; exce tis duobus piscatoribus, cum eorum ruribus in aquilonari pa te. Ad Magilicham tertiam partem civitatis, et sicut ille term nus se disjungit, de illis in occidentali parte quas quonda ad Sanctum Emmeramum antecessores nostri tradiderunt. I tum in termino origentali ad praefatum monasterium trad mus, exceptis hobis tribus. Ad Arnesdorf, id est ad Wacha vam, quicquid ibi habuimus cum vineis et saginatione monte quercetato, pratisque inter ipsum quercetum monte

theloneis et ponte, quae ab antecessoribus nostris illo tradita fuerunt; et ex parte nostra addimus tertiam partem civitatis, que proprietas Carantani fuit, illique diiudicatum est, eo quia reus magestatis nostrae criminatus est constare; exceptis subnotatis rebus, quas uxori illius propter fidele servitium concessimus. Id est in superiori civitate in origentali parte civitatis ipsius curtilem locum, ubi nova eecclesia incepta est, atque in inferiori ciuitate in occidentali parte ciuitatis ipsius, illa curtilia loca, quae in potestate tunc habuit, cum hobis C et vineis X in Zistanesfeld, ubi nunquam antecessores nostri alicui quicquam dederunt, propter fidele seruitium praenominati Archiepiscopi tribuimus ad praefatum monasterium, sicut acervos, duo prope Travum positi sunt, ex summitate termini, qui Wagreini dicitur; et ita sicut ille Wagreini tendit usque ad Trevvina, fluit in amnem Travum. Ad Sulpam, civitatem Zuip vocatam, cum omnibus juste ad eandem civitatem pertinentibus cum quercetis et campis, sicut illa fossa, quae incipit de Muora, et tendit usque ad Luonznizam, et ut Luonzniza et Sulpa de alpibus fluunt, quicquid inter has duas amnes habemus, totum ad praedictum monasterium concedimus; et forestum Susel cum panno (uti) in potestate antecessorum nostrorum fuit et nostra, venationemque in dulcis vallibus, quam populus cum sacramentis in nostram potestatem affirmauit, id est epdomadas III ante aequinoctium auctumpnale, ac postea usque in natalem Sancti Martini ad venandos ursos et apres. Ad Lunmichan juxta Rapam, quicquid ibi habuimus. Ad Nezelinpach. Ad Sabnizam aecclesiam et curtem cum mansis L. Item ad Rapam. Ad Tudleipin. Ad Labantam aecclesiam Sancti Andreae, uti antecessores nostri ad jam dictum monasterium firmauerunt, cum decima, ut ibi consuetudo est. Et de curtibus nostris adicimus decimam, ut in Sacris codicibus habetur; nec non et saginationem in omni Labanta valle, excepto monte forest nominato, propter venationem nostram. Ligna quoque secanda ad aecclesiam, et ad aliud seruitium Episcopi tam in ipso monte, quam in aliis omnibus montibus concedimus, et unam fossam ruderis in monte Gamanara semper per totum annum habendam. Ad Gurcizam beneficium Engilbaldi. Ad Carantanam aecclesiam Sanctae Mariae cum decima sicut ecclesiasticus praecipit ordo de curtibus nostris, id est Tra-

Gravindorf, Curnuz, ibique ad Curnuz operarios servos II
nte cum hobis illorum ligna secanda in ipso monte, sine
adictione ministrorum nostrorum, cum saginatione. Tre-
Astarvviza, Chrapucfeld, Vitrino, Friesach, Curca, Gras-
a, Lunggovvi, Sublich, Tiufinpach, Chatissa, Pelissa, Chu-
a, Undrima, Linta, Lieznizka, Prucca, Muonza, Liubina.
trazzinalam duo loca. Ea videlicet ratione, ut ab hodierna
t deinceps praedictae res ad praedictam casam Sancti
i et Sancti Ruodberti, ubi etiam ipse corpore requiescit,
perpetuo permaneant absque alicuius contradictione; nec
i successor noster, aut Dux, vel Comes, sive Vicarius, seu
libet alia Vicaria Potestas de praedictis rebus, quas prae-
inavimus, potestatem habeat, inde quippiam abstrahere.
per hoc nostrae auctoritatis praeceptum, sicut praedixi-
, ad praedictum locum Sancti Petri et Sancti Ruodberti,
tiam corpore requiescit in Salzburch ciuitate absque ali-
s molestia vel inquietudine sint. Et ut haec auctoritas lar-
nis et confirmationis nostrae firmior habeatur, et per fu-
tempora a fidelibus nostris verius credatur et diligentius
ruetur, manu propria nostra subter eam firmauimus, et
li nostri impressione assignari iussimus.

ignum domini Arnolfi Serenissimi Impe-
ratoris.

Hebarhardus Notarius ad vicem Grimaldi Archica-
pellani recognovi et subscripsi. Datum XII. Kalen-
das Decembris, anno Christi Incarnat. (DCCCXC).
Anno domini Arnolfi Serenissimi in Origentali Fran-
cia regnante. Indictione VIIII. Actum Matahhoua
villa Regia in Dei nomine feliciter. Amen.

richten vom Zustände der Gegenden und Stadt Juvavia, Salzburg
1784 Okmányi függelék 115. l. 54. sz. a.)

Jegyzet. Ez azon néhány érdekes okmányoknak egyike, melyeket a frank királyok birodalmuknak azon részeire nézve kiadtak, melyek foglaló magyarok által ettől elszakíttattak. Kelténél fogva Árpád fe-m korába esik (889—907); miért is egész szövegét okmánytárunkba ni annál inkább indokoltnak látszott; minthogy hazai íróink arra nindig hibásan hivatkoztak. Salagius annak kivonatát első tette 875. évi indicatióval, ezen megjegyzéssel: „Circumferter exemplum atis Arnulphi Regis a celeberrimo rerum Hungaricarum scriptore

Prayo ad Praesulem nostrum Georgium Klimo, dum viveret, missum" (De statu Ecclesiae Pannonicae IV. köt. 383. l.). Azonban már ő is észrevette, hogy „huius exempli characteres manifesto vitio laborant"; — „ut adeo merito existimare liceat, aliud non vitiosum Arnulphi diploma eius, quam exemplum nostrum praefert, sententiae existere" (u. o. 384. l.) Fejér Salagius kivonatát vette fel okmánytárába, azt a 888. évre tévén (Cod. Dipl. I. k. 220. l.), s 875. alatt ugyan azon okmánynak egy másik kivonatát szintén hibásan közölte (u. o. 193.). Az okmánynak itt közzé tett egész szövege Kleinmayr munkájából van véve „Nachrichten vom Zustande der Gegenden und Stadt Juvaria. Salzburg 1784., okmányi függelék, 54. szám, (115. l.). Az okmány évszámát 890. a tudós Boehmer János Frigyes is helyesnek találta (Regesta chronologico-diplomatica Karolorum. Frankfurt 1833. 106. l.)

2.

Endre jádrai priornak (városi főnöknek) végrendelete. 908.

In nomine Domini nostri Jesu Christi, et eiusdem Incarnationis anno 908. Indictione VII. mense Decembri. Imperante Domino N. Constantino Piissimo et Perpetuo Augusto. in civitate Jadrensi. Maturo namque et salubri consilio a maioribus proditum est, ut omnis homo ante dispensare, et deliberare suas facultates debeat, priusquam repentinae calamitatis casu, periculo ingruente mortis metus urgeat. — — Ideireo ego peccator Andreas Prior Divino iuvamine fretus — — — decumbens in lecto, licet viribus invalidus, tamen mente Deo auxiliante tutus, volo et jubeo, Deo auctore et omnibus sanctis ejus: In primum domum, in quo jussus sum vivere, cum introitu et exitu suo habeat filio meo Andrea et domum, que fuit de Theodosio Trib. sit Agapi filiae meae, et matre eorum cum ipsis, domum novam et aliam domum juxta Sancto Laurentio eius horto ibidem; et alio horto, que emi de Joanne filio Teudore volo, ut habeant filii mei Niceforus (et) Petrus, et Dabrosia; et tamen, ut insimul ambo fratres et Dabrosia aedificent ipsa domo juxta Sancto Laurentio; et tunc accipiat eam Dabrosia filia mea. Ista domo nova cum introitu suo habeant ambo fratres Niciforus et Petrus; et domum, quae venit

mihi de socero meo Niciferus Trib. cum introitu et exitu suo. volo, ut habeat filia mea Anna; et pro eo, quod non est ipsa domo, sic hec alie adiunge ei vinea, que emi de coniux Aulici. Vinea namque de Pultago, et alia vinea de Sancto Joanne volo, ut habeant filii mei et filie mee, que habeo de prima uxore, et vinea de Veulo, et alia vinea in Comareto, volo, ut habeant filius meus Andreas, et filia mea Agapi, cum matre sua Maria. Et si custodierit lectum meum, sit particeps cum eis. et si non custodierit cedente, et quis de meis tunc prefuerit, privet eam et subtracte vinee ac terre, que videntur fuisse de prima uxore mea Agapi; cetere vinee, que sunt, dividant omnes filii mei et filie mee, et de prima uxore, et de subsequenti uxore; et coniux mea Maria dividat cum ipsis. Terre vero, que comparavi in Cabora, et ibidem alie terre, que mihi evenere de matre mea in Abravivicio, que evenerunt mihi de matre mea, volo, ut habeant filii et filie mee, que sunt de prima uxore; terre vero, que comparavi de Sicirani, et alie terre ibidem, que mihi evenere de matre mea, volo, ut habeant filius meus Andreas et filia mea Agapi cum matre sua Maria. De peculio autem trecenta capita volo, ut habeant filii mei et filie mee, que sunt de prima uxore, et alia trecenta capita de peculio habeant filius meus et filia mea cum matre sua Maria. De pastores quidem Petro et alio Petro et Desiderio, habeant filius meus et filia mea cum matre sua Maria. Ominico cum filio et filia Desidana habeant filii mei et filie mee. Armenta namque dividant omnes filii mei et filie mee, et uxor mea Maria cum ipsis. Cetera namque que sunt infra domo mobilia omnia, que videntur esse, dividant omnes filii mei et filie mee, et uxor mea Maria cum ipsis. Et in Sancto Grisogono dimitto vinea, que emi de Mazulo, et terre de Viculo, que comparavi; servum et ancillam et centum capita de pecora et uno panno de sirico et uno savano. In Sancta Maria uno panno de sirico. in Sancto Petro —— de panno sirico. In Sancto Thoma uno sasavano. In Sancta Anastasia una coppa de argento et uno panno de sirico. Firmino Episcopo dimitto cavallum meum. Petro diacono fratri meo una coppa argentea, et sella argentea. Odolberti Abbatis vestimentum de quirino investito de panno vario, et una lana caprina, et una butte de vino, et uno cavallo. Joanni diacono coopertorio de lecto de quirino

investito de sirico et uno feltro parato cum sirico. Ad sacerdotes detur pro anima mea centum capita de peculio, et centum modia de grano, et una bute de vino, et cetere oves atque capre, que remanserint, dentur pro anima mea; et in captivis dentur solidi centum, et nave venundetur, et detur pro anima mea. Et pro anima mea dimitto liberos in primis Marusco cum uxore et filia, et do ei vinea, que comparavi de Constantino Mag. Ominico Calbaroso cum uxore sint liberi. Liberi Cacano filio Butirani, Justo cum uxore sua, et quatuor filii, filio Pricinaco, filio Bribina, Techamida, Milia de Sicirano cum duo filii, uxor Rasinaco cum filio Strieterio, Simissima, Zremilo; omnes isti sunt liberi. Adzanello dimitto vinea, que comparavi de Maria Venetica, et alia facia de vinea, que emi de Barbano de Cresumi. Et si vult uxor mea Maria portionem suam possidere, observet lectum; et si duxerit virum alium, omnia auferre ab ea; et quod si absit unus ex filiis meis, aut filias obierint, omnes fratres ejus, et sorores partem defuncti dividant. Hec cuncta quidem prelibata, Deo auctore, volo firma et stabilia permaneant, et nullus unquam audeat violare. Quod si quis protervus, Deum non metuens, nostre definitioni, parvi pendens, contraire voluerit, iram Dei Omnipotentis Patris et Filii et Spiritus Sancti incurrat, et maledictionem a CCC et XVIII Sanctis Patribus, et lepra Naaman Syri plenus irremediabilis crucietur, et in novissimo maledictionis cum Diabulo, et ejus tetros ministros, ac Judas Iscariotes, in Gehenne bratro muneretur. Actum hoc tempore, die, loco, et consule ut supra.

Sigil. M. Firmini Episcopo Sanctissimi, Odolberti Abbatis, Petri diaconi commissarii fide hujus descriptionis. Sign. Praestantii Tribuni, Constantino Trib., Vitalis Trib., Gregorio Trib., Dabro Trib., Anastasius Trib., Paulo Trib.

Et ego Joannes diaconus jussus a supra memorato Andrea Priore manu propria ser. atque feliciter post tradit, complevi.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. kötet. Velencze 1775. 39. l.; és Lucius, Memorie di Trau, Velencze 1674 193. l. Ezen, jogtörténeti tekintetben igen érdekes okmányt, felette hiányosan közölte Fejér Cod. Dipl. VII. köt. 4. r. 23. l.).

3.

X. János pápa levele, melylyel Tamiszló a horvátok királyát, Mihály chulmiai herczeget, János salonai (spalatoi) érseket és az összes szlavoniai-dalmat nemzetet buzdítja, hogy az igaz keresztyén hithez szilárdúl ragaszkodjanak, s követeihez, János anconai és Leo praenestei püspökökhez bizalommal legyenek. 925. körül.

Joannes Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Tamislao Regi Croatorum, et Michaeli excellentessimo Duci Chulmorum, nec non Reverendissimo, et Sanctissimo confratri nostro Joanni Sanctae Salonitanae Ecclesiae Archiepiscopo, omnibusque Episcopis suffraganeis; verum etiam et omnibus Zupanis, cunctisque sacerdotibus, et universo populo per Sclavoniam et Dalmatiam commorantibus dilectissimis filiis nostris. Divina omnipotentis Dei dispensatione hoc factum est, ut sollicitudo omnium Ecclesiarum nobis commissa esse credatur; ea videlicet ratione, ut spirituali augmento valeamus nequitiae caliginem radicitus extirpare ab omni coetu Christianorum, praesertim ab illis, qui specialissimi filii Sacrae Romanae Ecclesiae comprobantur. Quis enim ambigit Sclavinorum Regna in primitie Apostolorum, et universalis Ecclesiae esse commemorata, cum a cunabulis escam praedicationis Apostolicae Ecclesiae perceperunt cum lacte carnis; sicut Saxones novo tempore a nostro Antecessore piae memoriae Gregorio Papa doctrinam pariter et litterarum studia, in ea videlicet lingua, in qua illorum mater Apostolica Ecclesia infulata manebat. Unde hortamur vos, dilectissimi filii, ut caritas Dei per zelum rectitudinis in vestris resplendeat cordibus, quatenus ab omni torpore mentis expulsi Deo Omnipotenti placere possitis; et quia in Decalogi mandato commissum est, ut decimas, et primitias ex nostris facultalibus contulissemus; in novo quippe praeceptum est, ut non solum ex facultatibus, verum etiam ex nostris diebus in spatio vitae praefixis Deo decimas offeramus. Unde hortamur vos, o dilectissimi filii, ut

vestros tenerrimos pueros a cunabulis in studio literarum Deo offeratis; quatenus Divinitus informati vos suis admonitionibus valeant relevare ab illecebris delictorum ad supernam patriam, in qua Christus est cum omnibus electorum agminibus. Quis etenim specialis filius Sanctae Romanae Ecclesiae, sicut vos estis, in barbara, seu Sclavinica lingua Deo sacrificium offerre delectatur? Non quippe ambigo, ut in eis aliud maneat, qui in Sclavinica lingua sacrificare contendunt, nisi illud quod scriptum est: „Ex nobis exierunt, et non sunt ex nobis.“ Nam si ex nobis essent, manerent utique nobiscum nisi in nostra conversatione, et lingua. Unde iterum atque iterum vos monemus, dilectissimi filii, ut in vestra conversatione maneatis, et linguam, et praecepta Reverendissimorum Episcoporum Joannis Sanctae Anconitanae Ecclesiae, et Leonis nostri familiarissimi Sanctae Palestrinae Ecclesiae, a nostro latere vobis transmissis, in omnibus nobis creduli, atque perspicaci industria suffulti audiatis. Quod vobis attentius commendamus, ut illorum admonitionibus obediatis, et quidquid vobis ab illis injunctum fuerit ex Divinis sive Canonicis argumentis, sub omni celeritate obedienter adimplere satagite, si non vultis sequestrari a nostro Collegio.

(Farlati Illiricum Sacrum, III. köt. Velen.ze 1765. 94. l.)

quia juxta decreta Patrum, non licet in modicis civitatibus, vel villis Episcopos statuere, ne nomen Episcopi vilescat, et ut Episcopus vacans vacantem Dioecesim cum consilio Metropolitani, et caeterorum Episcoporum commune accipiat.

III. Quoniam minime termini a Patribus statuti transferri debent, unusquisque Episcopus descriptos sibi terminos possideat, et alienam Dioecesim nullatenus invadat; jure proprio servato in regnandis, consecrandis Ecclesiis, vel sacerdotibus promovendis, atque a suo Episcopo Chrisma accipiendum.

IV. Ut possessiones Ecclesiarum, quae pro peccatis conditorum oblatae sunt ad honorem Sanctorum, saecularibus minime mancipentur: quia res Deo semel dedicata humano dominio subdi non debet.

V. Ut si qua Ecclesia vel possessio per privilegium a fidelibus sub anathemate in principali Ecclesia Sancti Petri Apostoli subditae sunt, minime subtrahantur, quatenus et offerentes, et res ipsas tuentes Christi clavigeri Petri tueantur suffragiis.

VI. Ut si Divino judicio in tumultu plebis Princeps provinciae occidatur, quia quod a multis committitur, inultum manet, vel pro ipso reatu quis cognoscunt, obnoxii debent esse pro ipsa anima eleemosynas facere, et si quam Ecclesiam dedicavit, vel libertos fecit, defendere, uxorem aut filios fovere benigne.

VII. Ut si quis malignus diaboli spiritu afflatus, singulari consilio, sicut Judas dominum suum occiderit, lapideo collo suspenso, ferro corpore praecinctus, exul poeniteat.

VIII. De Episcopis Ragusitano et Catharitano, quorum manifeste una sedes dignoscitur, ipsam Dioecesim aequa lance inter se dividant, ita, ut si unus dictae Ecclesiae pastor obierit, donec ordinetur Episcopus, residens Episcopus ipsius Ecclesiae Ecclesiasticam curam gerat.

IX. De Licinio Episcopo, ut in Ecclesia, in qua ordinatus est, contentus permaneat: et nullus deinceps in ea Episcoporum, vel Presbyterorum Missam celebret, donec proprius Episcopus eam consecret canonice. Si quis postmodum praesumptor in ea contra praemissa fecerit, a nostro collegio excludatur. Quod si dictus Licinius nec legaliter in sua Ecclesia

nae Ecclesiae Sclavinorum terra ministerium sacrificii peragant, in Latina scilicet lingua, non autem in extranea; quia nullus filius aliquid loqui debet, vel sapere, nisi ut pater ei insinuaverit; et quia Sclavi specialissimi filii Sanctae Romanae Ecclesiae sunt, in doctrina matris permanere debent, sicut ait Apostolus: „Filioli, quos per doctrinam Evangelii ego genui“, et iterum: „Filius sapiens laetificat patrem.“ In hoc utique gaudemus, si Sclavi nostram doctrinam sequi delectentur, ut Deo sacrificium gratum exhibeant. Quoniam qui non fide sacrificant et Deo pura libamina offerunt, vereor ne illis veniat, quod scriptum est: „Maledictus homo, qui opera Dei negligenter facit.“ Unde vos moneo, ut mala radix in vestris partibus minime pullulet; sed vestra praedicatione assidua defaecata maneat; ut Deo fructum offerre valeatis per praedicationem vestri ministerii, alium centesimum, alium sexagesimum; qui habet aures audiendi audiat.

(Ugyanott III. köt. 93. l.)

5.

A 925-ki spalatoi nemzeti zsinat határozatai.

I. Quoniam antiquitus Beatus Domnius ab Apostolo Petro praedicare Salonam missus est, constituitque, ut ipsa Ecclesia et Civitas, ubi sancta ejus membra requiescunt, inter omnes Ecclesias provinciae hujus Primatis habeat, et Metropolis nomen super omnes Episcopos legitime sortiatur: ita dumtaxat, ut ad ejus jussionem Episcopi, qui per Divinam gratiam cathedram ipsam retinuerit, et Synodus celebretur, et consecratio Episcoporum, quia dicente Domino: „Ubi fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilae.“

II. Ut in cunctis Ecclesiis, in quibus supra recolitur Episcopus habitasse, nunc autem clero, ordine, et populis sufficiens adest intra Diaeceseos limites, Episcopus habeatur;

uod non expediebat contra dictam Synodum in auribus olicis, injustum injecit certamen. Quam ob rem diversa, ciis recitantibus de his praesentibus, et litteris patenti-on aequalia, ambiguitas Romanae Ecclesiae facta, non ta ad nos, et finienda adhuc. Epistola a Reverendissimo Joanne per Legatum nostrum remissa est, cujus vero olae tenor hic est.

(Ugyanott III. köt. 96. l.)

6.

nos pápának a 925-ki spalatoi nemzeti zsinat határozataira vonatkozó levele. 925. után.

Joannes Episcopus servus servorum Dei Reverendissimo uctissimo confratri nostro Joanni Sanctae Salonitanae siae Archiepiscopo, omnibusque suis suffraganeis Epis-

Quia in vobis orta fuit contentio ante nostrorum Lega- praesentiam de Ecclesiasticis negotiis: volumus ad li-

perstiterit haeres: sed eventatus, ut extraneus accedens, et in sua mallet prima adhaerere Ecclesia, ut Presbyter permaneat.

X. Ut nullus Episcopus nostrae provinciae audeat in quolibet gradu Sclavinica lingua promovere; tamen in clericatu, et monachatu Deo deservire. Nec in sua Ecclesia sinat eum missas facere; praeter si necessitatem Sacerdotum haberet, per supplicationem a Romano Pontifice licentiam ei sacerdotalis ministerii tribuat.

XI. Ut Episcopus Chroatorum, sicut nos omnes, nostrae Ecclesiae Metropolitanae subesse se sciat.

XII. Quod si Rex et Proceres Chroatorum omnes Dioeceses Episcoporum infra limites nostrae Metropolitanae suo cupiunt vindicare Pontifici, nullus ex nostris per omnem provinciam eorum neque regenerationes faciat, neque Ecclesias. vel Presbyteros consecret, tum in suis sedibus commorantibus pro miae (igy) opus. Quisquis ad nos accesserit consecrari, regenerari, Chrisma sibi dari poposcerit, absque scrupulo omni per totam provinciam ipsa tribuant. De caetero autem ipsi cum suo Pontifice Deo reddant rationem de his omnibus, quae in eis Christianae Religionis dogma defuerit; nostra coram Deo conscientia est absoluta.

XIII. Ut in Ecclesia, ubi Presbyter occisus est, ante satisfactionem ipsius vel plebis, ut congruum ipsi Episcopo videtur, nullus missam faciat; et ut a Presbyteris res Ecclesiae non destruantur; neque semel suscepta Ecclesia sine causa relinquatur. Quod si aliter fecerit, donec perdita restituat, et Ecclesia propria accipiat, excommunicetur.

XIV. Ut uxores propriae deinceps non dimittantur, nisi propter fornicationem, quod si quis dimiserit, sic permaneat; et ut haeredes suos, servos suos litterate studiis tradant. Quicumque Christianitatem perfectam habere cupiunt, ut illi eos instanter corripiant, et ipsi eos libenter exaudiant, non ut peregrinos, sed ut proprios.

XV. Quod si Sacerdotes incontinenter propter ipsam continentiam primam, quam sortitus est, separati a consortio cellae, teneat uxorem; si vero aliam duxerit, excommunicetur.

Haec ita habita deliberatione, quae supra scripta continentur, cuncta, per ordinem sancta Synodus Romano Pontifici confirmanda per dictos suos Legatos Episcopos, et Petrum

Presbyterum Spalatensem insertis litteris nuntiare decrevit: quatenus Divinitus antiquae Religionis dogma in Ecclesiis Dalmatiarum arbitrio summi Pontificis universa praelibata sortirentur. Sed cum terminare cuncta legitime antiquo more praestolaremur — — — fuit fratris nostri Episcopi Nonensis, qui sibi vindicare cupiens Primatum Dalmatiarum Episcoporum, hoc quod non expediebat contra dictam Synodum in auribus Apostolicis, injustum injecit certamen. Quam ob rem diversa, et nunciis recitantibus de his praesentibus, et litteris patentibus non aequalia, ambiguitas Romanae Ecclesiae facta, non definita ad nos, et finienda adhuc, Epistola a Reverendissimo Papa Joanne per Legatum nostrum remissa est, cujus vero Epistolae tenor hic est.

(Ugyanott III. köt. 96. l.)

6.

X. János pápának a 925-ki spalatoi nemzeti zsinat határozataira vonatkozó levele. 925. után.

Joannes Episcopus servus servorum Dei Reverendissimo et sanctissimo confratri nostro Joanni Sanctae Salonitanae Ecclesiae Archiepiscopo, omnibusque suis suffraganeis Episcopis.

Quia in vobis orta fuit contentio ante nostrorum Legatorum praesentiam de Ecclesiasticis negotiis; volumus ad limina Apostolorum venientes ante nostram, nostrorumque Episcoporum praesentiam cuncta definire satagatis. Quia tunc perfectio religionis adimpletur, cum per canonicae disciplinae regulas, quod quondam ordinatum fuerat, per nos emendare comprobatur. Nam vestras litteras suscipientes, investigare non detulimus; et quia illic maxima erat impressa murmuratio, suspendere hoc curavimus, ut ante nostram praesentiam, aut tu cum Gregorio, aut unus vester *suffraganeus* Episcopus

veniens, cuncta per ordinem nobis revelent; quatenus per viam justitiae incedentes, quidquid rectum est inter vos, definire valeamus. De caeteris autem capitulis vobis innotescimus, quatenus hac ratione excepta, quicquid synodaliter nostri Legati Episcopi vobiscum una statuerunt, a nobis confirmata existant. Sed quia minime res praelibata tumultuantibus vobis finiri valuit, nihil dignum religionis Ecclesiastica dogmata sumere potuit.

(Ugyanott III. köt. 101. l.)

7.

Madalbert pápai követ intézkedései Dalmátiának egyházi ügyeiben, melyeket IV. Leo pápa helybenhágy. 928.

— — — Unde frequenter eadem poscentibus nobis definitionem recipere hac de causa terminando, injunctam sibi operis Bulgariam petentes Romanorum Legati Madalbertus Venerabilis Episcopus, et Joannes Dux Illustris, Dux Cumas; quae sequuntur epistolae, ad nos post biennium devenerunt. Pervenientes igitur se praefati legati ad confinia nostra, et sicut illis opus injunctum Apostolica jussione fuit, Bulgariam perrexerunt; quique peracto negotio pacis inter Bulgaros et Croatos, repetito iter ad nos Venerabilis Madalbertus Episcopus in Ecclesia Spalatensi adveniens, synodaliter nos Episcopos Joannem, Forminum, Gregorium, cum Croatorum Principe, et ejus Proceribus congregavit; cum quibus residens cuncta provinciae antiquae consuetudinis justo moderamine perscrutans, firmavit omnia secundum veterum statuta in omnibus Ecclesiis Episcoporum privilegia redintegrari. Ita dumtaxat, ut Ecclesia Sancti Domnii, sicut ab initio, Primatum obtineat, et intra limites Dioecesis suae cuncta canonice peragat. Similiter unaquaeque Ecclesia, vel civitas, quae Pontificali munere constipata consistit, simul sedem cum praefinitis terminis Dioecesi suae a patribus institutis regulariter abutatur; tam Ja-

dertina Ecclesia, quam ceterae Ecclesiae Dalmatiarum, Arbensis, Veclensis, Absarensis, quae sunt in occidentali parte positae; Ecclesiae vero aliae, quae in oriente habentur, idest Stagnensis, Ragusiana, et Catharitana eamdem plenitudinem sedibus, et terminis suis in omnibus catholicae fidei dogma adsequuntur. Nonensis vero Ecclesia non Episcopum antiquitus, sed Archipresbyterum sub ditione Episcopi habuisse cognoscitur. Constat legitime, ut ipse Episcopus in qualibet Ecclesia ex his Ecclesiis, quas primis temporibus habuisse Episcopos omnibus patet; cum sint utrinque omnes populatae, et Deo adjuvante sacerdotum et plebium copiam habentes proponatur, sive in Scardonitana Ecclesia, vel Sisciana, aut certe in Delminensi Ecclesia. Quod si immensum pontificii subire delectat, et unam sibi Dioecesium sufficere non vult, harum trium magnitudinem Dioecesei ponderis ad interitum suum et eorum suscipiat; dum neque plebs perfecte ab eo pontificali munere percipere valeat gratiam juxta Sanctorum Patrum statuta, neque ipse adimplere suum in eis officium valeat, cum sit propter multa terrarum spatia difficile peragrari. His ita secundum Apostolicam jussionem Madalbertus venerabilis Episcopus perscrutatus omnia et comperta veraciter, feliciter sancivit; ita ut nullus unquam hujus ordinationis violator existat; cum cuncta, quae praelibata, per dictum Apocrisarium Romano Pontifici fuerint praesentata, et ab eo Divina auctoritate, et Sancti Petri, per suas litteras, et pallii missione confirmata.

(Ugyanott III. köt. 103. l.)

8.

VI. Leo pápának bullája, melylyel a dalmátiai püspököknek meghagyja, hogy János spalatoi érsek felsőbbségét elismerjék, és püspöki jogaik gyakorlásában megyéjök határain túl ne terjeszkedjenek. 928—929.

Leo Episcopus servus servorum Dei Formino Sanctae Jadaratensis Ecclesiae Episcopo, et Gregorio Sanctae Nonensis Ecclesiae Episcopo, omnibusque Episcopis per Dalmatiam commorantibus dilectis filiis et fidelibus nostris. Quia gratuita Dei omnipotentis misericordia vos in Episcopali infula constituit, dignum est, ut vestro Metropolitano Sanctae Spalatensis Ecclesiae Archiepiscopo summam reverentiam exhibere delectemini, quatenus per ordinem, et normam justitiae gradientes securi, et intrepidi valeatis ad Divinam contemplationem pervenire. Nam quid deterius esse cernitur, quam Episcopus proprio Metropolitano inobediens esse, cum scriptum sit in Africano Concilio: „Nihil Episcopum praeter conscientiam proprii Metropolitani aliquid agere debere.“ Et si ita est, cum scimus, quia ita est, ut nullus Episcopus debeat proprium suum Metropolitam ignorare; cur vos Dalmatiarum Episcopi contemptores, et quasi per latrocinium alienas Parochias diripientes, usurpatis vobis profanum nomen,quod ab antiquis patribus vobis creptum esse cernitur. Unde monemus vos, ut omnes Episcopi in propriis limitibus sint contenti. Forminum namque monemus, ita suam parochiam retinere, quemadmodum in antiquis temporibus mansit; similiter Absarensis Ecclesiae Episcopum, et Arbitanum, atque Ragusitanum, Spalatensem etiam Archiepiscopum in Croatorum terra volumus, ut propriam suam parochiam retineat, quemadmodum antiquitus Salonitana Ecclesia retinebat. Quia non potest parochia infra muros Civitatis, sed per longinqua spatia terrarum in plebibus, et villis, et curis, et Ecclesiis, et in populo antiquitus determinato. Gregorium vero, ui prohibitate temporis in Croatorum terra Episcopus effec- i est, praecipimus in sola Scardonitana Ecclesia tantummo-

do ministrare, alienas parochias ei praecipimus nullo modo amplius usurpare; quia si fecerit, sine dubio a nostro Pontificio excommunicatus manebit. Pallium vero, et usum pallii Joanni Sanctae Spalatensis Ecclesiae Archiepiscopo, sicut antiqua consuetudo fuit, concessimus. Cui volumus, ut tota mente obediatis, eumque ut vestrum patrem ametis, quia tunc Dei gratia subditis illuxerit, cum suis praepositis veram obedientiam exhibere delectantur. Amen.

(U. o. III. köt. 106. l.; Ughelli, Italia Sacra ed. Coletti Velenczе 1717. V. köt. 1421. l.)

9.

A luxeuil-i (Luxoviensis) frankországi monostor alapítására és dotatiójára vonatkozó okmány, melyben a magyarok X. századi hadjáratairól említés tétetik. Vonatkozás 937-re.

Minime latere credimus sensus et corda fidelium, quemadmodum Sancta Luxoviensis Ecclesia rebus quondam fuit necessariis adornata, sed successorum cessante justicia, prefate Ecclesie status multum vacillat. Tempore igitur Sigiberti Regis Francorum, cum jam per totam Galliam Diuine religionis feruor torperet, redemptor mundi Deus et Dominus noster Jesus Christus, diu dolens Ecclesiam suam ob multorum desidiam pene jam obfuscatam, ad repellendas ignavie tenebras de occiduis Hibernie partibus splendidissimum radium Gallicis finibus emergi precepit, Beatum videlicet Columbanum egregium Scothigenarum, qui ad supradictum Regem Sigibertum veniens, honorifice susceptus, ut intra terminos Galliarum resideret, ab eodem devotissime rogatur. Ille obtemperans Regis persuasionibus, heremum peciit, quod multorum vocabulo Vosagus nuncupatur. Est nempe in eadem (corr: eodem) locus admodum delectabilis, qui spiritualiter Luxovium appellatur, in quo vir Dei cum suis angelicam vitam ducens, fam

ipsius redolere cepit per omnes partes Gallie. Ad quorum sustentacionem, vt ex divitum habundancia illorum inopia sublevaretur, ceperunt nonnulli, quicquid possidere videbantur, eidem loco contradere; et non solum isti, sed eciam Reges atque Imperatores, videlicet predictus Sigibertus, Clodoveus, Chlotharius, Pipinus, Karolus, Ludovicus, Lotharius, Otho. Inter quos ego Karolus, Pipini Regis filius, eisdem fratribus in eodem cenobio sub regulari norma degentibus, ne eorum animus turbaretur, sed ut deinceps Regia securitate muniti absque aliqua molestia Prepositorum vivere potuissent et securiter oracionibus et regule vacare valerent, et mense communis victualia et corporum suorum sufficienter haberent indumenta, quedam prediorum vel villarum loca eisdem fratribus, sub Abbatis imperio regulariter militantibus, ad usus necessarios deputata, per privilegium nobis congruum visum est delegare, ut in his securiter laborantes, nullo alieno dominio aliquid inde abstrahendum (igy) stringerentur. Concessimus igitur per nostre auctoritatis largitatem ad mensam vel ad usus necessarios eisdem supranominatis fratribus per nostre largitatis privilegium in Francia villam que vocatur Nanth, Herliacum, Chislam, cum appendiciis suis. In pago Visiano, Divionensi, Belnensi, Cabilonensi atque Matisconensi, id est: Flacciacum, Solistriacum, Ambornacum, Sanz, Tonancia, Caziacum, Molesiacum. In curtili ecclesiam, vicum publicum cum XI mansis. In Festiaco apud Sanctum Antoninum mansum I. In pago Alsacense et in pago Algagense, in loco qui dicitur Bethoniscurte mansos XII cum ecclesia. Similiter vera et in Englingehiem et in Ruodeneskeim, et in Witerkeim mansos XXX; et inter Ramengas et Haasiszera mansos V; et inter Allericovillare et Susza mansos IX; et in Celeberch curtile indominicatum cum omnibus adiacenciis suis, hoc sunt XXX et I; et in Bebonisvillare ecclesiam, qui est vicus publicus in honore Sancti Petri cum mansis V, et in Rodesheim mansos XII cum capella; et (in) Hanagresheim ecclesiam I et ad CL modios de terra arabili; et ad Arzenheim mansos V extra terram indominicatam; similiter et que vocatur Sapine mansos XXXIII cum ecclesia. Infra patriam vero: Granicas, Menbriacum, Offiniacam-villam, Jusseiacum, Visinicurtem, Crinsinsiacum, Campaniolam, Legoniscurtem, Wanbionisrivum, Ebroniscurtem et

Lidinevillam, Onoraciacum, Wabram et Hairoscum, Frigidamconcam, Villare, Nureicurtem, Quernum, Milesiacum, Dedoniscurtem, Saurilioniscurtem, Genebrarias, Joranicas ad offerendam oblacionem Domino, Brialdiscurtem, villam monachorum dimidiam cum ecclesia, Balcionachas, Aniocas, Maurinicurtem, Valerianam, Rodulfivilare, ad sarcetecta templi restauranda, Campanisum, Monasteriolum, Punicherias, Waldoniscurtem, Bonoliaci villam, ecclesiam Aymilstivile, Ansaldicurte, Siricicurte, Berlleville medietatem, ecclesias omnes de fisco Wanbionisrivi ad mensam fratrum, ceteras vero res ad vestimenta emenda. In Provincia autem has villas, id est Sels, Viridis calcis sive Wapingas et vallem Quiriadem sitam in pago Ebredunensi. In pago Lingonensi: Musciacum, Jorchenniacum, et quicquid ibi respicit, hec sunt CL mansi ad indumenta fratrum; alibi Bayrum ad indumenta fratrum; Aigunaldicurtem cum ecclesia in honore Sancti Albini, Cauriacum, Frummam et Rimiliacum, et quicquid ad istas villas pertinet. In pago Virensi villa quae Buccunaca dicitur. In pago Salinensi super fluuio Cernonem, ecclesiam in honore Sancti Martini, cum mancipiis utriusque sexus, et loca duo in Marsali cum appendiciis suis et mansis IIII. In vico Mediano loca duo circa huuas (igy) Sancti Apri. In vico Bodesio mansum unum cum universis appendiciis suis, Sanctum Bricum, Ferrerias, Ficeium, Lambreium, Kalmas, Ravinifontanam, Fulchericurtem cum duabus tonis (igy), Gundoniscurtem, Angolisvilare, Fontanas, Anagrates, Sanctum Walbertum, Trenoacum cum appendiciis suis, ecclesiam de Sanez cum appendiciis suis, Sanctum Egidium, Sanctum Sulpicium, Villam-Manfredi, Pometum, Boens, Adelens, Capellam, Perreti-villam, Boletum, Bruscam, Baldoniscurtem, Huns. Hac igitur racione et discrecione utiliter inspecta, jura, auctoritates, priuilegia, libertatem a Sancte Romane Sedis Pontificibus, sive ab antecessoribus nostris Regibus vel Imperatoribus supranominatis Sancte Luxoviensi Ecclesie concessam et contraditam, confirmamus, corroboramus et auctorisamus. Insuper Imperiali auctoritate nostra per omnem ejusdem Ecclesie Abbaciam tessariam omnimodis fieri prohibemus, et ut homines ejusdem monasterii necessitatibus seruientes ad diversa negocia per universum Regnum Imperiumque nostrum nostro Imperiali banno libere, secure discur-

rant, et nullus judex publicus aut exauctor nullum theloneum, portaticum, pontaticum, gestaticum, (quod) de ipsis aut eorum hominibus undecumque fiscus accipere consuevit, ulla tenus exigere presumat, nec in pontibus, nec in aquis, sicut prediximus, nec in mercatis, nec in quibuslibet locis, sed per quecunque castella, portus vel quelibet loca, homines et negociantes ipsius monasterii ire, redire, vendere et comparare absque alicujus contradiccione prevaleant. Si quis autem, quod absit, hanc nostre corroboracionis paginam violare presumpserit, auri purissimi centum libras componat et in scriniis Imperatoris reponat.

„Taliter ditata atque exornata rebus, prediis, religione diu floruit Luxoviensis Ecclesia. Cumque ibidem spiritualis scola vigeret, post multa annorum curricula subito orta est tempestas lacrimabilis, cujus rabiem pene sensit totus orbis. Gens quippe Hnngrorum ferocissima cum innumerosis pugnatorum copiis ad afficiendam Ecclesiam ulcione Divina erupit. Cumque Burgundionum Regnum exercitus invaderet copiosus, contigit ut viri diabolici Luxovium venientes, locumque omnino desolantes, Abbatem et monachos, quos ibidem repererunt, interfecerunt. Sicque Ecclesia Dei confunditur, jura rumpuntur, legum statuta violantur, possessiones Ecclesie ab impiis undique rapiuntur. Sacris non est reverencia locis, prevalente nequicia impiorum, totus pariter concidit honor religionis; nam villas et possessiones prefate Ecclesie in hereditatem sibi diripuerunt manus alienorum, et in villis, ex quibus annuis censibus predicte Ecclesie fratres vivere solebant, quidam perversus Hugo Chapez in quibusdam castra construxit, quedam, uti erant, in usus proprios vendicavit. Cumque Rex non esset, qui vere intuitu justicie huius impii pravitati posset ex integro resistere, ejusdem Ecclesie fratres compulsi sunt Sedis Apostolice interpellare Pontificem. Romanus vero Pontifex illum eiusque sequaces anathematis vinculo constrixit, quousque mala ablata redderent. Itaque post multorum curricula annorum Stephano Papa Romane Ecclesie presidente, Ludovico Romanum Imperium regente, vir venerabilis Ansegisus Luxoviensis Abbas de predictis villis atque castellis diutissime male ablatis talem concordiam fecit: Denique ab utraque parte in primis statutum est, et

Apostolica auctoritate prohibitum, ut de castellis et terris eidem monasterio ablatis, aliis Ecclesiis vel monasteriis quippiam dari licitum esse; similiter et decimas proprii laboris omnium dominorum quoquomodo laborancium, et croacarum, bovariarum, jugerum, coloniarum, nemorum, saginatorum, sischalie, merescacie, brolii, ancingiarum, et decimum nummum pascinacii, decimamque omnium animalium; sicque sint Ecclesie Luxoviensis homines et parochiani. Et ut ex hinc omnis contradiccio sopiatur, nominatim castra et villas exprimimus: Wanbionisrivus cum omnibus appendiciis suis; Clarusmons cum appendiciis suis; Geonisvillam cum omnibus apendiciis; Jusses cum omnibus appendiciis suis; Onorisiacus cum omnibus appendiciis suis; Granicas cum suis; Falconiacum cum suis, Wabra, Menbreiacum, Vitreium, Reife, Piseis, Bugeium, Ongeium, Visinicurtem, Progerium, Hayroscum, Officiniacam villam, Criscenciacum, Semicort, Ebruncort, Lidinevillam, Milesiacum, Arceiacum, Embiriacum, Minurs."

Si quis igitur in futurum ex heredibus hanc concordie pactionem ad dampnum Ecclesie removere vel minuere ausus fuerit, si non congrua satisfaccione emendaverit, reum se Divino judicio de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districte ulcioni subjaceat. Acta sunt hec anno ab Incarnacione Domini D. CCC. XV. Indiccione VIII., Stephano Papa Romanam Ecclesiam gubernante, Ludovico cognomento Pio Francorum Regnum strenue regente, Ansegioso viro religioso Luxoviense cenobium pro viribus reformante.

(Teulet Sándor, Layettes du Trésor des Chartes. Inventaires et documents publiés par Ordre de l'Empereur sous la direction de M. le Comte de Laborde. Tome I-e. Paris 1865. 5 köv. ll.)

Jegyzet. Ezen okmány hitelességét tüzetesen megvizsgálni a magyar történetbuvárnak nem feladata; valamint az, sem, ha vajjon áll-e azon közönséges vélemény, hogy a luxeuili kolostor jótevője, ki magát itt „Ego Karolus Pipini Regis filius"-nak nevezi, Pipin aquitaniai királynak (megh. 865.) fia volt-e, vagy nem? Mennyiben Capet Hugó mint „quidam perversus" felemlíttetik, kétséget nem szenved, hogy az okmány 986-nál régibb, mely évben Hugo V. Lajos nyugati frank király gyámnokává lett; mert ezen állásában neki ilyen czím nem adatott volna. Úgy látszik, hogy

az okmány több régibb okmány egybefoglalásából 961. és 986. közt keletkezett. Mert Capet Hugo 941. született, s neki, midőn a luxeuli kolostort háborgatta, legalább is 20 évesnek kellett lenni. A 815. év ellenben, mely az okmány végén áll, a részokmányok egybefoglalásánál szembetünőleg régibb, azonban — mint látszik — ezeknek egyikét illette. Minket az okmány csak annyiban érdekel, a mennyiben abban a magyarok mint Franczia ország pusztítói említtetnek, hihetőleg 937-re vonatkozólag. A magyaroknak X. századi hadjáratairól Franczia országban v. ö. Dussieux L., Essai historique sur les invasions des Hongrois en Europe, et spécialement en France. Paris 1839.

10.

Vilmos mainczi érsek II. Agapitus pápához Németország külső és belső bajairól írván, különösen a magyarok ellenségeskedéseire vonatkozik. 955.

Domino Apostolicae Sublimitatis culmine dignato, summo post caput Christum totius Christianitatis membro, Papae Agapito, merito ac nomine fulgenti, Willihelmus Sanctae Moguntinae Sedis minister indignus, ejus dono Galliae partium Germaniacque a se secundus, orationis fidei subiectionisque securitatem, in illo autem, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Postquam dignati fuistis, vestram liquere paternitatem apud nos, quantas afflictionum iniurias perpessi sumus, vos ignorare haud dubitamus; presertim illo exterorum (a magyarokat érti) evitato, internorum tali ingruente periculo; ut, etiamsi conatus essem, vel me vel mei nuntium vobis presentare causa consulendi, quid agendum esset, obliviscerer. Non utique inde, ut vestrae Sanctitatis oblivionem umquam caperem. Sed, si haec oblitus fuero, quae me pallei vicariciique Galliae partium Germaniaeque, aecclesiamque Sancti Martini iterum prius data dote, cui minister assum, dixtavit, obliviscatur me dextera mea. Barbarorum videlicet gentibus Chri-

stianitatem ita inprimentibus, ut, nisi bello actae, Deo scilicet preliante, vel omnes nos suae subicerent potestati, vel ita ad nihilum redigerent, ut quantum temporis quis nostrum presentem vitam degeret, istud presens tempus semper congemisceret. Fratrum vero, Christianitatis nomine utentium, his partibus degentium ineffabili et numquam sine lacrimis dicenda crassante discordia illa, in qua pater filio, patri filius, frater fratri — — non plus Cain Abel insidiatus est — — ac quisque affinis affini insidiatur, omnis ordo, omnisque cognatio detestatur. Non est Regi locus regendi, Episcopis suum subtrahitur privilegium; qui, quasi pupillae Domini, angariantur, exterminantur, excaecuntur, sicut ille Sanctae Juvaviensis aecclesiae Archiepiscopus Heroldus, qui calendis Ma. captus a patruo nostro Heinrico Duce Baioriorum, sine aliquo accusatore canonico exoculatus et in exilium apud Seponam urbem religatus est. Eius vero parochia, res dico aecclesiasticas, insuper et sedem suam, vasallis prefati Ducis distributa esse dinoscitur, et a proprio tutore hucusque privatur. Non personam, sed factum accuso. Dux Comesque Episcopi, Episcopus Ducis Comitisque sibi operam vindicat. Non est aecclesia, quin aliquo laesa sit. Modo nostram ledere moliuntur stb. (A mainczi érsekség ellenségeinek eljárásáról részletesen panaszkodik) Hanc nostrae aecclesiae predam si ita stabiliri vos libeat, prius mittentur aepistolae domno nostro Regi, mihique vestri misericordia vestro Vicario, Brunonique Sanctae Coloniensis Aecclesiae Archiepiscopo, Sanctaeque Treverenensis Aecclesiae Ruodberto Archiepiscopo: loco quo vobis placeat, mihi carissimum Mogontiae, concilium sanctorum fratrum aggregetur. Primo inibi de statu Sanctae Aecclesiae, de Episcopis excaecatis et a sedibus suis reiectis; de caeco Heroldo et de Rathario Leodicensi Aecclesiae canonice et legaliter intronizato, moxque more villici sine causa eiecto, caeterisque loliis triticum Sanctae Aecclesiae suffocantibus causa agetur. Post, vos audiens, vestram appellans Apostolicam dignitatem, mittar ad exteras nationes causa predicationis, si nostris non sim necessarius. Et id malo, quam videre mala nostrae Aecclesiae et sanctorum; sin alioquin plus valeat intercessio pecuniae Hadamari, quam pia constitutio Sancti Bonifacii nostri predecessoris, vestrorumque predecesso-

rum, nec non antecessorum etiam nostrorum, et sint tot pallia, quot Episcopi; sed id, non me Presule fidem subiectionemque vobis prebente.

(Jaffé Fülöp, Monumenta Moguntina, Berlin 1866. 347. l. Hadamar fuldai apát volt az, ki, hogy a halberstadti püspökséget nyerje, Rómába nevezetes kincsekkel ment, s onnan visszajövén „iactatur, se domi ferre nescio cuius munere tot pallia, quot velit, empta centum libris.")

11.

I. Otto császár a prágai püspökséget alapítván, annak határait részletesen kijelöli. (IV. Henrik római-német császárnak 1086-ki okmánya szerint.) 973. körül.

In nomine sanctę et individuę trinitatis. Henricus divina favente clementia Romanorum tercius imperator augustus. Regio nomini et imperatorię dignitati congruere novimus, ut ecclesiarum dei utilitatibus ubique opitulantes, dampna vel iniurias earum quacumque necesse fuerit propulsemus. Quapropter universis dei nostrique fidelibus tam futuris quam presentibus notum esse volumus, qualiter noster Bragensis episcopus Gebehardus sepe confratribus suis et coepiscopis cęterisque principibus nostris ac novissime nobis conquestus est, quod Bragensis episcopatus, qui ab inicio per totum Boemię ac Moravię ducatum unus et integer constitutus, et tam a papa Benedicto quam a primo Ottone imperatore sic confirmatus est, postea sine antecessorum suorum suoque consensu, sola dominantium potestate, subinthronizato intra terminos eius novo episcopo, divisus esset [et] imminutus. Qui cum Mogontinę coram legatis apostolicę sedis, presentibus nobis ac plerisque regni nostri obtimatibus eandem querimoniam intulisset, ab archiepiscopis Wezelino Mogontino, Sigewino Coloniensi, Eilberto Treverensi, Liemaro Bremensi, ab episcopis quoque Theoderico Wirdunensi, Cŏnrado Traiectensi, Udalrico Eistetensi,

Ottone Ratisponensi cum assensu laicorum: ducis Boemiorum Wratizlai et fratris eius Cûnradi, ducis Fridrici, ducis Liudaldi, palatini comitis Rabodonis et omnium, qui ibidem convenerant, primitiva illa parochia cum omni terminorum suorum ambitu Bragensi sedi est adiudicata. Termini autem eius occidentem versus hii sunt: Tugust quę tendit ad medium fluminis Chub, Zedlza et Lusanę, et Dazana, Liutomerici, Lęnuczi usque ad mediam silvam, qua Boemia limitatur. Deinde ad aquilonem hi sunt termini: Pssovane, Chrovati et altera Chrowati, Zlasane, Trebovane, Pobarane, Dedosize usque ad mediam silvam, qua Milcianorum occurrunt termini. Inde ad orientem hos fluvios habet terminos: Bug scilicet et Ztir cum Gracowa civitate provintiaque cui Wag nomen est cum omnibus regionibus ad predictam urbem pertinentibus, quę Gracowa est; inde Ungrorum limitibus additis usque ad montes, quibus nomen est Triti dilatata procedit. Deinde in ea parte quę meridiem respicit addita regione Moravia usque ad flumen cui nomen est Wag, et ad mediam silvam cui nomen est Mŏre et eiusdem montis eadem parrochia tendit, qua Bawaria limitatur. Mediantibus itaque nobis et communi principum aspirante suffragio peractum est, ut dux Boemie Wratizlaus et frater eius Cunradus supradicto Bragensi episcopo fratri suo parrochiam iudiciario ordine requisitam ex integro reprofiterentur et redderent. Proinde nos rogatu eiusdem episcopi racionabiliter inducti Bragensis episcopatus redintegrationem nostrę imperialis auctoritatis edicto illi et successoribus eius confirmamus et stabilimus inviolabiliter decernentes, ne ulla post hac cuiuslibet condicionis persona vel ulla societas hominum Bragensi ęcclesię quicquam sui iuris in prenotatis terminis alienare presumat. Cuius redintegrationis et confirmationis auctoritas, ut omni evo stabilis et inconvulsa permaneat, hanc cartam inde conscribi, quam sicut infra apparet, manu propria roborantes impressione sigilli nostri iussimus insigniri.

Signum domini Henrici tercii Romanorum imperatoris augusti.

Hermannus cancellarius vice Wezelonis archicancellarii recognovit.

Datum III. kalendas Maii, anno ab incarnatione domini MLXXXVI., indictione VIII., anno autem domni Heinrici regni

quidem XXXII., imperii vero III. Actum Ratispone, in Christi nomine feliciter amen.

(Stumpf K. Fr. Die Reichskanzler vornehmlich des X., XI. u. XII. Jahrhunderts, II. k. Innsbruck 1865. Függelék : Acta Imperii adhuc inedita, 79. l.

Jegyzet. I. Otto császár azon okmánya, melynek tartalmát IV. Henrik császár okmánya nagyrészben átírja, s mely Magyarország IX. századi határaira nézve felette fontos, sok tudományos vitatkozásnak volt tárgya. Eddig mindig azon szövegét követték, melyet Cosmas Pragensis XI. századi cseh kronista közöl (Pelzel F. M. és Dobrowsky J., Scriptores Rerum Bohemicarum I. köt. Prága 1783. 168. l. Pertz Monumenta Germaniae Historica, Scriptores IX. köt. 91. l.) L. Dobner G., Monumenta Hist. Bohemiae III. köt. 129. l.; Boczek, Codex Dipl. Moraviae I. köt. 172. sk.; Erben K. J., Regesta Bohemiae et Moraviae I. köt. Prága 1855. 73. l.; Dudik B., Des Herzogthums Troppau ehemalige Stellung zur Markgrafschaft Mähren Bécs 1857. 231. l. stb. Fejér ezen okmány kivonatát Dobner után adta (Cod. Dipl. VII. k. 1. r. 132. l.); annak egész szövegét pedig Menken után (Scriptores Rerum Germanicarum Lipcse 1728. I. köt. 2058. l.); de az 1086. évszám helyett 1076. év alatt, és oly hibásan, hogy annak használ venni nem lehet. (Cod. Dipl. VII. k. 4. r. 53. l.) Stumpf, kit mi követünk, az okmány szövegét egy XII. századi másolatból vette, mely a müncheni kir. levéltárban őriztetik. Az ezen okmányra vonatkozó tudományos vitatkozások minket csak annyiban érdekelnek, mennyiben Magyarország nyugati határairól van szó : t. i. „montes quibus nomen est Triti", „flumen cui nomen est Wag" és „silva cui nomen est Mőre." Az előbbi kettő alatt a Tátra hegyeket és a Vág folyót szokták érteni. De a „silva Mőre"-re nézve szétágaznak a nézetek; melyeknek fejtegetése ugyan itt feladatunkhoz nem tartozik; melyekre nézve mindazáltal talán nem érdeknélküli tudomásúl vennünk, hogy nehány lengyel és cseh író az alatt erőnek erejével a Mátra hegyeket akarja érteni; l. Lelewel, Tygodnik Wileński 1816. 27. köv. sz.; továbbá jegyzetek gr. Ossoliński munkájához, Vincent Kadlubek, Varsó 1822. 483. és 610. ll.; — Polska wieków srednich Posen 1856. II. köt. 147. sk. ll.; — s földabroszai lengyel történetéhez; — Bandtke Samu, Erläuterungen der Urkunde Kaiser Heinrichs IV. über die Vereinigung der Bisthümer Prag und Olmütz 1086., Schlesische Provinzbl. 94. köt. 1831. 395. és 487. ll.; — Palacky F., Geschichte von Böhmen, I. köt. Prága 1836. 227. l. stb. Boczek ezen vélemény ellenében még 1846. előttem azon nézetét mondta ki, hogy ő a Muro, Mudre vagy Muori nevü erdő alatt inkább a modori erdőt érti, s ez a most általában elfogadott nézet. Ezen kérdést legalaposabban Dudik Béda fejtegette, Das Herzogthum Troppau 233. sk. ll.; és Mährens Allgemeine Geschichte II. köt. Brünn 1863. 42. és 426. sk. ll.

12.

incius és rokonai, bolgár menekültek, az uralkodó családból, Spalatóba sz. Mihály templomát építik. 994.

In Christi nomine Amen. Ab Incarnatione Domini nostri
su Christi anno noningentesimo nonagesimo quarto, die vero
ua mensis Februarii; tempore quo regnabat sacrilegus et
ifanus Imperator Stephanus in terra Bulgarorum, in cae-
isque regionibus. En ego vir Princius notavi et scripsi ad
moriam posterorum nostrorum, quatenus, nos cum esse-
s consanguinei Stephani Imperatoris, saepius ipsum prop-
ejus delictum redarguimus; excaecaverat enim patrem
m, patruum autem nostrum probum dominum Christico-
i justum Sismanum Imperatorem. Quapropter nos, fratres
propinquos suos, ex patria nostra fugavit, et expulit, de
'a videlicet Bulgarorum, ex urbe Tarnova; exaltavit vero
idaces ac rebelles. Pater autem ejus caecus existens in-
pavit ipsum de expulsione nostra; at ipsestrangulavit eum,
emansit in patris maledictione. Nos autem venimus Mis-
n, et inde recedentes pervenimus Chroatiam ad Illustris-
um et probum Regem Dircislavum. At ille nos benigne re-
it et adjuvit tamquam bonus ac benignus Dominus, et
ocavit in suburbio Clysii. Illic igitur remansimus et rece-
ius veram fidem Catholicam secundum institutionem Ro-
nae Ecclesiae.

Et ego Pincius una cum fratribus meis, videlicet Armo-
, Pollemio, Joanne, Celestino, et sorore nostra Murca, et
otibus nostris Tetralo, Martino, Alexandro, Joanne, Pau-
, Georgio, Pancratio, et cum filio meo Pleso sermonem
mus, et ita ordinavimus; videlicet collegimus inter nos pe-
iam, dedimusque eam Pleso, ut obsequium Deo faciat: ut
ificet Ecclesiam in honorem Beati Michaelis Archangeli,
ancti Petri Apostoli, et Beati Martini Episcopi; et sic or-
ivimus, ut quicunque postea fuerit de tribu nostra, ut ali-
l dictae largiatur Ecclesiae substantiae, scilicet stabilis,

ut agrum vel domum: fecimus enim, quod Ecclesia ista sit memoriale domus ac familiae nostrae, ut Deus exoretur jugiter pro nobis, et pro posteris nostris, et ut nullus sit possessor seu ordinator Ecclesiae hujusmodi, ejusque bonorum, nisi posteri, sive haeredes nostri ex linea masculorum, sive faeminarum procreatarum semper perpetualiter. Si vero fuerit sacerdos de tribu nostra presbyter, sive monachus, ut possideat dictam Ecclesiam unus post alium; si autem non fuerit de tribu nostra presbyter aut monachus, ut tribus nostra saecularium hominum eligat capellanum quemlibet; et fecimus hoc cum consilio, et consensu Reverendissimi et dignissimi Martini Archiepiscopi Spalatensis.

Et si aliquis voluerit facere contra istam ordinationem, sive voluntatem nostram, iram Dei super se habeat, et cadat in Sanctorum Patrum maledictionem, et cum Juda Scharioth jugiter crucietur.

(Farlati Illyricum Sacrum III. kör. 111. l.)

13.

Ünnepélyes okmány, mely ugyanazon alapítványt részletesebben meghatározza. 1000.

In Christi nomine Amen. Anno Nativitatis ejusdem Domini Nostri Jesu Christi millesimo. Indictione tertia (helyesebben „decima tertia"). Regnantibus Dominis Nostris Basilio et Constantino Imperatoribus, in Regno Croatiae gubernante autem Domino Dircislavo inclyto Rege, residente etiam in Sede Beati Domnii Domino Martino Reverendissimo Archiepiscopo, una cum Domino Florino Principe Spalati et Clisii, in pactis quidem superius dictis, principibus tempore.

Ex quo ab exordio mundi primi parentes in peccatum inciderunt, ejectique fuerunt de paradiso deliciarum, et expulsi sunt in regionem mortis; et omnis status hominum ex

tunc sit subiectus, et ob id omnis mortalis homo repentinam formidet mortem, et accidentalem, ne imparatus existens morti perpetuae in aeternam incideret poenam. Hanc ob causam ruminantes, et considerantes cogitavimus nos supradicti simul, et concorditer, inspirante nos Spiritu Sancto, pro redemptione animarum nostrarum, nostrorumque parentum, ac haeredum nostrorum usque ad finem mundi, fecimus aedificare domum Dei ad honorem Sanctorum Dei suprascriptorum, in loco prope litus maris sive prope arenam.

Primum prece obtinuimus a Rege saxa Theatri, ex quibus Ecclesiam fabricaremus, et ille dedit nobis et saxa et omnem circuitum terrae Theatri ad honorem Dei, et Ecclesiae Beati Michaelis Archangeli.

Ego Plesus in primis emi terrenum, super quod aedificavimus Ecclesiam a quodam homine Slavonico nomine Sidica, qui fuit de loco nuncupato Chesica, et a fratre suo Cero octo denariis, quod habere, quo gaudere, frui, usufructuare, et facere de ipso quidquid nobis placuerit.

Aliud enim emi terrenum juxta Ecclesiam ab occidente a Firmarisco Chirini trium wretenorum, denariis X; volo, et jubeo, ut sit dictae Ecclesiae.

Et juxta dictum terrenum emi aliud terrenum a quodam Strio Zafilii Zenici denariis quinque; volo ut sit istius Ecclesiae.

Item emi terrenum prope litus maris sub sabulo a Zubinico denariis X, quod est juxta flumen in loco vocato Phrodrupglane; volo, ut sit hujus Ecclesiae. Post haec Theodorus filius ejus accepit a me dictum pretium, et firmam quietationem.

Item emi portum illum post Ecclesiam contra portam Theatri a mari usque ad viam publicam terreni Prodani, ubi est murus in medio vetustus infra terrenum ejus, et meum, quod emi a dicto Prodano denariis XXXV volo, ut sit in hac Ecclesia.

Emi etiam terrenum a superiori parte arenae wreteni unius a dicto Sidica denariis X; volo ut sit dictae Ecclesiae.

Item ibidem emi juxta illud terrenum aliud a Trapico denariis tribus; volo ut sit ejusdem Ecclesiae.

Emi quoque aliud terrenum in valle, quae dicitur Tribis, et a Michaele filio Tribiseti denariis viginti; volo ut sit in dicta Ecclesia.

Item in eodem loco emi tres funiculos terrae a Trimonio, et fratre suo Peciazito denariis VIII; volo ut sit dictae Ecclesiae.

Item similiter emi unum terrenum a Bericino Cirvica Tobri denariis VII; volo ut sit hujus Ecclesiae.

Emi etiam terrenum in loco, qui dicitur Lichina a Chiso, qui est de loco dicto Repusina, denariis XX; sit dictae Ecclesiae.

Emi terrenum in loco dicto Barda apud salinas usque supra viam; volo ut sit istius Ecclesiae.

Emi itidem terrenum in loco dicto Billa a Petralo, qui fuit a Repusina denariis quinque; volo ut sit in hac Ecclesia.

Etiam emi ibidem terrenum juxta Stiniza sub rupem, ab una parte rupis usque ad alteram, a Pazina denariis XX; volo ut sit dictae Ecclesiae.

Item in eodem loco emi terrenum trans torrentem, qui labitur a Billa ab oriente, a Civicito Buzaicho denariis XX; volo ut sit hujus Ecclesiae.

Emi etiam terrenum in loco dicto Slano in vallem incipiens a mari usque ad viam publicam, et a costa, quae usque ad mare protenditur, totam vallem illam a Diacono Dabro, et a filio ejus Dominico, denariis triginta; volo ut sit in eadem Ecclesia.

Ibi etiam juxta dictam vallem emi similiter terrenum alterum a parte orientali mei terreni usque ad torrentem, et viam publicam, a Dazina octo denariis; volo ut sit in eadem Ecclesia.

Emi etiam terrenum in loco, qui dicitur Schulcha, juxta terrenum Domnii Praestancii a Glubaz denariis quinque; volo ut sit istius Ecclesiae.

Item ego Pincius cum fratribus meis, et nepotibus superius nominatis, omnes unanimiter simul focto consilio dedimus duos molendinos, quos Majestas Regia dederat nobis in perpetuum et posteris nostris; hos dedimus Ecclesiae Sancti Michaelis, et cum Insula, quae super illos est, prope quam volvitur rota molendini ab oriente, et juxta quam decurrit aqua ad fullas, et molendinum Regium, parte autem occidentis ad molendina Sancti Michaelis.

Haec facta sunt anno Domini millesimo septuagesimo

tertio, (helyesebben 1000. „Indictione decimatertia"), mense Augusti die prima, coram judicibus, et testibus Joanne Podcupica, et fratre ejus Zulico, Negusio Podcupica, Cinico Tabiscavico, et Joanne Curino, Maiano Bravara.

Ista autem pecunia supradicta terrenorum fuit ultimum pretium, sive superadditio pretii.

(U. o. III. köt. 112. l.)

14.

Arbe sziget közönsége arra kötelezi magát, hogy a velenczei dogenek évenként adót szolgáltat. 1018.

In nomine Domini Dei, et Salvatoris Nostri Jesu Christi, anno ab Incarnatione ejusdem MXVIII mense Julio, Indictione I., in Civitate Arbis. Spondentes spondemus, promittentes promittimus, nos quidem Majus Episcopus dictae Civitatis Arbis simul cum tribuno — — Bellata Priore nostro, una pariter cum Clero, et populo habitante in Civitate supradicta cum successoribus, seu haeredibus ac prohaeredibus nostris, vobis Domino Othoni Seniori nostro Duci Venetorum et Dalmaticorum, et successoribus vestris tributum dare omni anno libras de seta serica decem; et nostrum Missum in Nativitate Domini Nostri Jesu Christi, et si vobis vestrum Missum transmittere placuerit, nequaquam supradictum tributum contradicere debemus per nullum ingenium. Haec autem ut supra leguntur, omnia adimplere promittimus sine omni intermissione, aut aliquo interposito capitulo. Si autem per quodvis ingenium non adimpleverimus omnia, sicut superius legitur in constituto tempore; tunc promittimus cum haeredibus et successoribus nostris vobis et vestris successoribus, auri obrizi libras quinque. Et haec promissionis cartula perpetualiter maneat in sua firmitate. Ego Majus Episcopus manu mea scripsi. Ego Bellata Prior rogavi fieri. Ego Jo. Archipresbyter manu mea

scripsi. Ego Marcus Diaconus manu me scripsi. Ego Nicephorus haec rogatus feci. Ego Lampridus haec rogatus feci. Ego Fuscus haec rogatus feci stb.

Ego Petrus Diaconus rogatus a clero et populo conscripsi atque complevi.

(Ugyanott V. köt. 226. l.)

15.

Pál spalatoi érsek végrendelete. 1020.

In nomine Christi. Anno ejusdem Incarnationis 1002. (helyesebben 1020.), Indictione tertia, Domino Paullo Archiepiscopo sedem Beati Domnii obtinente, et Priore Domino Praestantio ejusdem Patre.

Ego supradictus Archiepiscopus aeger quidem corpore, valens autem mente animoque, lecto affixus, annisque oppressus, cum mihi nullae facultates, nullaeque pecuniae suppeterent, nemo inventus est, qui mei curam susciperet, praeter Praestantium Priorem (patrem meum), mea sponte, et voluntate in eam deliberationem adductus sum, ut eidem grati animi caussa donarem Ecclesiam illam, quam ad cultum honoremque Sanctae Mariae de Palude exstruxi, hortumque eidem adjunctum cum omnibus arboribus pomiferis; itemque partem agri in eadem palude constituti; ac praeterea fundum Monticalensem, Lauretanum, terram Panisani, terram Galli, terram Sanctae Mariae de Mesabra, nec non et praedia Calbarolae, Torrezziae, et Adrinae. Si quis e consanguineis meis post obitum meum hanc nostram donationem intervertere vel abrogare ausus fuerit, in odium offensionemque praepotentis Dei incurret, trecentorum et duodeviginti Sanctorum Patrum anathemate feriatur, et veluti alter Judas proditor Domini, aeternis apud inferos cruciatibus mancipabitur. Testes fuerunt Domi-

nicus Judex, Dabro Presbyter, Joannes Succus, Dabro Gravalona, Fuscus Grigina, et Diaconus Farisanus.

Ego Stephanus Diaconus scripsi, Doimus Caputa testis adfui.

(U. o. III. köt. 117. l.)

16.

Péter diákon adománya a spalatoi szent Péter monostora számára. 1024.

In nomine Domini Nostri Jesu Christi. Ego Petrus Diaconus pauca quaedam ex omnibus bonis meis dono tradoque Monasterio Sancti Stephani Protomartyris, in quo, si Deo cordi fuerit, Divino obsequio meipsum addico, et devoveo. Itaque Divino afflatu, et conjugis meae permissu, nec non de consilio matris meae, et Reverendissimi fratris mei domini Martini in hoc coenobio monachali militiae nomen dedi. In quo cum haud multo post in gravem morbum incidissem, mé, ut optabam, solemni consecratione initiavit Venerabilis dominus Urso Abbas, quo cum omnibus fratribus praesente hanc donationem feci. Primum jubeo ex portione bonorum, quae mihi obtigerunt, calicem argenteum cum patena fieri ad Dei cultum, et sacrum ministerium. Deinde monasterio tradi jubeo agros in valle positos, quos mihi clericalem militiam inituro mater mea pro patrimonio assignavit. Caeterorum bonorum meorum haeredem instituo filium meum, si mihi superstes fuerit; si autem Deo libuerit eum ex hac vita praeripi, omnia in jus potestatemque transeant ejusdem monasterii. Si quis hanc donationem irritam facere audeat, in eam Dei praepotentis ira, et tercentorum ac duodeviginti Sanctorum Patrum, itemque duodecim Apostolorum execratio incumbat, et cum Juda proditore ad inferos detrudatur.

Haec acta sunt Paullo Archiepiscopo et Nicodemo Pri-

ore, coram his testibus, domino Ursone Abbate, Joanne Taina, domino Petro Macica etc.

Ego vero Stephanus Monachus et Presbyter scripsi, ac testis adfui.

(U. o. III. köt. 118. l.)

17.

Birtokcsere Jadrában Trasus szent grisogoni apát és Konstantin fiai közt. 1033.

Anno Domini 1033. die 1. Julii regnante Romano Augusto, Jaderae regente cathedram Pontificatus Andrea Venerabili Episcopo, Priore urbis Domino Gregorio et Proconsule. Permutatio facta est a Traso Abbate monasterii Sancti Grisogoni Jadrensis cum filiis Constantini, qui dederant dicto Abbati domum suam, quae erat prope monasterium; et ipse Abbas dedit illis aliam, quae fuerat — — — cum pertinentia sua, et quatuordecim solidis — — — ex auro mundo per jussionem Gregorii Prioris et Proconsulis de ipsa civitate Jadrae. Scripta manu Maij diaconi etc. coram testibus Andrea filio, Tribuno Vitali, Tribuno Drago etc.

(U. o. V. köt. 42. l.)

18.

A bakonybéli apátság birtokállapota szent István király adományozása alapján. 1036.

Item Registrum super possessiones Monasterii Sancti Mauricii de Beel in Bakonio sitam, et tributis cum quibus dotauit eum Sanctissimus Rex Stephanus in in priuilgio manu sua scriptum.

Item dedit tributum in foro Zil et de portu Arpas in Raba, hac Ecclesia non possidet; de foro et de portu in Kamarin omnino dedit, tamen nunc nisi terciam partem dant.

Item dedit duas piscinas in Draua cum piscatoribus, quas ecclesia minime possidet, nec est in dominio.

Item in portu Madasa dedit liberam piscacionem, que vlgo tania dicitur. Preterea statuit, vt in Zeliph detur septimus piscis vsonum.

Item oe piscina Nandor in Tyzia dedit septimum vsonem aut septimum annum ad piscandum. De fructibus vero arborum, que ibi sunt, dedit septimam partem. Piscinas autem Thenerere dedit totaliter. Has omnes piscinas cum piscatoribus suis dedit Beato Mauricio. De istis omnibus nichil possidet Ecclesia.

Item dedit possessiones videlicet Arpas et Mogas, quas non possidet Ecclesia.

Item possessionem Nyma omnino dedit cum montibus, terris arabilibus et pratis satisque (Rex Rela fuit in Beel et villam Nywl Ecclesie de Beel de nouo restituit; litterae sunt emanate super hoc in Porwa.)

Item possessionem Paloznak similiter omnino dedit cum montibus, terris arabilibus et pratis sufficientes, de quibus nichil possidet Ecclesia, nisi duas curias (igy), decimas frugum et vinearum recipiet Capitulum Vesprimiense minus juste et indebite.

Item Registrum super possessiones Sancti Mauricii de Bel in Bakonio sitam, cum quibus dotauit eum gloriosissimus Rex Ladislaus cum optimo priuilegio suo.

Item primo dedit possessionem Kethel-laka, quam possessionem non possidet Ecclesia.

Item dedit villam Endree pyspuky dictam, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit possessionem Sancti Saluatoris penes Morosiam, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit possessionem Kyguis, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit possessionem Varadi, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit possessionem Dynna, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit possessionem, que dicitur Andree Episcopi in Fewldwar, quam non possidet Ecclesia.

Item possessionem Scewlews vyudovna dedit, quam non possidet Ecclesia.

Item Registrum super donacionem Andree Regis quibus dotauit monasterium Sancti Mauritii in Bakonio sitam.

Item Andreas Rex dedit monasterio sancti Mauricii cum priuilegio pendenti sigillo suo in omni penthecosten triginta marcas puri argenti vel in equilantibus persolvere, de quibus nichil dant Ecclesie.

Item Registrum super donacionem alter Andree Regis cum quibus dotauit monasterium Sancti Mauricii.

Item dedit in Zaloko in quolibet anno triginta marca denariorum de quibus nichil dant ecclesie.

Item Registrum super donacionem Geys Regis cum quibus dotauit monasterium Sancti Mauricii in Bakonio sitam.

Item dedit possessionem Saar quam non possidet ecclesia.

Item dedit possessionem Heghcasum quam non possidet ecclesia.

Item dedit possessionem Thewel, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit possessionem Nerethe, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit possessionem Heney, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit possessionem Wgh cum piscina et molendino, quos non possidet Ecclesia.

Item Registrum super possessiones monasterii Sancti Mauricii in Bakonio sitam, cum quibus possessionibus dotauit Rex Bela.

Item dedit primo possessionem Zalmad, quam non possidet Ecclesia.

Item dedit Noztup; ibi non possedit plus nisi tres curias, alii alienati sunt ab eo.

Item in predio Thes dedit terram ad vnum aratrum, quam non possidet Ecclesia.

Item in Zon dedit terram ad vnum aratrum, quam non possidet Ecclesia.

Item in predio Zelch dedit terram ad duo aratra, quam non possidet Ecclesia.

Item in predio Vindorna dedit terram ad tria aratra, quam non possidet Ecclesia.

Item iuxta lacum Balatini in Kayar dedit octo condicionales homines, quos non possidet Ecclesia, sed fecerunt se esse nobiles.

Item in Vertus dedit terram ad vnum aratrum cum duabus vineis, quam non possidet Ecclesia.

Item in possessione Chepel dedit terram ad tria aratra et tres vineas cum vinitoribus, quos non possidet Ecclesia.

Item Kesla Regina dominica Miseracione, que me volente et Stephano Rege Sancto Mauricio contulli in Transsiluanis partibus villam Lapat et villam Ebon et in Mana dedi octo vineas cum totidem vinitoribus; dedi eciam Sancto Mauricio Balamadh cum piscinus, terra sufficiente et feneto.

Item dedit eciam vnum molendinum sub rupe Wesprimiensi.

Item de istis omnibus supra dictum monasterium Sancti Mauricii in Bakonio omnino nichil possidet; tamen omnia jura et jus predictum plene et integre habet.

(XV. századi összeírás a pannonhalmi sz. mártoni főapátság levéltárában.)

19.

Krescimir horvát-dalmátiai király adománya a belgrádi (tengerfehérvári) apátság számára. 1059.

Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 1059. Indictione X. regnante Crescimiro Rege Chroatorum et Dalmatiorum mense Februario in Civitate Belgrado. Dragosclavo Priore et Theodosio Episcopo absolutionis et liberationis cartula facta est monasterio Sancti Joannis Evangelistae nuper sito in eodem loco. Praesente A(ndrea) Abbate eiusque fratribus ipso Rege jubente hoc modo.

Ego Crescimir Rex tibi venerabili Abbati A(ndreae) tuisque fratribus, tuoque monasterio, quo mea jussione, et solacio, imo vesto magno labore inchoatur et perficitur, tribuo et concedo hoc, ut praemisso Ecclesiastico jure nulli homini subjugemini, nisi Deo summo, cui vos humillime devovistis, vestrumque monasterium sit absolutum ab omnibus collectionibus, excepto in solempnitate ejusdem Ecclesiae Episcopo loci ipsius, agnus vivus, et ampullas vini largiens tribuatur, et his largitis, non Episcopo, non Priori vobis illicite ausu temerario liceat dominari. Et ne haec nostrae diffinitionis paginula solubilis per labentia tempora videatur Aprocrisario Sanctae Romanae Ecclesiae, Venerabili Abbate Maynardo, misso a Nicolao Sanctissimo Papa, roborevimus perpetuo permanenda. Cui etiam iure perpetuo adhaereat tradita a nobis insula, quae vocatur Juris et Curte in loco congruo Civitatis, quod Roggua dicitur. cum omnibus possessionibus ipsius monaste-

rii constantissime confirmamus. Si quis autem hanc justam nostram diffinitionem attentaverit solvere, Majestatis iram incurrat supernae et nostris sit legibus reus, aurea componens pondera centum. Et haec nostrae diffinitionis cartula in sua firmitate permaneat. Goyzo Bánno teste, Volesclavo Tepizo teste, Piruomego Juppano de Luca teste, Episcopus Theodosiensis Belgradiensis testis, Dragesclauo Prior testis, Jurano Juppano de Sidraga teste, Prior Drago testis, Drago de Castriza testis, Georgius Vratarco testis.

(A velenczei köztársaság „Libri Pactorum" című államkönyvéből I. köt. 175. sköv. ll.); v. ö. Farlati Illyricum Sacrum IV. köt. 3. l., és a belgrádi tudós társaság Glasznik-át XV. köt. 182. l.)

20.

A keszeni község Sz. Mihály monostorának Sansigóban a neumei szigeteket adományozza. 1071.

Anno ab Incarnatione Domini Nostri Jesu Christi MLXXI. Indictione nona. Tempore Crescimiri Dalmatinorum et Croatorum Regis, et Dragi Arbensis Episcopi. Nos denique Kesensis Communitas; quia Deo et monasterio Sancti Michaelis de Sansigo in primordio aedificationis ipsius monasterii occulte et aperte offendimus; et quia Deus sua misericordia nos per revelationem Sancti Nicolai visitavit, quod strages, qua deprimimur, ob id super nos devenisset; communi consilio pro emendatione mali facti, quod fecimus, donamus nostrum monasterium Sancti Petri de Neumis insulis monasterio Sansivoco cum suis utrisque insulis Neumis et eorum pertinencijs, et cum decem libris ecclesiae, et tribus aratris boum, et duabus campanis, et CCVI ovibus, et XVIII iumentis, et quinquaginta vachis; pristinum vero rogamus dari Manzolino Arbensi Comiti, qui noster est. Quae omnia volumus, ut dictum Monasterium Sancti Michaelis, excepto *nominato pristino*, habeat, et

jure haereditario id perpetuum possideat. Salva tamen justitia Arbensis Episcopatus. Ego Masolinus Arbensis et Kesensis Comes testor et me subscribi iussi. Ego — — — dono et subvolo et subscribere me rogo. Ego Dobrogost hanc donationem esse volo. Ego Petrus dono et volo. Ego Duinus Valastelin dono et volo. Ego Stanimir dono et volo. Ego Perlug dono et volo. Ego Subdimir dono et volo. Ego Paulus dono et volo. Ego Culiamir dono et volo. Ego — — dono et volo. Ego Bastian dono et volo. Ego Stoian dono et volo. Ego Gostime dono et volo. Ego — — dono et volo. Ego — — dono et volo. Et omnes quotquot sumus, hanc donationem volumus esse in perpetuum valituram.

† Et ego Dragus Arbensis Episcopus notatae interfui donationi et salvo jure nostrae Sedis assentio. Et hoc privilegium fieri jubeo, in cuius Diocesi donante donata sunt.

Ego Martinus Diaconus examinator manum misi. Ego Martinusius de Slovigna examinator domini Comitis Marchi Michaelis et eius Curiae examinavi.

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 229. l.)

21.

Péter sidragai zsupán és testvére Slavizo a Jadra melletti szent chrysogoni monostort földbirtokkal adományozzák meg. 1072.

Anno Dominicae Incarnationis MLXXII. per indictionem septimam. Ego Petrus Jupanus de Sidraga cum fratre meo Slavizo, pro remedio animarum nostrarum, et parentum nostrorum vivorum et defunctorum, tradimus coenobio Sancti Chrysogoni martyris omnem terraticum, quod possedit pater noster in loco, qui appellatur Bravizo. Siquis autem hoc irritare temperavit, quod cavet reperiat, quod vitat inveniat.

Actum est hoc in civitate Jadera praesente Petro Abbate, et his coram testibus : Martino Commerciario teste, Sergio teste, Maio Cerneca testis, Neupras testis. Ego Adam rogatus a praesentibus fratribus manu mea scripsi.

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 604. l.)

22.

Posil, Adam fiának adománya a Jadra melletti szent chrysogoni monostor számára. 1072—1280.

Ego Posil filius Adam cognoscens in tribulationibus me positum Divina misericordia visitatum Sancti Chrysogoni intercessione, et in die Natalitii hujus Martyris a vinculis liberatum, mea sponte, salvo ductus consilio, die post mensem septimo IV. feria in Natali Sancti Andreae Apostoli ad monasterium praefati Chrysogoni veniens, ubi et excompeditatus fui; dono meam possessionem terrae, quae est juxta viam iu Seovani in perpetua potestate habendi, et ut placuerit faciendi dicto monasterio. Quam possessionem Sclavi Meates domos vocant, quae paternaliter est mihi propria, in qua peccatis exigentibus neminem habeo participem, et per hujus cartulae confirmationem subscribo. Quod si quis protervus meorum posterorum quidquam huic monasterio subtrahere voluerit, Dei Sanctorumque omnium habeat maledictionem. Terra illum velut Dathan et Abiron deglutiat, cum Juda gehenaliter mancipetur, et insuper quinque auri libras persolvat sic, ut Rex medietatem, et monasterium aliam habeat, et mea meae proprietatis denario firma perpetualiter maneat. Hoc factum est Jaderae M — — — Praesulante, et Lampridio Priorante hic; coram testibus praenuncupato Principe, et Priore teste. Desinna Judex testis. Vitazza Prior testis. Cando *Prior testis*, et univer-

sus clerus et populus Jaderensis. Et ego G. G. Scriptor hujus cartulae his interfui, et testis sum.

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 604. l.)

23.

Girard pápai követnek határozata, melylyel Pétert szent grysogoni apátot sz. János czélládjának birtokában védi. 1075.

In anno M. L. XXV. ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, mense Novembris, ea tempestate, qua Comes Amicus Regem Croatiae cepit.

Ego Girardus Sanctae Romanae Ecclesiae Apocrisarius, Sipontinaeque Sedis gratia Dei Archipraesul, missus a Domino Gregorio Papa partes in istas, statui sanctam Synodum, Spalatina in urbe sedens, universo cum coetu firmans vera, execrans illicita, respuens falsa. Tum in hora Petrus Venerabilis Abbas Sancti Grysogoni conquestus est de cella Sancti Johannis, quae vulgo Silagus nominatur, quod suus Episcopus, videlicet Stephanus illam sibi abstulerat; unde Abbas nobis chartulam porrexit, in qua invenimus quod Corbina, quae olim supradictam cellam sua sponte donaverat, post suggerente sibi inimico, studebat auferre. Hoc gestum est tempore Acuzonis Legati domini Nicolai Papae. Sed dictus Apocrisarius videns hoc arte diabolica machinari, audax, ut Scriptura testatur: „Justus confidit ut leo“; investivit Abbatem per baculum, quem gestabat manu, eodem Priore concedente cum suo populo, et insuper aeternas maledictiones futuris usurpatoribus dedit. Ego autem videns sibi juste fieri, et omne consilium meum, rursum praecipimus suo Praesuli investire Abbatem suo illo coenobio per pedum, quod manu portabat; contradicentibus autem nostra verba haec, et auferre volentibus, post noxia [illegible] missi prioris collaudamus, et no-

stra insuper posuimus. Laurentius Archipraesul collaudat, et roborat; Joannes Tragurinus Episcopus collaudavit; Praestantius Castilanus Episcopus (azaz Belgradensis) collaudavit; et omnis Synodus collaudat, et roborat.

(Farlati Illyricum Sacrum III. köt. 142. l.)

24.

Zvojnimir horvát-dalmatiai király Lőrincz spalatoi érseknek a putaloi sz. György templomát adományozza. 1076.

In nomine Sanctae, et Individuae Trinitatis.

Ego quidem Svinimir Chroatorum atque Dalmatinorum Rex residente me in Regno meo, anno Dominicae Incarnationis M. L. XXVI., Indictione vero XIV., die IX. mensis Octobris, ac Divina gratia confortante, suffragantibus meritis Beatissimorum Martyrum Domnii, et Anastasii, ob quorum reverentiam, et devotum amorem Venerabilis Praesulis mihi spiritualis patris domini Laurentii Ecclesiae Spalatensis, in qua eorum corpora requiescunt, per praesentem paginam do, et confirmo eidem domino Archiepiscopo, et suis successoribus, ac ipsi Ecclesiae suae in perpetuum Ecclesiam Sancti Georgii de Putalo cum toto territorio suo a rupibus montis signatis ex utraque parte usque ad mare, juxta confirmationem Regum praedecessorum meorum, videlicet, Tirpimir, et Mucimir, ut in ipsorum conscriptis paginis vidimus contineri, cum servis, et ancillis in eodem ierritorio positis, seu in eodem territorio in posterum residere volentibus, ita tamen quod — — — — dominus Archiepiscopus, ejusque successores temporaliter, et spiritualiter merum dominium — — — — — — — — — — — — in ipsa manentibus villa, et eorum bonis mobilibus, et immobilibus — — — — — — — — — praenominata Spalatensis Ecclesia perpetuo possideat pacifice, et quiete. Nulli

igitur liceat hanc paginam nostrae donationis, et confirmationis infringere, vel turbare. Si quis vero attemptare praesumpserit, trium et unum Deum iratum habeat, et maledictionem CCCXVIII Sanctorum Patrum incurrat, et aliorum Sanctorum, ac cum Juda proditore in inferno damnetur aeterno supplicio.

Acta sunt haec in praesentia horum servorum Dei, videlicet Stephani Episcopi Jadertinae — — — — —
— — Episcopi Ch. — — —
Gregorii Episcopi Arbensis.
Theodosii Episcopi Belgradensis.
Basilii Episcopi Absarensis.
Formini Episcopi Nonensis.
Joannis Episcopi Traguriensis.
Et Dabri Abbatis Sancti Stephani.
Nec non Comitum et Baronum.
Dominici Tepsii Curialis Comitis.
Kirne — — — Comitis.
Dobrizi Comitis Cleunensis.
Pribino Cetinensis Comitis.
Lubimiri Comitis,

et aliorum nostrorum Comitum, et Baronum, ubi fuit fidelium maxima congregatio. Pro quibus omnibus, et singulis perpetuum robur habentibus, atque tenentibus, praesentis privilegii paginam nostri sigilli charactere feci muniri.

(U. o. III. köt. 147. l.)

Praestantius belgrádi (tenger-fehérvári) püspöknek adománya a vükvárosa melletti evang. sz.-jánosi monostor számára. 1076.

In nomine Patris et Filii et Sanctissimae Unius Trinitatis, et Trinae Unitatis Individuae. Notum sit omnibus fidelibus tam praesentibus, quam futuris, quod Praestantius Belgradensis Episcopus gratia Divinae et humanae caritatis, Ecclesiam Sanctorum Cosmae et Damiani, quae sita est in acuto vertice cujusdam monticuli non longe a supradicta urbe distantis, monasterio Sancti Joannis Evangelistae perpetualiter habere concessit. Ne autem aliquis succedentium, violentia Principum, Regis videlicet, Episcopi, aut Prioris ejusdem civitatis temeraria mente, feroci tyrannide haec statuta violare audeat, et sua audacitate corrumpat; hujus concessionis sanctio ante personas virorum honestissimorum, et sanctae religionis cultum iugiter exequentium, absque ulla contradictione laudabiliter corroborata est; in praesentia scilicet dominorum Laurentii totius Dalmatiae et Chroatiae Reverendissimi Archiepiscopi; et domni Gebizonis Sanctorum Bonifacii et Alexii religiosissimi Abbatis, una cum Fulciano Fori Simphronii Venerabili Episcopo, Apostolicae Sedis Aprocrisariorum, in vinea justitiae Dei totis viribus misericorditer laborantium; astantibus etiam Belgradensis Ecclesiae Archipresbytero Drago, et omnibus Clericis utriusque civitatis, et domno Justo Priore, Gregorio Judice, Drago, Praestantio, Michaele, Drusia, et fere totius supradictae civitatis clero favente ac populo. Anno millesimo ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, videlicet septuagesimo sexto, Indictione vero quintadecima, tempore ejusdem Gregorii septimi Papae, et Demetrii Dalmatiae et Chroatiae Regis, et domni Petri ejusdem monasterii Abbatis religiosi. Quicumque autem corrumperit, quod horum omnium laude confimatum est, Dei et eorum maledictionem perpetuo incurrat, Amen.

(Farlati Illyricum Sacrum IV. köt. 5. l.)

26.

Zirmus spalatoi prior, vagyis városi főnöknek végrendelete 1078.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Ego Zirmus nunc Prior Spalatensis filius Praestantii bonae memoriae, olim item Spalatensis Prioris. Ex quo Dominus noster me clementi sua paternaque visitatione dignatus est, adversa valetudine, variisque corporis incommodis vexari coepi, et cum supremum vitae diem mihi imminere haud dubius existimem, jussi accersiri filium meum Dominicum Dabrium Abbatem Sancti Stephani, qui cum venisset cum suis monachis, ut me inviseret, quinimmo ut mihi consilia animae profutura suggereret; omnes pariter admonere me hortarique coeperunt, ut monachalem habitum induerem, et in eorum familiam nomen profiteri, eorumque frater esse vellem. His hortationibus permotus sacrum illum habitum sumpsi, quem antea ob mea delicta suscipere abnueram, et summopere gavisus sum me adscriptum fuisse catalogo servorum et fratrum Sancti Stephani, apud quem, ut corpus meum humaretur, etiam atque etiam oravi. Porro dono tradoque huic nostro filio et Abbati Ecclesiam Sanctae Mariae de Palude, quam a parente meo accepi, ea prorsus ratione ac formula, qua mihi tradita fuit, non jure haereditatis a consanguineis in posteros devolvendae, sed jure possessionis, translatae in servos Dei atque in supradictum coenobium Sancti Stephani.

His Actis interfuerunt infrascripti testes: dominus Joannes Ataima; dominus Petrus Corvus; dominus Benedictus Calmon. Ego vero Theodorus Presbyter scripsi, et testis adfui.

(U. o. III. köt. 148. l.)

27.

Zerni Péter Spalatóban szent Péter templomát építi és megadományozza. 1080.

In Christi nomine et eiusdem Incarnationis anno millesimo octogesimo, Indictione vero VIII. Temporibus quoque domini Laurentii venerabilis Spalatine Sedis Archiepiscopi, Regis Chroatorum Suinimiri, nec non Valizze Prioris. Petrus ego Zerni, qui et Gumay filius, una cum domina Ana mea coniuge, filia scilicet Mayfave, Divina docente clementia ac plurimorum Dei servorum fulti consilio, salubre causa nostrorum defunctorum, immo delictorum redemptionis inivimus consilium: Quatinus de nostro proprio conquestu more fidelium omnipotenti Deo pro posse nostro aliquam portionem offerre possemus, quodque Deo iuvante expleri diffinimus. Igitur in loco, qui dicitur Selle, circa ecclesiam Santi Stephani, que ditioni domini nostri, videlicet Beatissimi Domnij subjacet, cepimus ad honorem principis Apostolorum omnium Petri ecclesiam construere, quamque Deo permittente studio artificum complevimus. Denique iam peracta, convocato Presule iam memorato, ceterisque ministris Ordinis Divini, V. Idus mensis Octobris eandem consecrari rogauimus. Ad cuius solempnitatem quam plurimi Spalatinorum, Chroatorumque virorum gratia remissionis seu absolutionis venerunt. Deinde auctoritate duce Divina prephatus Archiepiscopus cum ceteris sibi astantibus ministris pro dote eiusdem ecclesie nos exigere cepit. Nos vero pro viribus et nostro posse, quecumque tamen necessaria eiusdem Dei seruis dictantibus erant, optulimus ibi. Imprimis quidem competentia officii missarum librum missalem I, calicem argenteum cum sua patena et omni apparatu misse, librum passionum Sanctorum I, antiphonium nocturale I, psalterium I. Terras autem dedimus omnes, que in circuitu eius habentur ecclesie, a confinio territorij prelibate ecclesie Sancti Domnij usque ad locum qui dicitur Saline. Quidquid

infra est mons sive vallis, a maris ripa usque ad vineam Tilstocosse; omnia enim ista nostro proprio acquisiuimus pretio, ideo in Domo Dei dedimus. Nam inprimis terram, in qua sita videtur ecclesia, comparavimus a presbitrio pro duobus solidis et uno modio frumenti, alio autem de sale, quod dedimus pro fine sibi; et hoc factum est coram Stephano filio Jupani Pribinne, et presbitero Pradano, et presbitero Dragsano, atque Girgi de Tugari. † Ibidem iuxta terram eandem emimus terras a Zulo pro IIII modiis frumenti et I argenteum pro fine coram Johannne Mesagalina et Stephano Curano, Boledrugo de Tugari. † Insuper emimus Semianum a suis inimicis pro X romanatis, ipse autem non habens, unde se redimeret dedit michi territorium, quod sui patris erat, ut ego dividerem cum filio suo omne per medietatem; et in parte mea dedit totum territorium super ecclesia, et sibi retinuit territorium in Malcin, et quod remaneret dividerem, et sic a me liber abscessit.

Et hec conventio ac diffinitio facta fuit ante ecclesiam in Acle coram hic nobilibus, scilicet presbitero Lasca, et alio presbitero Lasca, presbitero Prodano, presbitero Picna et Girgi de Tugari, et Draga Nego, et Habraham, et fratre suo Andrea, et omnibus eiusdem loci villanis; ac coram alijs, quos a Spalato mecum duxi, Johanne filio Gastani, Petro filio Salati, et Bilza filio Girdei.

† Post hec vero Miroslavus cum filiis Michahelis a Cedelo quidem et Chualo adversus nostram diffinitionem hanc maligno spiritu concitatus surrexit, et non modicam partem de prephato territorio a me subtrahere cepit, a territorio Pribistrio usque sursum ad petram. Unde nos convocatis iterum multis Spalatinorum nobilibus, inter quos etiam Jacobum Marianorum Ducem cum suis militibus ibidem interesse rogauimus. Ante quorum presentia cum prefato decertavimus Miroslavo, ubi et conventionem hisdem monentibus nobilibus cum eis denuo fecimus. Quapropter afirmavit nobis prephatas terras, quas, subtraere volebat, et insuper nobis augmentavit monticellum, que prope petra situm est, et valle similiter incipiente de Saline vsque Satilie, et de Satilie usque ad mare. Et dedimus ibi pro conventione octoginta modia ordei et unum solidum pro

Et ipse Miroslavus anteposuit se dicens: Quicumque a

modo voluerit te de hoc requirere, ego me omnibus me pro te opponam. Actum ante notitiam horum testium, Ducis videlicet iam dicti, et sui Resari Savide, ac ceteris militibus eius, et Dragisani filij Semiani, Girgi de Tugari, Habraham et fratrum eius, Jadreio, Dabrovito setnico et Semidrago, et frater eius Vilcizo, et alter frater Basili, et Draga Nego duornico, et frater illius Boledrugo, Formini Spalatini qui et Busica, presbiteri Petri Piseniza, Formini Platimisse, diaconi Duymi Boce, Grubiti Zune, Prodani et diaconi Dabri et aliorum multorum.

† Nam post multorum annorum curricula decidi in infirmitate, ut nulla spes evadendi esset, ideo votum vovi in ipsa infirmitate, ut si ego convalescerem de infirmitate, in prefata ecclesia Petri Apostoli ibi me totonderem, et habitum Beatissimi Benedicti reciperem. Igitur dispensante Diuina clementia surrexi de lectulo, et consilio et de adiutorio Laurentii Archiepiscopi ceterorumque clericorum in supra nominata ecclesia domnum Gregorium nostrum nepotem Abbatem ordinavimus. Et hoc quod vovi auxilio Dei adimplevi. Set cum cepimus edificare domus, quas necessarie erant fratribus, aminiculo Dei consumavimus. Quapropter consilio memorati Abbatis aliorumque fratrum voluimus in nominato monticellum, quod comparavi a Miroslavo et a filiis Michahelis, vicum construere nostris famulis; ceperunt Vilkiki, nec non Prodanus duornico cum omnibus Tugaranis causa invidue zeloque diaboli inflammati resistere dicentes: Non licet tibi construere vicum in monticellum, quia nostrum est. Et ego illis: Vallem et montem incipiente ex Saline usque Satilie, omnia mea sunt, quia emi a Miroslavo coram idoneis testimoniis. Attigit eo tempore venire in nostris partibus Slavizo Rex et Petrus Banus, nec non Sarubba causa discordie, que erat inter Slauzo et Lubomiro; unde vocaverunt nos ante hos nominatos viros omnes Tugarani, residentibus in ecclesia Beati Petri, que sita est in Olmisi, scilicet coram Slauzo, nec non Petro et Sarubba ceperunt altercare nobiscum, et ita nobis indicaverunt, ut ego vocarem tres meliores ex prefatis testimoniis, videlicet presbiterum Petrum Piseniza, et Forminum Platimisse, nec non diaconum Duymum Boce. Igitur habii Spalatum, mecumque adduxi eos, et ad nominatas petras ascenderunt, et ita ut su-

prascriptum est, quia monticellum et vallem, et incipiente a Saline usque ad vincam Tilstocosse, totum nostrum esse testificaverunt, coram Dabro diacono filio Dili, presbitero Runtino, Duymo filio Jezamoza, Oliverio, Rugata, Ulcina, Damanego, Dabro, Petriti, Kerna de Tugari, Tragana Tilstocosse.

† Et alias terras ultra torrentem comparavimus a Juanizo pro I sol. et pario de sola pro fine coram Nycola et fratre suo Girgi.

† Et comparavimus terram aliam a Dobrovito et filio suo Dedomiro, que est supra terras Sancti Stephani sub rupe, que vulgo dicitur Lao pro VI galetas vini et media pro fine, coram presbitero Urso et diacono Dabro, Johanne Mesagalina et Petro Carboni.

† Adhuc comparavimus promunctorium qui dicitur Pissi Rit a filiis Stephanizi, Petratia et Sdedrugo pro III soli. et duobus pariis de solis pro fine, coram Mesagalina et Petro Carbone.

† Ibidem prope vinea Nycolay comparavimus vineam a Girgi fratre Nicole pro II sol. et I modium frumenti pro fine coram Gregorio Cimpli et Johanne Cotini.

† Ibidem comparavimus vincam a presbitero Sancto Maximo pro I soli. et II argenteum pro fine coram Micha Masitulo et Andrea Detugari.

† Comparavi terram a Zulo infra nostras terras pro I soli. et II stara de sale pro fine. Presbiter Madius Barbazani testis.

† Emimus terram de Juanizo iuxta terram supranominati Zuli pro IIII modia de grano et medio pro fine; ante presentiam horum testimoniorum Paulo Acina, Fuscopece filio Minya.

† Adhuc quoque comparavimus de Zulo terram prope meas terras pro III stara de grano, et alias de ipso Zulo emi terra subtus terras Sancti Maximi pro VII galetas vini et I prandium pro fine. Presbiter Gini, Pradano frater de Marco testes.

† Et comparavi de Zuli supra terras Sancti Domnii, secus meas terras pro IIII caseis et IIII panibus pro fine; filio Calendulo, Zanni testes.

† Emimus terram, quae pertinet ad Cozzinzani iuxta territorium nostrum Debozza; et de fratre eius; et de totis

parentibus eius pro I pinguissimam porcam et CCC cepas pro fine; ante hos testes Boledrug, Pradano filio Semidrago, Boiano fili Setnico, Beza, et frater eius Vilcanus.

† Ego Petrus comparavi terram in die Sancti Benedicti de Drugana, et de fratre eius Bolano, terra quae fuit de Sancto Maximo, infra territorium Sancti Petri. Nam prefatus Drugana et Bolana mutaverunt suam terram a Sancto Maximo quae habuerunt sursum, et mihi ista deorsum vendiderunt pro IIII soli et I modio de sale pro fine. Presbiter Johannes Raguseus testis; Anastasius presbiter testis; et alius Johannes testis, Johanne filio Paulelle. Isti sunt testimonia Ragusеorum: Sabatius subdiaconus filius Cepuci, Velconiza filio Dabraza testes; Andres presbiter, et Dretillo celararius testes.

† Et alia terra comparavi de Bolano filio Dabrovito supra terras Sancto Maximo pro II soli et I modio de grano pro fine. Duornico Dragonego, et Johannes Calendulo filio testes.

† Et emi tres pezze de terra supranominata terra de fratre eius Dragano pro I modio frumenti et II stara de sale pro fine. Dragonego duornico testis. Ibidem comparavi terra ubi dicitur grebeni de filiis Semidragi, Pradano et Drugana pro XX vellera ovium et II pro fine; Ursane filio Juncte testis. Et omnes terras, quae habuerunt supra grebeni, totam comparavi a prenominatis fratribus pro I soli et II vellera et tres cubiti de lenzo pro fine Ursana Juncte testis. Dragonego testis.

† Et emi a Vilkizo avunculo Prodani terras, incipiente a terras Dragane usque ad terras Zurili, et usque ad terras Vitaze quae sursum sunt pro V modio frumenti et medio, I caseum pro fine, coram Dranego duornico et Calendulo. Ibidem emi terram Devitaza supra ipsas terras pro III modio frumenti et medio, et I caseum pro fine. Magister filio Calendulo, et Boledrugo et Zuli testes.

† Et emi tera de Zurillo, et de filio eius Dabriki pro I sol. et II galetas vini pro fine, coram Girdana Tilstacossa, et Draganego duornico.

† Et alia terra comparavi ab ipso Zurillo in loco ubi dicitur arca supra terras Sancti Stephani pro VII galetas vini et mesa pro fine; filio Kalendulo et Bolledrugo, nec non Jadrei, qui fuit a Casaro testes.

† Comparavi vincas de Draganego vites et terra p XI soli. et I modio sale pro fine, coram Girgi, Abraham, setnico Dabravito.

† Et de ipso Dranego comparavi alia terra Abrestan pro I sol. et I ovis pro fine, coram Semiano et Girgi.

† Comparavi terra Comucla Lonesa iuxta meas terras de Manizo pro medio sol. et I capra pro fine, coram filio Dragisani et Draganego et filio Calendulo.

† Et emi terra a Grubizo aurifico, incipiente de Stilbiza usque deorsum ad terras Prioris Tragurii, coram nostro Abbate, et presbitero Paulino et filio Calendulo, et Zurillo pro III capras et I modio frumenti pro fine.

† Et emi de consobrino suo Zura aurifico ibidem iuxta eum pro I modio ordei I casçum pro fine, coram Draganego et Zuli.

† Et emi vinea de Dabressa sursum iuxta Boledrugo pro IIII sol. et I modio salis pro fine coram Girgi.

† Comparavi de fratre suo Martino vineam quae est Asurbo pro I sol. et I modio salis pro fine coram Girgi.

† Et emi terram a Prasizo quae fuit avio meo Michaza, quam vendidit uxor eius; et ego redemi eam ab illorum nepotibus, qui eam comparaverant; videlicet a Uraseana et de consobrino eius Velcai, et Michazza filio Jadrei pro X sol. et II argentei atque II galetas vini pro fine; coram Osrizzo podsuppo et Togedrago cluzaro, et Villana bravaro, Petrana scurpunne, Balla, Duymo, Dragavito.

† Adhuc quoque comparavi terram supra Salona, ubi dicitur asuatizo de nepote Deuale pro V sol. et medio pro fine, coram Sinize et Rarara.

† Deinde comparavi locum in Salona a Gribiza nepode Baaz pro II sol. et I modio de sale pro fine; ante presentiam Jacobi Morslici et sue uxoris. Et in ipso loco statui molendinum. Et in ipsa domo prefata emi locum de filio Ervizo Nesnu, et de nepote eius pro II sol. et meso et I galetas vini pro fine; coram eidem Jacobo Marstico, Veliaco cum filio suo, Gregorio podsuppo, Ucha cotino. Deinde post multos annos insurrexerunt contra me nepus suus, et filius Vilcane Bravari Johannes, volentes per iniustitiam tollere prefatum molendinum. Unde preiudicavit eos Vilcana Bravare ita dicente: Fili,

sine requirere prefatum molendinum; quia prave illum requiris. Nam ego scio quod pretium tollit exinde, et pretium dedit Ciclae pro servitute sua; coram presentia Dobromiri fili Saraceni, et filio tripuni Zurra Privet Dedo.

† Deinde comparavi similiter in ipsam domum locum de Vilcano filio Martino Locardo pro II sol. et I modio de sale pro fine; Formino Platimissa et Benedicto Orbazai, atque Vicha testes.

† Et emi in alio loco quarta pars de memorato loco de Semina, et de fratre eius pro II modio de grano et medio, et mesa galeta vini et III pani pro fine coram Alcina, Trulullo et Petro Demuto, et Zanni Demaraldo.

† Et emi quarta pars in ipsum locum de Drasizo Filiastro de Crasano pro I sol. et mesa galeta vini pro fiue, coram Formino Platumissa et Benedicto Orbazai.

† Denique comparavi medietatem de ipsum suprascriptum locum a presbitero Veterano qui cantat missam in Sancto Joanne acrem (v. arcem; igy) pro II sol. et I galeta vini pro fine coram Prodano nepus de Mattana, presbiter Marco, diaconus Dabro, Duymo Detule testes.

† Adhuc vero comparavi servum nomine Cyprianum cum filiis et filiabus et vineis quae sunt super callem sub ecclesia Sancti Maximi pro fine.

A Nycola pro XV sol. coram Petro Cegaita, Johanne Deporta, Dabro Laudula, Fusco Pucipani. In eadem ecclesia dedimus servum nomine Nycolaum cum uxore sua Dabrina, cum filiis et filiabus, ac vineis suis, quae iuxta vineas Cypriani, quia comparavimus illum a fratre suo Girgi; nam prenominatus Nycola sit in ipsa ecclesia; coram Lucaro et aliis multis. Dedimus illum per manum suo fratri Girgi prenominato coram Stephano Cupano, Formino Platmissa.

† Comparavi nomine Negozai a Duymo filio Stresinna pro VI sol. pro fine coram Fusco Tiberi et Drago Muti. Similiter comparavi servum nomine Dragaza a presbitero de Orechoa pro V sol. coram Basilio Stasucco et Lampredio Cybriulo, cui et C pecora et II vacce atque par bouuum (igy) dedimus ad opus eiusdem ecclesiae, et sit ibidem.

Emimus puerum adhuc paruum qui nuncupatur Slobba

a suo genitore, quem studio litterarum erudiri fecimus, qu
que libertavimus, et usque ad presbiterii honore subfecim
ad eiusdem ecclesie opus, ibi illum perpetuo manere fecimu
Et dedimus Petrum Dracculum, quem comparaui a Catarini
pro III sol. Comparavi Zorgi Dracculum a Bartholy setnic
pro VIII sol. coram Archiepiscopo et Johanne capellano pro
fine. Comparavi servum Andriulum nomine, quod dedi patri
suo XL sol. ad laborem, et non habenti unde reddere, tuli
prenominatum filium pro sol. Compara — — — pro I sol. et
I staro de grano pro fine in tali pacto; ut si daret servum si-
milem sui, liber abscederet; sin autem, in perpetuum fieret
ecclesie servus; coram omnes fratres, et coram sorore sua
hoc firmatum est. Denique comparavi servum nomine Pribi-
lum ex Olmisanis pro IIII sol. de preda et gradinna. Compa-
ravi servum nomine Bolezzo filio Ulasizo de preda et ex desa
pro VII sol. coram omnes monachos. Ad hec comparavi ser-
vum nomine Dragadet de Gurgi filio Berivoy pro uno mer-
nico, qui fuit manupresso de Ludino, et ipso mediator ex ser-
vo. Denique comparavi servum nomine Dedona cum filio de
mulier Casari et de filiis suis pro III solidis pro fine ante ec-
clesiam, et coram omnes monachi et omnes Tugarini. Adhuc
quoque comparavi servum nomine Maracus de Radaslavo de
Narento pro I caballum pro fine. Comparavi servum nomine
Vilcota, quod dedit mihi Tollanus pro servum, quem furavit
Mirusclavo pater Tollani per manupriso, coram Bartholy set-
niquo. Comparavi servum Radovano nomine, et compisanis,
pro X soli., et Dedullum per manum ad Ursanum de Sirnou-
nyze. Denique comparavi servum filius Mirane, et dedit michi
per se puerulum nomine Bratessa coram Brano iupano et
filio eius, et prenominatus filius Mirane per manupriso. Et
emi seruum nomine Nycola, et soror eius nomine Marina, et
monacho Sancti Bartholomei pro III sol. pro fine. Comparavi
servum nomine Desinna de Micha Tigala pro VII sol. pro
fine per manupriso pater suus Vilconiza coram Sarubba iupa-
no, et Gregorio scafiule, et Nyciforo filio Telina. Denique com-
paravi servum nomine Lubizo de Gruba filio Purci pro I an-
cilla et I serviolum rogante me patre suo ut illum redimerem,
coram Marslico Rusino et Grubizo suo consobrino, pater vero
suus per manupriso et mater, ante presentiam horum testimo-

niorum Duymo de Frenine, et Vilkiki, et nepus suus Pradano, et omnes monachi. Comparavi servum nomine Raccana, qui fuit Usemiro de Subbenzani pro III sol. pro fine. Comparavi Lutizo servum, nam ipse Lutizo mihi debebat III sol.; non habenti unde redderet, dedit se mihi servum coram duo filii Ededrago et Stiglizo. Comparavi servum nomine Perrinna pro II sol. pro fine. Dedit Zacharias filium suum Chudali nomine, ut esset servus Sancti Petri pro III sol. pro fine. Et Raccana similiter dedit filium suum Belatiza in prefata ecclesia in sempiternum. Denique Dabressa dedit filium Strosit in memorata ecclesia, ut esset servus in sempiternum. Comparavi servum nomine Velcoz de Nebistan pro II sol. pro fine. Utecha et duo filii sint similiter in ecclesia Sancti Petri. Porcarus similiter se dedit in nominata ecclesia, eoque illum curavit Decara Abbas cum magno dispendio, quam habebat in capite. Comparavi medium molinum de Brataza fratre Zezani, quem dedit Crivali Rex pro XXV cubiti de lenzo et I galeta de vino pro fine, coram Madio longo et Formino salato, et alium medium fuit de Sancto Petro, dedit illum mihi presbiter, et omnes servi Sancti Petri, ut illum laborarem, ut fieret medietas mihi, et alia medietas illis, coram duo filii Cacaunti, et duo filii Rivelli.

Omnia ista, queque prelibata sunt, volumus in sempiternum ecclesiam habere; nostris autem filiis ad regendum hec omnia committimus; sed tali modo, ut que ibi sunt oblata, regant, custodiant, conservent, et ab omni perturbationis incursu defendant; cotidianum ut habeat officium; elaborent non ad opus suum, sed ad ecclesie, et ibi servientibus illud custodiant. Quodsi, quod absit, aliquis eorum aliter, preter quod precipimus, egerit, ut ad suum opus illud retinuerit, iratum habeat trinum et unum Deum, et maledictionem CCCX et VIII sanctorum patrum consequatur, et in perpetuum nostram possideat maledictionem.

† Memoratorium facio ego Brana, una cum filiis meis, videlicet Dragus Prior Tragurinus, nec non Ulcina, de terris, que sunt a Sekyriza subtus Stilbiza. Volumus et confirmamus, ut sit in monasterio Sancti Petri principis Apostolorum pro remedio anime nostre, meique viri, nec non filiorum meorum. Quodsi, quod absit, aliquis preter quod precipimus egerit,

iratum habeat trinum et unum Deum, et nostram maledictionem consequatur. Hec oblata sunt coram Duymo Priore, et Georgio Usdischa, et omnes monachas (igy) Sancti Benedicti.

† Brevem recordationem facio ego Rusinus, qui et Morslici de terris, quae sunt in Tristenico; pars, que mihi contigit, volo et jubeo, ut sint in monasterio Sancti Petri pro remedio anime. Nam si quis eam subtrahere, iratum habeat trinum et Deum, et meam maledictionem. Oblata sunt autem hec coram Preda filio Stepaniti et Dragisse.

Denique post mortem prefati Marslici venit uxor eius et affirmavit, prefatas terras coram presbitero Vilcana et filio Milese, et Rusello filio Sovine, et Desmiro filio Drevaro, nec non Deviano.

Postea venit Slaviz Rex, et corroboravit prenominatas terras coram Petro Bano, et Sarubba jupano, et Ded filio Elimini, et Vulcano setnico, et Lucano filio Bavaro, et Zurra filio tripuni, presbiter Panesa, Budimir tapeiza, et presbiter Vilcano. Ibidem Slaviz ante eosdem testes, sicut partem fratris sui affirmavit, sic suam partem, que ibi habebat in eadem Ecclesia pro remedio anime sue, nec non suis fratris perpetualiter contulit.

Denique ego filio Draganego Prodano offero terra supra saline in monasterio Sancti Petri, quod mihi precepit dari pater meus pro remedio anime sue coram avunculo suo Nicla, nec non eiusdem Ecclesie Abbate.

† Post hec vero in ipsum monasterium Paulus et Petrus filii Palundunzuli, fratrique nostri abbati dederunt terras pro remedium anime sue. Imprimis Azunano vineam, et aliam in Calmito supra vineas Petracea, et vineam a Sancto Ysydoro, et vineam a Ballo et a Sancto Casiano vineam, quam habuit impignatam Susazo pro IIII sol., et a Sancto Casiano agrum, in Spalazulo vero II petie, de terra Aspinunti quoque I agrum, et medietatem de domo in Spalato que fuit de Anzulo. Ista omnia suprascripta dederunt pro medio anime sue, et quartam partem de terra eorum.

† Comparavi curtem in Brazza Detessen, Pupazuso, Agomilie omnes agros et vineas coram omnibus insilanis.

Comparavi vineas in Tonico de Cipriano, et aliam com-

paravi vineam ab ipso Cipriano, ad viam que ducit ad vicum pro IIII sol. pro fine coram Usemiro.

† Et emi terram ubi dicitur Apraszo, que fuit avio meo Michazzo, quam vendidit mulier eius, et ego redemi eam ex illorum nepotibus qui eam comparaverunt, videlicet a Vrascana, Matazza, et de consobrino eius Vilcai et Amichazza filio Jadrei pro X sol. et II argentei ac II galetas vini pro fine, coram Astrizo podsuppo et Togedrago cluzaro, et Vilcana bravaro, Damiano filio Matana, Petrana filio Scurpune, Balla, Duymo, Dragaviti.

Post hec vero Suinimir Rex dederat Stresi avunculi sui totas terras, que erant in Masaro; et incipiente a Salona usque Biaki, ut ipse tolleret tributum ab eis. Denique volebat mihi per vim tollere memoratam terram, ita dicendo, quod essent Regales. Nam ego statim ivi ad Suinimirum in Subencio, et duxi mecum vendicatores terrae, et — — — — recta, quod ipsa terra non esset Regalis, nisi eorum, qui eam vendiderunt; tam de ista terra, quam de illa, quam comparavi in Uranna Acillava niuva. Unde mihi confirmavit praefatus Rex nominatas terras, ut nullus deinceps querimonias faceret, et etiam maledictionem dedit omnibus, qui eam quesierint, ante Laurentium Archiepiscopum, Abbatem Sancti Bartholomei, Duymum priorem Abbatem Sancti Stephani, Dabrum Platichlebi, et Jacobum Marslicum, Davarado duornicum, Ulcina sagorsticum, presbiterum Petrum cardinalem, Johannem capellanum, Duymo podsuppum.

† Ad hec emi terras a filiis Viseni Desizo et Boydano, et aliis fratribus, in loco ubi dicitur Podsplize, cognomen to Mirizo, terra et silva, et petras, totum quod est in Mirizo pro VI sol. pro fine et medium besvetie, coram his testibus, presbitero Dabro filio Telina, diacono Micha Jurre filio, diacono Cernata filius Pradani Pecce, diacono Dabro filius Petrici, Ulcina filius Climini, Grubo filio Bipirelle, Paulo Acina, Drase et Gauzulo nepus Zune, Stano filio Petrici. Et ego Diti filius diaconus Dabro sicut audivi a prefatis testibus, sic scripsi.

† Denique emi de germano pro nepote Tamali tertiam partem ecclesie Sancti Martini que est sita in monte grasso, et totas terras, que pertinent de Tamali pro III sol. et medium

pro fine, coram his testibus, Nyciforo nepote Cini, Gauzulo filio Scanacani, et Cegayta, Trunzanni filio Rugate, nec non Paulo Acina, Dominicus Abbas Sancti Stephani, Johannes filius Putipani, et Sennica atque Eicla.

† Emi vineas de Vilcumiro fratre Prede subtus ecclesia Sancti Maximi, que fuit Arabizo pro XII galetas vini et I porca pro fine coram germano Tamali et Paulino monacho et ceterorum monachorum.

† Post hec vero emi ex Girdana medietatem de vinea que est ubi dicitur Imbresti, totam sibi pertinet, pro I soli. et medium pro fine modium de grano, coram Zirnugo et Cloni, Miro fratre Grubti, et Vitan fratre duornico, et Abbas cum suis monachis. Et ego Dabrus diaconus sicut audivi ex memoralis testibus sic scripsi.

† Denique emi de muliere Beneda, et ex filiis suis vinea, que est subtus Sancta Maria, que vocatur Nache prope mare pro I modio de grano, et I staro pro fine. Girdana et omnes monachi testes.

† Comparavi filia Scarane cum filio suo Nadeia pro I sol. et II stara de grano pro fine, Pradano duornico et frater eius testes.

† Post hec emi mulier Nevadi cum filio suo Nadeia pro I sol. et I libra de lino pro fine, ante Pradano duornico et fratre eius, et Boledrugo de Nacle, et Kerni de Nigar cum fratre suo Belata, et Girdana. Ego Dabro diaconus scriptor sum et testis.

† Ad hec comparavi mater Striani de Cirnecha filio Prioris pro III soli., et filiam comparavi de Longobardis pro X soli. in tali tenore, ut sint omnes fratres et sorores in servitute. Duymus Prior et filius eius testes.

† Emi de Bratizo filio Chudina vineam et agrum a Bresti secus me pro IIII galetas de vino et media pro fine. Cirnotta et presbitero Cechizo, et diaconus Stephanus testes.

Brevem recordationem ego Petrizo facio de conventione, quam feci cum Ludino filio Miroslavo, quando illum retinui Spalato apud me. Nam dimisi sibi duos servos et trecentos porcos tali quidem tenore, ut si deinceps mihi faceret aliquod damnum, isti parentes eius, scilicet Vilcano de Goynego, et Branizo, et Vekero, et Jerislavo, et Slavizo frater eius, et duo

nepotes filii Casari, et omnes parentes iuraverunt, etiam ipse Ladinus, ut mihi componerent damnum prenominati parentes, insuper et Nepta dedi ei baptizare. Post hec habii ad monasterium. Set ipse non quievit facere mihi damnum; venit et devastavit totam villam meam, cepit quatuor servos et duas ancillas, et patrem ancillarum flagellavit usque ad mortem, et cepit duos optimos equos, et unum mulum, et tres boves, et due vacce, et quinque tele de sagis, habentes unaquaque viginti cubiti, et quatuor bela, et novem camise, et una racana, due cucure, et quatuor spate, et quinque para — — — et duodecim marre, et sex vomeres, et quinque delatoria, et sex saga, octo pulatoria, et duodecim sicli, et sex porcos. Post hec habii ad prenominatos parentes eius, videlicet et per manuprisos ita dicendo: Reddite michi damnum que fecit vester consanguineus. At ipsi responderunt: Verum est sicut tu dicis; jam nos te rogamus, ut accipias totam hereditatem illorum, que pertinet illis ex suo patre. Set ego nolebam, nisi michi vinxeritis terra Abelay, que terra incipiente a muris usque ad meas terras, quas emi a Tomizay et de fratre suo Sbinna. Denique dederunt mihi totam hereditatem ipsorum, et ipsa terra Abelay ante presentia horum testimoniorum; presbiterorum Joannis Kernemica de Suliza, Michune monacho, Savida, Uratinna, Demalla. Nam ipsi prenominati testes, presbiter Johannes, et filio Suliza, et Savida, et filio Malla Uratinna ambulaverunt per totas terras, quas michi dederunt parentes illorum. Postea ivimus Araccinico, et dederunt totum quod est in Raccinico, et in Jessemeno totas vineas, et ubicumque que pertinet illis. Post hec dicebat Susalo de Bilsoy, quia non est verum, non dedit Aracinico. Set prescripti testes testificaverunt in Clisa coram judice, Volenno, et Ulcina filio Bravari, nec non et Ulcina de Stresazza, Tessemno de Sittimiro, Tomidrugo filio Naiesda, Dimitrio filio Slocolle; quod Racinico, et omnia que illis pertinent dedimus in sempiternum.

Denique emi terra de Tomizay et de fratre suo Sbina in loco ubi dicitur Abelay, ex uno torrente usque ad alium pro trecentos vellera de lana, et quinquaginta dedi eis pro fine. Et eodem die comparavi de Vilemiro et de fratre suo Preda curtem in Sirnouniza, et vinea in Peruno pro uno equo; ante

presentia horum testium, presbiter Vilcana, Teodorus Pudisini, Savida et filio Malla, et filio eius Cernugnuo, et omnes parentes eius. Et comedi cum prefatis testibus unam porcam, et unum modium de farina, et duodecim galetas vini in loco ubi dicitur Acobilabe. De duabus emtionibus isti prenominati sunt testes; et de Tomizay et de Preda.

In Christi nomine et eiusdem Incarnationis millesimo octogesimo, Indictione vero octaua. Temporibus quoque domini Laurencii venerabilis Archiepiscopi Spalatine Sedis, Regis Croatorum Suinimiri, nec non Volize Prioris. Ego Petrus Cerni qui et Gumay filius, una cum uxore mea domina Ana dedimus omnes terras, que sunt in Bilay, incipiendo a muro qui est supra mare, et ad alium murum, ubi fuit pons ad amentem (így, talán amnem), qui vocatur Gargene, et usque ad aquam, que vocatur Cripoanne, et inde ad alium torrentem; et inde versus mare ad murum pristinum.

Et ego Isac Habas Sancti Stephani hoc scripsi.

(Ezen okmány rövid kivonatát Farlati közli Illyricum Sacrum III. köt. 154. l.; egész szövegét Carrara Ferencz tette közé, Archivio Capitolare di Spalato, Spalato 1814. 51. sköv. ll.)

28.

Zvonimir horvát-dalmátiai király a spalatoi szent benedeki apáczazárdát megadományozza Pustizza nevü földdel 1084.

In Christi nomine. Ego Svinimir nutu Dei Chroatorum et Dalmatinorum Rex; nobis Divina clementia concedente in Regali solio inviolabilis residentibus, undique uterque sexus militum, videlicet utriusque vitae, laicorum, servorum, et ancillarum nostrarum efluens pro rebus sibi opportunis curiam, ac causis sibi necessariis perquirens semper astabat. Inter quos quaedam sanctimonialium, mater Maria videlicet Coenobii Sancti Benedicti in solemnitate consecrationis Ecclesiae nostrae — — — — Sanctae Mariae vocabulo; auxilium, imo subsidium memorati Coenobii a nobis requirens, et Regali throno cum suis quibusdam sororibus coram nobis astitit. Unde consultu omnium servorum Dei, et nobilium nostrorum, qui supradictae solemnitatis advenerant propensione, et voluntate praefatae Abbatissae, et quia locus territorii eidem Monasterio contiguum videbatur, nostra Regali potestate, quod Pustiza nominatur, perpetuo jure possidendum sibi inviolabiliter concessimus in Lazani.

Actum est hoc in villa Regali, quo in loco jam dicta Ecclesia Sanctae Mariae sita videtur, his coram testibus: In primis coram Laurentio Venerabili Archiepiscopo, Petro Chroatensi Episcopo, Stephano Jadrensi Episcopo, Johanne Traguriensi Episcopo, Johanne Sancti Bartholomaei Abbate, Petro Belgradensi Abbate, Dominico Tepsi, Isirna Tenenstico, Viseno Politico. Isti ad nostram et confirmatione, et innumerabili multitudine ibidem astante sufficiat. Jacobum vero Ducem Marianorum ex parte nostra Legatum, et introductorem Abbatissae fieri in memoratis terris permisimus. Si quis vero Regum, vel Principum, Jupanorum parvae, sive magnae personae, huic nostrae donationi contravenire temptaverit, trinum et unum Dominum habeat iratum, *et 318 Sanctorum* Patrum

consequatur maledictionem. Et molendinum quae est intra ipsorum similiter.

Ego Theodorus Presbyter et Ecclesiae Sancti Domnii, et ejusdem Regis Cancellarius scripsi, et sum testis ibidem.

(Farlati, Illyricum Sacrum, III. köt. 155 l.)

29.

Lőrincz spalatoi érsek és az ottani városi község, a szent-Istváni apátságnak a városban bizonyos helyiséget átengednek. 1085.

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis. Anno Incarnationis Dominicae 1085. Indictione septima. Ego Laurentius Dei gratia (Archi)Episcopus Spalatensis una cum Valiga Priore, Clero, et universo populo, Dabrum Abbatem Coenobii Sancti Stephani Protomartyris extra urbem, cum ipse et ejus monachi expositi essent incursionibus hostilibus, omni ope et consilio juvandum esse censuimus. Itaque de communi consensu constitutum est, ut eidem traderetur locus quidam proximus templo Sancti Michaelis, unde via est ad moenia civitatis oramque maritimam; insuper Ecclesiam ipsam eidem daturos nos esse polliciti sumus, et quando ipsi libuerit, et iis conditionibus, quas in suam rem esse judicaverit. Itaque idem Abbas cum suis monachis ejus loci possessione inita, coepit aedificare, et absoluto aedificio palatium extruxit. Tandem haud multis post annis dominus Dabelaus Rector ejusdem templi, idemque olim Archiepiscopus, se hac Praefectura abdicare omnino constituit, et templi regimen ac procurationem nobis renunciavit, negans se velle imposterum huic templo regendo praeesse. Nos hanc abdicationem libenter admisimus, et templum Sancti Michaelis cum omni ejus supellectili, libris, ornamentisque detulimus monachis ejusdem coenobii

accersiri jussis, ut traditae sibi Ecclesiae curam susciperent. Qui cum venissent, Ego cum Archidiacono et caeteris omnibus, qui aderant, eos ad hunc modum alloqui coepi. „En haec illa est dies, fratres filiique, quae Divino favente auxilio nobis facultatem attulit promisso nostro ac recepto satisfaciendi. Vos itaque, licet nunc Abbate vestro orbati, templi procurationem suscipite, et donum jamdiu vobis promissum recipite.“ Tum negotium datum est Joanni Aedituo, ut hanc donationem litteris consignaret: qui cum saepius rogatus abnueret et excusatione valetudinis uteretur, Ego Theodorus Presbyter indignus haec omnia scripsi rogatu Venerabilis Archiepiscopi, qui his actis et constitutis ab initio ad finem usque interfui; ut hujusmodi donatio, quam eorum, qui supra nominati sunt, auctoritas sancivit, videlicet Archiepiscopi, Cleri, Prioris, Nobilitatis, et plebis universae, firma sit ac perpetua, et aedes Sancti Michaelis ab Ecclesia Sancti Stephani, cui nunc rite conjuncta est, nullius cavillatione seu malitia segregari possit. Si quis autem nostrorum successorum cujusvis causae praetextu eam ab Ecclesia Sancti Stephani (quod Deus avertat) seu potius ab ipso Michaele Principe Angelorum disjungere conetur, ejusdem Archangeli indignationem subeat, et perpetuum dolorem sustineat.

Haec acta et confirmata sunt coram testibus infrascriptis, videlicet Petro Archidiacono, Gregorio Episcopo, Petro Primicerio, Martino Presbytero, Dominico Mazzuola Presbytero, Joanne Aedituo, Majone Barbajanne Presbytero et Ceculo Presbytero.

Ego vero Theodorus Presbyter pro Joanne Aedituo, cui id mandatum fuerat, haec scripsi, et testis adfui.

(Ugyanott III. köt. 155. l.)

30.

Szent László király a tihanyi apátság birtokát és jogosítványait megerősíti. 1093.

In nomine Sancte Trinitatis Amen. Notum sit omnibus Sancte Ecclesie fidelibus, quod Ego Ladislaus Dei annuente clementia Hungarorum Rex ad instanciam precum Cosme Abbatis Monasterii Sancte Marie Virginis Sanctique Aniani confessoris de Tychon, quasdam litteras priuilegiales felicissimorum progenitorum meorum, scilicet Sancti Stephani Regis super pertinenciis Capelle Sancti Nicolai et celle monachorum in loco Hurozkw olym per quemdam nobilem virum Huroz de eadem Tychon Diuino cultui concauatis et per ipsum eidem celle donatis, Andree ac Bele similiter Regum Hungarorum, de consensu et authoritate tocius consilii approbaui, meoque priuilegio annui adnotari nomina villarum, prediorum aliorumque iurium nunc ad monasterium prenotatum pertinencium, que in eisdem litteris priuilegialibus seriose continentur. Nominatim ville Azzofeu, Cuesd, Ermenes et Oduory cum omnipertinenciis earum, quarum terminus incipit in loco Soshel versus vilam Derguche; inde ad aquilonem directe ad vallem Zabathegh; exinde in bono spacio ascendendo ad viam, ubi sunt mete; abhinc ad plagam orientalem per montes et siluas procedendo descendit ad vallem, que est infra villam Vozul, et in inferiori fine eiusdem vallis per prata quatuor versus aquilonem circumeundo dicta prata inclunduntur versus villam Pechel dicti Monasteriis Alie ville Fyred, Keku, Poposka, Aarach, que talibus terminis includuntur: Exit de lacu Balatun prope villam Sopok vbi aqua Balatun magis se extendit ad aquilonem; inde recto cursu ascendit ad montem, et per montes ac siluas bonum spacium eundo directe venit ad publicam viam, in qua versus occidentem dirigitur ad vallem Ukerath (v. Ukerag) in cuius angulo ad occidentem per magnum spacium ascendendo pertingit ad viam et ad metas;

inde in eodem cursu descendit ad vallem que dicitur Euetes, rursum ascendit versus occidentem, et per magnum spacium in montibus procedendo dirigitur ad montes, qui separant terram Zeules et ville Vosun, ac terram Galyw prope eandem, et flectitur ad meridiem, venitque ad dictam Zewles, vbi separant XV mansiones dicti monasterii Tychon ad orientem; deinde retro hortum populorum flectitur versus occidentem, procedendo in parte aquilonari terre Mereste, et per prata ac terras in dicto cursu et in giro moncium eundo descendit ad fluuium et in pratis coniungitur pratis, supradictis iuxta vineas quumque infra hec quecunque loca in terris seu molendinis, aquis, montibus, siluis, vineis, pratis, in arundinetis, in piscacionibus in lacu Balatun continentur, ad dictum monasterium procul dubio pertinent. Villa Cuesd iuxta Sopok; in villa Walk XIII mansiones cum tribus molendinis aliisque appertinencijs; villa Pilip cum portu in loco Chazta, cuius terminus ab occidente iuxta villam Echir in congerie lapidum ab aquilone in cacumine moncium ab oriente versus villam Zepesd Abbatis Simigiensis; in villa Zeleufeu due mansiones; in villa Apathur iuxta fluuium Piliske prope Sanctum Andream cum montibus, vineis, siluis, pratis et aliis pertinenciis suis. In villa Dergiche septem mansiones cum silua Apathur et loco Holm dicto terra Peazele absque appendiciis. In villa Kapulch terra ad unum aratrum cum pratis, molendinis et aliis appendicijs in prouincia Wesprimiensi; Zeules, Gelemer cum appertinenciis eorum. In villa Turch, que his terminis includitur; a meridie prope villam Hordan — — — Zaantheu et prope Choltka, et ibidem in villa Berend X mansiones cum duobus molendinis aliisque appertinenciis, villa Zeules inter villas Wasarhel et Zeules, cuius terminus prope villas easdem ex utraque parte prope castrum Somlyo. Post hec villa Chaz in Bokon, que vicinatur ville Tyz; villa Chont cum telonio ac molendinis aliisque appertinenciis, in territorio Simigiensi; villa Fok — — — — — — — — — — — — eadem villa Fok cum telonio; villa Turuk cum silua inter aliam villam Turuk et inter villas Jod et Endred, que ville his terminis concluduntur: Exit de lacu Balatun et venit prope villam Zabadi, et versus meridiem ad montem, in cuius cacumine flectitur ad occidentem, descenditque ad fluuium Fok, et *pertranseundo dictum fluuium* dirigitur

prope villam Keletha (? vagy Kelethi), inde versus villam Turuk per continuas metas descendit in vallem, et venit iuxta eandem villam Turuk; rursum ascendit ad vineas, abhinc progreditur ad viam, in qua descendit ad fluuium, et in eodem ad lacum, in cuius medio intrat ad lacum Balatun, — — — quicquid infra hec quecunque loca in terris cultis et incultis, molendinis, arundinetis, piscacionibus, procul dubio ad dictum cenobium pertinet. Villa Zantod, que his metis terminatur: iuxta Balatun est fossatum, quod meta Regis dicitur; inde ad viam, vbi est lapis pro meta; abhinc versus meridiem ad fossatum, et ad montem et in vertice moncium dirigitur fere ad vnum miliare, et ibi est meta; inde versus occidentem descendit ad vallem, rursum ascendit ad montem in cuius latere est meta; inde ascendit in dicto cursu ad montem, et in descensu ultimi montis ex utraque parte vie sunt mete, in qua via descendit ad vallem, inde ad metas versus aquilonem venit ad viam, qua venitur de villa Zantod ad Keuresheg, et per prata ac arundineta transeundo ascendit ad Feulduar. Quicquid infra hec quecunque loca in terris, in montibus, vineis, siluis, piscaturis sunt, ad dictum cenobium procul dubio pertinent. In villa Keurusheg X mansiones ab aquilone cum monte versus orientem ac aliis apendiciis. In villa Zarozou X mansiones cum duabus mansionibus versus meridiem, et siluis nomine G — n ac Erdemegy aliisque appendiciis ville Gamas. Ibidem villa Baklar cum portu, que hys terminis includuntur: Exit de Balaton et venit in arundinetis palisper versus occidentem prope ecclesiam Sancti Clementis, et ad meridiem per bonum spacium eundo venit ad viam, et iuxta quandam ecclesiam ad predium Regis, et ad viam Hodut; inde ad metas iuxta ipsam viam, inde in eadem via per bonum spacium ascendendo penes tres metas, et ad vallem rursum ascendit versus occidentem, vbi est alia via, in qua descendendo et demum procedendo dirigitur prope villam Chechy, vbi flectitur ad aquilonem et ingreditur ad lacum Balatun. Quecunque autem his metis includuntur, procul dubio ad dictum cenobium pertinent. Ibidem est silua Path nomine dicti Cenobii, tercia pars forensis tributi in Simigio; ibidem tercia pars ville Hýdas, et tercia pars tributi ville Saag cum montibus, siluis, terris, ' e appendiciis suis ac terra iuxta villam

Kethel, pars ville Magyari cum pertinenciis suis, villa Lapa cum montibus, vbi sunt multe arbores fructuum diuersi generis et terra, cum pratis, feno abili aliisque appendiciis. Villa Apathy, ibidem pars ville Tetes, que his terminis includuntur: Est fons fluens ad dictam villam Tetes, et in eodem ad villam — — ar et in superiori parte eiusdem in via publica versus orientem; inde supra molendinum dicti cenobii in fluuio Fyzeg habitum, et ad fossatum, de quo ascendit ad riuum qui dicitur Irsidesmegere (?), inde versus aquilonem ad viam, in qua per bonum spacium metis interpositis ad siluam; dein flectitur versus ericatem Fenicudo ad aliam viam et dirigitur eadem uersus meridiem per binas metas, prope villam Scule est meta inter terras cultas, descenditque ad fluuium Fyzyg, de quo versus meridiem acsendit ad siluam dicte ville Apathy, et in dicto cursu per magnum spacium eundo coniungitur terre dicte ville Lapa in bono spacio ab orientali parte. In villa Igol XX mansiones ab aquilone cum terris, pratis, montibus vsque metas possessionum Ecclesie de Alba Regali, pars ville C——p ab occidente cum siluis et aliis appertinenciis suis, pars ville B—ry cum appendiciis suis, pars ville Baluanus cum appendiciis suis. In villa Tard septem mansiones; in villa Nezde tres mansiones; in villa Zolad tres mansiones cum pertinenciis suis. In prouincia Tolnensi villa Fyden XIII mansiones, in villa Kupan iuxta Fyzig XXII mansiones et curia Isaac Comitis cum molendino, montibus, vineis, decimis, aliisque appendicijs. Pars ville Zakoly cum multis arboribus nucum et siluis, cum lacu ac aliis appendicijs suis. Villa Mortus iuxta fluuium Saar, in qua est ecclesia in honorem Omnium Sanctorum, cui ab oriente vltra ipsum fluuium vicinantur Mord — — falua Ecclesie de Iwan, a meridie villa Anya, ab aquilone Bikch, et ab occidente tres montes et silue fere ad vnum miliare. Villa Fedeh, in qua est ecclesia Sancti Michaelis cum siluis Abbatis et aliis appendiciis suis, tercia pars ville Tolnauar cum tributo et portu in Danubio. In partibus Bodrug villa Beseneu inter Danubium, Woyas et Tulgufoca, Hagmas, et quandam vallem. Villa in ante — — vulgo Framati vocant, et V piscine, scilicet Budrig, Eurym, Weymyr, Plas, Ertsin. In Danubio autem dominus Abbas illud, quod caperetur in ansis Sancti Aniani, Abbas haberet. Villa *in puteo* Ducis. Pre-

ter hec venerabilis Dauid Dux frater meus prefato cenobio in remissione suorum delictorum et parentum suorum tradidit totam terram Posaga Ducatum — — — cedentem de consensu nostro cum castris Posagauar, Kw, Feulduar — — Ment cum montibus, Horinda (?), Velik cum tenutis, villis, tributis, aliisque appendicijs suis. Item villas Bela nomine, ut monachorum grex in dicto cenobio agregatus, quibus cuncta queque ad victum et vestitum ex Regia et eiusdem venerabilis Dauid Ducis habundacia perpetuis temporibus administrentur, ne in Dei seruicijs tepescant, sed laudes Diuinas strenue et indefesse peragere valeant, et ad laudem Dei et Sanctorum veneracionem processu temporum super his, que ad honorem inibi degencium sibique famulancium racionem ad prefatum cenobium tradita sunt, ne aliquam paciantur calumpniam. Preter ista villa Dob prope Danubium cui vicinatur villa Tas, villa Segusd cum piscina Segusdtou, cui vicinatur villa Holm, villa Peterreue iuxta Tyza, cui — — — villa Anyas cum appendicijs suis, villa Mortua similiter iuxta Tyza quam vulgo Zeuleus vocant prope villam Martus — — — — — — — — — piscacionibus — — — — cum portu — — streu villa Vrkuta, cuius termini ab occidente Baluanus magnus, ab aquilone — — sagite de puteo Vrkuta. Inde per terras, prata, et terram ad Ecclesiam Sanctorum Cosme et Damiani; inde versus meridiem ad — — in latere monticuli et infra usque inter duos montes magna villa Keneaza — — — — — — — Mathka ab occidente — — — — — — — ab aquilone versus villam — — desertam vsque terream vallem — — — — — — tributo cum molendinis et aliis appendiciis suis. Preterea prefatus gloriosus Rex eidem insule de Tychon tantam elargitus est graciam specialem, quantam Monasterio Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie. Et vt nullus omnino hominum de predicta insula facere presumpmat aliquam collectam in denariis seu victualibus quoquo modo, aut violenciam aliquam. Preter hec vila Zel, cui vicinatur villa — —. Hec autem adnotata sunt sub testimonio domini Althmari Episcopi, et Comitis Ban, et Isaac, et Cupan Capellani nostri, et Fulberti — — — et Viden Prepositi, in cuius curia hoc actum est. In signum vero huius operis sub presencia eorundem quos supra retuli, et omnium qui aderant ad hoc opus — — — — — — sexto

ter hec venerabilis Dauid Dux frater meus prefato cenobio in remissione suorum delictorum et parentum suorum tradidit totam terram Posaga Ducatum — — — cedentem de consensu nostro cum castris Posagauar, Kw, Feulduar — — Ment cum montibus, Horinda (?), Velik cum tenutis, villis, tributis, aliisque appendicijs suis. Item villas Bela nomine, ut monachorum grex in dicto cenobio agregatus, quibus cuncta queque ad victum et vestitum ex Regia et eiusdem venerabilis Dauid Ducis habundacia perpetuis temporibus administrentur, ne in Dei seruicijs tepescant, sed laudes Diuinas strenue et indefesse peragere valeant, et ad laudem Dei et Sanctorum veneracionem processu temporum super his, que ad honorem inibi degencium sibique famulancium racionem ad prefatum cenobium tradita sunt, ne aliquam paciantur calumpniam. Preter ista villa Dob prope Danubium cui vicinatur villa Tas, villa Segusd cum piscina Segusdtou, cui vicinatur villa Holm, villa Peterreue iuxta Tyza, cui — — — villa Anyas cum appendicijs suis, villa Mortua similiter iuxta Tyza quam vulgo Zeuleus vocant prope villam Martus — — — — — — — — — piscacionibus — — — — cum portu — — streu villa Vrkuta, cuius termini ab occidente Baluanus magnus, ab aquilone — — sagite de puteo Vrkuta. Inde per terras, prata, et terram ad Ecclesiam Sanctorum Cosme et Damiani; inde versus meridiem ad — — in latere monticuli et infra usque inter duos montes magna villa Kencaza — — — — — — — Mathka ab occidente — — — — — — — ab aquilone versus villam — — desertam vsque terream vallem — — — — — tributo cum molendinis et aliis appendiciis suis. Preterea prefatus gloriosus Rex eidem insule de Tychon tantam elargitus est graciam specialem, quantam Monasterio Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie. Et vt nullus omnino hominum de predicta insula facere presumpmat aliquam collectam in denariis seu victualibus quoquo modo, aut violenciam aliquam. Preter hec vila Zel, cui vicinatur villa — —. Hec autem adnotata sunt sub testimonio domini Althmari Episcopi, et Comitis Ban, et Isaac, et Cupan Capellani nostri, et Fulberti — — — et Viden Prepositi, in cuius curia hoc actum est. In signum vero huius operis sub presencia eorundem quos supra retuli, et omnium qui aderant ad hoc opus — — — — — — sexto

decimo Regni nostri, octauo Kalendas Septembris. Insuper autem prefatum monasterium cum omnibus sibi pertinentibus possessionibus et ecclesiis in eisdem constructis seu construendis, prediis, decimis earundem, terris, vineis, piscaturis, ac rippis, atque vt nullius Ecclesie alterius infra Romani Pontificis dicionibus submittatur. Si quis autem, quod absit, hanc graciam prefato cenobio per me inuentam ac benigniter factam infringere attemptauerit, componat centum libras auri optimi, medium Curie Regie, medium vero monasterio prenotato, maledicciónisque perpetuo vinculo eternaliter subiaceat.

(Dénes nádornak 1274-ki itéletéből, melyet Szécheni Frank országbíró 1399. átirott. Az átírat a pannonhalmi főapátság levéltárában őriztetik. V. ö. Fejér Cod. Dipl. VII. köt. 5. r. 77. l.)

31.

Itéletlevél a File bán és a cháky-i nemesek közti birtokvitáról (Kálmán király korából) 1095—1114.

Ego N. Comes notum facio omnibus presens scriptum visuris, quod dominus Rex terram Selusta contulit File Bano. Nobiles de villa Chaky proibuerunt dicentes, quod terram generalem intra illam terram aberent. Prenominatum F. Banum homines de Chaky ante nostram presenciam citauerunt, et cum ante nos utraque pars peruenisset, ut responderent, preter istos V homines omnes alij causam dimiserunt. Isti autem responderunt: Soda, Chkv, Topos, Artuna, Abraham; et iuris tenore per ostensionem multorum bonorum uirorum sacramento in nostra capella iustificaverunt terram eorum, que erat tercia pars terre illius; castrenses autem et ipse F. Banus fecerunt iurare ipsos homines, quia ipsi fuerunt contrarii eis.

Ut igitur haec causa firma ualeat permanere, nostro sigillo corroboratas eis litteras contulimus possidendas.

(Eredetie bőrhártyán, melynek előlapjára nyomott pecséte lemállott; a nemzeti muzeum kézirati gyüjteményében).

32.

Gergely nonai és Vilmos absari püspökök Krescentius spalatoi érseknek hűséget és engedelmességet fogadnak. 1099—1103.

Ego Gregorius Episcopus Nonensis ab hac hora in antea promitto fidelitatem, et obedientiam secundum ordinem meum Ecclesiae Spalatinae, et tibi Crescentio Archiepiscopo nostro, tuisque successoribus canonice intrantibus. Sic Deus me adjuvet et ista sancta quatuor Evangelia.

Ego Guillelmus Absarensis Episcopus promitto fidelitatem, et obedientiam ab hac hora in antea, secundum ordinem meum Ecclesiae Spalatinae, et tibi Crescentio Archiepiscopo nostro, tuisque successoribus cononice intrantibus. Sic Deus me adjuvet et quatuor haec sancta Evangelia.

(Farlati Illyricum Sacrum, III. köt. 162. l.)

33.

II. Paschalis pápa a pannonhalmi szent benedeki apátság jogait megerősítvén, azt az apostoli szék pártfogásába veszi. 1103.

Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto fratri Petro Abbati Monasterii Sancti Martini in monte supra Pan-

noniam siti, eiusque legitimis successoribus in perpetuum. Quoniam bonorum operum status, si karitatis fundamento caruerit, ruinam facit, et quod uidebatur esse aliquid, cum ad summum bonum oculos mentis intendimus, pro nichilo reputatur; necesse est; ut ad illam inseparabilem dilectionem nostrum transferimus intuitum, que preter unum ignorat alterum. Intueamur itaque creatoris dilectionem erga creaturam habitam, et eam pre oculis semper habentes, super commisso nobis grege Apostolica auctoritate moniti inuigilemus, ut exterius et interius de eorum salute solliciti, et a tumultibus secularibus quieti, et in spiritualibus ualeant semper augeri. Nos autem, qui licet indigni loco Petri residere uidemur, magis inuigilare oportet, ut exemplum bone operationis aliis prebeamus, et ueri magistri possimus esse discipuli. Postulauit itaque dilectio tua, dilectissime frater Petre, ut monasterium Sancti Martini situm in monte supra Pannoniam, quod tanto patrono congaudet, sub tuitione Romane Ecclesie susciperemus. Et quia huiusmodi uota minime excludenda uidentur, secundum preceptum beate memorie Stefani pij Regis per presens priuilegium confirmamus atque statuimus, ut nulli Regum, nulli Comitum, nulli Episcoporum, nulli cuiquam alii de rebus, que jam dicto Monasterio collate sunt et concesse, vel inposterum canonice conferende, liceat minuere vel auferre seu ablatas retinere. Inter que nominatim eidem Monasterio confirmamus: In Episcopatu Uespremiensi Ecclesiam Sancti Martini in uilla Caurisi constitutam, Ecclesiam domini Saluatoris in uilla Tardi, Ecclesiam Sancte Marie in uilla Toppe, cum universis earum pertinentiis. In Episcopatu Jauriensi Ecclesiam Sancti Martini in Sabaria, et Ecclesiam Sancti Wilibaldi, Eclesiam Sancte Marie Cappelle, Ecclesiam Sancte Marie in Fizie, Ecclesiam Sancti Adelberti in uilla Uuasciana cum omnibus earum appendiciis. In Archiepiscopatu Strigoniensi Ecclesiam Sancte Marie in Uuaga. Preterea statuimus, ut nulli liceat cenobium illud temere perturbare, uel inquietare, seu uexationibus servos Dei fatigare, nec eius possessiones auferre; sed omnia in integrum conseruentur eorum usibus, pro quorum sustentatione et gubernatione concessa sunt omnimodis profutura. Decernimus etiam, ut fratribus eius cenobii liceat clericos cuiuscunque ordinis secundum traditio-

nem sanctorum patrum recipere ad monachicum habitum suscipiendum, absque quorumlibet Episcoporum interdictione. Monachos etiam et sanctimoniales eidem monasterio subiectas sine cuiuscunque prohibitione eis liceat iudicare. Obeunte vero te, nunc loci ipsius Abbate, vel quocunque successorum tuorum, nullus ibi eligatur uiolentia uel aliqua subreptionis astutia, sed quem fratres communi consensu elegerint, uel pars fratrum sanioris consilii. Statuimus, ut Abbas et monachi eiusdem monasterii, qui sunt ad sacros ordines promouendi, consecrationes quoque Ecclesiarum seu altarium, chrisma et oleum sanctum ab Episcopis, in quorum Diocesi sunt, petant, si gratiam Apostolice Sedis habuerint, et gratis ac sine prauitate aliqua dare uoluerint; sin alias, ad quem maluerint Catholicum uadant. Babtisma quoque per Ecclesias illas fieri concedimus, in quibus ex more soliti sunt facere. Decernimus etiam, ut nulli Episcoporum liceat in iam dicto monasterio ordinationes facere, seu puplicas missas celebrare, nisi ab Abbate inuitatus fuerit; uel in Ecclesiis eidem monasterio subiectis, sacerdotem excommunicare, uel ad synodum uocare, aut Abbates et monachos. Decime uero, quas pie recordationis Stefanus Rex ab Ecclesia Sancti Michaelis emit, et alie concessiones, quas pro tuitione patrie, pro statu Regni, pro augmento fidei Beato Martino concessit, firme et illibate permaneant. Si quis autem sciens contra huius nostri decreti paginam agere temptaverit, secundo vel tertio admonitus, nisi resipuerit, a Sacratissimo Corpore et Sanguine Domini nostri Jesu Christi alienus fiat. Is autem, qui obseruator extiterit, et hic benedictionem percipiat, et in futuro per intercessionem Beati Martini ad gaudia eterna peruenire merearur.

(P. H.) (Pápai jegy.)

† Ego Paschalis Catholice Ecclesie Episcopus ss.

† Ego Anastasius Cardinalis Sancti Clementis ss.

† Ego Petrus Portuensis Episcopus ss.

† Ego Richardus Albanus Episcopus ss.

† Ego Augustinus Cardinalis in titulo Sanctorum IIII coronatorum ss.

Datum Beneuenti per manus Gualterij Diaconi Cardinalis anno Dominice Incarnationis MCIII., et quarto anno Pon-

tificatus domini Paschalis Pape, VI. Idus Decembris, Indictione undecima.

(Eredetie bőrhártyán a pannonhalmi szent-benedeki főapátság levéltárában. Fejér ezen bullának csak töredékét közli Cod. Dipl. II. köt. 40. l.; annak teljes hasonmását pedig Sickel Tivadar közzé tette, Monumenta Graphica aevi medii III. fasc. 5. sz.)

34.

Törvénykezési tárgyalás a dalmatiai tartományi zsinaton Jadrában, melyben Lőrincz esztergami érsek részt vett. 1103.

Ego Gregorius Abbas Sancti Petri recordationem facio, qualiter interpellavi cum Teobaldo, Laurentii Strigoniensis Archiepiscopi in Synodo Jaderensis, coram Archiepiscopo Crescentio, et Gregorio Jaderensi Episcopo, nec non Lupo Arbensis Episcopo, atque Petro Absarensi Episcopo, et Dominico Verlensi Episcopo et Johanne Traguriensi Episcopo, et Duymo Abbate Sancti Stephani, et Desa Sancti Grisogoni Abbate, et Damiano Traguriensi Abbate et alii plures, qui ibi interfuerunt. Nam Teobaldus dicebat, quod totas terras illas incipiente a Geseniza usque ad Tessemil dub pertinet a Sancto Moysen; e contra ego hec respondebam: Non est verum; nam sunt ibi terre de Sancto Domnio, et de Sancto Martin, et de Sancto Gregorio; et alie sunt de nobilibus Chroatensis et ignobilibus, insuper et de Priore Valiza. E contra ipse dicebat: Habetis testes? Ego respondi: Plures testes habeo presbiteros et laycos. Denique sic iudicauerunt prephatus Archiepiscopus, et alii Episcopi; ut sicut presbiteri et alii seniores dixerint, sit ratum et firmum. Quod et factum est. Postea pereximus utrique ad testes, ego et Teobaldus. Et cepimus interrogare illos ita dicentes: Sunt omnes terre iste de Sancto Moysen, an non? Qui dixerunt non omnes, set solummodo

insula, que infra montem grassum est, pertinet Sancto Moys[illegible]. Histi sunt testes, qui testificaverunt: Presbiter Ponesa et fra[illegible]ter eius Belzo, Pradano dornicuo (így), presbiter Clemente de[illegible] Srenina, et omnes Srenani. Isti testificaverunt coram Crescentio Archiepiscopo et Dabro diacono, et presbitero Johanne filio Kerna, et presbitero Ulcina, et Fusco judicatore, Nyciforo filio Eino, Lucaro filio Benetic,Gaudio Frucci.

(Carrara, Archivio Capitolare di Spalato 61. l.)

35.

Kálmán király oklevelének töredéke a nyitramegyei Kér helyhelységről. 1113.

Item nota, quod in anno Domini millesimo ducentesimo tercio decimo (helyesebben 1113.), concurrente VIII. (helyesebben VI.), epacta vndecima (helyesebben I.), Indictione VI., regnante Colomano Rege piissimo Hungarorum, inter alia hec clausula continetur: In villa Keer est terminus de suburbanis Keer lapis; et alter terminus est in monte de terra factus; de villa Zelevs est terminus quidam fluuius Wlscit; ex alia parte fluuij communem habemus siluam cum omni prouincia nomine prudas; et habemus tres insulas communes similiter, vna insula Trusmar, et alia insula Syrmit; de villa Luch est super fluuium Cyrint terminus terra factus, super rippam Nitrie est terminus fouca; de villa Strobel sunt termini de terra facti; de villa Quescu est terminus mons Mondi; de villa Kezev est terminus fouca; de villa Thanarnt, iterumque alia villa Thanarnyt et suburbana Kezew; cum hys villis Comitis est villa Sancti Ipoliti.

(Egy hártyára írt, s Kuralról szóló 1431. évi jegyzékből a primási levéltárban. Knauz, Magyar Sion I. köt. 56. l.)

36.

Itéletlevél a pannonhalmi szent-benedeki apátság birtokviszonyairól. 1105—1114.

Quando Nitriensis Comes nomine Moyses predium, quod Beato Martino Sancti Stephani Regis gracia concesserat, auferre uoluerat, data est potestas domino Geruasio eiusdem loci Episcopo, causam discutere, discuciendoque rei ueritatem inuestigare. Inquisitis autem omnibus, aduersariisque resistere uolentibus, in vrbem Strigoniensem nobis arbiter iudicium ferre iudicauit, vt Deus justus et immunis iudex iustis iusticiam ostenderet, aduersariosque Sancte domus offenderet. Illa namque luce, in qua ferrum portaretur, nemo illorum, ut lex obuiare constituit, uenit, nosque ilico teste Archiepiscopo Laurencio, ebdomadario presbitero nomine Alberto, Diacono Andrea, et Subdiacono Roteno, ceterisque testibus, scilicet eiusdem rei arbitro Vidisdino, atque binis religiosis viris Fiure et Zemera, ad iudicem reuersi fuimus, narrantesque sibi ea que facta erant cum ipso teste, in siluas cum pristaldo nomine Metesdino intrauimus, intrantes his testibus: Poneta, Atimouata, Nenoc, metas recuperauimus, quarum quidem hec sunt loca: Prima meta oritur de ipsa aqua Wacha, et desinit super quamdam arborem que uocatur lothos; secunda desinit super arborem populum; tercia uero desinit in similem arborem; quarta meta facta est de terra; exinde quinta meta cadit in arborem *zylfa;* sexta inde exiens cadit in arborem quercum, que stat super piscinam, septima meta stat super viam ecclesie, que est lothos; octaua meta est quercus, que est ultima ex parte ville nostre.

(A pannonhalmi főapátság levéltárában őrzött ú. n. vörös könyvből 23. l.)

37.

Gerdo ragusai bírónak itélete, melylyel Szent Márton birtokát a szent-benedeki lacromai monostornak oda itéli. 1114.

Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo decimo quarto, Indictione VII. mense novembri, Regis Georgii filii Regis Bodini primo anno, regnante praedicto Rege. Surrexit Marco de Pari, qui dicebat, quod Ecclesia Sancti Martini cum omni haereditate sua, quam Boleslavo Judex dedit ad monasterium Sancti Benedicti, qui vocatur Locromono, est propria nostra, et donavit eam injuste, vim nobis faciendo. Ait eis Judex Gerdo: Verum non dicitis, quoniam ab initio Regale fuit ipsa et Ecclesia, et sint adhuc homines senes, qui sciunt bene istam rem, videlicet Lampredi Monaci cognomento, Pelmonebo, et Bella uxor Proculi de Cazariza, filia Tidiaslavae, quae fuit soror Domini Regis Dobroslavo. Placuit autem ex utraque parte credere istorum testium, et ivimus ad Locromono interrogare. Ego Gerdo cum meis consanguineis, et Nobiles Ragusii, et de Tribune; in primis Mariza, vel Marcus filii Regis Bodini, et Judex Grubessa filio Branislavae, et Drago Priori filio Slabae, et Luccharo Priore filio Nicolitae — — — — Goislavo filio Crosii, Zanello Casnezio Savatino, Zabrathocho Zupano de Comene, Thechmiro Surcito de Canale, Greogira Zupano de Tribigna, et David Carniz de eadem Zupania. Ante istorum praesensiam interrogavimus praedictos testes; et dixerunt, quia nos audivimus pro certo, quoniam ipsa Ecclesia cum sua haereditate semper Regalia fuit; et Lubezo haereticus per iussionem Regibus eam tenebat, et in vita sua tradidit omnia in manu Judicis Bolislavi, et fecit eum sibi filium; ab illo quarto die omnia caussa ipsius in potestate praedicti Judicis fuit, et tunc ille dedit ipsam haereditatem ad Sanctum Benedictum. Quapropter Ego Judex Gerdo, et cum meis suprascriptis consanguineis similiter eam affirmavimus per remedium nostrorum consanguineo-

rum defunctorum, et nostro. Hoc factum est et definitum ante praesenciam de suprascriptis testibus.

Et ego A. Abbas scripsi per jussionem domini Regis supra dicti.

(Farlati Illyricum Sacrum VI. köt. 59. l.)

38.

Falieri Ordelafo velenczei dogenek privilegiuma az Evangelista szent János belgrádi (tengerfehérvári) monostor számára. 1116.

Anno Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi 1116, Indictione nona. Ego Ordilafus Faletrus Dux Venetiarum, Dalmaticorum, atque Croaticorum, privilegium Sancti Joannis Evangelistae Belgradiensis monasterii a Crescimiro Rege factum, ego collaudo et in sua stabilitate confirmo, ita ut nullus Episcopus, aut Comes, vel civis praedicti monasterii libertatem violare audeat, quam non solum a nobis confirmandam esse dicimus, sed a Beato Gregorio Romanae Urbis Papa sancitam in suis decretis esse cognoscimus. Volo igitur Ducali auctoritate firmare, ut si quislibet huius libertatis concessionem temerario ausu infringere temptaverit, libram auri Regali fisco persolvat. Similiter ecclesiam Sanctorum Cosmae et Damiani laudo et confirmo; ideo, ut agnosco veraciter fuisse propriam monasterii Beati Joannis Evangelistae Belgradensis monasterii ex donatione Episcopi illius civitatis, et Romanae Sedis Apochrisariorum confirmatione, et cleri ac populi; collaudo, et confirmo eam habendam in perpetuo. Quicumque autem Episcoporum, aut aliorum hominum, hoc decretum infringere temptaverit, et alia illius ecclesiae privilegia violaverit, omnia quae possidet in fisco Ducali et Regali deveniant. Haec decreta, scilicet libertatis monasterii Sancti Joannis Evangelistae, tibi Fusco Abbati, omnibusque successoribus tuis firmiter et in perpetuum tenenda.

Ego Marcus Michael Comes Jadre manu mea subscripsi, meoque sigillo pendenti ad pleniorem fidem communiri feci.

Ego Marinus Barbadico presens scrivo in meam presentiam fideliter ad autenticum ascultavi, et quia utrumque concordari inveni, manu mea testis subscripsi.

Ego Petrus Meso presens scriptum in mei presentia fideliter autenticatum ascultavi, et quia utrumque concordari inveni, me in testem subscripsi.

Ego Nicolaus Benedicti de Matafaro examinator praesens scriptum in mei praesentia ad autenticum fideliter legi, audivi, et quia utrumque concordare inveni, manu mea supscripsi.

Ego Gregorius de Zadolmis iudex examinator praesens scriptum in mei praesentia ad autenticum fideliter legi, audivi, et quia utrumque concordare inveni, manu mea subscribsi.

Ego Egidiollus de Predalata de Cremona Imperiali auctoritate pubblicus notarius hoc exemplum ad autenticum sumptum manu Blasii Michaelis Leonardi notarij infrascripti diligenter, et fideliter ascultavi una cum infrascriptis notariis: et quia utrumque concordare inveni, me in testem subscripsi.

Ego Nicolaus quondam Johannis de Jadra Imperiali auctoritate notarius hoc exemplum ad suum autenticum scriptum diligenter et fideliter ascultavi una cum notariis predictis predicto et subscripto. Et quia concordare utrumque inveni me subscripsi in testem.

Ego Blasius Michaelis Leonardi Jadrae juratus notarius hoc instrumontum sive exemplum ad autenticum fideliter exemplavi, nil addens, vel minuens, quod sensum vel sententiam mutet, aut variet intellectum, et postmodum in presentia dicti domini Comitis, et ejus curie, diligenter, et fideliter cum ipso autentico ascultavi. Et quia utrumque concordare inveni, de ipso Comitis, et ejus curiae mandato ad ejusdem exempli plenam fidem et testimonium me subscripsi, et publicavi, meoque consueto signo signavi, currentibus annis Domini millesimo tercentesimo vigesimo quarto, Indictione sepseptima die XXVI. mensis Augusti Jadre, temporibus quidem domini Johannis Superancio incliti Ducis Venetiarum, et domini Johannis de Butorane Jadre Venerabilis Jadrensis Archiepiscopi ac domini Marce Michaelis egregii Comitis.

(U. o. IV. k. 6. l.; s a belgrádi tudós társaság Glasnik-ában XV. k. 183. l.)

39.

Ursacius cattaroi püspöknek adománya szent Triphon ottani templom számára. 1124.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Anno MCXXIIII. Ego Ursacius Episcopus una cum Mele Priore, et Nobilibus Catharensibus, in primis Businas Catapanus, Georgius de Gurbana, Evaicius Bollia de Groni Crosi, Vita Dabrazze, Tryphon de Domana, Ursacius de Visao, Simeon Pauli, Vitalis de Grasana Derza, Sergius de Buda, Micha de Belez, Goislavus Derze, Baliazza bis et semel Consiliarii pulsavimus campanam — — — — — — donamus Tumbam Sancti Archangeli ad Ecclesiam Sancti Tryphonis, videlicet a Vaize usque ad littus maris, et a littore maris usque ad Vaice — — — — — Si aliquis esset haeres in eadem Tumba — — — — — qui omnes unanimiter — — — — — Quoniam nulla humana persona habet aliquam haereditatem in eadem Tumba extra quatuor vel quinque — — — — — quae sunt a parte Sancti Vincentii. Et hanc dominationem si aliquis rumpere temptaverit vel calumniam fecerit, ex parte Dei Omnipotentis et Beatae Mariae semper Virginis et Omnium Sanctorum excommunicetur, et cum condemnatis condemnetur; et ex parte nostra quamvis peccatores — — — — — et in secundo adventu — — — — — appareant. Et sicut luminaria, quae a vento extinguuntur, extinguantur. Ego autem praefatus Ursacius Episcopus per voluntatem omnium nobilium et auctoritate communi propria manu scripsi.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 433. l.)

pissime reducere consueverint, inde venit consuetudo, ut omnes contractus, sive conditiones adnotent in scriptis, ne postmodum exinde oriatur dissensio, et a tramite veritatis audientes compellat avertere. Inde est, quod Ego Magister Henricus Apostolicae Sedis Legatus tempore Sanctissimi Eugenii Papae et Archiepiscopi Gaudii hanc paginam de placito, quod fuit inter monachos Sancti Stephani, et canonicos Sancti Domnii, in nostri praesentia scribi praecepi. Dum autem hinc inde variae ostenderentur causae, confessus est Abbas nostri praedicti Monasterii cum omnibus suis monachis, quod debito tenebant dare optimum prandium Canonicis Sancti Domnii in secunda feria in Albis Paschae. Sed quoniam videbat asperum, et molestum praefatis monachis per innumerabilem hominum affluentiam praedictum prandium praeparare, rogaverunt ipsi monachi, ut illum domi acciperent. Tandem praefati Canonici habito consilio, et nostris precibus, et rogatu totius Communis adquiescentes, consenserunt illud domi suscipere hoc modo: Quod omni anno debeant ipsi monachi repraesentare Canonicis 50 bucellatos optimo pane, et tantae quantitatis, quod quilibet eorum abundet, cuilibet Clerico; et duos optimos berbecos trium annorum, et duos agnos perfectissimos, et duas galletas de bono vino. Hujus autem placiti, et conventionis sunt testes in primis Mirata Jupanus de Cetina, Vita, Jude, Dabrana, Trumpani, Desa, Sallonc, Drago, Pirle, Ulcina, Tribunus cognomine Pilosus, Desa, Vazaro Perumna.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 175. l.)

43.

Gaudius salonai (spalatoi) érsek végrendelete. 1150.

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis, Anno quidem Dominicae Incarnationis 1150., Indictione XIII. hoc conscriptum, ut subsequitur. Ego Gaudius Sanctae Salonitanae Eccle-

41.

Hodának adománya a pannonhalmi szent benedeki apátság számára. 1137.

In nomine Sancte et Individue Trinitatis. Vt ait Apostolus: „Hic manentem ciuitatem non habemus, sed futuram in celis expectamus.“ Ad quam Ego Hoda toto desiderio suspirans tendo, et patrocinio Dei, et Beati Martini, et Abbatis D(avid) eiusdem cenobii, et fratrum pariter oracionibus humiliter me committo. Offero ita predicto cenobio terram in Nulos, que ad sortem meam pertinet: Aratrum cum VIII bobus et duobus mancipiis, scilicet Somboth et Keleb, cum vxoribus suis; et LX oues cum pastore nomine Kyud, et V vineas cum IIII colonis, quorum nomina sunt Rodouan et cum duobus filiis, et Ceyca cum vxore sua et tribus filiis, et Cykor cum vxore et filio, et Cyka cum vxore; item terram in Sebus ad me pertinentem, cum aratro, VIII bubus, et duobus mancipiis; Tecvla cum tribus filijs, et Vasard cum vxore et duobus filijs.

(Eredetie bőrhártyán a pannonhalmi szent-mártoni főapátság levéltárában. Ezen adományt II. Béla király megerősítette ugyan 1137.; v. ö. Fejér Cod. Dipl. VII. köt. 5. r. 108. l.)

42.

Henrik pápai követ okmánya a spalatoi szent-istváni monostor barátai és az ottani kanonokok közti barátságos egyezkedésről. 1145. körül.

Cum universorum mortalium non sit una eademque voluntas, et jam definita negotia in priorem dubitationem sae-

tiõnis, qua potiebamur, cum oblatione nummorum, quousque ipsi quinquaginta Bysantii cum usuris extorqueri possent, eis tenere concessimus.

(Farlati Illyricum Sacrum III. köt. 180. l.)

44.

III. Jenő pápa Endre ragusai érsekhez. 1150 körül.

Eugenius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri A(ndreae) Ragusiensi Archiepiscopo salutem et Apostolicam benedictionem. Cognito fraternitatis tuae statu per latorem presentium S. presbiterum tuum, qui ad nos Domino ductore pervenit, infirmitati corporis tui debita cordis infirmitate compatimur, sed gaudemus, quia in huius ignis camino conditor omnium Dominus rubiginem dilectorum suorum expurgans, te in filiorum suorum numero collocare dignetur. Tu vero inter haec — — — a — — — — ad patriam erigens exilii praesentis angustias — — — oculis cordis excogita, et plebem Dominicam regimini tuo commissam — — — et exemplo gubernare et fovere non desinas. In lucrandis animabus invigila — — — r — — .— — rectitudinem esto sollicitus, utilitatem Ecclesiae iniuste perire vel deteriorari nulla negligentia vel surreptione permittas, et in certis bonis operibus sacerdotali sollicitudine ita Domino largiente invigila, ut ante tribunal aeterni judicis constitutus fructum bonae operationis, qui ad mercedem tuam pertinet, eidem Redemptori nostro, in quo laetari possit, exhibeas. Illud vero, unde a nobis sollicite indulgentiam postulas, scilicet quod ex debito juramenti Apostolorum limina visitare astringeris, et gravi aegritudine praepeditus id per te ipsum hactenus non potuisti efficere, tuae fraternitati ex Apostolicae Sedis benignitate remittimus. Sed cum opportunitatem tibi Clementia Divina permiserit, si per

te ipsum non poteris, per tuum Nuncium Matrem tuam Sanctam Romanam Ecclesiam devotione debita studeas visitare, quatenus nos de tuae habitudinis statu, et tu de his, quae circa nos aguntur, possis praestante Domino informari, de — — — — pro visitatione tua fraternitati tuae gratias agimus. Datum — — — — X. kalendas Octobris — — — —

(Farlati Illyricum Sacrum IV. köt. 61. l.)

45.

L. soproni főispán rendelete Egyed ispánjához, hogy Tamás kalmár jogainak eleget tegyen. 1150. körül.

Nos L. Comes Suproniensis precipimus tibi Egidio Comiti fideli nostro, quatenus Thomam fidelem nostrum mercatorem in omnem possessionem terrarum, quam ab ipso inpedierant, introducas integraliter restituendo, si aliquid forte de rebus ipsius deportassent. Et aliud non facturus; quia nos eidem ad peticionem domine nostre concessimus. Et si in equo illo, quem ei dedisti, es falsus, eidem iustitie facias complementum. Datum Supronii in Dominica post festum Sancti Martini.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsét már elveszett, a nemzeti muzeum kézirati gyüjteményében.)

46.

IV. Anasztaz pápa bullája, melylyel a jadrai érseki széket megerősíti. 1154.

Anastasius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Lampredio Jadertino Archiepiscopo, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Licet universalis Ecclesiae pastor et Pontifex dominus noster Jesus Christus existit, sicut per primum Apostolum dicitur: „Conversi estis ad pastorem et episcopum animarum vestrarum"; ascensurus tamen ad coelos hanc Apostolis commendavit et per eos successoribus eorum, nobis scilicet, quos episcopos super eam pastoresque constituit, tamquam hereditario jure omnis ipsius providentiae curam indulsit; quatenus ex Divini dispensatione consilii nati pro patribus filii, et pro eis super omnem terram Principes constituti, imitatores eorum simus sicut et ipsius Christi. Ceterum et inter Beatos Apostolos juxta Sancti Leonis sententiam in similitudine honoris quaedam habita est discretio potestatis, et quamvis omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut ceteris praemineret. De qua utique forma Episcoporum etiam est orta distentio (igy), et solicita discretione provisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed et essent in singulis Provinciis singuli, quorum prima inter fratres sententia haberetur, et rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem eorum caperent ampliorem, per quos ad unam Beati Petri sedem Universalis Ecclesiae cura confluueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Ad hanc siquidem constitutionem, regulam paternarum (igy) et generalis forman Ecclesiae, postquam Dalmatia imbre supernae gratiae irrigata, praedicantibus Apostolicis Viris semen verbi Dei suscepit, et juxta evangelicum verbum fructum cepit reddere tricesimum, sexagesimum et centesimum, ne Pontificalis ei plenitudo deesset officii, unus ibi est, qui aliis praesideret, ordinatus Antistes et Salonitana Civitas,

quae ad hoc convenientior videbatur, est metropolis instituta, quae nimirum hujus excellentiam dignitatis per annos multos obtinuit, et tanquam prima sedes caput est habita regionis illius, exhibentibus scilicet aliarum Civitatum Episcopis Salonitano Antistiti sicut metropolitano suo plenam obedientiam, et in majoribus causis juxta formam Canonicam recurrentibus ad ejus examen. Ab aliquantis vero temporibus Salona reddita in sollitudinem, et in alium locum sedes translata, et tam super illam, quam super quasdam alias ejusdem Provinciae Civitates Vngaris dominium usurpantibus, et Jadera cum quibusdam aliis Civitatibus in priori remanentibus libertate, gravis inter ipsas Civitates est orta dissensio, ut nec Episcopis et hominibus quarumdam ipsarum ad metropolim suam licuerit pro imminentibus causis accedere, nec ille, qui metropolitani officio fungebatur fratres, et coepiscopos suos ausus fuerit visitare. Quocirca nos, qui Universalis Ecclesiae curam Deo, prout ipsi placuit disponente, suscepimus et pro necessitate locorum et temporum novos Episcopos, novos etiam debemus Archiepiscopos constituere, ne illis urbibus, quae a subjectione ac dominio Vngarorum liberae remanserunt, metropolitani cura deesset, et metropolitani judicium, dum non possent in sua, in alienis quaerere Provinciis cogerentur, evidenti necessitatis illarum Civitatum inspecta de omni fratrum nostrorum consilio te, venerabilis in Christo frater Lampredi honore pallii statuimus decorandum, et super quatuor subscriptos Episcopos Archiepiscopum ordinandum, decreto quidem valituro in perpetuum statuentes, ut comissa tuo Pontificio Civitas Jadertina perpetuis temporibus metropolis habeatur, cui nimirum Absarensis, Veglensis, Arbensis et Farensis Episcopatus tanquam suae metropoli subjacebunt, et eorum Episcopi tibi tuisque successoribus sicut metropolitanis suis plenam obedientiam semper impendant. Pallio itaque, plenitudine videlicet Pontificalis officii insignitus erga subjectos tuos talem te satage iugiter exhibere, ut plus pensare onus regiminis, quam dignitatis excellentiam videaris, qui tamen pallio his diebus tantum uteris, qui inferius leguntur in scripto: Nativitate Domini, in celebratione Festivitatis Beatae Anastasiae, Epiphania, Coena Domini, Resurrectione, Ascensione, Pentecostes, in solempnitatibus Beatae Dei Genitricis semper Vir-

Capelle sue Comitem sigillo suo precepit sigillari. Siquis vero hoc testamentum infringere temptauerit, a Deo patre anathematizetur, et Regalem incurrat iram.

(Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 34. l.)

48.

II. Geiza király okmánya, melylyel az esztergami egyháznak a nánai és párkányi királyi sóvámot adományozza. 1157.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuiduae Vnitatis Amen. Anno ab Incarnacione Domini nostri Jhesu Christi M.C. L.VII., Indiccione V., concurrente I., epactis VII., mense Marcio. Ego Geythsa (igy) Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rameque Rex, anno Regni mei XVII., Martirio Archiepiscopo Strigoniensi Sedi presidente, Belo Palatino Comite existente, pro anime mee remedio, et pro salute animarum matris et patris mei, sales tributarios de Nana et de Cokot, quotcumque in partem meam euenerint, Ecclesie Sancti Adalberti, interueniente Geruasio Geuriensi Episcopo, et eodem eciam uerbo meo tribuente, perpetuo concessi. Ne autem hoc aliquando a memoria laberetur, placuit scripto commendare, et sigilli mei impressione confirmare. Si quis vero contra hoc meum statutum agere presumpserit, Diuina ulcione puniatur. Huius facti conscii sunt Mico Archiepiscopus, Luca Episcopus, Ypolitus Episcopus, Galterus Episcopus, Henricus Curialis Comes, Apa Comes, Gabriel Comes, Julilianus (igy) Comes, Zachit Comes. Verumtamen III. anno, cum mihi placuerit, et meum preceptum fuerit; C dentur sales, qui uero cerui congregare solent, in terram poni debent.

(Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 35. l.)

49.

I. Frigyes római-német császár Ottokár stajeri herczeghez megbizottakat küld, hogy vele, s a cseh királylyal és az ausztriai herczeggel Magyarország tekintetében tanácskozzanak. 1157.

Fridericus stb. — — Nos itaque auditis singulorum nuntiorum de Hungaria singulis legationibus, sine carissimorum nostrorum consilio, Regis videlicet Bohemiae, et Ducis Austriae, patrui nostri, et tuis similiter nihil nunc tractare, nihil ordinare, nihil prorsus terminare volumus. Inde est, quod ex consilio curiae nostrae honorabiles legatos nostros, Magistrum videlicet H(einricum), Sacri Palatii nostri Protonotarium, qui de omnibus consiliis nostris familiarior nobis est, et magis secretarius, et Comitem H(einricum) de Dietz, nobilem virum et prudentem, tuae honestati a latere nostro transmittimus. In quorum ore verba nostra plenarie posuimus; quibus etiam totam voluntatem nostram tibi secretius intimandam commisimus; quae omnia ex ore ipsorum audies et cognosces. Age ergo sicut vir fidelis et charissimus Princeps, et quem honorem nostrum et Imperii perfecte diligere credimus et amplecti, et ad promovendum honorem Imperii circa hoc negotium, una cum Rege Bohemiae et Duce Austriae, juxta verbum et persuasionem legatorum nostrorum omnem curam, sollicitudinem et studium tuum ita diligenter adhibeas, sicut nos de tua dilectione speramus et confidimus. Quidquid enim vos tres ex consilio vestro, una cum legatis nostris super hoc verbo ordinaveritis et statueritis, nos absque omni retractatione ratum habebimus et gratum.

(Sudendorf, Registrum oder merkwürdige Urkunden für die deutsche Geschichte. Jena 1849. I. köt. 61. l.)

Adorián pápa megerősíti a ragusai érseki megye hatósági jogosítványait. 1158.

Adrianus Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Tribuno Ragusino Archiepiscopo eiusque successoribus canonice substituendis in perpetuum. In Apostolicae Sedis specula Domino disponente constituti, fratres nostros Episcopos fraterna debemus charitate diligere, et eorum quieti ac tranquillitati salubriter auxiliante Domino providere. Eapropter, venerabilis in Christo frater Tribune Archiepiscope, tuis iustis postulationibus gratum impertientes assensum, et praedecessorum nostrorum felicis memoriae Paparum Innocentii atque Anastasii vestigiis inhaererites, praefatam Ecclesiam, cui Deo auctore praeesse dignosceris, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus. Confirmamus tibi tuisque successoribus, et illibatas omni tempore permanere decernimus omnes Parochias ad jus commissae tibi Ecclesiae pertinentes; scilicet Regnum Zachulmiae, Regnum Serviliae (Serviae), ac Regnum Tribuniae, civitatem quoque Catherinensem seu Rosae, Buduanensem, Avarorum, Ulcinatensemsive Olchiniensem, Liciniatensem, Scodrinensem, Drivastinensem et Polatensem, cum Abbatiis, Ecclesiis et Parochiis suis. Praeterea etc. Si qua igitur in futurum Ecclesia, saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo, terciove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat etc. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi quatenus etc.

Ego Adrianus Catholicae Ecclesiae Episcopus SS.
Ego Hubaldus etc.

Datum Sutrii per manus Rolandi Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteri Cardinalis et Cancellarii IIII. Nonas Julii, Indictione VII., anno MCLVIII., Pontificatus vero Adriani Papae IIII anno IIII.

(Farlati Illyricum Sacrum IV. köt. 79. l.)

51.

Borics bán megerösíti a lacromai benedekrendi monostornak Meleda szigetén sz. Pongrácz temploma birtokát. 1158.

Quodam tempore facta est accusatio super monachos Sancti Benedicti Lacromensis Insulae, quod iniuste possiderent Ecclesiam Sancti Pancratii de Meleta, coram me Bano Boritio. Ego autem aures meas eorum fallacibus verbis non totaliter accomodavi, usquc dum veniret aliquis ex fratribus Monasterij. Interea siquidem veniens dominus Vincentius Abbas praedicti Monasterij cum quibusdam de fratribus, ostendit nobis litteras ab aliis antiquis nostris decessoribus terrae Principibus, in quibus litteris data est dicta Ecclesia Sancti Poncratij praedicto Monasterio Sancti Benedicti eorum sigillo perpetuo affirmata. Unde Ego Banus Boritius cum filiis meis atque propinquis, quorum (? coram) universo populo terrae meae cum magno gaudio affirmo eandem Ecclesiam de Babina Palla, quae est in Meleta, cum omnibus terris et planicie Monasterio Sancti Benedicti, his in litteris domino Vincentio eiusdem Monasterii Abbati datis, et sigillo meo signatis, ut sine omni impedimento possideant, et securi obtineant.

Ego et filii mei defensores, protectores, atque adiutores existimus illorum omni tempore. Quicumque autem eisdem contrarium fecerit, maledictionem et iram Dei super se concitet, eiusque ultione et judicio cum improbis damnetur. Datum mense Augusto die VII.

(Farlati Illyricum Sacrum VI. köt 79. l.)

I. Frigyes római-német császár, a IV. Adorján pápa halála után az új pápa választásnál beállt egyenetlenségek kiegyenlítése végett Páviában zsinatot tartandó, e czélra a franczia, angol, spanyol és magyar királyok közremunkálását szükségesnek tartja.

1159.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator et semper Augustus, Hartmanno Brixinensi Episcopo salutem et omne bonum. Quod si in passione sua Christus duobus gladiis contentus fuit, hoc in Romana Ecclesia et in Imperio Romano credimus mirabili providentia declarasse, cum per haec duo rerum capita et principia totus mundus tam in Diuinis quam in humanis ordinetur. Cumque unus Deus, unus Papa, unus Imperator sufficiat, et una Ecclesia Dei esse debeat; quod sine dolore dicere non possumus, duos Apostolicos in Romana Ecclesia habere videmur. Defuncto itaque Adriano Papa, in kalendis Septembris Cardinales, qui columnae immobiles esse videbantur, quibus Sancta et universalis firmissime inniteretur Ecclesia, non quae Dei sunt, sed sua quaerentes, et unitatem Ecclesiae scindentes, duos Pontifices elegerunt, et ambos consecraverunt. Pro tanta namque et tam perniciosa Ecclesiae iactura, tota nimirum Italica Ecclesia conturbatur, et dissensionis schismate orto in capite, iam in inferiora membra defluxisset, et totum Ecclesiae corpus defoedasset, nisi nos consilio et auxilio religiosorum virorum, qui spiritu Dei aguntur, tam impudicae iniquitati iustitiae rigorem opposuissemus. Ne itaque in tantae discrimine discordiae Universalis Ecclesia periclitari possit, Romanum Imperium, quod ad remedium tam perniciosi morbi Divina clementia providit, universorum saluti debet sollicite providere, et ne tanta mala in Ecclesia Dei praemineant, futuris casibus solerter obviare. Coadunatis itaque in unum omnibus Episcopis tam Italicis quam Teutonicis, caeterisque Principibus ac viris religiosis, qui zelum Dei et

Ecclesiae habere videbantur, quod facto opus esset, diligenter investigavimus, et descretis Romanorum Pontificum et statutis Ecclesiae veraciter accipientes, quod exorto schismate in Romana Ecclesia ex duorum Apostolicorum dissensione, ambos vocare, et secundum sententiam et consilium orthodoxorum litem decidere deberemus. Ex consilio itaque omnium qui aderant Episcoporum, caeterorumque Principum curiam solennem, et generalem conventum omnium ecclesiasticorum virorum in octaua Epiphaniae Papiae celebrandam indiximus, ad quam ambos, qui se dicunt Romanos Pontifices, vocavimus, omnesque Episcopos Imperii nostri, et aliorum Regnorum, Franciae videlicet, Angliae, Hispaniae atque Ungariae, ut eorum in praesentia nostra iusto declaretur examine, quis illorum regimen Universalis Ecclesiae de iure debeat obtinere. Quia vero ad unitatem Ecclesiae reformandam sapientia admodum nobis necessaria est, ut ea nequaquam carere valeamus; dilectionem tuam attentissime rogamus, et rogando commonemus, quatenus pro fidelitate Ecclesiae et Imperii ad praedictam curiam omni occasione remota venias, ut in adventu tuo unitas, et pax, et tranquillitas Ecclesiae transformetur. Interim autem praedictae scissurae in neutram partem assensum tuum declines, nec tanquam iustam et rationabilem aliquatenus recipias. Datum Cremae 10. kal. Novembris (1159.)

(Pertz Monumenta Germaniae, Leges II. köt. 118. l.)

Jegyzet. A dolog természetében fekszik, hogy ilyen fontos ügyben I. Frigyes császár a franczia, angol, spanyol és magyar királyokat, kiknek segítségében támaszkodni akart, közremunkálásra formaszerüleg felkérte. Ilyen tartalmu levelet azonban, melyet a császár II. Geiza magyar királyhoz intézett volna, mindeddig feltalálni nem sikerült. Kétséget nem szenved, hogy ilyen levél elküldetett, és tartalmára nézve hasonló volt ahhoz, melyet a császár az angol királyhoz intézett (5. kal. Novembris u. o. II. köt. 119. l.); s melyben I. Frigyes a királyhoz ezeket írta: „Sane, cum sis unum de principalibus membris Ecclesiae, sine cuius consilio et auxilio tam arduum tamque necessarium negotium salutarem effectum sortiri nec debet, nec probatur, si fieri posset, (nisi) pro reformanda unitate Ecclesiae etiam personae tuae sublimitas insudare deberet."

53.

Frigyes császár a páviai zsinatra Roland bibornokot (a később III. Sándor pápát) meghívja. 1159.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator et Semper Augustus Rolando Cancellario, caeterisque Cardinalibus, qui cum elegerunt Romanum Pontificem, salutem et omne bonum Quoniam Divina praeordinante clementia, Romani Imperii gubernacula suscepimus, oportet, ut in omnibus viis nostris ipsius legem custodiamus, cuius voluntate dignitatis nostrae apicem adepti sumus. In hoc itaque sacratissimo proposito constitutis, cum omnibus Ecclesiis in Imperio nostro constitutis debeamus patrocinari, Sacrosanctae Romanae Ecclesiae tanto propensius debemus providere, quanto ipsius cura et defensio et Divina providentia creditur nobis esse commissa specialius. Eapropter de discordia, quae in substituendo Romanum Pontificem inter vos suborta est, plurimum dolemus; timentes, ne occasione huius schismatis Ecclesia Christi sanguine redemta debeat dilacerari, praesertim cum robur Ecclesiae foris titubare videatur; quoniam unitas ipsius scissura domestica interius dilaniatur. Ut autem huic pesti competens et Deo gratum exhibeamus remedium, religiosorum virorum consilio generalem curiam et conventum in octava Epiphaniae Papiae indiximus celebrandam. Ad quam evocavimus totius Imperii nostri, et aliorum Regnorum, scilicet Angliae, Franciae, Ungariae, Daciae (helyesebben Daniae) Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, et viros religiosos ac Deum timentes, quatenus remoto omni saeculari iudicio, hoc tam magnum Ecclesiae negotium ecclesiasticarum tantum personarum sententia ita sopiatur, ut et Deo debitus exinde honor deferatur, et Ecclesia Romana sua integritate et iustitia non possit a quoquam privari, vel status Urbis, quae caput Imperii nostri est, inquietari. Proinde Eruditioni vestrae mandamus, ut ex parte Dei Omnipotentis et totius Ecclesiae Ca-

tholicae praecipimus, ut ad eandem curiam sive conventum veniatis, ecclesiasticarum personarum sententiam audituri et recepturi. Testis enim nobis est Deus, quia in hac curia nec amore, nec odio alicuius personae quicquam aliud quaerimus, quam honorem Dei, et Ecclesiae suae unitatem. Quod si ad tam celebrem Ecclesiae conventum examinationis causa venire volueritis, charissimi Principes nostri et Ecclesiae Catholicae, Hermannus Verdensis, Daniel Pragensis, patres et Episcopi venerabiles, quos de palatio nostro ad vos transmisimus, una cum Comite Palatino, consanguineo nostro, aliisque legatis nostris, securum vobis conductum praestabunt. Si vero iustitiam Dei et Ecclesiae in tam solemni conventu recipere nolueritis, videat Deus et iudicet. Nos autem ipsius favente gratia, qui dat salutem Regibus, iusticiam Dei, quae nullum magis quam Imperatorem Romanum decet, prosequemur.

(Pertz Monumenta Germaniae, Leges II. köt. 118. l.)

54.

A páviai egyházi zsinat határozatai. 1160.

P. Dei gratia Aquilegiensis Patriarcha, Ar. Moguntinus, R. Coloniensis, W. Magdeburgensis et H. Bremensis Archiepiscopi, et universi Episcopi et Abbates et viri religiosi in Concilio Papiae congregati; Regibus, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Marchionibus et omnibus Christi fidelibus ad quos litterae istae peruenerint salutem et orationes in Domino. Quia Sedis Apostolicae turbatio Christianorum animos admodum sauciavit, nos qui ad resecanda schismata Papiae fuimus congregati, qualitatem causae modumque negotii et Sacri Concilii statutum Universitati vestrae plenarie duximus intimandum stb. Ut autem omnis actio plenius legentibus elucescat, dignum duximus, ut omnium con-

sensus nostrum et nomina subscribantur. Ego Peregrinus Aquileiensis Patriarcha, cum fratribus suffraganeis interfui et consensi. Ego Arnoldus Moguntinus, Ego Reinaldus Colonensis, Ego Wicmannus Magdeburgensis, Ego Ardwicus Bremensis Archiepiscopi interfuimus et cum omnibus suffraganeis nostris consensimus. Hellinus Trevirensis Archiepiscopus, Ebrardus Salzburgensis Archiepiscopus, Arelatensis Archiepiscopus, Viennae Archiepiscopus, G. electus Ravennas omnes per legatos suos et litteras suas consenserunt. Rex Hungarorum, Rex Danorum, Rex Bohemiae, per legatos suos et litteras suas consenserunt. Archiepiscopus et Dux Poloniae per legatos et litteras suas consenserunt. Episcopus Ripensis, Episcopus Augustidunensis stb. (40 püspök, de ezek közt egy sem magyarországi vagy dalmatiai.) Est autem numerus Archiepiscoporum et Episcoporum, qui praesentes fuerunt, et qui litteris suis consensum suum praebuerunt, centum quinquaginta tres. Abbatum vero et Archidiaconorum et Praepositorum multorum Regnorum inaestimabilis multitudo interfuit et cum desiderio consensit. Interfuit etiam Dux Saxoniae et Bawariae, Dux Welfo, Dux Zaringiae, Dux Suevorum, Comes Palatinus de Rheno, Palatinus de Saxonia, de Bawaria, et alii Marchiones et Comites, quorum nomina ignorantur.

(Pertz G. H., Monumenta Germaniae Historica, Legum Tomus II. 125—127. ll.)

55.

I. Frigyes császár a paviai zsinat után IV. Victor pápáról említést tévén, felhozza, hogy annak obedientiájához Magyarország is tartozik. 1160.

Fridericus Dei gratia Romanorum Imperator et Semper Augustus dilecto et fideli suo P(eregrino) venerabili Aquileiae Patriarchae gratiam suam et omne bonum. — — — Quicun-

que etiam statum Reuerendissimi Papae Victoris minorari et attenuari praedicant, scias omnino falsum esse; quia iam multa Regna; Hispaniae, Ungariae, Daciae (helyesebben Daniae), Boemiae, Comes quoque Barholi et Comes Sancti Egidii, cum tota Provincia et Burgundia ei obediunt, et de die in diem dilatatur et crescit stb.

(Pertz Monumenta Germaniae, Leges II. kót. 129. l.)

56.

Absolon spalatoi érsek levele, melylyel a spalatoi papságot és népet tudósítja, hogy II. Geiza királynál és fia István herczegnél mi járatban van 1160.

A(bsolon) Dei gratia Spalatensis Ecclesiae humilis Minister, Spalatensi Clero et populo salutem, et paternam benedictionem. Filii dilectissimi. Mallem inter vos morari propter sancta corpora Beati Domnii, et Anastasii, quam alibi in divitiis. Audivimus enim, quod minamini nobis sine nostra culpa. Scitis enim, in praesentia vestra, quam coram Legato Regis, qualiter Marcutius Comes contra Dominum, quam in nos insanivit. Idcirco, quia justitiam meam quaerebam, relatum est hoc Regi, quam Duci, et toti Regno. Unde valde indignati fuerunt; et quia ego in praesentia Regis fui interrogatus, voluit, noluit, oportuit me dicere. At tum tantum rogavi Regem, quam Ducem, quod condonaverit sibi, et cum gratia circa Regem moratur, et cum honore Spalatum redibit. At tum hoc mando vobis, si placeat vobis paternitas nostra, et honor Ecclesiae vestrae, aliquem de nostris Clericis ad nos mittetis. Hoc Rex et Banus audientes majores grates vobis referrent. Quod si non feceritis, nos quidem per gratiam Regis, quam Ducis in Dalmachia erimus, ut pater et dominus S., quia Ecclesia vestra sine pastore sedebit, peccatum vobis erit. Satisne vobis praecipimus: „Mitte nobis incensum pro romanato emptum.“

Nos vero cum Consilio Regis et Ducis mittimus inter vos Joannem Comitem nostrum, causa vos visitandi, et ut emat nobis oleum, et bonum vinum, quam vos, filii karissimi, clerici et laici, juvare eum, quantum potestis. Joannes, qui peregrinus est, gratia Dei et Regis magno honore nobiscum moratur; qui pro pascha nobiscum redibit. De caetero valete.

(Értetik II. Geiza magyar király, és fia István vezér. Farlati Illyricum Sacrum III. köt. 180. l.)

57.

II. Geiza király felszóllítja Eberhardot salzburgi érseket, hogy egyetértésben legyenek. 1161.

Goviso Dei gratia Vngarie, Dalmacie, Chroatie, Rameque gloriosissimus, nec non victoriosissimus; ejusdem gratia Salisburgensis Sedis Archiepiscopo, dilectionem et dulcis amicicie firmitatem. Vestre nullatenus credo latere prudentie, qualiter antecessores vestri nostris predecessoribus et nobis, et amicicie fidem seruaverint, et prout amicicie norma et ratio postulabat, dignum semper exhibuerunt seruitivm. Cautum avtem habendum est apud maturitatem sensus, ut quemadmodum exempla prauorum veluti scopuli naufragorum sunt vitanda; sic uestigia bonorum veluti vie nauis prosperantis ad portvm summopere sunt imitanda. Vt ergo robusto principio concors exitus respondeat, amiciciam inter nostros priores inchoatam eo propensius volumus intemeratam seruare; quanto in fide Ecclesie, dum navicula Petri fluctibus persecutionum quatiebatur, cognovimus firmiorem. Si ergo in pari amicicie soliditate uolueritis consistere, animum Imperatoris adversum vos exasperatvm, et cuiuslibet alterius potentis, nostro suffragio poteritis tolerare. Preterea si nostram amiciciam nolueritis tepescere, sed potius roborare, F. de Pettowe, et quemli-

bet alivm terram nostram perturbantem grauiter corripere non differatis.

(A bécsi cs. kir. udv. könyvtár kéziratai közt 629. sz. a. 55. lev.; v. ö. Fejér Codex Dipl. II. köt. 161. l.)

58.

Eberhard salzburgi érsek válasza. 1161.

G(eisac) Dei gracia Vngarie, Dalmacie, Chroacie, Rameque gloriosissimo et victoriosissimo Regi E(berhardus.) Dei gracia Juuauiensis Ecclesie minister in Domino orationem et seruitium cum summa deuocione. Meminerit Excellentia Vestra, si meminisse placet, ante aliquos annos per beate memorie Wolfh Comitem et alios nuncios vestros, inter Ecclesiam nostram et Regnum vestrum firmatam fuisse amicitiam; ita vt nos vobis ad omnem Regni vestri honorem fideles et deuoti existeremus, et uos, prout Regalem uestram Magnificenciam decet, familiari nos diligeretis affectv. Quod quidem propter malorum hominvm utrobique incursancium presumpcionem tvrbatum est; sed tamen contra nostram uoluntatem factum esse, uestre debet constare Excellencie. Quia uero placuit uestre Celsitudini redintegrare, quod confractum erat, et dissolutum consolidare; nos quantas possumus, etsi non tantas quantas debemus, gracias uobis referimus; maxime cum in negocijs Ecclesie, et fidelitate Beati Petri, et confirmatione Papatus, fortem et precipuvm uos patronum cognoscimus. De eo autem, quod in subleuacione nostra, si forte necesse fuerit, promptum vos cognouimus, nichil est, quod digne vobis respondere possimus, preter oraciones nostras et promptissimum deuocionis affectum. Hoc autem vobis constare debet, quod nullo metv vel periculo, adiuuante Domino, ab unitate Ecclesie recedimus; quia extra Catholicam Ecclesiam nec salus, nec uis sacrificii locus est.

(U. o. 56. lev.)

59.

Farkas Paznan fiának végrendelete a Garam melletti szent-benedeki apátság javára, melyet III. István király megerösit. 1165. körül.

Notum sit omnibus Christi nomen confitentibus, tam presentibus, quam futuris, quod Ego Forcos, filius Poznan, herede carens carnali, predium meum, quod nominatur Selepchen, super aquam Sitouua, pro saluacione anime mee, fratrum meorum, necnon et parentum meorum conferens, dedi monasterio in honore Sancti Benedicti constructo, cum XVI mansionibus libertinorum et terram ad XII aratra, quorum nomina sunt Zombot, Penassa, Michael, Chulches, Malizt, Jezu, Malusa, Herman, Chechen, Pipnac, Kokon cum filio suo Suece, Bosku, Pofah, Porusku, Edu, et curiam meam cum pomerio, ad residendum Abbati, cum uenerit. Preterea aliud minus predium Selepchen iuxta eandem aquam Sitouua cum VI mansionibus seruorum, super proprios equos seruiencium, et terram ad quatuor aratra predicto monasterio dedi, scilicet Poruschuna, Nadas, Biba, Dirsa, Puruenig, Vrunda et Colimam, cum seruis aratoribus, uxoribus et infantibus eorumdem supradicto monasterio dedi; et ipsi ita uocantur Waderei, Chiden, Golombos, Petrus, Ymitza, Bocel, Berta, qui nisi fideliter solito modo seruiant, ad quod uult seruicium eos Abbas pertrahat; que predia sub equali meta prope inuicem iuncta sunt; siluam magnam, et nemus cum multis fenetis, et cumulone habencia inter orientalem et meridionalem plagam. Preterea vnum seruientem meum Deucter nomine tali libertate dotaui, ut quamdiu uxor mea non nupserit, sibi seruiat, taliter et curiam meam predictam cum sex mansionibus libertinorum; et molendinorum, quod predicto sancto obtuli, cum duobus molis, uxor mea, quousque nupserit, habeat. Item predium Edeci supradicto monasterio dedi cum duobus aratris boum et quatuor familias seruorum, scilicet Fetyk, Zercchen, Ysop et Chob, cum fratre suo, Quasik nomine. Pre dicti vero libertini tali tenore Abbati seruiant, sicut antea

mici (igy) seruiebant. Scilicet per tres dies segetes metant, et per alios tres fenum colligant et comportent, et quocunque voluerit eos Abbas mittere poterit. Vt autem hec mea testamentalis disposicio rata, stabilisque permaneat, nobilissimus Stephanus Rex Hungarie, Geytse (igy) Regis filius ad suplicem peticionem Georgii Comitis Borsiensis pio fauore inclinatus, per Bicenum notarium in presencia suorum nobilium, Ompud Bani, Laurencii Curialis Comitis, Luce Comitis, Ruben Comitis, Fulconis Comitis, Fonsol Comitis, sigillo Regie Maiestatis Sue hanc cartam muniri precepit. Si quis ergo inposterum huius salubris oblacionis datum infringere, aut violare temptauerit, Omnipotentis Dei gracia et Sancti Stephani Regis adiutorio careat, Regieque Maiestatis anathemati subiaceat.

(Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 36. l.)

60.

Micheli Vital velenczei doge Arbe város és sziget szabadságait megerösíti. 1161.

Quotiescunque earum rerum negotia geruntur, quarum memoria necessario posteritati transmittitur, vinculo scripturae innodari oportet, ne processu temporis abusu memoriae antiquata, aliqua in dubium rediviva contemptio revocet, et gignat ex pace litigium. Quapropter Nos quidem Vitalis Michael Dei gratia Venetiarum, Dalmatiae atque Chroatiae Dux omnibus Christi fidelibus suae antiquitatis statum et quod sui juris esse dignoscitur intemerate perpetuo servare cupientes, ea, quae venerabilis domini Henrici Danduli Gradensis Patriarchae, nostrorum judicum et sapientum consilio inter nos et nobiles Arbensis Civitatis viros fideles nostros quiete sancita sunt, in scriptis redigere fecimus, et ut hujus sanctionis pagina solidam perpetuis temporibus firmitatem obtineat, no-

stra et supramemoratorum Illustrium virorum subscriptione roborari, nostrique sigilli impressione muniri decrevimus. Cum itaque jam dictae civitatis nobiles viri Andreas sacerdos et Christophorus et Vitalis sacerdotes; Dabregna, Praestantius Judices; Lampredius Jupanus; Albertus, Dobrosclavo Fuscus, Stephanus, Bertaldus, Nicolaus, Grube, Dimigna et ceteri, qui cum eis fuerunt, ad praesentiam nostram venissent, secundum suae antiquitatis statum liberam eligendi Comitis facultatem instanter requirebant. Nos vero contrario, licet prorsus ista abnuerimus, in potestate nostra esse Comitis electionem et ejus confirmationem asserentes, praememorati tamen venerabilis Patriarchae, Judicum et Sapientum communicato consilio, liberam eligendi Comitis facultatem praedictae Civitatis civibus tandem tali conditione concessimus; ut ipsi quatuor de concivibus suis nobilioribus personas sine exactione aliqua eligere, et nostro debeant conspectui praesentare; nos vero ex his unum, qui nobis aptior et fidelior visus fuerit sapientum, qui tunc religione jurisjurandi honoris Venetiae astricti erunt, consilio confirmare debeamus. Quod si forte inter se dissenserint, et de suis, sicut suprascriptum est, concorditer eligere noluerint, de Venetiis duos, quos voluerint, absque exactione libere eligant, et non de alienis; nos vero unum ex illis, quem voluerimus communi consilio confirmabimus. In praesentiarum vero de Venetiis unum, quem voluerint, eligere debeant. Actum est hoc in Palatio Venetiae tempore Ducatus Vitalis Michaelis Dei gratia nobilissimi atque gloriosissimi Ducis, anno Domini 1166. Indictione 14., quarto kalendarum Julii. Praefatae tamen electionis ordine sine fraude servato, si noluerint, postquam a nobis praemoniti fuerint, infra 5 menses electionem, sicut supra scriptum est, facere, in potestate nostra electio sicut confirmatio remanebit, et hoc sine Dei impedimento.

Ego Vitalis Michael Dei gratia Dux manu mea scripsi.

Ego Vitalis Dandulo manu mea scripsi.

(Következik még 30 aláírás.)

(A volenczei köztársaság „Liber pactorum" czímü államkönyvéből I. köt. 333. l.)

Malo cattaroi püspök okmánya szent Trifon cattaroi főegyháza beszenteléséről. 1166.

Ego Malo Episcopus declaro, quod duodecimo anno mei Episcopatus, cum confratribus nostris Episcopis Lazaro Arbanensis, et cum Martino Drivastensis, et cum Johanne Episcopo Dulciniensis Ecclesiarum, Ecclesiam Sancti Tryphonis nostri Episcopatus, adjunctis Abbatibus, Michaele Abbate Sancti Johannis, et cum Petro Abbate Sanctorum Sergii et Bachi, et Johanne Abbate Sancti Salvatoris Antibarensis, et Petro Abbate Sancti Petri, et Johanne Abbate Sancti Georgii, et Georgio Abbate Sancti Salvatoris Arbanensis (consecravi) cum tribus altaribus, quorum medium sacravi Ego Majo ad honorem Sancti Tryphonis, et Sanctorum Martyrum Primi et Feliciani; aliud altare a sinistro latere sacravit Lazarus Episcopus Arbanensis, ad honorem Beatae Mariae, Sanctorumque Innocentium nostra concessione et voluntate; a dextro videlicet latere sacravit altare Johannes Episcopus Dulcinensis nostra concessione et voluntate ad honorem Sanctorum Apostolorum, et Sanctorum Martyrum Johannis et Pauli. Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo C. LXVI. Indictione XIII. tertiodecimo kalendas Julii; in Sede Apostolica residente Papa Alexandro imperante; piissimo et semper triumphatore Hemanuhele, Duce existente Dalmatiae atque Diocliae — — —; qui in eadem dedicatione sua gratuita voluntate et benignitate affuit. Priore Vita existente in Catharo. Petrus Soacinensis Electus interfuit, et Andreas Prior Arbanensis cum et toto populo civitatis.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 433. l.)

62.

III. Sándor pápa levele Albert bibornok és apostoli követhez. 1167.

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Alberto tituli Sancti Laurentii in Lucina Presbytero Cardinali, Apostolicae Sedis Legato, salutem, et Apostolicam benedictionem. Litteras devotionis tuae paterna benignitate recepimus, et intellecta earum continentia pro liberando filio Bon de Siponto, venerabili fratre nostro Lampridio Archiepiscopo, et nobilioribus de Jadra, juxta quod nos rogasti, litteras satis diligentes, et efficaces transmisimus. De caetero super eo, quod nobis significasti, quod Clerus et populus Spalatensis te in Pastorem suum voluerunt assumere, tibi voluntatem nostram, et animum aperimus, quod si etiam tu velles, et major pars fratrum nostrorum instaret, nulla ratione consentiremus; nec unquam possemus induci, quod a nobis absenteris, a quibus ita pure et sincere diligeris, et tam carus acceptusque haberis. Quapropter hujusmodi ab animo tuo sollicitudinem, et suspicionem omnino propulsa; injunctae tibi legationi prudenter, et studiose intendas, ut Ecclesia Romana de diligentia et studio tuo laetum incrementum recipiat, et tu quoque de labore, et vigilantia tua fructum dignum valeas reportare. Datum Beneventi II. kalendas Septembris.

(Ugyanott III. köt. 188. l.)

63.

III. Sándor pápa a ragusai egyházat és annak jogait az apostoli szék különös pártfogása alá veszi. 1167.

Alexander Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Tribuno Ragusino Archiepiscopo, eiusque successoribus salutem et Apostolicam benedictionem. In eminenti Apostolicae Sedis specula constituti fratres nostros Episcopos fraterna debemus charitate diligere, et eorum quieti ac tranquillitati salubriter auxiliante Domino providere. Eapropter, venerabilis in Christo frater Tribune Ragusine Archiepiscope, tuis iustis postulationibus clementer annuimus, et Ecclesiam Ragusinam, cui auctore Domino praeesse dignosceris, ad exemplar praedecessorum nostrorum felicis memoriae Innocentii, Anastasii, Adriani Romanorum Pontificum sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus et confirmamus tibi tuisque successoribus etc. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Omnes parochias ad jus commissae tibi Ecclesiae pertinentes; scilicet Zachulmiae Regnum, Regnum Serviliae, ac Regnum Tribuniae, civitatem quoque Catharinensem, seu Rosae, Buduanensem, Avarorum, Liciniatensem, Scodrinensem, Drivastinensem, et Polatensem, cum Abbatiis, Ecclesiis et Parochijs suis. Praeterea etc. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat etc. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostr Jesu Christi quatenus stb.

(Pápai jegy.)

Ego Alexander Catholicae Ecclesiae Episcopus ss.

Ego Bernardus etc.

Datum Beneventi per manum Girardi Sacrae Romanae Ecclesiae Notarii IV. kalendas Januarii, Indictione prima Incarnationis Dominicae anno MCLXVII. Pontificatus vero domini Alexandri Papae III. anno nono.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 80. l.)

64.

III. Sándor pápa meghagyja a politanai, suacenai és drivaszti püspököknek, és híveiknek, hogy a ragusai érseknek engedelmeskedjenek. 1167.

Alexander servus servorum Dei venerabilibus fratribus Politanensi, Suacensi et Drivastensi (Episcopis), et dilectis filiis universis clericis Suacensis, Scutarensis et Polinensis Ecclesiarum salutem et Apostolicam benedictionem. Si quanta sit virtus obedientiae humili mente et sincera devotione considerare velletis; et quantum bonum de illius observantia procedat, ad cor reduceritis, Praelatis vestris in omni deberetis humilitate substerni, et eorum salubribus monitis atque praeceptis toto cordis affectu curaretis parere. Obedientia enim sola virtus est, quae transcendit meritum; unde dicitur: „Melius est obedire, quam sacrificare"; quoniam quasi peccatum — — — — est repugnare, et quasi scelus, idolatriae nolle acquiescere. Per inobedientiam enim primus homo corruit; propter obedientiam filius Dei nomen, quod est super omne nomen, meruit obtinere. Haec ideo, dilecti in Domino filii, vobis proposuimus; quoniam, sicut accepimus, bonae memoriae Adrianus Papa antecessor noster vobis per sua scripta mandavit, ut venerabili fratri nostro Tribuno Ragusino Archiepiscopo, tanquam patri et rectori animarum vestrarum debitam obedientiam et reverentiam impenderetis. Vos autem, prout nobis suggestum est, ad hoc efficiendum, unde

magis miramur atque gravamur, cum filii obedientiae esse deberetis, aures vestras obturastis, nec bonae memoriae Anastasii et Adriani Romanorum Paparum, qui super hoc satis paterne vos instruxerunt, mandatum atque admonitionem attendere voluistis. Unde quoniam de inobedientia non solum — — — simplex clericus gravi esset animadversione plectendus, et ad periculum animarum vestrarum, nisi citius cor — — — dubio pertinere per Apostolica vobis scripta praecipiendo mandamus, et in virtute obedientiae, sicut antecessores vestri antecessoribus eius fecisse noscuntur, plenam studeatis obedientiam — — — Metropolitano vestro, sicut boni et devoti filii humiliter persistatis. Quod si forte neglexeritis — — — Legatus noster, quem ad partes illas dirigimus, propter hoc in vos canonice promu — — — permanere. Quodsi nec sic resipueritis, timendum vobis erit, ne depositionis sententiam — — — — — discessum legati memoratus Archiepiscopus propter inobedientiam et rebellionem vestram — — — — curabimus firmam habere.

Datum Beneventi quarto kalendas Januarii.

(Ugyanott VI. köt. 81. l.)

65.

III. Sándor pápa rendelete a dulcinai és antibarri-i püspökségek papságának, ugyanazon érdemben. 1167.

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis uniuersis clericis per Dulchinensem et Antibarensem Episcopatus constitutis salutem et Apostolicam benedictionem. Sicut ex insinuatione venerabilis fratris T(ribunii) Ragusini Archiepiscopi nuper nobis innotuit, Dulchinensis et Antibarensis Episcopi — — — contra eum et Ecclesiam suam cornua ela-

tionis, et superbiae calcaneum erexerunt, per inobedientiae vitium adeo graviter deliquerunt, quod auctoritate Romanae Ecclesiae et sua ipsos excommunicationi subiecit. Sed ipsi in sua obstinatione indurati delicti sui reatum recognoscere noluerunt, nec ad satisfactionem redire curarunt. Unde merito de ipsis potest dici: „Computruerunt jumenta in stercore suo.“ Jam enim videntur infixi in limo profundo et puteus abyssi os suum super eos clausisse videtur. Sane scire debent, quod obedientiae virtus omne sacrificiorum genus incomparabiliter antecedit; et per ipsam primum hominem, qui corruerat miserabiliter per superbiam, Omnipotens Deus mirabiliter coelesti gloriae reparavit. Unde nos per Apostolica eis scripta mandavimus, et in virtute obedientiae praecepimus, quatenus a praedicto Archiepiscopo absolvi, cum omni humilitate et patientia postulent, et sibi et Ecclesiae suae jure metropolitico suppliciter et devote obedientiam debitam et reverentiam impendant. Quodsi — — — — — — — superbiae et inobedientiae dati in reprobum sensum deponere noluerint, Nos Legato, quem Deo favente ad partes illas dirigimus, firmiter mandavimus, ut sententiam Archiepiscopi inconcusse faciat, et inviolabiliter observari; et alio modo, si nec sic resipuerint, in ipsos studeat vindicare. Vobis autem nihilominus praecipiendo mandamus, ut praedictis Episcopis, donec in excommunicatione perstiterint, filialem devotionem aut subjectionem aliquam nullo modo exhibeatis, nec eos revereamini, quousque Archiepiscopo tanquam metropolitano suo studeant, in his quae Dei sunt, humiliter obedire.

Datum Beneventi VI. kalendas Januarii.

(Ugyanott VI. köt. 81. l.)

66.

Lampridius jádrai érsek, és Morosini Domonkos jádrai gróf itélete a jádrai Szent Plato és Boldogságos asszony apáczazárdák közt. 1167.

Anno ab Incarnatione Domini MCLXVII. Indictione XII. Temporibus itaque Vitalis Michaelis Ducis Venetiarum, et Lampridii Jadertini Archiepiscopi, atque Dominici Mauroceni Comitis. Nos denique praenominatus Lampridius Archiepiscopus et Dominicus Maurocenus Comes, ac alii nobiles viri, qui in isto placito interfuimus, jubemus fieri cartulam recordationis de placito, quod Abbatissa Sancti Platonis Urania contra Scemosam Sanctae Mariae Abbatissam, de terris, quae in Bracsizo sitae sunt, placitabat; quas Petrus Semiviti filius una cum filiis Crine et suis propinquis praenominato coenobio dederat. Haec namque terra incipit a territorio Sancti Chrysogoni ex utraque parte usque ad rivum descendentem, ex alia parte rivum ascendentem usque ad silvam juxta territorium Sancti Nicolai, praeter quasdam terrulas in medio positas, quae Sancti Chrysogoni fieri probantur. Dicebat enim Sancti Platonis Abbatissa: Haec terra coenobio Sancti Platonis attinere; et testamentum ostendebat, quod a quodam viro pro vig·nti romanatis emerat. E contra Sanctae Mariae Abbatissa res pondebat: Immo nobis attinet, et nos eam semper laboravimus, et per manus nostras aliis ad laborandum tradidimus, quia Petrus Semiviti filius, una cum suis propinquis, hanc terram monasterio Beatae Mariae dederat, ac etiam testamentum inde ostendebat. Unde nos rationem perscrutantes ex utraque parte, judicavimus Scemosae Abbatissae Sanctae Mariae cum sex sanctis monialibus suum testamentum affirmare; quod ipsa, uti curia praecepit, coram pluribus affirmavit. Hoc actum est coram his testibus: Josepho Judice, Chrysogono Judice, Madio Judice, Madio Plebano Sancti Petri, Michaele Plebano Sancti Petri, Nicolao Milzaci, Andrea Lisre,

Zura Talarigi, Cemesso, Vulgicina filio Copre, Grubessa filio Josephi, Micha filio Tripze Gregorio Vitaze, et Stephano Coritti, Jacobo Segarluti Surdano, atque Stephano Zele. Et ego Joannes Sanctae Anastasiae Subdiaconus atque Notarius, ibidem cum his suprascriptis testibus interfui, scripsi etc.

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 59. l.)

67.

Almissa kenéze és emberei békességet esküsznek Cattaro város községének. 1167.

Ego Nicola Kenesius Almyscii una cum meis consanguineis, et cum omnibus, qui sub meo dominio sunt, juramus tibi Vicecomiti Catharino, et omnibus Catharinis, super Dei Evangelia, salva fide et bona intentione, ut ab hodierna die nos et nostri successores vobiscum et vestris successoribus puram et rectam habeamus pacem, absque dolo usque ad nonam generationem; et si Catharinus conduxerit navem, et fecerit nobis justitiam, nullam laesionem ei faciemus; et a Malonto usque Trasti si viderimus navem, quae Catharum venire voluerit, nullum damnum ei faciemus. Sic nos Deus adjuvet, et haec sancta Dei Evangelia. Anno Domini Millesimo CLXVII.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 434. l.)

68.

III. Sándor pápa utasítása Gellért spalatoi érsekhez. 1168.

Alexander Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Girardo Spalatensi Archiepiscopo, Apostolicae Sedis Legato, salutem et Apostolicam benedictionem. Intellectis anxietatibus, et sollicitudinibus tuis, quibus vehementer urgeris super conservandis justitiis Ecclesiae tuae, satis inde tuam sumus prudentiam admirati, eo quod nimis repente super Episcopatu et aliis coeperis quaestiones movere; cum deceat Episcopum usque ad annum ita omnia videre, tanquam non videat; et in simplicitate dissimulare, quae alias essent durius requirenda. Quapropter monemus prudentiam tuam, consulimus, et hortamur, ut in praesentiarum his supersedeas, statum terrae, et qualitates, et mores hominum plenius cognoscere studeas, et paulatim rationes Ecclesiae tuae diligenter inquiras; et cum fueris super his informatus, si quid quaestionis vel dubietatis emerserit, nobis confidenter significes, securus et certus, quod nos fraternitati tuae, in quibus salva conscientia poterimus, libenti animo deferre, et in justitiis tuis tibi tanquam venerabili fratri nostro adesse curabimus, et favorem, et auxilium conferemus. De caetero S. latorem praesentium ad te redeuntem sinceritati tuae sollicite commendamus, rogantes atque monentes, quatenus cum — — — — — — opportunum habueris, quod Domino volente in proximo erit, praedicto S. ita provideas et benefacias, quod tibi possit devotior, et magis fidelis existere, et preces nostras sibi sentiat apud te profuisse. Datum Beneventi II. Idus Februarii.

(Ugyanott III. köt. 189. l.)

69.

III. Sándor pápa Gellért spalatoi érseknek meghagyja, hogy a sebenicoiakat arra szorítsa, hogy Guofrid, Bonumir fiának azt visszaadják, mit tőle elvettek. 1169.

Alexander Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri G(irardo) Spalatensi Archiepiscopo Apostolicae Sedis Legato salutem et Apostolicam Benedictionem. E transmissa dilecti filii nostri relatione nobilis viri Bonumir de Siponto auribus nostris innotuit, quod homines de Sevenico Guoffrido filio ejus violenter et furtim res suas auferre non dubitarunt. Unde quoniam eidem B(onumir) tum ex officii nostri debito tum etiam consideratione devotionis, quam circa nos specialiter gerit, in suo jure adesse debemus; fraternitati tuae per Apostolica scripta mandamus, quatenus praedictae civitatis homines, qui hoc facinus commiserunt, instanter moneas et districte compellas, ut ea, quae furtim vel per violentiam filio praefati B(onumir) abstulerunt, eidem postposita cunctatione remittant. Quod si infra congruum terminum a te sibi praefixum facere forte renuerint, eos usque ad dignam satisfactionem excommunicationis vinculo non differas innodare. Datum Beneventi X. kalendas Januarii.

(Ugyanott III. köt. 190. l.)

70.

III. Sándor pápának utasítása Gellért spalatoi érsekhez, hogy ez egyházi hatalmát miként gyakorolja. 1170.

Alexander Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri G(irardo) Salonitano Archiepiscopo Apostolicae Sedis Legato salutem, et Apostolicam benedictionem. Super eo, quod a nobis tua fraternitatis requisivit, quid videlicet faciendum sit de bigamis, inquisitioni tuae litteris praesentibus respondemus; quod et ordinatores potestate et officio ordinandi, et ordinati, si ad sacros ordines promoti fuerint, eisdem debent ordinibus omnino privari; quia in bigamis contra Apostolum dispensari non licet, ut ad sacros ordines debeant promoveri, vel in eisdem, si promoti fuerint, possint aliqatenus permanere. In ordinatore autem potest dispensatio adhiberi, ut ordinandi potestate et officio non privetur. De simoniace vero ordinatis juxta postulationem tuam certum tibi non possumus dare responsum, nisi plenius nosceremus, qualiter fuerint ordinati; cum quidam, licet secundum quamdam speciem, utpote ignorantibus ipsis ordinatis, simoniace ordinentur, in suis tamen possint ordinibus remanere, quia simoniaci non sunt. Verum super eo, quod in quarto et quinto gradu consanguinitatis quidam in provincia tua dicuntur esse conjuncti; propter duritiam populi talia matrimonia, licet sint contra sacrorum canonum institutionem contracta, sub silentio, et dissimulatione praetereas; et ne similia de caetero matrimonia contrahantur, universis generaliter studeas in communi synodo sub interminatione anathematis prohibere; decernens quod talia matrimonia, si post prohibitionem tuam contracta fuerint, irrita debeant esse; et tu deinceps, si in praescripto gradu consanguinitatis contracta inveneris, cassare nequaquam omittes. Uxores autem juxta Divinae vocis praeceptum et commonitionem Apostoli dimittere nullus praesumat, nisi sola fornicationis causa; et si quis uxorem suam

ob aliam causam dimiserit, cum ad ipsam celerius recipiendam auctoritate nostra et tua arctius studeas districtione Ecclesiastica coercere; et si eam ob causam fornicationis dimiserit, vel ei reconcilictur, aut ipsum ea vivente continentiam servari compellas. Datum Beneventi II. kalendas Februarii.

(Ugyanott III. köt. 191. l.)

71.

III. Sándor levele a spalatoi káptalanhoz egy javadalmától megfosztott kanonok visszahelyezése tárgyában. 1170.

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Archidiacono, Archipresbytero, et Canonicis Spalatensibus salutem et Apostolicam benedictionem. Litteras, quas nobis vestra devotio destinavit, benigne recipimus; ex quarum tenore comperimus, quod Cern. Concanonicus vester, Ecclesia sua nulla sit alia de causa privatus, nisi quod pro dolore capitis, sicut ei fuerat adjunctum, in Ecclesia legere semel neglexit. Unde quoniam haec facilis et levis culpa fuit, quam debuerit ita dure tractari, discretioni vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus, si alia causa non fuit suae privationis, nisi quam nobis exposuistis, ei Ecclesiam suam, omni excusatione et appellatione cessante, in integrum auctoritate nostra restituatis, et in pace faciatis dimitti. Satis enim fuit ei ad poenam usque ad nos laborare. Si autem pro alia culpa fuit expoliatus, vos causam audiatis, et ita fine debito terminetis, quod idem C. non possit conqueri se injuste gravari. Datum Beneventi Nonis Aprilis.

(Ugyanott III. köt. 191. l.)

72.

Gellért spalatoi érsek papságának tudtul adja, hogy legközelebb székhelyébe vissza fog térni. 1172.

G(erardus) Dei gratia Sanctae Salonitanae Ecclesiae humilis Minister, et Apostolicae Sedis Legatus, L. Archipresbytero, Primicerio, nec non Sacristae, Walgot Acolytho, universoque Clero Spalatensi salutem, et orationes in Domino. In intrinseca confidentia, et pura dilectione, quam circa vos hactenus habuimus, et a modo habere speramus, non modica jugiter admiratione tenemur, quare vestris litteris per nuncios istos non fuimus visitati. Comes etenim cum populo litteris et viva voce verba quaedam significavit, volentes nos ad propria utcumque reverti. Nos nimirum Ecclesiam nostram injuriam aliquam perpeti nequaquam volentes, vobis intimare curamus, domini videlicet Papae et cardinalium consilio tali tenore adquiesse, quod praesentium latores ad propria debent reverti, et Comes cum universo populo a majori usque ad minorem, praeter manualem fidem jam datam, juramenta super sancta Evangelia solito more debent facere, hoc modo; quod ipsi bona fide, et sine aliquo malo ingenio defendant nos, et omnia nostra, et aliquam injuriam perpeti pro eorum posse non permittant, nec cogant nos, nec cogi sinant ad Constantinopolitanum Imperatorem, aut alibi. Quibus juramentis exhibitis praeparent navem competentem, saginam, vel aliam; et eam usque bestiam ducant, in qua nos, et omnia nostra honorifice valeant deportare. Nos utique in partibus illis usque ad kalendas Januarii Domino concedente erimus praeparati. Quod si effectui mancipari non poterit, adnitamini, ut nos in curia commorantes nostris reditibus possimus visitari; adeo enim laboravimus, quod universa, quae nobiscum apportavimus, parum aut nihil habere videmus. Timemus enim, quod si jam dicta executioni mandata non fuerint; domini Papae indignatio super vos non extendatur.

(Ugyanott III. köt. 193. l.)

73.

Péter áldozár adakozása sz. Mihály temploma számára Spalatóban. 1173.

In nomine Christi Amen. Ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi anno millesimo centesimo septuagesimo tertio, die XX. mensis Octobris.

Ecce ego Presbyter Petrus cum essem possessor Ecclesiae Sancti Michaelis in Sabulo, quia pertinebat ad me jure praedecessorum meorum, et ex ordinatione majorum nostrorum, et pro memoria posterorum nostrorum, et ne exeat a posteris nostris Ecclesia haec, emi unum terrenum supra Ecclesiam Sancti Michaelis in collibus, denariis octo a Pallino, qui fuit de Regustina, et dedi illud huic Ecclesiae.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 196. l.)

74.

Egy bolognai kanonok levele Rainer spalatoi érsekhez, melyben szerencsekivánatait kifejezi. 1175.

Venerabili patri ac domino Raynerio Dei gratia quondam Calliensi Episcopo, nunc eadem Divina dispensatione Spalatensi Archiepiscopo, M. Bononiensis Ecclesiae solo nomine Canonicus se ipsum, et si quid est, cum omnimodae subjectionis obsequio. Veram animi devotionem verborum adminicula non desiderare, dilectioni vestrae scio non esse incognitum, quia magis animorum affectu, quam verborum lepore devotionis amorem maxime honestum conciliari nemini vel

aliquantum perito venit in dubium. Inde est, pater venerande, quod cum vera et indissolubili moris necessitudine me vobis benignitate vestra credo copulatum, verborum solemnitate postposita, ad id quod intendo, succincta narratione existimo decurrendum. Verum, quia vestrum semper desidero statum videre prosperum, meum quoque litteris significare vobis non credidi inhonestum. Noveritis siquidem vestra prudentia, per Divinam gratiam (me) satis bene pro tempore permanere, ac de vestra honoris excellentia jugiter in me ipso quamplurimum congaudere. Meae itaque parvitatis litteras solertia vestra nunc sane recipiat, et me adeo suum pura mentis intentione cognoscat, ut sim penitus ad omne obsequium, quod a vestra mihi fucrit paternitate injunctum. Ad haec igitur clementiam vestram propensius exorando deposco, quatenus latorem praesentium non detinentes apud vos, personae vestrae ac dignitatis statum mihi desideratissimum per eundem portitorem vobis fidelissimum, mihique carissimum, vestris litteris parvitati meae significare non dedignemini.

(Ugyanott III. köt. 195. l.)

75.

Spalatóban a szent Péter monostora és több ottani lakos közti egyenetlenségek elintézése. 1176.

In Christi nomine Amen. Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo septuagesimo sexto, Indictione vero nona. Regnante domino nostro Manuele Sanctissimo Imperatore, et in Sede Beati Domnii presidente domino Rainerio venerabili Archiepiscopo; et in civitate Spalatina existente Comite Martino, et in buccaratu Miche filii (igy) Bredani hoc actum est: Cum instantis temporis omnia sint momentanea et transitoria, et queque dilapsa nullum ulterius

possint habere recursum; congruum valde ac laudabile fore asseritur, ut quecunque sint digna memoria, ea sollicitudine et cautela privilegiis annotentur; quod presentibus fidem faciant, et pro his, que scripta fuerint, omnem ambiguitatem et errorem a cordibus audientium plane removeant. Eapropter ego Johannes Sancti Domnii Sacrista et Procurator Monasterii Sancti Petri de Gomai, una cum Roberto eiusdem Monasterii Preposito, et cum Juppano Talmazo, et cum consensu omnium fratrum predicti Monasterii, et de voluntate universorum parentum hoc memoriale scribere fecimus. Factum est in prenominato tempore quidam Sclavi, Adrianiki videlicet, Predanus scilicet cum parentibus suis Sclavis; et quidam Latini, videlicet Jacobus de Aprizi, qui fuit eorum advocatus, Dabrati Cascarus, Prodanne de Cicla, P. Saulus, et Nicolaus de calo Janni, et omnes eorum parentes, insurgentes adversus monasterium Sancti Petri de Gomai, ceperunt petere terras que sunt in loco, qui dicitur Stilpiza, asserentes utique, quod prenominate terre eisdem pro suo parentatu pertinerent, et hereditario iure ipsas possidere volebant. Tandem vero ad placitum devenimus, et in presentia domini Raynerij venerabilis Spalatensis Archiepiscopi, et aliorum nobilium virorum tam laicorum, quam clericorum, nomina quorum inferius leguntur. Placitum habuimus hoc modo: Conquerebantur itaque predicti Adrianiki de prefato monasterio, quod memoratas terras sibi per violentiam et usurpationem retineret. Quibus demum Juppanus Talmazo noster advocatus de voluntate et mandato omnium nostrum ita respondit: Monasterium Sancti Petri de Gomai a longis retro temporibus sepedictas terras possedit; quas quidem terras Rossene Morislicus prius donauit Monasterio Sancti Petri de Gomai; et post mortem ipsius Rossene Morislici Petrus Slavus filius eius, et Slavizo avunculus eiusdem Petri Slavi prenominatas terras in sepedicto Monasterio confirmavit, et eas in pace et magna quiete hactenus possedit. Et quod a predictis viris donatione et confirmatione prelibate terre nostro Monasterio fuerint tradite, cartam confirmationis dimonstravimus. Et in presentia omnium assistentium perlecta fuit. Auditis igitur utriusque partis allegationibus, et visa carta confirmationis pariter, et audita ratione et iustitia dictante dominus Rainerius venerabilis Spa-

latensis Archiepiscopus iudicavit : Quod ego Johannes Sancti Domnii Sacrista et Procurator cenobii Sancti Petri de Gomai, et juppanus Talmazo predictam cartam confirmationis veram esse iuramento firmaremus; et terre sepedicte, sicut prius fuerant date et confirmate predicto Monasterio, ita ossent in perpetuum; et eas in omni quietudine ac sine molestia possideret ammodo et usque in seculum. Sic autem prefate terre describuntur et terminantur; ex parte boree est mons; ex australi parte incipiunt a Stilpiza descendendo usque ad magnum lapidem, qui est supra fontem, et ab illo lapide descendendo usque ad mare; ex occidentali vero parte sunt terre de Serecla continue istis terris, incipiendo a prefato monte usque ad mare.

Huius autem placiti pro prelibatis terris duo fuerunt dati pristaldi; Dabre videlicet filius Ottoli, et Alexander serviens domini Rainerii venerabilis Archiepiscopi.

Huius autem rei isti fuerunt testes; inprimis Duimus Primicerius Sancti Domnii; presbiter Radde, Micha de Mata intrata, et Dragus juppanus.

Et ego magister Gualterius Communis Notarius huius cartule scriptor testis sum.

(Carrara Archivio Capitulare di Spalato 64. sk. ll.)

76.

Jánosnak adománya szent Mihály temploma számára Spalatóban. 1176.

In nomine Dei Amen. Anno a Nativitate Christi millesimo centesimo septuagesimo sexto currente, mensis Maji die 8.

Ecce ego Joannes pater Gaudini dedi unum terrenum Ecclesiae Sancti Michaelis in loco vocato Stabine draegie in harena pro institutione majorum nostrorum, pro memoria posterorum nostrorum.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 196. l.)

77.

III. Sándor a spalatoi érseknek és a traui püspöknek meghagyja, hogy azon kalózokat, kik Rajmundot pápai aldiákont kiraboltták, arra szorítsák, hogy az elrabolt tárgyakat visszaszolgáltassák. 1177.

Alexander Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus Spalatensi Archiepiscopo Apostolicae Sedis Legato, et Michaeli Tragurienſi Episcopo, salutem et Apostolicam benedictionem. Cum dilectus filius Raymundus de Capella Subdiaconus noster a praesentia carissimi in Christo filii nostri W(ilhelmi) illustris Siciliae Regis, ad quem fuerat a nobis et a dilecto filio nostro Jacobo Sanctae Mariae in Cosmedin Diacono Cardinali transmissus, rediret ad nos, piratae, qui erant in sagettia castri de Sevenico, in qua duo Comites erant, Nestros videlicet, et Perlat, in ipsum, et socios suos praesumpserunt violentas manus iniicere, et ei quidquid habebat in navi, valens ultra sexaginta marchas argenti, et litteras etiam nostras, et illas etiam, quam praefatus Rex nobis mittebat, ut scriptum de d — — — — pecuniae ipsius Cardinalis, ei turpiter et inhoneste auferre minime dubitarunt. Super quo itaque tanto movemur amplius, et turbamur, quanto id amplius in nostram injuriam respicit, et contemptum; cum tantam jacturam, et injurias cujuslibet Clerici, nedum Subdiaconi nostri non possemus sub taciturnitate, et silentio praeterire. Quoniam igitur sustinere non possumus, nec debemus, ut tanta praesumptio et excessus incorrectus remaneat, fraternitati vestrae per Apostolica scripta praecipiendo mandamus, et mandando praecipimus, quatenus illos duos Comites, et piratas, et raptores alios, qui in praedicta sagettia fuerunt, quantocius moneatis, ut tam litteras, quam etiam ablata nuncio memorati Subdiaconi nostri latori, praesentium, sine diminutione, et dilatione cum expensis, quas propter hoc facere coactus est, restituant; et castrum de Sevenico, cujus illa sagitta fuit, ad restituendum quicquid de his ad suas manus

devenit, diligenter inducatis. Si vero ad commonitionem commendati vestram id non fecerint, eosdem et omnes, qui tunc in praedicta sagettia fuerunt, contradictione et appellatione cessante, publice accensis candelis auctoritate nostra excommunicetis; et si nec sic infra decem dies resipuerint, in civitate Sevenici, et in alia terra Communis Sevenici, si ejus fuit ipsa sagettia, omnia Divina, praeter baptisma parvulorum et poenitentiam, prohibeatis officia celebrari. Illos autem, qui in praedictum Subdiaconum nostrum violentas manus injecerunt, sublato appellationis remedio publice excommunicatos sine dilatione denuncietis, et eos faciatis sicut excommunicatos vitari, donec universa ablata restituant, et cum litteris vestris nobis, et prefato Cardinali, nec non etiam eidem Subdiacono nostro satisfacturi ad Apostolicam Sedem accedant. Qualiter autem idem nuncius cum his, quae recuperaverit, ad nos secure possit redire, studeatis sollicite providere. Porro, si uterque Vestrum — — — sequendis interesse non poterit, alter et nihilominus exequatur.

(Ugyanott III. köt. 197. l.)

78.

Azon tárgyaknak jegyzéke, melyek Rajmund pápai aldiakontól elraboltattak. 1177.

Centum et octo marboti, et valent ultra quindecim marcas. Centum maismutinc, valent novem marcas, uncia folii auri ad deaurandum, valet marcam argenti. Quatuor marce inter sterlingos et aliud argentum, valens ultra trium marcarum inter megulienses, igeunos, provinos, puglios et obolos megulienses. Scarlati optimi due canne et dimidia, valent ultra tres marcas. Pannus de lino, valet ultra quatuor marcas. Decem et octo anuli aurei, constaverunt duodecim marbotos. Duo

alii anuli aurei cum gemmis, rubinis, et alii tres vel quatuor cum aliis gemmis, tria monilia auri, gemme quedam. Sandalia ad opus domini Pape; ista omnia valebant ultra sexdecim marcas argenti, et ego non computo, nisi pro duodecim sandatum unum. Musci fere uncia, licet plus valeret, ego computo eam duas marcas. Tiriace libra una, serici albi libra una; hec duo valent marcam argenti. Zonarum braccalium retecellarum de opere Salernitano, sicut credo plus quam duodene, et una zona de opere Pessulano sine fibula, que omnia valent plus marca argenti. Sex cultelli uno vaginis, octo paria cirotecarum, duo corrigie, una cum fibula et bracteolis argenti, et alia cum fibula de oricalco facta de esmaldo, nuces muscate, gariofoli et alie species et quinque mappe mense, ista omnia valebant ultra marcam unam. Supra — — — — a de bocherana larga et nova. Mantellum de burnete cum pellibus de conillis, capa de burneto cum pellibus de ovibus, mantellum de burneto sine pellibus, tunica et duo paria caligarum, valebant ultra tres marcas argenti. Quatuor linteamina lecti auriculare, duo paria hosarum, due male, refacie, ferra, — — — — — i martale — — — et ceteris munita, quatuor paria camisiarum, et totidem braccarum, camisum unum de fustanico albo, et alie res plures, de quibus non recordor; que omnia, si poterint inveniri, reddantur; sin autem, sint in superiori computo. Quinque uncie tarrenorum Regis Sicilie et amplius, que valebant quatuor marcas. Ista non habeo recuperata. Recuperavi librum breviarii et psalterium unum, quod fuit clerici, qui mecum erat XII. anulos. Gramatam unam et aliquot gemmas. Seinoretus clericus qui mecum erat, amisit duos mantellos, unum irridem, et alium de bruno Flandrensi, ambos cum pellibus cuniculinis, capam nigram cum pellibus agninis, linteamina lecti, et sicut firmiter asseverabat, XV marbotinos et novem obolos masmutinos, camisum, camisias et braccas, et alias res plures.

Jordanus camerlingus meus mantellum, denarios et quedam alia ibidem amisit.

— — — eius quidem est condictum.

(Carrara Ferencz, Archivio Capitolare di Spalato, Spalato 1844. 69. l.)

79.

III. Sándor pápa a spalatoi érseket arról tudosítja, hogy a közte és a jádrai érsek közt keletkezett egyenetlenségek elintézését Rajmund pápai aldiákonra bízta. 1177.

Alexander Episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Spalatensi Archiepiscopo, Apostolicae Sedis Legato, salutem et Apostolicam benedictionem. Cum inter te et venerabilem fratrem nostrum Jadrensem Archiepiscopum super Episcopatu de Fara controversia agitetur, caussam ipsam dilecto filio Raymundo de Capella Subdiacono nostro, quem in Sclavoniam Legatum Apostolicae Sedis dirigimus, duximus committendam. Quia cum sit litteratus, providus, ac discretus, speramus, quod eadem causa sub examine suo dignum debeat effectum sortiri. Mandamus itaque fraternitati tuae, atque praecipimus, quatenus (si) ab eodem subministro nostro propter hoc vocatus fueris, per te, vel per sufficientem responsalem ejus praesentiam adeas; et quod ipse inde statuerit, suscipias firmiter et observes. Si vero alterutra pars appellaverit, eidem Subdiacono dedimus in mandatis, ut ipse nihilominus rationes et allegationes hinc inde diligenter audiat, testes appellatione cessante recipiat, eorumdem juratorum depositiones studiose conscribat, atque nobis transmittat, praefigens utrique parti terminum competentem, quo debeant cum ipsis attestationibus et allegationibus Apostolico se conspectui praesentare. Porro si alterutra partium se absentaverit, quominus ad praesentiam ipsius Subdiaconi nostri accedat, vel requisita valeat inveniri; eidem Subdiacono nostro dedimus in mandatis, ut nihilominus testes alterius partis appellatione cessante recipiat, et eorum depositiones transmittat. Datum Venetiis in Rivoalto XI. kalendas Septembris.

Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 198. l.)

80.

Rajmund bibornok és pápai követ a spalatoi tartományi zsinatot egybehívja. 1177.

Raymundus Cardinalis de Capella Dei gratia Sanctae Romanae Ecclesiae Subdiaconus, Apostolicae Sedis Legatus. Venerabili fratri L(ampridio) Jadrensi Archiepiscopo, et caeteris Episcopis, et suffraganeis, atque Abbatibus, Archidiaconis, Archipresbyteris universis per eorum Episcopatus constitutis salutem et sinceram in Domino dilectionem. Cum dominus Papa, et Sacrosancta Romana Ecclesia nos ad Dalmatiae atque Croatiae partes propter hoc destinaverit, ut pro vigili sollicitudine Apostolica, doctrinam et ecclesiasticam disciplinam, in quantum Dominus ministraret, ibidem dilataremus; quae corrigenda essent corrigentes, et quae plantanda plantantes; salubriori habito consilio perspeximus de omnibus Ecclesiarum Praelatis, qui in nostra sunt legatione, unum celebrare Concilium, ut de communi tantorum patrum auctoritate, quae fuerint statuenda, in Domino statuantur. Volentes itaque vestris laboribus et expensis, salva honestate, in quantum possumus, parcere; ut Praelatos superioris Dalmatiae non videamur nimium fatigare; in Spalatensi civitate, in loco sat magni confinii, et tam propinquo vobis, quam eis, praedictum Concilium auctore Domino duximus celebrandum. Ideoque universitati vestrae mandamus praesenti scripto, et auctoritate domini Papae, cujus vices licet indigni gerimus, firmiter praecipimus, quatenus ad praedictum Concilium, quod in praedicta civitate Spalatensi proximis kalendis Septembris, Christo permittente, sumus celebraturi; ad eandem diem, contradictione et occasione cessante, accedatis, ut quae ad honorem Dei, et utilitatem vestrae Ecclesiae, ad salutem animarum, ibi statuta fuerint et ordinata, tanquam obedientiae et disciplinae filii scire studeatis, et observare, subditosque vestros ad eorundem observationem diligenter exhortari, et com-

monere; ut sic in diversis talentis foenerantes, una cum grege vobis credito ad vitam mereamini pervenire sempiternam. Si quis autem vestrum in hac parte, quod non credimus, inobediens extiterit, qui ad praelibatum Concilium non veniret, sciat se procul dubio canonicae sententiae subjacere. De cetero praefatum Lucarem familiarem nostrum, quem pro saepe dicto Concilio vocando ad vos dirigimus, fraternitati vestrae commendamus, rogantes affectuose, et mandantes, quatenus eum benigne tractetis, et nostri amoris, ac Sacrosanctae Romanae Ecclesiae intuitu, sic liberaliter benefaciatis; scientes, quod si eum, uti decet, honoraveritis, nos valde gratum habebimus et acceptum, et pro temporis opportunitate libenti animo vobis inde curabimus respondere.

(Ugyanott V. köt. 61. l.)

81.

Lampridius jádrai érsek levele a Spalatóban tartandó zsinat ügyében 1177.

— — — — Spalatensi Primicerio, et ejusdem Sedis toti venerabili Capitulo, Majoribus et Magistris et dominis — — — — uti fratribus; nobilissimo E. Comiti, suo carnali consanguineo, et ordine filio spirituali, et omnibus ejusdem civitatis hominibus — — — propinquis — — — salutem, orationem et — — — est. Qualiter nobis Dalmatinis Spalatensis Ecclesia, mater, magistra, et domina extiterit, qualiterque ditioni ejus tota Dalmatia, obedientia et subjectione subdita fuerit, Dominus scit, et homines, vobisque et integre et melius scientibus non est intimandum. Inde est, quod decessorum nostrorum exempla volens multotiens prosequi, a fratribus nostris Jadrensibus multa adversa patiens, aliquando navi et rebus in ea necessariis ablatis, aliquando navi perforata et in fundum versa, ut vestrorum multi, qui

praesentes fuerunt, viderunt, et aliis multis machinationibus ac minis, huc usque venire nequivi. Nunc autem desiderio desidero venire, sed prohibeor, quoniam angustiae mihi sunt undique; si venirem, inciperent — — — — — Veneticorum dicentium, non pro Synodo, sed nostro pro impedimento, et dolo vadit; illuc amicorum civium rogantium me Venetiam ire pro Communitate, et libertate, et statu terrae Jadrensium, Sclavorum, Ungarorum, aliorum aliquorum manibus non evadam. Quapropter vobis et majoribus supplico, ut cum domino Legato terminum praefixum Synodi elongare dignemini, congruo nobis ac pacis tempore venturis Episcopis, vel importabilia nobis praecepta ac gravamina impossibilia remittat. Alioquin Summum apellamus Pontificem. Ut cupitis, valete.

(Ugyanott V. köt. 61. l.)

82.

Lampridius jádrai érsek és Jádra város elöjárói, mint választott birák Kesse sziget birtokáról itéletet hoznak. 1177.

Anno Domini — — — Jesu Christi 1177. mense Februario. Indictione XI. temporibus equidem Sebastiani Ziani Ducis et Lampridii Venerabilis Jadrensis Archiepiscopi, atque Dominici Mauroceni Comitis. Nos namque Lampridius Jadrensis Sedis Archiepiscopus una cum nostris Consulibus Bar — — — nice, Martino Sloradi, Petro Ro — — — itaze, et aliis nostrae civitatis nobilibus; Grisogono Judice, Damiano Sloradi, Vota — — — arra, Madio Joannis Graeci, Scioppe Michebotolage, Valentino Kessi, Praestantio — — — ichael Pance, Lampredio Vitaze, Micha Petrizi, Bolisio de Bonoguali, Martino Lip — — — a, et multis aliis hunc contractum — — — imus, volentes resecare controversiam, quae inter Arbenses, et Rogerium Dominici Mauroceni Jadertini Comitis filium de Comitatu in-

sulae Kesse vertebatur; nam praedictus Rogerius insulam Kesse, incipiendo a columpnis Canuli, et Bar — — um, ab introitu ver — — — pagum sui Comitatus, scilicet Kesse fore asserebat. E contra And — — — nas Archidiaconus, Stephanus Maldenarius Michae Arbenses Judices, Petrus Dominna Basilii, qui ad hujus negotii causam tractandam ad nos venerant, respondentes dicebant: Manifestum quidem et certum habetur, praedecessores nostros per ducentos annos et eo amplius praefatam insulam possedisse, et coluisse semper; super haec igitur vos, domine Archiepiscope, et Jadrensium Consulum, ceterorumque nobilium provideat sagacitas, si nos iam dictae insulae ca — — — respondere teneminib (igy). Nos itaque Lampridius unacum supradictis Consulibus et nobilibus, utramque partem sua justitia et ratione — — — iter destitui de his omnibus per duos — — — m habentes per legem et judicium statuen — — — — crevimus, ut Arbenses saepe dicto Rogerio, ejusque successoribus in perpetuum respondere non de — — — stabilivimus, quatenus praedicta insula Kesse communiter a Jadrensibus, Arbensibus, hominibusque — — — coli, pasci, et omnibus modis uti perpetuis temporibus debeatur. Et ut praesens contractus — — — mus, et stab — — — — ctim conservetur, Archiepiscopalis sigilli munimine firmavimus simul, et ipsum communivimus. † Ego Lampridius Dei gratia Jadrensis Archiepiscopus m. m. miss. † Ego Andreas Dei gratia Arbensis Episcopus m. m. miss. † — — — Cosmas Arbensis Archidiaconus m. m. miss. †. Ego Andreas Presbiter Saldini filius m. m. miss. †. Ego Joannes Sanctae Anastasiae Diaconus m. m. miss. †. Ego P. dictae Sanctae Anastasiae Subdiaconus m. m. miss. †. Signum David Consulis, qui hoc fieri jussit †. Signum Martini Sloradi Consulis, qui hoc fieri jussit †. — — trize Vitaze, qui hoc fieri jussit †. Signum Grisogoni Judicis, qui hoc scrib — — — †. Signum Damiani Sloradi, qui hoc fieri voluit †. Madii Johannis Graeci, qui hoc fieri voluit †. Signum Sciop — — — bolugi, qui hoc scribi voluit †. Signum Valentini Kessi — — — nee, qui hoc fieri voluit †. Signum Nicolai Mozzaci, qui hoc fieri voluit †. Signum Dobre Resinne, qui hoc fieri voluit †. Sig — — — — taze, qui hoc fieri voluit †. Sig — — — — gualdi, qui hoc fieri voluit †. Signum Martini Lippe, qui hoc fieri vo

nuerunt, quod Apostolicus fecit ei privilegium, quod de caetero nec de decima, nec de clero illius civitatis potestatem haberemus. Unde deprecando, sicut discreto ac religioso domino, rogamus vobis amore Dei, et nostro parvo, et fratrum nostrorum servitio, ut in constituto tempore auxilium vestrum nobis praebeatis. Et alterum notificamus vobis, quod Legatus domini Papae mala voluntate recessit a Jadrensi Archiepiscopo; et appellavimus ad Romanam Curiam pro Joanne filio Bernardi, qui fecit Archidiaconum esse voluntatem suam, et totius Cleri suae civitatis. Sciatis, quod Magister F. ivit, et R. vult ire Lombardiam.

(Ugyanott III. köt. 199. l.)

85.

Gergely antibari érsek, a spalatoi egyház primási főnökségét elismeri. 1178.

Venerabili patri suo, et domino R(ainero) Dei gratia Sanctae Salonitanae Ecclesiae Archiepiscopo, Apostolicae Sedis Legato G. Antibarensis minister licet immeritus salutem cum reverentia. Ex antiquis rescriptis et monumentis antecessorum meorum, et diversis aliis conjecturis veritatem perpendens, quod Salonitana Ecclesia totius Dalmatiae dominatum et primatum quondam obtinuit; et quod Diocletiana Ecclesia, cujus vicem Antibarensis Ecclesia in se recto transtulit consilio, in Metropoli praedictae Salonitanae Ecclesiae consensu se ordinavit, reverentia suae matrici servata; satis et satis mecum reputans, tam gravissimum excessum potius cum honore scpeliendum, quam quod ut ad consequentiam et exemplum traheretur, ut illa nobilis Ecclesia, tam nitidissimis monumentis decorata, diutius in tantum sua privaretur nobilitate. Hinc enim quoque curiosus satis permansi, volens debitam decenter reverentiam Dominae meae firmiter exhi-

bere, nuncium certum hoc agendi per me non tamen inveniens; tandem dominus noster, et verus, qui pia gubernatione quemlibet amplectitur, fidelissimos nuncios vestros Magistros F. et R., qui supra certa servitia vestra tractare procurant, mihi multa volventi dirigere destinavit, quorum avidis precibus — — — et quibus inclytam vestram voluntatem referentibus, jam Ecclesiam vestram in matrem, et dominam recognoscere destinavi, et ei debitum honorem, et reverentiam, ceu dominae speciali exhibere. Ita tamen, quod mihi ad pallium ad vestrum servitium a Curia Romana inquirendum, tamquam in negotio proprio curiosius existatis; et quod consilium, auxilium, et autorium huic Ecclesiae Antibarensi, cum successoribus meis, perpetuo vos, et vestri successores impendatis; et quod dominus Papa hoc velit, vobis incumbat. Me autem eidem hoc domino Papae attestaturum personaliter vel internuncio omnino fore sciatis.

(Farlati, Illyricum Sacrum, III. köt. 200 l.)

86.

III. Sándor pápa nyilatkozata, hogy a jádrai érsek a gradoi patriarcha primási fönöksége alatt álljon. 1179.

Alexander Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri T(hebaldo) Jadertino Archiepiscopo salutem et Apostolicam benedictionem. Ex fraternitatis tuae litteris et relatione illorum, qui litteras portaverunt, te apud Fossam Novam dolenter audivimus infirmari. Compatientes autem infirmitati oramus, ut fortior per gratiam Omnipotentis resurgas, et Apostolum imitatus glorieris in infirmitatibus tuis, ut inhabitet in te virtus Christi. Ex ipsarum quoque litterarum tenore nobis innotuit, quod clerus et populus civitatis tuae, licet te honorifice susceptum devote ac reverenter audivissent, postea verbo de promittenda venerabili fratri nostro Gradensi Patriarchae obe-

dientia, intellecto turbati et moti sunt ultra modum. Miramur autem plurimum, quod sicut te significante accepimus, adquiescunt, ut eorum Archiepiscopus a praefato Patriarcha consecrationem recipiat, et ad ipsius Concilium vocatus accedat, confirmationem autem electionis a Patriarcha fieri, vel ad eum appellari firmissime contradicunt. Sane major aliquid est consecratio, quam confirmatio electionis, sicut evidenter apparet. Consecrari quidem non potest quis, nisi ab eo, qui plenitudinem habet Pontificalis officii. Confirmari autem electio alicujus ab electo Metropolitano vel Primate potest, aut etiam a Capitulo, si Ecclesia vacat. Appellationes vero a Metropolitano ad Primatem fieri canonicum est, et in Gradensi et Jadertina Ecclesiis a tempore felicis memoriae praedecessoris nostri Papae Adriani hactenus observatum. Ceterum Venetia in unitate Catholica laudabiliter stetit, et fuit Civitas refugii Episcopis et aliis Ecclesiarum Praelatis, qui de Lumbardia, Tuscia et Marchia a sedibus propriis instante schismate illuc divertere voluerunt; in reformatione quoque Ecclesiae Imperii, qualiter Sedem Apostolicam adjuverint, et honoraverint, ad tuam credimus notitiam pervenisse. Quia igitur sollicitudini tuae manet, subjectos a praesumtione sua compescere, cum non debeamus sequi populum, sed docere; nec tibi molestum videri debet, obedire jam dicto Patriarchae velut Primati, quum scriptum sit, qui se subsit alii esse propositum, non moleste ferat aliquem sibi Praelatum, sed obedientiam, quam exigit, ipse dependat, fraternitatem tuam per Apostolica scripta monemus, mandamus, atque praecipimus, quatenus infra tres menses postquam Jadertinam inieris, pergens Venetias, eidem Patriarchae obedientiam et reverentiam Primati debitam, occasione et excusatione cessante, promittas et impendas, et clerum et populum tuum ad id, sicut te decet, inducas, ita quod ipse Patriarcha continue materiam conquerendi non habeat, nec inter Venetos et Jadrenses gravis ex hoc et periculosa discordia oriatur. Alioquin usum tibi palii interdicimus, et te consecrandi suffraganeos tuos, et Ecclesias dedicandi auctoritate privamus. Datum Anagnoni VIII. Calendas Decembris.

(A „Liber Pactorum“ czímü velenczei államkönyv I. köt. 62. lev.)

87.

III. Sándor pápa a jádrai érsek felszentelése tárgyában nyilatkozik. 1179.

Alexander Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Gradensi Patriarchae salutem et Apostolicam benedictionem. Cum defuncto Jadrensi Archiepiscopo clerus loci in terra non possit electionem concorditer facere; quosdam de clericis et laicis suis ad nostram praesentiam destinarunt, plenam eis potestatem praebentes eligendi Archiepiscopum, vel recipiendi quem eis Apostolica Sedes decerneret providendum. Qui siquidem venerabilem fratrem nostrum Egubiensem Episcopum, virum religiosum, et honestum in Archiepiscopum suum pariter elegerunt, et nos electionem ipsius confirmantes, ipsum eis concessimus in pastorem. Unde quod idem Archiepiscopus de manu tua consecrationis munus, sicut Ecclesiae tuae privilegium continet, non accepit, cum ipse Pontificali officio praedictus consecratione tua, vel nostra nequaquam egerit, statuimus quod nec tibi, nec Ecclesiae tuae debeat in posterum praejudicium generari, sed prout in eodem privilegio continetur, tibi, tuisque successoribus Jadrenses Archiepiscopi tam consecratio, quam confirmatio reservetur. Datum Laterani XVIII. Calendas Julii.

(A „Liber Pactorum" című államkönyv I. köt. 63. lev.)

88.

Malichnik tengermelléki zsupánnak és rokonainak egyezkedése Arbe sziget közönségével. 1179.

Anno Dominicae Incarnationis 1179. Indictione XII. Nos quidem Malichnicus filius Borisclavi Jupani, una cum fratre meo Strojano Jupano, et Porugano, ac Mirco filio Bogdani Jupani, et aliis nostris parentibus; cum in Ablana fuimus insimul cum Andrea Arbensi Episcopo, Stephano, et Micha Judicibus, Drabana Theodori, et aliis nobilibus, missi causa pacificandi controversiam, quae inter nos et Arbenses erat; pacificata controversia, placuit nobis renovare pacem et amicitiam cum Arbensibus, ita, ut ipsi securi, et omnia eorum secura, tuta in partibus nostrae dominationis sint, ac pro posse nostro — — — possessio nostra, quae a parte maris est, sit communis tam vobis, quam nobis, pascendi, laborandi, venandi, et quidquid placuit, faciendi; et e contra nos et nostra omnia sint secura in dominatione vestra. Insuper ecclesia Sancti Nicolai, quam aedificavimus, volumus, quod Arbenses sint haereditarii ex ea, sicut et nos; omnia, quae ad eam pertinent, communia sint tam Arbensium, quam nostrorum. Unde nos jubemus hanc cartulam fieri perpetuae memoriae commendandam; ut a modo in antea, et in perpetuum hoc firmum, et stabile permaneat.

Ego Stephanus Arbensis, et Ecclesiae Diaconus ac Notarius jussu eorum scripsi, et roboravi VI. kalendas Novembris.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 238. l.)

Gergely antibari érsek levele Valter spalatoi kanonok és pápai követhez, melyben a spalatoi egyház primási főhükségét elismervén, megyéjének megszorult viszonyairól panaszkodik. 1180.

Magistro Gualterio inclito Spalati Canonicoet Sancte Romane Ecclesie Legato G(regorius) Diocletiane atque Antivarine Ecclesie humilis Minister salutem et sincere dilectionis affectum. Dignitatis Vestre litteras, quas nobis direxistis, summa cum reverentia suscepimus, et earum continentiam intelligentes, innumeras benignitati vestre grates rependere curamus. Quoniam Ecclesie nostre clementer sollicitudinem gerens, que valde nobis congruunt, cum Comite et ceteris nobilibus Spalati locuti estis, quorum prudentie et caritatis compago nobis semper consulere consuevit. Nam Salonitanam Ecclesiam Primatum in tota Dalmatia provincia, et nostre Ecclesie matricem fuisse non ignoramus. Unde in nullo nobis convenit ab ea discrepare, set auxilii et consilii commodum sperare. Itaque magna controversia superveniente, ciuitati nostre a magno jupano factum, quod vobiscum locuti fuimus, prosequi nequivimus; octingentos namque perperos, quos in preterito anno coacti sibi dare promisimus, nunc cum violentia exigit, et quia persolvendi facultas non adest, agrorum nostrorum reditibus ammissis, iterum in nos sevit, iterum minatur juxta quod presbiter Maraldus lator presentium, ocularia fide poterit vobis referre. Unde in tantis perturbationibus et pressuris positi, omnes gemunt at dolent. Knesius quoque Michahel, cui Diocletiane Ecclesie cura et sollicitudo non modica est, ab avunculis molestatus ad ea, que nos cupimus nunc intendere minime valet. Tamen in proximo superna gratia concedente nostre Ecclesie commodum prosequi, et usque ad effectum perducere vestro consilio et auxilio indubitanter speramus.

(Eredetie a bécsi cs. k. titkos levéltárban.)

90.

Izsák, a spalatoi érsek helyettesének itélete az ottani szent Péter monostor birtokának tárgyában. 1180.

In Christi nomine Amen. Anno Dominicae Incarnationis millesimo centesimo octogesimo; VII. Indictione; existente Petro filio Chitleni venerabili Spalatensi Archiepiscopo, Issaac Sancti Stephani Abbate praedicti Archiepiscopi Vicario. Insurrexit Cirne filius Chrappe adversus Monasterium Sancti Petri de Gumajo, et placitavit cum eius Abbate Ruberto ante praedictum Archiepiscopi Vicarium Isaac de terris, que sunt a Belayo ad murum, scilicet ad caput pontis; quas terras Cirne dicebat esse suas. Set quia nullam ostendebat certitudinem, et monasterium eas possidebat, et scriptum ostendebat, iudicavit monasterio, quod eas iuramento firmaret, et placitum obtineret. Quod iuramentum Talmatius Sancti Petri jupanus ibi fecit astantibus testibus Magerro et Duymo Pinose, et etiam predictus Abbas Issaac suum Prepositum Martinum pristaldum dedit.

Ego Sabatius subdiaconus, Communis Juratus Notarius precepto Abbatis Issaac hoc breve scripsi.

(Carrara Ferencz Archivio Capitolare di Spalato 66. l.)

91.

III. Sándor pápa a Buci szigeten lévő, sz. Szilveszter apátságát apostoli pártfogásába veszi. 1181.

Alexander Episcopus servus sevorum Dei dilectis filiis Abbati monasterii Sancti Silvestri de insula Buci, eiusque fratribus tam praesentibus quam futuris regulari vita professis in perpetuum etc. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et praefatum monasterium Sancti Silvestri, quod in Insula Buci situm est, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut quascunque possessiones, quaecunque bona idem monasterium in praesenti iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis praestante Domino poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus illibata permaneant. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum, in quo praefatum monasterium situm est, cum ipsa insula, et aliis suis pertinentiis; in civitate Spalatensi ecclesiam Sancti Silvestri cum pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Michaelis et ecclesiam Sancti Nicolai in insula, quae dicitur Lissa, cum earum pertinentiis, et possessiones alias, quas habetis in eadem insula. Sane novalium vestrorum, quae propriis manibus aut sumptibus colitis, seu de nutrimentis animalium vestrorum, nullus a vobis decimas exigere praesumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos e saeculo fugientes, liberos et absolutos ad conversionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis aut astutia seu violentia proponatur; nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, secundum Dei timorem et Beatae Virginis, providerint eligendo. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas

sit, praefatum monasterium temere, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet fatigare vexationibus; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salva Sedis Apostolicae auctoritate, et Dioecesani Episcopi secundum canonicam justitiam. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, saecularisve persona hanc nostrae concessionis paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo, tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri alienus fiat, atque in extremo examine Divinae ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum Judicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen. Amen.

† Ego Alexander Catholicae Ecclesiae Episcopus.

† Ego Baldus Ostiensis, Velitrensis Episcopus.

† Ego Theodinus Rufinae Sedis Episcopus.

† Ego Paulus Praenestinae Ecclesiae Episcopus.

† Ego Joannes Sancti Marci Presbyter Cardinalis.

† Ego Presbyter Petrus Cardinalis tituli Sanctae Susannae.

† Ego Vivianus Sancti Stephani in Monte Presbyter Cardinalis.

† Ego Cynthius Presbyter Cardinalis Sanctae Caeciliae.

† Ego Ugo Presbyter Cardinalis — — —

† Ego Arduinus Presbyter Cardinalis Sanctae Crucis in Jerusalem.

† Ego Marcus Presbyter Cardinalis Sancti Marcelli.

† Ego Laborius Presbyter Cardinalis Sanctae Mariae trans Tyberim et Callixti.

† Ego Jacobus Diaconus Cardinalis Sanctae Mariae in Cosmedin.

† Ego Raynerus Diaconus Cardinalis Sancti Georgii ad

— — — —

† Ego Gratianus Sanctorum Cosmae et Damiani Diaconus Cardinalis.

† Ego Joannes Diaconus Cardinalis Sancti Angeli.

† Ego Matthaeus Sanctae Mariae novae Diaconus Cardinalis.

Datum Tusculani per manus Albertisci Romanae Ecclesiae Presbyteri Cardinalis et Cancellarii IV. Idibus Maii, Indictione VIII., Incarnationis Domini anno 1181., Pontificatus vero domini Alexandri Papae anno XXII. etc.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. kör. 243. l.)

92.

III. Sándor pápa Miroszlavot tacholmi (? zachulmi) zsupánt felszóllítja, hogy az egyházat ne háborgassa, s hogy a spalatoi érseknek a töle elvett pénzt visszaadja. 1181.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei nobili viro Miroslave Comiti Tacholminato. Quod tibi benedictionis alloquium non impendimus, non de duritia nostra, sed de tuis credas potius meritis provenire, quia ea te penitus reddidisti indignum. Cum enim ab omnibus Christi fidelibus Romane sit deferendum Ecclesie, que inter omnes, Divina disponente clementia, obtinet principatum, tu sicut homo ad creatorem tuum respectum non habes, nec legatum nostrum recipere, nec nostris parere litteris voluisti, quas tibi pro restituenda pecunia venerabilis fratris nostri Spalatini Archiepiscopi miseramus. Accepimus etiam, quod loca illa, in quibus cathedrales sedes olim fuisse noscuntur, ordinari libere non permittis: propter quod dilectus filius T. Subdiaconus noster in te, dum in partibus illis legationis officio fungeretur, sicut eo referente accepimus, excommunicationis sententiam promulgavit. Quia vero durum est tibi Omnipotenti Deo et Ecclesie sue resistere, cui humiliter per omnia obedire teneris, monemus nobilitatem

tuam, et tibi paterno pietatis affectu consulimus, ne Ecclesias Dei vel ecclesiasticas personas, quo minus, sicut a sanctis patribus noscitur institutum, valeant ordinari, aliquatenus inquietes. Alioquin grave anime tue periculum in Divino poteris examine formidare, si Ecclesie ipsius, dum fueris in carne mortali, filialem obedienciam ac reverenciam sicut spirituali matri neglexeris exhibere. Datum Viterbii Nonis Julii.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium Historiam illustrantia, Roma 1863. 1. l.)

93.

III. Sándor pápa Theobald aldiakont apostoli követnek küldi Dalmátiába. 1181. körül.

Alexander Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiscopis, Episcopis, et dilectis filiis nobilibus viris, Comitibus, Baronibus, universo Clero et populo per Dalmatiam et totam Sclavoniam constitutis, salutem et Apostolicam benedictionem. Ordo postulat rationis, et cura injunctae nobis administrationis exposcit, ut qui sumus in supremo examine rationem de omnibus reddituri, de salute omnium cogitemus, et studeamus per nos et alios, quae pertinent ad profectum fidelium procurare. Cum autem longe positis per nos ipsos paternam impendere diligentiam non possimus, dignum est, ut vices Apostolicas illis committamus, qui specialius nobis conjuncti sunt, et quorum prudentiam sumus et fidem experti. Inde utique fit, quod dilecto filio T. Subdiacono nostro, viro litterato, honesto, nobisque caro plurimum et accepto, in provinciis vestris officium legationis commissimus, ut vice nostra evellat et destruat, que fuerint destruenda, aedificet ac plantet, quae Domino viderit instruente plantanda. Ideoque universitati vestrae per Apostolica scripta mandamus, atque praecipimus, quatenus eum sicut Legatum

Sedis Apostolicae curetis honeste recipere, et ad vocationem ipsius humiliter accedentes, quae pro statu Ecclesiae, vel salute fidelium auctoritate nostra decreverit, suscipiatis, firmiterque servetis. Alioquin si quis inobediens illi extiterit, sententiam, quam canonice idem Legatus dictaverit, nos auctore Domino ratam habebimus, nec patiemur levitate qualibet immutari. Datum Tusculani IV. Nonas Octobris.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 211. l.)

94.

Mihály scardonai püspök és bírótársainak itélete, Buniani-ban lévő birtokról, a Scardonába áttelepedett belgrádi (tengerfehérvári) apáczák számára. 1181.

In nomine aeterni Dei, anno Incarnationis ejus 1181. mense Martio, Indictione quarta decima, Jadrae, temporibus domini Thebaldi venerabilis Jadrensis Archiepiscopi hoc actum est. Ego in Christi nomine Michael Scardonensis Episcopus, residentibus mecum magnifico Marino Ragusino, Nicolao Sancti Petri Plebano, Drase et Martino Capellanis meis, Reinerio Quinqueeclesiensi, magnifico Laurentio, Purce, Bratonia saeerdotibus, Votchania Judice, Nicolao Molcae, Dimitrio Sclavo, Petro Sloradi Consule, Blanculino, Domachia, Strechia, et Gaudio Mutagange, Lampredio, Vitaze, ac Botta; quod jam in mea praesentia actum fuerat, intimare curavi; quippe cum non minus sit peccatum veritatem tacere, quam proferre mendacium. Venit equidem Petriz filius Michaelis Pance, Sanctorum Dimitrii Martyris et Thomae Apostoli Advocatus respondere pro eisdem Ecclesiis de quibusdam terris, quae sunt in loco, qui dicitur Bubniani, quas moliebantur invadere Saracenus filius Bessiani et Bruconia; praefati vero Saracenus et Bruconia in nostra praesentia positi post litis contestationem

inducias postularunt — — — — ad causae decisionem illis terminum primum, secundum, tertium, quartum et quintum praefiximus, consideratis temporibus, et ambarum partium opportunitatibus; audito quod apud Jadram Farcasius Palatinus Comes domini mei Regis Ungariae, et cum eo Flasconus Tinensis Episcopus, et Machareusius Comes, et plures nobiles viri Sclavoniae essent, ad illos pergere studui, in quorum praesentia, et mea, et ad quorum collaudationem volens, quod ratio ita definiri deberetur; praedictos Saracenum et Bruconiam citavimus, habito, et dato illis ultimo termino, ut ad litem contestandam, si de causa confiderent, accederent responsuri; sin vero, sententiae non lucrarentur examen. Ipsi vero non venientes, justa necessitatis praecedentis causa sublata, nobis dandae sententiae praestiterunt opportunitatem. Nos itaque instrumenta, testes, atque allegationes praedictorum Sanctorum sufficientes esse cernentes, de consilio omnium astantium, Episcopi, et Comitum, pro Ecclesia Sanctorum Dimitrii et Thomae, sententiae corroborationem nostra auctoritate firmavimus, terram a praedictis Saraceno et Bruconia invasam jure perpetuo ad Ecclesiam Beatorum Dimitrii Martyris et Thomae Apostoli reverti debere secundum regulam canonum et civilis juris, et ad ultimum per soliditatem prestaldi nobilis viri Drassenni Juppani filii Sloviniae, dominam Bonam praedicti monasterii Abbatissam in possessione praedictarum terrarum ponere fecimus, et eas perpetuo jure possidendas dedimus. Hanc utique sententiam de mandato praedicti Michaelis Scardonensis Episcopi scripsi ego Mattheus Sanctae Anastasiae Subdiaconus, et Jadrae tabellio, ut audivi, roboravi, et solito signo signavi.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 11. l. Fejér ezen okmánynak csak rövid kivonatát adta, Cod. Dipl. VII. k. 5. r. 125. l.)

95.

Az Esztergam melleti Szent István és Tokod helységek határai. 1181.

Metae Sancti Regis, data denominationis metarum Millesimo Centesimo Octuagesimo Primo: Deinde inter vineas descendendo uenit ad magnam viam, per quam itur uersus Budam, iuxta quam duae metae terreae; deinde descendendo per modicum spatium, est una meta erecta; deinde vadit ad unum pratum, in cuius medio est una meta lapidea, ubi separatur a terra Nyr et iungitur terre Capituli Strigoniensis Dorogh vocatae; deinde transeundo directe per dictum pratum, vadit ad tres metas angulares, quae sunt iuxta viam lapidosam, quas predictj homo Regis et noster ueras esse affirmarunt, quarum una separat terrae Dorogh, alia Cruciferorum Sancti Lazari et tertia Ecclesia Sancti Regis.

Metae Tokod: Incipit sub monte Keueczes, et ibidem sub monte Keueczesest meta terrea, quae pertinet ad villam Tokod, et uadit sub eodem monte usque viam, quae transit ad Dagh, pertranseundo; deinde accedendo, uadit ad unum montem, ubi sunt duae metae, quarum una est Dagh, alia Tokod; deinde ascen dit ad cacumen montis Gethe, ubi sunt duae metae; deinde descendit uersus meridiem et vadit ad metas Sapy et Dagh, ubi conuicinantur; deinde revertitur uersus occidentem et descendit penes aquam usque ad terram Vgan Cruciferorum Sanctj Regis etc.

(XVII. szazadi nem hitelesített másolatból Knauz, Magyar Sion II. 121. l.)

III. Béla király, Péter spalatoi érsek és Szalók nemzetségbőli Baya kértére, a Pécs melletti szent háromság, és az okuri minden szentek monostorait Temes föld birtokában megerősíti. 1183.

Ego Bela tercius secundi Gyesse Regis filius Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rameque Rex, condescendens peticionibus Petri Spalatensis Archiepiscopi, patroni videlicet monasterij Sancte Trinitatis, quod prope Quinqueecclesias situm est, et patroni monasterij Omnium Sanctorum de Okur nomine Baya de genere Zalok, pro quadam terra, que vulgo Temes dicitur, quam pater meus bone memorie Rex Gyesse, fideli suo Paulo de genere Chaak perpetuo possidendam contulerat, quam postmodum herede carens prefatis duabus Ecclesijs pro remedio anime sue, Regie auctoritatis priuilegio roboratam donauerit, eandem sacrario, prout in litteris supradictis perspexi; priuilegio nostre Maiestatis ad peticionem supradictorum sepedictis roboraui monasterijs, signata certis metis, secundum tenorem predictarum litterarum. Mete autem eiusdem terre sunt hec: Incipit a meridionali parte iuxta villam Teustachij Almanu (Almam ?), et idem fluuius Abna (Alma ?) tendit ad occidentem usque Karantui, cum villa Resnohow; inde a septemtrione usque Karanseu; inde ad orientem Bermochuta; infra Thusuilliget, usque Terecheufew infra predictam siluam, et Vagiensem, currit ad meridionalem partem ad predictam Almam. Factum est autem hoc priuilegium in insula a Saulo filio Stephani Comitis Regie dignitatis Prothonotario, et a Redabano Preposito Capelle Regalis Magistro sigillatum est. Anno ab Incarnacione Domini Millesimo C.L.XXXIII., Nicolao existente Strigoniensi Archiepiscopo, Johanne Wesprimiensi Episcopo, Calano Quinqueecclesiensi Episcopo, Petro Agriensi Episcopo, Micudino Geuriense Episcopo; Dyonisio existente Bano, Farkasio Palatino Comite, Petro Curiali Comite, Gallo Culusiensi Comite, Thoma Albensi Comite.

(Szalóki Dániel családi levéltárából Véghely Dezső, Hazai Okmánytár I. köt. 1. l.)

97.

III. Orbán pápa a boisce-i kereszteseket az apostoli szék pártfogása alá veszi. 1184.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Matthaeo Rectori et fratribus Cruciferariis Hospitalis Sancti Petri Boicae, tam praesentibus quam futuris cõmunem vitam ducentibus in perpetuam memoriam. F. PP. MM. Effectum justa postulantibus indulgere, et vigor postulat aequitatis, et ordo exigit rationis; praesertim quando petentium voluntatem et pietas adiuvat, et veritas non relinquit. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis pustulationibus clementer annuimus, et praefatum hospitale Sancti Petri de Boisce cum omnibus, quae in praesentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis praestante Domino poterit adipisci, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, ac praesentis scripti privilegio communimus; statuentes, ut ea firma vobis, vestrisque successoribus, et illibata permaneant. Possessiones autem istas duximus propriis nominibus exprimendas. Locum ipsum, in quo praefatum hospitale situm est cum omnibus pertinentiis suis; Ecclesiam de Boisce in partibus Sclavoniae positam, quam Nonensis Episcopus ordini vestro rationabiliter assignavit, sicut in authentico ipsius scripto plenarie continetur, vobis et successoribus vestris auctoritate Apostolica confirmamus; et quidquid habetis in loco, qui dicitur Palatium. Sane novalium vestrorum, quae propriis manibus vel sumptibus colitis, sive de nutrimentis vestrorum animalium, nullus de vobis decimas exigere vel extorquere praesumat. Liceat quoque vobis clericqs vel laicos e saeculo fugientes, liberos et absolutos, ad conversionem vestram recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatum hospitale temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuscumque vexationibus

fatigare; sed omnia integre conserventur, eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura; salva Sedis Apostolicae auctoritate, et Dioecesani Episcopi canonica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a Sacratissimo corpore ac sanguine Dei et domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum judicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen. Amen. Amen.

† Ego Urbanus Catholicae Ecclesiae Episcopus.

† Ego Henricus Albanensis Episcopus.

† Ego Paulus Praenestinus Episcopus.

† Ego Theobaldus Hostiensis et Velitrensis Episcopus.

† Ego Joannes Presbyter Cardinalis tituli Sancti Marci.

† Ego Petrus Presbyter Cardinalis tituli Sanctae Susannae.

† Ego Laborans Presbyter Cardinalis Sanctae Mariae trans Tyberim tituli Calixti.

† Ego Pandulfus Presbyter Cardinalis XII Apostolorum.

† Ego Albinus Presbyter Cardinalis tituli Sanctae Crucis in Jerusalem.

† Ego Melior Presbyter Cardinalis Sanctorum Joannis et Pauli tituli Pagmachii.

† Ego Adelardus tituli Sancti Marcelli Presbyter Cardinalis.

† Ego Jacobus Sanctae Mariae in Cossmidyn Diaconus Cardinalis.

† Ego Gratianus Sanctorum Cosmae et Damiani Diaconus Cardinalis.

† Ego Bobo Sancti Angeli Diaconus Cardinalis.

† Ego Octavianus Sanctorum Sergii et Bachi Diaconus Cardinalis.

† Ego Goffredus Sanctae Mariae in Via Lata Diaconus Cardinalis.

† Ego Petrus Sancti Nicolai in Carcere Tulliano Diaconus Cardinalis.

Datum Veronae per manum Alberti Sanctae Romanae Ecclesiae Presbyteri Cardinalis et Cancellarii VIII. Idus Maii, Indictione IV., Incarnationis Dominicae anno MCLXXXVI. Pontificatus vero domini Urbani Papae III. anno primo.

(Farlati Illyricum Sacrum IV. köt. 216. l.)

98.

III. Béla király Sanad nejének végintézkedését a zobori apátság számára megerősíti. 1185.

— — Paulus litteratus pro domino Thoma Abbate Zoboryensi et Conventu loci eiusdem quasdam litteras privilegiales Serenissimi Principis domini Bele quondam Illustris Regis Hungarie felicis recordacionis in anno Domini M. CC. XL. — emanatas, continentes in se de verbo ad verbum formam et tenorem privilegii domini Bele similiter Regis Hungarie aui sui sub anno Domini M. C. octuagesimo quinto confecti, nobis presentaret, in quibus habebatur manifeste, quod ipse dominus Bela Rex auus ipsius alterius Bele Regis, vxoris Sanad — — — propulsatus, cuius filius vnicus Stoyzlou, cum in quodam prelio, quod contra ipsum, videlicet dominum Belam Regem actum fuisset, letale vulnus accipiens diem clausit extremum, testamentariam inscriptionem tam filij sui quam su — — Regia auctoritate confirmasset; hec autem fuisset eorum ordinacio: agens extremis iam — — — Stoyslou sponte confessus extitisset, matri sue patrem suum videlicet Sanad donasse predium, quod diceretur Sarfew, quod quidem pre-

dium mater eius post obitum suum donasset Ecclesie Sancti Ippoliti de Zobor, cuius quidem tere mete stb.

(Tamás országbírónak 1352-ki itéletéből. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IX. köt. 2. r. 203. l.)

99.

III. Orbán pápa bullája a lesinai püspökség, suffragani állása tárgyában. 1185.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis clero, nobili viro M. Comiti et populo Spalatensi salutem et Apostolicam benedictionem. Cum venissent ad praesentiam felicis memoriae Lucii Papae praedecessoris nostri dilecti filii B. Canonicus Ecclesiae vestrae, et judex; supervenit postmodum venerabilis frater noster P. Archiepiscopus vester, et significarunt sibi iniuriam, quam super Episcopatu Pharensi videmini sustinere. Verum licet vestrae vellet indemnitati Ecclesiae providere, et vos sicut dilectos Ecclesiae filios in vestris petitionibus exaudire, et nunciorum vestrorum acquiescere voluntati; quia tamen Jaderensis Ecclesia vacat, nec Episcopatum illum Ecclesiae vestrae confirmare potuit, ut petebant, nec antequam ipsa Ecclesia ordinetur, de negotio finiendo tractare volens, ipsum in eo, in quo nunc est, statu sine contentione manere permisit. In — — — — — discretioni vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus cum eadem Jadertina Ecclesia fuerit ordinata, cum nunciis partis adversae ad nostram praesentiam accedatis, vestram per nos justitiam auxiliante Deo recepturi. Parati enim sumus et in hoc, et in aliis honori et utilitati Ecclesiae vestrae, quantum secundum Dominum possimus, providere. Nolumus autem, ut rescriptum aliquod juri vestro praejudicium faciat, a Sede Apostolica, veritate tacita, impetratum. Datum Veronae II. Idus Decembris.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 245. l.)

100.

Nyilatkozat Arbe sziget szokásos jogáról. 1185.

Anno Domini nostri Jesu Christi M. C. octuogesimo V. Indictione octava. Tempore quidem Sebastiani Ziani Ducis Venetiarum, Dalmatiae atque Croatiae, Andreas Arbensis Episcopus quaesivit, et interrogavit duodecim homines, qui ad Ecclesiam Sancti Leonardi juraverunt indicare judicio et ostendere, quomodo navigare debeant suum Comitem; ut ipsi dicerent sub illo idem sacramento, quae esset consuetudo viduarum. Et ipsi videlicet Diminna Baxilii, Andreas Ergani, Lorentius Scorobagati, Marcius de Manica Boni, Zuanellus Sgie, Stephanus Matine, et caeteri alii dixerunt: Consuetudo viduarum haec est: Si vidua sub se filium habet clericum, qui major aliis filiis est, mater et omnes, qui sub se sunt, Episcopo subjacent de omnibus racionibus, quas Comiti facere debuerunt; similiter dicimus, quod Episcopus debet excusare tres homines quoscumque voluerit, hoc scimus et per verum dicimus testimoniis. Ego Stephanus Arbensis Ecclesiae Diaconus et Notarius interfui, scripsi et roboravi. Ego Michael Federici Dragi Sacri Palatii Notarius hoc exemplavi, nihil addens vel minuens in eo, quod summam mutet, vel valorem; et consuetum meum signum imposui.

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 237. l.)

101.

Az 1185-ki spalatói tartományi zsinatnak aktái.

I. Synodus Provincialis domini Petri Spalatensis Archiepiscopi, celebrata in Ecclesia Sancti Andreae Apostoli.

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis. Anno ab Incarnatione Domini MCLXXXV. Indictione III., domino Lucio Papa III. Apostolicae Sedi praesidente, ac domino Bela III. Hungariae Regnum gubernante, et domino H(emerico) filio ejus co vivente coronato, hoc actum est. Quoniam pastoralis officii cura, quibus spiritualium rerum summa committitur, admonet universos, ac paterna sollicitudo invitat, ut gregibus sibi creditis ita quisque providiat, quod luporum morsibus non exponantur incaute, et ne incongrua abutentes licentia terrenis commodis inhiare videantur, et ne animarum lucra omittant diligenter inquirere. Ideo Ego P. Divina favente gratia Spalatinae Sedis Archiepiscopus, videns multa enormia per nostrum Archiepiscopatum emersisse, multiplicesque subditorum errores considerans graviter pullulare, ut Domino providente excessibus tantis finem congruum imponere, atque salutaribus monitis audientes possem informare, de mandato et voluntate Summi Pontificis in nostra Spalatensi Civitate, cum omnibus Suffraganeis et Abbatibus, nec non Clericorum copia, Generalem Synodum invocata Sancti Spiritus gratia kalendis Maji celebravimus. Ubi vero anathematisavimus omnes sectas haereticorum, et eorum complicii contra Sacrosanctam Romanam Ecclesiam et ejus doctrinam oblatrantes, et omnes indebite ecclesiastici officii verberatores, et decimarum terrarum, redituumque ecclesiasticorum raptores, invasores, ac illicite retentores, nisi digna satisfecerint satisfactione. Ubi et statuimus, ut omnes usualitates antiquas, quas Ecclesia Sancti Domnii habuerat, et jurisdictiones tam in Episcopos, quam

in alium Clerum percipiendo secundum Deum habeant auctoritatem; et quod neminem ad ordinem Archiepiscopus promoveat, nisi per Archidiaconum, aut per Canonicos Sancti Domnii praesentatum, sicut in alio privilegio, quod Canonicis super antiquis usualitatibus servandis fecimus planum, est expressum. Instituimus etiam, ut officium Beatae Virginis Mariae in omnibus Ecclesiis per nostram Dioecesim omni die cantetur. Praeterea cum Parochiae Suffraganeorum nostrorum ad se invicem essent confusae, et certis limitibus nequaquam distinctae, et nullis privilegiis communitae, ita, ut ipsi Episcopi in errorem et controversiam saepe inducerentur, placuit nobis omnibus memoratas Parochias taliter distinguere ac privilegiis communire, ut de caetero unusquisque Episcoporum attributis sibi Parochiis et privilegiatis gaudeat, et nulli unquam fratrum suorum quaestionem exinde movere praesumat. Definivimus itaque pari voto et communi voluntate eorumdem Suffraganeorum, ut Archiepiscopus Spalatensis has habeat Parochias: Clissam, Scale, Sminam, Cettinam, totam Cleunam, totum Massaron, et totum Pol, usque ao Vrullam; et ubicunque sunt terrae Sancti Domnii, debent dare decimas Sancto Domnio. Insuper habeat has Ecclesias Santam Martham, Sanctum Petrum de Clobuco, Sanctam Mariam, Sanctum Stephanum, Sanctum Moysem, Sanctum Bartholomaeum.

Tiniensis Episcopus habeat sedem suam in Tenin, et habeat has Parochias: Tenin, Campum, Verchzeccam, Pset.

Traguriensis Episcopus habeat has Parochias: Trangurium, Drit, Sibenicum, et totum Comitatum Zagoriae.

Scardonensis Episcopus habeat Scardonam et Briber, Belgrad cum tota Sidraga.

Nonensis Episcopus habeat Nonam, totam Lucam et medietatem Licae.

Signiensis Episcopus habeat sedem suam in Signia, et habeat has Parochias: Signiam, Ketsciam totam, et medietatem Licae.

Corbaviensis Episcopus habeat sedem suam in Corbavia, et habeat has Parochias: Corbaviam, Vinodol, Bussan, Novigrad, Presnic, Plas et Modrussam

Pharensis Episcopus habeat sedem suam in Phar, et habeat has Parochias, Phar, Bratiam, et Lissam, Corceram Lastam, et Mulcer, et totam Crainam.

Ecclesiae vero Sancti Stephani Regis, et Capellae nostrae in honore Sancti Joannis Evangelistae, quam nos manu nostra consecravimus, hanc ordinationem fecimus: Quod ei post Archiepiscopum nullus praesit, nisi sacerdos ei ordinatus, cui hos reditus communi voluntate fratrum ibi assistentium concessimus: Vineam unam in Biaci, quam a quodam Tragurino filio Firmini Calogeorgii, justitia dictante, judicio Pirsemiri tunc Tragurii Comitis recepimus, cujus causae prestaldus est Cerne filius Cypriani. Testes sunt Petrus Jupanus filius Cregorelli, et Martinus de Benedicite, et alii quamplures. Et itidem in Biaci terram ad duos boves, bovem et vaccam.

Statuimus siquidem, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae constitutionis et confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contraire. Quisquis vero ausu temerario id facere attemptaverit, indignationem Omnipotentis Dei, et nostram, ac fratrum nostrorum maledictionem, se noverit incursurum, et Sancto Domnio componat centum marcas argenti. Praecipimus insuper, quod praesens scriptum in majori Ecclesia sub cura Canonicorum servetur, qui loco nostri, dum Ecclesia vacat, tam Episcopis, in quibus Ecclesiae obedire juramento tenentur, quam universo Clero nostrae Dioecesis de jure praesunt, et auctoritatem habent imperandi; ut si alicui violentia fuerit illata, habeat illuc recursum, et si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam eorumdem Canonicorum juxta considerationem puniantur nolentes nostra statuta observare. Ut autem haec ordinatio, quam his personis eam approbantibus statuimus, Flascone Tiniensi Episcopo, Michaele Traguriensi Episcopo, Michaele Scardonensi Episcoqo, Mathaeo Nonensi Episcopo, Miraeo Signiensi Episcopo, Matthaeo Corbaviensi Electo, Micha Pharensi Electo, Isaac Sancti Stephani Abbate, Vincentio Traguriensi Abbate, Duimo Sancti Domnii Primicerio, Joanne Sacrista cum toto ejusdem Ecclesiae Capitulo, Vilcotta Archipresbytero de Clissa, Vilcotta Archipresbytero de Kileo, Gaudio Archidiacono Traguriensi cum suis clericis, Prasez Archipresbytero Scardonensi cum eiusdem Ecclesiae clericis, Desimiro Licensi Archipresbytero cum cle-

ricis eiusdem Ecclesiae, Radona Busanensi Archipresbytero cum clericis eiusdem Ecclesiae, Decomiro Nonensi Archipresbytero et Petro Primicerio, cum reliquis eiusdem Ecclesiae clericis, firma stabilisque permaneat, per Cancellarium nostrum Albertum Sancti Bartholomaei Praepositum fecimus conscribi, et insigniri propriis sigillis. Datum Spalati in Ecclesia Sancti Andreae Apostoli per manum supradicti Praepositi Alberti Cancellarii nostri.

II. Appendix ad Concilium Provinciale Spalatense.

I. Ut Canonici, qui reditus canonicos habent, in nigris cappis, vel albis superpelliceis ad Divina officia celebranda conveniant; et dormiant in dormitorio uno. Et si aliquis ex Canonicis de mandato Archiepiscopi, qui pro tempore fuerit, vel Capituli, processerit aliquorsum, donec extra permanserit exigente necessitate, fructus praebendae suae, seu reditus suos integre consequatur.

II. Ne conventicula fiant, quae fraternitates appellantur; et ne Comes, vel alius quicumque laicus, cum Ecclesiam Rectore vacare contigerit, de domo, vel aliis rebus ecclesiasticis se intromittere ullo modo praesumat, vel personam aliquam eis praeficere.

III. Nullus in sacerdotio ducat uxorem, nec ad sacerdotii ordinem assumatur, nisi se victurum promiserit continenter.

IV. Ut nullus Episcopus presbyterum, seu clericum alterius Dioecesis accipere sine proprii Episcopi litteris, vel ordinare praesumat.

V. Ut nullus clericus Ecclesiam obtinere per laicos, vel accipere ab aliquo investituram Ecclesiae non vacantis attemptet.

VI. In causa ecclesiastica, nisi parva sit, nullius sine juramento testimonium admittatur.

VII. Moniales post annum suae probationis velamen accipiant, aut egrediantur de claustro; Abbatissa vero infra mensem electionis suae benedictionem accipiat, vel remota eadem, alia subrogetur; moniales neque lineo vestimento, neque carne utantur, nisi forte fuerint infirmitate detentae.

VIII. Si quis dimissa propria uxore acceperit aliam, nisi se correxerit, nec in vita, nec in morte sepultura, vel alia ei sacramenta ecclesiastica impendantur.

IX. De imponendis ac persolvendis decimis.

X. De usuris minuendis ac moderandis.

XI. Ne quis intra quintum consanguinitatis, vel affinitatis gradum ineat matrimonium.

XII. Qui privilegia Ecclesiae surripiunt, vel ex eis utile aliquod ex sua iniquitate abradunt; et quicumque rem mobilem, vel immobilem Ecclesiae auferunt, praesertim Ecclesiae Sancti Bartholomaei, ipso facto excommunicationem incurrant.

III. A zsinat határozatainak kihirdetése.

Petrus Dei gratia Archiepiscopus Ecclesiae Spalatensis omnibus, ad quos haec scripta pervenerint, salutem in Domino. Quoniam aetas hujus saeculi perpetuo cursu instar fluminis delabitur, et nihil stabile et fixum retinet; praeclare ac prudenter more majorum comparatum est, ut mortalium acta et decreta litteris publicis impressa posteritati tradantur. Quare cum nos praesideremus Synodo Provinciali, quam ex mandato Lucii Papae III. cum nostris Episcopis, Abbatibus, et Clero totius Provinciae in aede Sancti Andreae Apostoli celebravimus; postquam omnia, quae agenda erant, facta et transacta essent, ut finis aliquando controversiarum omnium constitueretur, palam ediximus, ut quisque in medium proferret, quae Synodi auctoritate decerni, aut confirmari oportere putaret; nam post Synodum dimissam de hisce rebus agendi facultatem ademptum iri. Tunc Duimus Primicerius Sancti Domnii, et Canonici Aedis Metropolitanae surgentes e subselliis, exposuerunt coram nobis, quid et quantum ex antiqua consuetudine singulis annis die Paschatis post prandium sibi contribuere monachi Sancti Stephani deberent; nimirum duos verveces, duos agnellos adhuc intonsos, duas amphoras vini optimi, itemque panes triticeos quinquaginta: id, quod Isaac Abbas ejusdem Coenobii, Martinus Praepositus, Claudius, Dresedape, et caeteri monachi confirmarunt. Quamvis autem faterentur Canonici, haec omnia sibi quotannis integre ac fideliter praebita fuisse; tamen ne hujusmodi contributio aut in controversiam vocari, aut desuetudine exsolescere aliquando

posset, postularunt, ut illa omnia hisce litteris singillatim ac distincte consignarentur. Contra vero monachi ajebant, moris esse Canonicorum Spalatensium, ut singulis annis die Dominica in Albis, quae octava est post diem festum Paschalem, solemni supplicatione instituta, ad aedem Sancti Stephani adirent. Sed ex testimonio M. Episcopi Traguriensis, et Michaelis Episcopi Scardonensis, et G. Archidiaconi Traguriensis, qui legitime rogati fuerant, cognitum ac decretum est, morem illum Canonicis nulla lege praescriptum fuisse, sed plane liberum ac voluntarium esse, ejusque abrogandi vel retinendi penes ipsos arbitrium ac potestatem esse. Quocirca ne ad contributionem illam annuam vel Canonici aliquid addere, vel monachi de illa aliquid detrahere possent, haec per M. Albertum Praepositum Sancti Bartholomaei et Canonicum nostrum tabulis publicis mandari, et has tum nostro, tum fratrum nostrorum signo muniri jussimus. Datum Spalati anno 1185. Indictione 3. Lucio III. Pontifice et Bela Rege Hungariae.

IV. III. Orbán pápa megerősitése. 1186.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Petro Spalatensi Archiepiscopo salutem et Apostolicam benedictionem. Quae a fratribus et Coepiscopis nostris rationabiliter pertractantur, firma debent, et illibata permanere; et ne processu temporis per alicujus malitiam immutentur, Apostolico praesidio communiri. Eapropter tuis justis postulationibus gratum impertientes assensum, divisiones Parochiarum, quas de Suffraganeorum tuorum assensu fecisse dignosceris, et redigi fecisti in scriptum, pro eo, quod ex confusione ipsarum quaestiones difficiles saepius consurgebant, sicut rationabili de illorum Suffraganeorum conscientia factae sunt, et in scripto authentico continentur; et constitutiones alias, quae pro corrigendis quorundam excessibus et aliis honestis causis, congregato Concilio deliberatione provida statuistis, cum additionibus et determinationibus, quae ipsis capitulis inferius apponuntur, auctoritate Apostolica confirmamus. Ut officium Beatae Mariae ab omnibus communiter celebretur. Praeterea Canonici, qui reditus canonicos habent, in nigris cappis, vel albis superpelliceis ad Divina officia celebranda conveniant, et dormiant in dormitorio uno; et si aliquis ex Canonicis Ec-

clesiae tuae de mandato Archiepiscopi, qui pro tempore fuerit, vel Capituli processerit aliquorsum, donec extra permanserit exigente necessitate, fructus praebendae suae, seu alios reditus suos integre consequatur. Prohibuisti etiam ne conventicula fierent, quae fraternitates appellantur; et ne Comes, vel alius quicumque laicus, cum tuam Ecclesiam Rectore vacare contigerit, de domo, vel aliis rebus ecclesiasticis se intromittere ullo modo praesumat, vel personam aliquam eis praeficere — — — — clericus de communi, vel majoris et sanioris partis Suffraganeorum consilio duxerit ordinandum. Statuisti etiam, ut nullus in sacerdotio ducat uxorem, nec ad sacerdotis ordinem assumatur, nisi se victurum promiserit continenter, quod volumus etiam in diaconatus ordine observari. Ad haec insuper statuisti, ut nullus Episcopus presbyterum, seu clericum alterius Dioecesis accipere sine proprii Episcopi litteris, vel ordinare praesumat; et ut nullus clericus Ecclesiam obtinere per laicos, vel accipere ab aliquo investituram Ecclesiae non vacantis attemptet; quod si fecerit, officii, beneficiique poena mulctetur. In causa ecclesiastica, nisi parva sit, nullius sine juramento testimonium admittatur, quod in qualibet etiam ecclesiastica causa dicimus observandum. Ita vero de monialibus decrevisti, quod post annum suae probationis velamen accipiant, aut egrediantur de claustro. Quod sic tantum volumus observari, ut expulsae in aliquo loco votum suum (observent), ne redarguendae transgressionis videantur. Abbatissa vero infra mensem electionis suae benedictionem accipiat, vel remota eadem alia subrogetur; et (moniales) neque lineo vestimento, neque carne utantur, nisi forte fuerint infirmitate detentae. Et quia multi passim legitimis dimissis uxoribus superinducunt alias, statuisti, ut si quis dimissa propria uxore acceperit aliam, nisi se correxerit, nec in vita, nec in morte sepultura, vel alia ei sacramenta ecclesiastica impendantur. Quod etiam de imponendis decimis decrevisti, decernimus observandum. Illud vero, quod de usurariis, et de contractu matrimonii ante quintum consanguinitatis, vel affinitatis gradum lineam statuisti, ne videantur in aliis gradibus indulgeri, non decernimus confirmandum, vel usuram in aliquo casu permitti. Praeterea vinculo anathematis innodasti, qui auferret Ecclesiae privilegia, vel ex eis utile aliquod ex

po; Thoma Palatino Comite, Mok Curiali Comite. Hanc Regie confirmacionis seriem Adrianus Budensis Ecclesie Prepositus, et Regalis Aule Cancellarius adnotauit.

(A pannonhalmi főapátság levéltárában létező ú. n. vörös könyvből 18. l.)

103.

III. Béla király megerősíti a vajkaiak szabadságát. 1186.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Bela Dei gracia Rex Hungarie tercius, bone memorie Geyze Regis filius. Vniversis Christi fidelibus, ad quos littere presentes peruenirent, salutem in eo, qui est salus omnium. Quoniam facta queque mortalium ingrata posteritatis celat obliuio, propterea veterum sagacitate compertum est, vt successoribus litterarum officio tamquam recentia reluceant. Hinc est ergo, quod ad uniuersorum noticiam tenore presentium volumus pervenire, quod Job Archiepiscopus Strigoniensis terrarum quosdam homines de Posoniensi prouincia, Marchum et Petrum in nostram presenciam, agens contra ipsos super libertate eorum et asserens eosdem jobagiones Ecclesie prenominate; hij vero dicentes, se esse liberos et militari armatu in exercitu domini Regis equitandos, tamquam decet nobiles seruientes. Perceptis ergo ipsorum responsionibus, cum multis nostri Regni magnatibus adiudicaramus, ut utriusque responsiones testimonijs comprobarentur, quod dominus Archiepiscopus se facturum nequaquam susscepit, sed dictis hominibus comprobare permisit. Die ergo statuto, cum multis nobilibus et ignobilibus, tam magnatibus, quam seruientibus et iobagionibus castri prenominati, cum quibus ab inicio uite sue permanserant, suas libertates satis honeste comprobauerunt. Quorum responsiones nos ac nostri iustas esse considerantes, ac uoluntatem nostri patris spiritualis confringere nolentes, XII preelectos homines ex testibus predictorum, quos dominus Archiepiscopus elegit,

sua iniquitate abraduut, quod quidem observari jubemus. Reliquum vero capituli, ut videlicet quicumque rem mobilem vel immobilem Ecclesiae auferunt, et praesertim Ecclesiae Sancti Bartholomaei, eadem poena plectantur; quia nimium severitatis esse videtur, non decernimus confirmandum; nolentes tamen auctoritati tuae per hoc aliquatenus derogari. Nulli igitur hominum liceat hanc paginam infringere nostrae confirmationis, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Veronae III. Idus Novembris.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 213. sk. ll. Fejér ezen fontos zsinat határozatainak csak részét közli Cod. Dipl. II. köt. 220. és 225. ll.)

102.

III. Béla király megerősíti Hudának végrendeletét, mellyel ez több szolgáját szabadon bocsátja. 1186.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rameque Rex, in perpetuum. Justis petencium desideriis facilem nos decet adhibere consensum, et uota, quibus equitatis libra consentit, efficaci sunt prosecucione complenda. Hinc est utique, quod cum Hvda ageret in extremis, et ad eundem uisitandum iuissemus, pia eiusdem prece pulsati, libertatem, quam quibusdam hominibus dederat, Regia auctoritate firmauimus, et presentis scripti patrocinio communiuimus. Sunt autem eorum hec nomina: Sciget eiusque filii, Keue, Ab, Egidius et Buus. Statuimus itaque, ut nulli omnino hominum liceat iam dictos homines, seu posteritatem eorum in seruitutem reuocare. Anno Incarnacionis Dominice M°. C°. L°XXXVI°. Regnante gloriosissimo Rege Bela tercio; venerabili Job Strigoniensem Cathedram feliciter gubernante, Andrea Colocensi Archiepisco

104.

III. Béla királynak okmánya 13 szabad udvarnok számára Locsmán megyében. 1186.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Vnitatis. Ego Bela Tercius Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rameque Rex, nolens in obsequijs Regijs aliquam interuenire confusionem, seruorum meorum numerum pariter et officia distinxi. Et quia aliqui inter eos libertatis sibi nomen usurpare consueuerunt, eos, qui liberi sunt et liberi vduornicorum uocari consueuerunt, placuit nobis sub numero designare. Sunt autem in Luchman tredecim mansiones, quorum unus (igy) est Thomas Comes filius Symum, liberorum vduornicorum, seruientes Regi in libertate liberorum vduornicorum. Anno Incarnacionis Dominice millesimo centesimo octogesimo sexto. Regnante glorioso Rege Bela tercio, venerabili Job Strigoniensem kathedram feliciter gubernante; Thoma Palatino; Comite Mok Curiali Comite. Hanc Regie constitucionis paginam Adrianus Budensis Ecclesie Prepositus et Regalis aule Cancellarius annotauit.

(IV. Béla király 1265-ki megerősítő privilegiumából, mely alább olvasható.)

105.

Ragusa város, és Neman szerb nagyzsupán közti békekötés. 1186.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Anno eiusdem Incarnationis millesimo centesimo octogesimo sexto, Indictione quinta, mense Septembris, die Sanctorum Cosme et Damiani. In ciuitate Ragusii in curia domini gloriosissimi Regis W(ilhelmi Siciliarum), et domini Tribuni Archiepiscopi; in presentia Tasahgardi Regis Camerarii, ac Geruasii Comitis, cunctorumque nobilium et populi vniuersi; Perut Mendalus Jupan, et Drusinna Semiga Uidossi filii ex parte Magni Jupani Neman, et fratrum eius Comitis Strazimiri et Myroslaui; quorum locutiones audientes Archiepiscopus, Camerarius, Comes, cum nobilibus et populo, hoc ordine pacem fecerunt — — — videlicet: ut omnia mala, que retro tempore acta fuerunt inter Raguseos et Sclauos, scilicet in decimis (?), galeis, sagittis — — — — — animalium et omnium rerum, ex utraque parte usque ad diem istum in pace remaneant, et nunquam rememorentur omni tempore — — — — — tamen hereditates Raguseorum, quas antiquitus possederunt a patribus et auis suis et per se, excepto loco Ragat (et Curilla) — — — in lege habende, sint posite. Et iidem secure Ragusei per totam terram illorum, nominatim a portu Narenti, mercando, laborando, pascendo, et sua reposita recipiendo, ligna incidendo pergant, sine ullo contrario, secundum antiquam consuetudinem. Et ut tollatur decima, que ex nouo super Raguseos posita fuit. Et — — — — — denarios tollatur, per quos antea acceptum fuit. Et quod solidos nullo unquam tempore super Raguseis — — — — — accipiant, sicut prius retro tempore acceperunt, pro nulla culpa quorumlibet hominum. Item ex Sclav — — — — — — — salvi, et nullum malum sit eis Raguseis per terram aut per mare, et nullam captionem habeant timendam. Et Sclaui de Chelmunia — — — — — ubi voluerint emant. Et quod Ragusei coram

— — — — non querant. Et quod pax pro nulla re aut culpa aliquorum hominum proici possit perpetuo — — — — — fuerit per iusticiam emendetur. Insuper, quod inimici illorum Ragusium stando illis et — — — — — Raguseorum inimici in terra illorum stando Raguseis non offendant. Hanc pacem cum Megajupano Neman, Strazimiro, Mirislavo, nos Ragusei facimus, et heredibus eorum; et terra illorum, ut perenne firma permaneat omni tempore, salva tamen iussione et ordinacione atque fidelitate domini nostri gloriosissimi Regis — — — — — — nullum quid queramus a Mega Jupano et fratribus eius sine racione. Sic nos Deus adiuvet — — — — et sancta patrocinia, et Crux Sancta, hoc, quod hic scriptum est tenere. Amen.

(† ѣзь ве) ли жȣпань кльнь се и подьписахь.
(Én a nagy zsupán esküdtem és aláirtam.)

† ѣзь кнезь Мирославь кльнь се и подьписахь.
(Én Miroszlav knéz esküdtem és aláirtam.)

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsétek már lemállottak, igen rongált állapotban a bécsi cs. k. levéltárban. Az ó-szláv aláirásokra különösen vonatkozik Miklosich Ferencz, Monumenta Serbica czímű munkájában, Bécs 1858. III. sz. a. Ezen békekötés tartalmát közli Appendini M., Notizie istorico-critiche sulle antichità, storia e litteratura de' Ragusei I. köt. Ragusa 1802. 270. l., és Engel J. K., Geschichte des Freistaates Ragusa, Bécs 1807. 85. l.)

106.

III. Orbán pápa bullája az esztergami szent János rendű lovagok számára. 1187.

: Urbanus Episcopus seruus seruorum Dej dilectis filijs Nicolao Magistro Domus Hospitalis Sancti Stephani Regis, site Strigonij, eusque (igy) fratribus, tam presentibus, quam futuris, regularem uitam professis, in perpetuum. Religiosa loca, Diuino cultui mancipata, tenemur Apostolica protectione defendere et in suis justitijs tanto propensiorj studio confouere, quanto celebrius in eis Omnipotens Dominus colitur, et devotius a fidelibus honoratur. Eapropter, dilecti in Domino filij, uestris iustis postulationibus clementer annuimus, et domum vestram, in qua Dei estis et pauperum servitio deputati, sub Beati Petri et nostra protectione ad exemplar felicis recordationis Alexandrj Papae, predecessoris nostri, suscipimus, et presentis scripti priuilegio communimus. Inprimis siquidem statuentes, ut domus ipsa semper sit hospitalitatis officio dedita, cui est discrete, ac prouide deputata, et ordo canonicus, qui in ea de auctoritate pie memorie Mamfredi (igy), quondam Prenestiensis Episcopi, tunc inter Sancte Cecilie Presbiteri Cardinalis, Apostolice Sedis Legati, secundum Deum et Beati Augustini regulam institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur; ea in canonicorum numero moderatione seruata, quod hospitalitas graue non sustineat detrimentum. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona eadem domus in presentiarum iuste et canonice possidet, vel in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, uel Principum, oblatione fidelium, seu alijs justis modis, prestante Domino, poterit adipisci, firma uobis, uestrisque successoribus et illibata permaneant. Sane cum recolende memorie Geyza quondam Rex Hungarorum Jerosolimis, sicut in eius scripto autentico continetur, Ecclesiam in honorem Dei et ad memoriam Beate Marie semper Virginis, matris sue et Sancti Stephani Regis fecisset de suis et suorum Principum elemosinis pietatis intuitu construi,

et domum etiam hospitalem, in qua peregrini et alij transeuntes, propter Deum subsidia reciperent karitatis, et cum fratribus ipsius Ecclesie, qui domum vestram construxerant, copiosam terram ad construendas domos et ad praeparandas officinas necessarias Strigonij contulisset; id eidem domui libertatis indulsit, ut nullus in ea commorantium hospitum tributa persolueret, et insuper ad cotidianos (igy) usus ipsius domus singulis diebus de propria silua sua, que vulgo Ples (Pilis) nuncupatur, quinque currus lignorum portandi, liberam uobis contulit facultatem. Ipsum autem Principes eius, et quidam alij fideles Dei de Regno, suis in bonis operibus imitantes, predicte domui uestre predia, villas, agros, siluas, seruos et ancillas, piscinas, et alia misericorditer optulerunt, data per diacesanos (igy) Episcopos libertate, ut quicquid erat domui uestre fidelium largitione collatum, a solutione tributorum et decimarum abeatur immune. Nos itaque officio suscepte amministrationis inducti, tam ea, que prediximus, quam etiam monasterium Sancti Stephani Regis, ab omnium jurisdictione liberum, et hospitalem domum, positam in loco, qui Obon nuncupatur, et insuper duodecim naves et quinque villas — — — karissimo in Christo filio nostro Bela Illustri Ungarorum Rege, necnon Ecclesiam Sancti Stephani de pulchro, de predio, Ecclesiam Sancte Trinitatis de Aqua Calida (a budai hévvézi egyház), Ecclesiam Sancti Nicolay de Veytyo — —, Ecclesiam Sancte Ma — — — hovt, Ecclesiam Sancte Marie de Sokol, Ecclesiam Sancte Margarete de Charca, et alias Ecclesias — — — — bet earum pertinentiis, de auctoritate diocesanorum Episcoporum — — nui uestre — — — — ia omnia, que siue de liberalitate Regum, siue de (concessione) Episcoporum, uel aliorum fidelium incionabili — — — — domui uestre — — Apostolica a — — — — — egil — — — uel ab alijs ecclesiasticis, aut secularibus personis domui uestre rationabiliter in — — — hactenus — — — — — — — — in domo uestra, vel in obedientijs sibi subditis persona laica super ecclesiasticos uiros nullam habeat potestatem; sed ad eas regendas fratres, qui clerici sint et idonei, presint. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit prefatam domum temere perturbare, aut eius possessiones aufferre, uel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet uexationibus fatigare; sed omnia in-

tegre conseruentur, eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Salua Sedis Apostolice auctoritate. Ad indicium autem huius a Sede Apostolica percepte libertatis, unam unciam auri nobis nostrisque successoribus annis singulis persoluctis. Si que igitur in futurum ecclesiastica, secularisue persona, anc (igy) nostre constitutionis paginam sciens, contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioue commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a Sacratissimo corpore ac sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem, eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant, et apud districtum Judicem premia eterne pacis inueniant. Amen.

† Ego Petrus de Bono Presbyter Cardinalis tituli Sancte Susanne ss.

† Ego Laborans Presbyter Cardinalis Sancte Marie trans Tiberim tituli Calixti ss.

† Ego Pandulfus Presbyter Cardinalis Basiliensis XII Apostolorum ss.

† Ego Melior Presbyter Cardinalis Sanctorum Joannis et Pauli tituli Pamachij ss.

† Ego Adelardus tituli Sancti Marcelli Presbyter Cardinalis ss.

(Pápai jegy.)

† Ego Urbanus Catholice Ecclesie Episcopus ss.

† Ego Henricus Albanensis Episcopus ss.

† Ego Paulus Prenestinus Episcopus ss.

† Ego Jacintus Sancte Marie in Cosmedyn Diaconus Cardinalis ss.

† Ego Gratianus Cosme et Damiani Diaconus Cardinalis ss.

† Ego Rolandus Sancte Marie in Porticu Diaconus Cardinalis ss.

† Ego Petrus Sancti Nicholay in Carcere Tulliani Diaconus Cardinalis ss.

† Ego Radulfus Sancti Georgij ad Velum Aureum Diaconus Cardinalis ss.

Datum Verone per manus Alberti Sancte Romane Ecclesie Presbyteri Cardinalis et Cancellarij VIIII. kalendas Julij Indictione quinta, Incarnationis Dominice anno M° C° LXXXVII°. Pontificatus uero domini Urbani Pape III. anno II.

(Knauz Nándor, Magyar Sion I. köt. 130. l.)

130.

A velenczeiek a Magyarország elleni háborúra készülnek. 1187.

In nomine Domini Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi. Anno Incarnationis ejusdem M.C.LXXX.VII. die VII. mensis Novembris, Indictione VI. Rivo alto. Quum nos Aureus Magister Petrus Dei gratia Venetiarum, Dalmatie atque Croatie Dux cum nostris Judicibus et Sapientibus Consilii et Advocatoribus Communis Venetiarum videremus, nostro Communi necessarium esse pro guerra, quam cum Hungarie Rege habemus, ad galeas in obsidionem Jadre mittendas pecuniam invenire; ad eos precibus duximus recurrendum, qui possunt nostre patrie hoc necessitatis tempore subvenire. Rogavimus itaque omnes, quorum nomina inferius continentur, ut pro sua liberalitate Communi nostro, in tali necessitate hoc tempore constituto, de prefata pecunia subvenirent. Qui, quoniam terre nostre veri sunt amatores, promiserunt nostro Communi jam dictam pecuniam se daturos. De qua suprascripta pecunia dedit dominus Mattheus Abbas Sancti Nicolai cum Collegio libras Venetorum D; Jacobus Ziani filius condam domini Sebastiani bone memorie predecessoris nostri libras M; Marcus Falerius libras D; Dominicus Caravello libras DCCCC; Dominicus Memo libras CCL; Matheus Trivisanus libras CC; Pancratius Michael de pecunia Sancti Leonis Pape libras C; Johannes Barbani libras C; Bartholomeus Venerio libras C; Johannes Hornado libras C; Petrus Gr[illegible]as C; Molendina relicta Petri Michael

libras CCL; Mattheus Marzulo libras C; Bernardus Signorello libras C; Mattheus Calbani libras CC; Henricus Dandulus libras CL; Stephanus Calbo libras C; Nicolaus Antolinus libras C; Henricus Gradonicus libras C; Jacobus Belli libras C; Angelus Steno libras CL; Andreas Donato libras CL; Philippus Navillarius libras CC; Jacobus Venero libras C; Mattheus Venero libras CCC; Jacobus Agadi libras CL; Dominicus Joanne libras CL; Petrus de Canale cum Angelo fratre suo libras CCL; Albertinus de Honesto libras C; Pancracius Capellus libras CLV; Daniel de Molino libras CLX; Angelus Caballo libras CXL; Petrus Baduarius libras CL; Mattheus Rapani libras CV; Marcus Acotanto cum fratribus libras CC; Vitus Cupo libras C; Dominicus Barbadico cum fratre libras CC; Johannes Cavo libras CL; Frugerius Abramo libras CC; Henricus da Molino libras XC; Dominicus Cupo libras C; Adam de Sancto Apollinare libras C; Amulfinus libras CC; Leonardus de Salmaria cum fratre libras CL; Theonistus Johanne libras CXLII; Johannes Faletro de Sancto Samuele libras CXX; Dominicus Vasallo libras CC; Henricus Contarini libras Venetorum C; Petrus Calbo de Sancto Mattheo libras C; Johannes Quirinus libras C; Petrus Barbetta libras Venetorum CLXXXV; Mattheus Vilioni libras CL; Johannes Baronus libras CCL; Marcus Bondimiro libras C; Pancracius Montanarius libras XC; Vinetus libras CXXV; Juntolinus Mudaro libras C; Jacobus Barbo cum fratribus libras CC; Angelus Lombardo libras C; Johannes Marignunus libras CL; Marcus Albrigo libras XCV; Marinus Geno libras XC; Hungarus Natalis libras C; Ambrosius Dagera libras C; Daniel Coro libras XC; Marcus Murulo libras C; Marinus Barbadico libras CCL; Lambertus Tinctor libras C; Gondricus Villi de Caprolo libras CL; Dominicus Trivisanus libras CL; Gisla uxor Marsilii Lambardi pro suprascripto viro suo libras CCC; Armodius de Tuba de Caprulis libras XC; Dominicus de Tuba de Caprulis libras CCC; Dominicus Minaldus libras CL; Leonardus Lizado cum fratre libras C; Marinus Valaresso libras C; Petrus Ziani quondam domini Sebastiani Ziani Ducis libras C; Petrus da Molino Presbyter Plebanus Sancti Johannis Babtiste libras CL; Marinus Nano libras CC; Damonus Contareno libras C; Henricus Zeno libras

108.

III. Kelemen pápa a jádrai szent grisogoni apátság birtokát pártfogásába veszi. 1189.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis G. Abbati et fratribus salutem et Apostolicam benedictionem. Justis pententium desideriis dignum est nos facilem praebere consensum, et vota, quae a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu, Ecclesiam Sancti Martini cum omnibus pertinenciis suis a patronis ipsius Ecclesiae, de consensu Jadertini Capituli, monasterio vestro pia largitione concessam, sic ut ipsam iuste ac sine controversia possideatis, vobis, et per vos eidem monasterio auctoritate Apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus, statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Data Laterani IV. kalendas Julii, Pontificatus nostri anno secundo.

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 65. l.)

suprascriptum, tunc habeatis cum omni vigore et robore illam promissionem factam anno Incarnationis Domini MCLXXXV. mense Junii Indictione III. quam nobis suprascripto Duci et Judicibus ac Sapientibus Consilii atque Communi Venetiarum fecere Dominicus Mauroceno Comes Jadrae et Rogerius filius eius, eodem patre sibi consentiente, pro Comitatu Ausari et insulae eidem Rogerio concessis; unde nostro Communi omni anno soluere debent libras Venetorum CCCC, ut in ea legitur, et illam aliam promissionis chartam similiter, quam nobis fecere Johannes Dandulus, Petrus Ursiolus, Leonardus Sucucula, Propheta de Molino, Petrus Maurocenus, Henricus Maurocenus, Vitalis Venerius et Stephanus Constantinus anno Domini M.C.L.XXXV. mense Julio Indictione III. Quodsi suprascripti Dominus Mauroceno et Rogerius, sicut nobis obligati sunt et Communi Venetiarum, non soluerent omni anno etc. ipsi infra unum mensem etc., ut in ea legitur, plenissima potestate ad exeutiendum cum eis tantum, quantum vobis defuerit de suprascripto vestro reditu omni anno. Et si de suprascriptis omnibus non eritis pacati omni anno secundum ordinem suprascriptum, nos omni anno de nostro Communi vobis adimplere debemus secundum ordinem suprascriptum, quidquid minus habueritis, remota omni occasione et sine ulla diminutione etc.

Ego Auro Mastropetro Dei gratia Dux. Ego Andreas Dandulo Judex. Ego Dominus Secundo Judex. Ego Henricus Navigajoso Consiliator. Ego Petrus Cornario Consiliator. Ego Aureus Dauro Consiliator. Ego Philippus Zancairolo Camerarius. Ego Propheta de Molino Camerarius. Ego Johannes Vilioni. Ego Raphael Bertanus. Ego Martinus Balduinus. Ego Manasses Badoario Judex Communis. Ego Jacobus Navigajoso Judex Communis. Ego Philippus Falerio Judex Communis. Ego Dominicus Secreto Advocator. Ego Dominicus Aurio Advocator. Ego Johannes Faletro Advocator. Ego Philippus Daibolo. Ego Martinus Martinazio Advocator. Ego Engelperto Mauroceno. Ego Vido de Equilo.

Ego Paternanus de Puteo Subdiaconus et Notarius complevi et roboravi.

(Muratori Scriptores Rerum Italicarum XXII. köt. 522. l.)

108.

III. Kelemen pápa a jádrai szent grisogoni apátság birtoká pártfogásába veszi. 1189.

Clemens Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filii: G. Abbati et fratribus salutem et Apostolicam benedictionem Justis pententium desideriis dignum est nos facilem praeber consensum, et vota, quae a rationis tramite non discordan effectu prosequente complere. Eapropter, dilecti in Domin filii, vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu Ecclesiam Sancti Martini cum omnibus pertinenciis suis a pa tronis ipsius Ecclesiae, de consensu Jadertini Capituli, mona sterio vestro pia largitione concessam, sic ut ipsam iuste a sine controversia possideatis, vobis, et per vos eidem mona sterio auctoritate Apostolica confirmamus, et praesentis script patrocinio communimus, statuentes, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere vel e ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare prae sumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum.

Data Laterani IV. kalendas Julii, Pontificatus nostri anno secundo.

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 65. l.)

109.

III. Kelemen pápa meginti Ragusa város községét, hogy az ottani érsek iránt kellő tisztelettel legyen. 1189.

Clemens Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis nobili viro Gervasio Comiti et universo populo Ragusino salutem et Apostolicam benedictionem. Cum venerabilis frater noster Bernardus Ragusinus Archiepiscopus ad Sedem Apostolicam accessisset; ipsum suae probitatis, honestatis, et litteraturae intuitu benigne recepimus, eique Pallium, scilicet Pontificalis officii plenitudinem clementer curavimus impertiri. Ipsum igitur, quem suae discretionis et probitatis consideratione sincera caritate diligimus, ad vos cum gratia Sedis Apostolicae remittentes, universitatem vestram monemus, et per Apostolica scripta mandamus atque praecipimus, quatenus eum benigne curetis, et devote recipere, et ei obedientiam et reverentiam debitam exhibentes ipsius salubria monita et mandata reverenter et sine refractione servetis, et in iis, quae ad Deum sunt, ei tanquam patri et animarum vestrarum pastori cum omni mansuetudine et devotione assistere studeatis, et favorem vestrum fidenter impertiri, ut ipse in suscepto ministerio vobis et commissae sibi Ecclesiae utiliter proficere valeat; et vos de obedientiae et fidelitatis observantia proemium a Domino possitis indeficiens expectare. Datum Laterani VII. kalendas Decembris Pontificatus nostri anno secundo.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 83. l.)

110.

Spilanoban, Trau mellett szent Mária templomának alapító okmánya. 1189.

In nomine Sancte et Individue Trinitatis Amen. Anno Incarnationis 1189. Indictione VII. regnante domino nostro Bela Rege Ungarie, Tragurensis quippe Ecclesie venerabili Episcopo Michaele, Comite scilicet Marino hoc actum est: Nos quidem fundatores Ecclesie Sancte Marie de Spilano, Stance Orebina, Bratiza Matheye, Petrus scilicet, et Stephanus Podcupp, Strumbrada, Grubina, Drasechna. In primis namque est terra Sancte Marie sub via de Spilano sita in loco, quod dicitur Pocivala, ex aquilonari parte cujus est terra Sancti Nicolai, iuxta terram eiusdem Ecclesie, ex parte orientali cuius est terra Sancte Marie sub viam, que ducit ad Spilanum supra aquam, que appellatur Snnichen terra Sancte Marie; sub eadem aqua est terra Sancte Marie in occidentali parte ecclesie, sub via est terra Sancte Marie; ex orientali et occidentali parte cujus sunt terre Branco supra viam, que ducit ad Ostroc; ex orientali parte ecclesie est terra Sancte Marie. In eodem loco juxta ecclesiam subtus viam est terra Sancte Marie; ex occidentali parte ejus est terra Sancti Joannis sub Stenizo; in orientali parte ecclesie est terra Sancte Marie. In loco, quod dicitur Sustic est terra Sancte Marie; ex australi parte cujus terra Sancti Joannis; apud Stinizam est terra Sancte Marie; ex orientali parte cujus est terra Sancti Nicolai. In loco, quod dicitur Sustic est terra Sancte Marie; ex australi parte cujus est terra Ponete. In orientali parte apud Pocrounicum est terra Sancte Marie; ex australi parte cujus est terra Sancte Marie, ex orientali parte cujus est terra Branco. A vegete Maramide usque ad terram Sancti Joannis tota terra illa est Sancte Marie. In australi parte Bezize est terra Marie. In eodem loco est terra Sancte Marie; ex orientali parte cujus est terra Bufali, et in aquilonari est terra Sancti Georgii de Mirano; ex

aquilonari parte ecclesie tota illa terra, in qua dividit aqua per medium. Usque ad Stenizam est terra Sancte Marie; ex orientali parte lacus, qui est prope viam, que vadit apud Sanctum Georgium, est terra Sancte Marie. Dictis et numeratis nominibus terrarum, opportuit scribi nomina rerum Ecclesie. In primis est unum missale continuum, unum ymnarium, et ymnarius mixtus cum psalterio, una cortina, et pannus super altare etc.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 332. l.)

111.

A Diepold passaui püspök és Henrik formbachi apát közti egyezkedés. 1189.

Diepold passaui püspök minden jogait, melyekkel az Engersdorfban szent Vit tiszteletére felszentelt templomra nézve bírt, a formbachi monostornak átengedi. „Actum feliciter in Patavia anno ab Incarnatione Domini M° C° LXXX° VIIII°, Indictione nona Idibus Maji.“ A tanuk közt említtetik „Pernoldus Dux Dalmatiae.“

(Hauswirth Ernő, Urkunden der Benediktiner-Abtei unser Frauen zu den Schotten in Wien, Bécs 1859. 14. l.)

112.

Jádra város és Arbe sziget közti egyezkedés, az igazság kölcsönös szolgáltatásáról. 1190.

Anno Dominicae Incarnationis 1190. mense Junii die Sanctorum Joannis et Pauli, Indictione octava Jadrae. Temporibus domini nostri Belae Dei gratia invictissimi Regis Ungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, nec non Calatiae (Galiciae); et Petri Jadertinae Sedis venerabilis Archielecti. Instrumentum, per quod Damianus Jadrae Comes, una cum Gregorio Soppe, Biste de Juda, et Petro Sluradi Judicibus, renovant pacem inter ambas civitates cum Andrea Arbensi Episcopo, Andrea Surre, Stephano Martini Judice, Fusco Manarini, Christoforo Calderarii, Ve, Kiedrago et Petraniola Arbensibus in haec pacta. Si quispiam utriusque civitatis aliquam alicui pecuniam crediderit, et eam rehabere nequiverit, ipsum debitorem suum, et non alium quaerat in aspectu judicum debitoris, et cogant eum reddere universa; et si nihil in civitate habuerit, non debet intra moenia capi, sed extra ubi reperiri poterit, ut libertas civitatum illaesa permaneat. At vero, si quis nobilis vel ignobilis in latrocinio seu rapina repertus fuerit, pro duodecim Romanatis (excepta damni compositione, quae ex integro dari debet) vendatur; si id, unde reddere non habuerit, persona eius infra urbem per manum Curiae capiatur, et tamdiu in potestate perditoris maneat vinculatus, donec reddat universum debitum.

(Lucius János, de Regno Dalmatiae et Croatiae III. könyv 12. fej.)

113.

III. Kelemen pápa a spalatoi érseknek a palliumot átküldvén, érsekségének jogait és birtokát az apostoli szék pártfogása alá helyezi. 1191.

Clemens Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Petro Spalatensi Archiepiscopo, salutem et Apostolicam benedictionem. In Apostolicae Sedis specula disponente Domino constituti, fratres nostros Episcopos, tam propinquos, quam longe positos, fraterna charitate diligere et eorum postulationibus effectum celerem indulgere debemus. Eapropter, venerabilis in Christo frater Archiepiscope, tuis precibus annuentes, Spalatensem Ecclesiam, cui Deo auctore praeesse dignosceris, ad exemplar felicis reminiscentiae Pachalis Papae praedecessoris nostri, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et praesentis scripti privilegio communimus, statuentes, ut quascumque possessiones, quaecumque bona eadem Ecclesia in praesentiarum juste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, vel aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, et illibata permaneant. In quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Villam Sancti Georgii cum omnibus pertinentiis suis, Cosiza, Ostrogo, Labina, Serenine, et cum omnibus appendiciis suis; totum territorium de Creme; montem Crassum; Asceze; Malorne, Delamoze; Classine; et territorium de — — — — Ecclesiam Sanctae Mariae in Salona cum molendinis, aquimoliis, et omnibus pertinentiis suis; Ecclesiam Sancti Moysi in Salona cum omnibus pertinentiis suis; Ecclesiam Sancti Stephani in Salona cum omnibus appendiciis suis; Ecclesiam Sancti Bartholomaei de Tennine cum omnibus pertinentiis suis; Parochiam Cleunae; Parochias Citinae, Clissae, cum tota Jupania Polici, cum toto Massaro, et Parochiam Almissii usque ad Mocharum, et usque ad flumen de Narente;

et totam Bastizam; Segniensem, Corbaensem, Nonensem, Scardonensem, Traguriensem, Tiniensem, Machariensem, Naroniensem, Stagnensem, Farensem, Bosnensem, et Delmitensem Episcopatus. Paleum (igy) praeterea fraternitati tuae, plenitudinem nimirum Pontificalis officii, Apostolicae Sedis liberalitate concedimus, quo te intra Ecclesiam tuam ad missarum solemnia subscriptis diebus noveris induendum: id est Coenae Domini, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Nativitatis Domini, Epiphaniae, in tribus festivitatibus Sanctae Mariae, omniumque Apostolorum, Nativitatis Sancti Joannis Baptistae, solemnitate Sancti Domnii, in consecrationibus Ecclesiarum, Episcoporum, presbyterorum, et diaconorum, ac subdiaconorum Spalatensis Ecclesiae, et consecrationis tuae die. Cujus nimirum palei volumus te per omnia — — — vendicare. Hujus siquidem indumenti honor humilitas atque justitia est. Tota ergo mente fraternitas tua se exhibere pertinet in prosperis humilem, in adversis, si quando adveniunt, cum justitia rectum, amicum bonis, perversis contrarium; et nullius unquam faciem contra veritatem recipiens, nullis unquam faciem pro veritate loquentem premens, misericordiae operibus juxta veritatem substantiae insistens, et cui insistere etiam supra veritatem cupiens; infirmis compatiens, benevalentibus congaudens, aliena damna propria deputans, de alienis gaudiis tanquam de propriis exultans; in corrigendis vitiis pie saeviens, in fovendis virtutibus auditorum animos demulcens — — — — — judicium sine ira tenens, in tranquillitate autem severitatem juxta mensuram non deserens. Haec est, frater carissime, palei accepti dignitas, quam si sollicite servaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Decrevimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat praefatam Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolicae auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam — — — — contra eam temere temptaverit — — — nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui careat dignitate, reumque se Divino judicio existere de per-

petrata iniquitate cognoscat, ac a Sacratissimo Corpore et Sanguine Dei ac Redemptoris nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districto judicio subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura — — — — fiat pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus, et hic fructus bonae actionis percipiant, et apud districtum Judicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen.

Ego Pandulphus Presbyter Cardinalis Basilicae XII Apostolorum ss.

Ego — — Sanctorum Joannis et Pauli Presbyter Cardinalis ss.

Ego Joannes N. Sancti Clementis Cardinalis Tuscanus Episcopus ss.

Ego Romanus N. Sanctae Anastasiae Presbyter Cardinalis ss.

Ego Hige Presbyter Cardinalis Sancti Martini ss.

Ego Joannes Ecclesiae Sancti Stephani Valle Mon. Presbyter Cardinalis ss.

Ego Sancti Cosmae et Damiani Diaconus Cardinalis ss.

Ego Girardinus Sancti Donati Diaconus Cardinalis ss.

Ego Gofredus Sanctae Mariae in Via Lata Diaconus Cardinalis ss.

Ego Joannes Sancti Theodori Diaconus Cardinalis ss.

Ego Bernardus Sanctae Mariae Novae Diaconus Cardinalis ss.

Ego Georgius Sancti Marci in Aquino Diaconus Cardinalis ss.

Ego Gregorius Sancti Georgii ad Vellum Aureum Diaconus Cardinalis ss.

Ego Lotharius Sanctorum Sergii et Bacchi Diaconus Cardinalis ss.

Ego Nicolaus Sanctae Mariae in — — —

Datum Laterani per manum Moysi Sacrae Romanae Ecclesiae Subdiaconi Lateranensis. III. Idus Martii, Indictione X. Incarnationis Dominicae anno MCXCI. Pontificatus vero Clementis Papae tertii anno primo.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 223. l.)

114.

III. Czelestin pápa az esztergami érseket a koronázási, és a királyi udvar személyzete feletti lelki hatóság jogában megerösíti, s az erdélyi szászok ujonan alapított prépostságát helyben hagyja.
1191.

Celestinus Episcopus servus servorum Dej, venerabilj fratri . . . Strigoniensi Archiepiscopo salutem et Apostolicam benedictionem. Tue deuotionis feruorem, quam circa Romanam Ecclesiam et nos specialiter habes, certis rerum indicijs cognoscentes, tuis desiderijs duximus et petitionibus annuendum, et tam in coronatione Regis, iuxta quod in registro bone memorie C. predecessoris nostrj habetur inscriptum, tibi privilegium confirmamus, quam etiam Regie domus officialium prepositos uinculo anathematis alligandi, et in causis spiritualibus iudicandi, plenam et illibatam tuam fraternitatem habere decernimus potestatem; ita siquidem, ut nullus Vngarici Regni Prelatorum, nisi tu solus; sicut etiam in Regia concessione habetur, beate memorie predecessoris nostrj Alexandri auctoritate, ac nostra, tue Ecclesie confirmata, id presumptione qualibet audeat attemptare. Cum autem Ecclesia Theuthonicorum Vltrasiluanorum in Prepositurам sit liberam instituta, et eisdem, quibus et alie Prepositure exempte, libertatis insignibus redimita, et eam autentico scripto karissimus in Christo filius noster B(ela) Illustris Rex Vngarie studuerit communire, quam etiam dilectus filius noster Gregorius Sancte Marie in Porticu Diaconus Cardinalis, tunc Apostolice Sedis Legatus, priuilegij sui munimine roborauit, et Apostolica postmodum auctoritas confirmauit; eandem institutionem ratam habentes, precepimus nostri registri serie continerj, perhenni memoria duraturam. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre constitutionis infringere, uel ej ausu temerario contraire. Si quis uero hoc attemptare praesumpserit; indignationem Omnipotentis Dej et Beatorum Petri et Pauil

Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Laterani XIII. kalendas Januarij Pontificatus nostri anno primo.

Az eredeti után közli Knauz Nándor, Magyar Sion II. évf. 1864. 124. l. Fejér György ez okmányból hibásan kettőt csinálva, közli Cod. Dipl. II. köt. 276. l. Török János annak egész szövegét tette közzé, Magyarország Primásai; Pest 1859., II. rész 11. l.)

115.

III. Béla király a pannonhalmi apátságot évenkénti három hajó sóval adományozza meg. 1192.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rameque Rex in perpetuum. Quoniam Diuine miseracionis operatur effectus, ut pro temporalibus eterna, pro terrenis celestia, pro casuris perhenniter mansura valeant comparari; quilibet Catholicus huiusmodi Sancte negociacionis studia diligencius exercere, et ad imputrescibilem thesaurum iuxta modulum facultatis sue per manus pauperum aliquid debet aggregare. Eapropter et nos in celesti gazophilacio thesaurizare cupientes, affectu pietatis prouocati, Monasterio Beati Martini de Sacro Monte Pannonie ad sustentationem fratrum ibidem Deo seruiencium tres naues saliferas liberas contulimus, ea videlicet libertate priuilegiatas, ut ab ipso salifodine loco usque ad iam dictum Montem Pannonie, tam per aquam, quam per terram nemo de salibns in illis tribus nauibus delatis tributum exigere, uel aliqua alia dampnifica exaccione audeat eas attemptare, uel infestare. Vt igitur huius nostre donacionis pagina perpetuis temporibus inconcusse stabilitatis robur optineat, presentis eam scripti patrocinio communimus; statuentes, ne quis unquam contra eam presumat aliquid attrectare, aut temerarie contradicere. Datum per manus magistri Cathapani Albensis Prepositi, Aule Regie Cancellarii anno ab Incarna-

cione Domini M° C° nonagesimo II. Venerabili Job Archiepiscopo Strigoniensi existente. Saule (így) Colocensi Archiepiscopo, Petro Agriensi Episcopo, Vgryno Geuriensi Episcopo, Adriano Vltrasiluano Episcopo, Crispino Senadiensi Episcopo, Blasio eiusdem loci Abbate. Mog Palatino Comite et eodem Bachyensi; Dominico Curiali Comite, et eodem Budrigyensi; Andrea Comite de Suprun, Both Comite de Bychor, Cornelio Geuriensi Comite.

(Az u. n. vörös könyvből a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

116.

Chaza a spalatoi szent Benedeki zárda fejedelem-asszonya, Péter érsek itéletének folytán Aballo nevű birtokát esküvel bebizonyítja. 1192.

In Christi nomine. Anno Dominicae Incarnationis 1192., Indictione vero X., tempore Grubessae Comitis, et in Bucaratu filii Caruculi hoc actum est, quod praedicto tempore clericus Vita Sancti Cypriani plebanus, nepos Mundizi contra me Chazam Sancti Benedicti Abbatissam insurgens, ut de terra, quae est Aballo, quam olim Mariula Heclene Monasterio obtulerat, coram Archiepiscopo responderemus, assidue instabat. Constituto itaque termino, et die pro optinendo Monasterii jure coram Petro Archiepiscopo, et universo Capitulo in curiali palatio astitimus. Igitur nobis jam dictus clericus Vita de praedicta terra proposuit asserens, ipsam Sancti Cypriani esse. Nobis itaque ad invicem disceptantibus, quam longo temporum curriculo ipsa terra jure haereditario Monasterium usus fuerat, mihi Abbatissae Archiepiscopus simul cum Capitulo sacramento, quia praefata terra non Sancti Cypriani, sed nostri Monasterii est, judicavit, et ex inde diaconum Salicetum nobis praestaldum tribuit; quod sacramentum his scien-

tibus presbytero Miche, diacono Helia Strescio, et Ville fecit. Et ego Sabatius Subdiaconus Notarius hujus rei praestaldus scriptor et testis fui.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 225 l.)

117.

Foscarini Péter, a velenczei doge nevében, Arbe szigetét arról biztosítja, hogy jogai és szabadságai fenn fognak tartatni. 1193.

In Christi nomine amen. Anno ab Incarnatione Domini 1193. Indictione septima, mensis Septembris exeunte die septima. Tempore domini Henrici Danduli Ducis inclyti, atque Andreae Arbensis Episcopi, et Petri Ziani Comitis. Ego quidem Petrus Fuscarenus, veniens Arbensem civitatem ex jussu dicti domini Ducis ad acquirendam fidelitatem a populo ejus civitatis, testificor in Deo coram vobis omnibus in hoc episcopali palatio, et in ea veritate, quae Christus est, et in ipsa fide, qua Christianus vocor, verum testimonium dico, quod dominus Henricus Dux Venetorum juravit super Sacra Dei Evangelia statum et consuetudinem omnibus, et civitatibus, quae sub districtu sui Ducatus videntur esse, eas in rectitudine et justicia tenere. Unde ego dictus Petrus praecipio M. Arbensi Notario hoc scriptum scribere, et firmare sub testimonio horum testium.

Ego Petrus Foscarenus scripsi.

Ego M. filius Comitis B. de Veglia testis.

Ego Ve. et An. Balbi tt.

Ego Miuta Arbensis Presbyter ac Notarius jussu dicti Petri nobilis viri, et testis complevi et roboravi.

(Ugyanott V. köt. 238. l.)

118.

A templomrendüeknek egyezkedése sz. Damián és Kozma knini monostorával bizonyos földek birtokáról. 1194.

In nomine Sancte et Individue Trinitatis. Anno ab Incarnatione Domini nostri Jhesu Christi M. C. LXXXXIIII. mense Julii die nono intrante, Indictione duodecima, apud Tynum, regnante domino nostro Bela Serenissimo Rege Ungarie, Dalmatie, Chroatie atque Rame, et Almerico filio super Dalmatiam et Chroatiam. Cum nos, nempe Petrus Spalatine Sedis Archiepiscopus, una cum Matheo Nonensi Episcopo, et Damiano Jadrentinensi Comite, ac Grubesia Spalatinensi Comite, ceterisque nobilibus, quorum nomina inferius subscribentur, in ecclesia Sancti Johannis de Tyno ad controversias, que inter Templarios et Monasterium Sanctorum Cosme et Damiani pro terris et aquarum discursibus vertebantur, resecandas de mandato Regio resideremus: post multas altercaciones et verba, que memorate Ecclesie inter se habebant, wadias ab utraque parte per stipitem de voluntate utriusque partis suscipientes, pro bono pacis et concordie talem inter utrasque Ecclesias finem et divisionem auctoritate Regia composuimus: Vt incipiendo a via, que inter villam Tyni et villam Sanctorum Cosme et Damiani est, et eundo versus meridiem recto tramite usque ad Gomillam inferius, et abinde usque ad Blatam, quidquid in austro in terris et in aquis est, quod ad monasterium Sancti Damiani pertinuit, domui Templi remaneat perpetuo possidendum; praeter aquam Chriplinam, quam commune esse decernimus utrisque Ecclesiis; et quidquid a prefata via et terminis in partibus occidentis in terris et aquis, ac pascuis eciam ultra vallem Tyni habetur et ad Templarios spectavit, prefato Sancti Damiani monasterio sit amodo in perpetuum. Aquam vero Chicme cum aquarum discursibus Templarios habere jugiter statuimus, tali videlicet ordine, ut in ea molendina faciant quotquot possunt, ita tamen, quod molendino Sanctorum

Cosme et Damiani de Virbiza, quod est ultra Blatam, non noceat in aliquo. Volumus eciam et sancimus, ut prefata Sancti Damiani Ecclesia omnes terras illas, quas ultra Blatam et usque mare possedit antiquitus, et eciam si qua molendina sub suo molendino in austro fecerit, habeat et possideat semper absque omni Templariorum calumpnia. Stabilimus eciam, ut si qua utriusque partis (contra) antiqua testamenta vel scripta, preter hanc nostre constitutionis cartam, ire presumpserit, Omnipotentis Dei, Sanctorumque Apostolorum Petri et Pauli, ac Omnium Sanctorum, et nostram maledicciónem incurrat; fiatque anathema, et super hoc pena duarum librarum auri mulctetur. Que omnia firma ac rata esse volumus, presente Gualterio Magistro, et fratre Aczo Preceptore, et omnibus fratribus, et Dominico Abbate, Privioria monacho et Diminoscia monacho, cunctisque fratribus coram his idoneis testibus: Petro Sagarelle, et Tolmatio, et Burello presbiteris Spalatinis. De Jadretinis vero fuerunt testes hii: Petrona Cucille, Peitiz Vitache, Peitiz Michaelis, Georgius Soppe, Bitte de Juda, Bitte Prestantii cum fratre Grisochono, Petrus Scluradi Templariorum Advocatus et quamplures alii. De Sclavis vero fuerunt testes hii: de Dominis Juppanus, Wlcominis Juppanus, Betisius Jupanus, Grubescia Gaudii Jupanus, et Rillizus Jupanus cum pluribus aliis. Fuerunt etiam testes ibidem hii: venerabiles viri Gregorius Antivarensis Archiepiscopus, et Vincencius Sancti Grisogani Martiris Abbas cum suis monachis et multis de plebe. Et ego Blasius Sancte Anastasie Diaconus et Jadretine civitatis Notarius, qui interfui, hanc constitutionis et concordie cartulam iussu iamdicti Archiepiscopi Spalatensis et Nonensis Episcopi ac Comitum prescriptorum, ceterorumque testium rogatu, ut audivi, complevi, roboravi et signo consveto signavi.

(III. Incze pápa 1199. január 25 alatti megerősítő bullájából, Migne Innocentii III. Romani Pontif. Opera I. k. Paris 1855. 849. l., és Theiner Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium 11. l. Fejér csak kivonatát adta Cod. Dipl. II. köt. 297. l., Farlati után Illyricum Sacrum III. köt. 225. l.)

119.

III. Béla király adománya a pilisi monostor számára. 1173—1196.

— — Tributa autem possessiones et redditus, de quibus nobis constitit ipsam Ecclesiam in eorum pacifica possessione fuisse et esse, sunt hec : videlicet medietas tributi Regalis de Jaurino, nam due partes tocius tributi Jauriensis ad nos pertinebant, de quibus unam partem habet Ecclesia de Bocon (Zircz), aliam partem Ecclesia de Plijs, quam possidet ex donacione inclyte recordacionis Bele Regis avi nostri, terciam vero partem percipit Comes Jauriensis pro tempore constitutus stb. — —

(IV. Béla király 1251-ki megerősítő privilegiumából, Fejérnél Cod. Dipl. IV. köt. 2. r. 216. l.)

120.

III. Czelestin pápa Vincze, sz. grizogoni jádrai apátnak, az egyházi hatóság jelvényeinek használását megengedi. 1196

Caelestinus Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Vincentio Abbati Sancti Grisogoni Jadertini salutem et Apostolicam benedictionem. Cum te devotum, et fidelem Ecclesiae filium esse credamus, honori tuo libenter intendimus, et personam tuam aliquo speciali privilegio duximus honorandum, et ut ferventius in nostra, et Romanae Ecclesiae devotione persistas, quo te noveris per nos honore, ac dignitate ecclesiastica decoratum. Eapropter, dilecte in Domino fili, devotionem tuam et prudentiam attendentes, usum mitrae, annuli,

baculi, et sandalium, sicut praedecessores tui hactenus habuisse noscuntur, de benignitate Sedis Apostolicae tibi duximus concedendum, ut ipsis ecclesiasticis insignibus solemnibus processionibus et praecipuis festivitatibus Ecclesiae tuae de auctoritate Sedis Apostolicae, tam infra monasterium tuum, quam ecclesias pertinentes ad ipsum libere potiaris. Nulli ergo omnium hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani XV. kalendas Junii, Pontificatus anno V.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 65. l.)

121.

III. Czelestin pápa a spalatoi érsek és megyéjének papsága közti egyenetlenségek elintézését helyben hagyja. 1196.

Caelestinus Episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Archiepiscopo, et dilectis filiis Canonicis Spalatensibus salutem et Apostolicam benedictionem. Cum inter te, frater Archiepiscope, et tuae civitatis Clericos, super variis articulis quaestio verteretur, eam nostro conspectui praesentastis, ut sub nostro examine ventilata fine debito clauderetur; a quibus utique Clericis tu, frater Archiepiscope, postulabas, ut quartam partem decimationis, et oblationum de corpore civitatis tibi debitam exhiberent. Petebas etiam, ut eo tempore, quo ad Romanam Curiam accederes consecrandus, se Romanum Pontificem, Imperatorem, vel Regem causa visitationis adires, tu, vel successores tui, idem Clerici tibi adjutorium impenderent opportunum. Ipsi vero tibi ad haec taliter respondebant, quod cum praedecessores tui quinque hebdomadarios, Presbyterum scilicet, Levitam, Subdiaconum, Acolithum, et

Sacristam per totam tenerentur hebdomadam procurare, et hoc eis importabile videretur, ita convenerunt cum Canonicis, ut pro recompensatione procurationum supradictarum haberent ipsi quartam partem decimationis et oblationum de corpore civitatis, sicut in scriptis bone memorie Gaudii, Gerardi, et Petri praedecessorum tuorum continetur expressum. Petebant insuper duodecim prandia constitutis et certis festivitatibus anni percipienda, potationes Sabbathorum, et procurationes tribus hebdomadariis singulis diebus Dominicis exhibenda. Cum igitur nos multis et variis negotiis occupati, ad haec intendere non possemus, venerabilem fratrem nostrum J. Viterbiensem Episcopum Sanctis Clementis, et dilectum filium C. de Sancto Apostolo Sanctae Mariae in Porticu Diaconum Cardinales vobis concessimus auditores; in quorum siquidem vos praesentia constituti post multas disceptationes et allegationes hinc inde saniori usi consilio taliter convenistis, quod quartam partem decimationis et oblationum civitatis vos Clerici ipsi Archiepiscopo constituetis, et tu, frater Archiepiscope, dabis Clericis memoratis de ipsa quarta parte decimationis et oblationum per tuum procuratorem annuatim viginti perperos pro recompensatione supradictarum procurationum, et quod residuum fuerit de ipsa quarta, in usus tuos, et commodum convertatur. Praeterea sex tantum prandia dabis eisdem statutis festivitatibus anni, scilicet Sancti Domnii, Pentecostes, in Translatione Beati Domnii, Sancti Anastasii, Sanctorum Cosmae et Damiani, et Sancti Vincentii; potationes Sabbathorum, et tribus hebdomadariis singulis Dominicis diebus procurationes. Ab omnibus, et aliis adjutoriis, quae a totius civitatis Clericis debito expectabas, tam pro te, quam pro successoribus tuis praedictos Clericos perpetuo reddes immunes. Quam utique conventionem amicabilem de assensu et voluntate utriusque partis factam, nos ratam habentes, et firmam, non obstantibus scriptis supradictis, vel aliis in praejudicium ipsius Archiepiscopi apparentibus, eam auctoritate Apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apo-

stolorum ejus se noverit incursum. Datum Laterani XVII. kalendas Julii, Pontificatus nostri anno sexto.

(Ugyanott III. köt. 226. l.)

122.

A spalatoi káptalan küldötteinek, kik Rómába indultak, hogy az érsekkel fennforgó egyenetlenségek tárgyában eljárjanak, jelentése. 1196.

Venerabilibus fratribus et dominis A. Primizerio, M. sacriste, et ceteris, G. Archidiaconus et G. Archipresbyter cum omnibus fratribus omnem salutem. Noverit vestra fraternitas, quoniam licet importunitas temporis per multorum dierum spatium nos detinuerit in insulis Jadere, tamen quinto decimo die transmeavimus, et omnes sani et illares marchiam pervenimus, ubi honorifice recepti fuimus, et ibi certissime accepimus, quod littere nostre prevenerunt Archiepiscopum, et cum domino Pape representate fuerunt. Archiepiscopus, postquam venit, nondum fuit receptus in Curia. Dominus Papa cum Romanis concors est, et nunc est Florentini, et in festo Sancti Johannis dicitur, quod cum Rege Sicilje debet insimul esse.

(Másolata, a bécsi cs. k. udvari levéltárban.)

123.

III. Czelestin pápa a scardonai és a knini püspököknek meghagyja, hogy a spalatoi érsek és kanonokok közti egyenetlenségek tárgyában vizsgálatot tegyenek. 1196.

Caelestinus Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Scardonensi et Tiniensi Episcopis salutem et Apostolicam benedictionem. Cum venerabilis frater noster Archiepiscopus vester, et ejus Canonici, in nostra essent praesentia constituti super decima parte decimationum, quae de toto Archiepiscopatui extra civitatem proveniunt; ipsi Canonici adversus eumdem Archiepiscopum coeperunt proponere quaestionem, et eam ab ipso cum instantia postulare. Verum quia non venerant ad hoc sufficienter instructi, vestro duximus examini committendam et fine debito terminandam. Ideoque fraternitati vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus partibus convocatis audiatis, quae hinc inde duxerint proponenda; et causam inter eos justitia, vel concordia terminetis. Datum Laterani XVII. kalendas Julii, Pontificatus nostri anno sexto.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 227. l.)

124.

Imre király sz. Gothard monostorának alapítványi birtokát megerősíti. 1198.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Hemmericus Dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rameque Rex in perpetuum. Quum Regie dignitati congruit et honori, si uirorum uita religiosorum securitatis sue et pacis per nos cumat incrementum, hominis nostri Leusse, uidelicet Besprimiensis Canonici studuimus testimonio cognoscere, què hactenus fratrum Sancti Gothardi ex iure elemosinarum absque alicuius priuilegij assertione et hominum contradictione tenuit Ecclesia: et sic accepta certitudine presentis scripti uolumus patrocinio communire, ut et illi, per quos sunt Ecclesie collata, proficiant ad salutem, et nobis ad presens perpetuumque suffragentur anime remedium. Igitur fratribus Cysterciensis Ordinis in Sancto Gothardo sub regulari uita degentibus, confirmamus omnia, que a Symone uel alijs fidelibus in elemosinarum largitione noscuntur oblata, predia uidelicet et seruos, quorum nomina hec sunt. Vbi monasterium situm est: Hamard et tres filij eius; Quesend; Warou, Stephanc cum filijs et filiabus suis; Negu cum filia, fratres quoque ipsius Jacob et Bulchov; Much cum filijs suis; Martinus cum filijs suis, quem Comes Laurentius dedit; Behed filius Mence; Johan filius Puruete; Theke; Scombot, quem Macho dedit pro anima sua; Sculgad oblatus ab Wzd conuerso. Dedit et aliud predium idem Symon, quod Bothian dicitur, cuius terra communis est cum cognatis eiusdem Symonis, quam precepto piissimi Bele Regis cum cumulis et signis certis assignauit pristaldus Jacobus uidelicet Centurio de Ferreo Castro. Et hec (sunt) nomina seruorum in eodem predio consistentium: Pethe cum uxore, filijs et filiabus, Cheke cum filio, Chom cum filio et filiabus, Chekesc cum filijs et filiabus, Aruhd, Munka cum

uxore, filijs et filiabus, Burgard cum uxore, filijs et filiabus, Budur, Lechk. In territorio eiusdem predii Comes Laurentius dedit terram ad unum aratrum. Dedit et alibi predium idem Comes, quod Wossian dicitur, a pristaldo prefato certis terminis et cumulis assignatum, et seruis, quorum nomina hec sunt: Phitoch et duo filii eius, Bekv et Bika cum uxoribus, filijs et filiabus, Apungna cum uxore, filijs et filiabus. Dedit et in Almas predictus Comes terram ad duo aratra, et septem uineas, et seruos, quorum nomina hec sunt: Chuk filius Weng cum uxore, filijs et filiabus; Wassa cum uxore, filijs et filiabus, pro quo se (igy) redemit nonas de seruitute Ecclesie; ita tamen, quod ipse libere seruiat Ecclesie; Chuda cum filijs et filiabus, quia uxor libera est. In eodem predio Comes Dionisius dedit tres uineas, Henche Comes unam. Exceptis his habentur quinque uinee. Preterea ad Sacrum Fontem Wgrinus Geuriensis Episcopus predictis fratribus de Sancto Gothardo concessit capellam cum uinea. Cui terram adiacentem precepto pie memorie Bele Regis Egidius, tunc temporis Ferrei Castri Comes certis terminis et cumulis assignauit. Circa eundem Sacrum Fontem, in territorio uidelicet Noui Castri habent uineas, quas sepe dicti fratres cum consensu et elemosina patris nostri, gloriosi Bele Regis, partim a subscriptis hominibus comparauerunt, partim in elemosinam susceperunt. Quorum nomina hec sunt: Petrus, Jacobus presbiter, Eurhardus, Gerolt, Lippoldus, Wlker, Otto, Gerolt, Henricus, Bertoldus, Wlfer, Tym. Que sicut a patre nostro eisdem fratribus hactenus noscuntur absque alicuius tributi exactione collate, sic in perpetuum liberas confirmamus eis possidendas. Et duo molendina cum curia sua in Ferreo Castro, sicut a Symone fuerat relicta, possideant. Vt igitur hec nostre confirmationis carta perpetue stabilitatis robur obtineat, nostri sigilli impressione placuit munire; statuentes, ne quis unquam contra eam aliquid audeat attemptare, aut ausu temerario contradicere. Anno Incarnationis Dominice millesimo centesimo nonagesimo VIII°. Datum per manus Catapani Agriensis Episcopi, aule Regie Cancellarij. Venerabili Job Strigoniensi Archiepiscopo existente, Saulo Colocensi Archiepiscopo; Calano Quinque-Ecclesiensi, Vgrino Geuriensi, Johanne Chanadiensi Electo; Mogh Palatino Co-

mite et eodem Bachiensi, Nicholao Comite de Suprun, Mika Comite de Bichor.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a király nagy pecsétje rózsaszínű selyem zsinoron függ; a herczeg Batthyáni család levéltárában. Kivonatát l. Fejérnél Cod. Dipl. II. köt. 326. l.)

125.

III. Incze pápa Vulcán dalmátiai és diocliai fejedelemnek követeit ajánlja. 1198.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei karissimo in Christo filio Wulcano Illustri Regi Dalmatie et Dioclie, salutem et Apostolicam benedictionem. Ut evidentius evangelica doctrina pateret, et in omnem terram iuxta verbum propheticum sonus Apostolorum exiret, et in fines orbis terre verba diffunderentur ipsorum, noster Dominus et Magister, qui prebuit nobis exemplum, ut sequamur vestigia eius, discipulos suos per universas mundi partes ad predicandum direxit, dicens eis iuxta evangelicam veritatem: „Euntes in mundum universum, predicate Evangelium omni creature.“ Quam siquidem observantes constitutionem providam et salubrem Romani Pontifices, Vicarii Jhesu Christi, qui in beato Petro Apostolorum Principe ab ipso Domino receperunt plenitudinem potestatis, et constituti sunt super gentes et Regna, ut iuxta verbum propheticum evellant et destruant, edificent et plantent; quia suam non possunt ubique presentiam exhibere, per varia mundi climata a suo latere aliquos dirigunt et transmittunt, qui fideles in fide consolident, corrigenda corrigant, de agro Domini nociva destruant, et utilia plantare procurent. Intelligentes igitur per litteras tuas nostro Apostolatui presentatas tue devotionis ardorem, quod videlicet Romanam Ecclesiam matrem tuam super omnia post Deum diligere et honorare proponis, et mandatis nostris omnimodis inherere,

iuxta quod a nobis tua nobilitas postulavit, dilectos filios Joannem Capellanum et Symonem Subdiaconum nostros, de quorum scientia et probitate nos et fratres nostri plenam fiduciam optinemus, de fratrum nostrorum consilio ad partes tuas duximus dirigendos, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus eos tamquam Apostolice Sedis Legatos benigne recipias et honeste pertractes, et que secundum Deum in partibus ipsis duxerint statuenda, suscipias humiliter, et sine refragatione conserves, ut cum ad nos, Domino dante, redierint, nobis referre valeant tue devotionis affectum, et Romana Ecclesia tuis efficacius possit intendere incrementis. Nos enim eis dedimus in mandatis, ut Apostolicam in te confirmantes doctrinam, reforment quicquid invenirent reformandum, et tamquam membra capiti Apostolice Sedi conforment, in ipsius devotione pariter et obedientia solidantes, per quos etiam pallium, plenitudinem scilicet Pontificalis officii, venerabili fratri nostro . . . Diocliensi Archiepiscopo transmittimus, ut in partem nostre sollicitudinis evocatus sine defectu valeat officii sui debitum adimplere. Datum Laterani VI. Idus Januarii.

Scriptum est super hoc in eundem fere modum uxori eiusdem Regis.

In eundem fere modum nobili viro S. Magno Jupano et uxori eiusdem S. Magni Jupani.

In eundem fere modum . . . Diocliensi Archiepiscopo usque adimplere. Quibus etiam nobis et successoribus nostris fidelitatis iuramentum, quod tibi sub bulla nostra mittimus interclusum, devote studeas et humiliter exhibere. In eundem fere modum Archiepiscopis, Episcopis Abbatibus, Ecclesiarum Prelatis et aliis Clericis per Dalmatiam et Diocliam in Regno karissimi in Christo filii nostri Wulcani Illustris Regis Dioclie et Dalmatie constitutis usque solidantes.

(Migne, Innocentii III. Romani Pontificis opera I. köt. Paris 1855. 481. l. — Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium Róma 1863. 5. l) Fejér ezen pápai levélnek kivonatját adta Cod. Dipl. VII. köt. 5. r. 147. l.

126.

III. Incze pápa a traui püspöknek és káptalannak megírja, hogy P. nevü áldozár a szerzeti fogadás alól felmentetett. 1198.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri . . . Episcopo et dilectis filiis Capitulo Traguriensibus, salutem et Apostolicam benedictionem. Sicut tenor vestrarum litterarum nobis aperuit, cum P. lator presentium in sacerdotali esset officio constitutus, et tanta rerum temporalium indigentia laboraret, quod nec sibi, nec suis progenitoribus, seu fratribus in necessitatibus propriis posset aliquatenus providere, proprii corporis laboribus et maris periculis multis se non dubitavit exponere, ut de suo labore et acquisitione honesta suam et suorum posset indigentiam relevare. Contigit autem post hec, quod ipse longe a vestra civitate consistens tam gravi cepit egritudine laborare, quod extra se positus desperaret de vita presenti, et dum in tali esset articulo constitutus, a quodam simplici monacho indutus fuit habitu monachali, et ad monasterium deportatus. Deinde paucis diebus elapsis, cum iam esset in principio sue convalescentie, deposuit habitum et de licentia eiusdem loci Abbatis monasterium dereliquit: et cupiens progenitorum indigentiis subvenire, a vobis suppliciter postulavit, ut posset sicut prius in sacerdotali officio ministrare, et vobiscum pariter conversari. Quid autem super hiis vobis fuerit faciendum, Sacro Apostolice Sedis oraculo humiliter petitis edoceri. Nos igitur vestre consultationi taliter duximus respondendum. Quod licet ista duo inter se repugnantia videantur, ut scilicet quisquam sit extra se positus et de presenti vita desperet, si tamen eo tempore, quo positus extra mentem asseritur, indutus fuit habitu monachali, cum alienatus non sentiat, ac per hoc non valeat consentire, prefatum presbiterum denuncietis ab observatione monastici ordinis absolutum, nisi postquam mentis sue factus est compos, voluntate spontanea professionem fecerit mona-

chalem. Datum Laterani (— — — — Martii Pontificatus nostri anno primo.)

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. Róma 1863. 2. l.; Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 334. l.)

127.

Imre kirdlynak levele III. Incze pápdhoz, melyben magát több ellene támasztott panasz tekintetében igazolja. 1199.

Reverendo in Christo patri Innocentio Dei gratia Sacrosancte Romane Ecclesie Summo Pontifici, H. eadem gratia Hungarie, Damatie, Choroatie Rameque Rex, salutem et tam devotam quam debitam in Domino reverentiam. Quoniam penes Sanctitatem vestram summa potestas post Deum est et auctoritas, et vestrum est spiritualium filiorum causas affectu paterno discutere, injurias Majestati nostre a falsis Principibus nostris, et precipue a Prelatis Ecclesiarum illatas vestre discretioni detegimus. Sane quidam Episcoporum Regni nostri, inter ceteras adversitatis causas, fratrem nostrum, ex ultimo patris sui mandato contra inimicos crucis armatum, super nos reducentes, eumdem multa latenter data pecunia, manu etiam propinquorum necnon aliorum Regni proditorum adversum nos confoverunt; inter quos Bagiclaus Elvinus (azaz Boleslaus Vaciensis) et Johannes Vesprimensis (Episcopi), perfidia notabiliores ceteris, atrocius et apertius in nos sevierunt; quorum unus B. Vaciensis justam nostre lesionis querimoniam preveniens, thesaurum ecclesie nos rapuisse, etiam se verberatum a nobis esse mentitus, tirannidis crimen coram vobis nostre innocentie imposuit, falso tamen, ut duximus. Predictum etenim Episcopum in crimine proditionis jam pridem multotiens deprendentes, a quibusdam suis audivimus, quod litteras in perturbationem nostram conscriptas, a fratre nostro et aliis nfidelibus transmissas, et ab ipso illuc transmittendas, et

quod pecuniam fratri nostro, dudum a domino Papa C. cum omnibus fauctoribus suis excommunicato, destinandam penes se haberet congregatam. Ad quorum certitudinem perscrutandam cum Principibus nostris ad Vaciensem Ecclesiam accessimus, et ab ejusdem ecclesie Canonicis altissima hora diei cum processione solempniter recepti fuimus. Postmodum vero Episcopo et Canonicis convocatis, coram Principibus nostris, cameram, in qua dicebatur thesaurus infidelium esse reconditus, aperiri pacifice petivimus. Quo petitioni nostre nullatenus acquiescente, major nobis orta est suspicio. Unde nos ipsum diligenter ammonuimus, ut ad removendam a se infidelitatis suspicionem eamdem cameram aperiri faceret, quatinus nos experimento videremus, si pecunia infidelium et littere tradi tionis ibi essent recondite. Ipse vero non solum cameram non aperuit, verum etiam Regiam Majestatem nostram multis contumeliis et verbis probrosis presumpsit lacessere, usque adeo, quod etiam nos latronem vituperando vocavit. Quo facto cameram per thesaurarium aperiri fecimus, et thesauris Ecclesie Canonicis presentibus intactis omnino relictis, litteras in perniciem nostram conscriptas illic invenientes accepimus, et per latores presentium vobis presentandas misimus. Quicquid itaque contra Deum et honorem Ecclesie idem Episcopus nos commisisse vobis dixerit, non credatis. E(luinus) quoque frater ejus Varadiensis dictus Episcopus, cujus vita detestabili relatione non indiget, videns nos Palatinum Comitem, per quem ipsi rabiem armorum in eversionem nostram incitaverant, propter deprehensam ejus infidelitatem, dignitatibus suis denudare, et Michaelem Comitem propter eminentiam sue fidelitatis eidem nos velle subrogare, ad impedimentum propositi nostri eumdem Michaelem Comitem denuntiavit excommunicatum; imponens ei, quo quemdam clericum, ut ipse dicebat, incarcerasset; qui tamen nec in sua parochia, sed a portanariis cum litteris predictorum captus et incarceratus fuerat. Nec idem Comes suus parrochianus, nec citatus, nec ammonitus, nec confessus extiterat. Licet autem hec et alia mala manifeste nobis intulerint, licet infidelitates eorum, seditiones, persecutiones, perplexas et intricatas ipsorum simultates experimento noverimus, licet corone nostre periculum et causas fraterni exilii, civilis etiam belli et effusi sanguinis eos ope-

rari oculo ad oculum viderimus, juris tamem ordinarii non immemores, quamvis et in hoc diffugium constituentes, de frustatoria (igy) dilatione ad impunitatem sibi blandiuntur, nullam in eos vindictam potestative ac secundum scientie nostre certitudinem exercuimus; quin potius ob reverentiam Sedis Apostolice vestro totum reservamus examini. Sed corumdem adversariorum insidiis (non ignota loquimur) prepediti, vestre Paternitatis judicium expetere usque nunc distulimus; certissime proponentes, quod si vestra discretio severitatem juris in eos non exercuerit, cum non sit ulterius nobis libera de ipsis patientia, manum protectionis Ecclesiarum Prelatis, sicut quibusdam eorum non immerito jam subtraximus, necessitatis tempore omnino denegabimus. De eo autem, quod Colochensis Archiepiscopus, ut audivimus, conqueritur, quia ipsum ad presentiam nostram cum litteris vestris accedere non permisimus, de vera conscientia respondemus, quod non in contemptum Romane Ecclesie hoc facimus; sed timentes, ne capitales eius inimici, quos precipue ob defensionem Elvini Episcopi, multis enormitatibus respersi, et apud audientiam vestram ab eodem Archiepiscopo jam pridem veraci testimonio diffamati, nunc autem constantissime contra conscientiam suam et omnium fere Ungarorum defensi, in odium sui concitavit, verbis vel factis in aliquos de suis irruerint, quod scandalum forte sedare non possemus; mandavimus ei, quatinus litteras et mandatum vestrum per aliquem de suis suffraganeis, vel per quoslibet alios nobis dirigeret. Quod autem audivimus, quia fidelem ac dilectum nostrum Vgernum Geuriensem Episcopum ob invidiam nostre dilectionis, quam ei merito sue devotionis impendimus, quidam inculpare nituntur, vobis in verbo veritatis significamus, quod eum et Curie Romane et nobis devotum ac fidelem invenimus. Unde beate memorie predecessor vester Papa Celestinus sepe devotionem ipsius nobis per nuntios et litteras suas commendavit, et eumdem, redditis de fidelitate sua gratiarum actionibus, ut in constantia fidelitatis persisteret, ammonuit. Id ipsum quoque a vestra caritate, cujus interest de commodo filiorum applaudere, diligenter petimus, quatinus grates super merito sue devotionis eidem Episcopo, ut antea, referentes, in ardorem perpetue dilectionis ipsum erga nos incitetis. Propter hec au-

tem et alia plurima, que scribere non potuimus, dilectos ac fideles nostros prepositum G. et magistrum Ubaldum ad vestre Sanctitatis presentiam direximus, benignitatem vestram, de qua omnino confidimus, quantum possimus exorantes, quatinus eis, que tam super hiis, quam super aliis plurimis vobis intimaverint, fidem indubitanter adhibeatis, et petitionibus, quas super hiis et aliis plurimis porrexerint, vestrum consilium et auxilium non denegetis.

(Az u. n. Cluny-i csomóban foglalt okmányok közt, mely az 1245-ki lyoni egyházi zsinaton készült. Kiadta Huillard-Bréholles, Examen des chartes de l'Eglise Romaine contenues dans les rouleaux dites rouleaux de Cluny, Páris 1865. 75. l.)

128.

III. Incze pápa Joannitius a bolgárok uralkodóját felszóllítja, hogy a római széknek követét, ki hozzá elküldetett, tisztelettel fogadja. 1199.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei nobili viro Johannicio (Domino Bulgarorum et Blachorum) salutem et Apostolicam benedictionem. Respexit Dominus humilitatem tuam, et devotionem, quam erga Romanam Ecclesiam cognosceris hactenus habuisse, et te inter tumultus bellicos et guerrarum discrimina non solum potenter defendit, sed etiam mirabiliter et misericorditer dilatavit. Nos autem, audito, quod de nobili Urbis Romanae prosapia progenitores tui originem traxerint, et tu ab eis et sanguinis generositatem contraxeris, et sincerae devotionis affectum, quem ad Apostolicam Sedem geris, quasi haereditario jure, jampridem te proposuimus litteris et nunciis visitare; sed variis Ecclesiae sollicitudinibus detenti hactenus non potuimus nostrum propositum adimplere. Nunc vero inter alias sollicitudines nostras hanc etiam assumendam duximus, immo consummandam potius jamdudum as-

sumptam, ut per Legatos et litteras nostras te in laudabili foveamus proposito, et in devotione Sedis Apostolicae solidemus. Dilectum itaque filium nostrum Dominicum, Archipresbyterum Graecorum de Brundusio, ad te personaliter destinantes, monemus nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, ac per Apostolica tibi rescripta mandamus, quatenus ipsum humiliter et devote recipiens, honorifice ac benigne pertractes, et per eum plenius nobis tuam devotionem exponas. Cum enim plene nobis per ipsum de sinceritate tui propositi et devotionis affectu constiterit, ad te proposuimus maiores nuncios vel Legatos potius destinare, qui tam te quam tuos in Apostolicae Sedis dilectione confirment, et te de benevolentia nostra efficiant certiorem. Datum Laterani II. kalendas Januarii (Pontificatus nostri anno secundo.)

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis Opera Páris 1855. I. köt. 825. l.; Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 11. l.)

129.

III. Incze pápa a spalatoi káptalannak meghagyja, hogy a lesinai püspökség érdekei felett őrködjön. 1199.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Capitulo Spalatensi salutem et Apostolicam benedictionem. Cum venerabilis frater noster M. dictus Farensis Episcopus venerabilem fratrem nostrum N. Farensem Episcopum asserentem, postulationem suam esse per Sedem Apostolicam approbatam, transisse proponat ad Ecclesiam Jadertinam, et in ea ut Archiepiscopum ministrasse, et in Farensi Ecclesia alium sibi substituere voluisse, se vero ad Farensis Ecclesie regimen fuisse, illo transeunte, vocatum: prefatus vero N. Episcopus ad civitatem Jadertinam, unde fuerat oriundus, non transisse, sed accessisse proponat, et in ea se non Archi-

episcopum, sed Archidiaconum ministrasse, ac dictum M. Farensem se in Ecclesia Farensi fecisse intrudi, et nos inquisitionem horum duxerimus committendam: sollicite volumus precavere, ne interim in eadem Farensi Ecclesia aliquid in spiritualibus vel temporalibus detrimentum incurrat. Ipsam ergo vestre sollicitudini committentes, donec aliud statuamus, discretioni vestre per Apostolica scripta mandamus, quatenus taliter ipsi providere curetis, quod occasione controversie huius aliquod dispendium non incurrat. Datum Laterani II. Idus Julii, Pontificatus nostri anno secundo.

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis Opera I. köt. 863. l.; Theiner Monumenta Vetera Slavorum Meridionalium I. k. 15. l.; Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 246. l.)

130.

III. Incze pápa Henriket, kolosi esperestet és esperestségét az apostoli szék pártfogása alá veszi. 1199.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Henrico Archidiacono Clusiensi salutem et Apostolicam benedictionem. Justis petentium desideriis dignum est nos facilem praebere consensum, et vota, quae a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Domino fili, tuis justis postulationibus grato concurrentes assensu, personam tuam cum omnibus bonis tam ecclesiasticis quam mundanis, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem Archidiaconatum Clusiensem, cum omnibus pertinentiis suis, sicut illum juste possides et quiete, devotioni tuae auctoritate Apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum

Petri et Pauli se noverit incursum. Datum Laterani XVIII. kalendas Januarii, Pontificatus nostri anno secundo.

(Migne, Innocentii III. Romani Pontificis Opera, Páris 1855. I. köt. 808. l. V. ö. Fejér Cod. Dipl. II. köt. 349. l.)

131.

III. Incze pápa megerősíti a templomrendűek birtokegyezkedését a szent Kozma és Damian kolostorával. 1199.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis ... Magistro et fratribus Militie Templi in Sclavonia constitutis, salutem et Apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur, quod justum est et honestum, tam vigor aequitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter, sicut vestra petitio nobis exhibita continebat, nos vestris supplicationibus grato assensu annuentes, compositionem inter vos et monasterium Sanctorum Cosmae et Damiani factam super terris et aquarum decursibus et aliis, de quibus inter vos quaestio vertebatur, sicut rationabiliter et absque pravitate facta est et ab utraque parte recepta, et in authentico exinde confecto plenius continetur, auctoritate Apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Ad majorem autem evidentiam hujus rei ipsum authenticum de verbo ad verbum presentibus litteris duximus inserendum: cujus tenor ita se habet:

In nomine Sanctae et Individuae Trinitatis stb. következik az említett egyezkedés, mint fentebb 1194-re vonatkozólag 118. sz. a.)

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit,

dignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Laterani VII. Kalendas Februarii (Pontificatus nostri anno secundo.)

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis Opera I. köt. Paris 1855. 849. l.; Theiner Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 11. l.)

132.

III. Incze pápa a ragusai érseket és suffragan püspökeit a szent föld segítségére felszólítja. 1199.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus . . . Ragusino Archiepiscopo et Suffraganeis ejus, et dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis et universis Clericis tam subditis, quam Praelatis in Ragusina Provincia constitutis salutem et Apostolicam benedictionem. Graves Orientalis Terrae miserias, et necessitates urgentes jam potius, peccatis exigentibus, deflere cogimur, quam referre, cum ad eum statum, si tamen status dicendus est casus, quod dolentes dicimus, eadem terra devenerit, ut nisi citius ipsius fuerit necessitati succursum, et occursum, conatibus paganorum, pauci Christiani, qui se defensioni haereditatis Domini, et Crucifixi obsequiis devoverunt, hostiles sagittas sui sanguinis effusione inebriaturi credantur, et paganorum gladios suis jugulis placaturi. Reliquiis desolationis illius terrae sine spe humani subsidii perdendis totaliter, et ab hostibus occupandis, nemo est, qui subveniat, cum de partibus illis pene omnes jam redierint peregrini. Id autem hactenus dominus Jesus Christus, ut probaret adhuc fortius fidem nostram, et intelligeret plenius, qui sunt ejus, misericorditer impedivit manus eorum in ipsos convertere, et eos inter se multiformiter discordantes permittens ad invicem desaevire, ut Christianis interim ad ipsius terrae subsidium excitatis, facilior daretur facultas recuperandi perdita, et de hostibus

triumphandi. Recepimus enim litteras venerabilium fratrum nostrorum . . . Antiocheni et . . . Jerosolimitani Patriarcharum, Archiepiscoporum etiam, et Episcoporum utriusque Provinciae, similiter et carissimorum in Christo filiorum nostrorum A. Jerosolimitanorum, et L. Armeniorum Regum illustrium, et dilectorum filiorum . . . et . . . Magistrorum Jerosolimitanorum Hospitalis et militiae Templi, aliorumque multorum ipsius terrae miserias et necessitates plenius exponentes, et postulantes subsidium diutius exspectatum, cum plus ibi sperent dante Domino paucos hoc tempore propter Saracenorum discordiam profuturos, quam hactenus copiosus exercitus profuisset. Adjectum est etiam, quod cum jam inter Saracenos de pace tractetur, si priusquam subveniatur Jerosolimitanae Provinciae, inter eos fuerit concordia reformata; nisi Deus solus resistat, cum sit viris et viribus pene penitus destituta, non erit, qui eorum possit violentiam cohibere. Nos ergo cum fratribus nostris, ascitis etiam Episcopis, et aliis viris religiosis apud Sedem Apostolicam existentibus, de ipsius terrae subventione tractantes, ne videremur onera gravia humeris imponere subditorum, quae digito etiam movere nolumus, dicentes tantum, et aut nihil, aut modicum facientes, ut a nobis ad vos, et a vobis ad laicos benefaciendi derivetur exemplum, ejus exemplo, qui coepit facere et docere; decimam partem omnium reddituum, et proventuum nostrorum curavimus subventioni Orientalis Provinciae deputare, subtrahentes non modicum necessitatibus nostris, quibus, cum graviores sint solito, et ob hoc exigant graviores expensas, nostrae non sufficiant facultates, ut ei etsi nihil largiremur de proprio, modicum saltem retribueremus de suo, qui nobis sua miseratione tribuit universa. Et ut non solum in rebus, verum etiam in personis necessarium terrae subsidium destinemus, dilectos filios nostros S. tit. Sanctae Praxedis Presbyterum, et P. Sanctae Mariae in Via Lata Diaconum Cardinales Apostolicae Sedis Legatos, quibus jampridem imposuimus signum Crucis, illuc proposuimus destinare, qui exercitum Domini vices nostras exequendo praecedant, et ad eos tanquam ad unum caput universi recurrant. Verum quia id quasi modicum, imo vere modicum ad tot necessitates ipsius Provinciae sufficere nullatenus reputamus, universitati vestrae per Apostolica

ripta mandamus, et ex parte Dei Omnipotentis in virtute piritus Sancti sub interminatione Divini judicii districte praepimus, quatenus singuli vestrum saltem quadragesimam parm omnium ecclesiasticorum reddituum, et proventuum suoım, prius tamen deductis usuris, quarum solutio vitari non ossit, in subsidium terrae Sanctae convertant, omnibus Clecis tam subditis, quam Praelatis, qui quadragesimam ipsam ponte et fideliter solverint, de Dei Omnipotentis misericordia, ; Beatorum Apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, uartam partem injunctae sibi penitentiae relaxantes, dumıodo nulla fraus interveniat, et pia devotio suffragetur. Sciat utem se culpabiliter durum, et dure culpabilem, qui tantilım subsidium in tanta necessitate Creatori, et Redemptori uo negaverit exhibere, a quo corpus, et animam, et universa ona, quae habet, accepit. Et nos, qui licet indigni vices ejus xercemus in terris, hujus culpae duritiam nullatemus dissinulare possumus; nec aliquomodo credatis, quod per hoc in dispendium vestrum legem vobis imponere intendamus, ut a vobis imposterum quadragesima quasi debita, vel consuetudinaria exigatur, imo vobis nullum ex hoc praejudicium volumus generari, qui tantae necessitatis articulum nobis et vobis supervenisse dolemus; et quod similis de caetero non contingat, optamus. Volumus etiam, et nihilominus vobis praecipiendo mandamus, quatenus vos fratres, Archiepiscope, et Episcopi, in Metropolitana Ecclesia, vel si hoc ibi propter ostilitatem, vel aliud evidens impedimentum fieri non potet, in duobus vel tribus locis Ragusiensis Provinciae, sine diatione convenire curetis, et inter vos juxta formam mandati postolici de ipsius terrae subventione tractare, et post reverionem suam quilibet vestrum in sua Diocesi Concilium convoet sine mora, auctoritate nostra praecipiens Abbatibus et Priobus, tam exemptis, quam aliis Archidiaconis et Decanis, et niversis omnino Clericis in ejus Diocesi constitutis, justa aestiatione proventus et reditus suos taxent, et infra tres menses ost factam eis denunciationem, quadragesimam partem valoris rum sub ipsius Episcopi testimonio, et aliquot virorum relioosorum, adhibitis nihilominus ad cautelam aliquibus laicis fielibus et discretis, in locum idoneum ejusdem Diocesis non fferant consignare, quod et nos vobis, fratres Archiepiscope

Episcopi, sub eadem districtione mandamus. Ab hac autem generalitate monachos Cistercienses, Praemonstratenses Canonicos, Eremitas Grandimontenses, et Cartusienses excipimus, quibus super hoc mandatum injungimus speciale. Nolumus autem, ut ii, qui redditus suos et proventus diligenter aestimare curaverint, praemissae transgressionem districtionis incurrant, siquidem non ex certa scientia, sed ignoranter potius quadragesimae forte aliquid subtraxerint; dum tamen, postquam recognoverint defectum suum, quod minus solverint, plenarie recompensent. Si quis autem, quod absit, quadragesimae persolvendae aliquid ex certa scientia subtraxerit, cum digne satisfecerit, ab hujus transgressionis debito penitus sit immunis. Nec miretur quisquam, aut etiam moveatur, quod hoc sub tanta districtione praecipimus, cum summa necessitas id exposcat; nam etsi voluntarium esse debeat Divinae servitutis obsequium, legimus tamen in Evangelio de invitatis ad nuptias Dominum praecipisse, ut compellerentur intrare. Mandamus praeterea, ut vos, fratres Archiepiscope et Episcopi, quadragesimam ipsam per vestras Dioceses instanter exactam et collectam fideliter faciatis juxta praedictam formam in tuto loco deponi, summam omnem per vestras litteras et speciales nuncios nobis, quam citius fieri poterit, expressuri. Ad haec in singulis Ecclesiis truncum concavum poni praecipimus, tribus clavibus consignatum, prima penes Episcopum, secunda penes Ecclesiae Sacerdotem, tertia per aliquem religiosum laicum conservandis, et in eo fidelis quilibet, juxta quod eorum mentibus Dominus inspiraverit, suas eleemosynas deponere in remissionem suorum peccatorum moneantur, et in omnibus Ecclesiis semel in hebdomada pro remissione peccatorum, et praesertim offerentium, missa publice decantetur. Concedimus autem vobis, fratres Archiepiscope et Episcopi, ut circa eos, qui de bonis suis terrae Sanctae voluerint subvenire, de discretorum virorum consilio, qualitate personarum, et rerum qualitate pensatis, et considerato nihilominus devotionis affectu, opus injunctae poenitentiae commutare possitis in opus eleemosynae faciendae. Volumus insuper, ut adhibitis vobis, ubi poterunt inveniri, duobus fratribus, uno Jerosolimitani Hospitalis, et alio Militiae Templi, aliisque religiosis

laicis et discretis militibus, vel aliis bellatoribus, qui signum Dominicae Crucis assumpserunt, si in suis non poterunt sumptibus transfretare, congrua de eadem summa stipendia ministretis, sufficientia ab eis cautione recepta, quod in defensione terrae orientalis per annum vel amplius, juxta quantitatem subsidii commorentur, et si, quod absit, in via decesserint, susceptum subsidium non in alios usus convertant, sed reddant potius in stipendia bellatorum, qui etiam cum redierint, non prius absolvantur a praestita cautione, quam litteras Regis vel Patriarchae, aut Jerosolimitani Hospitalis, vel Militiae Templi Magistri, aut etiam Legati nostri vobis exhibuerint, de mora ipsorum testimonium perhibentes. Quia vero summa necessitas exigit, et communis requirit utilitas, ut populus Christianus non solum in rebus, sed etiam in personis contra paganos in succursum terrae Sanctae sine dilatione, succurrat, fraternitati vestrae per Apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus ad exhortandos et inducendos fideles per vos ipsos et alios viros idoneos prudenter et diligenter instetis, ut qui sufficientes fuerint ad bellum Domini praeliandum, in nomine Domini Sabaoth signum Crucis assumant; alii vero juxta suarum sufficientiam facultatum pias eleemosynas largiantur. Nos enim de Dei misericordia et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam Deus nobis, licet indignis, ligandi et solvendi contulit, potestate, omnibus, qui labores hujus itineris in personis propriis subierint, et expensis, plenariam peccatorum suorum, de quibus cordis et oris egerint poenitentiam, veniam indulgemus, et in retributione justorum salutis aeternae pollicemur augmentum. Eis autem, qui non in personis propriis illuc accesserint, sed in suis tantum expensis juxta facultatem, et qualitatem suam, viros idoneos destinarint illuc per annum moraturos ad minus, et illis similiter, qui licet in alienis expensis, in propriis tamen personis assumptae peregrinationis laborem impleverint, plenam suorum concedimus veniam peccatorum. Hujus quoque remissionis volumus esse participes juxta quantitatem subsidii et devotionis affectum omnes, qui ad subventionem ipsius terrae de bonis suis congrue ministrabunt. Personas insuper ipsorum, et bona eorum, ex quo Crucem susceperint, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, nec non sub Archiepis-

)rum et omnium Praelatorum Ecclesiae Dei defen
ınt; statuentes, ut, donec de ipsorum obitu vel r
me cognoscatur, integra maneant, et quieta c
d si quisquam contra praesumpserit, per censur
ticam appellatione postposita compescatur. Si
iciscentium illuc ad praestandas usuras jurame
adstricti, vos, fratres Archiepiscope et Episcopi, p
ceses creditores eorum, sublato appellationis
em districtione cogatis, ut eos a sacramento p
'entes, ab usurarum ulterius exactione desistan
ıquam creditorum eos ad solutionem coegerit u
ı ad restitutionem earum, sublato appellationis
rictione simili compellatis; Judacos vero ad re
s usuras per saecularem compelli praecipimus p
lonec eas remiserint, ab universis Christi fidelib
'cimoniis, quam aliis, per excommunicationis se
jubemus communionem omnimodam denegari. I
ı vos, fratres Archiepiscope et Episcopi, singul
ıcesibus executores esse volumus et mandamus,
genter et fideliter exequamini, ut in districto n
cussionis examine, cum adstabitis ante tribun
nam debeatis reddere rationem.

Datum Laterina kalendas Januarii. Pontifica
ıo secundo.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 84. sk. II.)

I. Otakar cseh királynak levele III. Incze pápához, melyben jelentvén, hogy előbbi egybekelése egy közeli rokonával semmis házasság volt, házasságát Konstanciával, Imre magyar királynak nővérével, helybenhagyatni kéri. 1199.

Sanctissimo Patri suo Innocentio Sancte Romane Sedis Summo Pontifici O(tacharus) Dei gracia Rex Bohemie debite subieccionis reverenciam et obsequium. Cum vestre discrecionis cauta et potens auctoritas cunctis sciat et possit finem ac robur dare negocijs, vestre notificamus Sanctitati, nos in puericia nostra cuidam consanguinee nostre, ipsa eciam in tenera etate existente, sine dotalibus instrumentis, preter parentum nostrorum conscientiam, insuper illius cognatis ignorantibus, adhesisse, et sic nos aliquot annis, sed non sine hesione vtriusque consciencie, cohabitasse. Super autem nostra disiuncione littere a Romana Sede fuerunt impetrate, nec vnquam predecessores vestri, quamuis super hoc essent consueti (így), talem contractum stabilire voluerunt, eo quod nos in quarto gradu consanguineitatis attingeremus; sed nescio qua de causa, Episcopus Pragensis beate memorie eidem supersedit negocio. Cum vero ex ea sobolem suscepissemus, statueramus pudori suscepte prolis consulere, et quod acciderat, sub silencio preterire. Verumtamen cum ab amicis nostris et utriusque sexus cognatis, nec non et aliis viris religiosis super eodem facto sepe argueremur, eo quod nobis non esset tutum tali copula detineri, nec ipsa a nobis secrecius et diligencius inquisita eandem consanguineitatem inficiaretur; vtile nobis visum fuit, indebite coniunccionis sustinere dissolucionem, quam cohabitare, et contra Ecclesie preceptum, et honestatem. Cum vero ipsa mecum esset in Regno, accesserunt vtriusque cognati, et nostrum in facie Ecclesie coram Episcopis judicibus ordinariis Regni nostri impecierunt contractum, asserentes illum impediente consanguineitate in tercio (gradu) non esse legitimum. Citati itaque pariter sumus a

judicum presenciam, et pro cognatis illius propinquioribus eciam est missum; sed nec ipsi, nec ipsa ad locum prefixum, quamuis eis esset tutissimus, noluerant accedere, qui ne potuissent accedere, nullum per nos habuere impedimentum. Accessit autem Episcopus Pragensis cum aliis viris venerabilibus ad praefatam vxorem et consanguineam nostram, et quid de eadem consanguineitate fatetur, inquiserunt; nec ipsa nos esse consanguineos difatetur. Cerciores itaque facti Episcopi, cum tribus edictis essemus vocati, et accusatores instarent, processerunt in eodem negocio, et auditis allegacionibus accusatorum, cum ipsa se contumaciter absentaret, septem nobilium virorum testimonium, eorundem iureiurando confirmatum super eadem consanguineitate, eo quod esset in quarto gradu, receperunt, sicque inter nos auctoritate Ecclesiastica sentenciam diuorcii promulgarunt. Quapropter, Sanctissime Pater, cum ista, sicut nobis videtur, rite sint acta, et nos in facie Ecclesie aliam duxerimus in vxorem, sororem scilicet dilecti et vobis in omnibus deuoti Regis Hungarorum, obnixe petimus hoc (igy) matrimonii confirmacionem et a consanguinee nostre impeticione absolucionem. Preterea latorem presencium, Priorem Ecclesiam (?) monasterii nostri, virum religiosum, cuius fides nobis in omnibus est probata, non solum pro hac causa, sed eciam pro diuersis negociis, que sunt ad honorem Romane Curie vestre Sanctitati direximus, cui non minus in omnibus, quam nobis, credatis. Si que autem alie littere ex nostra parte apparuerunt, — — — — eis aut (?) istis integraliter prestetis consensum. (Sine dato.)

(A római Vallicellifélo Codexböl közölte velem Dudik Beda; v. ö. szintén Erben K. J., Regesta Diplomatica Bohemiae et Moraviae I. köt. Prága 1855. 201. l. V. ö. Palaczky F., Italiänische Reise, Prága 1838. 1. 18. l.; és Fejér Cod. Dipl. VII. k. 5. r. 151. l.)

134.

Gergely diákonbibornoknak levele a spalatoi papsághoz és néphez, melyben az új lesinai püspök számára azoknak segitségét kikéri. 1199.

Gregorius de Sancto Apostolo Dei gratia Sanctae Mariae in Porticu Diaconus Cardinalis carissimis amicis suis, universo clero, et populo Spalatensi salutem in eo, qui est vera salus. Universitati vestrae sit notum, quod nos venerabilem fratrem nostrum M. Farensem Episcopum benigne recepimus, et in iis, quae sibi novimns expedire, quantum cum Deo potuimus, auxilium ei impendimus et favorem. Verum quia ipsius promotio honorem vestrum videtur respicere ac profectum, universitatem vestram exoramus attentius, consulimus et hortamur, ut obstensione juris sui, ejus defensionem efficaciter adjuvetis. Credimus enim, et speramus in Domino, quod si ea, quae in litteris apostolicis continentur, sufficienter probata fuerint; quod in dicto Episcopo fuit per Spalatensem Ecclesiam constitutum, optatum finem, et debitum, auctore Domino, consequetur.

(Farlati Illyricum Sacrum IV. k. 216. l.)

135.

Békekötés Ragusa és Ancona tengeri városok közt. 1199.

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti Amen. Haec sunt capitula pacis compositae et componendae et firmandae inter Bonum Baronem Potestatem Anconae, et Girardum Judicem pro Communi Anconae ex una *parte*; et Kalendum nu

cium Ragusiae pro Communi ejusdem civitatis ex altera. Imprimis jurabunt pacem firmam tenere; et non removere; et jurabunt Anconitani Ragusinos, et res eorum, in Ancona et in tota eorum fortia, salvare et defendere bona fide et sine fraude. Ragusini hoc idem jurabunt observare et facere. Et si quis Anconitanus offenderet aliquem Ragusianum, non debent Ragusiani aliquem Anconitanorum impedire vel offendere; sed debeat ille, cui fiet facta offensio, venire in hac civitate; et illi, qui pro tempore habebunt regimen hujus civitatis, debeant ei facere fieri rationem intra XXX dies, nisi remanserit parabola actoris. Hoc idem Ragusiani debeant facere et observare ex eorum parte. Et si quid placuerit consensu partium addi vel diminui, de additione teneantur, et de diminutione sint absoluti. Et haec omnia in perpetuum debent ab utraque parte observari.

Et haec omnia jurabunt observare bona fide sine fraude, et hoc sacramentum debent facere CC boni homines sine fraude ex una parte, et CC ex altera; et si quid debent ex hac parte vel ex illa, homines, quibus debent, valeant debitum recipere, secundum supradictum modum. Facta sunt haec in civitate Ancona anno M°C°XCVIIII°. Indictione II^a., VIII. kalendas Septembris.

Hoc sacramentum juraverunt Filippus Petri Berej, Dominicus Stephani Dominici, Vitalis Palea. In praesendia Marsilii Bocca, Zupi Bertini, Cacan Vrachae, Johannis Albici, Nicolai Paleae, Nicolai Albici, Tragoli Tancredi, Johannis Benedicti, et aliorum multorum in consilio morantium.

Ego Jacobinus Notarius pro Communi civitatis Anconae ex consensu praedictorum hoc totum, quod supra legitur, in publicam formam redegi, et hic ideo subscripsi.

(XIII. századi másolatból, mely a bécsi cs. k. udv. levéltárban őriztetik.)

136.

III. Incze pápa a ragusai egyházi tartomány összes híveit a keresztes hadjáratra felszólítja. 1200.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei universis Christi fidelibus in Ragusiensi Provincia constitutis salutem et Apostolicam benedictionem. Nisi nobis dictum a Deo per Prophetam, et in Propheta sciremus: „Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam"; nisi ad pastorale crederemus officium pertinere, quod inquit Apostolus: „Instá opportune, importune, argue, obsecra, increpa"; nisi gregis Dominici nobis esset cura commissa, possemus nunc tandem a clamore desistere, cum etsi tuba exhortationis nostrae saepe sonum dederit non incertum, exhortando populum Christianum ad terrae Sanctae succursum, paucos tamen adhuc ad bellandum bellum Domini excitavit. Quia vero magis instat necessitas, quam unquam institerit, ut ipsi terrae celeriter succurratur, clamamus ad vos, et pro illo clamamus, qui voce magna clamando spiritum pro nobis emisit in cruce, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, ut nos ab aeternae mortis criperet cruciatu. Qui clamat — — — per se ipsum, et dicit: „Qui vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me." Recepimus enim litteras venerabilium fratrum nostrorum Antiocheni et Jerosolymitani Patriarcharum, Archiepiscoporum et Episcoporum utriusque Provinciae, et carissimorum in Christo filiorum nostrorum A. Jerosolymorum et L. Armenorum Regum illustrium, similiter et Magistrorum Jerosolymitani Hospitalis, et Militiae Templi, quibus nobis exposuerunt necessitates et miserias terrae Sanctae, asserentes inter alia, quod cum hactenus Dominus per discordiam Saracenorum, qui se ipsos impugnant, Orientali Provinciae pepercisset, et iam nunc inter eos de pace tractetur, si priusquam redeant ad concordiam, congruum subsidium mitteretur, sperent pro certo, quod facile posset hoc tempore Orientalis Prov incia liberari. Si autem prius redie

rint ad concordiam, quam subsidium destinetur, timetur ab omnibus, quod residuum terrae Saraceni de facili valeant obtinere, cum peregrinis ad propria iam reversis terra remanserit et viris et viribus destituta. Monemus igitur universitatem vestram, et exhortamur in Domino, et in remissionem vobis iniungimus peccatorum, quatenus ante oculos cordis habentes vexillum Crucis, qui potentes sint praelium Domini praeliari, et Crucem et arma conferant; qui non sint habiles ad pugnandum, in expensis suis secundum proprias facultates aliquos dirigant bellatores, nec sit, qui se ab huius obsequio subventionis excuset, quin aliquid saltem modicum propter hoc devote ac libenter impendat, nisi qui aeternae voluerint esse remunerationis immunes. Quicunque enim eum erubuerit coram hominibus, et ipse illum coram angelis erubescet. Potestis enim, et debetis considerare vobiscum, quod si Rex aliquis temporalis in captivitatem forsitan deveniret, nisi vassalli eius pro liberatione Regia non solum res exponerent, sed personas, nonne cum restitueretur pristinae libertati et acciperet tempus iustitiam iudicandi, proditores eos Regios, et quasi perfidos et infideles damnabiles iudicaret, et excogitaret mortis hactenus inexcogitata tormenta, quibus malos male perderet, et in bona eorum fideles aliquos subrogaret? Nonne similiter Dominus Jesus Christus, Rex Regum et dominus dominantium, qui corpus et animam nobis contulit, qui nos sanguine pretioso redemit, de ingratitudinis vitio, et velut fidelitatis crimine vos damnabit, si ei eiecto de terra, quam pretio sui sanguinis comparavit, et quasi captivo in salutiferae Crucis ligno detento neglexeritis subvenire. Sane cum nihil possit Omnipotenti resistere, quia tamen fideles suos temporaliter probare disponit in opere, quos aeternaliter in praedestinatione cognovit, praeter arcanum Divini judicii, quod nulli mortalium datum est posse scrutari, forte misericors Deus, cum iam superabundasset iniquitas refrigescente charitate multorum, voluit fidelibus suis occasionem parare salutis, imo salvationis causam praebere, ut qui — — — dimitterent, ipsum omnia in omnibus invenirent. Cum enim Jerusalem civitas illa terrestris secundum interpretationem vocabuli, pacis visio nuncupetur, et ipsa vix iucundam modico tempore pacem potuerit obtinere, promissio pacis — — — — profecto

transmittit, quae sursum est, mater est nostra, in qua pax Dei, quae exsuperat omnem sensum, abundat ad hanc utique novi sub novo tempore Machabaei, qui pro paternis legibus et Sancta Civitate sanctas — — — cum victi putantur victores ascendunt ineffabili gloria coronandi, quam militibus suis Rex Gloriae praeparavit. Caeterum ne videremur mera gravia imponere humeris subditorum, quae digito nostro in opere — — — de ipsius terrae — — — tractantes, decimam partem proventuum et redituum nostrorum ad eius subsidium duximus deputandam, Legatos nostros illuc dante Deo in proximo transmissuri, qui exercitum — — — humilitate praecedant, et ad eos tanquam ad unum caput universi recurrant, venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopis, Episcopis, et dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Decanis et aliis Ecclesiarum Praelatis, imo etiam Clericis universis in virtute Sancti Spiritus, et sub Divini iudicii obtestatione mandantes, ut saltem quadragesimam partem ecclesiasticorum redituum et proventuum suorum, aestimatione habita diligenti, in subventionem Orientalis Provinciae non differant erogare. Ad haec in singulis Ecclesiis truncum concavum poni praecipimus tribus clavibus consignatum, una penes Episcopum, secunda penes Presbyterum Ecclesiae, tertia per aliquem religiosum laicum conservandis, in quibus fideles quilibet deponere suas eleemosynas in remissionem suorum criminum moneantur, et in singulis Ecclesiis semel in hebdomada pro remissione peccatorum praesertim offerentium missa publice decantetur. Concedimus etiam Archiepiscopis et Episcopis, ut circa eos, qui de bonis suis terrae Sanctae voluerint subvenire, de discretorum virorum consilio pro qualitate personarum et rerum facultate pensatis, et considerato nihilominus devotionis affectu, opus iniunctae poenitentiae convertere possint in opus eleemosynae faciendae. Ne autem clerici vel laici in hoc frustra se doleant aggravari; sed iam nunc de sua sint quodammodo mercede securi, de Dei Omnipotentis misericordia, et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa, quam nobis Deus, licet indignis, ligandi et solvendi contulit, potestate, omnibus, qui laborem huius itineris in personis propriis et expensis subierint, plenam suorum peccatorum, de quibus oris et cordis egerint poenitentiam, veniam indulgemus,

et in retributione iustorum salutis aeternae pollic
mentum. Eis autem, qui non in personis propriis
serint. sed in suis tantum expensis iuxta facultate
tatem suam viros idoneos destinarint illic per annu
ros ad minus. ac illis similiter. qui licet in alienis
in propriis tamen personis assumptae peregrinatior
impleverint. plenam suorum concedimus veniam p
Hujus — — — esse participes juxta quantitatem
devotionis affectum omnes. qui ad subventionem ip
de bonis suis ministrabunt. personasque eorum e
quo crucem susceperint — — — sub nostra prot
cipimus, nec non et sub Archiepiscoporum et omni
torum Ecclesiae Dei defensione consistunt; statuent
de ipsorum obitu. vel reditu certissime cognoscat
maneant et — — — — contra praesumpserit per
ecclesiasticam appellatione postposita compescatur.
proficiscentium illuc ad praestandas usuras juramen
adstricti. creditores eorum per Ecclesiarum Prael
tant eis praestitum juramentum, et ab usurarum ex
sistant, eadem praecipimus districtione compelli. Q
quam creditorum eos ad solutionem coegerit usura
ad restitutionem earum simili cogi animadversione
Judaeos vero ad remittendas ipsis usuras per saecul
pelli praecipimus potestatem, et donec eas remiserit
versis Christi fidelibus, tam in mercimoniis quam ab
communicationis sententiam jubemus communione
dam denegari. Datum Laterani II. Nonas Januarii
tus nostri anno secundo.

Farlati Illyricum Sacrum VI. köt. 96. l.)

137.

III. Incze pápa a spalatoi érseknek meghagyja, hogy Miklós volt lesinai püspök ellen a kiközösitési itéletet közzé tegye. 1200.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Spalatensi salutem et Apostolicam benedictionem. Ex parte tua fuit in audientia nostra propositum, quod Nicolaus quondam Farensis Episcopus ad duos Episcopatus positus, in provincia Spalatensi duos eligi fecit adhuc in minoribus ordinibus constitutos, et in Jadertina provincia, post latam in eum suspensionis sententiam, quosdam ad ordines non erubuit promovere. Cum igitur contemptus huiusmodi relinqui non debeat impunitus, fraternitati tue per Apostolica scripta mandamus, quatenus eos, quos in tua provincia taliter eligi fecit, donec Apostolico se conspectui presentarint, et illos, quos ordinavit suspensus, si scienter a suspenso ordines susceperunt, donec super hoc aliud statuamus, ab officio et beneficio, sublato appellationis impedimento, suspendas. Ipsum autem Nicolaum tu et suffraganei tui singulis diebus Dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, per universam Spalatensem provinciam excommunicatum publice nuncietis, et per Jadertinam provinciam faciatis publice nunciari, adicientes, quod nisi resipuerit infra mensem, non solum a dignitate, verum eciam ab ordinibus deponetur. Datum Laterani II. Idus Octobris, Pontificatus nostri anno tercio.

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis Opera I. köt. 870. l.; Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 13. l.)

138.

A pápai követek az apostoli szék nevében a lacromai apátot az egyházi hatalom jelvényeinek használásában megerősítik. 1200.

Johannes Capellanus, et Symon Subdiaconus, domini Papae Familiares, Apostolicae Sedis Legati, dilectis in Christo Abbati et Capitulo de Acrumina aeternam in Domino salutem. Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios consuevit brachiis sincerae dilectionis amplecti, et pro statu et qualitate diversarum personarum suam cuique dignitatem conservare, et ad gradum etiam promovere majorem. Inde est, quod nos considerata, et intellecta diligentius fama et honestate Monasterii vestri, et personae vestrae, et fratrum vestrorum, probata quoque devotione Cleri et populi Ragusiensis, audito testimonio bonorum tam Clericorum, quam laicorum, quod bonae memoriae Archiepiscopus Andreas de concessione domini Papae Eugenii Abbati prephatae Ecclesiae mitram, baculum, et sandalia concesserit, tibi, domine Abbas Constantie, et tuis successoribus ad honorem Dei, et domini Papae Innocentii, salva tamen in omnibus auctoritate Apostolica, ad instanciam Cleri et populi Ragusiensis, prephata insignia concedimus et confirmamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel eidem ausu temerario contraire. Quicunmque autem contra hanc temere venire temptaverit, indignationem Omnipotentis Dei, et Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli se noverit incursurum. Anno Dominicae Incarnationis millesimo CC°., domini vero Papae Innocentii tertii II., Indictione tertia.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 88. l.)

139.

Cattaro város községének adósági viszonyokszabályozását tartalmazó helyhatósági statutuma. 1200.

In nomine Domini aeterni et Salvatoris nostri Jesu Christi. Anno MCC. in mense Januarii in die 3-a. Nos nomine populorum Catharinorum Lupinus Lupanae, Maurus Jacobi Leoce, Ursacius Simeonis, Euticius Michapag, Paschalis Dragus, Rille Dabrazza, Nicolaus Graban, cum omni populo civitatis similiter et dominorum; Micha Archidiaconus cum suo Capitulo ibi existens. Recolentes et firmiter in mente retinentes, quod quondam sub tempore Comitis Benese, veniens quidam Legatus a Curia Romania, nomine Gualterius, et coram sui praesentia reclamavisse totius populus civitatis de superfluitate laboris, quam sine misericordia exigebat a suis debitoribus. Unde per voluntatem omnium nostrum ex jussione Apostolica decreverunt hoc, ut pro decem annis de labore non plus possit quaerere exactor, nisi duplicatos solidos ad rationem de quinque in sex; quoniam in antiquo tempore hoc fuit usu nostrae civitatis, alium laborem non exigebant, nisi de quinque in sex. Unde pro decem annis deorsum non possit quaerere, nisi medium laborem de quinque in sex; et decem vero annos sursum non possit quaerere nisi duplicatos. Hanc quidem scripturam bene recolimus esse factam, sed nullo modo eam invenire potuimus; sed quia cuncta, quae illic scripta sunt, pleniter recolentes; juxta hoc decretum hanc scripturam confirmamus, et firmiter perpetualiter esse tenendam communi voluntate jubemus. Hoc fuit actum sub tempore domini nostri Velcanni, et Comitatum regente apud nos Desimirus et famls (?).

Ego autem Junius Presbyter, et Consilii Notarius audiens hoc ab istis nobilibus sine dilatione praenotavi.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 435. l.)

140.

Oszl comes kiadványa bizonyos földről, melyet felméretett. XII. századnak végéből.

Ego Oslu Comes uolo per hanc cartam in memoriam pro-uocare computacionem terrarum, silicet duarum farad cum tribus a(ratris) n(ostris), ac Kisseu Zaar XX minus octingenta jugera cum tribus aratris nostris, et seruis ac ministris quibusdam super LXXX mansionibus, cui quelibet XX jugera sufficiunt, remisi, et illi tenentur dare censum.

(Eredetie bőrhártyán, melynek pecséte már lehullatt, a nemz. muzeum kézirattárában.)

141.

Bento beuri lakosnak végintézkedése. XII. század végéből.

Notum sit tam presentibus quam futuris cuiusuis nationis hominibus, quoniam Bentho de villa Beur talem rerum suarum fecit distributionem. Dedit uidelicet Ecclesie Beati Jacobi de Libin IIII boues, et terram ad unum aratrum, et unum missale, et VII equas indomitas, et quatuor uineas, que uocabulo nuncupantur *cacyka ozv* prope uillam Ecy. Vt autem hec cartula firma ac stabilis maneat, sigillo fratrum Geuriensium fecit eam roborari.

(Eredetie bőrháryán, melyről a zsinegen függött pecsét már elveszett, a mélt. báró Révay család levéltárában.)

142.

I. Przesyszl Otakar cseh királynak adománya, neje, Konstantia királyné, III. Béla magyar király leányának hozzájárultával. 1201.

Anno Dominicae Incarnationis MCCI. epecta XVI. conc. VII. Ind. IV. Ego Premizl pro mea Regnique mei incolumitate ac stabilitate, justitiae debito ac misericordiae precibus informatus, unaque pro germani fratris mei Wladizlay Marchionis Morauiensis sospitate, nec non et uxoris meae, filiae Regis Ungarorum et Reginae Boemorum Constantiae, et filii mei Wratizlay meorumque remissione peccatorum, et ceterorum fratrum meorum, Wladimiri videlicet et Brecislay Principum Morauiensium, qui jam vinculis carnis absoluti debitum naturae persolverunt, consensu omnium nobilium Boemorum et Moravorum villam nomine Sccpanouiche, insuper et per omnes villas omnem censum annualem, qui collecta nuncupatur, eidem monasterio praedicto Beati prothomartyris Stephani in usum fratrum perpetuo possidenda concessa. Praeterea stb.

(Boczek Codex Dipl. Moraviae II. köt. 2. l.)

143.

Imre király adománya az esztergami káptalan számára. 1202.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Emericus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Bulgarieque Rex in perpetuum. In conspectu conditoris omnium acceptum fore credimus, dum ea, que sacris locis priores donauerunt, posteri seruent perhempniter, et suis amplient donatiuis. Proinde notum facimus vniuersis, quod nos domini Bele quondam Regis Hungarie pie recordacionis, patris nostri karissimi donacionem, quam de tributo fori Strigoniensis ob remedium sue salutis Capitulo Strigoniensis Ecclesie, et fratribus in ea Deo famulatibus fecerat suis litteris mediantibus, ratam habemus atque firmam, et perpetuo confirmamus; et insuper uolentes elemosinam nostram addere perpetuam, ut per hoc a Domino brauium salutis eterne consequamur; locum eiusdem fori Strigoniensis, de consilio Prelatorum et Baronum Regni nostri, cum fundis, areis, terra et edificijs, a portu Danubij minoris, ubi pisces in uiauarijs seruantur, uersus orientem directe usque terminum fosse, et abhinc versus lacum aque calide usque ad portum magni Danubij, eidem Ecclesie Strigoniensi, et fratribus residentibus in eadem, dedimus, donauimus et contulimus perhempniter possidendum, cum pleno dominio tenendum et habendum, tali modo, quod hospites in eadem terra et loco nostre donacionis residentes sint distincti a uico Latinorum, et nullo iure in ipso uico residentibus, debeant subiacere; prout in alijs litteris nostris plenius continetur. Sed quia quedam terra vduornicorum nostrorum Strigoniensium, in medio circa ecclesiam Sancti Laurencij remanebat, ipsam ad peticionem venerabilis patris Job Archiepiscopi Strigoniensis, dilecti et fidelis nostri, predictis fratribus intuitu fidelitatis eorum, et pro nostra ac eiusdem patris nostri salute sempiterna, donauimus perhempniter possidendam, ne predicti vduornici nostri habeant aliquando causam, ipsos fratres perturbandi. Cuius terre quantitas et

situs taliter distinguitur; videlicet a parte orientali est via, qua itur ad portam; a parte septemtrionali fossatum usque ad Danubium minorem; a parte vero meridionali, locus fori infra ecclesiam Sancti Nicolai, tendens vsque ad Danubium minorem, vbi pisces seruantur et uenduntur. Vt igitur hec nostra donacio perpetuam obtineat firmitatem, presentes litteras nostro fecimus sigillo roborari. Datum per manus Desiderij Prepositi Scybiniensis, dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo secundo, Regni autem nostri sexto. Venerabili Job predicto Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Saul Colocensi Archiepiscopo; Kalano QuinqueEcclesiensi, Vgrino Jauriensi, Adriano Transiluano, et alijs Episcopis Ecclesias Dei gubernantibus; Myke Palatino et Bichoriensi Comite; Nicolao Vayuoda; Benedicto Bachiensi, Tiburcio Budrugiensi, Thoma Scepusiensi, et Both Musuniensi Comitibus, et alijs Comitatus nostros tenentibus et honores.

(Diplomatarium Széchenyianum a nemz. museum könyvtárában 4-o Lat. 1280. sz. a. I. köt. 143. l. és II. köt. 354., igazítva Knauz szerint M. Sion II. köt. 125. l.; V. ö. Fejér Cod. Dipl. II. köt. 391. l.)

144.

III. Incze pápa Bernát spalatoi érseknek és János pápai káplánnak meghagyja, hogy Boszniában a keresztyén hit tárgyában vizsgálatot tegyenek és intézkedjenek. 1202.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri B. Spalatensi Archiepiscopo, et dilecto filio J. Capellano nostro, salutem et Apostolicam benedictionem. Illam gerimus de discretione vestra fiduciam, quod secure vobis committamus ea, que viris sunt prudentibus committenda, pro certo speramtes, quod illa promovere studebitis ad Divini nominis gloriam et Apostolice Sedis honorem. Cum igitur in terra nobilis viri Culini Bani quorumdam hominum multitudo moretur, qui de

dampnata Catharorum heresi sunt vehementer suspecti et graviter infamati: nos carissimo in Christo filio nostro Henrico Regi Ungarorum illustri Apostolica scripta direximus contra illos, qui prefatum Culinum super hoc arguens et obiurgans precepit, ut huiusmodi homines de tota terra sibi subiecta proscriberet, bonis eorum omnibus confiscatis. Ipse vero semetipsum excusans respondit, quod eos non hereticos, sed Catholicos esse credebat, paratus quosdam eorum pro omnibus ad Sedem Apostolicam destinare, ut fidem et conversationem suam nobis exponerent, quatenus nostro iudicio vel confirmarentur in bono, vel revocarentur a malo, cum Apostolice Sedis doctrinam velint inviolabiliter observare. Nuper ergo prefatus Culinus venerabilem fratrem nostrum . . . Archiepiscopum et dilectum filium . . . Archidiaconum Ragusinum, et cum eis quosdam ex prefatis hominibus ad nostram presentiam destinavit, petens humiliter et implorans, ut aliquem virum idoneum de latere nostro in terram suam mittere digna. remur, qui tam ipsum quam homines suos de fide ac conversatione diligenter examinet, evellens et plantans, que secundum Deum evellenda cognoverit et plantanda. Nos igitur, qui licet indigni, vicem eius exercemus in terris, qui non vult mortem peccatorum, sed ut convertantur et vivant, petitionem huiusmodi decrevimus admittendam, cum correctionem illorum paterno desideremus affectu. Quocirca de communi fratrum nostrorum consilio te, fili Johannes, ad huiusmodi executionem negotii duximus destinandum, quod ut perfectius executioni mandetur, te, frater Archiepiscope, qui tam vicinitate locorum, quam rerum experientia super hoc notitiam ob tines pleniorem, duximus adjungendum; discretioni vestre per Apostolica scripta precipiendo mandantes, quatenus ad terram prefati Culini pariter accedentes, de fide ac conversatione tam ipsius, quam uxoris et hominum terre sue inquiratis diligentissime veritatem, et que secundum fidem Catholicam Apostolicamque doctrinam inveneritis confirmanda, nostra freti auctoritate, secundum ritum ecclesiasticum confirmetis. Si qua vero inveneritis inter eos, que sapiant hereticam pravitatem, et sane adversentur doctrine, ad viam veritatis secundum fidei regulam reducatis. Quod si forsan monitis et mandatis vestris noluerint acquiescere, vos in eos, appellatione

remota, secundum constitutionem, quam edidimus adversus hereticos, procedatis, attentius provisuri, ut Deum habentes pre oculis mandatum nostrum cum omni puritate ac sollicitudine studeatis implere. Nos enim sententiam, quam canonice protuleritis, ratam habebimus, et faciemus auctore Deo, inviolabiliter observari. Datum Laterani XI. kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno quinto.

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis opera I. köt. 1108. l.; Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 15. l.)

145.

Joannitius Bolgárország uralkodójának válasza III. Incze pápa 128. sz. a. levelére. 1202.

Venerabili et Sanctissimo patri Summo Pontifice, Ego Caloiohannes Imperator Bulgarorum et Blachorum, gaudium et salutem mando tibi. Notum facimus Sanctitati vestre, quod nos accepimus vestras sacrosanctas litteras, quas nobis portavit religiosus Archipresbiter Brundusius, et nos reputavimus eas caras super omne aurum et quemlibet lapidem pretiosum. Unde multas egimus gratias Omnipotenti Deo, qui visitavit nos servos suos indignos secundum suum ineffabilem bonitatem, et respexit humilitatem nostram, et reduxit nos ad memoriam sanguinis et patrie nostre, a qua descendimus. Et nunc, sancte pater, tamquam bonus pastor et caput omnium fidelium Christianorum filios Sancte Catholice et Apostolice Sedis congregare volens in unum, requisisti nos remotos filios secundum corpus. Et quamvis fratres mei beate memorie iamdudum (nuncios) voluerint mittere Sanctitati vestre, non tamen ad vos pervenire propter multos nostros contrarios, potuerunt: et nos similiter probantes semel, secundo et tertio ad vos dirigere, deducere non potuimus, quod optabamus in fructum. Et nunc videntes, quod Sanctitas vestra dignata est mittere

Imperio nostro tamquam proprii et dilectissimi filii, sicut amantissimo et desideratissimo patri mittimus misericordie vestre religiosum electum Brandizuberensem, fidelem nostrum presbiterum Blasium, una cum fideli nuncio vestro Archipresbitero Brundusino, referentes vobis ex parte nostra gratiarum actiones, et amicitiam et servitium sicut patri spirituali et Summo Pontifici. Sanctissime pater, significastis nobis per sacras litteras vestras, quod nos significaremus vobis, quid ab Ecclesia Romana petamus. Hoc autem petit Imperium nostrum ab Apostolica Sede, ut nos simus in Ecclesia Romana, sicut matris filialitate firmati. In primis petimus ab Ecclesia Romana, matre nostra, coronam et honorem tamquam dilectus filius, secundum quod Imperatores nostri veteres habuerunt. Unus fuit Petrus, alius fuit Samuel et alii, qui eos Imperio precesserunt, sicut in libris nostris invenimus esse scriptum. Nunc autem, si placitum est Sanctitati vestre nobis istud implere, quicquid Imperio nostro duxeritis iniungendum, illud ad honorem Dei et Ecclesie Romane complebitur. Nec miremini, quod nuncius vester cito non rediit, quia nos suspicati fuimus aliquid contra eum, quia multi venerunt in Imperium nostrum nos decipere cogitantes, sed nos ab omnibus bene nobis novimus precavere; sed nos pro eo testimonium recepimus Pretaxtati, et ei acquievimus. Verum si placet vobis, sanctissime pater, mittite nobis magnos nuncios, de quibus nobis per vestras litteras intimastis, et istum destinate cum eis, et tunc certificabimus de prima missione pariter et secunda. Det vobis Dominus multos annos.

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis Opera I. köt. 1112. l.; Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium. A levél eredetileg bolgár nyelven volt írva, melyből görögre, és ebből latinra fordíttatott. Fejér annak csak kivonatát adta Cod. Dipl. VII. köt. 5. r. 165. l.)

146.

III. Incze pápának válasza Joannitius, a bolgárok uralkodójának 145. sz. a. levelére. 1202.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei nobili viro Caloiohanni Domino Bulgarorum et Blachorum. Gaudium et salutem mando tibi. Apostolica Sedes, cui licet immeriti presidemus, evangelici verbi memor, quo Beato Petro, Apostolorum Principi, et cuilibet successorum eius intelliget esse dictum: „Si diligis me, pasce oves meas"; ut pure dilectionis affectum habere circa Dominum se ostendat, oves eius pascere satagit, et in unius Ecclesie gremio remotas etiam congregare, ut sit unum ovile et unus pastor. Cum enim mater sit omnium generalis, ut circa filios matris exhibeat lenitatem, convocare ipsos et congregare conatur in unum, sicut gallina congregat pullos suos, et eos tum per legatos, tum per litteras suas visitat, ut et pastor suas oves agnoscat, et cognoscant oves ovile pariter et pastorem. Hoc igitur attendentes, iam pridem nobilitatem tuam per nuncium et litteras nostras duximus visitandum, ut intellecto devotionis affectu, quem habes ad Romanam Ecclesiam matrem tuam, maiores ad te nuncios postmodum mitteremus, qui tam te, qui ex nobili Romanorum prosapia diceris descendisse, quam degentem sub te populum verbo pascerent et exemplo, et de benevolentia et gratia Sedis Apostolice redderent certiorem. Et licet de nuntio nostro primum tua nobilitas dubitaret, sciens, quod angelus Sathana interdum se in lucis angelum transfigurat, intellecta tamen postmodum per nobilis viri Pretaxtati testimonium veritate, benigne ac honorifice ipsum recipere procurasti, sicut transmisse ad nos tue littere continebant. Rescripsisti autem nobis per eum et humiliter intimasti, quod litteras nostras reputaveras pretiosas super omne aurum et quemlibet lapidem pretiosum, et Deo gratiarum exolveras actiones, quod te dignatus fuerat visitare. Addidisti etiam, quod licet inclite recordationis fratrum tuorum secutus exemplum, semel, secundo, et

tertio ad nos nuntios dirigere temptavisset, non potueras tamen, quod desideraveras adimplere : sed nunc per nostras litteras confortatus B. presbiterum Brandiburznensem Electum, cum nostro nuntio destinabas, quamvis idem Electus ad nos propter viarum discrimina non potuerit pervenire. Petisti vero humiliter, ut coronam tibi Ecclesia Romana cencederet, sicut illustris memorie Petro, Samueli, et aliis progenitoribus tuis in libris tuis legitur concessisse. Nos ergo, ut super hoc maiorem certitudinem haberemus, regesta nostra perlegi fecimus diligenter, ex quibus evidenter comperimus, quod in terra tibi subiecta multi Reges fuerunt coronati. Preterea continebatur in eis, quod tempore bone memorie Nicolai Pape, predecessoris nostri, Rex Bulgarorum, ad quorum consulta sepissime respondebat, cum toto Regno sibi commisso ad predicationem eius fuerat baptizatus, et Rex ipse ab eo Archiepiscopum postularat. Legatus quoque Michaelis Regis Bulgarici cum donis Regalibus Adriano Pape predecessori nostro Regias litteras presentarat, et postularat ab eo, ut aliquem ex Cardinalibus in Archiepiscopum eligendum dirigeret, quem post approbationem eorum ad Sedem Apostolicam remeantem ipse postmodum consecraret. Cumque idem Adrianus illuc cum duobus Episcopis quendam Subdiaconum direxisset, Bulgari corrupti donis Grecorum et promissionibus circumventi, Romanis eiectis, Grecos Presbiteros receperunt. Licet igitur tante memorie levitatis nos usque adeo induxerit ad cautelam, ut nullum ex fratribus nostris, Cardinalibus scilicet, presentialiter ad suam presenciam mitteremus, nichilominus tamen dilectum filium J. Capellanum et familiarem nostrum Apostolice Sedis Legatum, virum providum et discretum, quem nos et fratres nostri, sue religionis et probitatis obtentu, inter ceteros capellanos nostros specialis dilectionis in Domino brachiis amplexamur, ad te duximus destinandum : cui etiam commisimus vices nostras, ut in tota terra tua quoad spiritualia corrigat, que corrigenda cognoverit, et statuat, que secundum Deum fuerint statuenda. Per ipsum quoque Archiepiscopo terre tue pallium, insigne videlicet plenitudinis Pontificalis officii, destinamus, et iuxta formam, quam sub bulla nostra dirigimus, conferendum. Eidem quoque Legato nostro de [illegible]datis, ut si qui forsan in terra tua promovendi

ad ordines fuerint, vel in Episcopos consecrandi, per vicinos Catholicos dumtaxat Episcopos et ordinandos ordinet, et consecret consecrandos. Mandavimus quoque ipsi, ut de corona progenitoribus tuis ab Ecclesia Romana collata tam per libros veteres, quam alia documenta inquirat diligentius veritatem, et de omnibus tecum tractet, que fuerint pertractanda, ut cum per ipsum et nuntios tuos de omnibus redditi fuerimus certiores, consultius et maturius, prout procedendum fuerit, procedamus. Monemus igitur nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, quatenus Legatum ipsum, sicut personam nostram, benigne suscipias et honorifice studeas pertractare, salubria monita et statuta ipsius et tu ipse recipiens, et ab universa Bulgarorum et Blachorum Ecclesia recipi faciens et servari. Expedit enim tibi tam ad temporalem gloriam, quam salutem eternam, ut sicut genere, sic sis etiam imitatione Romanus, et populus terre tue, qui de sanguine Romanorum se asserit descendisse, Ecclesie Romane instituta sequatur, ut etiam in cultu Divino mores videantur patrios redolere. Datum Laterani V. kalendas Decembris (Pontificatus nostri anno quinto.)

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis Opera I. köt. 1113. l.; Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 16. l.)

147.

Bazilius zagorai, azaz bolgárországi érseknek levele III. Incze pápához. 1202.

Honoratissimo et Sanctissimo Summo Pontifici et Papae, Ego Basilius indignus Archiepiscopus Sanctitatis Vestre et pastor de Zagora, salutem, gaudium et adorationem merito vobis tamquam patri nostro speciali. Quamvis non possimus vos corporaliter adorare, vos tamen spiritualiter adoramus, notificantes Sanctitati Vestre, quod cum nos vidimus missum a vobis Dominicum Archipresbiterum Brundusinum, Deo gra-

tias egimus, qui non despexit nos humiles et indignos servos suos esurientes et sitientes gratiam et benedictionem Sancte Catholice et Apostolice Ecclesie: quia domini nostri Imperatores et nos voluimus a multis annis mittere ad vos, sed non potuimus; et nunc per voluntatem Omnipotentis Dei et Vestre Sanctitatis, quia misistis domino nostro Imperatori orationem et benedictionem, valde bene fecistis. Nos autem hec ab Imperatore discentes, qui nos fecit vocari, levavimus manus ad celum cum universo populo sic dicentes: „Memor fuit Dominus nostri, quod nos non cogitavimus.“ Unde nos omnes, parvi et magni, sicut boni filii rogamus sicut bonum patrem, ut dominus noster Imperator, quod petit a vobis, obtineat, quia dignus est hoc obtinere, quia ipse ac totum Imperium eius bonam devotionem ad Ecclesiam Romanam habent, tamquam heredes descendentes a sanguine Romano. Iterum rogamus Sanctitatem Vestram, quod sint vobis recommendati filius et socius noster Blasius Presbiter, Electus Civitatis Brandizuberensis, una cum fidelissimo nuntio vestro D. Archipresbitero Brundusino, quia eis commisit dominus noster Caloiohannes Imperator sua secreta, et quod isti dixerint vobis, et nostre littere, firmum habeatis: et precamur Sanctitatem Vestram, quod festinetis vestros nuntios destinare, quia tunc de missione vestra erimus certiores. Concedat vobis Dominus multos annos.

(Migne u. o. I. k. 1115. l. Theiner u. o. I. 17. l.)

148.

III. Incze pápának válasza Bazilius zagorai érsek levelére.
1202.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo de Zagora salutem et Apostolicam benedi[illegible]ia nobis in Beato Petro Apostolorum Prin-

cipe intelligimus esse dictum: „Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos“; cum ab innumeris sollicitudinibus, que nobis incumbunt, ad tranquillitatem convertimur nostre mentis, remotos etiam fratres et coepiscopos nostros, quos etsi habeamus absentes corpore, presentes tamen spiritu reputamus, confirmamus in his, que ad salutem eorum, et Ecclesie pertinent unitatem, ut sicut sunt in partem sollicitudinis evocati, sic etiam nostris monitis roborentur. Sane cum unum sit Ecclesie corpus, iuxta illud Apostoli: „Omnes unum corpus sumus in Christo“; extimari non debet in uno corpore capita esse plura, sed is dumtaxat post Dominum intelligendus est Ecclesie Dei caput, quem Jhesus Christus Dominus noster Vicarium sibi substituit, et caput eciam nominavit, dicens ad Petrum: „Tu vocaberis Cephas“, quod et Petrus interpretatur et caput. Sane cum ei Dominus pascendas commiserit oves suas, „Pasce, inquiens, oves meas“; ab ovili Christi, quod est Ecclesia, extraneum se demonstrat, qui caput eum habere noluerit et pastorem. Nos ergo, quos Dominus, licet immeritos, vicarios suos esse voluit, et Apostolorum Principis successores, ut paterne dilectionis affectum circa Bulgarorum et Blachorum Ecclesiam, que a Romanis etiam secundum carnem et sanguinem descendisse dicitur, per effectum operis monstraremus, iampridem dilectum filium . . . Archipresbiterum Brundusinum ad dilecti filii, nobilis viri Caloiohannis, Domini Bulgarorum et Blachorum presenciam duximus destinandum, qui tam ipsum, quam degentem sub eo populum Christianum in devotione Sedis Apostolice roboraret, et nos de puritate fidei et sinceritate dilectionis ipsius rediens redderet certiores. Gaudemus autem, et tuam prudentiam in Domino commendamus, quod Apostolice Sedis magisterium recognoscens, scripsisti gratiam et benedictionem Sancte Catholice et Apostolice Ecclesie te sitire, ac Deo gratiarum actiones egisse, quod predictus nobilis nostris meruerat litteris visitari. Volentes igitur adhuc plenius te ac Ecclesiam tibi commissam ecclesiastica unitate ac devotione Sedis Apostolice roborare, dilectum filium Johannem capellanum et familiarem nostrum, Apostolice Sedis Legatum, virum providum et discretum, quem nos et fratres nostri sue religionis et probitatis obtentu inter capellanos nostros specialis dilectionis in Domino brachiis amplexamur,

ad te et nobilem memoratum duximus destinandum, cui etiam commisimus vices nostras, ut in tota terra tua quoad spiritualia corrigat, que corrigenda cognoverit, et statuat, que secundum Deum fuerint statuenda. Per ipsum quoque fidelitati tue pallium, insigne videlicet plenitudinis Pontificalis officii, destinamus, tibi iuxta formam, quam sub bulla nostra dirigimus, conferendum. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attente, per Apostolica scripta mandantes, quatenus Magisterium et Primatum Sedis Apostolice recognoscens, in nostra et Ecclesie Romane devotione persistas, et Legatum ipsum sicut personam nostram benigne recipias et honorifice studeas pertractare, salubria monita et statuta ipsius et tu ipse recipiens, et ab universa Bulgarorum et Blachorum Ecclesia recipi faciens et servari, ut qui a Romanis traxerunt originem, Ecclesie Romane instituta sequantur. Noveris autem, quod eidem Legato nostro dedimus in mandatis, ut si qui forsan in provincia tua promovendi ad ordines fuerint, vel in Episcopos consecrandi, per vicinos, Catholicos duntaxat Episcopos, et ordinandos ordinet, et consecrandos consecret. Mandavimus quoque ipsi, ut de corona progenitoribus eiusdem nobilis ab Ecclesia Romana collata, tam per libros veteres, quam alia documenta inquirat diligentius veritatem, et de omnibus tecum tractet, que fuerint pertractanda, ut cum per ipsum tum nuntios tuos de omnibus redditi fuerimus certiores, consultius et maturius, prout procedendum fuerit, procedamus. Datum Laterani V. kalendas Decembris.

(Migne u. o. I. köt. 1116. l.; Theiner u. o. I. köt. 17. l.)

149.

Bellota bolgár fönöknek levele III. Incze pápához. 1202.

Ego, Bellota Princeps, nimis peccator, adoro majorem Sanctitatem Vestram superexaltatam universo mundo. Facimus tibi notum, quod, veniente ad nos nuntio vestro, Archipresbytero Dominico, et referente ad nos de sanctitate et oratione vestra, valde gratum habuimus. Et ego saluto ex parte Dei majorem Sanctitatem Vestram, et peto orationem vestram et benedictionem Sanctitatis Tuae, ut ego debeam esse particeps, et uxor, filii mei et tota domus mea, gratiae Ecclesiae Romanae, et quicunque primum per nos transierit, nobis deferat scripta vestra et vestram benedictionem, ut in vestris orationibus confirmemur.

(Bolgár nyelvből latinra fordítva. Migne u. o. I. köt. 1116. l.; Theiner u. o. I. köt. 18. l.)

150.

III. Incze pápa válasza. 1202.

Innocentius Episcopus stb. Recepimus litteras, quas per dilectum filium . . . Archipresbyterum Brundusinum vestra nobis nobilitas destinavit, benignitate quam decuit; et quae significastis per eas intelleximus diligenter. Gaudemus autem in Domino, et vestrae nobilitatis prudentiam commendamus, quod circa nos et Romanam Ecclesiam pure geritis devotionis affectum et benedictione nostra muniri petitis, et orationibus adiuvari. Monemus igitur nobilitatem vestram et exhortamur attentius, et per Apostolica scripta mandamus, quatenus in nostra et Apostolice Sedis devotione humiliter persistentes,

dilectum filium J... Capellanum
stolice Sedis Legatum, virum p
nos et fratres nostri, sue religion
ceteros capellanos nostros specia
chiis amplexamur, benigne reci
procuretis. Nos enim habentes
oramus ad Dominum, ut sic per
transire, quod tandem obtineati
kalendas Decembris.

(Migne u. o. I. köt. 1118. l.; T

151.

*III. Incze pápának levele a franczia kere
a velenczeiek számára elfoglalták, melylyel
kötelezi. 1202. végén.*

Innocentius Episcopus etc. Comitibus,
crucesignatis. Tacti sumus dolore cordis in
modico moerore turbati, quod qui a propri
milites recessistis, in via, imo in invio potius
tes facti estis; et qui miseratis manum ad ar
retrorsum jam apti non estis, juxta sententia
Regno Dei. Cum enim ab Aegypto in Hierusa
non novissetis, ab Hierosolima descendistis po
tum, et retro cum Loth conjuge respexistis; pro
eadem estis in salis statuam immutati, non illius
sacrificio jubetur apponi, sed illius verius, de q
„Si sat evanuerit, inquiens, in quo satietur? ad n
ultra, nisi ut mittatur foras, et ab omnibus conculc
cum crucem tuleritis propter Christum, in eum ar
dum convertistis; et qui debueratis Sarracenorum
expugnare, Christianorum Jaderam occupastis.

enim, quod cum illuc navigio venissetis, signa vestra contra civitatem protinus expandentes, tentoria in obsidione fixistis, vallavistis undique civitatem, et muros ipsius non sine multa effusione sanguinis suffodistis. Cumque cives subire cum Venetis judicium nostrum vellent, nec in hoc etiam apud vos potuissent misericordiam invenire, circa muros suos Crucis imagines suspenderunt. Sed vos in injuriam Crucifixi non minus civitatem impugnastis et cives, sed eos ad deditionem violenta dextera coegistis. Debuerant autem vos a tam nequissimo proposito vel reverentia crucis assumptae, vel charissimi in Christo filii nostri Henrici, Regis Hungarorum illustris, et nobilis viri Andreae Ducis, fratris ejus, devotio, qui pro terrae sanctae subsidio crucis signaculum assumpserunt, vel saltem Apostolicae Sedis auctoritas, quae vobis curavit districtius inhibere, ne terras Christianorum invadere vel laedere tentaretis, nisi vel ipsi vestrum iter nequiter impedirent, vel alia causa justa vel necessaria forsan occurreret, propter quam aliud agere, accedente consilio Legati possetis. Ne vero praemissa inhibitio segniter audiretur, si qui contra eam venire praesumerent, eos denuntiavimus excommunicationis vinculo innodatos et beneficiis indulgentiae, quam Apostolica Sedes crucesignatis indulsit, immunes. Caeterum licet dilectus filius noster Petrus, tituli Sancti Marcelli Presbyter Cardinalis, Apostolicae Sedis Legatus, prohibitionis nostrae tenorem quibusdam ex vobis exponere curavisset, et tandem litterae nostrae vobis fuissent publice praesentatae, nec Deo nec Sedi Apostolicae detulistis, sed ut se redderent, coegistis miseros Jadertinos. Veneti ergo in oculis vestris subverterunt muros civitatis ejusdem, spoliaverunt ecclesias, aedificia destruxerunt et vos cum eis Jadertinorum spolia divisistis. Licet autem super hoc fuerimus non modicum conturbati, gaudemus tamen in Domino, quod culpam vestram cognoscitis, et eam proponitis per poenitentiam expiare, sicut venerabilis frater noster Suessionensis Episcopus, et alii, qui venerunt cum eo, ex parte vestra nobis humiliter intimarunt; qui etsi vestrum apud nos extenuarint excessum, noluerunt tamen, quia nec poterant, contumaciter excusare. Intelleximus namque per eos, quod non inducti propria voluntate, sed quasi quadam necessitate coacti, ad expugnationem Jaderae processistis, licet hoc tantae crudelitatis auda-

ciam non excuset, cum in hujusmodi necessitate induxeritis vosmetipsos, et cum pellem pro pelle, ac cuncta quae habet homo debeat dare pro anima sua. Ut igitur crimen vestrum penitus expurgetur, monemus universitatem vestram et exhortamur attentius, et per Apostolica vobis scripta districte praecipiendo mandamus, quatenus de tanto poenitentes excessu, et satisfacientes congrue de peccato, per poenitentiam placare Dominum, et per satisfactionem proximum studeatis, universa reddentes, quae ad vos de Jadertinorum spoliis devenerunt, et a similibus de caetero penitus abstinentes. Quia vero sententiam Sedis Apostolicae, quam pro facto proprio incurristis, praeter auctoritatem nostram nullus valuit relaxare, cum inauditum sit hactenus, ut quisquam eos, quos Ecclesia Romana ligasset, absolvere attentaret, nisi, forsan in mortis articulo constitutos, sicut ipsa permittit; ideoque absolutio illa nulla fuerit, quam vobis exhibuerunt Episcopi vobiscum in exercitu constituti, dilecto filio P... tituli Sancti Marcelli Presbytero Cardinali, Apostolicae Sedis Legato, dedimus in mandatis, ut vel per se, vel per alium virum discretum, ab eis qui nondum juraverunt nostris stare mandatis, hujusmodi exigant et recipiant juramentum; a juratis autem exposcant, ut se jurasse taliter in eorum praesentia recognoscant, et sic vobis auctoritate nostra suffulti juxta formam Ecclesiae munus absolutionis impendant. Deinde salvo in aliis mandato nostro vobis injungant sub debito juramenti, ut vos, Comites et Barones, per litteras vestras apertas cum sigillis pendentibus, tam vos, quam successores vestros Sedi Apostolicae obligetis, quod ad mandatum eius de tanta praesumptione satisfactionem curabitis exhibere, omnibus autem praecipiant in communi, ut a similibus de caetero penitus caveatis, nec invadentes terras Christiaoorum, nec laedentes in aliquo, nisi forsan illi vestrum iter nequiter impedirent, vel alia justa, sive necessaria causa forsan occurreret, propter quam aliud agere interveniente Apostolicae Sedis consilio valeretis. Caeterum verba quaedam in ore posuimus Episcopi memorati, quae ipse vobis poterit fideliter explicare. Monemus igitur universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per Apostolica scripta mandamus, quatenus praedicto Regi Hungariae humiliter supplicetis, ut de innata sibi Regali clementia super offensa, quam

commisistis in eum, pro Deo et propter Deum vobis dignetur misericordiam exhibere.

(Migne u. o. I. köt. 1179. sk. ll.)

152.

Imre király levele III. Incze pápához, melylyel a Jádra tekintetében tett intézkedésekért köszönetet mondván, a pápát arra kéri, hogy az esztergami érsekre az apostoli szék követségét ne bízza. 1203.

Venerabili in Christi patri I. Dei gratia Sacrosancte Romane Ecclesie Summo Pontifici, H. eadem gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servieque Rex, salutem et filialem in omnibus reverentiam. Paternitatis Vestrae Sanctitatem uberrima gratiarum exequimur actione, quia, sicut fidelis noster clericus R. Colocensis Prepositus nobis significavit, Barones Francie crucesignatos pro injuria nobis illata et pro malis factis eorum, que inique contra nos egerunt, publice redarguistis et pravis mentibus ipsorum vestre paterne auctoritatis et indignationis terrorem incussistis. Unde Sanctitatem Vestram modis quibus possumus exoramus, ut ea, que circa negotia nostra misericorditer incepistis, ad commodum finem paterna benignitate perducere non desistatis, et barones jamdictos ad talem satisfactionem per rigorem correctionis et discipline vestre compellatis, ut civitatem nostram in priori statu et integritate cum omnibus ablatis nobis restituant. Ad hec pietatem vestram, licet jam sepe ac sepius nostrarum precum super hoc uniformes receperitis litteras, humiliter duximus exorandam, quatinus si J. Strigoniensis Archiepiscopus, qui noster est inimicus manifestus, ad presentiam vestram accedens legationem vel aliquid tale, unde Regni nostri tranquillitas possit disturbari, a vobis impetrare voluerit, nostrarum precum ac justitie intuitu petitiones ejus nullatenus admittatis, quia si legationis officium Vestra ei concederet Pa-

ternitas, nos illud nullatenus equanimiter possemus sustinere precipue cum in brevi, si Deo placeat, ad exsolutionem votivi itineris transfretare habeamus in proposito, et cum ipse, qui nobis presentibus contraire et adversari non desistit, multo crudelius nobis absentibus contra Regni nostri pacem desevire indubitanter credamus. Ceterum si Paternitati Vestre placeret, ut aliquando ex vestro latere de vestris Cardinalibus ad Regnum nostrum Legatum transmitteretis, solita eum benignitate reciperemus et pro reverentia Sacrosancte Romane Sedis in omnibus honorifice tractaremus. In omnibus autem presentium latori, que de predicto Archiepiscopo ex parte nostra vobis viva voce dixerit, indubitanter credatis.

(Huillard-Bréholles, Examen des chartes de l'église Romaine contenues dans les rouleaux dits rouleaux de Cluny, Paris 1865. 78. l.)

153.

A franczia keresztesek nyilatkozata III. Incze pápa 150. sz. alatti határozatára. 1203.

B. Flandriae et Hainoviae, L. Blezensis a Claromontensis et H. Sancti Pauli Comites, Oddo de Chanliet, et W. frater ejus, omnibus ad quos litterae istae pervenerint, salutem in Domino. Notum fieri volumus, quod super eo, quod apud Jaderam incurrimus excommunicationem Apostolicam, vel incurisse nos timemus, tam nos, quam successores nostros Sedi Apostolicae obligamus, quod ad mandatum ejus satisfactionem curabimus exhibere. Datum apud Jaderam anno Domini 1203. mense Aprilis.

Migne u. o. II. köt. 104. l.)

154.

Ugyanazoknak jelentése III. Incze pápához ugyanazon tárgyban. 1203.

Sanctissimo Patri et charissimo domino, I. Dei gratia Summo Pontifici, B. Flandriae et Hainoviae, L. Blezensis et Claromontensis, et H. Sancti Pauli Comites, milites sui, cum promptissima ad omne obsequium voluntate, oscula pedum. Intellecto Paternitatis vestrae mandato, et tam vestris quam venerabilis Patris, P. tituli Sancti Marcelli Presbyteri Cardinalis, Apostolicae Sedis Legati, litteris per nuntium ipsius et nostros veneratione condigna receptis, prompta sumus devotione in omnibus exsecuti, et secundum formam expressam in litteris vestris juramento praestito, sive recognito, absolutionis Apostolicae sumus beneficium censecuti, et litteras, quas petistis, juxta mandatum dicti Legati eidem remisimus, quarum etiam tenorem per latorem praesentium Apostolatui vestro duximus intimandum, de vestra Apostolica pietate confisi, quod mandatum vestrum, quantumcunque ex paterna severitate dure sonet exterius, pro obedientia filiorum et devotione promptissima nihil nobis vel haeredibus nostris interius continere debeat captiosum. Tenor siquidem dictarum litterarum hic est:

B. Flandriae stb. (mint fentebb 153. sz. a.)

Sane, litteris istis sigilla nostra Comitum sine contradictione libenter appendimus, sed Baronum sequentium, hoc est Od. et W. fratris ejus intelleximus defuisse, licet et Barones se esse confessi sint, sicut ab illis accepimus, quibus fuit absolutionis vestrae officium delegatum, et illis injunctum fuerit, in virtute praestiti juramenti statim absolutione concessa, ut litteras, quas recepistis emitterent. Super facto autem Illustris viri ac Principis exercitus nostri, Marchionis Montisferrati, quo videlicet, pro Apostolica reverentia et de conservatione stolii vestra voluntate complenda, ostensionem litterarum ve strarum humiliter impedivit ad tempus, donec videlicet iterata jussione Sanctitas Vestra praeciperet, quod in hac tempestate

super his agendum foret, supplicamus piissime Paternitati Vestrae, ut Divini amoris intuitu non feratis indigne; certissime tenentibus vobis, quod, si ostensae fuissent litterae... Duci et Venetis, eo loco et tempore, quod ipsa die, et stolium ruptum, et nunc fuisset dissolutus exercitus. Sane, per magistrum Joannem Noviomensem, nuntium nostrum, accepimus, quod ipse pro dissimulanda excommunicatione Venetorum ad tempus, pro ipso periculo dissolutionis exercitus, Paternitati Vestrae propensius supplicasset, et non fuisset auditus, et quod super hoc imposuisset ei praeceptio vestra silentium. Nihilominus tamen voluntatem vestram inquirere iterata consultatione maluimus, quam in corporum et animarum nostrarum periculum, et terrae sanctae desolationem, et inimicorum crucis insultationem atque derisum, contra voluntatem etiam vestram, sicut omnino credimus, et per nuntios vestros intelleximus, per dictarum ostensionem litterarum stolium scinderetur. Illud autem certissime teneat Paternitatis Vestrae discretio, quod quidquid super litteris eisdem praeceperit jussione, quidquid inde contingere debeat, sive dictus Marchio, sive cuicunque ex nobis injunxeritis, faciet incunctanter.

(Migne u. o. II. köt. 103. l. Tafel és Thomas, Urkunden zur älteren Handels und Staatsgeschichte der Republik Venedig I. k. 411. l. Ezen levélre nézve l. Montferrati Bonifácz grófnak ugyanazon évi levelét Fejérnél Cod. Dipl. II. köt. 399. l.)

155.

III. Incze pápának levele ugyanazon tárgyban a franczia keresztesek vezéreihez. 1203.

Innocentius Episcopus etc. B. Marchioni Montisferrati, B. Flandriae, L. Blesensi et H. Sancti Pauli Comitibus. Cum in manu valida et extento brachio egressi fueritis de Aegypto, ut vos ipsos Domino in sacrificium offerretis, doluimus non modi-

cum et dolemus, quod Pharao vos persequitur fugientes, vel vos potius sequimini Pharaonem, qui vos, sub quadam necessitatis specie ac velamine pietatis, sub jugo peccati vetustae nititur subdere servituti. Doluimus autem, sicut praemisimus, et dolemus, pro nobis pariter, et pro vobis, et pro universo populo Christiano. Pro nobis, quia, dum quod seminaveramus in lacrymis, per Legatos et litteras nostras, vobis et aliis saepius, non absque quadam amaritudine cordis et corporis anxietate non modica verbum Domini proponentes, et exhortantes nominis Christiani cultores ad vindicandam injuriam Jesu Christi, credebamus nos in exsultatione messuros, ex improviso messi nostrae inimicus homo superseminavit zizania, et sic semina vitiavit, ut in lolium degenerasse triticum videatur. Pro vobis autem, quoniam, cum expurgassetis vetus fermentum, et crederemini jam penitus veterem hominem cum suis actibus exuisse, modicum fermenti, et utinam modicum, corrupit denuo totam massam, et dum vestimenta vestra candida non servastis, quasi veterem reinduistis amictum, manum retrahentes ab aratro, et respicientes cum conjuge Loth retrorsum; ita ut jam apti non videremini, secundum Apostolum, Regno Dei. Pro populo autem Christiano doluimus et dolemus, quoniam inde humiliatur amplius, unde credebatur potius exaltari. Cum enim multi, qui vos praecesserant in Terrae Sanctae succursum, quod non ascenderatis audito, ad propria sunt reversi de proximo vestro passagio diffidentes; Saraceni de accessu vestro dubii, et illorum recessu securi, contra Christianos animos assumpserunt, et qualiter peccatis exigentibus praevaluerint contra eos referre nolumus, cum sit fere ubilibet divulgatum. Gaudemus autem, quod receptis litteris nostris, errancum in vobis intelligentes excessum, devote ac humiliter mandatum estis Apostolicum exsecuti, et, juramento praestito vel recognito, absolutionis beneficium percepistis, vos et successores vestros, filii Comites, cum duobus Baronibus Gallicanis, ad satisfaciendum juxta mandatum nostrum, super eo, quod apud Jaderam excommunicationis sententiam incurristis, per patentes litteras obligantes. Utinam autem poenitentia vestra sit vera, ut sic poeniteatis videlicet de commissis, quod a similibus de caetero caveatis; quoniam qui adhuc agit, quod poenitet, non est poenitens, sed illusor, et cani reverso ad vo-

mitum comparatur poenitens rediens ad peccatum. Est quoque levius peccatum, quod semel committitur, quam quod comissum semel postmodum iteratur. Nullus itaque vestrum sibi temere blandiatur, quod terram Graecorum occupare sibi liceat vel praedari, tanquam minus sit Apostolicae Sedi subjecta, et quod..... Imperator Constantinopolitanus, deposito fratre suo, et etiam excaecato, Imperium usurpavit. Sane, quantumcunque in hoc vel aliis idem Imperator, et homines ejus jurisdictioni commissi delinquant, non est tamen vestrum de ipsorum judicare delictis, nec ad hoc crucis signaculum assumpsistis, ut hanc vindicaretis injuriam, sed opprobrium potius crucifixi, cujus vos obsequio specialiter deputastis. Monemus igitur nobilitatem vestram, et exhortamur attente, et per Apostolica vobis scripta praecipiendo mandamus, quatenus nec decipiatis vos ipsos, nec ab aliis decipi permittatis, ut sub specie pietatis agatis illa, quod absit! quae redundent in vestrarum perniciem animarum, sed cessantibus potius occasionibus frivolis et necessitatibus simulatis, in Terrae Sanctae transeatis subsidium, et crucis injuriam vindicetis, accepturi de hostium spoliis, quae vos, si moram feceritis in partibus Romaniae, oporteret forsitan a fratribus extorquere. Aliter enim, quia non possumus nec debemus, remissionis vobis gratiam nullatenus pollicemur. Inhibitionis autem nostrae tenorem, qua vobis, sub excommunicationis interminatione, vetuimus ne terras Christianorum invadere vel laedere tentaretis, nisi vel ipsi vestrum iter nequiter impedirent, vel alia justa et necessaria causa forsan occurreret, propter quam aliud agere, interveniente Legati nostri consilio, valeretis, memoriter retinere vos volumus, et monemus, ne contra eam leviter veniatis. Ne autem culpa Ducis et populi Venetorum in poenam vestram redundet, volumus et mandamus, ut litteras nostras, quas ipsis assignandas duxerimus, et quae adhuc apud vos esse noscuntur, assignari faciatis eisdem, ne ipsi excusationem in peccatis assumant. Datum Fer — — — — anno sexto.

(Migne n. o. I. köt. 106. l.)

156.

III. Incze pápának levele a franczia keresztesekhez ugyanazon tárgyban. 1203.

Innocentius Episcopus etc. crucesignatis. Si vere vos poenitet de commisso, et plene proponitis satisfacere de peccato, Dominum vobis credimus, imo novimus jam placatum. Si ergo Veneti potuerint ad satisfactionem induci, et absolutionis beneficium meruerint obtinere, secure cum eis navigare poteritis et praelium Domini praeliari. Quod si nec satisfacere forte voluerint nec absolvi, utpote qui non dolere sed gaudere dicuntur potius de commisso, permittimus vobis, ut cum ipsis usque in terram Saracenorum, vel Hierosolymitanam provinciam, juxta quod inter vos et ipsos convenit vel honeste convenerit, navigio transeatis, quanto minus poteritis, cum dolore tamen et amaritudine cordis, et sub spe veniae, communicantes eisdem. Cum enim jam a vobis majorem nauli receperint quantitatem, nec ad eam possint restituendam induci, aut etiam coarctari, si aliter fieret, videremini vos damnum ex poenitentia, ipsi autem praemium ex contumacia, reportare; cum ad hoc debitum exsolvendum ipsi vobis maneant obligati, et ab excommunicatis exigi possit et recipi, quod debetur. Est autem cautum in jure, quod, si quisquam per terram haereticorum aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere poterit ab eisdem. Praeterea, si paterfamilias domus excommunicationis sententia fuerit innodatus, a participatione ipsius familia excusatur. Licet ergo Dux Venetorum dominus navium, tanquam paterfamilias domus in excommunicatione persistat, vos tamen, tanquam ipsius familia, dum in navibus ejus fueritis, ipsius excommunicatio non continget, et excusabiles eritis apud Deum, si, in excommunicatorum navibus existentes, cum dolore cordis sub spe poenitentiae excommunicatis ipsis communicaveritis, in quibus communionem eorum nequiveritis evitare. Verum, cum vel in terram Saracenorum vel Hierosolymitanam provinciam de navibus

vos descendere continget, nisi Veneti ad satisfaciendum, et recipiendum juxta formam Ecclesiae absolutionis beneficium, inducti fuerint vel compulsi, cum eis nullatenus praesumatis praelium Domini praeliari, ne, si, eis habentibus aliquid de anathemate, in crucis insurrexeritis inimicos, non praevaleatis in eos, sed, terga vertentes, fugiatis potius et cadatis. Nam in libro Josue legitur, quod, cum Achan, filius Charmi, pallium coccineum valde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum de Jerico anathemate rapuisset, iratus est Dominus Israeli. Unde cum adversus Hai ascendissent tria millia pugnatorum, statim terga vertentes percussi sunt a viris urbis Hai, et corruerunt ex eis triginta et sex homines; persecutique sunt eos adversarii de porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes; nec prius Dominus urbem Hai in manus tradidit Israel, quam Achan populus lapidavit, et omnia, quae illius fuerant, igne consumpsit. In Paralipomenon etiam, cum Josaphat, Rex Judae, cum Ochosia, Rege Israel, cujus opera pessima fuerant, amicitias inivisset, fecissentque naves, quae irent Tharsis, Eliezer, filius Dodaci de Maressa, ad Josaphat prophetasse legitur et dixisse: „Quia habuisti foedus cum Ochosia, percussit Dominus opera tua, contritaeque sunt naves, nec potuerunt ire Tharsis.“ (II. Par. xx.) In libro autem Machabaeorum legitur, quod, cum Judas contra Gorgiam, praepositum Idumeae, cum tribus millibus peditum et quadringentis equitibus ascendisset, in congressu contigit paucos ruere Judaeorum; cumque postmodum Judas prostratorum corpora in paternis sepulcris ponere voluisset, invenit de idolorum donariis, quae apud Jamniam fuerant, et a quibus prohibet lex Judaeos, sub tunicis occisorum. Factum est igitur omnibus manifestum, ob hanc causam eos, qui ruerant, corruisse. Ne autem victualia vobis desint, charissimo in Christo filio nostro Imperatori Constantinapolitano scribemus, ut, juxta quod per litteras suas nobis ipse promisit, victualia vobis faciat exhiberi. Quodsi forsan ea vobis contingeret denegari, cum tamen vos devoveritis ad commune obsequium Crucifixi, cujus est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum, et universi, qui habitant in ea, posset utique non absurdum videri ad similitudinem Imperatoris terrae, de quo cautum est in jure civili, quod si ejus exercitus indiguerit alimentis,

ea possit accipere undecunque, possitis et vos cum timore Domini, sub satisfaciendi proposito, ad necessitatem tantum, ea sine personarum accipere laesione. In libro namque Judicum reperitur, quod cum Gedeon Zebee et Salmana Reges Madian persequeretur instanter, et primo a viris Socoth, ac secundo ab habitatoribus Phanuet, panes pro populo, qui secum venerat, et jam quasi defecerat, postulasset, quia ei, quod postulaverat denegarunt, victor reversus tulit seniores civitatis Socoth et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis atque comminuit viros Socoth; turrim quoque Phanuel subvertit, occisis habitatoribus civitatis. Necessitas enim, maxime cum insistitur operi necessario, multum et in multis excusat. Cum enim Dominus Sabbato per sata transiret, et vellerent discipuli ejus spicas, ac manducarent manibus confricantes, et quidam Pharisaeorum ad discipulos: „Quid facitis, quod non licet in Sabbatis" (Luc. VI.) proclamarent; Jesus eis legitur respondisse: „Nec hoc legistis, quod fecit David, cum esuriret ipse, et qui cum eo erant, quomodo venit in domum Dei, et panes propositionis sumpsit, et manducavit, et dedit his, qui cum ipso erant, quos non licebat nisi tantum sacerdotibus manducare?" (Ibid.) Et consequenter adjecit, quia Filius hominis dominus est etiam Sabbati. Sed et hoc negotium Filii hominis est, et praelium Domini, quod intenditis praeliari. Haec autem exempla de Scripturis Sanctis induximus, non ut concedamus rapinam, sed ut toleremus, quod ex gravi necessitate sine grandi dispendio vitari non posset. Provideatis autem prudenter et caute, ut si forte Veneti voluerint occasiones aliquas invenire, quod exercitus dissolvatur multa pro tempore dissimulare ac tolerare curetis, donec ad locum perveneritis destinatum, ubi, opportunitate accepta, eorum, ut expedit, militiam comprimatis.

(Migne u. o. II. köt. 107. l.)

157.

A franczia és velenczei keresztesek levele III. Incze pápához, melylyel Jádra és Konstantinápoly városoknak elfoglalását jelentik. 1203.

Quanta fecerit nobis Dominus, immo non nobis, sed nomini suo quantam dederit gloriam hiis diebus, quanta possumus brevitate perstringimus, ipso praenotantes initio, quia, ex quo urbem transgressionis exivimus (sic enim Jaderam nominamus, cujus excidium vidimus, dolentes quidem, et necessitate compulsi), nihil inter nos ordinatum esse meminimus, quod communiter ad utilitatem pertineret exercitus, quin illud in melius providentia Divina mutaverit, sibique totum vindicans, stultam fecerit sapientiam nostram. Hinc est, quod eorum, quae facta sunt apud nos gloriosa, omnem a nobis gloriam jure repellimus, quippe qui operis adhibuimus parum, consilii nihil. Unde necesse est, ut, si quis ex nobis voluerit gloriari, in Domino glorietur, non in se, vel in altero. Foedere igitur Jadere confirmato, cum Illustri Constantinapolitani quondam Imperatoris Isaachii filio Alexio, cum victualibus omnibus et rebus egentes terrae Sanctae videremur gravamen potius illaturi, sicut et alii ex nobis, qui nos precesserant, quam juvamen aliquod allaturi, nec terre Saracenorum in tanta egestate nos crederemus applicare potentes, verisimilibus quidem rumoribus et argumentis inducti, quod dicti Alexii suspiraret adventum Regie pars potior civitatis et pondus Imperii, quem electione concordi cum sollempitate debita Imperiali diademate sublimasset, contra consuetum ordinem temporis, aura favente, obedientibus Domino ventis, et mari, ad urbem Regiam preter omnem spem prospere applicuimus et in brevi. Sed nec adventavimus improvisi, qui usque ad sexaginta millia equitum, preter pedites, in urbe reperimus, et transilientes loca tutissima, pontes, turres et flumina, sine damno nostrorum, terra et mari obsedimus civitatem et tyrampnum pariter, qui, comisso in fratrem parricidio, fasces Imperii diutina in-

cubatione polluerat. Preter igitur omnium opinionem universorum civium mentes contra nos invenimus obfirmatas, nec aliter contra dominum suum civitatem muris et machinis observatam, quam si adventasset populus infidelis, qui loca Sancta polluere et religionem proponeret inexorabiliter evellere Christianam. Imperii siquidem crudelissimus incubator, domini sui et fratris Imperatoris orbator et proditor, quique eundem carcere perpetuo sine crimine condempnasset, idem filio ejus illustri facturus Alexio, si non eundem a manibus ejus felix eripuisset exilium, prehabita in populo detestabili concione, potentes simul et plebem sermonibus adeo infecerat venenatis, ut ad subversionem libertatis antique Latinos assereret adventare, qui Romano Pontifici locum et gentem restituere properarent, et Latinorum legibus Imperium subjugare. Hec profecto res sic omnes contra nos animavit pariter et armavit, ut contra nos et exulem nostrum viderentur omnes pariter conjurasse. Sepius ergo per nuntios nostros, immo per ipsum exulem nostrum, et Barones nostros a civibus postulantes audiri, nec adventus nostri causam, nec petitionis modum potuimus explicare; sed quotiens terra vel mari stantibus in muro sermones obtulimus, totiens retulimus tela pro verbis. Considerantes igitur, quod preter spem nostram cuncta contingerent, in eum statum necessitatis impacti, ut statim necesse haberemus aut perire aut vincere, cum obsidionem ipsam nulla ratione in quindecim dies protelare possemus, quos victualium omnium incredibilis urgeret angustia, non ex desperatione quidem, sed inspirata quadam securitate Divinitus suspirare cepimus ad bella, paucissimi (promptissimi) periculis non audacter opponere, et incredibiliter in omnibus obtinere, ad conflictum etiam campestrem sepius ordinati, inestimabilem multitudinem fuga in urbe ignominiosa conclusimus. Aptatis igitur interim terra et mari bellicis instrumentis, die obsidionis octavo violenter civitas introitur, grassatur incendium, disponit in campo contra nos acies Imperator, et paratis nobis excipere venientem, constantiam nostram cum paucitate miratus, ignominiose frena reflectit, in urbem retrogressus ardentem. Ipsa nocte fugam cum paucis aggreditur, suamque in urbe relinquit uxorem et parvulam prolem. Eadem re comperta, nescientibus nobis, Grecorum Proceres in palatio con-

gregantur, et exulis nostri sollempnis celebratur electio. seu potius restitutio declaratur, insperatamque letitiam copiosa in palatio luminaria protestantur. Mane facto prodit in castra copiosa Grecorum Procerum multitudo, suumque gaudio querit electum, restitutam civitati asserit libertatem, et regredienti filio ad fasces Imperii, cum gaudio inestimabili, sublevatum de carcere caput patris Isachii, quondam Imperatoris, ostendunt. Preordinatis itaque, que necessaria videbantur, ad Ecclesiam Sancte Sophie novus Imperator cum solemni processione deducitur, et exuli nostro sine omni contradictione Imperiale restituitur diadema cum plenitudine potestatis. Hiis peractis ad solutionem promissorum prosilit Imperator, et promissa rebus accumulat, victualia servitio Domini profutura nobis omnibus prebet in annum; ducenta marcarum millia nobis solvere pergit, et Venetis sumptibus suis stolium prolongat in annum, seque juramento astringit, quod erigere nobiscum debeat Regale vexillum, et in passagio Martii nobiscum ad servitium Domini proficisci, cum quantis poterit millibus armatorum; et sub eadem promissione concludit, quod eam reverentiam prestare debeat Romano Pontifici, quam antecessores sui, Imperatores Catholici, predecessoribus suis Pontificibus pridem impendisse noscuntur, et Ecclesiam Orientalem ad hoc idem pro viribus inclinare, ac toto vite sue tempore milites quingentos cum sumptibus suis in terra Sancta honorifice provisurum ad servitium Redemptoris.

[Migne u. o. II. köt. 237. l.; Tafel G. L. F. és Thomas G. M., Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig. Bécs 1856. I. köt 428. sk. ll.)

Innocentius Episcopus etc. Nobilibus viris, B. Marchioni Montis Ferrati, et B. Flandriae, L. Blesensi, et H. Sancti Pauli Comitibus, et aliis Baronibus, et militibus crucesignatis: spiritum consilii sanioris. Quia veremur vos iterato excommunicationis esse labe pollutos, et utinam non incurreretis fidei laesionem, ideo ad cautelam vobis spiritum sanioris consilii loco salutationis et benedictionis optamus. Licet enim, sicut ex litteris vestris accepimus, apud charissimum in Christo filium nostrum, Alexium, Constantinopolitanum Imperatorem illustrem, institeritis, et obtinueritis ab eodem, ut juramento firmaret se omnem devotionem nobis et successoribus nostris substituendis canonice impensurum, quam antecessores sui, Imperatores Catholici, praedecessoribus nostris, patribus orthodoxis, Romanis Pontificibus, noscuntur antiquitus impendisse: promisso pariter, quod, opportunitate concessa, Orientalem Ecclesiam ad id prudenter inclinabit pariter et potenter; valde tamen praesumitur a quibusdam, quod id potius ad excusationem vestram feceritis, ut per hoc vestrum velaretis excessum, quam ut ad matrem filia, membrum ad caput, et pars rediret ad corpus. Verum, quia opera testimonium perhibent veritati, qua id intentione feceritis, melius effectus subsequens demonstrabit, si videlicet Imperator ipse se juramentum hujusmodi praestitisse per litteras confiteatur apertas, quas nobis dirigat in testimonium reservandas; si apud Patriarcham efficiat, ut per solemnes nuntios Ecclesiae Romanae Primatum et magisterium recognoscat, et reverentiam nobis et obedientiam repromittat, et pallium de corpore Beati Petri sumptum, sine quo Patriarchale officium exercere rite non potest, ab Apostolica Sede requirat. Quod si forsan hoc devotionis primordium circa suae promotionis initia denegarit, et noluerit, quod scribimus adimplere, nec oculus vester simplex fuisse videbitur, nec intentio ejus pura;

imo primae transgressioni, quam apud Jaderam incurritis videbimini addidisse secundam, dum arma, quae in hostes crucis credebamini assumpsisse, in Christianorum excidium iterum convertistis, nisi forsan ad extenuandam culpam et poenam, ex zelo, quem circa matrem vestram Ecclesiam Romanam habetis, cui fuerant indevoti, quod de Graecorum inchoastis Ecclesia, studueritis consummare. Istud igitur erit et verum devotionis ejusdem Imperatoris indicium, et vestrae simplicitatis evidens argumentum. Caeterum, licet optemus, ut, per studium et sollicitudinem vestram, ad devotionem et reverentiam Apostolicae Sedis Constantinopolitana Ecclesia revertatur, quia tamen ad subsidium terrae Sanctae propensius aspiramus, ne succursus ejus dilatus hactenus diutius differatur, monemus universitatem vestram et exhortamur in Domino, et per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus reconciliati ecclesiasticae unitati, peccatorum vestrorum maculas poenitentiae lacrymis expietis, ut, a criminum labe purgati, bellum Domini possitis, juxta primum mentis vestrae propositum, in puritate cordis et corporis laudabiliter praeliari. Ad recuperationem igitur terrae Sanctae totis viribus insistatis, quoniam id erit vobis potissimum et apud Deum meritorium, et apud homines gloriosum. Nos autem, quod ipsi terrae viderimus expedire, studebimus, dante Domino, efficaciter procurare. Datum Anagniae stb.

(Migne u. o. II. köt. 260. l.)

159.

III. Incze pápának rendelete a soissonsi és a troyi püspökökhez fentebbi határozatának foganatosítása végett. 1203.

Innocentius Episcopus etc. De mentis vestrae sinceritate confisi, et devotionis puritate sperantes, pro certo tenemus, quod ad honorem Apostolicae Sedis intenditis et pro-

fectum, et exaltationem ejus tanquam propriam affectatis; unde nullatenus dubitamus, quin inter pia desideria vestra, desideretis ardenter, ut Graecorum Ecclesia redeat ad Romanam, et membrum ad caput, et ad matrem filia revertatur, fiatque unum ovile et unus pastor, nec sit distinctio de caetero inter Latinos et Graecos, sed tam in fide Catholica, quam in unitate ecclesiastica uniantur. Verum, quantumcunque ad hoc crucesignati se asserant laborasse, videtur tamen aliquibus, quod potius in excusationem suam, quam ob devotionem Ecclesiae fecerint, quod fecerunt, ne in eos videlicet propter secundam transgressionem, sicut propter primam moti fuimus, moveremur. Nam, si oculum simplicem habuissent, et laborassent principaliter pro ecclesiastica unitate, tam dovote, quam efficaciter procurassent, ut Imperator nuntios suos ad nos cum patentibus litteris transmisisset, in quibus se confiteretur, sicut jurasse dicitur, juravisse; fecissent etiam, ut Patriarcha per nuntios et apices suos Apostolicae Sedis magisterium recognosceret et Primatum; et, tam et quam nobis et successoribus nostris reverentiam et obedientiam repromittens, a nobis pallium sumptum de Beati Petri corpore postularet, sine quo nec ipse, nec alius rite potest Patriarchale officium exercere. Monemus igitur fraternitatem vestram et exhortamur attente, et per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus, ut quod minus est actum hactenus, suppleatur efficaciter, laboretis; nisi enim praesentibus vobis fiat — — — — — de facili juramentum vel promissio Imperatoris effectum debitum sortietur, et vos secundae transgressioni, sicut et primae videbimini consensisse. Datum Anagniae — — — — anno sexto.

(Migne u. o. II. köt. 261. l.)

160.

III. Incze pápának levele ugyanazokhoz ugyanazon ügyben. 1203.

Innocentius Episcopus etc. Cum olim tu, frater Suess nensis, et dilectus filius magister J(oannes) Noviomensis, ci quibusdam aliis ex parte crucesignatorum, ad Sedem Aposto cam venissetis, quam difficiles in vestra receptione fuerim et quam moleste tulerimus, quod apud Jaderam exercitus temptarat, te credimus meminisse. Quia enim contra prohibi nem Apostolicae Sedis venire praesumpserant, quae per si litteras nuntiarat, omnes illos excommunicationis vinculo nodatos, et indulgentiae, quam Apostolica Sedes crucesigna indulsit, immunes, qui terras Christianorum invadere vel l dere attentarent, nisi vel ipsi eorum iter nequiter impedire vel alia justa vel necessaria causa forsan occurreret, prop quam aliud agere, accedente consilio Apostolicae Sedis l gati, valerent, excommunicationis sententiam incurrerant ip facto, nosque postmodum absolutionem illam nuntiavimus n lam esse, quam a nobis se accepisse credebant, cum sent tiam Apostolicae Sedis praeter auctoritatem ipsius nullus p sit penitus relaxare. Volentes autem eis in hujus necessita articulo subvenire, dilecto filio nostro P(etro) tituli Sancti M celli Presbytero Cardinali, Apostolicae Sedis Legato, dedin in mandatis, ut per se vel alium virum discretum, recep juratoria cautione ab his, qui nondum juraverant nostris sta mandatis, et confessione illorum, qui jurarant audita, qu recognoscerent scilicet se taliter juravisse, absolutionis beneficium exhiberet. Inter caetera vero, quae sub debito ramenti mandati praecipimus absolutis, hoc nos meminin expressisse, ut, de caetero a similibus penitus abstinent terras Christianorum, nisi ex praedictis causis et sub con tione praemissa, invadere vel laedere non auderent. Postu dum vero, cum Comites et Barones per suas nobis litteras timassent, quod juxta mandatum nostrum absolutionis fuer

beneficium assecuti, et quod universi Comites et duo Barones ad satisfaciendum juxta mandatum nostrum, super eo, quod apud Jaderam sententiam excommunicationis incurrerant, per patentes litteras se ac suos obligaverant successores, in litteris, quas ipsis remisimus, notavimus hoc expresse, ut nullus eorum sibi temere blandiretur, quod terram Graecorum occupare sibi vel praedari liceret, tanquam minus Apostolicae Sedi devotam, et quod Imperator Constantinopolitanus, deposito fratre suo et etiam excaecato, Imperium usurparat, cum eorum non esset de ipsorum judicare delictis, nec ad hoc crucis signaculum assumpsissent, inhibitionem quoque praemissam, quae ipsis sub interminatione anathematis facta erat, eos mandavimus memoriter retinere. Licet igitur optaremus, ut per studium et sollicitudinem eorumdem Constantinopolitana Ecclesia ad devotionem Ecclesiae Romanae rediret, quia tamen eos circumvenire nec volumus, nec debemus, veremur eos denuo excommunicationis sententiam incurrisse, multisque videtur, quod a reatu perjurii nullatenus sint immunes, quod contra id venire praesumpserint, quod eis prohibitum fuerat sub debito juramenti. Quia vero ipsorum salutis sollicitudinem gerimus pastoralem, monemus fraternitatem vestram, et per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus instetis monitis et exhortationibus apud eos, ut per legatos nostros, vel eorum alterum, vel alium virum discretum, quem uterque vel alter eorum ad hoc duxerit delegandum, absolutionis beneficium devote quaesitum percipere in vera cordis contritione procurent, et sic reconciliati ecclesiasticae unitati, et sic purgati a labe criminum, in obsequium Jesu Christi procedant, cui aliter, sicut credimus, non placerent. Vos quoque, si consentiendo eorum actibus excommunicationis maculam incurristis, simili modo vos faciatis absolvi. Quamvis autem, ut veritas eos liberet, noluerimus supprimere veritatem, vos tamen, ut alienis, et maxime Graecis, sua verenda non detegant, sollicite procuretis, ne forte scintilla devotionis, quae in ipso Imperatore videtur accensa, in jacturam, non tam nostram quam suam, possit exstingui. Datum Anagniae ... anno sexto.

Migne u. o. II. köt. 262. l.; Tafel és Thomas, Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig I. köt. 436. l.)

161.

III. Incze pápának levele az yorki érsekhez a carleoli püspök székhez áthelyezett ragusai érsek jogainak tekintetéből. 120

Innocentius Episcopus etc.... Eboracensi Archiepiscop Ad supplicationem instantem venerabilis fratris nostri... A chiepiscopi Ragusini, eum a cura et sollicitudine, qua teneb tur Ecclesiae Ragusinae duximus absolvendum, eo videlice quod ibi non poterat secure morari, et, si accessum haber ad illam, mortis sibi periculum imminebat. Ne yero idem A chiepiscopus in vituperium ministerii nostri defectum in reb temporalibus patiatur, fraternitatem tuam monemus attent ac per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus, quod munificentia et liberalitate charissimi in Christo filii nostri, Regis Anglorum illustris, ac concessione tua, in Episcopa Carleoli, et Ecclesia de Maleborn est illi collatum, ad suste tationem conserves ipsius. Nos enim ei de Sedis Apostolic benignitate concessimus, ut in ipso Episcopatu, absque u pallii, officium Episcopale valeat exercere, tibi tanquam M tropolitano reverentiam et obedientiam impensurus.

(Migne u. o. II. köt. 58. l.)

162.

Joannitius bolgár uralkodónak levele III. Ineze pápához, me lyel magát a római széknek alávoti. 1203.

Calojoannes, Imperator Bulgarorum, Sanctissimo do no, fidei Christianorum ab Oriente usque ad Occidentem l triarchae, Papae Romano. Ego chartam mitto tibi, gaudens,

nuntius meus inveniet te sanum et laetum, cum omnibus, qui sunt tecum, et omnibus consanguineis, et amicis tuis. Ego sanus sum per virtutem Domini, et Beatae Virginis, et per orationes Sanctorum Petri et Pauli Apostolorum, et per sanctas orationes tuas. Intelligo ego Calojoannes, Imperator Bulgarorum, quod tu habes potestatem a Deo ligandi, et solvendi, sicut habuit Beatus Petrus Apostolus, cui dixit Dominus: „Quodcunque ligaveris super terram“ etc. (Math. XVI.), sic tibi contulit Deus gratiam istam; unde, quem ligaveris, ligatus est, et quem solveris, solutus. Notum facio Sanctitati tuae, quod elapsi sunt sex anni, quod ego semel, secundo, et tertio misi ad vos, sed nuntii mei non potuerunt ad Sanctitatem tuam accedere, et proponere verbum meum, et referre mihi consolationem tuam. Inspiravit Dominus Sanctitatem tuam, ut mitteret mihi Dominicum, Archipresbyterum Brundusinum, per quem intellexi, quod non es oblitus mei, servi tui, quem honoravi sicut hominem tuum, et dedi ei litteras, quas tuae Sanctitati deferret, quas utrum attulerit, vel non attulerit, Deus novit. Ex quo sciverunt istud Graeci, miserunt mihi Patriarcham, et Imperator: Veni ad nos, coronabimus te in Imperatorem, et faciemus tibi Patriarcham, quia Imperium sine Patriarcha non staret; — sed ego non volui, imo recurri ad Sanctitatem tuam, quia volo esse servus Sancti Petri, et tuae Sanctitatis; et sciat Sanctitas tua, quod ego misi ad te Archiepiscopum meum cum omni ordinatione et pecunia, et pannis sericis, cera, et argento, equis et mulis, ut adoret Sanctitatem tuam pro me servo tuo. Et rogo per orationes Beati Apostoli Petri, et per sanctas orationes tuas, ut tu mittas Cardinales, quibus praecipiat Sanctitas tua, ut me coronent in Imperatorem, et in terra mea faciant Patriarcham, ut sim servus tuus tempore vitae meae.

(Migne u. o. II. köt. 155. l.; Theiner u. o. I. köt. 20. l.)

163.

Bazilius zagorai érseknek hasontartalmu levele ugyanahhoz. 1203.

Noverit Sanctitas tua, quod ego, Archiepiscopus Basilius, veniebam cum ista pecunia adorare Sanctitatem tuam, et usque ad Durachium perveni, ubi vidi nuntios Comitis Walterii mecum pariter congaudentes, et disponentes mecum pariter transfretare; sed Graecus, qui veniebat cum illis, non permisit me transire cum illis, habito consilio Ducis Durachii, asserens, quod molestum Imperatori existeret, si transirem. Quo audito, Archidiaconus, et clerici Latinorum, qui sunt Durachii, consuluerunt similiter ne transirem, et si aliter agerem, res amitterem et personam. Unde, misi ad te bonos homines, et fideles Imperatoris, Sergium Comestabularium, et Constantinum Presbyterum, quibus injunctum est, ut tibi veritatem proponant. Inspiret tibi Dominus, ut bene te super hoc servitio intromittas.

(Migne u. o II. köt. 156. l.; Theiner u. o. 21. l.)

164.

III. Incze pápának válasza a zagorai érseknek. 1203.

Innocentius Episcopus etc. Receptis litteris, quas sub nomine nobilis viri Calojoannis Domini Bulgarorum, per dilectum filium Constantinum Presbyterum, et Sergium Comestabularium tua nobis fraternitas destinavit, laetitiam suscepimus pleniorem, intelligentes ex eis, quod ambo pariter recte de clavibus Ecclesiae sentientes, Ecclesiae Romanae Prima-

tum, ac nobis ligandi et solvendi recognoscitis potestatem, et magisterium ecclesiasticae disciplinae. Intelligentes etenim, quod nobis non solum in Beato Petro est dictum a Domino: „Tibi dabo claves Regni coelorum, et quodcunque ligaveris super terram“ etc. (Math. VIX.), sed nobis etiam dicitur in Propheta: „Ecce constitui te hodie super gentes et Regna, ut destruas, et dissipes, et disperdas, aedifices, et plantes“; a nobis petitis, ut Regium diadema, et Patriarchalis praeeminentiam dignitatis, cum idem nobilis auctoritate nostra sibi velit coronam imponi, et in terra sua per nos institui Patriarcham. Nos autem jamdudum, ut de ipsius et subjectorum ejus devotione, ac statu terrae possemus effici certiores, cum non velimus simpliciter, sed optamus etiam, ut, sicut descendit ex nobili prosapia Romana, sic etiam Ecclesiae Romanae instituta sequatur, et ab ea magisterium Catholicae fidei et honoris sui suscipiat incrementum, dilectum filium Dominicum, Archipresbyterum Brundusinum, ad ejusdem nobilis duximus praesentiam destinandum. Illo quoque cum litteris ejusdem Domini Bulgarorum, tuis etiam, et Bellotae Principis, ad Sedem Apostolicam redeunte, de praedictis certiores effecti, dilectum filium, J. Capellanum nostrum, Ecclesiae Romanae Legatum ad eum duximus destinandum, plena ei facultate concessa, ut in tota terra ipsius quoad spiritualia corrigeret, quae corrigenda cognosceret, et statueret, quae forent secundum Dominum statuenda. Per ipsum quoque uni Archiepiscoporum terrae ipsius pallium, insigne videlicet plenitudinis Pontificalis officii, duximus destinandum; mandantes eidem, ut, si qui forsan in terra illa promovendi ad ordines essent, vel in Episcopum consecrandi, per vicinos Catholicos duntaxat Episcopos in ordinandorum ordinatione, et consecratione consecrandorum, procedere non tardaret. Eidem etiam dedimus in mandatis, ut de corona progenitoribus nobilis saepedicti ab Ecclesia Romana concessa, inquireret diligentius veritatem, et tractaret de omnibus cum eodem, quae cognosceret pertractanda, ut per ipsum tandem, et nuntios ejusdem nobilis de omnibus redditi certiores, consultius et maturius super hoc procedere valeamus. Nuper autem idem Legatus noster nuntiis ejusdem nobilis obviavit, ad charissimum in Christo filium nostrum, H... illustrem Regem Ungariae, destinatis, cum quibus ad

eorum dominum sine mora se asseruit profecturum. Licet igitur praedictos Constantinum Presbyterum, et Sergium Comestabilem ad praesentiam nostram duxeris destinandos, quia tamen tibi specialiter memoratus nobilis veniendi ad nos laborem imposuit, et onus suae legationis injunxit, monemus fraternitatem tuam, et exhortamur attentius, et per Apostolica scripta mandamus, quatenus, si unquam fieri potest, familiae ac equitaturarum multitudine, si oporteat derelicta, nostro te conspectui repraesentes. Credimus etenim, quod usque adeo per te certificabimur super his, de quibus volumus effici certiores, quod non oportebit nos forsitan praedicti Legati reditum exspectare, imo nostrum tecum poterimus destinare Legatum, per quem desiderio et petitioni Domini Bulgarorum plenius satisfiet. Studeas igitur in Apuliam navigare, quoniam exinde ad praesentiam nostram te faciemus secure conduci, et vel aliunde per mare, vel terram, ad partes tuas sub securo conductu remitti, ut te non oporteat de reditu dubitare. Datum Ferentini IV. Idus Septembris.

(Migne u. o. II. köt. 156. l.; Theiner u. o. I. köt. 21. l.)

165.

III. Incze pápának válasza Jaannitiusnak. 1203.

Innocentius Episcopus etc. Nobili viro Calojoanni, Domino Bulgarorum. (In eundem fere modum, usque in finem.) Cum ergo Archiepiscopus ipse ad nos accesserit, ut speramus, petitionibus tuis et ejus, quantum cum Deo et honestate nostra poterimus, annuemus, utpote, qui proponimus, tam te, quam populum tuae jurisdictioni commissum, et in fide confirmare Catholica, et in devotione Sedis Apostolicae radicare ac honorare personam tuam, sicut Ecclesiae filium specialem. Ad haec, nobilitatem tuam monemus et exhortamur attentius,

quatenus cum dilecto filio, nobili viro, Wleo, pacis studeas foedera reformare, ne, occasione discordiae, terra tua vel ejus, incurrat irreparabile detrimentum. Datum, ut supra.

(Migne u. o. II. köt. 158. l.; Theiner u. o. I. köt. 22. l.)

166.

Jádra város községe magát a velenczei köztársaságnak aláveti. 1203.

Nos missi Jadertinorum petimus a uobis, domino R(ainerio), filio domini Ducis, et a sapientia uestri Consilij, pro communitate Jaderensium, ut habeatis respectum misericordie erga illos. Volunt Jadertini semper Archiepiscopum eligere de Venetijs, et habere a Gradu uidelicet usque ad Caput Aggeris; eiusque ellectionem praesentabunt domino Patriarche Gradensi, confirmationem ipsius electionis postulantes. Et confirmatione facta ueniet ad Sedem Patriarchalem, et consecrationem de manu sua recipiet, facietque ei fidelitatem, reuerentiam et obedientiam ei exhibere promittens, et omnes honorificentias, quas dominus Lampredius Archiepiscopus exhibuit domino Patriarche H. Dandulo, et obsequia debita. Jurabitque fidelitatem domino Duci et successoribus suis; et sic facient omnes Archiepiscopi, qui in perpetuum erunt, Ducibus et Patrarchis, qui per tempora erunt. Archiepiscopus autem a domino Patriarcha honorem accipiet consuetum, et ius de Dalmatinis Episcopis ei non minuatur. Habebit Archiepiscopus omnes introitus, et omnes honorificentias, quas habere consueuerant Archiepiscopi, qui fuerunt ante, et a Communi Jadre insuper omni anno in kallendis Marcij mensis unum milliarium et dimidium cunicularum bonarum. Clerus autem bis in anno, in Natiuitate Domini et in Pascha Resurrectionis, laudes cantabunt in maiori Ecclesia solempniter domino Duci

et domino Patriarche, atque Archiepiscopo suo, et Comiti omni anno; propter quod benedictionem recipient consuetam. Eligent Jadratini semper Comitem de Venetijs, et habebunt a Gradu usque ad Caput Aggeris, et representabunt electionem domino Duci, uel qui pro ipso erit Venetie; et recipiet electus confirmationem, facta inuestitione ab eo. Jurabit ei fidelitatem et successoribus suis. Qui electus fuerit, si forte electionem in se factam recusaret, eligere de Venetijs non cessabunt, usque dum inuentus fuerit, qui electionem in se factam recipiat. Simili modo facient et de electione Archiepiscopi; et sic facient omnes Comites, qui per tempora erunt, Ducibus, qui per tempora erunt, in perpetuum. Comes autem habebit omnes redditus et honorificentias, quas habere solebant et habuerunt alij Comites, et omnes redditus et honorificentias, quas habere solebant de Insula Pagi, et insuper Scherdam Insulam, que est uersus terram. Jurabunt autem et omnes homines Comitatus, a quatuordecim annis et supra fidelitatem domino Duci et successoribus suis: et ipsa fidelitatis sacramenta renouabunt singulis annis decem. Jurabuntque fidelitatem domino Comiti omnes et Comitibus omnibus in perpetuum futuris, salua fidelitate domini Ducis, ad honorem Venetie et salutem Jadre. Et si forte contingerit, dominum Ducem uel successores suos Jadre applicare, recipient eum Jadratini honorifice, et tractabunt, et nuntios suos similiter. Et si dominus Dux uoluerit hospitari in domo Archiepiscopali, habebit eam ad suam honorificentiam et uoluntatem; sin autem, dabitur ei domus honorabilis, usque dum steterit ibi. Et quotiens fecerit Venetia exercitum usque Ragusium, et a Ragusio et infra, sicut Venetia faciet, sic facient et Jadratini secundum numerum uirorum suorum. Si uero fuerit exercitus a triginta galeis et supra, que debeant transire Ragusium, facient inde Jadratini tricesimam partem, et stabunt in seruitio Venetie, usque dum steterit exercitus Venetie. Dabunt Jadratini domino Michaele, qui factus erat a domino Duce Comes Pagi et aliarum Insularum, que sibi sunt concesse, libre MCCCL in quatuor annis; hoc est in singulis chalendis Martij pro quolibet anno quartam. Tollentque Jadratini de omnibus nauibus extraneorum, qui illuc applicuerint ad portum faciendum, illam dationem, quam Venetia tollit de extraneorum nauibus, diuidentque illam

in tres partes; de quibus unam dabunt Archiepiscopo, aliam Comiti, et tertia sit Communis Jadre. Omnes autem, qui erunt amici Venetie, Jadratini ipsos pro amicis habebunt; et omnes, qui erunt inimici Venetie, Jadratini ipsos pro inimicis habebunt. De muris autem ciuitatis ruinandis uel non, et non releuandis, si ruinati fuerint, sine uoluntate domini Ducis, uel illius persone, qui vicem obtinebit eius et sui Consilij uel maioris partis, sic erit, sicut de uoluntate ipsius domini Ducis fuerit, uel residentis pro eo, et sui consilij, uel maioris partis. Dabunt omni anno in Venetia Jadratini Communi Venetie perperos C et L in calendis Martij in perpetuum, aut tria milliaria bonarum cunicularum in Jadratinorum arbitrio, super hoc respondentium, in presenti nuntijs Venetie. Restituent etiam Jadratini omnes illos, qui Jadram exiuerunt pro discordia habita, qui morati sub dominio Ducatus Venetie, uel in exercitu iuerunt, aut steterunt ad fidelitatem Venetie, in domibus et in omnibus possessionibus suis, sicut fuerunt eo tempore, quo inde exiuerunt. Obsides autem dabunt Jadratini a triginta et infra, super quod uoluerit dominus Dux, uel qui erit pro eo, et suum Consilium uel major pars, et quos uoluerit, moraturos semper in Venetia ad expendium Jadratinorum; et si eorum aliquis moreretur, dabunt alium in loco eius. Dabuntque Jadratini terram illam, que (fuit) P. de Jadera et fratris eius, ut ibi domus fiat, in qua Comes quisque debeat habitare; quam si possessores sic dare noluerint, prouidebit eis dominus Archiepiscopus et Comes et Consules, uel Judices Civitatis, aut eorum maior pars, in concambio, sicut apparuerit esse conueniens. Jurabunt autem et Comes, et antepositi in aliquo officio Civitatis, et unusquisque insuper pro suo capite, sic se omnia seruaturos, nisi remanserit per dominum Ducem uel illius persone, qui erit pro eo, et maioris partis sui consilij. Et Jadratini sint in Venetia, sic et in omnibus alijs partibus, sicut pacis tempore esse consueuerunt.

(A „Liber Pactorum“ czímű velenczei államkönyv II. köt. 24. sk. ll. után Tafel és Thomas, Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig I. köt. 421. sk. ll.)

167.

Jádra városi községének adománya szent Kozma és Dámián kolostora számára. 1203.

Capitulum Jadrense, Domaldus Comes et Universitas ipsius Civitatis Reverendissimo Patri Dominico Sanctorum Cosmae et Damiani de Monte Abbati, ejusque Catholicis successoribus monasticam vitam professis in perpetuum. Quoniam nostrae desolationis et exilii tempore, vos et monasterium vestrum agnovimus nobis profligatis fore asilum pariter et auxilium; idcirco ad memoriam beneficia nobis benigne exhibita reducentes, vobis et per vos vestro monasterio Ecclesiam Sancti Demetrii martyris, in nostra civitate sitam, tradimus atque concedimus; ita dumtaxat, ut liceat vobis et praedicto monasterio memoratam ecclesiam cum adiacente curia sua libere obtinere, et rationabili jure perpetuis temporibus possidere. Obsecramus igitur et contestamur omnes Dei fideles per Deum Patrem Omnipotentem, et Jesum Christum filium ejus, nec non et Spiritum Sanctum ab utroque procedentem, ut haec omnia inviolata custodiant, quatenus in Sanctorum consortio aeternae retributionis bravium habere mereantur.

Ego Marinus Plebanus Sanctae Mariae huic donationi interfui et subscribo.

Ego Petrus Plebanus Sancti Stephani huic donationi interfui et subscribo.

Ego Joannes Plebanus Sancti Michaelis subscribo.

Ego Stephanus Plebanus Sancti Petri subscribo.

Ego Presbyter Michael subscribo.

Ego Presbyter Grisogonus subscribo.

Scriptum Jadrae a Camasio Diacono Sanctae Anastasiae et Communis Notario. Anno Dominicae Incarnationis 1203. mense Februarii, Indictione sexta feliciter.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 70. l.)

168.

III. Incze pápának bullája, melylyel Joannitius a bolgárok uralkodójának koronázására iránt intézkedik. 1204.

Innocentius Episcopus etc. karissimo in Christo filio Calojoanni, Illustri Bulgarorum et Blachorum Regi, ejusque posteris et tam in Regno, quam in devotione Sedis Apostolicae successuris, in perpetuum salutem stb. Rex Regum et Dominus dominantium, Jesus Christus, sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, cui dedit omnia Pater in manu, pedibus ejus subjiciens universa, cujus est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et omnes habitantes in eo, imo cui flectitur omne genu coelestium, terrestrium, et infernorum, summum Apostolicae Sedis et Ecclesiae Romanae Pontificem, quem in Beato Petro sibi Vicarium ordinavit, super gentes et Regna constituit, evellendi, destruendi, disperdendi, et dissipandi, et aedificandi, et plantandi ei conferens potestatem, loquens ad eum in Propheta, qui fuit de sacerdotibus Anatoth: „Ecce constitui te super gentes et Regna, ut evellas et destruas, et disperdas, et dissipes, et aedifices et plantes“ (Jer. I.). Ut autem id expressius demonstraret, non per alium, sed per seipsum, cum pro hominibus carnem assumpsisset humanam, et calceamentum suum extendisset in Idumaeam, ut ei allophyli subderentur, et oves suas, quae de hoc ovili non erant, adduceret, et fieret unum ovile et unus pastor, in se, qui est super omnia Deus benedictus in saecula, universalis Ecclesiae posuit fundamentum, ejusque Apostolorum Principi Petro magisterium contulit et Primatum, dicens ad eum: „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eâm, et tibi dabo claves Regni coelorum“ (Matth. XVIII.). Ubi etiam consequenter adjecit: „Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis; et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in coelis“ (ibid.). Post passionem quoque suam, ascensurus in coelum, ovile suum, videlicet Eccle-

siam, ei committens et commendans in omnibus, dixit ei: „Pasce oves meas“ (Joan. XXI.), vocabulo tertio repetito; per hoc patenter ostendens, quod ad ejus ovile non pertinent oves illae, quae se commissas et subjectas esse Beato Petro contumaciter denegarent, et ejus noluerint erudiri doctrina et magisterio subjacere. Siquidem Ecclesia est illa arca, in qua paucae animae, pereuntibus caeteris in diluvio, sunt salvatae. Unde, sicut omnes, quos arca non cepit, in diluvio perierunt, sic omnes, qui extra Ecclesiam inventi fuerint, in judicio damnabuntur. Arca enim Ecclesiam, cataclysmus judicium, et pastorem Ecclesiae Petrum Noe rector arcae figurant. Ille cum Domino legitur ambulasse; hic autem super undas maris, quod hunc mundum significat, ad Dominum scribitur pervenisse. In quo etiam expresse notatur, quod Petro non specialiter aliqua specialis Ecclesia, sed totus mundus commissus fuerit, et Ecclesia generalis. Nam, sicut aquae multae sunt populi multi, sic mare magnum et spatiosum mundum significat universum. Unde, vocatis caeteris in partem sollicitudinis, hunc assumpsit Dominus in plenitudinem potestatis, cum inquit ad eum: „Tu vocaberis Cephas, quod Petrus interpretatur“ (Joan. I.) et caput, ut Petrum caput Ecclesiae demonstraret, qui sicut unguentum, quod a capite Aaron descendit in barbam, in membra diffunderet, ut nihil sibi penitus deperiret, quoniam in capite viget sensuum plenitudo, ad membra vero pars eorum aliqua derivatur. Insuper, quaerenti Petro, si quoties peccaret in eum frater ejus, dimitteret ei usque septies, Dominus legitur respondisse: „Non dico tibi usque septies, sed usque septuagesies septies“ (Matth. XVIII.). Sane, cum omne tempus septem dierum numero concludatur, multiplicatus in seipsum septenarius in hoc loco notat universa peccata universorum, cum solus Petrus non solum omnia, sed et omnium possit crimina relaxare. Ipsi enim, et non alii, dictum a Domino reperitur: „Tu me sequere“ (Matth. VIII.); id est, in veri pastoris officio et potestatis ecclesiasticae plenitudine imitare; quia eum in officio Vicarium sibi substituit Dominus et in magisterio successorem, sic haereditatem, in cujus praeclaris funes ejus ceciderant, transferens in eumdem, ut aliis possit per eum et sub eo quasi partem facere de haereditate legata. Cum igitur, licet immeriti, ejus vices geramus in terris, qui dominatur in Regno

hominum, et cui voluerit dabit illud; utpote per quem Reges regnant, et Principes dominantur; cum Petro et successoribus suis, et nobis in eo, noverimus esse dictum: „Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, sed tu aliquando conversus confirma fratres tuos“ (Luc. XXII.); cum ex praecepto Domini oves ejus pascere teneamur; populis Bulgarorum et Blacorum, qui multo jam tempore ab uberibus matris suae alienati fuerunt, in spiritualibus et temporalibus paterna sollicitudine providere volentes, ejus auctoritate confici, per quem Samuel David in Regem inunxit, Regem te statuimus super eos, et per dilectum filium Leonem, tituli Sanctae Crucis Presbyterum Cardinalem, Apostolicae Sedis Legatum, virum providum et honestum, nobis inter caeteros fratres nostros acceptum, sceptrum Regni ac Regium tibi mittimus diadema, ejus quasi nostris tibi manibus imponendum, recipiendo a te juratoriam cautionem, quod nobis et successoribus nostris et Ecclesiae Romanae devotus et obediens permanebis, et cunctas terras et gentes tuo subjectas Imperio in obedientia et devotione Sedis Apostolicae conservabis. Ad petitionem insuper venerabilis fratris nostri Blasii, Brandizuberensis Episcopi, quem ad Sedem Apostolicam destinasti, publicam in Regno tuo cudendi monetam tuo charactere insignitam liberam tibi concedimus facultatem. Venerabili etiam fratri nostro, Archiepiscopo Trinovitano, in terris, in quibus imperas, universis privilegium concedimus Primatiae, qui, et successores ipsius, tuos in posterum successores, simili ab eis juramento recepto, Apostolicae Sedis auctoritate coronent, et in terra tua Primatus obtineant dignitatem, eique Metropolitani tam in Bulgariae, quam Blaciae Provinciis constituti subjaceant, et juxta formam canonicam reverentiam Primati debitam exhibeant et honorem. Sic ergo, fili charissime, gratiam, quam Apostolica Sedes mater tua tibi facit, agnoscas, sic retribuas nobis pro omnibus, quae tribuimus tibi, sic Regnum tuum in Apostolicae Sedis subjectione ac devotione confirmes, ut, cum sub Beato Petro in illius petrae fuerit firmitate fundatum, de qua inquit Apostolus: „Petra autem erat Christus“ (I. Cor. X.), nec pluviarum imbres, nec impulsus ventorum, nec fluminum formidet incursus, tu quoque, praeter auxilium Apostolicae Sedis, quod juxta devotionem tuam senties in praesenti, de temporali

Regno ad Regnum pervenias sempiternum. Decernimus ergo, ut nullus omnino etc. hoc privilegium nostrae constitutionis et confirmationis infringere, vel ei, etc. Si quis autem etc. Datum Anagniae, per manum Joannis, Sanctae Romanae Ecclesiae Subdiaconi et Notarii, VI. kalendas Martii, Indictione VII., Incarnationis Dominicae anno MCCIII., Pontificatus vero domini Innocentii Papae III. anno septimo.

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis Opera II. köt. 277. l.; Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium historiam illustrantia I. köt. 23. l. Fejér ezen okmány kivonatát adta Cod. Dipl. II. köt. 524. l.)

169.

III. Incze pápának levele a bolgárországi érsekhez ugyanazon tárgyban. 1204.

Innocentius Episcopus etc. venerabili fratri B. Archiepiscopo Trinovitano, Bulgarorum et Blacorum Primati, ejusque successoribus canonice substituendis in devotione Sedis Apostolicae successuris in perpetuum salutem stb. Rex Regum, et Dominus dominantium, Jesus Christus sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech, cui dedit omnia Pater in manu, pedibus ejus subjiciens universa, cujus est terra et plenitudo ejus, orbis terrarum et omnes habitantes in eo, imo cui flectitur omne genu coelestium, terrestrium, et infernorum, summum Apostolicae Sedis et Ecclesiae Romanae Pontificem, quem in Beato Petro sibi Vicarium ordinavit, super gentes et Regna constituit, evellendi, destruendi, disperdendi, et dissipandi, et aedificandi, et plantandi ei conferens potestatem, loquens ad eum in Propheta, qui fuit de sacerdotibus Anatoth: „Ecce constitui te super gentes et Regna, ut evellas et destruas et disperdas, et dissipes et aedifices et plantes“ (Jer. I.). Ut autem id expressius demonstraret, non per alium, sed per seipsum, cum pro hominibus carnem assump-

sisset humanam, et calceamentum suum extendisset in Idumaeam, ut ei allophyli subderentur, et oves suas, quae de hoc ovili non erant, adduceret, et fieret unum ovile et unus pastor, in se, qui est super omnia Deus benedictus in saecula, universalis Ecclesiae posuit fundamentum, ejusque Apostolorum Principi Petro magisterium contulit et Primatum, dicens ad eum: „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam, et tibi dabo claves Regni coelorum" (Matth. XVIII.) Ubi etiam consequenter adjecit: „Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis; et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in coelis" (ibid.) Post passionem quoque suam, ascensurus in coelum, ovile suum, videlicet Ecclesiam, ei committens et commendans in omnibus, dixit ei: „Pasce oves meas" (Joan. XXI.), vocabulo tertio repetito; per hoc patenter ostendens, quod ad ejus ovile non pertinent oves illae, quae se commissas et subjectas esse Beato Petro contumaciter denegarent, et ejus noluerint erudiri doctrina et magisterio subjacere. Siquidem Ecclęsia est illa arca, in qua paucae animae pereuntibus caeteris in diluvio, sunt salvatae. Unde, sicut omnes, quos arca non cepit, in diluvio perierunt, sic omnes, qui extra Ecclesiam inventi fuerint, in judicio damnabuntur. Arca enim Ecclesiam, cataclysmus judicium, et pastorem Ecclesiae Petrum Noe rector arcae figurant. Ille cum Domino legitur ambulasse; hic autem super undas maris, quod hunc mundum significat, ad Dominum scribitur pervenisse. In quo etiam expresse notatur, quod Petro non specialiter aliqua specialis Ecclesia, sed totus mundus commissus fuerit et Ecclesia generalis. Nam, sicut aquae multae sunt populi multi, sic mare magnum et spatiosum mundum significat universum. Unde, vocatis caeteris in partem sollicitudinis, hunc assumpsit Dominus in plenitudinem potestatis, cum inquit ad eum: „Tu vocaberis Cephas, quod Petrus interpretatur" (Joan. I.) et caput, ut Petrum caput Ecclesiae demonstraret, qui sicut unguentum, quod a capite Aaron descendit in barbam, in membra diffunderet, ut nihil sibi penitus deperiret, quoniam in capite viget sensuum plenitudo, ad membra vero pars eorum aliqua derivatur. Insuper, quaerenti Petro, si quoties peccaret in eum frater ejus, dimitteret ei usque septies, Dominus legitur respon-

disse : „Non dico tibi usque septies, sed usque septuagesies septies“ (Matth. XVIII.) Sane, cum omne tempus septem dierum numero concludatur, multiplicatus in seipsum septenarius in hoc loco notat universa peccata universorum, cum solus Petrus non solum omnia, sed et omnium possit crimina relaxare. Ipsi enim, et non alii, dictum a Domino reperitur: „Tu me sequere“ (Matth. VIII.); id est, in veri pastoris officio et potestatis ecclesiasticae plenitudine imitare; quia eum in officio Vicarium sibi substituit Dominus et in magisterio successorem, sic haereditatem, in cujus praeclaris funes ejus ceciderant, transferens in eumdem, ut aliis possit per eum et sub eo quasi partem facere de haereditate legata. Cum igitur, licet immeriti, ejus vices geramus in terris, qui dominatur in Regno hominum, et cui voluerit dabit illud, utpote per quem Reges regnant, et Principes dominantur, cum Petro et successoribus suis, et nobis in eo, noverimus esse dictum: „Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, et tu aliquando conversus confirma fratres tuos“ (Luc. XXII.); cum ex praecepto Domini oves ejus pascere teneamur; populis Bulgarorum et Blacorum, qui multo jam tempore ab uberibus matris suae alienati fuerunt, in spiritualibus et temporalibus paterna sollicitudine providere volentes, ejus auctoritate confici, per quem Samuel David in Regem inunxit, charissimum in Christo filium nostrum, Calojohannem, hactenus ipsorum Dominum, Regem statuimus super eos, per dilectum filium Leonem tituli Sanctae Crucis Presbyterum Cardinalem, Apostolicae Sedis Legatum, virum providum et honestum, nobis inter caeteros fratres nostros acceptum, sceptrum Regni ac Regium sibi mittimus diadema, ejus quasi nostris sibi manibus imponendum, recipiendo ab eo juratoriam cautionem, quod nobis et successoribus nostris et Ecclesiae Romanae devotus et obediens permanebit, et cunctas terras et gentes suo subjectas Imperio in obedientia et devotione Sedis Apostolicae conservabit. Te quoque in Regno Bulgarorum et Blacorum Primatem statuimus, et Ecclesiae Trinovitanae praesenti privilegio auctoritatem concedimus Primatiae, statuentes, ut tu, et successores tui, qui tibi in Apostolicae Sedis devotione successerint, caeteros Metropolitanos Bulgariae et Blaciae praecellatis ratione Primatus, et ipsi tibi et eis juxta formam canonicam reverentiam Primati debitam ex-

sua ungendos Episcopos, more Apostolorum et Moysis; quia omnis sanctificatio in Spiritu Sancto consistit, cujus invisibilis virtus Sancto chrismati est permista. Unde scire te volumus, duas esse species unctionis: exteriorem, quae materialis est et visibilis; et interiorem, quae est spiritualis et invisibilis. Exteriore visibiliter ungitur corpus, interiore invisibiliter ungitur cor. De prima Jacobus Apostolus ait: „Infirmatur quis in vobis? (Jac. V.) Inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum.“ De secunda Joannes Apostolus ait: „Vos, unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis, et non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus vos docet de omnibus“ (I. Joan. II.). Unctio visibilis et exterior, signum est interioris et invisibilis unctionis; unctio vero invisibilis et interior, non solummodo est signum, sed etiam sacramentum; quia, si digne sumatur, vel agit, vel auget absque dubio, quod designat. Ad exhibendam igitur exteriorem et visibilem unctionem, benedicitur oleum, quod dicitur catechumenorum vel infirmorum, et conficitur chrisma, quod ex oleo fit et balsamo, mystica ratione. Per oleum enim, nitor conscientiae designatur, juxta quod legitur: „Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus“ (Matth. XXV.); per balsamum autem, exprimitur odor famae, propter quod dicitur: „Sicut balsamum aromatizans odorem dedi“ (Eccli. XXIV.) Hoc igitur chrismate ungi debet Episcopus, non tam in corpore, quam in corde, ut et interius habeat nitorem conscientiae quoad Deum, et exterius habeat odorem famae quoad proximum. De nitore conscientiae dicit Apostolus: „Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae“ (II. Cor. I.) Nam omnis gloria filiae Regis ab intus. De odore famae idem Apostolus ait: „Christi bonus odor sumus in omni loco, et aliis sumus odor vitae in vitam, aliis odor mortis in mortem“ (II. Cor. II.) Debet enim Episcopum bonum habere testimonium, et ab his, qui sunt intus, et ab his, qui sunt foris, ut cortina cortinam trahat, et qui audit dicat: Veni. Hoc unguento caput et manus Episcopi consecrantur. Per caput enim mens intelligitur, juxta illud: „Unge caput tuum, et faciem tuam lava“ (Matth. VI.) Per manus opera designantur, secundum illud: „Manus meae distillave-

runt myrrham“ (Cant. V.) Manus igitur unguntur oleo pietatis, ut Episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Caput autem inungitur balsamo charitatis, ut Episcopus diligat Deum ex toto corde, et ex tota mente, et ex tota anima, et proximum suum sicut seipsum. Caput inungitur propter auctoritatem et dignitatem, manus propter ministerium et officium. Caput inungitur, ut ostendatur illius repraesentare personam, de quo dicitur per Prophetam: „Sicut unguentum in capite ejus, quod descendit in barbam, barbam Aaron“ (Psal. CXXXII.). Caput enim viri Christus, caput Christi Deus est, qui dicit: „Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus misit me“ (Luc. IV.) Manus unguntur Episcopo, ut ostendatur accipere potestatem benedicendi et consecrandi. Unde, cum eas consecrator inungit: Consecrare, inquit, et sanctificare digneris, Domine, manus istas per istam Sanctam unctionem et nostram benedictionem, ut quaecunque consecraverint consecrentur, et quaecunque benedixerint benedicantur in nomine Domini. Verum in Veteri Testamento non solum ungebatur sacerdos, sed et Rex, et Propheta, sicut in libro Regum praecipit Dominus Eliae: „Vade, et revertere in viam tuam per desertum in Damascum; cumque perveneris illuc, unges Hazael Regem super Syriam, et Jehu, filium Namsi, unges Regem super Israel; Elisaeum autem, filium Saphat, qui est de Abelmala, unges Prophetam pro te“ (III. Reg. XIX.) Sed ubi Jesus Nazarenus, quem unxit Deus Spiritu Sancto, sicut in Actibus Apostolorum habetur, unctus est oleo prae consortibus suis, qui, secundum Apostolum, est caput Ecclesiae, quae est corpus ipsius, Principis unctio a capite scilicet in brachium est translata, ut Princeps extunc non ungatur in capite, sed in brachio, sive in humero vel in armo, in quibus Principatus congrue designatur, juxta quod legitur: „Et factus est Principatus super humerum ejus“ (Isa. IX.). Ad quod etiam designandum, Samuel fecit poni armum ante Saul, cui dederat locum in capite ante eos, qui fuerant invitati. In capite vero Pontificis sacramentalis est delibatio conservata, quia personam capitis in Pontificali officio repraesentat. Differt autem inter Pontificis et Principis unctionem, quia caput Pontificis chrismate consecratur, brachium vero Principis oleo delinitur, ut ostendatur, quanta sit

differentia inter auctoritatem Pontificis et Principis potestatem. Quia vero Christus in sanguine suo fecit nos Deo nostro Regnum et Sacerdotes, propter quod Petrus Apostolus ait: „Vos estis genus electum Regale sacerdotium“ (I. Petr. II.); idcirco, in Novo Testamento, non solum sacerdotes et Reges unguntur, sed omnes etiam Christiani bis ante baptismum, scilicet oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas, et bis post baptismum, scilicet chrismate Sacro, primum in vertice, deinde in fronte. In pectore namque ungitur baptizandus, ut per Spiritus Sancti donum abjiciat errorem et ignorantiam, et suscipiat fidem rectam, quia „justus ex fide vivit“ (Rom. I.) Inter scapulas autem baptizandus inungitur, ut per Spiritus Sancti gratiam excutiat negligentiam et torporem, et bonam operationem exerceat, quia „fides sine operibus mortua est“ (Jac. II.) etc., ut per fidei sacramentum sit munditia cogitationum in pectore, per operis exercitium sit fortitudo laborum in scapulis, quatenus fides per dilectionem, secundum Apostolum, operetur. In vertice vero baptizatus inungitur, ut sit paratus omni poscenti de fide reddere rationem, quia per caput intelligitur mens, juxta quod legitur: „Oculi sapientis in capite ejus; cujus superior pars est ratio, et inferior sensualitas.“ Unde, bene per verticem, qui est suprema pars capitis, intelligitur ratio, quae superior pars est mentis. In fronte ungitur baptizatus, ut libere confiteatur, quod credit, quia corde creditur ad justitiam, ore autem fit confessio ad salutem; memor ejus, quod Dominus ait: „Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo“ (Matth. X.) Ante baptismum vero inungitur oleo benedicto, et post baptismum chrismate Sacro, quia chrisma soli competit Christiano. Christus enim a chrismate dicitur, vel potius a Christo dicitur chrisma, non secundum nominis formam, sed secundum fidei rationem. A Christo vero Christiani dicuntur, tanquam uncti deriventur ab uncto; ut omnes currant in odorem unguentorum illius, cujus nomen oleum est effusum. Per frontis chrismationem manus impositio designatur, quae alio nomine dicitur confirmatio, quia per eam Spiritus Sanctus ad augmentum datur et robur. Unde, cum caeteras unctiones simplex sacerdos, id est presbyter, valeat exhibere, hanc nonnisi summus sacerdos, id est Episcopus, debet conferre; quia de solis Apo-

stolis legitur, quorum vicarii sunt Episcopi, quod per manus impositionem Spiritum Sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat. „Cum audissent, inquit, Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum et Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat; sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum“ (Act. VIII.). Cujus adventus per unctionis mysterium designatur, quia columba, in qua Spiritus Sanctus super Christum in baptismo descendit, ad vesperam in cataclysmo revertens, ramum retulit virentis olivae. Cujus utique sacramentum David Propheta praenoscens, exhilarandam faciem in oleo praedicavit. Unguntur praeterea secundum ecclesiasticum morem, cum consecratur altare, cum dedicatur templum, et cum benedicitur calix, non solum ex mandato legis Divinae, verum etiam exemplo Beati Silvestri, qui cum consecrabat altare, illud chrismate perungebat. Praecepit enim Dominus Moysi, ut faceret oleum unctionis, de quo ungeret tabernaculum testimonii, et arcam testamenti, mensamque cum vasis. De quibus etiam unctionibus si forsitan dubitaveris, cum a te fuerimus requisiti, fraternitatem tuam plenius instruemus. Verumtamen unctionis sacramentum aliud quidem efficit, et figuram tam in Novo, quam in Veteri Testamento. Unde non judaizat Ecclesia cum unctionis celebrat sacramentum, sicut aliqui mentiuntur, qui neque Scripturas, neque Dei novere veritatem. Monemus igitur fraternitatem tuam et exhortamur attentius, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus ad mandatum dilecti filii nostri Leonis, tituli Sanctae Crucis Presbyteri Cardinalis, Apostolicae Sedis Legati, tu quoque Sacram suscipias unctionem, ne quid tibi desit ad plenitudinem sacramenti; ut cum Sacro fueris chrismate delibutus, Archiepiscopos et Episcopos tuos similiter ungas, et per eos facias manus sacerdotum inungi oleo benedicto, illum de caetero in ordinandis Presbyteris et consecrandis Episcopis morem servans et faciens observari, quem Apostolica Sedes observat, quae, disponente Domino, cunctorum fidelium mater est et magistra. Mittimus autem tibi per Cardinalem praedictum Pontificalia ornamenta,

caligas et sandalia, amictum et albam, cingulum et succinctorium, orarium et manipulum, tunicam et dalmaticam, chirothecas et annulum, planetam et mitram. Pallium vero per dilectum filium, Joannem, Capellanum nostrum, antea miseramus. Et licet Romanus Pontifex non utatur baculo pastorali, tum propter historicam, tum etiam propter mysticam rationem, quod idem Cardinalis, sicut a nobis accepit, poterit edoceri; tu tamen ad similitudinem aliorum Pontificum poteris eo uti. Datum, ut supra.

(Migne u. o. II. köt. 282. l.; Theiner u. o. I. köt. 25. l.)

171.

Joannitius a bolgárok uralkodójának okmánya, melylyel a római széknek hódol. 1204.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, Amen. Cum placuit Domino nostro Jesu Christo, me dominum et Imperatorem totius Bulgariae et Blaciae facere, inquisivi antiquorum nostrorum scripturas et libros, et beatae memoriae Imperatorum nostrorum praedecessorum leges, unde ipsi sumpserunt Regnum Bulgarorum et firmamentum Imperiale, coronam super caput eorum et Patriarchalem benedictionem; et diligenter perscrutantes, in eorum invenimus scripturis, quod beatae memoriae illi Imperatores Bulgarorum et Blacorum, Simeon, Petrus et Samuel, et nostri praedecessores, coronam Imperii eorum, et Patriarchalem benedictionem acceperunt a Sanctissima Dei Romana Ecclesia, et ab Apostolica Sede, principe Apostolorum Petro. Sed Imperium meum voluit benedictionem, et Imperiale firmamentum coronae capitis Imperii sui suscipere, et Patriarchalem benedictionem ab Ecclesia Romana, ab Apostolicae Sedis principe Apostolorum Petro, et a Sanctissimo Patre nostro, universali Papa, tertio Innocentio. Et

a quocunque Patriarchalis benedictio et mandatum (sic), in civitate Imperii mei Trinovi, data et concessa fuerit a domino Papa, faciendi et consecrandi Archiepiscopos, Metropolitas, et Episcopos, et reliquas ecclesiasticas obsecutiones sacramentales, concedit Imperium meum, ut plenissimam in omni tenimento et Imperii mei pertinentiis habeant potestatem. Ecclesiae enim omnes totius Imperii mei et tenimenti, et Patriarcha meus Metropolitanus, Episcopi, Archiepiscopi, et cuncti sacerdotes Romanae subsint Ecclesiae, et teneant legem, et consuetudinem, et observationem, quas tenuerunt beatae memoriae Imperatores totius Bulgariae et Blaciae, prisci illi nostri praedecessores, et nos eodem modo vestigia eorum imitantes. Subsignat autem Imperium meum ad securitatem chrysobolum suum, quod nunquam ab Ecclesia Romana et ab Apostolica Sede, principe Apostolorum Petro, ipsum videlicet Imperium meum discedet, neque alii Imperii mei Principes disgregabuntur; sed ut vocatus dilectus filius Sacrosanctae et Apostolicae Romanae Sedis Principis Apostolorum Petri ero. Et deinceps, quascunque terras Christianorum seu paganorum meum acquisiverit Imperium, sub potestate et mandato ejusdem Sacrosanctae Romanae Ecclesiae et Apostolicae Sedis erunt. Et, ut praesens chrysobolum Imperii mei ratum et firmum habeatur, dedi Imperium meum in manibus Reverendissimi viri Joannis, Sacrosanctae Romanae Sedis Legati, et domini Papae Capellani, in quo et nostrum pium et a Deo promotum subsignavit Imperium, anno sex millesimo septingentesimo duodecimo, Indictione VII.

(Migne u. o. II. köt. 287. l.; Theiner u. o. I. köt. 27. l.)

Basilius ternovai érseknek levele, melylyel III. Incze pápát a vele történtekről értesíti. 1204.

Multas inclinationes et magnas preces domino, et gloriosissimo, et concathedrali Apostolicae Sedis, patri totius Christianitatis, et domino meo, Innocentio tertio Papae, Archiepiscopus Basilius, de minoribus et humillimis totius Bulgariae et Blaciae, vestram perfectam benedictionem. Adoro clementissimum Deum, et Beatissimam Dei Genitricem, ut sanam et gaudentem Vestram Sanctitatem meum inveniat scriptum, et, quod mea anima desideravit per octavum decimum annum, ecce hodie dedit nobis Deus, et sancta tua oratio, benedictionem Sedis Beati Apostoli Petri et tuae Sanctitatis. Noscat Sanctitas tua, qualiter ego, conversatus sum tuam quaerens benedictionem. Mota est per mensem Julii quarta die, sex millesimo septingentesimo undecimo, Indictione sexta, mea humilitas ad Sanctum et Gloriosissimum patrem nostrum, Innocentium Papam Romanum, et fui dies triginta in Dyrrachio juxta mare. Et cum vellem introire navim gratia transfretandi, tunc retinuerunt me Graeci, et non dimiserunt transire, sed tenuerunt me apud Dyrrachium per octo dies, et multa mea deprecatione erga Deum et Beatissimum principem Apostolorum Petrum, per sanctas tuas orationes, dimiserunt me Latini; nam consilium acceperant projiciendi me in mare, sed eripuit me Dominus, tuaque sancta oratio. Exiens autem de civitate, reversus sum in villa nuncupata Cavatochori, et ibi dies quindecim permansi, et inde misi duos bonos homines meos Romam Sanctitati tuae; et utrum transierunt nec ne? novit Deus; sed litterae mihi ex parte domini mei Imperatoris venerunt, domini Joannis, dicentes mihi: Revertere cito, quia hic pervenit Cardinalis a domino Papa. Legens ego litteras Imperatoris, et videns quoniam me vocabat, reversus sum, et perveni Drinaum per mensem Septembrem, et inveni virum sanctum, justum et rectum, a tua San-

[illegible] directum, nomen ejus, Joannes Capellanus, et dedit mihi omnes litteras ex parte Vestrae Sanctitatis, et perlectae mihi fuerunt. Unde valde anima mea est laetata, et manus meas ad coelum extendens, gratias Deo egi, quia visitavit Dominus plebem suam, et Pater noster Beatus Papa, quaerens ovem, quae perierat, ut et eam reducat in sancto ovili. Et sicuti continebatur in litteris Vestrae Sanctitatis, sic dominus Joannes Capellanus fecit, secundum edictum magnae Vestrae Sanctitatis, vestram mihi dedit benedictionem, et largiens pallium ad plenitudinem Pontificalis officii, mense Septembris, octava die, in festo Nativitatis Sanctissimae nostrae Dei Genitricis. Et ego cum multa devotionis humilitate recepto pallio, exhibui fidelitatis obedientiam, praesentibus Episcopis, qui scribunt Sanctitati Vestrae, et Principe nostro, et multis aliis in Ecclesia assistentibus. Et iterum, Pater Sancte, Vestram rogo Sanctitatem, ut dispenses, et adimpleas ordinem ecclesiasticum, et qualiter debeam regere ovile, quod mihi est comissum a Deo et Sanctitate tua. Sanctum chrisma non habemus, imo a Graecis receperamus: sed de caetero nos tanquam et vos Graeci exosos habent. Et sciatis, domine mi, quoniam haec omnia in Sanctitate tua remanserunt, quod debeat in omnibus dispensare, et de sancto chrismate nos doceas, qualiter gentem baptizare debeamus, et ne remaneat gens absque chrismate sancto, et erit peccatum. Sed in omnibus nos filios tuos, perditos et pereuntes, moneas, et mittas mihi, Pater bone, pallia ad opus duorum Metropolitanorum Priosthlavae et Belebusdii; et quicquid aliud noverit Vestra Sanctitas, quae sit ad opus mei Pontificalis officii plenitudinem, mihi illud Vestra dirigat Sanctitas.

(Migne u. o. II. köt. 288. l.; Theiner u. o. 28. l.)

173.

A bolgárországi érsekeknek és püspököknek hódoló levele III. Incze pápához. 1204.

Colla eorum sui dominii bravio supponentes, ut Sanctissimo Patri, et domino, domino Papae, prona cervice flexisque poplitibus inclinationem. In primis peccator et humillis Metropolitanus Sanctissimae Ecclesiae Belesbudii Anastasius; post eum peccator et humilis Metropolitanus Savas magnae Ecclesiae Prostlave; et Episcopus, licet indignus, Sanctissimae Ecclesiae Dei Genitricis de Scopia Marinus; humilis Episcopus Sanctissimi Episcopatus Sanctissimae Ecclesiae Beati et Gloriosissimi magni Martyris Procopii de Niso Kiricus; et indignus Episcopus, atque peccator Sanctissimae Ecclesiae Dei Genitricis Bydmensis Clemens: ut nostrum singularem pastorem, et universalem patrem et dominum, quatenus pallium ad Pontificalis officii plenitudinem mittere dignemini humotenus rogitamus, ut et nos omnibus diebus vitae nostrae pro vestra Magnificentia orare non desistamus.

(Migne u. o. II. köt. 289. l.; Theiner u. ò. I. köt. 29. l.)

174.

Joannitius Bolgárország uralkodójának levele III. Incze pápához ugyanazon tárgyban. 1204.

Sanctissimo et dominatori et universali Papae sedenti in Sede Beati Petri, et domino patri Regni mei, tertio Innocentio, Papae Sedis Apostolicae et Ecclesiae Romanae, et magistro totius mundi. Spero in Deum Salvatorem omnium, quod

bene et multum bene valeat Sanctitas tua, cum omnibus sedentibus circa thronum Sanctitatis tuae, Cardinalibus Sanctae Ecclesiae Romanae. Noverit magna Sanctitas tua, quod ego, filius tuus et Romanae Ecclesiae, Imperator omnium Bulgarorum et Blacorum, cum omnibus Principibus Imperii mei, multum bene sum per Deum et orationem tuam. Multoties misit Imperium meum nuntios suos ad Sanctitatem tuam, sed non invenerunt opportunitatem transeundi ad Sanctitatem tuam. Ideo certe non potuerunt transire, quia illi, qui non habebant pacem cum Imperio meo, servabant vias. Postea, mense Junii praeterito, Imperium meum (misit) Archiepiscopum meum et totius Bulgariae regionis, et universalem Sanctae et magnae Ecclesiae Trinovae, et magnum hominem Imperii mei merito nominatum Primatem, et Archiepiscopum totius Bulgariae et Blaciae, nomine Basilium : qui, cum pervenisset Durachium, non fuit permissus transire ad Sanctitatem tuam, ut compleret desiderium Imperii mei Sanctitas tua, secundum consuetudinem praedecessorum meorum, Imperatorum Bulgarorum et Blacorum, Simeonis, Petri et Samuelis, progenitorum meorum et caeterorum omnium Imperatorum Bulgarorum. Verum, Deo adjuvante, et intervenientibus orationibus Sanctitatis tuae, venit ad me praesens nuntius Apostolicae Cathedrae, et primae Sedis Principis Apostolorum, et Sanctae et Universalis Ecclesiae Romanae, Joannes Capellanus, et detulit mihi litteras ex praecepto Sanctitatis Vestrae et Apostolicae Sedis, et palliavit dictum Archiepiscopum, et fecit eum Primatem totius Bulgariae et Blaciae, et portavit Imperio meo litteras Sanctitatis tuae, et exposuit quidquid ei Sanctitas Vestra mandavit; et repletum est cor meum gaudio magno, quoniam secundum voluntatem Imperii mei donavit mihi Deus et Sanctitas tua. Et rogo et deprecor magnam Sanctitatem tuam, ut compleat desiderium Imperii mei, et mittat virgam pastoralem ad congregandas oves, et caetera, quae Patriarcha consuevit habere, et faciat praesentem Primatem et Patriarcham in Sancta et magna Ecclesia Trinovae, primae civitatis totius Bulgariae, et habeat Ecclesia ipsa etiam post mortem istius Patriarchae Patriarcham in perpetuum, ex praecepto Sanctitatis tuae. Et quoniam grave esset, propter longitudinem viae et guerram ho[illegible], in obitu cujusque Patriarchae recurrere

ad Ecclesiam Romanam, concedatur ab Ecclesia Romana Ecclesiae Trinovae, ut sibi possit eligere et consecrare Patriarcham, ne ex ejus absentia terra illa sine benedictione remaneat, et tua consecratio imperfecta, et redundet peccatum in Sanctitatem tuam. Nunc autem petimus, ut fiat chrisma ex praecepto Sanctitatis tuae in Sancta et magna Ecclesia civitatis Trinovae, pro baptismate Christianorum. Sciat Sanctitas tua, quod cum sciverint Romae (Constantinopoli), quod receperimus consecrationem a Sanctitate tua, non dabunt mihi chrisma. Et aliud peto a Sanctitate tua, ut mittas Cardinalem ad Imperium meum, seu istum, qui venit ad me, sive alium a Sede Apostolica, et des ei diadema et sceptrum secundum Apostolicae Sedis et Apostolorum principis benedictionem, et mittas privilegium bullatum aurea bulla ad exemplar ipsius servandum perpetuo in Ecclesia Trinovae; et haec omnia dent Imperio meo, et consecrent et coronent Imperium meum. Omnia autem praedicta, quae mitti debent ad Imperium meum a Sanctitate tua, videat praesens nuntius, Episcopus Brandizuberensis Blasius, ut possit referre, quid tu scripseris manu propria. Et si haec omnia impleverit Sanctitas tua, ita reputabo cum prosapia Imperii mei et omnium Bulgarorum et Blacorum, quod sumus dilecti filii Orthodoxae Sanctae Romanae Ecclesiae. Et de confinio Ungariae, Bulgariae, et Blaciae relinquo judicio Sanctitatis tuae, ut dirigas negotium istud recte et juste, ut non habeat peccatum anima Sanctitatis tuae, et ita habeat Imperium meum justitias Bulgariae et Blaciae, quod Rex Ungariae habeat justitias Ungariae, et cessent occisiones Christianorum in me et Imperium. Sciat autem Sanctitas tua, quod quinque Episcopatus Bulgariae pertinent ad Imperium meum, quos invasit et detinet Rex Ungariae cum justitiis Ecclesiarum; et ipsi Episcopatus sunt annihilati; et si justum est hoc, fiat. Quidquid dicturus est praesens nutius Imperii mei, Episcopus Brandizuberensis Blasius Sanctitati tuae, habeas verum; quoniam ex parte mea dicet. Misi Sanctitati tuae examita dupla tria, et cuppam auream, et yperperorum libras quatuor, et scutellas argenteas tres, et gradale argenteum. Imperator Bulgariae Calojoannes.

(Mignet u. o. II. köt. 290. l.; Theiner u. o. I. köt. 29. l.)

175.

III. Incze pápának válasza Joannitiushoz. 1204.

Innocentius Episcopus etc. Illustri Regi Bulgarorum et Blacorum. Licet ex eo, quod, per Apostolorum principis merita, Universalis Ecclesiae sub eo sumus pastore pastores, qui oves alias, quae de ipsius ovili non fuerant, in unum adduxit ovile, ac pascendas eas Petro pastori commisit: „Pasce, inquiens, oves meas“ (Joan. XXI.), instantia nostra quotidiana sit universarum Ecclesiarum sollicitudo continua, et profectus omnium populorum, quos mater Ecclesia, fermento veteri expurgato, in novam regeneravit infantiam, et in sinum suum, sicut gallina pullos suos congregat, congregavit; Bulgarorum et Blacorum populis tanto nos reputamus specialius debitores, quantum non solum fidem Catholicam per Sedem Apostolicam olim devotius receperunt, sed descenderunt etiam ex sanguine Romanorum, quorum sumus profectui et ministerio specialius deputati, qui, tanquam peculiaris populus noster, nobis tam in spiritualibus, quam temporalibus nullo subjacent mediante. Ut igitur ejus magisterium recognoscant, a qua sciunt se spiritualiter didicisse, quod credunt, et quod sunt, carnaliter accepisse, cum secundum carnem descenderint ex nobilibus Romanorum, nos, pro quibus Dominus tanquam Beati Petri successoribus exoravit, ne deficiat fides nostra, sed fratres nostros conversi aliquando confirmemus, eos confirmare volumus in fide Catholica, et in devotione Sedis Apostolicae roborare. Ut autem paternae dilectionis affectus, quem gerimus circa ipsos, omnibus innotescat, et in filiis matris liberalitas commendetur, in spiritualibus et temporalibus eos tanquam speciales Ecclesiae Romanae filios volumus honorare, ideoque dilectum filium L. tituli Sanctae Crucis Presbyterum Cardinalem, Apostolicae Sedis Legatum, virum litteratura conspicuum et praeditum honestate, quem inter caeteros fratres nostros specialis dulcedinis brachiis amplexamur, in Bulgariam et Blaciam a nostro latere destinamus, qui te

auctoritate ac vice nostra inungat, sceptrum tibi Regale tribuat, et imponat Regium diadema. Cumque venerabili fratri nostro . . . Archiepiscopo Trinovitanensi, per dilectum filium J. Capellanum nostrum, pallium duxerimus destinandum, et statuerimus eum totius Bulgariae ac Blaciae Primatem, per eumdem Legatum Metropolitanis, quos idem Capellanus instituens ei de novo subjecit, pallium, insigne videlicet plenitudinis Pontificalis officii, destinamus, eis juxta formam, quam sub bulla nostra interclusam mittimus, conferendum; eidem quoque Legato plenam contulimus facultatem corrigendi quae corrigenda cognoverit, et statuendi quae duxerit statuenda; mandantes eisdem, ut tam clerum quam populum, in his, quae pertinent ad fidei Christianae profectum, infor ment, et de benevolentia nostra efficiant certiores. Monemus igitur Serenitatem Regiam et exhortamur attentius, quatenus Legatum ipsum sicut personam nostram, imo nos et Beatum Petrum in ipso, benigne recipias et honorifice studeas pertractare, salubria monita et statuta ipsius et tu ipse recipiens et observans, et ab universa terra tua recipi faciens et servari; taliter super hoc, quod scribimus impleturus, ut devotionis affectum, quem circa nos et Romanam Ecclesiam habere te credimus, in effectu cognoscamus.

(Migne u. o. II. köt. 280. l.; Theiner u. o. I. köt. 30. l.)

176.

III. Incze pápának válasza a bolgárországi érsekek és püspökökhez. 1204.

Innocentius Episcopus etc. Archiepiscopo Trinovitanensi, totius Bulgariae et Blaciae Primati, et aliis Archiepiscopis, Episcopis, clero et populo in Bulgaria, et Blacia constitutis. Licet ex eo, quod, per Apostolorum principis merita, universalis Ecclesiae sub eo sumus pastore pastores, qui oves alias, que de ipsius ovili non fuerant, in unum adduxit ovile, ac pascendas eas Petro pastori commisit: „Pasce, inquiens, oves meas“ (Joan. XXI.), instantia nostra quotidiana sit universarum Ecclesiarum sollicitudo continua, et profectus omnium populorum, quos mater Ecclesia, fermento veteri expurgato, in novam regeneravit infantiam, et in sinum suum, sicut gallina pullos suos congregat, congregavit; Bulgarorum et Blacorum populis tanto nos reputamus specialius debitores, quantum non solum fidem Catholicam per Sedem Apostolicam olim devotius receperunt, sed descenderunt etiam ex sanguine Romanorum, quorum sumus profectui et ministerio specialius deputati, qui, tanquam peculiaris populus noster, nobis tam in spiritualibus, quam temporalibus nullo subjacent mediante. Ut igitur ejus magisterium recognoscant, a qua sciunt se spiritualiter didicisse, quod credunt, et quod sunt, carnaliter accepisse, cum secundum carnem descenderint ex nobilibus Romanorum, nos, pro quibus Dominus tanquam Beati Petri successoribus exoravit, ne deficiat fides nostra, sed fratres nostros conversi aliquando confirmemus, eos confirmare volumus in fide Catholica, et in devotione Sedis Apostolicae roborare. Ut autem paternae dilectionis affectus, quem gerimus circa ipsos, omnibus innotescat, et in filiis matris liberalitas commendetur, in spiritualibus et temporalibus eos tanquam speciales Ecclesiae Romanae filios volumus honorare, ideoque dilectum filium L. tituli Sanctae Crucis Presbyterum Cardinalem, Apostolicae Sedis Legatum, virum litteratura conspi-

cunm, et praeditum honestate, quem inter caeteros fratres nostros specialis dulcedinis brachiis amplexamur, in Bulgariam et Blaciam a nostro latere destinamus, qui charissimum in Christo filium Calojoannem Regem Bulgarorum et Blacorum Illustrem auctoritate ac vice nostra inungat, sceptrum ei Regale tribuat, et imponat Regium diadema. Cumque tibi, venerabilis frater noster... Archiepiscope Trinovitanensis, per dilectum filium J. Capellanum nostrum, pallium duxerimus destinandum, et statuerimus te totius Bulgariae ac Blaciae Primatem, per eumdem Legatum vobis Metropolitanis, quos idem Capellanus instituens ei de novo subjecit, pallium, insigne videlicet plenitudinis Pontificalis officii, destinamus, vobis juxta formam, quam sub bulla nostra interclusam mittimus, conferendum; eidem quoque Legato plenam contulimus facultatem corrigendi, quae corrigenda cognoverit, et statuendi, quae duxerit statuenda, mandantes eisdem, ut tam clerum, quam populum, in his, quae pertinent ad fidei Christianae profectum, informent, et de benevolentia nostra efficiant certiores. Monemus igitur universitatem vestram, et exhortamur attentius, et per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus Legatum ipsum, sicut personam nostram, imo nos et Beatum Petrum in ipso, benigne recipiatis et honorifice pertractetis, ea, quae inter vos corrigenda duxerit vel etiam statuenda, suscipientes hilariter et inviolabiliter observantes, ut, etsi fueritis hactenus, sicut oves errantes, ex quo tamen conversi estis ad Episcopum et pastorem animarum vestrarum, ejus sequamini doctrinam et formam, cui Dominus totius Ecclesiae Magisterium contulit et Primatum. Cavete autem, ne de facili moveamini a constantia mentis vestrae, sed in bono perseverantes proposito, in devotione Sedis Apostolicae humiliter persistatis, ut in illius videamini petrae soliditate firmati, supra quam Dominus Ecclesiae posuit fundamentum, claves Regni coelorum concedens, ut esset, quibus Petrus aperiret, apertum, et quibus clauderet, non pateret.

(Migne u. o. II. köt. 294. l.; Theiner u. o. I. köt. 31. l.)

III. Incze pápának intézkedése az iránt, hogy mikép a pallium a bolgárországi érseknek átadattassék. 1204.

Ad honorem Dei Omnipotentis et Beatae Mariae Virginis, et Beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et domini Papae Innocentii, et Romanae Ecclesiae, nec non et Ecclesiae tibi commisae, tradimus tibi pallium de corpore Beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis Pontificalis officii, quo ad missarum solemnia infra Ecclesias tibi subjectas utaris in Nativitate Domini, Festivitate Protomartyris Stephani, Circumcisione Domini, Epiphania, Hypapanti, Dominica in Ramis Palmarum, Coena Domini, Sabbato Sancto, Pascha, Feria secunda post Pascha, Ascensione Domini, Pentecoste, tribus Festivitatibus Sanctae Mariae, Natali Beati Joannis Baptistae, solemnitatibus omnium Apostolorum, commemoratione omnium Sanctorum, dedicationibus Ecclesiarum, consecrationibus Episcoporum, ordinationibus clericorum, Ecclesiae tuae principalibus Festivitatibus, et anniversario consecrationis tuae. Sane, solus Romanus Pontifex in missarum solemniis pallio semper utitur, et ubique, quoniam assumptus est in plenitudinem Ecclesiasticae potestatis, quae per pallium figuratur. Alii autem eo nec semper, nec ubique, sed in Ecclesia sua, in qua jurisdictionem ecclesiasticam acceperunt, certis decent uti diebus, quoniam vocati sunt in partem sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.

(Migne u. o. II. köt. 294. l.; Theiner u. o. I. köt. 31. l.)

178.

III. Incze pápa Anastasius belebusdi-i bolgárországi érseknek is küldi a palliumot. 1204.

Innocentius Episcopus etc. Anastasio Archiepiscopo Belebusdiensi. Cum omnes unum corpus simus in Christo, singuli autem alter alterius membra, nec omnia membra eumdem actum habere noscantur, sed non solum in officiis, sed in forma et a se distent, distantia hujusmodi, vel differentia potius, non deformitatem corporis, sed decorem potius operante, cum stella etiam in claritate distet a stella; decet, ut qui majorem locum in Ecclesia Dei tenent, honorentur amplius, et specialibus honoris insignibus adornentur. Cum igitur venerabilem fratrem nostrum . . . Archiepiscopum Trinovitanensem in omnibus terris, in quibus charissimus in Christo filius noster, Calojoannes, Rex Bulgarorum et Blacorum Illustris, imperat, Primatem duxerimus statuendum, honoris insignia, quae ad officium ejus spectant, ei juxta Sedis Apostolicae consuetudinem concedentes; ut te quoque, tanquam honorabile membrum Ecclesiae Trinovitanensis, et Metropolitanum Belebusdiensis Ecclesiae, ac suffraganeis ejus Metropolitico jure praelatum, specialiter honoremus, per dilectum filium, L. tituli Sanctae Crucis Presbyterum Cardinalem, Apostolicae Sedis Legatum, virum honestate morum et dote scientiae commendatum, quem inter caeteros fratres nostros specialis dilectionis brachiis amplexamur, pallium de corpore Beati Petri sumptum, insigne videlicet plenitudinis Pontificalis officii, tibi dirigimus, conferendum juxta formam bullae nostrae munimine roboratam. Monemus igitur fraternitatem tuam, et exhortamur in Domino, et per Apotolica tibi scripta mandamus, quatenus illud humiliter et devote suscipias, et eo, non ad elationem, sed humilitatem potius, infra Ecclesiam tuam in missarum solemnibus, diebus illis utaris, quos idem tibi Cardinalis exponet, talemque te studeas exhibere, ut interior virtutum ornatus exterio-

rem vestium ornatum excedat, et amictus exterior interiorem mentis habitum, non imaginaria tantum simulatione, sed vera potius expressione, figuret.

In e. m. Save Prosthlavensi Archiepiscopo.

(Migne u. o. II. köt. 292. l.; Theiner u. o. I. köt. 30. l.)

179.

Bazilius ternovai érseknek esküje a római széknek. 1204.

Ego ... Archiepiscopus Trinovitanus, Primas totius Bulgariae et Blaciae, ab hac hora in antea ero fidelis et obediens Beato Petro, Sanctaeque Romanae et Apostolicae Sedi, et domino meo Innocentio ejusque Catholicis successoribus. Non ero in facto, vel consilio, vel consensu, ut perdant vitam aut membrum, vel capiantur aut spolientur. Consilium, quod mihi crediderint, ad eorum damnum, me sciente, nemini pandam. Eorum certum malum si scivero, impedire studebo. Quod si non potero impedire, eis, quam cito potero, intimare curabo. Papatum Romanum, honores, dignitates et rationes Apostolicae Sedis defendam pro posse, salvo ordine meo, contra omnem viventem. Vocatus ad synodum veniam, nisi praepeditione canonica fuerim impeditus. Apostolorum limina singulis quadrienniis per me vel per meum nuntium visitabo, nisi eorum absolvat licentia. Legatum Apostolicae Sedis, quem pro certo scivero esse legatum, devote suscipiam, et in suis necessitatibus adjuvabo. Cum quemlibet de meis suffraganeis consecravero, faciam illi jurare, ut Romano Pontifici et Ecclesiae Romanae perpetuam obedientiam et debitum honorem impendat. Caeterum cum aliquem coronavero in Regem Bulgarorum et Blacorum, juxta indulgentiam mihi et successoribus meis ab Apostolica Sede concessam, ab eo juratoriam recipiam cautionem, quod ei, qui tunc Apostolicae Sedi praefuerit, successoribus ejus, et Ecclesiae Romanae devotus et

obediens permanebit, et cunctas terras et gentes suo subjectas Imperio, in obedientia et devotione Sedis Apostolicae conservabit. Haec omnia bona fide servabo. Sic me Deus adjuvet, et haec Sancta Evangelia in praesenti et in futuro. Amen.

(Migne u. o. II. köt. 95. l.; Theiner u. o. I. köt. 32. l.)

180.

III. Incze pápának bulláju, melylyel Joannitius a bolgárok királyának a zászlót küldi. 1204.

Innocentius Episcopus etc. Calojoanni Regi Bulgarorum et Blacorum Illustri. Ut in cruce Domini nostri Jesu Christi cum Apostolo glorieris, et non tibi, sed ei, cui flectitur omne genu, tuos de caetero triumphos ascribas, qui docet manus ad praelium et digitos movet ad bellum, et inter varios bellorum eventus ejus suffragio sentias te muniri, cui Dominus claves Regni coelorum et ligandi atque solvendi contulit potestatem, praeter Regiae dignitatis insignia, quae tibi per dilectum filium Leonem, tituli Sanctae Crucis Presbyterum Cardinalem, Apostolicae Sedis Legatum, virum providum et honestum, tuae Serenitati dirigimus, per eumdem vexillum, quo contra illos utaris, qui honorant labiis Crucifixum, cor autem eorum est longinquum ab ipso, ad petitionem venerabilis fratris nostri B. Brandizuberensis Episcopi, tibi duximus destinandum. Praetendit autem non sine mysterio crucem et claves, quia Beatus Petrus Apostolus et crucem pro Christo sustinuit, et claves a Christo suscepit. Repraesentat itaque signum crucis, in quo Christus, utpote qui vincit, regnat et imperat, debellavit aereas potestates, et in quo capiens praeda praedonem absorbuit, moriens vita mortem et Behemoth cepit in suis oculis quasi homo. Clavem autem geminam repraesentat, di-

scretionis alteram, reliquam potestatis, ut cum discreveris inter bonum et malum, lucem et tenebras, sanctum et profanum, commissum tibi materialem gladium ad vindictam malefactorum, in laudem vero bonorum exerceas, et arma contra illos apprehendas et scutum, qui non posuerunt Deum adjutorem sibi, sed in feritate sua et multitudine confidentes, nituntur contra stimulum calcitrare. Monemus igitur Serenitatem Regiam et hortamur attentius, et per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus eodem vexillo in humilitate cordis utaris, et inter acies bellicas memor Dominicae Passionis existas, ejusque magisterium recognoscas, cui Dominus ipse dixit: „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam; et tibi dabo claves Regni coelorum“ (Matth. XVIII.) Sic enim inimici tui non solum contra te praevalere non poterunt, sed ante faciem tuam dante Domino non subsistent.

(Migne u. o. II. köt. 295. l.; Theiner u. o. I. köt. 33. l.)

181.

Joannitius a bolgárok uralkodójának levele, melylyel III. Incze pápának jelenti, hogy Leo bibornoktól a koronát átvette. 1204.

Calojoannes, Rex totius Bulgariae et Blachiae, ad a Deo promotum et Sanctissimum et in Christo dilectum et honorificentissimum patrem Regni mei, tertium Innocentium et sacerrimum Papam Romae et successorem principis Apostoli Petri. Legatus Apostolicae Sedis, dominus Leo Cardinalis, Sanctitatis tuae scriptum meo obtuli Imperio; addiscens quoque de ejus sanitate et incolumitate, Omnipotenti Deo et Sanctissimae Matri suae glorificavi. Et utinam, quod scriptum Imperii mei inveniat Sanctitatem tuam viventem et degentem cum omni gaudio et hilaritate; et Imperium meum, per gratiam Omni-

potentis Dei et Beatissimae Dei Genitricis, et per intercessiones Sanctitatis Vestrae, sanum est et multum bene cum omni gaudio et exsultatione. Hoc autem notum sit Sanctitati Vestrae, pater specialis Regni mei, domine Papa, quod dominus Leo, Legatus Apostolicae Sedis, venit ad Imperium meum, sibi afferens coronam et eam benedicens, super caput Imperii mei imposui, et in manibus meis dedit mihi sceptrum atque vexillum, et benedixit sanctissimo Patriarchae Regni mei et totius Bulgariae ex praecepto Vestrae Sanctitatis; et valde Deo et Beatissimae Dei Genitrici, necnon et circumspectioni Vestrae Sanctitatis glorificavimus, eo, quod secundum petitionem Imperii mei Sanctitas Vestra totum suum velle adimplevit. Et universa Bulgaria atque Blachia, et omnis Imperii mei pertinentia, valde glorificavit et Vestram Sanctitatem magnificavi. Scribo autem vobis et de Ungaria, quoniam Imperium meum non habet aliquam societatem regionum, vel aliquam rem cum eo, neque ei nocet, imo ipse parvipendet et nocet regionibus Imperii mei. Et dominus Leo Cardinalis vidit, et Vestrae Sanctitati annuntiabit justum vel injustum, quod est ab Imperio meo, aut si ego parvipendo Ungarum, vel si ipse meum Imperium parvipendit. Et scribat ei Sanctitas Vestra, quatenus distet a Regno meo, quoniam Imperium meum nec eum habet parvipendere, nec contra terras ejus abire. Si vero ipse venerit contra terras Imperii mei, et Deus adjuverit, ut vincatur, non habeat Sanctitas Vestra Imperium meum suspectum, sed sim liber. De Latinis quoque, qui Constantinopolim introierunt, scribo Sanctitati Vestrae, ut eis scribatis, quatenus distent ab Imperio meo, et, sicut Imperium meum nullum malum eis facit, neque ipsi nobis parvipendant. Si forte ipsi conati fuerint contra Imperium meum, et parvipenderint eum, et occidetur ex eis, non habeat Sanctitas Vestra Imperium meum suspectum, sed sint universa libera. Misi autem ad tuam magnam Sanctitatem pueros duos; unus vero nominatur Basilius, alius Bithlehem; et dentur ex praecepto ejus, ut addiscant in scholis litteras Latinas, quoniam hic grammaticos non habemus, qui possint litteras, quas mittitis, nobis transferre; et postquam ipsi addiscerint, remittantur ad Imperium meum. Misi autem ad praesens in signo parvae recordationis examita duo, episima dupla, unum est rubeum,

et aliud album, et camelum unum. Cùm
ad Sanctitatem Vestram, semper Vest
dabor.

(Migne u. o. II. köt. 551. l.; Theiner u. o. I. köt
levélnek kivonatát közli Cod. Dipl. II

182.

Bazilius ternovai érseknek levele, melylyel
jelenti, hogy Leo bibornok által felszen

Multas inclinationes et multas sanitat
humili Bulgarorum et Blachorum Primate, c
versorum, et dominum, et patrem meum, Ma
et Sanctissimum Papam, Innocentium. Oramu
Deum, et Sanctissimam Dei Genitricem, et B
stolos Petrum et Paulum, ut cum sanitate et
niat vos scriptum meae humilitatis; et per ves
gnificentiam vivo et ego, per Dei gratiam, ma
delictis. Notum sit ergo Vestrae Magnae Sanct
Leo, Cardinalis, sanus et sospes pervenit, dele
Sanctitate et Apostolica Sede, et usque ad nost
civitatem Trinovae tetendit quinto decimo die
bris, et portavit universam plenitudinem Patria
tatis, et paramenta omnia, quae mihi a Vestra M
tate fuerunt delegata: tradidit similiter et annulu
legium, et scripta et instructiones. Et praecepto V
etitatis unxit me chrismate, mihi benedicens, et
me in Patriarcham, mense Novembris, septimo di
vitate scilicet Sancti Apostoli Jacobi, fratris Dom
illa die duos unxi Metropolitanos, et caeteros Episc
guo cum gaudio, et duobus de Metropolitanis benedi
ualis, et tradidit illis pallium atque mitras, et reli
put eorum mitras imposuit. Octavo vero die ejusde

in festivitate videlicet Sancti Michaelis, coronavit, et benedixit Imperatori Calojoanni, Domino omnium Bulgarorum, atque Blachorum, et super posuit capiti suo Regiam coronam, et sceptrum suis manibus imponens. Omnia haec complevit et perfecit secundum Sanctitatis Vestrae velle, et benedicens nobis, segregatus est a nobis mensis Novembris die quintodecimo. Interea, sciat Vestra Magna Sanctitas, quod duos pueros ex praecepto domini Imperatoris vobis mitto; unus est presbyteri Constantini filius, alius vero Regis; ut ex praecepto Vestrae Sanctitatis litteras Latinas addiscant. Et quidquid meditari valetis ad honorem Imperatoris, faciatis. Manuteneat enim Deus Vestram Sanctitatem per multa et longaeva tempora.

(Migne u. o. II. köt. 553. l.; Theiner u. o. I. köt. 39. l.)

183.

III. Incze pápának levele Dandolo Henrik velenczei dogehez a jádrai és konstantinápolyi események tárgyában. 1204.

Innocentius Episcopus etc. nobili viro... Duci Venetorum, spiritum Consilii sanioris. Praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, qui civitatem Venetiarum in pluribus honorarunt, ad honorem ejus intendimus et profectum, nec difficiles nos exhibuimus in petitionibus nobis pro ipsa porrectis, sed eas, quantum cum Deo, et honestate potuimus, curavimus promovere, sicut et ipsi novimus, et te credimus meminisse. Verum quanto magis ad ejus aspiravimus commodum et augmentum, tanto desideravimus amplius, ne illius in se provocaret offensam, qui exaltat humiles, et humiliat exaltatos. Noverat autem tua nobilitas, noverat et populus Venetorum, qualiter charissimus in Christo filius noster, H. Rex Ungarorum Illustris, et nobilis vir A. Dux, frater ipsius, assumpserant signum crucis, et in terrae Sanctae subsidium proposuerant

transfretare, quorum profectus vobis impedientibus hactenus est dilatus. Praeterea te ac Venetos non latebat, qualiter, post excidium terrae Sanctae, Apostolica Sedes universos, qui ejus reliquiis subvenirent, a die qua signum crucis acciperent, usque ab obitum, vel reditum eorumdem, in sua protectione susceperit, et tam familias eorum, quam bona sub ecclesiastica defensione praeceperit manere secura. Ad notitiam quoque tuam novimus pervenisse, qualiter, etsi Rex ipse, ac terra ipsius, ex eo quod crucem assumpserat, auctoritate constitutionis super hoc a praedecessoribus nostris editae, Apostolica protectione gauderet; quia tamen plus timeri solet, quod specialiter pollicetur, quam quod generaliter concluditur sponsione, protectionis nostrae litteras specialiter petierit, et receperit ad cautelam, quas ei nec potuimus, nec debuimus denegare, ne illi subtrahere videremur, quod signatis omnibus est indultum. Credimus etiam te novisse, qualiter nuntiis tuis, qui ad Sedem Apostolicam cum Crucesignatorum nuntiis accesserunt, petentibus pactiones inter vos initas confirmari, et per eos tibi, et Venetis duxerimus inhibendum, ne terras Regis ipsius aliquatenus laederetis. Insuper, ut iter Domini fieret in timore, nec modicum fermenti corrumperet totam massam, per litteras nostras, quas ad audientiam tuam et Venetorum credimus pervenisse, curavimus districtius inhibere, ne terras Christianorum invadere, vel laedere tentaretis, nisi vel ipsi vestrum iter nequiter impedirent, vel alia justa et necessaria causa tamen occurreret, propter quam aliud agere, accedente consilio Apostolicae Sedis Legati, possetis; si qui autem contra praesumerent, se scirent excommunicationis vinculo innodatos, et indulgentiae, quam Sedes Apostolica Crucesignatis indulsit, immunes. Tu autem et tui, omnibus his despectis, et Legato nostro repulso, contra Regem ipsum primo impetum facientes, ante Jaderam primas acies expandistis, et in auxilium vestrum convocantes exercitum Gallorum, obtinuistis ab eis, ut vestris consentirent, et manus suas fraterno sanguine macularent. Cepistis igitur, et evertistis per violentiam civitatem, destruxistis ecclesias, et altaria suffodistis, et in Divinae Majestatis offensam, et Ecclesiae Romanae contemptum, commisistis facinus jam notorium pene penitus toti mundo. Non enim crucem sumpsistis, aut sumere debuistis in

obsequium Jesu Christi, ut expugnaretis Christianos, sed potius Agarenos, crucis ipsius perfidos inimicos. Haec autem ad correctionem vestram referimus ex charitate sincera, quia pater filium, quem diligit, corripit, et Deus, quos amat, arguit et castigat. Recepimus vero litteras Constantinopolitani Imperatoris et tuas, et quae significastis per eas, notavimus diligenter. Verum, quamvis optemus, ut per studium et sollicitudinem tuam, ad devotionem Apostolicae Sedis Constantinopolitana Ecclesia revertatur, quia tamen ad subsidium terrae Sanctae propensius aspiramus, ne succursus ejus dilatus hactenus diutius differatur, monemus nobilitatem tuam et exhortamur in Domino, et per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenus tu et Veneti, reconsiliati Ecclesiasticae unitati, peccatorum vestrorum maculas poenitentiae lacrymis expietis, ut, a criminum labe purgati, bellum Domini possitis in puritate cordis et corporis praeliari, nec de multitudine, vel potentia vestra, vel ex eo, quod prospere vobis successit hactenus, praesumatis, sed quanto plura Dominus vobis praeter merita vestra concessit, tanto vos amplius in ejus oculis humiliare curetis, et patientia ejus ad poenitentiam vos adducat, ut, absolutione in humilitate quaesita, et cum devotione suscepta, recuperationi terrae Sanctae totis viribus insistatis; quoniam id potissimum erit vobis et meritorium apud Deum, et apud homines gloriosum. Nos autem, quod ipsi terrae videbimus expedire, studebimus, dante Domino, efficaciter procurare. Datum Anagniae, VI. kal. Martii, Pontificatus nostri anno septimo.

(Migne u. o. I. k. 301. l.; Theiner u. o. I. köt. 22. l.; Tafel és Thomas, Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig I. köt. 442. l.)

184.

Dandolo Henrik velenczei dogének levele, melylyel magát III. Incze pápa előtt ugyanazon tárgyban mentegeti. 1204.

Venerabili in Christo patri, et domino I. Dei gratia Sanctae Romanae Ecclesiae Summo Pontifici, H. Dandulus Venetiarum, Dalmatiae atque Croatiae Dux, vester humilis et devotus, cum omni devotione servitium. Notum facio Sanctitati Vestrae, quod, cum crucem assumpserim pro servitio Jesu Christi et Sanctae Romanae Ecclesiae, et transmeandi gratia de Venetiis iter arripuerim, necessitate temporis hiemalis ingruente, oportuit me cum stolio meo, et peregrinorum apud Jaderam hiemare; quae cum esset rebellis mihi et Veneticis longo tempore injuste per proditionem contra juramenta praestita, de civitate et civibus, secundum quod moris est invicem se inimicantium, juste, ut existimavi, sumpsi ultionem. Verum quia, ut dicebatur, in vestra erant protectione, quod ideo non credebam, quia non existimo vos, nec antecessores vestros, illos sub protectione recipere, qui crucem accipiunt tantum, ut eam portent, non etiam iter perficiant, propter quod peregrini solent crucem accipere, sed et aliena inveniant, et injuste detineant, paternitati vestrae contra me, et Venetos sententiam ex communicationis placuit promulgare, quam patienter et humiliter sustinuimus, usque quo per dominum P. tituli Sancti Marcelli Presbyterum Cardinalem, et Sanctae Romanae Ecclesiae Legatum, praestita condigna satisfactione, meruimus absolutionem, sicut secundum ordinationem vestrorum nuntiorum, et scriptorum paginam, Vestrae poterit Sanctitati clarius innotescere. Superveniente autem inspiratione Divina, magis quam humano, ut opinamur, consilio, Alexio, filio quondam Isachii Imperatoris Constantinopolitani, eundi in Romaniam iter arripuimus, et ipsum, sicut Domino placuit, praestita ab eo cautione de obedientia Sanctae Romanae Ecclesiae, expulso Alexio avunculo suo, captaque Constantinopolitana civitate, cum [illegible] labore, obtinere curavimus prius ab Isachio

patre ipsius, et parentibus, et pluribus aliis magnatibus civitatis, eadem securitate accepta; qui cum in dicta promissione mendaces et fallaces existerent, ipsos tanquam inimicantes Sanctae Romanae Ecclesiae, et Christianitatis proditores, diffidavimus, quibus scilicet patre et filio per Graecorum proditionem exstinctis, aliisque Graeculis sublimatis, Graecorum sustinentes molestias et infestationes assiduas, tam per mare mittentium ad nos naves accensas, ut nostrum navigium comburerent, et diuturna bella inferentium, quam per terram multis variisque modis, communicato consilio omnium clericorum et laicorum exercitus, convenientibus quibusdam inter nos et ipsos praemissis, sicut ex tenore exempli dictarum pactionum Sanctitas Vestra poterit clarius cognoscere, civitatem Constantinopolitanam ad honorem Dei et Sanctae Romanae Ecclesiae et Christianitatis subventionem decrevimus debellandam; quod et Christi suffragante misericordia, vestroque merito, nostroque laborioso studio, praecipue prae caeteris viventibus, contra omnium opinionem perfectum est. Capta igitur civitate, multaque strage Graecorum interveniente, Marcellus, qui tunc erat Imperator, cum suis sequacibus de civitate aufugit, et secundum inter nos scriptum constitutum, et sacramentum adimplevimus. Cognoscat igitur Sanctitas Vestra, quod ego una cum Veneto populo, quidquid fecimus, ad honorem Dei, et Sanctae Romanae Ecclesiae, et vestrum laboravimus, et in nostra voluntati (igy) habemus similiter laborare. Unde supplico Sanctitati Vestrae, quatenus petitiones, quas uuntii mei, viri nobiles et discreti, scilicet Leonardus Naugaiosus, dilectus meus nepos, et Andreas de Mulin., quos ad pedes Vestrae Sanctitatis transmittimus, fecerint, benigne exaudire dignetur Vestra Sanctitas et effectui mancipare.

(Migne u. o. II. köt. 511. l.; Theiner u. o. I. k. 38. l.; Tafel és Thomas u. o. I. k. 251. l.; Fejér ezen levélnek kivonatát közli Cod. Dipl. II. köt. 424. l.)

185.

II. Endre király Lukács, Hozug, Vata és Péter vasvári jobbágyok számára, őseiknek II. Géza király általi felszabadítását helybenhagyja. 1205.

Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame Seruieque Rex inperpetuum. Sicuti Deo annuente Regni heredes extitimus, nichilominus predecessores nostros in quibuslibet dispensacionibus eorum sequi uolumus. Eapropter notum fore desideramus vniuersis sub Christi tropheo degentibus, quod ad exemplar priuilegij Geyse Regis felicis memorie, nostri aui, presentem paginam innouamus et quatuor homines, quorum nomina sunt : Lukas, Hozug, Vatha et Petur, cum vniuersis heredibus eorum iam natis, et in posterum nascituris, prout auus noster auos eorum, qui hys exprimuntur vocabulis, Somus, Kwpan, Hynan, et Ude, ab omni iurisdicione Castri de Voswar exemit, ita et nos exemptos eos permanere precipimus. Ne igitur in posterum super hoc aliqua possit exurgere calumpnia, autenticis scriptis redigi et nostre Serenitatis sigillo fecimus communiri. Si quis autem pertinax ausu temerario, huius donacionis renouacioni contra ire temptauerit, iram Omnipotentis Dei incurrat, et Regie Maiestatis indignacionem in persone suc distinccione, et rerum suarum percepcione uehemencius experiatur. Datum per manus Guthfrydi Orodiensis Prepositi, aule Regie Cancellarij; anno ab Incarnacione Domini nostri Jehsu Christi M° C°C° V°. Venerabili Johanne Colochensi Archiepiscopo, Calano Quinque-Ecclesiensi Episcopo, Bolezlao Vaciensi Episcopo, Kalanda Vesprimiensi Episcopo, Pechsa Geuriensi Episcopo; Nicolao Palatino et Comite de Vyuar, Mercurio Bano et Semigiensi Comite, Gyrcone Bichoriensi, Chepano Bachiensi, Moch Budrugyensi, Smaragdo Zonukensi, et Comite Curiali, Martino Comite de Woswar.

(V. István királynak 1270. megerősítő privilegiumából, melynek, a vasvári káptalan által 1330. készült átirata a Szelestey család levéltárában őriztetik. Közli a Hazai Okmánytár I. kötete, Győr 1865. 3. l.)

186.

III. Incze pápának levele, melylyel a kalocsai érsekség suffraganpüspökeit felszólítja, hogy László, Imre király hátrahagyott fiának hívei maradjanak. 1205.

Innocentius Episcopus etc. Suffraganeis Ecclesiae Colocensis. Ut sitis in fidelitate constantes, et integritatem famae vestrae conservetis illaesam, fraternitati vestrae per Apostolica scripta praecipiendo mandamus, quatenus, in omnibus, quae ad tuitionem charissimi in Christo filii nostri Ladislai, Regis Hungariae, ac ... Reginae matris ejus, et Regni pertinent, venerabili fratri nostro ... Colocensi Archiepiscopo fideliter assistatis, ut inde retributionem a Domino, et grates a nobis obtinere possitis. Datum VII. kalendas Maii, Pontificatus nostri anno octavo.

(Migne, id. m. II. köt. 598. l.)

187.

Henrik a konstantinápolyi latin császárság kormányzójának levele III. Incze pápához, Balduin császárnak a bolgárok általi elfogatásáról. 1205.

Sanctissimo Patri ac domino Innocentio, Dei gratia Summo Pontifici, H. frater Imperatoris Constantinopolitani, et moderator Imperii, cum debita reverentia, humili et devoto pedum osculo. Cum universum Christiani exercitus progressum, et laborum peregrinationis nostrae seriem paternitati vestrae per multiplices litteras et nuntios frater meus et dominus Imperator, usque ad Martium elapsum novissime, satis lucide

significaverit, eventus nostros, extunc prioribus multum dissimiles, imo, peccatis nostris exigentibus, nimis miserabiles, vobis, tanquam patri et domino, dignum duxi propalare. Contigit igitur, Graecos, qui, ex innata malitia et perfidia consueta, post omne genus securitatis et cautionis, proditioni se semper pronos exhibent, statim post dimissionem nuntiorum ad vos ultimo directorum, proditionem, quam pridem mente conceperunt, rebellione contra nos facta, detegere manifeste. Quo comperto, frater meus et dominus Imperator, opportune paucioribus comitatus, quippe nobis per munitiones et marchias pro magna parte dispersis, contra caput rebellionis, Andronopolim videlicet, quae civitas est Graeciae munitissima, et, montibus tantum interpositis, Blachorum affinis populis, ulciscendi animum intendens, urbem Regiam egressus est. Eramus enim tunc temporis sic divisi; Marchio Montisferrati ultra Thessalonicam erat cum multis; ego, ex altera parte Brachii Sancti Georgii eram apud Andromiticum cum non paucis; Paganus de Aurelia, et P. de Braccel. versus Nicaeam, ex eadem parte Brachii; R. de Tric. apud Philippopolim cum pluribus; et alii alibi per loca et munitiones dispersi. Porro, audito a Joannitio, Blachorum Domino, quod Latini in tanta virorum paucitate civitatem praedictam obsedissent, quem etiam Graeci in auxilium suum, occulte tamen, ut magis laederent, evocarant, irruit subito Blachus ille Joannitius in nostros cum multitudine Barbarorum innumera, Blachis videlicet, Commannis et aliis, quibus etiam nimis improvise obviam exeuntibus nostris, et remotius quam oporteret instantibus, per inimicorum insidias tandem vallatis undique, (proh dolor!) dominus meus Imperator, Comes Lod. Stephanus de Pertico, et quidam alii Barones et milites, quod non sine sanguinearum lacrymarum effusione referre valeo, tanta obruti multitudine, non sine damno tamen illorum, ab inimicis intercepti sunt. Nescimus revera, qui capti fuerint, qui occisi. Accepimus tamen ab exploratoribus nostris certissimis et fama veridica, quod dominus meus Imperator teneatur et vivus, qui ab eodem Joannitio satis, ut asserunt, pro tempore honorabiliter procuratur, cum quibusdam aliis, quos tamen adhuc expresse nescimus nominare. Sciatis autem, quod ab ea die, qua Gr- fines ingressi fuimus, usque ad diem infelicis

illius congressus, quantacunque nobis et nostris occurreret multitudo, licet aliquando nostri paucissimi fuissent, cum triumpho tamen semper et victoria recesserunt. Inaestimabilem vero jacturam, quam tunc nobis dolemus et plangimus accidisse, et inconsulta nostrorum audacia, et peccatorum nostrorum meritis credimus contigisse. Illi itaque, qui elapsi a praelio, manus inimicorum evaserunt, consilio abbreviato cum his, qui ad tentoria servanda remanserant, absque alio damno ab obsidione recesserunt. Quibus tendentibus ad urbem Regiam, et tam inopinabiliter desolatis, tantam Dominus subito dedit consolationem, ut quasi in momento omnes simul, quotquot dispersi fuerant, tanquam convocati a Domino, apud civitatem quamdam, quae dicitur Rodestoc, convenirent. Marchio tamen, feliciter et victoriose in suis marchiis, per R. de Tric. in suis partibus per Dei gratiam incolumis morabatur et indemnis. Inspectis igitur nostrorum viribus, urbes et castella extunc munire coepimus, quae contra Graecorum rebellionem tenere posse videbantur, et inter agendum Constantinopolim usque profecti sumus. Licet itaque in personis amissis infortunium lugubre nobis acciderit, speramus tamen in Domino, et audenter confidimus, quod inimicorum nostrorum insidias et assultus diutius, volente Domino sustinere poterimus, et etiam de longinquo subventionem et auxilium exspectare. Ecce tamen, quod verebamur, hoc accidit, et quod fama canebat publica, quoque per litteras ipsius Blachii, confoederationem ipsius cum Turcis et caeteris crucis Christi inimicis continentes, edocti fuimus, quas etiam, a nobis cum nuntiis ipsius interceptas, Apostolatui vestro in utraque lingua transmisimus, licet gravius exspectato vlnus incurrimus et ruinam; cujus susceptionem vobis incumbere, tanquam patri, causae nostrae patrono et domino, nemo est, qui ambigat, praesertim, cum ob Ecclesiae tantum unitatem reformandam, et terrae Sanctae subventionem laboremus, quorum unum eatenus pendet ex altero, sicut communis omnium Christianorum in Oriente degentium, et praecipue venerabilium fratrum militiae Templi et Hospitalis utriusque, qui nobiscum sunt, clamat assertio, ut non solum ipsius liberationem hujus operetur redintegratio, verum etiam omnium paganorum, et crucis Christi inimicorum, confusionem omnimodam apertissime procurare videatur,

sicut econtra ejus disturbatio, quam Deus avertat, non solum recuperandi partem amissam terrae Sanctae spem auferret, imo et illam, quae in praesenti Christiano cultui dedita est, procul dubio spem praeriperet detinendi. Attendentes igitur, sicut a principio, imperfectum nostrum ad tam ardui propositi celsitudinem minus sufficere, ad vos, tanquam summum et praecipuum, imo unicum spei nostrae refugium et fundamentum, qui solus prae filiis hominum, et Principibus et Regibus, in quantalibet potestate constitutis, nobis potestis succurrere, supplici et devota intentione et mente confugimus, ad pedes paternitatis vestrae prona humilitate prostrati, et quanta possumus precum instantia cum lacrymis implorantes, quatenus filiis vestris, in tam arcto constitutis, et, prae cunctis viventibus consilio et auxilio vestro indigentibus, consuetum pietatis impendere non differatis affectum; quod tanto securius a paternitatis vestrae dulcedine postulamus, quanto, praeter peregrinationis nostrae votum solemne, pro Ecclesia Romana corpora nostra et vitas impendimus, in quo, praeter communem omnium Christianorum, qua tenemini sollicitudinem, et nos paternitati vestrae, et vos nobis, tanquam militibus vestris, et Ecclesiae Romanae stipendariis, districte novimus obligatos. Legatos igitur cum auctoritate Apostolica a Latere vestro in Italiam, Franciam et Alamaniam et alias Occidentalium regiones dimitti petimus, qui integram indulgentiae plenitudinem in auxilium nostrum et subventionem ad nos propter praedicta venturis deferant, quae a Sede Vestra Apostolica indulta est per annum integrum in servitio crucifixi in terra Syriae moraturis. Quoniam autem, quae paternitati vestrae significare cupimus, longum est scriptis inserere, nuntios nostros et fideles, praecipue venerabilem patrem nostrum N. Suessionensem Episcopum, qui tam fideliter, quam constanter pro terrae Sanctae subventione et negotio Romanae Ecclesiae laboravit, et adhuc, tanquam fidelis et prudens talenti sibi commisi dispensator, sicut vos ipsi cernitis, laborare non desinit cujus absentia plurimum nobis esset damnosa, nisi cogens rei necessitas et ipsa negotii arduitas nos ejus praesentia ad tempus carere compellerent, et nobiles viros, M. de Mailli, et Joannem Bliaut, paternitati vestrae transmitto, rogans et cupiens, ut eis in his, quae de facto isto Apostolatui vestro sug-

gesserint, fidem indubitatam adhibere velitis et firmam, et consilium vestrum et auxilium, sicut Ecclesiae totique Christianitati, necnon et domini et fratris mei liberationi, qui se vestrum ubique devotum gerebat et dicebat militem, expedire videritis, apponatis. Datum in palatio Blackernae, anno Domini 1205., Nonis Junii.

(Migne u. o. II. köt. 706. l.; Theiner u. o. I. köt. 42. l.)

188.

III. Ince pápának levele Henrik, a konstantinápolyi latin császárság kormányzójához, melylyel őt felszólítja, hogy a bolgárok uralkodójával békességet kössön. 1205.

Innocentius Episcopus etc. Henrico fratri Constanfinapolitani Imperatoris. Nobilitati tuae per Apostolica scripta mandamus, quatenus, ad liberationem fratris tui diligenter intendens, veram et firmam pacem stabilitas cum charissimo filio nostro, Calojoanne, Rege Bulgarorum et Blachorum illustri, rt inter Bulgaros et Latinos fidelis et stabilis amicitia de caetero perseveret. Breviter scribimus, quia opus est magis opere,, quam sermone. Multum enim utrinque poterit esse amicitia fructuosa. Datum, etc.

Migne u. o. II. köt. 710. l.; Theiner u. o. I. köt. 42 l.

189.

Arbe sziget és Segnia város békességet kötnek. 1205.

Anno Domini ab Incarnatione ejus 1205. mense Madi Indictione VIII. Arbi. Nos namque Prodanus Arbensis Episcopus, Joannes Sisinulus eiusdem loci Rector una cum nostris Judicibus Duimo et Philippo, et aliis nostrae civitatis nobilibus, Madio Tiane, Sergio Carine, et Marino Dimigne Blasii, ac universa communitate Arbensi; Terrinus fratrum Templariorum Segniensium Dominator, Crivosia Segniensis Setinicus, Laisnic Curiae Dvornicus, Brifania Vertiglavi, Moyses Judex, Sribren Curnaviz, Crasiz filius Rastinne, Radoslaus Prestiz ——— et multi alii, qui ad huius negotii causam tractandam pro communitate illius loci Arbam venerunt, hanc recordationis et constitutionis cartam per manus Notarii perpetualiter habendam fieri fecimus de ordinamento, quod ad invicem componentes, unanimi voluntate ordinavimus. Volumus itaque, et praesenti scripto stabilimus etc.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 239. l. Ezen érdekes okmány további tartalmát Farlati nem közli, mert — mind mond — „caetera ad historiam ecclesiasticam non pertinent.“ A jelen munka kiadója annak sem eredetiét sem másolatát akár Segna városnak, akár Arbe szigetnek levéltárában már nem találta.)

190.

Zelovellus ragusai comesnek levele Spalato város községéhez, az igazság szolgáltatása, tárgyában. 1205. körül.

Zellovellus Dei et incliti Ducis Venetiarum gratia Ragusensis Comes, nobili et discreto viro eadem gratia Velcinno

Spalatensi Potestati et Traguriensi Comiti, et nobilibus, ac reliqui plenitudini ejusdem civitatis eorum ut fratribus salutem et dilectionem. Omnibus quippe patet, quod et vobis non est occultum, quoniam Judas olim Ragusensis Comes nec vobis, nec suis ciuibus justitiam facere voluit, et ideo dissensio et pignora inter vos et Raguseos de die in diem crescebant. Nunc autem, quia gratia Dei civitas Ragusensis de confinibus Venetiarum habetur, velemus, ut mala omnia, quae retro tempore usque nunc acta sunt, extirpentur, ita ut omnino non nominentur, set omnia cum justitia examinentur, et amodo pignora inter vos et Raguseos non sit. Si quis autem vestrorum aliquid habet adversus aliquem Raguseum, veniat et accipiat justitiam sicut in patria; et nostris Raguseis illuc venientibus plenam justitiam fieri facite, si placet; et nemo audeat vel presumat pignorare aliquem antequam convicerit illum per rationem, quoniam parati sumus omnibus justitiam plenam facere, ut fratribus et amicis.

Kivül. Nobili et discreto viro Velcinno Spalatensi Potestati et Tragurensi Comiti et Nobilibus ejusdem Civitatis.

(Carrara, Archivio Capitolare di Spalato. Spalato 1844. 73. l. Az okmány 1204. vagy 1205-ból való. Juda Dámián 1203. szűnt meg ragusai comes lenni; 1206. pedig már Quirino Lőrincz ezen hivatalt viselte.)

191.

II. Endre király János esztergami érseknek adományozza Guerla helységet. 1206.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Serule, Galicie (Lodome)rieque Rex in perpetuum. Licet ad salutis et temporalis uite prouentum Regie plurimum expediat Excellencie, unicuique merita recompensacionum gratitudine

refouere; speciali — — — — et propensius benigno quo debet fauore magnatum, quorum consilijs et uirtutibus Corone, Regnique status fulcitur inconcusse, res (illorum) usibus idoneis — — — — — — — (peti)ciones, que in iuris tramite informantur, decenter ad(uer)tere. Proinde venerabilis in Christo patris ac fidelis nostri Johannis Archiepiscopi Strigoniensis deuocionem, quam — — — —, Regia pensantes discrecione et eius peticionibus debito concurrentes assensu, ob hoc pocius, quod primicias — — — — (sp)onte suscepit, quandam uillam, que dicitur Guerla, a jurisdiccione castri Bors exemptam, cum terra, que — — — — — incolis — — — — uocabulis Hrad, Voddu, Petrus, Velsa, Damana, Erdeu, Endre, Dedun, Forcos, Vros — — — eorum — — — Ecclesie sue perpetuo iure possidendam contulimus. Dedimus insuper et forum, tali libertate dotatum, ut neque tr(ibuta)rij, neque curialis Comes, neque biloti, neque alij exactores aliqua illud adire possint occasione, uel aliquam in eo facere exaccionem. Assignata est autem hec memorata superius possessio Archiepiscopo per fidelem nostrum Lucam filium Ipoliti. Quia vero animaduertimus cuncta humane negociacionis studia ob indictam hominibus uite breuitatem pertransire, uel obliuione nouercante posse deperire, prefatam Regie Serenitatis munificenciam in scriptis redigi et sigillo nostro fecimus eternari. Datum per manus Godefridi Orodiensis Prepositi et aule Regie Cancellarij, anno ab Incarnacione Domini M° CC° VI°. Ipso venerabili Johanne Strigoniensi Archiepiscopo existente, Pertoldo Colocensi Archielecto, Calano Quinque-Ecclesiensi, Bolezlao Vaciensi, Petro Geuriensi, Calanda Bespremiensi, Gotchardo Zagrabiensi, Symone Varadiensi, Desiderio Chenadiensi, Villelmo Ultrasiluano Episcopis existentibus. Mochone Palatino et Comite Bichoriensi, Chepano filio Micha Bano, Smaragdo Vayavoda, Chepano Bachiensi, Marcello Chenadiensi, — —.— Albensi, Gyula Budruguiensi, Mercurio Posoniensi, Benedicto Supruniensi, Martino de Ferreo Castro, Bancone de Nouo Castro Comitibus.

(Az eredeti után Knauz Nándor Magyar Sion II. köt. 127. l.)

192.

III. Incze pápának határozata a spalatoi érsek és káptalan közti egyenetlenségek tárgyában. 1206.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri B. Archiepiscopo, et dilectis filiis Canonicis Spalatinis salutem et Apostolicam benedictionem. Cum inter bone memorie P. predecessorem tuum, frater Archiepiscope, ac tue ciuitatis clericos super variis articulis questio verteretur, eam felicis recordationis C. Pape predecessoris nostri audientie presentarunt, ut sub ipsius examine ventilata fine debito clauderetur. A quibus utique clericis idem tuus predecessor petebat, ut quartam partem decimationum et oblationum de corpore ciuitatis sibi debitam exhiberent. Petebat etiam, ut eo tempore, quo ipse vel successores sui ad Romanam Ecclesiam accederent consecrandi, seu Romanum Pontificem, Imperatorem vel Regem causa visitationis adirent, clerici sibi adjutorium impenderent oportunum. Ipsi vero sibi ad hec pariter respondebant, quod cum predecessores ipsius quinque ebdomadarios, presbiterum scilicet, levitam, subdiaconum, acolitam et sacristam, per totam tenerentur ebdomadam procurare, et hoc eis importabile videretur; ita cum canonicis convenerunt, ut pro rocompensatione procurationum supradictaru m haberent ips quartam partem decimationum et oblationum de corpore ciui tatis, sicut in scriptis bone memorie Gaudij, Gerardi et Petri predecessorum suorum continetur expressum. Petebant insuper duodecim prandia certis anni festiuitatibus percipienda, potationes Sabbatorum et procurationes tribus ebdomarijs singulis diebus Dominicis exhibendas. Cum igitur idem predecessor vester multis et variis negotijs occupatus ad hec respondere non valeret, venerabilem fratrem nostrum J. tunc Viterbiensem, nunc Albanensem Episcopum, et bone memorie G. de Sancto Apostolo Sancte Marie in Porticu Cardinalem concessit auditores — — — — — presentia constituti post mu disceptationes et allegationes saniori usi consilio taliter

venerunt, quod clerici Archiepiscopo quartam partem decimationum et oblationum per suum procuratorem, annuatim viginti perperos pro recompensatione supra dictarum procurationum, et quod residuum esset de ipsa quarta in suum comodum converteretur et usum; preterea sex tantum prandia daret eisdem statutis festivitatibus anni, scilicet Sancti Domnij, Pentecosten, in Translatione Beati Domnij, Sancti Anastasii, Sanctorum Cosme et Damiani, et Sancti Vincentij; potationes Sabbatorum et tribus ebdomadarijs singulis Dominicis diebus procurationes, ab omnibus etiam alijs adjutorijs, que a totius ciuitatis clericis debito expetebat, tam pro se, quam pro successoribus suis perpetuo reddidit clericos memoratos immunes. Quam utique conventionem amicabilem de assensu et voluntate utriusque partis factam nos ratam habentes et firmam, eam ad exemplar ejusdem predecessoris nostri auctoritate Apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Ferentini XVI. kal. Julij, Pontificatus nostri anno nono.

(Carrara, Archivio Capitolare di Spalato 71. l.)

193.

III. Incze pápának intézkedései a velenczeiek ellen Jádra elfoglalásáért. 1206.

Innocentius Episcopus etc. dilectis filiis nobili viro . . . Duci et populo Venetorum salutem etc. Apostolicae servitutis officium laudabiliter exercemus, si juxta quod docet Apostolus, arguimus obsecramus, et increpamus in omni patientia et

doctrina. Quia ergo pater filium quem diligit corripit, et Deus quos amat arguit et castigat, idcirco, dilectos filios, nobiles viros, R. Permar — — et P. Quir — — nuntios vestros, ad Sedem Apostolicam accedentes, paterno corripuimus affectu, vos in ipsis potius increpantes super multis et magnis offensis, quas non solum in Deum et Romanam Ecclesiam, verum etiam in populum Christianum, et vos, ac proximos vestros nequiter commisistis, praesertim in Jadertinae civitatis excidio, ubi et vos deviastis, et exercitum Domini deviare fecistis a dextera in sinistram, impugnantes populos Christianos, cum debuissetis expugnare perfidos Saracenos, repellendo Apostolicae Sedis Legatum, et excommunicationis sententiam contemnendo, violato crucis voto in injuriam crucifixi. Ut enim de multis iniquis operibus taceamus, quae apud Constantinopolim perpetrastis, diripiendo Ecclesiarum thesauros, et possessiones ecclesiasticas invadendo, volentes quasi haereditario jure sanctuarium Domini possidere, propter quod etiam pactiones illicitas extorsistis, dicite nobis quando vos tantum damnum restaurare poteritis terrae Sanctae? cum averteritis exercitum Christianum tam grandem, tam nobilem, tam potentem, adductum et congregatum, tam magno studio et labore, tam multis sumptibus et expensis, per quem procul dubio sperabatur, quod non solum Hierosolymitana provincia recuperari deberet, verum etiam magna pars Regni Babylonici occupari. Si enim sibi potuit Contantinopolim et Graeciam subjugare, quanto potius potuisset Alexandriam et Aegyptum, ac per hoc eripere terram Sanctam de manibus paganorum? Certe, licet gratum sit nobis, quod Constantinopolis rediit ad obedientiam Sacrosanctae Romanae Ecclesiae matris suae, gratius tamen nobis fuisset, si Hierusalem redacta esset in potestatem populi Christiani. Neque putetis, quod ideo minime peccaveritis, quod civitas una, vel altera tradita sit vobis, et illis, magis Divino judicio, quam potentatu mundano; quia saepe placet Deo passio flagellati, quando displicet ei actio flagellantis, sicut evidenter ostenditur auctoritatibus tam Novi quam Veteris Testamenti. Non ergo nostrae duritiae imputetis, sed vestrae ascribatis offensae, quod preces, quas pro palleo destinando ... Abbati Sancti Felicis, quem vos Jadertinum appellatis Electum, per praedictos nobis nuntios porrexistis, nondum

leum largiendo, absque omni satisfactione tantam re
videremur offensam; cum, juxta sententiam Salomonis
quis peccat, in eo sit puniendus; quamvis haec dilatio
poena sit, quam cautela, per quam et nobis et vobis
mus providere. Licet enim in hac parte non peccave
dertini, quia tamen Metropolitica dignitas propter
honorem specialiter fuit illis ab Apostolica Sede conc
videlicet Ecclesia vestra non solo nomine, sed pleno
triarchalem dignitatem haberet, cum ei subjecta fiere
polis Jadertina; magis in hoc vestram culpam, quam
poenam volumus denotare; cum nec novum sit nec ab
si quando puniantur subditi pro Praelatis, sicut absc
pria culpa punitus est populus Israelis, quando David i
enumeratione peccavit. Hoc itaque vobis per nuntios
et per nostras litteras respondemus, ut vos ad satisfa
Deo, et nobis efferendam, et exhibendam humiliter in
saltem illorum exemplo, qui licet minus peccaverint, q
ad hoc facinus perpetrandum per vos tracti fuerunt, s
faciendum tamen se nobis firmiter obligarunt, quaten
non excusando, sed accusando vestram offensam Divi
nostram imploraveritis indulgentiam, ad satisfactio
congruam exponentes; nos, qui vestram quoad Deum
ramus salutem, et vestrum quoad homines affectamu
rem, et in his, et in aliis, quae digne duxeritis pos

et conscientia bona, et fide non ficta procedunt; ut, sicut melora sunt amici verbera, quam oscula inimici, sic vos magis delectet patris correctio, quam adulatio peccatoris. Non ergo vos pudeat sub illius humiliari potentia, qui solo nutu potest humiliare superbos, et humiles exaltare, concessam vobis victoriam non vestrae virtuti, sed Divinae potentiae ascribentes, quae, licet forsan occulto, justo tamen judicio, per vos alios voluit flagellare; scientes, quod nihil est magis abominabile Deo, quam ingratitudinis monstrum et prodigium arrogantiae, quorum utrumque de cordis tumore procedit. Nobis quoque cum devotione curetis obedientiam, et reverentiam plenariam exhibere, propter illius gloriam et honorem, cujus, licet immeriti et indigni, vicem gerimus, et locum tenemus, ut ipse vos in praesenti protegat et exaltet, et in futuro glorificet et coronet, qui est Rex Regum et Dominus dominantium, Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Datum Ferentini, Nonis Augusti, Pontificatus nostri anno nono.

(Migne id. m. II. köt. 957. l.; Theiner id. m. I. köt. 42. l.)

194.

II. Endre király megerösíti Spalato dalmatiai városnak régi szabadságait. 1207.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Andreas Dei gratia Vngarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Regie Sublimitatis interest, et equitas suadet naturalis, ut qui sua statuta a suis successoribus desiderat observari, ipse quoque suorum predecessorum sanctiones pari stabilitate studeat conservari, ut nulla vetustate dissolvantur, que succedentium sibi Regum auctoritas stabilitate perpetua decreverit roborare. Inde est, quod privilegia a predecessoribus nostris gloriose memorie

Regibus, videlicet avo et patre nostro, civitati Spalatensi pro libertate concessa renovantes, de verbo ad verbum presenti scripto nostro, tantum apposito nomine, et numero annorum Domini secundum tempora nostra immutato, hoc modo duximus inserenda.

Anno Dominice Incarnationis millesimo ducentesimo septimo. Ego Andreas Dei gratia Vngarie Rex, juro super Sanctam Crucem vobis Spaleti Principibus firmam pacem et libertatem ;mihi quoque, et filio meo, et successoribus nostris tributarii ne sitis; Episcopum vero et Comitem, quem clerus et populus elegerit, confirmabo, et lege antiquitus constituta cum nostro judice vos uti permittam; preterquam introitus portus civitatis de extraneis, duas partes Rex habeat, tertiam vero Comes Civitatis. In civitate quoque vestra neminem Vngarorum vel alienigarum habitare permittam, nisi quem voluntas vestra expetierit. Cum autem ad vos coronandus, aut vobiscum Regni negotia tractaturus venero, nemini civium vis inferatur domorum suarum, nisi quem dilectio vestra susceperit. Judicem inter vos et extraneos a me constitutum vobiscum in civitate sedulo commorari; nec eum extra urbem alias proficiscentem sui precepto aut sigillo a nobis causa placitandi sequendum concedo. Si quis vestrorum per meum Regnum terra marique negotia exercuerit, mihi aut alicui nostrorum hominum ex proprio comertio nullum persolvat debitum. Obsides a vobis nullo modo recipiam, sed in curia nostra servire volentibus, regam, et impendam; et morandi sive discedendi ad suum velle, facultatem obtineant, nullamque eis super hoc molestiam inferam. Ac si forte Dominium meum aliquem aggravare videbitur, et urbem nostram exire voluerit; secure cum uxore et filia et familia et omnibus bonis suis, quocunque sibi placuerit, eat. Hec autem omnia absque fraude et ingenio ad detrimentum civium et civitatis in aliquo attinente observabo. Vt autem tam nostrorum predecessorum, quam nostra concessio perpetue robur obtineat firmitatis, presenti eam pagina in notitiam deduci posterorum, et Regie auctoritatis sigillo iussimus roborari. Datum per manus Roberti Albensis Prepositi et aule Regie Cancellarij. Joanne Strigoniense Archiepiscopo, Bertholdo Colocense Electo existentibus; Kalano Quinque-Ecclesiensem, Boleslao Vaciensem, Katupano Agrien-

sem, Simone Varasdinensem, Desiderio Chanadiensem, Vlino Vltrasilvanam, Kallenda Vesprimiensem, Gottardo Zagrabiensem, Petro Geuriensem Ecclesias gubernantibus; Cheffano filio Stephani Bachiense et Palatino Comite, et Cheffano filio Miche Bano et Saguriensi Comite existentibus, Jula Budrugiensem, Nicolao Bichorrensem, Petro Curiali Comite Regine Chenadiensem, Benedicto Supriniensem, Alexandro Musuniensem, Ochuz Vesprimiensem Comitatus tenentibus; Regni nostri anno secundo.

Ego Cumanus Clericus Communis Spalatensis Juratus Notarius, ut in authentica Regia bulla de auro bollato vidi, de verbo ad verbum scripsi et consueto signo complevi.

(Kukuljevics Iván, Jura Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae I. köt. Zágráb 1862. 40 l.; v. ö. Fejér Cod. Dipl. II. köt. 118. l.)

195.

II. Endre királynak adománya Miska comes számára. 1207. körül.

Ego Andreas Dei gracia Hungarie Rex, tam presentibus quam futuris litteras presentes inspecturis notum facio, quod fideli nostro Misca Comiti pro fidelibus seruicijs suis, que nobis a prima sue iuuentutis etate indesinenter exhibuit, terram de uilla Vamus ad unum aratrum, et molendinum ad Comitatum Wezprimiensem pertinens cum terra ad uiginti iugera, iure perpetuo contulimus possidendum. Et ut hec nostra donacio sibi et per eum suis heredibus et heredum successoribus salua semper et inretractabilis permaneat, presentem paginam duplicis sigilli nostri munimine fecimus in perpetuum roborari.

(Eredetie bőrhártyán a királynak kettős pecséte alatt, mely vörös-sárgakék zsinóron függ, s egyik oldalán a király alakját, másikon az ország czimerét mutatja, azaz a négy pólyát, ezek közt az ismeretes oroszlányokat. A főmélt. herczeg Batthyáni család levéltárában.)

196.

III. Incze pápának levele Joannitius, a bolgárok uralkodójához, melylyel őt felszólítja, hogy a konstantinápolyi latin császársággal békességet tartson. 1207.

Innocentius Episcopus etc. charissimo in Christo filio n stro Calojoanni, Regi Bulgarorum Illustri. Cum superbis De resistat, humilibus autem det gratiam, juxta quod Apostol Jacobus contestatur, a Domino tibi triumphum concessu non tuae virtuti ascribere debuisti, sed potius illorum imp tare peccatis, qui suis exigentibus meritis ceciderunt, utpo in arcu suo sperantes, et suo salvari gladio confidentes. V rum tu tibi ascribens triumphum de hostibus reportatum, De in cujus sunt manibus corda Regum, prout debueras, gloria non dedisti. Quod ex eo satis potuit manifeste perpendi, qu cum ad te nostrum curaverimus nuntium destinare, ut cu Latinis apud Constantinopolim commorantibus pacem inir aut treuguas, non solum id facere noluisti, verum etia ipsum nuntium suscepisti et dimisisti minus honeste, qua decuerit Regiam dignitatem, quem ob reverentiam Apostolic Sedis et benigne recipere debuisti et honeste tractare, atte dens, quod missus fuerat evangelizare pacem et praedica salutem. Licet ergo ex praefata victoria intra teipsum fue plus debito exaltatus, quia tamen te sicut charissimum Christo filium sincera diligimus in Domino charitate, optant tibi salutem et pacem, dilectum filium . . . nuntium tuum litteras, quas per eum nobis misisti, benigne recepimus, quae nobis significasti per eas, notavimus diligenter. Intellec sane, quod jamdudum nuntios affectaveras ad nostram pra sentiam destinare, sed ipsis aditus non patebat, cum per U gariam transire non audeant, nec per Duratium propter Ven tos dominantes ibidem; charissimo in Christo filio . . . Illust Regi Hungariae per scripta nostra mandamus, ut nuntios tuo quos ad Sedem duxeris Apostolicam destinandos, per terra suam transire permittat libere ac secure; id idem dilecto fil

orditer inspiravit. monemus igitur Serenitatem Regiam, rtamur in Domino, per Apostolica tibi scripta mandan- atenus cum Charissimo in Christo filio nostro H. Con- ipolitano Imperatore Illustri, et aliis Latinis in Roma- iperio commorantibus pacem vel treugam ineas et ob- Nos enim de mittendo ad te nuntium nostrum, cum 'e viderimus, curabimus providere, juxta quod nobis lesuper inspiratum. Datum Laterani, VIII. kalendas 'ontificatus nostri anno decimo.

figne id. m. II. köt. 1162. l.; Theiner id. m. I. köt. 44. l.)

197.

s pápának levele Galiczia és Lodomeria érsekei-, pispö- akosaihoz, kikhez a szent-vitáli bibornokot apostoli kö- l küldött, hogy az egyház egységéhez térjenek. 1207.

nocentius Episcopus etc. Archiepiscopis, Episcopis et s tam clericis, quam laicis per Rutheniam constitutis st hactenus elongati fueritis ab uberibus matris vestrae

greges sodalium evagando, vos ejus pertinaciter magisterio subduxistis, quem Salvator noster Universalis Ecclesiae caput constituit magistrum, inquiens ad eum: „Tu vocaberis Cephas“; et: „Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam. Et tibi dabo claves Regni coelorum. Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum et in coelis, et quodcunque solveris super terram, erit solutum et in coelis.“ Cui cum Dominus oves suas pascendas tertio repetito vocabulo commisisset, manifeste dedit intelligi, eum a grege Dominico alienum, qui etiam in suis succesoribus ipsum contempserit habere pastorem. Non enim inter has oves et illas distinxit, sed simpliciter inquit: „Pasce oves meas“; ut omnes omnino intelligantur ei esse commissae. Cum igitur una sit et indivisa Domini tunica, nec unquam passa sit divortium sponsa Christi, juxta quod sponsus in Cantinis attestatur: „Una est, inquiens, columba mea, una est matri suae, electa genitrici suae; viderunt eam filiae Sion et beatissimam praedicaverunt Reginae, et concubinae laudaverunt eam“; necesse est, ut quicunque ab hujusmodi unitate recesserint, aquis submersi diluvii, partem cum angelo apostata sortiantur. Ut autem ipsius illibata unitas servaretur, unum eidem Dominus, sicut premisimus, Beatum Petrum videlicet, caput constituit et magistrum, ut quasi Noe arcam, extra quam animalia derelicta in diluvio submerguntur, salvatis ceteris intra ipsam contentis, in uno cubitu consummaret; pro cujus fide, ne in sua passione deficeret, specialiter exoravit, eidem praecipiens, ut fratres suos conversus aliquando confirmaret. Cum ergo innumeris fere testimoniis scripturarum, quas vos nec convenit, nec expedit ignorare, unitas Ecclesiae comprobetur, non est mirum, cum simus, licet immeriti, successores illius, cui jussit Dominus pascere oves suas, si errabundas oves nitimur ad caulas reducere, ut sicut est unus pastor, sic fiat unum ovile; si totis viribus laboramus, ne quodammodo difforme fiat corpus Ecclesiae, si partem aliquam ab eo contingeret separari. Ut autem ad praesens de reliquis taceamus, cum Graecorum Imperium et Ecclesia pene tota ad devotionem Apostolicae Sedis redierit, et eius humiliter mandata suscipiat, et obediat jussioni, nonne absonum esse videtur, ut pars toti suo non congruat, et singularitas a suo discrepet universo? Praeterea

scit, an propter suam rebellionem et inobedientiam dati rint in direptionem et praedam, ut saltem daret eis vexatio lectum, et quem in prosperis non cognoverant, recogno- in adversis? Quia igitur, charissimi fratres et filii, si volumus impositum nobis pastorale officium adimplere, tum fragilitas humana permittit, vos ad ea debemus in- per quae dispendium temporalium, et aeternorum pos- periculum evitare; dilectum filium nostrum G. tituli Vitalis Presbyterum Cardinalem, virum genere nobi- litterarum scientia praeditum, morum honestate praecla- discretum et providum et, suis exigentibus meritis, ut fratribus nostris carum admodum et acceptum, ad vestras duximus destinandum, ut filiam reducat ad , et membrum ad caput, concessa sibi plenaria pote- , ut evellat et destruat, aedificet et plan tet, quae in vestris evellenda et destruenda, aedificanda cogno- et plantanda. Monemus proinde Universitatem vestram , et exhortamur in Domino, per Apostolica scripta cipiendo mandantes, quatenus praefatum Cardinalem, Legatum Apostolicae Sedis, et magnum in Ecclesia locum habentem, imo personam nostram in eo, reci- entes humiliter et devote, ipsiusque salubribus monitis et ceptis pronis mentibus intendentes, quae inter vos sta- nda duxerit, tanquam devotionis filii, recipiatis firmiter et vetis; de cujus nimirum circumspectione provida et provi- tia circumspecta indubitatam fiduciam obtinemus, quoniam rigente Domino gressus ejus, inter vos ea curabit statuere, quae Deo, nobis quoque ac vobis pariter, merito poterit placere. Datum Viterbii Nonis Octobris. Pontificatus no- anno X.

Theiner A. J., Historica Russiae Monimenta, Sz. Pétervár 1841. I. köt. l. l.; Migne id. m. II. köt. 1232. l.; v. ö. Fejér Cod. Dipl. III. köt. 1. r. 54. l.)

ideoque de communi voluntate et assensu fundatorum saepe dictae Ecclesiae Sancti Petri, scilicet Sloviniae et Grubessae filiorum Boricii, Radoslavi et Dragoslavi filiorum Stephani, Yrace Binboli filii Tolissi, Jurgii filii Radosti, Niculae et Prodanizi filiorum Dominici — — — optulimus et tradidimus ipsam Ecclesiam Sancti Petri, cum omnibus pertinentiis suis, tam in vineis, quam in terris, sive in nutrimentis animalium quorumcumque, et subposuimus eam, et nos ipsas sub ditione et jure praedicti monasterii Sancti Damiani in perpetuum. Praesente domino Bartholomeo Scardonense Episcopo, Mirso, Dessidrugo, Stoyanno, Negoso, Dragovanno presbyteris; Duymo Megorovikio, Tartaro Chleunianio, Chodimiro, Cacicle Sutroso, et Slaomiro Lisnici, Kig Privoso, et Trebeso Vireviksg, Stroyco, Dalmozaymo, et Uste Cuddomivikio. Scriptum est hoc, et roboratum a Vitale Sancti Petri Veteris Plebáno, et Jadrensi Notario, festo Sancti Benedicti Abbatis, quod est XII. kalendas Aprilis; anno vero Incarnationis Jesu Christi Domini nostri 1207. Indictione X., tempore Innocentii Papae tertii; regnante vero Andrea, tercii Belae Regis filio, Hungariae, Dalmatiae, Chroatiae, Ramae, Serviaeque Rege feliciter.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 70. l.)

200.

Bertalan scardonai püspök ezen apátságot a bubnianoi sz. Péter templomnak birtokában megerősíti. 1207.

Bartholomaeus Divina dispositione Scardonensis Episcopus, licet indignus, Dominico Abbati Sancti Damiani de Monte, dilecto in Christo fratri, et per te tuis Catholicis successoribus in perpetuum. Dignum itaque et consentaneum omni rationi est omnibus, maxime Ecclesiarum Praelatis, monasteria et loca Dei fovere, manutenere, et omni modo consulere, ac vota, quae rationis tramite non discordant, effectu prosequente im-

199.

Ünnepélyes okmány, mely által a Bubianiban, Jádra mellett, sz. Péter tiszteletére felszentelt kápolna a Pasman dalmatiai szigeten fekvő sz. Dámián-apátsághoz kapcsoltatik. 1207.

Instante tempore maximae perturbationis, et superveniențibus diebus malorum, et dolorum, in quibus civitas Jadertina solotenus prostrata est, necessitate cogente ad quamdam capellam in honorem Sancti Petri Apostoli fundatam in loco, qui dicitur Bubiani, quae quondam fuit sub ditione monasterii Sancti Dimitrii, in quo parvus grex noster Deo Omnipotenti famulabatur, confugimus nos quidem Dragosa, Girda, Premilla, et Dabrosa moniales, et quaedam aliae, quae Dei judicio universae carnis viam ingressae sunt. Volentes igitur, et modis omnibus affectantes, in praedicto loco Domino Jesu Christo debitum servitium exhibere, propter instans schisma, quod ortum est inter potentes Sclavoniae, multa et gravia incommoda ab omnibus, tempore ferventis schismatis, quotidie perpessae fuimus; tumque sine Rectore eramus, tumque usque ad unum non erat, qui nobis faceret bonum. Ceterum cruciatus diurnos et nocturnos evadere optantes, cogitavimus, ut quoquo modo tot angustiis, quibus premebamur, finem Deus Omnipotens sua benignitate imponeret; et reversis in nobismetipsis, ad honorem et gloriam domini nostri Andreae almitici Regis Hungariae, accessimus mente et corde ad venerabilem patrem dominum Dominicum Abbatem Sancti Damiani de Monte, et ad universos fratres ejusdem monasterii, scientes pro certo, quod nullo modo in memorata capella stare poteramus, rogantes plurimum posteritatem (? paternitatem) ejus, quod sui gratia et nobis consuleret pariter et subveniret; qui habito fratrum consilio, nostrae mediocritatis et calamitatum nimium compatiens, suscepit nos in consortio fraternitatis suae, firmiter nobis polliciens in vita nostra, tam in victualibus, quam et indumentis, seu omnibus necessariis, prout sororibus suis, veluti meliori e fratribus monasterii, providere;

201.

II. Endre királynak Chof nevü helységet tárgyazó adománylevele Potho mosonyi főispán számára. 1208.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Andreas Dei gratia Vngarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum Regie Celsitudinis munificentia nullis terminis coarctetur, sed optima in Principe donandi mensura inmensitas iudicetur; precipua tamen est erga benemeritos circumspectio adhibenda, ne quis apud illum sui laboris premio defraudetur, qui sue liberalitatis beneficia etiam ad extraneos usque protendit. Inde est, quod fideli nostro Pothoni Comiti Musuniensi propter eximia sue fidelitatis merita et indefesse probitatis constantiam, uillam quandam nomine Chof in Comitatu Musuniensi sitam, terra ipsius uille certis ex omni parte metis distincta, adiunctis etiam eidem terre trecentis iugeribus terre Castri Supruniensis, cum aliquot uineis sub eisdem metis inclusam, sibi et per eum suis heredibus iure perpetuo contulimus possidendam, et eum per pristaldum nostrum Theodorum de genere Opuz, presente etiam Gregorio filio ipsius Theodori, in possessionem eiusdem uille fecimus introduci. Ad maiorem etiam cautelam metas eiusdem terre ab ipso pristaldo designatas presenti scripto iussimus annotari. Que hoc ordine disponuntur: Incipit sane eadem totalis terra a fluuio Sar, qui diuidit terram Theutonicam ab Vngaria, et ibi est meta; inde dirigitur uersus orientem ad riuulum Megapotok, secus cuius rippam uadit ad montem Challars, et ibi est terminus; et ibi adiungitur terra illa, quam supradiximus a Supruniensi Comitatu subiectam eidem Comiti nos dedisse, que protenditur ad uallem Salch, et ibi est terminus; inde dirigitur ad Hidus arch, iuxta quam est terminus; et inde itur ad paruum montem, et est terminus; a quo tendit ad uallem Nir, et est terminus; per quam uallem itur ad predictum montem Challars, et est terminus; inde ad montem Lerz, et est terminus; indeque

pergit ad lutosam uiam, et est terminus; ex qua dirigitur ad populeum montem, in quo est terminus; inde uadit ad iemalem uallem, et est terminus, et per eandem uallem itur ad montem crinacej; et inde per pedem monte (igy) Medches transit ad predictum Sar, secus cuius rippam uadit ad primum terminum. Vt autem hec a nobis facta donatio nullis unquam temporibus ualeat retractari, presenti eam pagina in notitiam deduci posterorum, et Regie auctoritatis sigillo iussimus roborari. Datum per manus Roberti Prepositi Albensis et Regie aule Cancellarij in anno Dominice Incarnationis M° CC° VIII°. Venerabili Johanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Bertoldo Colocensi Electo existentibus; Kalano Quinque-Ecclesiensem, Bolezlao Waciensem, Katapano Agriensem, Desiderio Chenadiensem, Kalenda Vesprimiensem, Willelmo Ultrasiluanam, Gothardo Zagrabiensem, Petro Geuriensem Ecclesias feliciter gubernantibus. Chepano filio Stephani Bachiensi et Palatino Comite, Bancone Bano, Benedicto Woiawoda existentibus; Jula Budrugiensem, Smaragdo Bichoriensem, Petro Curiali Comite Regine Chenadiensem, Nicolao Curiali Comite Keweiensem, Marcello Supruniensem, Mog Posoniensem Comitatus tenentibus, Regni nostri anno quarto.

[1] Eredetie börhártyán, a pecsét már lehullat, a mélt. báró Révay család levéltárában.

202.

III. Incze pápának levele a ragusai érsek és a traui esperesthez, melylyel a templomrendiek ellen hozott itéletet megsemmisíti. 1208.

Innocentius Episcopus etc. venerabili fratri . . . Archiepiscopo Ragusino, et dilecto filio . . . Archidiacono Traguriensi salutem et Apostolicam benedictionem. Significarunt nobis fratres militiae Templi de Uratia (Croatia), quod cum ad venerabilem fratrem nostrum Episcopum Tinniensem contra Nonensem Episcopum nostras litteras impetrassent, idem Nonensis Episcopus amicabiliter super iis, de quibus inter ipsos quaestio vertebatur, composuit cum eisdem; sed praefatus Tinniensis Episcopus ex litteris nostris occasione suscepta praefatum Nonensem Episcopum, contra quem rancorem conceperat, eisdem fratribus nescientibus, excommunicationis vinculo innodavit, ductus arbitrio propriae voluntatis, non judicio rationis. Quocirca discretioni vestrae per Apostolica scripta mandamus, quatenus inquisita plenius veritate, si rem inveneritis ita esse, praefatam excommunicationem denuntietis irritam et innanem. Nullis litteris etc. Datum Anagniae, III. Idus Junii, Pontificatus nostri anno undecimo.

(Migne id. m. II. köt. 1424. l.; Theiner id. m. I. köt. 44. l.)

203.

III. Incze pápa bullája a vallis Flaviana czímü vidéken szent Egyed tiszteletére fenndálló benedekrendü apátság és fiokapátságainak (ezek közt a magyar somogyvidéki sz.-egyedi apátságnak) számára, megerösíti privilegiumait. 1208.

Innocentius Episcopus etc. dilecto in Christo filio Pontio Abbati monasterii Sancti Aegidii ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Quamvis Ecclesiarum omnium cura nobis et sollicitudo immineat, illis tamen locis atque personis, quae Beato Petro et Sanctae Romanae Ecclesiae specialius adhaerere et in ejus fidelitate atque obedientia devotius permanere noscuntur, attentiori cura providere nos convenit. Ut autem pro Beati Aegidii monasterio, cui Deo auctore praeesse dignosceris, diligenti sollicitudine vigilemus, tanto amplior nobis necessitas est injuncta, quanto idem locus ab exordio suae fundationis ad jus et dominium ejusdem Apostolorum principis specialiter dignoscitur pertinere. Tuis itaque, dilecte in Domino fili Ponti Abbas, justis postulationibus benignum impertientes assensum, ad exemplar praedecessorum nostrorum sanctae recordationis Innocentii, Eugenii, et Adriani quarti Romanorum Pontificum, omnem libertatem, seu immunitatem vobis ac vestro coenobio per antecessorum nostrorum privilegia contributam praesentis privilegii pagina roboramus; statuentes, ut nulli omnino Archiepiscopo vel Episcopo liceat super idem coenobium vel Abbatem sive monachos ibidem Domino servientes manum excommunicationis aut interdictionis extendere, sed tam vos, quam monasterium cum villa, quieti semper ac liberi ab omni Episcopali exactione vel gravamine per Omnipotentis Dei gratiam maneatis. Monachos vero et presbyteros seu clericos, qui in vestris obedientiis commorantur, pro delictis suis a quibuslibet laicis capi, verberari, aut ad redemptionem cogi penitus prohibemus. Praeterea statuimus, ut quascunque possessiones, quaecunque bona idem monasterium inpraesentiarum juste et canonice possidet,

aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis praestante Domino poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus et illibata permaneant; in quibus haec propriis duximus exprimenda vocabulis: Abbatias videlicet Sancti Aegidii de Ungaria, et Sancti Eusebii de Provincia, ecclesias Sancti Aegidii de Aceio, ecclesiam Sancti Aegidii de Duno, ecclesiam Sancti Aegidii de Supervia cum villa, ecclesiam Sancti Eusebii de Longobardia, ecclesiam Sancti Baudilii de Hispania, Ecclesiam Sanctae Eulaliae de Barbasta, ecclesiam de Revinas cum sua villa, ecclesiam de Boccona cum villa, ecclesiam Sanct Andreae de Lucapello, eclesiam Sancti Aegidii de Tolmone ecclesiam Sancti Aegidii de Creissaco, ecclesiam Sancti Hyp politi de Melseo cum villa, ecclesiam Sancti Lupi, ecclesian Sanctae Mariae de Fraixeneto, ecclesiam Sancti Joannis d Gardonenca cum villa, ecclesiam Sanctae Crucis de Molazano ecclesiam Sancti Martini de Cerbario cum sua capella, eccle siam Sancti Stephani de Corconna, ecclesiam Sancti Amanti cum villa, ecclesiam Sancti Martini de Orianegues, ecclesian Sancti Martini de Cinciano, ecclesiam Sancti Andreae de Ber niz cum capella sua, ecclesiam Sancti Saturnini de Seura cun ipsa villa, villam de Bionz, ecclesiam Sanctae Ceciliae de Sta gello cum ipsa villa, ecclesiam Sancti Felicis de Aspirano cun ipsa villa, ecclesiam Sanctae Columbae cum media villa, eccle siam Sancti Andreae de campo Mariniano, ecclesiam Sancta Mariae de Saturanicis, ecclesiam Sancti Aegidii de Missiniaco ecclesiam Sancti Stephani de Castlar cum capella, ecclesian Sancti Petri de Prevencheriis cum villa et ecclesiis suis, eccle siam Sancti Andeoli de Robiaco cum capella et villa, eccle siam Sancti Victorini, ecclesiam Sancti Andreae, ecclesian Sancti Petri de Vannis cum ipsa villa, ecclesiam Sanctae Ma riae de Monte Alto cum capella de villa, ecclesiam Sanct Baudilii de Somerio cum capella, ecclesiam Sancti Servi ultra Rhodanum cum villa, ecclesiam Sancti Petri et Sanct Michaelis juxta castrum Rossilianis, ecclesiam Sancti Privat cum villa, ecclesiam Sancti Stephani de Menerba cum capelli et villa, ecclesiam Sancti Christofori de Vacheriis cum capelli et vlila, ecclesiam Sancti Joannis de Albenatis cum villa e parochiali ecclesia Sanctae Mariae, ecclesiam Sanctae Maria

de Redosc cum villa, ecclesiam Sanctae Columbae de Capingo, ecclesiam Sancti Aegidii de Padernis, ecclesiam Sancti Maximi de Medenis, ecclesiam Sancti Petri de Inter-Montes cum ipsa villa, ecclesiam Sancti Petri de Trincatallis, ecclesiam Sancti Joannis de Meiano, ecclesiam Sancti Sebastiani de Montepesato, ecclesiam Sancti Petri de Launiaco, ecclesiam Sancti Salvatoris de Caisanigis, ecclesiam Sancti Eugenii de Orbesat cum capella, ecclesiam Sancti Genesii de Mediogozez, ecclesiam de Acione, ecclesiam de Malbosc cum sua capella, ecclesiam de Rocca, ecclesiam de Camponaz, ecclesiam de Lardario, cum ecclesiiis et omnibus earum pertinentiis, castrum de Montfort, castrum de Lennatio, et quinque modiatas terrae, ac quatuor candellas quotidianas, quae quondam de Berjaco monasterio Sancti Aegidii testamento reliquit. Transactiones praeterea, quae inter vos et Joannem Nemausensem, atque Raimundum Uzeticensem Episcopos de Ecclesiarum quartonibus factae sunt, et authentico scripto firmatae, vobis nihilominus confirmamus. Illud autem auctoritate Apostolica prohibemus, ut nullus Abbas vel monachus thesaurum, honores vel possessiones praefati monasterii, seu cellarum ad ipsum pertinentium, quae aut modo habentur, aut in futurum largiente Domino acquirentur, alienare, distrahere, impignorare, vel in feudum, censum, seu beneficium alicui militi dare praesumat, nisi forte pro redemptione videlicet captivorum, pro communi et graviori famis inopia, et pro emptione seu pro redemptione possessionum. Id ipsum autem si contigerit, totius fiat communi deliberatione Capituli; ut nihil dolo vel subreptione aliqua, sed praedictarum necessitatum instantia committatur. Abbas vero vel monachus, qui hoc attentaverit, Abbas siquidem Abbatiae regimine careat et excommunicationis sententia percellatur, monachus autem a monasterio penitus et ab ejus honoribus excludatur, et ejusdem excommunicationis sententia teneatur, nisi praesumptionem suam digna satisfactione correxerit. Prohibemus etiam, ut infra villam Sancti Aegidii, et circa eamdem villam usque ad unam leugam, nulli Hospitalariorum seu militum Templi, vel cuilibet alii personae, absque Abbatis et Capituli consensu liceat religiosam domum, ecclesiam, oratorium, seu munitionem construere, coemeterium habere, Divina officia populo celebrare cum villa ipsa cessaverit, signa

pulsare, oblationes a populo in missarum celebratione suscipere, baptizare, et parochianos vestros ad officia Divina suscipere. Obeunte vero ejusdem vestri loci Abbate, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia praeponatur, nisi quem fratres ipsius monasterii communi assensu, vel pars consilii sanioris secundum Deum et Beati Benédicti Regulam providerint eligendum. Electus autem ad Romanum Pontificem benedicendus accedat. Sane illam Tolosani Comitis nobils memorie Raimundi abdicationem auctoritate Sedis Apostolicae confirmamus; siquidem Comes ipse honores omnes ad Beatum Aegidium pertinentes tam in valle Flaviana, quam in extrinsecis, quidquid juste vel injuste videbatur tenere, omnes rectas sive pravas consuetudines, quas ipsius antecessores aut ipse habuerant, ob honorem Dei et Beati Aegidii reverentiam apud Nemausense Concilium, in manu praedecessoris nostri beatae memoriae Urbani Papae jurans, Odiloni Abbati et ejus fratribus noscitur reliquisse, et se atque universos successores suos, si forte hoc donum irritum facere pertentarent, quod ad se erat, damnatione ac maledictione mulctavit atque a praefato antecessore nostro excommunicationis indè sententiam in Concilio dari fecit. Quia vero praefatus Adrianus Papa praedecessor noster, devotioni praefati Comitis annuens, Apostolica auctoritate constituit, neminem successorum ejus aliquid de iis, quae a praedicto Comite Raimundo praefato monasterio Sancti Aegidii relicta sunt, ulla posse temporis longaevitate praescribere, ut maledictionem et damnationem evadat a praefato Comite constitutam; quod ab eo provide factum est, auctoritate Apostolica confirmamus. Ad haec adjicientes pro ampliori Beati Aegidii veneratione statuimus, ut infra terminos a nostris praedecessoribus constitutos nemo prorsus, aut super ipsam Aegidii villam depraedationem vel assultum facere, aut graviorem personae cuilibet inferre audeat laesionem. Nulli ergo omnino hominum liceat praefatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre vel ablatas retinere, vel minuere, seu aliquibus vexationibus fatigare; sed illibata omnia et integra conserventur eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salva Sedis Apostolicae auctoritate et Dioecesanorum Episcoporum in supradictis capellis cano-

aica justitia. Si qua igitur in futurum ecclesiastica saecularisve persona hanc nostrae constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, nisi praesumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sanctissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi; quatenus et hic fructum bonae actionis percipiant, et apud districtum judicem praemia aeternae pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Datum Laterani per manum Joannis Sanctae Mariae in Cosmidin Diaconi Cardinalis Sanctae Romanae Ecclesiae Cancellarii, II. Idus Novembris, Indictione XII., Incarnationis Dominicae anno 1208., Pontificatus vero nostri anno undecimo.

(Migne id. m. II. köt. 1480. l.; II. Orbán pápa és Odilo apátra névre l. Fejér Cod. Dipl. II. köt. 13. l.)

204.

Viola apácza-fejedelemasszony helybenhagyja a bubianoi kápolnának 199. sz. a. átengedését. 1208.

Ego Viola monialis Sanctae Mariae, quondam Abbatissa Sancti Dimitrii, post desolationem civitatis Jadertinae, cum non esset aliquis, qui de voluntate Ducis Venetiarum in ea inhabitare, relicto parvo ovili meo, diverti ad civitatem Arbensem, ubi quamdiu Deus voluit, in monasterio Sancti Andreae permansi; sorores namque meae bonis omnibus exhaustae confugerunt ad ecclesiam Sancti Petri in Bubiano, quam nostri monasterii, et ibi miseram et infelicem vitam ducentes per aliquod tempus manserunt. Cumque Deus Omnipotens sua gratuita pietate Jadertinis facultatem redeundi ad

loca propria tribueret, et sorores praedictae propter fervens schisma, quod inter nobiles Sclavoniae ortum fuerat, diurnis et nocturnis afficerentur incommodis, et nullam redeundi facultatem ad Ecclesiam Sancti Dimitrii haberent, quae a quibusdam Jadertinis habitabatur; Illustrissimus vir Domaldus Comes, Capituli et populi consilio habito, optulerunt eam monasterio Sancti Damiani de Monte habendam in perpetuum atque regendam; cui etiam et sorores meae cum praedicta capella sua sponte se subdiderunt. Ceterum cum civitas praedicta volente Domino de die in diem in melius cresceret, et ego multis indigerem, reversa in memetipsam redii et ego, ubi cum quaererem Ecclesiam meam, pro voluntate Capituli et Vitalis Dauduli Comitis, et totius communitatis illam habere nequivi; praesertim cum dominus Benedictus Faletro Gradensis Patriarcha ipsam iam dicto monasterio Sancti Damiani privilegii sui munimine roborasset. Ego vero benigne et misericorditer a Talia Sanctae Mariae Abbatissa, domina mea, cum sororibus suscepta, cum ibidem manerem, ad exhortationem Capituli et Communitatis, Dominicus Abbas Sancti Damiani ad sustentandam inbecillitatem meam tribuit mihi XX perperos, et pro illis, quas ego mecum eduxeram e monasterio Sancti Dimitrii. Ideoque ipsum monasterium a modo perpetuis temporibus per me reddo securum, nullam aliquando loquelam, vel rixam contra eum, vel fratres ipsius aliqua fraude, vel Imperio excitaturam. Praetaxata sunt haec, et firmata in aspectu et testimonio Matthei Presbyteri Sanctae Mariae Majoris, Praedicii Sancti Stephani, Manfredi Sancti Michaelis Plebanorum, Grisogoni Presbyteri Sanctae Anastasiae, et Camosii Diaconi, Cossae Grisogoni, Michae Pecenigi, Dese de Pezze, Vitazae Petricii, Nicolai de Lampredio, Leonardi de Ossinico, et aliorum multorum. Quod ego Vitalis Sancti Petri Veteris Plebanus, et Jadrensis Notarius, ut audivi, scripsi, roboravi, et solito signo signavi procurrente anno Domini 1208. mense Septembris Indictione XI. Jadrae.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 70. l.)

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Andreas Dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum Regie Celsitudinis munificentia nullis terminis coarctetur, sed optima in Principe donandi mensura inmensitas iudicetur; precipua tamen est erga benemeritos circumspectio adhibenda, ne quis apud illum sui laboris premio defraudetur, qui sue liberalitatis beneficia etiam ad extraneos usque protendit. Inde est, quod dilecto et fideli nostro Chepano filio Stephani, Palatino et Bachiensi Comiti, ob eximia fidelitatis merita et in multis experte probitatis eius recompensationem, eius quoque fidelitatis integre constantiam, terram cuiusdam uille Boloct nostre, certis metis ex omni parte distinctam, cum alia quadam uilla nomine Sumbotheil certis etiam metis circumquaque metata, iure perpetuo sibi, et per eum suis heredibus contulimus possidendam; ipsum quoque in possessione utriusque terre castro Musuniensi pertinentis, tam Boloct quam Sumbotheil, cum tributo eidem uille Sumbotheil annuatim pertinenti, per pristaludum nostrum Comitem Valentinum de villa Thet fecimus introduci. Licet uero super utraque terra priuilegijs sibi collatis, Regie Magestatis (igy) sigillo communitis, que si fortuna sibi contraria, bonis fidelibusque inuidente, duo prefata priuilegia casu quolibet, quod absit, contigerit deperire, ad maiorem cautelam presens priuilegium sigilli nostri munimine roboratum in armario Albensis Ecclesie sibi concessimus custodiendum. Ut autem hec a nobis facta donatio nullis unquam temporibus ualeat retractari, presenti eam pagina in notitiam deduci posterorum, et Regie auctoritatis sigillo iussimus roborari. Datum per manus Roberti Albensis Prepositi et aule Regie Cancellarij, anno Dominice Incarnationis M° CC° IX°. Venerabili Johanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Bertholdo Colocensi Electo existentibus; Calano Quinque-

Ecclesiensem, Bolezlao Waciensem, Kathapano Agrie Simone Waradiensem, Desiderio Chenadiensem, Kalend primiensem, Willelmo Ultrasiluanam, Gothardo Zagr sem, Petro Geuriensem Ecclesiam feliciter gubernan Chepano filio Stephani Bachiensi et Palatino Comite, Bano, Benedicto Waiouoda existentibus, Jula Budrugie Smaragdo Byoriensem, Petro Curiali Comite Regine diensem (így), Nicholao Curiali Comite Keweiensem. Mc Supruniensem, Mog Posoniensem, Poch Musuniensem tatus tenentibus, Regni nostri anno quarto.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét már elmállott. A mélt. báró Révay levéltárában.)

206.

II. Endre király Poch nádort Challó nevű jószágnak birto megerősíti. 1209.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis dreas Dei gracia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, S Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum ex uar temporum narientur gesta mortalium, dignum est et r consentaneum, quod quelibet possessio, licet iusto ga comparationis titulo, ut inde lis et controuersia sopiat posterum, Regie confirmationis priuilegio tutelam per et perpetue securitatis argumentum. Inde est, quod dile fideli nostro Poch Palatino et Mussuniensi Comiti ob e sue fidelitatis merita, terram quamdam Challov nomine, emerat a quodam iobagione Castri Mussuniensi Mochori mine, sibi et per eum heredibus suis in perpetuum con uimus. Prima meta huius terre incipit a quadam palude Sar ex meridionali parte communicando metas cum ter nus; et inde procedit uersus occidentem ad montem, ubi tres mete de terra; et inde uadit ad magnam uiam; inde

cedendo iuxta eandem uiam communicat metas cum uilla Kata; et inde uadit uersus aquilonem ad statuam lapideam; et inde procedit communicando metas cum villa Fulzaran; abhinc ascendit ad unum monticulum, ubi sunt due mete de terra; et inde descendendo ad campum per aquam, que dieitur Sar; et inde iuxta aquam reflectitur uersus orientem ad primam metam. Vt autem hec a nobis facta confirmatio nullis unquam temporibus ualeat retractari, presenti eam pagina in notitiam deduci posterorum, et Regie auctoritatis sigillo iussimus insigniri. Datum per manus magistri Thome aule Regie Cancellarij anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo IX°. Venerabili Johanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Bertoldo Colocensi Electo et Bano existentibus; Calano Quinque-Ecclesiensem, Bolezlao Waciensem, Cathapano Agriensem, Symone Waradiensem, Willelmo Transiluanam, Desiderio Chenadiensem, Petro Geuriensem, Roberto Electo Bezprimiensem Ecclesias feliciter gubernantibus; Poch Palatino et Mussuniensi Comite, Michaele Woiauoda existentibus, Marcello Bachiensem, Jvla Budrigiensem, Bancone Bichoriensem, Nicholao Keweiensem, Ochuz Supruniensem, Moys Ferrei Castri, Mochone Posoniensem Comitatus tenentibus Regni nostri anno qvinto.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét már lemállott, a m. lt. b. Révay család levéltárában.)

207.

III. Incze a Pasman dalmatiai szigeten fekvő, sz. Kozma és Damiáni apátságnak birtokát megerősíti és az apostoli szék pártfogása alá veszi. 1209.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Abbati et fratribus Conventus Sancti Cosmae et Damiani de Monte salutem et Apostolicam benedictionem. Sacrosancta Romana Ecclesia devotos et humiles filios assuetae pietatis officio propensius diligere consuevit, et ne pravorum hominum molestiis agitentur, eos tamquam pia mater, protectionis suae munimine confovere. Eapropter, dilecti in Domino filii, vestris justis postulationibus gratum impertientes assensum, personas vestras cum omnibus bonis, quae in praesentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis dante Deo potestis adipisci, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus; specialiter autem ecclesias, monasterio vestro subditas, sicut eas juste et pacifice possidetis; nec non etiam donationem ecclesiarum Sancti Petri de Bubniani et Sancti Dimetri de Jadra, cum omnibus pertinentiis earumdem ab illis, ad quos hujusmodi donatio pertinebat, provida vobis liberalitate concessas, vobis, et per vos Monasterio vestro auctoritate Apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino huminum liceat hanc paginam nostrae confirmationis et protectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Viterbii 14. kalendas Julii. Pontificatus nostri anno 12.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 8. l.; Migne, Innocentii III. Romani Pontificis Opera IV. köt. 194. l.)

208.

III. Incze pápának levele Ziani Péter velenczei dogéhez, melyben felszólítja, hogy Jadra visszaszolgáltatása által, az apostoli szék kivánatát teljesítse. 1209.

Innocentius Episcopus etc. nobili viro Petro Duci et populo Venetorum etc. Quoniam iuxta sententiam Salomonis meliora sunt amici verbera quam oscula inimici, cum ista correctionem, illa vero deceptionem inducant, non debetis ferre moleste, si quando nos, qui de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta vestram diligimus civitatem, vos arguimus et corripimus in spiritu laenitatis; quia non indignationis, sed dilectionis est argumentum, et quod pater filium, quem diligit corripit, et Deus quos amat arguit et castigat; maxime cum ad hoc ex Apostolicae servitutis officio teneamur, juxta quod docet Apostolus, dicens: „Argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina“ (II. Tim. II.). Memores igitur obsequiorum, quae Apostolicae Sedi Civitas vestra reverenter impendit, et beneficiorum, quae Apostolica Sedes Civitati vestrae gratanter indulsit, gemimus et dolemus illam intervenisse materiam, quae non sinit ad praesens, ut preces, quas nobis multoties porrexistis pro palleo destinando Abbati Sancti Felicis, quem vos Jadertinum praesulem appellatis, cum nostra possimus admittere honestate, propter excessum, quem in Divinae majestatis offensam, Apostolicae Sedis injuriam, et terrae Sanctae jacturam in Jadertinae civitatis excidio commisistis. Et certe, nisi correctionem vestram ex paternae benignitatis affectu voluissemus hactenus exspectare, potuissemus quidem ex canonici juris rigore in eo vos punire quo peccastis, subtrahendo Patriarchatui vestro Metropolim Jadertinam, quam ei Apostolica Sedes propter vestrum subjecit honorem. Adhuc autem experiri volentes, si hujusmodi plagam medicinali possimus arte curare, disposuimus ad vos nuntium dirigere specialem, sicut dilectus filius B. nuntius vester, vir utique providus et fidelis, pio nobis suggessit affectu, per quem efficacius

viva voce nostrum vobis beneplacitum exponamus; quatenus si cor vestrum gratia Divina tetigerit, ut propriam non excusetis, sed accusetis offensam, satisfactionem congruam exhibendo, et in iis et in aliis, quae digne duxeritis postulanda, mereamini exaudiri. Quocirca devotionem vestram rogandam duximus et monendam, obsecrantes in Domino, quatenus in ejus vos humiliantes conspectu, qui exaltat humiles et deponit elatos, ad satisfaciendum ei vestros animos inclinetis, recepturi ab ipso et gratiam in praesenti et gloriam in futuro. Datum Viterbii, Idibus Julii, Pontificatus nostri anno duodecimo.

(Migne, Innocentii III. Summi Pontificis Opera III. köt. 88. l.; Tafel G. L. és Thomas G. M. Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig, II. köt. Bécs 1856. 100. l.)

209.

A sz. István első vértanu Nagyvárad melletti konventje bizonyságot tesz arról, hogy Durug comesnek fiai Ecsedet sógorukra Gyulára, Gyulának fiára átruházták. 1209.

J. miseracione Diuina Prepositus et Conuentus Sancti Stephani Protomartyris de Promontorio Waradiensi omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentem paginam inspecturis salutem in eo, qui est omnium vera salus. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod cum Ladizlao et Marcho filiis Comitis Durug pro se, nec non Alberto ac Dominico fratribus suis ab vna parte, Gyula filio Gyula eorum sponso ab altera coram nobis personaliter constitutis, iidem Ladizlaus et Marchus quandam terram seu possessionem ipsorum Eched nuncupatam in heredibus eorum, vt dixerunt, per femineas proles donandam, dandam et voluendam sub vna meta et distinccione inclusam, cum omnibus vtilitatibus suis et pertinenciis, eidem Gyule sponso

ipsorum, et per eum vxori eiusdem, eorum sorori, causa mutue dileccionis, vtpote Durug ipsorum pater predictus tempore contractus matrimonij sue filie Gyule suo sponso, vt ijdem dixerunt, tradiderat jure perpetuo possidendam, modo cum simili iidem Ladizlaus et Marchus, suorum voce et fratrum suorum predictorum, eidem Gyule dederunt, tradiderunt, donauerunt inreuocabiliter et pacifice possidendam. In cuius rei testimonium perpetuamque firmitatem litteras priuilegiales nostri sigilli munimine presentes duximus muniendas. Datum ab Incarnacione Domini anno millesimo ducentesimo nono.

(Kamarai hitelesített átirat a mélt. gr. Károlyi család levéltárában.)

210.

Tamás nyitrai főispán és a király által kiküldött bíró előtt, az esztergami káptalan és a Garam melletti szent-benedeki apátság közti Susolul helységet tárgyazó per elintéztetik. 1209.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Regnante gloriosissimo Andrea Rege Hungarorum, Thoma Comite Nitriensi existente, discussa est contentio inter populos Strigoniensis Ecclesie ex una parte, et populos Ecclesie Sancti Benedicti de iuxta Gron ex altera, super quadam terra ville, que dicitur Susolul, in presencia prefati Comitis Judicis in hac causa delegati a Rege; in qua discussione terminata est — — — — predictorum Sancti Benedicti populorum, adversarijs eorum remanentibus, iudiciumque soluentibus, Basuna filio Mochwd existente pristaldo. Terra vero illa separatur a predictis Strigoniensis Ecclesie populis per aquam Gran ab una parte vsque ad riuulum Tepla, a superiori vero parte vsque ad fluuium, qui vocatur Lodomera. Eodem tempore contra eosdem Sancti Benedicti populos et coram eodem Judice remanserunt jobagyones castri de Bars super terra ville

Thaszar prope fluuium Sytwam, eodem Basuna existente pristaldo, qui iuxta preceptum domini Regis eandem terram multis metis distinxit, et distinctam eidem Ecclesie, nullo contradictore apparente, coram bonis testibus assignauit. Distinccio autem metarum hec est: prima meta terrea incipit iuxta magnam viam ad occidentem, qua itur in Hecze; inde in plaga occidentali per eandem viam currit ad arborem querceam, vbi sub arbore est meta terrea; inde transcendendo ipsam viam in plaga aquilonis versus vallem ad dextram venit ad vnam metam terream; inde vltra vallem versus terram arabilem est meta terrea, que distinquit inter populos Sancti Benedicti de Thaszar et nobiles de Paruo Hecze; et vltra in eadem valle superius procedendo, iterum venit ad vnam metam terream; inde iterum in eadem valle ascendendo, venitur ad vnam magnam metam terream, que est inter populos Sancti Benedicti de Thaszar et Magni Hecze, et de illa magna meta per eandem vallem adhuc supra procedendo versus Zelesen, venitur ad magnam viam, vbi ultra viam est eciam magna meta terrea, que distinquit inter populos predictos Sancti Benedicti et Zelesen; inde transeundo per viam eandem, adhuc in latere aquilonis versus orientem venitur ad magnam metam terream, que eciam est inter populos predictos de Thaszar et Zelesen; deinde descendit per vallem versus fluuium Stranya, vbi iuxta fluuium est vna magna meta terrea; inde prope fluuium descendendo, venitur ad quoddam frutetem (talán fenetum), quod dicitur Hizerberek, vbi sunt due mete terree, que distinquunt inter populos de Hyzer et populos Sancti Benedicti de Thaszar; inde venitur ultra Sythwam, ubi in litore Sythwe est meta terrea; inde modicum procedendo, prope viam est meta terrea, vbi ascenditur per vallem adhuc in plaga aquilonis versus orientem, venitur ad magnam metam terream, que est eciam inter populos de Thaszar et populos de Hyzer; deinde declinando modicum ad sinistram, venitur ad viam, qua itur de Hyzer, et venitur ad viam magnam, que ducit de Herestien versus Sanctum Benedictum, que via est meta, procedendo versus orientem vsque ad aliam viam graminosam, que via est per transversum eiusdem vie, et hac via graminosa aliquid ad sinistram ascendit et transit in verticem montis, qui respicit versus Wezeken, in plaga orientis versus

— — — — villam Wezeken commetaneam habens per magnum spacium, vbi prope viam sunt tres mete terree, que distinquunt inter populos de Thaszar et Wezeken et populos de Molonyan; inde itur ad meridiem per magnum spacium, includendo particulam terre Zelaz vocatam, que eciam est in parte populorum Sancti Benedicti de Thaszar, venitur ad metam terream in fruteto retro villam Malonian — — — — est magna meta terrea; inde Sythwam transeundo per campos venitur ad primam metam terream prope viam ad occidentem, et ibi terminantur. Ne igitur memorate mete — — — — super predictis terris in posterum valeant iterata quaestione reuocari; praenominatus Comes huiusmodi testimonialibus aprime sigillum suum apposuit, fratresque nostri, Capitulum Strigoniense, suum impressere sigillum. Anno Domini millesimo ducentesimo nono. Joanne Dei gratia venerabili Episcopo, Guillermo Lectore, Jacobo Cantore, Suna Decano, Stephano Custode.

(XVII. századi hiteles átiratból Knauz Nándor, Magyar Sion II. k. 129. l.)

211.

II. Endre király Novák nevü birtokot Pócs nádornak adományozza. 1210.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum inter ceteras uirtutes Regiam Maiestatem decorantes inmensitas largitatis commendabilior atque prepotens iudicetur, Regie Celsitudinis interest eciam non promerentibus manum largitatis copiose porrigere; multo habundancius eximia fidelium suorum seruicia possessionum distribucione tenetur compensare. Inde est, quod dilecto et fideli Poth Palatino et Mussuniensi Comiti

ob recompensacionem fidelitatis eius et seruicij, quod nobis benigne deuoteque indesinenter exibuit, terram quandam que uocatur Nouac, Geuriensi Castro subtractam, iure perpetuo contulimus possidendam. Cuius terre prima meta incipit iuxta Danubium, et procedit ad stagnum, quod uocatur Kazia; inde tendit ad Danubium, qui wlgo dicitur Agduna; hinc procedit ad caput Keua; a quo capite regrediens tendit ad Danubium tenens metas cum Comite Heidrih; et due insule, que inter iam dictas metas site sunt, pertinent ad eandem terram. Contulimus insuper dicto Poth Palatino et Mussuniensi Comiti de terra ciuilium predicti castri, videlicet de terra Rethi terram ad culturam duum (igy) aratrorum sufficientem; dantes ei partem tam de stagno quam de arundineto, et de prato, ubi fenum secatur, ad sortes duum aratrorum pertinentem. Preterea fidelissimi nostri memorati Poth Palatini et Mussuniensis Comitis preclara obsequia et merita considerantes, terram ad Castrum Mussuniense pertinentem, que est circa Danubium in Kamana, sibi iure hereditario possidendam contulimus. Cuius prima meta incipit uersus orientem iuxta Danubium tenens metas cum Tenkere; inde procedit ad occidentem, transiens per magnam uiam; inde tendit ad palludem, que wlgo uocatur humerou potok, que uenit de Bordos; inde uadit ad stagnum, ubi finitur uia, que dicitur parata, que wlgo uocatur Etteuen, et habet metam ultra stagnum super ripam eiusdem stagni; inde regreditur ad Danubium, et habet ultimam metam super Danubium in fine arene Episcopi. In possessionem uero dictarum terrarum per pristaldum nostrum Comitem Valentinum de uilla Tech ipsum fecimus introduci. Ut autem hec a nobis facta donacio nullis unquam temporibus ualeat retractari, presenti eam pagina in noticiam deduci posterorum et Regie auctoritatis sigillo fecimus communiri. Datum per manus magistri Thome Bezprimiensis Prepositi et aule Regie Cancellarij, anno ab Incarnacione Domini millesimo CC° X°. Venerabili Johanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Bertoldo Colocensi Electo et Bano existentibus; Calano Quinque-Ecclesiensem et Bolezlao Waciensem, Kathapano Agriensem, Symone Waradiensem, Desiderio Chenadiensem, Willelmo Transsiluanensem, Gothardo Zagrabiensem, Petro Geuriensem, Roberto Bezprimiensem Ecclesias feliciter

gubernantibus; Michaele Woiauoda existente, Petro Bachiensem, Jula Budrugiensem, Bancone Bichoriensem, Nicolao Keweiensem et Curiali Comite, Mog Posoniensem Comitatus tenentibus; Regni nostri anno sexto.

(Eredetie börhártyán, a pecsét már lehullatt, a mélt. báró Révay család levéltárában.)

212.

III. Incze pápának bullája, melylyel az ausztriai sz. Kereszt apátságot szabadságaiban, s ausztriai és magyarországi birtokában megerösíti és az apostoli szék pártfogása alá veszi. 1210.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Abbati Monasterii Sancte Crucis eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosam uitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse presidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito reuocet, aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Eapropter, dilecti in Domino filii, uestris iustis pustulatio. nibus clementer annuimus, et prefatum monasterium Sancte Crucis, in quo Diuino mancipati estis obsequio, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum et Beati Benedicti regulam, atque institutionem Cisterciensium fratrum in eodem loco institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Preterea quascumque possessiones, quecumque bona idem monasterium inpresentiarum iuste ac canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum uel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis prestante Domino poterit adipisci, firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis. Locum ipsum, in quo

prefatum monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis. grangiam de Drumowe, grangiam Talarn, grangiam Sigenuelde, grangiam Brummgesfelde, grangiam Volchenberge, grangiam Regis Ungarie in predio, quod Bisseni quondam possederant, et possessiones in Minkendorf, in Sulze, et in Sulze inferiori, in Boumgarten, in Wecelendorf, in Hasla, in Haderichesdorf, in Volfchers, in Geswente, in Reinoldesdorf, in Sunecndorf, et in Steifingen, et apud Sanctum Petrum cum pratis, uineis, terris, nemoribus, usuagiis et pascuis, in bosco et plano, in aquis et molendinis, in uiis et semitis et omnibus aliis libertatibus et inmunitatibus suis. Sane laborum uestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis tam de terris cultis quam incultis, siue de ortis et uirgultis et piscationibus uestris, uel de nutrimentis animalium uestrorum, nullus a uobis, decimas exigere, uel extorquere presumat. Liceat quoque uobis, clericos uel laicos liberos et absolutos e seculo fugientes ad conuersionem recipere, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli fratrum uestrorum post factam in monasterio uestro professionem fas sit, absque Abbatis sui licentia de eodem loco discedere, discedentem uero absque communium litterarum uestrarum cautione nullus audeat retinere. Quod si quis forte retinere presumpserit, licitum sit uobis, in ipsos monachos uel conuersos regularem sententiam promulgare. Illud districtius inhibentes, ne terras seu quodlibet beneficium Ecclesie uestre collatum liceat alicui personaliter dare, siue alio modo alienare absque consensu totius Capituli, uel maioris aut sanioris partis ipsius. Si que uero donationes uel alienationes aliter, quam dictum est, facte fuerint, eas irritas esse censemus. Ad hec etiam prohibemus, ne aliquis monachus siue conuersus sub professione domus uestre astrictus, sine consensu et licentia Abbatis et maioris partis Capituli uestri pro aliquo fideiubeat, uel ab aliquo pecuniam mutuo accipiat ultra procuratorium Capituli uestri prouidentia constitutum, nisi propter manifestam dotis uestre utilitatem. Quodsi facere presumpserit, non teneatur Conuentus pro hiis aliquatenus respondere. Licitum preterea sit uobis, in causis propriis, siue ciuilem siue criminalem contineant questionem, fratrum uestrorum testimoniis uti, ne pro defectu testium ius uestrum in aliquo ualeat deperire. Insuper

auctoritate Apostolica inhibemus, ne ullus Episcopus uel quelibet alia persona ad sinodos uel conuentus forenses uos ire, uel iudicio seculari de propria substantia uel possessionibus uestris subiacere compellat, nec ad domos uestras causa ordines celebrandi, causas tractandi, uel conuentus aliquos publicos conuocandi uenire presumat, nec regularem electionem Abbatis uestri impediat, aut de instituendo uel remouendo eo, qui pro tempore fuerit, contra statuta Cisterciensis ordinis se aliquatenus intromittat. Si uero Episcopus, in cuius parochia domus uestra fundata est, cum humilitate ac deuotione, qua conuenit, requisitus substitutum Abbatem benedicere, et alia, que ad officium Episcopale pertinent, uobis conferre renuerit, licitum sit eidem Abbati, si tamen sacerdos fuerit, proprios nouitios benedicere, et alia, que ad officium suum pertinent, exercere, et uobis omnia ab alio Episcopo percipere, que a uestro fuerint indebite denegata. Illud adiicientes, ut in recipiendis professionibus, que a benedictis uel a benedicendis Abbatibus exhibentur, ea sint Episcopi forma et expressione contenti, que ab origine ordinis noscitur instituta; ut scilicet Abbates ipsi saluo ordine suo profiteri debeant, et contra statuta ordinis nullam professionem facere compellantur. Pro consecrationibus uero altarium uel ecclesiarum, siue pro oleo sancto, uel quolibet alio ecclesiastico sacramento, nullus a uobis sub obtentu consuetudinis uel alio modo quicquam audeat extorquere, sed hec omnia gratis uobis Episcopus diocesanus impendat. Alioquin liceat uobis, quemcunque malueritis Catholicum adire Antistitem gratiam et communionem Apostolice Sedis habentem, qui nostra fretus auctoritate uobis, quod postulatur, impendat. Quodsi sedes diocesani Episcopi forte uacauerit, interim omnia ecclesiastica sacramenta a uicinis Episcopis accipere libere et absque contradictione possitis, sic tamen, ut ex hoc imposterum propriis Episcopis nullum preiudicium generetur. Quia uero interdum propriorum Episcoporum copiam non habetis, si quem Episcopum Romane Sedis, ut diximus, communionem habentem, et de quo plenam notitiam habeatis, per uos transire contigerit, ab eo benedictiones uasorum et uestium, consecrationes altarium, ordinationes monachorum auctoritate Sedis Apostolice accipere ualeatis. Porro si Episcopi uel alii Ecclesiarum rectores in

monasterium uestrum uel personas inhibi constitutas suspensionis, excommunicationis uel interdicti sententiam promulgauerint, siue etiam in mercennarios uestros pro eo, quod decimas non soluitis, seu aliqua occasione eorum, que uobis Apostolica benignitate indulta sunt, seu benefactores uestros pro eo, quod aliqua uobis beneficia uel obsequia ex caritate prestiterint, uel ad laborandum adiuuerint in illis diebus, in quibus uos laboratis et alii feriantur, eandem sententiam protulerint, ipsam tamquam contra Sedis Apostolice indulta prolatam duximus irritandam, nec littere ulle firmitatem habeant, quas tacito nomine Cisterciensis ordinis et contra tenorem Apostolicorum priuilegiorum constiterint impetrari. Preterea cum communc interdictum terre fuerit, liceat uobis nichilominus in uestro monasterio exclusis excommunicatis et interdictis Diuina officia celebrare. Paci quoque et tranquillitati uestre paterna in posterum sollicitudine prouidere uolentes, auctoritate Apostolica prohibemus, ut infra clausuras locorum seu grangiarum uestrarum nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem capere, tenere, interficere seu uiolentiam audeat exercere. Preterea omnes libertates et immunitates a predecessoribus nostris Romanis Pontificibus ordini uestro concessas, nec non et libertates et exemptiones secularium exactionum a Regibus et Principibus uel aliis fidelibus uobis rationabiliter indultas, auctoritate Apostolica confirmamus et presentis scripti priuilegio communimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat prefatum monasterium temere perturbare, aut ei possessiones auferre, uel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet uexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salua Sedis Apostolice auctoritate. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens, contra eam temere uenire temptauerit, secundo tertioue commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ultioni subiaceat.

Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatinus et hic fructum bone actionis percipiant, et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant. Amen atque Amen.

(Pápai pecsét.) (Pápai névjegy.)

Ego Innocentius Catholice Ecclesie Episcopus m. p.

† Ego Petrus Portuensis et Sancte Rufine Episcopus m. p.
† Ego Johannes Albanensis Episcopus m. p.
† Ego Johannes Sabinensis Episcopus m. p.
† Ego Guido Prenestinus Episcopus m. p.
† Ego Nicolaus Tusculanus Episcopus m. p.
† Ego Hugo Hostiensis et Velletrensis Episcopus m. p.
† Ego Cinthius tituli Sancti Laurentii in Lucina, Presbyter Cardinalis m. p.
† Ego Centhius Sanctorum Johannis et Pauli, Presbyter Cardinalis tituli Pamachii m. p.
† Ego Petrus tituli Sancti Marcelli, Presbyter Cardinalis m. p.
† Ego Benedictus tituli Sancte Susanne, Presbyter Cardinalis m. p.
† Ego Leo tituli Sancte Crucis in Jerusalem, Presbyter Cardinalis m. p.
† Ego Petrus Sancte Pudentiane tituli Pastoris, Presbyter Cardinalis m. p.
† Ego Guido Sancti Nicolai in Carcere Tulliano, Diaconus Cardinalis m. p.
† Ego Johannes Sancte Marie in Via Lata, Diaconus Cardinalis m. p.
† Ego Guala Sancte Marie in Porticu, Diaconus Cardinalis m. p.
† Ego Otto Sanctorum Sergii et Bachi, Diaconus Cardinalis m. p.
† Ego Johannes Sanctorum Cosme et Damiani, Diaconus Cardinalis m. p.
† Ego Pelagius Sancte Lucie ad Septa Solis, Diaconus Cardinalis m. p.

Datum Laterani per manum Johannis Sancte Marie in Cosmidin Diaconi Cardinalis, Sancte Romane Ecclesie Cancellarii. II.° kalendas Februarii. Indictione XIII.ª Incarnationis Dominice anno M.° CC.° VIII.° (így), Pontificatus uero domini Innocentii Papae III. anno duodecimo.

(Az eredeti után Weis János Urkunden des Cistercienser Stiftes Heiligen-Kreutz, Bécs 1856. 41. sk. ll.)

213.

II. Endre királynak adománya a pannonhalmi apátság számára. 1211.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Vnitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie Lodomerieque Rex in perpetuum. Recolentes antecessorum nostrorum deuocionem in operibus misericordie semper extitisse feruentem, elemosinas ab eisdem Deo collatas non solum nostris temporibus obseruare, sed et zelo proprii feruoris intendimus ampliare. Cum itaque clare memorie Bela Illustris Rex, pater noster, pro remedio anime sue Monasterio Beati Martini de Sacro Monte Pannonie ad sustentacionem fratrum ibidem Deo seruientium, tres naues saliferas liberas sub hoc libertatis tenore contulerit, quod videlicet ab ipso salifodine loco usque ad iam dictum Montem Pannonie, tam per aquam, quam per terram, nemo de salibus illis, quos eedem naues detulerint, tributum exigere, uel aliqua alia dampnifica exaccione eos audeat inpedire; nos, quorum interest non solum paterne hereditatatis, sed eciam esse Christianitatis heredes, eandem elemosinam a patre nostro collatam, eidem Monasterio sub eiusdem libertatis tenore perpetuo confirmamus. Et quia in ipso loco salifodine predictum Monasterium Beati Martini minus libere solet predictos sales accipere, et a salifodinariis uel aliis super ipsis salibus multimodis exaccio-

nibus fatigari eo, quod libertas ipsa in priuilegio patris nostri minus plenarie est expressa; nos de nostra deuocione eidem Monasterio expressiorem concedimus libertatem, uidelicet: ut predicte naues Sancti Martini per omnia eam libertatem habeant, quam Bistryensis et Orodiensis Ecclesiarum naues utantur. Et ut huius nostre confirmacionis et concessionis nostre tenor perpetuum robur optineat, eum auctoritate Regia perhenamus per presentem paginam sigillo nostro munitam. Datum per manus Magistri Thome aule Regie Cancellarii, et Bezprimiensis Prepositi, anno ab Incarnacione Domini M.° CC.° XI.° Venerabili Johanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Bertholdo Colocensi Electo et Bano existentibus; Calano Quinque-Ecclesiensem, Bolezlao Waciensem, Cathapano Agriensem, Simone Waradiensem, Desiderio Chenadiensem, Willermo Transsilvaniensem, Gothardo Zagrabiensem, Petro Geuriensem, Roberto Bezprimiensem Ecclesias feliciter gubernantibus; Poth Palatino et Mussuniensi Comite, Michaele Woiuoda existentibus; Petro Bachiensi, Jula Budrugiensi, Bancone Bychoriensi, qui et Curialis Comes est Regine, Marcello Keweiensi, qui et Curialis Comes est, Nicolao Posoniensem Comitatum tenentibus, Regni nostri anno VI.°

(A pannonhalmi főapátságnak levéltárában lévő ú. n. Liber Rubeből 19. l.)

illustris Regis Hungarorum nobis humiliter supplicavit, ut compositionem eamdem, quam sigillorum praedictorum Electi et Waradiensis, Cenadiensis, Ultrasilvani, Agriensis, et ipsius Vesprumiensis Episcoporum, nec non Capitulorum Colocensis et Bachiensis nobis exhibuit munimine roboratum, auctoritate dignaremur Apostolica confirmare; cujus tenor talis est:

In nomine Patris stb. (mint Fejérnél Cod. Dipl. III. köt. 1. r. 131. l.)

Cumque super his cum fratribus nostris deliberare vellemus, dilecti filii Jacobus Scholasticus et Nicolaus Canonicus praefati Archiepiscopi nuntii, et M. Thesaurarius, et Jo. Archidiaconus Strigonienses, procuratores vestri petierunt a nobis audientiam sibi dari. Qua ipsis de more concessa, nuntii proposuere praedicti, quod inter praefatos Archiepiscopum et Colocensem Electum et eorum Suffraganeos talis compositio intervenit, ut prima coronatio Regum Hungariae, ubicunque in ipso Regno eos primum contingeret coronari, solius Strigoniensis Ecclesiae juris esset, et monetae, ubicunque cuderentur in Regno, vel illius quod loco colligeretur monetae, decima ad eamdem Ecclesiam pertineret; ac dilectus in Christo filius A. illustris Rex, et charissima in Christo filia ... Hungarorum Regina per suas a nobis litteras peterent, quatenus primam sedem primamque vocem cum juribus supradictis, quae dictus Rex et dicta Regina, nec non et pars Colocensis publice praefatae Strigoniensi recognoverunt Ecclesiae, ipsi perpetui dignaremur privilegii munimine roborare; super aliis vero, de quibus inter eos esse videbatur contentio, propter bonum pacis sic exstitit ordinatum, ut nec Colocensis in Strigoniensi provincia, nec Strigoniensis in Colocensi praeter praedicta sibi juris aliquid vindicaret, auctoritate in omnibus Apostolicae Sedis salva; ita quod si haec non approbarentur a nobis, res in eo statu, in quo tunc fuerat remaneret. Unde quidquid sit scriptum, vel juratum esse dicatur, hoc actum et intellectum esse a partibus asserebant, et illud ex parte Archiepiscopi confirmari a nobis suppliciter postulabant, asserentes sic actum et intellectum fuisse, idem Archiepiscopus et praefati Agriensis et Geuriensis Episcopi suis litteris declararant. Procuratores vero vestri proposuere constanter, quod tam illa compositio, quam redactam in scriptis praefatus Episcopus

III. Incze az esztergami káptalant értesíti, hogy azon egyezkedést, mely az esztergami és kalocsai érsekek közt a magyar király koronázási joga iránt keletkezett, meg nem erősíti. 1211.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Capitulo Strigoniensi salutem et Apostolicam benedictionem. Venerabilis frater noster Vesprimiensis Episcopus in nostra proposuit praesentia constitutus, quod cum de pace perpetuo statuenda inter Strigoniensem et Colocensem Ecclesias diu fuerit vobis mediantibus tractatum, tandem venerabilis frater noster Strigoniensis Archiepiscopus de consensu et voluntate Suffraganeorum Strigoniensis Ecclesiae, videlicet Agriensis, Georiensis, et praefati Vesprumiensis Episcoporum ex parte una, et dilentus filius Colocensis Electus de voluntate suffraganeorum Colocensis Ecclesie, Waradiensis videlicet, Cenadiensis, et Ultrasilvani Episcoporum ex altera, in certam formam concordiae devenerint, quam per praefatos Georiensem et Vesprumiensem Episcopos redigi mandaverunt in scriptis; cum illam in scriptis redactam in medium produxissent, et super ea fuisset diutius disputatum, tandem ita correcta exstitit et conscripta, quod eam pars approbavit utraque, et tam Strigoniensis Archiepiscopus, quam Colocensis Electus cum Ecclesiarum suarum suffraganeis ad sancta Dei Evangelia juraverunt, quod formam pacis, quae continebatur in illo scripto posito coram eis, firmiter observarent, et laborarent ad hoc nihilominus bona fide, ut nos compositionem confirmaremus eamdem. P. quoque Quinque-Ecclesiensis Praepositus, ab Episcopo suo missus pro eo, et Benedictus Praepositus Sancti Thomae, nec non et Jacobus Scholasticus Strigoniensis pro vobis, a quibus sub debito juramenti se asseruerunt habere mandatum, et Hubaldus Posoniensis Praepositus juraverunt etiam illud idem. Pro Colocensi vero Ecclesia Jacobus Colocensis, et Hosmundus Sancti Laurentii Praepositi praestiterunt consimile juramentum. Unde praefatus Episcopus ex parte dilecti filii nostri A.

Galicie Lodomerieque Rex in perpetuum. Solet simplex veritas falsitatis artibus plerumque sui iuris uiribus eneruari, nisi Regie auctoritatis conniuencia ius suum impetrauerit diligenter confirmari (conservari, Hevenesy szerint.) Attendentes itaque rei ueritatem, quomodo gloriose memorie Bela Rex pater noster pro recompensacione monasterij Cuzin (Cutia, H. sz.), quod Wolfer (Wolser, H. sz.) pater eius fideli suo seruicio inuenit et construxit, Aenz (Benz, H. sz.) Comiti monasterium Copornuch nomine contulit, quod dicto Regi B. remanserat de Martino filio Georgij de genere Cador; in Regali consistorio decreuimus, sicut commune ius exigebat, quod patronatus Ecclesie Copornuch ad filios suos, Michael scilicet et Henrich, et ab eis descendentes deberet de cetero spectare. Pro eo vero, quod in puericia sua illi duo fratres extra Regnum fuerunt, et eos Fabianus et Benz pro predicto monasterio iniuste molestare ceperant et impetebant; Regia auctoritate sancimus, quod non illi duo fratres, Benz scilicet et Fabianus, uel ab eis descendentes, uel aliquy alij pro aliquo iure dicte Ecclesie alios dictos duos fratres, scilicet M. et H., uel heredes eorum de cetero presumant impetere uel molestare. Vt autem ipsi et heredes eorum, filij dicte Ecclesie in perpetuum permaneant„ eis presentem paginam sigillo nostro corroboramus. Datum per manus Thome Albensis Prepositi et tocius Hungarie Cancellarij, anno ab Incarnacione Domini M.° CC.° XII.° Venerabili Johanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Bertholdo Colocensi Archiepiscopo et Woiuoda existentibus; Calano Quinque-Ecclesiensem, Cathapano Agriensem, Roberto Vesprimiensem Ecclesias feliciter gubernantibus. Bank Palatino et Keweiensi Comite, Micaele Bano existentibus, Jola Bachiensi et Curiali Comite, Andrea Budrugiensi, Nicolao Posoniensi Comitibus, Regni nostri anno VIII.°

(Eredetie után, mely a királynak rendkivűlileg nagy pecséte alatt kelt, Knauz Nándor, Magyar Sion I. köt. 204. l. Fejérnél ezen okmány Hevenesy kéziratai után R. 61. sz. 90. l. sok lényeges hibákkal találtatik Cod. Dipl. III. köt. 1. r. 125. l.)

217.

János esztergami érseknek itélete Hysis nayyváradi apát, s Farkas Selának fia és Jakab Kozmának fia közt. 1212.

Johannes Dei gracia Sancte Strigoniensis Ecclesie Archiepiscopus omnibus ad quos littere presentes peruenerint in perpetuum. Cum sit instabilis mundus, et omnia in mundo posita sint caduca, discretorum prouidencia stabiliuit, ut que fiunt in tempore, litterarum tenori, ne labantur cum tempore, committantur, ne ualeat ueritati inposterum calumpnie versucijs derogari. Hinc est, quod vniuersitatis vestre noticie uolumus intimari, quod cum dominus noster A. Illustris Rex Hungarie nobis iniunxisset, ut Farcasio filio Sela et eius nepoti Jacobo filio Cosma plenam de Hysi Waradiensi Abbate super iniuria sibi illata iusticiam faceremus, sicut ordo exhigit iudiciarius, partibus terminum prefiximus competentem; qui cum in nostra die constituto essent presencia constituti, Farcasius et Jacobus proposuerunt, quod Abbas ipsos omnibus possessionibus ipsorum, terris, vineis, molendinis et omnibus rebus in villa, que dicitur Hetin, contra iusticiam spoliasset; Abbas autem respondit, quod ijdem Farcasius et Jacobus iobagiones essent Ecclesie Waradyensis, et quia a seruicio Ecclesie se uolebant subtrahere, ut ipsos in seruicio Ecclesie retineret, ne per contumaciam alienarentur ab Ecclesia, ipsa bona detineret. Idem autem Marcellus Decanus verbo Capituli, et iobagiones Chot, Chuda, Zadur asserebant. Ad hoc Farcasius et Jacobus responderunt, quod liberi et seruientes Regis essent, nec aliquo seruicio Ecclesie tenerentur; et per multos sue cognacionis liberos et seruientes Regis id se probaturos asserebant, et ad hoc probandum per testes ydoneos terminum postulabant. Quibus precepimus, vt se esse liberos et seruientes Regis cognatorum suorum testimonio comprobarent, et ad ducendos testes terminum eisdem prefiximus competentem. Die autem prefixo viros nobiles ad intencionem suam probandam Farcasius et Jacobus produxerunt; testes igitur recepi-

mus, et eorum dicta precepimus reseruari. Cum autem spolia-
tis iniuste per restitucionis sit beneficium succurrendum, Ab-
bati precepimus, ut ea, que a dictis Farcasio et Jacobo abstu-
lerat, ipsis restituere non differat. Interim autem utraque par-
composuit sub hac fama, quod Abbas et Capitulum, et dict
jobagiones, quia falso ipsos impecierant, a lite cessarent, e
eis terram eorum in dicta uilla Heten ad duo aratra cum L iu
geribus pinguis terre, IIII vineas, et II molendina, V prata
III silulas et II antra restituerent, Farcasius vero et Jacobu
pecuniam, quam ultra possessiones scriptas petebant, se i
presencia Capituli de Sacsard et aliorum plurimorum nui
quam requisituros promiserunt. Deinde pristaldus noster Bet
lem Canonicus Dymisiensis utrique parti terminum prefixi
quo se nostro conspectui presentarent; die autem prefixo Fa
casius et Jacobus in nostra constituti presencia aduersai
partem expectauerunt; que cum non venisset, pristaldo pr
cepimus, ut parti que non venit, terminum prefigeret comp
tentem; que cum primo, secundo, tercio, quarto, quinto citat
non venisset, cognoscentes iusticiam dictorum Farcasij et Ja
cobi, ipsos ab impeticione Abbatis, Capituli et iobagionu
absoluimus et liberos esse pronunciauimus, precipientes pr
staldo nostro possessiones prescriptas restitui, et eis sub d
scretorum virorum testimonio assignari. Vt igitur via mal
gnari volentibus precludatur, processum negocij sub presei
sencium testimonio litterarum sigilli nostri munimine pr
cepimus roborari; anno ab Incarnacione Domine millesim
CC.° XII.°

(Chanadin esztergami érseknek megerősítő okmányából, a fömélt. hercze
Eszterházy családnak levéltárában.)

218.

Gauzigna Albert Arbe szigetén sz. István tiszteletére kápolnát épít. 1212.

In Christi nomine Amen. Anno Nativitatis ejusdem 1212. Indictione prima, die tertia mensis Januarii. Temporibus equidem domini Petri Ziani inclyti Ducis Venetiarum, Dalmatiae et Croatiae, et venerabilis in Christo patris et domini Prodani Episcopi Arbensis, nec non egregii Marci Mauroceno honorabilis Comitis Arbensis etc. In episcopali palatio Arbensi, congregato Capitulo per eumdem dominum Episcopum ad sonum campanae more solito cum Praelatis, videlicet Archidiacono, Archipresbytero, Primicerio, et caeteris Canonicis. Ibique vir nobilis dominus Albertus quondam Matthaei de Gauzigna, tamquam senior stirpis, cum omnibus propinguis dictae domus de Gauzigna sexus masculini civibus Arbensibus, se sistitit in episcopali palatio coram Episcopo Prodano, et Capitulo convocato ibidem. Exposuit suam et eorumdem magnam erga Beatum Stephanum devotionem, et oravit enixe Episcopum et Canonicos, ut concederent facultatem supra turrim ad eos spectantem, et existentem supra Catribum, aedificandi unam ecclesiam ad honorem praedicti Sancti. Item, ut ipse et progenies sexus masculini habeant in eamdem Ecclesiam aedificandam ius patronatus, cum libertate eligendi Capellanum ab Episcopo confirmandum. Episcopus cum suis Praelatis, et toto suo Capitulo ibidem coegregato consensit, ut dicti Gauzigna possent fieri facere ad honorem Beati Stephani ecclesiam, vel capellam cum pactis et conditionibus superius tactis, et inferius contentis; scilicet, quod primo Ecclesia sit congrue dotata; secundo quod Capellanus si non eligatur intra sex menses, electio ad Episcopum intelligatur devoluta.

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 239. l.)

219.

II. Endre király a sz. gothardi monostornak Dobra birtokot visszaadatni rendeli. 1213.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Piorum semper fuit studiorum, peritura permansuris, temporalia sempiternis, laboris dolorisque tristiciam presentis, eterne patrie gaudiis commutare. Longe lateque patet, quot et quantis mercimonijs Christi nauem, id est Ecclesiam, ditauerint, et per pelagus uite pretereuntis construendo, gubernando, resarciendo sancti patres nostri multiplicauerint, et ad gaudia patrie celestis ipsi quoque sequentes premiserint. Cum igitur his gloria et honore temporali non simus impares, pares eciam esse pietate uelut heres uolumus; ut Christi Ecclesiam custodientes, et eius amissa restituentes, sicut presenti communimus cura, sic eiusdem — — Domini gloria participemus. Et quamquam simus omnibus Christi Ecclesiis debitores, speciali tamen tenemur nouis plantacione paterna relictis. Hinc est, quod cum Ecclesia Sancti Gothardi, que beate memorie Bele patris nostri fundatio est nobis relicta, plurimis in continuo perturbacionibus agitatur, ut in melius meliusque proficiat nostre pietatis studio, confirmamus hactenus habita, restituimus amissa. Igitur terram de Dobra, que per aliquot annos ab eadem Ecclesia perturbacione continua fuit dilapsa, per Moys tunc temporis Castri Ferrei Comitem, et Thomam Prepositum Albensem, Regnique nostri Cancellarium. Nam Pancrace, Peter, Dionis et Beniamin, ceterique ioubagiones predicti Castri coram Comite M. et T. Cancellario constituti, et ad nostram iussionem de ueritate requisiti, predictam terram Ecclesie Sancti Gothardi fuisse asseruerunt; sed per Comitem quondam Castri Ferrei Andream speculatores de Zala illic ire, et ipsorum terram populi Eclesie, qui ibi morabantur, intrare pulsi sunt, ita, ut vicissim alter alterius domum ingrederentur. Cumque

speculatores propter infestacionem Teothonicorum in predicta terra minimine possent persistere, ad pristinum locum redeun tes, populum Abbatis expulerunt, atque inter hec terra Eccle sie in solitudinem redacta, nostra nec iussione restauratur. Que cum nullam habuisset contradictionem, precedentibus pre omnibus ioubagionibus castri, Pancratio, Ebergeno et Buza, sequentibus eciam et attestantibus uicinis iovbagionibus, Petro videlicet Sancti Martini sacerdote, Michaele filio Petri Comitis, Michol Centurione, Stephano, Baka, Wollos et Pota fratribus, Zerma, Martino et Bogdan iovbagionibus Comitis Nicolai, Chopov, Thoma et Noge speculatoribus; Moys tunc temporis Castri Ferrei Comes et ex parte nostra huius rei pristaldus, misso pro se Matheo Clerico nostro, eandem terram circuiuit et metauit, et absque contradiccione aliqua Ecclesie Sancti Gothardi restituit. Meta autem eiusdem terre incipit, ubi riuulus, qui dicitur Dobra, cadit in flumine Raba, et pergit uersus meridiem usque ad riuulum siccum, et ibi iterum metatur; deinde ascendit in montem versus orientem, ubi iterum metatur; ac inde progrediens in ciusdem montis *berze* positis metis cadit in caput Zalaoga, et ibi metatur; inde progreditur ad metas Nicholaj Comitis, continuatque uadens usque in Lindua; et ascendens per Lindua transit montem unum, et cadit in riuulum, qui dicitur Sibring; et per Sibring reuertitur in flumen Rabe, continuaturque super totum flumen Rabe usque ad Dobra iterum, ubi prius inceperat. Vt autem huius institutionis nostre paginam nullus audeat infringere, uel ei ausu temerario contraire, illam sigilli nostri testimonio confirmamus. Cui si quis contradixerit, indignationem Regiam tanquam reus lese Maiestatis se nouerit incursurum. Datum per manus Thome Albensis Prepositi et Hungarie Cancellarij, anno ab Incarnacione Domini M° CC° XIII°. Venerabili Johanne Strigoniensi Archiepiscopo, Reuerendo Bertoldo Cholocensi Archiepiscopo et Woiwoda existentibus; Calano Quinque-Ecclesiensem, Cathapano Agriensem, Symone Waradiensem, Desiderio Chanadiensem, Willermo Transsiluanam, Gothardo Zagrabiensem, Petro Geuriensem, Roberto Wesprimiensem, Jacobo Waciensem Ecclesiam feliciter gubernantibus; Banc Palatino et Posoniensi Comite, Martino Bano existentibus, Jula Bachiensi et Curiali Comite, Andrea Budrugiensi, Hu

gone Keweiensi, Micho Bichoriensi, Nicholao Supruniensi, Alexandro Sumugiensi, Bugen Albensi, Nicholao Ferrei Castri Comitatus tenentibus, Regni nostri anno octauo.

(Eredetie börhártyán, melynek hátáról a király nagy alaku pecsétje vörössárga selyem zsinóron függ, a főmélt. herczeg Batthyányi család körmendi levétárában.)

220.

II. Endre király a pannonhalmi apátságnak régi birtokát uj okmánynyal erősíti meg. 1213.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Vnitatis. Andreas Dei gratia Hungarie, Chroacie, Dalmacie, Rame, Seruie, Galicie Lodomerieque Rex in perpetuum. Quoniam ea, que charitatis geruntur officio, apud eum, qui charitas est, non celat ingrata temporum obliuio; dignum est, ut ea, que a Regibus gloriose memorie Diuine remuneracionis intuitu collata Ecclesiis esse cognoscuntur, tanto clemencius Regia authoritate illesa permaneant; quanto oraciones Deo jugiter seruiencium apud Regem Regum omnium clemenciorem aditum optinere pie confiduntur. Dilecti igitur ac fidelis nostri Vros Abbatis de Monte Sancti Martini in Pannonia favorabili peticioni benigne condescendentes, priuilegium Beati Ladizlai Regis gloriose memorie tanto clemenciori affectu, ne inimice vetustatis succumberet silencio, vel aliqua calumpnia emergente deperiret, Regia authoritate dignum duximus corroborare et renouare; quanto superne uite feruenciori desiderio ab ipso Beato Rege collatum et confirmatum dicte Ecclesie esse minime diffidimus; et quanto euidencius oracionibus ibidem Deo jugiter seruiencium in opportunitatibus nostris nos adjuvari feliciter cottidie sentimus. Unde quia Beatus Rex Ladizlaus illam Ecclesiam specialiter prerogatiua dileccionis in omnibus [illegible]exus est; tante prerogatiue, quam ex longa

antiquitate possidet, derogare minime in aliquo volentes, sed ut jus exigit, eundem locum, quem integro affectu specialiter diligimus, ampliare satagentes; scilicet quidquid est in auctentico Beati Regis, ad rescindendum quamlibet calumpniam imposterum perpetuo confirmamus. Tenor autem auctentici ipsius talis est.

Quamvis homo omnia, que possidet, a Deo habeat; tamen id quod habet, Deo prebere non dubitet. Etenim si Christo, a quo multa habet, pauca porrigere dubitat; et illud, quod possidet perdit, et ejus remuneratione, ut absconsor unius talenti carebit. Quia qui in his delectantur, que hujus mundi sunt, semper mendicant, et in egestate permanent. Qua vero remuneratione ne privaremur, Beatissimus Rex Stephanus, suique successores Reges, Duces, Pontifices, Comites, ceterique religiosi homines, et Ego Rex Ladizlaus monasterium Sancti Martini supra Montem Pannonie situm, prout Regia uis concessit, multis condonauimus opibus. Unde vero, ne per violentiam aliquorum vel fraudem, seu per negligentiam aliquid depereat, Ego Rex Hungarie Ladizlaus consilio omnium Regni mei Primatum curaui dinumerare et commendare huic charte scriptum. Et ut propter antiquitatem negligentie locus non daretur; jussimus, ut ad memoriam posteris per succedentia tempora observaretur. Que autem tradita sunt, queque acquisita eidem Sancte Dei Ecclesie ab his prefatis hominibus, cum ceteris suis reditibus in terra, in aqua, in tributo et in omni substantia et facultate, continetur sub hac denotatione. Hec sunt autem predia et mansiones ceteraque mobilia ejusdem Sancte Dei Ecclesie: Primum predium est Pannonia, ubi Monasterium situm est. Secundum predium est Ruohti, quod dedit Rex Ladizlaus pro redempcione anime sue, et siluam unam, que vocatur Hashag. Tertium predium est Himudi nomine ville appellatum. Quartum predium est, quod vocatur Lahi. Quintum predium est, quod vocatur Vuosian, eodem eciam nomine ville appellatum. Sextum predium est Weihna eodem modo nomine ville appellatum. Septimum predium est, quod dedit Karci eodem eciam nomine, cujus appellatur locus. Octavum predium est, quod a colono accepit vocabulum Weinic, et quoniam ibi piscatorum copia est, ad auxilium eorum dedit Rex Ladizlaus lacum unum, qui vocatur Erecu, et terram par-

vulam de pastura boum; Regalis prestaldus quorum iudex Peder calvus. Nonum predium est, quod dedit Gurcu licentia Regis, et partem prati, quod est intra terminum alterius ville Regalis; prestaldus quorum vocatur Graba. Decimum predium est, quod vocatur Fizeg super ripam Danubii in condescensu ipsius fluminis in Danubium, a quo ipse locus suum sumpsit vocabulum; juxta quod predium est insula una, et usionale, de quo usionali tercia pars contingit Ecclesiam Beatissimi Martini, due vero partes conferuntur ad monasterium Beatissimi Petri. Vndecimum predium est, quod vocatur Almas. Duodecimum predium est, quod a colono nomen suum accepit Tiimurdi. Tredecimum predium est, quod vocatur Dinna. Quartum decimum predium est super Titiam in introitu Kenesa in supra dictum flumen, ad quod est lacus, qui vocatur Miruhe, quem dedit Rex Salomon. Regalis Prestaldus fuit Zoloca. Quintum decimum predium est infra sylvam Seleuch, quod dedit Rex L(adizlaus) ad pasturam porcorum cum triginta mansionibus subulcorum et trecentis porcis. In his vero supra dictis prediis nullus hominum habet potestatem preter Abbatem ipsius Sancte Ecclesie. Cetera autem loca, que habet commixta cum populis ista sunt: Est unus locus, ubi dedit Rex L(adizlaus) ductores nauium decem mansiones; Regalis prestaldus quarum Kuca. Alius locus, quem dedit Ruohti. Tercius Budrig, in quo Rex L(adizlaus) dedit lacum cum VII mansionibus piscatorum, et portum, et theloneum ipsius mercati. Quartus Bata. Quintus Funoldi, Tupei, Tordi, Keurishig, Cleti, Higmogos, Copulcy; in his duobus locis Rex L(adizlaus) dedit XX mansiones seruorum; Tuhriez, Balvanis, Fen, Bagag et Vag. in quo habetur pomerium valde bonum, II lacus, et silua determinata; capelle vero eiusdem loci sanctissimi VII sunt, molendina ipsius loci sunt VII, CXXXI mansiones ministrorum, ad omnia genera operum debite, preter vineas, et aratra; CXL familie seruorum; XXX mansiones piscatorum; LXXXVIII mansiones vinitorum; CXXXVIII cocorum, pistorum, tornatorum, artificum, aurificum, fabrorum, pastorum, lotorum, pelliparіorum, et ad omnia alia genera officiorum. Item eciam confirmauimus Regia auctoritate secundum quod inspeximus in tenore priuilegij Sanctorum predecessorum nostrorum Sancti Stephani et Ladizlai felicissime memorie terram in Sala, quam

ex donacione ipsorum predicta Ecclesia possederat. Super [illegible] partem, que est ibidem versus Nitriam, controuersia [illegible]gna tempore proaui nostri, secundi Bele Regis, inter Abba[illegible]em predicti monasterij, et jobagiones nec non populares Nitriensis castri orta fuit; super partem vero, que est extra insulam versus Posonium, similiter inter jobagiones et castrenses Posonienses in eiusdem Regis presencia contencio fuit. Sed cum veritas nubilo falsitatis fuit palliata, per judicialem censuram diligenter pertractari et emergi nequiverat, secundum ordinem judicij ventilando prememoratus Rex iuris Ecclesie Sancti Martini ipsam possessionem fuisse approbauit, et sic approbando Ecclesie restituit per fidelem Capellanum suum nomine Laurencium Canonicum de Tytely. Post longum eciam temporis processum nobis feliciter in Hungaria regnantibus, quoniam secularis vite status semper pronior est ad iniqua, et cupiditas nunquam suo nouit iure contineri, super predicta possessione similis priori contencio in nostra presencia mota fuit inter prenominatos homines iam nominatorum castrorum et Abbatem eiusdem loci, super quo nos vtriusque partis allegacionibus hinc inde diligenter auditis, et probacionibus Vros nostri temporis Abbatis in medium deductis, inspectisque priuilegijs Ecclesie Beati Martini veris et autenticis, scilicet Sancti Stephani et Ladizlai, nec non secundi Bele, predecessorum nostrorum, et in omnibus reperiendo ipsam terram integraliter pertinere Ecclesie nostre, secundum definitiuam sentenciam ordine iuris reseruato omni consilio et discrecione Principum nostrorum adiudicauimus possessionem sepius memoratam restituendam Ecclesie, conuictis aduersis partibus, salua iusticia et ordine iudiciario, et misimus fidelem nostrum Martinum Archidiaconum Budrugiensem ad peragrandam terram, et metarum distinccionibus assignandam, qui nostra auctoritate introduxit Ecclesiam in suam possessionem. Cuius terre metarum ordo talis est: Incipit a septemtrionali parte iuxta ripam fluuij nomine Holutwag, et progreditur ad australem partem; cui commetanea est terra ciuilium de villa Feneu vlta fluuium prenominatum; secunda meta iuxta arbores, que vocantur vlmi, et hac parte eidem est vicina terra ciuilium de Nitra in insula; inde vero protenditur per metas in agris vsque ad nemus, quod wlgo dicitur

Beleh, iuxta quod in collicolis habet metas magnas; inde per medium eiusdem insule tendit ad vlmum, sub qua sunt mete; inde per metas vsque ad nemus quod vocatur Selech, iuxta quod habet metas; inde extra idem nemus ad arbores vlminas pluribus metis, sub quibus sunt eciam mete; inde ad viam, que ducit ad villam Wduory, et ibi sunt mete; inde transit in fine predicti nemoris per metas ad metam magnam, que est in arundineto, et ibi sunt mete; inde iterum ad predictam viam, iuxta quam sunt mete, per quam pluribus metis protenditur vsque ad beregheg, et ibi sunt mete; inde extra illud beregheg in agris vadit pluribus metis usque ad metas, que sunt iuxta ripam praedicti fluuij Holutwag, in quarum vna est avellana; vltra quam ripam habetur fossatura versus occidentalem plagam, per quam transitur aqua ad paludem predicte Ecclesie; que fossatura habetur pro metis, et ibi incipit esse commetanea cum terra nobilium, que villa vocatur Berhen in alia insula, que est inter predictum fluuium Holutwag et Pinna, in qua vadit ad Ygari, in medio cuius habet metam; inde extra lacum Selnuch; inde transit per prenominatum fluuium Penna, vltra quem iuxta ripam habet metam; inde uersus Posonium cum eisdem nobilibus protenditur per arundinetum, et iuxta quasdam populeas arbores est meta; inde procedit aliquantum per idem arundinetum, iuxta canalem est meta; hinc in finibus eorundem agrorum vadit versus aquilonem vsque ad viam, que ducit ad Berhen, iuxta quam est meta; inde vadit per metas vsque ad duas metas, que sunt iuxta Barbaheri; inde ad lacum Gemulsinus, ibi est meta; inde transit lacum, vltra quem habet duas metas; et inde ad Ikvrtou, ultra quem habet metam; inde ad Saartou, ibi sunt quatuor mete; ibi dimissis metis de villa Beren incipit esse commetanea cum ciuilibus Posoniensibus de villa Thogsun; inde cum eisdem ciuilibus iuxta Fizedthere vadit ad lacum, qui vocatur Fized, qui lacus est communis, per quem vadit vsque ad lacum Nadostou, iuxta quem habet metas; per quem inde vadit ad viam, que ducit ad villam Kusatid, iuxta quam habet metas iuxta quandam fossam, que vocatur Aldoukut; ibi dimissis metis ville Togsun per eandem viam vertitur ad orientem, et incipit esse conmetanea cum villa Wduori iobagionum Posoniensium, scilicet Kucar et cognato-

rum sociorumque eius vsque ad arbores vlminas, sub quibus sunt mete; inde in campo per metas vadit vsque ad lacum, qui vocatur Eleutou, cuius mencio est in priuilegio Sancti Ladizlai Regis; inde ad sepulchrum paganorum, et ibi habet metas; inde per metas in arundineto vadit vsque ad lacum, qui vocatur Scele, cuius media pars est Ecclesie; inde ad Fuenes, et ibi extra nemus habet metas; inde ad Pinnam fluuium, iuxta quem habet metas; inde transiens fluuium vadit ad Pereloue, et ibi habet metas; inde iuxta nemus vsque ad Holutwag, iuxta quem habet vltimas metas.

Preterea eciam renouamus confirmantes donacionem Sancti Regis Stephani monasterio Sancti Martini, secundum quod inspeximus in serie priuilegij Regis Geyze, que in temporibus Colomani et filij sui Stephani subtracta fuerunt, sed Geyza Rex intuitu Diuine remuneracionis restituit plenarie; videlicet terciam partem vsonum, qui capiuntur Geurini in pertinentibus ad Comitatum et Regiam dignitatem. Item eciam cum nouimus antecessorum nostrorum deuocionem in misericordie operibus semper fuisse feruentem, non solum eorum elemosynas Deo collatas obseruari volumus, verum eciam proprij operis zelo feruenti ampliare, donantes intuitu seruiciorum Abbatis Vros, et maxime propter edificacionem fabrice monasterij, cui nos specialiter tenemur, confirmamus nostri priuilegij auctoritate, consilio et consensu omnium primatum Regni nostri terciam partem Danubij et piscature integraliter, que tanya dicitur, que castrensibus Zulgageurensibus et vdornicis Regis de villa Geney contigebat, cum tota tercia parte voraginis, quod wlgo euren dicitur, infra omnes terminos eiusdem ville, et precipue consensu Nicolai Comitis tunc temporis Palatini nostri, cuius tercia pars ad Palatinatum pertinebat. Vt autem donaciones antecessorum nostrorum et nostre, que in hoc priuilegio confirmate sunt, salue semper et inconcusse permaneant, presentem concedentes paginam secretioris sigilli nostri, videlicet auree bulle caractere fecimus in perpetuum roborari. Datum per manus Cleti aule nostre Cancellarij et Agriensis Prepositi anno verbi incarnati M° CC° XIII°

(Eredetie a pannonhalmi főapátságnak levéltárában. Ezen okmány sok tekintetben megegyez II. Endre királynak ugyanazon tárgyú egy másik 1213-ki okmányával, l. Arpádkori Uj Okmánytár első folyam I. k. 129. l.)

221.

III. Incze pápának ítélete a vegliai püspök és musciovári papság közti ügyben. 1213.

Innocentius Episcopus etc. venerabili fratri ... Veglensi Episcopo salutem etc. Cum olim causam, que inter te ex parte una, et clericos castri Musculi Veglensis Diocesis ex altera vertebatur super eo, quod asserebas dictos clericos te, quociens ad ipsos accedis, extra portam castri debere cum processione recipere, ac tam tuis, quam sociorum equis annonam ministrare in domo, et ipsos in pascuis custodire, emendaturos, si eorum aliquem quoquo modo perdi contingeret, et tibi ac tuis, si ultra unum diem, in quo te debent integre procurare, moram ibidem duxeris faciendam, usque ad diem quartum panem et vinum procurationis nomine prestituros; asserens nichilominus eosdem tibi sicut laicos potestatibus secularibus ad banna teneri, et te a Spalato usque Venetias, cum illuc ire volueris, propriis debere sumptibus navigio deportare, ... Abbati de Melta, et ... Plebano Sancte Marie Maioris Jadertine, et ... Archidiacono Veglensi sub certa forma duxerimus committendam : iidem, cognitis cause meritis, dictos clericos ad predicta omnia exolvenda tibi sententialiter condempnarunt; quorum sententia per venerabilem fratrem nostrum ... Episcopum, et dilectum filium ... Archidiaconum Polenses (igy) auctoritate nostra postmodum extitit approbata. Verum ipsis clericis ad Sedem Apostolicam provocantibus, et partium procuratoribus demum propter hoc in nostra presentia constitutis, nos auditis, que fuerunt proposita per eosdem, venerabilibus fratribus nostris ... Traguriensi et ... Nonensi Episcopis, et dilecto filio ... Abbati Sancti Damiani Jadertine Diocesis dedisse recolimus in mandatis, ut inquirentes super totius cause processu in litteris tunc directis ad ipsos plenius comprehenso, diligentius veritatem, causam ipsam ad presentiam nostram remitterent sufficienter instructam, prefigentes partibus terminum competentem, quo se no-

stro conspectui presentarent sententiam recepture. Cum igitur procuratores partium nuper ad nostram presentiam accessissent, processum judicum eorundem ab eisdem procuratoribus nobis exhibitum per dilectum filium nostrum P. tituli Sancte Cecilie Presbiterum Cardinalem examinari fecimus diligenter, et eodem per relationem Cardinalis ipsius plenius intellecto, sententiam a prefato Abbate de Melta et eius conjudicibus pro te latam de fratrum nostrorum consilio duximus confirmandam. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere etc. Si quis autem etc. Datum Laterani XIIII. kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno sextodecimo.

(Theiner id. m. I. köt. 46. l.)

222.

II. Endre király adománya Miska comes számára. 1214.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum Regie Serenitatis magnificencia iuxta suorum merita uberiori debeat diffluere gracia, interest et salutis, in bene meritorum laudibus manu plena et aperta Regali munificencia assurgere, qui nec sibi nec suis parcere querunt, sed cum locus affuerit, pro deuota fidelitate sui sanguinis effusionem non formidant. Hac itaque consideracione nos faboraliter (igy) ducti, ob eximie fidelitatis seruicium, quod nobis Comes Mysca pater Magistri Salomonis exhibuit, qui post miserandam cedem dilecte consortis nostre per inpios inpie factam, filium nostrum Bela in nostra desolacione de latere nostro assumpsit, quem tenerrime educauit, et cum uoluimus, mirum in modum mire fidelitatis gloriose educátum, qui quamuis poterat, tamen non excessit, ad sinum nostre paternitatis deportauit; in recompensacionem

tanti hac (igy) talis seruicij terram quandam nomine Edelych de Castro Zaladiensi exemtam sibi suisque heredibus iure perpetuo possidendam contulimus; quam per fidelem nostrum Comitem Henricum de genere Zoloue nullo reclamante circummetari iussimus, et dictum Myscam introduci. Huius igitur terre prima meta incipit in capite fontis Warizka, et per uallem nemorosam et fagosam perueniunt mete ad domum Domase; deinde ad magnam uiam, que uenit de uia ad conterminium Moghorod; illinc itur per metas terreas et arbores signatas usque ad metas Marcus, ibique intrat in magnam uiam, iuxta quam per metas terreas et arbores signatas usque ad conterminium Comitis Ochuz, in quo uenitur per siluam ad montem, qui uulgo dicitur *berczy*, in quo descendit per metas terreas ad aquam Ztumpach; deinde ascendit superius iuxta domum Dionisij ad magnam uiam, in qua itur diucius in arboribus signatis et metis terreis, reuertitur ad priorem locum, uidelicet ad caput fontis Warizka, ubi in orientali plaga commetatur Sehturiensibus a sinistris. Vt igitur nostre donacionis et perpetue confirmacionis series duret inposterum inconcussa, presentem paginam in cautelam manentem sigilli nostri munimine fecimus insigniri. Datum per manus Thome aule Regie Cancellarij et Albensis Prepositi, anno Dominice Incarnacionis M° CC° XIII° Venerabili Johanne Strigoniensi, Reuerendo Bertoldo Colocensi Archiepiscopis existentibus; Calano Quinque-Ecclesiensem, Catapano Agriensem, Desiderio Chenadiensem, Symone Waradiensem, Gothardo Zagrabiensem, Willermo Vltrasiluanam, Petro Geuriensem, Roberto Bezprimiensem, Jacobo Waciensem Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Nicolao Palatino et Budrugiensi Comite, Ochuz Bano, Jula Voiauoda et Zounukiensi Comite existentibus, Salomone Bachiensi et Magistro Tauarnicorum, Mica Bychoriensi, Smaragdo Posoniensi, Johanne Supruniensi, Pothone Musuniensi, Misca Wosuariensi, Martino Chenadiensi, et Curiali Comite, Alexandro de Nouo Castro, Nicolao Albensem Comitatus tenentibus; Regni nostri anno decimo.

(Eredetie bőrhártyán, melytől a pecsét vörös-sárga selyemzsinóron függ, fömélt. herczeg Batthyáni család levéltárában. Ezen okmány részét közzé tette Fejér Cod. Dipl. VII. k. 1. r. 191. l.)

II. Endre király Vasmegye főispánjának meghagyja, hogy a sz. gothardi monostor jogait fenntartsa. 1214.

A. Dei gracia Hungarie Rex fidelibus suis Comiti de Ferreo Castro, et eius Curiali Comiti cum omnibus, ad quos littere presentes peruenerint salutem et graciam in perpetuum. Quociens quid a Regibus priuilegiatur, perhenni stabilitate firmatur. Vnde cum uniuersa priuilegia Regali auctoritate confirmata inuiolabilem debeant obtinere firmitatem, firmius tamen obseruari debent priuilegia, que Christi Ecclesijs nostra uel antecessorum nostrorum benignitate noscuntur indulta. Hinc est, quod ualde nos mouet, sicut ex relacione fratrum nostrorum de Sancto Gothardo comperimus, quod quidam nostri ministeriales et operarij occasione litterarum, quas a nobis impetrant, priuilegia nostra uel antecessorum nostrorum contempnendo presumunt annulare. Vnde uobis Comiti et Curiali Comiti Ferrei Castri specialiter, et omnibus ad quos littere presentes peruenerint, firmiter ac districte precipimus, ne hominem uel litteras quaslibet a nobis missas contra priuilegia monasterij Sancti Gothardi recipiatis, ut per hoc iura et libertates eiusdem monasterij inminuantur; sicut enim idem monasterium et eius populum a iurisdiccione per priuilegium omnimodis (igy) exemimus, ne aliquod ius Comes Castri in eodem cenobio uel eius populo haberet; sic et a monetarijs nostris et liberorum denariorum ac ponderum collectoribus per priuilegium liberauimus, ne in terram prefati monasterij ingrediantur, nec descendant, nec populum numerent, nisi locum eundem nostre peccunie fidei eorum credite defraudatorem accusare uoluerint, et in nostra presencia conuincere accusatum; quod si in probacione defecerint, idem iudicium subibunt, in quo sepedictum monasterium condempnauerint. Denique quia super fidem Abbatis et eiusdem loci Conuentus reliquimus, quod peccuniam nostram de populo suo secundum suum priuilegium colligat et nobis deferat, aut cui iusserimus

persoluat; penitus nolumus, vt hominem nostrum cum operarijs nostris in populum predicti monasterij ire aut aliquod ius sibi uel uobis in eis exigere permittatis. Quodsi deinceps ad nos querimonia de contemptu et uiolacione nostri priuilegij per Abbatem et fratres nostros delata fuerit et probata, quisquis ille presumptuosus temerator extiterit, Regiam indignacionem grauissime se nouerit incurrisse, et omnium rerum proscripcione, et capitis sui diminucione plectendum. Datum per manus Magistri Cene in Zowolun anno gracie M° CC° quartodecimo.

(Eredetie bőrhártyán, melyen a vörös-sárga-violaszinű selyomzsinórból függött pecsét már lemállott, a fömélt. herczeg Batthyáni család levéltárában.)

224.

II. Endre király megerősíti azon barátságos eggyezkedést, melylyel Ananias comesnek fiai Tubullal és rokonaival egyenetlenségeiket elintézik. 1214.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Iste sunt littere testimoniales composicionis super causa, que inter filios Ananie Comitis, scilicet Thomam et Ywancam fratrem eius mota fuit ex una parte, et Tubul, Petrum fratrem eius, et alios multos consanguineos eorundem Tubul et Petri ex altera, super destruccione predij predictorum Thome et Ywanca nomine Hongun, et bonorum ablacione, que in eodem predio erant, super interfeccione eciam Curialis Comitis eorum, qui in eodem predio fuit interfectus, nec non iniusta et uiolenta detencione terre sue et alijs iniurijs eisdem indebite illatis. Quod cum iam dicti Thomas et Ywanca essent in minori etate constituti, nec per se possent suam exequi iniuriam, Petrus et Conradus filij Cazmer Comitis eo, quod magis supradictis Thome et Ywanca attinebant, quia filij patruj sui erant, uo-

luntariam suscipientes tutelam sepedictorum Thome et Ywanca, et tanquam propriam iniuriam reputantes, supradictos Tubul et Petrum et alios aduersarios suos coram domino Rege conuenerunt, Rex vero causam delegauit Magistro Salomoni, et Letro Comiti fratri Marcelli cognoscendam. Judices autem dato pristaldo nomine Paulo de Zundia partes ad suam presenciam citarunt. Lite vero coram eisdem judicibus contestata, et ad peticionem partis impetite, eo quod supradicti judices eisdem suspecti uidebantur, ipse dominus Rex prioribus duobus judicibus alios duos adjunxit, scilicet Kalanum Quinque-Ecclesiensem et Robertum Wesprimiensem Episcopos, qui simul cum duobus prioribus in cause cognicione procedentes, ad peticionem actoris estimarunt dampnum uniuersum eisdem illatum pro trecentis et quinquaginta marchis. Que cum coram judicibus sepedictis causa diucius esset uentillata; tandem post multa hinc inde proposita, rei meritis cause sue diffidentes, secundum quod consciencia eorundem dictabat, rogauerunt dictum Regem et Judices, ut remitterent partes a sua persona ad propriam prouinciam, cupientes causam magis amicabili uia sopiri, quam iudiciali sentencia decidi. Qui ad prouinciam suam redientes, boni uiri eiusdem prouincie taliter inter partes composuerunt, ut propter bonum pacis rei persoluerent actoribus tam pro dampnis illatis, quam interfeccione hominis sui, nec non et aliis iniuriis sexaginta et duas marchas, terram uero in litigio positam relinquerent iisdem actoribus sine omni lite in pace in perpetuum possidendam, secundum quod Petrus Comes patruus eorum olim possederat; promiserunt, quod nec per se nec per suos aliquo unquam tempore de terra supradicta mouerent questionem, nec eciam essent consilio uel auxilio hijs, qui de multociens nominata terra iam dictis Thome et Ywanca vel eorum heredibus questionem essent moturi; promiserunt eciam, quod si aliquo unquam tempore sepe dicta terra ab ipsis contingeret euinci, ut a possessione caderent terre memorate, id rei predictis actoribus inrequisitis vel inuitis non deberent emere; et ista omnia a parte rei sacramento corporaliter prestito, quod omnia, ut supradictum est, ab ipsis conservarentur intemerata. Hec composicio facta est coram predicto P. de Zundia pristaldo Magistri Salomonis, et coram multis aliis prouincie

sue yobagionibus. Ego vero Rex A. Hungarie huic composicioni consensum adhibens, ut predicta composicio firma et rata permaneat, sigilli mei impressione (így) feci roborari. Actum anno ab Incarnacione Domini M° CC° quartodecimo.

Eredetie bőrhártyán a királynak zöld selyemzsinórról függő pecsétе alatt, fömélt. herczeg Batthyáni körmendi levéltárában.)

225.

A győri káptalan bizonyáglevele, hogy Potho comesnek neje a mosonmegyei várjobbágyoktól bizonyos földet vett. 1214.

A B C D E F G H I K

M° CC° X° IIII° factum est ita, quod cum uxor Pothonis Comitis a ioubagionibus Musuniensis Castri, videlicet a filijs Ysov, quorum nomina Petrus, Iseph, Bece, in villa Nulos XIIII loca curiarum, quod uulgo lechnu uocatur, cum omnibus utilitatibus ibi ad ea pertinentibus pro XL marcis emisset, et insuper a filijs Sullu, quorum nomina Stephan, Vstuch, et a filio Wasard, cui nomen Sumurca XII lechnu pro XXXV marcis emisset, omnem illam pecuniam eis datam per Curialem Comitem suum Nicolaum Geurinum misit, et in presencia Kiliani Prepositi et Canonicorum, uidelicet Petri Archidiaconi, Petri Custodis, Feliciani Decani, Elie Decani, Jacobi Archidiaconi, Nicolai, Briccij, et aliorum eis totaliter persoluit. Vt igitur istud forum inter eos factum firmum et inreuocabile posssit consistere, utriusque parcium consensu sub testimonio eorundem in scriptum est redactum, et sigilli Capituli Geuriensis Ecclesie impressione confirmatum.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a hártyazsinegen függött pecsét már lemállott, a mélt. báró Révay család levéltárában.)

226.

Berthold kalocsai érseknek itélete Dunne nevü birtok felett a pannonhalmi apátság számára. 1214—1218.

B(ertholdus) Dei gracia Colocensis Archiepiscopus vniuersis tam presentibus, quam futuris, ad quos littere presentes peruenerint, salutem et benedicciouem. Nolentes, vt ea, que sub nostre sollicitudinis officio finem debitum persenserunt, cum quadam calumpniosa tergiuersacione suscitentur imposterum, vniuersitati vestrum notum facimus; quod cum de consciencia domini Regis et consensu, Leustachius predium quoddam suum cum hominibus, Dunne vocatum, pietatis intuitu Monasterio Sancti Martini in Monte (Sacro Pannonie), jure perpetuo possidendum contulisset, frater ipsius Ethey nomine suorum nobis eo, quod prefati Monasterij judex essemus ac defensor, proposuit, quod nec tenuit, nec tenere debuit in predicto predio facta donacio. Sed dum id probare nitebatur, in causa succubuit, et in judicio remansit. Vnde prefatum predium cum suis pertinencijs per pristaldum nostrum Both Bachiensem Canonicum circuiri, metari ac memerato Monasterio Sancti Martini fecimus assignari. Postmodum vero quidam cognati eiusdem, Knesius scilicet et Jewr metas illas auctoritate propria destruxerunt. Super quo cum ab Abbate supradicto coram nobis conuenirentur, asserebant prefatam donacionem non tenere, sed ad se terram prefatam debere de jure pertinere. Verum quoniam et ipsi, sicut et supradictus Ethey a causa illa ceciderunt, nos dicte terre metas per prenominatum pristaldum nostrum releuantes, eam iterum Monasterio Sancti Martini per sentenciam definitiuam assignauimus, ipsique Knesius et Jwer nobis in judicio remanserunt. Nunc autem, quoniam rebus gestis noucreari consueuit obliuio, considerantes eciam, quod habundans nocere non nouit astucia, ad maioris cautele cumulum, iam dicte cause cogni-

cionem et processum in presenti pagina poni ac sigilli nostri munimine fecimus roborari.

(Eredetie börhártyán, igen megrongált állapotban, melyről a pecsét már elveszett, a pannonhalmi főapátság levéltárában. Néhány hiányt egy régi másolatból pótoltam.)

227.

II. Endre királynak levele III. Incze pápához Galiczia ügyeiről. 1215.

Venerabili in Christo patri I. Dei gracia Sacrosancte Romane Ecclesie Summo Pontifici, A. eadem gratia Huugarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Galicie, Ladomerieque Rex, salutem et debitam ac devotam in omnibus reverentiam, Significamus Sanctitati Vestre referentes gratiarum actiones, quod postulatio nostra super coronando filio nostro in Regem Galicie ad mandatum Apostolicum optatum consecuta est effectum, licet novissime populus Galicie fidelitatis sacramento deposito a Rege suo non solum recesserit, verum etiam collecto circum adjacentium Ruthenorum exercitu, castrum Galicie, in quo filius noster cum paucis commorabatur, obsederit. Ob quam rem ad partes illas adeo repente et festinanter compulsi sumus accedere, ut non solum honorandi, sicut decet Paternitatem vestram, propositum ad tempus arctaremur obmittere, verum nec exercitum nostrum nobis fas esset expectare. Unde quia non expediebat et maxime propter discrimen belli cursorem vestrum in illum tumultum introduci, ipsum ad vos remisimus, assumentes nobis, si Deus misericordiam nobiscum fecerit, onus transmittendi ad Concilium Episcopos Ruthenorum. Ad presens vero rogamus Paternitatem vestram, ut cursorem cum litteris vestris ad cognatum nostrum L. Ducem Polonie diriger dignemini, commendantes cognationem inter nos et ipsum mediante filii nostri et filie

sue matrimonio contractam, invitantes enim eumdem, ut una nobiscum ad defensionem Galicie contra impugnatores ipsius sit sollicitus, maxime cum iidem Galicienses, sicut Regi suo suo super fidelitate, ita etiam super obediendo Romane Ecclesie sacramento teneantur adstricti. Supplicamus insuper Sanctitati Vestre quatinus coronam auream Regie dignitati congruentem filio nostro conferre et per latorem presentium fidelem nostrum in proximo transmittere dignemini, ut sicut unctionem Regalem a Sede Apostolica, ita et coronam a liberalitate vestra se recepisse gaudeat, ac per hoc magis favorabilem se suis efficiat et convicinis Regni sui perpetuam stabilitatem pretendat. Latori autem presentium in ceteris Sanctitas Vestra sicut et nobis fidem plenam adhibeat.

(Huillard-Bréholles, Examen des chartes de l' E'glise Romaine contenues dans les rouleaux dits rouleaux de Cluny, Paris 1865. 84. l.)

228.

III. Incze pápa átírja szent István királynak 1001-ki privilegiumát, melylyel a pannonhalmi apátságot alapította. 1215.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis ... Abbati et Conventui Sancti Martini de Pannonia salutem et Apostolicam benedictionem. Cum inter vos et venerabilem fratrem nostrum ... Vesprimiensem Episcopum super decimis Comitatus Sumugiensis et rebus aliis longa coram nobis controuersia uerteretur, uos ad iuris uestri defensionem priuilegium Sancti Regis Stephani produxistis, quod idem Episcopus multis modis nisus est inprobare; sed uobis e contrario diuersis rationibus resistentibus, ipse tandem in sua intentione defecit. Ne igitur ipsi priuilegio ulterius possit opponi uicium falsitatis, illud, quod contradicto (igy) judicio comperimus esse verum, de uerbo ad uerbum presenti pagine iussimus annotari. Cuius tenor est talis:

In nomine Domini Dei Summi stb. (következik szóról szóra szent István királynak 1001-ki privilediuma, melylyel a pannonhalmi apátságot alapította, mint Fejérnél Cod. Dipl. I. köt. 280. sk. ll.).

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre annotationis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursum. Datum Ferentini V. kalendas Augusti, Pontificatus nostri anno octauo decimo.

(IV. Béla király átiratából, mely a pannohalmi főapátság levéltárában őriztetik Capsa 33. M. alatt.)

229.

III. Incze pápa több magyarországi monostort az apostoli szék pártfogása alá veszi. 1215.

Abbati et Conventui Sancti Demetrii scribitur, et recipiuntur sub protectione Beati Petri, et quod non teneantur solvere decimas de terris, quas propriis manibus excolunt.

Eodem modo Abbati et Conventui Monasterii Sancti Demetrii super Sabam.

Eodem modo Abbati et Conventui Monasterii Sancti Demetrii Grecorum de Ungaria.

(Rubricae sive argumenta litterarum Innocentii PP. III. quae deperierunt. Theinernél, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 65. l.)

229.

Birói ítélet Cattaróban az egyházi rend törvénykezési szabadságának tárgyában. 1215.

In anno Dominicae Incarnationis MCCXV. mense Augusti. Evenit tunc, ut pro quodam debito fuissent datae aptagiae super presbyterum Michaelem Comiti Tupze; et postquam hoc factum nunciatum fuisset Archidiacono Sergio, qui tunc primatum Ecclesiae tenebat, venit in curia coram judicibus, qui ipso tempore erant, videlicet Drago Potis Basilii, cum Petro Potis Tryphonis, atque Simeone Junii; et coram istorum judicio convicerunt Comitem Tupzam. Et judicatum (est), ut Comes non auderet recipere aptagias super nullum clericum, nisi Episcpus, vel si ibi Episcopus in civitate non fuerit, hanc potestatem Archidiaconus habeat, tollendi aptagias super quemlibet clericum. Scripsit hoc Junius Communis Notarius.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 436. l.)

230.

III. Incze pápának intézkedése a pannonhalmi apátság tizedeinek tárgyában. 1216.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri ... Episcopo Jauriensi, et dilectis filiis ... Archidiacono ... Nitriensi, et ... Preposito Albensi Vesprimiensis Diocesis salutem et Apostolicam benedictionem. Dilectis filiis ... Abbati Sancti Martini de Pannonia et B. Procuratori Jerosolimitano Hospitalariorum in Ungaria, in nostri presentia constitutis dilectum filium nostrum L. tituli Sancte Crucis Presby-

terum Cardinalem dedimus iudicem. Coram quo proposuit dictus Abbas, quod quedam decime de quibusdam uillis et possessionibus, quas habent Hospitalares predicti in Simigio, ad ius Monasterij sui debeant pertinere; sicut super hijs se dixit habere donationes Regum cum confirmationibus Pontificum Romanorum; prefati uero Hospitalarij quasdam earum temere inuadentes, ex ijs fructus etiam indebite perciperent in dicti sui Monasterij lesionem: vnde humiliter postulabat, ut decimas ipsas cum fructibus earum perceptis sibi restitui faceremus. Procurator uero dictorum Hospitalariorum ex aduerso respondens, perceptionibus ipsis tanquam annosis esse per desuetudinem derogatum, utpote quibus dictum Monasterium minime usum fuit; Hospitalarios autem asseruit decimas ipsas per annos quadraginta et amplius pacifice possedisse, quocirca esse prescriptionem interuentam; quam se temporibus aliis obtulit probaturum, ac nihilominus reprobaturum testes a Monasterij parte productos, per quos probatum dicebat, Monasterium ipsum uiginti annis consequenter in dominio ipsarum decimarum prescriptarum extitisse, imo super decimis dictis priuilegio fuisse usum, et Hospitalarios ipsos predictum Abbatem tempore Regni Emerici a quibusdam uillis de receptis sigillorum pecuniis quietasse; ac eosdem Hospitalarios a septem tantum annorum spatiis integras decimas recepisse, ante uero solum a quibusdam, et non ab omnibus uillis eorundem; et hoc etiam uiolenter, et nonnisi triginta trium annorum spatium assignasse, ex quo dicti Hospitalarij decimas ipsas pro se receperint, sed quod petitum ex parte Monasterij annotati friuolum existeret. Super deductione priuilegiorum et decimarum prescriptarum asserit pars aduersa posse habere iustum locum, si uerum esset, quod de quadragenaria possessione proponit ad prescriptionem: secus si nequiuerit pro se — — — dictum Monasterium habuerit, et decimam illam possederit bona fide. Cum igitur constet decimas ipsas ab antiquo fuisse concessas Monasterio antedicto, atque sibi per Reges et plures Romanos Pontifices confirmatas, de Prelatorum et utriusque partis consensu per Apostolica scripta uobis mandamus, quatinus ipsi Hospitalarii sepedicti prefatos testes infra spatium duorum mensium post exhibitionem presentium coram uobis de prescriptione sistant, et comprobent, et ueritati testimonium

perhibere per censuram ecclesiasticam compellatis, sublato appellationis effugio; et quicquid per prenotatos testes rescieritis, nobis perscribendum imperantes, nullis litteris obstantibus preter assensum presentium a Sede Apostolica impetratis. Quodsi non omnes huius executioni poteritis interesse, tu frater Episcope cum uno altero ea nichilominus exequaris. Datum Viterbii XII. kalendas Maij, Pontificatus nostri anno nonodecimo.

(Eredetie bőrhártyán a pannonhalmi főapátságnak levéltárában.)

232.

Ekbert bambergi püspök azon aranymárkán, melyet testvére, Gertrud magyar királyné küldött, boldog asszony apácza monostrának, a bambergi hegyen jószágot vesz és ad. 1216.

Ekebertus Dei gracia Babinbergensis Episcopus notum esse uolumus et — — — qualiter pie et semper felicis memorie soror nostra Gerdrudis Regina Vngarie, ad agendam et habendam perpetualiter sui memoriam sex marcas auri ad comparandum predium — — — sororibus in Sancta professione in Monte Beate Marie Babinbergensi Domino — — — — — famulantibus transmisit. Unde — — — — bona Lintenhart dicta — — — — — — prefate Ecclesie contulimus — — — — Anno Dominice Incarnationis M° CC° XVI° Indiccione IIII.

(Eredetie bőrhártyán függő pecséttel, Münchenben a bajor királyi országos levéltárban. Petrovics Frigyes jegyzete.)

233.

II. Endre király szerződése Ziani Péter velenczei dogeval, midőn a sz. földre készült, s Velenczétöl hajókat bérelt. 1217.

Cum inspirata coelitus pectora Christiana niterentur Dei Omnipotentis cultores ad liberationem terrae Sanctae, quam Passio Christi primitiauit, ubi Deus Rex noster ante secula operatus est salutem in medio terrae, quam peccatis exigentibus possidebat natio Christiani nominis emulans, et pro Jadertina terra lis et controuersia inter Reges Hungariae hactenus et Duces Venetorum fuerit diucius agitata, viri prouidi et circumspecti P(ontius de Cruce) Prior Domus Hospitalis totius Hungariae, et Alexander Praepositus Transiluanae Ecclesiae Legati Domini A(ndreae) Dei gratia Illustris Regis Hungariae accesserunt ad praesentiam domini Petri Ziani Dei gratia Inclyti Venetiarum Ducis, et ei literas eiusdem domini Regis aureo ipsius sigillo impressas obtulerunt, quarum tenor erat.

A. Dei gratia Hungariae Rex, amico suo quam plurimum diligendo Petro Illustri Venetiarum Duci salutem et suae amicitiae incrementum. Fideles et dilectos nostros P. Priorem Domus Hospitalis totius Hungariae, et Alexandrum Praepositum Transilvanae Ecclesiae pro negocijs nostris ad vestram transmittimus amicitiam, uobis notificantes, et firmiter promittentes, quod quicquid cum eis tractaueritis seu disposueritis ratum habebimus, et inconcussum obseruabimus, tanquam ea, quae nobis praesentibus fuissent tractata et ordinata, quoniam eorum discretioni et fidei negocia nostra commisimus gerendaet promouenda.

Praefati quoque Legati, cum tenor dictarum litterarum fuisset expositus, tale pactum cum nominato domino Duce Venetiarum composuerunt, uidelicet super controuersia, quae habebatur inter dominum Regem praedictum et praefatum dominum Ducem et praedecessores eorum de ciuitate Jadra et pertinencijs eius: dominus Rex praefatus debet dare priuile-

gium securitatis et finis bulla aurea insignitum ipsi domino Duci et Communitati Venetiarum et suis successoribus, per quod eis finem perpetuum faciet inde et de caetero, neque per se neque per successores suos aliquam facere, uel fieri debeat querimonia super dicta Ciuitate Jadrae et eius pertinencijs; et super his eidem domino Duci et eius successoribus ac caeteris Venetis nulla molestia inferri debeat uel grauamen in perpetuum. Renunciare insuper debet memoratus dominus Rex pro se ac suis successoribus et gente sua canonico uel legali, et utroque jure personali et reali, quo se posset uel successores suos tueri, uel contra praedictam renunciationem venire, et totum dicto domino Duci et eius successoribus populoque Venetiarum integrum obseruetur perpetuo et illibatum ita etiam, quod nullo modo suprascriptus dominus Rex et successores eius ac populus Venetiarum super Ciuitate Jadrae, et omnibus ipsius pertinentijs, a praefato domino Rege et successoribus eius, uel aliquo pro eis homine molestabuntur. Et ad maiorem cautelam obtinebit nominatus dominus Rex, ut memoratum priuilegium auctoritate Apostolica roboretur. Praeterea legati praedicti haec omnia taliter affirmauerunt. Suprascriptus Praepositus iurauit ad Euangelia Sancta Dei, quod suprascriptus dominus Rex cuncta que dicta sunt, sibi commisit facienda, promittenda et disponenda, que in nullo postea reuocauit, et in anima dicti domini Regis iurauit, eodem modo, quod dictus dominus Rex haec omnia inconcusse obseruabit absque dolo in perpetuum. Ad haec dictus P. Prior legatus in habitu Religionis suae ista omnia confirmauit. Praeterea memoratus dominus Dux et antedicti legati taliter pacti sunt et stabilierunt vicissim, quod homines antedicti domini Regis Hungariae sint salui et securi in Venetijs et eundo ac redeundo, tam in personis quam in rebus, saluo eo, quod octuagesimum in Venetijs de bonis suis persoluere debent, excepto quod de auro et gemmis, ceterisque lapidibus pretiosis, et pannis sericis atque seta, siue de specieminibus nihil dare debebunt. Et e conuerso Veneti omnes salui et securi sint in Hungaria et pertinentijs eiusdem domini Regis omnibus, saluo eo, quod octuogesimum de bonis suis tantum in ingressu Regni Hungariae persoluere tenebuntur; praeterquam de auro et gemmis, caeterisque pretiosis lapidibus et pannis sericis, seta

et speciminibus, de quibus nihil persoluere tenebuntur. Petierunt insuper nominati legati pro dicto domino Rege, ut eidem domino Regi Vngariae concederentur decem naues ad transfretandum; quod dictus dominus Dux Venetiarum clementer annuit, ea uidelicet ratione, quod navis que erit milliariorum quingentorum, debet habere quinquaginta marinarios, caeterae autem naues marinarios habebunt competenter plures uel paucio-res secundum rationem magnitudinis uel paruitatis ipsarum; et ipse dominus Rex persoluere eidem domino Duci pro naui quingentarum milliarium quingentas quinquaginta marchas argenti talis, qualis est moneta Venetiarum grossa ad pondus Venetiarum, et extimabitur ipsum argentum per quatuor homines iuramento astrictos, duos pro una parte et duos pro altera. Et si maiores fuerint naues, secundum dictam rationem plus inde habebit dictus dominus Dux; si minores fuerint, eodem modo minus recipiet. Verumtamen nulla dictarum nauium erit minor milliariorum trecentorum, et ad extimandas dictarum nauium quantitates nuncij nominati domini Regis eligere debent tres Regales homines peritos in facto nauium, qui debent iuramento astricti dicere, cuius quantitatis fuerint ipsae naues; et quicquid dicent inde, firmiter utrinque obseruabitur. Argentum namque praefatum taliter appagabitur; quarta pars dabitur domino Duci dehinc usque Pentecostem in Riuoalto; alia quarta pars dabitur ei per totum mensem Madij (igy) primo uenturum; caetera medictus dicti argenti soluetur eidem domino Duci octo diebus antequam ipsae naues egrediantur portum Riuoalti. Naues autem ipsae debent esse paratae ita, quod possint esse in procinctu itineris in festo Beati Jacobi, quod primo occurrerit uel ante, et ibunt ad Spalatum recepturae dictum dominum Regem et suos, cum rebus suis et equis ad portandum eum ultra mare, quo caeterum nauigium de praesenti passagio applicabit. † Jurabit namque suprascriptus dominus Rex, quod saluos et securos habebit Venetos, et naues ipsas cum rebus suis usque ad locum praedictae applicationis, et eodem modo Veneti, qui cum eo ibunt, iurabunt, quod Regem et suos, qui cum eo ibunt, saluos et securos habebunt. Marinarius vero quilibet portabit secum in naui tantum quatuor staria inter panem et farinam, et unam buticellam vini continentem duos bigontios, et alia victualia, et arma et drapos ad sufficientiam, et insuper medium millia-

rium. Haec omnia quae suprascripta sunt tam de priuilegijs, quam de alijs suprascriptis pro parte ipsius domini Regis seruanda iuramento firmabuntur eiusdem domini Regis.

Hic cadit Locus Signi Notarij.

(Horvát Mihály közleménye. Ezen okmány kivonatát közölte Fejér Cod. Dipl. VII. köt. 4. r. 72. l.)

234.

II. Endre király biztosító levele a vasvári egyház jogainak és birtokának fenntartása tárgyában. 1217.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Licet inter cetera virtutum opera largiendi beneficium a plerisque semper comprobetur; ibi tamen largientis memoria precipue commendatur, cum Deo datum, quod est sanctum, a deuote dispensacionis cultoribus propagacione bonorum operum in Dei laudem ac seruicium de die in diem dilatatur. Hac igitur consideracione salubriter inducti presentibus et posteris notum facimus, quod cum in procinctu itineris essemus in transmarinas partes proficiscentes, dilectus ac fidelis noster Petrus Geuryensis Episcopus, qui nobis a primeuis iuuentutis sue temporibus, et deinceps in legationibus nostris extra Regnum proprijs sumptibus et expensis quampluries deferendis, et maxime tunc, dum Constantinopolim ad transducendam carissimam coniugem nostram Reginam Yolen transmisissemus, idem P. Episcopus dilectus et fidelis noster inter ceteros nobiles et primates Regni nostri fideliter et excellenter summopere summaque diligentia seruiuisset; ad nostram accedens presenciam diligenter postulauit, quia nobiscum erat ipse transfretaturus, vt aliquem de primatibus Regni nostri daremus, qui omnes populos et hospites Ecclesie Sancti Michaelis de Castro Ferreo auctoritate nostra protegeret, defenderet ac manuteneret. Peciit in-

super, vt omnia predia Ecclesie eiusdem, et omnes vineas, piscinas, et molendina, et siluas, ceterasque possessiones vltra et citra siluam Rabam eidem Ecclesie pertinencia nominatim, et loca vinearum et molendinorum, piscinarum et siluarum priuilegio nostro notari faceremus. Nos vero peticionibus ipsius pio volentes occurrere assensu omnia predia Ecclesie cum omnibus supranominatis possessionibus singillatim priuilegio nostro expressimus; et ad populorum hospitumque Ecclesie tuicionem fidelem nostrum Poch Palatinum, tunc temporis vero Comitem Mosoniensem, nostra dedimus auctoritate. Sunt autem hec nomina prediorum: Predium Mylyk nomine cum domo molendinaria, in qua due rote molant, cuius predij terra est metata ex parte vna versus villam castrensium Thana nomine, et ex parte altera versus villam castrensium Mylyk nomine, et protenditur vsque ad metam terre Vyndov et fratrum suorum. Predium Kynih nomine cum domo molendinaria super aquam Saard, et silua, cuius mete procedunt super viam, tenendo metas cum Comite Baas procedendo usque ad Gungys. Predium Musov nomine cum vna domo molendinaria duas rotas continente super Gungys, et vna piscina distincta certis metis versus villam wduornicorum Wcep nomine. Predium Megchid nomine cum duobus locis molendinorum, cuius predij prima meta incipit a Gungys et vadit ad arborem *zci*[l], et inde ad villam cuiusdam Famia nomine iuxta aquam Sard nomine, et inde ad eandem aquam. Vnde incipit predium Zyluag nomine, cuius terra distincta et separata est rectis metis de terra populorum de Szciluag. Et ista predia iacent vltra siluam Raba nomine; citra vero eandem siluam sunt: Primo terra circa monasterium Beati Michaelis, vbi nunc hospites eiusdem monasterij superhabitant, cum eadem libertate in omnibus, qua et burgenses eiusdem castri; cuius terre incipit vna meta de arbore *zcyl* super materiam (?) magnam, et vadit per viam publicam, et continuatur (igy) metis terre Vzkov, quam terram considerata paupertate eiusdem monasterij antecessor noster pie recordacionis Bela Rex contulerat Ecclesie. Habet insuper duo loca molendinorum super aquam Raba, et piscinam vnam cum duabus vineis in exitu porte ciuitatis, iuxta viam qua pergitur ad Sanctum Gothardum. Predium Lapsa nomine vndique certis metis clasuum. Predium

Pachun nomine cum vna vinea, et prato vbi nunc fenum falcatur. In villa Saracad sex vineas. In villa Chech vnam vineam. In villa Durug vnam viam. In villa Turpucz vnam vineam. In villa Gynuk terram ad vnum aratrum. Habet insuper predium Ztemene nomine vndique metatum. Predium Gely nomine cum vna vinea, et vno molendino super aquam Hrebyna nomine, et alio molendino super aquam Poponas, vndique certis metis disdincta, ex parte vna versus Belkus, et ex parte altera versus Jacobum et fratres eiusdem. Videns autem fidelis noster Hercules Prepositus eiusdem castri, qui presens aderat, dum hec a nobis dilectus et fidelis noster Petrus Geuriensis Episcopus peteret, quod donacio ipsius inter ceteras possessiones Ecclesie non intitularetur, misericordia ductus, in presencia omnium de progenie sua contulit Ecclesie, in qua Prepositali fungebatur dignitate, predium Ygmeleech (Ilmitz) nomine; et vnum mancipium Fata nomine cum omnibus heredibus natis et nascituris; et alium libertinum Kana nomine vltra stagnum Fertev situm in Comitatu castri Soproniensis; quod recepit in concambium terre de omni progenie sua, excepto Pousa nomine filio Petri, qui non dedit partem suam pro concambio, et ille numeratim habet octo iugera terre libere in predio illo, tamen absque loco curie. Vt autem hec a nobis facta confirmacio salua semper et inconcussa permaneat, nec vllis vnquam temporibus valeat in irritum reuocari, presentem paginam sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum per manus Magistri Vgrini aule Regie Cancellarij, anno ab Incarnacione Domini M°CC°X° VII° Venerabili Johanne Strigoniensi, Reuerendo Bertoldo Colocensi Archiepiscopis existentibus, Kalano Quinque-Ecclesiensi, Desiderio Chenadiensi, Willermo Vltrasiluano, Roberto Wesprimiensi, Symone Waradiensi, Jacobo Waciensi, Stephano Zagrabiensi, Petro Geuriensi Electo, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Jula Palatino, Bankone Bano, Dionisio Magistro Tauarnicorum et Comite Noui Castri, Ocuz Curiali Comite, Rofoyn Wayuoda, ceterisque Comitibus Comitatus tenentibus, Regni nostri anno terciodecimo.

(Zsigmond király 1412. „XVI. kalendas novembris" alatti megerősítő okmányából, mely a szombathelyi káptalan levéltárában őriztetik.)

235.

II. Endre király Trau város önállóságát biztosítja. 1217.

Andrea — — — faciamo sapere à ciascheduno d'hauer concesso alli fedeli nostri cittadini della città di Traù, che non siano tenuti di rispondere in cosa alcuna, ne à Domaldo, ne al suo figliolo, ne alli suoi huomini, e sopra ciò con l'autorità Regia comandiamo à Domaldo, ed al suo figliolo, ed alli suoi huomini, che non ardiscano per l'auenire molestarli in cosa alcuna, nè esigere alcuna esattione sopra di loro, e se li molestaranno, non solo incorreranno nella Regia indignatione; ma saranno puniti in pena personale. Comandiamo ancora al maestro della militia del tempio, che li difenda contro Domaldo, suo figliolo, e suoi huomini. Ed acciò questa concessione sia ferma, e nell'auenire perseueri con magior fermezza il presente scritto, habbiamo fatto sigillare col nostro doppio sigillo. Dato per mano de Vgrino Cancellario della Corte Regia, l'anno del Signore 1217.

(Az eredetileg latin okmány után, mely — mint látszik — elveszett, Lucius, Memorie di Trau, Velencze 1674. 20. l.)

III. Honorius pápa intézkedése a szent föld számára gyüjtendő segélypénzek tárgyában. 1217.

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus Archiepiscopo Strigoniensi et suffraganeis eius, salutem et Apostolicam benedictionem. Approbante Generali Concilio extitit ordinatum, ut omnes omnino clerici tam subditi, quam prelati, vicesimam ecclesiasticorum proventuum usque ad triennium integre conferant in subsidium terre sancte per manus eorum, qui ad hoc fuerint Apostolica providentia deputati; quibusdam dumtaxat religiosis exceptis ab hac prestatione merito exhimendis, et illis, qui assumpto vel assumendo crucis signaculo illuc sunt personaliter profecturi. Sane super modo dispensandi huiusmodi vicesimam audivimus consilia diversorum, quibus inter se plurimum variantibus, illud de consilio fratrum nostrorum providimus eligendum, secundum quod vidimus ipsam vicesimam distribuendam utilius, et tam ab hiis, qui conferent, quam ab illis, quibus fuerit distributa, materiam suspicionis et murmuris melius amputandum: ut videlicet vicesima cuiusque Diocesis redacta fideliter in pecuniam sub certo numero comprehendendo, in autenticorum virorum, et presertim illorum, qui eam collegerint, testimonialibus litteris, et nobis etiam explicando, ultra mare portetur per quatuor, vel quinque, seu plures viros prudentes, clericos et laicos crucesignatos illius civitatis et Diocesis, qui note fidei, discretionis et opinionis existant: quorum unus sit Episcopus loci, siquidem crucesignatus extiterit, reliquis ab Episcopo diocesano et ipsius vicesime collectoribus eligendis, et per manus ipsorum, de conscientia tamen Cardinalis, qui fuerit ibi Legatus, distribuatur fideliter et discrete crucesignatis egentibus et utilibus negotio terre sancte, ac presertim de illa Diocesi, ubi vicesima illa collecta fuerit, oriundis: iidemque distributores ipsi Legato et Magistris Hospitalis et Templi red-

dant diligentissime rationem, per quam redactam in scriptis appareat evidenter, pecuniam, quam, ut premissum est, sub testimonialibus litteris secum attulerint, esse crucesignatis fideliter et utiliter distributam: et tam testimoniales littere super quantitate pecunie commisse distributoribus ipsis, quam scriptura ratiocinii, quod Cardinali et Magistris reddiderint antedictis, diligentissime conserventur, ut et eorumdem distributorum fides et diligentia illarum testimonio pateant, et suspitiosorum conquiescant mentes, et labia conticescant. Quocirca fraternitati vestre per Apostolica scripta mandamus, quatinus hec solempniter per vestras Dioceses publicantes, difficultatem seu moram aliquam nullatenus innectatis, vel permittatis innecti, quin tam collectio vicesime per eos, qui ad hoca bone memorie Innocentio Papa predecessore nostro fuerunt, vel a nobis fuerint deputati, sine fraude ac expensarum discrimine, prout ad eos pertinet, quam alia, prout superius sunt descripta, efficaciter valeant executioni mandari. Sane pecuniam collectam et colligendam in truncis per distributores predictos distribui volumus, et mandamus inter crucesignatos strenuos et prudentes de populo illo, ubi fuerit pecunia ipsa collecta; quibus ad peragendum votum suum proprie non suppetunt facultates: que recepta sub testimonio virorum fidelium crucesignatis ipsis distribuatur tempore arripiendi itineris, vel in portu, prout videbitur expedire ipsis distributoribus, rationem de illa, sicut de alia, in scriptis fideliter reddituris. Datum Laterani II. kalendas Martii, Pontificatus nostri anno primo.

In eodem modo scriptum est Archiepiscopo Colocensi et suffraganeis eius, et Abbatibus exemptis per Ungariam constitutis, et omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis etc.

(Theiner, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia I. köt. 6. l.)

237.

III. Honorius pápa a nónai püspököt az apostoli szék elé idézi. 1217.

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus ... Veglensi et ... Traguriensi Episcopis, salutem et Apostolicam benedictionem. Dilectus filius N. Subdiaconus Canonicus Spalatentis, apud Sedem Apostolicam constitutus, coram dilecto filio magistro G. Capellano nostro, sibi a bone memorie I. Papa praedecessore nostro, et postmodum a nobis auditore concesso, proposuit, quod cum in Episcopum Nonensem canonice fuisset electus, venerabilis frater noster Archiepiscopus Spalatensis G. Archipresbiterum Spalatensem, non electum a clerico, vel a populo expetitum, pro sua voluntate in quadam villa rurali presumpsit in Episcopum predicte Ecclesie consecrare; et licet tam consecranti quam consecrato a predicto predecessore nostro, sicut accepimus, mandatum fuerit, ut propter hoc se Apostolico conspectui tempore Generalis Concilii presentaret, vobisque mandatum fuerit ab eodem, ut super dicti N. electione, inquisita diligentius veritate, quod inveneritis, fideliter referatis: quia predicti Archiepiscopus et Episcopus tempore Generalis Concilii apud Sedem Apostolicam constituti de hiis, pro quibus specialiter vocati fuerant, non habita mentione recedere presumpserant, idem suam nondum potuit iustitiam obtinere. Quocirca fraternitati vestre per Apostolica scripta mandamus, quatenus dicto Nonensi Episcopo auctoritate nostra firmiter iniungatis, ut in festo Sancti Luce proxime venturo per se vel procuratorem idoneum Apostolico conspectui se presentet, exhibiturus et recepturus super hiis, quod postulat ordo juris: alioquin ne mandatum Apostolicum totiens elusisse videatur impune, ipsum extunc, sublato cuiuslibet contradictionis et appellationis obstaculo, ab officio et beneficio suspendatis. Datum Anagnie VII. kalendas Junii, Pontificatus nostri anno primo.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 70. l.)

238.

Pontius, a templomrend magyarországi és szlavoniai mesterének, itélete Domald comes és Trau város ügyében. 1217.

Fra Pontio della Croce humile Maestro della militia del Tempio per Vngaria e Sclauonia, e Locotenente Regio in Croatia e Dalmatia, à tutti che le presenti vederanno salute. Facciamo noto à ciascheduno, che per la causa che vertisse trà'l Conte Domaldo, e li cittadini di Traù habbiamo assegnato 'l termino ad ambidoi, che comparissero auanti di noi, e delli nobili di Croatia appresso la Casa nostra in San Pietro de Boischie: allora in Conte Domaldo mandò un suo huomo al prefisso termine, e li Traurini mandarono Dessa de Luca, e quando voleuimo discernere quella causa, il predetto Dessa de Luca monstrò le lettere Regie sigillate con doppio sigillo, nel tenor delle quali era cosi scritto, che li Traurini nè à Domaldo Conte, nè al suo figliolo, nè alli suoi huomini in cosa alcuna fossero obligati di rispondere; e sopra ciò commanda à Domaldo Conte ed al suo figliolo con l'autorità Regia, ed alli suoi huomini, che non ardiscano molestarli nell' auuenire, nè exiger da loro alcuna exattione, e se li molestaranno non solo incorreranno nello sdegno regio, mà ancora saranno puniti con pena personale. Per tal causa noi hauuto il consiglio con tutti li nobili di Croatia, che furono presenti, nesun'altra cosa potessimo intendere, se non che la concessione regia, come per le sue lettere è stata confermata fosse rata e ferma; e sopra questo li Traurini dimandarono le nostre lettere. Perciò noi per parte del Rè comandiamo à tutti, che la detta donatione e concessione per l'auuenire sia ferma, e sopra ciò habbiamo fatto le presenti sigillate col nostro sigillo. Iui furono presenti Giouanni Vescouo di Nona. il Conte Bodemir, Conte Gregorio con li suoi fratelli, Conte Giorgio Dessinoy di Lika, Bratke, e molt'altri, li nomi de quali tralascio di riferire. Vi fù anco frà G. Cappelano, frà Giacomo de Peco-

raria, frà Paolo de Oriol, Madio Judice di Spalato, l'anuo del Incarnatione del Signor 1217.

(Az eredetileg latin okmány után, mely, mint látszik, elveszett; Lucius, Memorie di Trau, Velencze 1674. 30. l.)

239.

Talia, Dragovan nejének adománya a sz. istváni apátság számára Spalatóban. 1217.

In nomine Christi. Anno Incarnationis 1217. Indictione V. Venerabili domino Slavigo electo Archiepiscopo Spalatensi, Domaldo inclyto Comite, Mengaza nepote Maravennae. 24. Novembris etc. (Talia uxor Dragovani praedium dedit Deodato Abbati Sancti Stephani sub ea conditione, ut sibi quidem e coenobio alimenta suppeditarentur; filium vero suum monachi educandum atque erudiendum susciperent etc.)

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 244. l.)

240.

II. Endre királynak intézkedése jószágcsere tárgyában, Paulin comes és Jakab számára. 1218.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum ea, que bonorum deliberacione legittima disponuntur, et maxime, que Re-

gia pertractat authoritas, salua semper et inconcussa permanere debeant; ad uniuersorum presencium atque posterorum noticiam clarescere uolumus, nos in commutacionem uille Turdos, quam nostris fidelibus Paulino Comiti et Jacobo dederamus, et postmodum Sancte Strigoniensi Ecclesie contulimus, terram uille Burin, que ad castrum Posoniense prius pertinebat, exceptis castrensibus, memorato Paulino Comiti et Jacobo et eorum heredibus per nostrum fidelem Lampertum filium Omodey in perpetuum contulisse; ita uidelicet; ut sicut Strigoniensis Ecclesia uillam Turdos iurisdiccione perpetua suscepit possidendam, eodem iuris ordine sepedicti Paulinus Comes et Jacobus frater eius et eorum successores, tamquam sua patrimonia possideant in perpetuum, sine contradiccione, sub eisdem metis et terminis, quibus unquam plenarie, necnon pacifice iam dictum Posoniense castrum possidebat. Cuius terre conterminales sunt hii: uersus orientem populus Monasterii Sancti Martini de Pannonia de Sala; hinc procedendo conterminatur uille Zemere; hinc — — — — — versus meridiem, hinc transit aquam Duduag, et transit procedendo iuxta Beren uillam Moynolth memorati, hinc ad uillam Zer — — — — — (s)iluis et piscinis Zele, uilla Buren Posoniensis suam habet legittimam porcionem; hinc participat metas cum vdvornicis Regis uersus — — — — uillam Nek castrensium, et inde circuiens uenit ad predium Berecu domine Bogosloe, et retransiens Duduag uersus Sala Abbatis — — — — — — nomine Thumoy uersus occidentem; hinc procedit ad tres populos, et rediens ad terminos populorum Abbatis Sancti Martini, uenit ad priorem metam. Vt igitur hec per nos facta donacio, pariterque disposicio, per omnia successorum nostrorum tempora salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam, sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus magistri Hugrini aule Regie Cancellarii, anno ab Incarnacione Domini Millesimo CC. — — II° Venerabili Johanne Strigoniensi, Reverendo Bertholdo Colocensi Archiepiscopis existentibus; Kalano Quinque-Ecclesiensi, Desiderio Chanadiensi, Willermo Ultrasylvano, Symone Waradiensi, Roberto Uesprimiensi, Jacobo Wachiensi, Petro Geuriensi, Stephano Zagrabiensi, Thoma Agriensi Electo Episcopis, Ecclesias feliciter gubernanti-

bus. Jula Palatino, Bancone Bano, Dyonisio Magistro Thauarnicorum et Comite Noui Castri, Rophoyn Voyuada, Ochuz Curie Comite ceterisque Comitibus, Comitatus tenentibus. Regni nostri anno tercio X.°

(Knauz Nándor, Magyar Sion I. köt. 207. l.)

241.

II. Endre király adománya János esztergami érsek számára. 1218.

Andreas Dei gracia Rex uniuersis presentes litteras inspecturis salutem et omne bonum. Ad uniuersorum noticiam, tam presencium, quam futurorum, tenore presencium uolumus peruenire, quod nos ex gracia et bona uoluntate nostra Reuerendo in Christo patri nostro Johanni Dei gracia Archiepiscopo Strigoniensi terram cuiusdam uille nomine Gamas, que est communis cum terra uduornicorum Regis, cum octo mansionibus hominum, quorum nomina hec sunt: Eccu, eius frater Huus, Hencu, Laurencius, Stephanus, Beya, Deus (a nyolczadik kimaradt) contulimus perpetuo possidendam. Insuper eciam in uilla Copul octo mansiones uinitorum cum terra eorumdem, quorum nomina hec sunt: Sicus, Domud, Muta, Mocusea, Gapsa, Geus, Mateus, Chemen. Item in uilla Egrus tredecim mansiones uinitorum, cum terra eorumdem, quorum nomina hec sunt: Mochu, Peta, Cipeu, Hiuotol, Hayanduc, Codu, Lat, Cecur, Marcel, Stephan, Ficca, Sega, Muka. Item in uilla Lulha undecim mansiones uinitorum cum terra eorumdem, qnorum nomina hec sunt: Dionisius, Gelian, Johannes, Marcel, Sumug, Vilma, Sereda, Ceseu, Pousa, Hunuca, Matey, eidem eciam Archiepiscopo contulimus possidendas. In possessionem uero prenominatarum mansionum et terrarum prenominatum Archiepiscopum, per pristaldum nostrum Andream Ruphum fecimus introduci. Ut igitur hec a nobis facta dona-

cio nostris nostrorumque successorum temporibus salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam, duplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam, datam (igy) annis ab Incarnacione Domini millesimo CC. X. VIII., Regni nostri anno XV.

(Knauz Nándor, Magyar Sion I. köt. 206. l.)

242.

III. Honorius pápa Bertold kalocsai érseknek az aquilejai patriarchatusi székre áttételét helybenhagyja. 1218.

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Capitulo Aquilegensi salutem et Apostolicam benedictionem. Cum nuper Aquilegensi Ecclesia vacante pastore, quidam ex vobis in venerabilem fratrem nostrum ... Colocensem Archiepiscopum postulandum a nobis contulerint vota sua, et alii Wlricum Canonicum vestrum duxerint eligendum; utrique super hiis procuratores idoneos ad nostram presentiam transmiserunt, quibus benignam concessimus audientiam, et diligenter audivimus, que curaverunt proponere coram nobis. Quia vero ex hinc inde propositis plenius intellectis constitit, tam postulationem, quam electionem predictas contra formam Concilii Generalis fuisse presumptas, de fratrum nostrorum consilio electionem eandem cassavimus, et postulationem non admisimus factam de Archiepiscopo supradicto, reservando nobis potestatem Ecclesie vestre secundum officii nostri debitum providendi. Sane habito postmodum super eiusdem Ecclesie provisione cum fratribus nostris diligenti tractatu, nolentes, ut gregi dominico deesset diutius cura pastoris, et credentes firmiter, prefatam Ecclesiam sub predicti Archiepiscopi regimine debere proficere, ac a malignorum iniuriis consistere posse securam, ipsum eidem Ecclesie preficiendum providimus, et ad eius curam et sollicitudinem transferendum. Hinc

est, quod eundem Archiepiscopum a vinculo, quo tenebatur Colocensi Ecclesie, absolventes, ad sepedictam Ecclesiam vestram transferimus, et licentiam sibi ad eam tribuimus transeundi, palleum sibi ad nomen et usum eiusdem Ecclesie transmissuri. Quocirca discretioni vestre per Apostolica scripta mandamus, quatinus cum honore debito recipientes eundem, sibi tamquam Prelato vestro et pastori animarum vestrarum humiliter intendatis, eius salubria monita et precepta suscipiendo devote ac plene in omnibus observantes: alioquin sententiam, quam ipse rationabiliter tulerit in rebelles, ratam habebimus, et servari firmiter usque ad satisfactionem condignam, auctore Domino, faciemus. Datum Laterani VI. kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

In e. m. scriptum est super hoc ... Advocato et ministerialibus Ecclesie Aquilegensis usque transmissuri. Quocirca etc. usque ad finem.

In e. m. scriptum est super hoc B. Colocensi Archiepiscopo in Patriarcham Aquilegensem electo usque transferendum. Hinc est, quod te a vinculo, quo tenebaris Colocensi Ecclesie, absolventes, ad sepedictam Aquilegensem Ecclesiam transferimus, et licentiam tibi ad eam tribuimus transeundi, palleum tibi ad nomen et usum eiusdem Ecclesie transmissuri. Datum Laterani VI. kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

(Theiner, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia, I. köt. Róma 1859. 11. l.)

243.

III. Honorius pápának rendelete ugyanahhoz, hogy a triesti püspöknek felszentelésében azonnal eljárjon. 1218.

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri ... Colocensi Archiepiscopo in Patriarcham Aquilegensem electo, salutem et Apostolicam benedictionem. Cum, sicut accepimus, dilectus filius M. Tergestinus Electus de voluntate bone memorie W. Patriarche Aquilegensis, Cleri et populi Tergestini suam consecrationem distulerit, quia id expedire commisse sibi Ecclesie videbatur, idemque Patriarcha hoc tempore, nisi fuisset morte preventus, munus consecrationis impendisset eidem: fraternitati tue, iuxta quod prefatus postulavit Electus, per Apostolica scripta mandamus, quatenus Electum predictum ad te devote ac humiliter accedentem, nisi ei canonicum quid obsistat, non differas, palleo ab Apostolica Sede recepto, cum ab eo Clero et populo supradictis requisitus fueris, consecrare. Datum Laterani VI. kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

(Theiner, id. m. I. köt. 12. l.)

244.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Péter, Sámuel comesnek ügynöke az Örs helységi komáromi várjobbágyoktól három ekényi földet vett. 1218.

Sancte Strigoniensis Ecclesie Capitulum omnibus, ad quos littere presentes peruenerint, oraciones in Domino. Notum sit uniuersis, quod constitutis in presencia nostra Moor

primipilo Kamarniensi (igy), Vid, jobagione eiusdem castri ab una parte; Petro filio Cokos procuratore Samuelis Comitis, ut ipse dicebat, ab altera; proposuit dictus P., quod S. Comes, dominus ipsius a jobagionibus castri Kamarniensis de uilla Vrs terram ad tria aratra cum pertinencijs ad ipsam, pro III marcis argenti comparasset, et de precio eisdem ad plenum satisfecisset. Supradictis uero M. primipilo et V. tum pro se, tum pro ceteris conjobagionibus suis de uillà Vrs super propositis a prefato P. testimonium perhibentibus, postulaverunt communiter, ut secundum recitacionem factam rem gestam scripto commendaremus. Ad quorum peticionem presentem paginam confecimus, et sigilli nostri munimine roboravimus; anno ab Incarnacione Domini M° CC° XVIII° Regnante feliciter glorioso Andrea Hungarorum Rege et in peregrinacione Jherosolimis commorante; Johanne Strigoniensi Archiepiscopo, Calano Quinque-Ecclesiensi, Petro Geuriensi, Roberto Vesprimiensi Episcopis; Jacobo Ecclesie nostre Lectore, Amando Cantore, Hysce Custode, Apolinario Nitriensi, Johanne de Saswar, Alexandro Gumvriensi Archidiaconis, Laurencio, Woa, Philippo Canonicis existentibus.

A. B. C.

(Knauz, Magyar Sion I. köt. 290. l.)

245.

Treguen trau-i püspök Szarandában, dalmátiai helységben, sz. Miklós templomának alapkövét teszi le. 1218.

In nomine Christi Amen. Anno eius Incarnationis 1218. 13. Januarii. — — — Cum Ecclesia Spalatensis Archiepiscopo careret, Ego Treguanus Dei gratia Episcopus Traguriensis, a Grupcio Archidiacono et Canonicis Ecclesiae Spalatensis, nec non a Deodato Abbate et monachis Sancti Stephani accersi-

tus, ut sacris precationibus initiarem primum lapidem subiiciendum fundamentis ecclesiae Sancti Nicolai de Saranda, quam in honorem eiusdem Divi aere suo aedificare constituerat Racca civis Spalati cum Elisabetha eius coniuge, ab illis percontatus sum, quid et quantum in dotem atque administrationem eiusdem ecclesiae contribuere vellent. Uterque respondit palam aperteque coram clericis et laicis utriusque sexus, qui sane frequentissimi convenerant, sibi in animo esse, locum illum, et quidquid agri circa erat, offerre ac tradere pro expiatione animae suae et suorum parentum Deodato Abbati et monachis Sancti Stephani. Praeterea ad Ecclesiam dotandam assignabant terras omnes frugiferas, quas illi possidebant in Marnano; quibus quidem excolendis satis esse aiebant quatuor boves, quos item cum grege ducentarum ovium, ac decem apiariis eidem Ecclesiae donabant; et decrevisse etiam cisternam ibidem fodere, unde ad usus necessarios aquae quod satis esset, suppeteret. Quae omnia se facturos polliciti sunt sub ea conditione, ut monachi tres clericos, aut minimum duos constituerent, qui perpetuo eidem ecclesiae tuendae et custodiendae praeessent, simulque Divinis mysteriis ibidem operam darent. His auditis, implorata Spiritus Sancti gratia, ad Dei gloriam, et honorem Sancti Nicolai lapidem rite consecravi, et statis cerimoniis adhibitis in profundum locum ad substruenda fundamenta dimisi. Testes fuerunt Andreas et Petrus diaconus.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 336. l. Okát annak, hogy a spalatoi érseki szék itt üresedettnek mondatik, holott más okmányokban Slavizo mint „Electus Archiepiscopus Spalatensis“ említtetik, Farlati abban keresi, hogy sokan ennek választását törvényesnek el nem ismerték. Id. m. III. köt. 244. l.)

In nomine Christi. Anno Incarnationis 1218. Indictione VI. Venerabili domino Slavico electo Archiepiscopo Spalatensi, Domaldo inclyto Comite, Meugaza nepote Maravini Vicario etc. (Possessio legitima cuiusdam moletrinae, quam olim Lapsius Coenobio Sancti Stephani donaverat, testificatione juridica firmatur.)

In nomine Christi. Anno Incarnationis 1218. Indictione VI. Venerabili domino Slavico Archiepiscopo electo, Comite et Vicario ut supra. Ego Gregorius Villicus Regius etc.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 211. l.)

247.

II. Endre király János esztergami érsek, és az ottani káptalan hűségét Vincz helység adományával megjutalmazza. 1219.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Vnitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum Regum omnium et Regnorum potencia, pax et securitas in sola suorum fidelitate consistant; merito apud Regie Serenitatis prouidenciam fidelitatis firmitas ceteris est uirtutibus politicis preferenda, et quanto nunc hominibus, ex corruptela seculi senescentis infectis, et in malum pronis existentibus, ea rarior inuenitur in terris; tanto carior est habenda et premiis amplioribus compensanda. Hinc est, quod nos inventam in venerabili patre Johanne Strigoniensi Archiepiscopo et eiusdem

[illegible]

[illegible]

[illegible]

248.

II. Endre király Rudger fiát Hervint Sebeleb földnek birtokában megerősíti. 1219.

Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerieque Rex, omnibus ad quos presens scriptum peruenerit, salutem et omne bonum. Cum ea, que Regalis disponit auctoritas, salua semper et inconcussa permanere debeant; modernorum atque posterorum noticie clarescere uolumus, quod dum quidam ex jobagionibus Hunt et Blonduch, Heruynum filium Rudgueri Comitis, eodem mortuo, coram nobis accusarent, ut amplius, quam ad viginti aratra de terra Zuyhplip, expulsis castrensibus, memoratus R. uiolenter occupasset; iamdictus H. nominatam terram certo titulo donacionis fratris nostri Heymerici Regis felicis memorie iam longo tempore possedisse, necnon iuste possidere: nec ultra, quam ad uiginti aratra contra memoratos homines allegabat. Nos igitur huius rei uolentes experiri ueritatem, transmisso quodam ex nostris fidelibus, Comite Chac de genere Chac, uerum esse cognovimus, quod sepedictus iuvenis, H. uidelicet, asserabat. Huius autem terre mete sic distinguntur: Prima meta incipit a monte, qui uocatur Zeregna; hinc tendit ad paludem Lubus; et per eandem descendendo, uenit ad paludem, que uulgo dicitur Meges Potach; et per eandem uenit usque ad ortum ipsius paludis in medium campum; hinc tendit ad Lagku; inde ad montem, qui uulgo dicitur *Zevlevmal;* hinc transeundo per crepidines moncium, redit ad prio-

dirigitur per locum, ubi secatur fenum, et vadit ad locum, nomine Bundrov, et ibi uicinatur mete Dimisiensis Ecclesie et Pastuh; et inde tendit ad locum, qui dicitur Tulgistue, et ibi uicinatur cum uilla, que dicitur Liquj, populis castrensibus, et ascendit ad radicem montis, qui Nyr dicitur; in inde descendit ad locum Zudtelke; et inde ad locum Toutnetkuta; et inde transit vallem et uincinatur cum Ecclesia de Eperies; et inde deseendit ad sepulchrum sacerdotis Orod; et inde ad stagnum Chazar; et inde reuertitur uersus Morisium ad pratum Mycula, et ibi sunt due mete, altera Sancti Adalberti, altera de Eperies. Preterea eadem uilla de Wynchy habet aliam terram, et super illa habet siluam super montem Guchbrun et ibi sunt due mete, altera Sancti Adalberti, altera Gyule; et inde transit fluuium Eurmencs, et uadit ad montem magne fagi; et inde ad metam ville Myroslov, et inde ad montem Cachon, et inde reuertitur ad Sycozov. Nomina autem memoratorum vduornicorum in eadem terra commorancium hec sunt: Cuzma, Bessu, Scesun, Scese, Andre, Andreas, Fakas, Jacobus, Hysce, Bundu, Kuke, Ruga, Regus, Varous, Farcas, Abel, Stephan, Elemdu, Zalas, Johannes, Scegne, Lessev, Fele, Farkas, Sune, Torda, Bud, Such, Povka, Ereu, Fele, Reuka, Bech, Teth, Cuzma, Ytheu. Vnde, quia non minus collatorum conseruacio, quam conferendorum pro cuiusque meritis premiorum racio ad sollicitudinem pertinet Regie Maiestatis; in huius nostre donacionis testimonium et perpetuam firmitatem presentem paginam sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum per manus Cleti aule Regie Cancellarii et Prepositi Agriensis Ecclesie, anno ab Incarnacione Domini M° CC° XIX° Eodem Venerabili Johanne superius et sepius nominato Strigoniensi, Reverendo Vgrino Colocensi Archiepiscopis existentibus, Desyderio Chenadiensi, Willelmo Ultrasiluano, Roberto Wesprimiensi, Jacobo Wachiensi, Stephano Zagrabiensi, Thoma Agriensi, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Cosma Yauriensi, Alexandro Waradiensi Episcopis, Ecclesias (Dei) feliciter gubernantibus. Nicholao Palatino et Comite Supruniensi, Jula Bano et Comite Zonugiensi, Ochuz Curiali Comite, Regine et Comite Budrugiensi, Dionysio Magistro Thauarnicorum et Comite Noui Castri, Jula fratre Ratold Curiali Comite Regis et Comite Kewensi existentibus.

Benedicto filio Samud Nitriensi, Johanne Albensi, Batiz Musuniensi, Smaragdo Posoniensi et ceteris Comitatus tenentibus, Regni nostri anno sextodecimo.

(Az eredeti után Knauz, Magyar Sion II. köt. 206. Hibásan kiadva Fejér által Cod. Dipl. III. köt. 1. r. 269. l.)

248.

II. Endre király Rudger fiát Hervint Szebeleb földnek birtokában megerősíti. 1219.

Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerieque Rex, omnibus ad quos presens scriptum peruenerit, salutem et omne bonum. Cum ea, que Regalis disponit auctoritas, salua semper et inconcussa permanere debeant; modernorum atque posterorum noticie clarescere uolumus, quod dum quidam ex jobagionibus Hunt et Blonduch, Heruynum filium Rudgueri Comitis, eodem mortuo, coram nobis accusarent, ut amplius, quam ad viginti aratra de terra Zuyhplip, expulsis castrensibus, memoratus R. uiolenter occupasset; iamdictus H. nominatam terram certo titulo donacionis fratris nostri Heymerici Regis felicis memorie iam longo tempore possedisse, necnon iuste possidere; nec ultra, quam ad uiginti aratra contra memoratos homines allegabat. Nos igitur huius rei uolentes experiri ueritatem, transmisso quodam ex nostris fidelibus, Comite Chac de genere Chac, uerum esse cognovimus, quod sepedictus iuvenis, H. uidelicet, asserabat. Huius autem terre mete sic distinguntur: Prima meta incipit a monte, qui uocatur Zeregna; hinc tendit ad paludem Lubus; et per eandem descendendo, uenit ad paludem, que uulgo dicitur Meges Potach; et per eandem uenit usque ad ortum ipsius paludis in medium campum; hinc tendit ad Lagku; inde ad montem, qui uulgo dicitur *Zevlevmal;* hinc transeundo per crepidines moncium, redit ad prio-

rem locum. Porro nos fratris nostri donacionem nolentes irritare, sepenominatum H. in huius terre possessionem per fidelem nostrum Chac Comitem confirmauimus, et auctoritatis nostre karaktere perpetualiter insigniuimus. Datum per manus Hugrini Colochensis Electi et aule Regie Cancellarii, anno ab Incarnacione Domini M° CC° X° IX° Regni nostri anno quinto decimo.

(Az eredeti után Knauz, Magyar Sion II. köt. 209. l.)

249.

A lébényi apátságnak bizonyságlevele, hogy az egyik szerzetes Beke szolgáját, Buzét szabadon bocsátotta. 1219.

A B C D E

†. Vniuersis Christi fidelibus, ad quos presentes littere peruenerint L. Abbas Ecclesie Sancti Jacobi de Lybin et eius loci Fratrum Uniuersitas oraciones in Domino. Quoniam omne quod fine clauditur, mutabile est, et labente temporum curriculo memoria inposterum eradicetur; idcirco quod inpresenciarum agitur, scripture testimonio duximus commendandum. Ideoque notum fieri uolumus tam futuris quam presentibus, quod Beke confrater noster quemdam seruum suum nomine Buze, qui ei a progenitoribus suis in seruili tenebatur condicione, pro remedio anime sue, eum a iugo seruitutis excepit, et perpetuam sibi contulit libertatem, tali videlicet tenore, ut ubicunque uoluerit, liberam habeat manendi facultatem, et nec a filijs suis, nec a successoribus suis, nec a quoquam hominum eius libertas ualeat infirmari. Et ut hoc firmum et stabile permaneat, et a nullo possit infringi, presentem paginam predicto Buze in testimonium sigilli nostri munimine roborauimus. Factum est hoc anno Dominice Incarnacionis M° CC° XV° IIII°; presentibus Ecclesie fratribus Andrea Magistro, Valentino Decano, Deruodio Celerario, Bla-

sio Presbitero, Orphano Custode, Henrico Presbitero, Laurencio Presbitero existentibus et ceteris Christi fidelibus.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét már lehúllott, a m'lt. b. Révay család levéltárában.)

250.

Adakozás a sz. istváni apátság számára Spalatóban. 1219.

In nomine Christi. Anno Incarnationis 1219. Indictione V. (VII.) Venerabili Electo domino Slavigo, Domaldo inclyto Comite, Marino nepote Palubellae Vicario, mense Martio. (Donatio quorundam praediorum facta Coenobio Sancti Stephani.)

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 244. l.)

251.

III. Honorius pápa megerősíti III. Inczének a spalatoi érsek és káptalan közti egyenetlenségekre vonatkozó intézkedését. 1220.

Honorius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Canonicis Spalatensibus salutem et Apostolicam benedictionem. In litteris bonae memoriae Innocentii Papae praedecessoris nostri sic perspeximus contineri:

Innocentius stb. (mint fentebb 1206. 198. sz. a.)

Nos ergo, quod super hoc ab eodem praedecessore nostro factum est, approbantes, illud auctoritate Apostolica confirmamus, et praesentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirma-

tionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum apud Urbem Veterem IIII. kalendas Augusti, Pontificatus nostri anno quinto.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 247. l.)

252.

III. Honorius pápa a pécsi püspök és az azt pártfogoló esztergami érsekre nézve tett intézkedéseknek foganatosításával a veszprémi és az egri püspököket bízza meg. 1220.

Honorius Episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus ... Vesprimiensi et ... Agriensi Episcopis salutem et Apostolicam benedictionem. Intellecto, venerabilem fratrem nostrum ... Episcopum Quinque-Ecclesiensem in duobus pati defectum, scientia scilicet et etate, mandamus super etate diligenter inquiri; et si eum constiterit, electionis sue tempore etatis legitime non fuisse, quicquid de eo factum est, volumus irritari. Ceterum cum inventus sit, sufficientem non habere scientiam litterarum, eum in spiritualibus a pontificalium executione suspendimus usque ad nostre beneplacitum voluntatis; ut si de legitima etate docuerit, et studio subsequente suppleverit quem patitur in litteratura defectum, eidem gratiam, prout expedire videbimus, faciamus. Ad hec ... Strigoniensem Archiepiscopum, qui ad confirmationem et consecrationem dicti Episcopi Quinque-Ecclesiensis contra Generalis Concilii statuta processit, eiusdem Concilii animadversione punimus; ut videlicet non solum confirmandi primum successorem illius careat potestate; verum etiam a perceptione proprii beneficii sit suspensus; donec, si equum fuerit, indulgentiam mereatur, ipsius beneficii fructibus interim in aliquam evidentem utilitatem Strigoniensis Ecclesie de vestrum con-

scientia et consilio convertendis. Ideoque per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus hec Strigoniensi et Quinque-Ecclesiensi Ecclesiis publicantes, et quatenus ad ipsum Archiepiscopum pertinet, facientes per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, firmiter observari; iniungatis Capitulis, Clero et universis subditis Quinque-Ecclesiensis Ecclesie, ut procuratoribus, quos idem Episcopus in spiritualibus de conniventia nostra providit, et sibi ac illis, quos procuratores in temporalibus duxerit providendos, intendentes humiliter et devote, de iustitiis Episcopalibus eis curent sine difficultate qualibet respondere. Datum apud Urbemveterem VIII. kalendas Septembris, Pontificatus nostri anno quinto.

(Theiner, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia I. köt. 25. l., v. ö. a pápának a pécsi püspökhez intézett rendeletét Fejérnél Cod. Dipl. III. k. 1. r. 295. l.)

253.

Acontius pápai követnek beismerése, hogy a spalatoi papság neki tengeri utjában önként nyujtott segítséget. 1221. körül.

Acontius domini Papae Subdiaconus et Capellanus, Dei gratia Apostolicae Sedis Legatus universis praesentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noveritis, nos propter instantem necessitatem guerrae nephandorum Cazethorum, qui pro ipsorum posse nobis insidias ad nocendum parabant, a Capitulo et Clero toto civitatis Spalatensis exegisse, ut ligna nobis pararent, cum quibus secure possemus Jaderam pervenire. Quod tam devote quam hilariter facere procurarunt, postulantes a nobis, ne id illis, qui non consueverunt super vectione Legatorum auxilium exhibere, ad praejudicium proveniret. Nos autem nolentes, ut quod nobis fit voluntate spontanea, debeat aliquibus praeiudicium generare, praesentibus his litteris declaramus, ne praeiudicium aliquod ex hoc nobis

auxilio praestito alicui generetur; super quo auxilio neminem duximus eximendum.

(Farlati Illyricum Sacrum III. köt. 250. l.)

254.

II. Endre királynak Moglocha nevü birtokot tárgyazó adománya Belud és Osl, Osl Comes fiai, számára. 1222.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Prouida Regum discrecio tam circumspectam erga sibi subditos debet habere diligenciam, ut quanto quis sibi famulatur, tanto propensius munificencie donis remunerandus fore censeatur. Cum itaque nobis fideliter obsequencium merita non debeamus ingratitudinis preterire silencio; propter indecidue (igy) fidelitatis obsequia, quibus oculis nostre Maiestatis nostri fideles, Belud scilicet et Oslw filij Comitis Oslw, tam in Regno, quam extra Regnum seruiuerunt, in eorum recompensacionem probitatum et memoriam, terram quandam nomine Moglocha ad castrum de Suprun pertinentem, tam eis quam eorum heredibus contulimus in perpetuum possidendam. In cuius nostre donacionis possessionem per Bulsw Prepositum Geuriensem fecimus ipsos introduci. Cuius terre prima meta incipit a predio Petri Comitis filij Endus, quod uulgo Morgota dicitur, porrigitur per medium stagnum, quod Uswen vocatur in uillam Belidii Borboso, sitam in plaga meridionali; a qua protenditur uersus occidentem in arundinetum, quod est inter insulam Osly Comitis et uille Moglocha; per medium uero iam dicti arundineti currit in plagam septemtrionalem ad uillam Sarkan; dehinc ad metas uille Bene; post quod reuertitur in primam metam uille Morgota et stagnum Vsven, et sic terminatur. Vt igitur hec a nobis facta donacio et nostris et nostrorum suc-

cessorum temporibus salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus Cleti aule Regie Cancellarij et Agriensis Prepositi, anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo vicesimo secundo. Venerabili Johanne Strigoniensi, Reuerendo Vgrino Colocensi Archiepiscopis existentibus, Desiderio Cenadiensi Episcopo, Roberto Wesprimiensi, Thoma Agriensi, Stephano Zagrabiensi, Alexandro Waradiensi ceterisque Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Nicolao Palatino et Supruniensi Comite, Dionisio Magistro Tauarnicorum et Comite Bachiensi, Ochuz Bano, Smaracdo Posoniensi, Bancone Novi Castri, Pousa Borsodiensi, et aliis Comitibus Comitatus tenentibus, Regni nostri anno decimo et nono.

(Az eredeti után hasonmással együtt Érdy a Magyar Akadémia Évkönyveiben VI. köt. II. 197. l.—IV. László királynak 1274-ki átirata után azt már Fejér is kiadta Cod. Dipl. VII. köt. 5. r. 197. l.)

255.

II. Endre király Szebeléb nevü birtoknak az esztergami káptalan által megszerzését helybenhagyja, s lakosait Hontmegyére szóló vámmenteséggel adományozza meg. 1222.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum insopita malorum pernicies ad demolliendum ueritatis constanciam semper inuigilet, prouida Regum adinuenit discrecio, ut suis gesta temporibus negocia perpetue traducenda memorie, ne processu temporis a sui tenoris constantia possit recedere, litterarum testimonio commendentur, auctoritatis Regie cyrographo (igy) confirmata. Hinc est, quod terram quandam, nomine Zbehleb, cuius partem fratres Strigoniensis Ecclesie

iusto iuris titulo ab antiquo possidebant, partem vero, quam a castris Blondich et Hunt exceptam, ex donacione fratris nostri bone memorie Regis Heymerici Ludugerius Comes in-recompensacionem suorum seruiciorum ei collatam possederat, eo defuncto, a filio eiusdem Ludegerii Herruino, et Herruini socero Detrico ex beneplacito ipsorum uendere uolentibus, ne aliquis alienus interueniens posset eos disturbare, memorati fratres, nobis scientibus et assensum prebentibus, nonaginta marcis compararunt. Cuius terre prima meta incipit uersus Lvzna pothok, cadit in flumen Lubus; inde tendit ad ortum fluminis, quod wlgo dicitur Meges pothok; et inde Lagkv; deinde iuxta montem Plesca transeundo, venit ad Lubus pothok, et sic per flumen redit ad priorem metam. Nolumus eciam silencio preterire, quod ad preces memoratorum sepius fratrum, hominibus, super dictam terram commorantibus, talem concessimus libertatem, vt nusquam per totum Comitatum Hunt, scilicet nec in foris, nec in pontibus, nec in aliis locis tributum soluere teneantur. Vt autem et hec a nobis facta concessio, et memorate rei series, nostro mediante consensu gesta legitime, nec nostris, nec nostrorum successorum temporibus ualeat retractari; ad peticiones utriusque partis supranominate, ementis scilicet et uendentis, presenti eas pagina in noticiam deduci posterorum et sigilli nostri munimine in perpetuum iussimus roborari. Datum per manus Cletv aule Regie Cancellarii et Agriensis Prepositi; anno Dominice Incarnacionis M. CC. XX. II° Venerabili Johanne Strigoniensi, Reuerendo Vgrino Colocensi Archiepiscopis existentibus, Desiderio Cenadiensi, Roberto Vesprimiensi, Thoma Agriensi, Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Cosma Geuriensi, Alexandro Waradiensi, Briccio Waciensi Ecclesias feliciter gubernantibus. Nicolao Palatino et Comite Supruniensi, Ochuz Bano, Paulo Woiawoda, Dionisio Magistro Tawarnicorum et Comite Bachiensi, Bancone Curiali Comite Regis et Comite Budrugiensi, Demetrio Senescalco et Comite Woswariensi existentibus. Regni nostri anno XIX.°

(Az eredeti után Knauz Nándor Magyar Sion II. köt. 210. l.)

256.

II. Endre királynak a dunai és vági halászatot illető adománya a pannonhalmi apátság számára. 1222.

Andreas Dei gracia Hungarie Rex vniuersis tam presentibus quam futuris litteras presentes inspecturis salutem et omne bonum. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod nos ad preces dilecti et fidelis nostri Wros Abbatis Sancti Martini de Pannonia terciam partem Danubij et piscature, que tonya dicitur Hungarice, que ad castrenses Zuluga Geurienses, et uduornicos nostros de villa Gueneu pertinebat, vna cum tercia parte uagi, quod uulgo Eurem dicitur, que ad Palatinum nostrum pertinebat, cum consensu Nicolai tunc temporis Palatini nostri, dicte Ecclesie Sancti Martini perpetuo contulimus possidendas. Vt autem hec nostra donacio nostris nostrorumque successorum temporibus salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam dupplici sigillo roboratam. Datum per manus Cleti aule nostre Cancellarij et Agriensis Prepositi anno verbi incarnati M° CC° XX° secundo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről vörös-fejér zöld zsinoron a pecsét függ, a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

II. Endre királynak rendelete az almissai kalózok ellen. 1222 körül.

Andreas Rex Hungarie Malduco Duci Kachetorum, totique suae cognationi — — — — — jubet, quod alatrociniis in insulis duabus maritimis et Zernouniza se abstineant, piratas et Patarinos ejiciant; aliter cum robore Regni, et filiis duobus B(ela) et C(olomano) in persona castigabit.

A spalatoi káptalan levéltárából Farlati Illyricum Sacrum III. köt. 249. l.)

258.

A budai káptalan bizonyságlevele Hecse helység határjárásáról. 1222.

Nos Capitulum Ecclesie Budensis memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis. Quod nos summa reuerencia receptis litteris annualibus Serenissimi domini nostri metuendi Andree, Dei gracia Regis Hungarie etc. pro parte in Christo patris Vrie, Abbatis claustri Beati Martini de Monte Pannonie, confectis, eisdemque per ipsam Regiam Serenitatem per anni circulum more solito ad inquisicionis, euocacionis, metarumque possessionis Hecse in Comitatu Jauriensi habite, commetanea cum possessione S. Güd et Vrtegang aliter S. Iuan, et possessione Merena et S. Mihaly, apud manus ipsius pacifice habite reambulacionis, ac ad omnia alia, que talibus in processibus iuxta Regni ipsius consuetudinem fieri consueuerunt, peragendi concessis, nobisque preceptorie transmissis; iuxta earundem continenciam

una cum Dominico de Vrken homine Regio in eisdem litteris annualibus inter alios homines Regios nominaliter conscriptos expresso, nimirum hominem, videlicet honorabilem uirum Magistrum Valentinum de Baia socium et Concanonicum nostrum ad infrascriptam reambulacionem metarum dicte possessionis Hecse nostro pro testimonio fide dignum duximus destinandum, qui demum exinde ad nos reuersi concorditer nobis retulerunt, ut prelibatus homo Regius presente nostro testimonio feria secunda proxima post dominicam quintam Pentecosten (igy) proxime preteritam, et eciam aliis diebus ad id aptis et sufficientibus ad faciem dicte possessionis Hecse, uicinis et commetaneis eiusdem vniuersis illuc legitime conuocatis et eysdem presentibus, accessisset, ipsam possessionem Hecse a dictis possessionibus earumque pertinencijs sub infrascriptis metarum taliter sequestrasset. Quod primo incepisset exeundo ab ipsa porcione et villa Hecse penes collem Nagyhalom soro eundem uersus Kopas harast dictum inter terras aratas non procul a colle dicto duas metas antiquas bene apparentes reperisset, quarum una uersus orientem ad Vrüegang aliter S. Iuan, alia ad Hecse pertinet versus septemtrionem; inde eundo versus occidentem ad dumum *sil bokor* aliam metam antiquam bene apparentem inuenisset; inde ad viam, qua ex villa Varma itur ad ciuitatem Gaurinensem, eundo peruenissent ad metam cursualem nonprocul a via versus meridiem; hinc tendendo ad occidentem penes viam dictam versus montem S. Mihaly nominatum, cuius pars media ad Merena pertineret, venisset declinando ad septemtrionem, non procul a monte dicto tres metas reperisset bene apparentes, quarum una uersus occidentem ad S. Mihaly, alia uersus meridiem ad Merena, alia ad Heccse spectaret versus septemtrionem; inde uersus septemtrionem ad colles *elö homokok* uenisset ad metam cursualem; inde uersus eandem plagam uenisset ad viam, qua de ciuitate Gauriensi itur ad Heccse, in colle penes viam uersus meridiem vnam metam bene apparentem reperisset; ab hinc via pertransita uersus septemtrionem eundo uenissent ad quandam uiam, que *felsö-ut* dicitur, ibique metam erexissent; inde eandem plagam uersus eundo viam pertranseundo uenissent ad diuerticula terrarum dicte possessionis Heccse, ibique metam terream reperissent,

quam et renouassent; hinc quasi ad occidentem flectendo uenissent ad diuerticula terrarum arabilium dicte possessionis Heccse et S. Gvd in vnum attingencium, ubi metas terreas duas dicte possessionis Heccse terras ad meridiem et terras possessionis S. Gvd ad septemtrionem distinguentem reperissent, quam et renouassent; inde uersus septemtrionalem plagam eundo ad viam *kösep ut* dictam, qua de civitate Gauriensi itur ad Vrugang aliter S. Iuan, eaque pertransita uenissent ad montem Gyapar Tete vocatum, ibique duas meast reperissent, quarum una ad meridiem ad Heccse, alia ad septemtrionem ad S. Göd pertineret; deinde flectendo ad septemtrionem uenissent ad quendam montem *halom* dictum, ibique metam cursualem reperissent; ab inde uersus orientem uenissent ad montem paruum, ubi metam terream angularem terream dicte possessionis S. Göd et Heccse distinguentem inuenissent et renouassent; hinc ad eandem plagam eundo uenissent ad quandam vallem ad dumum *gyumollch* (es bokor) dictum, ubi metam terream inuenissent; hinc versus eandem plagam per bonum spacium eundo directe uenissent ad metam (cursualem ibique) declinando ad septemtrionem uenissent ad quendam montem, ubj metas angula(res) tres reperissent, que ab oriente possessioni Ürügang aliter S. Iuan ad occidentem possessioni S. Gvd, ad meridiem possessioni Heccse deseruerint; ab hinc declinando ad orientem per bonum spacium uenissent ad metam cursualem, ib(ique) similiter renouassent; inde uersus meridiem eundo ad uiam *kosep vt* dictam, qua de ciuitate Gauriensi itur ad Vrugang, non procul a uia inuenissent duas metas terreas, quarum una ad orientem ad Vrugang, alia ad meridiem deseruiret; ab hinc ad orientem eundo uenissent ad uiam, per quam similiter de ciuitate Gauriensi itur ad Vrugang, eaque pertransita per bonum spacium metas angulares, que ab oriente possessioni Vrugang, ad meridiem possessioni Heccse deseruirent; ibique talium terrarum reambulacionem terminassent, ipsamque possessionem Heccse modo prescripto reambulatam et ab alijs possessionibus premissis signis metalibus separatam prefato in Christo patri Vric, Abbati Beati Martini de Pannonie Monte iure ipsi incumbente perpetuo possidendam, nemine contradictore pro tunc presente, reliquissent legitimis diebus et horis

in facie ejusdem existendo. In cujus memoriam et firmitatem presentes contulimus nostras litteras pendentis sigilli nostry munimine roboratas. Actum per manus honorabilis viri Sebastianj Lectoris S. Ecclesie nostre et Stephano Custode, die X. Septembris Anno M° CC° XXII°

(Az eredeti után Ráth Károly Hazai Okmánytár I. köt. Győr 1865. 4. l. — Az előtt, de sok hibával kiadva Fejér által Cod. Dipl. III. köt. 1. r. 357. l.)

259.

Detrich zólyomi főispán és Herduin, Szebeléb nevű birtokot az esztergami káptalannak eladják. 1222.

A B C D

Detricus Comes de Zvolon et Herduinus filius Beduguerii omnibus, ad quos littere presentes peruenerint, significamus, quod nos totam terram de Zebehleb, que ad predictum Redugueram pertinebat, Capitulo Strigoniensi sub testimonio litterarum Andree Illustris Regis Hungarie uendidimus perpetuo possidendam, pro summa centum marcarum argenti, de quibus decem marcas eidem Strigoniensi Ecclesie indulsimus pro remedio anime eiusdem Reduguerii, et decem marcas pro remedio anime nostre ita; ut tam in ipsius anni versario, quam nostro, singulis annis in eadem ecclesia fieret memoria in oracionibus. Reliquum uero pecunie predicte, scilicet LXXX marcas argenti, confitemur nos a prefato Capitulo ante festum Omnium Sanctorum totaliter et plenissime recepisse. Vt ego nemo in posterum per aliquam calumpnie speciem contra prefatum Capitulum super hoc ualeat insurgere; confessionem nostram, coram fratribus Sancti Stephani Regis de Strigonio publicatam et presentibus litteris inscriptam, eorumdem testimonio et sigillo exegimus roborari. Factum anno verbi incarnati M. CC. XX. secundo.

(Az eredeti után Knauz, Magyar Sion II. köt. 211. l.)

A velenczei doge és tanácsának határozata Arbe sziget számára. 1222.

Haec sunt ordinamenta, quae dominus Dux (Ziani Péter) cum Majori parte sui Consilii Minoris et majoris dat hominibus Arbi; scilicet, quod insulae Collum et Arta usque ad octo annos sint hominum Arbi, et viri nobilis Marci Mastropetri Arbensis Comitis; de quibus insulis usque ad dictum terminum medietas sit Communitatis de Arbo, et reliqua medietas sit Comitis suprascripti, qui Comes Communi Venetiarum pro ipsa medietate solvat in mense Martii libras Venetiarum septuaginta quinque annuatim, et Commune Arbi pro sua medietate solvat similiter annuatim Communi Venetiarum usque ad ipsum terminum alias libras Venetiarum septuaginta quinque. Quibus octo annis completis dictae insulae veniant in Commune Venetiarum sine omni contradictione. De Nevalia sic dicunt, quod quicquid inde olim tenuit Communitas Arbi et filii Comitis Rogerii, veniat in potestate supradicti Comitis Arbi nomine Communis Venetiarum, et ipse Comes illud intromittat, et ejus reditus et omnia teneat quousque fuerit decisum, quid iuris Commune Venetiarum et filii dicti Rogerii atque Communitas Arbi in eisdem habeant vel habuerint. De Petro Bozola dicunt, quod infra dies triginta, quibus in insula Arbi adjunxerit, de ipsa exire debeat, abinde in antea in eandem non reversurus, nec ad eam ad minus viginti quinque milliaria adproximaturus usque ad annos quatuor; nisi per licentiam domini Ducis et majoris partis sui Consilii, vel per licentiam supra scripti Comitis Arbi. Dicunt etiam, quod omnes illi, qui tempore, quo dominus Petrus Ziani Venetiarum Dux regebat Comitatum Arbi Comes existens, erant sibi reddentes, sic de cetero dicto Comiti Marco Mastropetro reddere teneantur; videlicet etc. etc. (következik a jövedelmek jegyzéke.) Item si ullam conventionem fecerunt vel fecerint sine Comite vel suo misso, nihil valere debeant.

(Következik azon eskü formulája, melyet letenni az arbeiek tartoznak.) Anno 1222. mense Augusti.

(A „Libri Pactorum“ czímü velenczei államkönyvből I. k. 460. és 461. lev.)

261.

Acontius pápai követnek határozata, melylyel a lacromai apátságnak bizonyos szőlő birtokát oda ítéli. 1222.

Anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo secundo mense Octobris. Cum Acontius domini Papae Subdiaconus et Capellanus, Apostolicae Sedis Legatus, in aula residens Ragusinae Sedis, et coram subscriptis adstantibus, dixit: Hunc Jordanem Lacromonensem Abbatem, et vineas Juppanae, et earum pertinentias, quae olim Savini Pincioli fuerunt, meo judicio, meaque sententia — — — — misi, et statui, ut eas Abbas cum fratribus jam dicti Monasterii in perpetuum habeant, et obtineant ad sui utilitatem, ut nunquam a se alienare queant. Si autem aliquis hoc meum statutum aliquo modo perturbare praesumpserit, et dictum Monasterium de dicta vinea et ejus pertinentiis aliquam molestiam intulerit, Omnipotentis Dei, Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, et Beatae Mariae semper Virginis, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, omniumque Sanctorum maledictionem, et nostram incurrat. Omnibus hoc bono animo servantibus pax, et benedictio Dei Omnipotentis, omniumque Sanctorum perpetua sit. Amen.

Haec autem carta nullo testimonio rumpi possit.

Hi sunt testes, qui praesentes fuerunt D — — — — — — — Dandulus Com. R. D., Matthaeus Ballislavae, D. Lucarius Naimeri, Matthaeus Bodatiae Judex juratus. Cum quibus et Ego Presbyter Gataldus et Communis Notarius juratus scriptor sum et testis.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 95. l.)

263.

Gondola János és nejének alapítványa a sz. Miklós tiszteletére Brelusban épített monostor érdekében. 1222.

Anno Domini 1222. mense Octobris die 2. astante, cum dominus Acontius, domini Papae Subdiaconus, et Capellanus, Apostolicae Sedis Legatus, Rhagusium devenisset, et in Archiepiscopali aula resideret, ipso praesente, et praesentibus Blasio Cathariensi Episcopo, Joanne Dandulo Ragusino Comite, Jordano Locrumensi Abbate, domino Alexio Vali, domino Mathaeo Balislavae, domino Luccari Narmeri Judicibus juratis, Balli Zervati, Nicolao Mauri, Mathaeo Bodaazzo, Bundania Petri, et testibus ibidem assignatis, Marino Petragne, Joanne Bogdani Petracicha, Petro Rozini, et aliis. Tunc Joannes Gundula in medio astans, mera ac propria voluntate, et consensu suae conjugis Dobroslavae filiae Mauri Mananae, quae interrogata assensum in hoc plenum praebuit, monasterium Sancti Jacobi Apostoli, quod propriis suis construxerat nummis in loco, qui Brelus vocatur, sub protectione domini Papae Romanae Ecclesiae statuerunt, ut in illius sit potestate atque ditione, ita tamen, ut semper monasterium sub Beati Benedicti regula consistat, et Abbatis custodia, et fratrum ibi degentium, et ut nemo suorum tam clericorum, quam etiam laicorum aliquam habere possit proprietatem, aut potestatem, salva tamen reverentia domini Rhagusini Archiepiscopi. Quod quidem monasterium praefatus Joannes Gundula una cum conjuge sua Dobroslava, per juramentum Evangelii statuentes firmaverunt, ut haec, quae scribuntur, inviolabiliter perpetuo perseverent; dotantes illud suis donis et possessionibus, videlicet tribuentes ei suas vineas omnes, et terras, quae sunt in Brelo, et earum pertinentias, et vineas, et terras suas, quae sunt in Vergatto, quas de Communi Rhagusino emerant, et vineas, et terras omnes, quae in circuitu ejus sunt, quae de paterna fuerunt haereditate dicti Joannis, et domum, quae est ad Pusterulam, quae fuit patris ipsius Joannis, et molen-

dinum cum suis pertinentiis, et centum quinquaginta pecora, et triginta vaccas, et duos servos, et quatuor paria bovum; et Dobroslava per fidei juramentum spopondit dare eidem monasterio post mortem suam domum, quae olim fuit sui patris. Statuerunt atque voluerunt, et ut firmum haberetur in perpetuum decreverunt, ut si Abbas, qui nunc est, decesserit, nullum alium in Abbatem eligant, nisi quem Congregatio ipsius Coenobii, ut decet, communi, et concordi voluntate, si eligere voluerint, secundum regulam monachorum eligant.

Haec autem omnia, quae praedicta sunt, secundum Benedicti Abbatis regulam disposita firmiter observentur. Si forte aliquis hoc temere perturbare praesumpserit, decreverunt atque statuerunt, ut defensores existant, Damianus, et Grubescia Gundulae, fratres ipsius Joannis, et eorum haeredes perpetualiter. Ita tamen, ut non haereditarii sint, nec vocentur haereditarii, sed solummodo defensores sint ipsius Coenobii. Dictus vero Joannes Gundula, et ejus conjux Dobroslava statuerunt firmiter, promittentes post obitum ipsius Joannis et conjugis ejus Dobroslavae, ut eidem Coenobio deveniant omnes vineae, et terrae, quae sunt in Gionchetto cum pertinentiis earum, et domus, quae est juxta domum Grubiscae fratris ipsius Joannis. Similiter, ut dictum est, statuerunt, ut eidem Coenobio deveniat domus cum omnibus pertinentiis etiam, in qua ipsi nunc habitant. Decreverunt etiam et hoc, ut si quis hanc illorum dispositionem ac deliberationem aliquo modo dissipare, vel infringere voluerit, maledictionem Omnipotentis Dei, et Beatae Mariae semper Virginis, et Beati Jacobi Apostoli, et duodecim Apostolorum, omniumque Martyrum, Confessorum, Virginum, atque omnium Sanctorum incurrat.

Ego Presbyter Gabaldus Communis Notarius juratus, qui etiam his omnibus praesens fui, scripsi, et testis permaneo.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 93. l.)

II. Endre királynak adománya Gergely és István comesek számára. 1223.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum ex Regie dignitatis officio teneamur metiri merita singulorum, et cuique pro meritorum exigencia respondere; iustum est et racioni consentaneum, vt infideles et iniquitatis sectatores radicitus euellamus et disperdamus; bonos vero et equitatis amatores, qui fideliter ad utilitatem Regie Corone, et Regni commodum se exercent, munifice donis decorare non postponamus. Hinc est, quod ad uniuersorum noticiam presencium et posterorum uolumus peruenire; quod cognita infidelitate jobagionis nostri Domaldi de Crhoacia, quam contra Regiam Coronam perpetrarat, consilio omnium jobagionum nostrorum, quandam possessionem suam, que incipit ab aqua Cerca, descendens ad mare uenit usque Zadur, fidelibus Comitibus nostris Gregorio et Stephano, et fratribus eorundem, propter indecidue fidelitatis obsequia ipsorum, que nobis indesinenter et indefesse exhibuerunt; maxime quoniam jam dictus Domaldus prenominatorum fidelium nostrorum Gregorij et Stephani terram, viribus exterorum Regnorum requisitis, adducto exercitu deuastauit, in recompensacionem tantorum meritorum, ipsis, et per eos suis heredibus et heredum successoribus iure perpetuo contulimus possidendam; quam sepe nominatus D. et cognati eiusdem ab auo suo ceco Zoloyna obtinuerunt, introducentes ipsos per fidelem nostrum Gregorium filium Jaduch Comitis in predictam possessionem. Ut autem hec a nobis facta donacio salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus Cleti aule nostre Cancellarij et Agriensis Prepositi, anno uerbi incarnati millesimo CC° XX° tercio. Ecclesia Strigoniensi vacante, Reuerendo Vgrino Colocensi Archi-

episcopo existente; Desiderio Chaneadiensi, Stephano Zagra-biensi, Ruberto Wesprimiensi, Thoma Agriensi, Alexandr Waradiensi, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Briccio Wac ensi, et alijs Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus Jula Palatino, et Comite Budrugiensi, Nicolao Curiali Comit Regine et Comite Supruniensi, Salomone Bano, Batetz Curia Comite Curie nostre et Comite Bekesiensi, Pous Bihoriens Buzad Posoniensi, Laurencio Vyuariensi, et alijs Comitibu Comitatus tenentibus, Regni nostri anno XX°

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsét már elveszett, a leleszi konvent k véltárában. Ugyanazon okmánynak egy másik, arany függő pecséttel ki dott példányát 1845. mélt. Fluck Eduard, akkor a kir. ügyek aligazgat jánál láttam. Néhány lényeges hibával kiadva Fejér György által Cod. Dip III. köt. 1. r. 402. l.)

265.

Konstanczia cseh királyné, III. Béla magyar királynak leán Bizencze városát szőlőhegyeivel megadományozza. 1223.

C(onstantia) Dei gracia Regina Bohemorum et Ducis Moravorum, notum facimus vniuersis tam presentibus qua futuris, quod volentes ciues nostros dilectos de Bysinze Prouincia Brecislauensi, quam a carissimo marito nostro g bernandam accepimus, cum omnibus suis pertinencijs et re ditibus, post incursum malignorum et ignis voraginem, q magna pars eorum ciuitatis consumta esse dinoscitur, pris num in statum, ymmo iuxta posse in commodiorem, constit ere et euehere; Regie compassionis intuitu ipsis uinearum mo tes, quos plantauimus ipsi ciuitati adiacentes, contulimus perpetuum possidendos, relaxantes omnes decimas, que nob competere poterint exinde. Exceptis tantummodo decimis v nearum, quas monialibus ad Sanctum Petrum in Olomuc, monasterio in Gradisch, hactenus persoluimus, quas etiam

futurum soluent prefati ciues de iisdem montibus. Et ut hec nostre benignitatis donatio robur in perpetuum valiturum obtineat, carissimus maritus noster dominus Otokarus, qui et Premizl, Dei gracia Rex Bohemorum et Dux Morauorum, sigilli quoque sui munimine hanc nostram paginam roborauit. Actum in Godinge mense Martio anno gracie millesimo ducentesimo vigesimo tertio; coram testibus subnotatis, quorum sunt hec nomina: Bawarus Olomucensis Camerarius, Stephanus de Medloue, Cstibor Castellanus Prerouensis, Ratiborius Judex Brunensis, Cunradus Scriba Brunensis, Onso Burgrauius de Podiuin, et alii quam plures. Datum ibidem per manus Jaros Capellani nostri.

(Boczek Antal, Codex Diplomaticus et Epistolaris Moraviae, II. köt. 148. l.)

266.

I. Otakar cseh király, neje Konstánczia királyné hozzájárulván, Brezislava vagyis Lundenburg városnak vámmentességet ad. 1223.

Premizl Dei gracia Bohemorum Rex et Marchio Morauie, omnibus thelonariis per Regnum nostrum Bohemie et Morauie constitutis, notum et mandatum esse uolumus; quod nos ad instantem intercessionem karissime coniugis nostre Constancie, ciuibus ciuitatis ipsius, que dicitur Brecizlava, site in terminis Austrie, hanc concessimus graciose libertatem, ut sint per continuos decem annos ab omni tributorum et vectigalium exactione liberi et exempti, et telonea per terras prefatas libere transeant, quatinus sic ciuitatis sue meliorationem nos omnimoda liberalitate promouere sentiant. Datum in Hodonin anno gracie MCCXXIII.

(Boczek, u. o. II. köt. 150. l.)

267.

I. Otakar cseh király és neje Konstanczia Bizencze város jogait, Lundenburg város mintájára, megerösítik. 1223.

In nomine Sancte et Indiuidue Trinitatis Amen. Prouide ac laudabiliter per predecessorum instituta et ordinata inconuulsa quoque conseruare et tueri, Regie sane est Maiestatis. Hinc est, quod ego Ottakarus, qui et Premizl, Dei gracia Rex Bohemorum et Dux Morauorum, innotescere cupio omnibus tam presentibus quam successuris in Christo, qualiter ciues nostri dilecti de Bisinze, accedentes ad mee Serenitatis presentiam in Godinge, humiliter supplicarunt, quatinus ipsis priuileginm bone et pie memorie dilecti fratris nostri Marchionis Morauie nomine Wladjzlay, quod temporis et ignis iniuria non modice lesum extitit, innovarem et fauorabiliter confirmarem. Cuius videlicet tenor in hec verba scriptus erat:

In nomine Domini Amen. Ego Henricus, qui et Wladizlaus Dei gracia Marchio Morauie, uniuersis Christi fidelibus tam modernis quam ipsos secuturis in perpetuum. Principalis profecto gloric excellencia clariori effulgere solet lumine, dum ciuitatum amplarum splendente numero circumdata esse cernitur. Ideo ego Wladizlaus Dei gracia Marchio Morauie, uolens uillam forensem nomine Bizince muro forti construere, et ita ampliare, ut honore et prerogatiua ceterarum nostrarum ciuitatum congauderet, relexamus et penitus remittimus ad triginta annorum spatium ipsis ciuibus de Bisince censum denariorum et mensuras annone, que Serenissime domine Regine Bohemorum nomine Constancie annis singulis persoluere debebant. Item uolumus, ut ex nunc et in futurum omnes culpe in ipsa ciuitate iuxta ius, quod a ciuitate Breczislaua acceperunt, et antiquam consuetudinem, iudicentur, preter graues culpas, que coram nobis uel nostris iudicibus debent iudicari. Item siluam, que vulgariter dicitur Dubraua, ipsis tradimus extirpandam, uel in usus suos retinendam, secundum quod sibi placuerit; quam circumeundo positis aceruis, qui kopci

uel granicie dicuntur, limitauimus. Item concedo ipsis molendinum libertatum; item duos mansos ad usum sacerdotis, qui pro tempore fuerit. Et hec nostra ordinatio facta est de uoluntate Serenissime domine Regine Bohemorum, prefate videlicet domine Constancie, in presencia Serenissimi domini Otakari Regis Bohemorum, karissimi fratris nostri, qui sigillum suum nostro adiunxit in munimen literarum. Actum in Olomuc III. nonas Januarii anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo decimo quarto. Testes sunt hii: dominus Otokarus Rex; Robertus Episcopus Olomucensis; dominus Boleslaus, Hermannus Abbas de Gradisch; Sifridus Abbas de Welegrade; Walterus Decanus; Stephanus Prepositus; Radozlaus Archidiaconus, et omnes Canonici Olomucenses; Bauarus Camerarius Olomucensis; Zauisa Burgrauius Olomucensis; Bludo Prefectus Prerouiensis; Ditricus cum filio Grut; Onso filius Bludonis; Lutek; Welen; Zuda; Protiua de Vniczoue, et alii quam plurimi. Datum per manus Johannis capellani nostri.

Videntes itaque, qualiter prefati ciues malignorum incursu et ignis uoragine ad magnam egestatis pressuram sint delapsi, ipsis prefati priuilegii tenorem Regia auctoritate confirmantes, in restaurum ciuitatis sue prouentus telonei nostri ibidem in Bisince per decennii curriculum concedimus benigne; et indulgemus, ut omni iure et libertate gaudeant, que ciuitati Brecizlaue sunt concessa. Actum et datum mense Marcio in Godinge anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo vigesimo tercio. Ad maiorem rei cautelam ego Otakarus et domina Constancia Regina Bohemorum, presentem paginam impressione nostrorum sigillorum muniuimus coram testibus, quorum sunt hec nomina; Bawarus Olomucensis Camerarius, Stephanus de Medloue, Cstibor Castellanus de Preroue, Ratiborius Judex Brunensis, Cunradus Scriba Brunensis, Onso Burgrauius de Podiuin, et alii quam plures. Datum per manus Jarosii capellani domine Regine.

(Boczek, u. o. II. köt. 149. l.)

268.

II. Endre királynak adománylevele Pachun nevű földbirtokról, a vasvári szent Mihály-templom számára. 1224.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Licet inter cetera uirtutum opera largiendi beneficium a plerisque semper comprobetur; ibi tamen largientis memoria precipue commendatur, cum Deo datum, quod est Sanctum, a deuote dispensacionis cultoribus propagacione bonorum operum in Dei laudem et seruicium de die in diem dilatatur. Hac itaque et nos speculacione salubriter inducti, presentibus et posteris notum esse uolumus: Quod Prepositus et fratres Ecclesie Beati Michaelis Archangeli de Ferreo Castro ad nostram accedentes presenciam, terram quandam nomine Pachun ad sex aratra ad iddem (igy) castrum pertinentem, tamen habitatoribus carentem, quia undique ipsorum terra includitur, multa precum instantia pro remedio anime nostre a nobis sibi dari postularunt. Nos igitur iustis peticionibus eorum pium prebentes assensum, dictam terram perpetuo iure, libere et pacifice concessimus possidendam. Et in possessionem iam dicte terre ipsos per fidelem nostrum Michaelem filium Chumou auctoritate Regia fecimus introduci. Cuius terre prima meta incipit sub quodam monticulo, qui wlgo *muginoulochou* dicitur, et inde transit iuxta quandam siluulam, et uadit usque Seludgatha; et ibi transit lacum illum predictum, et tendit in sursum iuxta spinas super *mege;* et inde recuruando descendit et transit in Marcusgatha; et inde incipit ascendere per frutices rubeos, et perueniet ad metam Martini Comitis, que vocatur magnum stagnum; et iuxta eandem metam ascendendo perueniet ad metam terream, et ibi transit uiam publicam, et progreditur super *iegfa;* et de ligno prefato uadit super metam, in qua stat pirus; et inde protelando ascendit per uiam herbosam uersus occidentem; et ibi per quandam metam spinosam de-

scendit super uillam, que dicitur Lapsa; et per eandem uillam iuxta sepem descendit per arbores pomiferas super predium, quod Dionisius Comes contulit Ecclesie, que eodem nomine nuncupatur, uidelicet Pachun, et ex superiori parte uille predicte est riuus et meta terrea; et sic reuertitur ad metam priorem, unde prius inceperat. Vt autem hec a nobis liberalitate Regia facta donacio nostris nostrorumque successorum temporibus salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus magistri Stephani, domini Pape Subdiaconi, aule nostre Cancellarij et Orodiensis Prepositi, anno uerbi incarnati M° CC° XX° IIII° Vacante Sede Strigoniensi, Reuerendo Vgrino Cholocensi Archiepiscopo existente, Desiderio Chenadiensi, Roberto Wesprimiensi, Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Alexandro Waradiensi, Briccio Waciensi, Regnaldo Transsiluaniensi, Gregorio Geuriensi, Cleto Agriensi Episcopis existentibus Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Jula Palatino et Comite Suppruniensi, Nicholao Curiali Comite Regine et Comite Posoniensi, Ladizlao aule nostre Curiali Comite et Comite Nitriensi, Theodoro Bichoriensi, Dionisio Magistro Tawarnicorum, Demetrio Magistro Dapiferorum, Dionisio filio Dionisij Magistro Agasonum, et alijs quam pluribus Magistratus et Comitatus tenentibus, Regni nostri anno vicesimo primo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a királynak nevezetes nagyságu pecsétje kettős vörös-zöld zsinóron függ, a szombathelyi káptalan levéltárában.)

269.

Gyula nádor az ó-budai káptalan kérésére ennek Csehtó nevü halastavát Sebestyén pap által uj határokkal elláttatja. 1224.

Jula Dei gracia Palatinus et Soproniensis Comes vniuersis presentem paginam inspecturis salutem in eo, qui salutes mandat, salutes Jacob. Vt emergenti calumnie imponatur silencium, et obliuionis redimatur dispendium, prouida adinuenit racio fidelem memoriam litterarum sibi efficacem adiutricem. Sciat itaque etas presens et noscat postera, quod vniuersum Capitulum Budensis Ecclesie considerans predia et piscinas collata eidem Ecclesie ab antiquo; ne prolixitate temporum, uel metarum uetustate super eis possit calumnia suboriri, a nobis humiliter postulauit, quod ad eorum piscinam, que wlgo Chechtoo dicitur, de nostris fidelem, qui eam circumspiceret, et nonas metas ueteribus apponeret, transmitteremus. Nos igitur Sebastianum clericum, fidelem et prouidum, ad negocium tam arduum decreuimus destinandum. Predictus igitur Sebastianus, vicinis conuocatis et omnibus commetalibus, predicte piscine terminos circuiuit, et ex circumiacentibus memorate piscine nec est inuentus aliquis contradictor. Porro terra prefate Ecclesie, infra cuius terminos predicta pisscina concluditur, primam habet metam ab oriente iuxta Tyciam proximam silue, que wlgo Ffyzuforku dicitur; inde vero protenditur per medium fluuium Tycie vltra lacum, qui Lapusfeu dicitur; iuxta quem exiens a predicto fluuio, versus orientem protenditur ad aqueductum, qui Chechtow dicitur, includens piscinam, que Ffeyrtow dicitur; et inde reuertitur ad Tyciam, iuxta aque alueum, per quem omnes incluse piscine detrimentum aque susscipiunt et augmentum, et ibi ad rippam eiusdem aluei meridionalem transiens, ad occidentem flectitur, et tangit quoddam precipicium, quod Peteraya dicitur; et inde extenditur iuxta ripam Sedum, et inde girans versus meridiem iuxta eandem ripam tendit ad villam Salomonis, et inde ad villam Kokot; inde vero ad occidentem di-

latatur iuxta sepedictam ripam ad terram filiorum Kollou; et inde ad terram seruorum Regis extenditur versus aquilonem; deinde vero — — — sepedictam ripam tendit ad uiam precipitem, que Golumbaya dicitur; et inde protenditur vsque ad terram Bulsu; et ibi terminantur mete iuxta ripam posite memorate; et inde reflectitur versus orientem, includens radicem aluei, qui Homurher dicitur, et complectens paludem Tamar nomine, multis metis interpositis, tendit ad metam primam, de qua circum — — —·— pcio dicte terre fuerat incoata. Quidquid autem infra metas concluditur memoratas, Budensis Ecclesia ab antiquo tempore possedit pacifice et quiete. Vt autem huius rei series permaneat inconcussa et illesa pro posteris, eam censuimus recordatione presencium litterarum et nostri sigilli munimine roborari. Anno verbi incarnati M° CC° XX° IV°

(Fejér ezen okmányt Hevenesi után sok hibával tette közzé Cod. Dipl. III. k. 1. r. 470. l.; a hibákat Zsigmond király 1389-ki átiratából Knauz Nándor igazította ki, Magyar Sion I. köt. 291. l.)

270.

II. Endre király intézkedésének folytán a borsmonostori apátság számára Zaka helység határai szabályoztatnak. 1225.

Wladislaus stb. (a csornai konventhez.) Noveritis, quod Nicolaus de Zelesthew pro venerabili et religioso fratre Valentino Abbate Ecclesie de Borsmonostra, in quem per mortem condam fratris Johannis Abbatis eiusdem Ecclesie de Borsmonostra presens causa est condescensa, et Conuentu loci eiusdem, cum procuratoriis litteris eorundem, iuxta continenciam Serenissimi Principis condam domini Mathie Regis predecessoris nostri immediati, et tandem ipso de hac vita decedente nostrarum litterarum prorogatoriarum, et Capituli Ecclesie Castri Ferrei euocatoriarum et insinuatoriarum, in

presentibus octauis festi Beati Michaelis Archangeli (1498.) in figura judicij nostre Personalis Presencie comparendo, contra Egregium Anthonium de Pook stb. volens, predium Zaka ad predictum Monasterium Beate Virginis vigore litterarum metalium condam domini Andree Regis legittime pertinere debere, comprobare; exhibuit nobis quasdam litteras eiusdem domini Andree Regis confirmationales, habentes in se diuersarum litterarum condam Comitis Bors filij olim Dominici Comitis donacionalium continenciam, quibus mediantibus ijdem predictum Monasterium Beate Marie Virginis de Borsmonostra dotasse agnoscerentur sub suis veris ——————— metarum distinccionibus et remonstracionibus anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo vigesimo quinto emanatas sub sigillo impendenti in rotundo consignatas; in quarum tenoribus inter alia predia (quoad) metas predii Zaka in vna earundem litterarum donacionalium hec verba vidimus contineri: Quod eciam tria predia sibi coniacencia, quarum nomina sunt hec, Wkas, Zaka et Boran, dicte Ecclesie prebuissent, metis infrascriptis circumdata, quarum metarum prima incipit versus aquilonem a *zylffa* iuxta riuulum super viam, que venit de Sopron; inde paululum vadit per ipsam viam versus meridiem ad viam tendentem in Wud; deinde viam ipsam non deserens versus orientem per plures metas pergit ad terminos Wud; inde vadit ad magnam metam sub meridie, vbi termini sunt Syra et Ambus; postea tendit ad tres metas, vbi incipit terra Zakan iuxta quandam viam, per quam properat ad tres metas, et ab hys per aliam viam versus occidentem perdit (igy) ad metam iuxta terram Gerolt; inde versus aquilonem per plures metas vadit ad monticulum; deinde descendit versus occidentem ad metam, que iacet iuxta viam tendentem in Gerolt; inde per plures metas reuertitur versus aquilonem per eandem viam ad duas metas, et ab istis versus occidentem descendit ad viam iuxta terminos terre Nygwan; inde denuo per ipsam viam versus aquilonem festinat ad angulum quendam, vbi est meta, quam relinquens tendit per viam euntem Baran ad magnam metam; ab isto vero semper rotundo cursu sub occidentem descendit per plures metas ad riuulum, vbi sunt termini Margiud et Zoboth Baran; post hec ipsum riuulum transiens ascendit ad metas iuxta

viam, vbi termini sunt ex altera parte Zoboth Baran et Conradj; inde per dictam viam currens properat ad metas sub via Salomonis sitas; et ab istis per plures metas pergit ad angulum, in quo mete iacent; quem relinquens descendit versus meridiem in riuulum, ipsumque semper descendendo reuertitur ad *zylffa*, vnde processerat. Infra metas istas nullus alienus aliquid possidet, preter filios Bwcze, qui terram cultam et incultam tantummodo possident ad vnum aratrum, cetera omnia sunt Ecclesie. Quibus presentatis stb.

(A budai k. kamarai levéltárban őrzött eredeti itéletlevélből.)

271.

Az esztergami káptalan bizonyságlevele, hogy Wendégi Epelen lévő birtokjogát Epeli Benczének eladja. 1225.

Nicolaus Prepositus Strigoniensis et eiusdem loci Capitulum omnibus, ad quos littere presentes peruenerint, oraciones in Domino. Vniuersitati uestre significamus, quod constitutis in nostra presencia Wendegy de uilla Epely, ab una parte, Benedicto et filio eius Muthud de eadem uilla, ab altera, proposuit dictus Wendegy, quod ius, quod habebat in dicta uilla Epely, tam in terra, quam in feneto, quam eciam in siluulis, que vulgo *horostli* dicuntur, de uoluntate uillanorum suorum, prefato Benedicto et filio eius Muthud pro IV marcis argenti et dimidia totaliter uendidisset, perpetuo possidendum, et de precio plenissime sibj satisfactum esse confessus est. Hys a uenditore propositis, VI homines de eadem uilla, uidelicet: Jacobus, Petha, Cheta, Mogd, Bescha, Chumov, ex parte uillanorum transmissj, ut dicebant, prefatum contractum ipsis consencientibus inter partes factum esse protestatj sunt. Postulauerunt ergo omnes communiter, ut super hoc facto litteras concederemus testimoniales, sigilli nostri munimine roboratas. Quod et fecimus anno ab Incarnacione

Domini M° CC° XX° V° Datum per manus Magistri Benedicti Lectoris Strigoniensis.

A. B. C. D.

(Az eredeti után; Knauz Magyar Sion II. köt. 214. l.)

272.

A keresztesek esztergami konventjének bizonyságlevele, hogy a belai lakosok a per megkezdése előtt beismerték az esztergami káptalannak határjukban három ekényi földet tárgyazó jogát. 1225.

Quoniam labilis est hominum memoria et rerum turbe non sufficit; solent ea, que inter homines siue in iudicio, siue extra iudicium legitime geruntur, litterarum testimonio commendari et scripture memoria perhennari. Hinc est, quod ego Herbrandus Magister Hospitalis Domus Sancti Stephani Regis Hungarie de Strigonio, meique fratres; videlicet Hemericus Decanus, Visuntinus Custos, Thomas, et ceteri fratres eiusdem Domus, tam clerici, quam laicy, ad vniuersorum noticiam uolumus peruenire, quod constitutis in presencia nostra Canonicys Strigoniensibus ab vna parte; hominibus de uilla Bela, videlicet Bodun, Chefun, Ciba, Topsa, Ylario, Doncus, Gude et Both, pro tota eadem villa, ab altera; proposuerunt dicti homines, quod cum dicti Canonici terram ad tria aratra, quam in villa ipsorum habebant, ab ipsis repeterent, et ipsi inficiantes eandem reddere dissimularent; Canonici ordine iudiciario dictam terram ab ipsis requirere intendebant. Videntes igitur ipsi, quod tantum ius Ecclesie Beati Adalberti absque magno sui dampno et animarum suarum gravi periculo celare non possent, recognouerunt ante litis ingressum, eandem Ecclesiam habere terram ad tria aratra in villa ipsorum, preter terram ad vnum aratrum in eadem villa, quam a Cosma filio Comitis Paschasij, eidem Ecclesie olim dicebant

esse collatam. Et hec omnia coram nobis homines supradicti pro tota villa sunt confessi. Ne igitur super hys inter ipsos et Ecclesiam questio oriatur imposterum; ad peticionem utriuspartis presentem paginam confecimus in testimonium, sigilli nostri munimine roboratam. Anno ab Incarnacione Domini M° CC° XX° quinto.

(Az eredeti után; Knauz, Magyar Sion II. köt. 213. l.)

273.

II. Endre király intézkedése a pannonhalmi apátság bortizedi jogának tárgyában, vonatkozólag a székesfehérvári polgárok borkereskedésére Somogy megyében. 1226.

Andreas Dei gracia Vngarie Rex vniuersis, quibus presens pagina patuerit, salutem et omne bonum. Ad universorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod cum Abbas et Conuentus Beati Martini de Sacro Monte Pannonie contra hospites nostros Latinos Albenses, eo quod de vino empticio in Symigiensi Parochia decimas iustas et debitas non persoluerent, querimoniam nobis multociens effudissent; nos, prout tenemur, ad locandam inter eos et hospites memoratos iusticiam, Nicolaum Comitem tunc Palatinum nostrum, et postmodum venerabilem Gregorium Episcopum Geuriensem judices constituimus. Sed cum in illorum judicio contenti esse non possent, ad ultimum tandem ex communi consilio et consensu venerabilis uiri Roberti Episcopi Wesprimiensis, Jule Palatini et Comitis Supruniensis, Nicolai filii Borch iterato Palatini, et aliorum Jobagionum nostrorum, secundum juris ordinem procedentes statuimus firmiter, quod memorati hospites de vineis suis propriis decimas iuste et plenarie persoluentes, vinum in Symigio semper et ubique liberam habeant emendi facultatem, in presencia tamen decimatorum Abbatis et Conuentus Beati Martini, et hominis nostri, quem idem

Abbas singulis annis a nobis pecierit; scilicet si forte ipsi decimatores occasione dilacionis ad eos, de quibus hospites dicti vinum emerint, ire noluerint, uel in eodem loco secundum certum numerum tunellarum litteras aut ligaturas sine precio in sigillis dare denegauerint, testimonio hominis nostri, nec non collectoris vicesimarum, et aliorum idoneorum hominum ad hoc inuocato libere et secure deferant vina sua empticia; et decimas de vino, quod predicto modo emerint, soluere nullatenus teneantur. Si autem absque sigillo quis repertus fuerit usque festum Beati Martini vinum detulisse, totum vinum, et res, quas idem habuerit, amittat. Vt autem huius rei series salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam duplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum anno ab Incarnacione Domini M° CC° XX°VI° Regni nostri anno XX°III°

(A pannonhalmi főapátság levéltárában őrzött ú. n. „Liber Ruber-ből 39. l.)

274.

II. Endre király adománya Ugrin esztergami érsek testvérének számára. 1226.

(Andreas Rex Vngarie) omnibus presentes litteras inspecturis salutem, et omne bonum — — — — — — presencium quam futurorum noticiam volumus pervenire, quod cum — — — — Vgorinj quondam Archiepiscopi Strigoniensis, pro suis — — — — — serviciis, continuis multo ampliora mereretur, tamen — — — — Yiner, in Parochia Albensi ad Comitatum de Bana pertinens — — — — VIII mansionibus ibidem degentibus ei VIII vineys et CLX iugeribus terre iure perpetuo sibi et per eum suis heredibus contulimus possidendam, presentibus nostris Baronibus, Curiali Comite nostro Ocuzh scilicet, et aliis, necnon Magistris; et in possessionem predictam fecimus

introduci per fidelem nostrum servientem Nicolaum, filium Buda de Berense. Vt autem hec a nobis facta donacio salva semper et inconcussa permaneat, presentem paginam duplicis sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum per manus Magistri Zlandi Lectoris Albensis, nostri Cancellarii. Anno ab Incarnacione Domini M° CC° XXVI°

(Az eredeti után közölte Ráth Károly; Győri történelmi és régészeti füzetek III. köt. 297. l.)

275.

Robert veszprémi püspöknek bizonysága, hogy Lucha és testvérei bagatai birtokukat Hoholthnak eladták. 1226.

Ego R. Dei gracia Vesprimiensis Episcopus significo uniuersis, quod Lucha, Gude et Rugas ad meam accedentes presenciam dixerunt pro se et fratribus suis absentibus, Martino videlicet et Ibrachun; se terram suam liberatam et distinctam a terra Castri Zalaiensis (így) in Bagata, quam dominus Rex Hoholth contulerat, uendidisse eidem Hoholth libere pro XV marcis argenti. Cuius terre meta incipit a Bocounibus; et procedens iuxta uineam Gordon vadit ad quendam fontem; exinde ad pratum; exinde terminatur ad Gelse.

Ad peticionem itaque utriusque partis in testimonium contractus huiusmodi coram nobis celebrati litteris presentibus nostrum fecimus apponi sigillum. Datum in Segust anno Domini M° CC° XX° VJ°

(Eredetie bőrhártyán, melytől a püspöknek pecsétje hártyazsinegen függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

276.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Szerafin, Somosnak fia, Monorokeréki birtokát a lébeni apátnak eladta. 1226.

A B C.

Capitulum Geuriensis Ecclesie omnibus, quibus presentes littere legende occurrerint, salutem et oraciones in Domino. Vniuersorum noticie significandum duximus, quod Seraphyn filius Somos presencie nostre assistens confessus est, se et fratrem suum Saulum magistrum terram suam, que wlgo Monoroquerech uocatur, terre Abbatis de Liben contiguam ad X mansiones, que *lehen* uocantur, sufficientem, Leonardo Abbati eiusdem Ecclesie pro XII marcis argenti uendidisse; quas in eodem instanti eidem uenditori ab Abbate iam dicto plenarie solutas uidimus. Vnde in argumentum rei memoriter retinendum litteras sub sigillo nostro dari fecimus. Anno Incarnacionis Dominice M. CC. XX. VI.

Kivül egykoru irás. Litterae Capituli Geuriensis pro villa Munurocherec.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalani pecsét töredéke zsinegen függ, a mélt. báró Révay család levéltárában.)

277.

A győri káptalan bizonyságlevele, hogy István valdi lakos bizonyos neki törvény útján megitélt földet Hercenig és Dichere hermani lakosoknak eladta. 1226.

A B C D E.

Capitulum Geuriensis Ecclesie omnibus, ad quos littere presentes pervenerint, salutem et oraciones in Domino. Universorum noticie significandum duximus, quod Stephanus filius Mod de villa Vald ad nos accedens, confessus est, se vendidisse Hercenig et Dichere de villa Herman terram, que adiudicata est ei pro morte Esich uterini fratris sui ab hominibus eiusdem ville, Demetrio videlicet, Omodeo, Micov, Tegech, Iluba, Portal, Jacab, Domous, Domov, Bitoc et duobus filiis Hech, ante Julam Palatinum et Supruniensem Comitem; sic eciam quodam, nomine Farcasio de Colon, qui se pristaldum in hac causa dicebat, referente audivimus, pro septem marcis argenti, que in eodem instanti, in presencia nostra, eidem venditori sunt solute. Terra autem, sicut idem Stephanus, quam pristaldus eius retulerunt, undique metata est, que ex una parte adiacet terre Wep, ex altera terre Chomud, ex tercia terre Huda, ex quarta terre eiusdem Stephani, ex quinta terre Beud. Vnde litteras sub sigillo nostro, ne forum inter eos factum lapsu temporis per eundem Stephanum, vel per alios infringi possit, dari fecimus. Anno Incarnacionis Dominice M° CC° XX° VI°

(Az eredeti után közölte Rómer Flóris; Győri történelmi és régészeti füzetek, II. kötet 289. l.)

278.

A veszprémi káptalan átírja és hitelesíti Robert veszprémi püspöknek 274. sz. a. bizonyságlevelét. 1226.

A B C D

Vniuersis Christi fidelibus, ad quos presens scriptum peruenerit, Capitulum Wesprimiensis Ecclesie salutem in uero salutari. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, quod litteras domini nostri Roberti Episcopi recepimus in hunc modum continentes:

Ego R. Dei gracia Vesprimiensis Episcopus stb. (mint fentebb 275. sz. a.)

Igitur satis certificati de huiusmodi contractus testimonio, ne successu temporis uel calumpnia dissoluatur; presentem cedulam ad eorum roborandum idem factum tradidimus sigilli nostri munimine roboratam. Datum per manus magistri Johannis Lectoris Wesprimiensis anno M° CC° XX° VI° Reuerendo domino et patre nostro Bartholomeo Episcopo, Johanne Preposito, Salomone Cantore, Mathia Custode existentibus.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalan pecsétje hártyazsinegen függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

Miklós nádor itélete a pannonhalmi apátság szolgáló népeinek tartozásairól. 1226 körül.

Nicolaus Dei gracia Palatinus et Comes de Sopron vniuersis presens scriptum inspecturis salutem et omne bonum. Ad noticiam omnium tam presencium quam posterorum volumus peruenire, quod cum populi Ecclesie Beati Martini de Pannonia indebitis exaccionibus et seruicijs de tempore in tempus se esse aggrauatos domino Regi Andree lacrimabiliter fuissent conquesti; placuit eidem, vt causam querimonie illorum nobis committat audiendam et ordine juridico finitime determinandam. Constitutis itaque in nostra presencia vniuersis populis iam dictis ex vna parte, jobagionibus et Capitulo memorato ex alia parte, antiquas leges et debita eorundem populorum a Sanctissimo Rege Stephano eis instituta diligenter et sollicite a Capitulo et jobagionibus ordinatim exquisiuimus. Quibus exquisitis et per omnia veraciter expertis, exacciones quasdam, et que populis vduornicis superflue addita esse videbantur, licet ex multis temporibus, Abbate tamen et Capitulo, nec non jobagionibus eiusdem Ecclesie consencientibus resecauimus; que vero justa et authentica fuerant, in perpetuum reseruanda confirmauimus, et ea presencium litterarum notulis seriatim fecimus annotari. Hec sunt igitur debita, quibus ipsi vduornici Ecclesie prelibate sine omni contradiccione seruire tenentur. Primum debitum eorum est, a tempore nouarum frugum persolvere in sex mensibus, vnoquoque videlicet mense de suis proprijs, CXXX akones farine de frumento, et quadraginta akones de siligine, et CLXX akones de annona. Item debitum eorum est ad alios sex menses, portare segetes tam Symigij, quam in alijs partibus existentes, centum videlicet et LXX akones ad molendinum Ecclesie, et ea ibi molare, et reportare ad clicium. Item debitum eorum est, facere communem farinam vsque ad XX akones pro pastu cuiusque mensis, de segetibus tamen Ecclesie. Item

debent facere communem **araturam**, que dicitur *eneu*, de vnoquoque mense decem jugera, et ea seminare ex grano Ecclesie. Item hi, qui pascunt mensem, debent dare currum cum jumento ad portandos panes Abbatis, quocunque iuerit. Preterea omnes vduornici communiter debent dare currus cum animalibus ad farinam portandam Abbati et monachis quocunque necesse fuerit ire pro negocijs Ecclesie, siue ad curiam Regis, siue alias. Similiter omnes ceteri populi seruiciales, scilicet pelliparii, sutores, fabri, ceterique omnes alij, qui nominantur in priuilegio Sancti Ladislai, ad omnia genera officiorum debent dare currus cum animalibus ad portandum vinum Abbati, et monachis, quocunque necesse fuerit ire. Preterea vduornici debent administrare ligna et aquam ad furnum et ad coquinam, preter balnea, et datur eis prebenda ex parte Ecclesie per mensem, in quo seruiunt. Item hi pascentes mensem tenentur dare de singulis septimanis tres carratas lignorum, ne forte aliquo casu deficiant ligna ad furnum vel ad coquinam. Item vduornici tenentur renouare curiam furni, cum veterascit, et portam eiusdem curie custodire. Similiter tenentur renouare ortum Pannoniensem. Ad omnem vero farinam faciendam Ecclesia tenetur dare vduornicis molendina. Item vduornici tenentur ad festum Sancti Martini de pastu cuiusque mensis dare C oua, IIII gallinas, et II anseres; et ad carnipriuium similiter; in pascha vero C oua et agnum vnum. Item tenentur in festo Sancti Martini, et in aduentu Regis, de vnoquoque mense III carratas lignorum, que vocantur *eulfa*. Item tenentur dare plebano suo de singulis mansionibus II hidrias annone. Preterea quelibet villa ad festum Sancti Martini tenetur dare bouem triherbem, et de quolibet loco vnam idriam annone, et vnam brasij. Item vduornici tenentur dare ad festum Sancti Martini XXX panes; et tenentur dare de vnoquoque mense annuatim filum ad vnum rete huzonis, et portare ad monasterium; et debent dare panem interim illis, qui parant recia. Preterea omnis populus tam vduornicorum, quam et alij, tenentur colligere fenum, quilibet eorum vna die; similiter et vna die portare fenum, et vna die metere. Fabri vero ex eisdem populis tenentur operari apud monasterium in vna incude; non tamen ipsi debent portare ferrum, sed vnus faber ex ipsis vadit ad ferreum castrum pro

ndo ferro; similiter tenentur facere ferramenta et alia
ssaria, preter dictam vnam incudem. Preterea de singulis
in priuilegio Ladislai nominatis vnaquelibe' mansio te-
r in suo curru et animali portare tunellam vini de vino
esie siue de Symigio, siue de Sala vsque Ecclesiam ipsam
i Martini. Ceterum omnes vduornici, vnaquelibet mansio
ur facere brasium de hordeo prouenienti Ecclesie ex de-
s ad duos akones. Exacciones uero et debita, que eis la-
mus, hec sunt: Decimas videlicet de vino, agnis, de api-
provenientes non soluere; et residuum vinum non por-
que hactenus facere consueuerunt; duo jugera de ara-
que vocatur kuen (?), et LXX panes, quos debebant ad
m Sancti Martini per singulos annos, ex voluntate tam
tis quam et monachorum eis indulsimus. Statuimus eciam,
Abbas sepe memorate Ecclesie descensum suum eodem
), sicut Abbas Varadiensis, vel Simighiensis, aut Sexar-
sis tenentur exigere. Vt autem hec omnia auctoritate do-
Regis a nobis statuta irrefragabiliter perdurent in per-
m, presentem paginam super his concessam sigilli no-
nunimine duximus corroborare.

etie bőrhártyán, melyről a nádor pecsété már elveszett, a pannon-
főapátság levéltárában. II. Endre király által 1233. megerősíttetett.)

280.

II. Endre király a Pál, Mátyásnak fia és több baranyai várjobbágyok közti peres elintézést, helyben hagyja. 1227.

Andreas Dei gracia Rex Hungarie vniuersis, quibus presens pagina patuerit, salutem et omne bonum. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod accedentes ad presenciam Petri Quinque-Ecclesiensis Prepositi et tocius Capituli eiusdem in festo Sancti Georgij, secundum quod in litteris ipsius manifestius intelleximus, Johannes filius Constantini, et Paulus filius Mathei, cum pristaldo suo nomine Petro filio Philippi de villa Peter, proposuerunt ipsis, quod dictus Johannes filius Constantini impeciisset quosdam de genere Meyz, scilicet Perekw, Razlov et Laurencium coram Jula Comite a nobis sibi delegato judice super duobus predijs, quorum nomina sunt hec, Srebsa et Kysfolud, asserens se ab ipsis predicta predia centum viginti marcis comparasse, et ex hijs septuaginta octo marcas dedisse, et adhuc teneri in quadraginta duabus marcis; predicti autem Perekw, Razlov et Laurencius e contrario dixerunt, se illa predia non Johanni, sed Paulo filio Mathei vendidisse per centum quadraginta quatuor marcis, et totam pecuniam se ab eodem Paulo recepisse, et sic sepedicta predia ipsorum assercione Paulus obtinuit; Johanne vero pecuniam suam a predictis, scilicet Perekv, Razlov et Laurencio, constanter repetente, prefatus judex, testibus idoneis ab ipso receptis, homini Johannis ferri candentis examen adiudicauit, locum autem, vbi ferrum portare deberet, Colochiam constituit; qui veniens ad statutum locum in prefixo sibi termino, ferroque judiciali per hominem suum portato, volente Deo iustificatus est, supradicti vero aduersarij sui, videlicet Perekv, Razlov et Laurencius remanserunt sibi in centum quinquaginta sex marcis. Dumque sepedictus Johannes residuum terrarum predictorum Perekw, Razlov et Laurencij vellet racione pecunie illius, in qua sibi remanserant, accipere, Paulus filius Mathie non permisit, asse-

rens, se pocius iuxta consuetudinem Regni confinitatis gracia debere emere quam Johannem; et quia idem Johannes inimicus eius esset a tempore auorum suorum, eo quod auus Pauli auum Johannis occidisset, ideo non debere se participare cum illo. Quapropter visum est nostre Regie Magnitudini et aliis jobagionibus Regni nostri, quod Paulus pocius deberet emere, quam Johannes. Vnde idem Paulus estimacionem residue terre, scilicet Weyk, et Ban, et Rurcos pro Perekw, Razlv et Laurencio centum quinquaginta sex marcas coram memoratis Preposito et Capitulo Quinque-Ecclesiensis Ecclesie Johanni filio Constantini in Ecclesia Beati Petri Quinque-Ecclesiis in tribus terminis persoluit; primo termino in festo Beati Georgij existente; secundo reuoluto anno sexta feria infra octauas Pentecostes; tercio anno tercio in festo Sancti Marcelli Pape et martiris. Et sic predicta quinque predia, scilicet Srebsa, et Kisfolud, et Weyk, et Ban, et Rurcos sibi cesserunt cum omnibus libertinis et alijs sibi pertinentibus. Hec autem supradicta, sicut in litteris autenticis supradicti Capituli continentur, acta sunt anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quarto decimo. Transactis autem aliquibus temporibus, cum seruientes de Brana de prefatis quinque predijs tria predia dicti Pauli filij Mathie, scilicet Weyk, Ban et Rurcos ab ipso violenter auferentes, Laurencio et Abbati Sancti Michaelis de Brana, quod est monasterium Moyz, statuissent, idem Paulus ab eis in audiencia Salomonis Bani, tunc temporis Judicis Curie nostre et Comitis de Musum existentis requisiuit, in cuius iudicio Laurencius et Abbas antedicti contra Paulum conuicti succubuerunt, existente cause huius pristaldo Rouzonigaba filio Pauli de Zala. Postmodum eciam ijdem seruientes de Brana eadem nominata tria predia iterato a sepius dicto Paulo recipientes, Abbati memorato et monasterio Moyz reddiderunt. Quorum importunitatem cum Paulus sustinere non posset, Abbatem ad presenciam Dyonisij Comitis Palatini citari fecit; qui in audiencia ipsius Palatini predia illa monasterij sua esse asserebat, et sibi in judicio Salomonis Bani cessisse, et per pristaldum ipsius fuisse assignata coram cunctis affirmabat, quod et postmodum litteris tam Capituli Quinque-Ecclesiensis, quam Salomonis et per pristaldum eiusdem Rouzonigaba nomine euidencius compro-

bauit. Vnde Abbas iam dictus et seruientes quidam de Brana, quorum nomina sunt Wach, Ku, Opud, Gregor, Leustacius, Paul, Herrich, et Mortun, qui verbo et voluntate seruiencium omnium de Brana coadiutores Abbatis in hac parte prefuerant, conuicti succubuerunt; predia autem illa, super quibus agebatur, per pristaldum ipsius Palatini Comitis Martinum nomine filium Borych de villa Leguend eidem Paulo filio Mathei reddita sunt pacifice possidenda. Vt autem rei huius series perpetue stabilitatis robur obtineat, nec vllis vnquam temporibus valeat retractari, presentem concessimus paginam duplicis sigilli nostri munimine roboratam. Datum anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo vigesimo septimo, Regni autem nostri anno vigesimo quarto.

(A pécsi káptalan átiratából, mely a Maróthi László machói bán és Monostori László közti 1416-ki peres itéletben foglaltatik, a méltós. báró Mednyánszky család beczkói levéltárában.)

281.

Dénes nádor, elődének Miklós nádornak Regnald comes birtokjogára vonatkozó intézkedését megerősíti. 1227.

Dionisius Dei gracia Comes Palatinus vniuersis presentes litteras inspecturis tam presentibus quam futuris salutem in Domino. Ad uniuersorum noticiam presencium testimonio litterarum uolumus peruenire, quod cum Ellu Archidiaconus de Pest, et Othmarus frater eius, quandam terram inter Chergo et Zacun sitam a Comite Regnaldo coram nobis requisissent, dictus R. in nostra presencia dixit, se eandem terram a Borozlov Archidiacono et fratribus suis emisse; igitur in termino assignato iam dictus B. Archidiaconus in presencia nostra constitutus, dixit illam terram matri sue ab Anthonio, scilicet patre eiusdem domine fuisse donatam, et de consensu matris sue et fratrum suorum prenominato R. eandem libere uendi-

isse; supranominatis uero E. et O. fratribus omnia, que a epedicto B. dicebantur, falsa esse asserentibus, idem B. dixit, e iam altera uice coram Nicolao quondam Palatino Comite redecessore nostro a Comite R. contra quemdam nomine Mihaelem, qui ex precepto Episcopi Waciensis terram impete-at eandem, fuisse constitutum, contra quem legitime euicit; t super hoc nobis litteras pretaxati N. Comitis duplicis sigilli ui munimine roboratas porrexit continentes:

N. Dei gratia Palatinus et Comes de Suprvn etcetera. Ad noticiam omnium etcetera.

Contra quem E. et O. litteras eiusdem N. Palatini sigillo nuli sui munitas presentarunt, in quibus continebatur, quod riores littere, quas B. porrexerat, non deberent exaudiri. Nos vero utrumque par litterarum per hominem nostrum ad Comitem N. remisimus, ut quibus maior fides esset adhibenda, obis intimaret. Ipse autem litteras duplici sigillo suo roboatas iustificatas nobis remisit; litteras uero anulo suo impressas, que contra priores fuerant presentate, penitus cancellauit, dicens, eas falsa suggestione fuisse impetratas. Nos gitur finem litibus imponere uolentes, ne quisquam hominum lterius sepedictum R. Comitem super eadem terra presumat nolestare, litteras praedecessoris nostri priuilegio nostro duplicis sigilli nostri munimine roborato fecimus confirmari. Anno ab Incarnacione Domini millesimo CC° vicesimo septimo.

Eredetie börhártyán, melyről a vörös szinü selyemzsinoron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban. Miklós Nádor intézkedéséről az okmányt meg nem találtam.)

282.

Az egri káptalan bizonyítja, hogy István Bogathnak fia és testvérei a Bogad-Radvani nemzetségből, Kazonban és Lunchban lévő birtokrészeiknek tulajdonát ugyanazon nemzetségnek más ágbeli Mog Sándor fiára átruházták. 1227.

Nos Nicolaus de Gara Regni Hungarie Palatinus et Judex Cumanorum stb. Noveritis, quod cum Marcus filius Mathyus de Isyp, et Nicolaus de Chele super facto duarum parcium possessionum Lunch, Meggyezo et Zada, item medietate possessionum Nogkazon et Lazk vocatarum in Comitatu Zemlynyensi (így) existencium Magistrum Petrum filium Mychaelis de Dob; item idem Markus — — — Magistrum Petrum, nec non Mychaelem filium Johannis, Thomam filium Stephani, et Ladislaum filium Ladislai super facto tercie partis possessionis Myhaly, Monyak — — et — vocatarum in eodem Comitatu Zemlynyensi existencium (1404. „ad octauas Epiphaniarum Domini“ perbe idézte; s ezen ügynek tárgyalása több ízben elhalasztatott volna; 1409. „Budae sexagesimo die octavarum festi Beati Michaelis Archangeli“ az ügy törvénykezésileg felvétetett, Dobi Péter 8 okmányt hoz fel; névszerint) duas Capituli Agriensis, vnam anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo septimo, et aliam anno Domini millesimo tercentesimo sexagesimo sexto stb. — — Quarum quidem litterarum prefati Capituli Agriensis prima per Stephanum filium Bogath, Zech et Pongrach filios Chele, Albertum filium Ipolth de genere Bogad-Radwan ab vna parte, ab altera vero Mog filium Alexandri de eodem genere ab alia fronde coram dicto Capitulo Agriensi comparuisse, et ipsum Stephanum prefatum Mog filium Alexandri propter causam acquisicionis mortis Fylke fratris sui sibi in societatem suscepisse, de porcionibusque Chyz filij Chepan, qui pro morte fratris sui Philke predicti filij Logis ordine in duello devenissent, terram Kazon vocatam cum omnibus vtilitatibus suis iacentem et situatam cum metis iuxta Berethe, et partem terre Lunch versus cruciferos

existentem in prouincia Zemplyniensi cum terra et fluuio Tyza, prefato Mog filio Alexandri suisque heredibus jure perpetuo possidendam dedisse, denotaret stb.

(Garai Miklós nádornak 1409-ki itéletlevelébŏl, melynek eredetie a budai kir. kamarai levéltárban ŏriztetik.)

283.

A váczi káptalan bizonyságlevele, hogy Werebi Henche comes Harkyan birtokát megszerezte. 1227.

Omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris Capitulum Vaciensis Ecclesie salutem in uero salutari. Scripture testimonium memorie suffragatur, et futurorum mandat noticie presentis temporis acciones. Exinde uniuersis innotescat, quod accedentes ad nostram presenciam Comes Henche filius Zacharie de Wereb ab una parte; ab altera uero Chozmas, Andreas, Mikou, Turda Yrasmeus, Barakon filij Turdos de genere Zaah, cum Augustino filio Gumb fratruele ipsorum, cum Comite Alexandro cano de Pauly et fratribus suis filijs Constantiny Leonardo, Petro, Felyciano et Endre, cum filijs Berende Vgrino, Gyure et Petro, qui sunt commetanei illius terre, Keze; Kazemerio cum Comite Watha filio Osl de Kesyu, cum Pouka, Herrando, Comite de Gerege, et Vyd cum filio suo Moka vocato et alijs pluribus, quos quidem generacionem ipsorum esse dicebant. Ex uoluntate, consensu et permissione predictorum virorum predicti filij Turdos possessionem ipsorum Harkyan uocatam, quam ex iure hereditatis inter ipsos diuisione facta Andreas et Yrasmeus possidebant; et tandem latrocinio deficientes sepcies proclamati, sicut moris est in Regno, per Dyonisium Palatinum sepius, ut dicebant, et maxime pro morte Naason sacerdotis, Capellani domini Andree Illustris Regis Vngarie, conuicti, cuius sacerdotis mortem Saadoch sacerdos frater suus coram domino Palatino requisi-

uit; predicta uero possessio Harkyan uocata remansit pre-
sus iudicijs Palatino sepedicto, quam eciam ipse Palatinus
Cruciferis Milicie Templi locauerat, et super eam residebat.
Sed quia dicebant, quod ex ipsa possessione dictus Henche
Comes porcionem haberet nomine uxoris sue, quam dictus
Turdos ex permissione filiorum et cognatorum suorum eidem
Henche Comiti concessissent (igy), dicentes tamen, quod in
medium ipsorum tam prepotentem uirum timerent intromittere,
ne racione concambij a Cruciferis dictus Palatinus reciperet,
et plurima de possessionibus ipsorum acquireret; tamen se-
cundum quod consuetudo Regni approbabat, ut quia prior
commetaneus erat illius terre dictus Henche Comes et tota
generacio ipsorum redimere noluerunt, nec eciam potuerunt,
pro bono pacis eidem Henche Comiti permiserunt remutare
iure perpetuo et pacifice possidendam omnibus heredibus he-
redumque suorum successoribus, ita tamen, quod si aliquis ex
ipsis uel ex heredibus ipsorum aliquam litem mouerent, uel
reuocarent, uel aliquis commetaneus, ante responsionem in
presencia quorumlibet judicum centum marcas soluere tene-
retur; quia personaliter constituti unanimiter concesserunt
dixerunt eciam, quod idem Henche Comes a Palatino et
Cruciferis septuaginta et quinque marcis fini argenti remuta-
set; secundum quod uidimus in litteris Palatini contineri, quo
dictus Henche has septuaginta quinque marcas plenarie pe
soluisset, quando ab Asceno Rege Bulgarorum est reuersu
Cuius autem terre prima meta incipitur per unum byrch, u
erunt commetanei filij Berenche; deinde uero descendit a
inferiorem partem piscine, qua (igy) est in eadem terra;
inde tendit in Zarozpotok usque uiam, et a uia ad magnu
berch, ubi sunt terree mete; et per eundem magnum ber
usque ad terram Comitis Helye, uidelicet ab aquilone per eu
dem berch uersus Lucen, ubi erit commetaneus idem Com
Henche per terreas metas uersus meridionalem usque ad tr
metas terreas, quarum metarum vna pertinet Comiti Hely
alia terre Lucen, tercia Augustino filio Gumb; de tribus ue
metis eidem Henche Comiti per berch Augustinus est co
metaneus, ubi est terrea meta; et inde tendit ad aliam terrea
metam, et per eundem berch descendit ad arborem unam, q
prope est pomerium Augustini; et de illa arbore tendit

num monticulum, que uulgaliter Agogous berch uocatur, in uperiori fine dicte piscine, et ibi cadit ad riuulum, que fluit le terra castri, et usque ad riuulum Augustinus semper est commetaneus; in eodem riuulo currit ad iacturam unius sagitte uersus occidentalem, ubi uicinatur terre castri, quam terram castri tunc temporis Comes Nycolaus iobagio castri possidebat; deinde ascendit ad unum montem uersus Lapasd, que (igy) in Vngarico Nerges berch nominatur, et per eundem berch uicinatur terreno Lapasd usque ad priorem metam, unde egressa est prima meta. Vt igitur prenarrate rei series perpetue firmitatis robur optineat, predicto Henche nec (correct. non) aliquibus contradicentibus presentes litteras in argumentum fidei sigilli nostri munimine roboratas duximus indulgendas. Etheo Preposito, Benedicto Lectore, Gregorio Cantore, Ozya Custode, ceterisque fratribus Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; anno Domini M° CC° vicesimo septimo.

(A váczi káptalannak 1395-ki átirátából „datum per manus honorabilis viri domini Petri Lectoris Ecclesie nostre antedicte quarto die festi Concepcionis Beate Virginis Gloriose", a magyar kir. kamarai levéltárban, melynek eredeti példányára, a bőrhártyának külllapján a következő közel egykorú feljegyzés olvasható: „Ez is Waci kaptjaljan leuelje hogy Werebelj henchye wettje meg hyartyat do feljeseget js Jlljesje wolnja hetuen et gyrja ezysten crjucjferjs mjljcie templjotjol, melyet nyeki walja ez Djenes nadjor Ispan Zahandrastul es erasmostjul es Eznek hatarja utleuelje.")

284.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, a Mischa comes, s Villemir és testvérei közti peres ügyben történt barátságos egyezkedésről. 1227.

Vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis Capitulum Wesprimiensis Ecclesie salutem in uero salutari. Ad cunctorum cupimus peruenire noticiam, quod Mischa Comes quendam Willemirum, et fratres suos, Eustachium vi-

delicet et Forchasium, et quendam puerum nomine ... ad Regis Andree citauit presenciam, obiciens eis, quod eorum fretus consilio Lomb frater ipsorum contra eum extendisset gladium, manum eius dextram detrvncando. Vbi iudicatum est: Si Mischa Comes cum fratribus suis Michaele et Absa coram Capitulo Wesprimiensi super hoc facerent sacramentum, in ulcionem unius dextere prefatorum uirorum quatuor manus truncarentur. Cumque deuentum ad hoc fuisset, et M. Comes cum fratribus suis probare iuxta formam iudicij illud promptus extitisset, presente pristaldo Regis Luca nomine filio Abbe de Sucorov; fratres nostri, ne sanguinis fieret effusio, cum alijs uiris discretis se interponentes in hunc modum composuerunt: Vt Villemirus prefatus et alij tres fratres eius prenominati traderent omnes terras suas et vineas, preter solam terram, quam Villemirus in uilla Kenese habuit, Misce Comiti possidendas. Ipse vero sepe dictus M. pacem cum eis habuit spondens eis eciam eandem amiciciam suis de propinquis. Igitur ad tollendam omnem calumpniam factam, et ut talis composicio rata permaneret et stabilis, placuit nobis super his dare pro testimonio presentes litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Johannis Lectoris Vesprimiensis anno Domini M° CC° XX° VII° Reuerendo domino et patre nostro Bartholomeo Episcopo, Johanne Preposito, Salomone Cantore, Mathia Custode existentibus.

A B C D

(Eredetie bőrhártyán, melyről sárga selyemzsinóron a káptalan pecsétje függ, a nmélt. herczeg Batthyáni család körmendi levéltárában.)

285.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Osl comes örökvallás utján Vicza helység birtokát szerezte. 1227.

Capitulum Geuriense universis presens scriptum inspecturis salutem et oraciones in Domino. Notum sit universis tam futuris, quam presentibus, quod Osl Comes filius Osl Comitis in nostra presencia assistens, protestatus est, terram populorum de villa Wiccza, duobus aratris sufficientem, pro X marcis argenti emisse, et pecuniam plene persoluisse quibusdam ex eisdem populis, Tymoc videlicet, Tunsa, Johanne, Gregorio, Tanch, Scemere, Tympa et Jula presentibus, et idem tam pro se, quam pro alijs cognatis suis, qui presentes esse nequierunt, confitentibus; Paulo filio Fechyr, Andrea filio Forcos jobagionibus Castri Supruniensis presentibus, nec eisdem populis contradicentibus, sed pocius asserentibus, quod cum hij populi essent filij jobagionum predicti Castri, terram suam libere et nulla prohibicione interueniente vendere possint. Terra vero prescripta hec habet loca metarum; ab oriente, ubi conterminatur terre Wodos et Klary, est meta; a meridiana parte conjungitur terre eiusdem O. empte a Jacza et Mogd; ab orientali, ubi tendit ad stagnum, quod wlgariter dicitur Baluanus, est meta; a septentrione, ubi conterminatur terre Fortunad, est meta. Nos vero utriusque partis peticioni satisfacientes, litteras presentes sigillo nostro roboratas, conferre decrevimus. Anno Incarnacionis M. CC. XXVIJ.

(Az eredeti után A. Sz. Nagy Imre, Hazai Okmánytár I. köt. Győrött 1865. 8. l.)

286.

Balázs cattaroi püspöknek adományozása Bovali Máté számara. 1227.

In nomine Dei aeterni et Salvatoris nostri Jesu Christi. Ego Blasius licet indignus Catharensis Episcopus una cum omni Catharensi clero, nec non Communitatis praedictae; sub tempore domini Regis Radoslavi, facimus hunc breve Matthaeo de Bovali propter bonum servitium, quod gessit circa nostrae Ecclesiae et nostrae civitatis, adducens nobis caput Sanctissimi Tryphonis nostri protectoris. Igitur de pleno corde facimus sibi exenium secundum nostrum posse, et donamus sibi agrum de Sancto Theodoro, ut habeat illud cum Dei benedictione et nostra; et habeat potestatem ex illo facere suam voluntatem, sicut ei placuerit. Et hoc sibi concedimus, ut ex omni collectione, quae in civitate fuerit, de magna sive de minima, ipse et filii eius, et universo suo herede, qui de Matthaeo nati fuerint, sint absoluti ab omni datione Communis in perpetuum. Et cum gesta de hac translatione scripserimus, ipsum in eadem gesta scribam. Et haec omnia, quae sibi permittimus, et sacramento firmamus, et quicunque hoc decretum annihilare temptaverit, et hanc permissionem sibi datam non audierit, ex parte Dei Omnipotentis sit maledictus, et subiaceat in poena excommunicationis, dum ipse vixerit. Et ad confirmandum haec pagina Notarius Capitularis ex iussione Episcopi juravi Tryphon Archidiaconus cum presbytero Jacobo Archipresbytero, et presbytero Junio Communis Notario, et multis aliis presbyteris unitis cum Tryphone, Bolize et Milessa Dino; quoniam ipso tempore Judices jurati erant in Civitate. Testes exinde existentibus Sergalludino, Andreas Catth., Marino Mosche, Joannes Eutici, Joannes Jacobus, Petrus filius Joannis Dubionis. Et hoc donum, quod sibi damus, nullus homo praesumat sibi eum tollere pro qualicumque suo debito. Hoc fuit anno millesimo CCX(X)VII. mensis Octobris.

Ego autem Junius Presbyter et Communitatis Notarius ex jussione scripsi.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 439. l.)

287.

Péter, Ursicusnak fia, Clissa várnak parancsnokságát átveszi. 1227.

L' anno dell' Incarnatione del Signore 1227. Inditione 15. del mese d' Aprile il giorno 14. nelli tempi de Guncello venerabil Arciuescouo di Spalato, de Gregorio Illustrissimo Conte Micha Zadal Vicario, Io Pietro figlio del quondam Zupano Vrsico ricognosco, confesso, e con la presente scrittura manifesto tanto alli posteri, quanto alli moderni, che ho riceuuto da voi Signor Gregorio prenominato Conte, e dall' vniuersal Communita de nobili, e di tutt' il popolo di Spalato il castello di Chlissa, da douer esser per mano vostra custodito e guardato à honore principalmente della Corona del Regno d' Ongaria, et à salute e sicurezza delle città tanto di Spalato, quanto di Traù; con questo ligame di conditione obligandomi, e promettendo sotto sigurtà delle persone, che sotto si leggeranno: Che dell' istesso castello non presumerò far cosa alcuna senza commando e consiglio vostro; ne lo darò ad alcun huomo, benche l' istesso Rè per se, ò per il suo Prencipe lo dimandasse; da me niente sarà fatto senza consiglio delli grandi della Città; mà al commando loro se s' hauerà da consegnare consignarò, se da tenere tenerò; se farò altrimente, le sottonotate sigurtà de mille perperi saranno tenute di satisfare alla Communità. Che se il castello sarà assediato da qualch' esercito, voi mi prestarete agiuto opportuno, e se non lo farete, tanto io, quanto le mie sigurtà saranno libere et assolute; eccetto se lo lasciassi ad alcuno per prezzo, ò comodo alcuno. Similmente se li castellani assaltassero il cà-

stello, e non mi potessi diffendere da loro, saro sciolto io, e le mie sigurtà. Che se io da me, ò per li miei offendessi Spalatini o Traurini, le sottonotate sigurtà saranno tenute di sodisfare, con quest' ordine però: Se l' offesa sarà sopra dieci perperi, la giustitia si debba fare in Spalato; mà se sotto dieci perperi, l' offeso dimandarà da me la giustitia; la quale se sarò negligente di fare, datomi il termine d' otto giorni da me, ò per il mio commissario, verrò à Spalato à rispondere; e se non lo farò, le sigurtà saranno tenute satisfare. E questo certamente sara osseruato tanto da Spalatini, quanto da Traurini. Oltre di ciò voi communemente toccati li sacrosanti Euangelij mi hauete giurato aiutarmi, e mantenermi con buona fede come figliolo e cittadino vostro; similmente et io giuro à voi, che sarò fedele à voi del tutto, e sono per fedelmente portarmi in honor, salute e commodo vostro in ogni tempo sempre pronto et apparecchiato, come habitante e cittadino, in persona et hauere, serui e vasalli, e con tutto l' apparecchio mio al seruitio della città venire; cosi Dio mi aiuti, e questi Santi Euangelij. Li castellani de quali io hora per la Dio e vostra gratia son posto al commando, communente giurano che insieme con me starano fedelmente al seruitio della Città come cittadini e compatrioti vostri. E per magior fede delle cose premesse per pegno di sicurtà questi nobili presenti di mille perperi vi dò per assecuratori, cioè Madio cittadino vostro, socero mio per 150, Micha fratello suo per 50, Stepo cognato mio per 50, Cuzeta per 50, Desa Michaelis per 50, Cusan per 50, Leonardo de Micha per 50, Stire Magerr per 50, Martino Luccari per 50, Vulcinna de Desazza per 50, Bucasso per 50, Theodosio nipote de Drimo per 50, Pietro di Camercio per 50, Stanicco de Jancio per 50, Giacomo de Leonardo per 50, Formino de Tessa per 50, Giacomo da Trau per 50. Fù fatto questo nella Corte di Spalato, e con solenne giuramento stabilito tanto dal Conte e nobili della Città, quanto dal prenominato Pietro e Chlissani. Doue questi grandi principalmente rissedeuano; il signor Gregorio prenominato Conte, Stefano e Micha Giudici, Drago de Pinsa, Giorgio de Matteo de Grute, Dirmo de Formino, Drago de Nicola, Gregorio de Luca, Murgia, et altri molti; da Traù veramente Desa de Luca Casotto, Mille, et altri; in presenza di tutt' il Popolo.

Et io Toma Chierico, giurato Notaro del Commune di Spalato fui presente, e per commissione del Conte, e de volontà della Corte, et in parola del spesso nominato Pietro, e delli suoi assicuratori ho scritto, e col consueto segno di stabilità ho fermato.

(Az eredetileg deákul szerkeztett okmánynak olasz fordítása Luciusnál, Memorie di Trau Velencze 1674. 31. l.; ki az aláirott jegyzőre nézve megjegyzi, hogy „questo Toma Chierico deue essere l' istesso, che poi fù Arcidiacono, e scrisse l' istoria, che spesso vien citata." Az okmány kivonata találtatik Fejérnél Cod. Dipl. VII. köt. 4. r. 76. l.)

288.

I. vagyis fejér Leszko Szendomiri és krakói herczegnek rendelete a Krakóvidéki bányászat tárgyában. 1205—1227.

Ego Lesko Dei gracia Dux Polonie de consensu Baronum meorum constituo hanc constitucionem in perpetuum ualituram; videlicet ut omnes artifices auri et argenti inuentores, fossores, seu alterius metalli, uidelicet plumbi et heris, seu et salis ubicunque locorum in nostro Ducatu degentes, siue sint Romani, siue Teuthonici, siue quicunque alij hospites, habeant libertatem secundum consuetudinem terrarum, unde sunt oriundi, ipsi et loca eorum et cum suis Rectoribus suis legibus regantur; Principi provincie, in qua habitant, iustam secundum sue terre consuetudinem, solucionem dependentes; contra inuadentes terram eius sev alia bona sua eum pro uiribus defendentes, avrum autem siue argentum, si illud in solo specialiter Principis sev in solo aliarum personarum priuatarum, ecclesiasticarum sev secularium, fuerit inuentum, Ecclesie Cracouiensi decima tantum proueniat; si autem in solo Ecclesie Cracouiensis, siquidem ille fundus a priuatis personis donacionis sev empcionis iure eidem Ecclesie fuerit, acquisitus, decima tantum, sicut et in alijs, ut iam dictum est,

Episcopo Cracouiensi pertineat. At si fundus ille dicte Ecclesie a Principibus terre quandocunque fuerit donatus; quum Princeps totum jus, quod habuit, videtur Ecclesie contulisse; tunc de pensione, que solet de auro vel de argento domino fundi dependi, Principi medietas, et Ecclesie medietas persoluatur, saluo tamen jure decime, que semper Ecclesie debetur. In quo fundo, si dicti artifices mansionem fecerint, in omni jure, siue in judicio siue in alijs, Ecclesie subiaceant, terram Principis contra inuasores pro iuribus defensuri; si autem hes (aes), plumbum, sal in solo Ecclesie fuerit inventum, secundum consuetudinem antiquam juri Ecclesie conseruentur integraliter.

(Ezen határozatnak, mely a magyarországi bányászat történetére nézve is fontos, eredeti példánya bőrhártyán, a herczegnek vörös selyemzsinóron függő pecséte alatt, a krakói káptalan levéltárában őriztetik.)

289.

II. Endre király Dénes nádornak a Woykffy család ősi birtokára vonatkozó ítéletét megerősíti 1228.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Quoniam cuncta senescunt, et omnia transeunt; expedit, que hic aguntur, scripto memorie commendari. Per presens scriptum cunctis nunc et in posterum damus in noticiam; quod litteras Dionisii Comitis Palatini ab ipso porrectas recepimus in hac forma:

Dionisius Dei gracia Palatinus stb. (mint alább 291. szám alatt.)

Nos igitur huius processus seriem ratam et firmam habentes, in testimonium rei facte, et amplioris fidei certitudinem presentes litteras dupplicis sigilli nostri munimine fecimus irreuocabiliter roborari. Datum per manus Magistri Bul-

chu aule nostre Cancellarij et Prepositi Jauriensis, anno ab Incarnacione Domini M° CC° XX° VIII° Venerabili Roberto Strigoniensi, Reuerendo Vgrino Colocensi Archiepiscopis existentibus; Desiderio Chenadiensi, Alexandro Varadiensi, Reynoldo Vltrasiluano, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Gregorio Geuriensi, Cleto Agriensi, Briccio Vaciensi, Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Wesprimiensi Episcopis existentibus, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Dionisio Comite Palatino, Ladizlao aule nostre Curiali Comite Budrugiensi, Jula Magno Comite Supruniensi, Dionisio filio Dionisij Magistro Tauarnicorum et Comite de Zonuk, Demetrio Magistro Dapiferorum et Comite Posoniensi, Jula Magistro Pincernarum et Comite Musuniensi, Nicolao Magistro Agasonum, et alijs quam pluribus Comitatus et Magistratus tenentibus Regni nostri anno XXV°.

(Mátyás királynak 1488-ki megerösítö privilegiumából, kelt „Vienne ciuitate nostra Australi quinto die mensis Augusti", mely bőrhártyán a királynak függő pecséte alatt találtatik a budai k. kamarai levéltárban. V. ö. Fejér munkáját „Croatiae ac Slavoniae cum Regno Hungarioe nexus et relationes, Buda 1839. I. 132. l.)

290.

II. Endre király Tamást Oslu fiát a soproni várjobbágyoknak követelései ellenében Neweg nevü adományi birtokában megerősíti. 1228.

A. Dei gracia Hungarie Rex vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Cum ea, que Regia confert uel confirmat auctoritas, salua semper et inconcussa permanere debeant; presentibus et posteris uolumus fieri manifestum, quod cum karissimus primogenitus noster Illustris Rex Bela de nostro mandato perpetuitates reuocaret, jobagiones Castri Supruniensis, Thomam filium Oslu super

quadam terra nomine Neweg ad tria aratra de memorato castro exempta ad nostram traxerunt presenciam; asserentes, ipsum dictam terram uiolenter detinere. Thomas uero proponebat, dictam terram sibi ex nostra donacione pro suo fideli et multplici seruicio prouenisse; sicut postmodum auctoritate nostri priuilegij super hoc a nobis impetrato legitime et manifeste probauit. Nos uero uia Regia procedentes, nulli in sua iusticia deesse uolentes, una cum filiis et magnatibus nostris racione preuia habita diligenti deliberacione censuimus dictam terram prefato Thome, et per eum suis heredibus pro suis seruiciis, que nobis exhibuit, perpetuo debere pertinere; imponentes super hoc jobagionibus dictj castri silencium, qui fuerint pro tempore; ne super eadem causa contra Thomam, aut ipsius successores aliquam audeant mouere questionem. Vt igitur tam nostra precedens donacio, quam eciam subsequens a nobis legitime promulgata sentencia ullis umquam temporibus reuocari non possit, sed salua semper et inconcussa permaneat, in amplioris fidei argumentum presentem concessimus paginam dupplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum anno gracie millesimo CC° XX° octauo, Regni autem nostri anno XX° quinto.

(Eredetie bőrhártyán, a sárga-kék selyemzsinóron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

Dénes nádornak itélete, a Woykffy család öseinek a Dráva és Száva közti régi birtoka tárgyában. 1228.

Dionisius Dei gracia Comes Palatinus vniuersis presens scriptum inspecturis salutem in vero salutari. Vniuersitati omnium tenore presencium volumus fieri manifestum, quod inter Rubinum filium Comitis Job de genere Woyk et eius generacionem ab vna perte, ab altera Comitem Petrum filium Marcelli de genere Thethen et totam generaciouem suam fomes discordie et materia questionis a longi temporis tractu pro terra inter fluuios Pwker et Thapolcha vocatos contigue adiacente, et aliis rebus ac dampnis processisset, et vsque modo in nostri presencia perdurasset, que tandem ad dominum Regem fuit deducta; quam dominus Rex nobis vice sua commisit audiendam et fine debito terminandam. Quibus nos terminum ad producendum jura ipsorum versus inuicem prefiximus; quibus mediantibus terram pretactam generacio ipsorum tenuisset, et ipsis appropriarent. Quo aduento parte utraque coram nobis constituta, dictus Rubinus repetebat ipsam terram sub nomine juris sui vsui proprio, allegando eam per generacionem suam olim populasse et coluisse; sed per generacionem Comitis Petri vi occupatam detineri; et in eodem instanti instrumentis autenticis inclite memorie Beatissimi Stephani et Bela Belyn condam Regum illustrium Regni Hungarie, et aliorum ipsis succedencium coram nobis productis suam euidentissime comprobauit intencionem. Cuius allegata et litteralia instrumenta Comes Petrus memoratus ex aduerso, que nos iusta ac uera recto juris tramite comperueramus, calumpniosis processibus cassare et improbare conabatur. Sed quia nullum euidens priuilegium ad juris sui defensionem produxit; nec proceres inter Drauum et Zauum commorantes, adducti per racionem quicquam pro parte ipsius responderunt, sed contra penitus sua improbacio locum habere non potuit. Qui intellecta dampnacione sue cause sepius a nostri

judicij sentencia vana aufugiens presumpcione, ad nostrum semper judicium a domino Rege est remissus. Nos igitur, licet iusticie debuissemus facere complementum, ad maiorem tamen cautelam fame nostre precauendam, ambas partes presencie domini Regis fecimus astare, causam eorumdem, sicut coram nobis processum fuerat, serietenus explicantes, et raciones et litteralia instrumenta filiorum Woyk, quarum vigore spanatum siue knezeatum in iam fata terra tenuissent, exponentes. Cum itaque ambe partes ante dominum Regem diu altercassent, idem Comes Petrus in sua intencione contra Rubinum memoratum totaliter omnino defecit; quem inueneramus tanquam calumpniatorem remansisse, sed ad peticionem domini Regis, et nostram, et aliorum quam plurium, dictus Rubinus condempnacionem et penam, quam merebatur, eidem remisit, et propter bonum pacis et sincere dileccionis ac vicinitatis super omnibus iniuriis, questionibus, controuersiis, inimicicijs, dampnis, nocumentis, wlnerum illacionibus, morte seruiencium, et generaliter dicendo, super omnibus malis hactenus inter eos contra sese inuicem habitis et motis, et specialiter pro terra, de qua lis inter ipsos orta fuerat et suscitata, vnanimiter in talem perpetue et indissolubilis concordie vnionem deuenerunt: Quod dictus Comes Petrus partem terre predicte, supra quam villa Keresthwr ad generacionem Woyk pertinens extitit fundata, cum sessionibus, terris sacionalibus, villis et libertinis, earumque pertinencijs, adiacentiis et vtilitatibus vniuersis, intra certis metis, terminis, limitacionibus et signis inferius declaratis, Rubino sepedicto et eius generacioni annuit et concessit, heredum in heredes perpetuo possidendam; aliam uero partem terre prescripte, supra quam villa Megeriwch extitit fudata, cum sessionibus, terris sacionalibus, villis et libertinis, earumque pertinencijs, adiacencijs et vtilitatibus omnibus, Comiti Petro sepedicto et suc generacioni sub ea condicione uel forma, qua prius tenuerunt, idem Rubinus modo simili annuit et concessit heredum in heredes perpetuo possidendam. Imo omnem accionem et litis proprietatem, quam inter se super quocunque facto habuissent, habebant uel habere uidebantur quoquomodo, alter alteri commisit et renunciauit; litteras eciam per generaciones ipsorum uel eosdem hucusque inter sesc super rebus premissis obtentas et emana-

[redacted], mortuas reddiderunt et inanes, si umquam in lucem exhi-[redacted]berentur; hoc tamen non obmisso, quod si qua parcium a mo-[redacted]do imposterum aliquam porcionem suam in prenominata terra [redacted]abitam vendere et alienare niteretur, aut litis materiam pro-[redacted]mouere attemptaret, uel aliquid premissorum non acceptando [redacted]reuocaret, aut contra id temere ueniret in preiudicium alte-[redacted]rius partis, quelibet porciones talis partis absque litis pro-cessu in jus alterius premissa obseruantis deuoluerentur perpetuo possidende; et insuper talis pars conuicta ducentas marcas argenti parti hanc composicionem siue pacem tolle-ranti soluere teneretur eo facto. Ad que omnia premissa sese et proximos ipsorum absentes presentibus obligauerunt pro-pria sua uoluntate coram domino Rege et nobis. Verum quia quantitas terre iam dicte ad plenum nobis non constabat, no-bilem virum Zochud Comitem ad faciem eiusdem terre desti-nauimus; qui partem filiorum Woyk auctoritate domini Regis in propria nouis metis separauit ab alia parte terre separaret et generacioni Woyk sepedicte assignaret. Vnde idem ad nos rediens dixit: quod coram commetaneis et vicinis eorundem circumstanciam terre seu ville Kerezthwr iam nominate, se-cundum quod per ipsos fuerat limitata, reambulauit, et metali-ter separauit ab alia parte terre, separatam pacifice et quiete, cum villis et libertinis circumadiacentibus ipsis nullo contra-dictore assignauit. Cuius quidem ordo metarum, prout idem Comes Zochud nobis partibus presentibus retulit, et in litteris Capituli Quinqueecclesiensis rescriptis exhibuit, hoc ordine distinguntur: Videlicet quod prima meta incipit in fluuio Top-licha, ubi aqua Mechchencha cadit in eodem; et in eadem aqua Mechchencha tendit in longo spacio, peruerit ad locum, ubi riuulus nomine Zwha Mechchencha intrat in ipsam aquam Mechchencham; deinde in codem riuulo ascendit in bono spa-cio in uallem ad caput riuuli Zwh Mechchencha memorati, de qua ualle ibidem exit uersus partem orientis, et cadit in viam penes uallis originem tendentem; abhinc per ipsam viam pro-greditur quasi versus partem septemtrionis, et reflectitur in bono spacio in eadem via ad partem dextram versus orientem, peruenit ad arbores quinque *twl* cruce signatas, sub quibus cadit in aliam viam magnam, que venit de Pwker, et ista uia pro meta habetur; inde per ipsam uiam magnam in breui spa-

cio ad plagam septemtrionis transit, de qua directe uersus eandem plagam ingreditur in uallem nemorosam, et per sinum eiusdem uallis descendit per meatum aque pluuialis in Werbnichapothok ; iterum ingreditur in fluuium Toplicha predictum, et per ipsum fluuium infra descendendo peruenit ad priorem metam, ibique terminatur. Dixit eciam idem Comes Zochud, quod Woyna filius Woyna, Johannes filius Fabian, Zazlau et Mark filij Bwza, filij Comitis Job de predicta generacione Woyk ; Arnoldus filius Peterd, Leukus filius Deschen de genere Comitis Petri sepetacti, cum Stephano et Iwan de genere Tholonygh super facie iam dicte ville Kerezthwr presencialiter comparentes, huic composicioni ac metarum reambulacioni fauorabilem consensum prebuerunt. Ne autem hec coram nobis acta vllo vnquam tempore per aliquorum calumpniam possit retractari, ad instanciam et peticionem partis utriusque presentem paginam sigilli nostri munimine communitam dedimus generacioni Woyk sepefate. Datum per manus Mathie nostri Notarij anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo vigesimo octauo, Andrea victoriosissimo Rege Bele tercij filio regnante.

(II. Endre királynak ugyanazon 1228-ki megerösítö privilegiumából, fentebb 287. sz. a. V. ö. Fejér Croatia et Slavonia Buda 1839. I. r. 128. l.)

292.

Az esztergami káptalan bizonyságlevele, hogy a barsi várjobbágyok Ruiska és Béla birtokukat Leustachius comesnek, Borch fiának eladták. 1228.

A B C D

Thomas Prepositus Strigoniensis, et eiusdem loci Capitulum, omnibus, ad quos littere presentes pervenerint, oraciones in Domino. Vniuersitati uestre significamus, quod constitutis in presencia nostra Leustachio Comite filio Borch ab una

parte; Paulo filio Terezen, Vid filio Farcasij, et Dobruzlov, jobagionibus castrî Borsiensis pro se, et pro sua cognacione, ut dicebant, ab altera, proposuerunt jobagiones castri, quod ipsi terram Ryvchka nomine, et terram nomine Bela, ad se et ad omnem cognacionem suam pertinentes, de communi omnium cognacionum suarum consensu, et ex permissione ac beneplacito domini Andree Regis Hungarie, Leustachio Comiti pro quinquaginta marcis argenti uendidissent, perpetuo possidendas. Quorum proposicioni Samuel Comes, et Burunch filius Symeonis de villa Musla interfuerunt; qui hunc contractum de voluntate et permissione domini Regis, a quo se missos asserebant, inter partes factum esse protestati sunt. Et in eorundem ac nostra presencia, uenditoribus de precio plenissime fuit satisfactum. Volentes igitur nuncii domini Regis, et emptores ac venditores hunc contractum celebri memoria stabilire, hominem a nobis postularunt, qui et prefatas terras circuiret, et, si qui contradictores existerent, nobis reuelaret, ne nos litteras daremus super rebus contradictis. Ad quorum preces, unum ex fratribus nostris, Laurencium videlicet prebendarium Ecclesie nostre cum ipsis transmisimus; qui cum eisdem ad nos rediens, nobis retulit, quod prenominati uenditores cum sua cognacione in presencia conterminalium, Alexandri videlicet filii Leustachii, et Alexandri filii Egidii, ac in presencia jobagionum prouincie, prefatas terras nullo contradicente Leustachio Comiti in jus perpetuum assignarunt. Cujus relacionem Alexander filius Egidij, qui tunc ad nos personaliter accesserat, et Endre, qui ab Alexandro filio Leustachii missus esse dicebatur, suis assercionibus confirmarunt. Prima autem meta terre Ryvchka, sicut ab homine nostro, presentibus partibus et conterminalibus didicimus, incipit in superiori parte Boron in eo loco, ubi torrens nomine Draguna cadit in Boron; et ascendendo per Dragunam tendit ad torrentem nomine Hrabich; et inde ad torrentem nomine Ryvchka; et ab ista parte conterminalis est ei terra Alexandri filii Leustachii; a parte uero meridionali meta ejusdem terre incipit in inferiori parte Boron super uadum, quod dicitur Brisneborod, et ascendit super rupem, et tendit super summitatem montis, qui uulgo dicitur *berch* usque ad prefatum torrentem Ryvchka; et ab ista parte conterminalis est ei terra

Alexandri filii Egidii. Item prima meta terre Bela, que est a orientali parte ultra Boron, incipit in eo loco, ubi torrens nomine Bela oritur de Boron, et uadit per eundem torrentem usque ad radicem montis, qui dicitur Zucule; et ibi ascendit in montem, et uadit per summitatem montis, qui dicitur Berch usque ad argenti fodinam. Et hec terra in superiori parte apud torrentem Bela conterminatur terre ejusdem Leustachii emptoris, et fratris ejus Borch; ab inferiori uero parte conterminatur cuidam torrenti nomine Lvcovcha, quem non transit. His a Laurencio de metis terrarum propositis, postulauerunt a nobis humiliter partes supradicte, et nuncii domini Regis, presentibus prefatis conterminalibus, et hec ita esse asserentibus, ut in hujus contractus testimonium emptori litteras concederemus sigilli nostri munimine roboratas. Quod et fecimus. Anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo vigesimo octavo. Datum per manus Magistri Benedicti Lectoris Strigoniensis.

(Ezen okmánynak kivonatát már Nagy Gábor közölte Fejérnél Cod. Dipl. VII. köt. 5. r. 568. l.; az Árpádkori Okmánytár első folyama Czech jegyzeteiből I. köt. 257. l. és Horváth Mihály a m. Akademia Történelmi Tárának IX. kötetében 99. l. Teljes szövegét ugyan méltós. Horváth Mihály püspök szives közlésének folytán adjuk. Eredetie bőrhátyán a káptalan függő pecséte alatt őriztetik a szepesi káptalan levéltárában.)

293.

A veszprémi káptalan bizonyságlevele, hogy Ajkai Istvánnak özvegye férjének rokonával Pállal hitbére tárgyában egyezkedett. 1228.

Uniuersum Vesprimiensis Ecclesie Capitulum omnibus presens scriptum inspecturis salutem. Vniuersitati uestre elucescat, uxorem Stephani de uilla Aika cum fratre sui pristaldi, videlicet Thome sacerdotis de eadem uilla, ad nostram acces-

sse presenciam, et nobis retulisse, quod dotem suam a Paulo gnato mariti sui coram Bartholomeo Episcopo Vesprimiensi ris ordine requisiuisset; sed tandem Petrus filius Abram, et Thochtel cum ceteris jobagionibus inter ipsam et predictum Paulum cognatum mariti sui pacem in hunc modum componentes, pro dote memorate mulieri hec, que subsequuntur assignarunt immobiliter possidenda; videlicet ducenta iugera terrarum, et partem duorum molendinorum; et libertinos, quorum nomina hec sunt: Rigou cum filio suo Bech, germanus eius Kesereu, Cheme filius Ber; Estiga cum duobus filijs suis, Yegis videlicet et Hog; Michou cum tribus filijs suis Micula, Cingul, Reuka; Chuda cum tribus filijs suis, Hegun, Marchus, Mortunus, Chopov, Muna, Tenke; et preterea ancillas, quarum nomina hec sunt: Cheperka cum filiabus suis, Scinta, Scentev, Giluad, Draga, et una neptis dicte Cheperke. Ne autem factum presens ab hominum memoria euanesceret, litterarum presentium indicijs et sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum per manus Johannis Vesprimiensis Lectoris, anno grracie M° CC° XX° VIII° Bartholomeo Episcopo, Johanne Preposito, Salomone Cantore, Mathia Custode existentibus.

A B C D

(Eredetiét bőrhártyán, a káptalan függő pecséte alatt vörös-sárga selyemzsinoron T. Thaly Kálmán közölte velünk úr. V. ö. a Hazai Okmánytár III. kötetét 1. l.)

294.

A záyrábi káptalan bizonyságlevele, hogy Wolsheca Mezteunek fia Kulpatö nevü birtokát Robert comesnek örök időre eladta. 1228.

Capitulum Zagrabiensis Ecclesie omnibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino. Ad universorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod Wolsheca nobilis vir vna cum fratribus suis Szida et Mega filiis Mezten ab una parte, et Roberto Comite filio Abel ab altera coram nobis personaliter constitutis, idem Volsheca Comes et fratres sui superius annotati publice sunt protestati; quod ipsi vinculum proximitatis volentes cum ipso Comite Roberto contrahere, eidem introductu filie prefati Volsheca nomine Dragozt, possessionem ipsorum hereditariam Culpateuu vocatam cum omnibus utilitatibus et pertinencijs seu circumstancijs suis metis subscriptis nterclusam, dederunt seu contulerunt eidem Rober to Comiti, et per eum suis heredibus, heredumque successoribus liberam et plenam opcionem de ipsa possessione ordinandi, disponendi iuxta libitum sue voluntatis. Pro cuius facti ampliori cautela unum ex nobis, virum utique fidedignum, magistrum scilicet Dragoslaum pro inspiciendis et considerandis metis et circumstancijs terre prescripte transmisimus; qui demum ad nos rediens indicauit nobis, quod prescriptam possessionem sub certis metis et limitibus, presentibus commetaneis et vicinis, ac in nullo contradicentibus reambulasset. Astiterunt eciam consanguinei seu proximi Ultece Comitis et fratrum suorum uniuersi, scilicet Concunnia et Wolshek filij Extina, Sceidimech et Wanesko filij Crisan, Wolk et Nork filij Norsa, Jonosa filius Coleda, Predislaus cum suis fratribus et proximis, Ortum, Dragos, Extesa, Chercht, Odola et Zorislau filij Chuchuk, Volcoy et Volk filij Ztoyklay; qui donacionem memoratam sub metis et limitibus infrascriptis consensu suo ratificantes, sine contradiccione aliqua admiserunt, et consensum prebuerunt unanimem et assensum. Prima vero meta possessionis

superius annotate, sicut a prefato homine nostro et prefatis partibus nobis constiterat referentibus, incipit ab oriente in meta terre, vbi quidam alueus Saue Stwdech vocatus cadit in ipsam Sauam; per quem Ztwdech vadit et peruenit ad vnum chresh, in quo vadit et peruenit ad fluuium Corica vocatum; inde procedendo venit ad quoddam jun; inde vadit et peruenit ad vnum locum Pyarichna vocatum; inde procedendo peruenit ad vnum fluuium, in quo in transuerso meatus eiusdem fluuij vadit ad vnam siluam, que magna knea nominatur; inde procedit et peruenit ad fluuium Cherenchina vocatum; de quo exiens cadit ad viam vnam, in qua procedendo peruenit ad duas metas terreas; hinc flectitur versus occidentem, et transit vnam viam, et per metas cruce signatas vadit per vnum iuger bona longitudine, et peruenit ad viam antiquam versus septemtrionem, per quam procedit nimia longitudine, a sinistra parte terra Abbatis de Toplica, et a dextra parte terra Roberti Comitis remanente; per eandem viam procedendo peruenit ad vnum riuum, qui Slepeht nominatur, et per eundem cadit in fluuium Moschenicha, per quem fluuium Moschenicha cadit in Culpam; hinc vadit inferius per eandem Culpam, et exit directe inter Rakou et Gonicha, et peruenit ad vnum locum, qui Wrist nominatur; inde directe ascendens intrat quandam viam, que pergit versus Sticeht; et per eandem viam procedit versus aquilonem, et in eadem via intrat vnum riuulum Cozopor nominatum, qui riuulus cadit in fluuium Culpa predictum; et in eodem fluuio Culpa descendit, et peruenit vbi aqua Saue prefate et aqua Culpe coniunguntur seu commiscentur; inde procedit uersus septemtrionem per aquam Saue per magnum spacium; de quo exiens peruenit ad quandam indaginem ad metam terream versus orientem flectendo procedit per eandem indaginem, et peruenit ad vnum lacum in fine eiusdem indaginis existentem, qui Locou nominatur; et per medium eiusdem lacus vadit in magna longitudine; et inde exiens vadit ad arbores *scil* vocatas per metas terreas, et arbores cruce signatas, et peruenit ad vnum lacum Krepche vocatum, per cuius medium vadit, et exit ad vnam arborem, que wlgo *doob* vocatur cruce signatam; hinc procedit versus meridiem per arbores sitil in magna latitudine cruce signatas; de quibus exeundo peruenit ad finem vnius terre Loca vocate,

et ibi meta terrea iuxta arbores *scil*; de eadem cadit in fluuium Schepchina vocatum, vbi limites nobilium Domonozlau a metis Roberti Comitis separantur; hinc vadit versus occidentem per fluuium Schepchina supradictum, vbi nobiles de Blina commetantur; per quem fluuium vadit per magnum spacium, et flectitur versus meridiem in antiquo cursu supradicti fluuij; et per eundem antiquum cursum cadit in fluuium Saue prenotate; abhinc vadit directe per medium eiusdem aque pergendo per magnum spacium peruenit ad alueum Saue Ztwdecho vocatum supradictum, ibique terminatur. In cuius rei certitudinem et cautelam perpetuam presentes contulimus sigilli nostri munimine roborando. Datum in octauis Sancti Stephani Regis anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo octauo.

(Nagy Lajos királynak 1359-ki „datum XIV. kal. Aprilis" helybenhagyó okmányából, melyet I. Lipót király 1699. márczius hó 14 ke alatt megerősített. Az Árpádkori Új Okmánytár első folyamának I. kötetében 258. l. ezen okmány töredékét közöltük; melynek teljes szövegét azóta a Liber Regius XXVI. kötetében feltaláltuk.)

295.

II. Endre király a pannonhalmi apátság és a székesfehérvári káptalan közt a birtokviszonyokat rendezi. 1229.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Galicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Cum ea que causa sopiendarum licium legitime disponuntur, posterorum commendanda noticie rata semper et inconcussa debeant permanere, ad Regie Maiestatis Excellenciam precipue pertinere dinoscitur, ut que Regum auctoritate seu donacione in ampliandis locis Divino cultui dedicatis ordinantur, standi vigorem in perpetuum sorciantur. Hac siquidem et nos consideracione inducti super [illegible] que a multis retro temporibus inter Ab-

batem et Conventum Sancti Martini ex parte una, et Prepositum et Capitulum Albensis Ecclesie ex altera, super decimis tam suis, quam eciam populorum suorum in Comitatu Symigiensi existencium, quas idem Abbas et Conuentus a iam dictis Preposito et Capitulo requirebant, fuerat ventilata, cum Regni nostri Principibus, et maxime mediante viro venerabili Magistro Egidio Subdiacono et Capellano domini Pape, et Apostolice Sedis Legato, sollicite invigilare cupientes, et inter iam dictas Ecclesias pacem reformare, sine cuius condimento nec Deo, nec proximo placere possunt, compassionis animo parcium expensis et laboribus admodum condolentes, cum utraque Ecclesiarum ad nos in temporalibus et ad dominum Papam in spiritualibus nullo pertineat mediante, et ideo ad utriusque indempnitatem et utilitatem equa lance prospicere teneamur, exemplis eciam antecessorum nostrorum, qui lites inter Ecclesias subortas sepius simili donacione sopiere, diligenter instructi de voluntate Albensis Ecclesie, disposuimus, ut Monasterium Sancti Martini de redditibus nostris unum timinum salium Regalium in Posonio libere et sine contradiccione percipiat annuatim, secundum quod in priuilegio eiusdem Albensis Ecclesie continebatur; quod eciam predicti Abbas et Conventus plurimum acceptarunt, et promiserunt se de cetero ulterius contra predictos Prepositum et Capitulum Albense super prefata causa aliquam controversiam non movere, ita quod sepedicti Prepositus, et Canonici Albenses presentes et posteri, nec non clerici et populi Albensis Ecclesie, et eorum possessiones, a solucione decimarum perpetuo sint immunes. Et ne forte populi extranei cum propriis terris vineis decimalibus Monasterio Sancti Martini occasione talis libertatis ulterius se servicio dicte Ecclesie subiiciant, vel eciam Prepositus et Canonici in acquirendis terris et vineis decimalibus Monasterio Sancti Martini ulterius existant iniuriosi, et ne eciam eadem Ecclesia Albensis, et eius populi, super possessionibus suis ab aliqua seculari vel ecclesiastica persona iniurias querimoniasve paciantur; omnes possessiones eorum in Comitatu Symigiensi constitutas tam a Sanctis Stephano, et Ladizlao Regibus, quam aliorum Regum seu Principum, seu quorumlibet fidelium donacione collatas, ipsorum eciam seu populorum, clericorumque eorundem possessiones quantulas-

ıque, quas usque ad tempus huius nostre liberalitatis po-
lerunt, per fidelem et dilectum nostrum clericum Babvs Ca-
ıicum Geuriensem, presente fratre Egidio nunc monacho
ıcti Martini ex parte Abbatis et Conventus Sancti Martini
hoc destinato connumerari ac notari fecimus in hunc mo-
n. In villa Kuisfolwd sunt XXX mansiones, quas
:lesia Albensis ex donacione Mag domine habet, exceptis
vulis et iuvenibus, et habent terram ad V aratra, vineas
ısi XXX, silvas quasi XL iugera. In villa Nyn sunt II
nsiones, et habent VI iugera terre, IIII vineas; Damianus
ricus habet ibidem IIII mancipia, vineas IIII incultas, II
as in duobus locis quasi IIII iugera, et XXX iugera ad
ndum. In villa Vchma est I mansio cum tribus vi-
s; teram (habet) XXX iugera, silvam quasi IIII iugera.
villa Kaas sunt IIII mansiones; terram habet ad tria
tra, et silvam quasi C iugera, vineas quasi XX. In villa
mberem sunt XXIX mansiones exceptis parvulis et iu-
ibus, terram habet ad XXX aratra, silvam quasi ad X
tra, vineas XL. In villa Męger sunt III mansiones,
ıabent terram ad CC iugera, vineas cultas V, incultas XII,
am in IIII locis, quasi XX iugera, insuper silvam commu-
ı cum populis, feneta in VII locis. In villa Seuleus
mansiones exceptis parvulis et iuvenibus, et habent terram
II aratra, fenetum in V locis, vineas IX, silvas quasi XII
era. In villa Told, quam habet ex donacione Gejse
;is, XXXV mansiones exceptis parvulis et iuvenibus; et in
Told VI mansiones, terram ad XV aratra, fenetum a villa
znya usque Azalar, vineas XX cultas, incultas XX, silvas
si M iugera. Juxta eandem villam dominus Prepositus ha-
predium, III mancipia exceptis parvulis et iuvenibus, ter-
ad VI aratra, fenetum in IIII locis, silvam quasi LX iu-
ı; terras habet aptas ad vineas. In villa Azalar
IX mansiones exceptis parvulis et iuvenibus, terram ad XX
ra, feneta in XX locis, vineas XV cultas, incultas XX
ıs quasi CC iugera, preter communes silvas, quas haben
vdvornicis Regis. In villa Seud XXV mansione:
ptis paruulis et iuvenibus, terram ad XX aratra, vinea:
X et VIII cultas, incultas fere C iugera; silva a Budun:
ıe ad metas Sancti Aniani nullo mediante multas et incom

putabiles. In villa Buduna, quam habent ex donacione Sancti Regis, C mansiones exceptis paruulis et iuvenibus; terras ad XL aratra, feneta CC iugera, vineas CL cultas, loca vero apta vineis infinita, silvas vero Buduna tota nullo mediante. In villa Vlwes VIII mansiones, terram ad IIII aratra, vineas VIII, incultas V, feneta in X locis continentes XXIII iugera, silvas quasi CC iugera. In villa Wodoy, quam habet ex donacione Sancti Regis, XL mansiones exceptis paruuilis et iuvenibus, terram ad X et VII aratra fenetum quasi XX iugera, vineas XV cultas; sed habent in consvetudine extirpare silvas proprias, et implantare vineas; silvas continentes terram quasi ad XV aratra. In villa Baba V mansiones, terra ad III aratra, fenetum quasi X iugera, silvam ad II aratra. In villa Muchula V mansiones, terra ad I aratrum, vinee V culte, inculte III. Item Petrus Decanus habet ibidem predium, et IIII mancipia, terram ad III aratra, fenetum quasi XX iugera, vineas VII cultas, incultas X, silvam ad I aratrum, et loca apta ad stagnum et molendina. In villa Merena, quam Ecclesia habet ex donacione Sancti Regis, XXV mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terram ad XV aratra, stagnum in tribus locis, silvam in I loco L iugerum, et in alio loco quasi XL, preterea in V locis quasi X iugera, vineas XXX. In alia Merene inferiori, quam habent ex donacione Sancti Regis, XXXII mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram ad XL aratra, fenetum XL jugerum, silvas quasi ad X aratra. In villa Tumurken XI mansiones, terra ad III aratra, fenetum satis, silvam quasi XXV iugera, quam et frutecta communia cum populis Abbatis. In villa Bagat, quam Ecclesia habet ex donacione Sancti Regis, CXX mansiones, exceptis paruulis et iuuenibus, terram ad XL aratra, fenetum quasi XL jugerum, silvam habent super eandem terram, preterea terram, que vocatur Keycfev, quasi ad X aratra; est in lite cum odornicis Regis. In villa Egis sociorum Bagat XII mansiones preter paruulos et iuvenes, terram quasi ad VI aratra, fenetum quasi XXX iugera, silvam quasi XL jugera. In villa Mehus sociorum corundem, X mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terram ad IIII aratra, silvas quasi XX iugera. In villa Kara sociorum Bagat, XXXV mansiones exceptis paruulis et iuvenibus,

terram ad XIIII aratra, silvam qaasi C iugera, feneta satis, stagna in tribus locis. In villa Bev XIII mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram ad III aratra, fenetum in IIII locis, silvas L iugera. In villa Oztupan XXXI mansiones, terram ad V aratra, fenetum quasi X iugera, silvas in tribus locis quasi XXXV iugera. In villa Quer et Bard XI mansiones exceptis parvulis et iuvenibus, terram ad V iugera, fenetum ad XXX iugera, loca apta ad vivaria, silvas quasi XX jugera. In villa Palyan XX mansiones exceptis parvulis et iuvenibus; terram ad III aratra, fenetum quasi XXX iugera, stagna in tribus locis communia cum Sebus, silvas quasi C iugera. Preterea Ecclesia habet quandam terram, que vocatur Inka, circumquaque metatam, fenetum sufficientem, loca apta ad stagna et ad molendina, silvas satis, de quantitate certificari non potuimus, quia incolis caret. In villa Kulked XX mansiones, terram ad XII aratra, fenetum cum arundineto quasi XL iugera, stagnum in I loco, et locum ad molendinum, silvam quasi L iugera. In villa Tord XXV mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram ad III aratra, fenetum XX iugera, vineas XL cultas, XX non cultas, silvas XX iugera. In villa Tur XXII mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram ad III aratra, fenetum XL iugerum, vineas XL cultas, silvas quasi XX iugera; preterea vero yobagiones Ecclesie Botha et Ibrahyn habent ibidem vineas in II locis. Preterea Petrus Decanus habet terram ad XXX iugera ibidem, vineas totidem, fenetum IIII iugera, silvas quasi XII iugera, et duo mancipia. In villa Gamas superiori idem Ibrachim habet I vineam. In villa Wysch est una in terra ad X iugera, fenetum in uno loco, vinee IIII culte, inculte II, silva ad II iugera. In villa Fer VIII mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram habet ad V aratra, fenetum XII iugera, vineas XIV cultas, incultas X, silvas quasi XXIIII iugera. In villa Chyopok III mansiones, terra L iugerum, vinee IIII. In villa Rad XV mansiones, terra ad II aratra, fenetum in X locis, vinee XXX culte, et inculte totidem, silve quasi XXX iugera. Preterea tres jobagiones Ecclesie habent ibidem terram ad III aratra, fenetum X iugerum, vineas XV cultas, incultas IIII, silvam II iugerum. Unus eciam eorum nomine Gallus habet terram in

villa Lela XX iugerum et I vineam. In villa Eusced XV mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram ad III aratra, fenetum III iugerum, silvam III iugerum, vineas XV cultas, incultas IIII. Preterea Scemd sacerdos habet ibidem vineas V, terram ad I aratrum. Item Paulus clericus I vineam, et III iugera terre. In villa Cup VIII mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terram ad III aratra, fenetum III iugerum, arundinetum in duobus locis, et locum aptum ad stagna, vineas XXII. In villa Vrs Ipolitus habet II mancipia, terram ad V aratra, fenum quasi XX iugerum, vineas X cultas, incultas quasi XXX, silvam in tribus locis quasi XXIX iugerum. Scemd sacerdos terram XXV iugerum, fenetum XII iugerum, vineas XII cultas, incultas IX. Item Torca habet II mancipia, et terram ad II aratra, fenetum quasi XX iugerum, vineas X cultas, incultas XV, silvam in V locis, quasi LX iugerum. Item uxor Jacobi, que se et sua adhuc vivente marito contulit Ecclesie, habet ibidem II mancipia et IIII vineas cultas, incultas II; de terra, et feneto, et silva nondum recepit partem a filio suo. Ibidem Ecclesia habet VII mansiones, terram LX iugerum, vineas XI cultas, silvam in duobus locis quasi IIII iugera. In villa Zoulat IIII mansiones, terram XX iugera, fenetum III iugerum, vineas IIII cultas, II incultas. In villa Sancti Nycolai de Zoulat XL mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram ad X aratra, fenetum XXV iugerum, vineas CXX cultas; et habent I locum aptum ad vineas et arandum, qui vocatur Beseneumal. Item Martinus quondam Decanus habet ibidem XX iugera, vineas III, fenetum III iugerum in duobus locis, silvam ad I iugerum, et in Euzud I vineam et III iugera; et in Zoulat alteram, et tria iugera. Paulus habet in Borockcha, I vineam; et in Nezda I, et X iugera, et VIII vineas incultas, silvam I iugeri. Item Damianus in Zoulat VI vineas, XX iugera, et I silvam. Acha eciam II. vineas. In villa Nezda VI mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terram XXX iugerum, fenetum tria iugera. Item Elemerus clericus X vineas, terram ad dimidium aratrum, siluas X iugera. In villa Keccha superiori IX mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram ad II aratra, fenum in tribus locis, vineas XV. Item Symon ibidem. CCC iugera, fenetum in V locis, vineas XV,

silvam in IIII locis quasi iugera LXX. Ibidem Tor de Furtu II vineas. In villa inferiori Keccha XI mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, terram ad III aratra, fenetum in VIII locis, vineas XXV, silvam in tribus locis quasi VIII iugera. In Fceyreghaz XI mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terram ad tria aratra, fenetum XX iugerum, vineas XXXV, silvam in tribus locis quasi XII iugera. In villa Chepel XVIII mansiones exceptis parvulis et iuuenibus, terram ad tria aratra, fenetum XX iugerum, vineas XL, silvam LX iugerum; item Demetrius I mancipium, XV iugera, II vineas; item Benedictus filius Michaelis II vineas et XV iugera. In villa Karad X mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terra ad IIII aratra, fenetum quasi XX iugera, vineas in VI locis, silvam in IIII quasi XX iugera. In villa Teluki, quam habet Ecclesia ex donacione Sancti Regis, XXVII mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terram ad IIII aratra, fenetum XX iugera, vineas LX cultas, incultas XL, silvam quasi LXV iugerum; et habent socios in Nezda VI mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terram LX iugera, fenetum V iugera, vineas XII cultas, incultas X, silvam in II locis quasi LX iugera; I socium habent in Vrs, et XV iugera terre, vineas cultas II, II incultas. In villa Zarozozou, quam Ecclesia habet ex donacione Colomani Regis, XX mansiones preter parvulos et iuvencs, terram ad IV aratra, XC vineas, incultas XL, silvas in X locis quasi XXV iugera. Quidam eciam ex eis in Keurushyg habet in silva quasi IIII iugera. Item Martinus clericus VI iugera, vineas II; Zacharias VI iugera, vineas IIII; Paulus clericus crispus vineas III, XL iugera in Zolat. In villa Keurushyg XXXII mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terra ad V aratra, fenetum in V locis quasi VIII iugera, vinee LXXX culte, inculte XX, silve in X locis quasi XXX iugera. Eciam Ecclesia Sancti Nicolai XIII mansiones, terram ad VII aratra, fenetum in IIII locis, vinee L culte, inculte XIII, silve in IIII locis quasi XX iugera. Eciam in villa Kerequi ad dimidium aratrum, silvam quasi IIII iugerum. Paulus Prepositus habet terram ad I aratrum cum Mathia clerico fratre suo, fenetum in duobus locis, vineas XII cultas, incultas VII, silvam in VI locis quasi VII iugera. Item Pousa decanus terram XVII iugerum, fenetum II iugerum, vi-

neas IIII. Widou sacerdos terram XVI iugerum, vineas XIII cultas, incultas IIII, silvam in tribus locis quasi X iugera. Item Kench IIII vineas incultas; item Apollo XII iugera, vineas IIII cultas, incultas II; item Scena decanus XXVII iugera, fenetum II iugerarum, vines X cultas, incultam I; eciam Vnyka II vineas apud eundem, silvam in V locis quasi X iugera. Item Sebastianus subcustosus cum Mathia fratre suo III iugera, vineas VIII cultas, silvam II iugera. Item Christianus I locum, vineam I cultam, incultas III. Item Dominicus filius Bas vineas III, terram XL jugerum, fenetum in I loco, silvam IIII jugera. Item Eclev decanus vineas II cultas, incultas II. Item Petrus vineas cultas II; Ivanch II, Petrus I vineam. Item Fornos clericus vineas II cultas, incultas II. Item Gregorius rasor III vineas; Gregorius de Insula I vineam, incultas II et silvam IIII iugerum. Item Petrus filius Johannis vineas II cultas, incultam I, silvam IIII iugerum. Item Marcellus pulsator II vineas. Item Zallas in Nezda I vineam. In villa Kereky XI mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terra ad LX iugera, fenetum in IIII locis, vinee VII culte, inculte IIII; silva in VII locis quasi XX iugera. Item Mike custos ad I aratrum terram, fenetum in I loco, vineas IIII cultas, incultas II, silvas quasi X ingera. Item Pethke clericus frater Elysei terram XL iugerum, fenetum in II locis, vineas X cultas, incultas II, silvam I quasi II iugerum. Item Harga clericus II vineas. Item Homodoy XXXIIII iugera, vineas VI cultas, incultam I, silvam iu duobus locis VIII iugera. Item Baca XX iugera, vineas III cultas. Item Pousa XX iugera, vineas IIII, silvas II iugera. Item Vroch clericus in villa Keurushyg habet III vineas. In villa Lyuba VII mansiones, terra ad I aratrum, fenetum in III locis, vinee XXIV culte, inculte II, silve ad II iugera. In villa Lynlya mansionem cum IIII silvis, terre XXX iugera, fenetum in I loco, vineas IIII cultas, incultas II. Item Paulus in Lyuba I vineam et II iugera. In villa Chega XIIII mansiones, terra ad II aratra, fenetum IIII iugera, vinee XXV culte, inculte VI, silve in III locis quasi VIII iugera. Item Augustinus Comes Ecclesie habet ibidem terram XXX iugera, fenetum in I loco, vineam I; item Joubag Comes vineam I; item Escleh XXX iugera, fenetum in I loco; vineas III cultss, incultas IIII; item Scena de-

canus XL iugera fenetum in I loco. In villa Baluanus VII mansiones preter paruulos et iuvenes, terra ad II aratra, fenetum in III locis, vinee XIIII culte, inculte VII, silva in IIII locis XV iugera; et in IIII locis habet porcionem cum villa; et in Egis habet I seruum nomine Echkud, terram ad dimidium aratrum, vineam I. In villa Berky, quam habet Ecclesia a Sancto Rege, terra ad XXX aratra, fenetum in X locis, vinee LXXXII culte, inculte LXX, silva in I loco quasi CC iugera, et in V locis quasi XX iugera. Preterea in Gyogu habet terram ad dimidium aratrum. Item Felicianus cantor habet ibidem terram ad IIII aratra, fenetum in IX locis, vineas IX cultas, incultas XIII, silvam in VII locis, quasi X iugera. Item in Endred ad dimidium aratrum, silva quasi V iugera. Item Scena Decanus III vineas incultas; Jacobus Canonicus XV iugera, fenetum in I loco, vineas IIII cultas, silvam tria iugera; item Silvester Canonicus vineas III cultas, incultas II, XL iugera; item Byria ad I aratrum fenetum in II locis, vineas in III locis maximas, silvas in tribus locis quasi XX iugera; item Thomas III vineas cultas. Item Ecclesia Sancti Henrici VIII vineas, XIIII iugera terre. Preterea tres castrenses Simigienses, ne predium cuiuslibot potentis intraret inter populos Ecclesie, cum terra ad II aratra, et fenetum quasi XX iugera, vineas VIII, silvam quasi L iugera, eidem contulimus Ecclesie. Item joubagiones III vineas, et Martinus III vineas. Item Gyouka IIII vineas, Laurencius Canonicus III vineas, Marcellus Clericus XIII iugera, vineas III. In villa Scemes III mansiones, terra ad I aratrum, vinee IIII culte, inculte III, silva X iugerum. In Copul III mansiones, terra ad unum aratrum, vinee culte II, inculte II. In inferiori Endred XIII mansiones exceptis paruulis et iuuenibus, terram habet ad IIII aratra, fenetum in VII locis, vineas XLVII cultas, incultas XX, silvam in IX locis, quasi XXX iugera. Exequiatores terram XX iugera, fenetum in I loco, vineas III cultas, incultam I, silvam quasi IIII iugera. Item Petrus clericus ad I aratrum, fenetum in II locis, vineas III, silvam VII iugera; item Alexander ad I aratrum, vineas III cultas, incultas III, silvam in tribus locis, quasi XVI iugera; item Michaël Comes terram ad I aratrum, vineas in I gyro multas, silvam V iugera; Prepositus I vineam, Martinus

I vineam, et alius Martinus I vineam; Symon II viueas, II iugera. In superiori Endred XXVIII mansiones, terra ad IIII aratra, fenetum in VIII locis, vinee LX culte, inculte X et VIII, silva in IIII locis quasi XV iugera. Preterea in I loco habet terram communem cum villa. Item magister Ipolitus habet servos tres ad I aratrum, fenetum in V locis, vineas XV cultas, incultas XI, silvam in tribus locis quasi XX iugera; item Demetrius ad I aratrum, fenetum II iugera, vineas VIII cultas, incultas III, silvam ad II iugera; item Mathyas clericus IIII jugera, vineas in IIII locis magnas; item Paulus Canonicus I vineam; Domus eciam clericus III iugera, vineas III cultas. In Zamard XXXII mansiones exceptis paruulis et iuvenibus, et exceptis VII mansionibus, quas Comes Capelle Regie violenter usurpat sibi cum terra ad I aratrum, habet terram ad VI aratra, vineas LXXXIIII cultas, XV incultas de Sceku, et X de Tobol, et incultas XXX, silvam in XV locis quasi XL iugera. Item Scena Decanus ad I aratrum, vineas in II locis, silvam in II locis quasi XVI iugera; Benedictus eciam IIII vineas; item Johannes Prepositus XV iugera, vineas II; Thadeus eciam ad I aratrum, vineas IX; item Demetrius LX iugera terre, fenetum I, vineas IX cultas, incultas III, silvam in II locis quasi VII iugera. In alia Zamard XIIII mansiones, terra ad II aratra, vinee XX culte, inculte XI; item Myca custos ad I aratrum, vineas XX cultas, incultas XV; silvam in tribus locis quasi VI iugera; item Bencha sacerdos ad I aratrum, vineas VIII, silvam V iugera; item Elemerus clericus vineas in II locis magnas, terram LX, silvam in II locis, quasi V iugera; Benedictus filius Joseph ad dimidium aratrum, viueas III cultas. In villa Kiralturky XIII mansiones, terra ad IIII aratra, fenetum in V locis, vinee XX culte, inculte VII, silva in XI locis quasi XV iugera. In villa Joud, quam Ecclesia habet ex donacione Cosme Episcopi ante Concilium, LXXV mansiones, terram secundum opinionem eorumdem ad XXX aratra, fenetum ibi et in Gan quasi LX iugera, vineas cultas et incultas CC, silvam secundum opinionem eorundem quasi ad X aratra, et in Berey XX iugera. Item in Clety XIII mansiones, terra ad IIII aratra. In villa Berey, quam dictus Episcopus ex patrimonio habuit, XI mansiones, terra ad IIII aratra, fenetum in VIII

locis, vinee XX culte, excepta I, que habet in I loco quasi XXX iugera. Item Johannes Episcopus de Sceny IIII vineas; item Ambrosius Canonicus V vineas cultas, incultas II; item Paulus Canonicus II vineas; Wydou Canonicus I; item Canonicus Vytalis L iugera et X vineas; item Potov Decanus L iugera, vineas XXVII, et II in Gan, I in Laba, silvam quasi X iugera; item Bokot in Clety ad II aratra, in Berey ad I aratrum, terciam partem filio suo cum decimis dimisit; vineas habet XIII, terciam partem filio suo cum decimis, silvam in tribus locis, quasi X et VIII iugera. In villa Gan IIII mansiones, XXX iugera, vinee VIII culte, inculte V, silva in tribus locis quasi XX iugera, fenetum in tribus locis quasi VIII iugera. Item Johannes st Wosos in Chepel habent III vineas; Guza clericus in Keurusheg II vineas, Both Custos in Kysfoluud II vineas. In villa Chaba terram ad II aratra, vineas VII cultas, incultas IIII, silvam in IIII locis quasi VIII iugera, fenetum in II locis. Item filius Petri XX iugera, fenetum in II locis, silvas III iugera. Si vero aliqui de hijs, qui debent decimas Monasterio Sancti Martini, de cetero Ecclesie Albensi se subiecerint, vel Prepositus et Canonici Albenses aliquas possessiones predicto monasterio decimales titulo emptionis, vel donacionis, vel quocunque modo acquisierint, ipsi omnes Monasterio Sancti Martini decimas de eisdem possessionibus solvere teneantur. Vt igitur hec Regalis ordinacio tam nostris quam nostrorum successorum temporibus salva semper et in concussa permaneat, presentem paginam sub eodem tenore tam Ecclesie Albensi, quam Monasterio Sancti Martini concessimus sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus Magistri Bulsu Aule Regie Cancellarii et Geurien sis Prepositi. Anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXIX° Venerabili Roberto Strigoniensi, Reverendo Vgrino Colocensi Archiepiscopis, vacante Sede Chenadiensi, Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Gregorio Geuriensi, Cleto Agriensi, Briccio Wachiensi, Alexandro Waradiensi, Reynaldo Transsilvaniensi Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Vesprimiensi Episcopis existentibus, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Moyse Comite Palatino, Ladizlao Judice Curie nostre, et Comite Baachiensi, Ochuz Curiali Comite domine Regine, Dionisio filio Dionisii Magistro Tavarnicorum et Comite Zounukyensi, De

magistro Magistro Dapiferorum et Comite Posoniensi, Luca Magistro Pincernarum et Comite de Bors, Nicholao Magistro et Comite Agasonum, et aliis quam pluribus Comitatus et Magistratus tenentibus. Regni nostri anno XX° sexto.

(A pannonhalmi főapátságnak levéltárában őrzött ú. n. vörös könyvből 23. l.)

296.

Kálmán galicziai király és szlavoniai herczeg Don és Mátyás testvéreket bizonyos földnek birtokában megerősíti. 1220.

Colomanus Dei gracia Halicie Rex ac Dux Sclauonie vniuersis presens scriptum inspecturis salutem et omne bonum. Nouerint vniuersi tam presentes quam posteri, quibus scire expedierit, quod nos terram quandam exceptam de villa Thome, continentem ad quatuor aratra, quam Dominicus quondam Comes filiis Rugas, videlicet Don et Mathie contulerat, ab eis non abstulimus; verum cognita fidelitate ipsorum, terram supradictam eis possidendam, et suis heredibus contulimus; quam eciam per fidelem pristaldum nostrum nomine Polen certis metis assignari iussimus. Vt autem hec a nobis facta donacio obliuioni non tradatur, nec in irritum possit reuocari, presentem paginam sigilli nostri munimine concessimus roboratam. Datum anno ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo vigesimo nono; consensu et consilio omnium jobagionum nostrorum.

(Eredetio a Szent-Andrássy család levéltárában.)

297.

Ekly-i Althumonnak özvegye, az elhúnyt férje után hitbére fejében bírt Zakalus pusztát a győri káptalan előtt ifjabb fia Endrére átruházza. 1229.

Nos Comes Petrus de Peren Judex Curie Serenissimi et Magnifici Principis domini Sigismundi Dei gracia Romanorum Regis semper Augusti ac Hungarie, Bohemie etc. Regis memorie commendantes tenore presencium significamus, quibus expedit vniuersis, quod cum ob contradictoriam inhibicionem statucionis medietatis possessionum Ekly et Zakalos vocatarum in Comitatu Komaromiensi existencium Thomas filius Thome de Werehtiw Johannem filium Iwachon de dicta Ekly legitime euocacionis modum obseruando contra se Regiam in presenciam ad certum terminum in causam attraxisset (az ügynek tárgyalása „ad presentes octauas festi Beati Michaelis Archangeli“ elhalasztatván; János mint alperes részéről öt okmány felhozatik); „in quarum prima anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo octauo emanata habeatur, quod vxor Althumon de villa Ekly cum juniore filio suo nomine Andrea in ipsius Capituli Jauriensis accedens presenciam protestata fuisset; vt ipsa predium suum nomine Zakalus, quod maritus suus sibi pro dote sua reliquisset, filio suo dicto A. reliquisset soli in perpetuum possidendum.“ stb. Datum Bude 39° die octauarum festi Beati Michaelis Archangeli anno Domini M°CCCC°XX°II°

(Perényi Péter országbíró itélő levelének eredetie a budai k. kamarai levéltárban.)

A csaszmai káptalan bizonyságlevele, hogy Garmanus comes, s Pál és Gergely Ilyának fiai a Kamanchában fekvő zálogbirtok kiváltására nézve megegyezkedtek. 1229.

Nos Capitulum Chassmensis Ecclesie memorie commendamus, quod Comes Garmanus a parte vna, ab altera autem Paulus et Gregorius filij Ilya personaliter coram nobis constituti, idem Comes Garmanus quandam terram in Kamacha sitam prope Ecclesiam Beate Virginis iuxta aquam Kamacha ad ipsum ex parte dicti Pauli pro vigintiquinque marcis secundum tenorem litterarum nostrarum titulo pignoris deuolutam, quam idem Paulus in termino redempcionis deputato non redemerat, sicut in alijs litteris nostris exprimitur exinde confectis, resignauit et reliquit coram nobis amore cognacionis eidem Paulo; quinque marcis de propria pecunia et grauamine, quod intererat pro obmissione termini, relaxatis. De — — — — — quidem terra pro residuis viginti marcis ijdem Paulus, et Gregorius frater eiusdem, terram sufficientem ad quinque aratra cum sessione Ilya patris eorum in monte, et fundo vnius molendini in Kamacha, confessi sunt pignori obligasse Dominico filio ipsius Comitis Garmany, a data pressencium, videlicet a festo Beati Nicolay in decima reuolucione anni cum hijsdem viginti marcis coram nobis redimendam; ita videlicet, quod ante ipsum terminum ijdem filij Ilya, quecunque eis possibilitas affuerit, vel proximi eisdem, quorum causa interfuerit, facultatem hanc dictam terram cum predicta pecunia coram nobis redimendi (habeant); ipsa autem quinque aratra eidem Dominico in montibus, siluis, nemoribus et terris arabilibus complere tenerentur ijdem filij Ilya, sicut coram intercessit. Verum quia predictam terram nunc vacuam esse dixerit et desolatam, interuenit coram nobis, quod vtilitates et edificia, quas et que idem Dominicus super facie terre predicte medio tempore construxerit, post tempus vel terminum redempcionis eiusdem super eadem residendo, vsque ad anni

reuolucioncm, liberam habebit facultatem clara luce transferendi et vendendi alijs, si ijdem filij Ilya condigna estimacione prima comparare nollent vel non possent. Obligauerunt inter se ijdem filij Ilya ad expediendum dictum Dominicum proprijs laboribus et expensis ab omnibus, qui racione dicte terre insurgerent contra ipsum, vel eum molestare niterentur. Datum in festo Beati Nicolay anno Domini M° CC° XXIX°.

(Ráth K. és Rómer Fl., Győri Történelmi és Régészeti Füzetek, II. füzet Győr 1863. 290. l.)

299.

Oklevány az arbei püspökség javairól és jövedelmeiről. 1229.

Anno Dominicae Incarnationis 1229., Indictione III. mensis Februarii die 5. exeunte Arbi. Temporibus quidem domini Jacobi Teupolo Incliti Ducis Venetiarum, Dalmatiae atque Croatiae, et Jordani venerabilis Arbensis Episcopi, et Mag. Petri Egregii Comitis. Quoniam ab humanis mentibus cito delebitur, quod in scriptis non fuerit redactum; idcirco Ego Jordanus Arbensis Episcopus superius nominatus hoc scriptum recordationis fieri jubeo de terris et vineis et aliis jurisdictionibus mei Episcopatus et meae Ecclesiae Arbensis. Cum penitus ignorentur jura mei Episcopatus et meae Ecclesiae, de voluntate suprascripti domini Comitis et totius Communitatis Arbensis jurare feci tres clericos atque tres laicos, quorum nomina sunt haec: Ursus quondam Abbas Sancti Petri, Designa Archipresbyter, Stephanus Presbiter, Philippus filius quondam Fusci Judex, Julianus, atque Designa filius quondam Micali, ut secundum quod scirent, et a suis praedecessoribus audierunt, jura mei Episcopatus et Ecclesiae mihi probarent et demonstrarent.

Inprimis Designa Archipresbyter juratus dixit, se audiisse a suis praedecessoribus, quod locus ille, qui dicitur

Salbinus, positus juxta montem Sancti Damiani cum tota — — — locello, qui dicitur Potueto, et Pulveraria tota usque ad Lapirum, et vinea cum terra, quam tenet Andreas Potestas prope fontem Bonifacii, et totus mons de Sciro, et locellus, qui dicitur Catilla, totus positus prope ad Schirum, et totum Pluginum usque ad Drinduli, et locus, qui dicitur Campus de Pino, et terra de Vallicella, et terra tota de Portamo, et terra de Sassi, erant et extiterunt Ecclesiae Sanctae Mariae. Et vinea, quam tenet Ugolus frater quondam Prodani Episcopi de Lauro, ac quondam Episcopus Andreas eam tenebat, et eidem Archipresbyter in ea laboraverat; et vallis plana, et vinea uxoris quondam Lampridii de Bagnolo, et Gurgum quondam Catalella de Marano, et monticellus de Cupellago, quem tenet Madius Ginani, erant supradictae Ecclesiae, secundum quod audierat.

Stephanus sacerdos juratus dixit eo modo, sicut suprascriptus.

Designa dixit; addens praeterea, quod cum esset quartarius praedicti Prodani Episcopi, vendidit terram, in qua presbyter Drasimerus habet vineam in Sabuno; vinea Marinae Gerdussae; et vinea quondam Fanfognae, et vinea Bivaldi, et vinea Petri Buzolae, et vinea Cypriani Veglensis, et vinea Joannis Fligulini, et vinea Locave, et vinea filiorum Maltranae, et vinea Nicole Magnorelii, et vinea Joannis presbyteri de Bencina; audierat, quod cum vinea Drasigne Stanne, et vinea — — — fuerunt terrae Ecclesiae Sanctae Mariae, dicens se vendidisse locum, quem tenet Ragaza cum Episcopo Andrea, et cum Brugnolo quondam quartario; et vinea Madii Bertaldi, et vinea Calende, et pastinum Orient., et vinea Designae Vilzi, et vinea filiorum Lampridii Costizzae; audiverat, quod essent in terris suprascriptae Ecclesiae, quae omnes sunt in Galbano.

Philippus Judex juratus dixit, se audivisse a suo patre, et suis praedecessoribus, quod a via, qua venitur a monte Sancti Damiani, usque ad viam publicam, et inde eundo versus austrum usque ad vineam Sancti Petri, et vineam Cotopagne, totum fuit de quarto; et audiverat, quod vinea Vezoli suprascripta fuerat propria Ecclesiae Sanctae Mariae; et vinea uxoris Lampridii suprascripta simili modo; et Gurgium Vazatrichi, quod tenet Vitus Zadolini.

Designa iuratus dixit, se audivisse, ita verum esse, sicut suprascripti Designa et Stephanus dixerunt.

Julianus juratus dixit eodem modo, quod alii supradicti dixerunt; excepto de vinea et terra suprascripti Andreae, de qua nihil dixit.

Ursus juratus dixit, sicut alii suprascripti dixerunt.

De salinis positis in capite Comorcarii, suprascripti Ursus, Designa, Stephanus atque Julianus dixerunt, quod erant Ecclesiae Sanctae Mariae, quia Episcopus Andreas eas fecit, et Ecclesiae dimisit. Et dixerunt, molendinum positum prope monasterium Sancti Petri, cum tribus terris ibidem positis, cum terra una posita in Marano prope terras Duimi Brane, esse suprascripti Episcopatus; dicentes praeterea praenominati Ursus, Designa et Stephanus, quod torcular positum prope domum Perdae Cotroni erat Ecclesiae suprascriptae; addens idem Archipresbyter, se vidisse unum et alium Episcopum de eo reditus habuisse. Item suprascriptus Stephanus dixit, quod omnes vineae de quarto a 20 modiis superius debeant dare unum modium Episcopo. Item Designa Archipresbyter dixit, se vidisse habentes vineas de quarto dare unum utrem vini Episcopo Andreae.

Acta sunt haec coram his appositis testibus, Stephano Archidiacono etc.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 240. l.)

300.

Kálmán galicziai király és dalmatiai herczeg rendelete a spalatoi grófhoz. 1229.

C(olomanus) Dei gracia Dux Crobatie et Dalmatie Comiti Spalatino, nec non et omnibus populis eiusdem Ciuitatis salutem et graciam. Fidelitati vestre, qua Regie tenemini dignitati, firmiter precipientes mandamus, ut cum omnibus na-

uibus vestris, tam paruis quam et magnis, decenter apparati, dum nuncium ad vos miserimus, contra Domaldum inimicum Regis protinus in auxilium nostrum occurratis. Et de rebus eiusdem Domaldi nichil in vestram custodiam recipere presumatis.

(Carrara Ferencz, Archivio Capitolare di Spalato. 73. l.)

301.

II. Endre király a Garam melletti sz. benedeki apátságnak jobbágyait vámkedvezményekben részesíti. 1229.

A. Dei gracia Rex Hungarie omnibus, ad quos presens scriptum peruenerit salutem et omne bonum. Ad uniuersorum noticiam volumus peruenire, quod nos piis antecessorum nostrorum vestigiis atque statutis inherere cupientes, populos Ecclesie nostre de Gron in uilla Wduord constitutos, ab omni tributo, quod in ipsa eadem uilla deberent soluere, liberauimus. Ita tamen, quod in aliis locis, ubi tributa exigenda sunt, dimidiam particulam tributorum solummodo persoluant. Et ut huius rei series nullis unquam temporibus possit retractari, presentem paginam sigilli nostri munimine per manus Bulch aule nostre Cancellarij Geuriensisque Prepositi fecimus roborari. Anno Dominice Incarnacionis M° CC° XX° VIIII°

(Az eredeti után; Knauz, Magyar Sion II. köt. 287. l.)

302.

II. Endre király adománylevele Szebeszlavesz földéről Buheka és Mark testvérek számára. 1230.

(Andreae II. Regis privilegium donationale pro quodam Buheka et Mark super terra Szebeszlavesz in Districtu Thuroczensi existente, eisdem in concambium pro terra Nemti vocata, ac inter fluuios Sajó et Hango existente, pro fidelibus servitiis in exercitu contra Ruthenos praestitis, jure perpetuo data et collata elargitum.)

(A Beniczky család akkor még közös levéltárának Mattyasovszky László levéltárnok által 1794. Pribóczon készített lajstromából. A levéltár később a család ágai közt felosztatott; az említett okmányt azonban sem a czinkotai, sem a pribóczi ágnak részes levéltárában feltalálnom nem sikerült.)

303.

II. Endre király kézbesitési parancsa az esztergami káptalanhoz. 1230.

Andreas Dei gracia Rex Vngarie dilectis et fidelibus suis Capitulo Strigoniensi salutem et graciam. Fidelitati Vestre precipiendo mandamus, quatenus litteras nostras super facto fratris Johannis Magistri Cruciferorum Sancte Crucis de Strigonio, Comiti Barleo Castellano de Strigonio destinatas, per vnum ex vobis faciatis eisdem exhiberi; et quicquid idem visis ipsis litteris responderet, nobis rescribatis. Datum Bude die Dominico proximo ante octauas Omnium Sanctorum.

(Az esztergami káptalannak jelentéséből, mint alább 308. sz. a.)

Béla ifjabb király Franco és István, Berthold comes fiai számára II. Endrének Muthsa helységet tárgyazó adományát megerösíti. 1230.

Bela Dei gracia Rex, primogenitus Regis Hungarie, vniuersis pie in Christo uiuentibus salutem cum uere salutis augmento. Cum inutiles et superfluas perpetuitatum donaciones de uoluntate patris nostri Illustris A. Regis in irritum reuocaremus, fideles nostri Franco et Stephanus filij Bertoldi Comitis obtulerunt nobis priuilegium patris nostri super quadam terra in Comitatu Supruniensi, uidelicet uilla Muthsa, super quo ad nostram fuerant citati presenciam. Nos igitur considerantes racionabilem donacionis causam; presertim cum inter cetera, quibus idem Bertholdus Regi et Regno utilis et fidelis extitisse dinoscitur, idem per circulum anni extra Regnum cum sorore nostra ex mandato patris nostri in Thuringia una simul cum uxore sua in grauibus expensis et famosa conuersacione ad honorem tocius Regni commendabiliter laborauerit; filius quoque prenominati B. per sanguinis effusionem in servicio patris nostri de hac uita decedens graui condicione mortis fauorem Principis et Regni euidenter sibi comparasse perhibetur. Pro hiis, et aliis fidelitatis sue insigniis, quibus iugiter in seruicio patris nostri desudauit, et post ipsum filii eiusdem non minori deuocione nobis astiterunt; antedictam donacionem patris nostri non tantum non minorare, sed pocius augmentare decreuimus. Eapropter sepedictam terram expresse ad X aratra de consensu fratris nostri Illustris Cholomani Regis, et Principum nostrorum consilio pretaxatis fratribus F. et S. suisque heredibus perpetuo irreuocabiliter possidendam confirmamus. Anno Incarnacionis Dominice M° CC° XXX° Pous Magistro Tawarnicorum, Schak Dapiferorum, Michahele Pincernarum, Pousa Agasonum nostrorum Ma-

suis pertinencijs, cum nostro et villanorum consensu, uendiderunt prefato Preposito pro sex marcis argenti et dimidia perpetuo possidendam; cuius precium ab eodem Preposito coram nobis plenarie receperunt. Preterea est quedam terra in eadem uilla non partificata, de qua Prepositus habebit in porcione sua, quantum alij duo homines de uilla; cum autem contigerit eam partificari, equali gaudebit porcione, qua et alij duo homines in pratis et in pascuis, et in ripis, in montibus et in uallibus, spectantibus ad eandem uillam. Preterea predictus Prepositus habebit ante ecclesiam Sancti Mauricij duas mansiones, et duas plateas ad duo molendina edificanda, et duas mansiones in longum ripe. Preterea idem Prepositus habebit duo prata feneti circa Granam, et vnum ultra Granam. Est eciam supra Granam quoddam buscagium, de quo dictus Prepositus habebit tantam partem, quantam alij duo homines habent de uilla. Vt igitur hec coram nobis legitime acta perpetue firmitatis robur obtineant, ad peticionem uenditorum prefato Preposito litteras super hys concessimus testimoniales sigilli nostri munimine roboratas. Anno ab Incarnacione Domini M° CC° XXX° Datum per manus Magistri Benedicti Lectoris Strigoniensis.

A. B. C. D.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 288. l.)

307.

Az esztergami káptalan bizonyságlevele, hogy Endre Dautnák fia és testvérei a rokonuk Ponta után öröklött birtokot Deodatus kanonoknak eladták. 1230.

A B C D E

Thomas Prepositus Strigoniensis et eiusdem loci Capitulum omnibus, ad quos littere presentes peruenerint oracio-

es iu Domino. Wniuersitati uestre tenore presencium fieri olumus manifestum, quod Andrea filio Daut, et fratribus suis, ilicet Accincto presbitero, Deme, Chepano, Stephano, Opsa, ethmaro, Detrico, cognatis uero eoi undem Acus, Marcello io Petri, Micou, Gregorio et Dus de uilla Sagisidoud ab una arte; ab altera Deodato presbitero Canonico Sancti Georgij ram nobis constitutis; idem Andreas et prenominati fratres i confessi sunt terram quandam cuius lam hominis, scilicet gnati sui, nomine Ponta, qui caruit heiede, numero ad XXX gera, cum omnibus ad eandem terram pertinencijs, prefato cerdoti D. in perpetuum uendidisse pro duabus marcis arenti; de quibus uero XXX iugeribus terre duo iugera in eaem uilla pertinent ad fundum situm iuxta riuulum, qui wlgo enominatur *potok*, et sexdecim iugera a superioribus nemoris descendunt in uallem Blata, et in eadem valle per latitunem dictorum iugerum constat fenetum, ab altera uero parte ersus magnam uiam, que ducit ad Kemence, sunt duodecim gera, que protenduntur ad eandem Blata. Sepedictus autem ndreas, et alij prenominati fratres sui siue cognati, hanc uencionem de consensu suo et permissione factam tali condione firmauerunt, ut nullus de ipsis uel ipsorum successoribus eodem D. sacerdote posset reuocare, et idem D. sacerdos ndem terram, quibus uoluerit, siue suis heredibus, siue Ecesijs liberam potestatem conferendi absque ulla contradicone haberet — — — — uendendi nullam potestatem, nisi ndree et suis successoribus. Hys ita propositis sepedictus A. precio dicte terre plenissime sibi (satis)factum esse confes, una cum fratribus et cognatis supra nominatis a nobis stulauit, ut D. sacerdoti litteras super hoc concederemus stimoniales sigilli nostri munimine roboratas; quod nos femus anno uerbi incarnati M° CC° XXX° Datum per manus agistri Benedicti Lectoris Strigoniensis.

redetie börhártyán, melyről a káptalannak ép pecsétje hártyazsinegen függ, a budai k. kamarai levéltárban.)

308.

Az esztergami káptalannak jelentése II. Endre királyhoz a fe tebbi 303. sz. a. parancsnak tárgyában. 1230.

Excellentissimo domino suo Andree Dei gracia Illustr Regi Vngarie Magister Thomas Prepositus et Capitulum Stri goniense oraciones in Domino debitas et deuotas. Recep mus litteras Vestre Serenitatis sub hac forma.

Andreas stb, (mint fentebb 303. sz. a.)

Nos autem preceptis Serenitatis Vestre obedire, vt t nemur, cupientes, ad exsequenda premissa vnum ex nob ydoneum ad exhibendas litteras nostras Comiti Barleo des nare celeriter cura(uimus, qui) demum ad nos rediens nob dixit, quod idem Comes Barleo ipsam causam fratris Joha nis, Magistri Cruciferorum Sancte (Crucis de Strig)onio a ci stino Beati Martini Confessoris ad quindenas eiusdem d examine Vestri judicij sine debito decidendam — — — permanente duxisset perhemptorie prorogandam. Datum crastino Beati Martini Confessoris.

Kivül: Excellentissimo domino suo Andree Dei gra Illustri Regi Vngarie pro Johanne seruiente Comitis Barle crastino Beati Martini ad quindenas eiusdem diei.

(Az eredeti után Ráth Károly, Györi Történelmi és Régészeti Füzetel I. köt. 206. l.)

309.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy több sassini lakos ott a lébényi apátnak birtokot eladott. 1230.

Capitulum Geuriensis Ecclesie vniuersis quibus littere presentes ostendentur salutem in Domino. Vniuersorum noticie duximus insinuandum, quod Joachim filius Wasard, Cumpolth et Cothpan filij Pipule de uilla, que uocatur Moncha Sasuna, in nostra assistentes presencia confessi sunt, terram eorum patrimonialem in eadem uilla Moncha Saczuna ad quinque aratra sufficientem, et molendinum suum Abbati de Libun pro octo marcis argenti et dimidia uendidisse, que in nostra presencia eisdem sunt persolute; ihobagionibus uero Castri Musuniensis, Nicolao videlicet filio Macharie, et Zene pro Comite Ceken assistentibus et affirmantibus, quod eiusdem condicionis sint, qui libere terram suam possunt vendere. Et ut hoc firmum et stabile perpetuo possit permanere, peticionibus eorundem in presentem paginam fecimus annotari, et sigilli Capituli nostri munimine roborari. Anno Domini M° CC° XXX°

A B C D E

(Kivül egykorú írás.) Littere Capituli Geuriensis pro villa Sasun.

(Eredetie börhártyán, melyről hártyazsinegen a káptalan pecsétje függ; a mélt. b. Révay család levéltárában.)

310.

A veszprémi káptalan bizonyságlevele, hogy Schopa Boduennek fia, és István mester Murnak fia, Schakadat peres birtokra nézve barátságosan egyezkedtek. 1230.

A B C D

Capitulum Vesprimiensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Vniuersitati vestre litteris declaramus presentibus, quod Schopa filius Boduen, et Nicholaus, et Petrus ex una parte; (item) Stephanus magister filius Mur ex altera ad nostram accesserunt presenciam; et prenominatus Schopa coram nobis retulit, quod cum quandam terram — — — Schakadat a predicto Stephano uellet requirere; et super hoc a Colomano Rege pristaldum nomine Michaelem recepisset; et cum eundem Stephanum uoluisset coram Colomano Rege conuenire; Rex Colomanus commisit eosdem sentencie quorundam jobagionum, videlicet Andree Comitis, et Johannis filij Syrac, et Germani filij Thome iudicandos; predicti autem jobagiones intelligentns, quod predictus Stephanus non posset, nec deberet facere, quin prenominato Schope aliquam terram daret, iuxta sentenciam eorundem jobagionum iam dictus Stephanus dedit predicto Schope aliam terram diuersas metas a predicta terra habentem; et huic discussioni Schopa, et fratres eius Nicholaus et Petrus, et jojobagiones castri Simigiensis videlicet Stephanus et Marcellus, qui in hac parte iuxta predictum Schopam steterant, consenserunt; eciam dictam terram Schakadat reliquerunt predicto Stephano libere possidendam. Est autem terra, que data est in concambio, his metis designata: Incipit a Schakadat; et vadit ad orientem iuxta terram Thadei; et inde tendit ad fluuium, qui dicitur Cugmater; et inde protenditur ad Scheg; et inde exit ad terram Peterne, et intrat fluuium Vrman; et inde ascendit et vadit ad viam, per quam uenitur ad Culun; et inde descendit iuxta terram Martini et Gergij; et reuertitur ad Schakadat, vnde inceperat; et vltra Schakadat est p — —

Stephani. Ut autem contextus huiusmodi possit permanere stabilis, nec processu temporis, nec iniquorum perturbari calumpnia, ad instanciam — — — — dedimus pro testimonio presentes litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum Vesprimij per manus magistri Johannis Lectoris nostri, anno Domini M° CC° XXX° Reuerendo domino et patre nostro Bartholomeo Episcopo, Johanne Preposito, Salomone Cantore, Mathia Custode existentibus.

(Eredetie börhártyán, melyről a zsinegen függő pecsét már elmállott; a mélt. báró Révay család levéltárában.)

311.

A jurlei konventnek bizonyságlevele, hogy a Kezői nemesek elhunyt anyjuk hitbére és jegyajándékára nézve a Honi nemesekkel egyezkedtek. 1230.

Nos A. Prepositus et Konuentus Monasterij Beate Uirginis de Jurle vniuersis quibus expedit memorie commendantes significamus per presentes, quod Comite Dominico, Jonas, Mor et Jacobo filijs Mor nobilibus de Kezeu ab una parte, Benedicto et Bartholomeo filijs Emricy de Hon ex altera coram nobis constitutis, propositum extitit per eosdem, quod super causa, quam idem Comes Dominicus et fratres sui super dote et rebus parefernalibus domine Markeg matris ipsorum coram domino Episcopo Vesprimiensi mouere intendebant, et super rebus ipsorum a patre ipsorum eisdem relaxatis, cum ipsa domina deductis, quas in puericia ipsorum Dominicus omnino expendiderat, taliter per arbitrium proborum uirorum se dixerunt concordasse, quod ipse Benedictus ex uoluntate et permissione et consensu dicti Bartholomey fratris sui, ac vicinorum suorum, porcionem suam totam in possessione ipsum contingentem pro dicta dote et rebus parefarnalibus, ac pro rebu dictorum filiorum Mor, ipsis filijs Mor dedit, donauit et

assignauit perpetuo et inreuocabiliter possidendam. Datum in festo Beati Michaelis Archangeli anno Domini M° CC° (XXX°)

(Eredetie a Csepcsányi Codexben a m. akademia könyvtárának kézirati gyüjteményében.)

312.

Treguan trau-i püspöknek levele a spalatoi káptalanhoz, melyben Prodan kanonokot annak pártfogásába ajánlja. 1230. körül.

Viro venerabili et amico karissimo C. Dei gratia Spalatensi Archidiacono et ejusdem Ecclesiae Capitulo Treguanus permissione Divina Traguriensis Ecclesiae Minister humilis, eorum subditus et amicus, in vero salutari salutem. Universitatem vestram, de qua gero et gessi semper indubitatam fiduciam, rogandam duxi propensius et orandam, quatenus meorum obsequiorum intuitu, si qua sunt, vel vobis aliqualiter necessaria esse poterunt, Prodanum servientem nostrum, filium et concanonicum in jure beneficiorum, a benignitate vestra sibi misericorditer collatorum, manutenere, fovere et juvare dignemini, ut ipse vestro favore resistentibus valeat contraire optinendo concessa; et ego in hoc, qualiter me diligitis, valeam cognoscere, et Universitati vestrae serena semper voluntate gratiarum expendere rationes.

(Farlati Illyricum Sacrum IV. köt. 338. l.)

313.

Robert apát és a sz. Kozma és Damián spalatoi monostorának lekötelezése Guncel spalatoi érsek részére. 1230 körül.

Ego Abbas R. una cum fratribus meis omnibus per honorem Dei, et Sanctorum Martyrum Cosmae et Damiani Ecclesiae, promitto me obedientem Beato Dominio, et Spalatinae Sedis Archiepiscopo, et per omnia ejus mandatis stare justis et honestis. Obligo etiam me et meam Ecclesiam, una cum fratribus meis intuitu justitiae, et pro multo labore Spalatini Archiepiescopi, quod si Templares pro sententia contra ipsos data dominum Archiepiscopum appellaverint ad Curiam domini Papae vel Regis Hungariae, expensas sufficientes sibi dabo in eundo et redeundo. Et si necesse fuerit, in propria persona cum ipso vadam semper, donec negotium compleatur. Haec omnia me facturum super religionem meam cum fratribus meis promitto et confiteor bona fide, sine fraude et malo ingenio; et praesentem paginam bulla Capituli mei corroboravi.

(U. o. III. köt. 258. l. A templom rendüeket illető itéletet, melyre ezen okmány vonatkozik, lásd Farlatitnál u. o. III. 257. l.; és Fejérnél Cod. Dipl. III. k. 2. r. 198. l.)

314.

Ceken mosonyi várispán itélete egy mosonyi udvartelek tárgyában. 1231.

Anno ab Incarnacione Domini M° CC° XXX° I° Ego Ceken iobagio Castri Musuniensis et Curialis Comes uice Nicolai Comitis eiusdem Castri, notifico omnibus presens scriptum

316.

II. Endre király engedélye, hogy az esztergami káptalannak a Nicolin prépost által hagyományozott birtok átadattassék. 1231.

Andreas Dei gracia Hungarie Rex omnibus tam presentibus, quam futuris, litteras presentes inspecturis salutem et omne bonum. Ad uniuersorum tam presencium, quam posterorum noticiam presencium tenore uolumus peruenire, quod nos Regia liberalitate inducti, terram Sagv, quam fidelis noster Nicolynus Prepositus Ecclesie Strigoniensis ex nostra donacione possidebat, que antea ad castrum de Hunt pertinebat; et illam, quam ipse idem Prepositus a filijs Chepea pro quadam sumpma pecunie sue, in quibus ei illi remanserant, ordine iudiciario optinuerat; cum ipse N. Prepositus iter uniuerse carnis ingressurus, in ultimo testamento suo, non accepta a nobis licencia, nec nostro consensu et beneplacito inquisito, illas terras pro remedio anime sue Ecclesie Strigoniensi reliquisset, et nos easdem terras, sicut ad Regium Fyscum debebant de iure deuolui, ueluti possessiones illorum, qui sine herede solent decedere, a dicta Ecclesia recepissemus; tamen Regia pietate, sicut in primis est pretaxatum, inducti, tum recordatis fidelitatibus et seruicijs nominati Prepositi Ecclesie Strigoniensis, eodem iure cum omnibus suis pertinencijs, quibus ipse Prepositus possidebat, restituimus primam donacionem sepedicti Prepositi Regia auctoritate confirmantes. Vt igitur hec a nobis facta donacio salua semper et inconcussa permaneat, nec nostris unquam, seu nostrorum successorum temporibus ualeat retractari; presentem paginam dupplicis sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum anno Dominice Incarnacionis millesimo CC° XXXI° Regni nostri anno vicesimo octauo.

(Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 290. l.)

315.

II. Endre királynak adománylevele Izsák comes számára. 1231.

Andreas Dei gracia Rex Hungarie omnibus, ad quos littere presentes peuenerint, salutem et omne bonum. Ad uniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam tenore presencium uolumus peuenire, quod dilecto et fideli nostro Ysaac Comiti pro multiplicibus et fidelibus suis seruiciis, que nobis a puericie sue temporibus fideliter et deuote exhibuit, terram cuiusdam serui nostri, qui uulgo dicitur burhodo Hercego nomine, de uilla Zamard, qui sine herede decessit, et cognatis caruit, in Comitatu Sumugiensi sitam et liberam, super qua ipsum nullus legitime molestare poterat, ad viginti duo iugera, cum tribus uineis, quarum due site sunt in monte iuxta uineas Nicholay Comitis fratris Vgrini, tercia uero in ualle sita est, prope uillam Zamard; sibi et per eum heredibus heredumque suorum successoribus, iure perpetuo contulimus possidendam. Vt igitur hec a nobis facta donacio nullis umquam temporibus ualeat retractari, uel in irritum reuocari, sed semper salua et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam dupplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum anno uerbi incarnatj. M° CC° XXX° primo. Regni autem nostri anno XX° VIII.

(Az eredeti után a Hazai Okmánytár I. köt. 10. l.)

316.

II. Endre király engedélye, hogy az esztergami káptalannak a Nicolin prépost által hagyományozott birtok átadattassék. 1231.

Andreas Dei gracia Hungarie Rex omnibus tam presentibus, quam futuris, litteras presentes inspecturis salutem et omne bonum. Ad uniuersorum tam presencium, quam posterorum noticiam presencium tenore uolumus peruenire, quod nos Regia liberalitate inducti, terram Sagv, quam fidelis noster Nicolynus Prepositus Ecclesie Strigoniensis ex nostra donacione possidebat, que antea ad castrum de Hunt pertinebat; et illam, quam ipse idem Prepositus a filijs Chepea pro quadam sumpma pecunie sue, in quibus ei illi remanserant, ordine iudiciario optinuerat; cum ipse N. Prepositus iter uniuerse carnis ingressurus, in ultimo testamento suo, non accepta a nobis licencia, nec nostro consensu et beneplacito inquisito, illas terras pro remedio anime sue Ecclesie Strigoniensi reliquisset, et nos easdem terras, sicut ad Regium Fyscum debebant de iure deuolui, ueluti possessiones illorum, qui sine herede solent decedere, a dicta Ecclesia recepissemus; tamen Regia pietate, sicut in primis est pretaxatum, inducti, tum recordatis fidelitatibus et seruicijs nominati Prepositi Ecclesie Strigoniensis, eodem iure cum omnibus suis pertinencijs, quibus ipse Prepositus possidebat, restituimus primam donacionem sepedicti Prepositi Regia auctoritate confirmantes. Vt igitur hec a nobis facta donacio salua semper et inconcussa permaneat, nec nostris unquam, seu nostrorum successorum temporibus ualeat retractari; presentem paginam dupplicis sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum anno Dominice Incarnacionis millesimo CC° XXXI° Regni nostri anno vicesimo octauo.

(Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 290. l.)

377.

Bertalan veszprémi püspök bizonyságlevele Cherner, a kenesei templom kegyurának végintézkedéséről. 1231.

Bartholomeus Dei gracia Wesprimiensis Episcopus omnibus, ad quos presentes littere peruenerint, salutem in Domino Jesu Christo. Nouerint vniuersi, quod cum Spiritus Sancti gracia illustrante in ecclesia Sancte Crucis de Kenesa quedam altaria ad instanciam Chernerij, patroni eiusdem ecclesie, consecraremus, ibidem Chernerius idem recognoscens vitam presentem esse transitoriam et caducam; prout ipse prius in mente concepisse dicebat; accedente consensu et voluntate vxoris sue, de omnibus bonis suis, que ipse tunc temporis pacifice possidebat, taliter in nostra et multorum ibi proborum virorum existencium presencia ordinauit; ita videlicet, quod quedam pro remedio anime sue et parentum suorum contulit ecclesie memorate; quedam vero dedit vxori sue tam pro dote sua, quam eciam pro quadam summa pecunie, videlicet pro centum et quinquaginta marcis argenti, in quibus se sibi teneri dicebat pro eo, quod dictam summam pecunie expenderat in prosecucione suarum causarum; nec non eciam pro amore dicte vxoris sue, que sibi legitime copulata, et fidem seruans coniugalem ipsum semper deuocione debita pertractauit. Jam dicte igitur vxori sue, videlicet domine Dominice contulit medietatem cuiusdam predij sui nomine Golombuk, que iacet versus partem meridionalem, secundum quod publica transit strata per medium ville; cui eciam ibidem dedit boues ad vsum duorum aratrorum, et sex vineas, et quinquaginta porcos, et viginti homines inter seruos et ancillas, quorum nomina sunt hec; videlicet Mathus, Moguya, Zumbotka, Stephan, Jacob, Peturka, Mezov, Myxa, Zempch, Dardaz, Muta, Pusun, Zuga, Chekez, Johana, Nachteka, Johannes, Zalaas, Maria, Stephania cum duobus suis infantibus. De quibus omnibus nominatis vxor sua se esse contentam asseruit coram nobis et aliis viris discretis et honestis, videlicet Iwan Bano,

Laurencio tunc Comite nostro, Magistris Gerardo, Fauno, Petro, Gregorio Canonicis Vesprimiensibus, et aliis quam pluribus ibidem existentibus, qui intererant consecracioni altarium et disposicioni bonorum Chernerij nominatj. Ne igitur predicti Chernerij disposicio futuris temporibus valeat ab aliquibus in dubium reuocari, presentes litteras in testimonium rei geste conscriptas sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum apud Sanctam Crucem de Kenesa anno Domini M° CC° XXX° primo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a püspöknek pecsétje barna zsinóron függ. a budai királyi kamarai levéltárban.)

318.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele a Sebus comes és a pozsonyi várjobbágyok közti peres egyezkedésről. 1231.

A B C D

Thomas Prepositus Strigoniensis, et eiusdem loci Capitulum omnibus, ad quos littere presentes peruenerint, oraciones in Domino. Vniuersitati uestre significamus, quod constitutis in presencia nostra Sebus Comite ab vna parte, Bacha, Kotov, Jacob iobagionibus Castri Posoniensis pro se et pro alijs iobagionibus eiusdem Castri ab altera, mediante Martino filio Simonis de villa Volyan, qui se pristaldum Regis Bele esse dicebat, proposuit pristaldus, quod centum et sexaginta iugera terre in villa Gezt, et terra ad unum aratrum in villa Korosa, quas terras dicti iobagiones nomine iuris Castri ab S. Comite repetebant, et S. Comes hereditario iure ad se pertinere asserebat, per sacramentum ipsius S. Comitis sibi per sentenciam B. Regis svnt adiudicata; quod ijdem iobagiones ita esse professi sunt. Item proposuit pristaldus, quod terra ad unum aratrum in prefata villa Korosa, quam iobagiones

dicti Castri de eadem villa suam esse dicebant, et S. Comes hereditariam sibi esse asserebat, similiter per sacramentum ipsius, sibi contra illos per dictum B. Regem fuit adiudicata; quod Mortun de dictis iobagionibus pro se et pro suis sociis coram nobis constitutus ita esse professus est. Item proposuit pristaldus, quod terra ad unum aratrum in villa Teyed, super qua dicti Castri iobagiones S. Comitem impetebant, cum idem Comes euidentissima probacione suam esse demonstrasset, dominus Rex eandem terram sibi sine sacramento ipsius adiudicauit; quod predicti Castri iobagiones, qui pro se et pro suis sociis accesserant, ita esse asseruerunt. Ne igitur processu temporis super hys contra S. Comitem per prefatos iobagiones uel eorum successores calumpnia possit suboriri, ad peticionem S. Comitis, et pristaldi, ac dictorum iobagionum, litteras eidem S. Comiti concessimus testimoniales sigilli nostri munimine roboratas. Anno ab Incarnacione Domini M° CC° XXX° primo. Datum per manus Magistri Richardi Lectoris Strigoniensis.

(Eredetie bőrhártyán, a függő peesét elveszett, a budai k. kamarai levéltárban.)

319.

II. Endre király privilegiuma Belsa helység birtokviszonyairól Endre, Kun fiának számára. 1232.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Vnitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Quoniam sub ueritatis tytulo quandoque falsitatis subrepit cauillacio, rei geste seriem hominum didicit prouidencia litterarum testimonio confirmare. Ad vniuersorum ergo noticiam volumus peruenire, quod Andreas filius Cun, a Petro filio Kayl, et Preposito Dunsla, et Comite Kamino, consensu suorum fratrum, Johanne vi-

delicet et Wrchon Comitibus (igy), et filijs Bodun Comitis nec, non filijs Abrae et Serechimuz (igy), emerunt quandam terram nomine Belsa pro quatraginta marcis argenti, et pro terra ad quatuor aratra sufficiencia (igy), quam terram accepit Kaminus Comes, quia ad suam villam vicina iacebat; Petrus vero filius Kayl super prefatam habuit libertinum nomine Wrpus, quem cum duobus filijs liberauit; ita vt vbicunque vel quocunque vellent ire, haberent facultatem. Preterea nos dicto Andree pro suo fideli seruicio, quod nobis infra vel extra Regnum in legacione suis proprijs expensis exhibuit, in recompensacionem suorum fidelium scruiciorum, ad dictam terram addidimus quandam terram ad duo aratra, exemptam de terra Belsa, et de Ketenteu, et de Scina. Cuius terre prima meta incipit a termino ciuilis Bilsa, super viam, que transit lacum Egrys, et vadit ad uillam Scina, et inde tendit ad magnam viam, et de via sclapit per rura super monticulos ad Bolchart; inde descendit ad magnam viam, et est meta, que diuidit terra (igy) Bolchart et Socol; et inde vadit ad arborem, sub qua sunt mete; et inde diuidit terram Sceschphani ad unum aratrum; inde vadit per siluam, et venit ad viam, que ducit ad Eniske, et ibi est meta, et vadit ad rura, et est meta, et inde procedit sub curia Scech, et ibi est meta, et vadit retro ortum Scech ad pratum, et est meta; et vadit ad viam, que ducit ad fluuium Homad ad priorem metam. Pro qua nos peticionem vtriusque partis consencientes presentem paginam sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum per manus Wgrini Archiepiscopi et aule Regis Cancellarij. Anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° II° Roberto Strigoniensi Archiepiscopo, Wgrino Colocensi Archiepiscopis existentibus, Cleto Agriensi, Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Bezprimiensi Episcopis Ecclesias feliciter gubernantibus; Moyse Palatino Comite existente, Dyonisio Magistro Tauarnicorum, Ladizlao Judice aule Regis existente, Petro Comite Noui Castri, Edo Comite Posoniensi, Nicolao filio Burich Judice Curie Regine existente; alijs quam pluribus Comitibus existentibus, anno Regni nostri XXX.°

(A jászói konventnek 1384-ki „feria secunda proxima post Ascensionis Domini" kelt átiratából, melyet ugyan a jászói konvent 1393. „feria sexta proxima ante Dominicam Invocavit" ismét átírt; a budai k. kamarai levéltárban.)

320.

II. Endre király adománylevele, melylyel a fehérvári, csanádi, orodi és zarándi várakhoz tartozó azon földeket, melyeket fia Béla Miklós comestól elvont, annak ismét visszaadja. 1232.

Andreas Dei gracia Rex Hungarie vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Vniuersorum tam modernorum quam preteritorum noticie tenore presencium uolumus fieri manifestum, quod cum karissimus primogenitus noster B. Rex in disscussione perpetuitatum terras quasdam, castorum videlicet Albensis et Cenadiensis, Orodiensis et de Szarand, quas exceptas ab eisdem castris dilecto et fideli nostro Comiti Nicholao, fratri Vgrini, pro multiplicibus suis seruiciis contuleramus, ab eodem Comite abstulisset; nos suorum seruiciorum recordatj, que nobis tam in Regno, quam extra Regnum fideliter exhibuit ac indefesse, nolentes ipsum nostro carere beneficio; predictas terras, tam sibi, quam per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus, iure perpetuo restituimus possidendas; et in possessiones earundem terrarum ipsum per fidelem hominem nostrum Moys de uilla Alberti fecimus introduci. Prima meta terre Zuld a castro Albense excepte incipit ab oriente, et tenet metam cum terra Dama; inde protendens tenet metam cum agasonibus; exinde uadit et tenet metam cum terra Chak, cuius nomen Medwed; et inde egrediens tenet metam cum terra Vrusey cum cocis Regis; inde uero ab occidente tenet metam cum terra Tymar; inde egrediens ab aquiloue, et iuxta terram ciusdem N. Comitis cundo appropinquat ad aquam, que uenit de Dobos. Metas uero terrarum Tymar et Zabaca ad distinccionem parcium describere non possumus, eo quod cum Cruciferis et aliis habent metas circumquaque communes, et quilibet suam per sortem possidet porcionem, scilicet eadem sorte, qua ad predictum castrum tempore nostro pertinebant; residuum terrarum iamdictarum concessimus possidendum eidem. Residuum eciam terre Boyanca, de qua Gre-

gorio Comiti filio Basilei contulimus, eidem N. Comitj permisimus possidendum; que terra circumquaque tenet metam cum Cruciferis, excepta tamen terra, quam emit a Comite Moys. Prima autem meta Bissenorum de castro Cenadiense excepte incipit ab oriente, tenet metam cum terra Seryan; exinde tenet metam cum terra Potkerequ; inde uero cum terra Laurencij; exinde autem cum terra Degur; inde uero egrediens appropinquot terre Comitis eiusdem, cuius terre nomen Pon; exinde tenet metam cum terra Suran. Prima uero meta terre Pon; ab oriente tenet metam cum terra Degur; inde vero tenet metam cum terra Jara; inde autem tenet metam cum populis Roancensis Ecclesie, scilicet cum uilla Sceploc, Zoth, et Suran. Item prima meta Teluky; tenet metam cum terra eiusdem Comitis, cuius nomen Sceuleus; inde ab australi parte tenet metam cum iobagionibus eiusdem castri; inde progrediens tenet metam cum terra Markys; inde egrediens tenet metam cum terra eiusdem Comitis, cuius nomen Beu; et inde tenet metam cum terra vdornicorum (igy); et inde uenit ad terram Tymar; et inde redit ad predictam terram Sceuleus. Item prima meta terre dicte Beu incipit ab oriente, tenet metam cum terra Laba; et inde egrediens tenet metam cum terra vdornicorum Covth nomine; inde peruenit ad terram eiusdem Comitis; inde uadit et tenet metam cum populis Seba Prepositj, et uadit ad terram iobagionum castri, que vocatur Beuu, et ibi habet cum ipsis communem resideuciam; et inde reuertitur ad priorem metam. Item prima meta prenominate terre Laba; ex oriente tenet metas cum terra Szuza; inde tenet metam cum terra Teka, que uocatur Laba; inde tenet metam cum terra Beu; inde ad aquilonem uadit et peruenit ad terram supradictam Zuza. Item prima terre Anascchund a castro Orodiense excepte; tenet metam cum iobagionibus castri, que eciam Anazchund uocatur; inde tenet metam cum terra Petri, cuius nomen Bobos; inde uadit iuxta terram Bobos ad occidentem; et inde declinat ad aquilonem, et uadit usque terram Posorogh; et inde separatur et redit ad orientem, ubi tenet metam cum terra Ochyz, que vocatur Szor, et uadit ad terram iobagionis castri, qui vocatur Cyzar, cuius terre nomen Szor. Item prima meta terre Zerhet a castro Szarand excepte; incipit de Crisyo ex oriente, tenet metam cum terra Vosian; et

inde uadit ad meridiem, et habet metam terream sub piro; inde tenet metam cum terra Bata sub monticulo, qui uulgo *holm* dicitur; et inde egrediens ad terram Bug; inde ab occidente tenet metam cum terra Ysaac, ab aquilone uero tenet metam cum terra Michaelis, et inde egrediens transit Crisium; inde autem egrediens super Solfuca peruenit ad Lusukevreu; inde tenet metam cum terra Vlma, et inde per terram Scep peruenit ad Zunna, et ibi cadit ad medium Crisij; et inde egreditur, superius peruenit ad Yciafucara; et inde uenit ad Lehudfoka; et inde ad Chekafoka; et inde ad Keurus; inde uero ad Ludylevscekura; inde ad Perafoca; et exinde ad montem aureum; et inde uadit ante cimiterium, et peruenit ad priorem metam. Et super eandem terram sunt sex mansiones piscatorum castri, quos contulimus Episcopo Waradiensi, qui terram non habent, nec quantum curia et domus ipsorum possunt occupare. Item prima meta terre Craco; ab oriente tenet metam cum terra Elec; et inde pergit ad terram Chomud, que similiter Craco dicitur; et inde uadit ad terram Ynok, que eodem modo Craco dicitur; inde ab occidente tenet metam cum terra Resuga; et inde cum terra fabrorum Regis, que uocatur Kesey; et inde peruenit ad terram Koyan; et inde reuertitur ad priorem metam. Item prima meta terre Alba; ex oriente tenet metam cum terra Kendkut; et inde egreditur ad terram Opus; inde vero egrediens iuxta terram Opus, uadit ad terram Episcopi, que uocatur Kupa; et inde uadit ad terram Boy; inde uero uadit ad terram Dingonog; et inde tenet metam cum terra Riva; et inde cum terra Resuga; et inde peruenit ad priorem metam. Vt autem hec a nobis facta restitucio nullis unquam temporibus valeat retractari, uel in irritum reuocari, sed salua semper et inconcussa permaneat, ad argumentum maioris cautele, presentem concessimus paginam dupplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratum. Datum anno gracie M° CC° XXX° II° Regni autem nostri anno XX° nono.

(Az eredeti után Véghelyi Dezső a Hazai Okmánytárban I. köt. 11. l.)

321.

Dénes nádornak ítélete Péter Móricznak fia, és Pc fia közt. 1232.

Dionisius Dei gracia Palatinus vniuersis pr tum inspecturis salutem in uero salutari. Notum fi presentibus et futuris, quod Petrus filius Mauricij, Poth ad nostram asciuit presenciam, agens cont forma: quod omnes populi ad Poth pertinentes, extranei de Theutonia suo adiutorio uenientes, i strum nomine Pordan irruentes dampnum ei ducer carum intulissent. Contra hec Poth respondens ho negauit; asserens non suam vim, nec extraneam a tulisse, nec consilium ipsius in talibus fuisse. Vtriu partis responsione audita, testimonio legitimo Pe tori (igy) suam assercionem jussimus comprobare mino assignato; in quo Petrus personaliter non sed homo ipsius accedens, testes, quos debuit, no litteras uero Regis attulit hunc modum continentes

Nos A. Dei gracia Rex Hungariae precipir nostro fideli Palatino; quatenus Petrum iudicio n pnes, quia in nostro est negocio constans in nos Regni prouidendo; sed adhuc iudicata testimoni permittas.

Nos utem ordine iudiciario ipsum P. decern mansisse, sed ad domini Regis preceptum distulir dum Regis personam viueremus. Rege ergo Strigoni

remansisse, et Poth iustificatum sentenciauimus. Idem autem Petrus super Poth nomen infidelitatis imposuerat, in quo amplius non fecit mencionem, nec potuit lucidare. Petrvm ergo conuictum omnino, Poth autem libere et honorifice iustificatum decreuimus, accepto circa nos residencium consilio et consensu. Et vt hoc perpetue scripture uiuacitate roboretur, presentem pagiuam eidem concessimus dupplicis sigilli nostri munimine; pristaldo nostro Doch fratre Pauli de Scunda in hac causa mediante. Anno Gracie M° CC° XXX° Ij°

(Eredetie börhártyán, a fejér selyem-zsinóron függő pecsét már lemállott; a mélt. b. Révay család levéltárában.)

322.

Gyula szlavoniai bánnak itélete Pukuri Marczell és Abraham comesek, s Dursan és érdektársai közt. 1232.

Jula Banus tocius Sclauonie et curialis Comes Regie (így) vniuersis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presens scriptum inspecturis salutem et omne bonum. Vniuersitati vestre declaramus, quod cum coram nobis inter Comites Marcellum et Abraham de Pukur et totam cognacionem eorum ex vna parte, et inter Dursan, Comitem Martinum, Deucher et Wlchie filios Radeuan ac Comitem Hodos et eorum cognacionem ex altera parte quedam causa super quadam terra, que Topolouec nuncupatur in Pukur habita fuisset ventulata, cum conseusu nostro ad pacem peruenerunt, tali tamen condicione, quod si altera pars iterato litem remoueret, CC pensas alie parti persolueret; terram tamen supradictis Comiti Dursan et fratribus suis in pace dimiserunt possidendam. Prima meta huius terre incipit ex parte orientali in quodam monticulo, cuius nomen est Babinagorycha; inde versus meridiem quandam viam transeundo descendit ad siluam Rauen; inde

tendit ad aquam Pukur, vbi quidam duo riuuli cadunt in ipsam; inde per cursum ipsius venit ad aquam Mlaka, per cuius meatum eundo intrat iterum in Pukur; hinc per descensum aque Pukur in magno spacio descendit ad fluuium Pucrutz, qui cadit in ipsam Pukur, et vbi est meta terrea; inde per meatum eiusdem Pukur longe in commetacione terre Toide et Retzlan venit, vbi fluuius Zdenichnit intrat in Pukur; inde vero tendit contra Zdenichnit, in bono spacio venit, vbi fluuius Racouez cadit in ipsum; inde ad caput eiusdem, ibi est meta terrea in silua magna Rauen; inde ad plagam occidentalem per multas arbores cruce signatas venit ad siccam Mechenicam; abhinc eundo ad septemtrionem per metas et signa in arboribus posita tendit ad fluuium Gradinouecz, et ibi est meta terrea; et exiens de Gradinouecz vadit per campum versus eandem plagam in quandam vallem, et illa tendit ad fluuium Bucouecz, et ibi est meta terrea, per cuius decursum intrat in aquam Mechenica, per quam superius eundo venit, ubi fluuius Dobouecz cadit in ipsum Mechenicam, et per ipsum Dobouecz dirigitur sursum usque ad vadum Rigibrod dictum; inde per viam tendit versus orientem supra montem, est meta; et per eandem viam directe in bono spacio cadit in fluuium Radmis, ibi eciam est meta; transitque fluuium Radmis, in eadem via venit ad caput cuiusdam vallis; et de capite ipsius tendit ad caput alterius vallis Clopetnik nominate; inde per viam et siluam, per arbores crucesignatas quandam viam magnam in paruo spacio saliendo, reuertitur ad priorem metam; et terminantur. Ad huius autem rei confirmacionem presens scriptum sigillo nostro munitum contulimus. Ad hec pristaldus Bani Daniel vocatur, pristaldus nobilium nominatorum Cacanus Comes terrigena de Cus. Anno gracie M° CC° XXX° secundo.

(A pozsegai káptalan egykoru átiratából, mely eredetiben a mélt. hg. Batthyányi család körmendi levéltárában őriztetik.)

A budai káptalannak bizonyságlevele, hogy István Mournak fia és Pet Potnak fia, Demeter mesterrel annak 600 girányi követelése tárgyában egyezkedtek. 1232.

A B C D E F G H I K L

Vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis Budensis Ecclesie Capitulum salutem in Domino salutari. Que geruntur in tempore, ne labantur cum tempore, sollers hominum adinuenit prudencia, ut scripture testimonio perempnentur. Hinc est, quod ad uniuersorum noticiam tam presencium quam futurorum harum tenore uolumus peruenire, quod Stephanus filius Mour, et Pet filius Pot in nostri presencia constituti dixerunt uiua uoce, quod contra Magistrum Demetrium pro expensis ab ipso D. Cepano filio Cepani quondam Comitis Palatini, qui filiam ipsius D. sibi matrimonialiter copulauerat factis, in sexcentis marcis remansissent ordine iudiciario ; et cum non haberent unde soluere, quandam uillam ipsorum nomine Chun, communem cum Abbate de Lybyn dato utiliori concambio ipsi Ecclesie, scilicet medietatem uille Curtuel, cuius media pars prius dicte Ecclesie fuerat, ex consensu Abbatis et Conuentus, quod concambium Leonardus Abbas predicte Ecclesie ex bona uoluntate sua et fratrum suorum factum esse, uiua uoce asseruit, pro dicta summa pecunie integraliter ipsi D. et eiusdem successoribus iure perpetuo possidendam concesserunt, omni iuri et accioni tam ipse Abbas et Conuentus, quam dictus S. et P. super ipsa uilla sponte et uoluntarie renunciantes; ita quod siue in presencia iudicis secularis seu ecclesiastici querimoniam proposuerint, eisdem audiencia nullo modo prebeatur; si autem aliquis extraneus contra predictum D. super ipsa uilla Chun agere uoluerit, dictus S. et P. super his respondere tenebuntur. Istud ciam nolumus preterire silencio, quod quamuis ipsa uilla Chun non ualeat summam pecunie nominate; tamen Magister D., uolens

agere misericorditer cum eisdem S. et P., et detractoribus remouere materiam malignandi; preter relaxacionem debiti, quod ijdem S. et P. dicto D. tenebantur, eis persoluit centum marcas, quas sepedictus S. et P. integraliter recepisse sunt confessi. Vt igitur huius cause series in nostri presencia fine debito terminata, salua semper et inconcussa permaneat, testimonium fidei presentem concessimus paginam sigillo Capituli roboratam. Anno Dominice Incarnacionis millesimo CC° XXX° II°; Johanne Cantore, Jonata Custode, Augustino Decano, Thoma Comite, et ceteris fratribus existentibus.

Eredetie bőrhár tyán, melyről a káptalan pecséte hártyazsinegen függ, a budai k. kamarai levéltárban.)

324.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Mihály Baladnak fia a Zolouk nemzetségből, Kynus berényi birtokát Balázsnak a veszprémi főegyház udvarbírájának eladta. 1232.

Omnibus in Christo renatis presentibus pariter et futuris presentem paginam inspecturis Albensis Ecclesie Capitulum salutem in Domino. Noscat tam presens etas, quam futura posteritas, quod anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo trigesimo secundo Michaele filio Balad de genere Zolouk ex una parte, et Blasio Curiali Comite Ecclesie Vesprimiensis ex altera in nostra presencia constitutis; idem Michael dixit viva voce, quod terram suam, seu porcionem terre sue, quam in territorio ville Kinus Beren vocate hereditario iure habet, sicut inferius exprimetur, vendidisset, et tradidisset Capitulo Ecclesie Vesprimiensis pro quinquaginta marcis prius numeratis et receptis ab eisdem coram nobis, jure perpetuo possidendam. Specificaciones autem locorum hujus terre sunt tales; scilicet in predicta villa Kinus Beren juxta ecclesiam Sancti Georgij in uno loco sunt terre sessionales ad centum

iugera; item in altero loco ab alia parte eiusdem ecclesie ad occidentalem partem versus puteum Gyruskut vocatum, in uno loco adiacet terra fimata ad centum et decem iugera, et ibidem iuxta puteum predictum adiacet fenetum sufficiens ad duodecim falcastra; item in tercio loco trilag vocato, in uno loco adiacet terra arabilis ad duo aratra in parte orientali; item in quarto loco adiacet major pars terre campestris eiusdem ville Kinus Beren; item quinto loco sylva Hygmuguy vocata adiacet in spacio unius aratri. Item assumpsit antedictus Michael, quod si aliquis pro eadem terra contra Capitulum Wesprimiense litem mouerit, ipse vel heredes sui tenentur expedire. Et ne series talis vendicionis aut empcionis aliquo unquam tempore per calumpniam quorundam malicioso-rum hominum possit in irritum reuocari, nostris introseruimus litteris testimonialibus. Ecclesie nostre Michaele Preposito, Myke Custode, Sylvestro Decano, Gallo Succentore existentibus.

(A székesfehérvári káptalannak 1281-ki átiratából, a veszprémi káptalan levéltárában.)

325.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Tamás Osl comesnek fia bizonyos követelése tárgyában a Churt nemzetségbeliekkel egyezkedett. 1232.

Capitulum Jeuriensis Ecclesie vniuersis presens scriptum intuentibus salutem in salutis largitore. Vestra noueri-vniuersitas, quod Tomas filius Comitis Oslu ex una parte, Martinus, Nicholaus filii Viruntonis, Georgius, Ipolitus et Georgius filii Thome de Ysobur, et villani Ennd de genere Churt ex altera, in nostra professi sunt presencia, quod Thomas dictus eos pro terra Ennd, et pro destruccione predii sui ad presenciam Dionisi Palatini mediante pristaldo nomine Declip

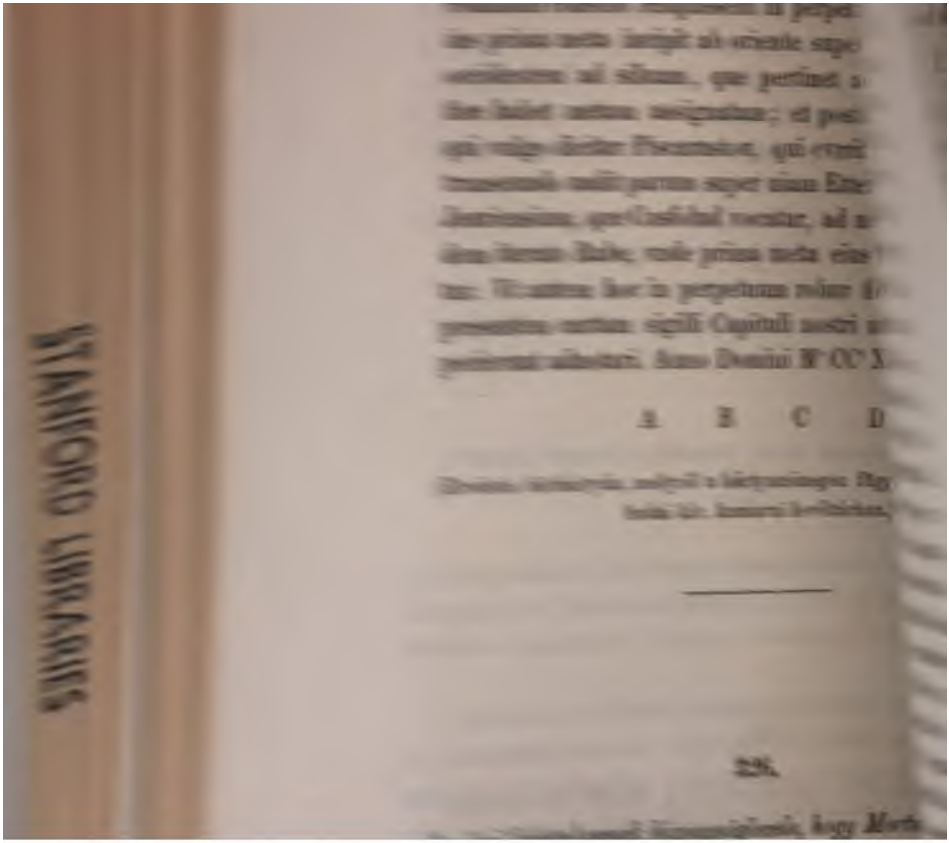

stofol et Laurycz iam dicti, sub testimonio et voluntate domini Vgrini Colocensis Archiepiscopi quandam terram, que Bedech et Terpycz nominatur, terram dico tam in campo, quam in siluis, sed in campo, que coli potest, ad triginta aratra protenditur, Iwanka filio Abraham pro quinquaginta marcis vendiderunt, et iam dictas L marcas omnino receperint. Cuius terre prima meta incipit in zelemen, et subtus z elemen est puteus, qui vocatur *kenezkuta;* et inde descendit contra meridiem iuxta terram Drusko, et pervenit ad locum, vbi riuulus Papugh cadit in Cirkonik, a parte orientis sub *fenesberch;* et per eandem aquam Cirkonik descendit contra meridiem, et peruenit ad vnum riuulum, vbi idem riuulus cadit in eadem Cirkonik, et ibi terra Drusko finitur, et commetatur terre Abraham jobagionis castri; et a parte meridionali iuxta terram dicti Abraham ascendit ad vnum *berch*, et per eundem *berch* ascendit ad vnum montem, et in summitate montis est arbor, qui vocatur *harast;* et inde descendit ad occidentem, et peruenit ad Palespotoka; transeundo Palespotoka peruenit ad vnam siccam vallem; et inde ascendit ad occidentem, et peruenit ad vnam viam; et inde vergit ad aquilonem, et in magno spacio eundo peruenit ad zelemen, et per illum zelemen tendit ad occidentem iuxta terram Abraham prenominati in magno spacio, et ibi cadit in magnum potok; et per eundem potok descendit ad septemtrionem, et cadit in Pukur; et per eandem aquam Pukur descendit in magno spacio, et iuxta Suoysam montem ascendit ad aquillonem, et perueniet ad magnum zelemen, vbi commetatur terre magistri Jule, et per eundem zelemen tendit ad orientem, et ibi perueniet ad primam metam. Vt autem hec vendicio rata et firma permaneat, presens scriptum sigilli nostri munimine fecimus roborari. Actum anno gracie M° CC° XXX II° mense Aprili; Georgio Cantore, Syka Custode, Pethe Decano et alijs quampluribus existentibus. Datum per manus Thome Lectoris Quinque-Ecclesiensis.

(A pécsi káptalannak 1248-ki átiratából, mely a főm. hg. Eszterházy család levéltárában őriztetik.)

327.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Strochona bizonyos birtokát Hoholt comesnek eladta. 1232.

A B C.

Capitulum Wesprimiensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Nouerint vniuersi, quod Strochona in nostra constitutus presencia asseruit, quod de terra sua quandam partem, et siluam Comiti Hoholt pro L marcis uendidisset, quam Rex Henricus eidem cum fratribus suis sub priuilegio suo munitam dederat, et dictus (igy) Hoholt terram, quam emit, cum metis assignauit. Prima meta incipit a fossa, que est inter aquam Lyboam et Muram; inde tendit superius ad Muram, et per Muram vadit ad insulam eiusdem Mure, in qua erat domus drusinie, et eandem insulam circumiacet vada Mure non fluens; et inde tendit superius ad Muram usque ad Hochsu quendam locum; et inde iterum vadit ad septemtrionalem partem usque ad fluuium Lyboam; et inde transiens Lyboam tendit superius iuxta siluam Hetes ad montem Wald, et ibi est meta de terra, et superius ad occidentem remanet Strochone, inferius uero per aquam ad orientem remanet Comiti Hoholt; et ibidem de monte transit per nemus Hetes, et tendit ad fluuium Lyndua, et ibi in insula est meta de terra; et inde transit per dictum nemus ad aliud fluuium Lindua; inde per campum tendit ad metam proprie terre Comitis Hoholt, et ibi terminatur; coram nobis sic sunt professi. Dixerunt eciam, quod dictus Hoholt primitus metam iuxta terram eorum habuisset. Vt autem ea, que acta sunt in nostra presencia firmiter permaneant; super hoc litteras concessimus nostras sigilli nostri munimine roboratas. Datum Wesprimij per manus Magistri Johannis Lectoris, anno gracie M° CC° XXX° IJ° Reuerendo domino et patre nostro Bartholomeo Episcopo, Cazmerio Preposito, Johanne Cantore, Mathia Custode existentibus.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalan pecsétje vörös-zöld selyem zsinóron függ, a budai k. kamarai levéltárban.)

328.

A Garam melletti szent benedeki konventnek bizonyságlevele, hogy Joahun barsi várjobbágy Tu'machban lévő birtokát rokonainak eladta. 1232.

Laurencius Abbas et Capitulum Monasterij Sancti Benedicti de Grana omnibus fidem Catholicam professis, quibus presens pagina patuerit, salutem in salutis actore. Ad uniuersorum noticiam tam presencium quam posterorum harum tenore uolumus peruenire, quod quidam ex jobagionibus Castri Borsiensis nomine Joahun cognatis suis, Giliano uidelicet, Woceh, et Munchur, uendidit terram suam hereditariam in villa Tulmach iacentem, ad unum aratrum et dimidium sufficientem; et ab ore pristaldi sui, scilicet Suche de Bors didicimus, certis metarum monticulis distinctam, et ab omnibus conterminalibus suis secure sequestratam cum assensu omnium jobagionum castri, pro quatuor marcis argenti perpetuo iure possidendam; super hoc Paulo jobagione atque Curiali Comite sepe dicti Castri judice indubitanter existente. Quas quidem marcas memoratas uenditor coram nobis pleniter accepit. Ut igitur huius uendicionis forma, empcionisque series, salua semper et inconcussa permaneret, ad peticionem utriusque partis diligentem presentes concessimus litteras in argumentum ueritatis conscriptas, Abbacialis atque Capituli sigilli munimine in perpetuum roboratas. Anno Incarnacionis Dominice M° CC° XXXIJ° Datum per manus Jacobi tunc temporis huius loci Magistri.

(Eredetie bőrhártyán, melyről az apát és a konvent pecsétje sárga-kék zsinóron függ, a budai k. kamarai levéltárban.)

329.

Stana özvegy házát Traubon Treguan püspöknek eladja. 1232.

In Christi nomine Amen. Anno Nativitatis eius MCCXXXII. decimo kalendas Madii Indictione vero V.; existente Tragurii Treguano venerabili Episcopo, Stephano inclito Comite, Judicibus Casotto et Luca Theodosii, in praesentia testium inferius legendorum actum est hoc. Ego siquidem Stana uxor Petrisse — -- — — pronomine cum filiis meis profiteor et protestor accepisse a te domino Episcopo memorato viginti perperos nomine pretii pro domo, quae fuit nominati viri mei; quam tibi, tuisque successoribus vendidi perpetuo possidendam cum omni introitu et exitu, atque cum omnibus pertinentiis, quas dicta domus circa se dignoscitur habere. Sita autem est dicta domus juxta illam domum, quam Venna obtulit Beato Laurentio; nomine vero concambii unum passum de terra longum, et amplum apud pinum. Tali quidem tenore nominatam domum tibi, tuisque successoribus vendidi, ut liberam habeas potestatem de ipsa juxta velle tuum faciendi; et si aliquis te de ipsa infestaverit, ego cum natis meis debrigare tenebor.

Huius autem rei testes sunt : Urso Archidiaconus, Innocentius Presbyter, Theodorus Rugia et Helias filius Mathei.

Et ego Johannes Traguriensis juratus Notarius et Sancti Laurentii Canonicus vocatus ab utraque partium, et rogatus a praefata cum filiis Stana praesens instrumentum scripsi, et consueti signi munimine roboravi.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 338. l.)

330.

II. Endre kirdlynak bizonyos sójövedelmet tárgyazó adakozása a perndi apátság számára. 1239.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas tercius (igy) Dei gracia Ungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex, Abbati et Conuentui Sancte Margarete de Pernou Cisterciensis Ordinis, et eorum successoribus in perpetuum. Per presens scriptum cunctis nunc et imposterum facimus manifestum, quod cum nos, pro nostri nostrorumque predecessorum ablucione peccatorum; Ecclesie uestre contulerimus mille zuanos, in Woswar a salinariis annuatim circa festum Sancti Joannis Baptiste, in prima uia sine omni contradiccione, diminucione et dilacione persoluendos jure perpetuo; Comiti de Woswar, quicunque fuerit, ediccione Regali iniungentes, quod si dictos sales salinarij soluere recusarent, Ecclesie ipsi ad recipiendum auxilium amministret; et iuxta transaccionem, que inter venerabilem patrem dominum Jacobum Prenestinum Electum, Apostolice Sedis Legatum ex una parte, et nos ex altera intercessit, hanc dantes uobis et uestris successoribus libertatem, ut omnes predictos sales libere et absque ulla contradiccione et molestacione nostra uel aliorum, absque cuiuslibet prestacione tributi, ad usus uestros retinere possitis. Ut autem hec nostre concessionis et libertatis pagina robur perpetue obtineat firmitatis, contra quam scienter non ueniemus, nec contra alia priuilegia monasterio uestro a nobis aut predecessoribus nostris indulta, Regio sigillo eam uolumus communiri; statuentes, ne nos aut nostrorum aliquis successorum, uel aliquis alius contra ea quicquam audeat attemptare, uel ei ausu temerario contraire. Datum per manus Reuerendi Vgrini Colocensis Archiepiscopi, aule nostre Cancellarij, anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° III° Indiccione VI. kalendis Octobris. Venerabili R. Strigoniensi Archiepiscopo existente, Cleto Agriensi, Gregorio Geuriensi, Briccio Waciensi, Bartholomeo Wes-

primiensi, Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Reynaldo Transsiluano, Bulch Cenadiensi, Benedicto Waradiensi Episcopis existentibus, Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Dionisio Comite Palatino, Demetrio aule nostre Curiali Comite et Baciensi, Nycolao filio Borz Supruniensi, Latislao Musoniensi, Petro fratre Marcelli Nytriensi, Stephano Bichoriensi Comitibus; Nycolao Magistro Tawarnicorum et Comite Posoniensi, Mauricio Dapiferorum, Michaele Agasonum, Bagin Pincernarum Magistris, et alijs quam pluribus Comitatus tenentibus, Regni nostri anno XXX.°

(Eredetie bőrhártyán, melyről a király nagy pecsétje sárga-zöld selyemzsinóron függ, a főmélt. hg. Batthyányi család levéltárában.)

331.

II. Endre király Miklós nádornak 1226-ki ítéletét megerősíti, melylyel a pannonhalmi szolgáló népeknek tartozásait szabályozta. 1233.

Andreas Dei gracia Hungarie Rex vniuersis Sancte Matris Ecclesie filijs tam presentibus, quam futuris, presentem paginam inspecturis salutem in domino Jesu Christo. Quoniam temperata nostri temporis, nostri regiminis clausulis circumscripta, et ordinem et tutelam a nostro expectant patrocinio, venerabilis Vrias Abbas Ecclesie Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie ad nostram accedens presenciam, quoddam nobis obtulit instrumentum super debitis et seruicijs populorum suorum, confectum a dilecto et fideli nostro Nicolao filio Borchy, tunc temporis Comite Palatino et Comite Soproniensi, et tanquam vir discretus et prouidus, ac imposterum precauens, a nobis instanter postulauit illud idem instrumentum in perpetuum confirmari; cuius nos honestis ac legitimis peticionibus ex consensu filiorum nostrorum, et jobagionum nostro-

rum consilio communi volentes satisfacere; instrumentum supradictum Regia auctoritate confirmamus, et ad stabilitatis cautelam firmioris de verbo ad verbum in presenti pagina iussimus annotari. Cuius tenor talis est:

Nicolaus Dei gracia Palatinus stb. (mint fentebb 279. szám alatt.)

Nos autem ad abundaciorem rei euidenciam et fidei cautelam amplioris, vt presens confirmacio super debitis et seruicijs supranominatis populorum Ecclesie antedicte, Regia liberalitate juste ac legitime facta nullis vnquam temporibus calumpnia vel obliuione mediante in irritum possit reuocari, sed salua semper et inconcussa permaneret, presentem concessimus paginam duplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo XXX° IIJ° Regni autem nostri anno XXX°.

(Eredetie börhártyán a király függő pecsétje alatt a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

332.

II. Endre király a pannonhalmi apátságnak az atyja III. Bélától nyert sójövedelmét megerősíti és bővíti. 1233.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas secundus Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Servie, Rame, Lodomerie Rex, viris religiosis Abbati et Conuentui Monasterii Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie et eorum successoribus in perpetuum. Per presens scriptum cunctis nunc et in posterum facimus manifestum, quod inclite recordacionis dominus Bela, pater noster, misericordie prouocatus affectu, tres naues saliferas liberas contulit ad sustentacionem fratrum ibidem Deo seruiencium; ea uidelicet libertate priuilegiatas, ut ab ipso salisfodine loco usque ad predictum montem Pan-

nonie, tam per aquam, quam per terram nemo de salibus in illis tribus nauibus delatis tributum exigere, uel aliqua alia dampnifica exaccione audeat eos impedire. Et nos postmodum, quorum interest, non solum paterne hereditatis, sed eciam esse Christianitatis heredes, eandem elemosinam a patre nostro collatam eidem Monasterio, sub eiusdem libertatis tenore perpetuo confirmamus. Et quia in ipso loco salifodine predictum Monasterium Beati Martini minus libere consueuerat predictos sales accipere, et a salifodinariis uel aliis super ipsis salibus multimodis exaccionibus fatigari, eo quod libertas ipsa Monasterio uestro concessa in priuilegio patris nostri minus plenarie erat expressa; de nostra largicione eidem Monasterio expressiorem concessimus libertatem: Ut predicte naues Sancti Martini per omnia eam libertatem habeant, quam Bistriensis et Orodiensis Ecclesiarum naues habuerunt. Quam collacionem et libertatam a patre nostro, et a nobis Monasterio uestro concessam, nunc et in futurum ratam habemus, et ex certa sciencia confirmamus; promittentes per nos nostrosque successores, ea omnia obseruare, que superius sunt expressa, et in priuilegiis iuris similiter continentur. Et iuxta composicionem, que inter dominum Jacobum Electum Prenestinum, Apostolice Sedis Legatum ex una parte, et nos ex altera, prouide intercessit, hanc damus uobis et uestris successoribus libertatem: Ut de predictis salibus ad usus uestros teneatis tantum, quantum Prelatus uester in anima sua dixerit salinariis nostris; ceteri uero, uel pars ipsorum, cum uobis fuerint persoluti, libere et absque ulla contradiccione et tributo in domo uestra, sub sigillo salinariorum nostrorum et Prelati uestri, qui pro tempore fuerit, deponantur, depositique seruentur usque ad octauas Sancti Stephani Regis; et tunc ab illo die usque ad Natiuitatem Beate Virginis Marie faciemus uobis solui argentum pro salibus, quos tunc apud uos habetis, pro quolibet timino salium aquaticorum octo marcas. Et, si in illo termino nos aut salinarii nostri sales ipsos non emeremus, et uobis et Ecclesie uestre argentum secundum estimacionem predictam non solueremus; extunc omni tempore omnes illos sales libere in proprium usum Ecclesie uestre percipiatis, et uendatis iuxta uestre arbitrium uoluntatis; et omne lucrum, quod deberemus nos, uel alius Rex, qui pro

tempore fuerit, uel ipsi salinarii inde percipere, totaliter cedat in usus Ecclesie uestre, nec a salinariis ueteribus uel nouis, aut aliis personis, permittemus uos aliquo modo molestari, nec nos ipsi molestabimus, quin possitis, quidquid uobis placuerit, facere semper de salibus ipsis, ex quo in dicto termino non fuerit uobis pecunia persoluta. Idem dicimusde secundo termino, uidelicet, quod a festo Beati Nicolai usque ad festum Beati Thome Apostoli pro salibus, quos in domo uestra apud uos habebitis sub sigillo salinariornm, et Prelati uestri, faciemus uobis solui argentum secundum estimacionem superius annotatam; quod si factum non fuerit, uolumus, quod idem fiat, quod in casu superiori de salibus primi termini dictum est. Argentum uero, quod uobis faciemus persolui, erit in bonis frixaticis, uel in argento, cuius decima pars comburetur. Vt autem huius nostre confirmacionis, et concessionis, et libertatis pagina robur perpetue obtineat firmitatis, contra quam scienter non ueniemus, nec contra alia priuilegia Monasterio uestro a nobis, aut a predecessoribus nostris indulta, Regio sigillo ea uolumus communiri; statuentes, ne nos, aut nostrorum aliquis successorum, uel aliquis alius, contra ea quidquam audeat attemptare, uel ei ausu temerario contraire. Datum per manus Reuerendi Vgulini Colocensis Archiepiscopi, et aule Regie Cancellarii, anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° III° Indictione VI., kalendis Octobris. Venerabili Roberto Strigoniensi Archiepiscopo existente, Cleto Agriensi, Gregorio Jauriensi, Briccio Waciensi, Bartholomeo Vesprimiensi, Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Renaldo Vltrasiluano, Bulchv Chenadiensi, et Benedicto Waradiensi Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Dionisio Comite Palatino, Demetrio aule nostre Curiali Comite et Bachyensi, Nicolao filio Bors Supruniensi, Latisslao Mussuniensi, Petro fratre Marcelli Nitriensi, Stephano Bichoriensi Comitibus, Nicolao Magistro Tawarnicorum et Comite Posoniensi, Mauricio Dapiferorum, Michaele Agasonum, Bagyn Pincernarum Magistris, et aliis quam pluribus Comitatus tenentibus, Regni nostri anno tricesimo.

A pannonhalmi főapátságnak levéltárában őrzött ú. n. vörös könyvből. V.ö. II. Béla királynak adakozását tárgyazó 1192-ki okmányát fentebb 115. sz.a.)

333.

II. Endre király megerősíti a választott birák által Urias pannonhalmi apát, s annak jobbágyai és népei közt ezeknek szolgálatairól hozott itéletet. 1233.

Andreas Dei gracia Rex Hungarie vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem et omne bonum. Cum Regie intersit Maiestatis de statu omnium Ecclesiarum in ambitu sui Regni existencium diligenti sollicitudine uigillare; precipue de earum cura ac prouisione debet esse sollicitus et attentus, que ad ejus solius personam nullo medio pertinere dinoscuntur, et quicquid de earum statu arbitrorum sentencia racione previa ordinat et diffinit, ne processu temporis aliquo casu emergente possit infirmari, auctoritatis sue munimine inconcussam eis debet tribuere firmitatem. Eapropter presentis etatis et future posteritatis noticie volumus eluccescere, quod cum inter Vriam Abbatem Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie ex una parte, et jobagiones ac populos eiusdem Ecclesie ex altera, discordia fuisset exorta; utrisque partibus pro suo grauamine nobis instanter conquerentibus, ut iusticia et ueritas nobis pateret per effectum, uiro sancte conuersacionis, Magistro Enoch, fratri uidelicet Ordinis Predicatorum a nobis, et Magistro Cognoscenti Canonico Strigoniensi, Capellano domini Jacobi Prenestini Electi, tunc temporis Regni nostri Legati ex parte ipsius, inquisitoribus super premissis constitutis, prout in ipsis tam ex parte Abbatis, quam jobagionum et populorum suorum tamquam in arbitros et compositores extitit compromissum, arbitrium ipsorum iustum et honestum approbantes, ac per omnia commendantes, sicut in litteris eorundem diligenter perlectis contineri inspeximus, auctoritate Regia duximus confirmandum. Quarum tenor talis est:

Cum Patre stb. (mint alább 340. sz. a.)

Nos igitur tam ad peticionem Abbatis supradicti, quam jobagionum et populorum suorum instanciam, hanc nostre

confirmacionis paginam dupplicis sigilli nostri munimine fecimus commniri. Datum ab Incarnacione Domini anno millesimo ducentesimo XXX° III° Regni autem nostri anno XXXI°

(Eredetie bőrhártyán, a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

334.

Béla ifjabb király a borsmonostori apátságot Sydan helység birtokában megerősíti. 1233.

Bela Dei gracia Rex, primogenitus Regis Hungarie, omnibus Christi fidelibus salutem in vere salutis largitore. Cum Monasteria in Vngaria constituta multum indigeant sollicitudine Regalis prouidencie; maxime talium, qui mundo ignoti, solummodo viuunt Deo, oportet possessiones vel ex nostra donacione, vel ex beneplacito aliorum in elemosynas assignatas diligenti prouidencia custodire; quia in custodiendis illis retribucio multa. Hinc est, quod vniuersis tam presentibus, quam futuris tenore presencium volumus peruenire (ad noticiam), quod cum Monasterium Dominici Bani de Monte in honorem Sancte Marie terra quadam Sydan nomine sub eodem Monasterio sita nimis indigeat, et hoc patri nostro illustri, Andree Dei gracia Regi Hungarie per Abbatem et fratres Ecclesie eiusdem fuisset declaratum; et pariter inde virorum condescendens peticionibus religiosorum, terram dictam exceptam a castro Soproniensi, pro remedio anime matris nostre contulisset; idem Abbas et fratres ad nostram accedentes presenciam, super collacione patris nostri confirmacionem priuilegij nostri sibi, imo Ecclesie humiliter et diligenter postularunt indulgentem (?). Nos igitur, et anime matris nostre, prout possumus, miserentes, et peticionibus dictorum Abbatis et fratrum satisfacere volentes, super dicta terra eollacionem patris nostri Ecclesie dicte confirmamus. Cuius terre prima meta incipit ab occidente, et tenet metam cum eodem Mona-

sterio; inde vadit inferius juxta aquam Rebche, et tenet metam cum terra Bajka a parte septemtrionali; inde vadit versus orientem juxta eandem terram, et incipit tenere metas cum terra Prescina, que eciam est terra Ecclesie eiusdem, ubi sunt tres mete capitales, prima meta predicte Baka, secunda Prescina, et tercia Sydan; inde incipiendo tenere metas cum supradicta terra Prescina vadit versus partes meridionales, et venit ad arborem magnam pomiferam, sub qua eciam sunt tres mete itidem principales, prima Prescina, secunda Tiuan et Boeffia, tercia Sydan; inde incipit metas tenere cum terra Tiuan, et vadit ad villam secundam Tiuan; inde ascendit montem, et vadit ad vineam Borotey, et de eadem vinea descendit in vallem quandam Ablanch nomine, ubi itidem sunt tres mete capitales, prima meta Tiuan, secunda Tumind de Ferreo Castro, tercia Sydan; inde incipit tenere metas cum Tumind in eadem valle, et ad occidentem versus idem monasterium, vallis autem illa diuiditur ita, quod Borsbaniensis occasionem terre sue ad terram Sydan transferre non possint, neque terra Sydan ad Borsuanienses; inde reuertitur meta ad idem monasterium, vbi inchoata fuerat, videlicet ad Vigna potoka, et in eodem potok sunt tres mete, prima Chedenka, secunda predicti Monasterij, tercia Sydan, et sic terminantur. Preterea eciam omnes collaciones alias eidem Monasterio Dominici Bani a patre nostro racionabiliter et honeste factas, tam in liberis denarijs, quam in cybrionibus, vel in tributo, nostro confirmamus priuilegio. Vt autem collacio patris nostri nullis vnquam temporibus reuocetur, sed per confirmacionem a nobis factam Ecclesie eidem salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam sigilli nostri munimine roboratam. Datum per manus Mathie Zagrabiensis Prepositi aule nostre Cancellarij anno gracie millesimo ducentesimo trigesimo tercio; Dyonisio Palatino existente, Pous Magistro Tauarnicorum, Andrea filio Seraphin Dapipherorum, Pronsa filio Solum Agasonum, Belud filio Osl Pincernarum nostrorum Magistris existentibus.

(III. Endre királynak 1291-ki megerősítő okmányából Hevenessy kézirati közt LIX. köt. 428. l.)

335.

IX. Gergely pápa a jádrai érseknek meghagyja, hogy a Jadrában lévő sz. grisogoni apátság ellen támasztott panaszok ügyében eljárjon. 1233.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri... Archiepiscopo Jadrensi, salutem et Apostolicam benedictionem. Fraternitatis tue litteras benigne recepimus, et que continebantur in eis intelleximus diligenter, sollicitudinem tuam, quam te in executione mandatorum nostrorum habere didicimus, plurimum in Domino commendantes. Sicut enim predicte littere continebant, cum dudum recepto super reformatione morum et correctione excessuum subditorum tuorum, presertim incontinentie vitio laborantium, ab Apostolica Sede mandato, ad executionem ipsius procederes, prout decuit, reverenter, associatis tibi dilectis filiis M. Archidiacono, C. Archipresbitero, et G. Primicerio Jadrensibus, contra... Abbatem Monasterii Sancti Grisogoni et Passerenum Presbiterum Jadrenses, publice infamatos de ipsorum excessibus, sollicite veritatem inquirens, tot et tantis eos plenos flagitiis invenisti, quod pudori referentibus et audientibus sunt horrori. Idem enim Abbas, ut de aliis suprascriptis excessibus taceatur, sicut equus et mulus, in quibus non est intellectus, non minus patenter quam imprudenter, totum in lapsum carnis dampnabiliter se effundit, iumentis insipientibus comparatus, ad instar eorum in stercore computrescens, et quasi non sibi propria culpa sufficiat, ut suas culpas efficiat aliorum, fiatque anima sua pro animabus illorum, eos in suprascriptis iniquitatibus confouendo, duos filios suos monachos, vel verius demoniacos, et alios impudicos, quasi testes sue incontinentie, circa se retinet, qui tabernas armati et prostibula frequentantes, committunt rapinas, presbiteros verberant, auferunt spolia, ludunt ad aleas publice in plateis, excommunicati celebrant, immo verius, quantum in eis est, officia Divina prophanant, mandata Ecclesie Romane contempnunt, nullam agunt

penitentiam de commissis, et satisfacere congrue cuidam vulnerato ab eis et spoliato presbitero contradicunt. Preterea dictus Abbas, interni luminis splendore privatus, quasi passus mentis exilium, prudenter, prout convenit, non attendens, quam magnum sit Eucharistie Sacramentum, quod secundum Apostolum manifestatum est in carne, iustificatum in spiritu, apparuit angelis, predicatum gentibus, creditum Deo, assumptum in gloria, et quod non nisi puro corde, mundis manibus et contritione devota offerenda est hostia salutaris, nec inter celestes cibos et panes laicos devota veneratione discernens, nocte sancta Nathalis Domini nephandis actibus depravatus, dicta missa cum quibusdam subscriptis monachis solempniter, bibit nectar, et iterum post calices, quamquam nullatenus dormivisset, sollempnia celebravit. Iniecit quoque manus publice in Ecclesia in quemdam presbiterum temere violentas, qui eum ad presentiam venerabilis fratris nostri . . . Absarensis Episcopi a nobis delegati citabat, turpiter in terram proiectis citationis litteris, quas ei abstulit violenter, et excommunicatus ad mandatum ipsius Episcopi, pulsatis campanis, per totam civitatem Jadere nuntiatus non abstinuit, nec abstinet a Divinis: sed ad maioris iniquitatis cumulum et ecclesiastice discipline contemptum, ascitis sibi excommunicatis predictis, cantando discurrit cum mitra et baculo per plateam. Denique cum dictum Monasterium tamquam vinea gratiosa in spiritualibus et temporalibus florere consueuerit ab antiquo, nunc per ipsius Abbatis incuriam, immo culpam, adeo est in utrisque collapsum, et collabitur incessanter, quod vix unquam adiciet, ut resurgat. Jam enim in ipso monasterio vix religionis vestigia remanserunt, unusquisque graditur post desideria cordis sui, indifferenter omnes utuntur carnibus, dormire in dormitorio simul nolunt, et alia multa committunt enormia, que sunt a monachali modestia penitus aliena. Prefatus vero presbiter Passarenus de periurio, adulterio etiam in ecclesia dampnabili presumptione commisso, furto et sacrilegio, ac multis aliis criminibus legitime est conuictus. Et licet ad correctionem eius intenderis diligenter, ipse tamen, licet correctionis et humilitatis signa pretendens, solito insolentior est effectus, et excommunicatione notatus, amicis et propinquis ad se vocatis, missam contemptis Ecclesie clauibus, cantare solempniter non

expauit. In quibus omnibus . . . Traguriensis Episcopi dicitur esse manus, qui pretextu cuiusdam rescripti a nobis ad ipsum in communi forma obtenti, in quo de premissis aliqua mentio non habetur, Abbatem et alios supradictos absoluit. Ad hec cum olim quibusdam suggerentibus intellecto, qnod quedam in partibus Dalmatie false littere fuerant sub nomine nostro confecte, tibi dederimus in mandatis, ut inquisita super hoc diligentius veritate fabricatorem earum pena canonica castigares: tu mandati nostri diligens executor Abbatem Sancti Michaelis Jadrensis Diocesis, de quo suspitio habebatur, et eundem Episcopum Traguriensem, qui erat de falsitate bulle nostre gravissime infamatus, propter quod fuerat ab officio Pontificali remotus, et adhuc falsas sub nostro nomine non erubescit litteras fabricare, ad tuam presentiam citavisti; quorum alter, Abbas videlicet, valetudine prepeditus nec venit, nec misit; alter vero, Episcopus scilicet, etsi ad partes tuas venerit, presentiam tuam tamen adire contempnens, seditionem contra te maximam concitavit; quare quid in premissis agendum sit edocere per nostras litteras postulasti. Licet igitur coactionibus in ferendis dignitati deferri debeat et persone, quia tamen nonnulle sunt culpe, in quibus culpa est relaxare vindictam, mandamus, quatenus, si premissis veritas suffragatur, Episcopum Traguriensem et alios superius nominatos suspensos ab omni officio et beneficio ad nostram venire compellas presentiam, meritorum suorum stipendia recepturos; ad correctionem Conventus predicti monasterii Sancti Grisogoni iuxta mandatnm Apostolicum processurus; Contradictores autem etc. Nullis litteris obstantibus a Sede Apostolica impetratis, plenam de processu tuo non facientibus mentionem. Datum Laterani III. Nonas Decembris, Pontificatus nostri anno septimo.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 74. l.)

336.

IX. Gergely pápa ugyanahhoz ugyanazon ügyben. 1233.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Jadrensi, salutem et Apostolicam benedictionem. Quia omne caput languidum et omne cor merens a planta pedis usque ad verticem sanitatem non habet, ut prophetica vox testatur; non est mirum, si membra capite languescente languescunt, et ad subditos derivatur corruptio Prelatorum, cum canes muti, non valentes latare, que evomuisse debuerant, amplexantur, et ea publice non erubescant committere, que laici expavescerent exercere. Presentata siquidem nobis tua petitio continebat, quod cum ad Monasterium Sancti Grisogoni tue Diocesis, adiunctis tibi viris prudentibus, accessisses visitationis officium impensurus, ibidem ipsum Monasterium invenisti a malitia habitantium in eodem spiritualiter et temporaliter esse collapsum. Nam . . . Abbas et nonnulli monachi eiusdem loci, demoniacis cedentes insultibus, bona monasterii memorati multipliciter dilapidant et consumunt, et nullis artati limitibus, statuta regularia non observant, ducentes vitam Deo et hominibus displicentem. Iidem quoque, qui carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifixisse debuerant, undique per lupanaria vagis pedibus discurrentes, relaxant frena claustralis observantie in omnem desiderii libertatem, ita, ut iam universis sacre religionis cultibus abiuratis, de Christiano nomen, de monacho solum habere habitum videantur; necnon, licet pro violenta iniectione manuum in quemdam presbiterum excommunicationis nexibus sint astricti, Divina celebrare vel prophanare potius non verentur. Cupientes igitur fetorem de Sanctuario Domini penitus amoveri, mandamus, quatenus personaliter ad locum dictum accedens, et habens pre oculis solum Deum, corrigas et reformes ibidem tam in capite, quam in membris, que correctionis et reformationis officio noveris indigere. Contradicto-

res etc. Datum Laterani III. Idus Decembris Pontificatus nostri anno septimo.

(Theiner u. o. I. köt. 75. l.)

337.

Dénes nádornak itélete azon perben, melyet Poth, Pothnak fia, Péter Móricznak fia és bíntársai ellen Hubi és Menhart helységeknek feldulása miatt indított. 1233.

Dyonisius Dei gracia Comes Palatinus vniuersis presens scriptum inspecturis salutem in salutis auctore. Presentibus et futuris tenore presencium volumus fieri manifestum, quod Poth filius Poth Petrum filium Mauricij et viginti unum homines ad ipsum pertinentes ad nostram asciuit presenciam pro destruccione duarum villarum eius, quas supradictorum hominum adiutorio destruxerat. Villarum autem, que destruxerat, nomina sunt Hubi et Menhart. Petrus autem et sui, tribus terminis assignatis per pristaldum, coram nobis comparere neglexerunt; quarto tamen termino accedentes, ipse P. ad formam pacis super hac causam (igy) inter se proponendam nos rogauit, et ita factam inter se conuencionem tandem nobis retulerunt: Vt Petrus Poth Comiti quadraginta tres marcas in festo Sancti Georgij in loco Jauriensi ita suscepit persoluendas, quod si de facta conuencione resiliret, in omnibus acquisitis per Poth remaneret; qui factam conuencionem dirrumpere non hesitavit. Petrus uero sepedictus super Poth notam infidelitatis in prima littera imposuerat, pro quo commisso eidem Poch honorifice reum se reddidit, pro falso uerbo se inclinans. Sed quia toti conuencioni postmodum obuiauit, ad nos fecimus citari iterato, nec aliqatenus uoluit comparere. Ipsum ergo pro conuicto in omnibus supradictis, Poth uero iterato iustificatum secundum tenorem iudicij habemus. Petrus eciam in ducentis marcis prius in sua lite

remanserat, ad quas soluendas terminum quadruplicem assignauimus, in quibus neutiquam satisfecit. Et in tot causis multiplicibus, et pristaldi nostri uerbere conuictus, noluit sue cause et nostro honori in aliquo prouidere, pristaldo nostro Both de Scunda huic cause mediante. Et vt hec scriptuarum (igy) uiuacitate memorentur, presentem paginam super hijs concessimus duplici sigilli nostri munimine roboratam. Hoc autem non proponimus omittendum, quod estimacio dampni uillarum destructarum sunt marce VI cente. Datum anno gracie M° CC° XXX° III°

(Eredetie bőrhártyán, melynek sárga selyemzsinóron függött pecséte lehullott, a mélt. báró Révay család levéltárában.)

338.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy a Cholt nemzetség emberei Cholnuk helységet Endre comesnek, Farkas fiának, és rokonainak eladták. 1233.

Vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis Albensis Ecclesie Capitulum salutem in Domino. Cunctorum discrecioni duximus intimandum, quod anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° IIJ° accesserunt ad nostram presenciam Vata Comes filius Vata, Hrmurich filius Jula, Stephanus filius Chepan, Gutharth frater eiusdem Stephani, Dyonisius filius Martini, Martinus frater eiusdem Dyonisij, de genere Cholt ex una parte, et Comes Andreas filius Forcos de villa Huigman cum suis cognatis Hab videlicet, Comite Oltus, Naney, Zonuch, Martino filio Myka, Nicolao, Fedur filio Moys, Nicolao, Jacobo, Saul et Salamone, Ombud, Gumb, Symone ex altera, viua voce asserucrunt, quod terram suam, que iuxta villam Huigman continetur de villa Cholnuk, que wlgo Wathacholnuka nuncupatur, cum suis pertinencijs vendidissent Comiti Andree

prefato et suis cognatis pro LXV marcis argenti, quam sibi jure hereditario pertinere dicebant, perpetuo possidendam. Et dum super hoc litteras nostras testimoniales pars vtraque peteret, quidam duo homines superuenientes, Budel videlicet Comes, et Centurio Latorum (igy) Bacciniorum Regis, super tercia parte terre predicte Vate predicto et cognatis suis contradixerunt, dicentes eandem porcionem sibi pertinere. Et dum talis controuersia inter eos occurreret, duas partes terre eiusdem Vata supradictus et cognati ipsius Comiti Andree prefato, quod si eam posset emendare nulli alij preter Andream Comitem et suos cognatos vendere possent, iuxta tamen estimacionem predictam, videlicet super premissam summam pecunie Andreas et sui cognati XX et duas marcas dare tenerentur; et sic eciam tercia parte terre supranominate potiri possint. Nec hoc eciam sub silencio pretereundum esse putamus, quod Comes Andreas XI marcas, Naney tres, Zoruch duas, filij Myka quatuor, Hab Comes cum duobus filijs XI, Oltus quatuor, Fedur cum fratre suo quatuor, Ombud cum fratribus suis quinque marcas persoluerunt. Et terre eiusdem, vt pars vtraque dicit, ex parte orientali commetaney sunt predicti homines de villa Huigman, usque dum tendit ad partem meridionalem; de plaga vero occidentali populi Abbatis de Catpan; et de septemtrione villa Mechcud, populi Ecclesie de Demus; et postea villa Cheny, populi Strigoniensis Ecclesie; et sic eadem terra adiungitur supradicte ville Huigman, et est vndique metis veteribus stabilita. Vt igitur huius rei series rata ac stabilis in perpetuum possit permanere; ad peticionem partis vtriusque nostris confirmamus litteris testimonialibus; Ecclesie nostre Mychaele Preposito, Myka Custode, Siluestro Decano existentibus, Cantoria vero vacante.

Verum quia iuxta verbum sapientis, quanto iuniores sunt homines, tanto perspicaciores et magis ingeniosi; ideo ad recludendam omnem viam malicie, que in litteris nostris testimonialibus propter sigilli defectum posset euenire, de communi consilio et consensu domini Bele quarti, secundi Andree filij, Illustris Regis Hungarie, litteras, que hactenus non fuerant sigillate, decreuimus sigillandas; et quia tenorem presencium litterarum verum esse cognouimus, easdem sigillo nostro fecimus in perpetuum confirmari. Anno gracie

M° CC° XXX° VIII° Michaele Preposito, Martino Cantore, alio Martino Custode, Siluestro Decano existentibus.

(A győri káptalannak 1416-ki átiratából, mely a budai k. kamarai levéltárban őriztetik.)

339.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Okuz bán Miley és Lengyel helységekben lévő földeit több ottani birtokosnak eladta. 1233.

A B C

Capitulum Wesprimiensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Nouerint vniuersi, quod Ocuz Banus in nostra constitutus presencia asseruit, quod terram de uillis Miley et Lengel uendidissent hominibus de prefatis villis existentibus, quorum nomina sunt hec; de uilla Miley partem terre filiis Luthart, Moch et Both, partem vero filijs Rede, Bych, Jacob, Sydou; de uilla vero Lengel Geur barbato et filijs Nurch, Petro et Herney cum omnibus fratribus eorundem. Et hi emerunt; cognatis suis se emere posse non fatentibus, quia magnus Ocuz pater dicti Ocuz Bani emerat de predictis villis, videlicet Miley et Lengel, et certas metas assignauerat, et sigilli munimine Wesprimiensis Capituli roborauerat. Cum autem dicti homines, qui terram iterum emerunt ab Ocuz litteras priores repeterent, ut destrverentur, Ocuz coram nobis cum iuramento dixit, quod amisse fuissent, et si reperire posset, siue ipse siue sui heredes destruerent, et de cetero nullius roboris firmitudinem obtinerent; et eandem terram sub eisdem metis, sicut ipse Ocuz possidebat, dictis hominibus assignauit. Vt autem ea, que acta sunt coram nobis, in perpetuum roborentur, dedimus litteras presentes sigilli nostri munimine roboratas. Datum

Wesprimij per manus Johannis Lectoris anno gracie M° CC° XXX° tercio. Reuerendo domino Batholomeo Episcopo, Cazmerio Preposito, Johanne Cantore, Mathia Custode existentibus.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét elveszett; a budai k. kamarai levéltárban.)

340.

A pannonhalmi monostor apáta és szerzeteseinek nyilatkozata, hogy a szolgáló népeikkel lévő egyenetlenségeikre nézve, magukat a választott birák itéletének alávetik. 1233.

In Christi nomine Amen. Anno ab Incarnacione Domini millesimo CC° XXXIII°, Indiccione V. XII. kalendas Maii in Capitulo Monasterij Beati Martini de Sacro Monte Pannonie. Domini Vrias Abbas et Conuentus loci eiusdem, cum consensu omnium fratrum monachorum, et ipsi fratres monachi, scilicet Henricus Prior, Joannes quondam Abbas nunc Prepositus prescripti monasterii Beati Martini, Nicodemus, Lazarus, Kanya Prepositus Simigiensis, Haymo, Seruacius, Vitalis, Thomas Custos Sancti Martini, Machabeus, Mathias, Beniamin, Felix, Joannes, Michael, Herricus, Vrbanus, Farcasius, Saulus, Ivan, Prunus, Vitus, Valentinus, Georgius, Ambrosius, Elias, Simon sacerdotes; Benedictus, Beda, Saduceus, Thadeus, Simon, Ivanka diacones; Kilianus, Andreas subdiacones; Nicolaus, Bernardus et Florianus, pro se et Ecclesia Sancti Martini ex vna parte; et Egidius monachus, Simon, Benedictus, Ibrahim, Ambrosius, Mochkus et Albertus, principales Capitanei populorum et jobagionum omnium pertinencium ad Ecclesiam Sancti Martini pro se personaliter, et pro ipsis populis et jobagionibus supradictis ex altera; compromiserunt in fratrem Enoch Ordinis Predicatorum, et magistrum Albeum Archidiaconum Hontensem, et magistrum Cognoscentem Canonicum Strigoniensem et capellanum domini Jacobi Prene-

stini Electi, Apostolice Sedis Legati, tunc inquisitores predicti monasterij ex mandato domini Legati predicti de omni lite vel litibus, discordijs, controuersijs, iniurijs, violencijs vel rixis, et de omnibus causis, quas haberent vel habere possent, tanquam in arbitros compromissarios, arbitratores, seu amicabiles compositores. Promittentes Abbas et Conuentus pro se et dictaEcclesia Sancti Martini, et supradicti Capitanei pro se et populis ac omnibus iobagionibus suprascriptis, dictis arbitris, et sibi per inuicem partes per stipulacionem, sub sententia et pena excommunicacionis, tunc ab eis imposita et lata, de voluntate dictorum Abbatis et Conuentus, et Capitaneorum tali condicione, quod quicunque non impleret, aut contradiceret, vel obuiaret, vel non obseruaret, quicquid concorditer dicerent ipsi arbitri, preciperent semel vel pluries, quociens vellent, et quando et vbi vellent, laudarent, arbitrarentur, sentenciarent vel iudicarent presentibus partibus vel absentibus; extunc esset excommunicatus ipso iure, remota omni exceptione; et data licencia, quod omnia dicerent et facerent, in omnibus et per omnia ad eorum beneplacitum et voluntatem, nulla occasione, vel cauillacione, seu excepcione in aliquo facto vel faciendo, dicto vel dicendo in perpetuum opponenda. Ad maiorem uero rei vel negocij firmitatatem nos iam predicti Inquisitores, Abbates, Conuentus, et principales iobagionum et populorum Capitanei suprascripti omnia suprascripta perlecta et intellecta sigillorum nostrorum munimine fecimus roborari.

(Eredetie börhártyán, melyről a pecsétek már elvesztek, a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

341.

A pannonhalmi apátság jobbágyai és népei meghatalmazottjainak ugyanazon értelembeni lekötelezése. 1233.

In Christi nomine Amen. Bench Clericus de Sala, Ibrahim, Nicolaus, Mochcus, Benche, Jacobus, et frater Egidius, procuratores jobagionum et populorum pro se, et jobagionibus et populis ex una parte, et dominus Vrias Abbas Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie cum Henrico Priore, Thoma Custode, Lazaro Camerario, Mathia magistro pistorum, Vitale Priore de Sala, Primo clavigero et Bernardo Monachis et procuratoribus Conventus ex altera, compromiserunt in fratrem Enoch Ordinis Predicatorum et Magistrum Cognoscentem Legum Doctorem Canonicum Strigoniensem, tamquam in arbitros vel arbitratores, et amicabiles compositores, promittentes partes sub pena infrascripta, ratum se habituras omnino quicquid dixerint, arbitrati fuerint, vel composuerint seu preceperint. Et quia partes attulerant predictis arbitris peticiones et libellos querimoniales innumerabiles, ita quod cogniciones magni temporis exigebant, et sic non poterant expediri sine magnis laboribus et expensis; spontanee, de plana et plena voluntate et consensu expresso, ex mandato et voluntate ipsorum arbitrorum seu amicabilium compositorum, requisito ad hoc expresso consensu aliorum jobagionum et populorum, dicte partes renunciauerunt omnibus peticionibus seu libellis querimonialibus, et omnibus litibus vel querimoniis motis, hoc saluo et excepto et cum instantia precum petito ab eis, quod solummodo super infrascriptis grauaminibus et oppressionibus, iniurijs et molestijs, seu indebitis exaccionibus jobagionum et populorum cognoscerent et pronunciarent, et excepta causa Benchi clerici de Sala; promittentes sibi ad inuicem, quod de cetero de alijs peticionibus seu libellis querimonialibus porrectis eisdem coram eis vel aliis non mouerent partes aliquam questionem, sed super infrascriptis grauaminibus, et super causa dicti Benchy arbitrarentur, pronunciarunt pro-

nunciantes dictis arbitris vel amicabilibus compositoribus, et inter se ad inuicem partes per stipulacionem, sub pena centum marcarum argenti soluenda a parte, que contra veniret parti arbitrium seu composicionem seruanti, quod quicquid ipsi dixerint, laudauerint, preceperint, arbitrati fuerint, pronunciaverint vel composuerint, totum omnino ratum firmumque habebunt, facient et obseruabunt, emelgabunt et in nullo ullatenus eontradicent, renunciantes omni iuri, et legum seu canonum auxilio; qua pena soluta vel commissa omnia semper maneant intemerata. Actum in domo Hospitalis Sancte Crucis, presentibus partibus, domino Firmino Abbate de Thata, fratre Benedicto Ordinis Predicatorum, et domino Adriano hospitalario eiusdem loci et Valterio Clerico de Sala, et pluribus aliis, anno ab IncarnacioneDomini millesimo ducentesimo trigesimo tercio, die kalendarum Junij Indiccione sexta.

(Eredetie bőrhártyán a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

342.

Ugyanazon apátság jobbágyainak és népeinek panaszai. 1233.

Ista sunt grauamina et oppressiones super quibus mota sunt litigia vel querele

Vduornici aggrauantur soluere decimas et dare fila ad unum rhete husonis, et portare ad monasterium, et renouare ortum Pannoniensem indebite, et dare panem facientibus rhetia.

Item hec sunt grauamina equestrium seruiencium: Non tenentur dare equum nunciis Abbatis; nec tenentur ferre currum viniferum; nec Abbas dat prebendam equis ipsorum in via, quod facere deberet; nec extra Reguum ducere equos ipsorum, sed Abbas Vrias duxit Romam viginti duos equos eorum cum totidem marchis argenti, et nunquam reddidit.

Nec tenentur metere arundines, nec quinque capecias per singulas mansiones; nec tenentur fenum colligere vel portare.

Item hec sunt grauamina fabrorum, pelliparіorum, cocorum, pistorum, sutorum, cubiculariorum, qui incessanter debitum exercent officium: Compelluntur plaustra grauia ferre per totum Regnum Ungarie incessanter.

Item hec sunt grauamina sacriferorum: Tenentur dare equum ad portandam capellam Abbatis, que Abbas debet reddere, dum reuertitur de via. Sed Abbas Vrias quolibet anno accipit duas marcas pro equo indebite, et quinque equos eorum bonos donat suis amicis.

Item piscatores de villa Veinik grauantur, quia Abbas Urias compellit eos remigare carinam plenam victualibus ad confinia Regni Ungarie indebite; iusuper compellit eos explere officium nautarum, qui tamen pisces debent dare.

Item villa Teneu tenetur portare cum Abbate leuem currum vini ad expensam unius diei; sed Abbas Vrias imponit currui ipsorum onus importabile.

Item villa custodum porcorum soluit Abbati et Conuentui de singulis binis mansionibus unum porcum et sexaginta pelles caprinas cum aruina sufficienti. Soluunt eciam quadringentos acones optimi tritici. Sed Abbas Vrias compellit eos facere legaciones, parare tunellas, portare plaustra indebite. Insuper compellit eos soluere decimas agnorum, hedorum et apum.

Item hec sunt grauamina jobagionum de Sala, Omoch scilicet et proximorum eius. Abbas Vrias recepit terram eorum et dedit aduenis, et ipsos compellit reddere tributa hospitum, et explere officium jobagionum.

Item in villa Torian sunt sex mansiones vduornicorum, sunt dati a sancto Rege, quos Abbas fecit aratores.

Item hec sunt grauamina portatorum capelle de villa Olup: Ipsi debent ducere equos, qui portant capellam; Abbas vero recipit equos dictorum — — torum, et mittit in legacionem sub nuncios, et insuper quando vult, dat in dono; et ita abstulit eis quinque vicibus quinque equos.

Item hec sunt grauamina piscatorum de Sala. Pellunt oues, boues, porcos, portant rotas; est tamen debitum eorum dare de singulis mansionibus unum fertonem, et portare fructus ad monasterium.

Item hec sunt grauamina jobagionum et officialium; quod cum teneantur portare decimas ad horreum illius obediencie, de quo loco, vel in quo loco vel villa dant decimas; et teneantur dare et non portare hidriam brasii et annone, que datur ad festum Sancti Martini; Abbas compellit eos portare ad monasterium Sancti Martini.

Item hec sunt grauamina Bench clerici de Sala: Ego Bench conqueror vobis dominis inquisitoribus, quod Vitalis monachus, et Michael conuersus iuhibuerunt mihi scrinia tria in camera Sancte Marie in Sala reposita; dum autem vellem recipere ut mea, erant venientes laici Jacobus, Benka et alij, violenter abstulerunt multis videntibus, et custodem camere fratrem Clementem, mea mihi reddere volentem, grauiter ceciderunt semivivum relinquentes, et hec facta sunt post sacramentum inter nos et dominum Abbatem factum. Item Michael conversus, Benka et Jacobus cum quibusdam aliis viginti electos boues a me abstulerunt, et duos ex eis in eodem loco frustatim mactaverunt. Et hec omnia paratus sum probare tempore oportuno.

(Az eredeti okmány a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

343.

A választott bíráknak ugyanazon ügybeni itélete. 1233.

Cum Patre nos Natus iuuet hic et Spiritus Almus. Suadente humani generis inimico, qui propter elationis concupiscentiam et proteruitatis superciliositatem de ineffabili gloria celestis regionis depulsus, in terris artem nephariam sue iniquitatis maxime inter electos inuicem et diligendos exercet seminando zizaniam, suscitando rixas, odia procreando, peiora et et pessima perpetrando, ut qui in hereditatem glorie supradicte non ab illo persuasore, sed a Christo, qui de Beatissima Vir-

gine matre nostra tunicam nostre humanitatis assumens, eam suis fraudibus et deceptionibus velud clipeum opponens, cunctos nos e tartaris eripuit liberans, ut a morte succedente deberet, illos alliciat, terrenis voluptatibus inuoluat, inhamet, alliget eternaliter et occidat. Orta fuit discordia, lis vel litigium inter jobagiones et populos Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie ex una parte, et dominum Vriam Abbatem eiusdem loci ex altera; et etiam proclamatum fuit a dictis jobagionibus et populis ad dominum Regem, et ad dominum Jacobum Prenestinum Electum, tunc Apostolice Sedis Legatum. De qua discordia et litigio faciente Domino, qui cordium pax est firma, in nos, fratrem Enoch Ordinis Predicatorum, et Magistrum Cognoscentem Legum Doctorem, Canonicum Strigoniensem, exstat, sicut in factis etiam litteris continebatur actenus compromissum. Que talis erat:

Petebant namque dicti jobagiones, facti procuratores a populis et jobagionibus predictis, ut grauamina, et oppressiones et exactiones indebitas, et iniurias ac molestias, que omnia, ut dicebant, inferebat illis iniuste dictus Abbas, remouere et de cetero abstinere ab eis, et super hys de die in diem libellos vel petitiones, querimonias innumerabiles porrexerunt. Sed postea a dicto Abbate et procuratoribus Conuentus libellos offerentibus infinitos, quibus cum viderent partes, quod tot libelli vel petitiones cognitionem magni temporis exigebant, ita, quod non poterat fieri sine magnis laboribus et expensis, omnibus renunciarunt per consilium et consensum jobagionum et populorum expresse, et dictorum Abbatis et procuratorum Conuentus, requisito consensu a nobis dictis arbitris vel amicabilibus compositoribus, saluo tamen, quod de quibusdam querelis jobagionum et populorum cognosceremus, nobis in quadam carta porrectis in hanc formam:

Nos Bencius, Ibrahim, Mockus, Ambrosius, Albertus, Bencha, Paulus, Martinus, Jacobus, Nicolaus et ceteri nomine nostro, et procuratorio nomine populorum et jobagionum Ecclesie Sancti Martini de Sancro Monte Pannonie, petimus a vobis, frater Enoch, et a vobis, Magister Cognoscens arbitris, compromissariis, et amicabilibus compositoribus, quatenus intuitu Jesu Christi debeatis pronunciare et facere, quod Vrias Abbas Sancti Martini cesset a grauaminibus, oppressionibus,

iniuriis, molestiis, uexationibus et exactionibus, que et quas iniuste et indebite infert nobis populis et jobagionibus Ecclesie Sancti Martini Grauamina vduornicorum sunt hec: Cogit eos soluere filum in unoquoque mense ad unum rete usonis et portare ad monasterium, et dare interim panem illis, qui parant retia, et soluere decimas, et renouare ortum eiusdem Ecclesie in Pannonia cogit indebite. Grauamina equestrium seruientium sunt istu: Quod cum non teneantur dare equum nuntiis Abbatis, cogit eos, nec dat prebendam equis ipsorum in uia, quod facere debet; et petunt dari. Et cum Abbas non debeat extra Regnum ducere equos eorum, recipit tamen ab eis, et ducit, et semel duxit Romam XXII equos eorum nec reddidit, et cum non teneantur metere arundines, nec quinque capetias per singulas mansiones, nec fenum colligere vel portare, tamen indebite cogit eos. Grauamina uero fabrorum, pelliparіorum, cocorum, pistorum, sutorum, cubiculariorum sunt hec: Cum incessanter debitum exerceant officium, compellit eos insuper grauia plaustra ducere per totum Regnum Hungarie incessanter. Grauamina uero Sacriferorum sunt ista: Quia cum teneantur dare equum ad portandam capellam Abbatis, et Abbas postquam reuertitur, illum debeat eis reddere, hoc non facit, sed donat eum cui vult; et quinque equos illorum donauit amicis suis, et quod plus est, quolibet anno accipit ab eis duas marcas indebite. Piscatores uero de uilla Veynek conqueruntur, qui cum pisces dare teneantur, et remigare carinam plenam victualibus usque ad locum, qui dicitur Zigetfeu; ipse tamen compellit eos usque ad confinia Regni Hungarie, et insuper compellit eos explere officium nautarum in certo loco stando, ducendo currus et victualia, equos et alia ultra et citra Danubium, quod non deberet facere. Homines quidem de villa Teneu conqueruntur, quod cum teneantur portare Ecclesie Sancti Martini leuem currum uini ad expensam unius diei, Abbas facit imponi curribus ipsorum onus importabile. Homines nempe de uilla custodum porcorum conqueruntur, quod cum soluant Abbati et Conuentui de singulis binis mansionibus unum porcum et LX pelles caprinas cum aruina sufficienti, et soluant eciam quadringentos akones optimi tritici, Abbas

Vrias compellit eos facere legaciones, parare tunellas, portare plaustra indebite; insuper compellit eos indebite soluere decimas agnorum, edonum et apum. Jobagiones nempe de Sala, scilicet Homot et proximi corsanguinei eius, conqueruntur, quod Abbas recepit terram eorum, et dedit advenis; et quod compellit eos reddere tributa hospitum, et explere officium jobagionum. Portatores enim capelle de villa Olup conqueruntur, quod cum debeant ducere equos, qui portant capellam Abbatis, ipse Abbas recipit equos ipsorum, et mittit in legationem per nuntios suos, uel etiam donat eos alicui; et sic in quinque uicibus eis abstulit quinque equos. Porro grauamina piscatorum de Sala sunt ista: quod cum teneantur de singulis mansionibus dare unum fertonem pro piscibus, uel pisces, et portare fructus ad monasterium supradictum; ipse Abbas super his cogit ipsos ducere oues et boues, et portare rotas, quod si non faciant, facit eos tundi uel uerberari. Item jobagiones et officiales Monasterii supradicti conqueruntur, quod cum teneantur tantum portare decimas ad orreum illius obediencie Sancti Martini, de quo loco, uel in quo loco uel uilla dant decimas, et teneantur dare, et non portare idriam brasii et annone, que datur ad festum Sancti Martini; ipse Abbas cogit eos portare ad monasterium Sancti Martini; licet, ut dicebant predicti jobagionum procuratores, quod dictus Abbas non offendet eos, sed benefaciet eis.

Quibus conquestionibus et petitionibus receptis, lectis et cognitis, auditis confessionibus, allegationibus et rationibus utriusque partis tam jobagionum et populorum, quam Abbatis et procuratorum Conuentus, inspectisque priuilegiis eorum diligenter, habito insuper consilio virorum prudentum, et per nos frequenter et plenius deliberato: Nos supradicti frater Enoch et Magister Cognoscens, per ea, que uidimus et cognouimus, pronunciamus, arbitramur, laudamus precipimus amicabiliter, componentes de partium uoluntate spontanea et consensu expresso, et pro bono pacis: Quod dictus Abbas non debeat exigere decimas ab vduornicis, sed sit contentus iis, que debent et tenentur, sicut continetur in priuilegio uel sententia Nicolai quondam Comitis Palatini; et quod ipsi vduornici teneantur unoquoque mense dare, et dent filum ad

unum rete usonis, et portare ad dictum monasterium, et dare panem interim parantibus retia, quia sic inuenimus scriptum in priuilegio uel sententia predicti Comitis nobis ab utraque parte editum uel editam. Item pro bono pacis arbitramur, quod seruientes equestres non teneantur dare equum nuntiis Abbatis, et quod dictus Abbas equis ipsorum det prebendam a festo Sancti Martini usque ad carnipriuium; si contingeret, quod dictus Abbas mitteret eos in legationem uel secum duceret, in antea det eis prebendam, sicut dant Abbates Waradiensis et Saxardiensis; non debeat ducere equos eorum extra Regnum, non compellat eos metere arundines, neque quinque capetias, sed teneantur per singulas mansiones, et non in capita, una die metere, et una die fenum colligere, et una die portare; quia sic inuenimus scriptum in priuilegio predicti Comitis Nicolai. Item pronunciamus, quod dictus Abbas fabros, pellliparios, cocos, pristores, sutores, cubicularios uel mansiones eorum non compellat, donec exercent suum debitum officium, et sunt in uice apud Monasterium uel Abbatem, plaustra ducere, uel aliud simile facere per Regnum Hungarie. Item precipimus, quod dictus Abbas equum sacriferorum, postquam portauerint capellam eius, et reuersus fuerit de itinere, non tollat de eis, sed reddat, nec argentum pro equis ab eisdem recipiat. Item pronunciamus, quod piscatores de uilla Veynek dictus Abbas non compellat remigare carinam plenam uictualibus ad confinia Regni, sed ad plus, usque ad locum, qui dicitur Zigetfeu: nec teneat eos ultra unam septimanam, cum peruenerint ad locum destinatum: nec compellat eos exercere officium nautarum: sed cum peruenerint ad locum destinatum, non debet eos tenere ad remigandas naues ultra et citra [illegible] [illegible] equos uel [illegible] remittat. [illegible] homines [illegible] deferre, [illegible] Ab- [illegible] Item [illegible] de uil- [illegible]

arare tunellas, nec soluere decimas agnorum uel edorum, ed decimas apum soluant; quia sic inuenimus eos debere; ec cogat aliquem eorum portare plaustra, sed inter omnes eneantur portare quinque plaustra de lignis ad tunellas faiendas, que vulgo dicuntur *dunga*, scilicet usque ad molendium Abbatis de Copus. De terris Ecclesie Sancti Martini hendis a jobagionibus de Sala sic definimus et uolnmus esse irmum, quod quilibet jobagio habeat XX iugera terre, scilicet lecem pro officio jobagionatus, et decem pro tributis Ecclesie Sancti Martini reddendis. Sed si nollet esse tributarius, non eneatur, sed tunc tantum habeat decem iugera terre. Si uero nutilis efficeretur ad officium suum perficiendum, tunc remaneant ei quinque iugera terre pro sua sustentatione, et reliquum possit recipere Abbas. Item uolumus et pronunciamus, quod sex mansiones vduornicorum de uilla Toryan date a Sancto Rege dicto Monasterio, quas Abbas fecerat aratores, restituantur officio vduornicorum, si uoluerint. Si qui tamen aratores inter vduornicos sunt admissi, uel admixti, liceat dicto Abbati abstrahere, et sex ponere loco illorum. Item dicimus et laudamus, quod dictus Abbas non auferat aliquem equum portitorum capelle, uel illorum, qui ducunt equos portantes capellam Abbatis, scilicet de uilla Olup, nec mittat in legationem suam, neque donet equos ipsorum. Item pronunciamus et arbitramur pro bono pacis, quod dictus Abbas non cogat piscatores de Sala ducere oues uel boues, uel portare rotas; ipsi tamen teneantur dare de singulis mansionibus unum fertonem, uel pisces, et teneantur portare fructus ad Monasterium, et omnia esculenta et poculenta, que comparantur ibi de fertonibus dandis a predictis piscatoribus loco piscium predictorum, teneantur portare ad Monasterium Sancti Martini. Item pronunciamus, quod jobagiones et officiales non teneantur portare decimas ad Monasterium Sancti Martini, sed ad orreum uille, de qua uilla dant decimas, et teneantur dare, et non portare idriam brasii et annone, que datur ad festum Sancti Martini.

Hec omnia supradicta nos predicti compromissarii et amicabiles compositores ita arbitramur et precipimus, volumus et laudamus pro bono pacis amicabiliter componentes, manere penitus semper illibata, sub pena excommunicationis,

et sub pena centum marcarum argenti soluenda a parte, que violaret aliquid de predictis partem (igy) fidem seruanti. Et hec omnia ita arbitramur, componimus, laudamus et precipimus que que intemerata seruari, nec quidquam in fraudem horum ab aliqua partium attentetur. Saluo in cunctis aliis omni debito iure, et debitis seruitiis predictis Monasterio, Abbati et Conuentui; et saluo quod possimus arbitrari uel componere de causa Benchy Clerici de Sala, de qua fuit pariter compromissum.

Prolatum fuit hoc arbitrium, et pronunciata hec amicabilis compositio a dictis arbitratoribus super gradibus Reuerende Strigoniensis Ecclesie, presentibus partibus; scilicet jobagionibus et populis, et dicto domino V(ria) Abbate, et Henrico Decano, Lazaro, Vitali, Bernardo, Thoma monachis et procuratoribus Conuentus Sancti Martini. Que partes omnes unanimiter homologauerunt omnia supradicta, dicentes sibi esse justissime judicatum. Et interfuerunt presentes dominus Ferminus Abbas de Tata, Hyke Cantor Strigoniensis, Holgerius Archidiaconus de Kamarun, et infinita multitudo populorum. Actum anno ab Incarnatione Domini millesimo CC° XXX° III°, die sexto intrante Junio, Indictione VI.

(II. Endre királynak ugyanazon évi megerősítő okmányából, mint fentebb 333. szám alatt.)

344.

II. Endre királynak Gilien birtok iránti jószágcserére vonatkozó okmánya. 1233.

Andreas Dei gracia Rex Hungarie omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. Ad uniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod nos terram quandam nomine Gilien in Comitatu de Zothmar sitam, quam

ıos olim bone memorie — — — quondam Comitj, emptam de Ypoche, pro multiplicibus suis seruiciis iure perpetuo contu-eramus, quam eciam terram ipse Comes decedens a seculo filie sue uxori Stephani Comitis de genere Katha dimiserat, ab eadem domina pro C marcis comparauimus; quam terram predicta domina uendidit ob multiplicem uexacionem Petri filij Mohe de genere Coplon. In cuius terre precium terram nostram q — — — — Zounuc Dyocesis Ultrasiluane sitam ab eodem Comitatu exemptam nomine Scilovas pro L marcis de-limus, et eandem dominam in possessionem predicte terre per fidelem nostrum Petrum filium Acus fecimus introduci; residuas autem L marcas eidem domine soluimus in argento. Ne igitur predicta terra Sciloas possit a quoquam nostrorum successorem recipi, aut a quouis calumpniatore intemptari, sed semper salua et inconcussa permaneat, tam apud ipsam dominam, quam apud suam posteritatem, presentem conces-simus paginam duplicis sigilli nostri munimine roboratam. Datum anno Domini M° CC° XXX° IIII°, Regni autem nostri anno XXX°.

(Eredetie a mélt. gr. Sztáray család levéltárában; annak hasonmása után, melyet néhai Waltherr László készíttetett. V. ö. Fejér Cod. Dipl. III. köt. 2. r. 403. l.)

345.

II. Endre király adománya Aba nemzetségbeli Demeter mester számára. 1234.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis An-dreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Quoniam digne ac laudabiliter in memoriam uertitur hominum, ubi fideles in seruicijs exhibitis ac exhibendis emeriti condignis meritorum premijs a suis recompensatoribus non priuantur; eo propen-

sius ad illorum penuriam tollendam merito pronocamur, quos non modo inter communes et in communibus recipimus fideles, verum eciam singularis seruiciorum frequens ac laudabilis prerogatiua reddidit multipliciter commendatos; ne meritum de elongato siue denegato suspirans premio causa sit nobis demeriti uel geene; sed ut magis tributo pie gestis in vno, quasi per odorem suauitatis se diffundens in plures, plurimorumque exilarans corda, si quos quamuis contingat opices, quosque exemplariter informans ad eandem fidelitatis ament accessionem. Exempli igitur gracia, vt luce clarius pateat, quod in precedentibus diffusius est enucleatum; ad vniuersorum noticiam tam presencium quam posterorum tenore presencium uolumus peruenire: Quod ad instar probitatis et exigenciam meritorum Magistri Demetrij dilectissimi ac fidelis nostri, dapiferi karissimi filij nostri Regis Colomani de genere Aba, qui a puericie sue temporibus in seruicijs fidelibus et arduis tam nobis quam karissimo filio nostro predicto C. exhibitis clarius enituit; quem eciam ad preces karissime prime coniugis nostre vnacum consilio omnium Principum nostrorum eidem dulcissimo filio nostro predicto C. Regi adhuc in teneris infancie sue uagicimus (igy), propter laudabilem morum ipsius eleganciam in didasculum prefecimus, et magistrum; nec non cum eciam eundem sepedictum filium nostrum, optento ex indulgencia Sedis Apostolice dyademate, Illustrem Regem Gallicie feliciter inunctum fecissemus inclite coronari; prefatum D. tanquam fidelem expertissimum in dapiferum eidem instituentes, et in alios Baronatus maiores attolentes, eidem fecimus adherere. Qui eciam, postquam infidi Ruteni, qui vnaniniter cum ex instinctu scelerato in Excellencie nostre depressionem et sepedicti filij nostri captiuitatem seu mortem communiter inspirarent, et hoc non semel uel bis, sed multociens nefandissime ac crudeliter attemptarent, sepedictus Magister D. contra infidelium acies inter suos sodales uiriliter ac fideliter potentique manu frequenter dimicans ac decertans nulli secundus patuit, et, quod famosa res est per Hungariam, nullius egens inquisicionis inter emeritos fide, et merito est iustissime computatus. Qui eciam quam pluries de manu mortis in conflictibus pro domino suo, quociens qui per intermedium ignis et aque euaserit, si recitare uellemus,

tempus prius posset deficere, quam facultas; et quia quod certum est, racione non indiget, ne eciam tam multiplicium seruiciorum enumeracio fastidium possit generare apud animum auditoris, breuiter et uere compilamus, quia fere minus sufficimus, si dicere non pudeat, ad recompensanda seruicia eiusdem, quam ipse suffecit in meritis pluries et a pluribus commendatis. Nam et ut totum sub silencio non pretereat, ex quam pluribus quedam enumeremus. In quodam conflictu a Rutenis tam ipse, quam fratres sui, Mykola videlicet bone memorie, et Ladislaus frater eiusdem captiuati cum magnis uulneribus diu in Lodomeria inferrati et alijs penis difficillimis anxiati per plurima tempora sunt detenti et atrociter cruciati; cuius eciam frater vterinus nomine Aba, cum alijs suis consanguineis, Thoma filio Janus, et Johanne consanguineo suo ex parte matris, et Juda filio Othonis, Mathya filio Wyd, Moys filio Pexa, ibidem interijt; nec non et alij quam plures non solum illa, sed et alijs vicibus de suis sodalibus multi bello interierunt, rerumque suarum aliarum, equorum et armorum magnarumque expensarum in redempcionibus hominum captiuorum, quam magna dampna sit perpessus, vix posset sufficienter enarrari. In tot igitur et tantorum seruiciorum et sanguinis recompensacione, licet minus digne fecerimus, tres tamen terras de Comitatu Byhoriensi exemptas, quarum nomina sunt Salau videlicet, Warassuklou, Hasay; et totidem de Comitatu Noui Castri exemptas, quarum nomi na sunt Peel videlicet, et quartam partem terre Patha, que pridem Comitatum contingebat, et Byna de Zurduk, sibi et per eum suis heredibus, heredumque successoribus iure perpetuo contulimus possidendas. In quarum possessionem eundem per dilectum et fidelem pristaldum nostrum Johannem filium Both de Holmoy fecimus introduci. Prime autem terre meta sic incipit: prima meta incipit uersus orientem super quoddam longum fossatum, et ibi est commetanea terre Salan, ubi sunt homines liberi; et inde super idem fossatum tendit versus meridiem, et ibi est commetanea terre Albun; et inde tendit uersus quendam (igy) uillam, qui uulgo dicitur Kyrali, cui est commetanea; et inde tendit in quandam particulam uersus quandam uillam Ecclesię Tytulensis, cui est commetanea; et inde reuertitur ad eandem terram Kyrali; et inde ten-

dit ad quandam terram hereditariam eiusdem D.; et inde reuertitur ad uillam Salan, ubi recte sub uilla est meta, et inde tendit ad metam priorem. Terra uero nominata secundo loco videlicet Varassuklou his distinguntur metis: prima meta incipit ab oriente, et est commetanea terre Martini et fratrum suorum; et inde tendit ad meridiem, et in quodam angulo est commetanea terre Kyrali; et inde tendit ad terram Halald, cui est commetanea; et inde uadit per girum et tendit ad terram Suklou, que est seruiencium Regis; et inde uadit ad terram predicti Martini empticiam; et inde tendit ad terram Mykud de genere Puk contermina; et inde reuertitur ad terram Martini in priorem metam. Terra uero nominata tercio loco videlicet Hasay his distinguntur metis: prima meta a septemtrione incipit super Crysium, et est commetanea terre Opud; et inde tendit ad meridiem per pratum, et transit quemdam fluuium, et per quamdam terram, que dicitur Zeek, uenit ad terram arabilem, et ibi commetanea est terre filiorum Holtbrandi; et inde tendit ad terram Guda, cui est commetanea; et inde tendit ad terram hereditariam eiusdem D.; et inde tendit ad terram Lodomer, que est ministerialium Ecclesie Waradiensis, cui est commetanea; et inde tendit ad terram Mykud supradicti; inde tendit ad terram Joud, cui est commetanea; et inde progreditur per Zeek, et transiens fluuium quemdam per pratum reuertitur ad Crisium in metam priorem. Quarta uero terra, que uulgo Peel appellatur, tenet primam metam in magna palude cum Oltuman; et inde progreditur per eandem paludem et est commetanea terre Soly; inde tendit uersum terram Holopy, et est eidem commetanea; inde tendit uersus Araka, et est eidem terre commetanea; inde tendit ad terram arabilem et est contermina terre Holmoy; inde tendit uersus terram Iwan; et inde tendit prope ecclesiam Sancti Georgij, et ibi super magnum fossatum est meta de terra cumulata, et transiens magnum fossatum, progreditur per minus fossatum ad septemtrionem, et per girum uenit ad uillam Endree, cui est commetanea; et inde tendit ad Palgar, cui est commetanea; inde ad Wesequen; inde ad En, inde ad Tyuld, et inde reuertitur ad priorem magnam paludem. Quinta uero terra hys metis distingitur: prima meta incipit in fluuio Harnad et est commetanea terre populorum Regine de

villa Weytha; et inde per magnum nemus tendit ad quandam magnam viam, et ibi est meta de terra cumulata; inde progreditur et ascendit montem, et tenet metam cum predictis populis, et de monte descendit ad fluuium Grachna, et transiens fluuium ascendit montem magnum, et ibi est commetanea terre Kcech, et de monte descendit ad uillam Petri filij Houl, videlicet Gradna; et inde transit quendam (igy) silvam et descendit per uallem ad munurous potok, et per illum riuulum tendit ad orientem, et est commetanea terre Theotonicorum Regine, et per eundem riuulum reuertitur ad Harnad in priorem metam. Vt igitur huius nostre donacionis series perpetuo iure duret in posterum, nec possit a quoquam nostrorum successorum retractari, sev in irritum reuocari, sed semper salua et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam maioris sigilli nostri munimine roboratam. Datum per manus Magistri Nicolai Prepositi Scibiniensis aule nostre Cancellarij, anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° IIII°. Venerabili Roberto Strigoniensi, Reuerendo Wgrino Colocensi Archiepiscopis existentibus; Renoldo Transsiluano, Briccio Vachiensi, Gregorio Jauriensi, Stephano Zagrabiensi, Cleto Agriensi, Basilio Chanadiensi, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Bartholomeo Wesprimiensi, Benedicto Varadiensi, Jacobo Nitriensi et alijs Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus, Dyonisio Comite Palatino, Nicolao Magistro Tauarnicorum et Comite Posoniensi, Ladislao Judice Curie et Comite Bakachiensi, Mauricio Dapifero et Comite Musuniensi, Alexandro Pincerna, Mychaele Magistro Agasonum et Comite eorundem, Ladislao Comite Chanadiensi, Keminio Nytriensi, Mychaele Albensi, Jula Bano, Dyonisio Wayauada, Dees Comite de Zonuk, Stephano Bycoriensi, Jula Budrugiensi, et alijs Comitibus Magistris, Comitatus et Magistratrus Regni nostri tenentibus, Regni autem nostri anno tricesimo primo.

(IV. Béla király 1243-ki megerösitö privilegiumából a budai kir. kamarai levéltárban.)

346.

II. Endre király adománya Francu, Pertold fiának számára.
1234.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Licet sincere fidelitatis meritum, qua quisque uitam suam in usum Regni dispensare non dubitat, nullis temporalibus stipendijs sit equiparabile; tamen ut humanum iusticie debitum impendatur, a Regie Celsitudinis serenitate stipendiis temporalibus debet refoueri. Nouerint igitur uniuersi presentes et futuri presentem paginam inspecturi; quod nos eo, quod fidelis noster Francu filius Pertoldi Comitis, a primeuis puericie sue temporibus, in Regno et extra Regnum, ad Regni commodum et honorem Corone bella exercendo, legaciones arduas et assiduas deferendo, effusionem sanguinis sustinendo, mortis pericula paciendo, et omnia precepta nostra ad nostrum beneplacitum adimplendo, semper et sine aliqua intermissione seruierit; pro eo eciam, quod cum carissima coniuge nostra domina G. inclita Regina beate memorie a medio sublata, nuncios nostros ad traducendam nobis dominam Y. Reginam pie recordacionis mitteremus, idem Francv in proprijs expensis in eundo cum illis, et redeundo cum eadem domina vsque ad nos, totum factum nostrum ad honorem nostrum in illa parte pertractauit; denique pro eo, quod cum inter nos et dominum F(ridericum) Illustrem Ducem Austrie et Styrie gverra orta esset non modica, et cum terram eius intrassemus debellatvrj, ipse idem Francv in signum manifestande fidelitatis ipsius, se et sua mortis casibus et periculis opponens, curam adhibuit diligentem, ita, ut idem Dux nobis in omnibus, que ab ipso requirebamus, ad honorem nostrum satisfecit. Item pro alijs multis ac fidelibus seruicijs eiusdem Francu, in quibus omnibus enarrandis per singula facilius nobis tempus quam facultas deficeret, concessimus et concedendo contulimus eidem

Francu et per eum eius successoribus ex Regia liberalitate, licet respectu magnitudinis tanti meriti parum videatur conferri, terram Cal, in qua sita est ecclesia in honorem Sancti Petri, a Castro Suppruniensi exceptam iure perpetuo possidendam; introduci facientes eundem in eiusdem terre possessionem corporalem per dilectum et fidelem nostrum Ladizlaum Comitem Mussuniensem. Cuius prima meta incipiens uersus orientem prope villam nomine Ywan, que est Abbatis de Perno, et in ualle descendenti uersus uillam illam per eandem vallem uadit ad uillam Ferteud, et tenens metas cum illa tendit uersus meridiem, et tenet metas cum terra ville Ladun, et transiens prope ecclesiam Sancti Nicholai uadit ad uillam nomine Cal, et transiens iuxta illam per magnam viam uadit et tenet metas cum villa Nicholai filij Zothmar nomine Beren uersus occidentem; et inde uadit et tenet metas cum alia villa eiusdem Nicholai nomine Cal, et peruenit ad primam metam. Postea uero Arnolth Comes frater Buzad terram supradictam requisiuit coram nobis a Francu memorato sub nomine donacionis nostre; sed quia in primo, secundo et tercio termino suo ad offerendum nobis priuilegium terre eiusdem a nobis peremptorie assignato, nullum penitus offerre potuit instrumentum, terram sepedictam eidem Francu reliquimus possidendam; decernentes auctoritate Regia, ut Arnolt Comes uel sui successores nullum super hac terra offere possint priuilegium, et si unquam aliquod obtulerint, auctoritate presencium destruimus, decernentes esse falsum ita, ut nullas penitus vires habeat in preiudicium istius instrumenti. Et ut hec a Regia liberalitate iuste ac legitime facta collacio terre, perpetue stabilitatis robur obtineat, nec umquam in irritum ualeat reuocari, in argumentum fidei cercioris presentem concessimus paginam priuilegiantis sigilli nostri munimine roboratam. Datum per manus Reuerendi Vgulini Colocensis Archiepiscopi aule Regie Cancellarij anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° IIII°, Regni autem nostri anno XXX° V°. Venerabili Roberto Archiepiscopo Strigoniensi, Gregorio Geuriensi, Cleto Agriensi, Renaldo Vltrasiluano, Bulsu Chenadiensi, Bartholomeo Quinque-Ecclesiensi, Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Wesprimiensi, Bricio Waciensi, Benedicto Waradiensi Episcopis; Dyonisio Palatino, Demetrio aule nostre Judice et Co-

mite Baachiensi, Nicholao Tawarnicorum, Mauricio Dapiferorum, Bagyn Pincernarum, Michaele filio Apa Agasonum Magistris; Ladizlao Mussuniensi, Fyla Suppruniensi, Symone Latino Gevriensi, Michaele filio Opud Albensi, Stephano Byhoriensi, Ladizlao filio Vetuk Chenadiensi Comitibus, et aliis quam plurimis aliorum castrorum Comitibus existentibus.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban. Töredékét lásd Fejérnél Cod. Dipl. III. köt. 2. r. 101. l.)

347.

II. Endre király megerősíti a Farkas comes és a pakusi királyi lovászok közti, Rabay helységre vonatkozó határjárást. 1234.

Andreas Dei gracia Hungarie Rex, universis tam presentibus quam futuris presentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Ad noticiam universorum presencium et posterorum volumus pervenire: quod dilectus et fidelis noster Farkasius Comes ex una parte, et agazones nostri de villa Pakus et de Haraszthy ex altera in nostri presencia constituti, nobis asseruerunt viua voce, quod super metis, quibus terra ipsius Farkasij Comitis, nomine Rabay a terra dictorum agazonum dividitur, sepius controversia oriretur. Unde nos ad peticionem utriusque partis dilectum et fidelem nostrum Martinum Magistrum filium Thome ad eleuandas metas terre Rabay transmisimus, qui dictam terram in presencia Michaelis Magistri et Comitis, agazonum, ac jobagionum ipsorum, et populorum nulla facta contradiccione metavit in hunc modum: Prima meta incipit a parte orientali iuxta fluuium Raba, et tenet metam cum villa Pakus; inde versus meridiem eundo descendit ad quoddam stagnum, et habet metas sub sub monticulo cum eadem villa; deinde vadit et tenet metas cum villa Haraszthy; exinde versus occidentem est comme-

tanea cum villa nomine Musuny, inde cum villa Balasij filij Apa; deinde versus septentrionem vadit ad dictum fluvium Raba appositum, vulgo Gonoysreny dicitur, ibique tenendo metas cum filiis Simoy, et sic terminantur. Nos igitur rixe et contencioni dictarum parcium finem imponere cupientes, metas dicte terre a nominato Michaele elevatas, in presentem paginam fecimus annotari, eamque dupplicis sigilli nostri munimine in testimonium fidei iussimus perpetuo roborari. Datum anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo, trigesimo quarto (1234.), Regni nostri anno trigesimo primo.

(Másolat a budai kir. kamarai levéltárban.)

348.

Jakab prenestei bibornok-püspök és pápai követnek okmánya Demeter királyi udvari bírónak a pannonhalmi apát és népei közt megállapított rendre (349. sz. a.) vonatkozó intézkedése tárgyában. 1234.

Jacobus miseracione Diuina Prenestinus Electus Apostolice Sedis Legatus vniuersis Christi fidelibus, ad quos littere fuerint delate presentes, salutem in vero auctore salutis. Tenore presencium pateat universis, nos litteras fidelis viri Demetrii aule Regie Judicis inspexisse, in quibus profecto continebatur, quod jobagiones et populi monasterii Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie non obseruauerunt arbitrium seu laudum latum per fratrem Enoch Ordinis Predicatorum et Magistrum Cognoscentem Capellanum nostrum, tunc Inquisitorem Ecclesie Sancti Martini; quod licet idem arbitrium seu laudum approbatum fuerit per eosdem, et tam per nos, quam per dominum Regem fuerit confirmatum, tamen iidem jobagiones et populi contrauenerunt domino Regi iterum querulando, vnde dictus Abbas et Conventus fuerunt inde conquesti eidem domino Regi; ideoque dictus Rex causam ipsam

inter dictos jobagiones et populos ex vna parte, et predictos Abbatem et Conventum ex altera delegavit eidem. In quibus litteris dictus Judex asserebat, quod predicti non exhibuerant debita seruicia dictis Abbati et Conventui dominis suis; sed quia false accusaverant eos, et in multis excesserant contra eos, et inciderant propter hoc in excommunicacionem et eciam penam centum marcarum tanquam excommunicati, procidebant ad genua predictorum Abbatis et fratrum, et absolucionis beneficium meruerunt, et ad preces ipsius Judicis inclinati predictam penam centum marcarum misericorditer indulserunt; sed ipse, ut in litteris dicebatur, condonauerat seculari judicio tam maiores quam minores, vt starent quilibet in carcere Albensi per mensem; saluo tamen jure ipsis sepedictis Abbati et Conuentui contra Ibrahymum, Mochkum et Ambrosium, quod quandocunque voluerint super negocijs, que gesserunt, debeant reddere racionem. In testimonium igitur huius rei ad peticionem dictorum Abbatis et Conuentus presentes litteras nostro sigillo munitas duximus concedendas. Actum anno gracie M° CC° tricesimo quarto IV. nonas Februarij.

(Eredetie börhártyán, a pecsét már lemállott, a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

349.

Demeter királyi udvari birónak a pannonhalmi apát és népei közt már itéletileg megállapított rendre vonatkozó intézkedése. 1234.

Vniuersis Christi fidelibus, ad quos presentes littere peruenerint, Demetrius Dei gracia Aule Regie Curialis Comes et Bachiensis, salutem in Domino Jesu Christo. Ad uniuersorum noticiam uolumus peruenire, quod cum jobagiones et populi Monasterii Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie mouissent

causam contra Vriam Abbatem et fratres predicti Monasterii; et proclamassent contra eosdem ad dominum Regem Vngarie, multa — — — — tunc dominus Rex rogauit per nuncium et litteras suas venerabilem patrem dominum Cardinalem Jacobum Prenestinum Electum, et tunc in Regno Hungarie Apostolice Sedis Legatum, qui habita inquisicione illa faceret corrigi uel emendari. Qui cum misisset super predicta inquisicionem, videlicet fratrem Enoch Ordinis Predicatorum, et Magistrum Cognoscentem Capellanum suum et Canonicum Strigoniensem, facta inquisicione diligenter in dicto Monasterio tam in Capite, quam in membris, super omnibus reformandis, de litibus et controuersiis seu iniuriis habitis vel illatis inter jobagiones et populos ex una parte; et dictos Abbatem et Conventum ex altera, pro bono pacis, et discordie ad partes eorumdem in se compromissum, ut apparet in litteris inde factis, et auditis hinc inde racionibus, et uisis priuilegiis et instrumentis, de uoluntate utriusque partis, promulgatum erat arbitrium, seu laudum, sub pena centum marcarum, et sub pena excommunicacionis, ut quecunque parcium resiliret ab ipso arbitrio, seu laudo, esset excommunicata, et solueret centum marcas parti arbitrium obseruanti, manente arbitrio. Insuper ipsum latum partes statim emologauerunt. Postmodum cum prefatum arbitrium tam per se dominus Rex, quam dictus dominus Legatus per suas litteras confirmasset, et predicti jobagiones et populi idem arbitrium non obseruassent, et debita seruicia dominis suis non exhibuissent, sed ad dominum iterum accessissent; Abbas et sui fratres conquesti fuerunt domino Regi, et exhibuerunt litteras domini Legati, in quibus continebatur, quod si constaret domino Regi, ut predicti jobagiones et populi arbitrium promulgatum per predictos inquisitores non obseruassent, condemnarentur per Regale iudicium, tanquam excommunicati et non obseruatores arbitrii. At cum dominus Rex commisisset nobis causam ipsam sub testificacione Diui Saluatoris, et comminacione Sancti Regis Stephani, nec non sub periculo anime nostre, ut predictis Abbati et fratribus de ipsis jobagionibus et populis plenam iusticiam faceremus auctoritate Regia; post multas querimonias memoratorum Abbatis et fratrum, statuto die accessimus ad Monasterium Sancti Martini, ut ibidem Abbati et fratribus iu-

eiusdem terre possessionem per fidelem nostrum clericum Benedictum est introductus. Cuius terre prima meta posita est super montem Camuna burda, per quam distinguitur a terra Ecclesie de Grab; ab eo autem loco uergit uersus septemtrionem per quendam cliuium, qui uulgo Cuesberc appellatur, et procedit inter duo fontana, que Joloue uocantur, usque ad aquam Pucur; et per Pucur tendit superius usque ad fontem Luplan; exinde uero ascendit in montem, qui dicitur Stoyla, et uadit iuxta terram in meta de Noac, et tendit uersus orientem Keneelbere usque Bedech. Vt autem super possessione huius terre controuersie emersure inposterum argumento late sentencie sopiantur, nos ad stabilitatem rei geste presentem conscribi iussimus paginam et sigillo nostro roborari. Datum per manus Magistri Johannis Notarii nostri Canonici Bachiensis anno gracie M° CC° XXX° IV°. Pontificatus nostri anno qtinto decimo.

(Eredetie börhártyán, melyről az érseknek pecséte függ, a fömélt. herczeg Eszterházy család levéltárában.)

351.

A zágrabi káptalannak bizonyságlevele, hogy Illés és Simon Peternek fiai Budindol nevü birtokot János viadornak átengedtek. 1234.

Capitulum Zagrabiensis Ecclesie vniuersis tam posteris quam presentibus, ad quos presens pagina peruenerit, salutem in Domino. Ad omnium deferimus agnicionem, quod Elias, et Symon frater eius, filij scilicet Petri, Johanni duellatori filio Rados, quia pro ipsis personam suam periculo duelli exposuerat, in precium huiusmodi laboris quandam terram nomine Budindol, quam olim pater iam dicti duellatoris patri ipsorum uendiderat, libere et iure perpetuo reddiderunt pos-

traire in aliquo, auctoritate domini Regis et nostra, qua fungimur, sicut de iure melius possumus confirmamus. Amen.

(A pannonhalmi főapátság levéltárában őrzött u, n. vörös könyvből.)

350.

Ugolin kalocsai érseknek és bírótársainak mint kiküldött bíráknak ítélete a grabi apát és Sudani Iván közt Zelborouna nevű birtok tárgyában. 1234.

Ugulinus Dei gracia Colocensis Archiepiscopus, et Aule Regie Cancellarius vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in salutis auctore. Innotescere uolumus presentibus ac futuris, quod cum Hozuga Abbas de Grab, et Bertolo ministerialis eiusdem Ecclesie, conuenissent in nostra presencia Iwankam filium Abraam de Sudan, conquerentes de ipso, quod quandam terram iam dicte Ecclesie, que Zelbarouna dicitur, sitam ad Orauam, per uiolenciam occupatam contra iusticiam detineret; respondit prenominatus Iwanka, non uiolenter, sed iure empcionali in possessionem eiusdem terre se uenisse. Ad quod probandum eiusdem terre uenditores, filios scilicet Budur Jacobum et Petka patronos superius dicte Ecclesie in nostra constituit presencia, qui publice sunt professi, se iam dictam terram Iwance uendidisse. Quorum cum eciam simplici assercioni credi potuisset, ad maiorem tamen iuris exaccionem uisum est nobis, nostrisque assessoribus, uidelicet uenerabili Baradlao Episcopo Senensi, et Danieli Archidiacono Bachiensi, et Martino Bano, et Andree Comiti, ut dicti Jacobus et Petka assercionem suam iuramento confirmarent. Prestito igitur sacramento in nostra capella, Abbate et suo Curiali Comite pro merito condempnatis, sepe dicta terra pacifice et sine contradiccione aliqua est Iwance restituta empcionis iure, quod allegauerat, possidenda, et in

Preposito, Magistro Pangracio Archidiacono et Cantore, Magistro Johanne Lectore, Cornelio Decano, Gregorio Custode.

(Eredetie bőrhártyán, melynek sárgavörös selyemzsinóron függött pecsétje elmállott, herczeg Batthyány Ő Főméltósága levéltárában.)

352.

Segna tengeri város és Arbe sziget közt az 1205-ki egyezkedés megujíttatik. 1234.

In nomine Domini. Anno eiusdem Incarnationis millesimo CC. tricesimo quarto, Indictione VIII. mense Octobris Arbi. Temporibus equidem domini nostri Jacobi Teupoli Inciliti Ducis Venetiarum, Dalmatiae atque Crohatiae, et Jordani venerabilis Arbensis Episcopi. Ne processu temporis ducatur in dubium et a memoria recedat, quod subtili statuitur ordinatione; idcirco dominus Jordanus Arbensis Episcopus, Christoforus Mald, Nicholaus de Rufaldo, et Ciprianus de — — — pro totâ Communitate Arbensi fuerunt electi ad resecandam omnem controversiam, que inter Civitatem Arbensem et Civitatem Segniensem suborta esse videbatur; et fr. Radoslaus Domus Templi de Segna etc. simili modo pro sua communitate fuerunt electi ad eandem controversiam resecandam, hanc recordationis cartam per manus Notarii perpetualiter, firmiter habendam et tenendam fieri jusserunt. In primis itaque pari et concordi voluntate affirmantes perpetuo illud instrumentum confectum et corroboratum per manus quondam Pot, Diaconi Arbensis, tenor cujus talis est:

In nomine Domini, anno ab Incarnatione ejus M. CC. quinto mense Madii Indictione VIII. Arbi. Nos Prodanus Arbensis Episcopus etc. (következik az egyezkedés, mely „eadem leges pacem et mercandi societatem stabilivit", mint fentebb 189. sz. a.)

(Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 240. l.)

353.

Dessa trau-i polgárnak végintézkedése a ferenczrendiek javára. 1234. körül.

In nomine Sanctae et Indiuiduae Trinitatis. Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo ducentesimo trigesimo quarto duodecimo kalendas Martii Indictione vero VI.; domino Gregorio Nono Summo Pontifice Sacrosanctae Ecclesiae praesidente, domino Andrea tertio (helyesebben secundo) Regnatori (?) Hungariae gubernante; nec non viro venerabili domino Treguano Episcopo, Stephano inclito Comite, Judicibus ser Casoto et Saladino Tragurii existentibus, coram testibus inferius legendis hoc actum est. etc. etc.

Ego Dessa Luce quondam filius praefatum periculum mihi imminere metuens, cum sanus essem tam mente, quam corpore, assensu dominae Stanae uxoris meae requisito, testamentum, quod post meum obitum volo irrefragabiliter observari, si, quod absit, absque linguae propriae loquela me obire contigerit, duxi praesenti pagina diligentissime subnotandum etc. — — — Cum etiam verissime polliceatur Dominus, se daturum centuplum, et insuper vitam aeternam, relinquentibus propter nomen suum vineas et agros; operae pretium duxi, eidem Domino inservientibus universa, quae possideo, largienda; adoptans loco carnalium filiorum, quibus careo, spirituales filios, imo patres; Fratres scilicet Minores, ad quorum receptaculum et utilitatem ecclesiam ad honorem Dei et Gloriosae Virginis Mariae cum murorum ambitu et domibus fabricavi prope civitatem Traguriensem, et adhuc feliciter in carne vivente, qui Minorum Fratrum Ordinis et religionis primus Praelatus extitit et Minister, per manum domini Treguani memorati Episcopi eandem ecclesiam faciens consecrari etc.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 338. l.)

354.

Gundula János, ragusai lakos és birtokosnak végrendelete. 1234.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Amen. Anno Incarnationis ejusdem Domini 1234. mense Fecruarii die 4. exeunte. Quoniam praesens mortalium vita decurrentis aquae more qnotidie labitur, et unicuique propriae mortis incertus est dies, ac ignorat utrum memoria, an sine memoria obiturus sit. Idcirco ego Joannes filius Michaelis Gundulae in infirmitate corporis positus, tamen sana et bona mente mea, una cum uxore mea Dobroslava filia Mauri Manaue, dato, firmato inter nos consensu per fidei sacramentum, de omnibus rebus nostris mobilibus et immobilibus, coram nobis subscriptis testibus hoc testamentum nostrum primum et ultimum facimus ratum, et inviolabile in perpetuum, ut permaneat, sine quaestione, et querimonia, quiete. Quod committimus Epitropis nostris, scilicet Presbytero Sabe, patri nostro spirituali diebus suis, et Valio nepoti meo, et haeredibus fratris mei, et eorum haeredibus in perpetuum, et Grubessae fratri meo, et haeredibus suis, et eorum haeredibus in perpetuum, et Presbytero Eliae Joannis Viviani diebus suis, ut in loco de propriis nostris personis habeant plenam virtutem, et potestatem faciendi, dandi et ordinandi illud, sicut sublegitur, pro remedio et salute animarum nostrarum, et mortuorum nostrorum. Volumus autem, ut pro primitia dent perperum unum, et secundum quantitatem nostrarum caussarum mobilium, dent ustam decimam; firmiter autem, et inviolabile volumus, ut Monasterium, quod cum nostris denariis in loco, qui vocatur Brelas, construximus ad honorem Sancti Jacobi Apostoli, perpetualiter sit sub protectione domini Papae Romanae Ecclesiae, et in illius sit potestate atque ditione, sicut continetur in privilegio facto a domino Honorio dignissimo Papa Romanae Ecclesiae; et sicut continetur in carta domini Acontii, domini Papae Subdiaconi, et Capellani, Sedis Apostolicae Legati; et sicutiuno tsonetur in carta, quam Presbyter Gataldus Notar

in Archiepiscopali Palatio scripsit coram eodem domino Acontio Apostolicae Sedis Legato, et coram caeteris, qui ibi fuerunt; et sicut continetur in hac quarta carta et in alia carta, quae est similis et aequalis huic cartae. Ita tamen volumus, ut Deo dante in aeternum illud Monasterium Sancti Jacobi sub Beati Benedicti regula consistat, et Abbatis custodia et fratrum ibi degentium; et ut nemo nostrorum tam Clericorum, quam etiam laicorum, aliquam habere possit proprietatem, aut potestatem super illud Monasterium, salva tamen reverentia domini Rhagusini Archiepiscopi. Quod Monasterium per fidei sacramentum in perpetuum stabilimus, et confirmamus, et etiam de bonis nostris eidem Monasterio Sancti Jacobi in perpetuum donamus vineas, et terras, quae sunt in Brelo, et earum pertinentias, et vineas, quae sunt in Vergatto cum suis pertinentiis, et omnes terras, quae incipiunt a spelunca Mauritii, et vadunt usque ad istud Monasterium, et totum illud, quod est in circuitu ejus, et domum, quae est ad pusterula cum molendino, et cum omnibus pertinentiis ejus, quae est juxta domum Grubiscae fratris mei, ac post mortem nostram domus, quae fuit patris Dobroslavae cum omnibus pertinentiis ejusdem domus, in qua modo manemus, quae est ad latus domus Dabrane Prochuli et est super viam, quae descendit ad magnum mercatum, damus eam in perpetuum eidem Monasterio Sancti Jacobi, et post mortem nostram damus eidem Monasterio domum, quam per aliam cartam emi a Marino Zriene cum pertinentiis eiusdem domus, quae domus fuit de Capalii, et de Jachna, et ista domus est ex latere pelagi, confinat domui Catenae Debigi, et ex latere montis confinat domui, quae fuit Michaelis patris mei; et istam domum cum suis pertinentiis, quae fuit patris mei, dedimus Grubescae fratri meo, et haeredi suo in perpetuum, et sic in carta sua continetur. Sit firmum. Et haec domus, quam dedimus eidem Grubescae ex latere pelagi, confinat praedictae domui, quae fuit Capalii, et Jachnae, et ex latere montis confinat aliae domui patris nostri Michaelis Gundulae, in qua nunc manet idem Grubesca; et post mortem nostram videlicet, vaccas, et pecora nostra, quae sunt in terra nova, damus eidem Coenobio. Et post mortem nostram dentur eidem Monasterio Sancti Jacobi, vineae de Gionchetto cum omnibus suis pertinentiis, et

buttae, et caratelli, et buticelli, et barilli, et scamna, et banzi, et reliquum argatium, et lignamen, quod est in domo, in qua manemus, cum eadem domo detur eidem Monasterio, et illud argatium maneat in eadem domo. Et omnia paramenta, et libri dentur Sancto Jacobo; et a modo in antea detur eidem Monasterio quarta pars navis, que vocatur Striga, et alia tertia pars istius navis, et novem cartae navis, in qua est Nauclerius Luccarius Chisanae, sit in potestate Dobroslavae, et post mortem ipsius ista tertia pars navis, et novem (cartae) navis vendantur, et pretium earum detur pro anima sua, et mea. Et post mortem meam detur Sancto Jacobo navicula, et capsella, et arscanum, et retia. Et post mortem Dobroslavae barcosus vendantur, et pretium eiusdem detur pro animabus nostris. Si autem Abbas Sancti Jacobi decesserit, nullum alium Abbatem eligant, nisi quem Congregatio Coenobii ipsius, ut decet, communi, et concordi voluntate eligere voluerint; secundum regulam Beati Benedicti Monachorum eligant. Haec autem omnia, quae praedicta sunt, secundum regulam Beati Benedicti Abbatis in aeternum observentur firmiter. Si forte aliquis hoc temere perturbare praesumpserit, stabilimus, et firmiter volumus, ut nominati Pitropi nostri, pater Saba spiritualis Pater noster in vita sua, et Vallius nepos meus in vita sua, cum haeredibus fratris mei, Damiani, et cum suis haeredibus in perpetuum, et Grubesca frater meus cum suis haeredibus, et eorum haeredibus in perpetuum, Presbyter Elias Joannis Viviani in vita sua, sint consiliatores, et defensores ejusdem Monasterii Sancti Jacobi; ita tamen, ut non haereditarii sint, nec vocentur haereditarii, sed solummodo consiliatores et defensores sint istius Monasterii. Et pes Sancti Jacobi laboretur de una libra argenti, et detur Monasterio; et filacta detur eidem Monasterio, et Dobroslava uxor mea, sicut scriptum est, possideat caussas nosras diebus suis. Verumtamen non possit illas minuere, neque dare alicui suo, neque meo, neque extranco, praeter quae scripta sunt; sed pro animabus nostris faciat eleemosynas, et pro animabus nostrorum mortuorum. Et post mortem ipsius adimpleatur, secundum quod ordinavimus. Et post mortem nostram illum terrenum extra portam Leonis, qui mihi pertinet, excepto illo, quem dedi Vitello, et uxori suae Radizae; nepotes mei, filii Damiani fratris

mei, videlicet Valleus et Jacobus, accipiant illam in suam potestatem, et quantum valet ille meus terrenus, detur pro animabus nostris. Et cartae, quae continent super Joannem Desizae, et omnes aliae cartae, quae sunt scriptae in nomine meo, quas habuit Damianus frater meus in compagniam suam et meam, sint in potestate filiorum suorum Vallii et Jacobi, et post mortem meam et Dobroslavae iidem nepotes mei Vallius, et Jacobus pro animabus nostris dent perperos 50, et in aeternum habeant et possidiant ad suam voluntatem et potestatem vineam, cum suis pertinentiis quae est in Campo Giupunensi juxta Scifonum, et juxta vineam fratris mei Grubescae, et juxta vineam Sancti Andreae. Et post mortem nostram Grubesca scilicet — — — — — cum suo haerede, sicut continetur in alia carta, quam sibi fecimus, in aeternum habeat ad suam voluntatem et potestatem illos quinque solidos de vinea, cum pertinentiis eorum, qui sunt juxta vineam suam in Giupana, et alios tres solidos de vinea juxta vineam Calendae de Moska in Giupana, et sic(ut) continetur in sua carta: ita sit firmum. Et post mortem nostram Petinagus de Scaputo det perperos 50, ubi Dobroslava praeceperit dare illos, et sic in sua alia carta continetur, quam sibi fecimus in aeternum cum suo haerede; et ad suam voluntatem et potestatem habeat illam vineam, quae est in Jupana, quae fuit Petiicoli, quam quondam emi perperis octoginta, et sic continetur in illa carta Petinagii: ita sit firmum. Clericis autem Sanctae Mariae Majoris Ecclesiae dentur perperi duo, et ad opera Sanctae Mariae perperi tres; et Locrumensi perperi tres; et Mercano perperi uno; et Sancto Petro de medio mari perperi uno; et Sancto Andreae de Pelago perperi quatuor; et Meledae perperi unum; et Sancti Petri de Monachabus perperi unum; et Sancto Simeoni perperi unum; et Sancto Andreae perperi unum; et Sancto Thomae perperi unum; Sancto Nicolao perperi duo; et Sanctae Mariae de Castello perperi duo; et Sancto Bartholomaeo perperi duo; et reclusis ad dimidium perperi uno; et ad opera Fratrum Minorum perperi tres; et Magistro Bratis Calafati pro Nicolao dentur perperi quinque; et Tesalo perperi uno; et post mortem meam omnes servi nostri, et omnes ancillae nostrae in aeternum sint liberi, et scapuli vadant per quatuor partes mundi. Si autem aliqua carta,

vel aliquae cartae factae sunt antea, vel factae fuerunt postea praenominatum privilegium domini Papae Honorii, vel contra praedictum cartam domini Acontii Apostolicae Sedis Legati, sive contra praedictam cartam, quam scripsit Presbyter Gataldus Notarius coram eodem domino Legato, vel contra duas cartas, videlicet contra hanc et contra aliam, quae est similis, et aequalis huic, in aeternum sint ruptae, irritae, vanae, et falsae, et sine vigore. Et praenominatum privilegium domini Papae Honorii, et praenominata carta domini Accontii Legati Sedis Apostolicae, et praenominata carta, quam scripsit Presbyter Gataldus Notarius coram ipso, et duae cartae, quae sunt ad hoc similes, videlicet haec, et alia, de quibus unam tenet Valleus, et aliam tenet Grubesca, in aeternum permaneant firmae, plenae, sicut in ipsis continetur, et sicut praelegitur, praenominati Pitropi nostri, videlicet Presbyter Saba pater meus spiritualis in vita sua, et Valleus nepos meus cum haeredibus patris sui, fratris mei Damiani, et cum suis haeredibus in aeternum, et Presbiter Elias Joannis Viviani in vita sua permaneant firmi in loco de propriis nostris personis. Quia nos bona nostra, bona voluntate per fidei sacramentum ordinavimus, et stabilivimus, haec omnia in aeternum sint firma, inviolabilia, et rata. Quicumque autem homo haec rumpere tentaverit, vel aliter praesumpserit facere, anathematis ultioni subjaceat, et habeat maledictionem Dei, Patris Omni potentis, et Filii, et Spiritus Sancti, et Beatae Mariae semper Virginis, et Beatorum Apostolorum Petri, et Paulli, et Jacobi et Beati Blasii Episcopi et gloriosi martyris, et omnium Sanctorum ; et habeat partem cum diabolo, et Juda traditore Domini, et cum Datan, et Abiron, quos terra absorbuit, et in inferno inferiori. Amen.

Haec autem carta nullo homine, et testimonio rumpi possit. Hi sunt testes : Mathaeus Badatiae juratus Judex, et Vitalis filius Joannis Coledae. Ego Presbyter Paschalis Capalu et Communis Notarius juratus scriptor sum, et testis.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 93. l.)

355.

II. Endre kirdlynak Chonuk birtokot tárgyasó adománya Wigmán nemzetségbéli Endre comes számára. 1235.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Digna remuneracione fidelitas dignis debet stipendijs a Regie Celsitudinis Serenitate refoueri; quatenus et humanum iusticie debitum impenditur, et retribucionis exemplo fidelium numerus augeatur. Proinde ad vniuersorum tam presencium quam futurorum Sancte Matris Ecclesie filiorum noticiam volumus peruenire, quod nos consideratis multiplicibus seruicijs dilecti ac fidelis nostri Andree Comitis de genere Wigman, que nobis in Regno et extra Regnum, et specialiter in Teothonia in illa expedicione nostra, quam tunc habuimus contra Ducem Austrie, quando Petrus frater Mauricij Magistri sub quodam castro nomine Roro est interfectus, laudabiliter exhibuit; in ipsius seruicij recompensacionem quandam terram nomine Chonuk sitam in Parochia Castri de Kamarun ad culturam quinque aratrorum sufficientem, que olim preconum domine Regine fuerat, contulimus sibi, et per eum suis heredibus iure perpetuo possidendam; et in ipsius terre possessionem per fidelem pristaldum nostrum Symonem Comitem Latinum ipsum fecimus introduci. Cuius prima meta incipit a parte orientali iuxta quandam magnam viam, que procedit per arundinetum in quodam monte; deinde progreditur versus meridiem interpositis metis per terras arabiles parumper; exinde venit ad occidentem per metas ad caput cuiusdam arundineti; dehinc flectitur iuxta arundinetum, a meridionali parte diu procedendo exit ad orientem, ita, quod totum arundinetum spectat ad Andream Comitem; iude metis interpositis per terras arabiles vadit et conterminatur terre ville Dusnik Lybyn, tenendo metas vsque huc cum terra Tadei, Ambrosij, et suorum cognatorum; deinde procedit per pratum directe ad occidentem, per interpositas

metas venit ad quendam paruum monticulum, et in eodem monticulo incipit tenere metas cum villa Luaz Chonuk; inde tendit versus aquilonem, et per metas in terra arabili peruenit ad quoddam *teluk*, et transiens per medium teluk descendit ad finem prefati arundineti, et transiens arundinetum venit per terras arabiles ad locum, vbi sunt fossata limorum; in metis interpositis per terras arabiles descendit ad magnum arundinetum; inde incipit tenere metas cum terra Wata, que est empticia terra eiusdem Andree Comitis; exin le tendit uersus orientem, et peruenit ad eandem magnam viam, vnde prius inceperat; et sic terminatur. Vt autem hec a nobis facta donacio tam nostris, quam nostrorum successorum temporibus salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam priuilegiantis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per (manus) Vgulini Colocensis Archiepiscopi et aule Regie Cancellarij anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° V°. Venerabili Roberto Strigoniensi Archiepiscopo existente, Cleto Agriensi, Gregorio Geuriensi, Benedicto Waciensi, Bartholomeo Vesprimiensi, Stephano Zagrabiensi, Bartholomeo Quinquecclesiensi, Regnaldo Transsiluanensi, Bulchu Chenadiensi, Benedicto Waradiensi Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus, Dyonisio filio Dyonisii Comite Palatino, Ladizlao aule nostre Curiali Comite et Baachiensi, Luca Posoniensi, Osl Supprunicnsi, Rameno Nitriensi, Bagyn Mussuniensi Comitibus; Nicolao Magistro Tauarnicorum, Mychaele Magistro Dapiferorum, Stephano Magistro Pincernarum et Comite Bycoriensi, Alexandro Magistro Agasonum, et alijs quam pluribus Comitatus tenentibus, Regni nostri anno tricesimo secundo.

(A győri káptalannak 1416-ki átiratából, mely a budai k. kamarai levéltárban őriztetik.)

356.

II. Endre királynak jóváhagyása, hogy Salter nevű híve Turda praediumot Miklós comesnek eladhassa. 1235.

Andreas Dei gracia Rex Hungarie vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem et omne bonum. Cum ea, que Regia confert uel confirmat auctoritas, legum imperatrix, salua semper et inconcussa permanere debeant; presentibus pariter et posteris harum insinuacione duximus manifestandum; quod cum Demetrius pro interfeccione Pauli filij Matheus in presencia nostra et Dionisij tunc temporis Comitis Palatini omnes possessiones suas ordine iudiciario, ut cunctis nostris iobagionibus notum est, inrecuperabiliter amisisse deberet; et quoddam predium suum nomine Turda, quod a quodam cognato suo nomine Primogenito (?) sine herede defuncto secundum consuetudinem Regni in manus suas deuolutum possidebat, dictus Dionisius Palatinus pro parte, que judicem contingit, recepisset; nos illud predium ab eodem Palatino petentes, et ex eiusdem beneplacito optinentes, cuidam nobili uiro Salterio, fideli militi karissime coniugis nostre Y. bone recordacionis Regine Hungarie, pro multiplicibus seruicijs suis fideliter exhibitis, tam sibi, quam eorum heredibus perpetuo contulimus cum suis pertinencijs possidendum; hanc nostram donacionem priuilegio nostro confirmantes; ita uidelicet, ut liberam habere possit uendendi, donandi, pignorandi facultutem, ad suc arbitrium uoluntatis. Postmodum autem, cum idem Salterius non recusans propter nos subire laborem, ad honorem nostrum et karissime filie nostre Joleth domicelle, quam in legitimum thorum Incliti Regis Aragonye duximus copulandam, honorifice proficisceretur; in nostra presencia constitutus, ex nostro beneplacito et consensu supradictum predium nomine Turda Nicolao Comiti fratri Vgruini nulla contradiccione imminente pro ducentis marcis argenti uendidit coram nobis; summam eciam supradicte pecunie professus est a Comite Nicolao sibi sine ali-

qua diminucione plenarie fuisse persolutam. Ad huius eciam rei caucionem prefatus N. Comes, et Salterius, a nobis postularunt diligenter et attente, ut huius uendicionis et empcionis seriem auctoritate litterarum nostrarum dignaremur confirmare. Quorum peticionibus iustis et honestis Regio fauore condescendentes, ut res gesta legitime coram nobis duret imposterum, nec unquam nostris uel nostrorum temporibus successorum queat retractari, in argumentum maioris certitudinis litteras nostras concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Dominice Incarnacionis millesimo CC° XXX° quinto, Regni nostri anno XXX° secundo.

(Az eredeti után közli Ráth Károly, Hazai Okmánytár I. köt. 14. l.)

357.

IX. Gergely pápa II. Endre magyar királyhoz, hogy azokat, kik az ellene hozott egyházi itéletet követték, ne sujtsa. 1235.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei carissimo in Christo filio ... Illustri Regi Ungarie salutem et Apostolicam benedictionem. Non venit in dubium, qualiter ab olim venerabilis frater noster ... Strigoniensis Archiepiscopus, in minori adhuc officio constitutus, sincerum gerens dilectionis affectum erga Sedem Apostolicam matrem suam, adeo apud eam devotionis merito profecit, ut gratiam eius specialem meruerit, et ab ipsa multipliciter honorari. Sane cum venerabilis frater noster ... Bosnensis Episcopus et college sui deputati essent a venerabili fratre nostro ... Prenestrino Episcopo tunc electo, Apostolice Sedis Legato, denunciatores sententiarum suarum excommunicationis et interdicti, videlicet quas in te promulgarat; idem, sicut relatum fuit auribus nostris, proponens, quod paratus eras satisfacere, cui imputandum non erat, si officiales tui in hoc fuerant negligentes, ac per hoc te ligatum non esse sententiis supradictis. Cum tamen iam incurris-

ses easdem, idem Archiepiscopus prohibuit ad Sedem Apostolicam appellando, ut denunciatores ipsi ad denunciationem procedere non deberent, sicque communicavit postmodum tibi in coronatione carissime filie nostre Regine, et aliis ecclesiasticis sacramentis, quamvis iidem nullam potestatem haberent relaxandi dictas sententias, vel terminum etiam prorogandi. Quare nos eidem per litteras nostras mandavimus, ut aut dictis pareret sententiis, aut ad presentiam nostram accederet, suam, si posset innocenciam ostensurus. Cumque coram nobis idem se nisus fuerit excusare, et nos eidem plenam audientiam prebuerimus et benignam, tandem comperimus excusationem suam minus canonicam extitisse. Verum in die malorum immemores bonorum esse nolentes, cum etiam ex anteacta vita sua didicerimus, quid de eodsm presumere debeamus; benigno intellectu credentes, quod non malitiose id fecerit, sed simplicitate lapsus potius vel errore; dum verisimile non existit, quod in maturiori constitutus etate, fame prodigus esse debeat et salutis, cum eodem super hoc de benignitate solita dispensamus, notam, si quam exinde contraxit, eidem misericorditer remittentes. Quocirca Serenitatem tuam rogandam duximus propensius et hortandam, quatenus adversus eos, qui servaverunt, sicut ex necessitate tenebantur, sententias memoratas, cum inde gratiam nostram velut devotionis filii meruerint, non debeant commotionem Regiam sustinere, nullatenus movearis. Datum Perusii XV. kalendas Septembris, Pontificatus nostri anno nono.

(Theiner, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia, I. köt. 134. l. V. ö. Fejér Cod. Dipl. III. köt. 2. r. 431. l.)

358.

II. Endre király privilegiuma Garam melletti Szent-Benedek mezőváros számára. 1204—1235.

1550. Posonii 20. Februarii litterae privilegiales Ferdinandi I sub sigillo secreto in pendenti, quibus mediantibus Sua Regia Maiestas litteras Serenissimi quondam Principis domini Andreae Regis Hungariae praedecessoris sui bonae memoriae super his libertatibus : Quod cujuscunque nationis homines, Saxones videlicet, Hungari, Sclavi, seu alii, qui ad terram Claustri Sancti Benedicti de Gran commorandi causa jam convenerunt vel convenerint, praerogativa ejusdem libertatis jure perpetuo gaudeant, quo hospites nostri in Pesth, Albae et Budae commorantes; sub his videlicet exemptionibus, quod de omnibus proventibus et commoditatibus, quae ad Regiam jurisdictionem pertinent, tam in tributis et in descensibus, in liberis et ponderibus, seu aliis quibuscunque debitis, quae in Regno (isto) solent vel possent emergere, nec Fisco, nec cuiquam hominum respondere teneantur; sed ad Ecclesiae memoratae jurisdictionem, tam in judiciis faciendis, quam in aliis supradictis libertatibus sint exempti; — civibus et inhabitatoribus oppidi Sancti Benedicti eorumque successoribus et posteris universis gratiose confirmavit, salvo jure alieno.

(A királyi könyv II. kötetéből 382. l.)

Függelék.

Jehuda-ha-Cohen XI. századi zsidó rabbinak (megh. Mainzban 1070.) három Magyarországra vonatkozó jognyilatkozata (responsum-a.)

(Rothenburgi Meir gyűjteményéből, prágai 1608-ki kiadás, 903. 904. és 935. szám alatt.)

903. sz.

ראובן ושמעון באו לדין ראובן טוען פיסני בארץ הגר לדבר עליו למלכה שתצוה היא לבעל המטבע לעשות לו לשמעון פשיטים מכסבו עדק׳ ליט׳. וכל חריוח שיזומן לו אחלוק עמך. אמרי לו והלא אין לך בסף אמר לי אשרח אחריו אולי ימצאני חבורא לידי ושמעתי לדבריך ודברתי עם המלכה וצותה לבעל המטבע לעשות לשמעון הבשיטי׳ דהלכתי לדרכי בשליחות המלכה והנחתי שותפי במקומי והרשיתיו בקניין עדים לקבל חלקי המגיע לי מן הריוח מיד שמעוך ונתן לו שמעון שבעה חצאי של בסף ולא יותר וה שאר אני תובעו השיב לי שמעון ודאי עלה בדעתי לשאל מאת המלכה אם יזמן לי המקום בסף לעשות פשי׳ ויראתי ממך שמא תלשין עלי למלכה לתקי לי חמעשה וקלקלת׳ בדבר בכל בחך ודברתי אני בעצמי למלכה ועשיתי לי כל יכולתי ואע״ב שהלכת׳ לזרכך נתתי לשלוחך זקוק אחר שנדרתי לך וששה הלויתי לו לעצמו כי הוצרך מהם ומוחתי בעצמי בדבר אשר יכולתי. כך דעתי נוטה שאין לו לראובן על שמעון כלום כיכל דבריהם דברים בעלמא הוא׳ ותנאים שהתנו על דבר שלא בא לעולם היה כי הכסף איבוא היה וביד מי היה וחלכה רווחת בישראל שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם על כן אין לו עליו כלום.

(Magyar fordítas.)

Ruben és Simon biró elébe jönnek. R. így szól: te Hagar országában (= Magyarország) rábeszéltél, hogy szólljak a királynével, miszerint bízza meg a pénzverésre ügyelőt, hogy S.-nak ezüstjéből pénzt veressen, és pedig 100 fontból: úgy hogy „az ebből eredő hasznot meg fogom osztani veled.“ Erre én felelém;

„hisz nincs ezüstöd!“ Erre ő mondá: „majd azon leszek, hogy ezüstöt előteremtsek; talán megajándékoz olyannal Isten.“ Ha meghallgatván szavait, beszélék a királynével. Ez fölszólítá a pénzverésre ügyelőt, hogy készíttessen pénzt S. számára. Ha erre eljárék a királyné küldetésében, barátomat lakásomon hagyván, s fölhatalmazván, hogy tanuk előtt a majd bekövetkezendő haszonbani részemet S.-tól fölvegye. — S. adott is neki 7 féleziistöt s nem többet. A többit tehát most követelem. Erre felele S.: „igaz, szándékom volt a királynét megkérni, hogy hagyjon számomra pénzt veretni azon esetre, ha Isten ezüsttel megajándékozna. De félvén, hogy a királynénál elárulhatsz, s a dolgot hátráltathatod; magam beszéltem a királynével, s mindent lehetőkép megtettem ügyemben. S míg te elmenél, megbizottadnak egy darab tiszta ezüstöt adtam számodra, melyet igérék, s ezen kivül még hatot kölcsönöztem neki, mert szüksége volt reájok, s eljártam magam lehetőkép az ügyben.“ — Én azt vélem, hogy R.-nek nincsen követelése S. irányában, mert egész alkudozásuk puszta szó volt, s a föltételek, melyeket kikötöttek, oly tárgy körül forogtak, mely még nem létezett, mert hol? s kinél? volt még a pénz. Pedig Izraelben szabály az, hogy nem idegenithetek el senkinek sem oly dolgot, mely nem létezik; s ennél fogva nincsen követelése irányában.

904. sz.

וששאלת ראובן ושמעון היו בארץ הגר ונתן ראובן לשמעון ליטר׳ זהב לקנות חפצים ולהוליך למענץ ולמוברו שם נלקנות שם חפצי׳ שהם מבקשי׳ הנה בארץ הגר ולמוכרו ולחלוק הריוח יובן עשה שמעון קנה מה שקנה והוליך למענ״ץ ובבואו שם כגעוהו בעליחובים של ראובן ובקשו מן הקהל להוציא ממון ראובן לפורעו להם ובן עשוהקהל גזרו עליו להביא ציר נאמן בל מה שהיה בידו ממון של ראובן חוץ מן הריוח וכן עשה הביא הקרן אבל הריוח נעל׳ לעצמו בחלקו המגיעו כי אמר הואיל ונתמשכן הקרן שלו בשבילו ואינו יכול לסחור ולשוב אלוו אין לו חלק בזה הרווח ולעצמי אני נוטל חלקי המגיע לי בריוח. וחוצרכת׳ לידע אם הזן עם שמעון. כך דעתי נוטה שאין לו לראובן חלק בריוח הנעשה כ׳ כבר קבל הריוח שלו ונחלק השותבות וזכה שמעון במה שבידו דהוה ליה ראובן

כמי שחזר בו. ותנן כל החוזר בו ידו עלה תחתונה בדתניא המוכר שדה לחביבו באלף זוז ופרא לו מהן חמש מאות זוז בזמן שהמוכר חוזרבו לוקח על העליונה רצה אומר לו תן מעות או תן לי קרקע כנגד מעות׳ ומהיכן מגבהו מן העידית׳ ה״נ יד ראובן על העליונה וזבה שמעון מה שבידו ואם יעלה על לב אדם לומר שזה הריוח שביד שמעון יחליק לשנים מחציתו יבתן לראובן ומחציתו לשמעון שאם אין אתה אומר כן לא ימנה מן הריוח ביד ראובן כלום שכבר נטלו בעלי חובי׳ את הקרן בחובם ולא נסתר בו. ועוד מי אמר שיהיה בוריוח במצא ראובן מן הריוח מסולק לגמרי על כן יחלוקו. דבר זה לא יעלה על לב איש ולא יאמר שאם אתה אומר כן במצא יד החוזר בו ידו על העליונה ויד שכנגדו על התחתונה. ואנו חילוף שנינו. במשנתינו על כן אי איבשר להעשות כן. ועוד מצינו שלא חשוחכמים לדבר זה וכיוצא בזה שמא יהיה דת״ד השוכר את הסבינה ופירקה לה בחצי הדרך נות לו שברו של חצי הדרך ואוקים׳ בשכיח לאו גורי דלא קבסיד ולא מידי אבל לא שכיח לאגורי כולי אגרי׳ בעי. למיהב ליה וניחושדי למא לא ממי להתם דמתברא ליה לסיפנתי׳ אלא לאו ש״מ׳ דכהאי גוונא ליכא למיחש.

(Magyar fordítás.)

Azt kérdezted, hogy : Ruben és Simon Hagar országában lévén, amaz ennek egy font aranyat adott, hogy vegyen drágaságokat, s vigye azokat Mainzba eladni, hol ismét olyanokat vásároljon, melyeket itt Hagar országában keresnek, hogy azokat eladja s a hasznot vele megoszsza. S. így tett, vásárolt mit vásárolt, s azt elvitte Mainzba. De megérkezve ott, megragadák őt R.-nek hitelezői, s megkérék az odavaló községet, venné föl R. pénzét, hogy ők kielégíttessenek. A község így cselekedett : fölszólítá őt (S.-t), hogy lelkiismeretesen adjon elő mindent, mi R.-től birtokában van, kivéve a hasznot. Ő megtevé ezt, előhozá a tőkét, s megtartá a hasznot, mint olyat, mely őt illeti, mert így szóla : minthogy a tőke R. adósságának fejében letartóztattatott, s így én semmire nem vállalkozhatom, ő neki nincsen semmi része ezen haszonban, s így azt magamnak tartom, mert engem illet. Látni akarjuk tehát, kinek van igaza. — Én azt vélem, hogy R.-nek nincsen része a haszonban, mert ő már megvette hasznát, a társaság fölbomlott, s S.-t illeti az, mi birtokában van, mert R. az, ki

visszalépett az ügyzettől, s van egy törvényünk, mely szerint: a ki visszalép, hátrányban van, s van egy másik, mely azt határozza: hogy ha valaki barátjának elad 1000 ftért egy darab földet, s ez erre neki 500 ftot fizet, hogy ha most az eladó az ügyzetet megbánja, a vevő van előjogban, mert ez azt mondhatja hozzá: „add vissza pénzemet"; de ép úgy követelhet tőle egy darab földet is, mely ugyanoly értékű, s a legjobbik azok közt, melyekkel bír. Itt ugyanazon eset forog fenn: S. van előjogban, s így megtartja azt, mi birtokában van. De valaki azt állíthatná, hogy azon haszonot, melyet S. bír, föl kellene osztani, s felét R.-nek a másikat S-nak adni, mert különben R. nem kap semmit a haszonból, a tőkét lefoglalták a hitelezők, s így nem keresett semmit pénzével; s ezenkivül még azt lehetne állítani: „ki kezeskedhetik arról, hogy akkor lett volna haszon, hogyha az ügyzet az egység szerint létre jött volna is? s így, minthogy R.-nek ekkor sem lett volna része a haszonban, ennél fogva nekik most osztozkodniok kell." Ilyesmi senkinek sem juthat eszébe, mert így azt kellene állítnom, hogy a visszalépő előnyben s ellene hátrányban van; mineknünk pedig van törvényünk, mely az ellenkezőt mondja, ennélfogva semmiképen sem cselekedhetem így, s nem találjuk sehol sem a hasonló aggodalmat kifejezve, sokkal inkább az ellenkezőt találjuk, mert így áll írva: ha valaki egy hajót bérel, s azt fele útján lerakodtatja, akkor neki a bért csak az út feléért kell megfizetni; de ezt csak akkor, ha bizonyosan föl lehet tételezni, hogy az út másik felére is szállítmányt kapni, és így kárt szenvedni nem fog, ellenkező esetben neki a vitelárt egészen ki kell fizetni. Így tehát itt is tekintetbe kellene venni, talán a hajót szerencsétlenség éri, s így be van bizonyítva, hogy előre nem látott eseményekre nem kell tekintettel lenni.

935. sz.

ראובן וישמעון היו בארץ הגר ונתן ראובן לשמעון עשר מוהבותוב' קום"רינש להוליכו למעגנ"ץ ולתת המוהבות לפלו' והקום"רינש לבלו' ובא שמעון למעגנ"ץ. ולא נתן החפצים לבלוני לאחר זמן גדול בא אחיו של ראובן למעגנ"ץ וישאל אל שמעון נתת החבצים שנתן לך אחי למי שנשתלח וענה לו שמעון

הזכרתני שמיום שנתנם לי ראובן לא ראיתים ולא זברת׳ סולא ידעתי היכן נעבדו אבל ודאי נתחייבתי בתשלומין ועכשיו רוצה שמעון לשלם כשוין שהיו שוין בארץ הגר. והתובעי״ דוצי׳ כשוה שהן שוים במעגנ״ץ עתה הוצרכנו לידע עם מי חדין, כך דעתי נומה שאילו היה יודעי׳ באיזה מקום נאבדו החפצים שהיו לשלם כשוים באותו מקום׳ עכשיו שזה אומ׳ כך וזה אומר כך נראה לנו שהדין עם התובעי׳ שיש לומר שהבאו החפצי׳ למעגנ״ץ ושם נעבדו ונתחייב שמעון בתשלום כשוים במעגנ״ץ׳ כדתנן המביא פימות להיות מפריש עליהם תרומה ומעשר ומעות להיות מפריש עליהן מעשר שיני מפריש עליהם בחזקת קיימי׳ ואים אבדו אבדו הריז החושש מעת לעת ר׳ יוחנן אמר מעת לעת של בדיקה ר׳ אלאזר בן אנמינגום משו׳ ר׳ אלעזר ב״ר ינאי מעת לעת׳ של הנחה וקיים׳ לז כר׳ יוחנן דהא איתותב ר׳ אלעזר אלמא שמודי׳ היו מעת לעת להרגשת אבדתו׳ היל כך יש לשלם לשמעון כשוים במעגנ״ץ׳

Magyar fordítás.

Ruben és Simon Hagar országában lévén, ez annak tiz aranyat és két kufrins-t adott, hogy azokat Mainzba hozza, s két bizonyos embernek adja. S. Mainzba jött ugyan, de nem szolgáltatá át a drágaságokat. Jóval ezután R.-nek bátyja Mainzba jő, s kérdi S.-t vajjon átadta-e a drágaságokat annak, a kinek küldettek? De S. ezt felelé: „valóban emlékeztetél; mert mióta R. nekem azokat átadá, nem látám azokat, sem nem jutának eszembe, s nem tudom, hol veszhettek el; minden esetre neked kárpotlással tartozom.“ S. tehát fizetni akar azon érték szerint, melylyel Hagar országában bírtak (a drágaságok), a követelő ellenben azon érték szerint akar kielégíttetni, melylyel jelenleg Mainzban bírnak. Látni akarjuk tehát, kinek van igaza. — Én azt vélem: hogy ha tudnók, hol vesztek el a drágaságok, akkor azon érték szerint kellene fizetnie, melylyel ott bírtak, hol veszendőbe mentek; minthogy azonban véleménykülönbség forog fenn, azt hiszszük, hogy a követelőnek van igaza, mert ő azt állíthatja, hogy a drágaságok Mainzba hozatva, ott vesztek el, s így S. azon érték szerint kénytelen kárpótolni, a melylyel Mainzban bírnak. Ez úgy van a mint már fönebb szólottunk: hogy ha valaki gyümölcsöket hozott, hogy belő-

lök elválaszszon szent adót s tizedet, s pénzt hozott, hogy abból másod tizedet elválaszszon, akkor azon föltétel alatt választom el azokat, hogy a gyümölcs létezik, s hogy ha elveszett, akkor csak a legközelebbi 24 óra veendő tekintetbe. Rabbi Jochanan azt mondja: ezen 24 óra a vizsgálás idejétől van számítva; Rabbi Eleazar ben Antignos azt állítja Rabbi Eleazar ben Janai nevében, ezen 24 óra azóta számíttatik, mióta azokat elhagytam; s mi Rabbi Jochanan ezen nézete szerint ítélünk, mert Rabbi Eleazar ellenmondásban van egy másik illetékes helylyel. Így látjuk tehát, hogy beismerik, miszerint a 24 óra azon időtől számíttatik, a midőn a veszteség tudtára jött, s azért S.-nak azon érték szerint kell fizetnie, a milyennel most Mainzban bírnak (a drágaságok.)

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

A

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

ÉRTESÍTŐ.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR a brüsszeli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból. Összeszedte s lemásolta Hatvani Mihály (Horváth Mihály). I. KÖT. 1441–1552. Pest 1857. XXI és 367 l. — II. KÖT. 1553–1563. Pest VIII és 327 l. — III. KÖT. 1553–1608. Pest 1859. VIII és 281 l. — IV. KÖT. 1607–1652. Pest 1859. VIII és 321 l. 1 fénynyomatú kőr. [illegible] — *Monum. Diplom. I–IV. kötet.*

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, londoni könyv- és *levéltárakból. Összeszedte és lemásolta* Simonyi Ernő. 1521–1717. Pest 1859. VII és 335 l. — *Monum. Diplom. V. köt.*

ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR (*Codex Diplomaticus Arpadianus continuatus*). *Közzé teszi* Wenzel Gusztáv. I. KÖT. 1001–1235. És Függelékül: *Kritikai jegyzetek Fejér György „Codex Dipl. Hungariae Ecclesiasticus et Civilis" czímű munkájának az Árpádok korszakát illető része felett.* Pest 1860. XLII és 404 l. — II. KÖT. 1234–1260. És Függelékül: *Az Árpádkori Új Okmánytár és a kapcsolt oroszágok okmányai.* Pest 1861. XIX és 402 l. — III. KÖT. 1261–1272. s Függelékül: *Olaszhon levéltárai a magyar történelem szempontjából.* Pest 1862. XV és 363 l. — IV. KÖT. 1272–1290. Pest 1862. XX és 414 l. — V. KÖT. 1290–1301. És Függelékül: *Theiner Ágoston „Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram Illustrantia" czímű munkájáról.* Pest 1864. XXI és 330 l. — VI. KÖT. vagy a második folyam I. kötete: 890–1235. Pest 1867. XXXVI és 578 l. — *Monum. Diplom. VI–XI. köt.*

Ezen kötetek sorban fel vannak véve, s egyenkint [illegible] saját kis adatnak: az *Árpádkori Új Okmánytárnak* egyelőre még négy kötete; a *Londoni M. Okmánytárnak* egy újabb kötete; *Mihályi M. Okmánytár*, két kötetben; *Bethlen [illegible] Levelezése*, két kötetben.

MÁSODIK OSZTÁLY: ÍRÓK.

SZERÉMI GYÖRGY, II. Lajos és János királyok házi káplánja EMLÉKIRATA MAGYARORSZÁG ROMLÁSÁRÓL. 1484–1543. Közli Wenzel Gusztáv. Pest 1857. XXXIV és 410 l. — *Monum. Script. I. köt.*

VERANCSICS ANTAL, *pécsi, egri püspök, esztergomi érsek* ÖSSZES MUNKÁI. Közli Szalay László (I–V.) és Wenzel Gusztáv (VI.) I. KÖT. Történelmi dolgozatok deák nyelven. Pest 1857. XX és 376 l. — II. KÖT. Történelmi dolgozatok magyar nyelven, és Vegyesek. Pest 1857. XV és 391 l. — III. KÖT. Első *postai* levelezés 1536–1549. Pest [illegible]

GR. ILLÉSHÁZY ISTVÁN nádor FÖLJEGYZÉSEI 159

HIDVÉGI MIKÓ FERENCZ HISTÓRIÁJA 1594—1613. DIRÓ
folytatásával (és két Függelékkel: Enyedi Pál Gaudentia. Tört
okmányok Mikóhoz és Illésházyhoz). Közli Kazinczy Gábor
X és 531 l. *Monum. Script. VII. köt.*

ROZSNYAY DÁVID, az utolsó török deák, TÖRTÉNETI
VÁNYAI. Összeszedte s jegyzetekkel, életrajzával bevezetve közli Na
gy Iván. Pest 1867. 482 l. — *Monum. Script. VIII. köt.*

ALTORJAI B. APOR PÉTER MUNKÁI. Közli Kazinczy
(Lusus Mundi. Synopsis mutationum notabiliorum aetate mea in Tr
nia, et progressus vitae meae. Metamorphosis Transylvaniae (és m
CSERREI MIHÁLY *Pótlékai és Megjegyzéseivel*). Pest 1863. X és
Monum. Script. XI. köt.

BRUTUS JÁNOS MIHÁLY magyar kir. történetíró MAGY
TÓRIÁJA 1490—1552. A m. kir. egyetemi könyvtár eredeti kézir
szerző életével közli Toldy Ferencz. I. KÖT. Második Ulászló
lala, bevezetéssel. Pest 1863. CIX és 461 l. — II. KÖT. Második
trónra léptétől 1557-ig. Pest 1867. IX és 495 l. — III. KÖT. 155
Brutus elveszett XIV—XX. könyveinek töredékei 1571-ig, és Magy
irt Levelei (sajtó alatt). — *Monum. Script. XII. XIII. XIV. köt.*

KÉSMÁRKI THÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1693—94. Ered
eredeti kéziratából közli Nagy Iván. Pest 1863. VIII és 701
Monum. Script. XV. köt.

GHYMESI FORGÁCH FERENCZ nagyváradi püspök M
HISTÓRIÁJA 1540—1572. Forgách Simon és Istvánffy
Jegyzéseikkel együtt a hg. Eszterházy-féle kéziratból közli Majer
bevezetésével Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXXVIII és 666 l. —
Script. XVI. köt.

BARONYAI DECSI JÁNOS MAGYAR HISTÓRIÁJA 1592
A szerző életével közli Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXX és
Monum. Script. XVII. köt.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

MEGBÍZÁSÁBÓL

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

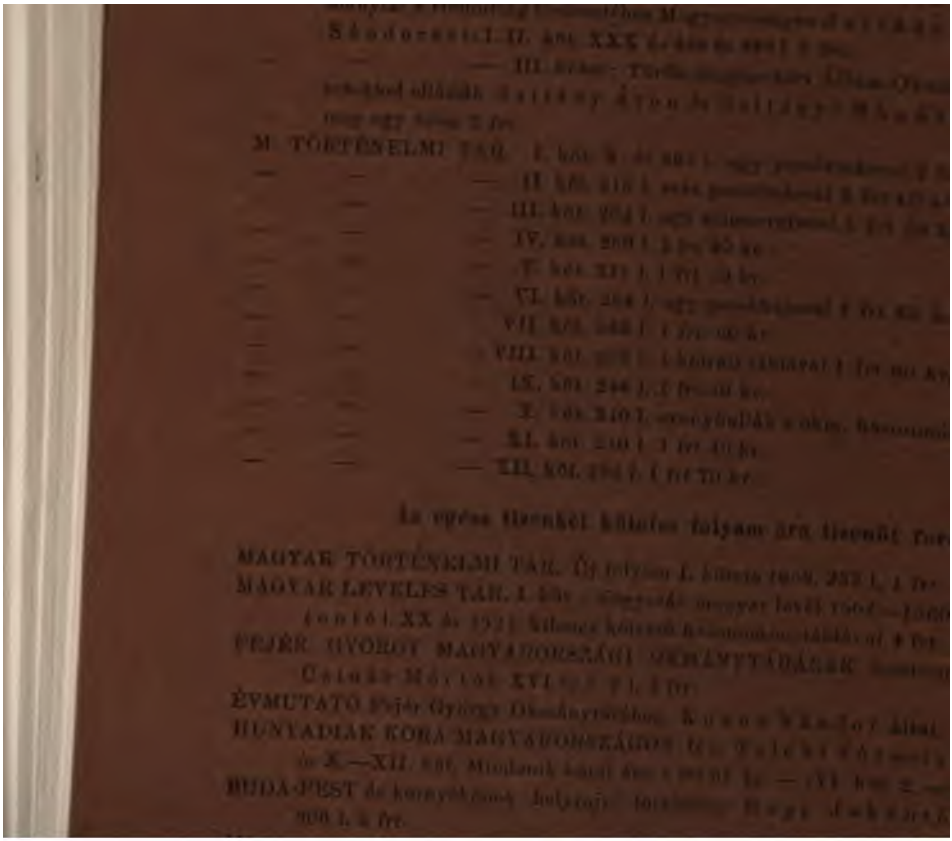

[illegible] Magyarország [illegible]
Sándorszi I. II. köt. XXX [illegible]
— — — III. köt. [illegible]
[illegible] Szilágy Áron és Szilágyi Sándor
[illegible] 2 frt.

M. TÖRTÉNELMI TÁR. I. köt. [illegible]
— — — II. köt. [illegible]
— — — III. köt. [illegible]
— — — IV. köt. [illegible]
— — — V. köt. [illegible]
— — — VI. köt. [illegible]
— — — VII. köt. [illegible]
— — — VIII. köt. [illegible]
— — — IX. köt. [illegible]
— — — X. köt. [illegible]
— — — XI. köt. [illegible]
— — — XII. köt. [illegible]

Ia egész tizenkét kötetes folyam ára tizenöt for[illegible]

MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁR. Új folyam I. kötete 1908. 253 l. 1 frt.
MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt. [illegible] 1506—1560 [illegible] XX. és 1521 [illegible] 4 frt.
FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK [illegible] Csinár Mórtól XVI. [illegible] 1 l. 1 frt.
ÉVMUTATÓ Fejér György Okmánytárához. Kunos Ignácz [illegible]
HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON [illegible] és X.—XII. köt. Mindenik kötet ára [illegible] — VI. köt. [illegible]
BUDA-PEST és környékének helyrajzi [illegible] 308 l. 4 frt.

MONUMENTA

HUNGARIAE HISTORICA.

DIPLOMATARIA.

XII.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTMÁNYA.

ELSÖ OSZTÁLY.

TIZENKETTEDIK KÖTET.

PEST, 1869.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKADEMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

5

ODEX DIPLOM. ARPADIANUS CONTINUATUS.

ÁRPÁDKORI
ÚJ OKMÁNYTÁR.

A M. TUD. AKADEMIA TÖRT. BIZOTTMÁNYA

MEGBIZÁSÁBÓL KÖZZÉ TESZI

WENZEL GUSZTÁV,

M. AKAD. RENDES TAG.

HETEDIK KÖTET.

(A MÁSODIK FOLYAM MÁSODIK KÖTETE.)

1235 1260.

PEST, 1869.

EGGENBERGER FERDINÁND M. AKADEMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

DB932
.763
v.12

Nyom. az „Athenaeum" nyomdájában. 1869.

TARTALOM.

1235.

Lap

1. IV. Béla király Reugen és Sassun helységeket, melyeket Imre király a lébényi monostortól elvett, annak ismét visszaadja (1235—1241) 1
2. IV. Béla királynak bizonyos a Sól vizén levő malomra vonatkozó intézkedése. (1235—1270.) 2
3. IX. Gergely pápa János jádrai érseknek meghagyja, hogy szünjön meg oly intézkedéseket tenni, melyek az egyházi fegyelemmel ellentétben vannak. 3
4. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy a Bogad-Radvani nemzetség tagjai birtokosztályt tettek. 6
5. Arnold zalai főispán és Rednald comesnek bizonysága, hogy Péter Istvánnak fia, Lonkovi lakos, örökös birtokát Hoholt comesnek átengedte. 7

1236.

6. IV. Béla király adománya Urmand nevű latin vendége számára. 8
7. IV. Béla király a pannonhalmi apátság számára megerősíti szent László királynak adományait, és későbbi birtokszerzményeit. 9
8. IX. Gergely pápának intézkedései a bistrei apát gyilkosai ellen. 10
9. IX. Gergely pápának intézkedései a váradi püspök választásának ügyében. 14
10. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Gogan Jánosnak fia és érdektársai Lyndva birtokukat Hoholt comesnek eladták. 17
11. A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Belko bizonyos földeket Wogsa fiainak eladott. 19
12. Robert esztergami érsek és kiküldött bírótársai az As nevű földön a királyi lovászok által felállított határjeleket lerontatván, azt az esztergami egyháznak visszaadják. 21
13. Bertalan veszprémi püspök és kiküldött bírótársai Somogy megyében Borhold helységnek birtokviszonyairól itélnek. . . 22
14. Ugyanazok Zalamegyében Mihály mestert birtokában itéletileg megerősítik.. 23

Lap

15. Kazmér veszprémi prépost és kiküldött bírótársai Zalamegyében Hoholt comesnek birtokjogosítványairól itélnek. . . . 24
16. Endre pozsonyi főispán és kiküldött bíró-társai Monar helység lakosai s Monch esperest és testvérei között itéletet hoznak. . 25
17. A kiküldött királyi bírák a barsmegyei várjobbágyok és a Garam melletti sz. benedeki apát közti Kovácsi birtokra vonatkozó pert elintézik. 26

1237.

18. IV. Béla királynak okmánya, melylyel a belakuti apátságot alapítja, ... 27
19. IV. Béla király átírja III. Incze pápának bulláját, melylyel a pannonhalmi apátság számára sz. István király alapító okmánya megerősített 31
20. IV. Béla király az esztergami egyházat Ság és Ebed nevü földek birtokában megerősíti. 32
21. IV. Béla király a Garam melletti sz. benedeki monostort a Zólyomi főispán ellenében három helységből járó vámharmadnak birtokában megerősíti. 33
22. IV. Béla király megerősíti Saulus, János fiának birtokállapotát. 34
23. IV. Béla királynak rendelete Arnold zalamegyei főispánhoz, Goztolya helység határai fenntartásának tárgyában, melynek folytán Arnold ott határjárást tart. 36
24. Kálmán galicziai király és szlavoniai herczeg birtokcserét tevén Abraham comessel, ezt Pukor (Pakracz) birtokában megerősíti. . 38
25. Kálmán, galicziai Király és szlavoniai herczeg Kanczellárjával File zágrábi préposital és testvéreivel birtokcserét tesz. . . 40
26. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele Chák nemzetségbeli Miklós comes végrendeletéről. 41
27. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele a Quer nemzetségbeliek és Izsák comes közti egyenetlenségek kiegyenlítése tárgyában. 44
28. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Miklós a Simon és Micud comesek, s a hiunári udvarnokok közt bizonyos szőlőkre vonatkozó egyenetlenségeket elintézett. 46
29. A váczi káptalannak bizonyságlevele, hogy a Zidoy nemzetségbeliek Turul birtoknak felerészét a pécsi káptalannak eladták. . 47
30. A pozsonyi főispánnak jelentése IV. Béla királyhoz Saulus. János fianak birtokállapotáról. 48
31. Heten Szerémségi földbirtokra vonatkozó örökvallás. . . . 49
32. A kiküldött királyi bírák a vasvári káptalant Megyehid és Kinis javaknak birtokában megerősítik. 49
33. Arbe szigot közönsége kegyúri jogát a sz. Márton tiszteletére Barbatón épített egyházra fenntartja. 51

1238.

Lap

34. IV. Béla királynak Perekő nevű birtokot tárgyazó adománya Iginig comes fiai számára. 53
35. IV. Béla királynak Fayd nevű birtokot tárgyazó adománya Osl comes számára. 54
36. IX. Gergely pápa a magyarországi főpapoknak meghagyja, hogy azoknak, kik a királyt a bolgárok elleni háborúban kisérik, bucsút hirdessenek. 55
37. Dénes nádornak itélete egy birtokcsere erőtlenítéséről, melyet előbb a kir. bírák Nógrádmegyében néhány ruhmani birtokos és várjobbágy közt elrendeltek. 57
38. Miklós alországbírónak itélete azon barátságos egyességről, mely Hoholt comes és Berchel közt bizonyos Veszprém nevű birtokról megtörtónt. 59
39. IV. Béla királynak Fegel nevű birtokból egy ekényi földet tárgyazó adománya Miklós comes Ugolin testvére számára. . . 60
40. Opoy bánnak itélete a byrisi vártól elsajátított javak tárgyában. 61
41. Pál fehérvári főispán és a király által kiküldött birónak itélete bizonyos földbirtokról a körmendi vendégek s Buza és érdektársai között. 62
42. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy az Örsi nemesek Örsben lévő birtokukat az Osl nemzetségbelieknek eladták. . . 64
43. A titeli káptalannak bizonyságlevele, hogy Owrsy Flórián Oursban lévő birtokának felerészét Arnud comesnek eladta. . . 65
44. A veszprémi káptalan átírja Miklós kir. alországbírónak fentebbi 38. sz. a. itéletlevelét. 65

1239.

45. Béla király az esztergami egyházat Ság és Ebed nevű földeknek birtokában újból megerősíti. 66
46. IV. Béla király Csertöt és rokonait a szegszárdi apátság szabad jobbágyai közé sorozza. 67
47. IV. Béla király Vizmich birtoknak a veszpémi püspöktől Mohály comes számára történt eladását helyben hagyja. . . . 70
48. IV. Béla királynak Wys és Chenke helységeket tárgyazó adománya Simon Berkezi Belye Jánosnak fia számára. . . . 72
49. IV. Béla király egy birtokcserét hágy helyben testvére Kálmán galiczíai Király és szlavoniai herczeg s Drugán Baylethának fia közt 74
50. IV. Béla királynak itélete Jaczint zeurugi apát és Buzad mester közt Zobor helység tárgyában. 76
51. Dénes nádor a Posát és Lőrinczet anyjok jegyajándéka jogán illető két ekényi földet Csengeren a Szamos mellett, melynek a Kátanemzetségbeli Panyit reszére 14 giráért, leendő átenggdése iránt már előbb megegyeztek volt, miután később Pósa és Lőrincz párbaj utján lopás bünében *marasztaltattak és halálra* itéltettek, a 14 gira

Lap

egy harmadának a károsult felek, két harmadának pedig neki mint bíró részére történt lefizetése után, az említett Panyítnak itéli. és ezt abba beigtatja. 77

52. Dénes nádor Urias pannonhalmi apátnak kérésére Kayar helység birtokviszonyainak rendezése tárgyában intézkedik. . . 79

53. Endre országbírónak a nádor ugyanazon intézkedését helybenhagyó itélete. 81

54. Miklós alországbírónak itélete a Garam melletti sz. benedeki apátság és Vagközi Endre közt. 82

55. Miklós alországbírónak itélete a Salamon nemzetség nemesei és Pozsonymegye várjobbágyai közt. 83

56. A IV. Béla király által Zalamegye birtokviszonyainak átvizsgálása végett kiküldött bírák, Robert akkor veszprémi püspöknek Hoholt comesnek Hagata nevü birtokára vonatkozó 1226-ki elismervényét átírja. 86

57. Arnold zalamegyei főispánnak Wyzmeth birtokát tárgyazó itélete, melylyel Mihály mester Buzad bán testvérének tulajdoni jogát helybenhagyja. 86

58. Arnold zalamegyei főispán, előbbi itéletére vonatkozólag Mihály mester ellenében Wyzmeth birtokának erőszakos háborgatása tekintetéből Egyutkwt hatalmaskodási büntetésben elmarasztalja. 88

59. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele az Ajkai családbeliek közt történt birtokosztályról 90

60. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Empsa és testvérei zalamegyei várjobbágyok Gostule nevü örökös birtokukat Hoholt comesnek eladták. 91

61. Az egresi konventnek bizonyságlevele Miklós comesnek végrendeletéről. 92

62. Spalota és Trau városok közti békekötés. 93

1240.

63. IV. Béla királynak a pannonhalmi apátság népeinek szolgálatait ujonan szabályazó intézkedése. 96

64. IV. Béla királynak Turduna birtokát tárgyazó adománya Miklós gömöri főispán számára. 100

65. IV. Béla királynak privilegiuma a barsi vendégek (hospites) szabadságáról. 103

66. IV. Béla királynak Ratun birtokát tárgyazó adománya Miklós és Tump, Zeres fiai számára. 104

67. IX. Gergely pápa Mátyás ujonan postulált esztergami érseknek a palliumot küldi 106

68. Endre országbírónak itélete a vasvári káptalan s Pous és Bas comes fiai közt Kenész birtok tárgyában. 107

69. Endre országbírónak Zaka helység határait tárgyazó itélete. . 109

70. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Péter mosonyi várjobbágy bőnyi birtokát Thouti Dénesnek eladta . . . 111
77. A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy IV. Béla király a Márton Botiz comesnek fia és Peta Feremeynek fia közti Heyrech és Ludér jószágokra vonatkozó egyetlenségeket elintézi . . 111
72. A pécsi káptalannak bizonyságlevele a Sebestyén nemzetségbeli a czikátori kolostor és a titeli jobbágyok közti peregyességről. 113
73. Jakab a magyarországi és szlavoniai templomrendiek mesterének bizonyságlevele, hogy Tádé Mládnak fia bizonyos birtokát Sándor Grund fiának eladta. 114

1241.

74. IV. Béla király Baboneg és István vodiczai comeseket a bán törvényhatósága alól felmenti. 115
75. IX. Gergely pápa a bazieni esperestnek megengedi, hogy esperestségét egy váradi praebendával együtt bírhassa. . . 117
76. IX. Gergely pápának intézkedése a csanádi püspök coadjutorára nézve. 118
77. IX. Gergely pápa intézkedései a II. Frigyes császár ellen indítandó keresztes háború tárgyában. 119
78. IX. Gergely pápa az esztergami érseket és Magyarország többi püspökeit Rómába hívja. 120
79. IX. Gergely pápa Kálmán galicziai királyt és szlavoniai herczeget a tatárok ellen harczolók búcsújáról értesíti. . . . 121
80. IX. Gergely pápa a váczi püspököt felszólítja, hogy a tatárok ellen keresztes háborút hirdessen. 123
81. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Keeri Simon egyházasurkuni birtokát 7 czüst giráért Gyorui Bálintnak eladta. . 125

1242.

82. IV. Béla király adománya File zágrábi prépost testvéreinek számára. 125
83. Az esztergami káptalan egy Esztergam városban lévő köházat Ádám füszerkereskedőnek 20 évre bérbe adja. 127
84. A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Andornik és több barsi várjobbágy Thulmach nevü földnek részét a Garam melletti sz. benedeki apátságnak átengedték. 129
85. A trau-i püspök és község egyessége a IV. Béla király által a traui egyháznak megerősített Drid birtokára nézve. . . . 130
86. István váczi püspök és IV. Béla király dalmatiai helytartójának bizonyságleve, hogy a trau-iak a nekik adományozott földbirtokba beiktattak. 141

1243.

Lap

87. IV. Béla király Scemeyts mestert a királyné aranymívesét testvéreivel együtt megnemesíti. 131
88. IV. Béla királynak Ujchap nevü birtokra vonatkozó adománya Bechend Miklós fiának számára. 133
89. IV. Béla király több trencsénmegyei várjobbágyot az előbbi szolgálat alól felment. 134
90. IV. Béla király megerősíti II. Endre királynak Aba nemzetségbeli Demeter számára kiadott 1234-ki adományát. . . . 136
91. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Cusud Hatuburnak fia Ruhman birtokát Kalanda fiainak eladta. . . 138
92. Az esztergami káptalan az esztergami várostéren lévő házait Herbold és Hur polgároknak bérbe adja. 139
93. A budai káptalannak bizonyságlevele, hogy János Tádénak fia erdi-i birtokát Mihály veszprémi főispánnak eladta. . . 140
94. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Hipolit Cwknak fia örökös birtokát Konstantin mester fehérvári kanonoknak eladta. 141
95. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Pál Tarkának fia 3 szolgáját Konstantin fehérvári kanonoknak eladta. . 142
96. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy ugyanazon Pál mohai birtokát Konstantin fehérvári kanonoknak eladta. . 143
97. A keresztesek székesfehérvári konventjének bizonyságlevele, hogy Hipolit Cwknak fia mohai birtokát Konstantin fehérvári kanonoknak eladta 144
98. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Ekly-i Endrének özvegye férje rokonának Endre Oltomán fiának hitbérét elengedte. 145
99. A szepesi káptalannak bizonyságlevele, hogy Jasch heltervagorai lakos új-ruszbachi soltészségét Gobelin Miklós fiának eladta . 146
100. A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Gergely Abramusnak fia velichasci birtokát Mihály comes Chocholt comes testvérének eladta. 148
101. Spalato és Trau városok közti új békekötés. 149
102. IV. Béla király a vasvári domonkosiak monostorának egy tért adományozván kertnek, e helyett a vasvári káptalant Lapcsa nevü földdel elégíti ki. (1243—1253). 151

1244.

103. IV. Béla királynak adománya Dénes bán és szlavoniai herczeg számára. 152
104. IV. Béla királynak Lobur, Velica, Clenonik és Zlogonam helységekre vonatkozó adománya Mihály Buzad fiának varasdi főispán számára. 157
105. IV. Béla király felső Zdench birtokát tárgyazó megújított adománya Devecher fiai számára. 159

Lap
106. IV. Béla királynak Óvár várföldjét Vasmegyében tárgyazó adománya a Chem nemzetségbeli nemesek számára. . . . 161
107. IV. Béla királynak Kowárszeg földjét tárgyazó adománya Miklós Obichk fia számára. 163
108. IV. Béla királynak Rakouch földét tárgyazó adománya hive Chernek számára. 165
109. IV. Béla király File zágrábi prépost és testvérei számára megerösíti a Heyreh birtokát illetö jogosítványokat. . . . 166
110. IV. Béla király Stepkót Robertnek fiát Uszticsernöczi birtokában megerösíti. 170
111. IV. Béla királynak Buda város jogosítványait tárgyazó 1211-ki privilegiumára érdekes hivatkozás. 172
112. IV. Béla királynak Pruska birtokát tárgyazó adománya Bogomerius comes számára. 174
113. Béla herczeg és szlavoniai bán a Grobie nemzetségbeli Adrian birtokát, melyet ez rokonaitól vett, meghatároltatja, . . 175
114 IV. Incze pápának rendelete, melylyel az elöbbi boszniai püspökre és most sz. Domonkosrend mesterére az egesz rend feletti hatalmat ruházza. 176
115. Benedek alországbíró Scemeyn a királyné kamaragrófjának Boyon birtokát oda itéli. 178
116. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Deychennek neje Benedicta elsö férjétöl járó hitbéri tekintetében kielégíttetett. 180
117. A bácsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Iván Farkasnak fia sz. miklósi birtokát a Walko megyei föispánnak eladta. . . 181
118. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Sydon Péternek fia szölösi birtokát két leányának Katalin s Erzsébetnek átengedte. 182
119. A vasvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Dénes Potacha fiának hátrahagyott birtoka iránt Ison és Márton mester egyezkedtek. 183
120. A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Petrina zalamegyei várjobbágy muraközi birtokát Tristán zalamegyei föispánnak eladta. 184
121. A kereszteseknek esztergami konventje átírja Benedek alországbírónak fentebbi 115. sz. a. itéletét. 185
122. Quirino Lénart jádrai gróf az ottani domonkosrendiek számára lakházat és templomot jelöl ki. 186

1245.

123. IV. Béla király adománya István comes és országbíró számára. 187
124. IV. Béla király megerösíti Trau város szabadsági állását. . 188
125. IV. Béla király Bille földjét tárgyazó adománya Princz comes számára. 191
126. IV. Béla királynak Kuvy birtokát tárgyazó adománya Bolok számára. 193

Lap

127. IV. Béla királynak okmánya bizonyos Jákó comes fia s Miklós comes és tertvére Tump közti birtokcseréről. . . . 195
128. IV. Bélának adománya a prémontrék nyúlszigeti sz. Mihály prépostsága számára. 196
129. IV. Incze pápának a mongolok (tatárok) elleni nyilatkozata a lyoni egyházi zsinaton. 197
130. István országbírónak a tized fizetését tárgyazó itélete a nyitrai püspök és a razwagi népek közt. 199
131. Az esztergamî káptalannak bizonyságlevele, hogy Köbölkuty Péter Coroai birtokát Miklós a hirnökök comesének eladta. . 200
132. Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Ponit Ponitnak fia Miskolczon lévő birtokát File zágrábi prépostnak eladta. . 201
133. A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Predizlaus fiai Csernetö-i birtokukat Stefko comesnek eladták. . . . 202
134. A keresztesek esztergami konventjének bizonyságlevele, hogy Poroszlói Gyula és testvérei Bajoni birtokukat Scemeyn comes esztergami polgárnak eladták. 203
135. Almissa s Ragusa városok közti békekötés. 205

1246.

136. IV. Béla király okmánya, mely által Leustah Bohma fiának Turóczi birtoka fejében csereképen nevezetes jószágokat adományoz. 207
137. IV. Béla királynak Mihali nevü földet tárgyazó adománya Iván és Lyter számára. 209
138. IV. Incze pápa Dániel galicziai királyt és országát az apostoli széknek pártfogása alá veszi. 210
140. Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Kynisi Chazar és István Fyged nevü birtokukat Jakab és Ivánka, Mátyás fiainak eladták. 212
139. IV. Incze pápa a galiciai király követét ajánlja, kit a tatárok irányában tanácscsal és segítséggel támogattatni kór. . . 212
141. A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Gyreta Doba fia, egyszersmind testvérének Mihedeynek beleegyezésével is Henouchben lévő részbirtokát Tamásnak Venczel fiának eladta. . 241
142. A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Gutkeled nemzetségbeli Pál Miklósnak fia több javait István Dragun comes fiának örök időre átengedte. 215
143. Iwanka és Tywan Lőrincz fia, a vasvári káptalan előtt Rum birtoka felett négy tanu előtt egyességre lépnek azon feltétel alatt, hogy a melyik fél az egyességet megszegi, 500 girát fizessen. 216
144. Verner, Barsmegye főispánja a király parancsára Bars helységben egyházhelyet a Garam melletti sz. benedeki apát vámszedőinek ad. 215

Lap

145. Chák zalamegyei főispán Rubynus megyei viadort megyei jobbágyává teszi. 218

1247.

146. IV. Béla király a Garam melletti sz. benedeki monostor szelepcsényi lovas jobbágyainak tartozásairól. 218

147. IV. Béla király a chanádi és az orodi káptalanoknak meghagyja, hogy Chanád nemzetségbeli Pongrácz comes Kelemenus bán fiának Orod, Csanád, Temes s Szerém megyei birtokában határjárást tartsanak. 220

148. IV. Béla király az ennek folytán történt határjárásnak alapján ugyanazon Pongrácz comest birtokában megerősíti. . . 221

149. IV. Béla királynak Ond nevű földet tárgyazó adománylevele Egyed Uloszi Tamás fia számára. 223

150. IV. Béla király Farkas, Zagoriai Tamás fiának megengedi, hogy birtokában erős várat építhessen 224

151. IV. Béla királynak Udvarnok nevű földet tárgyazó adománylevele Tamás Aba comes fia számára. 225

152. IV Béla király Jakab barátot a ferenczrendiek magyarországi provinczialisát, Rómába IV. Incze pápához küldi, hogy őt a magyar ügyekről értesíti. 226

153. IV. Béla királynak Uj-Chap nevű földből egy eke alá való földet tárgyazó adománya Dániel számára. 227

154. IV. Béla király Uj-Chap nevű földet Becend Miklós comes fiának adományozza. 228

155. IV Béla király főtalnoka Móricz mesternek rokona Márkot Aba fiát érdeklő intézkedését megerősíti. . . . . 230.

156. IV. Béla királynak a Mykolai család Mykola birtokát tárgyazó privilegiuma. 231

157. IV. Incze pápa a esztergami káptalannak megengedi, hogy az isteni tiszteletet tiltott időben is tarthassa. 232

158. IV. Incze pápa Dániel Galiczia királyának megengedi, hogy az ottani püspökök és áldozárok azon egyházi szertartásokat megtarthassák, melyek a katholika egyházzal nem ellenkeznek. 232

159. IV. Incze pápa Dániel galicziai és Waszilko lodomeriai királyoknak engedelmet ád, hogy az őket illető birtokot minden más fejedelemtől visszafoglalhassák. 233

160. IV. Incze pápa beleegyezését adja, hogy Dániel Galiczia és Waszilko Lodomeria királyainak országában a keresztes vagy más barátok csak engedelmök mellett bírhassanak fekvő jószágokat. 234

161. IV. Incze pápa az orosz földre (különösen Galicziába) küldött követének megengedi, hogy a születés törvénytelensége tárgyában felmentést adhasson. 235

Lap

163. IV. Incze pápa ugyanahhoz, hogy Dániel galicziai királynál, ki a római egyházzal egyesült, mikép járjon el. . . . 236
164. IV. Incze pápa ugyanannak Galicziában és a lubiczai püspökségben az érseki pallium használását megengedi. . . . 237
165. IV. Incze pápa Galicziát s Lodomeriát a római szék különös pártfogása alá veszi. 248
166. IV. Incze pápa Vilstorfi Hezilo papnak, ki Galicziában, az egyházi unio tárgyában magát különösen érdemesíté, jutalmazása iránt intézkedik. 239
167. IV. Incze pápa Waszilko Lodomeria királyának házassága tekintetében felmentést ád 240
168. A bácsi káptalannak bizonyságlevele. hogy Ambrus Sereguylnak fia, és Benedek Modorodnak fia. birtokukat Iván a kalocsai érsek tárnokmesterének eladták. 241
169. A csanádi és orodi káptalanok jelentése, hogy a 147. sz. a. kir. parancs által nekik meghagyott határjárásban eljártak. . 242
170. Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Móza Vatthanak fia Ound nevü birtokát Nagy-Olaszi Egyednek eladta. . . 245
171. A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Izsépi Cél Nána körüli szigetének felső részét, és Izsépi nevü földjének negyedrészét az esztergami káptalannak eladta. 246
172. A pécsi káptalannak bizonyságlevele. hogy Mour, István mesternek fia, híveinek, Marczel és Endre testvéreknek bizonyos földbirtokot örök időre inscribált. 247
173. A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Mihály comes Obris nevü birtokát Márton Nezdesa fiának eladta . . 249
174. Móricz mester kir. főtálnoknak intézkedése rokona Márk Aba fia érdekében. 250
175. Teupolo Jakab velenczei doge intézkedése bizonyos jádrai telkek tárgyában, melyek az ottani domonkosrendiek kolostora által követeltetnek. 251
176. Deodat cattaroi püspöknek az ottani egyik templomnak szent György tiszteletére történt felszentelését tárgyazó adománya. 252

1248.

177. IV. Béla király István, János viador fiának, és fia Jánosnak a tölök elvett budavölgyi birtokot visszaadja. . . . 253
178. IV. Béla királynak Zolona nevü birtokát tárgyazó adománylevele Fülöp zágrábi püspök és rokonai számára. . . . 255
179. IV. Béla királynak Pyr helységben lévő részbirtokot tárgyazó adománya Weyteh nevü híve számára. 256
180. IV. Béla királynak Liptómegyében fekvő bizonyos birtokrészt tárgyazó adománya Bosin és fiai számára. 258
181. IV. Béla király Lorand nádor és a bouch nemzetségbeli nemesek közt bizonyos birtokátruházásra vonatkozó helybenhagyása. 260

Lap

182. IV. Béla király megerősíti Konstantin mester, székesfehérvári káptalani dékán számára a Moha birtokát tárgyazó szerzeményi okmányokat. 261
183. IV. Béla király Herbort comest Osl comes fiát a Dráván túl Zalavármegyében fekvő Raszina helységével megadományozza. 262
184. Ekch bán és Tamás Oslnak fia IV. Béla király előtt Belud birtokra nézve egyezkednek 266
185. IV. Incze pápa Dániel galicziai királyt felkéri, hogy a német rend lovagait értesítse, ha a tatárok keresztény földre készülnek. 267
186. IV. Incze pápa a segniai püspöknek megengedi hogy egyházi könyveiben a glagolita betüket használhassa. 267
187. IV. Incze pápa Ugrin spalatói érseknek a palliumot küldi. . 268
188. IV. Incze pápa Raguza várost inti, hogy az antivariakkal békére lépjenek. 269
189. Pál országbírónak bizonyságlevele, hogy a vasmegyei várjobbágyok elismerték, mikép egy Répcze melletti malom Artunának tulajdona. 270
190. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Ondurnuch Péter comesnek özvegye hitbérére nézve ki volt elégítve. . 271
191. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Salamon nemzetségbeli Farkas és testvérei Miklós Istvánnak fiával birtokukra nézve egyességre léptek. 272
192. A pécsi káptalan átirja egyik régibb Bedech és Terpycz birtokok eladását tárgyazó bizonyságát. 273
193. A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Choba comes Chobawár és Sebsa praediumokat, bizonyos feltételek alatt fiának Kozmának átengedte. 274
194. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy az Ekch bán és Tamás Osl fia közt Belud birtokra nézve kötött egyezkedés foganatosíttatott. 275
195. A vasvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Jakab Jánosnak fia bizonyos földbirtokot vejének Lőrincz Tyván fiának átengedte. 276
196. Miklós Vas vármegye főispánjának intézkedése Jakab János fiának, veje Lőrincz számára tett birtokátengedés tárgyában. 277
197. Választott bíróságnak bizonyos birtokosztályt tárgyazó intézkedése a pannonhalmi apátság és a templáriusok közt. . . 278
198. Spalato város bíráinak bizonyos malomvámot tárgyazó itélete. 280

1249.

199. IV. Béla királynak Kaetetiv és Bolcsar nevü földeket tárgyazó adománya a scenai vendégek számára. 281
200. IV. Béla királynak adománya Pál országbíró és zalai főispán számára. 282

Lap

201. IV. Béla király Agnes, Péter Zabuszló fia nejének megengedi, hogy hitbéréről intézkedhessen. 285
202. IV. Béla király Zobuszló fiának kérésére, nejének Agnesnek ezt tárgyazó intézkedését helybenhagyja. 285
203. IV. Béla király helybenhagyja Péter Zobuszló comes fiának intézkedését, mely által, fia nem lévén, birtokát leányaira hagyta 286
204. Pál országbírónak a bakonybéli apátság és a korkoni vár jobbágyai közti birtokrendezése. 288
205. Pál országbírónak Drug nevü földet tárgyazó itélete Lőrincz mester és Drugi Miklós közt. 289
206. István szlavoniai bánnak mint királyi kiküldött birónak Podgoria várnak tartozékait tárgyazó itélete. 290
207. A székesfehérvári káptalannak Agnes, Péter Zobuszló fia nejének hitbérére vonatkozó intézkedését tárgyazó bizonyságlevele. 300
208. A székesfehérvári káptalannak Péter Zobuszló fiának és neje Agnesnek leányaik számára tett intézkedését tárgyazó bizonyságlevele. 302
209. Artolf győri püspök a jáki konvent és annak kegyurai közti egyességet megerősíti. 303
210. A templomi rend magyarországi főnökének bizonyságlevele, hogy a pannonhalmi apátsággal Szöllős birtokára nézve egyezkedett. 304
211. Konrád kölni püspök Köln város árúmegállító jogáról intézkedvén, a magyar-rajnai kereskedésre vonatkozik. 305
212. Roland nádor levele, melylyel Chák királyi főtárnokmestert felszóllítja, hogy bizonyos peres ügyből járó illetményét átküldje (1249—1260). 305
214. Roland nádor meghagyja Corlad nevü pristaldusának, hogy Osl bán özvegyét Chalad birtokába iktassa (1249—1260). . 306
214. Roland nádornak Machkazorm nevü birtokra vonatkozó, s a nyitrai káptalanhoz intézett határjárási parancsa Elefanti Endre számára. (1249—1260.) 307

1250.

215. IV. Béla király Miklós Tivadar fiának és Duruzlo fiának vasvármegyei nemeseknek, főképen a cseh háborúban szerzett érdemeik jutalmául Rum nevü földet adományozza. . . 308
216. IV. Béla király Fülöp zágrábi püspök és testvére Tamás comes számára megerősíti atyja II. Endre, és saját előbbi, Zolona nevü birtokot tárgyazó adományát 309
217. Vanchai István esztergami érsek bizonyos fekvőségeket, melyek György nagyszombati lakos után neki oda itéltettek. az esztergami káptalannak adományozza. 312

Lap

308. A budai káptalannak bizonyságlevele, hogy több muzslai birtokos Ebeden lévő földeit az esztergami káptalannak részint eladományozták reszint eladták. 313
309. A keresztesek esztergami konventjének bizonyságlevele Örs birtoknak határjárásáról. 314
310. A csathári konventnek bizonyságlevele, hogy Farkas Miley-i lakos ottani birtokát rokonának Bothnak eladta. 316
311. Békekötés Trau és Sebenico városok közt. 316

1251.

312. IV. Béla királynak Brebir megyére vonatkozó privilegiuma a Brebiri grófok számára. 319
313. IV. Béla királynak a varasdi várnak három falvat tárgyazó adománya Erne varasdi főispán számára. 321
314. IV. Béla király az abadi révvám jövedelmei iránt megállapított szabályt megerősíti. 324
315. Mária királynénak adománya Simon és Oltumér, Mikó Miklós fiai számára. 325
316. IV. Incze pápa a nagyszombati sz. damiánrandi apáczákat az apostoli széknek pártfogása alá veszi. 326
317. IV. Incze pápa ugyanazoknak megengedi, hogy téli időben melegebb ruhába öltözködhessenek. 327
318. István szlavoniai bán Scerne comest bizonyos földbirtokkal megadományozván, annak határait is szabályozza. 328
319. Pál országbíró és zalamegyei főispán a királynak meghagyásából Peturka zalai várispán által Igrigh helységnek határait szabályoztatja. 329
320. A titeli káptalannak bizonyságlevele, hogy Nemhyz, fia Felixnak szabadságát a kalocsai káptalannál Babay helység által megváltotta. 332
321. A zalavári konventnek bizonyságlevele, hogy Zele, Lona comesnek fia, bizonyos földbirtokot Hoholt mesternek eladott. . 333
322. A kanisai apát Ponich commessel Rakaczia helységre nézve egyezkedik. 334
323. Deta Kornél comes fia a bakonybéli apátságnál alapítványt tesz. 335
324. A jádrai kereskedőknek kereskedelmi viszonyai Velenczében szabályoztatnak. 336

1252.

325. IV. Béla királynak Ozlár birtokát tárgyazó adománya Gurka nemzetségbeli Oltumán Petrus fia számára. 338
326. IV. Bela királynak több gömörmegyei földeket tárgyazó adománya Péter comes Protáz fia számára. 340
327. IV. Béla királynak Simon és társai számára Kerd és Keszin

Lap

nevü birtok fejében csereképen Husan nevü földek átengedését tárgyazó okmánya. 341

238. IV. Béla király Miloztot s fiait, Budult és Damiánt, királyi falu-varosokat hadi népei közé felveszi. 342

239. Az egri káptalan Pud comes és Egyed nagyolaszi lakos közt a Lampert egri püspök által hozott itéletnek értelmében eljár. . 343

240. Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Berechey-i István és társai, testvére Fylke megöletésére nézve Morvay Chyzzel egyességre léptek 345

241. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Heidrik István comes fiának neje első házassága után neki járó hitbérére nézve kielégíttetett. 346

242. A trau-i püspök és a sibenicoi papság közti viszonyoknak rendezése. 347

1253.

243. IV. Béla királynak privilegiuma, melylyel Stepk mseter Robert comes fiát Kulpatő és Csemető birtokában megerősíti. . 349

244. IV. Béla király sz. Mihály nyulszigeti monostora Apor nemzetségbeli Aba közt Unginey birtoka felett itéletet hoz. . . 351

245. IV. Béla király megerősíti Bars külvárosának priuilegiumát . 352

246. IV. Incze pápa a jádrai érseknek meghagyja, hogy bizonyos házassági akadályra nézve Pride jádrai nőt fölmentse. . . 353

247. IV. Incze pápa a jádrai érseknek meghagyja, hogy Prodane jádrai nőnek hasonló fölmentést adjon. 454

248. Roland bánnak Gurbysa birtokára vonatkozó itélete László Rénoldnak fia és György comes Móricznak fia közt. (1261). . 355

249. Csák királyi tárnokmester bizonyítja, hogy előtte Kristof és János, Lázárnak fiai, s Arund és érdektársai bizonyos alásonyi peres birtokra nézve kiegyeztek. 356

250. A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Jakay Henának fia ludáni birtokát Vitkónak eladta. 358

251. A pozsonyi káptalannak bizonyságlevele, hogy Berveyn a pozsonyi vár hirnökeinek főnöke, több váremberrel bizonyos peres monari birtokra nézve egyezkedett. 359

1254.

252. IV. Béla királynak Konchi földjét tárgyazó adománya Konkai Egyed mester számára. 360

253. IV. Béla király Gergely Nata fiának a töle elvett földekért csereképen új birtokot rendel. 361

254. IV. Incze pápa az iránt intézkedik, hogy az esztergami érsek több szegnai kalmárnak bizonyos összeget fizessen. . . 362

255. IV. Incze pápa a visnizai monostort az apostoli széknek különös pártfogása alá veszi. 364

Lap

256. IV. Incze pápának rendelete, hogy az apostoli széknek különös meghagyása nélkül a pápai követ az esztergami érseket és káptalant egyházi büntetéssel ne sujthassa. . . . . 367.

257. IV. Incze pápának intézkedése, mely által az esztergami érseknek és káptalannak szabadalmát, hogy a római széknek különös engedelme nélkül senki által büntetéssel sem sújthatók, védelmezi. 368

258. Roland nádor IV. Béla királynak Lapsa nevü birtokot a domonkosok vasvári monostora számára tárgyazó adományát foganatosítja. 369

259. Henrik országbíró és somogyi főispán a Bakacs fiai Jakab, Mika, Jaracsin és Karacsin, s Salamon fiai Demeter és testvérei közt, a Zala folyón levő bizonyos malom fele része iránt kötött egyességet, mely szerint a kérdéses malom fele a hozzá tartozó földekkel együtt továbbra is Salomon fiai birtokában maradt, megerősíti. 370

260. Miklós királyi főtálnok a király meghagyásából Somogy, Zala és Veszprém megyékben több birtokügyet elrendez. . . 371

261. Gallus erdélyi püspök és Ákos mester budai prépost a királynak meghagyásából a bakonybéli apátság és okoli jobbágyai közti egyenetlenségeket elintézik. 372

262. Zeland veszprémi püspöknek bizonyságlevele Mária Keszői Domokos nejének végrendeletéről 373

263. A bácsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Bocha nevü özvegy hitbérére nézve testvérével Merkkel egyezkedett . . . 374

264. A pozsonyi káptalannak bizonyságlevele, hogy Jakab és Miklós várjobbágyok Sárfői Hiscus és fiai, s István Gergelynek fia közt birtokosztályt eszközöltek. 374

265. A vasvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Jana és testvérei közt birtokosztály történt. 375

266. A somogyi konventnek bizonyságlevele, hogy Endre Petresnek fia és Mikou Kersenek fia Fehéregyház, Tikus és Szöcseny birtokok felett egyezkedtek. 376

267. A váradi konventnek bizonyságlevele, hogy Vidol Miklósnak fia növéreivel az öket illető leánynegyedre nézve egyezkedett.

268. Ancona város hatósága Gonzoni Máté ottani polgárnak engedélyt ad, hogy raguzai hajó által szenvedett károsodásának fejében a raguzai kereskedőknek vagyonán magának tettleg elégtételt eszközölhessen. 379

269. Ancona város hatóságának több polgár számára hasonló engedélye. 380

270. IV. Béla király a pannonhalmi és a somogyvári apátok közti Faiz helységre vonatkozó egyenetlenségeket elintézi (1245—1258). 381

1258.

Lap

271. IV. Béla király megerősíti Pál országbírónak Igrich helység határszabályozását tárgyazó elintézését 382
272. IV. Béla király az egri káptalannak meghagyja, hogy Meszes helységre nézve Zemplén megyében határjárást tartson. . 383
273. IV. Béla király Dame és Renoldnak fiait a nekik oda adományozott Barchan birtokban megerősíti. 384
274. IV. Béla király Kezw helységet tárgyazó adományát Seywred comes számára megerősíti. 385
275. Béla ifjabb király a győrmegyei káptalan és papság köztiegyenetlenségeket a tizedek tárgyában elintézi. 387
276. IV. Sándor pápa a spalatoi érseknek meghagyja, hogy az újonnan választott sebenicoi püspököt megerősítse . . . 388
277. IV. Sándor pápa Lőrincz szerémi prépost szamára megerősíti Olivér szerémi püspöknek Drasch birtokát tárgyazó adományát. 389
278. IV. Sándor pápa megerősíti kiküldött biráinak az egri megye egyházi jövedelmeit tárgyazó itéletét. 390
279. IV. Sándor pápa Columbanus barátot trau-i püspöknek nevezi ki. 392
280. IV. Sándor pápa a damiánrendi apáczák nagyszombati zárdáját IV. Béla király pártfogásba ajánlja. 393
281. IV. Sándor pápa a damiánrendi apáczák nagyszombati zárdájára nézve a szerzeti szabályt enyhíti. 394
282. István szlavoniai bán és styriai helytartó Riuche megyében több várjobbágynak birtokát szorosabban meghatározza. . 395
283. Roland nádor és Vincze nyitrai püspök mint kiküldött királyi bírák Endre főispán es bírótársainak Monar helység iránti itéletét helybenhagyják. 398
284. Omodé győri püspök bizonyítja, hogy mint kiküldött királyi bíró IV. Béla király parancsára Györgyöt, Olpernek fiát Uglin rábaközi esperest által Oblanch földnek birtokába iktatta. . 399
285. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Guga Péternek fia, és László Adorjánnak fia, Sarovi birtokuknak részét Lukács Bugard fiának eladták. 401
286. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy ugyanazok Rugas comesnek Sarovi birtokukat egy másik részét eladták. 402
287. A budai káptalannak bizonyságlevele, hogy Zydov nemzetségbeli Péter, sógorának Aba nemzetségbeli Kompolthnak elhúnyt növére hozományát és hitbérét elengedte. 403
288. Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy IV. Béla király rendeletének folytán Herman nemzetségbeli Antoleus comes számára Mesces birtokában határjárás történt. 404
289. Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Langeus comes és érdektársai Tuchua nemzetségből Petri birtokukat Mihály sárosi főispánnak eladták. 407

Lap

290. Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Beche comes Nagyolaszi Egyednek a Suita és Ratka peres javaknak három negyedrészét átengedte. 408
291. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Konstantin kanonok Muhai birtokát Aladár comesnek eladta. . . 410
292. A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy a Lőrincz Hedrichnek fia és Nana comes közti peres ügy elintéztetett. . . 411
293. A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Poch comes Luciát Ponche comesnek leányát, az anyja Erzsébet után neki járó örökségére nézve kielégítette. 412
294. A vasvári káptalannak bizonyságlevele, a Pál Saari comes és Barnabás Geregének fia közti birtokcseréről. 413
295. A somogyvári konventnek bizonyságlevele, hogy Heym comesnek fiai Radban lévő birtokukat a pannonhalmi apátságnak három ezüstgiráért átengedték. 414
296. Esztergam város hatóságának bizonyságlevele, hogy Jóbnak neje orvosi költségek megszerzése tekintetéből külvárosi birtokát eladta. 415
297. Boleszló krakói és szandomiri lengyel herczeg, s neje Kunegunda IV. Béla magyar királynak leánya, a krakói egyháznak birtoka iránt intézkednek. 416

1256.

298. IV. Béla király Péter honti várjobbágynak, viski részbirtokáért csere fejében a honti várhoz tartozó Ság földnek felét adományozza. 418
299. IV. Béla király a Chák comes és a Gara-i várhoz tartozó hat nemzetség közti egyenetlenségeket elintézi. 421
300. IV. Béla királynak Ság Nyitramegyei birtokra vonatkozó adománya Agari Sándor számára. 423
301. IV. Béla király a Somogymegye főispánja és várnépei és Garyg vár jobbágyai közti határvillongásokat elinté. . . . 424
302. IV. Béla királynak más ugyanazon egyenetlenségekre vonatkozó intézkedése. 427
303. IV. Béla király a Chanád nemzetségbelieknek birtokosztályozását helybenhagyja. 429
304. IV. Béla királynak Secek (Slatvina) birtokát tárgyazó adománya File számára. 432
305. IV. Béla király engedelme, hogy Elek Miklós comes fia, Dyenis birtokát a pannonhalmi apátságnak adományozhassa. . 433
306. IV. Sándor pápának a pannonhalmi apátság szabadalmait tárgyazó intézkedése. 433
307. IV. Sándor pápa a pannonhalmi apátot a sz. Benedek rendének magyarországi szerzeteseire nézve különös jogosítványokkal felruházza. 435

Lap

kezési határozata, Selk comes fiai és a varasdi várjobbágyok közt. 491

347. A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Elek Miklós comesnek fia Dijenes nevü peres birtokát Favus pannonhalmi apátnak átengedte. 493

348. A nonai káptalannak bizonyságlevele, hogy László Corbaviai gróf a Lapáti nemeseknek Somilave helységet adományozta. . 495

349. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Gergely Péternek fia Miske comesnek fiaival anyja hitbére iránt egyezkedett. 496

350. A bakonybéli apátság több noszlopi szolgáló embereit nemes jobbágyai közé felveszi. 497

351. A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Ursi Mátyás comes Ursi Myskénél elzálogított birtokát a kitüzött határnapon ki nem váltotta. 498

352. Manfred tarentoi fejedelem és siciliai helytartó a Busi, Lesina melletti dalmatiai szigeten lévő sz. Szilvester és sz. Miklós monostorát pártfogása alá veszi 499

354. Spalato város községe egy városi malmot ad haszonbérbe. . 500

1259.

354. IV. Béla királynak a Pilisi várnak engedélyezesét és adományát tárgyazó privilegiuma Mária királyné számára. . . 501

355. IV. Béla király Gallus erdélyi püspök és Ákos mester budai prépost által a bakonybéli apátság és okoli jobbágyai közt hozott határozatokat helybenhagyja. 503

356. IV. Béla királynak adománya Miklós Eymereh fia számára. . 504

357. IV. Béla király Germán komlósi lakost Sáros vára iránti tartozásai alól felmenti. 505

358. István ifjabb király Hoholtnak visszaadja a tőle elvett földeket. 506

359. István ifjabb király és Styria herczege Frigyes ausztriai herczegnek a sz. Viktori cziszterczieki monostorának javára 1248. kiadott levelét, melyben őket kegyúri pártfogása alá fogadja, átírja s megerősíti. 507

360. István ifjabb király és Styria herczegének adománya Eberhard marburgi polgár számára. 508

361. IV. Sándor pápa intézkedik, hogy a jádrai sz. Miklós zárdabeli apáczáknak az isteni tisztotben részök legyen . . . 509

362. István szlavoniai bán öt egyént, kiket Chornug Glaunizai várjobbágy hamisan szolgáknak állított, ennek jogtalan megtámadása alól felment. 510

363. A Ják nemzetségbeliek közt történt osztály. 511

364. Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Lukács Saróri Bogardnak fia Saróban lévő birtokát rokonainak eladta. . 513

Lap

rály meghagyásából a Zelchi nemesek birtokviszonyairól vizsgálatot tesznek. 463

9. Chák királyi tárnokmester és zalai főispánnak bírói határozata, melylyel Kupán, Hada s Lászlónak birtokát szabályozza. . 465

0. Eynard mester, a királyné lovászmestere és galgóczi főispánnak egy Móricz mester és Moyka a királynénak praedialis jobbtárgya közti peres földet szabályozó itélete. 467

1. A fehervári káptalannak bizonyságlevele, hogy Princh comes Renold comesnek fia, és Iván bánnak rokonai a sz. Margit nevü birtok és a kanisai erdő határai körüli egyenetlenségeket barátságosan elintézték. 469

2. A fehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Elek, Miklós comesnek fia, Favus pannonhalmi apátnak 200 giráig adósa maradt. 471

3. A győri káptalannak bizonyságlevele. hogy Chorna nemzetségbeli István Chalad nevü földjének felerészét Endre Osl unokájának eladta. 472

4. A vasvári káptalannak a monostor-jáki nemesek közti birtokosztályra vonatkozó bizonyságlevele. 473

5. A nagyváradi káptalan a Chanád nemzetségbeliek közti osztályt foganatosítja. 474

6. A somogyvári konventnek bizonyságlevele, hogy a Teul helységben lakozó Husvét bizonyos földet Ivánkának eladott. . 477

7. Raguza és Spalató városok közti kikebülés. 477

1258.

8. IV. Béla királynak Glup, az Abauj várhoz tartozó földet tárgyazó adománya Andronikus Mátyás szepesi prépost testvére számára. 480

9. IV. Béla királynak Koos Dombró és Kendchapa helységeket tárgyazó adománya Kilet comes fiainak számára. . . . 481

0. IV. Béla király a Dobicha vár több jobbágya és Hytynk közti Koztonicha nevü birtokot tárgyazó peregyességet hagyja helyben. 483

1. IV. Béla király István szlavoniai bánnak bizonyos Zalamegyei Dráván túli birtokot tárgyazó adományát Sceme, Pouche fia számára megerősíti. 484

2. IV. Béla király Chák főtárnokmesternek Benedek mester testvérei számára 1257. tett törvénykezési elintezését megerősíti. 486

3. IV. Béla királynak, Poth leányai negyedét tárgyazó törvénykezési határozata. 487

4. IV. Béla királynak Zelechen birtokát tárgyazó adománya Zochud comes és Serefeel Cunta fiai számára. 488

5. IV. Sándor pápa Aleardust raguzai érseknek kinevezi. . . 489

6. István szlavoniai bánnak Ebrys nevü földet tárgyazó törvény-

Lap

385. A keresztesek esztergami konventjének bizonyságlevele, hogy Mete Elusnak fia tizenkét ekényi földet Been mesternek eladott. 541

386. A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Péter Urkundnak fia Osl bán özvegye iránti kötelezettségére nézve halasztást nyert (1254—1264). 542

387. IV. Béla király Huntpáznan nemzetségbeli Buken comesnek az anyja kielégítése tekintetében tett birtokátruházását helybenhagyja. 543

388. A tatai konventnek bizonyságlevele, hogy Oliver comes a neki Vyda és társaitól járó elégtételt nem nyerte. 544

Függelék.

Néhány a nagy mongol-pusztítást tárgyazó kútfői adat. 545

I. XIII. századi tudósítás a mongolokról vagyis akkor általában u. u. tatárokról. 546

II. Julián XIII. századi magyar domonkosrendinek levele a mongolok hadjáratairól 549

A) báró Hormayr-Hortenburg József kiadása szerint. . . . —

B) Dudik Béda kiadása szerint. 554

III. Szubutaï mongol vezér. 560

ÁRPÁDKORI

ÚJ

OKMÁNYTÁR.

VII.

(MÁSODIK FOLYAM II. KÖTET.)

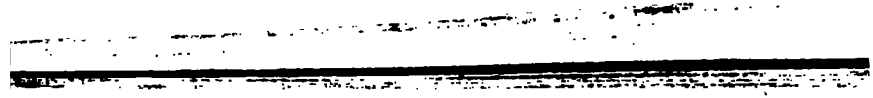

IV. Béla király Reugen és Sassun helységeket, melyeket Imre király a lébényi monostortól elvett, annak ismét visszaadja. 1235—1241.

Nos B. Dei gracia Rex Hungarie tenore presencium declaramus uniuersis, quod constitutus coram nobis Magister Corradus filius St. peciit a nobis, quod duas villas Monasterij Sancti Jacobi de Lyben, Reugen et Sassun uocatas, per dominum Regem Emericum felicis memorie Alexandro fratri Poch Palatini et Comitis Musuniensis pro suorum seruiciorum oportunis temporibus fideliter et laudabiliter impensorum (exigencia) collatas, e quibus duabus villis scilicet villam Reugen uocatam, qua superius villam Baan, que est eiusdem Monasterij, adiacere dinoscitur, ab eodem Monasterio uocitatam, eiusdemque Monasterij vicijs non exigentibus, nec merentibus, auferendo, Castro Musuniensi locatam; et alteram villam Sassun uocatam, qua adiacet secus fluuium Saar, Comiti Valentino filio Cequen, pro diuersis Regni status mobilibus similiter auferri feceramus, redderemus; super quibus scilicet villis priuilegium domini nostri patris karissimi, Regis Andree inclite recordacionis, nobis exhybuit. Vbi vidimus contineri, prenominatas villas Reugen et Sassun vocatas Alexandro fratri Poth Palatini per dominum Emericum Regem esse collatas et donatas, omnino metarum terrearum ordine et distinc'u. Nos igitur, qui nulli deesse uolumus, sed in sua iusticia cunctis desideramus inesse, ut debemus et tenemur; predictam villam Reugen cum suis pertinencijs a Castro Musuniensi; ac villam Sassun cum omnibus vtilitatibus eius, auferendo a Comite Valentino filio Cequen, pro iusticia pocius ac meritis Beati Jacobi Apostoli, ac circumspecta fideliorum seruiciorum Magistri Corradi filij St. temporibus oportunis nobis exhibitorum, iuxta continenciam priuilegiorum domini nostri et patris

karissimi, ipsi Monasterio reddidimus et restitui fecimus, iure perpetuo inreuocabiliter et immobiliter possidendas; priuilegia uero uel litteras, siue Comes Valentinus filius Cequeni, siue Castrum Musuniense, si quas haberet confectas super terris siue villis prenotatis, et ubicunque deberent exhiberi, sint irrite et inanes, ac vigore careant firmitatis. Datum in Zowlum feria quarta post festum Sancti Jacobi.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a hátul oda nyomott királyi pecsét elveszett, a mélt. báró Révay család levéltárában.)

2.

IV. Béla királynak bizonyos a Sól vizén lévő malomra vonatkozó intézkedése. 1235—1270.

B. Dei gracia Rex Vngarie fidelibus suis — — Salomoni, Gregorio, Emerico de Lyter, Martino et Jacobo filijs Bulchu, Blasio procuratori Abbatis Sancti Martini de Saar commoranti, Azarie, et Dominico de Saar salutem et graciam. Vidimus in prioribus litteris nostris uobis missis contineri, quod cum factum fidelium nostrorum, Albensis et Wesprimiensis Capitulorum, quod super quodam molendino existente super fluuio Sowl uertitur inter ipsos, uobis commisissemus reformandum; uos tamen neglexistis preceptum nostrum, ut propter unius coarbitry uestri absenciam nichil ordinare et diffinire uoluistis in facto supradicto. Quocirca fidelitati uestre mandamus precipiendo; quatenus vicesimo secundo die post Pentecosthes accedatis super ipsum molendinum, et ordinetis, reformetis et emendetis, quicquid ordinandum, reformandum et emendandum fuerit in eodem, conuocatis ad ipsum locum illo die molendinarijs, quorum presenciam ad hoc uidebitis expedire. Hoc autem fidelitatem uestram scire uolumus, quod Salomonem, Gregorium, Emericum, Martinum et Jacobum Wesprimiense Capitulum, Blasium uero, Azariam et Domini-

cum Albense Capitulum debent adducere ad locum prenotatum; et pars, que de uestrum omnium, uel eorum, qui presentes esse poterunt de uobis, per quorum arbitrium in ipso negocio finaliter procedi uolumus, sicut partes assumpserunt, arbitrio resilierit, pene trium marcarum subiacebit, de dampnis eciam preteritis inter partes datis hinc inde, sicut dicitur, ordinacionem omnimodam uice nostra faciatis inter partes. Partes itaque in octauis Natiuitatis Beate Virginis coram nobis comparebunt, et Capitulum Wesprimiense Mathiam de Wrs pristaldum suum debet statuere illo die, ad hoc dicendum, utrum Capitulum Albense, pro quo Stephanus Comes astabit, citauerit ad nostram presenciam ad quindenas Sancti Martini, nec ne, contra Capitulum Wesprimiense. Datum Bude in curia domine Regine in feria quindenarum Pentechostes feria quinta.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a királynak hátul oda nyomott pecsétje elveszett, a veszprémi káptalan levéltárában.)

3.

IX. Gergely pápa János jádrai érseknek meghagyja, hogy szúnjön meg oly intézkedéseket tenni, melyek az egyházi fegyelemmel ellentétben vannak. 1225.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Jadrensi salutem et Apostolicam benedictionem. Sperabamus, quod, cum de qualitate status tui, pro eo, quod sis in remoto positus, haberi de facili certitudo non possit, illa mente vigili studeres efficere, per quae nobis quandoque constaret, te virtutum fragrantia pro Redemptoris gloria, et salute tibi commissi populi redolere. Sed ecce, contrarium ex eo didicimus, admirantes, quod, cum quidam ex dilectis filiis fratribus Ordinis Minorum, qui fere nihil aliud quaerunt vel cogitant, nisi quod singulae hominum nationes Divini cultu nominis refulgescant, ad civitatem Jadrensem,

haereticae pravitatis infectam maculis, accessissent, propagare ibi fidei Catholicae sanctitatem, eos laicorum multitudine benigne et ilariter admittente, quorum multi per ipsos, illius faciente virtute, qui neminem vult perire, ad poenitentiam sunt conversi : tu, qui promotor eorum esse debebas, et praecipuus in procurandis animarum profectibus, non remissus, contumeliarum aculeis ipsorum pectora pupugisti; et non contentus iniuriis partem afficere, quin nitereris totum illarum iaculis conturbare, ipsorum Ordini graviter detrahere praesumpsisti, ianuas claudi faciens, ne ad praedicationem Ministri Provincialis eiusdem Ordinis populus conveniret; quasi sit tuo voto contrarium, quod quis ad vitam proficiat, doctrinis paupertatis extremae et caritatis immensae cultui deditorum. Praeterea cum in partibus illis paucae, vel nullae religiosorum congregationes existant, in quibus disciplina vigeat regularis; in quasdam mulieres ibidem constitutas, pro eo quod capillorum abscissa caesarie, ac relicto saeculari habitu, eligerunt sua crimina in domibus propriis deplorare; in eorumdem fratrum obprobrium, quorum exhortationibus, operante Domino, anhelant ad praemia beatorum, excommunicationis sententiam promulgasti; Divina auctoritate districte praecipiens, ut cum Apostolus tonsuram prohibeat mulierum, quod aliqua, sive in domo propria commoretur, vel religionis sit habitum susceptura, tonsuram sibi non faciat, vel ab alio fieri non permittat; et si forte contingeret praesumi contrarium, tam tonsae, quam tondentes excommunicationis sententiae subiacerent. Quare contigit; quod cum quidam fratres Ordinis Praedicatorum, qui ad eas partes nunciare venerant Coelestis Regni gloriam et thesauros, tibi devote dicerent, quod inconculte talem sententiam protulisses, praesertim cum Apostolus in verbo, quod de tonsura proposuit, ad mulieres, quae mundum et concupiscentiam reliquerunt, non videatur habuisse respectum; tu non contentus contra te in fratribus supradicti Ordinis supernae provocasse potentiam Maiestatis, adiecisti furorem eius et in iam dictis acuere, praesumendo, ne ipsi praedicarent ibidem, vel confessiones audirent, aut in ecclesiis civitatis praefatae praedicationi eorum audientia tribueretur, firmiter inhibere. Quid multa? quasi tibi sit in taedium, quod aliqui convertantur ad Dominum de multitudine populorum;

eos, qui infra tempus probationis Fratrum Minorum Ordinem derelinquunt, licet evidenter appareat, quod absolute vitam mutare voluerint, renunciando penitus saeculi vanitati; viva vel funesta potius voce pronuncias, posse libere ad statum redire pristinum, nec propter hoc, in contrahendo matrimonio ipsorum, redire aliquod impedimentum; quasi voluntas in hac parte tibi pro iure sufficiat, et timor tuae conscientiae de processu contra sanctiones canonicas non incumbat. Quarum ignorantiam vel contemptum ex hoc manifeste praetendis, quod quemdam, qui praemisso modo habitum reliquerat, reclamantibus dictis fratribus, concessis sibi sacris ordinibus, in Canonicum et tandem in Primicerium promovisti; alteri qui ad eiusdem Ordinis habitum processerat assumendum, suadendo litteris et promissionibus, quod rediret ad saeculum, cuius per processus huiusmodi te amatorem innuis non remissum. Verum cum ex praemissis, si veritate nituntur, tibi et multitudo ruboris incumbere, et grandis debeat materia poenitudinis imminere; maxime cum nos ipsi pro verecundia reportemus, tantum membrum Ecclesiae excessuum perpetratione tam varia, Deo et hominibus displicere; fraternitati tuae per Apostolica scripta districte praecipiendo mandamus, quatenus, quae supra praemissis improvide attemptasse dinosceris, promptitudine diligenti emendare sollicitus, a dictarum mulierum, et fratrum Ordinum Praedictorum, et aliorum omnium, qui se in partibus supradictis sacrae religionis observantiae dedicarunt, molestatione desistens, aut aliquos a semita mandatorum Dei non avertens, talem te amodo super iis, quae Pontificale deposcit officium, verbo exhibeas et exemplo, quod fratres eosdem, et religiosos alios tui nominis constitues laudatores; et Patris Aeterni Filium, quem in praefatis excessibus graviter offendisse dinosceris, tibi propitium reddere merearis: alioquin damus venerabili fratri nostro . . . Archiepiscopo, et dilecto filio . . . Archidiacono Spalatensi nostris litteris in mandatis, ut te ab huiusmodi praesumptionibus, auctoritate nostra, appellatione remota compescant. Datum Viterbii, X. calendas Decembris, Pontificatus nostri anno nono, (1235.)

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 73. l.)

4.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy a Bogad-Radvani nemzetség tagjai birtokosztályt tettek. 1235.

Nos Nicolaus de Gara Regni Hungarie Palatinus et Judex Cumanorum stb. (a leleszi konventhez) Noueritis, quod cum Marcus filius Mathyus de Isyp, et Nicolaus de Chele super facto duarum parcium possessionum Lunch, Meggyezo et Zada, item medietate possessionum Nogkazon et Łazk vocatarum in Comitatu Zemlyniensi existencium, Magistrum Petrum filium Mychaelis de Dob; item idem Markus — — Magistrum Petrum, nec non Michaelem filium Johannis, Thomam filium Stephani, et Ladizlaum filium Ladizlai super facto tercie partis possessionis Myhaly, Monyak — — — — vocatarum in eodem Comitatu Zemlyniensi existencium stb. (Bebek Detrik nádor előtt 1404. „ad octauas festi Epiphaniarum Domini" perbe vonták; de a határnap többszöri elhalasztásának folytán, az ügy most tárgyaltatván, „Petrus de Dob" nyolcz okmányt mutat fel) septimam nostram hic Bude quadragesimo nono die octauarum festi Epiphaniarum Domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo quarto emanatam, habentem in se tenorem trium litterarum in judicio coram nobis exhibitarum, vnam Capituli Wesprimiensis anno gracie M° ducentesimo tricesimo quinto" stb. — — Tenor vero dicte littere prefati Capituli Wesprimyensis in dictas litteras nostras inserte commemorabat, quod constituti coram ipso Capitulo Pangracius, Stephanus, Alberth, Peter et Marcus de genere Bogadradowan dixissent, quod ipsi possessionem eorum antiquam, (cum) libertinis et vineis, preter terram, que fuisset in Halap, ad tres partes, modo et ordine litteris in eisdem conscriptis, diuisissent stb. — — Datum Bude sexagesimo die octauarum festi Beati Mychaelis Archangeli anno Domini millesimo quadringentesimo nono.

(Garai Miklós nádor itéletlevelének eredetie a budai kir. kamarai levéltárban; v. ö. gyűjteményünk I. köt. 282. számát.)

5.

Arnold zalai főispán és Rednald comesnek bizonysága, hogy Péter Istvánnak fia, Lonkovi lakos, örökös birtokát Hohold comesnek átengedte. 1235.

Arnoldus Comes Saladiensis, et Comes Rednaldus, omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. Ad uniuersorum uolumus peruenire noticiam, quod quidam Petrus filius Stephani de uilla Loncoue in nostra constitutus presencia libere est confessus, quod totam terram suam, que eum hereditario iure contingebant (igy), dedit Comiti Hohold eo, quod ipse Comes eum deffendere teneretur in causa, quam erga ipsum habuit frater eius Magister Micael. Sane, quia terra illa remocior erat a metis terre Comitis Hohold, commutacionem fecit idem Comes cum Symone filio Stephani filij Bene, dans ei terram Pauli, qui habet sororem prefati Petri, pro terra sua, quia erat commetanea terre sue, que sita est aput ecclesiam Sancti Petri; metis assignata (igy). Prima meta incipit a terra eiusdem Comitis Hohold, que vocatur Tolmac a tribus ilicibus; et inde uersus orientem tendit ad arborem poni (igy), ubi secunda meta; et inde protenditur ad fluuium Loncoue, qui fluit de uilla Cornaha, in quo descendit usque dum cadit in alium fluuium, qui similiter Loncoue uocatur, qui fluit per uillam Tolmac, ubi transit fluuium, uersus occidentem ad montem reuertitur ad metas terre Comitis sepe dicti. Vt igitur prefate terre commutacio et eiusdem collacio robur firmitatis habere possit in posterum, dedimus in testimonium rei geste presentem paginam munimine sigillorum nostrorum roboratam, anno gracie M° CC° XXXV°.

(Eredetie bőrhártyán, melyről Arnold főispánnak pecsétje hártyazsinegen függ, a másik pecsét pedig elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

6.

IV. Béla király adománya Umand nevű latin vendége számára. 1236.

Bela Dei gracia Rex Hungarie omnibus Christi fidelibus, quibus presens pagina patuerit, salutem in eo, qui est salus omnium et vita. Cum ex Regie dignitatis officio hospites et aduenas colligere debeamus, omnium presencium et posterorum noticie uolumus insinuare, quod nos dilecto ac fideli nostro hospiti Latino Wmando nomine, pro multiplicibus suis seruicijs, ut in Regno nostro residenciam possit habere, terram culture duorum aratrorum sufficientem de terra Chyrgov, a Castro Albensi exemptam, unum molendinum, terciam partem feneti eiusdem terre, et quadraginta iugera pro commodo vinearum ibidem colendarum, contulimus perpetuo possidenda, tanquam hospiti ad Regiam Maiestatem pertinenti. Ut autem hec donacio a nobis liberaliter facta salua semper et inuiolabilis consistat, et a nullo unquam omnino hominum queat in irritum reuocari, presentes concessimus litteras in argumentum amplioris fidei duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Mathie Prepositi Zagrabiensis, aule nostre Cancellarij anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo tricesimo sexto, Regni uero nostri anno primo.

(Az eredeti után közli Horváth Elek, Győri Történelmi és Régészeti Füzetek, III. köt. 1865. 198. l.)

7.

IV. Béla király a pannonhalmi apátság számára megerősíti szent László királynak adományait, s későbbi birtokszerzeményeit. 1236.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerieque Rex, in perpetuum. Vrias Abbas Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie a nobis deuote pecijt et instanter, ut priuilegia, que ab antecessoribus nostris Regibus Hungarie a tempore Sancti Regis Stephani habuit, transscribi faceremus, et eorum exemplaria nostri sigilli charactere muniremus. Quia cum frequenter ad diversa trahantur judicia, periculosum esset propter viarum discrimina, in quibuscunque judicijs principale priuilegium exhibere. Nos igitur ipsius justis precibus grato concurrentes assensu, priuilegium beate memorie Sancti Ladislai Regis per fidelem Cancellarium nostrum Mathiam Prepositum inspici fecimus, et sigilli nostri munimine insigniri. Cuius tenor talis est:

Quamuis homo omnia que possidet stb. (mint II. Endre királynak 1223-ki megerősítő privilegiumában, a jelen gyűjtemény I. kötetében 361. l.) — — — vsque ad Holutwag, iuxta quam in nemore habet vltimas metas.

Ex eo autem, quod presenti pagine sigillum nostrum imponi fecimus, nolumus, ut eidem monasterio aliquid noui iuris acquiratur; sed vt antiquum ius, si quod habuit, conseruetur. Actum anno verbi incarnati M° CC° XXX.° VI.°, V. nonas Marcij.

(Eredetie a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

8.

IX. Gergely pápának intézkedései a bistrei apát gyilkosai ellen. 1236.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs ... Waradiensi, ... de Thion et ... de Erte Abbatibus Quinque-Ecclesiensis et Wesprimiensis Diocesium, salutem et Apostolicam benedictionem. Turbata est anima nostra valde, turbationis causam casu flebili nobis dante, super immanitatem detestandi facinoris, quod quidam filii Belial familiares, ut dicitur ... Cenadiensis Episcopi in necem bone memorie ... Abbatis monasterii Bristriensis crudeliter perpetrarunt, nec exageratione indiget ipsius sceleris magnitudo, cum ipso auditu abominationem generet et horrorem; quamquam acerbitatem flagitii non modicum aggravet, quod post pacem inter eosdem Abbatem et Episcopum reformatam, fuit idem Abbas non minus proditorie quam crudeliter et miserabiliter interfectus. Sane olim eodem Abbate in nostra presentia lacrimabiliter conquerente, quod dudum orta inter ipsum et Conventum dicti Monasterii ex parte una, et Episcopum supradictum ex altera super illatis dampnis et irrogatis iniuriis ab eodem, iure Patronatus, quod in prefato Monasterio dictus Episcopus se habere dicebat, et rebus aliis coram venerabili fratre nostro ... Episcopo Prenestino, tunc Apostolice Sedis Legato, materia questionis, idem Prenestinus partim pro ipso Cenadiensi et partim pro eisdem Abbate et Conventu diffinitivam sententiam promulgarat: predictus Cenadiensis eadem sententia vilipensa, illa exigens ab eisdem, de quibus fuerant sententialiter absoluti, quia ea sibi exhibere nolebant, sicut nec etiam tenebantur, cum armatorum multitudine ad monasterium memoratum accessit, et ianuis eius fractis dictum Abbatem ac triginta duos monachos, se protectioni Apostolice supponentes, non absque iniectione manuum violenta, nequiter capi fecit, et vinculis ferreis compeditos carcerali custodie mancipari; nec hiis contentus, ad cumulum maioris nequitie, Cor-

nelium monachum, vel potius demoniacum, de mandato eiusdem Prenestini a monasterio ipso exigentibus suis culpis eiectum, Monasterio prefecit eidem: propter quod, ne tam graves excessus, si non eos pena debita castigaret, transirent aliis in exemplum, dilectis filiis ... Sancti Stephani Regis, ... Sancti Benedicti et ... Sancti Stephani Protomartiris, Sancti Augustini Ordinis Abbatibus Waradiensis Diocesis, nostris dedimus literis in mandatis, ut si rem invenirent taliter se habere, predictum Episcopum, ut eosdem Abbatem et monachos pristine restituens libertati, eos ad monasterium ipsum, amoto ab eo quolibet detentore illicito, libere redire permitteret, monitione premissa, auctoritate nostra sub Apostolica obedientia coarctarent, predictos manuum iniectores tamdiu appellatione remota excommunicatos publice nunciantes, ac facientes ab omnibus arctius euitari, donec passis iniuriam satisfacerent competenter: et cum eorumdem judicum litterarum testimonio venirent ad Sedem Apostolicam absolvendi, prefixo ipsi Episcopo termino peremptorio competenti, quo responsurus de dampnis et iniuriis supradictis, ac auditurus super questione premissa, que iustitia suaderet, Apostolico se conspectui presentaret. Cumque prefati judices inquisita super hiis sollicite veritate, longe plura contra memoratos Abbatem et Conventum presumpta per eundem Episcopum invenissent, quam nostris fuissent auribus intimata; sepedictum Episcopum efficaciter monuerunt, ut premissa omnia faciens emendari, iamdictos Abbatem et monachos, amotis exinde quibuslibet illicitis detentoribus, libere redire permitteret ad monasterium eorumdem. Sed ipse non solum id efficere penitus recusavit, verum etiam peccata peccatis accumulans, peiora prioribus fuit eis terribiliter comminatus: propter quod ipsum dicti judices ab officio et beneficio suspendentes, dictos manuum iniectores excommunicatos publice nuntiarunt, quos idem Episcopus in malitia sua fovens, nec ipsos a sua familiaritate removit, nec se gerere voluit pro suspenso, in anime sue periculum et grave scandalum aliorum. At iidem judices processum suum ad examen Apostolicum remittentes, nominato Episcopo terminum peremptorium, kalendas Aprilis videlicet futuras tunc proximo, prefixerunt, quo compareret personaliter coram nobis, super premissis omnibus responsu-

rus. Cum autem dicto Abbate pro se ac Monasterio suo tunc in nostra presentia comparente, idem Episcopus nec venisset in termino, nec post terminum etiam diutius expectatus; nos nolentes huiusmodi excessus Episcopi tam enormes penam effugere debite ulcionis, dilectis filiis ... Sancti Martini de Pannonia et ... Sancti Salvatoris de Saxard Abbatibus Ordinis Sancti Benedicti direximus scripta nostra, ut sepedictum Episcopum ad solvendas ipsi Abbati omnes expensas, quas fecerat a tempore, quo veniendi ad Sedem Apostolicam fuit ei terminus peremptorius assignatus, monitione premissa auctoritate nostra cogentes, facerent eidem Abbati expensas ad prosecutionem negotii necessarias de bonis Monasterii provideri; contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo, prefigentes Episcopo et Cornelio supradictis, et duobus vel tribus monachis, principalibus fautoribus eorundem, terminum peremptorium, festum Purificationis Beate Virginis proximo tunc futurum, quo personaliter nostro se conspectui presentarent, satisfacturi de tot excessibus, et facturi et recepturi super premissis, quod requireret ordo iuris, ipsos ad id censura simili appellatione postposita compellendo. Ceterum cum dicti Abbates in commisso sibi negotio procedentes iniuncto ipsi Episcopo sub interminatione anathematis, ut expensas iuxta mandatum nostrum Abbati solveret supradicto, ac prefixo iamdictis Episcopo et Cornelio ac duobus monachis termino peremptorio, festo Purificationis Beate Virginis proximo nunc transacto, quo iuxta tenorem mandati Apostolici in nostra presentia comparerent, in eos, si secus agerent, excommunicationis sententiam promulgassent; tandem ad instantem supplicationem ipsius Episcopi pax fuit inter eos taliter reformata, et firmata etiam eiusdem Episcopi iuramento, scilicet: Quod eodem Abbate ad monasterium suum plenarie restituto, et pacificam ipsius possessionem adepto, expensas sibi plene persolveret, et dampna omnia, que tempore discordie monasterium pertulit, integraliter emendaret. Eodem igitur Abbate iuxta formam pacis ad monasterium restituto, et vix ibidem per unius mensis spatium existente, irruentes in eum viri absque misericordia, filii scelerati, quod non absque amaritudine mentis referimus, ipsum interfectum bestiali more conciderunt in frusta, et ut in

excessibus suis excederent universos, unum de hospitibus, ad quos casu declinaverat, et unum de servientibus suis, nitentibus eum defendere, impie trucidantes, cuiusdam monachi sacerdotis, qui se ad defensionem ipsius, ut poterat, opponebat, dextre manus digitos amputarunt, nonnullis ibi relictis letaliter vulneratis; et sic innocentum sanguine cruentati, recedentes a cede, ad eundem Episcopum aufugerunt; prout eorundem Abbatum exhibite nobis littere continebant. Quum igitur vox effusi sanguinis clamat ad nos de terra, nos nolentes tante temeritatis excessum sub dissimulatione transire, quin ipsum potius volentes severitate debita castigari; mandamus, quatenus predictos sacrilegos, et omnes, quorum ope scelus est huiusmodi perpetratum, et qui in hoc prestiterunt auxilium, consilium vel favorem, faciatis per Strigoniensem Provinciam, et alia loca, in quibus expedire videritis, pulsatis campanis et candelis accensis, singulis diebus Dominicis et festivis, excommunicatos solemniter nunciari, et tamdiu ab omnibus arctius evitari, donec Apostolico se conspectui representent, Deo, et Ecclesie, ac ipsi Monasterio de tam atroci iniuria satisfactionem debitam impensuri; loca etiam, ad que ipsos devenire contigerit, quamdiu ibi fuerint, supponatis ecclesiastico interdicto. Et quia dictus Episcopus expensas ad mandatum predictorum judicum non exolvit, et tam ipse, quam Cornelius, et monachi supradicti, in prefixo sibi termino ad Sedem Apostolicam non venerunt, propter quod a dictis judicibus vinculo fuerunt excommunicationis astricti, prout in eidem litteris continetur, ipsos excommunicatos tamdiu solemniter nuntietis, et faciatis ab omnibus arctius evitari, donec personaliter coram nobis compareant meritorum suorum stipendia recepturi. Et ne persecutio tam atrocis iniurie pro defectu expensarum impediri valeat vel etiam retardari, fratri Petro latori presentium, et duobus vel tribus aliis eiusdem monasterii monachis, huiusmodi negotium prosequentibus, faciatis de bonis ipsius Episcopi expensas ad prosecutionem negotii necessarias ministrari, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, per censuram ecclesiasticam sub Apostolica obedientia compescendo. Verum quia in premissis excessibus eiusdem Episcopi dicitur esse manus, volumus et mandamus, ut tam de personis, que huiusmodi flagitium commiserunt,

quam illorum, qui in hoc dederunt consilium, auxilium vel favorem, utrum idem Episcopus eosdem sarilegos receptari, ac de omnibus circumstantiis negotii diligentissime inquiretes, que inveneritis studeatis nobis vestris litteris fideliter intimare, ut per relationem vestram sufficienter instructi procedamus exinde, prout secundum Deum viderimus procedendum. Quod si non omnes etc. Datum Interamni XIII. kalendas Julii, Pontificatus nostri anno decimo.

(Theiner, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia, I. köt. 144. l. Fejér ezen pápai brevének csak kivonatját közli Cod. Dipl. IV. köt. I. k. 42. l.)

8.

IX. Gergely pápának intézkedése a váradi püspök választásának ügyében. 1236.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri ... Episcopo Quinque-Ecclesiensi, dilectis filiis Abbati ... Waradiensi Quinqueecclesiensis Diocesis, et ... Preposito Wesprimiensi salutem et Apostolicam benedictionem. Alexander et Johannes Canonici Waradiensis Ecclesie suo et maioris ac sanioris partis Capituli nomine, ut dicebant, in nostra proposuere presentia constituti, quod cum ipsa Ecclesia pastoris solatio destituta, iidem Magistrum Primogenitum Subdiaconum nostrum elegissent sibi canonice in pastorem, quidam de Capitulo post electionem ipsam B. Lectorem Srigoniensem excommunicatum et alias ad Episcopale onus indignum, eligere presumpserunt, idemque electione sua per quasdam litteras surrepticias confectas nomine Capituli per venerabilem fratrem nostrum ... Colocensem Archiepiscopum loci Metropolitanum perperam confirmata, in eandem Ecclesiam per laicalem potentiam faciens se intrudi, et amministrationi eius se ingerens impudenter, temere impedivit, ne dictus Ma-

gister ab eodem Archiepiscopo confirmationis gratiam obtineret; propter quod iidem Canonici ad nostram duxerunt audientiam appellandum; quorum appellatione contempta, quia intruso ipsi nolebant intendere, sicut etiam nec debebant, fuerunt bonis omnibus spoliati; unde dilectis filiis ... Abbati Sancti Gothardi et coniudicibus suis negotium ipsum a nobis obtinuere committi. Qui cum ad confirmationem electionis ipsius intenderent, prout acceperant in mandatis, in omnes, qui se opponerent, excommunicationis sententiam, sicut dicitur, promulgando, ex parte ipsius B. ad nostram fuit audientiam appellatum. Predicti vero iudices eius appellationem reputantes frivolam, et quicquid de ipso factum fuerat, irritantes, electionem de supradicto Magistro factam sententialiter confirmarunt. Procuratoribus igitur eiusdem B. apud Sedem Apostolicam constitutis, et appellationem, ut dicebant, prosequentibus interiectam, iamdictus Subdiaconus coram dilecto filio nostro R. Sancte Marie in Cosmedin Diacono Cardinali, quem sibi et eisdem procuratoribus auditorem concessimus, excipiendo proposuit, quod B. et procuratores iamdicti tam ab eisdem iudicibus et subdelegatis ipsorum, quam pro eo, quod verberaverunt et vulneraverunt ac incarceraverunt quosdam clericos, vinculo erant excommunicationis astricti, asserens nichilominus se per eundem B. ac complices suos possessione Episcopatus Waradiensis, in quam a iudicibus ipsis per procuratores suos inductus fuerat, spoliatum. Adiecit insuper, quod cum dicti procuratores nuper apud Anconam tracti ad iudicium coram ... Vicario venerabilis fratris nostri ... Anconitani Episcopi super eo, quod se dicebat quibusdam rebus spoliatum ab ipsis, se contumaciter absentassent, idem Vicarius tulit excommunicationis sententiam in eosdem. Cumque receptis super huiusmodi exceptionibus quibusdam testibus, attestationibus publicatis et instrumentis exhibitis, post concertationem diutinam pars adversa se obtulit probaturam, quod iidem testes erant infames, ac per hoc debeat eorum testimonium non valere, instrumenta contra se producta multipliciter impugnando: ne per circuitus varios et anfractus principale negotium in gravem lesionem eiusdem Ecclesie contingeret retardari, illud venerabili fratri nostro ... Episcopo Penestrino, tunc Apostolice Sedis Legato, sub hac forma duximus committendum, ut memorato Magistro

et electoribus suis ad suam presentiam evocatis, ac testibus, quos vellet producere, a karissimo in Christo filio nostro... Illustri Regi Ungarie per totum Regnum suum securitate ante omnia impetrata, dictis quoque A. J. M. et V. et aliis electoribus ipsius P. negotium electionis prosequentibus mediante iustitia restitutis provideret, eis nichilominus de communibus eiusdem Ecclesie proventibus in moderatis expensis, si constaret, eos esse Canonicos Ecclesie memorate, ac predictis processibus et appellationibus interpositis intellectis, audiret causam et appellatione remota fine debito terminaret, ipsam sufficienter instructam, si difficultas aliqua forsitan appareret, propter quam causam terminare non posset, ad examen Apostolicum transmissurus: proviso ne sub dubio litis eventu Waradiensis Ecclesia dilapidationis dispendium pateretur. Prefatus quidem Episcopus tum per se, tum per quosdem alios, prout potuit, in mandati nostri executione processit; quorum processu ad Apostolicam Sedem transmisso, eidem Subdiacono pro se et quibusdam electoribus suis, et procuratori partis adverse in nostra presentia constitutis, nos dilectum filium nostrum T. tituli Sancte Sabine Presbiterum et E. Sanctorum Cosme et Damiani Diaconum Cardinales concessimus auditores. Coram quibus dum esset diutius disputatum, tandem in hoc resedit negotium, quod eodem Subdiacono quandam scripturam, quam dicebat continere sententiam pro se latam, ad probationem intentionis sue contra partem alteram exhibente, idem procurator non criminaliter, sed civiliter in modum exceptionis duntaxat, ipsam asseruit esse falsam, negans vera esse, que continebantur in ipsa. Nos igitur scripturam eandem vobis sub bulla nostra transmittentes inclusam, mandamus, quatenus adhibita publica persona, si potest, aut duobus viris idoneis, qui fideliter universa iudicii acta conscribant iuxta formam Concilii Generalis, de veritate ac falsitate scripture premisse, vel contentorum in ea, tam per priores iudices et scriptores eorum ac testes, quorum nomina in scriptura continentur eadem, et alios, quam per probationes alias, quas utralibet partium duxerit producendas, sollicite cognoscentes, ac recipientes testes, quos idem P. super spoliatione predicta produxerit coram vobis, que inveneritis, ad nos cum actis prioris iudicii sub sigillis vestris et documentis autenticis

fideliter remittatis, prefixo partibus termino peremptorio competenti, quo per se aut procuratores idoneos compareant coram nobis, iustam auctore Domino sententiam recepture. Ceterum si alterutram partium contumaciter abesse contigerit, vos nichilominus in ipso negotio secundum formam vobis traditam procedatis, processuri ante omnia in securitate prestanda dictis P. et prosecutoribus electionis eiusdem, et restitutione debita subtractorum, ac solutione expensarum faciendis secundum taxationem predicti Episcopi Penestrini factam in Ungaria, et apud Sedem Apostolicam approbatam, proviso, ne sub dubio litis eventu eadem Ecclesia bonorum suorum sustineat lesionem, et si eundem B. inveneritis de dilapidatione certa ratione suspectum, ipsum ab amministratione temporalium suspendatis, contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, per censuram ecclesiasticam sub Apostolica obedientia compescendo. Quod si non omnes, tu, frater Episcope, cum eorum altero etc. Datum Reate VIII. kalendas Septembris (Pontificatus nostri) anno decimo.

(Theiner id. m. I. köt. 148. l. Ezen pápai brevének kivonatát közli Fejér Cod. Dipl. IV. k. 1. r. 38. l.)

10.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Gogan Jánosnak fia és érdektársai Lyndva birtokát Hoholt comesnek eladták. 1236.

Capitulum Uvesprimiensis Ecclesie vniuersis litteras presentes inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. In nostra constitutus presencia Gogan, Johannis filius de villa Ola, et cognatus eius Jula, Bulchv filius de villa Zebuchka, proposuerunt, quod ipsi voluntarie et nulla choaccione mediante, terram quandam Lynduam nomine, cum quatuor vineis, nemoribus, chybrijs a singulis uineis in terra sitis eadem de patrie

consuetudine annuatim persoluendis, et eius omnibus pertinencijs, quorum omnium tres partes ad dictum Gogan, quarta ad Julam pertinebat, Hoholt Comiti pro centum et vndecim marcis de argento vendiderunt, et ipsam in nostra presencia totaliter pecuniam receperunt; si uero aliquis de cognacione eorum, uel alius quispiam dictum Hoholt Comitem uel eius heredes super illa vendicione presumpmeret infestare, sepe dicti Gogan et Jula, et heredes eorum, ipsum defendere tenerentur. Mete autem, quibus terra circumscribitur supradicta, sunt iste: In nemore iuxta villam Palana incipit ab illo protensa nemore, per quandam viam ad ylicem unam; ab ylice per quendam montem et uineam ad quercum; a quercu vero descendens ad dumeta super aquam Dobonuch; et illinc iuxta aquam illam ad duas ylices in magna valle, ubi est meta; ab illa meta ad montem regis; ab illo monte ad metam terre Hoholt Comitis proprie; ab illa meta ad aliam sub piro inter vineas; ab illo pyro ad aquam Lyndua; a Lyndua ad terram filiorum Wolkoslov; deinde transit ad quendam fontem nomine Stoyzloyka, et ibi terminatur. Ne igitur super vendicione pretaxata inter partes iam dictas uel earum heredes valeat in futuro questio suboriri, ad instanciam partis utriusque preseus conscribi dignum duximus priuilegium nostri roboratum sigilli munimine, in dicte vendicionis testimonium et munimen. Datum Vvesprimij per manus Magistri Johannis Lectoris nostri, anno gracie M° CC° XXX° VI°. Reuerendo domino et patre nostro Bartholomeo Episcopo, Cazmero Preposito, Johanne Cantore, Mathia Cusode existentibus.

A B C D

(Az eredeti bőrhártyán pecsét nélkül a budai k. kamarai levéltárban.

11.

A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Belko bizonyos földeket Wogsa fiainak eladott. 1236.

Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis Zagrabiensis Ecclesie Capitulum salutem in uero salutari. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod Belko ex vna parte, et ex alia Damald et Iwan fili Wogsa ad nostram accedentes presenciam nobis intimauerunt, quod Endrey et Sepina de genere ipsorum dicto Selk terram suam nomine Ebus pro ducentis pensis argenti uendidissent. Item aliam terram Zbogcina idem Iwan et Damald prefato Selk pro trecentis pensis dixerunt se uendidisse. Item aliam terram Zbogcina Orisco et Sarcas filij Sarcas pro ducentis pensis se uendidisse dicto Selk sunt protestati. Ad maiorem uero certitudinem prefati uiri, qui scriptas terras uendiderunt, fideiussores statuerunt Crachun et Floryan filios Crachun, Cristan filium Zeuchey, Woychin filium Peter de Zagoria, Stephanus filium Radus, Wychen filium Wolchech, Martyn filium Nezdesa, Iwahen filium Moncha, Iwan filium Binch, Damasc filium Thomas, Wolchka filium Isan, Wlchizlau filium Ginbrina. Mete uero dictarum terrarum ita sunt site: Prima meta incipit ab oriente de monte, per quem uia transit, et iuxta uiam meta est terrea, quam metam tenent cum populis castri, qui uocatur Bolotyn; et inde descendit in uallem, et ascendit ad montem, ubi sunt due mete terree; et inde cadit ad paruam uallem, et tendit ad duas metas, que sunt iuxta uiam; et per eandem uiam tendit ad occidentem ad metam, que est sub arbore populea, et tenet metam cum populis castri, qui uocatur Macolsyn; et inde uadit ad paruam uallem, et ascendit superius ad duas metas, que sunt sub arbore *tulfa;* et inde tendit ad magnam uallem, in qua est riuus nomine Sabigc, et per eandem aquam tendit ad magnam uiam, et ibi sunt due mete, in quibus est arbor *keu·us;* et de illis duabus metis per eandem tendit ad septemtrionem in magnam

siluam, et peruenit ad flumen, quod vocatur Cirinik, et ibi est meta iuxta aquam, et metam tenet cum iobagione castri, qui uocatur Zulich, et per eandem aquam, que currit per silvam, tendit ad orientem, et peruenit ad metam castri, que uocatur Polona; et inde per flumen Cyrynych tendit ad riuum Obrsiensem; et per eundem riuum tendit ad priorem metam. Item meta terre, quam Iwan et Damald uendiderunt, incipit ad meridiem per riuum Obrys, et uadit ad magnam siluam usque ad flumen Chernych; et per eandem aquam tendit usque ad terram Episcopi, et ibi meta est sub arbore *zylfa*; et inde tendit ad campum, et ibi est meta sub arbore *tulfa*; et per eundem campum uadit ad magnam uiam, et ibi sunt due mete, una est Episcopi, altera Selconis; et in magna uia transit ad montem; et inde tendit ad maiorem uiam Worosdiensem, ibi enim deficit meta Episcopi; et de magna uia procedit ad metam, que est sub parua arbore *bacatya* iuxta terram Zelco; et inde descendit ad magnam uallem, ubi est caput fluuij; et inde ascendit ad uiam ad occidentem, et procedit ad metam priorem, ubi est caput fluuij Obriensis. Terra uero, quam Orisco et Sarcas uendiderunt, sic metis est signata: Prima meta incipit iuxta magnam uiam de parte occidentali; et iuxta metam est caput parui fontis, qui currit ad riuum Globucy in magnam uallem; et inde ascendit in montem, ubi est meta sub arbore *bicfa*; et inde transit ultra uiam ad uiam, que est sub *bicfa*; et inde descendit in uallem, in qua est meta sub arbore *tulfa*, et uadit ad aliam aquam Globusciz; et per illam aquam tendit superius ad meridiem, et uadit superius ad uiam; et per eandem uiam ueniet ad magnam siluam, et cadit iterum ad magnam uiam; et inde per paruam uiam tendit ad occidentem, et ibi sunt mete in silua per arbores mete signate; et inde procedit per montes et ualles usque ad aquam Bynna, et ibi est iuxta aquam puteus crucis, et metam tenens cum Comite Goiden; et inde procedit superius iuxta aquam Bigna, et tendit usque ad terram castri, que uocatur Beletyncy, et ibi sunt due mete ultra aquam Bigna; et inde ascendit ad magnum montem, et ibi est meta sub arbore *bicfa*; et per eundem montem ueniet ad aliam metam, que est *ihorfa*, et est meta alia, et de parte occidentali super eundem montem est meta sub arbore *gertanfa*, et inde ueniet ad priorem me-

tam usque ad caput fluuii Obris. Et ut ratum hoc et firmum permaneat litteras nostras contulimus super hoc sigilli nostri munimine roboratas. Secundo Stephano Episcopo Zagrabiensi existente, Fila Preposito, Pangracio Cantore, Johanne Lectore, Gregorio Custode, Petro Decano, et alijs multis. Anno gracie M° CC° XXX° VI°.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét már elveszett, a fömélt. herczeg Esterházy család levéltárában.)

12.

Robert esztergami érsek és kiküldött bírótársai az Aa nevű földön a királyi lovászok által felállított határjeleket lerontatván, azt az esztergami egyháznak visszaadják. 1236.

Robertus Dei gracia Strigoniensis Archiepiscopus, Sebes Comes Nitriensis, Andreas Ruphus, Zobozlaus, Micche, Zochyt Comites, et alij coniudices eorumdem, a domino Bela illustri Rege Hungarie ad revocandas perpetuitates in Strigoniensi Diocessi constituti, vniversis Christi fidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem in Domino Jesu Christo. Vniversitatj vestre tenore presencium volumus fierj manifestum, quod fratres Strigoniensis Capituli ad nostram accedentes presenciam, conqnesti sunt nobis de agasonibus domini Regis de uilla Louaz, dicentes, quod iidem agasones destructis metis antiquis, terram ad quatuor aratra de terra Ass Ecclesie Strigoniensis, contra Deum et iustitiam abstulerunt. Nos igitur iuxta mandatum domini Regis nobis iniunctum, sicut decebat, a nostris coniudicibus et a vicinis et conterminis dicte terre super hoc inquisita diligencius veritate; quia constitit nobis per eosdem coniudices nostros et vicinos et conterminos predicte terre, ipsam terram esse et fuisse terram Strigoniensis Ecclesie ab antiquo; per Alexandrum Comitem, unum ex nobis, metas nouas, quas agasones antedicti contra iusticiam

erexerant, destruj fecimus, et secundum metas ueteres per eundem Comitem limitarj prenominatam terram et assignari et restituj Ecclesie antedicte. In cuius rei testimonium presentes dedimus litteras nostrorum sigillorum munimine roboratas. Actum anno ab Incarnacione Domini M° CC° XXX° sexto, mense Junio.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 434. l.)

13.

Bertalan veszprémi püspök és kiküldött bírótársai Somogy megyében Borhold helységnek birtokviszonyairól ítélnek. 1236.

Bartolomeus Dei gracia Episcopus Vesprimiensis, Ladizlaus Comes Symigiensis, Iseph Magister, Ladizlaus Comes, Mychael Comes, Martinus, Jacobus, Johannes, Hericus, Bot, Luca et alij eorum socii, inquisitores de terris in Simigio; omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersitatis vestre noticiam volumus peruenire, quod cum essemus inquisitores veritatis in Parrochia Simigiensi super terris et alijs iuribus Ecclesiarum, serviencium Regis, castrensium, vduarnicorum, populorum Regine, a domino Bela Rege constituti, ad villam Borhod accessimus, et ibidem multorum proborum virorum testimonio occulta, suptilique ac indaganti invenimus inquisicione, quod Georgius Comes filius Mour trecenta et decem iugera terre campestria, et quadraginta iugera terre, quod uulgo dicitur *teluc* habuit; vineas quoque quatuor; et siluam in duobus locis, vnam que vocatur *ders*, et aliam que vocatur *michedeus* (igy), et fenetum in quatuor locis, de quibus sibi per castrenses de eadem villa contradicebatur, quas ab antico iuste et quiete possedit, et libere et inconcusse possidere debuit. Vnde nos scientes rei veritatem, quod omnia supra dicta ad prefatum Georgium Comitem iure hereditario pertineant,

easdem in pace et quiete eidem reliquimus possidendas; intrommittentes evm in possessionem per hominem Regis nomine Lvstacium filium Johannis de genere Gutkeled. Ad huius igitur facti memoriam pleniorem et inviolabile firmamentum litteras nostras dedimus sigillorum nostrorum munimine roboratas. Datum Simigij anno Domini M° CC° XXX° sexto.

(Eredetie bőrhártyán, melyről egykor nyolcz pecsét hártyaszinegen függött, de négy már elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

14.

Ugyanazok Zala megyében Mihály mestert birtokában itéletileg megerősítik. 1236.

Bartolomeus Dei gracia Episcopus Vesprimiensis, Arnoldus Comes Saladiensis, Ladizlaus Comes, Magister Zlandus Lector Albensis Ecclesie, Rednaldus, Tiburcius, Marcus, Bata, Elias, Enoc et Damassa Comites omnibus, ad quos presentes littere peruenerint, salutem in Domino Jesu Christo. Ad uniuersorum uolumus peruenire noticiam, quod cum essemus inquisitores ueritatis in Parrochia Zaladiensi super terris, uineis, et super aliis iuribus Ecclesiarum, seruientum Regis, castrensium, vduornicorum, populorum Regine, et aliarum diuersarum condicionum ab Illustri Rege Bele constituti, accessimus ad terram Magistri Michaelis, sitam inter Drauam et Muram, et ibidem multorum testimonio et occulta subtilique inuenimus inquisicione, quod dicta terra fuerat quondam Rapolti et Sulc, sed ipsi amiserunt pro interfeccione cuiusdam nobilis de partibus illis, videlicet Fridrici; sed scientes omnem ueritatem nos, quod terra illa fuerat a Magistro Micaele de iure possessa, sibi restituimus perpetualiter possidendam; introducentes ipsum in possessionem eiusdem terre per Magistrum Mathiam Canonicum Quinqueecclesiensem hominem Regis. Et ut hoc sibi stabile et firmum possit permanere, et nullo

tribus solueret, residua uero medietas sepedictis castrensibus cederet persoluenda. Incipit autem terre illius meta ab oriente, et metatur cum castrensibus predictis; in plaga uero meridionali metatur cum villa Buken Comitis, que Checlez uocatur; in occidente uero cum villa vduornicorum, et a septemtrione metata est cum terra Sebus Comitis. Hiis itaque omnibus ordine, quo diximus, peractis, Comes Andreas hominem suum Stephanum, quem cause pristaldum prefecerat, una cum partibus utrisque ad nostram et fratrum Posonii presenciam direxit, attente postulans, ut rei geste, ne tractu temporis cuiuspiam calumpnia infirmaret, sigilli nostri apponeremus munimentum. Vnde nos ad eius et parcium iustarum precum instanciam, sane quia eiusdem Comitis sigillum litteris appensum sumus intuiti, litteras has sigillorum nostrorum robore communiuimus. Anno verbi incarnati M° CC° XXX° sexto.

(Roland nádor és Vincze nyitrai püspöknek, mint kiküldött bíráknak 1255-ki jóváhagyó itéletéből mint alább.)

17.

A kiküldött királyi bírák a barsmegyei várjobbágyok és a Garam melletti sz. benedeki apát közti, kovácsi birtokra vonatkozó pert elintézik. 1236.

Nos Judices terrarum Comes Alexander, Comes Zochet, Comes Benete et Ozyas Archidiaconus Waciensis, constituti a domino Rege Bela in provincia Borsiensi, notum facimus omnibus presens scriptum inspecturis, quod yobagiones castri Borsiensis de villa Crusan, scilicet Pousa et sui consanquinei de eadem uilla, Abbatem Cosmam Ecclesie Beati Benedicti et yobagiones eiusdem Ecclesie coram nobis in causam traxerunt, dicentes, ut in uilla Cuachc, que est Sancti Benedicti, terram eorum hereditariam, ad duo aratra, uiolenter occupassent. Dictus uero Abbas cum suis jobagionibus eisdem contradicens

16.

Ender pozsonyi főispán és kiküldött bírótársai Monar helységnek lakosai s Monch esperest és testvérei közt ítéletet hoznak. 1236.

Johannes Posoniensis Prepositus totumque eiusdem loci Capitulum omnibus presentem paginam intuentibus salutem in Domino. Vniuersitati vestre harum serie innotescat litterarum, quod cum diutina controuersia tempore Illustris Bele Regis, Andree Regis filij, in audiencia Andree Posoniensis Comitis filii Seraphini, vice Regis qualitates terrarum in Comitatu Posoniensi constitutarum iudicantis, inter villanos de Monar, videlicet Sena, Gyr, Bon, Chama, Chepan, Chakan et alios ex una parte, et Monch Decanum suosque fratres, videlicet Hyze et Gregorium ex alia parte, super quodam predio Monar nomine, quod idem Monch et fratres sui predictorum villanorum terris contiguum, antiquitus et iure hereditario possederant, grauius uerteretur; multis hinc inde deductis racionibus, dictante demum sentencia idem Andreas Comes constituit, quod Manch (igy), suique fratres ius hereditarium, quod se in terra, de qua lis agebatur, habere proponebant, circumsedentibus et honestis comprobarent testibus. Productis igitur multis ac ydoneis testibus castri jobagionibus, videlicet Kotov, Geel, Fyle, Bodo, Bochk, Cosma et aliis quam pluribus, tam jobagionibus castri, quam aliis nobilibus, coacti sunt a iudice Sebus Comitem et Buken propter maiorem negocii euidenciam in testimonium producere. Sed cum Sebus Comes Regis et Regni negociis detineretur, tempore iuramenti fratrem suum Buken Comitem destinauit. Qui cum in nostro monasterio paratus esset iurare, sepedicti castrenses perpendentes, se ordine iudiciario condempnari, personis ydoneis interpositis ad hanc composicionem deuenerunt, quod terram, quam a Monch Decano suisque fratribus iniuste repetebant, libere atque pacifice permiserunt possidere. Ita tamen, quod medietatem iudicii iudicem contingentis Monch cum suis fra-

diligenter intendere, vt caduca transmutent sempiternis, et de mammona iniquitatis amicos facientes, cum defecerint, in eterna tabernacula recipi mereantur. Hac nimirum consideracione prouocati Conuentum monachorum Cystercyensis Ordinis de monasterio Triumpontium de Campanya in Hungariam transmitti peciimus, quibus locum, qui Vkurd wlgariter appellatur, ad monasterii edificacionem deputauimus, et ne eos, qui in eodem loco Deo in religionis habitu famulantur, propter defectum temporalium, sine quibus in hoc mortali corpore constituti non possunt sustentari, detrimentum pati contingeret, quasdam possessiones eidem Ecclesie contulimus perpetuo possidendas. In Comitatu Syrimensi de possessionibus hereditariis quondam Petri filij Gurwey, que sua infidelitate exigente, quia crimen lese Maiestatis matrem nostram occidendo commiserat, ad manus Regias fuerunt deuolute; inprimis ipsum locum, vbi monasterium est constructum, qui antea Vkurd, sed modo Belefons appellatur, cum omnibus suis pertinenciis, scilicet vineis, silvis, agris et pratis, et terris arabilibus, cum parte Danubii fluentis super terram illam, et cum viginti quinque villis sub vna meta existentibus, quarum nomina sunt hec: villa Comonch, villa Chuda, villa Achad, villa Theutonicorum, villa Bratach, villa Ineud, villa Lazar, villa Vkurd, due ville Monorous, villa Lesemer, viila Luaz, villa Cherwet, villa Erdeol, villa Warolea, et villa Furny cum insula, villa Perben cum piscina bona, et viginti duabus mansionibus servorum piscatorum, villa Scepfolu, villa Oziun, villa Haranch, villa Pokoy, villa Bratycha, villa Comolous, villa Steuc, villa Oyfolu. Licet enim pro remedio anime karissime matris nostreomnes possessiones prefati Petri, cuius detestabili crimine fuerat interfecta, Dei Ecclesiis conferri ydoneum extitisset racionabiliter, has tamen in perpetuam elemosinam pro redemptione peccatorum anime tam ipsius, quam nostre, dedimus Ecclesie supradicte. Contulimus eciam in Sirmia terram Narad cum omnibus prouentibus, videlicet siluis, et terris cultis, et incultis, aquis, et pratis. Dedimus eciam eidem in Petend octo mansiones seruorum vinitorum cum terris suis, et quinque vineas super terra Nycolay filii Teodori, quas iidem vinitores tenentur colere, et vindemiare annuatim ad integrum in propriis sumptibus, et vinum earundem vinearum portare

ad claustrum tali modo, quod vinum purum, quod pedibus bene exprimi potest, recipiat Ecclesia, et quod in torculari torquebitur, habeant ijdem vinitores. Contulimus eciam eidem Ecclesie in Sirmia vineam, quam emimus propria pecunia de Mychaele officiali Botez, que vinea in terra Abbatis de Dombo sita est. Cybriones vero de eadem vinea provenientes, quia non ad Abbatem, sed ad Regiam Maiestatem pertinebant, concessimus, ut nemini soluere teneatur. Item contulimus eidem Ecclesie vltra Danubium possessionem, que vocatur Peturwarad, et Regale palacium ibidem constitutum cum omnibus pertinenciis suis, scilicet silvis, aquis, piscinis et insulis, terris cultis et incultis, cum tribus villis, quarum due vocantur Zoyl, et tercia Bywolon, ipsas eciam cum terris eis appendentibus, que de possessionibus fuerant Petri de prenotato crimine condemnati. Preter villam vdwornicorum, qui ultra fossatum commorantur, et inter villam ipsorum et Abbatis est constructa ecclesia Sancti Petri. Contulimus eciam terram Chemey eidem Ecclesie, quam propria pecunia emimus ab Andrea filio Mychaelis. Item contulimus eidem Ecclesie villam Bata, que fuit Mychaelis filii Opudini pro eo, quod serviens Abbatis est ibidem interfectus, et postmodum de infidelitate eorum Regni Magnatibus est conuictus, cum omni terra ad ipsum pertinente. Contulimus eciam eidem Ecclesie villam, que vocatur Sawar, a castro Bachyensi exemptam, cum terra sibi appendente in silvis, et in pratis, et in terris cultis et incultis, et triginta mansionibus aratorum, quibus Ecclesia Belefontis modum seruiendi ordinauit in hunc modum: quod liberi sint a servicio aratri, sed quelibet mansio tenetur annuatim solvere Ecclesie vnum fertonem, et quadraginta acones de annona non propria, sed Abbatis et ad monasterium deportare, et tenentur gallinam unam dare singule mansiones. Item contulimus eidem Ecclesie tres villas in Comitatu Bachyensi constitutas, sed ad castrum Budruginense pertinentes, que propter locorum distanciam eidem quasi inutiles habebantur; quarum una vocatur Oronati, alia Coochka, tercia Pyros cum omnibus terris earum, quarum habitatores ab Ecclesie subieccione non possunt recedere, nec Ecclesia valet eos vltra consuetum debitum aggrauare, omni autem anno, quelibet mansio tenetur dare octo acones puri frumenti, et quilibet aco

continet quinque cubulos Syrmienses, dummodo fames valida non contingat; insuper et vnam gallinam, et vnam scutellam, et duos denarios; et hec omnia tenentur portare in Warod in clycium Ecclesie, sed non tenentur transire Danubium. Item contulimus eidem Ecclesie villam, que vocatur Borica, que fuit Dyonisij Comitis Palatini, qui de Regni dilapidacione, et infidelitate euidenter est conuictus, cum terris, aquis, pratis, piscinis et insulis ad eandem villam pertinentibus. Contulimus insuper eidem Ecclesie de consensu venerabilis patris Roberti Strigoniensis Archiepiscopi plebanias vtriusque Pesth, cum patronatibus, et omnibus prouentibus in decimis maioribus, et minutis, et capellis. Item contulimus eidem Ecclesie quinque tymynos salium soluendos in Scegued annuatim ad usum fratrum, qui in eodem monasterio commorantur. Porro omnes possessiones prenotatas contulimus eidem Ecclesie tali libertate: ut populi eas inhabitantes, uel qui in posterum inhabitare uoluerint, liberi sint ab omni tributo, et exaccione in toto Regno Hungarie, nec audeant ibi monetarii, uel collectores descendere, sed ad forum ipsorum, sicut ad alia fora uenire valeant, et suum officium modo debito exercere. Verum si collectam Rex in Regno indixerit, sive pro redempcione monete, que recepta non fuerit, siue lucrum camere, vel quocunque alio nomine censeatur, jobagiones predicte Ecclesie a Regali collecta penitus sint liberi et immunes, sed medietas illius quantitatis, que ab aliis recepta fuerit, a jobagionibus Ecclesie Abbati persolvatur, medietas uero eisdem jobagionibus remittatur. Omnes autem causas inter jobagiones Ecclesie emergentes Curialis Comes ipsius iudicet, et decidat; nisi forte pena sanguinis, vel suspensionis debeat exerceri, quia tunc exequucio sentencie ad Comitem Parrochyanum pertinebit. Si uero aliqui de eodem Comitatu, in quo populus Ecclesie permanet, cum eisdem coram Comite in causis, que ad Comitis cognicionem pertinent, agere uoluerint, Comes, uel qui eius vices gesserit, una cum Comite Curiali Ecclesie iudicare teneatur. In negocijs uero Monasterii Palatinum, vel Judicem Regalis Curie, quem Abbas maluerit, ad eius peticionem Rex assignet, et nullus alius audeat iudicare. Si quis autem cum Abbate, vel super aliqua causa, que ipsum monasterium contingit, agere voluerit, coram altero solummodo

judicum prenotatorum, quem Abbas elegerit, agendi habeat facultatem. Porro fratres eiusdem Ecclesie per totam Huugariam libere, et absque tributo possint vendere et emere, et transire vbicunque voluerint. Verum omnes cybriones, qui in terra Narad, uel in omnibus aliis terris, et vineis eidem Abbati collatis Regi uel Comiti debebantur, contulimus eidem Ecclesie tam de vineis propriis, quam eciam alienis in terris ipsorum constitutis, ita, quod de singulis cybrionibus dimidius ferto persolvatur. Volumus eciam et statuimus, quod sepedictum monasterium Belefontis quoad ius patronatus immediate ad Regem pertineat, qui pro tempore fuerit Diuina gracia constitutus. Vt igitur hec nostre donacionis pagina inuiolabiliter in posterum perseueret, eam duplicis sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum in Sebus anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo tricesimo septimo, octauo kalendas Julii, Regni autem nostri anno secundo.

(V. István királynak 1279-ki megerősítő okmányából, melynek a Kw-i káptalan által 1385. készült átirata eredetiben a budai k. kamarai levéltárban. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. köt. 1. r. 68. l.)

19.

IV. Béla király átírja III. Incze pápának bulláját, melylyel a pannonhalmi apátság számára sz. István király alapító okmánya megerősíttetett. 1237.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Bela Dei gracia Hungarie, Croachie, Dalmacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie, Cumanieque Rex in perpetuum. Urias Abbas Monasterij Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie a nobis deuote peciit instanter, ut priuilegia, que pro immunitatibus et libertatibus predicti Monasterij a Sede Apostolica habuit, transscribi faceremus, et eorum exemplaria nostri sigilli karactere muniremus. Quia cum frequenter ad diuersa trahantur

iudicia, periculosum existeret propter uiarum discrimina et alia contingencia, in quibuscunque iudiciis principale priuilegium exhibere. Nos igitur ipsius iustis precibus grato concurrentes assensu, annotacionem domini Innocencij Pape tercij super priuilegio felicis recordacionis Sancti Regis Stephani, et sentenciam eiusdem domini I. Pape latam contra Episcopum Vesprimiensem pro decimis Simigiensis Comitatus, per fidelem Cancellarium nostrum Mathiam Prepositum Zagrabiensem inspici fecimus et rescribi, atque sigilli nostri munimine insigniri. Quorum tenor talis est:

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei stb. (következik III. Incze pápának 1215-ki bullája, mint a jelen gyüjtemény I. kötetében 228. sz. a.)

(Eredetie a pannonhalmi főapátságnak levéltárában.)

20.

IV. Béla király az esztergami egyházat Ság és Ebed nevü földek birtokában megerösíti. 1237.

Bela Dei gracia Rex Hungarie omnibus presentes litteras inspecturis, salutem in uero salutari. Ad noticiam vniuersorum, tam modernorum, quam futurorum, harum serie uolumus peruenire, quod cum Diuina fauente gracia per successionem paternam Regni regimine ad nos deuoluto, superfluas et illicitas donaciones perpetuitatum reuocaremus; quia Ecclesiam Strigoniensem in omnibus, in quibus possumus, diligere intendimus, duas terras Castri nomine Sag et Ebed, quas pie memorie Andreas Rex, pater noster, antea prefate Ecclesie contulerat, nos cognita quantitate et qualitate illarum; per Lucam Comitem de Hunth, fidelem nostrum, terram Sag, ad Castrum Hunth pertinentem, que potest sufficere usui duorum aratrorum et dimidij, et locum molendini super aquam Ipul

et fenetum; terram uero Ebed ad Castrum Golguoch pertinentem, ad octo aratra sufficientem, et fenetum in septuaginta iugeribus, et piscinam cum loco piscature, quod uulgo *tona* dicitur, et insulam communem cum aliis multis, ubi sunt virgulta, et viginti septem piri silvestris arbores, ab illis Castris exemtas, eidem Ecclesie contulimus, iure perpetuo possidendas. Vt igitur huius nostre concessionis series salua et inconcussa permaneat; presentem paginam dupplicis sigilli nostri munimine duximus roborandam. Datum in Zoulom anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo tricesimo septimo, tercio decimo kalendas Decembris. Regni autem nostri anno tercio.

(Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 435. l.)

21.

IV. Béla király a Garam melletti sz. benedeki monostort a Zólyomi föispán ellenében három helységből járó vámharmadnak birtokában megerősíti. 1237.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex, omnibus Christi fidelibus paginam presentem inspecturis salutem in uero salutarj. Ea, que legitime ordinantur, firma debent et perpetua permanere; et ne in rediciue questionis scrupulum relabantur, authoritate Regia conuenit comunirj. Hinc est, quod ad vniuersorum noticiam harum tenore uolumus peruenire, quod accedentibus ad presenciam nostram Abbate et Conuentu Monasterij Sancti Benedicti de Grana, grauem eorumdem recepimus querimoniam contra Comitem nostrum de Zolum super eo, quod idem terciam partem tributi de tribus uillis, Gezne-cha scilicet, Gelednek et Cristur, ad ipsorum monasterium pertinentem, occasione duarum parcium eiusdem tributi, que

ad nos pertinent, sibi usurparet. Cum ergo nobis constitisset ad plenum, terciam partem memorati tributi ad monasterium antefatum pertinere; eidem duximus restituendam, iure perpetuo quiete et pacifice ab eodem possidendam. Vt ergo memorata restitucio, legitime facta, salua semper et inconcussa permaneat, nec possit ab aliquo imposterum iam tociens dictum monasterium inquietari super ipso, seu molestari; presentes in perpetuam rei firmitatem, litteras duximus concedendas, dupplicis sigilli nostrj munimine perenniter roborатas. Datum in Zolum anno gracie millesimo CC° XXX° septimo, XXII° kalendas Decembris, Regni autem nostri anno tercio.

(Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 437. l.)

22.

IV. Béla király megerösíti Saulus, János fiának birtokállapotát. 1237.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie Comanieque Rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in eo, qui est salus omnium. Ad uniuersorum presencium ac posterorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod Saulus filius Johannis de Insula ad nostram accedens presenciam, humiliter nobis et instanter supplicando flagitauit, vt cum idem super terre sue negocijs per judices terrarum in Comitatu Posoniensi per nos constitutos sepe et sepius fuisset molestatus, quam, vt dicebat, terram ab ipso ijdem judices in magna quantitate abstulerant, et castro restituerant; terram, quam sibi relinquendam duxerunt, ne vlterius molestaretur pro eadem, nostris sibi litteris dignaremur confirmare. Nos vero solito benignitatis nostre fauore ipsius peticionem, que justiciam continebat, intendentes admittere, dilectis et fidelibus nostris I. Preposito et A. Comiti Posoniensi dedimus in mandatis dili-

genter, vt in sua fide, qua Deo et nobis tenentur, studerent intimare, quantum terre predicto S. esset relicta de sua et suorum coniudicum consciencia. Qui nobis, licet singulariter in diuersis litteris, et sub suo quilibet sigillo nobis non incognito sub eodem omnino tenore et serie verborum rescripserunt. Littere autem dicti Comitis erant sub hac forma:

Reuerendo domino suo B. Dei gracia Regi stb. (mint alább 30. sz. a.)

Littere quoque Prepositi memorati litteris Comitis memorati omnino concordabant.

Nos autem tenorem litterarum ipsarum diligenter acceptantes, terram S. prefati et fratrum eius litteris presentibus duplici sigillo nostro roboratis, tam sibi, quam suorum heredibus, et heredum successoribus duximus perpetuo confirmandum; silencium quibuslibet impeditoribus (így) super hoc perpetuum imponendo. Datum in Zotmar anno gracie M° CC° tricesimo octauo, tercio kalendas Octobris, anno, anno vero Regni nostri tercio.

(A győri káptalannak 1400-ki „in festo BB. Philippi et Jacobi Apostolorum“ kelt átiratából, melyet „nobilis domina Barbara vocata relicta, et Sigismundus filius Alexandri de Gwrgetegh, Mathius filius Mathius, Jacobus filius Jacobi, Ladizlaus filius Stephani de eadem Gwrgetegh, et Ladizlaus filius Jochannis de Kelechy“ kértek, a budai kir. kamarai levéltárban.)

23.

IV. Béla királynak rendelete Arnold zalamegyei főispánhoz, Goztolya helység határai fenntartásának tárgyában, melynek folytán Arnold főispán ott határjárást tart. 1237.

— — Prefatus Georgius in sua et predicti Johannis personis quasdam duas litteras, vnam domini Bele olim Regis Hungarie clausam annum sue emanacionis non habentem; et secundam Arnoldi Comitis Zaladiensis in anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo septimo confectam nobis presentauit. In quarum vnius, videlicet ipsius domini Bele Regis littere continencia Comiti Arnoldo transmissa inter cetera habebatur; quod accedens ad presenciam ipsius domini Bele Regis Comes Panus sibi conquerendo dixisset, quod Haholdus Comes composicioncm per ipsum Comitem Arnoldum factam et ordinatam transgrediens, metas terre sue Gostolia, prout in litteris suis Regalibus contineretur, per fidelem capellanum suum Paulum sacerdotem ipso Comite Arnoldo presente assignatas, destruxisset; vnde ipse dominus Bela Rex hys perceptis eidem Comiti Arnoldo mandasset, quatenus visis eisdem litteris suis ad dictam terram personaliter accederet cum prenotato Paulo sacerdote, et si dictum Haholdum Comitem aliquid contra composicionem factam fecisse videret, moneret hoc in melius reformari; alioquin eidem terminum assignaret coram Sua Regia Excellencia comparendi competentem, et super premissis contra Panus Comitem respondendi, et citacionem in presenciam suam Regiam factam cum rei serie sibi in suis litteris ipse Comes Arnoldus fideliter intimaret. In secunde vero, scilicet ipsius Arnoldi Comitis Zaladiensis littere priuilegialis tenore inter alia habebatur, quod dominus Bela Rex per litteras suas ipsi Comiti Arnoldo precepisset, vt ad terram Panus de Goztolya, quam terram antecessores sui descendissent, de qua terra Panus predicto domino Bele Regi fuisset conquestus, quod ab eo ipsam terram idem Comes Arnoldus voluisset auferre; ipse vero Comes

Arnoldus conuocatis jobagionibus castri ad dictam terram accessissent, et cum multis alijs eciam circumquaque adiacentibus vicinis, metas illius terre ipse Comes Arnoldus circuisset. Cuius prima meta terre inciperet ab oriente in fine vinearum Nempty prope arborem sorbelli, et ibi teneret metam cum villa Batnyk; deinde iret ad vallem, et de valle iret inferius ad viam, et ibi teneret metam cum villa Prathnyk; deinde transiret viam, et haberet metam cum villa Radusta; postea iret inferius in vna valle inter duas metas, et descenderet inferius, et transiret magnam vallem per medium, et ibi teneret metam de villa Radusta; et deinde iret inter duas vineas alte ad magnam viam ad meridiem, et ibi teneret metam cum villa Radusta; et per eandem viam iret ad caput fagi; et deinde tenderet ad montem Regis, et ibi teneret metam cum Comite Hahold; et inde iret ad magnum montem, et tenderet ad aquilonem per magnam vallem; et inde transiret et ascenderet ad viam magnam, et ibi teneret metam cum villa Radwan; et inde iret ad partes Nemith per magnam viam, et in eadem via essent due mete, et ibi teneret metas cum Nemith; et inde descenderet ad Lipponik, et transiret Liponicum, et iret per vallem, et ascenderet per montem, et ibi essent mete, et tenerent metam cum Nemith; et inde descenderet per longam vallem, et per eandem vallem intraret ad aliam vallem, et ibi teneret metam cum terris Dwgluse; et inde iret alte, et in capite vallis esset vna via, et in via esset meta, et teneret metam eciam cum terris Dwgluse, et per eandem viam iret ad prenominatas metas dicti sorbelli. Et cum dictas metas jobagiones castri et vicini non contradixissent, super hoc ipse Comes Arnoldus dedisset litteras suas Pano dicto memoriales sub suo sigillo eamanatas. — — —

(Konth Miklós nádornak 1360-ki itéletleveléből, mely a Gosztolyai György és János, s Miklós, István bánnak fia, és a királyné főtárnokmestere kösti Gosztolya birtok határait a nézve keletkezett egyességet megerősíti, s mely a mélt. báró Mednyánszky család beczkói levéltárában őriztetik.)

24.

Kálmán galicziai király és szlavoniai herczeg birtokcserét tevén Abraham comessel, ezt Pukur (Pakracz) birtokában megerősíti. 1237.

C. Dei gracia Rex et Dux tocius Sclauonie vniuersis presentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Nouerint vniuersi quibus scire expedierit, quod cum frater noster Bela Rex Illustrissimus Hungarie, et nos de communi consilio Regni vniuersas perpetuitates superflue et inutiliter factas reuocandas decreuissemus et reuocassemus ab omnibus; specialiter eciam ab Abraam Comite filio Marcelli Comitis terras suas, si que fuerant ultra Drauam, et nos recepimus, preter terram Pukur cum suis pertinencijs, quam sibi et per eum suis heredibus perpetuo statuimus possidendam, pro suis terris omnibus empticijs, que fuerant nobis necessarie, et quas idem Abraam Comes nobis de bona uoluntate sua pro bono gracie nostre possidendas reliquit. Et prima meta ipsius terre Pukur, sicut per hominem nostrum Fabianum percepimus, incipit super eundem fluuium Pukur, ubi est magna arbor de populo, que uulgo dicitur *narpha*, et ibi tenet metam cum Nadiha; et inde per uiam ascendit iuxta fluuium Iwana a parte orientis usque ad metam filiorum Bodur Comitis, et peruenit ad caput Mechynice minoris, et per eundem descendit usque ad terram filiorum Woycu, et ibi tenet metam cum eisdem; deinde exit de fluuio Mechynica, et descendit per riuulum Chrasnic, et peruenit ad terram Dobrosig; de inde tenet per siluam, per quandam uallem descendit ad fluuium Mechynica; de inde super eundem fluuium descendendo tenet metam cum Garyg, et peruenit ubi Kemenic pothoca descendit in Mechynica, et per eundem Kemenic ascendit usque ad caput, et ibi tenet metam cum Garyg; deinde tendit per riuulum Cuchenur, descendit in predictum fluuium Mechynica, et per Mechynica tendit ad fluuium Soplonica, et per Soplonica inferius tendit, ubi cadit Mogorovc potoca in Soplonica, et ibi relinquendo Garyg, incipit

tenere metam cum terra Gresenicha, et per Soplonica in magno spacio eundo uenit ad duas metas terreas in portu ipsius Soplonica, ubi sunt due arbores *tul* et *nar*, ibi exit ad partem meridionalem per siluam magnam et arbores cruce signatas, tendit ad fluuium Pukur, ubi Muncadburne uocatur; inde per eundem fluuium Pukur tendit superius, et tenet metam cum Petro de Welyca; de inde peruenit ad locum, ubi Pucruch cadit in Pukur; de inde tendit superius et tenet metam cum Abbate de Woyos supra fluuium Pucruch, et de fluuio Pucruch exit, et ascendit per fluuium Welyca pothoca, et ibi tenet metam cum Nadiha; de inde exeundo per Lyscovech pothoca ascendit et tenet metam cum Cruciferis, et ibi sunt mete circa arborem de piro; de inde ascendit per strata Colomani Regis, et peruenit ad metam Nadiha, et ibi separatur de strato supradicto; deinde per uallem descendit in predictum fluuium Pukur ad priorem metam, vnde erat incepta, ibique mete terre supradicte terminantur. Et ne super hoc processu temporis possit aliqua oriri dubietas, litteras nostras de consilio fratris nostri et iobagionum suorum, nec non et iobagionum nostrorum, qui tunc presentes erant, videlicet Opoy Bani, Nicolay Magistri Tauarnicorum, Ladislay Comitis de Sumug, et aliorum, sigilli nostri munimine roboratas dare concessimus. Datum per manus Magistri File Prepositi Zagrabiensis anno ab Incarnacione Domini M° CC° XXX° VIJ°.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét elveszett; a budai kir. kamarai levéltárban.)

25.

Kálmán galicziai király és szlavoniai herczeg kanczellárjával File zágrábi préposttal és testvéreivel birtokcserét tesz. 1237.

Colomanus Dei gracia Rex et Dux tocius Sclauonie vniuersis presentes litteras inspecturis salutem et omne bonum. Vniuersitati uestre tenore presencium volumus fieri manifestum, nos cum Magistro Phyla fideli ac dilecto Cancellario nostro, Preposito scilicet Zagrabyensi, nec non cum Thoma Comite de Chay fratre suo, super quadam terra, quam primo ipsis dederamus in Wamus ad uiginti aratra, et super terra Kyliani, que est iuxta eandem, quam ipsi emerant, et super terra Musd a Martino filio Martini de Lypoy similiter eorum empticiam, et non duabus uineis Farcasi fili Cebze, tale fecisse concambium, quod pro recompensacione predicte possessionis et comutacione eiusdem dedimus terram nostram nomine Luder integraliter, et terram nomine Heyreh certis metis ex omni parte distinctam et circumpositam, sicut Botyz Comes eam possederat cum tribus mancipijs, in quibus sunt tredecim hominum capita, libere, quiete et pacifice in perpetuum possidendam. Vt autem hec conuencio rata semper et inrefragabilis permanere ualeat, presentis scripti seriem sigilli nostri munimine contulimus super hoc roboratam, anno gracie M° CC° XXX° VIJ°.

(IV. Béla királynak 1244-ki megerősítő privilegiumából, mint alább.)

26.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele Csák nemzetségbeli Miklós comes végrendeletéről. 1237.

In nomine Patris et Filij et Spiritus Sancti Amen. Albensis Ecclesie Capitulum vniuersis presentibus et posteris presentes litteras inspecturis salutem in perpetuum. Vir nobilis et illustris Comes Nycolaus, frater Vgrini Archiepiscopi quondam Strigoniensis de genere Chac, cum filio suo primogenito Ysac in presencia nostri constitutus publica in hunc modum retulit assercione :

Ego Comes Nycolaus frater Vgrini, Archiepiscopi quondam Strigoniensis, precauens in futurum dissensiones fortasse, et contenciones inter filios meos futuras uolens preuenire, possessiones meas et facultates testamentaliter distribui : Primam terram, que est iuxta ecclesiam Sancte Crucis, legaui tribus filiis meis in commune, videlicet Ysac primogenito meo, Laurencio, et Johanni, taliter disponendo, ut quilibet eorum super eam terram ad suum uelle edificia constituat; edificia uero juniori filio meo legaui. Et porcionem meam de silua Wertus similiter eisdem in commune legaui, cum sex custodibus siluarum, qui in uilla Ecur conhabitant; de quibus duo, scilicet Gregorium et Jaxam, Ysac legaui, reliquos uero quatuor, scilicet Georgium, Bersam, Zugud, et Miscam duobus minoribus legaui ; et ipsam terram Ecur ipsis in commune. Deinde Ysac filio meo inprimis legaui terram Keregj cum septem libertinis, quorum nomina hec sunt : Nychu, Tyvodor, Mogchu, Rodus, Iba, Mogus et Schereda; item legaui eidem terram de uilla Celun absque libertinis. Item eidem legaui terram Vrund cum quatuor libertinis, quorum nomina hec sunt: Eguld, Achold, Buzad et Mathey; item legaui eidem terram Tubogd cum septem libertinis, quorum nomina hec sunt : Incunan, Andercas, Bugur, Ereus, Jocobus, Forcos, et Mochy; item legaui eidem terram Ker, cum duobus libertinis, quorum nomina hec sunt: Forna et Tegz; legaui eciam eidem terram Vrse, cum

sex libertinis, quorum nomina Alex, Ysa, Borotk, Endere, Chirus, et Egucha; de inuenticijs meis eidem Ysac legaui duo predia, scilieet Mihal et Kazmer, que mihi supradictus Archiepiscopus Vgrinus donauerat, cum septem libertinis, quorum nomina hec sunt: Fekete, Topa, Mihal, Tipsu, Sumboth, Pentuc, et Vs. Itaque Isac filio meo legaui terras in octo uillis prenominatis, et iu eisdem libertinos trigintaquinque inibi nominatos; et preter hos eidem Ysac tres libertinos legaui de Houd, quorum nomina sunt: Clemens, Paulus, et filius Martini; et legaui eidem unum preconem nomine Ogua de uilla Beren. Deinde minoribus filiis meis, Laurencio et Johanni legaui terram Bukud cum vigintiquinque libertinis, quorum nomina hec sunt: Eud, Jegda, Burzv, Ibrahun, Juachun, Ivan, Ivanus, Marquolf, Buda, Turda, Heidereh, Gregor, Guda, Mocog, Forcos, Rela, Chepan, Kelta, Mixa, Yvan, Fenerus, Gebus, Beud, Poznan et Bocon; item legaui eidem terram Petlend cum sex libertinis, quorum nomina sunt: Waroud, Chida, Bedd, Chenka, Pouka et Renka; legaui eciam eis terram de Chacvara; item legaui eisdem terram Waja cum quatuordecim libertinis, quorum nomina: Neurenc eum filio suo Butha, Degur, Reucheg, Vrbanus, Olbert, Vre, Ilia, Besv, Kema, Pousa, Vonc et Yvan; legaui eciam terram Beren cum duobus preconibus, quorum nomina: Tekero et Scemov; legaui eciam terram Chestreg cum quatuordecim libertinis, quorum nomina sunt hec: Demetur, Ban, Egud, Botou, Reuka, Zurugd, Odus, Olpu, Scentus, Puth, Gentus, Benka, Marcus et Jovbos; item legaui eisdem terram Zyman, et terram Zanad, et terram Zuos, et terram Scekozov, et terram Winga, et de Houdu legaui eisdem quinque libertinos, quorum nomina hec sunt: Chegmcz, Solomun, Pousa, Chobona, et Kazmer; et de terra, que est apnd Sanctam Crucem legaui eisdem duos libertinos, quorum nomina sunt: Modor et Vasard. Item uero de innuenticiis meis legaui eisdem, Laurencio scilicet et Johanni, predium Gveduch, quod supradictus Archiepiscopus mihi condonauerat; item legaui eisdem vineas, quas in Zamard habeo; legaui eciam eisdem de terra Celun sex libertinos, quorum nomina sunt: Euda, Quza, Kerdon, Kereu, Fornos, et Bencus. His distributis terram Houd mihi retinui quamdiu uitam Deus mihi produxerit temporalem; post mortem uero tribus filijs

meis in commune legabo; item retinui mihi trigintaquinque libertinos; quorum septem retinui de uilla Vinga, et eorum nomina hec sunt: Artus, Dreus, Zarand, Kosma, Beneduc, Benus, Rophoen; de uilla Zekzou retinui quatuordecim libertinos, quorum nomina sunt hec: Chekez, Vidus, Vida, Bezer, Victor, Porch, Vros, Nuza, Paul, Geregur, Scuc, Echka, Geche et Petkv; item de uilla Gveduch retinui novem, quorum nomina sunt: Forcos, Vidus, Mortun, Neurenc, Miclous, Marcheu, Chila, Mogus, et Joub; de Houd retinui qnatuor, quorum nomina sunt hec: Oth, Gelianus, Chomvz et Cheguereu. Eciam retinui mihi unum preconem nomine Wached de uilla Beren. Et eos omnes trigintaquinque libertinos prenominatos sic proprio retineo arbitrio, ut qualitercunque mee placuerit uoluntati, taliter in ultimis meis disponam. Item habeo tres uillas empticias, quas non pono in distribucione, sed retineo arbitrio meo; quorum nomina sunt hec: Guth, Trucmen et Miclous, cum omnibus suis pertinenciis et familia, ut in vltimis meis cuicunque mihi placuerit, de filijs meis, vel filiabus, vel in eleemosynas liberaliter legabo.

Itaque prescriptus Comes Nycolaus, cum filio suo Isac omnem prescripti seriem testamenti in presencia nostri Capituli scilicet Albensis seriatim asserendo, humaniter postulavit et benigne, ut prescriptum testamentum et enarratum litteris nostris duplicis incisione alphabeti, et sigilli nostri muniminus firmaremus. Nos igitur iuste peticioni consencientes iam dictam seriem testamenti presentibus litteris, et duplicis alphabeti incisione, et sigillo nostro muniuimus in perpetuum. Datum anno gracie M° CC° XXX° VIJ°; Michaele Preposito ab administracione suspenso, Martino Cantore, paruo Martino Custode, Siluestro Decano existentibus.

A B C D E F

(A Kisfaludy család eredetiéből, melyet 1859. a m. k. kuria levéltárában találtam. Fejér Cod. Dipl. IV. k. 1. r. 78. l. ezen okmányt igen hibás másolat után közölte; melyet legújabban Nagy Imre palaeographicus felfogás szerint kiadott, Hazai Okmánytár I. köt, 16. l.)

27.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele a Quer nemzetségbeliek és Izsák comes közti egyenetlenségek kiegyenlítése tárgyában. 1237.

A B C D E

Vniuersis in Christo renatis tam presentibus quam posteris presentem paginam inspecturis Albense Capitulum salutem in salutis auctore. Notum sit tam presentibus quam posteris presentem paginam inspecturis, nos litteras Chac Comitis Supruniensis sub hac forma recepisse.

Capitulo Albensis Ecclesie Chac Comes Supruniensis, inclitum et famulatum fidele. Ad uos Isac Comes et jobagiones Castri Supruniensis iverant pro facto terre Mihal, et cum ipsis Gug, nostrum filium miseramus, ut causam ipsius terre, sicut ante nos composita fuit, enarraret, quia sigillum nostrum penes nos non habuimus, et vos ei fidem non adhibuistis. Quare nunc factum ipsius terre in nostris litteris uestris propalamus universitatibus, quod jobagiones Castri Supruniensis, de genere Quer, qui sunt connati Paulj, ad Isac Comitem pro tribus partibus terre Mihal loqui in tenore litigij volebant, quorum jobagionum nomina hec sunt: S. Symeon et Dama, et filij Syxti, Mique et omnes generaciones Quer, et qui ipsos jobagiones in hac causa adiuvabant, eorum sororiarij, quorum nomina hec sunt: S. Endere et Valent, et filij Andree, S. Farcasius et Clementinus. Nunc autem omnium istorum voluntate et consensu ante responsum litigij, ante nos cum Isac Comite pro dicta terra convencionem fecerunt talem; quod Isac Comes dictis jobagionibus daret quinquaginta marcas, tali tamen pena, ut nullus istorum jobagionum, nec aliquis ipsorum postremorum, ne ullus penitus ipsam terram ab Isac Comite posset inquirere, nec a suo postremo usque mundi stabilitatem. Et Comes Isac summam dictam pecunie in nostro conspectu totam persolvit prenominatis jobagionibus. Item pro

terra Kazmer, que terre Mihal uicinio adiacet iuxta se, et illam similiter jobagiones Castri Supruniensis inquirere volebant ab Isac Comite, S. Paulus filius Pheter cum suis fratribus, et filij Ombud, Jacobus et Ladizlaus, et Adrianus, et Ambrosius connatus ipsorum, et Endere de alia progenie, et Euze, et filij Andree, Farcasius et Clementinus, et tota generacio ipsorum, et simili modo pro ipsa terra nominati jobagiones composicione facta ante nos Isac Comes eis pro terra Kazmer, que est ad octo aratra, quadraginta marcas persoluit; ita tamen, ut nullus ipsorum, nec postremorum eorundem nec aliquis ipsam terram ab Isac Comite posset inquirere, nec de suo postremo. Et quia stabilitudo memoriarum ad causarum fortitudinem uestris ad multorum recordacionem reservatur litteris; ob hoc petimus, ut istarum causarum conposicionum seriem uestris in perpetuum litteris confirmetis, ut non causa semel perfecta ad postremos relicta sepe possit ventilari.

Quam eciam conposicionem, sicut in predictis litteris est narratum, jobagiones Castri supradicti coram nostra presencia personaliter constituti sic esse ordinatam, uiua uoce retulerunt. Nos igitur tam ad instantem peticionem supradicti Chac Comitis, quam eciam jobagionum prenominatorum in perpetuam stabilitatem cause supradicte presentes litteras nostras sigillo nostro in perpetuum testimoniales concessimus roboratas. Datum anno gracie M° CC° XXX° VII°. Michaele Preposito, Martino Cantore, parvo Martino Custode, Silvestro Decano existentibus.

(Az eredeti után Nagy Imre, Hazai Okmánytár III. köt. 2. l.)

28.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Miklós, a Simon és Micud comesek és a huinári udvarnokok közt bizonyos szőlőkre vonatkozó egyenetlenségeket elintézett. 1237.

A B C D E

Capitulum Albensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in vero salutari. Cunctorum discrecioni duximus intimandum; quod Comes Nicolaus, frater venerabilis memorie Vgrini quondam Archiepiscopi Strigoniensis, et Simone et Micud Comitibus ex una parte; et vduornici de Huinar, qui se Fitam fratrem Scegene, et alter Tiranum filium Hante esse dixerunt, cum centurione suo nomine Homodoy ex altera; mediante pristaldo sex judicum domini Regis Bele, nomine Valentino, qui se filium Tumpa de uilla Torcha esse dixit, ad nostram accesserunt presenciam; et predicti Comites, Nicolaus scilicet, Simon et Micud, super altare Sancti Regis Stephani pro tribus vineis in dicta uilla Hvinar sitis, secundum quidem a dictis sex judicibus fuerat adiudicatum, contra nominatos vduornicos, qui ipsas vineas a Comite Nicolao requirebant, sacramentum prestiterunt; dicentes, quod idem Comes Nicolaus ipsas vineas ab eisdem vduornicis, videlicet prenominatis Scegene et Hanta, pro septem marcis argenti conparauerit. Ne igitur dicti vduornici, vel aliqui ab eisdem descendentes dictum Comitem Nicolaum, siue eiusdem successores amplius super tali facto audeant vel possint inpetere, prenarrate rei seriem litteris presentibus sigillo nostro munitis confirmauimus in perpetuum. Actum anno gracie M° CC° XXX° septimo. Ecclesie nostre Michaele Preposito se ab amministracione suspenso; Martino Cantore, alio Martino Custode, Silvestro Decano existentibus.

(Az eredeti után Véghely Dezső, Hazai Okmánytár I. köt. 19. l.)

29.

A váczi káptalannak bizonyságlevele, hogy a Zidoy nemzetségbéliek Turul birtoknak felerészét a pécsi káptalannak eladták. 1237.

A B C

Omnibus hanc paginam inspecturis vniuersum Waciensis Ecclesie Capitulum salutem in vero salutari. Quum presentis stabilita ex successoribus calumpnijs prona fuerint quam sepius ad uariandum; ne igitur quis imposterum habeat quod retractari, nouerit uniuersitas uestra: quod quum nobilis prosapia nomine Acilles filius Cosme Comitis de genere Zydoy, tutor pueri nomine Macha filij Michaelis Comitis filij Macha ex eodem genere, medietatem hereditatis de Turul, que puero pertinebat, inter villas Capituli Quinque-Ecclesiensis collatam, eidem Capitulo videlicet Quinque Ecclesiensi pro matris pueri dote soluenda, pro XL marcis argenti uendidit jure hereditario libere possidendam; sed tamen — — — — insertam, si predictus puer in uirilem perueniens etatem, uel quis cognatorum suorum, seu aliquis sue cognacionis extiterit, uolens hanc emcionem reuocare — — posse fuerit reuocata; pretaxatus Acilles siue sui in hereditatibus suis succedentes iam dicto Capitulo Quinque-Ecclesiensi duplicem summam soluere tenentur. Nunc autem — — — — racionis formulam, prefato Acille hanc emcionem et conuencionem confirmante ante nostram presenciam, prenominatum Capitulum Quinque-Ecclesiense XL marcas argenti per proprium Canonicum, nomine Jacobum videlicet persoluit plenarie ac deuote. Ne autem hic stabilitum per aliquos successores, seu modernos uocetur quoquo modo in dubium, ad preces parcium litteras nostras nostri sigilli munimine roboratas duximus indulgendas. Reuerendis Ecclesie nostre fratribus Atolpho (?) Preposito, Job Lectore, Gregorio Cantore, Ozia Pestiensi Archidiacono, Martino Custode, Jancka Archidiacono, Adam Archidiacono, et ceteris

in eadem Ecclesia feliciter ordinatis, anno gracie M° CC° XXX° VIJ°.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

30.

A pozsonyi főispánnak jelentése IV. Béla királyhoz Saulus, János fiának birtokállapotáról. 1237.

Reuerendo domino suo B. Dei gracia Regi Hungarie Illustri A. Comes Posoniensis inclinacionem et debitam reuerenciam. Mandastis mihi, quod significarem vobis, que et quanta esset terra Sauli, que sibi et suis fratribus secundum justiciam remaneret. Significo igitur dominationi Vestre, quod terra dicti S. et fratrum eius incipit ex superiori parte a Danubio, qui vulgo vocatur Korousduna, et ibidem diuiditur Danubius in duas partes, quarum pars una descendit iuxta insulam quandam, secunda vero pars illius Danubij fluit per terram Sauli et fratrum suorum, qui scilicet Danubius vocatur Chilztow; mete uero incipiunt iuxta predictum Danubium Korousduna; sed ex parte castrensium est vna antiqua meta; ex parte uero S. sunt due mete noue, quarum vna est Sauli, altera vero castrensium de uilla Mager; et ita alie mete tam castrensium, quam Sauli, diriguntur versus ecclesiam Sancte Marie, itaque ex inferiori parte infra ecclesiam et metas est terra ad longitudinem vnius iugeris, et ibidem sunt mete castrensium de villa Samud, et mete predicti S. diriguntur versus ecclesiam Sancti Georgij Doborgoz; ita tamen, quod populi Archyepiscopi Strigoniensis et ville Thimothei existunt infra terram S., et castrensium de Samud; mete vero S. et castrensium de Dobrogoz ex parte superiori sunt versus ecclesiam Sancti Georgij tam prope, quod infra metas et ecclesiam est terra in longitudine trium iugerum; et inde dirigun-

tur mete ad aquam, que vocatur Chilz; postea autem eadem aqua separat terram S. a terra castrensium de Dobrogoz; tamen mete S. et terre castrensium de Dobrogoz diriguntur iuxta eandem aquam vsque ad illum locum, vbi prius fuit villa S. et fratrum suorum; et de loco illo mete S. diriguntur vsque Danubium, qui vocatur Pranduua. De Insula autem ambe partes confesse sunt, justiciam se habere secundum quod continetur in litteris Capituli Jauriensis.

(Béla királynak megerősítő okmányából, mint fentebb 22. sz. a.)

31.

Heten szerémségi földbirtokra vonatkozó örökvallás. 1237.

(Transsumtum Capituli Tituliensis fassionis Gentus, Bena et Clericus fratrum de villa Heten de Syrmio, super perennaliter venditis pro una marca anno 1237. Stephano fratri Archidiacono de terra sua centum jugeribus, ad instantiam Georgij filii Stephani 1280. emanatum.)

(A mélt. báró Révay családnak levéltári lajstromából.)

32.

A kiküldött királyi birák a vasvári káptalant Megyehid és Kinis javaknak birtokában megerősítik. 1237.

Gregorius Dei gracia Episcopus Jauriensis, Chaak Comes Soproniensis, Haholth Comes Castri Ferrei, judices in abolendis perpetuitatibus per dominum Belam Regem Hungarie

constituti, vniuersis presens scriptum inspecturis salutem in Domino Jhesu Christo. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod cum Capitulum Ecclesie Sancti Michaelis de Ferreo Castro causaretur nobis coram, pro destruccione predij Megyehyd, et violenta illius occupacione, et pro sexaginta iugeribus terre, que de predio Kyniz versus alteram villam Kyniz vduornici predicte Ecclesie subtrahere moliebantur, nomine possessionis cuiusdam viri nomine Raim, predicto Capitulo, ut idem predium, et predicta sexaginta iugera terre, iuste semper et pacifice possederit, probacionem indixerim; cumque dictum Capitulum predium predictum et predicta sexaginta iugera terre iuste et pacifice a temporibns Bele Regis Magni se possedisse testimonio sufficienti comprobasset, nos dictante iusticia sepedictum predium Megyehyd nomine, et sexaginta iugera terre in uilla Kyniz, Ecclesie Beati Michaelis adiudicauerimus, libere, et pacifice cum molendino, quod est in predio Megyehyd, in quo due rote voluuntur, possidenda, sicut ipsum Capitulum nobis constitit primitus possedisse. Vduornici eciam prememorati, ne aliquando inter Capitulum et ipsos, super sepedicto predio, et sexaginta iugeribus terre, controuersia posset exoriri, assumptis pristaldis nostris, Tynca scilicet de Herman, et Emerico, ipsimet euntes, nouas iuxta metas antiquas in predio Megyehyd, ob testimonium iustificacionis Ecclesie erexerunt, que sicut per pristaldos nostros predictos presente vtraque parte, non contradicente, sed consenciente intellexerimus, tali sunt ordine collate. Ad latus orientale incipiunt ab aqua Gungus, et tendentes versus septemtrionem intrant uiam magnam, continentem duas metas; et abhinc acerui metarum interiacente eadem via protenduntur ad spinosam distinccionem, que vlgo dicitur mege dupplici meta consignatam, et in eadem distinccione progredientes veniunt ad lutosum riuum cuius deinde cursui obuiantes veniunt ad villam Femie, ibique sub piro contingunt viam quandam metis publicis cognoscendam, in qua rursus via procedunt ad trium viarum coniunccionem, habencium unam metam de Wep, alteram de Femie, terciam Ecclesie pertinentem; deinde retorquentes ad meridiem, et iuxta terminos Vepiensium procedunt vsque ad aquam Gungus, quam transeuntes, girum faciunt in aluei margine, in quo prius aqua Gungus decurre-

bat, in modum insule, et sic demum ad metam priorem reuertuntur. Et insimiliter in predio Kyniz metas renouauerunt. In cuius rei testimonium presentes litteras concessimus sigillorum nostrorum munimine roboratas; anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo tricesimo septimo.

(Mátyás királynak 1489-ki átiratából, mely a szombathelyi káptalannak levéltárában őriztetik.)

33.

Arbe sziget közönsége kegyúri jogát a sz. Márton tiszteletére Barbatóban épített egyházra fenntartja. 1237.

Anno Domini 1237. Indictione X. mense Maji XI. die exeunte Arbae. Tempore quidem domini nostri Jacobi Teupoli Dei gratia incliti Ducis Venetiarum, Dalmatiae atque Croatiae; et domini Jordani venerabilis Episcopi Arbensis; et Rogerii Mauroceni egregii Comitis. Cum sit consuetudinis Civitatis Arbensis, ut defuncto Capellano cuiuscumque Ecclesiae fundatores ipsius Ecclesiae Capellanum eligere debeant, et ipsius electionis confirmatio ad ipsorum Episcopum spectet; idcirco nos omnes, quorum nomina inferius continentur, fundatores Ecclesiae Sancti Martini de Barbato Arbensis Dioecesis, videntes Civitatem nostram — — — et ingruente nimia necessitate de ipso debito nostro Communi solvendo, de pari et concordi voluntate Praelatorum et totius Arbensis Capituli, nec non de beneplacito domini Comitis, Consiliariorum et universae Communitatis, pignori locare disposuimus reditus Ecclesiae nominatae, secundum quod in publico instrumento evidenter apparet, quos Arbensis Communitas termino, quo iidem reditus tenebantur esse pignori obligati, vix medietatem redimere curarunt. Igitur cum Cathedralis Ecclesia Sanctae Ma-

riae nostrae Civitatis plurimum indigeat reparatione, nec in ipsius aedificio propriae sufficiant facultates; nos de consensu et concordi voluntate domini Comitis, et totius Communitatis, et maioris partis Praelatorum et totius Capituli, unanimiter possessiones suprascriptae Ecclesiae in usum et utilitatem Sanctae Mariae Cathedralis Ecclesiae nostrae condonavimus. Verum quia elapsis duobus annis, ex quo Ecclesia supradicta Capellano vacabat, dominus Jadrensis Archiepiscopus dominum Jordanum Episcopum nostrum instituerat Capellanum, quod facere minime debuerat; quia, sicut diximus, duobus annis iam elapsis institutio Capellani non ad ipsum, sed ad dominum Apostolicum de jure spectabat; qua de re idem Episcopus noster duos Canonicos D. et M. malitiose sociavit, in quos a quibusdam paucis fundatoribus electio dicitur facta fuisse, volens cum ipsis in tres partes dividere praedictas possessiones, maiori Ecclesia defraudata. Nos igitur statum et honorem Cathedralis Ecclesiae sublimare volentes, pro restauratione et commodo saepe dictae Ecclesiae, iam dictam Ecclesiam Sancti Martini cum suis reditibus refutavimus, et condonavimus nominatae Sanctae Mariae, nostrum Episcopum postulantes, ut super hoc Canonico jure confirmationis munus praeberet, quod idem facere renuit; sed quod deterius est, totam terram nostram supposuit interdicto in nostrum praeiudicium et non modicum grauamen, a quo nos Sedem Apostolicam appellauimus. Haec sunt igitur nomina fundatorum: Christophorus Maldius noster, Christophorus Judex, Albertus, Duimus etc. Omnes quidem suprascripti fundatores, sicut iam saepius praetaxatum est, de propria, et pari, et corcordi voluntate domini Comitis, et maioris partis Capituli, et totius Communitatis Arbensis Ecclesiam suprascriptam Beati Martini de Barbato cum omnibus reditibus suis refutamus, condonamus in usum et utilitatem ac restaurationem Cathedrali Ecclesiae Sanctae Mariae quiete ac perpetuo possidendam. Quam refutationem et condonationem, quia dominus Jordanus Episcopus noluit confirmare, Apostolico petimus munimine roborari.

Ego Christophorus Cotopagne Examinator et Judex manu mea scripsi.

Et ego Ser[illegible] Arbensis Notarius de praecepto supra-

dicti domini Comitis et ipsius Curiae, hanc postulationem et appellationem scripsi, complevi et roboravi.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 241. l.)

34.

IV. Béla királynak Perekö nevü birtokot tárgyazó adománya Yginig comes fiai számára. 1238.

Bela Dei gracia Vngarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex uniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in uero salutari. Ad uniuersorum tam modernorum quam posterorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod filij Yginig, Gregorius uidelicet et Enoc de Perekw accedentes ad nostram presenciam dixerunt, quod ipsi habuerunt terram in insula, quam pater noster Andreas Rex inclite recordacionis ab eis recepisset, et in concambium terre illius ipsis terram Castri Albensis nomine Perekw contulisset. Nos uero dilectum et fidelem nostrum Laurencium tunc temporis Comitem Albensem transmisimus ad inquirendam huius rei ueritatem, uidelicet si predicti Gregorius (et Enoc terra)m in insula habuissent, et in concambium illius terre prenominatam terram castri Albensis eis contulisset. Dictus igitur — — — — ad nostram rediens presenciam, dixit, quod terra predictorum G. et E., quam habuerunt in insula, multo maior et amplior fuisset, quam illa, quam pater noster ipsis dederat, scilicet ad tria aratra et dimidium sufficientem. Vnde nos superius nominatam quantitatem terre Perekw, sicut nobis idem Laurencius Comes dixit, et eisdem instituit, sepedictis G. et E. contulimus perpetuo possidendam. Vt igitur hoc ratum et firmum habeatur in posterum, presentem paginam duplicis sigilli nostri munimine fecimus in perpetuum. Datum Bude

anno gracie M° CC° XXX° VIIJ°., V° nonas Maij, Regni nostri anno IIJ°.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a király pecsétjének töredéke barna selyemzsinóron függ. A budai kir. kamarai levéltárban.)

35.

IV. Béla királynak Faad nevű birtokot tárgyazó adománya Osl comes számára. 1238.

Bela Dei gracia Rex Vngarie vniuersis Christi fidelibus salutem in Domino Jesu. Digna remuneracione fidelitas dignis debet stipendiis a Regie Celsitudinis Serenitate refoueri, quatenus et humanum iusticie debitum impendatur, et retribucionis exemplo fidelium numerus augeatur. Hinc est, quod ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod nos seruicia et probitates dilecti ac fidelis nostri Oslu, Comitis, filij Oslu, que nobis et Regno indesinenter exhibuit, habentes pre oculis, et nolentes ipsum, sicut nec decet, suorum seruiciorum defraudari meritis, in recompensacionem sue fidelitatis et probitatum, terram Faad in Comitatu Soproniensi iuxta Charna, predium eorundem tam cum terra arabili, quam cum pascuis et feneto vsui triginta aratrorum competentem, quam prius ex donacione patris nostri digne promeruerat, contulimus iure perpetuo possidendam. Insuper filiis Belud Comitis bone memorie, qui similiter maximis et laudabilibus seruiciis coram oculis nostris et antecessorum nostrorum a primeuis etatis sue temporibus claruerat, concessimus de terra Widcha in eodem Comitatu, iuxta predium, quod uocatur Belud, iuxta Rabcha, ad quinque aratra, tam cum terra arabili, quam cum pascuis et feneto, ubi ijdem filij Belud habent domos et ecclesiam. Vt igitur hec nostre donacionis pagina firmum robur optineat in posterum, et nullis unquam temporibus ualeat retractari, duplicis eam sigili no-

stri munimine iussimus roborari. Datum anno gracie millesimo ducentesimo tricesimo octauo, sexto kalendas Januarii Regni autem nostri anno tercio.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

36.

IX. Gergely pápa a magyarországi főpapoknak meghagyja, hogy azoknak, kik a királyt a bolgárok elleni háborúban kisérik, bucsút hirdessenek. 1238.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus ... Archiepiscopis, Episcopis, et dilectis filiis Abbatibus, Prioribus et universis Ecclesiarum Prelatis et sacerdotibus, tam religiosis quam secularibus per Ungariam constitutis salutem et Apostolicam benedictionem. Et sibi karissimus in Christo filius noster ... Ungarie Rex Illustris meritum incomparabile comparat apud Deum, et nobis spiritualium prestat materiam gaudiorum; quia universa, que obtinet super terram, ab illo humiliter recognoscens, a quo sublimatus est Regia dignitate, ac ei tota se devotione substernens, qui exaltat humiles in salutem, ad obsequendum sibi contra impios, hereticos et scismaticos terre Assani, ipsumque Assanum scismaticum, nuper ad commonitionem nostram non solum sua devotus exposuit, sed etiam semetipsum, propter quod excellencie sue zelum dignis in Domino laudibus commendamus, ac prosequimur actionibus gratiarum. Ceterum, quia indignum esset, ut dum idem Rex militat Regi Regum aliquod Regni sui dispendium patiatur, in omnes, qui postquam se accinxerit ad prefatum negotium exequendum, quamdiu in prosecutione ipsius fuerit, Regnum ipsum invaserint vel contra eum diabolo conspiraverint instigante, excommunicationis sententiam promulgamus, quam per vos volumus et mandamus

extunc solempniter publicari. Et quia in tanto negotio arduo utique et implicito tam nos quam ipse indigemus meritis et orationibus adiuvari, universitatem vestram rogamus, monemus et hortamur attente, ac per Apostolica vobis scripta mandamus, obsecrantes per viscera misericordie Dei nostri, in qua visitavit nos oriens ex alto, quatenus eidem Regi in huiusmodi certamine laboranti caritatis vestre suffragium impendatis, et postquam idem Rex cum exercitu suo Assani terram intraverit, facientes processionem solempnem qualibet sexta feria singulis septimanis, devotione sedula illum, qui ventis et mari imperat, suppliciter exoretis, ut per suam misericordiam infinitam super eundem Regem et suos illuminans vultum suum, ipsorum progressum dignetur misericorditer prosperare; ac singuli sacerdotes semel qualibet septimana pro felici statu exercitus munda conscientia et puris manibus offerant sacrificium Domino Deo nostro, et commissos sibi populos ad supplicandum Deo pro ipso exercitu crebris exhortationibus moneant efficaciter et inducant. Et ut fideles Christi fortius animentur ad prelium Domini preliandum, universis Archiepiscopis et Episcopis, qui intererunt exercitui supra dicto, concedimus, ut in solempnibus predicationibus suis moderatam aliquot dierum indulgentiam auctoritate nostra vere penitentibus et confessis, prout expedire viderint, largiantur. Datum Anagnie VI. idus Augusti (Pontificatus nostri) anno duodecimo.

(Theiner, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia I. köt. 161. l.)

37.

Dénes nádornak itélete egy birtokcsere erőtlenítéséről, melyet előbb a királyi birák Nógrád megyében néhány ruhmani birtokos és várjobbágy közt elrendeltek. 1238.

Dyonisius Dei gracia Palatinus et Comes de Zounuk omnibus, quibus presencia scripta patuerint, salutem in Domino. Sciant tam presentes, quam posteri, quod accedentes ad nos Stephanus et Adrianus clerici, Evzed et alter Stephanus et Paul de Ruhman portauerunt nobis litteras domini Regis hoc modo continentes: Vt concambium factum per Judices terarum Nougradiensium inter eos ex vna parte, et Loudan (igy) et Gregorium bilotum, jobagiones Castri Nougradienses ex altera, super terra in Thusnapya uersus terram Kalanda adiacente, et super media parte terre Ruhman, reuocaremus et iudiciaria sentencia per alteram commutacionem emendatam equaremus. Nos igitur Stephano dicto et suis cognatis nominatis pristaldum contulimus, vt iret et factam inspiceret commutacionem; et teram Stephani nomine Thusnapia suorumque cognatorum, que in ipsa commutacione in partem Loudani et Gregorij jobagionum cesserat, restitueret Stephano Clerico et suis cognatis; similiter partem terre Ruhman, que in ius Stephani et cognatorum eius cesserat, restitueret Laudano (igy) et Gregorio; subiungentes eciam eidem pristaldo, ut si per dictos Laudanum et Gregorium prohiberetur, citaret eos ad nostram presenciam. Qui dum in primo termino Stephanus cum suis cognatis, et similiter Laudanus et Gregorius fuissent coram nobis, dictus Stephanus et eius cognati suam nobis taliter exposuerunt querimoniam: quod illi Judices terarum de Nougrad ipsis pene nolentibus inequalem fecissent inter eos commutacionem, per quam se inepte fuisse lesos proclamabant. Demum cum ambe partes vna cum nostro pristaldo coram nobis fuissent constitute; Stephanus cum suis cognatis terram suam nomine Thusnapya repetebant a Laudano et Gregorio sibi restititui, mediam uero partem terre

Ruhman auferri rogantes ab eisdem. Ad hoc dicti Laudan et Gregorius non contradixerunt, nolentes cum eis litis habere processum; dictam terram Thusnapia in eadem quantitate cum eisdem metis et terminis uersus Kalanda, ut prediximus, adiacentem, sicut ab eisdem Stephano et suis cognatis possederant, eisdem Stephano et Adriano, et Euzino, et Paulo reddiderunt; similiter Laudanus et Gregorius suam terram, videlicet mediam partem terre Ruhman, quam prediximus, in bona forma pacis ab eis receperunt. Nos igitur ipsas partes uidentes uelle frui suo jure priore, ipsos ad sua jura propria introeundos iussimus per Filem nostrum pristaldum. Mete autem terre Thusnapya, que est Stephani et eius cognatorum, sic incipiunt: Egreditur de fluuio Ipul a parte orientali et uadit ad partem meridionalem, tenendo metas cum Bence et Gregorio; et sic eundo transit terram Thusnapya, que est dictorum Bence et Gregorii; et inde procedit et cadit ad *kuzerdeu*; deinde uadit ad metas Homodei, et ibi tenet metam cum Homodei (igy) et cum villa Kalanda; exinde procedendo iuxta terram Homodei tendit et cadit ad Ipul berke, et in eodem fluuio Ipul uadit superius tenendo metas cum villa Vilika, conjungitur priori mete, et ibi terminatur. Vt igitur huius rei series rata et stabilis permaneat, et nulla calumpnia queat interposita reuocari, nostras concessimus litteras nostro sigillo roboratas. Datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo octauo. Regnante domino Bela Rege glorioso.

(A pozsonyi káptalannak 1346-ki „datum in die Beate Katherine Virginis" és „Andreas filius Laurencij nobilis de Thusnapya" kérésére kiadott átiratából a budai kir. kamarai levéltárban.)

38.

Miklós alországbírónak itélete azon barátságos egyességről, mely Hoholt comes et Berchel közt bizonyos Veszprém nevü birtokról megtörtént. 1238.

Nos N. Vicejudex Curie domini Regis presentibus ac futuris presentes litteras inspecturis significamus, quod cum Hoholt Comes a quodam nomine Berchel terram nomine Bezprim coram nobis in iudicio requireret, tandem nos peticioni vtriusque partis aquiescentes eos ad reformandam pacem remisimus. Qui postmodum ad nos reuertentes huiusmodi pacem inter se composuisse nobis retulerunt: Vt dictus B. de terra Bezprim suam propriam et cognatorum suorum porcionem, Pauli videlicet et Gvr Comitis, cum bona voluntate et consensu eorundem ex parte occidentali iuxta fluuium Vysobur cum silua et feneto, eidem H. Comiti pro quatraginta marcis vendidisset pacifice et quiete perpetuo possidendam. Quod ne a memoria fugeret, litteris nostris fecimus alligari, et sigilli nostri munimine roborari. Cuius cause pristaldus est Mathyas de villa Chodad. Dictam autem sumpmam pecunie in presencia nostri dictus H. Comes fecit persolui plenarie dicto Berchel. Mete vero predicte terre sunt iste: Prima incipit in parte orientali in Vysobur pothoca in duabus salicibus; abhinc iuxta eundem pothoc procedit uersus meridiem ad terminum terre Comitis Hoholdy, quam emit a Stephano filio Scyrind, et est ibi meta iuxta eundem pothoc sub dumo *eger;* deinde tendit uersus occidentem ad viam, iuxta quam est meta; abhinc ad arborem ilicis; deinde iuxta viam Nicolai ascendit montem, et in cacumine montis est meta sub duabus pyris; et ibi flectitur uersus meridiem ad arborem sorbelli, et ibi est meta; et post inter vineas procedit ad uiam, iuxta quam est meta; abhinc ad aliam magnam viam, que descendit ad Zalam, iuxta quam est meta angularis sub arbore ilicis; abhinc vadit uersus occidentem ad terminum terre filiorum Fabiani, et ibi est meta sub arbore; deinde metas tenendo

cum eisdem uadit ad arborem magnae ilicis, sub qua est meta noua et antiqua; abhinc uadit uersus occidentem, et iterum incipit metas tenere cum Comite H.; inde procedit ad arborem *gurtianfa*, de qua flectitur uersus meridiem ad tres metas, quarum una est ville Pulchuna, secunda ville Chal, tercia Comitis H.; abhinc flectitur versus aquilonem procedit metas tenendo cum eadem villa Cal ad terminum tere Comitis H., quam emit a Stephano filio Sarynd; et metas tenendo cum eo dem, vadit ad priorem locum vnde inceperat, et ibi terminatur.

(A veszprémi káptalannak 1238-ki expeditiójából, mint alább 44. sz. a.)

39.

IV. Béla királynak Fegel nevíl birtokból egy ekényi földet tárgyazó adománya Miklós comes Ugolin testvére számára. 1238.

Bela Dei gracia Rex Vngarie uniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in uero salutari. Cum ante oculos Regie Maiestatis sibi fideliter assistencium merita ingratitudinis silencio non debeant pretei iri, ad uniuersorum tam modernorum, quam posterorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod cum dilectus et fidelis noster Nicolaus Comes frater Vgolini nobis fideliter et indesinenter seruiuisset, nos ob suorum fidelium et laudabilium seruiciorum merita in Parochia Cenadiensi de terra Fegel, super quam habet ecclesiam et domus, contulimus ad unum aratrum tam ab ipso, quam a suis successoribus perpetuo possidendam. Vt igitur huius nostre collacionis series salua semper et inconcussa perseueret in posterum, presentem paginam duplicis sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum juxta aquam Ipul anno ab Incarnacione Domini millesimo CC° tricesimo octauo X. kalendas Junij, Regni autem nostri anno tercio.

(Az eredeti után Ráth Károly, Győri Történelmi és Régészeti Füzetek III. köt. 298. l.)

40.

Opoy bánnak itélete a byrisi vártól elsajátított javak tárgyában. 1238.

Nos Opoy Banus tocius Sclauonie ad noticiam vniuersorum volumus peruenire, quod dum post decessum Regis Andree bone memorie inquisiciones super terras ad castrum pertinentibus fuissent exorte, jobagiones castri de Byris, statim dum ad Banatum venissemus, ad nos accedentes, de terris castri violenter occupatis conquesti fuerunt, et accepto prestaldo (igy) nostro, et cum homine Regio Leustacio nomine, terras castri, tam ab alijs, quam a Jaxa Uice-Bano et fratribus suis vterinis, receptas, videlicet de Georgio, Wracyno et Yncone, castro restituerunt iuxta institucionem Regis B. et Colomani in nostram sentenciam; predictus autem Vice-Banus et fratres sui superius nominati, dum castro et jobagionibus eiusdem satisfecissent in nostra presencia, terram quandam hereditariam nomine Dobowch, contra quam prefati jobagiones nullam causam potuerunt proponere, diligenter pecierunt, vt de terra predicta litteras confirmatorias prestaremus. Cum autem iustis peticionibus cuiuslibet jure debito condescendere teneamur, litteras nostras eisdem contulimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas, per fidelem nostrum prestaldum Nicolaum filium Iwan terram prefatam metis certis assignando. Cuius terre Dobrowch meta incipit de fluuio Bogachaich ad partem occidentalem ad vnam arborem pomiferam iuxta siluam, sub qua est meta terrea; deinde tendens ad occidens per siluam ad arbores cruce signatas, veniens ad arborem pomiferam ex alia parte silue, et est sub eadem meta terrea; exinde vergit directe tendens ad vnum campum ad arborem, que dicitur gurtayfa, sub qua meta terrea; hinc per supradictum riuulum tendit superius sub vineas, et inde disiungitur de riuulo tendens per vnam vallem ad viam vnam, et in fine vallis illius iuxta illam viam est meta terrea; et illa via tendit ad partem meridionalem, ibi adiungitur ad terram

portariorum Regis, vbi terminantur mete dicte terre. Actum ab Incarnacione Domini anno millesimo ducentesimo trice simo octauo.

(Mérey Mihály királyi személynök által hitelesített 1568-ki octavás átiratból, a budai kir. kamarai levéltárban)

41.

Pál fehérvári főispán és a király által kiküldött bírónak itélete bizonyos földbirtokról, a körmendi vendégek s Buza és érdektársai közt. 1238.

Paulus Comes Albensis omnibus quibuscunque presens scriptum ostensum fuerit salutem in salutis largitore. Noticie omnium tam presencium quam futurorum significamus, quod cum nos precepto domini Bele Regis terram populorum Regis de uilla Curmend, qui hospites Regis dicuntur, ordine judiciario restituere debuissemus, Buza et Alexander, Cozma, Michal, Cazmer, Jacob, Endre in nostra presencia terram duorum aratrorum de populis de predicta uilla Curmend requisierunt, proponentes contra populos sepius dictos, quod terram eorum hereditariam uiolenter detinerent. Populi uero de uilla Curmend uiris supranominatis obiciebant dicentes, quod terra illa, quam homines prefati requirebant, esset terra castrensium de uilla Lapsa. Et cum nos ad terram Lapsa peruenissemus, et terram illam circuissemus, Buza et fratres sui superius nominati nobis uersus terram Lapsa magnas et antiquas metas demonstrarunt; similiter et populi de uilla Curmend uersus terram Buze metas demonstrarunt, sed solas non binas. Et cum nos per demonstracionem utriusque partis terram illam circuiuissemus, terram illam duobus aratris sufficere cognouimus. Et hec erat inter Buzam et fratres suos ex parte una contencio, quod illa terra per metas uersus terram Lapsa leuatas, esset ad usum ipsorum distincta; populi uero

de Curmend per metas uersus terram Buza leuatas ad terram Lapsa pertinuisse allegabant. Nos autem ordine judiciario procedentes utrique parti iniunximus, ut terram sui iuris fuisse testimonio comprobarent. Die autem probacionis testimonij, Buza sepe nominatus multorum bonorum hominum, et commetaneorum suorum testimonio terram illam sui iuris fuisse comprobauit; populis de uilla Curmend nullius testimonio probare ualentibus. Buza autem precipue illorum testimonio, videlicet generacionum Herman, qui ex donacione Regis terram Curmend et Lapsa in perpetuitate possidebant, comprobauit; qui coram nobis personaliter constituti uiua uoce dixerunt, quod cum ipsi terram Curmend et Lapsa in donacione perpetuitatum detinuissent, per metas, quas Buza demonstrauit, prefatas terras distinctas a terra Buza habuissent. Nos autem adiudicauimus, ut quatuordecim homines de tistibus (igy) Buza per populos de uilla Curmend electi, et Buza cum fratre suo Alexandro super eandem terram sacramentum prestarent. Et isti sunt testes per populos de uilla Curmend ad prestandum sacramentum electi: Endre, Tyma, Bet de genere Herman, Moysa, Laurencius de genere Martini Comitis, Stefku filius Stephani, ipse idem Buza cum fratre suo Alexandro; omnes isti nobiles sunt; Genov, Wota cum filio suo Georgio, Chebe, Tomas, Pous filius Chazar, Siga filius Varda; omnes isti yobagiones Castri Ferrei; Mutmer speculator Castri Ferrei. Omnes isti die prestacionis sacramenti mediante pristaldo Fabiano nomine, de uilla Fanchka, super eandem terram comparentes sacramentum prestiterunt. Et sic terram illam nos Buze et fratribus suis statuimus: Prima huius terre meta incipit de angulo Guda rehte, et tendens superius uadit ad magnam uiam, per quam de Ferreo Castro uadunt ad Teothoniam; deinde tendens uadit ad finem Rakatya; deinde ad arborem piri prope ipsam arborem, arbore tamen populis de Curmend remanente; deinde per Hurozt uadit ad magnam uiam, que uadit ad Nouum Castrum per uillam Stephani et Gelca; deinde ad planam terram, que Purlog dicitur, et in medio Purlog sunt mete; deinde ad magnam arborem ilicis, que uulgo *tulg* uocatur, et iuxta illam arborem commetatur terre nobilium de Raduzt, et sic terminantur. Actum anno gracie M° CC° XXX° VIII°, Hoholto Comite de

Ferreo Castro existente. Hoc sacramentum prestitum est coram homine Capituli Sancti Michaelis de Ferreo Castro, Andrea videlicet sacerdote; metas autem uersus terram Buza existentes, quas populi de Curmend suas esse dicebant, per quas terra sua a terris cognatorum suorum separatur, manifeste comprobauit.

(Eredetie bőrhártyán, a hártyazsinegen függött pecsét elveszett, a főmélt. herczeg Batthyáni család levéltárában.)

42.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy az örsi nemesek Örsben lévő birtokukat az Osl nemzetségbelieknek eladták. 1238.

A B C D E

Vniuersis presens scriptum inspecturis Capitulum Geuriensis Ecclesie salutem in Domino. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod accendentes ad nostram presenciam Osl Comes, Comes Nicholaus, Comes Geuriensis Herboth, et Johannes cum filiis Belud Comitis ex parte una, et Theodorius, Thomas, Thyuka de villa Vrs ex parte altera confessi sunt coram nobis, quod dicti Theodorius, Thomas et Thyuka vendidissent memoratis Osl, Comiti Nicholao, Comiti Herboth, et Johanni cum filiis Belud pro viginti et sex marcis iam ad plenum sibi persolutis, sicut dicebant, terram quandam ducenta et sexaginta iugera continentem, quam in territorio prenominate ville Vrs tanquam suam (habebant), in pace et absque ulla calumpnia perpetuo possidendam. In cuius rei testimonium nos ad peticionem utriusque partis concessimus presentes litteras sigillo Capituli nostri roboratas. Anno Domini M° CC° XXX° octavo.

(Az eredeti után Nagy Imre, Hazai Okmánytár I. köt. 20. l.)

43.

A titeli káptalannak bizonyságlevele, hogy Owrsi Flórián Oursban lévő birtokának felerészét Arnud comesnek eladta. 1238.

(Fassio coram Capitulo Ecclesiae Tituliensis Floriani filii Pascha de villa Owrs pro Comite Arnud et fratre eiusdem nomine Bon super medietate portionis suae de terra Owrs, ex unanimi consanguineorum suorum consensu, quorum nomina sunt: Merk, Petur filius Fabiani, Apa filius Andreae, Scetha; et commetaneorum, quorum nomina sunt: Cuzma, Baca filius Morcholth, Roma, Petrus, Syxtus, Buquen filius Forcos, in et pro tribus marcis et uno fertone anno 1238. perennaliter vendita.)

(A mélt. báró Révay családnak levéltári lajstromából.)

44.

A veszprémi káptalan átirja Miklós királyi alországbírónak fentebbi 38. sz. a. ítéletlevelét. 1238.

Capitulum Wesprimiensis Ecclesie omnibus, ad quos presens scriptum peruenerit salutem in Domino. Nouerint vniuersi, nos litteras Nicolai Vicejudicis Curie domini Regis recepisse sub hac forma:

Nos N. Vicejudex Curie domini Regis stb. (mint fentebb 38. sz. a.)

Nos igitur inspecto tenore priuilegij Vicejudicis Curie domini Regis litteras nostras concessimus ad maiorem confirmacionem faciendam sigilli nostri munimine roboratas. Datum Wesprimij per manus Magistri Johannis Lectoris nostri anno

gracie M° CC° XXX° VIII. Venerabile patre nostro Bartholomeo Episcopo, Cazmerio Preposito, Johanne Cantore, Mathia Custode existentibus.

(A veszprémi káptalannak 1316-ki átiratából, mely kelt „in festo B. Dyonisij martiris" Lajos király „Budae tercio die festi B. Egidij Abbatis a D. 1346." kiadott kerestető parancsára „vir Magnificus Nicolaus filius Stephani quondam Banus tocius Sclavonie et Croachie" kérésére készült, a budai k. kamarai levéltárban.)

45.

IV. Béla király az esztergami egyházat Ság és Ebed nevű földeknek birtokában ujból megerősíti. 1239.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie Cvmanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis, salutem in vero omnium salutari. Ad noticiam vniuersorum, tam modernorum, quam futurorum, harum serie uolumus peruenire, quod cum Diuina fauente gracia per successionem paternam Regni regimine ad nos deuoluto, superfluas et illicitas donaciones perpetuitatum reuocaremus; quia Ecclesiam Strigoniensem in omuibus, in quibus possumus, diligere intendimus, duas terras Castri, nomine Sag et Ebed, quas pie memorie Andreas Rex, pater noster, antea prefate Ecclesie contulerat, nos cognita quantitate et qualitate illarum, per Lucam Comitem de Hvnth, fidelem nostrum, dictam terram Sag, ad Castrum Hunth pertinentem, que potest sufficere vsui duorum aratrorum et dimidij, et locum molendini super aquam Ypul, et fenetum; terram uero Ebed antedictam, ad Castrum Golgouch pertinentem, ad octo aratra sufficientem, cum octo mansionibus castrensium ibidem existencium, quos eodem servicio Ecclesie Strigoniensi teneri deputauimus, quo Castro tenebantur supradicto; ita tamen, quod eadem Ecclesia eos uendendi, seu do-

nandi, nec alio modo in aliquam personam transferendi non habeat facultatem; fenetum eciam septuaginta iugerum in eadem terra, et piscinam cum loco piscature, quod wlgo *togna* dicitur, et insulam communem cum alijs multis, ubi sunt uirgulta et viginti septem arbores piri siluestris, ab illis castris exemptas eidem Ecclesie contulimus, iure perpetuo possidendas. Nomina uero supradictorum castrensium sunt hec: Botha, Cel, Tywan, Pincusd, Bugar, Boxud, Hete et Nicolaus. Vt igitur huius nostre concessionis series salua et inconcussa permaneat; presentem paginam duplicis sigilli nostri munimine duximus roborandam. Datum Bude anno Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° nono, secundo nonas Marcij, Regni autem nostri anno quarto.

(Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 437. l.)

46.

IV. Béla király Csertöt és rokonait a szegszárdi apátság szabad jobbágyai közé sorozza. 1239.

Bela Dei gracia Vngarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in eo, qui est salus omnium in se credencium. Etsi uirtus quelibet suo non debeat premio defraudari; fidelitas tamen eo habundancius est attollenda premiisque temporalibus propensius compensanda, quanto ipsa ceteras uirtutes politicas antecedit, licet omnem temporalem affluenciam non inmerito transcendat. Hinc est, quod ad uniuersorum noticiam presencium ac posterorum harum tenore uolumus peruenire, quod cum fidelis noster Chertu a primeuis puericie nostre et sue temporibus constanter nobis adherens indesinenter et indefesse utiliter ac fideliter, in Regno et extra Regnum, maxime cum tempore

Ducatus nostri in Teothonia exularemus, commendabiliter seruierit, exilium pro patria, labores pro quiete, angustias et persecuciones pro prosperitate propter fidelitatem nobis exhibendam gratanter amplectendo, et immobiliter tolerando; nolentes tante fidelitatis prerogatiuam inremuneratam relinquere; ne ceteros ab accione probitatum abstraheremus, si fidelium meritorum premio apud nos non florerent; memoratum Chertu, ac ipsius cognatos, quorum nomina subscribentur, de uoluntate et consensu Abbatis et Conuentus Monasterij de Saxard, quibus ijdem in seruicio preconum equitum tenebantur, penitus duximus eximendos; ita, ut tam ipsi, quam ipsorum heredes, heredumque successores, ab officio preconum equitum omnino exempti, inter liberos iobagiones Monasterij antedicti absque qualibet contradiccione computentur. Ita uidelicet, ut ad expedicionem Regalem loricati uadant, et ad legacionem Abbatis Monasterii prescripti ire teneatur; ad ulteriora nullatenus obligati. Ne autem tociens dictum Monasterium aliquod ex hoc sibi grauamen sentiret prouenire, cuius utilitati inuigilare intendimus; pro commutacione memorati Chertu ac cognatorum ipsius, totidem mansiones castrensium a castro Albensi exceptas, in officium preconum equitum duximus substituendos. Quorum nomina sunt hec: de villa Wrdos Hoya, Vyna, Bonchoy, Micou, Guta, Fonha, Zobov, Endre, Ludwen, Ipos, Buxa, Mika, Miclous; item de uilla Inam Santu, Stephanus; item de uilla Chaur Scyga. Nomina autem cognatorum tociens dicti Chertu sunt hec: Chertu, Johannes, Iwan, Pet, Andreas, Tumpa, Sugou de uilla Iwan; de uilla Holm Tekeu, Iwanus, Ondus, Rusz, Kvles, Bechey, Nege, Mathias, Rohcha. Preterea prenominati Abbas et Conuentus ad nostram requisicionem pro terra, quam habebant in uillis predictis, terram inter duas villas, Holm scilicet et Iwan, memoratis Chertu et cognatis suis concesserunt. Cuius mete, sicut per eosdem Abbatem et Conuentum percepimus, hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit in Moluneuren ab occidente, et tendit per fluuium Hydus uersus orientem ad Hydus Sceg; inde uersus meridiem ad *aruk*, que vocatur Wyzesfener, de quo ad caput Lenozou; inde per Lenozou ad patak kekkektowa; unde ad *mege hotar*; inde uersus occidentem ad Brzegd holma; de quo per Huz ad Agya teluke;

inde ad *nogaruk*, unde uersus aquilonem per idem *aruk* ad Huz, de quo ad primam metam Moluneuren. Omnia, que infra metas istas continentur, et fluuium Hydus cum insula Moluneuren usque ad Hydus Scege, prenominati Abbas et Conuentus eidem Chertu et cognatis suis concesserunt; dantes infra in pratis et in arundinetis, que sunt ultra fluuium Hidus uersus occidentem, potestatem falcandi fenum, metendi arundines ad usum ipsorum sufficienter. Quia uero iam tociens dicti Chertu fidelitas non ex condigno fuerat per hoc remunerata, cum non in meram libertatem ipsum et cognatos suos transtuleramus, sed in liberos iobagiones Ecclesie, sicut supradiximus; hanc sibi suisque cognatis antenominatis graciam concessimus specialem, ut quecumque collecta uel quelibet exactio in Regno nostro emerserit, ipsi ab earum solucione liberi sint penitus et inmunes, nec occasione earum aliquatenus molestentur. Vt igitur hec nostra ordinacio ac concessio legitime facta salua semper et inconcussa permaneat, nec possit imposterum per quempiam retractari; presentes in perpetuam rei memoriam et firmitatem litteras duximus concendendas, duplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Budensis, aule nostre Uice-Cancellarij, anno Domini M° CC° tricesimo nono, tredecimo kalendas Maij, Regni autem (nostri) anno quarto.

(Az eredeti után Nagy Imre, Hazai Okmánytár IV. köt. 22. l.)

47.

IV. Béla király Vizmich birtoknak a veszprémi püspöktől Mihály comes számára történt eladását helyben hagyja. 1239.

(B)ela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Dignum est et racioni consentaneum, ut ea, que legitime et honeste inter quoslibet ordinantur, ne a memoria posteritatis iteracione recidiua in confusionem relabantur, litterarum patrocinio commendentur, que rebus gestis fidem seruant efficacem. Eapropter ad uniuersorum noticiam uolumus peruenire, quod cum Ecclesia Vesprimiensis quandam terram Vyzmich possideret, sitam inter Drauam et Zaratka fluuios, sicut per venerabilem patrem eiusdem loci Episcopum intelleximus, adeo remotam, ut uix aut numquam prouentus aliquos percipere possit ex eadem; idem Episcopus, ut terram memoratam in maiorem ipsius Ecclesie utilitatem conuerteret, impetrata a nobis licencia tamquam a patrono, cum consensu sui Capituli et iobagionum Ecclesie sue, sicut nobis idem intimauit, dilecto et fideli nostro Michaeli fratri Buzad, Magistro Dapiferorum domine Regine karissime coniugis nostre, uendicioni exposuit pro centum marcis argenti; quam pecunie summam, sicut dictus Episcopus per suas nobis litteras ueraciter demandauit, plene recepit et perfecte. Et sic terra prenominata in usum et iurisdiccionem supradicti Magistri M. perhenniter est conuersa. Cuius mete, sicut in ipsius Episcopi litteris contineri perspeximus, hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit a parte orientali iuxta aquam Zaratka, ubi est meta terrea, et ultra eandem aquam in parte australi commetaneus est Cazmuta cum generacione sua; et inde uadit uersus meridiem, et inde parum eundo est meta terrea; deinde uadit per eundem campum ad quemdam monticulum, et ibi est meta terrea, ubi in parte orientali commetaneus est Otok filius Nanadei; et inde uadit ad quamdam uallem uersus meridiem,

ubi sunt salices, et ibi est meta sub salice; deinde uadit ad arborem, qui uulgo dicitur *ieguna*, et ibi est meta; deinde uadit ad stagnum quoddam, quod egreditur de Draua, et in illo loco, ubi aqua Strug cadit in ipsum stagnum est meta terrea; et inde per nemora ducit ad Drava, et ibi in parte orientali commetaneus est Wlchuk; et inde uadit ad partem occidentalem per medietatem aque Draue, sicut solet fieri ultra Drauam, ubi commetaneus est Ladizlauus, super terra Helie filij Laurencij cum generacione sua, et omnes insule pertinent ad Comitem Michaelem; et inde per Drauam protenditur ad magnum portum Vorosdiensem, qui est in terra Magistri Michaelis, et commetanei sunt Lodomer, Marcus et Vytik; item per Drauam uadit ad aquam Zaratka, que tempore inundacionis pluuie exit de Draua, et ibi est meta sub ulmo, et meta terrea, et ibi in parte australi sunt commetanei castrenses Zaladienses; deinde uadit per aquam Zaratka uersus orientem, ultra quam commetaneus est Egiuthkv cum tota generaicone sua; et inde redit ad primam metam. Nos igitur hec omnia, sicut iuste et legitime sunt facta, pro rato et firmo reputantes, iuxta humiles et intentas utriusque partis peticiones, ad memoriam et confirmacionem facti pleniorem, presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri patrocinio in perpetuum roboratas. Datum in Horom, anno gracie M° CC° XXX° IX°, XV° kalendas Junii, Regni uero nostri anno quarto.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a királyi kettős pecsétnek töredéke sárga-vörös-kék selyemszinoron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

48.

IV. Béla királynak Wys és Chenke helységeket tárgyazó adománya Simon Berkezi Belye Jánosnak fia számára. 1239.

(B)ela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Comanieque Rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in uero Saluatore. Cum obsequencium fidelitas polleat sinceritate, donorum non immerito decet ipsos benigne aspicere cum fauore, et eorum comoda pro viribus ampliare. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod nos digne in memoriam reuocatis, et animo gratuitu pensatis fidelium obsequiorum meritis nobilis viri magistri Symonis filij Johannis Belye de Berkez ex generacione condam magistri Johannis Fridrih magno laudem (igy) preconio attolentes, quibus ipse aduertens retroactis temporibus, trabem nostre Maiestatis imitando, virtute constanti fideli sincero zelo, viribus laboriosis et sollicitudine indefessa complacens in cunctis nostris negocijs superinde sibi commissis, nobis toto sue posse studuit complacere, reddens semper erga nostrum Regium Culmen gratum et acceptum seruicium. Quorum racione cupientes ex animo sibi Regie liberalitatis dono et remuneracionis antidoto occurrere, vt ceteri eo exemplo ad fidelitatis et virtutum opera exercenda feruencius exardescant, discantque sub Principe glorioso deuocius famulari; quandam villam nostram Wys vocatam, simulcum quadam terra nomine Chenke, ab aliorum juribus per metas infrascriptas omnino distinctas et separatas, eidem Symoni, et per eum memorato Johanni patri, ac Job filio eiusdem Symonis, item Zwbuzlo et alteri Johanni fratribus, et consanguineis suis, eorumque posteris vniuersis cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs quibuslibet, ac vado in fluuio Bodrogh habito, jure perpetuo et irreuocabiliter dedimus et contulimus. Quarum prima meta primo incipit a septentrione iuxta quandam wenam Thewreker vocatam, vbi alia vena eiusdem aluei Dedel appellata cadit in eandem venam

Thewreker, quam scilicet venam Thevreker ibidem pertransit quedam uia, que ducit de villa Olazy in aliam villam Keleznew; inde per eandem uiam currit uersus plagam meridionalem usque in monticulum Paphomoka nuncupatum; abhinc iterum in eadem transit ad dictam plagam meridionalem fere ad iactum duarum sagittarum; de qua scilicet via postea exyt, et reflectitur modicum ad partem occidentalem, vbi circumdat quasdam terras arabiles supra quendam lacum Papthowa uocatum; wnde iterum girat ad meridiem, et vadit per bonum spacium quoadusque attingit latus cuiusdam monticuli Akazthohegh vocati, a parte videlicet occidentis existentis; deinde tendit in alium monticulum Hegeshomok appellatum; abinde vadit ad portum Kythcze dictum, vbi iuxta eundem portum continuo currendo cadit in quandam venam aque Oldere uocatam, quam ibidem pertransit quedam via, qua itur de dicta Wys in Zaboch, per quam scilicet uenam Oldere currit per longum spacium usque ad Herkuth; abhinc reflectitur ad plagam septemtrionalem, et meat ad quendam locum Keregdedzechel dictum; inde transit ad quendam alium locum Kelechkazegh nuncupatum; deinde tendit similiter ad locum Chwrkefyzere; inde iterum cadit ad Posoghere; dehinc vadit ad Arostho, a quo iterum transit ad locum (igy) Asowan nominatum, per quod egreditur aqua de fluuio Bodrogh; inde per eundem fluuium Bodrogh ascendit usque ad metas nobilium de Sadan, vbi prescripte mete dicte possessionis Wys terminantur. Vt autem hec a nobis facta donacio robur obtineat perpetue firmitatis, nec possit ab aliquo temporum — — — irritum reuocari, fideli nostro magistro Laurencio Comiti de Zaboch nostris litteris dederamus in mandatis, quod prefatam villam Wys et terram Chenke memoratis Symoni ac Johanni patri, et Job filio eiusdem Symonis, necnon Zwbuzlo et alteri Johanni, ipsorumque posterys statueret coram vicinis et commetancis; qui Comes Laurencius nobis demum rescripsit in hunc modum, ut prefatam Wys simulcum terra Chenke sub predictarum metarum cursibus existentem, cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs quibuslibet ac vado supradicto ipsis statuisset, presentibus vicinis et commetaneis earundem vniuersis nullo penitus contradictore inibi apparente. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presen es concessi-

mus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum Zegedini in vigilia Symonis et Jude Apostolorum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo nono.

(Bőrhártyára írt példányról a nemz. muzeum kézirattárában, melyhez vörös selyemfonalon pecséttöredék van függesztve, de mely nem az eredeti, hanem, mint látszik, XV. vagy XVI. századi kiadvány. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. köt. I. r. 158. l.)

49.

IV. Béla király egy birtokcserét hágy helyben testvére Kálmán galicziai király és szlavoniai herczeg s Drugán Baylethának fia közt. 1239.

Nos Stephanus Diuina prouidencia Episcopus Zagrabiensis et Regni Sclauonie Vicarius Generalis memorie commendantes tenore presencium significamus, quibus expedit vniuersis, quod cum Georgius, Petrus sacerdos et Boleta, filij Valentini, filij Samsonis de Kyristalfelde legitime citacionis modum obseruando, Nicolaum filium Stephani, filij Laurencij de eadem contra se in presenciam olym Leustachij dicti Regni Sclauonie Bani predecessoris nostri attraxissent in causam, ipsaque causa diuersis prorogacionum cautelis et terminis interuenientibus, medio tempore honore dicti Banatus ex Dei gracia et domini nostri Regis deleccione in nostram personam transscendendo, ad presentes octauas festi Beati Martini confessoris dilatiue deuenta extitisset, tandem ipso termino occurrente predicti Georgius et Petrus sacerdos filij Valentini pro se personaliter, et pro predicto Boleta fratre ipsorum cum litteris procuratorijs Capituli Chasmensis Ecclesie iuxta continenciam priorum litterarum nostrarum prorogatoriarum ad nostram judiciariam accedentes presenciam, contra eundem Nicolaum filium Stephani in figura nostri judicii dixerunt proponendo isto modo: quod idem Nicolaus filius Stephani quan-

dam possessionariam porcionem condam Petri filij Iwan dicti Chech in dicta possessione Kyristalfelde iuxta fluuium Thoplicha uocatum sitam et adiacentem, in qua videlicet porcione possessionaria ipsi mortuo prefato Petro dicto Chech iuxta Regni consuetudinem porcionem habere deberent, omnino pro se occupasset, et occupatam detineret ac vteretur; cuius possessionarie detencionis scire vellet racionem ab eodem. Quo percepto idem Nicolaus filius Stephani personaliter exsurgendo respondit ex aduerso, quod predicta porcio possessionaria, que condam erga prefatum Petrum dictum Cheh fuisset, olym Drugani filij Bayleta prothaui sui extitisset, et ob hoc prefatis filijs Valentini in nullo attineret, sed ad ipsum de iure deberet pertinere. Et ibidem ad suorum verborum comprobacionem quasdam litteras olym domini Bele Dei gracia incliti Regis Hungarie beate recordacionis anno ab Incarnacione Domini millesimo CC° XXX° nono, septimo idus Novembris Regni sui anno quinto, priuilegialiter emanatas, nostro judiciario examini presentauit; in quibus inter cetera habebatur, quod karissimus frater dicti domini Bele Regis Rex Colomanus et Dux tocius Sclauonie eidem significasset, quod cum terra Drugani filij Bayleta esset uicina cuidam predio ipsius domini Colomani Ducis nomine Wereytiche, considerata vtilitate ipsius terre et vicinitate, eandem sibi dictus dominus Colomanus Dux ad predium supradictum recipiens, dicto Drugano pro concambio terre illius quandam terram castri Symigiensis nomine Thoplicham in Garygh certis metis distinctam fecisset assignari, cuius quidem terre mete in eodem priuilegio seriatim continentur. Dehinc idem Nicolaus filius Stephani quasdam litteras domini nostri Lodouici Dei gracia Regis Hungarie in anno proxime transacto similiter priuilegialiter exortas nobis curauit exhibere, inter cetera denotantes, quod idem Nicolaus filius Stephani dicti Arthow de Kyristalfelde ad Sue Serenitatis accedens conspectum, predictas litteras ipsius condam domini Bele Regis super prenotata terra ipsius condam Drugani Thoplicha vocata confectas, Sue Celsitudini presentando humiliter et deuote, Sue Regie Maiestati in eo supplicasset, vt predictam terram ipsius condam Drugani, eo quod ipse per dominam matrem suam ex linea predicti condam Drugani naturaliter

extitisset propagatus, sibi et suis heredibus nouc donacionis sue tytulo dare et conferre, ipsumque priuilegium dicti domini Bele Regis pro ipso et suis heredibus acceptando ratificare et suo Regio dignaretur priuilegio confirmare; ipse itaque dominus noster Lodovicus Rex in hac parte fauorabiliter inclinatus, pretactum priuilegium ipsius domini Bele Regis acceptans, ratificans et pro eodem Nicolao confirmans, predictam terram stb. Datum Zagrabie sedecimo die termini prenotati anno Domini millesimo trecentesimo sexagesimo tercio.

(Eredetie börhártyán, melyről a püspöknek pecsétje selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

50.

IV. Béla királynak itélete Jaczint zeurugi apát és Bazad mester közt Zobor helység tárgyában. 1239.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallichie Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad uniuersorum tam modernorum quam posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod Abbas Monasterij Sancti Philippi de Zeurug Jacinctus nomine, fidelem nostrum Magistrum Buzad quodam (igy) filium Buzad Bani ad nostram citauit presenciam, requirens ab eo quoddam predium nomine Zobor, quod ad Monasterium de Zeurug pertinere dicebat, et ab eodem Magistro Buzad uiolenter et contra iusticiam fuisse occupatum. Partibus igitur termino assignato in iudicio constitutis, ex nostra uoluntate et permissione talem inter se fecerunt composicionem: Ut prefatus Magister Buzad pro predio illo, pro quo contencio mota fuerat, Abbati et Conuentui de Zeurug coram Capitulo Chenadiensi solueret centum marcas, quibus solutis ipsum predium Zobor in ius et dominium cederet Magistri Buzad pacifice perpetuo possidendum, omnem contradiccionem et contencionem, que inter ipsas partes mota

fuerat, penitus sopiendo. Constitit autem nobis per litteras Capituli Chenadiensis, nec non per litteras Abbatis et Conuentus de Zeurug, quod ipsa summa pecunie, uidelicet centum marce plenarie per Magistrum Buzad secundum formam conuencionis eorum fuissent Abbati et Conuentui prememoratis persolute; ea tamen conuencione ac condicione interposita, quod si unquam aliquis sepedictum Magistrum Buzad pro sepe memorato predio Zobor uellet impetere, Abbas et Conuentus de Zeurug modis omnibus tueri fideliter teneretur. Vt autem series huius facti perpetuum firmitatis robur obtineat, presentem paginam duplicis sigilli nostri munimine iussimus roborari. Actum Dominice Incarnacionis M° CC° XXX° VIIIJ°, X° kalendas Decembris, Regni autem nostri anno quinto.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a király kettős pecsétjének töredéke függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

51.

Dénes nádor a Pósát és Lőrinczet anyjok jegyajándéka jogán illető két ekényi földet Csengeren a Szamos mellett, melynek a Káta nemzetségbeli Panyit részére 14 márkáért leendő átengedése iránt már előbb megegyeztek volt, miután később Pósa és Lőrincz párbaj útján lopás bűnében marasztaltattak és halálra ítéltettek, a 14 márka egy harmadának a károsult felek, két harmadának pedig neki mint bíró részére történt lefizetése után, az említett Panyitnak ítéli, és ezt abba beigtattatja. 1239.

Dionisius Dei gracia Palatinus et Comes de Zonuk, omnibus presentes litteras inspecturis salutem in salutis auctore. Uniuersorum noticie presencium tenore duximus intimandum, quod Ponet de genere Kata, Pousam et Laurencium ad nostram citauit presenciam, proponendo contra eos, quod terram existentem ad duo aratra de terra Chenguer sitam iuxta Zomus, que racione vicinitatis sibi pertinebat ad emendum, Pousa et Laurencius occasione dotis matris sue, absque ipsius

permissione, suo iuri appropriassent. Ex aduerso vero Pous et Laurencius, ex ipsius permissione aliorumque uicinorum dictam terram possedisse asserebant. Die igitur a nobis assignato, dum partes ex iudicio nostro suam testibus comprobassent idoneis assercionem, Ponet Comes dicte terre amissionem per sacramentum sex hominum voluit sustinere, Pauli videlicet filij Pous, Damiani, et Boricij fratrum eorundem, Pauli filij Zepe, Petri filij Dionisij, et Abbatis de Buud. Et cum dies sacramenti aduenisset, talis inter eos facta est composicio, sicut in litteris Conuentus Sancte Dextre, vbi prestare debuerunt sacramentum, recepimus, et sicut nobis per partes est relatum: quod terram duorum aratrorum de terra Chenguer Ponet Comiti pacifice et quiete iure perpetuo reliquerunt possidendam, tali tamen modo; quod Ponet Pouse et Laurencio quatuordecim marcas dare teneatur. Igitur inter tempus solucionis pecunie, dicti Pousa et Laurencius contra Rekam et Bolosey in examine duelli pro furti crimine sunt conuicti, qui Pousa suspendio condempnatus, Laurencius vero fugiens ecclesiam introiuit, et sic sanguinis euasit effusionem, totaque eorum possessio tam ad manus partis aduerse, tam ad nostras fuit deuoluta; similiter et Ponet Comes terciam partem quatuordecim marcarum, quibus Pouse et Laurencio tenebatur, parti soluit aduerse, duas vero partes earundem marcarum nobis tamquam judici persoluit. Qua de causa sepedictam terram duorum aratrorum de terra Chenguer, licet ipsa terra matri Pouse et Laurencij pro sua dote data fuerat, quia tamquam detentrix furum, filiorum scilicet suorum, qui, sicut prediximus, in furti crimine fuerunt conuicti, deprehensa fuit, per Gabrielem prestaldum (igy) de uilla Toh eidem Ponet Comiti iure perpetuo et inreuocabiliter fecimus assignari. Et ne huius rei series in irritum per aliquem possit reuocari, ad perpetue robur stabilitatis presentes literas concessimus sig(illi nostri) patrocinio roboratas. Datum anno Domini M° CC° XXX° nono.

(Eredetie bőrhártyán, melynek függő pecsétje elveszett, előbb a gr. Gyulai család levéltárában, most az erdélyi Muzeum kézirattárában. Kőszli Szabó Károly. Kollár másolata után számos értelemzavaró hibával kiadta Fejér Cod. Diplom. Hung. IV. d. I. köt. 170—172. l.)

52.

Dénes nádor Urias pannonhalmi apátnak kérésére Kayar helység birtokviszonyainak rendezése tárgyában intézkedik. 1239.

Dionysius Dei gracia Palatinus et Comes de Zonuk omnibus presentes litteras inspecturis salutem in salutis auctore. Vniuersorum noticie tenore presencium duximus significandum, quod Vros Abbas Sancti Martini de Pannonia ad nos accedens, hominem sibi ad separandam terram suam et syluam in villa Kayar existentem a populis eiusdem ville postulauit; quo accepto, cum ad ipsam terram disiungendam ventum fuisset, homines dicte ville, sicut nobis postmodum relatum est, prohibuerunt. Qui cum citati fuissent, contra dictum responderunt Abbatem in hunc modum: quod nichil partis in terra vel sylua haberet, preter terram, in qua Pouca clericus et sui residebant cognati, quos dicebant dictum Abbatem sub nomine juris sue Ecclesie retinere. Abbas vero et fratres sui Poukam, et fratrem suum nomine Pous, et suos cognatos Geruasium, Michaelem et Laurencium, libertinos sue Ecclesie instanter asserebant. Pouca vero et sui cognati se liberos et propria voluntate cum sua terra, quinquginta scilicet jugerum, monasterio antedicto se subdidisse affirmabant. Nos igitur auditis tam Abbatis, quam Pouce et suorum cognatorum allegacionibus, vtrique parti ad suam probandam assercionem testes producendi terminum assignauimus. Abbas igitur et fratres, Poucam et suos cognatos, a quadam domina nomine Chekqvend testamento eiusdem domine, quod in camera Jauriensis Ecclesie fuerat depositum, et aliorum quam plurium testimonio libertinorum, eiusdem monasterij condicionatos comprobauit. Pouca eciam et sui cognati, testibus quibus potuerant, se liberos fore probauerunt. Nos igitur auditis responsionibus testium parcium vtrarumque, licet testimonium Abbatis esset acceptabilius, et causa per hoc terminari posset; propter maiorem tamen cautellam, et justiciam abundanciorem, de testibus Abbatis tres homines: Apa Comitem, Ipolitum de

Saar, et Conuentum de Beel, et ipsum Abbatem judicauimus prestare sacramentum, terminum assignantes. Sed quia inter ipsius cause deuolucionem populi de villa Kayar prefata, preter Ipolitum et suos cognatos, sicut nobis postmodum constitit, mancipia ipsius Abbatis et seruos ibidem existentes, sicut Abbas et fratres dicebant, destruxerant, faciendo eidem dampnum quinquaginta et sex marcarum; et ipsis populis se fecisse negantibus, dominus Abbas et fratres contra eos euidentissime comprobassent; judicauimus, vt de testibus domini Abbatis quatuor homines intelligeremus, prestarent sacramentum, vel pugiles congressos adducerent ad pugnandum; et cum populi hesitarent, quale de duobus eligerent judicijs, pecierunt a nobis ad consilium inter se accipiendum. Quorum acquieuimus peticioni; sed antequam ad nos redirent ad judicium eligendum, tam Abbas, quam ijdem populi a nobis se componi pecierunt; qui, licencia et permissione a nobis obtenta, rursus eisdem coram nobis constitutis, sicut compositores retulerunt, populi cuiuscunque condicionis in villa prefata, preter Ipolitum et suos cognatos existentes, super dampno premisso tanquam rei coram nobis supplicauerunt, terramque fimosam cum funiculo decem vlnarum numero nonaginta sex, vbi contineri dicuntur centumquadraginta iugera et sylua, in quiete et pacifice, sicut prius possidebant, omni cessante reliquerunt contradiccione. Pouca eciam et sui cognati, se recognoscentes in eodem termino, quo Abbas cum suis iurare debebat testibus coram ipsis, ad genua Abbatis et fratrum ibi existencium vt rei prociderunt, de offensa simul et contumacia veniam flebiliter postulantes, et vt nihil pene pro huiusmodi presumpcione et elacione, quam commiserant, eis inferretur. Quorum Abbas et fratres moti precibus, nostra eciam pro eis interueniente peticione, misericorditer condescendit, et commissis indulgenciam faciendo, et vt seruicijs et libertate, quibus prius Ecclesie tenebantur, fierent obnoxii. Nos itaque vt judex, cum justicia Abbatis et fratrum secundum modum patuisset pretaxatum, tam terram quam syluum et libertinos antedictos, eorumque heredes, per nostrum pristaldum Comitem Dionysium de Toh monasterio sepedicto statui fecimus perpetuo et quiete possidenda. Et vt ista firma et illibata in perpetuum possint permanere, presentibus litteris fecimus interponi, sigilli nostri

patrocinio roborantes. Datum Jaurini anno ab Incarnacione Domini M° CC° XXXIX°

(Eredetie bőrhártyán, melyről az egykor függő pecsét már elveszett a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

53.

Endre országbírónak, a nádor ugyanazon intézkedését helyben hagyó itélete. 1239.

Andreas filius Seraphini Curie Regie Judex et Comes de Poson omnibus presentes litteras inspecturis salutem. Ad vniuersorum tam presencium quam futurorum volumus peruenire noticiam, quod cum quidam clericus Pouka nomine de villa Kayaar Abbatem Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie citatum in domini Regis traxerit presenciam, conquestus est obiiciens eidem, quod terram suam et suorum cognatorum, in eadem villa Kayaar existentem, violenter et citra jus sibi vsurpatam detineret, et se, scilicet ipsum Poucam, et fratrem suum Pous nomine, nec non ipsius cognatos, quorum nomina sunt hec: Geruasius, Michael et Laurencius, cum filijs ipsorum contra jus in libertinorum vellet redigere seruitudinem; voluntas autem domini Regis et circumspeccio causam eorundem nostro commisit examini discuciendam. Instante itaque termino et die respondendi, partibus coram nobis constitutis, Abbas iam dictus litteras priuilegiales Dionysii Comitis Palatini attulit, et nobis manifeste presentauit; quarum tenore inspecto intelleximus, Poucam clericum vna cum fratre suo et cognatis prenominatis ex euidenti et legitima predicti Abbatis comprobacione, sicut ex eisdem litteris patuit, per omnia fore conuictum, et monasterio Sancti Martini simul cum fratre et suis cognatis iam dictis libertinorum seruicio merito subiacere. Nos igitur litteris Palatini Comitis, sicut decet, non obuiantes, sed ipsius censuram debito fauore com-

mendantes, et ratum habentes totum, quidquid ipsius ordinauit et deliberauit trutinacio, Poucam clericum sepius nominatum, et fratrem ipsius, ac suos cognatos, quamquam juxta Abbatis assercionem et seriem litterarum Comitis Palatini pro contumacia et lite contra eundem Abbatem iterata, in seruitutem redigendi fuissent penitus; decreuimus, imo nostro obtinuimus interuentu, libertinorum seruicio perenniter subjacendos; hoc tamen addito, quod nisi infra Pentecosten proxime venturam ad exercendum et suscipiendum libertinorum seruicium, sicut ipsis ex misericordia Abbatis prememorati concessum est, rediuerint, in seruorum jugum et seruitutem, sicut contumaces et tocies rebelles, merito redigentur; terra eciam eorundem, sicut et ipsi, in jus Abbatis cessit perpetuo possidenda. Igitur, vt hoc factum coram nobis uentillatum, irreuocabile et inuiolabile perseuerare ualeat, presentes litteras concessimus in testimonium sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno gracie M° CC° XXXIX°

(Eredetie bőrhártyán, a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

54.

Miklós al-országbírónak itélete a Garam melletti szent benedeki apátság és Vágközi Endre közt. 1239.

Nos Nicolaus Viceiudex Aule Regie significamus omnibus presentem paginam inspecturis, quod cum super septuaginta uel sexaginta, uel paulo pluribus aut eciam paucioribus iugeribus terre in villa Zampto existentibus, ac fossato antiquo circumdatis, Abbas Ecclesie Sancti Benedicti de Grana conuenisset coram nobis Andream filium Oltumani de Wagkuz, proponendo contra eum tali modo, quod cum ipsa Ecclesia dictam terre particulam hereditario iure possedisset, et super hoc priuilegium haberet, ipse Andreas eam uiolenter

occupasset, et occupatam pro sue detineret arbitrio uoluntatis. Ad que dictus Andreas respondens illam eandem terre particulam ad suum ius hereditarium pertinere asserebat. Nos igitur cum ordine iudicij exigente ipsi Abbati ad exhibendum suum priuilegium terminum competentem assignassemus, exhibuit ut debebat; verum quia in illo priuilegio mete aut termini illius terre non exprimebantur euidenter, ad maiorem huius rei euidenciam produccionem testium commetaneorum super certificacione metarum seu terminorum eiusdem terre per eundem Abbatem censuimus faciendam. Quod cum sepe dictus Abbas elegantissime fecisset, iuxta nostri iudicij formam et processum quatuor de testibus productis a parte aduersa electos super premissis ad prestandum duximus sacramentum iudicandos. Quo facto ipse Andreas pro bono pacis ante recepcionem sacramenti memorati multociens dicte terre particulam, ut superius tactum est, infra fossatum iacentem, dimisit Ecclesie memorate iure perpetuo possidendam. Pristaldo huius cause Martino de Damas iuxta fluuium Goron existente. Vt autem huius rei series salua semper consistat, et ne ab ullo unquam omnino hominum queat irritari, presentes concessimus litteras, in argumentum amplioris fidei sigilli nostri apposicione communitas. Datum anno gracie M° CC° XXX° VIIII°.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsét hártyazsinegen függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

55.

Miklós al-országbírónak itélete a Salamon nemzetség nemesei és Pozsonymegye várjobbagyai közt. 1239.

Amicis suis Reuerendo Capitulo Ecclesie Posoniensis Comes Stephanus de Bathor Judex Curie domini Sigismundi Dei gracia Romanorum Imperatoris Semper Augusti, ac Hun-

garie, Bohemie, Dalmacie stb. Regis amiciciam paratam cum honore. Noueritis, quod cum ob contradictoriam inhibicionem metarum reambulacionis possessionis Leegh vocate in Comitatu Posoniensi existentis, nobilis domina Heduigis vocata relicta, ac Emericus filius condam Petri Grof de Bozen, Anthonium filium Dominici, Clementem filium Stephani de Salamonwatha, Salomonem fratrem eiusdem Anthonij, Andream filium Nicolai de Belwatha, et Stephanum filium Sigismundi de Watha legitime euocacionis modum obseruando contra se ad octauas festi Beati Jacobi Apostoli in anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo quarto preteritas Regiam in presenciam attraxisset, et ab eisdem octauis ipsa causa partes inter easdem stb. (többször elhalasztatott, s végre) presentes octauas festi Epiphaniarum Domini attigisset; —— tandem ipsis octauis festi Epiphaniarum Domini instantibus, Johannes Litteratus de Debiagoz pro annotatis nobili domina Hedvigis vocata relicta et Emerico filio condam Petri Groff de Bozen cum procuratoriis litteris vestris in nostram veniendo presenciam, quasdam litteras stb. nostro judiciario examini curauit demonstrare stb. (Ennek ellenében) Andreas filius Nicolai pro se personaliter, et pro dictis Anthonio, Clemente, Salomone et Stephano cum procuratorijs litteris vestris in nostram exurgendo presenciam quasdam litteras dicti domini Bele Regis priuilegiales sine anno emanatas, habentes in se confirmatiue tenorem quarundam litterarum sentencionalium Nicolai Viceiudicis Curie sue Bude in dominica Letare anno gracie millesimo ducentesimo tricesimo nono emanatas nobis curauit demonstrare, in quibus habebatur, quod cum quidam jobagiones Castri Posoniensis litteris in eisdem nominati, inter ceteros Rodoman et alij de villa Hegvi, requisiuisset a tota generacione Salomon, qui fuissent in Watha et in Salomon, quandam terram de terra Watha, que wlgo vocaretur Althalwth allya felde pro parte Castri Posoniensis, asserentes eandem terram eis iure hereditario pertinere; dictique nobiles respondissent, eandem terram esse porcionem terre Watha, ipsorum scilicet et tocius generacionis Salomon hereditariam; tandem quia prefato Nicolao Viceiudici Curie Regie quibusdam probacionibus in facto ipsius terre per ipsos jobagiones Castri et dictos nobiles de generacione

Salomon coram ipso factis inter ipsos duellum per pugiles, qui nondum pugnassent, dimicandum adiudicante; qui quidem pugiles (cum) in area duelli crebris ictibus inter se dimicassent, idem pugil dictorum jobagionum Castri Posoniensis in ipso duello succubuisset et conuictus extitisset; pro eo ipse Nicolaus Viceiudex eandem terram, quam ijdem castrenses requisiuissent, eisdem nobilibus in perpetuum possidendam adiudicasset. Mete autem ipsius terre per hunc modum distingerentur: habens primam metam versus septemtrionem super Methkere aput principium, vbi Methkere exiret de magno Er, vbi conterminatur terre Tykwd et Jelka; hinc dirigeretur versus occidentem Noger; inde in inferiori fine Nogewren transiret ad Ludoser; deinde iret et retransiret Noger; hinc iret et veniret iuxta eandem Noger; inde in Gardubar(t)o transiret ipsum Noger ad Nagmagala remanente Gardubarto versus meridiem in partem dictorum nobilium; deinde iret ad insulam Gerchea, et ibi esset meta; deinde transiret versus meridiem ad fines terre ville Obony; hinc transiret superius iuxta aquam Said, remanente Saaid in partem nobilium predictorum; et inter Beil et Said veniret ad profundum Beilhonus Ewren; inde iret iuxta Beil superius adusque, ubi terra Beil et terra Legu coniungerentur in vnum superius predictum Althaluth; et exinde de Althaluth conjungerentur mete alijs metis terre de Watha, remanente Nagewren in partem nobilium sepe dictorum stb. stb. Datum Bude quinquagesimo quinto die termini prenotati anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo sexto.

(Eredetie papiron a budai kir. kamarai levéltárban.)

56.

A IV. Béla király által Zalamegye birtokviszonyainak átvizsgálása végett kiküldött bírák, Robert akkor veszprémi püspöknek Hoholt comesnek Hagata nevü birtokára vonatkozó 1226-ki elismervényét átirja. 1239.

Nos Abbas Sancti Adriani, et Cwpan filius Vrbanus, judices super terris Castri Zaladiensis a domino Rege constituti, omnibus notum facimus, quod cum ad terram Hoholt Comitis in Hagatam accessissemus; dictus H. Comes super tenore terre sue empticie litteras Roberti Episcopi Vesprimiensis bone memorie nobis destinauit in hunc modum continentes:

Ego R. Dei gracia Episcopus Vesprimiensis stb. (1226; az okmány olvasható Okmánygyüjteményünk I. kötetében 275. sz. a.)

(Eredetie bőrhártyán, melyről két ép pecsét függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

57.

Arnold zalamegyei főispánnak Vyzmeth birtokát tárgyazó itélete, melylyel Mihály mester, Buzad bán testvérének tulajdoni jogát helyben hagyja. 1239.

Arnoldus Comes de Zala omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in salutis largitore. Ad uniuersorum Sancte Matris Ecclesie filiorum uolumus peruenire noticiam, quod Opoy Banus tocius Sclauonie causam, que uertebatur inter Magistrum Michaelem fratrem Buzad Bani ex

a parte super destruccione predij siti inter duos fluuios, ·oaha uidelicet et Zurathka, nomine Wyzmeth; et Eguthku, alchun, Othok ac cognatorum eorundem ex altera, nostre ınsmisit sentencie iudicandam, ordinandam et paci reforındam. Nos igitur uolentes causam terre imprimis exquire, ad terram supradictam accessimus, descensum facientes domo Petruzlov, conuocatis omnibus commetaneis et parchianis, et omnibus alijs uiris ydoneis et nobilibus circumiacentibus, uoluimus causam supradictam iudicare, interrontes Magistrum Michaelem, qualiter terram supradictam ssedisset. Qui dixit, se iure empcionis possessionem memotam possedisse; et super hoc litteras priuilegiales Illustrisni B. Dei gracia Regis Hungarie, et Capituli Wesprimiensis, c non et Episcopi eiusdem loci venerabilis patris exhibuit; as nos in presencia omnium ibi existencium, et in preıcia Egutku ac cognatorum eiusdem, et in presencia priıldi Excellentissimi C. Regis, Ducis tocius Sclauonie, none Alberti de villa Sancti Georgij pro eo, quo dictus E. et gnati sui terram ipsorum in illa terra per Magistrum Miaelem uiolenter receptam esse dicebant, uerbo ad uerbum ;imus perlegi; quas cum omnis multitudo una cnm ipsis E. delicet et cognatis eius audiuisset, interrogauimus eosdem, Magister (Michael) iuste et legitime illam terram possedis-t, et priuilegia perlecta essent iuste et legitime collata. Qui nullo priuilegijs supradictis contradixerunt, sed possessiom terre supradicte Magistro Michaeli pacifice possidendam miserunt, ita ut de cetero non ipsi, nec ipsorum heredes, redumque suorum successores, possent uel deberent iterato m Magistro Michaele uel suis successoribus causari. Vt igir hoc ratum et firmum perseueret in posterum, eidem M. ıgistro litteras nostras concessimus sigilli nostri munimine boratas, anno gracie M° CC° XXX° nono.

·edetie bőrhártyán, Arnold főispánnak függő pecsétje alatt, a budai kir. kamarai levéltárban.)

58.

Arnold zalameyyei főispán, előbbi itéletére vonatkozólag Mihály mester ellenében Wyzmeth birtokának erőszakos háborgatása tekintetéből Egyutkw-t hatalmaskodási büntetésben elmarasztalja. 1239.

Arnoldus Comes de Zala omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in salutis largitore. Ad uniuersorum Sancte Matris Ecclesie filiorum uolumus peruenire noticiam, quod Opoy Banus tocius Sclauonie causam, que uertebatur inter Magistrum Michaelem fratrem Buzad Bani ex una parte super destruccione predij siti inter duos fluuios Droaha uidelicet et Zurathka nomine Wyzmeth, et Egyvtkw Welchyk, Othok ac cognatorum eorundem ex altera, nostre transmisit sentencie iudicandam, ordinandam et paci reformandam. Nos igitur uolentes causam terre inprimis exquirere, ad terram supradictam accessimus, descensum facientes in domo Petruzlov, conuocatis omnibus commetaneis et parrochianis, et omnibus alijs uiris ydoneis et nobilibus circumadiacentibus, uoluimus causam supradictam iudicare, interrogantes Magistrum Michaelem, qualiter terram supradictam possedisset. Qui dixit, se iure empcionis possessionem memoratam possedisse; et super hoc litteras priuilegiales Illustrissimi B. Dei gracia Regis Hungarie, et Capituli Wesprimiensis, nec non et Episcopi eiusdem loci venerabilis patris exhibuit; quas nos in presencia omnium ibi existencium, et in presencia Egyvtkv ac cognatorum eiusdem, et in presencia pristaldi Excellentessimi C. Regis, Ducis tocius Sclauonie, nomine Alberti de villa Sancti Georgij pro eo, quo dictus E. et cognati sui terram ipsorum in illa terra per Magistrum Michaelem uiolenter receptam esse dicebant, uerbo ad uerbum fecimus perlegi; quas cum omnis multitudo una cum ipsis E. uidelicet et cognatis eius audiuisset, interrogauimus eosdem, si Magister iuste et legitime illam terram possedisset, et priuilegia perlecta essent iuste et legitime collata. Qui in nullo priuile-

gijs supradictis contradixerunt, sed possessionem terre supradicte Magistro Michaeli pacifice possidendam remiserunt; ita ut de cetero non ipsi, nec ipsorum heredes, heredvmque suorum successores possent uel deberent iterato cum Magistro Michaele uel suis successoribus causari. Postea uero cum terra iustificata esset Magistro Michaeli, ex consensu et peticione utriusque partis super destruccione predij eiusdem M. Magistri, ordine iudiciario pro bono pacis talem fecimus composicionem; quod dictus Egyvtkv, exceptis cognatis suis, quia predium Magistri M. destruxerat, pro captiuacione trium hominum dicto Magistro M. solueret centum et decem pensas frisaticorum; item decem et sex boues; preterea tres equos in octauis Sancti Michaelis; ita tamen, ut medietatem pecunie supradicte solueret in dominico post octauas Sancti Regis, medietatem uero in octauis Sancti Michaelis; item si unus ex collateralibus suis et seruiens suus nomine Levka super uiginti quinque bobus et triginta duobus pecudibus, et ducentis ac quinquaginta capecijs frugum sacramentum prestare presumpserit; hec omnia dictus E. debet restituere; item idem E. cum duodecim hominibus consimilibus sui, nudis pedibus, gladijsque euaginatis in manibus eorum positis, debet supplicare pretaxato M. Magistro et excessus suos luere; iudici autem et pristaldo idem E. tenetur respondere tali eciam pacto inter partes interposito; quod si quis ipsorum de pace reformata resiliret, omnino pro conuicto haberetur. Vt igitur hoc ratum et firmum perseueret imposterum, idem M. Magistro litteras nostras concessimus sigilli nostri munimine roboratas; anno gracie M° CC° XXX° nono.

(Eredetie börhártyán Arnold főispán függő pecséte alatt; a budai kir. kamarai levéltárban.)

59.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele az Ajkai családbéliek közt történt birtokosztályról. 1239.

Capitulum Vesprimiensis Ecclesie omnibus, ad quos presens scriptum peruenerit, salutem in Domino. Ad vniuersorum noticiam uolumus peruenire, quod ex una parte Chelleus filius Stephani de Eyka, et ex alia cognati eiusdem de eadem uilla, scilicet Dominicus et Petrvs filii Sudan, Petrus filius Crustol, Domsa cum suis fratribus, et Mathey filius Eles cum fratre suo, Marcellus et Michael filii Poma, Petrus filius Ilari, et alii quam plures in nostra constituti presencia, asseruerunt, quod terram, quam habuerunt communem cum dicto Chelleus, certis metis diuisissent, pro qua lis exorta fuerat, dando eidem suam porcionem iuxta iustas metas, pristaldo Yule Comitis nomine Petro presente de uilla Purun, et mediante nostro homine. Mete uero predicte terre sunt iste: Prima meta incipit iuxta molendinum Sudan, et tendit in sulco eiusdem terre ad uiam, et ibi sunt due mete; inde tendit uersus orientem ad riunlum, et riuulus tendit inter duas metas uersus occidentem; et inde incipit et uadit usque angulum curie dicte (így) Chelleus; et iterum uersus orientem uadit ad Bochon, et ibi est meta, et ibidem terminatur. Alia uero pars incipit a molendino Band, et ibidem est meta, et tendit usque ad Quochbiche in eadem uia, et in silua terminatur; ex parte uero orientali terminatur iuxta Bochon; et ex parte occidentali terminatur in Turnua. Vt igitur talis rey series robur firmitatis optineat, litteras nostras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum Vesprimii per mánus Magistri Johannis Lectoris nostri, anno ab Incarnacione Domini M° CC° XXX° VIIII°. Venerabili patre nostro Bartholomeo Episcopo, Cazmero Preposito, Johanne Cantore, Mathia Custode existentbus.

A B C D

(Eredeti bőrhártyán, melyről a káptalan pecsétje hártyazsinegen függ. Közölte Thaly Kálmán.)

60.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Empsa és testvérei zalamegyei várjobbágyok Gostule nevü örökös birtokukat Hohold comesnek eladták. 1239.

Capitulum Wesprimiensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod homo Comitis Hoholdy nomine Paulus filius Pouse de villa Kuhunus in nostra presencia constitutus ex vna parte; Empsa, Dyca, Itemyr et Heym filij Dees, Petrus filius Chug, Turul et Mycou filij Chunad de villa Boc, jobagiones castri Zaladiensis de genere Johannis Maioris Exercitus ex altera asseruerunt, quod quandam terram eorum hereditariam adiacentem terre Gostule cum vinea octo iugera terrarum continente, que est sita in eadem terra, ipso Comite non cogente, sed spontanea voluntate, sibi pro quadraginta marcis argenti vendidissent perpetuo possidendam. Cuius eciam terre terciam partem hijdem homines pro viginti marcis argenti primo vendiderant, sicut nobis retulerunt. Huius autem terre mete, prout in litteris dicti Comitis inspeximus, et hijdem homines affirmauerunt, sic distinguuntur: Prima meta incipit a meta terre eiusdem Comitis, quam dicti homines primo sibi vendiderunt iuxta fluuium Dobronuc ab aquilone, et venit versus orientem ad inferiorem partem ville Scenmiclos, vbi sunt due mete ex vtraque parte fluuii eiusdem iuxta viam magnam; et inde per fluuium eundem tendit per eandem viam magnam, per quam venitur ad locum Vdworcurka, et cadit in minorem Lynduam; minor autem Lyndua fluens per paruam terram cadit in maiorem Lynduam; et vbi minor Lyndua cadit in maiorem Lynduam, ibidem maior Lyndua flectitur ad partem superiorem versus occidentem, et exit ab eodem flumine ad viam, que ducit ad villam Scenmiklos; deinde ascendit montem, et inter vineas procedendo reuertitur ad primam metam, videlicet ad fluuium Dobronuc. Cetere autem vinee in eadem terra site de-

bent soluere chybriones. Tali tamen tenore interposito, quod si dictus H. Comes pro dicta terra aliqua superuenicnte calumpnia per aliquem impeteretur, predicti homines ipsum defendere tenerentur. Ad cuius vendicionis et empcionis memoriam pleniorem et inuiolabilem firmitatem, presentes litteras pro testimonio concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Johannis Lectoris, anno gracie M° CC° XXX° VIIII°. Venerabili in Christo patre nostro Bartholomeo Episcopo, Henrico Preposito, Laurencio Cantore, Mathya Custode existentibus.

(A veszprémi káptalan 1346-ki átiratából, mely a báró Mednyánszky család beczkói levéltárában őriztetik.)

61.

Az egresi konventnek bizonyságlevele Miklós comes végrendelkezéséről. 1239.

Vniuersis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentem paginam inspecturis frater A. dictus Abbas de Egres et eiusdem locj Conuentus salutem in domino uite presentis et future. Nouerit vniuersitas uestra, quod cum bone memorie N. Comes de Guedech, frater V. Strigoniensis Archiepiscopi, laboraret in extremis, A. tunc temporis Priorem, S. Subpriorem, H. Custodem nostrum ad se fecit accersiri confessione, quod salutifera peccatorum permissa litteras domini A. et B. Regum, et Capituli Albensis eisdem obtulit testimoniales, quod dum ipse prosperis adhuc habundaret successibus, possessionesque suas et predia in quatuor partes diuisisset tribus filiis, Isaac scilicet, Laurencio et Johanni, partem propriam cuilibet assignando; ne per ejus obitum discordia pullularet inter fratres, excepta terra Houd, quam ipse dimisit in commune; quartam partem tamen libere sibi reseruasset,

uidelicet villam Guedech, Gut, Miclous, Trucman, villam Nadayp, et villam Nouam, cum omnibus pertinenciis, pecudibus et familia; quod cui uellet, eam posset dare, aut in elemosinam conferre, in uita uel in morte. Processu uero temporis, quando Deus quartum ej concesserat filium, parte ad se pertinente ditare illum cogitauit; ita tamen, quod partes predictorum L. et J. cum parte junioris nomine March deberent estimari, et diuisione reiterata iusticia preuia unusquísque partem suam sortiretur; nichilominus a uillis quatuor Guedech, Gut, Trucman, Nadayp, coniugem suam decreuit esse inmunem et expertem. Propterea tamen (non) est pretereundum, quod si aliquem de tribus fratribus, idest L. et J. et M., mori contingeret, pars illjus ad duos superstites ex integro uolueretur. In hys omnibus predictus I. nullam potest habere questionem, tamen in prefata terra Houd, quam quatuor fratribus decreuit dimittendam, filiabus autem suis nihil omnino dimisit; sed matri et tribus fratribus L. et J. et M., eas commisit honorifice maritandas. In hujus rej testimonium presentes litteras fecimus scribj, et sigillj nostri munimine roborarj. Actum in Egres, anno Dominice Incarnacionis M° CC° tricesimo nono.

(Az eredeti után Ráth Károly, Hazai Okmánytár I. köt. 21. l.)

62.

Spalato és Trau városok közti békekötés. 1239.

Nel nome del Padre, e del Figliolo, e dello Spirito Santo Amen. Ad honor di Dio, e della gloriosa Vergine Maria, e delli Beati Doimo e Lorenzo, e di tutti gl' altri Santi e Sante di Dio; e per il buon stato, pace, e tranquillità delle Città di Spalato e Trau l'anno del Signore 1239. giorno di Luni entrante l' undecimo di Luglio; nel tempo di Gregorio PP., e del Serenissimo Rè di Slauonia Colomano, nell' inditione 12. Gar-

gano de Arsignis cittadino d' Ancona, Podestà di Spalato, per il suo Commune; Pietro de Luca e Paolo Giudici della Città di Tragurio, con gl' Ambasciatori dell' istessa Città Radda Cerne de Dine, Marino de Amblasio, et Iuan Frenta per la detta Communità, volendo deuenire à reformar la pace, fratellanza e compagnia frà tutti doi li Communi :

1) Gl' è piaciuto, che si facci e ritengi di qui à dieci anni finiti ferma pace, concordia, e compagnia, et amicitia trà le Communità di tutte doi le Città, e che l' un Commune sia tenuto aiutare, consigliare e defendere l' altro nelle persone, e nelle robbe, tanto unitamente, quanto separatamente, e tutti quelli huomini, che la Città di Spalato haurà per nemici, la Città di Traù li hauerà per nemici, et all' incontro etc.

2) E se accaderà, che nascesse discordia over guerra per mare, la Communità di Spalato sara tenuta far quattro saetie, e la Communità di Traù doi; et altri legni siano tenuti di fare conforme alla possibilità di tutte doi le Città con buona fede senza fraude.

3) E se nascerà guerra per terra, la Communità di Spalato sarà tenuta far doi parte de soldati, e la Communità di Traù la terza parte.

4) E se mandaranno Ambasciatori per seruitio dell' istesse Communità, ò d' alcuna di loro in qualche parte, andaranno alle spese de doi parte de Spalatini, e della terza de Traurini.

5) E quando caualcaranno ò nauigaranno nell' esercito, tutte doi le Communità, et all' hora hauranno guadagnato qualche cosa; quel guadagno si diuidera in tal maniera, che doi parte siano de Spalatini, e la terza de Traurini.

6) Et se alcuno particolare da Traù vorrà domandare ragione da alcuno de Spalato, quella ragione si debba ventilare auanti li Giudici de Spalato; e diffinita la causa se parerà al litigante Traurino di non hauer riceuuta piena ragione, dourà portare la sua sentenza alli Giudici di Traù, e mostrarla, e se paresse à loro, ch' il suo cittadino non hauesse riceuuta piena raggione, e fosse la lite da 30 perperi in sù, all' hora i litiganti debbano andare alla Città di Zara, et à quella mostrare, se è stata ben fatta quella sentenza; che se sarà ben fatta, sia ferma; e se non sarà ben fatta, all' hora quella corte dourà conoscer la detta causa, e quella diffinire.

7) Saluo che qualsiuoglia, che fosse grauato, possi una volta dalla detta sentenza appellarsi; e poi in quel luoco proseguire l' appellatione, mà da altri giudici, che da quelli, che la prima volta giudicarono, e tutto quello sarà giudicato dalli giudici, si habbia per rato da tutte doi le parti.

8) Et se la lite sarà sotto 30 perperi, i litiganti non douranno andar à Zara; mà la sentenza delli giudici di Spalato sarà ferma, e da quella non si possi appellare.

9) Et l' istesso sia osseruato nelli Spalatini, che vorranno dimandar ragione da alcuno de Tragura.

10) Et se un Commune vorrà dimandar ragione dall' altro Commune, dourà dimandarla nella corte del Rè d' Ongaria, e quel Commune, ò il suo Sindico dourà andare alla detta corte a procurarsi la ragione nel termine di tre mesi doppo che sarà stato riccercato dall' altro Commune.

11) Et se qualche Tragurino perderà qualche bestia ò robba per mare, ò per terra, ò che li fossero furtiuamente pigliate, ò per forza, niun Spalatino le doura comprare, se non in Spalato palesemente; e se saranno conosciute, che fossero de Tragurini, non dourà comprarle, ma trattenerle per Tragurini. Et se le comprasse in qualch' altra parte che in Spalato, perda il prezzo, e le bestie, e la robba; et al contrario etc.

12. Et se Rogerio nipote del Conte Domaldo vorra dimandar alcuna raggione dal Commune di Tragura, debba dimandarla nella corte del Rè d' Ongaria.

13) Et del fatto del Conte Stepco è stato cosi ordinato, che tutti li danni da lui fatti al Commun di Spalato, ò ad alcun particolare, doppo che è stato Conte di Traù, che debba far raggione il Conte sotto l' esame delli Giudici di Traù.

Et se il Conte non si vorrà astringere, ch' il Commune de Tragura lo debba cacciare et hauer per inimico, et agiutare i Spalatini con tutto il lor potere nel recuperare le cose loro dal detto Conte, ò vero li Tragurini rifarranno loro dal detto Conte, ò vero li Tragurini rifarranno loro il danno.

14) Et se qualsiuoglia delle stesse Communità vorrà hauere alcuno per inimico, quella Communità dourà ricercar l' altro Commune, e quel Commune dourà essere in mezzo per farli far raggione, e se quel inimico non li farà raggione, ch' il detto Commune debba hauerlo per inimico, come l' ha

l' altro Commune, e possa pigliarlo, in qualunque delle dette Communità sara trouato.

15) Et in qualsiuoglia tempo, che l' una, e l' altra Communità vorrà trattar del fatto de tutte doi le Communità, gl' Ambasciatori di Traugura vengano due volte à Spalato, e gl' Ambasciatori di Spalato vadino una volta à Tragura.

16) In tutte queste cose, però saluo sempre l' honore e fedeltà del Rè d' Ongaria, le quali cose tutte, e ciascheduna delle soprascrite sono state promesse da tutte doi le parti, e fermate col giuramento corporale nel general colloquio, ó vero parlamento dell' una, e dell' altra Città, dalli huomini delle dette Communità. In presenza de Doimo de Formino, Lampredio de Zagarella, de Formino di Feste, Micha de Madio, Stano di Elia, Andrea de Micacio, Buccasio, Gregorio de Luca Spalatini; e Saladino de Volcina, Pietro de Bufalo, Casarizo de Kalenda, Trouan de Jance, Nicoletto de Toma, Dobra de Menza Tragurini, ed altri molti.

Io Pietro de Transmundo cittadino d' Ancona Notaro Imperiale, et hora del Commune di Spalato a tutte queste cose pregato, fui presente, hò scritto, e publicato.

(Az eredetileg — mint látszik — latin nyelven szerkesztett szöveg után Lucius, Memorie storiche di Traù 38 s köv. ll.)

63.

IV. Béla királynak a pannonhalmi apátság népeinek szolgálatait ujonan szabályozó intézkedése. 1240.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex, omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in eo, qui est omnium sperancium in se salus. Ad vniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod cum populi Ecclesie

Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie indebitis exaccionibus et seruicijs se de tempore in tempus esse grauatos coram nobis lachrimabiliter conquererentur; placuit nobis ipsam lachrymosam querelam admittere, et eandem misericorditer racione preuia terminare. Constitutis itaque ipsis populis in nostra presencia ex una parte; Decano et fratribus nec non jobagionibus eiusdem Ecclesie, cum pleno mandato ipsius Abbatis, qui propter infirmitatem adesse non poterat, ex altera; antiquas leges et debita eorundem a Sanctissimo Rege Stephano constituta exquisiuimus seriatim, quibus plene exquisitis et ueraciter expertis, quedam eorum debita, que ipsis ponderose imposita erant; licet tamen ex antiqua consuetudine obseruata, ipsis uidelicet Decano et fratribus, nec non jobagionibus eiusdem Ecclesie consencientibus, relaxauimus; ea, que iusta et legittima fuerant, tenore presencium imposterum confirmantes. Primum igitur debitum vduornicorum ipsius Ecclesie est, a tempore nouarum frugum persoluere in sex mensibus, vnoquoque videlicet mense, de suis propriis centum et triginta acones farine de frumento, et quadraginta acones de siligine, et centum septuaginta acones de auena. Item aliud debitum eorum est, ad alios sex menses portare segetes tam Simigij, quam in alijs partibus existentes, centum uidelicet et septuaginta acones ad molendinum Ecclesie, et eas ibi molare et portare ad clicium Ecclesie. Item debitum eorum est, facere communem farinam usque ad viginti acones pro pastu cuiusque mensis, de segetibus tamen Ecclesie. Item communem araturam, que wlgariter *eneu* dicitur, facere non debent; nec racione illius arature aliquid soluere Abbati uel Ecclesie teneantur. Item hij, qui pascunt mensem, debent dare currum cum jumento ad portandos panes Abbatis quocunque iuerit. Item omnes uduornici ipsius Ecclesie communiter debent dare de pastu vniuscuiusque mensis duos currus ad portandam farinam Abbati et fratribus quocunque, vel quociescunque necesse fuerit ire, siue ad curiam nostram, siue alias pro negociis Ecclesie procurandis. Item omnes ceteri populi seruiciales, scilicet pelliparii, sutores, fabri, et omnes alii, qui nominantur in priuilegio Sancti Regis Ladizlai, ad omnia genera officiorum debent sex currus dare cum animalibus ad portandum vinum Abbati et fratribus quocunque, et quociescunque

continget ire, siue ad Curiam nostram, siue alias pro causis Ecclesie. Preterea vduornici debent administrare ligna et aquam furno et ad coquinam propter balnea, et datur eis prebenda ex parte Ecclesie per mensem, in quo seruiunt. Item hi presentes per mensem tenentur dare singulis septimanis tres carratas lignorum, ne forte aliquo casu defficiant ligna ad furnum vel ad coquinam. Item vduornici tenentur renouare curiam furni (igy) cum veterescit, et portam eiusdem curie custodire; et tenentur renouare ortum Pannoniensem. Ad omnem uero farinam faciendam tenetur Ecclesia molendinum vduornici dare. Item vduornici de pastu cuiusque mensis ad festum Sancti Martini tenentur dare centum oua, quatuor galinas et duos anseres; et ad carnisprivium similiter; in pascha uero centum oua et vnum agnum. Item tenentur in festo Sancti Martini, et in aduentu Regis de vnoquoque mense dare tres carratas lignorum, quos vocant *tyzfa*. Item tenentur dare plebano suo de singulis mansionibus duas ydrias annone. Preterea quelibet villa ad festum Sancti Martini tenetur dare bouem triherbem, et de quolibet loco vnam ydriam annone et vnam brasij. Item vduornici tenentur dare ad festum Sancti Martini triginta panes, et tenentur dare de vnoquoque mense annuatim filum ad vnum rhete husonis, et portare ad monasterium; et debent dare unum panem illis, qui parant rhecia. Item omnes populi tam vduornici, quam et alii tenentur colligere fenum, quilibet eorum una die similiter, et una die portare fenum, et una die metere. Item fabri ex eisdem populis tenentur operari apud monasterium in una incude, non tamen ipsi debent portare ferrum, sed unus faber ex ipsis uadit ad ferreum castrum pro eligendo ferro tantum; similiter tenentur facere alia ferramenta, et alia necessaria, preter dictam incudem unam. Item de singulis villis in priuilegio Sancti Ladizlai nominatis tres mansiones debent ordinare vnum currum; ita, quod duo homines diciores dent duos boues et currum, tercius pauperior in propria persona laboret currum deducendo ad portandum uinum de uino Ecclesie, siue de Simigio, siue de Simigio, siue de Sala usque ad Ecclesiam Sancti Martini. Ceterum omnes vduornici unaquelibet mansio tenetur facere bracium de hordeo prouenientc Ecclesie de decimis ad duo- Exacciones uero et debita, que eis relaxaui-

mus, hec sunt: decimas nidelicet de uino, et agnis, et apibus prouenientes non soluere, et residuum uini non portare, que hactenus consueuerant. Item araturam communem, que vulgariter *enen* dicitur, omnino facere non debent, sicut dictum superius et indultum; et septuaginta panes, quos debebant ad festum Sancti Martini per singulos annos, ex uoluntate tam Abbatis, quam et monachorum, eis indulsimus; cum ad solucionem decimarum nec vduornici nostri aliquatenus compellantur. Satuimus eciam, quod Abbas sepe memorate Ecclesie descensum suum eodem modo, sicut Abbas Waradiensis, uel Symigiensis, aut Saxardiensis recipiat et obseruet. Decernimus eciam firmiter statuentes, vt prefati populi omnia debita et seruicia superius adnotata, et in quibusdam per nos misericorditer alleviata, sine murmure aliquo et reclamacione fideliter teneant et obseruent; scientes certo cercius, quod quicunque presumptuose contra predicta reclamauerint, ipsos cum graui indignacione nostra abrasis capillis eorum in perpetuam seruitutem redigi faciemus. Vt igitur hec omnia auctoritate Regia statuta inrefragabiliter imposterum permaneant, nec populi supradicti a debitis et seruiciis eorum consuetis se debeant vel possint aliquatenus retrahere, presentem duximus paginam concedendam, dupplicis sigilli nostri munimine roboratam. Datum per manus dilecti ac fidelis nostri Magistri Benedicti Prepositi Albensis, aule nostre Cancellarij, anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo XL°, pridie idus Julij, Regni autem nostri anno quinto.

(Eredetie bőrhártyán, a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

64.

IV. Béla királynak Turduna birtokát tárgyazó adománya Miklós gömöri főispán számára. 1240.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Cum incomprehensibilis Diuine disposicionis altitudo ad hoc gladium Regibus concesserit, ut malefactoribus uindicta, laus uero bonis iusta per eum distribucione reddatur, suadet racio et iuris rigor exigit, ut nec malefactorum peruersitas transeat inpunita, nec bene meriti suis stipendiis defraudentur. Hinc est, quod ad noticiam uniuersorum harum tenore uolumus peruenire, quod cum Jula Banus quondam de genere Kean, pro manifesto infidelitatis crimine per nostram, nec non karissimi fratris nostri Colomani Regis et Ducis tocius Sclauonie Illustris, hac omnium Baronum nostrorum sentenciam fuisset condempnatus, ac uniuersa ipsius bona ad nostram manum fuissent deuoluta, ipso suam uitam in nostris uinculis finiente; nos quandam ipsius possessionem nomine Turduna cum omnibus pertinencijs suis in Comitatu de Bursod constitutam, Nicolao Comiti de Gumur filio Gurg ob merita sue fidelitatis et seruicij duximus perpetuo conferendam. Nam idem Nicolaus inter cetera uirtutum merita, quibus nostram graciam ad plenum optinuit, in Regno et extra Regnum pacis et belli tempore nobis fideliter assistendo, in hoc specialiter claruit, quod dum in expedicione Ruscie essemus constituti, et bellorum cuneus esset hinc inde in conflictum accinctus, ipse in aduersam aciem uiriliter irruens multos in ore gladij neci tradidit, et innumeros captiuauit sui tamen sanguinis effusionem non modicam sustinendo. Quantas eciam probitatis acciones in alijs idem exercuerit, tempus pocius quam res deseret enarrantem. Ne igitur tam eximie fidelitatis constancia irremunerata remaneat, licet premium merito non respondeat ex condigno, tanquam omnem affluenciam temporalem transscendenti, possessionem supradictam sibi et suis

per ipsum heredibus heredumque successoribus contulimus; ut est supradictum. Postmodum autem cum idem in corporalem possessionem foret introductus, iobagiones Castri de Borsod de uilla Dedus, Zadur uidelicet, Petrus, Ysip, Abraham et alij de generacione ipsorum eundem Comitem Nicolaum traxerunt in causam dicentes, quod supradictus Jula Banus possessionem memoratam, ad ipsos iure hereditario pertinentem, uiolenter occupasset. Licet autem diucius ipsa causa coram nobis fuisset uentilata; tandem iobagionibus iam dictis in sua intencione omnino deficientibus, de Baronum nostrorum consilio ipsam possessionem sepius dicto Nicolao Comiti sentencialiter adiudicauimus iure perpetuo possidendam. Quam sibi per fidelem nostrum Kunam de uilla Holog sub testimonio dilectorum nobis Capituli Agriensis certis undique metis limitatam fecimus assignari. Mete autem, sicut per antedictum hominem nostrum, nec non per litteras Capituli memorati nobis constitit, hoc ordine distinguntur. Prima meta incipit iuxta Turduna potoka, ubi posite sunt tres mete, vna meta, que a parte aquilonari continetur, excipit metam terre castrensium de Borsod et uillam Turduna nominatam, due uero mete, que ab australi parte continentur, excipiunt terram Nicolai Comitis; inde tendit in altum iuxta Rithonich potoka, et transit illud potok in dextram partem in latere unius montis, et ibi sunt due mete, vna eligit terram Comitis Nicolai, in qua est una quercus, et alia castrensium, in qua est alia arbor, que uulgariter *mogol* uocatur; deinde descendit ad Lypouch potoka, et iuxta unam uiam sunt due mete, vna eligit terram Comitis Nicolai, alia castrensium, et uadit iuxta illud potok in altum, et in capite illius potok sunt octo mete, que sunt mete capitales, vna castrensium, et alia Felc, tercia iobagionum castri de Dedus, quarta uero eiusdem Nicolai Comitis; inde progrediens in medio berch, vnde fluit fluuius in utramque terram, et uadit in altum in siluam magnam, et iuxta Kamunuska potoka sunt due mete iobagionum Castri et Comitis Nicolai, et interim multe alie mete noue et ueteres ab utrisque partibus sunt inposite; inde ascendit in siluam in capite Kamunusna potoka, ubi sunt due mete iobagionum Castri et Comitis Nicolai, et illic prope ad heremitas sub uno vimine sunt quatuor mete, ubi discernitur a iobagionibus Ca-

stri, et a deserta silua Castri; et inde progrediens uadit ad partes orientales super unum berch, in quo uadit vna callis, et ex utraque parte callis sunt in arboribus ab utraque parte signa inposita; et descendit de monte Oztro, et ibi sunt tres mete, due Comitis Nicolai, et una Castri; inde progrediens descendit in caput putei Bagun, ubi signatum est super una arbore, que *byk* uocatur signum clipei Jule Bani, in *Hasfeu* eligitur terra Castri, et Andree Comitis, et Nicolai; inde progrediendo a Comite Andrea venit ad Bathakue; inde progrediendo iuxta viam sunt quatuor mete Andree Comitis et Nicolai; inde peruenit sub unam quercum, ubi sunt tres mete Andree et Nicolai Comitis; inde uadit in Medwefeu, ubi sunt quatuor mete Andree et Nicolai Comitis; inde peruenit in Zelushasfeu, ubi sunt quatuor mete Andree et Nicolai Comitis; in capite Holboca potoka sunt tres mete Andree Comitis et Nicolai; deinde separatur a terra Andree Comitis, et iuxta Holboca potoka adheret mete terre iobagionum Castri, ubi sunt due mete, una Comitis Nicolai, altera iobagionum Castri; inde descendit in una calle, et iuxta dumum viminis sunt due mete, vna Nicolai Comitis, altera iobagionum Castri; inde tendit et uadit iuxta Holboca, et iuxta unam callem sunt due mete, et illic separat terram Cantlo; deinde Holboca cadit in Lubna, et Liscopotoca cadit in eandem Lubna; et incipiens cum metis duplicatis uadit iuxta Lisco, et peruenit ad caput Lisco, et ibi sunt due mete, et ibi diuidit metas cum castrensibus de uilla Cozonch; inde tendit ad occidentem, et uenit super unum berch iuxta Turduna potoca, et ibi sunt tres mete, vna castrensium, due Comitis Nicolai: inde tendens peruenit super idem berch ad Rednich potoca cum metis nouis et ueteribus inpositis, et ibi terminatur. Vt igitur huius nostre donacionis series perpetue stabilitatis robur obtineat, nec possit successu temporum per quempiam retractari, presentes eidem litteras nostras duximus concedendas duplicis sigilli nostri munimine perhemniter roboratas. Datum in Zolum per manus Magistri Benedicti Prepositi Albensis aule nostre Cancellarij, secundo Idus Augusti, Regni autem nostri anno quinto.

Eredetie börhártyán, melyről a király kettős pecsétének töredéke fejér-piros selyemzsinóron függ a budai kir. kamarai levéltárban.)

65.

IV. Béla királynak privilegiuma a barsi vendégek (hospites) szabadságáról. 1240.

Bela Dei gracia Vngarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem et omne bonum. Tanto Regie Celsitudinis alta prouidencia ac prouidendi discrecio magnifica de statu et vtilitate hospitum in suo Regno commorancium benignius debet ordinare; quanto iugi illorum famulatu honori Regio oportunius assistitur opcione seruiendi pleniore. Eapropter ad noticiam vniuersorum volumus peruenire, quod accedentes ad nostram presenciam hospites nostri tam Hungari quam Teutonici in subvrbio castri de Bors commorantes, vnanimiter et humiliter nobis supplicarunt, ut nos statum eorundem, qualiter et in quibus nobis aut Comiti Castri deseruire teneantur, ordinare et ordinatum exprimere dignaremur. Nos igitur ipsorum peticionem racionabilem et vtilem, et honoris Regij commodum contingentem attendentes, talem eis concessimus libertatem, vt nobis expedicionis nostre tempore militem unum ornamentis militaribus honeste preparatum ex centum mansionibus mittere teneantur, ad nulla alia pro nobis obligati. Comiti vero Castri semel tantum in anno, videlicet in Natiuitate Domini vnum pecudem pascualem, centum panes, duodecim gallinas, duodecim cubulos ceruisie, et quelibet mansio unum cubulum annone dare tenebuntur. Item volumus, quod in causis minutis a suo solummodo villico de communi eorundem consensu ordinato iudicentur; causam autem, que ad sanguinis effusionem, uel perdicionem libertatis alicuius uergere possit, Comes Castri presente villico iudicabit. Concedimus eciam, vt in presencia Curialis Comitis respondere in nullo teneantur. Item in presencia iudicis extranei nulla prorsus pro causa possint conueniri, sed si Comes aut villicus alicui de extraneis agenti contra ipsos in facienda iusticia negligens fuerit aut remissus, ipse coram

iudice superiori, et non hospites, debeat conueniri. Concedimus eciam, quod in minutis mercimoniis, que ibidem in foro de Bors contrahere debuerint, tributum aliquod non persoluatur. Quibus eciam ad inhabitandum, ut seruiciis augeri possent et numero, has terras duximus conferendas. De terra castrensium de Zengev terram fruticum aratvre nondum aptam ad quatuor aratra; item terram vnius aratri, que quondam ad vdornicos nostros pertinebat, sed nunc vacua remanserat, iuxta Goron fluuium existentem; item de terra eiusdem Castri ad tria aratra, quam quidam oticus nomine Guda detinebat, quem eciam vna cum suo fratre in numero et libertate hospitum eorundem reliquimus permansurum; item in Scyla terram duorum aratrorum vacuam quondam, que similiter ad vdornicos pertinebat. Quas per nostrum pristaldum Belex nomine metis distinctam (igy) ipsis fecimus assignari. Vt autem hec a nostro ordinata beneplacito inconcusse robur firmitatis obtineant in posterum presentes litteras concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Insula anno gracie M° CC° XL°, quarto Idus Septembris, Regni quoque nostri anno quinto.

(IV. Béla királynak 1253-ki megerősítő privilegiumából, mint alább. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. köt. 1. r. 322. l.)

66.

IV. Béla királynak Ratun birtokát tárgyazó adománya Miklós és Tump, Zeres fiai számára. 1240.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus paginam presentem inspecturis salutem et omne bonum. Ad uniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod cum Deo propicio Regni regimine per successionem ad nos deuoluto iura castrorum tempore felicis memorie

Hemerici predecessoris nostri et Andree genitoris nostri Regum Hungarie Illustrium indebite alienata, de uoluntate et consensu karissimi fratris nostri Colomani Regis et Ducis tocius Sclavonie, ac omnium Baronum nostrorum consilio, reuocaremus; inuenimus terram quandam Ratun nomine a Castro Nitriensi exceptam per patrem nostrum predictum Nicolao et Tump filiis Zeres de uilla Tulmach fore collatam, que cum castro supradicto fuisset restituta, sicut de iure decebat, ijdem nos humiliter rogauerunt et instanter — — cere dignaremur — — — considerantes, quod donacio — — — — — — — terram culture duorum aratrorum sufficientem de terra antedicta eisdem duximus relinquendam, tam ab ipsis, quam ab omnibus, qui ab ipsis descenderint iure perpetuo possidendam; tali tamen condicione inserta, ut tempore expedicionis nostre unum militem armis militaribus bene preparatum sub uexillo Regio progredientem ad nostrum exercitum mittere teneantur, qui cum nostris militibus descendat, nulli in societate Baronum nostrorum adiunctus. Quam utique terram per fidelem nostrum Comitem Chepanum de Chasar eidem statui et certis circumquaque metis fecimus assignari. Vt igitur huius nostre donacionis series salua semper et inconcussa permaneat, nec possit ab aliquo inposterum retractari, presentes eisdem concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine perhempniter roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Albensis aule nostre Cancellarij, quinto Idus Augusti anno gracie millesimo ducentesimo quadragesimo, Regni autem nostri anno quinto.

(A királyi kuria levéltárában őrzött régi periratokból.)

67.

IX. Gergely pápa Mátyás ujonan postulá t esztergami érseknek a palliumot küldi. 1240.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri ... Episcopo quondam Waciensi in Archiepiscopum Strigoniensem Electo, salutem et Apostolicam benedictionem. Dilectos filios ... Prepositum de Scippis, Magistros Albeum Nitriensem, et Nicolaum Gumuriensem Archidiaconos, Gerardum Plebanum de Banya et Ricardum Lectorem Ecclesie Strigoniensis, Concanonicos et procuratores Capituli eiusdem Ecclesie cum litteris predicti Capituli ad Sedem Apostolicam accedentes, benignitate recipimus consueta, et postulationem, quam de te fratre nostro M., Episcopo quondam Waciensi, in Strigoniensem Archiepiscopum concorditer celebrarunt, ut eedem littere continebant, nobis per eos humiliter presentatam, per fratres nostros examinari fecimus diligenter, eamque non duximus admittendam, quia ipsam constitit minus canonice celebratam. Ceterum attendentes, quod karissimorum in Christo filiorum nostrorum B. Ungarie et Colomanni Regum Illustrium, et aliorum fidedignorum testimonia de vita, conversatione honesta, litteratura et gravitate morum te apud nos reddiderunt quam plurimum commendatum, volentes etiam eidem Ecclesie tamquam speciali filie uberiorem gratiam impertiri, ne remaneret diutius pastoris solatio destituta, te a vinculo, quo tenebaris Waciensi Ecclesie, absolventes, eidem de speciali gratia in patrem concessimus et pastorem, curam tibi iamdicte Strigoniensis Ecclesie committentes. Ad hoc cum palleum, insigne videlicet Pontificalis officii, ex parte Capituli supradicti per procuratores prefatos fuisset a nobis cum ea, qua decuit, instantia postulatum, nos ipsorum devotis precibus annuentes, prescripte Ecclesie Strigoniensis, temporis malitia et itineris difficultate pensatis, cupientes indempnitatibus precavere, illud de corpore Beati Petri sumptum, venerabili fratri nostro ... Colocensi Archiepiscopo per procura-

tores eosdem, recepto ab ipsis corporaliter iuramento, quod illud sibi fideliter assignabunt, duximus destinandum, ut illud tibi conferat sub forma, quam ei sub bulla nostra mittimus interclusam, et a te nomine nostro sub forma, quam sub eadem bulla dirigimus, fidelitatis recipiat iuramenta; tu vero intra Ecclesiam tuam illis diebus utaris, qui expressius in ipsius Ecclesie privilegiis continentur. Ut autem signum a significato non discrepat, sed quod geris exterius, intus serves in mente, prudentiam tuam monemus attente et hortamur, quatinus humilitatem et iustitiam, dante Domino, qui dat munera et premia elargitur, conservare studeas, que suam servant et promovent servatorem, et Strigoniensem Ecclesiam, sponsam tuam, sollicite studeas, auctore Domino, gubernare. Datum Laterani II. Nonas Marcii, Pontificatus nostri anno XII.

(Theiner, Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia. I. k. 174. l.

68.

Endre országbírónak itélete a vasvári káptalan s Pous és Bas comes fiai közt, Kenész birtok tárgyában. 1240.

Nos Andreas Comes Posoniensis et Judex Aule Regie significamus omnibus presens scriptum intuentibus, quod cum lis uerteretur coram domino Rege super quadam particula terre cuiusdam nomine Kynyz, inter Capitulum Ecclesie Sancti Michahelis de Castro Ferreo ex una parte, et filios Magistri Pous et Bas Comitis ex altera; licet eadem causa in presencia domini Regis diu fuisset uentilata, et ex utraque parte ad produccionem testium iudicata, tandem in termino produccionis testium ipsam causam dominus Rex nobis commisit cognoscendam, et iuris ordine terminandam. Igitur in termino statuto ambe partes coram nobis constitute, videlicet Magister Demetrius Comes Cenadiensis pro filijs Pous, et Rennoldus de villa Bozthyh procurator Vgrini Archiepiscopi Colo-

censis, et uxor Bas Comitis personaliter cum filio suo Chak, ac Capitulum prefatum, a nobis instanter petierunt: ut si possent, inter se ante responsa testium suorum composicionem reformarent. Admissa autem eorum peticione, tam Magister Demetrius cum alijs prenominatis hominibus, quam Capitulum, ad nos redeuntes, dixerunt, talem inter se formasse composicionem, ut in fide et intellectu sex hominum comprouincialium deberet satisfieri utrique parti; quorum sex hominum tres Capitulum debet adducere, videlicet Achilleum et Dees de genere Herman, et Jak de genere Jak; tres uero filij Pous et Comitis Bas, scilicet Endry filium Bochok, Zudam et Sebam de genere Jak; et si omnes illi sex homines accedere ad terram illam non possent, nichilominus duo pro Capitulo, et duo pro filijs Pous et Bas Comitis accedant, et illi parti statuant terram sine aliqua contradiccione, cui intellexerint esse statuendam, obligantes se insuper ambe partes tali modo; ut si qua pars homines pro se nominatos non adduceret, vel de intellectu dictorum sex hominum, aut ipsorum quatuor, sicut superius dictum est, si omnes interesse non possent, resiliret, terram, super qua est contencio, amittat, et de cetero super ea litis ingressum habere non possit. Quorum sex hominum quinque, videlicet Zuda, Comes Endry, Achilleus, Jak et Dees, in termino a partibus assignato accedentes, secundum quod in litteris tam sigillis ipsorum propriis, quam Abbatum de Jak et de Copurnuk inpressis plenius cognouimus, terram supradictam, sicut per se et per omnes conprouinciales scire potuerint, Ecclesie intellexerunt esse statuendam coram procuratoribus filiorum Pous et Bas Comitis. Vnde licet iuxta composicionem factam parcium, secundum intellectum dictorum quinque hominum satisfieri Capitulo debuisset; tamen, quamuis iniuriam uidebamus Ecclesie inferre, secundum et tercium terminum assignauimus utrique parti ad terram illam accedendi, cum eisdem sex hominibus, uel ipsorum quatuor; in quibus terminis nec procuratores filiorum Povs et Bas Comitis accesserunt, nec homines pro se nominatos ad terram illam adduxerunt. Vnde nos secundum litis processum terram sepedictam, prout iusticia exigebat, Ecclesie statuimus memorate per hominem nostrum Emericum filium Bethlem de villa Thelkus, metas nouas circumcaque

iuxta metas destructas per eundem hominem nostrum eleuari facientes. Quarum metarum processus talis est, secundum quod idem Emericus homo noster sub sigillo Abbatis de Jak nobis intimauit. Prima meta eiusdem terre incipit iuxta aquam Gungus, et uadit uersus aquilonem ad aquam Sar, et est meta in Sormv; deinde per uiam herbosam itur ad stratam viam, que ducit ad Sabariam, et ibi sunt due mete; abhinc per eandem viam herbosam procedit ad siluam, et directe per eandem uiam herbosam transit ad magnam viam, que ducit ad uillam Wep, et ibi sunt tres mete; et usque semper tenuit metas cum populis prefatorum Comitum Pous et Bas; deinde tenendo metas cum villa Wep, ueniet uersus orientem per eandem uiam, et sunt mete due in biuio; inde uero per uiam herbosam flectitur ad meridiem per metas, et incidit in *Garmaspotoka*, per quam ueniet ad aquam Gungus, ibique terminatur. Vt igitur series huius rei firma et irreuocabilis possit permanere, eidem Capitulo litteras nostras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum in predio nostro apud Sanctum Martinum in uigilia Sancti Thome Apostoli, anno Domini M° CC° XL°.

(Eredetie börhártyán a szombathelyi káptalannak levéltárában.)

69.

Endre országbírónak Zaka helység határait tárgyazó itélete. 1240.

Wladislaus stb. Conuentui Ecclesie de Chorna etc. Noueritis, quod Nicolaus de Zelesthew pro nobili et religiosis fratribus Valentino Abbate Ecclesie de Borsmonostra stb. et Conuentu loci eiusdem stb. in presentibus octauis festi Beati Michaelis Archangeli (1498.) in figura judicij nostre Personalis Presencie comparendo contra Egregium Anthonium de Pook stb. (azon ügyben) qualiter Egregij Petrus, et dictus Antho-

nius ac Michael de Pook in quadam causa in facto predij Zaka vocati in Comitatu Soproniensi habiti, tempore adhuc olim Serenissimi domini Sigismundi Imperatoris mota, contra eosdem actores procedendo in octauis festi Epiphaniarum Domini (1489.) ..... predium huiusmodi factis eciam metarum ereccionibus pro se statui facere procurassent, (melyben mindazáltal Mátyás király megengedvén), vt ipsi non obstante predicta sentencia, causa in huiusmodi coram sua Personali Presencia nouum judicium recipere, ac raciones et allegaciones suas de nouo et ex nouo dicere et facere, litterasque et priuilegia sua producere valerent atque possint. (Ezen alkalammal most az apátság 1225-ki adománylevelének ellenében, melyet I. köteteink 270. száma alatt felemlítettünk, Pooki Antal három okmányt elömutat.) Tercie earundem litterarum, condam Andree filij Seraphini Judicis aule Regie in anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo confecte per cursus metales eatenus informabant, quod prima meta (t. i. predii sui Zaka) incipit de valle in via magna, in qua ad Sopron itur; tendit versus aquilonem, et peruenit ad predium Abbatis, quod Boron vocatur, ei ibi sunt tres mete, scilicet vna earum constat de terra Gyrolth in occidentali parte, alia de predio Abbatis in parte aquilonis, tercia vero in meridionali parte de terra Zaka; deinde tendit contra orientem, conterminata est Boron, et peruenit ad Wkec predium dicti Abbatis; abhinc autem facit girum contra meridiem, et per virgultum vadit iuxta terminos Wkec, peruenit ad predium sepe dicti Abbatis. quod Zaka dicitur; inde vxero reflectitur uersus occidentem, tendit in via herbosa, et subintrat terram Laurencij, que sibi dotata est cum vxore sua; deinde protelatur, et peruenit ad locum priorem, a quo inceperat stb.

(Eredetie bőrhártyán a budai kir. kamarai levéltárban.)

70.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Péter mosonyi várjobbágy bőnyi birtokát Thouti Dénesnek eladta. 1240.

Universum Capitulum Ecclesie Jaurinensis omnibus literas presentes inspecturis salutem in Domino. Universorum noticie volumus innotescere, quod ad nostram accesserunt presenciam Apa serviens Dyonisij de Thou, et Petrus filius Theger jobagio Castri Musuniensis de villa Musuny, qui viva voce coram nobis est confessus, se vendidisse nonaginta jugera terrarum in villa Buhun Dyonisio antedicto pro duabus marcis et fertone, ac pecuniam plenarie recepisse; hac tamen condicione adjecta, quod si aliqua litis exaccio per aliquem de terra supradicta suboriretur, et Dyonisius eam tenere non posset, tunc idem Petrus pecuniam supradictam eidem Dyonisio sine intermissione reddere deberet. Vt igitur huiusmodi vendicionis opera possint perpetuo memoriter retineri, ad peticionem utriusque partis in presentem chartam fecimus adnotari, et sigilli nostri munimine perpetuo roborari. Anno gracie M° CC° quadragesimo. Luca Preposito, Jona Cantore, Chepano Lectore, Thoma Custode, Philippo Decano existentibus.

(A pannonhalmi konventnek levéltárában.)

71.

A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy IV. Béla király a Márton Botiz comesnek fia, és Peta Feremeynek fia közti Heyreh és Ludér jószágokra vonatkozó egyenetlenségeket elintézte. 1240.

Farcasius Prepositus Quinqueecclesiensis totumque Capitulum eiusdem loci omnibus presens scriptum ceruentibus

salutem in Domino. Ad universorum noticiam volumus pervenire, quod constitutus in nostri presencia Martinus filius Botyz Comitis una cum Peta filio Fermeney de uilla Nemti, qui pro Buken Comite uenerat, quem dictus Martinus coram Illustrissimo Bela Dei gracia Rege Hungarie in causam traxerat pro duobus predijs videlicet Heyreh et Luder, et eo, quod dictus Buken pro Prisda Bano fideiusserat, pro quo Buken Botyz et patri dicti Martini fideiusserat, et dicta predia pro ipso Buken fuisse perdita; dictam vero causam dominus Rex tali modo adiudicauit, vt dictus Martinus juraret cum duodecim hominibus coram nobis. Tandem mediantibus bonis uiris ad bonam pacem deuenerunt tali modo, quod dictus Buken pro predijs antedictis et pro fideiussione dicto Martino solueret centum marcas, quas dictus Martinus confessus est, se coram nobis integraliter recepisse ab Hendre de genere Nemty Comite de Wlco, qui pro dicto Buken socero suo dixit se coram nobis soluisse. Et sic dictus Buken a debito centum marcarum fuit omnino expeditus; itaque nec ipse Martinus, nec aliqui heredum uel consanguineorum ipsius, dictos Buken uel Prisdam, uel ipsorum heredes, pro predijs sepedictis uel fideiussione de cetero poterunt molestare. Et ne super hoc dubitetur, nos ad peticionem dicti Martini sepedicto Buken presens scriptum contulimus sigillo nostro munitum, anno Domini millesimo CC° XL°, mense Octobris, Gurgone Cantore, Theodore (így) Custode, Salomone Decano ceterisque quam pluribus ibidem existentibus. Datum per manus Magistri Thome Lectoris Quinqueecclesiensis.

(IV. Béla királynak 1244-ki megerősítő priilegiumából, mint alább 98. sz. a.).

72.

A pécsi káptalannak bizonyságlevele a Sebestyén nemzetsége s a czikátori kolostor és titeli jobbágyok közti peregyességről. 1240.

Farkasius Prepositus Quinqueecclesiensis totumque Capitulum eiusdem loci, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in Domino. Constituti in nostri presencia Doma Monachus Monasterij Sebastiani, Nicolaus filius Nicolai, et Bernardus filius Laurencii, qui pro se et pro generacione Sebastiani venerant ex vna parte; ex altera uero Heymo Custos monachus de Chykador, qui pro dicto loco venerat, et jobagiones Tytulensis Ecclesie, Micho, Balasen, et Andreas, qui pro dicta Ecclesia venerant, qui dictam generacionem coram Nicolao Aule Regie Judice in causam traxerant, pristaldo ipsorum Siluestro Clerico Bele Regis existente, pro quadam terra, mediantibus bonis viris ad bonam pacem deuenerunt tali modo: quod dicte generaciones Dominici ecclesijs (igy) darent septuaginta et sex iugera terre, sexaginta in fertili iuxta villam Keztelch, decem et sex in siluestri terra, quas dicti Custos et jobagiones Tytulensis Ecclesie confessi sunt se coram nobis integraliter habere; ceteras vero terras, quas dicte generaciones iuxta aquam Sceretche, vbi Keztelche in dictam aquam cadit, ibique Ecclesia dictarum generacionum est fundata, jure hereditario dicte generaciones Sebastiani libere possidebunt. Et ne super hoc dubitetur, nos ad peticionem vtriusque partis presens scriptum contulimus sigilli nostri munimine. Anno Domini M. CC. XL., mense Octobris Yurcone Cantore, Theodore Custode, Salomone Decano, ceterisque quam pluribus ibidem existentibus. Datum per manus Magistri Thome Lectoris Quinqueecclesiensis.

(Szepesi Jakab Országbíró 1374. átirata után, Ráth Károly Hazai Okmánytár IV. köt. 24. l.)

73.

Jakab a magyarországi és szlavoniai templomrendiek mesterének bizonyságlevele, hogy Tadé Mládnak fia bizonyos birtokát Sándor, Gund fiának eladta. 1240.

Nos frater Jacobus de Monte Regali Magister humilis Domorum Templi per Hungariam et Sclauoniam memorie commendantes (significamus tenore presencium) uniuersis, quibus presens ostenditur, quod accedendo ad nostram presenciam Tadeus filius Mlad nobis confessus est viua uoce, se vendidisse quandam terram — — — — Comite de Tolstouh, precio comparauit a Stanislao fratre Mire, Petro nepote eiusdem, Guna, Petko filio Emerici, Zlouina, Petrus filius Prehodo, Egidio f — — — — — — Alexandro filio Gundak, pro sex marcis sibi ab eodem plene persolutis de communi voluntate tocius eiusdem generacionis tam sibi quam suis heredibus heredumque suorum successoribus ad abendam, tenendam iure irreuocabiliter possidendam. Hee sunt mete terre: ab oriente iuxta Vn, vbi stat *keurusfa*, et tendit super occidentem per medium Vn magna quantitate, se exist (igy) ad unam arborem vlmis vocatam, vbi peruenit meta Daloc terrea Tadei antedicti, que reuertitur ad occidentem; abinc tendit per vnum creth ad aquilonem, et peruenit ad unam arborem vlmis vocatam ad unum paruum riuulum, per quem tendit superius longo spacio et peruenit ad uiam de Koztainicha ad Dubicham venientem, vbi stat arbor grabor; inde ascendit ad montem per uiam ad duas arbores quercus, vbi stat prima meta circumfusa, ibi conterminatur terre terra Thadey antedicti versus occidentem; deinde tendit per uiam magnam sep vocatam longo spacio per metas, et peruenit ad finem vnius monticuli ad duas metas; inde declinat per unam (igy) collem versus ad septemtrionem per metas bona quantitate, et peruenit ad arborem cerasi, vbi uocatur gradinouech, ibi idem Tadeus commetatur uersus occidentem; abinc reuertitur ad orientem vadit per metas, et peruenit ad arborem vlmis, vbi meta cir-

cumfusa; deinde reuertitur versus meridiem per — — et peruenit ad arborem grabor; inde descendit ad unum riuulum, et per eundem riuulum tendit ad unum vznos versus meridiem, et peruenit ad unum montem, vbi stat arbor vlmis vocata, vbi meta circumfusa; inde tendit per berc per metas ad magnam viam sep uocatam, et peruenit ad vnam quercum, vbi meta; abinc tendit ad unam vallem; inde vadit superius ad montem, ubi stat quercus superius viam wran, vbi meta circumfusa; abinc descendit infra per unam vallem et peruenit ad priorem metam. Ad cuius rey testimonium presentes litteras eidem contulimus ad perpetuam stabilitatem nostro sigillo munimine roboratas. Datum Dobyze anno Domini M° CC° (quadr)agesimo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsét már lemállott a nemzeti Muzeum kézirati gyüjteményében.)

74.

IV. Béla király Baboneg és István vodiczai comeseket a bán törvényhatósága alól felmenti. 1241.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in eo, qui est salus omnium et vita. Regum Celsitudo requirit, et sublimium dignitati debetur, vt tanto eorum donatiua firmiora persistant, quanto ipsi ceteros dignitate precellunt, et quamquam in quorumlibet personis donacionem merencium obseruandum hoc existat, fauorabilius tamen in his est seruanda liberalitas, qui bonorum actuum proficiunt incrementis. Hac igitur consideracione inducti presentibus et posteris notum esse volumus, quod nos seruicia laudabilia, que nobis dilecti et fideles nostri Baboneg et Stephanus Comites de Wodycha filij Comitis Stephani de Goricha in diuersis expedicionibus Regni nostri ex-

hibere studuerunt, et tota die non desistunt, exponendo se et sua multis periculis et fortune casibus incessanter, solita benignitate pensantes, et specialiter fidele seruicium Comitis Stephani de Goricha, quod contra quendam potentem de Theotonia nomine Comitem Albrichum de Myha confinia Ducatus Sclauonie sepius inuadentem dimicando viriliter exercuit, ipsum potencialiter superando, suosque ad vltimum exterminium prosternendo, non vtique absque magna sanguinis effusione et suorum consanguineorum quam plurium et militum occisione, prout in priuilegijs Regis Hemerici antecessoris nostri clare memorie plenius continetur, in memoriam reuocantes; hanc graciam nostram specialem de Regia libertate Baboneg et Stephano Comitibus de Wodycha et eorum heredibus, heredumque successoribus cum consilio Baronum nostrorum duximus largiendam, vt eosdem nullus Banus iudicare debeat vel possit, eximentes eos perpetuo a judicio et jurisdiccione Banatus, collectam eciam mardurinarum in eorum possessionibus hereditarijs nullus officialis Ducis tocius Sclauonie, nec Banus pro tempore positus siue constitutus vllo vnquam tempore dicare vel exigere possit. Nec hoc pretermittimus, imo ex Regali benignitate ipsis concedimus, vt nullus Banus descendere, vel congregacionem generalem facere possit vel debeat in eorum possessionibus hereditarijs. Si vero aliqui malefactores, fures, vel latrones in eorum possessionibus deprehensi fuerint, eosdem judicare, et punire pena et satisfaccione condigna auctoritate Regia sepedicti Baboneg et Stephanus Comites de Wodycha, et eorum heredes, heredumque successores possint et debeant. Vt autem in prescriptis articulis gracie hec nostra donacio robur perpetue firmitatis obtineat, presentes eis concessimus literas dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Albensis et Electi Collocensis. Strigoniensi Sede vacante existente, Bartholomeo Quinquecclesiensi, Electo Agriensi, Bartholomeo Wesprimiensi, Bulsu Chanadiensi, Benedicto Waradiensi, Stephano Wacyensi Episcopis, Jaurinensi et Vltrasyluanensi sedibus vacantibus; dilecto cognato nostro Joanne Domino Syrmie et Comite Wachyensi, Dionisio Bano tocius Sclauonie et Magistro Agasonum, Paulo Judice Courie Comite Albensi, Magistratu Thauarnicorum va-

cante, Mattheo Magistro Dapiferorum et Comite Nitriensi, Rolando Magistro Pincernarum, Wilhelmo Crasinensi, Demetrio Chanadiensi, Martino Zaladiensi Comitibus et ceteris quam pluribus Comitatus et Magistratus Regni nostri tenentibus. Anno Dominice Incarnacionis M° CC° XL° primo, nono calendas Octobris, Regni autem nostri anno sexto.

(A zágrábi káptalan 1350-ki átiratából, a Blagay grófok irományai közül. Néhai gr. Teleki József oklevélmásolati gyüjteményében. Szabó Károly.)

75.

IX. Gergely pápa a bazieni esperestnek megengedi, hogy esperestségét egy váradi praebendával együtt bírhassa. 1241.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio . . . Archidiacono Baziensi Colocensis Diocesis, salutem et Apostolicam benedictionem. Probitatis tue merita nos inducunt, ut personam tuam specialis favore gratie prosequamur. Tuis itaque supplicationibus inclinati, specialem tibi, de quo laudabile nobis testimonium perhibetur, gratiam facientes, devotioni tue auctoritate presencium indulgemus, ut Archidiaconatum Baziensem et prebendam Waradiensem, que canonice te proponis adeptum, libere valeas retinere, dummodo in Ecclesia Baziensi personaliter deservias, et in Waradiensi facias per idoneum Vicarium deserviri. Datum Laterani VIII. idus Februarii (Pontificatus nostri) anno XIIII.

(Theiner, Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia. I. köt. 177. l.)

76.

IX. Gergely pápának intézkedése a csanádi püspök coadjutorára nézve. 1241.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis. . . . Abbati de Pelis Cisterciensis Ordinis, Vesprimiensis Diocesis, et I. de Civitella Subdiacono et Capellano nostro salutem et Apostolicam benedictionem. Cum olim nostris esset auribus intimatum, quod venerabilis frater noster . . . Cenadiensis Episcopus oculorum esset lumine destitutus, et senio sic confractus, ut curam non valeret gerere pastoralem, nos super hoc . . . Magistro Hospitalis, . . . Abbati de Bechon et Luce Canonico Jauriensi sub certa forma direximus scripta nostra: verum sicut intelleximus, dictus Magister et eius college ipsum Episcopum iniquo favore foventes, et deferentes homini contra Deum, in executione mandati Apostolici iam elapso triennio et amplius procedere neglexerunt, in Cenadiensis Ecclesie, que quasi iacet destituta pastore, enorme preiudicium et gravamen. Hinc est, quod nolentes hoc sub dissimulatione transire, mandamus, quatenus inquisita super premissis plenius veritate, si eum oculorum lumine destitutum, aut senio inveneritis sic esse confractum, coadjutorem idoneum adiungatis eidem: contradictores, si qui fuerint, vel rebelles, per censuram ecclesiasticam sub Apostolica obedientia compescendo. Datum Laterani VII. idus Februarii. Pontificatus nostri anno XIIII.

Theiner id. m. I. köt. 177. l.

77.

IX. Gergely pápának intézkedései a II. Frigyes császár ellen indítandó keresztes háború tárgyában. 1241.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Johanni de Civitella Subdiacono et Capellano nostro, salutem et Apostolicam benedictionem. Cum tibi duxerimus iniungendum, ut contra Fridericum dictum Imperatorem, perditionis filium, in Ungarie Regno verbum crucis proponeres, et nonnulli in dicto Regno in terre Sancte subsidium susceperint signum crucis, ex quo impedimentum non modicum tuo proposito generatur; nos attendentes, quod tanto salubrius est Apostolice Sedi in hoc necessitatis articulo subvenire, quanto ipsa mater et caput fidei in gravius christiani nominis periculum impugnatur, devocioni tue, ut vota crucesignatorum ipsorum in defensionem Ecclesie contra Fridericum eundem, si eorum ad id consensus accesserit, commutare valeas, ac ipsis et reliquis redimentibus vota sua, dummodo expensas, quas facturi essent eundo in terram predictam, morando inibi et exinde redeundo, in manibus tuis et dilecti filii ... Abbatis de Pelis Cisterciensis Ordinis, et Benedicti Canonici Strigoniensis assignent, in defensionem huiusmodi transmittendas, illam possis indulgere veniam peccatorum, que predicte terre succurrentibus in Generali Concilio est concessa, liberam auctoritate presencium concedimus facultatem. Datum Laterani II. idus Februarii (Pontificatus nostri) anno XIII.

(Theiner id. m. I. köt. 179. l.)

78.

IX. Gergely pápa az esztergámi érseket, s Magyarországnak több püspökeit Rómába hívja. 1241.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri ... Archiepiscopo Strigoniensi salutem et Apostolicam benedictionem. Eterna providentia conditoris Sanctam et immaculatam Ecclesiam a sue fundationis exordio eo voluit ordine gubernari, ut uni pastori, potestatis plenitudinem obtinenti, ceteri partem sollicitudinis assumentes, tanquam membra capiti, communicatis alterutrum emergentibus casibus, unione indissolubili cohererent, per quam eis consensibus mutuis solidatis, caput famulantibus membris vigorem assumeret, et membrorum conditio de sui principii robore firmaretur. Quia igitur grandes Apostolice Sedis eventus et casus te ignorare non convenit, tanquam necessarium matris Ecclesie munimentum, propter que necessitate urgente tuam et aliorum videmus presenciam plurimum oportunam, fraternitatem rogamus et hortamur attente, per Apostolica tibi scripta precipiendo mandantes, quatenus usque ad proximum festum Resurrectionis Dominice ad nostram presenciam personaliter venire procures, omni occasione cessante, ut habeat Ecclesia mater in filio speratum in tua visitatione solatium et gratum providi consilii fulcimentum; proviso ut in personarum et evectionum moderato numero venias, ne nimis Ecclesie tue onerosus existas. Preterea volumus et mandamus, ut suffraganeorum tuorum Capitulis, Abbatibus et Prelatis aliis tue provincie, qui specialiter non vocantur, auctoritate nostra iniungas, ut super hiis eodem termino ad Sedem Apostolicam fideles et providos nuntios mittere non postponant. Datum apud Criptamferratam V. idus Augusti, (Pontificatus nostri) anno XIIII.

In e. m. Archiepiscopo Colocensi, Episcopo Geuriensi, Episcopo Zagrabiensi, Episcopo Quinqueecclesiensi, Episcopo Ultrasilvano, Abbati Sancti Martini de Pannonia.

(Theiner id. m. I. köt. 179. l. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. köt. 1. r. 184. l.)

79.

IX. Gergely pápa Kálmán galiczíai király és szlavoniai herczeget, a tatárok ellen harczolók bucsújáról értesíti. 1241.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei carissimo in Christo filio nostro Colomanno Regi Illustri et Duci Sclavonie salutem et Apostolicam benedictionem. Vocem in excelso lamentationis et fletus audivimus, et nos multis amaricati doloribus deploramus, quod iaculatum de celo iudicium iam depopulatur undique populum Christianum, quod infidelium gladius in fideles reciproca cede convertitur, et in christicolas paganorum mucro crudeliter debachatur. Clamor enim scelerum humani generis multiplicatus ascendens in aures omnium conditoris, ipsum, qui quasi non videns huc usque tacuit, qui correctionem populi sui velut patiens expectavit, ultorem iniquitatum gladium coegit exerere, et ab oculis patientie sue abhominationes emundare flagitiorum, expetita gravide peccatoribus ultione; propter quod omnes, quorum corda timor Domini tetigit, opertos ciliciis et aspersos cinere in suspirio et lacrimis Divinam convenit misericordiam implorare, ut qui semper ad ignoscendum multus extitit, qui prestabilis super malitia omni esse tempore consuevit, exertum gladium ad vaginam iubeat regredi, et iram in gentes, que illum non noverunt, effundens, dignetur populo filii sui insignito caractere misereri. Speramus autem, quod etsi Deus noster nos dura increpatione redarguere ceperit, Regna tamen, que ipsius nomen invocant, a facie sua disperdere non intendit; quin immo a pena perpetua peccatores curat eripere, quibus temporalis studet ultionis beneficium ad castigationem nostri generis adhibere: quia etsi filios Israelis temptatio mortis in heremo quandoque tetigerit, in eis tamen ira Domini diutius non permansit. Verum etsi graviter de omnium fidelium oppressione turbemur, super afflictione tamen Regni Ungarie, quod a Tartaris invasum et occupatum pro magna parte, in lectione litterarum tuarum non sine multarum lacrimarum effusione di-

dicimus, eo specialior et maior tristitia cor nostrum implevit, quo in ipso purioris erga Deum et Apostolicam Sedem signa devotionis invenimus, quo clare memorie progenitores tuos et Excellentiam Regiam in exequendis Ecclesie beneplacitis esse novimus promptiores. Firmam igitur spem in illo ponentes, qui etsi Regi Assyriorum Senacherib liberum in terram Israelis ingressum exhibuit, super Ezechie tamen contritione commotus, adversariorum multitudinem nocte una delevit, Serenitatem tuam monemus et hortamur attente, et obsecramus in Domino Jesu Christo, quatenus in eo confidens, qui salvum facit populum humilem, et oculum humiliat arrogantem, ad defensionem Regni predicti et catholice fidei, que ab eisdem Tartaris specialiter noscitur expugnari, potenter et viriliter, sicut decet Regalem magnitudinem, te accingens in illorum expugnatione eo studiosior et ferventior cures existere, quo in hoc exaltationem tui nominis et honoris fortius dinosceris procurare. Nos enim tibi et Regno predicto, quibus in tante necessitatis articulo deesse non possumus, nec debemus, efficax curabimus auxilium et consilium, annuente Domino, impertiri, ac personam et familiam tuas sub protectione Sedis Apostolice recipientes et nostra, tibi et omnibus, qui assumpto crucis signaculo contra Tartaros eosdem ad defensionem Regni predicti processerint, illam immunitatem concedimus eamque indulgentiam elargimur, que terre Sancte succurrentibus in Generali Concilio conceduntur. Datum Laterani XVI. kalendas Julii, (Pontificatus nostri) anno XV.

(Theiner id. m. I. köt. 183. l.; v. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. köt. 1. r. 216. l.)

80.

IX. Gergely pápa a váczi püspököt felszólítja, hogy a tatárok ellen keresztes háborút hirdettessen. 1241.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri ... Episcopo Waciensi salutem et Apostolicam benedictionem. Vocem in excelso lamentationis et fletus audivimus, et nos multis amaricati doloribus deploramus, quod iaculatum de celo iudicium iam depopulatur undique populum christianum, quod infidelium gladius in fideles reciproca cede convertitur, et in christicolas paganorum mucro crudeliter debachatur. Clamor enim scelerum humani generis multiplicatus, ascendens in aures omnium conditoris, ipsum, qui quasi non videns huc usque tacuit, qui correctionem populi sui velut patiens expectavit, ultorem iniquitatum gladium coegit exerere, et ab oculis patientie sue abhominationes emundare flagitiorum, expetita gravide peccatoribus ultione; propter quod omnes, quorum corda timor Domini tetigit, opertos ciliciis et aspersos cinere in suspirio et lacrimis Divinam convenit misericordiam implorare, ut qui semper ad ignoscendum multus extitit, qui prestabilis super malitia omni esse tempore consuevit, exertum gladium ad vaginam iubeat regredi, et iram in gentes, que illum non noverunt, effundens, dignetur populo filii sui insignito caractere misereri. Speramus autem, quod etsi Deus noster nos dura increpatione redarguere ceperit, Regna tamen, que ipsius nomen invocant, a facie sua disperdere non intendit; quin immo a pena perpetua peccatores curat eripere, quibus temporalis studet ultionis beneficium ad castigationem nostri generis adhibere; quia etsi filios Israelis temptatio mortis in heremo quandoque tetigerit, in eis tamen ira Domini diutius non permansit. Verum etsi graviter de omnium fidelium oppressione turbemur, super afflictione tamen Regni Ungarie, quod a Tartaris invasum et occupatum pro magna parte, in lectione litterarum tuarum non sine multarum lacrimarum effusione didicimus, eo specialior

et maior tristitia cor nostrum implevit, quo in ipso purioris erga Deum et Apostolicam Sedem signa devotionis invenimus, quo clare memorie Reges Ungarie et Excellenciam Regiam in exequendis Ecclesie beneplacitis esse novimus promptiores. Firmam igitur spem in illo ponentes, qui etsi Regi Assyriorum Senacherib liberum in terram Israelis ingressum exhibuit, super Ezechie tamen contritione commotus, adversiorum multitudinem nocte una delevit; fraternitati tue in virtute obedientie districte precipiendo mandamus, quatenus per Ungariam et vicinas Provincias verbum crucis iuxta datam tibi a Deo prudentiam per te ac alios, quos ad hoc idoneos cognoveris esse, proponens, viros Catholicos, ut considerantes, quod sicut a dictis Tartaris totius populi Christiani perditio queritur, sic in eorum expugnatione salus omnium procuratur; et confidentes in illo, qui salvum facit populum humilem et oculum humiliat arrogantem, ad defensionem Regni predicti, assumpto crucis signaculo potenter et viriliter se accingant, salutaribus monitis inducere non postponas. Nos enim omnibus, qui taliter contra prefatos Tartaros processerint, illam immunitatem concedimus eamque indulgentiam elargimur, que terre Sanctes occurrentibus in Generali Concilio conceduntur. Si qui vero ex Crucesignatis huiusmodi pro violenta iniectione manuum in personas ecclesiasticas, seu pro incendio, vinculo fuerint excommunicationis astricti; eis, dummodo iniuria et dampna passis iuxta providentiam tuam satisfaciant competenter, et non sit eorum adeo gravis et enormis excessus, quod propter hoc merito sint ad Sedem Apostolicam destinandi, secundum formam Ecclesie absolutionis beneficium impendendi liberam tibi tribuimus facultatem. Datum Laterani XVI. kalendas Julii, (Pontificatus nostri) anno XV.

(Theiner id. m. I. köt. 184. l.)

81.

A győri káptalan bizonyságlevele, hogy Keeri Simon egyházasurkuni birtokát 7 ezüst girdért Gyorui Bálintnak eladja. 1241.

Capitulum Jauriensis Ecclesie uniuersis Christi fidelibus, ad quos presens scriptum peruenerit salutem in salutis largitore. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod Symone de uilla Keer ex una parte, Valentino de uilla Gyorou ex altera in nostri presencia constitutis, idem Symon coram nobis est confessus, quod terram suam hereditariam, quam in uilla Eghazasurkun continebat, a terra suorum cognatorum pacifice separatam, dicto Valentino pro septem marcis argenti uendidisset, quas confessus est se plenarie recepisse. Ne igitur dictus Valentinus uel ipsius heredes super dicta terra per aliquem processu temporum possint molestari, ad peticionem predicti Symonis et eciam Valentini presentes concessimus litteras sigilli nostri impressione roboratas. Anno ab Incarnacione Domini M° ducentesimo XL° primo; Magistro Chepano Preposito Ecclesie nostre, Vyruncone Archidiacono Jauriensi, Sixto Cantore, Thoma Custode, Mikou Decano existentibus.

(A győri káptalan 1289-ki átiratában, melynek eredetie a Rumy család levéltárában, másolata a magyar akadémia kézirati gyüjteményében őriztetik.)

82.

IV. Béla király adománya File zágrábi prépost testvérei számára. 1242.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex omnibus presen-

cium noticiam habituris salutem et omne bonum. Noueritis vniuersi, quibus scire expedierit, quod cum terras Johannis filij Georgij, decedentis sine herede, nomine Mycola, Maria, cum suis pertinencijs ac vineis, ad peticionem karissimi fratris nostri piissime recordacionis Regis Colomani, dilectis ac fidelibus nostris Fyle Preposito Zagrabiensi et suis fratribus Thome Comiti et Petro contulissemus; Thomas filius Lamperti et alij de generacione sua, nec non Wyncencius Prepositus et Bagyn pro filio Martini mariti sororis eorum de generacione eadem ad nos accedentes in querimoniis exposuerunt, quod predictus Magister Fyla et fratres sui terras supradictas minus iuste peciissent, cum terre ille pocius ad eos, quam ad alios extraneos, deuolui debuissent. Nos igitur, cum nulli in iure svo deesse debeamus, svpradictos Magistrum Fylam et fratres suos ad nostram presenciam fecimus euocari; qui comparuerunt eisdem parati respondere. A quibus, Thoma videlicet et alijs ex vna parte, ac Preposito et suis fratribus ex altera, cum plurima fuissent allegata; tandem prenominatus Thomas, et alij, qui cum eo erant, terras prememoratas fratris eorum Johannis fore empticias sunt confessi, a nobis in jure requisiti. Quas nos cum ex antiqua predecessorum nostrorum ac Regni consuetudine in huiusmodi terris decedencium sine prole conferendis, plenam haberemus potestatem, sepedictis Magistro Fyle et suis fratribus ex certa sciencia contulimus perpetuo pacifice possidendas. Vt autem hec nostra donacio ipsis perpetuo perseueret inconcussa, nec ab aliquo inposterum super eadem inquietari ualeat uel moueri; presentes eisdem concessimus litteras in huius rei stabilitatem, duplicis sigilli nostri munimine perhenni robore communitas. Datum apud Pontem Mauricij per manus dilecti ac fidelis nostri Magistri Benedicti Prepositi Albensis aule nostre Cancellarij anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo XL° II°., V. nonas Octobris Regni autem nostri anno septimo.

(Eredetie bőrhártyán. a pecsét töredéke vörössárga-violaszínü selyemzsinóron függ a budai kir. kamarai levéltárban.)

83.

z esztergami kíptalan egy Esztergam városban lévő köházát Ádám füszerkereskedönek húsz évre bérbe adja. 1242.

Vniuersis presentes litteras inspecturis Nos Strigoniense apitulum salutem in Domino Jesu Christo. Nouerit vniuersi-ıs uestra, quod nos locauimus Magistro Ade speciario, ciui trigoniensi, pro se et heredibus suis legitimis, et non extra-eis, quandam domum nostram lapideam, sitam in vico Lati-orum Strigoniensium, habentem introitum et exitum ante ameras mercimoniales, et conterminam vico, qui de dictis ameris mercimonialibus ducit ad ecclesiam Sancti Nicolai trigonii, ab hac die, videlicet Sancti Michaelis Archangeli, sque ad viginti annos proxime futuros, hoc pacto et hys con-icionibus interuenientibus; quod idem Magister Adam uel eredes sui primo anno tenentur nobis soluere duas marcas oni et legalis argenti in terminis infrascriptis; secundo anno uas marcas et dimidiam; tercio uero anno duas marcas et res fertones; quarto uero anno tres marcas, et sic deinceps sque ad vicesimum annum integraliter tenetur soluere pro-ime dictas tres marcas annuatim. Hoc saluo, quod de dictis ıarcis singulis annis nobis persoluendis retinere debent di-ıidiam partem pro edificacione quatuor parietum lapideorum, ı altitudine stacione unius de bono et legali opere, a die redicte locacionis usque ad finem quinti anni proxime futurj; liam uero dimidiam partem debent persoluere in hys tribus erminis; primo uidelicet in Circumcisione Domini, secundo ı festo Apostolorum Philippi et Jacobi, et tercio in festo Sancti Egidij, uel quintodecimo die post quemlibet predicto-um terminorum. In fine uero quinti anni debet fieri per bonos iros estimacio operis iamdicti, et donec ipsam estimacionem ntegre perceperint, ut supra dictum est, debite nobis pensio-is dimidiam partem retinebunt. Qua precepta, extunc singu-is futuris annis usque ad vicesimum iamdicte locacionis an-ıum integre debent soluere sepedictam trium marcarum argenti

pensionem in terminis ad hoc superius deputatis. Quam solucionem si prefatus Magister Adam, uel eius heredes negligerent, uel alias in prescriptis terminis facere recusarent, uel opus iam dictum statuto tempore non conplerent; ipse et ipsi heredes extunc priuentur iure predicte conduccionis, licitumque sit nobis in alteram quamcunque uoluerimus partem predictam transferre locacionem, et nichilominos ipsi ad dampna et interesse teneantur. Dicta autem edificia, si aliqua indiguerint reparacione, ab illa die, qua completa erunt, usque ad finem vicesimi anni, idem Magister Adam uel eius heredes ea proprijs expensis reficere teneantur; et si igne proprio, quod absit, exurerentur, similiter ea propriis expensis reficiant. Si uero igne alieno, uel hostium insultu deuastarentur, tunc super reparacione eorum Regni consuedudo (igy) obseruetur. Si autem omnibus supradictis rite peractis, sepefatus Magister Adam, uel eius heredes legitimi, completo tempore sepenominate locacionis, viginti annorum videlicet, supradictam domum cum edificatis in ipsa de nouo reconducere a nobis uoluerint; bona fide promittimus eidem Magistro Ade, suo et heredum suorum nomine stipulanti, quod pro ea pensione, quam tunc aliquis alius conductor offerret, non in fraudem, ipsis eadem relinquemus et locabimus, quilibet (igy) aliis conductoribus eos quantum ad hoc preponendo. Et si ipse uel eius heredes tunc nollent dictam domum reconducere, prout iam dictum est; liceat nobis alteri persone eam locare pro nostre libito voluntatis. Et ut presens contractus robur firmitatis obtineat, presentes litteras sigilli nostrj dedimus munimine roboratas, et ad cautelam consimiles cum alfabeto penes nos retinuimus. Actum Strigonij in ecclesia Sancti Adalberti, anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quadragesimo secundo, mense Octobris, in festo Sancti Michaelis Archangeli.

A B C D E

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 521. l.)

84.

A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Andornik és több más barsi várjobbágy Thulmach nevű földnek részét a Garan melletti sz. benedeki apátságnak átengedték. 1242.

A B C

Capitulum Ecclesie Nitriensis omnibus Christi fidelibus, ad quos presens scriptum venerit, salutem in vero salutari. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod Andornyk filius Andree, et Martinus filius Puyne de uilla Korsak, Borsensis Castri jobagiones pro se, Bors et Barleo filiis Bothus, nec non pro Falch filio Farcasii de eadem coram nobis personaliter constituti, quandam particulam terre de terra Thulmach, quam ab Ecclesia Sancti Benedicti cum litis materia proponebant alienare, considerantes tandem, non ad ipsos, sed ad Ecclesiam pertinere, prenotatam reliquerunt eidem cum omnibus suis vtilitatibus, unam marcam argenti racione expensarum recipientes ab eadem perpetuo seu pacifice possidendam. Promittentes similiter expedire particulam terre pretaxatam, si per quempiam processu temporis retractaretur. In cuius rei memoriam presentes litteras concessimus sigilli nostri munimine roboratas, anno Domini M° CC° LX° II° quarta feria post diem Ascensionis Domini, Magistro Demetrio Ecclesie nostre Lectore existente.

(Eredetie bőrhártyán, a vörös selyemzsinóron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai lévéltárban.)

85.

A trau-i püspök és kösség egyessége, a IV. Béla király által trau-i egyháznak megerösitett Drid birtokára nézve. 1242.

1242. li 12. Magio accordo tra l' Vescovo e la Communità di Traù; in cui narrandosi, come il Re (IV. Béla) era stato ricevuto dalli cittadini, che non havevano risparmiato cosa alcuna per ricever con ogni honore il Rè e la sua comitiva, e che haveva ad instanza di tutta la Città confermato il privilegio di Colomano alla Chiesa; che perciò ridotti insieme il Vescovo con il Capitolo, et il Rettore con li cittadini, havevano concordemente deliberato, che si debbano dividere li frutti del predio Drid nel modo seguente: che la Communità, che per quest' effetto haveva speso innumerabil danare, e per compiacere al Re, et al suo esercito, haveva concesse le case de richi e de poveri, debba haver in perpetuo la metà; la terza parte sia applicata alla fabrica della chiesa; la quarta raccolga il Vesovo per uso. E se parerà al Vescovo et alla Communità, che li villani debbano habitar quel luogo, tutto l' ossequio et honor anze, che sono soliti di fare al Giupano Secolare, ò nel mandar presenti, ò nelli lavorieri di terreni siano tenuti farli al Vescovo; et il dominio del luoco habbi il Vescovo in tal maniera, che gli sia lecito far lavorare tante terre del predio senza darne parte alcuna, quanto tutti li villici con li loro bovi potranno arare in un giorno, rivoltar nell' altro, e nel terzo seminare. Se però tra li villici nascesse alcuna controversia de latrocinij o d' altri delitti, sia ciò giudicato dalla Corte secolare di Traù, le condanne pero siano divise col Vescovo per la metà.

(Lucius Memorie di Traù, Velencze 1674. 44. l. V. ö. Fejér Cod. Diplom. IV. köt. 1. r. 255. l.)

86.

István váczi püspök és IV. Béla király dalmatiai helytartójának bizonyságlevele, hogy a trauiak a nekik megadományozott földbirtokba beiktattak. 1242.

Stefano Vescovo di Vaccia et Eletto Arcivescovo di Strigonia fà fede, che havendo il Re Bela confermato li privilegji, haveva instituito Stefano figliolo di Martinussio Giupano per prestaldo, accioche introducesse nel possesso li Traurini delle sue terre. Et essendo partito il Rè, et havendo lasciato lui in suo luogo in Dalmatia; ed essendo il predetto prestaldo ritornato avanti di lui, ed esposto d' haver posti in possesso li Tragurini delle terre nominate nel privilegio, li confini delle quali fussero dalla colonna sotto Ostrog fino à Smoquiza, perciò instando li Traurini, che loro siano rilasciate le testimoniale, e ricercatone la Regina, la quale all' hora si ritrovava in Dalmatia, cocedeva loro le testimoniali sigillate col suo sigillo. Data in Chlissa il giorno 16. di Magio 1242.

(U. o. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. köt. 1. r. 246. l.)

87.

IV. Béla király Scemeyts mestert, a királyné aranymívesét, testvéreivel együtt megnemesíti. 1243.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Vnitatis Amen. Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Choroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex in perpetuum. Humana condicio a primo conditore sue tenens originis dignitatem, eciamsi sit alicuius obnoxietatis rubigine peccatis exigentibus

maculata, spirat tamen et intendit primeue libertatis sue pri-
ria reformari. Et quamuis diuersimode irretiti querant summo
studio libertatem; hij tamen decencius promerentur, quorum
fidelitas per multa seruicia comprobata satis digne se consti-
tuit precium libertatis. Proinde ad uniuersorum presencium
et posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod
nos considerantes multimoda seruicia Magistri Scemeyn de
uilla Budugey, aurifabri carissime consortis nostre M. Regine
Hungarie, que nobis et sibi a puerilibus annis noscitur impen-
disse fideliter et deuote, qui et maxime tunc probatus extitit
tanquam aurum, cum Regnum nostrum Diuino iudicio formi-
succenderat Tartharorum; nam multis retro abeuntibus ipse
fidelitatis glutino, qua pollebat, relictis suis nobis adhesit,
officiosum se exhibens in omnibus et fidelem; mente stabili-
mus honestare ipsum in laboribus suis, et pro sue fidelitatis
ac seruiciorum constancia ipsum perpetue libertatis munere
decorare. Accedente siquidem ad complementum desiderij
nostri, non solum consensu dilectissime nostre prenominate
Regine Hungarie, uerum eciam interuentu; ante cuius eciam
oculos eiusdem S. aurifabri sui fidelitas et obsequiorum fre-
quencia prepollebant; nec non consideracione prouida intuen-
tes, quod idem S. status sui uenustatem per predicta omnia
tamquam multiplicatis intercessoribus mereatur; ipsum S. una
cum fratribus suis, Andronico filio patris sui, Kocz et Kaza
filijs patruelis eius, ab omni iugo debiti siue seruicij, quo sua
generacio, uidelicet uilla Bedegey, eidem carissime consorti
nostre tenetur, penitus eximentes, sic pure et perpetue statui-
mus libertati, ut tam ipsi, quam ipsorum heredes heredumque
successores, ubicumque uoluerint, manendi siue seruiendi li-
beram et absque alicuius condicionis nexu habeant facultа-
tem; aula vero nostre Celsitudinis Regie pateat eis tanquam
alijs aulicis nobilibus Regni nostri. Statuentes, ut ijdem de
cetero inter nobiles Regni nostri honorifice computentur. Ut
igitur ipsorum fidelitatis meritis et seruiciorum commercio
pulcherrime acquisita libertas, exquisitis presentis pagine in-
signijs eisdem perpetuo perseueret, nec a quouis ualeat in
posterum temporum curriculo retractari, presentes in perpe-
tuam huius rei memoriam concessimus litteras super ipsorum
libertate, auree bulle nostre caractere in argumentum ualidis-

simi roboris iure perpetuo insignitas. Datum apud castrum Turucz per manus Magistri Benedicti Prepositi Albensis, aule nostre Cancellarij et Electi Colocensis. Venerabilibus patribus Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Cleto Agriensi, Bartholomeo Vesprimiensi, Stephano Zagrabiensi, Benedicto Waradiensi et postulato Jauriensi, Stephano Waciensi et postulato Strigoniensi Episcopis, Ecclesias Dei gubernantibus; Ladislao Palatino et Comite Symigiensi, Dionisio Duce tocius Sclauonie, Matheo Tawarnicorum et Comite Posoniensi, Rolando Dapiferorum et Comite Nitriensi, Mauricio Pincernarum et Comite Jeuriensi, Stephano Agazonum et Comite de Vrbaz Magistris; Laurencio Waiawoda Transsiluano, Stephano filio Chak Bano de Scevrem, Arnoldo Supruniensi, Balduino Ferrei Castri, Georgio Zaladiensi Comitibus, et aliis quam pluribus Magistratus et Comitatus tenentibus. Anno Dominice Incarnacionis M° CC° XLIIJ°, IIIJ° kalendas Februarij, Regni autem nostri anno octauo.

(Az eredeti után Römer Flóris, Győri Történelmi és Régészeti Füzetek I. köt. Győr 1861. 207. l.)

88.

IV. Béla királynak Ujchap nevü birtokra vonatkozó adománya Bechend, Miklós fiának számára. 1243.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus paginam presentem inspecturis salutem in uero salutari. Regie Maiestati pie et fideliter insudantes Regia digni sunt remuneracione gaudere, et equitatis tramitem non excedit, ut deuoti laboris et fidelitatis meritum coagitata et supereffluens mensura recompenset. Eapropter ad vniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod cum fidelis noster Bechend filius Nicolai plurima nobis in feruore fidelitatis

90.

IV. Béla király megerősíti II. Endre királynak Aba nemzetségbeli Demeter mester számára kiadott 1234-ki adománylevelét.
1243.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Comanieque Rex vniuersis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Regie benignitatis gracia peticionibus suorum fidelium pio consueuit assurgere cum fauore, et ipsorum desiderium iuxta suorum meritorum exigenciam laudabiliter admittere, vt eo uiso sub Principe gracioso discant ceteri deuocius famulari. Ad vniuersorum igitur noticiam tenore presencium uolumus peruenire; quod Magister Demetrius filius Comitis Syxti de genere Aba dilectus et fidelis noster ad nostram accedens presenciam, exhibuit nobis priuilegium Excellentissimi domini Andree victoriosissimi Dei gracia Regis Hungarie patris nostri karissimi felicissime recordacionis confectum super donacione terrarum, Salan videlicet, Waarassukulo et Hasay uocatarum de Comitatu Byhoriensi; item Peel et quartam partem (igy) terre Patha et Byna de Zurduk in Comitatu Noui Castri, petens cum instancia, ut nos ipsum priuilegium ratum habere, et nostro dignaremur priuilegio confirmare. Cuius quidem priuilegij tenor talis est:

In nomine stb. Andreas stb. (következik II. Endre királynak 1234-ki adománylevele, mint a jelen Okmánytár I. kötetében 345. sz. a.)

Nos itaque, qui ex officio suscepti regiminis nostri metiri debemus merita singulorum, et dignis pro meritis respondere, vt illorum exemplo alij ad fidelitatis opera feruencius inducantur. Propterea fidelitatem et fideles famulatus predicti Magistri Demetrij, qui karissimo fratri nostro Regi C. et nobis ac toti Regno in diuersis seruicijs et Regni nostri gerendis, multipliciter inpendit recensentes, peticionem eciam eius-

dem D. fore legitimam et dignam attendentes in hac parte, ipsum priuilegium karissimi patris nostri inspicientes non rasum, non cancellatum nec in aliqua sui parte viciatum de uerbo ad uerbum presentibus inseri fecimus, et iam dictam collacionem eiusdem patris nostri karissimi de dictis terris memorato Magistro D. factis ex certa sciencia et mera liberalitate confirmamus; ita, quod presens nostra confirmacio prioris donacionis domini patris nostri perpetuum sit robur et munimen. Volentesque, ut idem Magister D. et eius heredes heredumque successores tam predictas terras, quam vtilitates earum vniuersas possideant pacifice et quiete, in illis et eisdem metis, secundum quod in priuilegio karissimi patris nostri uidimus contineri. Vt igitur premisse donacionis et confirmacionis series robur obtineat perpetue firmitatis, nec per quempiam processu temporum ualent retractari, uel in irritum reuocari, presentes litteras concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Venerabilis Benedicti Archielecti Colocensis aule nostre Cancellarij anno Domini M° CC° LX° IIJ°. sexto kalendas Decembris. Stephano Strigoniensi Electo, Bartolomeo Quinque-Ecclesiensi, Stephano Zagrabiensi et alijs Ecclesiam Dei feliciter gubernantibus. Ladislao Palatino et Comite Symigiensi, Dyonisio Bano tocius Sclauonie, Demetrio Judice Curie nostre et Comite Musuniensi, Matheo Magistro Tauarnicorum et Comite Posoniensi, Rorando Magistro Dapiferorum, et alijs plurimis Comitatus et Magistratus tenentibus, Regni autem nostri anno octauo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a király kettős pecsétjének töredéke vörös-zöld selyemzsinóron függ, a kir. kamarai levéltárban.)

91.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Cusud, Hatubrnak fia, Ruhman birtokát Kalanda fiainak eladta. 1243.

A B C D

Achilles Diuina miseracione Prepositus Strigoniensis vniuersumque eiusdem loci Capitulum omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod Cusud filius Hatubur in nostra constitutus presencia, sua nobis relacione demonstrauit, quod medietatem terre Ruhman pro sex marcis argenti, et medietatem cuiusdam terre alterius videlicet Tusnapulay, que est sita iuxta terram Kalanda, pro duabus marcis argenti iure hereditario possessas, Petch et fratri eiusdem nomine Benedicto, filijs Petri de Kalanda, vendiditt perpetuo possidendas; et idem Cusud professus est, dictam pecuniam plenarie recepisse. Cuius eciam terre Ruhman medietatem aliam Lauduanus et Gregorius, jobagiones Castri Neugradiensis ab eodem Cusud possessam, vendiderunt eisdem Petch et Benedicto, prout in litteris nostris prioribus continetur; et ita totalis terra Ruhman ad ius et dominium Petch et Benedicti prenotatorum est deuoluta iusto titulo empcionis. Commetanei autem terre Ruhman sunt hy: Arrua, Isyp filius Pulan, et Fulcus filius Pouche. Vt igitur supra dicta possessio salua semper permaneat et inconcussa, super hoc presentes litteras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Licardi Lectoris, anno gracie M° CC° XL° III°. Venerabili patre nostro Stephano Archiepiscopo, Petro Cantore, Fabiano Decano, Ambrosio Custode, ceterisque Canonicis feliciter existentibus.

Eredetie bőrhártyán, a pecsét elveszett, a fömélt. herczeg Eszterházy családnak levéltárában.)

92.

Az esztergami káptalan az esztergami várostéren lévő házait Herbold és Ibur polgároknak bérbe adja. 1243.

Capitulum Strigoniense vniuersis presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Ad uniuersitatis vestre noticiam uolumus peruenire, quod nos dilectis nostris Herbordo et Ybur, filiis quondam Stephani, ciuibus Strigoniensibus, locamus domum nostram lapideam cum curia circumiacente, sitam super forum Strigoniese prope palacium Henie, longitudo cuius curie est septuaginta cubitorum, qui uulgo appellantur *reyf*, latitudo uero quadraginta et unius cubitus. Item quandam curiam ex posteriori parte dicte domui lapidee continguam uersus Sanctum Laurencium quadam via solummodo intermedia, cuius longitudo est triginta quinque cubitorum, latitudo uero triginta quatuor cubitorum; pro se et heredibus suis legitimis, et non extraneis, perpetuo possidendas. Hoc pacto et hys condicionibus interuenientibus, quod predicti Herbordus et Ybur et eorum heredes teneantur nobis solvere annuatim duas marcas argenti pro dicta domo lapidea, et unum fertonem pro dicta curia, nomine pensionis usque ad quindecim annos videlicet; quindecim annis uero completis debeant soluere singulis annis usque in perpetuum tres marcas argenti et dictum fertonem; primam partem in festo Sancti Michaelis, secundam partem in Dominica prima Quadragesime, terciam partem in festo Sancti Johannis Baptiste. Et hec attendere promittunt sub pena dupli. Est eciam adiectum, quod nec eis, nec heredibus ipsorum liceat vendere uel alienare predictam domum, neque predictam curiam, nisi causa necessitatis ipsorum; et tunc de nostra licencia speciali; aliter uero facta uendicio uel alienacio non valeat, et si uendiderint, uel alienauerint, emptor nobiscum de novo conuenire debeat super pensione nobis persoluenda. Si que vero hedificia in eodem fundo edificaverint lapidea uel lignea de nouo, ea pro volun-

tate sua distrahant et alienent. Nos autem promittimus e
quod in hac locacione eos manutenebimus contra qu
que et quoscunque, et defendemus. Actum et datum Str
in Ecclesia Beati Adalberti in pleno Capitulo, anno D
millesimo ducentesimo quadragesimo tercio, mense Au
in festo Sancti Stephani Regis. Venerabili patre domi
phano Episcopo Waciensi existente, postulato ac proc
Strigoniensis Ecclesie, et Magistro Achille Preposito exi
Magistro Petro Cantore. Et quia sigillum maius ad p
non habemus, sigillum nostrum minus presentibus d
apponendum. Et ut eisdem maior fides adibeatur, p
venerabilis patris domini Stephani Dei gracia Wa
Episcopi, postulati ac procuratoris nostri, sigillo f
roborarj.

Az eredeti után Knauz Nándor. Magyar Sion II. köt. 523. l

93.

*A budai káptalannak bizonyságlevele, hogy János Tadéu
erdi-i birtokait Mihály veszprémi főispánnak eladta. 12*

A B C

Vniuersis presencium noticiam habituris Capitulu
clesie Budensis oraciones in Domino salutares. Possessi
tytuli multis sepe calumpniis impugnuncivm; ipsos tame
sufficit enervare calumpnia, si ex fide testium et scripti
monio obtinuerint firmitatem. Proinde relacione presei
innotescat vniuersitati vestre, quod constitutis coram
Michaele Comite Wesprimiensi ab vna parte, et Johann
Thadei ex altera, predictus Johannes viua voce prote
est, quod quandam porcionem terre sue hereditarie, qu
Erdi habebat pro parte sua, et medietatem cuiusdam i
que ipsum contingit, supradicto Michaeli Comiti pro d

reis argenti uendidit perhenniter possidendas, et summam nie antedictam sibi totaliter fuisse persolutam, et sex onas libertinorum suorum, quorum uocabula sunt: Thocum filio, Albert cum filio, Kelemen et Huswet, eidem miti uendidisset, cum terra et insula supradictis. Vt igitur ossessiones prenominatas Comes Michael quiete et irreuocaliter ualeat possidere, et ut eciam solucio pecunie pro eisem possessionibus solempniter facta, apud vniuersos habeatur manifesta; presentes ad peticionem parcium concessimus teras sigilli nostri munimine roboratas. Jona Cantore, Sinone, Philippo, Hize Decano, Damiano Notario, et ceteris Canonicis existentibus. Actum anno ab Incarnacione Domini millesimo CC° quadragesimo tercio.

(Eredetie börhártyán, melyről hártyán a káptalan pecsétje függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

94.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Hipolit Cwknak fia örökös birtokát Konstantin mester fehérvári kanonoknak eladta. 1243.

Vniuersum Albensis Ecclesie Capitulum omnibus, quibus presentes littere presentate fuerint, salutem in Domino sempiternam. Noscant vniuersi, quod accedens ad nos Ipolitus filius Cwk proposuit coram nobis uiua voce, quod cum consensu fratris sui Pauli, qui eciam suam nobis presenciam exhibuit, et hoc idem affirmauit, totam terram suam, nec non fenetum et locum molendini, ac omnem porcionem possessionariam, quam habebat communem cum fratre suo, seu per se diuisam ab eodem et separatam, vendidisset pro duodecim marcis Magistro Constantino Concanonico nostro, metis vndique antiquis consignatam, commetaneis non contradicentibus; presertim cum ipsa possessio magis affinis esset, et vicinior

terris Ecclesie Albensis, quam alijs, et nos uel aliquis de nobis jus emendi et racionem habere debuerit pociorem; precium eciam eiusdem terre ipse Ipolitus confessus est se totaliter recepisse in rebus per uiros idoneos estimatis. Obligarunt insuper se duo predicti, Ipolitus videlicet et Paulus frater suus, quod si processu temporis a Magistro Constantino ipsam possessionem, aut partem eiusdem, quispiam requireret, ambo ipsi eum modis omnibus defendere tenebuntur. Actum anno Dominice Incarnacionis M° CC° XL° tercio. Magistro Benedicto Ecclesie Preposito, aule Regie Cancellario; Jacobo Cantore, Gallo Custode, Marco Decano existentibus.

(IV. Béla királynak 1248-ki megerősítő okmányából, a fömélt. herczeg Batthyáni családnak körmendi levéltárában.)

95.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Pál Tarkának fia három szolgáját Konstantin fehérvári kanonoknak eladta. 1243.

Universum Albensis Ecclesie Capitulum omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Noscant presentes et posteri, quod accedens ad nos Paulus filius Tarka, dixit se vendidisse tria mancipia sua, quorum nomina Chvna, Michael et Huswet, cum duobus filijs eiusdem Chvne, preter uxores eorum, que libere sunt, Magistro Constantino Concanonico nostro pro sex marcis argenti; et confessus est, ipsam pecuniam totaliter recepisse. Obligando se et suos successores firmiter, quod si aliqua racione super seruitute predictorum, vnius scilicet vel plurium, vel alio quocunque modo Magister predictus impeteretur; idem Paulus defendet eum labore proprio et expensa. Actum anno Domini millesimo CC° XL° tercio. Magistro Benedicto Ecclesie Prepo-

[illegible] argenti uendidit perhenniter possidendas, et summam [illegible]nie antedictam sibi totaliter fuisse persolutam, et sex [illegible]onas libertinorum suorum, quorum uocabula sunt: Tho[illegible]: cum filio, Albert cum filio, Kelemen et Huswet, eidem [illegible]miti uendidisset, cum terra et insula supradictis. Vt igitur possessiones prenominatas Comes Michael quiete et irreuocabiliter ualeat possidere, et ut eciam solucio pecunie pro eisdem possessionibus solempniter facta, apud vniuersos habeatur manifesta; presentes ad peticionem parcium concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Jona Cantore, Simone, Philippo, Hize Decano, Damiano Notario, et ceteris Canonicis existentibus. Actum anno ab Incarnacione Domini millesimo CC° quadragesimo tercio.

(Eredetie bőrhártyán, melyről hártyán a káptalan pecsétje függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

94.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Hipolit Cwknak fia örökös birtokát Konstantin mester fehérvári kanonoknak eladta. 1243.

Vniuersum Albensis Ecclesie Capitulum omnibus, quibus presentes littere presentate fuerint, salutem in Domino sempiternam. Noscant vniuersi, quod accedens ad nos Ipolitus filius Cwk proposuit coram nobis uiua voce, quod cum consensu fratris sui Pauli, qui eciam suam nobis presenciam exhibuit, et hoc idem affirmauit, totam terram suam, nec non fenetum et locum molendini, ac omnem porcionem possessionariam, quam habebat communem cum fratre suo, seu per se diuisam ab eodem et separatam, vendidisset pro duodecim marcis Magistro Constantino Concanonico nostro, metis vndique antiquis consignatam, commetaneis non contradicentibus; presertim cum ipsa possessio magis affinis esset, et vicinior

97.

A keresztesek székesfehérvári konventjének bizonyságlevele, hogy Hipolit Cwknak fia mohai birtokát Konstantin fehérvári kanonoknak eladta. 1243.

Nos Conuentus Fratrum Domus Hospitalis de Alba, et Magister Ambrosius Budensis Canonicus Generalis Procurator eiusdem Domus vicem Magistri Prouincialis gerens, significamus vniuersis presentes litteras inspecturis, quod accedens ad nos Ipolitus filius Cwk proposuit coram nobis uiua uoce, quod cum consensu cognati sui Pauli filij Tarka, qui eciam personaliter astitit, et idem affirmauit, totam terram suam, nec non fenetum, et locum molendini, ac omnem porcionem possessionis, quam habebat in Moha communem cum dicto cognato suo Paulo, seu diuisam et separatam ab eodem, vendidisset pro duodecim marcis argento Magistro Constantino Albensi Canonico metis undique antiquis assignatam, commetaneis in circuicione dicte terre undique comparentibus et non contradicentibus, sicut patuit nobis per hominem nostrum fidedignum super ipsam terram destinatum; precium eciam eiusdem terre dictus Ipolitus confessus est se totaliter recepisse, partim in rebus per viros idoneos estimatam, partim in argento. Obligauerunt insuper se, et sua bona, et suos heredes, Ipolitus videlicet et Paulus supradicti simul et in solidum, quod si processu temporis a Magistro Constantino ipsi possessionem totam, aut partem eiusdem quispiam requireret, ambo ipsi eam modis omnibus cum propriis expensis defendere et liberare tenebuntur; alioquin ipsam pecuniam, et totum valorem edificiorum, ac omnes alias expensas, quas interdum dictus Magister fecerit, eidem de alijs bonis eorum restituent, racione qualibet non obstante. Nos igitur ad peticionem et instanciam utriusque partis, quia proprium sigillum nostrum erat in maritima propter metum Tartarorum, litteras presentes sepedicto Magistro Constantino concessimus in testimonium et perpetuam firmitatem, fratris Juliani Custodis, fratris Lvce

Preceptoris Domus nostre, et predicti Magistri Ambrosij sigillis communitas. Actum anno gracie M° CC° XL° III°. Venerabili fratre Mikone de Buxunio Magistro per totam Hungariam et Sclauoniam existente.

(IV. Béla királynak ugyanazon megerősítő okmányából.)

98.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Ekly-i Endrének özvegye férje rokonának, Endre Oltomán fiának, hitbérét elengedte. 1243.

Nos Comes Petrus de Peren Judex Curie Serenissimi et Magnifici Principis domini Sigismundi stb., quod cum ob contradictoriam inhibicionem statucionis medietatis possessionum Ekly et Zakalos vocatarum in Comitatu Komaromiensi existencium, Thomas filius Thome de Werehtiw Johannem filium Iwachon de dicta Ekly contra se Regiam in presenciam ad certum terminum in causam attraxisset (az ügynek tárgyalása „ad presentes octauas festi Beati Michaelis Archangeli“ elhalasztatván; János mint alperes részéről öt okmány felhozatik). — — Altera earundem (Capituli Ecclesie Jauriensis) in anno gracie millesimo ducentesimo quatragesimo tercio edita declarabat, quod domina quedam nomine filia Iwachon, vxor condam Andree filij Morthonos de genere Ekly constituta coram dicto Capitulo Jauriensi, omnem dotem suam Andree filio Oltoman consanguineo mariti sui remisisset liberaliter; renuncians omni juri et accioni, que racione dotis predicte sibi quandocunque possent competere vel deberent; pro eo videlicet, quod cum ipsa de partibus vltra Transsilvanis a facie Tartarorum fugiens ad eundem accessisset in domum suam, eam honeste pertractasset, exhibendo ei victus et vestitus necessaria; pro eo eciam, quod idem Andreas eidem pro-

misisset, vestes se daturum, et prouidere eam vsque ad nouas segetes in vite necessarijs stb. Datum Bude 39. die octauarum Beati Michaelis Archangeli anno Domini M° CCCC° XX° II°.

(Ezen itélőlevélnek eredetie a budai kir. kamarai levéltárban őriztetik. V. ö. Okmánytárunk második folyamának I. köt. 297. sz.)

99.

A szepesi káptalannak bizonyságlevele, hogy Jasch helterwagorai lakos uj-ruszbochi soltészségét Gobelin Miklós fiának eladta. 1243.

Capitulum Ecclesie Beati Martini de Scepus omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris, quibus presentes ostendentur, salutem in omnium Saluatore. Ne rerum gestarum memoria simul cum tempore labatur seu euanescat, peritorum ea industria virorum litterarum patrocinio solidare, nec non perpetuare adinuenit. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod discretis viris Jasch de Helterwagora ab vna, ac Goblino filio Nicolai de Lapide ab altera parte, coram nobis personaliter constitutis, idem Jasch oraculo viue vocis est confessus, quod sculteciam suam in Noua Ruzumbach habitam, quam mediantibus nostris litteris dinoscitur comparasse, cum dimidia parte molendini, constituti in fluuio de eadem villa, braxatoria, ac duobus liberis laneis terrarum, et cum sexta parte census in exaccionibus prouenientis, cum causis vsque fertonem judicandis cum earum birsagijs ex integro percipiendis, ac causis supra fertonem judicandis more solito per scultetos et obseruato, cum tercia parte judicij earundem causarum percipienda, ac alijs et singulis vtilitatibus et pertinencijs ad eandem sculteciam spectantibus, vendidisset et vendidit prefato Goblino filio Nicolai pro viginti sex marcis grossorum denariorum plene ha-

eodem et acceptis, sibi et suis successoribus in filios

filiorum et eorum heredes jure perpetuo et irreuocabiliter pacifice possidendam, tenendam pariter et habendam; tali condicione mediante, quod supradictus Jasch ab omnibus impeticionibus, et maxime a fratribus et proximis suis vniuersis, racione dicte scultecie ipsum Goblinum et suos successores proprijs laboribus et expensis teneatur defendere et expedire; et nichilominus litteras nostras priuilegiales super eadem scultecia olim confectas, virtute quarum eandem habuit et possedit, tradidit in manus Gablini iam dicti Jasch predictus. Insuper Petrus frater eiusdem Goblini, vicinus comparens coram nobis personaliter, alteram medietatem molendini supradicti, comparatam a Hannus dicto Zolchener sculteto de Ruzumbach, cum omnibus suis vtilitatibus et pertinencijs ac juribus vendidit coram nobis dicto Goblino fratri suo pro decem marcis grossorum perpetuo jure et irreuocabiliter in filios filiorum ab eodem plene habitis et complete marcis supradictis, nihil juris nihilque dominij sibi in eodem molendino reseruans, in euum semper et in eternitatem perpetuam. Ad peticionem parcium supradictarum presens nostrum concessimus priuilegium pendentis sigilli nostri munimine roboratum. Datum in festo Sancte Elisabeth Regine anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo tercio.

(III. János lengyel király által megerősítve, s az ú. n. „Liber Relationum et Oblatarum Castrensium Cracoviensium“ című nyilvános könyvbe 1692. bejegyezve, a krakói országos törvényszék levéltárában.)

mus statuere inter ipsos. Nos vero perscrutatis prius voluntatibus et intencionibus utrorumque, habito inter nos fratres diligenti tractatu, hoc volumus et precipimus sub debito prestiti iuramenti, et statuimus sub interminacione subiecte pene partibus absque omni contradiccione et reclamacione in perpetuum obseruandum. Inprimis ergo volumus et precipimus, ut villa de Ostrog cum omnibus suis pertinencijs et cum omnibus adiacentibus terris sit in jus (igy) et proprietate Ecclesie Sancti Domnij, ita quod totum integre possideat, sicut possedit tempore G. Archiepiscopi usque ad aduentum domini Regis Bele nullis privilegijs seu instrumentis preiudicantibus, quantum in hoc eidem Ecclesie in perpetuum. Sed quia olim questio fuit inter Ecclesiam Spalatensem et civitatem Traguriensem super territorium de Biaci et Sancti Vitalis, ipsam questionem relinquimus indiscussam. Item volumus, ut Tragurienses nullum inimicum Spalatensium recipiant, retineant, sive foveant per se vel per alium apud se molientem insidias vel inferentem dampna Spalatensibus; et hec eadem pari tenore Spalatenses observare Traguriensibus teneantur. Item volumus, ut omnes terre patrimoniales, que sunt inter confinia Spalatensia et Traguriensia restituantur dominis suis saluis racionibus debitorum vel societatum in quibuscunque rebus, que omnia suo ordine vel jure decurrant. Adhuc volumus, ut omnia dampna utrique parti quocumque modo illata, siue iniurie commisse invicem dimittantur, siue in hominibus, siue in rebus, et numquam possit de cetero a partibus super his questio concitari. Salua in omnibus fidelitate et reuerencia Corone Regni Hungarie. Ut autem hec statuta salubria robur perpetue obtineant firmitatis, volumus, ut quecunque parcium rebbellis et inobediens huic composicioni extiterit, faciendo contra predicta vel aliquod predictorum, teneatur nomine pene soluere ducentas marcas argenti, medietas quarum ad obedientem partem deveniat, altera medietas fisco Regis applicetur; et pena soluta nihilominus suprascripta omnia semper firma sint et rata. Ut autem hec omnia valeant inviolabiliter observari, sigillis utriusque partis presentem paginam fecimus communiri.

Cupan lax; et postea ascendit ad montem uersus orientem ad frutectum auellane; et inde reuertitur ad priorem metam, scilicet Ocrog. Nos igitur ad peticionem utriusque partis in testimonium huius rei presentes litteras conscribi fecimus, et sigilli nostri caractere confirmauimus. Anno gracie M° CC° XL° tercio. Existente venerabili Zagrabiensi Episcopo S., Fila Preposito, Petro Cantore, Barano Lectore, Gregorio Custode, Cornelio Decano, et ceteris fratribus eiusdem Ecclesie.

Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalannak pecsétje vörös-kék selyemszinoron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

101.

Spalato és Trau városok közti új békekötés. 1243.

In Christi nomine. Anno Incarnacionis eius millesimo ducentesimo quadragesimo tercio, Indiccione prima mense Septembri die XI. introeunte. Temporibus domini Treguani venerabilis Episcopi, Stepconis Comitis, Petri de Luca, Pauli et Martini Blasij Judicum Traguriensium factum est. Cum inter ciues Spalatenses et Tragurienses ex antiqui hostis persuasione gravis fuisset exorta discordia, ita, ut inter utrasque ciuitates belli iam rabies incepta de die in diem miserabiliter increscere videretur; Ego frater Girardus de Mutina ex Apulie partibus superveniens, una cum fratre Paulo et fratre Andrea predictarum ciuitatum compacientes discrimini, in magnam cordis affeccionem succensi fuimus, tam nefarij belli inter fratres et propinquos incendium Diuino suffragante auxilio extinguere, et partes in pacis et concordie vinculum reformare. Tandem in nomine Domini cepimus inter ipsos de pace tractare, et ita nobis gracia Diuina affluit, ut ambe partes de facili in nostrum arbitrium compromitterent, promittentes et obligantes se stare ad omnia, que nos pro bono pacis velle-

103.

IV. Béla királynak adománya Dénes bán és szlavoniai hercz számára. 1244.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex in perpetuum. Grandis eminencium virorum fidelitas grandem apud illustres et magnificos remuneracionis graciam promeretur, et maxime cum eminencia eorum fidelitatis opera per quandam quasi violenciam requiruntur. Proinde ad vniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod predilectus et fidelis noster Dyonisius Banus et Dux tocius Sclauonie a tenera adhuc etate nostra pariter et sua inseruiens, fideliter regens et dirigens gressus suos de virtute multimoda fidelitatis multiplicium operum produxit in virtutes pro utilitate nostra et Regni nostri, personam suam carissimam simul et res exponendo fideliter et viriliter dubijs euentibus et fortunis; propter que in Magistrum Agazonum meruerat preffici a nobis, amplius eciam preferendus. Et vt quedam de multis, tanquam in sue fidelitatis delicijs delectando nominetenus exprimat mens Regalis; in conflictu generali, quod habuimus in Soyow cum gente pestifera Tartarorum, intuicione persone nostre sagax et strenuus extitit laudabiliter pugnando. Postmodum vero, cum ad partes maritimas vergeremus, nunquam se a nostra nostrorumque familiarium custodia elongauit, peruigil et intentus circa recuperacionem prosperitatum nostrarum, quas eo tempore a nobis subtraxerat manus Dei. Et quia dulcissima fidelitatis eius obsequia cum ad alciores gradus nostre gracie merito extulerant, in Banum et Ducem tocius Sclauonie prefecimus eundem, ex cuius officij debito, sicut diuersarum Ducatus eiusdem parcium defensionibus eum fore intentissimum oportebat, sic per diuersimoda prelia diuersa in proprio corpore stigmata susscepit, vir strenuus, adprime dimicando, quorum cicatrices

nunc et quoad uixerit in corpore suo portat. Specialiter autem, cum in prelio, quod habuit circa partes maritimas, traiectum fuerit guttur eius inpetu iaculi balistalis, signum euidens, quod ibi latere non potest, euidenter predicat preconio laudis eius. In memoriam itaque multiplicium seruiciorum eius, non tamen in plenam recompensacionem, cum longe minus sit, quod ei offerimus in presenti, quam quod ab eo suscepimus indecidue fiddelitatis ac eminencium seruiciorum merita frequentata, quasdam possessiones Destyn sine herede defuncti, empticias et iusto alio titulo acquisitas, que secundum aprobatam Regni nostri consuetudinem ad manus nostras fuerant deuolute, videlicet Vrbona in Symigiensi, et Horost in Crisiensi Comitatibus existentes, prout ad ipsum Destinum pertinebant, hereditarijs tamen possessionibus eiusdem Destyni cognatis suis relictis; et quandam terciam possessionem Chereoaburda nomine in Comitatu Crisiensi existentem, que fuit Petk calui Crisiensis, et ipso sublato de medio, cum ei nullus successor legitimus remansisset, ad manus nostras iuxta pretactam consuetudinem fuerat deuoluta, quocunque nomine, siue hereditario jure, siue a castro exemptam prius possederat; omnes autem dictas tres possessiones cum collecta marturinarum et cum omnibus attinencijs et vtilitatibus earum, eidem Dyonisio Bano et Duci tocius Sclauonie, et per eum suis heredibus heredumque successoribus in perpetuum contulimus et donauimus. Exprimentes, quod collectores marturinarum per Banum siue Ducem quicunque pro tempore fuerint constituti, de percipiendis marturinis earum se intromittere non presumant. Possessionis igitur Destyn, que Vrbona vocatur, prout per Petkonem filium Wlchk de genere Kamancha, qui de mandato nostro ipsum in eandem possessionem introduxit, cognouimus; prima meta incipit ab oriente iuxta vineam Gledk sub piro, et tenendo metas cum terra castri Chesmiche cadit paruam in vallem ad viam, que intrat siluam, et ibi sub fago est meta; et per eandem viam transit siluam per terreas metas et arbores crucis signo notatas, et peruenit ad terram filiorum Nadiha, et tenendo metas cum eisdem iuxta siluam, vadit versus meridiem ad montem Cepel, vbi sub ceraso sunt mete; hinc descendendo ad caput cuiusdam riui, qui wlgariter Pelgrina nominatur, vbi separatur a terra filio-

rum Nadiha, incipiens tenere metas cum filijs Pribizlow in eodem riuo, et per metas terreas descendit prope domum filiorum Prebizlow, vbi exit a riuo predicto ad orientem ad dumum auellani vergens ad partem meridionalem ad finem silue, et per metas terreas cadit in fluuium Chernech, vbi separatur a terra filiorum Prebizlow, incipiens tenere metas cum Schulen Weznico castri de Gordoa, et eundo ad occidentem in eodem riuo Chernech apud arbores, videlicet ilicis, tylie et fagi, in quibus est signum crucis, separatur a terra Schulen, incipiens tenere metas cum terra Marci et aliorum de genere Dersiuoy, et eundo per eandem aquam Chernech apud arbores in modum crucis signatas separatur a terra generacionis Dersiuoy, et tenet metas cum Hudyna Comite, et per aquam Chernech cadit in fluuium Chesma, per quem descendendo exit in riuum Rogozna, per quem tendit superius versus aquilonem, et dimittit riuum vergens ad orientem ad dumum auellani, et tenendo metas cum Thoma filio Rorocon iuxta siluam per terreas metas et arbores signatas peruenit ad quandam viam ad terram Magistri Desteni, et sic intrat siluam Chernech versus orientem, tendensque per metas terreas ad arbores signatas, transit duos riuos Rogoznam et Ossewpatak versus septemtrionem ad arborem *sylfa*, sub qua est puteus, et procedens per viam et per metas terreas versus occidentem cadit in riuum Chernusnyk, per quem descendit in aquam Nogurbona, et transit aquam eandem, et per metas terreas venit ad aquam Brezcoch, et separatur a terra Magistri Desteni, incipiens tenere metas cum Thoma filio Rorocon per eandem aquam, per quam eciam cadit in aquam Kisurbona, per quam vadit supra prope domum Zylya, et dimittendo aquam eandem in quadam valle per cerasos ascendit in montem, tenendo metas cum castrensibus de Chesmicha, et peruenit ad riuum Kopriwni, per quem eundo peruenit ad domum Dragyna, et inde per cerasos et pirum, et per metas terreas in campo peruenit ad arborem sorbelli, sub qua est meta; hinc ascendit parum in vallem versus orientem, et ascendens montem per terreas metas iuxta vineas castrensium de Chesmiche reuertitur ad primam metam, et ibi terminatur. Prima vero meta terre Horost, prout per Jaxam Banum filium Isach, qui de mandato nostro ipsum in eandem possessionem intro-

ɪit, cognouimus, incipit ab oriente in fluuio Golgonicha, et
ens metas cum terra Cruciferorum Sancti Sepulcri de Gol-
ɪicha, vadit versus meridiem ad latus cuiusdam montis, et
ɪdo superius iuxta siluam incipit tenere metas cum castren-
ɪs de Kemluk, et descendens ad vallem versus occidentem,
ɪscendit iterum in montem versus castrum Kemluk, et cadit
vallem, que est iuxtaaquam Kemechniche ex parte orientali;
per ipsam vallem vadit versus aquilonem, ascendendo ad vi-
ɪm Sebka castrensium de Kemluk, et peruenit ad pirum si-
ɪtam cruce, sub qua est meta; deinde per metas terreas ver-
aquilonem peruenit ad magnam viam, que vadit Worosdi-
m, et ibi separatur a terra castrensium de Kemluk, et iuxta
tam terre Ceroaburda, ac iuxta metas terre Cruciferorum pre-
torum versus orientem per metas terreas cadit in vallem,
e vallis cadit in predictum fluuium Glogoncha, et per ipsum
ɪium reuertitur ad priorem metam, vbi terminatur. Prima
ɔque meta terre Ceroaburda, prout per dictum Jaxam fili-
Isach, introductorem in hanc eciam possessionem cognoui-
ɪs, incipit iuxta fluuium Glogoncha sub ceraso quadam, que
bet signum crucis a parte orientali iuxta terram Cruciferorum
undem sub monte quodam, qui Lipoagora vocatur; et ten-
ɪdo sursum in monte vergit ad partes occidentales, appli-
ɪs ad magnam viam, et ibi sunt tres mete separantes ter-
n Horost et Ceroaburda et eam que est castri Kemluk; et
le per eandem viam ad montem per siluam et per arbores
ɪatas in modum crucis tendit per siluas et viam ad mon-
ɪ, que Cremernagoncha dicitur; et circueundo venit ad
endam paruum campum ad fagum, super qua est signum
ɪcis; et per quendam berch descendit in aquam Glogoncha,
i est meta terrea; inde per eandem aquam inferius protenu-
ur ad locum, vbi aqua Craygyna cadit in aquam predictam,
per Cragyna tendendo sursum vsque caput eiusdem, et iuxta
ɪm in latere montis, sub arbore sorbellina est meta terrea,
vergens ad partes orientales, sub arbore *ihor* est meta et
teus; et inde per viam ad pirum sub vineis et ad puteum,
ɪc per viam et metas terreas, et arbores signatas transit
ɪm ad montem Kamennagoricha; et de monte ad viam, per
am eundo iuxta vineas parumper sub ilice est meta antiqua,
qua via cadit in aliam viam, que venit de villa Crucifero-

rum Sancti Sepulchri, et in transitu vie sunt tres mete; hinc per viam illam, que transit priorem viam descendendo per metas terreas, vadit ad villam Cruciferorum predictorum, que Strasischa vocatur, et ibi est meta terrea in exitu ville in via, et per ipsam viam paruum eundo iuxta quandam fossatam de ipsa via exit ad montem iuxta vineas et asscendit ipsum montem per metas, que sunt sub cerasis, ad metam, que est sub piro in vertice montis illius iuxta vineas; inde descendit per indagines vinearum ad quendam riuulum, vbi est meta, et transiens riuulum asscendit in montem ad quandam ilicem, in qua est signum crucis iuxta vineas; inde superius ad maiorem ilicem signatam cruce in cacumine montis; et descendendo tendit ad viam que est sub monte Podholyn; hinc per eandem viam procedendo iuxta viam est meta terrea, et modicum eundo iuxta latus montis, qui dicitur Holyn, tendit ad piros in superiori parte vinee Zeder; inde descendit ad minorem Glogoncha ad pirum, sub qua est puteus; inde asscendit per aliam pirum in vertice montis Graduch per antiquum cumulum terre, qui *ettowen* dicitur; hinc per decliuium montis separando a terra Emerici descendit ad quandam arborem, que *ilhor* dicitur sitam iuxta riuum predictum Glogoncha, et cadendo in ipsum fluuium et sursum eundo reuertitur ad priorem metam, et sic terminatur. Ne igitur sepedictus Dyonisius Banus et Dux, vel sui heredes heredumque successores super antedictis possessionibus temporum curriculo a quouis inquietari valeant, vel aliquatenus molestari, sed eis omnibus eedem perpetuo et irreuocabiliter perseuerent, presentes in perpetuam stabilitatem donacionis nostre concessimus litteras eminencioris sigilli nostri aurei, auree videlicet bulle nostre caractere insignitas. Datum apud castrum Galaas per manus venerabilis patris Magistri Benedicti Archyepiscopi Colocensis aule Regie Cancellarij; venerabili Stephano Archyepiscopo Strigoniensi existente, Cleto Agriensi, Bartholomeo Quinqueecclesiensi, Stephano Zagrabiensi, Benedicto Chanadiensi, Benedicto Gyeuriensi, Heymone Wacyensi, Artulpho Transiluano, Adam Nitriensi Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Vesprimiensi Ecclesia vacante, Vincencio Preposito in Episcopum Waradiensem electo; Ladizlao Palatino et Comite Symigiensi, Matheo Magistro Tawarnicorum et Comite Posoniensi, Dyoni-

nio Bano et Duce tocius Sclauonie, Demetrio Judice aule nostre et Comite Musuniensi, Rolando Magistro Dapiferorum et Comite Supruniensi, Mauricio Magistro Pincernarum et Comite Jauriensi, Stephano Magistro Agazonum et Comite de Vrbaaz, Arnoldo Nitriensi, Balduino Ferrei Castri Comitibus, et alijs quam pluribus Comitatus et Magistratus tenentibus, anno Dominice Incarnacionis M° CC° quadragesimo quarto decimo septimo kalendas Julij Regni autem nostri anno nono.

(A csaszmai káptalannak 1379-ki „Nicolaus filius Johannis filii Mark de Vrbonar" számára „feria 5. prox. post festum Omnium Sanctorum" kiadott átiratából, a budai kir. kamarai levéltárban).

104.

IV. Béla királynak Lobur, Velica, Clenonik et Zlogonam helységekre vonatkozó adománya, Mihály, Buzad fiának, Varasdi főispán számára. 1244.

Bela Dei gracia Hvngarie, Dalmacie, Choroachie, Rame, Seruie, Gallichie, Ladomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in eo, qui Regibus dat salutem. In partem cedit sollicitudinis illustrium, circumspeccionis sue oculos super uniuersos sibi subditos inicere, et bonos pro apparato lucro remunerare, seruum uero torpentem ab opere bono condempnare; uulpecule uero, qne multorum perpetracione malorum Regni eciam sublimes demoliuntur, sapiencia capi debent, ut liberius possint boni in uia mandatorum Domini ambulare. Proinde ad uniuersorum presencium et posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod dilectus et fidelis noster Michael Comes de Vorosd, frater Buzad Comitis, a primeuo puericie nostre tempore exhibuit nobis eminencia fidelitatis opera liberaliter et libenter, adeo ut nostro adhuc tenero lateri ardenti desiderio coniunctus, in custodia et tuicione persone nostre nulli se et ua

periculo exponere formiduus; postmodum autem cum Regnum nostrum Diuino iudicio fornax succenderat Thartharorum, et multa fiducia quam ab eius fidelitate mens Regia obtinebat, cor nostrum et animam nostram, karissimum uidelicet primogenitum nostrum Ducem Stephanum inclitum et illustrem in manus eius duximus commendandum, qui eundem primogenitum nostrum vna cum aliis prolibus nostris tristi tempore letos retinens in deliciis conuenientibus, sanos recondidit et illesos. Demum uero cum partes maritimas adiissemus, idem Comes Michael confinia nostra circa Vorosd et Petouiam in tante turbacionis tempore contra malefactores quamplurimos illesa et indempnia potenti uirtute ualidoque brachio conseruauit, proficiscendo de uirtute in uirtutem, et in sua fidelitate culmen constancie ascendendo. Et quia longum esset enarrare per singula eius opera laude digna, saltem ut per radicem comprehendamus ramos, frondes et fructus arboris commendande, ipsius generacio fidelis semper extitit Corone Regie ac deuota, utpote in Regno suo fructus dulcissimos, nam Barones fidelissimos germinauit. In contrarium uero quidam de Sclauonia nomine Puchuna tot et tanta in Regno nostro ducente maligno spiritu mala perpetrauit, propter que membratim per diuersa loca suspendi, toto Regno contra ipsum reddente testimonium, merebatur, clamantibus contra ipsum homicidiis multis, et aliis nephandis criminibus, et specialiter sanguine Magistri Ochuz filii Ochuz Bani, quem inter alios crudeliter interfecit; cuius mors fecit tristiciam toti Regno; que multa et enormia nostro et nostrorum Baronum et tocius Regni nostri iudicio ipsum ad alicuius horrende mortis periculum perducebant. Verum quia misericordiam diligimus, ut a misericorde et id testante Domino misericordiam consequamur, eodem Puchuna possessionibus suis omnibus, per quas transgredi poterat et transgrediebatur, facere mala et fecit, iustissime spoliato, personam ipsius libere abire permisimus sub eo condicionis ligamine, quod lesis per ipsum satisfaceret, de cetero talia committere postponendo. Cuius possessiones, uidelicet Lobur et Velica, Clenonik ac Zlogonam cum omnibus attinencijs suis, prenominato Michaeli Comiti de Vorosd, et suis heredibus in memoriam multiplicum seruiciorum eius, non tamen in plenam recompe[illegible]nem, cum longe minus sit, quod ei offerimus in

presenti, quam que ab ipso suscepimus indecidue fidelitatis ac eminencium seruiciorum munera frequentata, in perpetuum contulimus, pleno iure sub eisdem metis, et terminis, et signis, quibus dictus Puchuna eas noscitur tenuisse. Ne igitur in posterum dictum Michaelem vel suos heredes heredumque successores super eisdem possessionibus quispiam ualeat inquietare uel aliquatenus molestare, sed eis omnibus fidelibus seruicijs acquisita perpetuo et irreuocabiliter perseuerent, presentes in perpetuam huius rei memoriam concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine iure perpetuo et irrefragabiliter roboratas. Datum aput castrum Zala anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, quinto Idus Octobris, Regni autem nostri anno nono.

Kívül. Super collacione possessionum Lobur, Welica, Clenonik et Zlogona Michaeli Comiti de Vorosd.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét elveszett; a budai kir. kamarai levéltárban.)

105.

IV. Béla király Felső-Zdench birtokát tárgyazó megújított adománya Devecher fiai számára. 1244.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crouacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Comanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis, salutem in eo qui Regibus dat salutem. Justis petencium desiderijs facilem prebere consensum (uidelicet) racio expostulat, et Regalis sublimitas exhortatur, in ijs precipue, que ad subiectorum commodum spectant pariter et profectum. Eapropter ad uniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod accedentes ad nostre Maiestatis presenciam Samson, Georgius, Wlk et Wlcheta filij Deuecher, nobis humiliter supplicarunt, ut eisdem quandam possessionem Superiorem Zdench uocatam, quam hijdem

possessionem predecessorum ipsorum hereditariam prefa
et instrumenta litteralia super ipsa possessione emanata a
sisse affirmabant, prout eciam ab omnibus commetaneis e
dem possessionis circumquaque existentibus iuxta fidelita
ipsorum nobis debitam hec fore resciuimus, restituere
gnaremur. Nos siquidem iustis et legitimis admissioneque
dignis peticionibus et instancijs ac supplicacionibus ipso
Samsonis, Georgi, Wlk et Wlchete, per quorum eciam se
cia fidelia nobis et Colomano Duci fratri nostro karissi
grata et laudanda, suprema sollicitudine per ipsos exhibita,
ster Regius animus mitissime conquieuit, fauore debito in
nati, et precipue ad peticionem eiusdem Colomani Ducis
tris nostri karissimi, predictam possessionem Superior
Zdench uocatam, cum omnibus suis utilitatibus, scilicet te
arabilibus, agris, pratis, fenilibus, nemoribus, et alijs quib
libet ad eandem pertinencijs, sub metis et terminis inf
scriptis, indicium nostre gracie, dileccionis pariter et fauo
ampliori fauore Regie benignitatis ipsorum uirtuosis actib
et obsequiorum meritis gratuitis exigentibus in antea eosd
prosequi intendimus et amplecti, continentes et designan
eisdem Samson, Georgio, Wlk et Wlchete filijs de Deuech
et per ipsos ipsorum heredibus iure perpetuo habendam p
riter et possidendam duximus concedendam ac restituenda
Cuius quidem predicte possessionis, prout uidimus in litte
Capituli Chazmensis, mete erecte sic distinguntur: Quod prin
meta incipit in quodam riwlo, ubi ipse riwlus cadit in aqua
Ezdench uocatam iuxta possessionem Magistri Moys Judic
Curie nostre Inferiorem Zdench uocatam a parte occidenti
et per eundem riuulum procedit supra ad septemtrionem,
peruenit ad fluuium Melichnek nuncupatum, et ipsum fluuiu
prosiliens peruenit ad arborem *gerttyan* cruce signatam met
que terrea circumfusam; abhinc procedit iuxta metas posse
sionis predicti Magistri Moys, et peruenit ad caput fluuij n
mine Raduan, et per ipsum fluuium procedit infra uersus occ
dentem ad aquam Chazma — — — — per eandem aqua
uertitur supra ad partem orientis — — — caput eiusdem aque
abhinc exit et procedit supra — — — — — possessionis a
celarium nostre Maiestatis — — — — uocate, et peruenit a
caput minor — — — ati; inde per eundem fluuium procedi

[illegible]nfra ad meridiem et — — — — — — ich et — — — us exit [illegible]s uadit directe ad meridiem et peruenit ad fluuium maiorem [illegible]oplancha uocatum — — — — — occidentem et peruenit ad [illegible]rborem *tul* cruce signatam, metaque terrea circumfusam [illegible] — — — reflectitur ad partem — — — — uenit ad prio[illegible]rem metam, ibique terminatur. Vt igitur hec nostre concessio[illegible]nis et restitucionis — — salua et inconcussa process — — — [illegible]neat presentes litteras concessimus duplicis sigilli nostri mu[illegible]nimine roboratas. Datum in uilla Belyga — — no Domini M° CC° XL° IIII°. Idus Octobris Regni autem nostri anno IX°.

(Eredetie bőrhártyán megrongált állapotban, a vörös-sárga zsinóron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban).

106.

IV. Béla királynak Óvár várföldjét Vas megyében tárgyazó adománya a Chem nemzetségbeli nemesek számára. 1244.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in eo, qui Regibus dat salutem. In partem cedit sollicitudinis nostre, sic nostris fidelibus, maxime circa confinia commorantibus, qui in nostro seruicio sanguinem effuderunt, et frequenti studio dubijs casibus se exponunt, pro meritis prouidere, ut per hoc ipsius Regni confinijs sit prouisum. Proinde ad uniuersorum tam presencium, quam posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod nos fidelium seruiencium nostrorum de genere Chem seruicia, que nobis in tuendis confinijs Ferrei Castri diligenti studio inpenderunt, consideracione sollicita intuentes, locum illum, qui dicitur Ovwar, ubi antiquitus castrum fuisse dicebatur, Comiti Mod cum filio suo Thoma, et Martino, Mixe, Siluestro, Jacobsa, Hertenigo et Rolando, cuius patrem nomine Rolandum, et Seywretum patrem dicti Sil-

uestri in defend — — — — — — — s nostre circa confinia d micantes Theotonici occiderunt, et aliis de genere Chem, a construendum in eo castrum, per quod illud confinium melius et potencius teneatur — — — — — — nsionis loci se quinque recolligant, quinque uero prosilientes exagitent et terream aduersantes, cum terra nomine Ovwar, que est sub eodem castro, terra uidelicet vnius ville in dis— — — — — — — — — — — — — — — — perpetuo possidenda. In cuius castri et terre possessionem per dilectum et fidelem nostrum Herricum Comitem Castri Ferrei ipsos fecimus introduci. Cuius terre mete, prout eodem H. Comite — — — — — — — — — — guimus hoc ordine distinguntur: Primam metam tenet cum uilla Chem in loco, qui dicitur Sartivv, ubi sunt due mete; inde ad orientem iuxta siluam Chem sunt due mete; et ibi incipit tenere cum uilla Chatar ad montem Toboy, ubi sunt due mete; deinde ad meridiem transit aquam Pincua, et iuxta magnum lapidem uadit ad locum, qui dicitur Toboywar, ubi sunt due mete; deinde uadit ad uillam Cheyka, et est fons in silua, ubi sunt due mete; inde vadit ad Sesfeu, et ibi sunt due mete; inde ad Nigenszovn; et ibi transit aquam Pincua, et ibi tenet metam cum uilla Poschen; inde ad uillam Coraldi, et ibi incipit tenere metam cum uilla cruciferorum, et ibi est magna uia, per quam itur ad castrum Owar, et ibi transit aquam Tohon, et ibi tenet metam cum seruis Regine, et ibi est uia antiqua, per quam itur ad Inched, ubi est pirus, et ibi sunt due mete, et incipit tenere metas cum filijs Condra, et ita reditur ad primam metam Sartiw. U — — — — — — — H. suorum seruiciorum et effusionum sanguinis meritis predictis fidelibus nostris digne facta collacio, eis et per eos suis heredibus heredumque successoribus perpetuo perseueranda, nec a quouis temporum curriculo super hijs ualeat inquietari, uel aliquatenus infestari, presentes eisdem concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum apud villam Nomoy in partibus Zegerie anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, quarto Idus Februarij, Regni autem nostri anno decimo.

(Eredetie bőrhártyán, molytől a király kettős pecsétje vörös-sárga zsinoron függ, a fömélt. hg. Batthyáni család levéltárában.)

107.

IV. Béla királynak Kovárszeg földét tárgyazó adománya Miklós, Obichk fia számára. 1244.

Bela Dei gracia Rex primogenitus (igy) Regis Hungarie omnibus Christianis presentem paginam inspecturis salutem in Domino sempiternam. Cvm in multitudine fidelium nitor Corone Regie consistat, debet consideracio nostra eo gratancius obsequencium meritis respondere, quo constat et eorum fidelitatem magis accendi, et ipsos ardencius multiplicari per munificencia Regia (igy) largitatem. Proinde ad uniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod nos salubribus monitis inuitati, consideranimus multiplicia seruicia dilecti et fidelis nostri Nicolai filij Obichk de Zyud, que nobis eo tempore inpendit, quo aduersitas Tartarorum Regnum nostrum inuaserat, et nos presidio fuge ad partes maritimas proficisceremur ante ipsos, omnesque Barones ac multi nobiles Regni nostri deseruissent; tunc idem Nicolaus nos nullatenus dereliquit, sed pocius cum omni familia domus sue usque ad insulas maritimas fuit nos secutus, tandem de Tragurio ad Curiam Romanam per multa pericula marium et terrarum, super impetranda procuracione venerabilibus patribus, qui ad gubernandas Strigoniensem, Colocensem, Geuriensem Ecclesias, eorum antecessoribus per lugubris memorie Tartaros interemptis, fuerant postulati, in nostra legacione ardenti studio est profectus. In quo facto tam eminenter nobis et Regno nostro ipsa Sede Apostolica uacante seruiuit, quod ad releuandas post tantum casum tam principales Regni nostri columpnas se nobis exhibuit uirtuosum. Item cum post recessum Tartarorum ad easdem partes maritimas uergeremus secundario, et super facto Jadrie inter nos et Uenetos esset discordia suscitata; ipse fidelis Nicolaus nobis mittentibus Venecias accedens, litteras conposicionis, tam ex parte nostra ad ipsos Uenetos, quam eciam e conuerso, non sine magna prouidencia condidit, illis suas et nobis nostras

commendabiliter reportando. Quid plura? Ad partes Ruscie, et ad partes Bulgarie in nostra legacione profectus, ab Illustrissimo Duce Danela, qui Tartarorum Principe uisitato ad propria rediens, vniuersum statum Tartarorum, prout viderat et cognouerat, edisserendum nobis promiserat stili officio conditum, reportauit; in Bulgaria uero per plures menses inuoluntarie detentus, negocium eciam, pro quo eum miseramus, promocioni reddidit commendande; saliens idem Nicolaus de uirtute fidelitatis in uirtutem deuocionis, easdem uirtute constancie quasi quodam signaculo roborando. In quorum omnium ac eciam plurium seruiciorum eius, que omnia per singula longum esset litterali oraculo recitare, quamuis minus dignam in reconpensacionem, sibi et per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus quandam terram Castri nostri Huntensis Koarzeg uocatam, vicinam, commetaneam et contiguam terre Chalamia vocate, quam post exitum Tartarorum de Regno nostro, Buluzlo de Nadasd homo noster cum nostro registo, presente testimonio Capituli Vaciensis, et eciam omnes alias terras eiusdem Castri nostri reinpediuerat, quam quidem terram Koarzeg uocatam, sub eisdem metis et terminis, sub quibus est limitata, eidem Nicolao filio Obichk pro tot et tantis seruicijs suis meritoriis, licet modicum quidem sit, de consensu et voluntate omnium vicinorum et commetaneorum dicte terre, Comitis scilicet Stanizlay, et Pangracij filij sui; a parte orientali Lamperti de.. zene, et filiorum suorum; a parte meridionali Feliciani de Yghazaschalamia et filiorum suorum, a parte occidentali Nicolai, ac Paznani filij sui, et Nicolai fratris Paznani personaliter adherencium, dedimus, donauimus et contulimus cum omnibus vtilitatibus et pertinenciis suis vniuersis perpetuo et irreuocabiliter possidendam. Cuius quidem terre mete hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit a parte orientali de terra Koarzeg vocata, vbi sunt due mete terree iuxta fluuium Ipul, et ibi cadit in ipsum fluuium Ipul; deinde autem tendit uersus meridiem ad terram Lamperti, que Riba uocatur, et currit in ipsa aqua per magnum spacium eundo, et ibi veniet ad Haradissa Castrum in unum nemus ad occidentem, quod vulgo Holm dicitur, et prope illum monticulum parum descendendo sunt due mete terree, et in eodem nemore est vna via, qua exit de illo nemore, et transit

vnam magnam viam, et inde tendit per terras arabiles ad vnam paruam siluam, quod vulgo vocabulo erezteuen dicitur, sub cuius fine sunt due mete terree, et sic inxta illam siluam currit uersus metas priores, vbi sunt commetanei nobiles de Chalamia. Que quidem silua seu erezteuen omnino remanet inter metas ad terram Koarzeg uocatam et prenotatam; et sic terminantur. Ne igitur in posterum idem Nicolaus fidelis noster, et sui heredes, super eadem terra per quempiam valeant molestari, et ne autentica nostra donacio irritacionis illicite molestiam paciatur, sed eis pacifice et quiete perpetuo valeant permanere, presentes tradidimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine in eternum roboratas. Datum in Gyormoth per manus Magistri Achillis Prepositi Albensis, aule nostre Vice-Cancellarij, anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, decimo kalendas Maij, Regni autem nostri vicesimo.

(A váczi káptalannak 1296-ki átirata után Ráth Károly Hazai Okmánytár IV. köt. 28. l.).

108.

IV. Béla királynak Rakouch földét tárgyazó adománya hive Chernek számára. 1244.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex universis Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in vero salutari. Regie Maiestatis interest sic ad suos subditos et fideles manum largifluam extendere, vt Regiorum beneficiorum prouocati largitate ad seruicia debita merito prompciores habeantur. Hinc est, quod ad vniuersorum noticiam tam presencium quam posterorum harum serie volumus peruenire, quod cum Chernek ab annis suis teneris nobis seruiuerit fideliter et deuote, et vt per eius fidelitatem percipere potuimus, voluntatem habeat

omnibus diebus suis nobis fideliter seruiendi, nos ei in remuneracionem sue fidelitatis et seruicij quandam terram Meffrik sine herede decedentis, Rakouch nomine, sitam in prouincia Thurochiensi contulimus, sibi et per se suis heredibus perpetuo possidendam. In cuius terre possessionem per fidelem nostrum Thetus Comitem ipsum fecimus introduci. Cuius terre prima meta incipit a parte aquilonis, vbi cadit Blatnicha in fluuium Turch; inde vero ascendit per eundem fluuium ad partem orientalem vsque ad fluuium Ribe; et per eundem fluuium ascendit ad partem meridionalem, et ibi est meta terrea sub quadam arbore *vörös fenyü* vocata; inde vero ad partem occidentalem, et ibi est meta sub arbore *borfa* vocata; inde uero tendit ad vnum monticulum *hradek* vocatum; et inde cadit ad dictum fluuium Turch, et sic terminatur ad priorem metam. Vt autem hec nostra donacio salua semper et inconcussa permaneat, nec vllo vnquam tempore possit in irritum reuocari, presentes eidem concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Anno gracie Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto X. kalendas Nouembris, Regni autem nostri anno decimo.

(Hitelesített másolatból, mely tek. Beniczky Márton levéltárában Pribóczon Turócz megyében őriztetik.)

109.

IV. Béla király File zágrábi prépost és testvérei számára megerősíti a Heyreh birtokát illető jogositványokat. 1244.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Vnitatis. Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem et omne bonum. Tenore presencium vniuersis volumus fieri manifestum, quod cum quas-

siones, que ob magnam et notoriam infidelitatem

suorum possessorum ad manus Regias fuissent deuolute, nos eas karissimo fratri nostro Colomano Regi et Duci tocius Sclauonie pijssime recordacionis contulissemus, quasdam uero idem Rex, quas empcionis titulo possederat, uel alias quoquo modo iusto modo ad eundem deuenerant, sibi pleno et perpetuo iure cum omnibus ipsarum pertinencijs conferendo in perpetuum possidendas, ad peticionem ipsius eo tempore, cum assumpto signo crucis contra Paterinos in Boznam et in terram Rame pro nomine Christi proficisceretur, confirmassemus, terras omnes specialiter et per singulas in litteris nostris secrecioris sigilli nostri munimine, auree uidelicet bulle nostre exprimentes, quas eidem dederamus, ita, quod ex ipsis omnibus liberam haberet facultatem disponendi, conferendi, donandi et quocunque modo alienandi secundum sue beneplacitum voluntatis; accidit, vt Magister Phyle Prepositus Zagrabiensis, atque fratres sui, Thomas Comes et Petrus, per Bertramium fratrem Symonis Comitis de Bayoch maritum uxoris quondam Salomonis Bani nomine uxoris sue, super terra Heyreh et eiusdem pertinencijs in nostram fuere citati presenciam; qui nomine uxoris sue eandem terram in ordine iuris coram nobis pecijt restitui, asserens ipsam terram cum suis pertinencijs a priore marito uxoris sue Botyz Comite fuisse collatam; super qua collacione litteras Capituli Albensis, que tamen nullam mencionem faciebant de dicta donacione specialiter, et litteras Capituli Bachyensis alias exhibuit, que etsi mencionem, continebatur tamen in eisdem, quod non in presencia Capituli ipsius, sed coram uno concanonico ipsius Capituli ad peticionem ipsius Batyz transmisso fuerit talis facta confessio. E contra Magister Phyle Prepositus Zagrabyensis pro se et fratribus suis respondit, quod ab eis restitucio peti non debuit, cum iam dicta terra cum suis pertinencijs per karissimum fratrem nostrum Colomanem (igy) Regem Ducemque in commutacione quarundam terrarum suarum, utpote pro terra, quam habebant in Wamus ad uiginti aratra donacione ipsius fratris nostri, et super terra Kyliani, quam habebant empticiam iuxta eandem, super qua litteras Capituli Agriensis (igy) exhibuere, et super terra Musch, et duabus uineis Farcasij filij Cebze in Comitatu de Borona, vnde similiter litteras Capituli Quinqueecclesiensis exhibuere, ad eos fuerit deuoluta. Supe

quibus omnibus priuilegium fratris nostri predicti autenticum uidelicet de commutacione facta exhibuit; cuius tenor talis est:

Colomanus stb. (mint fentebb 25. sz. a.)

Et quod idem Rex predictam terram legitime possederit, ipsamque eis de iure dare potuerit, litteras confirmacionis eidem fratri nostro a nobis datas secretioris sigilli nostri munimine auree videlicet bulle nostre nobis presentauit super ipsa terra Heyreh cum suis pertinencijs, et alia Luder nomine, similiter cum suis pertinencijs, quas predicti Magister Phyle et fratres sui in commutacione receptas possidebant; et quamuis Prepositus et fratres sui supradicti satis euidenter et racionabiliter declarassent priuilegium nostrum antedictum, quia tamen, ut plenius apareat causa alienacionis terrarum a domino suo, quia sicut dicitur, veritas sepius exagitata magis splendescit in lucem, ad probandam et excludendam huius rei ambiguitatem litteras Capituli Quinque-Ecclesiarum, in quibus factum iudicium nostrum continetur, quod et nos meminimus, idem Prepositus exhibuit in hunc modum:

Farcasius Prepositus Quinqueecclesiensis stb. (mint fentebb 72. sz. a.)

Nos igitur hys et alijs plenius intellectis, et maxime cum memores essemus uerborum karissimi fratris nostri Regis iam dicti, qui personaliter pecijt a nobis confirmacionem terre iam dicte aliarumque terrarum suarum, cuique credere debuimus et debemus per omnia, respectumque habentes ad confirmacionem auree bulle, que nonnisi comperta ueritate et propria noticia Regia dari consueuit, predictam terram cum suis pertinencijs Heyruh nomine supradicto Phyle Preposito et fratribus suis, quoniam iura ipsorum exibita rei apciora et uero proximiora inspeximus, consensu jobagionum nostrorum adiudicauimus et sentenciauimus iure perpetuo possidendam, predicto Bertramio nomine uxoris sue perpetuum silencium imponentes. Ceterum et hoc patere uolumus vniuersis, quod cum multe ymmo plurime terre et possessiones, quas prius fratri nostro karissimo contuleramus sub predicta confirmacione bulle auree nostre, que usque ad obitum ipsius fratris nostri per eundem non fuerant ordinate uel donate alias, et que iam exigentibus peccatis nostris ipso uiam vniuerse carnis ingresso ad nos sunt deuolute, continerentur; nos ipsam

confirmacionem, a Magistro Phyle Preposito Zagrabiensi, qui eandem retinebat pro stabilitate terrarum suarum, Heyreh videlicet et Luder, cum earundem pertinencijs, quas predictus frater noster in commutacionem terrarum suarum supra memoratarum, et pro reconpensacione seruiciorum suorum contulerat sibi et fratribus suis, necessario habuimus eandem, et nouimus ad nos recipere et auferre ab eodem; ea tamen adhibita cautela, ut Magistro Phylpe et fratribus suis super terris iam dictis, Heyreh uidelicet et Luder cum suis pertinencijs, que in confirmacione auree bulle nostre dicto fratri nostro collate continebantur eo tenore, ut cuicunque supradictus frater noster terras iam dictas, uel alias quascunque conferret, firma et perpetua stabilitate permanerent, eisdem aliam confirmacionem auree bulle nostre loco eiusdem, quam recipimus, conferremus, quam et habito omnium jobagionum nostrorum consilio et inspecta confirmacione priore, auree videlicet bulle nostre, duas ipsas terras Heyreh et Luder cum earundem pertinencijs, que a Botyz Comite, prout et per nos et per eundem fratrem nostrum sciuimus ipsius propria et uiua relacione, Magistro Phyle et fratribus suis, Thome Comiti et Petro, in commutacionem terrarum suarum per eundem fratrem nostrum karissimum, et in recompensacionem seruiciorum suorum datas et collatas intelleximus manifeste, sicut per litteras eiusdem autenticas, prout superius, expressas patet et patuit, et nos concedimus et confirmamus firma et perpetua stabilitate eisdem auctoritate Regia permanere, atque in perpetuum robor sibi et suorum (igy) successoribus, secretioris sigilli nostri munimine, auree uidelicet bulle nostre corroborari decreuimus. Datum per manus uenerabilis patris Benedicti Colochensis Archiepiscopi aule nostre Cancellarii; Venerabili patre Stephano Archiepiscopo Strigoniensi, Bartholomeo Episcopo Quinqueecclesiensi, Cleto Agriensi, Stephano Zagrabiensi, Blasio Chanadiensi, Artolpho Ultrasiluano Episcopis Ecclesias Dei salubriter gubernantibus; Vincencio in Episcopum Waradiensem Electo confirmato, Jeuriensi et Vesprimiensi Sedibus uacantibus; Ladizlao Palatino Comite Simigiensi Dyonisio Bano et Duce tocius Sclauonie, Matheo Magistro Tauarnicorum et Comite Posoniensi, Demetrio Judice Curie et Comite Musuniensi, Laurencio Wayuoda Ultrasiluano, Bollondo Magistro

Dapiferorum et Comite Supruniensi, Mauricio Magistro Pincernarum et Comite Jeuriensi, Stephano Magistro Agazonum et Comite de Vrbaz, Balduino Comite Nitriensi, Henrico Comite Ferrey Castri, ac ceteris Magistratus et Comitatus Regni nostri tenentibus. Anno ab Incarnacione Domini millesimo CC°XL°IIII°. secundo kalendas Nouembris, Regni autem nostri anno decimo.

(A bácsi káptalannak 1356-ki átiratából, mely a budai kir. kamarai levéltárban őriztetik.)

110.

IV. Bela király Stepkót, Róbertnek fiát, Uszticsernöczi birtokában megerősiti. 1244.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in eo, qui Regibus dat salutem. Ex debito suscepti regiminis tenemur, vt quemadmodum legis author sumus a Domino super suam familiam constituti; sic eiusdem legis conseruator simus benignus ac eciam circumspectus. Nam cum nostri fideles sub nostro regimine juris beneficio sustentantur, ex hoc solium nostre Celsitudinis nitorem suscipit et vigorem. Proinde ad vniuersorum presencium et posterorum noticiam harum serie volumus peruenire; quod accedens ad nostram presenciam fidelis noster Stephco filius Roberti super quadam terra sua nomine Wstichernеuch, quam empcionis jure se possidere dicebat, pecijt a nobis caucionis perpetue munimentum. Ceterum volentes de circumstancijs eiusdem terre certiorari, dilectum et fidelem nostrum Nicolaum Prepositum Agriensem ad inspiciendas metas eiusdem terre transmisimus, et ad inquirendum diligenter, quo jure terra eadem ad ipsum pertinere noscatur. Qui ad maiorem cautelam petitos a fidelibus nostris

Dyonisio Bano et Duce tocius Sclauonie quendam hominem fidedignum nomine Lodvey de genere Agha Comitis, et a Capitulo Zagrabiensi quendam Canonicum nomine Gregorium in testimonium duxit secum, cum quibus pariter procedens, cognita plenius veritate tam a vicinis et commetaneis, quam ab alijs earundem parcium nobilibus, nec non ab ipsis venditoribus eiusdem terre, quorum fuit hereditaria, ipsam dicti Stephconis esse empticiam affirmans, metas eiusdem, et omnes circumstancias, et omnia nomina venditorum; videlicet Martun et Martunus et Pouse filiorum Dragos de Blina nobilium seruiencium nostrorum, qui viginti octo marcas, quibus eandem terram sibi vendiderant, se plene recepisse sunt confessi, suis nobis litteris destinauit, quod et viua voce postmodum roboranit. Cuius mete hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit a littore fluuij Saue ex oriente ab arbore pomi, circa quam est meta terrea, vbi eciam quidam riuulus Chernech nomine cadit in fluuium predictum; contra cursum cuius proceditur per metas terreas et arbores crucis forma signatas vsque ad alium riuum, qui nominatur Lyztouch per metas terreas et arbores crucis forma notatas; deinde peruenitur ad viam, que transit riuulum; per quam viam exitur de riuo, et proceditur per eam ad metam terream et inde per arbores signatas cruce procedit per nemus paludosum, in fine cuius est meta terrea; deinde per arbores cruce notatas et metas terreas venit ad antiquam viam, per quam ad viam nouellam, vsque quam viam a sinistris fuerunt commetanei Blinenses, quando dictus Prepositus has metas inspexit; sed quia terram Blinensium dedimus postmodum hospitibus de Stytich, iidem hospites commetanei sunt effecti; postmodum eciam a sinistris commetanei sunt monachi de Toplica; per quam viam nouellam per metas terreas antiquas et nouas uenitur ad metam terre eiusdem Stephconis, non huius terre sed alterius, quam possidet ab antiquo per cuius terre metas venitur iterum vsque fluuium Saua; et inde transit ad fossatum Prenlaka, et per aquam Stepchina redit in Sauam, per quem reuertitur ad primam metam, et ibi terminatur. Nos igitur iusto petentis desiderio fauorem beneuolum adhibentes, terram eandem presente Damaso villico de Stytich vicino et commetaneo, et non contradicente, sepedicto Stephconi et suis heredibus heredumque

successoribus, presentibus Regie authoritatis litteris confirmauimus eam, in perpetuam huius rei memoriam; ne videlicet idem Stephco vel sua posteritas temporum curriculo super eadem terra per quempiam valeat indebite molestari, duplicis sigilli nostri munimine jure perpetuo roborando. Datum apud Sabia anno Dominice Incarnacionis millessimo ducentesimo quadragesimo quarto, VII. Idus Nouembris, Regni autem nostri anno decimo.

(Nagy Lajos királynak 1359-ki „XIV. kalendas Aprilis" kelt megerősítő okmányából, melyet I. Lipót 1699. Bécsben márczius 14-én ujból megerősített; a Liber Regius XXVI. köt. Ezen okmány részét már a jelen Okmánygyüjtemény első folyamában közöltem II. köt. 92. sz. a.)

111.

IV. Béla királynak Buda város jogositványait tárgyazó 1244-ki privilegiumára érdekes hivatkozás.

Nos Mathias Dei gracia Rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus per presentes, quod cum in causa, que inter honorabile Capitulum Ecclesie Waradiensis ex vna, ac inter fideles nostros circumspectos viros Judices et Juratos ceterosque vniuersos incolas et mercatores Liberarum Ciuitatum nostrarum Regalium Parcium Transsiluanarum ex altera partibus, juxta continenciam aliarum litterarum nostrarum prorogatoriarum in facto solucionis tributi sew fori nundinalis in vico episcopali Wadkerth in ciuitate Waradiensi in carnispriuio celebrandi exigi solito coram nostra Personali Presencia vertebatur, feria tercia proxima post festum Natiuitatis Beate Marie Virginis, ad quod scilicet festum causa pretacta prorogata extiterat, per fideles nostros circumspectos Judicem et Juratos ciues Ciuitatis nostre Budensis, qui seipsos, in eorum ac vniuersorum conciuium ipsorum personis, cause huiusmodi intromittendo, quedam littere priuilegiales olim domini Bele

Regis sub proprio dupplici sigillo eiusdem anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto, Regni autem sui anno nono, octauo kalendas Decembris super nonnulis ipsorum libertatibus et prerogatiuis litteris in eisdem contentis emanate, in judicio coram nostra Personali Presencia exhibite fuissent: mox Gregorius de Keraly in personis religiosarum dominarum sanctimonialium in claustro Beate Marie Virginis de Veteri Buda degencium, in eandem nostram Personalem exurgendo Presenciam, quosdam tres articulos, factum scilicet tributi et cibrionum, nec non domorum in eadem ciuitate nostra tenencium et habencium tangentes, in eisdem litteris specificatos, eo quod ijdem tres articuli eciam dictas dominas sanctimoniales certis ex causis concernerent, prefatis dominabus per nos dari supplicauit. Quornm quidem trium articulorum, quos idem olim Bela Rex eisdem ciuibus nostris Budensibus contulit, primus is est: „Item infra limites Regni nostri ab omni tributo, salua tricesima, et saluo jure Ecclesie Budensis, quantum ad tributa de salibus exigenda, sunt exempti"; secundus vero articulus ita continetur: „Item de vineis eorundem cibriones nullatenus exigantur"; tercius siquidem articulus hoc modo habetur: „Item nullus hospes ex ipsis possessiones suas uel domos vendere valeat alicui extraneo, nisi in eadem villa volenti amodo habitare; item quicunque ex ipsis sine herede decesserit, possessiones suas dimittendi facultatem habeat, cui volet; item quicunque ex eis possessiones emerit, si per annum et diem nullus ipsum super hoc impecierit, de cetero eas sine contradiccione aliqua possideat pacifice et quiete." Vnde nos supplicacionem dicti Gregorij de Keraly justam et juri condiguam fore agnoscentes, articulos pretactos in dictis litteris predicti olim domini Bele Regis modo antelato conscriptos, sine diminucione et augmento aliquali de verbo ad verbum presentibus litteris nostris patentibus transscribi et transsumpmi faciendo, prelibatis dominabus sanctimonialibus duximus concedendos communi justicia requirente. Datum Bude predicto secundo die termini prenotati, anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto. Lecta Dj.

(Eredetie papiron, a királynak birói pecsétje alatt, a budai kir. kamarai levéltárban.)

ad nos metarum ordinem taliter edisseruit: Prima meta incipit ab oriente iuxta fluuium Liscouch — — — atam et conterminat terre eorundem predictorum vendencium ; deinde procedendo per eandem viam, et tenendo metam cum eisdem, in ipsa uia peruenerunt ad quendam riuulum, et in riuulo tenet metam cum eisdem; item deinde procedendo superius, et diuidendo metas per riuulum peruenerunt ad caput ipsius riuuli, et in caput riuuli habet metam terream cum eisdem ; item deinde declinendo versus septemtrionem ascenderunt ad monticulum, et ibi habet metam cum eisdem; deinde procedendo et descendendo de monticulo peruenerunt vsque ad predictum fluuium Liscouch; item deinde procedendo inferius iuxta fluuium, ipso fluuio metas dividendo cum predictis peruenerunt usque ad priorem metam; et sic terminarunt. Vt autem hec in nostri presencia facta rei series nullis vnquam temporibus in irritum valeat retractari, salva semper et inuiolabilis permaneat, presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus dilecti et fidelis Notarii nostri Magistri Benedicti, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto.

(Az eredeti után Frankl Vilmos, Hazai Okmánytár III. köt. 7. l.)

114.

IV. Incze pápának rendelete, melylyel az előbbi boszniai püspökre, s most sz. Domonkos rende mesterére, az egész rend feletti hatalmat ruházza. 1244.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili . . . Episcopo quondam Bosnensi, Magistro, et dilectis filiis fratribus Ordinis Predicatorum, salutem et Apostolicam benedictionem. Inter alia, quibus ex iniuncto nobis officio Apostolatus intendimus, religionis Sacre specialiter desiderantes

hec nostra donacio perpetue firmitatis robur obtineat; nec possit in posterum per aliquos in irritum reuocari, presentes litteras eidem B. concessimus duplicis sigilli nostri munimine perhempniter roboratas. Datum anno Domini M° CC° XL° IIII°. decimo kalendas Junij, Regni autem nostri anno nono.

(Eredetie börhártyán, a vörös-sárga selyemzsinoron függő pecsétnek töredéke megvan, a budai kir. kamarai levéltárban.)

112.

Béla herczeg és szlavoniai bán a Grobie nemzetségbéli Adrian birtokát, melyet ez rokonaitól vett, meghatároltatja. 1244.

B(ela) Dei gracia Dux et Banus tocius Sclauonie vniuersis tam modernis quam futuris presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Quum labit ex hominum memoria et rerum turbe penitus insufficiens; idcirco ea, que aguntur in tempore, ne labantur cum tempore, litteris annotari et sic usque ad posteros illesa solent asseruari. Hinc est, quod vniuersorum tam presencium quam futurorum tenore presencium quam futurorum tenore presencium fieri volumus manifestum, quod cum Adrianus terram quandam de suis cognatis de generacione Grobie, videlicet Dragvila, Bracha, Zulupu et Milec, empcionis titulo comparasset, ipsos iam dictos venditores terre predicte coram nobis statuit, qui suam vendicionem viua uoce — — — — — — — — prefati Adriani factam fuisse retulerunt. Igitur idem Adrianus instanti humili precum instancia postulauit a nobis, vt hominem nostrum ad ipsam terram conspiciendam ac cunctis metis et terminis distinguendam transmitteremus. Nos vero petʼcionibus ipsius obtemperantes hominem nostrum misimus cum ipso ad sepedictam terram conspiciendam et metis separandam. Qui cum commetaneis super ipsam terram secundum consuetudinem transire constitutus, nullo contradicente seu prohibente, undique metas eleuasset, rediens

ad nos metarum ordinem taliter edisserauit: Prima meta incipit ab oriente iuxta fluuium Liscouch — — — atam et conterminat terre eorundem predictorum vendencium; deinde procedendo per eandem viam, et tenendo metam cum eisdem, in ipsa uia peruenerunt ad quendam riuulum, et in riuulo tenet metam cum eisdem; item deinde procedendo superius, et diuidendo metas per riuulum peruenerunt ad caput ipsius riuuli, et in caput riuuli habet metam terream cum eisdem; item deinde declinendo versus septemtrionem ascenderunt ad monticulum, et ibi habet metam cum eisdem; deinde procedendo et descendendo de monticulo peruenerunt vsque ad predictum fluuium Liscouch; item deinde procedendo inferius iuxta fluuium, ipso fluuio metas dividendo cum predictis peruenerunt usque ad priorem metam; et sic terminarunt. Vt autem hec in nostri presencia facta rei series nullis vnquam temporibus in irritum valeat retractari, salva semper et inuiolabilis permaneat, presentes concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus dilecti et fidelis Notarii nostri Magistri Benedicti, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quarto.

(Az eredeti után Frankl Vilmos, Hazai Okmánytár III. köt. 7. l.)

114.

IV. Incze pápának rendelete, melylyel az előbbi boszniai püspökre, s most sz. Domonkos rende mesterére, az egész rend feletti hatalmat ruházza. 1244.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili . . . Episcopo quondam Bosnensi, Magistro, et dilectis filiis fratribus Ordinis Predicatorum, salutem et Apostolicam benedictionem. Inter alia, quibus ex iniuncto nobis officio Apostolatus intendimus, religionis Sacre specialiter desiderantes

augmentum, et ordinem vestrum prerogativa favoris et gratie non immerito prosequentes, cum a sue institutionis exordio laudabilibus continue profecerit incrementis, ipsius ordinis cultum affectione plena diligimus, et cupimus semper votivis in Domino successibus ampliari; eidem ordini sollicite curantes in hiis, que salubria sibi et oportuna cognoscimus, providere. Cum itaque, sicut nobis exponere curavistis, tu, frater Episcope ac Magister, et predecessores tui iuxta eiusdem ordinis consuetudinem observatam hactenus et a Sede Apostolica toleratam, statim postquam electi secundum predicti constituciones ordinis extitistis, fratrum ipsius curam gesseritis, Magisterii officium plene ac libere in omnibus exercentes, iidemque fratres vobis devote ac humiliter obedierint et intenderint reverenter; et in eodem ordine sit statutum, ut Magister ipsius, qui pro tempore fuerit, a magisterii officio amoveri valeat a diffinitoribus Capituli Generalis; nos volentes omnem ambiguitatis scrupulum in hac parte de vestris cordibus amputare, ac ordinem ipsum a Sede Apostolica approbatum, eadem honestate floridum, preclarum scientia et virtute fecundum, privilegio Apostolice gracie attollere singulari, vestris supplicationibus inclinati, ut successores tui, Magister, qui erunt pro tempore, statim postquam electi secundum constitutiones fuerint supradictas, eo ipso veri eiusdem ordinis effecti Magistri, curam animarum fratrum ipsius ordinis plene habeant et libere gerant, ipsosque fratres auctoritate propria ligare ac solvere valeant, nec non in eodem agere ordine, que ipsi et prefati diffinitores iuxta memoratas constitutiones eiusdem ordini et fratribus secundum Deum viderint expedire, aliasque Magisterii officium licite in omnibus exercere, iidemque fratres sibi, Magister, et successoribus ipsis devote ac humiliter obediant et intendant, et prefati successores et tu, Magister, a diffinitoribus Capituli Generalis ipsius ordinis secundum ordinis constitutiones eiusdem absolvi et amoveri possitis, auctoritate presencium habentes ratum et firmum, quicquid super premissis per te, Magister, dictosque predecessores, fratres et diffinitores factum et obseruatum est hactenus; concessa tibi exequendi Magisterii officium, quoad premissa omnia et alia libera facultate, de fratrum nostrorum consilio indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam

nostre concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Laterani XVI. kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno primo.

(Theiner, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia I. köt. 189. l.

115.

Benedek alországbíró Scemeyn a királyné kamaragrófjának Boyon birtokát oda iteli. 1244.

Nos Benedictus filius Syka de genere Papa Uiceiudex Curie domini Regis significamus omnibus presens scriptum inspecturis tam presentibus quam futuris, quod cum Scemeyn Comes Camere domini Regis ex donacione domine Regine quandam terram in villa Boyon possideret, que tamen antea fuerat populorum Regine, et ut eandem cercius et sine contradiccione conterminalium et commetaneorum suorum possit possidere, accepto homine nostro omnes commetaneos et conterminales ad nostram fecit citari presenciam; videlicet Julam de Pruslo, Petrum filium Adriani, Gutus, Nicolaum, Jegdu, Boezlaum, et alium Nicolaum filium Johannis Comitis de genere Katpan; et cum causa ipsorum conterminalium diu coram nobis fuisset uentilata, tamen postea ex precepto domini Regis et domine Regine super ipsam terram personaliter accessimus, interrogantes eosdem conterminales de statu et ordine terre illius; qui responderunt, quod a parte orientali de Tezercut incipiendo, et ascendendo in montem, et postea descendendo per uallem retro uineas ab eadem parte orientali, et transeundo fluuium uenientem de Pelys iuxta uiam, que ducit in Budam, usque dum eadem uia cadit in aliam uiam magnam, que sub monte Nyr similiter de Strigonio uadit in Budam;

dictus Nicolaus de genere Katpan nullam inter ipsos commetaneos haberet porcionem, preter quadraginta iugera terre, que sub monte Nyr in partem eius deberent peruenire, Nicolao hoc idem confitente; sed illa XL iugera terre idem Nicolaus, contra Mahariam bilotum de Petet ordinario iudicio coram nobis pro predicta causa terre populorum Regine de Boyon conuictus, dicto Scemeyno Comiti per conuencionem in pace dimisit; quia ad perdendam omnem terram suam fuerat, super eadem causa terre per Mahariam nominatum coram nobis conuictus. Et sic terram populorum Regine sitam in villa Boyon, et illa predicta XL iugera terre, contra prenominatum Mahariam per euidens testimonium plenius in nostra presencia iustificatam Scemeyno Comiti ex precepto domini Regis et Regine perpetuo possidendam certis metis statuimus, nulla particula terre sepedicto Nicolao de genere Katpan in terra ipsius Scemeyn Comitis remanente; prenominatis autem commetaneis: Jula, Petro, Gutus, Nicolao, Jegdu, et Boeslao, partem suam de ipsa non separantibus, sed communiter cum Scemeyno Comite, sicut prius habebant, in pace permittentibus. Mete cuius terre primum incipiunt: A Tezercut ab orientali parte, ubi sunt arbores nucum, et ibi sunt due mete; et postea ascendendo parum sub ylice sunt due mete; abinde eciam ascendendo alcius in uertice eiusdem montis sunt due mete; iterum abinde descendendo per uallem retro foueam uinearum, a parte tamen orientali in latere montis ad arborem piri sunt due mete; item abinde eundo et transeundo fluuium, qui descendit de Pelis, et uenit de domo Nicolai iuxta eundem fluuivm sunt due mete; item abinde uadit iuxta uiam, que tendit uersus Budam, sunt due mete; et iterum iuxta eandem uiam tendit ad pirum, sub qua sunt due mete; et abinde tendit iuxta stagnum, et in rubeto sunt due mete; deinde ubi fons ebullit sub nuce sunt due mete; et abinde tendit ad quasdam arbores, ubi populus et tylia continetur superius fontem poutou (így), et sunt ibi due mete; et per eandem predictam uiam eundo cadit in alteram magnam uiam, que sub monte Nyr de Strigonio similiter uadit in Budam, et sic terra ipsius Scemeyn Comitis a terra sepedicti Nicolai hys metis et terminis distinguitur.

(A keresztesek esztergami konventjének ugyanazon évi átiratából, mint alább 121. sz. a., a budai kir. kamarai levéltárban.)

116.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Deychennek neje Benedicta első férjétől járó hitbére tekintetében kielégíttetett. 1244.

Nos Petrus de Peren Judex Curie Serenissimi et Magnifici Principis, domini Sigismundi stb., quod cum ob contradictoriam inhibicionem statucionis medietatis possessionum Ekly et Zakalos vocatarum in Comitatu Komaromiensi existencium, Thomas filius Thome de Werehtiw Johannem filium Ekly contra se Regiam in presenciam ad certum terminum in causam attraxisset (az ügynek tárgyalása „ad presentes octauas festi Beati Michaelis Archangeli" elhalasztatván; János mint alperes részéről öt okmány felhozatik). — — Tercia ipsarum, videlicet Capituli Strigoniensis littera anno verbi incarnati millesimo ducentesimo quadragesimo quarto suborta nos eatenus edocebat, quod Deychen de Nitria, Weychych et Adam de Aba ex vna parte; et Comes Andreas de Ekly ex altera, ad ipsius Capituli Strigoniensis accedendo presenciam; idem Deychen, Weychych et Adam confessi fuissent, quod cum ipsum Andream Comitem super dote domine Benedicte filie Philip, tunc vxoris dicti Deychen, que primo fuisset nupta Kethel fratri Andree Comitis prenominati, coram venerabili patre Stephano Archiepiscopo traxisset in causam; tandem contra eosdem conuictus fuisset, sicut idem Capitulum in litteris ipsius Archiepiscopi vidisset contineri, super eadem dote presente Michaele pristaldo eorum satisfecisset cum sexaginta marchis coram ipso, et ipsi Deychen, Weythyh et Adam confessi fuissent, utsibi, et ipsi domine, fuisset plenarie satisfactum stb. Datum Bude 39. die octauarum Beati Michaelis Archangeli anno Domini M° CCCC° XX° II°.

(Ezen itélőlevélnek eredetie a budai kir. kamarai levéltárban. V. ö. Okmánytárunk második folyamának I köt. 297. sz. és II. köt. 98. sz.)

117.

A bácsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Iván Farkasnak fia sz. miklósi birtokát a walkómegyei főispánnak eladta. 1244.

Capitulum Bachiensis Ecclesie uniuersis presentem paginam inspecturis salutem in Domino. Vniuersitati fidelium presentibus innotescere uolumus, quod coram nobis astantibus Iuan filio Farcasij ex una parte, Smaragdo Preposito de Hanta pro fratre suo — — do Comite de Wlcov ex altera, proposuit dictus Iuan, quod — — — — totam terram suam de Sancto Nicholao cognatis suis consencientibus uendidit pro sex marcis, pecunia uero, sicut ex partibus sciuimus, plenarie persoluta. Vt igitur gesta coram nobis stabilitatem optineant, presentes litteras alphabeto intercisas sigilli nostri impressione concessimus confirmari, anno gracie M° CC° XXXX° IIII°. Vincencio Preposito, Żoen Lectore, Symone Cantore, Andrea Archidiacono Syrmiensi, Anthonio Archidiacono Scegediensi, Adriano Custode, Nicolao Decano, ceterisque Canonicis Deo feliciter ministrantibus.

A B C

(Eredetio börhártyán, melyről a pecsét elveszett a fömélt. hg. Eszterházy család levéltárában.)

118.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Sydou Péternek fia szőllősi birtokát két leányának, Katalin és Erzsébetnek átengedte. 1244.

A B C D

Capitulum Ecclesie Albensis vniuersum omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in auctore salutis. Nouerit Uniuersitas uestra, quod Magister Sydou filius Petri ad nostram accedens presenciam asseruit viua uoce, quod totam terram suam in uilla Sceuleus existentem, cum vineis, feneto, siluis, piscinis, et duobus mancipijs, quorum nomina sunt Tortov et Batha, et bobus duobus aratris sufficientibus, titulo empcionis ad eum pertinencia (igy), contulisset duabus filiabus suis, Katherine videlicet et Elyzabeth perpetuo possidenda; ita, ut si altera illarum debitum vniuerse carnis exsoluerit, in ius illius, que superstes fuerit, in perpetuum dicta possessio pertinebit. Et vt huius rei series perpetue firmitatis robur optineat, ad peticionem dicti Sydou presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno gracie millesimo ducentesimo XL° quarto, Magistro Achylle Ecclesie nostre Preposito, aule Regie Cancellario; Jacobo Cantore, Gallo Custode, Marco Decano existentibus.

(Eredetie börhártyán, melytől a káptalan pecsétje sárga-kék zsinóron függ. a fömélt. Batthyáni család körmendi levéltárában.)

119.

A vasvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Dénes Potacha fiának hátrahagyott birtoka iránt Isou és Márton mester egyezkedtek. 1244.

Nos Capitulum Ecclesie Beati Michaelis de Castro Ferreo omnibus notum facimus, quod Dyonisio, filio Potacha, in expedicione Tartarorum mortuo, expeditaque terra sua per Isou generum suum factis duodecim marcarum expensis, contra Martinum magistrum, qui terram eandem contra carentem herede a domino Rege pacierat; cum predictus Isou super restitucione expensarum et vxoris sue quarta, et Johannes frater domine Margarete vxoris Dyonisi de dote et sponsalibus sororis sue a priore marito secum adductis, quinquaginta marcis conpensatis, et vigintiquinque marcis a Dyonisio sibi in dote cedentibus causarentur; Balduinus Comes Castri Ferrei, qui tuendorum nepotum predicti Dyonisi a domino Rege mandatum acceperat, conuocatis nepotibus Dyonisi, scilicet Chepano, Dyonisio, Ladislao, Paulo, Lorando et Nicolao, et de generacione eorum Bartholomeo filio Moym, et de cognacione corundem Triduru Comite, et Achyleo, et de generacione et cognacione ipsorum ceteris omnibus, et de Capitulo nostro maioribus, Roberto Cantore, et Micou Custode de consensu omnium nostrum et de presencia probys viris quam pluribus, hanc de terra predicti Dyonisi inter successores eius, ad beneplacitum et assensum cunctorum, quos prenominauimus, ordinauit composicionem: Quod prenominati nepotes Dyonisi pro expensis et quarta hereditatis, et utriusque dotibus et sponsalibus antedictis, dederunt Isou et socrui sue terciam partem terre Dyonisi in Oloska, et curiam eius in tercia parte, et domos, ac edificia, et ortum pomorum, et medietatem vinee eius versus vineam Vysungwd, et quinque mancipia, scilicet Badul cum duobus filijs suis et sorore, et filia sororis sue, omnia sine contradiccione perpetuo possidenda. Et est tercia pars, que cedit Isou et socrui sue, in vna porcione, que est

uersus meridiem adiacens curie pretaxate, superius autem uersus orientem tam in silua quam in prato partis Dyonisi, Isou et socrus sua terciam habent ubique et in omnibus porcionem. Vt igitur hec composicio consentanea rata sit in perpetuum, presens scriptum contulimus sigilli nostri federe communitum; Paulo existente nostro Preposito, Roberto Cantore, Mikow Custode, Gregorio Decano; anno Domini M°CC°XL° quarto.

(A győri káptalannak 1309-ki átirata után a szombathelyi káptalan levéltárában.)

120.

A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Petrina zalamegyei várjobbágy muraközi birtokát Tristán zalamegyei főispánnak eladta. 1244.

Nos Capitulum Zagrabiensis Ecclesie significamus omnibus presens scriptum inspecturis, quod cum Tristan Comes ex una parte, et Petrina jobagio Castri de Sala ex altera, vna cum Ezen Curiali Comite Georgij Comitis Zalayensis, et cum Iwan Comite terrigena ad nostram accessissent presenciam, memoratus Petrina coram nobis proposuit, quod aliquam partem de terra sua valentem ad V aratra, que sita est inter Drawam et Muram, Tristano Comiti, cuius terre vicina est, pro XII-^{cim} marcis uendidisset. Super quo predictus Esen Curialis Comes G. Comitis tam uerbo Georgij Comitis, quam suo uerbo testimonium exhibuit, quod Petrina terram, quam uendit, libere posset uendere, quia sua propria terra est; et hoc idem Iwan Comes terrigena cum quibusdam jobagionibus Castri Zalayensis affirmauit. Cuius terre mete prima incipit de fluuio Mura ab aquilone in Popowa, et ibi sunt due mete de terra; inde per magnam siluam contra meridiem tendit ad fluuium Regnet; et inde transit ad arborem *iagned*, sub qua sunt due

mete de terra; deinde per campum tendit ad magnam viam, vbi sunt due mete de terra; deinde transiens per magnam viam contra meridiem uadit ad terram filij Cachelin, cuius terre conterminatur; inde uadit ad terram Damasa contra aquilonem, et conterminatur terre Damasa; exhinc redit ad terram ipsius Tristani, et conterminatur terre eiusdem; deinde transit per magnam uiam, et directe uadit ad Muram, et ibidem terminatur. Vt autem ista empcio firma et illesa perseueret in posterum, in testimonium eius dedimus presentes litteras sigilli nostri munimine roboratas, anno gracie M° CC° XL° IIII°. Existente venerabili Fila Zagrabiensi Preposito, Petro Cantore, Barano Lectore, Gregorio Custode, Petro Decano, et ceteris fratribus eiusdem loci.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalan pecsétje zöld selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

121.

A kereszteseknek esztergami konvetje átírja Benedek alországbírónak fentebbi 115. sz. a. ítéletét. 1244.

Conuentus Domus Hospitalis Sancti Stephani Regis de Strigonio omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Nouerint tam presentes quam posteri, quod Stephanus de Papa, pristaldus Benedicti filij Syka litteras eiusdem Uiceiudicis tunc temporis Curie domini Regis nobis exhibuit sub hac forma:

Nos Benedictus filius Syka de genere Papa Uiceiudex domini Regis stb. (mint fentebb 115. sz. a.)

Cuius memorati iudicis litterarum seriem de uerbo ad uerbum litteris presentibus inserentes in argumentum maioris fidei presentem paginam sigillo nostro fecimus roborari. Anno Dominice Incarnationis millesimo CC° XL° IIII°.

A B C D

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pecsét elveszett. a budai kir. kamarai levéltárban.)

122.

Quirino Lénárt jádrai gróf az ottani domonkosrendiek számára lakházat és templomot jelöl ki. 1244.

Universis Christi fidelibus praesentes litteras inspecturis Leonardus Quirinus Comes Jadrae cum Consiliariis Marco Bragadino et Philippo Donato salutem in omnium salvatore. Universitati vestrae praesentibus innotescat, quod cum nos ex parte domini Ducis Venetorum recepissemus in mandatis, ut fratribus praedicatoribus in Jadria commorantibus, nondum tamen locum sibi deputatum habentibus, infra muros in loco competenti providere debemus; cum consilio, et assensu totius Communitatis Jadrensis, domum Martini de Grube cum curte sua, et domum Petri Calchinae similiter cum curia sua, et loculum Malfredii, praedictis fratribus contulimus perpetuo possidenda; salva tamen domini Ducis voluntate reservata. Quae domus, cum praedicto Malfredii locello, et curiis, in toto et summa comprehensae, ducentorum et quinquaginta passuum numerum in circuitu non excedunt; et terminantur hoc modo: Ex duabus quidem partibus via publica, a tertia autem parte ecclesia Sancti Thomae, a quarta vero parte tenuta Grisogoni filii Dimine Senzaderi ambiuntur. Testimonium praeterea perhibemus, quod Capitulum Ecclesiae Jadrensis bonam voluntatem venerabilis patris bonae memoriae Dominici Franci quondam Archiepiscopi, quam asserebat se habere iam dictis fratribus de Ecclesia conferenda, eo de medio sublato, nec valente complere quod voluit in collatione Ecclesiae Sancti Thomae Apostoli, omnimoda bona voluntate perducere curavit ad effectum, per Nicolaum Presbyterum Canonicum suum eosdem investiendo, et in possessionem corporalem eiusdem Ecclesiae inducendo; Plebano eiusdem Ecclesiae .... voluntarie eidem Ecclesiae resignanti commutatione exhibita competenti. In cuius nostrae donationis testimonium et robur firmitatis, praesentem paginam praedictis fratribus con-

mus, sigilli nostri munimine roboratam. Anno Domini CXLIV.

(Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 75. l.)

123.

Béla királynak adománya István comes és országbíró számára. 1245.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Choroacie, Rame, ıie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi libus presencium noticiam habituris salutem in eo qui est s. Regie circumspeccionis oculi, qui prouide considerant ita singulorum, debent suis fidelibus clara tanti culminis sidia impertiri, maxime autem illis, pro quibus multipli- propria seruicia et diuersarum probitatum merita inter- unt. Hinc est, quod ad uniuersorum tam presencium quam terorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod predilectus et fidelis noster Comes Stephanus Aule no- Judex a tempore adhuc pvericie sue patri domino Andree ite recordacionis Regi Hungarie, et carissimo fratri nostro lree illustris memoriae Duci Gallicie, ac eciam nobis grata per ac omni acceptacione digna impenderit fidelitatis obse- a, tam in pestifero Tartharorum aduentu, quam ante et t lateri nostro continuatis seruiciis eminentibus adherendo, circa partes maritimas, quam ubique locorum tempore ersitatis maxime officiosum se penes nos exhibens et fide- , propter que in Magistrum Agasonum nostrorum prefici uerat primum, et nunc in Judicem Aule nostre prouehi uit, ad alciora eciam conscensurus; in memoriam multi- ium seruiciorum eius et fidelitatis eximie, qua prepollet, tamen in plenam recompensacionem, cum teneamur sibi ciam gracie cumulare, terras quasdam habotatoribus ua- s, uidelicet terram Halasz, ubi quondam castri fuerant pi-

scatores, terram Timar, et terram que uocatur Magna U[illegible] a castro Szobolch exemptas, et terram Goa, que fuit jobb[illegible] num castri eiusdem, uidelicet Michaelis et Morout, quibus [illegible] herede defunctis ad manus nostras dicta terra extitit deuolu[illegible] has omnes in Comitatu de Szobolch existentes eidem Com[illegible] Stephano Judici Aule nostre, et per eum suis heredibus et h[illegible] redum successoribus contulimus et conferimus in perpetu[illegible] pleno iure. In quarum possessionem corporalem per fidel[illegible] nostrum Keled filium Petri ipsum fecimus introduci. Ne igit[illegible] ldem S. Comes uel sua posteritas temporum curriculo super terris eisdem per quempiam inquietari ualeat, seu aliquatenus molestari, presentes in perpetuam stabilitatem donacionis nostre tradidimus litteras in perpetuum priuilegium dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum iuxta Bors super Granum anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo XL° quinto.

(Eredetie bőrhártyán, melyről sárga-violasszinti selyemszinoron a pecsét töredéke függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

124.

IV. Béla megerősíti Trau város szabadsági állását. 1245.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis. Bela Dei gracia Hungarie, etc. Rex ete. Ad notitiam igitur vniuersorum prosentium serie volumus peruenire, quod cum arduis quibusdam impulsi negotijs ad partes accessissemus maritimas tractaturi, quae causae qualitas et conditio temporis requirebat, et ad ciuitatem nostram Tragurij venissemus; venerabilis pater Treguanus Episcopus ipsius Ciuitatis pariter cum suo Clero, necnon fidelis noster Chernoe Carbonis Rector et Judex et Ciues uniuersi fidelitatem reddolentes omnimodam, quam a tempore

ecessorum nostrorum Regiae Coronae exhibere consueve-
t indefesse, occurrerunt nobis illariter et iocunde cum omni
aratu laudis et solemnitatis, et obtulerunt humiliter omnia,
e honorem nostrum decebant, ore et opere nostrum domi-
n reuerentes; qui etiam nos tam honorifice susceptos in
municionibus, simul cum nostris pluribus, qui de Regno
gariae et Sclauoniae a facie Tartarorum effugerant, diutius
nentes, administrauerunt nobis multa et non modica deli-
um genera, ita quod absque parcitate cuncta exhibentes,
solum nobis, verum vniuersis, qui nobiscum aduenerant,
a liberalitatis opera impenderunt, quod iam merito non so-
fideles, sed fidelissimi poterant appellari. Nos itaque tot
ntis ipsorum seruicijs et fidelitate potius considerata, ex
ia munificentia prouidere intendentes, tum quia propter
m fidelitatis meritum quaedam iisdem ciuibus ab ante-
oribus nostris fuerant concessa, tum quia affectus et vo-
as gratiae nostrae erga ipsos adeo incaluerat, quod mer-
s debita carere non poterant, sicut nec decebat, eisdem
rtatem ab antecessoribus nostris concessam, sicut ipsa pri-
gia testabantur, duximus conseruandam, concedentes et
ntes per sanctam crucem et sacrosancta Euangelia omnia,
e subsequuntur, diligentius observare. Videlicet quod fir-
n pacem, statum et libertatem ipsorum integram conserua-
us, et faciemus ab alijs conseruari; Episcopum et Comitem,
m Clerus et populus de communi consensu ellegerint, stu-
imus confirmare. Et lege ipsos antiquitus constituta cum Ju-
ipsorum uti permittemus, eorum in nullo consuetudinem
ingentes. Ceterum vollumus, quod secundum approbatam
rum consuetudinem de tributis, que de mercatoribus ex-
ieis in portubus et portis Ciuitatis proueniunt, duae partes
is recipiantur, tertia vero pars Comiti, et decima pars
scopo Ciuitatis absque diminutione qualibet colligatur, sed
s ipsius Ciuitatis ab amni exaccione tributi liberi sint pe-
s et exempti. Ad hoc cum in praedictam Ciuitatem pro ne-
jis Regni tractandis vel casu quolibet accesserimus, nemini
um vis domorum suarum per quempiam ex nobiscum adve-
ntibus inferatur, sed hy tantum ipsorum domos introeant,
s eorum dilectio duxerit admittendos. Nobis etiam aut Bano
tempore constituto nihil ab ipsis ciuibus nomine tributi

vel debiti exsoluatur. Ad hoc volumus et concedimus, [illegible] nemini extra muros Ciuitatis in aliqua causa respondeant neantur, sed quicunque cum ipsis agere voluerit, coram ipsorum Judice eosdem conueniat, secundum consuetudinem ipsorum hactenus obseruatam. Obsides etiam ab ipsis non recipimus, cum semper ex parte fidelitatis exstiterint, et existant; sed in nostra Curia seruire volentibus stipendium, sicuti nostris impendemus, et morandi vel discedendi, cum eis placuerit, liberam habeant facultatem, nullumque super hoc eis gravamen vel molestia inferatur. Si autem aliquis ipsorum ciuium negotia in terra seu mari exercuerit, nullum persoluat pedagium, nullumque tributum reddere teneatur. Porro siquis extraneus de Regno nostro vel aliunde cum uxore, filijs et bonis suis, propter indignationem Regiam contra ipsum exortam ad memoratam Ciuitatem confugerit, liberum sit ciuibus ipsum receptare, eumque infra spatium septem dierum retinere, post quos si gratiam Regiam obtinere interim nequiuerit, cum uniuersis rebus suis abire libere permittatur. Praeterea si quis ex ciuibus ipsius Ciuitatis alio ire voluerit causa ibi commorandi, secure cum uxore, filijs, familia, et omnibus rebus suis, quocunque sibi placuerit, ire pacifice permittatur. Ad hoc terminos territorij et possessionum antedictae Ciuitatis, sicut in antecessorum nostrorum priuilegijs inspeximus contineri, praesentibus duximus inserendos, et pariter confirmandos; ita ut a columpna, quae est sub Costrog quondam inter ipsos ciues et Spallatenses sita, est pro termino usque ad villam, quae Smoguicze nuncupatur, nullus omnino audeat ipsos inquietare, nec si intra memoratos terminos aliquis iure hereditario possessionem habuerit, sicut decet. Nomina vero villarum seu locorum, quae intra praememoratos terminos in possessionibus totiens dictae Tragurinae Ciuitatis in praedecessorum nostrorum priuilegijs exprimuntur, sunt haec: Monasterium Sancti Petri de Clobouzo cum pertinentijs suis; villa Biacy cum toto territorio suo; et Ecclesia Sancti Vitalis cum territorio suo; Ecclesia Sancti Georgij cum territorio suo; pascua Biuulij cum omnibus pertinentijs suis; campus Tragurij cum omni introitu et exitu suo; totum Mezolinum cum omnibus circumstantijs, agris, montibus et vallibus usque ad Smoquice superius memoratum. Siquis autem super antedictis

ossessionibus, suggestione falsa vel tacita veritate, aliquod privilegium aliquando impetrauerit, nollumus contra haec uires aliquas obtinere. Vt igitur omnia praemissa robur perpetuae firmitatis obsineant, nec possint per quemquam imposterum infractari seu in dubium reuocari, praesenti priuilegio ac caractere aureae bullae nostrae ea fecimus communiri. Datum per manus Magistri Benedicti Praepositi Albensis aulae nostrae Cancellarij et Electi in Archiepiscopum Collocensem; existentibus Bartholomeo Quinqueecclesiarum, Stephano Zagrabiense, alio Stephano Vaciense Episcopis; Arnaldo Pallatino, et Comite Symigiense, Dionisio Banno Sclauoniae et Maritimarum, Matheo Magistro Tauarnicorum et Comite Nitriense, Vyllermo Agasonum, Rollando Dapiferorum, Mauritio Pincernarum Magistris in aula nostra, Demetrio Comite Musuniense, et ceteris quam pluribus Magistratus et Comitatus Regni nostri tenentibus suo modo. Anno ab Incarnatione M° CC° quadragesimo quinto, decimo challendas Aprilis Regni autem nostri anno septimo.

(A velenczei köztársaság „Libri de Commemoriali" czímü államkönyveiből II. köt. 430. ok. ll.)

125.

IV. Béla királynak Bille földjét tárgyazó adománya Prinz comes számára. 1245.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Choroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in eo, qui Regibus dat salutem. Regia benignitas, que frequenter extraneis benefacit, debet suis fidelibus, eorumque gratantibus seruicijs benignius porrigere munificencie sue manus, ut alij exemplo inde sumpto ad offerenda Principi fidelitatis et seruiciorum munera feruencius inuitentur. Proinde ad uniuerso-

rum tam presencium, quam posterorum noticiam harum [illegible] uolumus peruenire, quod nos considerantes multimoda seruicia dilecti et fidelis nostri Comitis Prinz, filij Comitis Regnaldi, que a primis puericie temporibus nostre pariter et sue, continuata fidelitate nobis impendit, tam in corpore Regni Hungarie, quam iu partibus Ruscie, quociens ad exercitum illuc nos iter contigerat, et in terra Aszani, ac eciam in terra Teutonica multociens, nec non circa partes maritimas sub nostro uexillo strenue militando; in memoriam tot seruiciorum eius, non tamen in plenam recompensacionem, cum eius meritis propenamus in pluribus respondere, terram quandam nomine Bilk, commetaneam terre sue nomine Knysa, que habitatoribus eius castrensibus de medio sublatis quasi uacua remanserat, in Comitatu Zaladiensi; quam terram noster inclite recordacionis pater Andreas Rex Hungarie gloriosus patri suo Regnaldo Comiti memorato, consideratis eius et progenitorum suorum Corone Regie impensis seruicijs, quondam eciam contulerat, suo priuilegio confirmatam, sed tempore reuocacionis perpetuitatum fuerat eadem collacio retractata, nunc eidem Comiti Prinz et suis legitimis successoribus in perpetuum contulimus pleno iure sub eisdem terminis siue metis, quibus per inquisitores et judices, sicut in alijs Comitatibus, sic et in Zala a nobis quondam deputatos, ipsa Castro fuerat emendata. In cuius possessionem per dilectum et fidelem nostrum Comitem Marcum filium Luce Comitis ipsum fecimus introduci. Ne igitur ipse Comes Prinz, uel sui heredes heredumque successores super eadem terra in posterum ualeant inquietari seu aliquatenus molestari, presentes in perpetuam stabilitatem huius nostre donacionis concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine iure perpetuo roboratas. Datum apud monasterium Cisterciensium in Topliz anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quadragesimo quinto XII. kalendas Maij Regni autem nostri anno decimo.

(Eredetio bőrhártyán, a sárga-violaszínű selyemzsinóron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban. Hiányosan közölte Fejér Cod. Dipl. IV. köt. I. V. 389. l.)

126.

IV. Béla királynak Kuvy birtokát tárgyazó adománya Bolok számára. 1245.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Gumanieque Rex omnibus Christi fidelibus paginam presentem inspecturis salutem in Domino. Licet Regalis munificencie benignitas ad quoslibet manu largiflua habere se debeat, illos tamen uberioris et amplioris gracie beneficio confouere tenetur et amplecti, pro quibus multiplicata seruicia propria intercedunt. Hinc est, quod ad uniuersorum presencium et posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire; quod cum fidelis noster Bolok a multo tempore nobis fideliter seruiuisset, et idem copiam terre se diceret non habere; nos, quibus ex officio Regie dignitatis incumbit merita metiri singulorum, et singulis pro meritis respondere, ut ipse ad nostra seruicia apcior de cetero haberetur, terram quandam Kuuy nomine, que fuerat terra castri de Gumur, in medio terre eiusdem fidelis nostri Bolok hereditarie existentem, sibi et per eum suis heredibus heredumque successoribus contulimus et conferimus in perpetuum pleno iure. In cuius terre possessionem corporalem ipsum per fidelem nostrum Albertum Prepositum de Jazo authoritate Regia fecimus introduci. Mete autem dicte terre, prout idem Albertus Prepositus nobis uiua uoce retulit, et litterarum suarum testimonio demonstrauit, taliter distinguntur: Prima meta est fluuius Saar, qui oritur de Soyov, et uadit ad quandam terram nomine Genicha, cuius pars sinistra terre Bolok pertinet ad Bolok, dextra pars Regi; inde uadit ad particulam cuiusdam silue, que wlgo dicitur *rereshorozt*, et peruenit ad duas metas, in quibus due sunt arbores, cuius pars sinistra terre Bolok hereditaria, dextra uero eiusdem a Rege collata; et inde girat in media parte nemus quoddam, et peruenit ad duas uias magnas ad magnum lapidem planum nimis; inde uero per uallem Kamuna tendit in uia modice; et inde per dictam ual-

lem girat ad unam semitam, et ascendit ad montem, qui be
appellatur; inde procedens tendit ad particulam eiusdem te
cuius pars sinistra pertinet ad Zagrabium (?), pars uero dex
ad Boluk per Regis donacionem; inde transeundo per e
dem montem peruenit ad montem unum uersus occident
qui wlgo dicitur Agotnicha, ubi sunt due mete, et ibi p
dextra terre Bolok a Rege collata, sinistra uero terra her
taria eiusdem; et in sumpmitate montis Angalnicza vadit
duas metas ad occidentem, cuius pars maior dicte terre p
tinet ad Boluk iure hereditario, pars vero minor racione
nacionis; inde procedit per duas metas ad pratum vnu
cuius pars sinistra terra Bolok hereditaria, dextra vero pa
a Rege collata; et tendit in vna via non modice ad occid
tem per duas metas, vnde vadit ad duas magnas metas, q
sunt in capite Saar, de qua egreditur fluuius Nednek, et cur
ad fluuium Soyov, et peruenit superius ad priorem metam,
ibi terminatur. Vt autem hec nostra donacio salua semper
inconcussa permaneat, presentes concessimus litteras dupp
cis sigilli nostri munimine perenniter roboratas. Datum Serge
anno gracie millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, X
kalendas Augusti Regni autem nostri anno decimo.

(Garai Miklós nádornak Gömör és Torna megyék 1423. „feria secun
proxima post festum Corporis Christi" tartott gyűlésében kiadott átir
tából.)

127.

IV. Béla királynak okmánya bizonyos Jákó comes fia s Miklós comes és testvére Tump közti birtokcseréről. 1245.

Bela Dei gracia, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presentes literas inspecturis salutem in Domino. Ad universorum presencium posterorumque noticiam harum serie volumus pervenire, quod fideles nostri Comites Michael et Mogh filii Jako quondam Comitis in nostra constituti presencia protestati sunt coram nobis personaliter, quod de terris illis, quas eisdem dederamus in permutationem terre ipsorum Scepredas nomine terram octo aratrorum, scilicet in villa Ratun ad quinque aratra, et in Tolmach ultra Wagh ad tria aratra sufficientem Nicolao Comiti et Tump fratri ejusdem pro illa porcione terre, quam iidem intra Scepredras memorata ex donacione dicto Jaco possidebant, dedissent et contulissent, perpetuo pacifice possidendam, ita quod ulterius nec ipsi nec ipsorum heredes prenotatos Nicolaum et Tump ac ipsorum heredes, heredumque suorum successores super iam dicta terra poterunt aliquatenus molestare, quam utique donacionem et ordinacionem, ut processu temporum nequeat per quempiam in irritum revocari, presentibus duximus confirmandam. Datum in Zolim anno Domini M° CC° XL° V°., quinto kalendas Octobris, Regni autem nostri anno undecimo.

(Robert Károly király 1327-ik évi eredeti átiratából közli Nagy Iván.)

128.

IV. Béla kirdlynak adomdnya a premontrék nyúlszigeti sz. Mihály prépostsága számára. 1245.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris salutem in omnium Saluatore. Commendanda Regum nobilitas quanto sublimior, tanto debet esse prouidencior, ut non solum res temporales, uerum eciam spirituales cauta cognoscat disponere prouidencia, et propensionis studio Diuino cultui debeat adherere. Proinde ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod cum dilecti nobis fratres Isou Prior et fratres Ordinis Premonstratensium de Monasterio Sancti Michaelis in Insula Leporum defectum temporalium non modicum sustinerent, et conuersacionis ipsorum religio ac uite sanctitas, quibus se Deo et omnibus commendabiles redebant, requirerent ex condigno, ut eorum inopie salubriter succurratur; nos igitur ob reuerenciam Ordinis et dilecciones fratrum dictorum, et precipue pro salute anime pie memorie karissime matris nostre, cum ad obsequium Altissimo exibendum necessariorum uite subsidio indigerent, predictam Insulam Leporum ad Regiam Maiestatem pertinentem, in toto, cum omnibus utilitatibus et pertinencijs suis, in suplementum prebende dictorum fratrum in memorato Monasterio Sancti Michaelis degencium legauimus et tradidimus — — perpetuo possidendam; quam insulam et utilitates eius sepedicti fratres Ordinis Premonstratensis de gracia progenitorum nostrorum possidebant ab antiquo. Dedimus eciam predicte Ecclesie in uilla Pazanduk unum molendinum ad Regiam manum pertinens, quod est iuxta molendinum Ecclesie de Piljs. Item dedimus in uilla Pardeu terram ad duo aratra cum feneto ad quadraginta falcastra metis antiquis et fossatis circumdatam, que terra a parte orientali conterminatur terre Cruciferorum de Calidis Aquis, a parte (autem) meridionali terre Canonicorum Ecclesie Sancti

Petri Budensis; a parte uero occidentali est contigua terre populorum de uilla Beseneu, et in eadem terra Pardeu dedimus duo molendina circa fluuium Bakus. Item tres seruos in eadem terra Pardeu residentes, videlicet Simoun, et Mortunus filium eius, ac Sjmeonem fratrem eius. Item in uilla — — eneu duas mansiones castrensium de Zulgageur sub eadem libertate, sicut ad Castrum pertinebant. Nomina uero ipsorum rusticorum sunt H. item et Endarej. Contulimus eciam vineam Nicolaj maccellarij ciuis Budensis suam, inter vineam Petri filij Guthman ex parte una, et Magistri Nicolaj succentoris Budensis, et Egydi ex altera, defuncti sine heredibus ad manus Regias deuolutam secundum Regni nostri consuetudinem approbatam, inreuocabiliter et perhemniter posidendam. Vt autem premissa donacio siue tradicio nostra robur obtineat perpetue firmitatis, prenotato Monasterio Sancti Michaelis, et fratribus ibidem Deo famulantibus litteras presentes in stabilitatem perpetuam concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Incarnacionis Dominice M° CC° quadragesimo quinto, octauo kalendas Decembris, Regni autem nostri anno vndecimo.

(A keresztesek budai felhévvizi konventjének 1278-ki átiratából, a budai kir. kamarai levéltárban.)

129.

IV. Incze pápának a mongolok elleni nyilatkozványa a lyoni egyházi zsinaton. 1245.

Inocentius Episcopus seruus seruorum Dei. Christiane religionis cultum longius latiusque per orbem diffundi super omnia cupientes, inextimabilis doloris telo transfodimur, si quando aliqui sic nostro in hac parte obviant desiderio, affectu contrario et effectu, quod ipsum cultum delere penitus de terre superficie omni studio, totaque potentia moliuntur. Sane Tar-

tarorum gens impia Christianum populum subiugare sibi vel potius pertinere appetens, collectis iam dudum suarum viribus nationum, Poloniam, Rusciam, Ungariam aliasque Christianorum regiones ingressa, sic in eas depopulatrix insevit, ut gladio eius nec etati parcente, nec sexui, sed in omnes indifferenter crudelitate orribili debachante, inaudito ipsas exterminio devastavit, ac aliorum Regna, continuato progressu illa sibi, eodem in vagina otiari gladio nesciente, incessabili persecutione substernit, ut subsequenter in robore fortiores exercitus Christianos invadens, suam plenius in ipsos possit sevitiam exercere, sicque orbato, quod absit, fidelibus orbe, fides exorbitet, dum sublatos sibi gemuerit ipsius gentis feritate cultores. Ne igitur tam detestanda gentis eiusdem intentio proficere valeat, sed deficiat, auctore Deo, potius, et contrario concludatur eventu, ab universis christicolis attenta est consideratione pensandum et procurandum studio diligenti, ut sic illius impediatur processus, quod nequeat ab ipsos ulterius quantumcumque potenti armato brachio pertransire. Ideoque Sacro suadente Concilio, universitatem vestram monemus, rogamus et hortamur attente mandantes, quatenus viam et aditus, unde in terram vestram gens ipsa posset ingredi, solertissime perscrutantes, illos fossatis vel et muris seu allis edificiis aut artificiis, prout expedire videritis, taliter premunire curetis, quod eiusdem gentis ad vos ingressus patere de facili nequeat, sed prius Apostolice Sedi suus denunciari possit adventus, ut ea vobis fidelium destinante succursum, contra conatus et insultus gentis ipsius tuti esse, adiutore Domino, valeatis. Nos enim in tam necessariis et utilibus expensis, quas ob id feceritis, contribuemus magnifice, ac ab omnibus Christianorum regionibus, cum per hoc occurratur communibus periculis, proporcionaliter contribui faciemus: et nichilominus super hiis aliis Christi fidelibus, per quorum partes habere posset aditum gens predicta, litteras presentibus similes destinamus.

(Theiner, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia. I. k. 198. l.

130.

István országbírónak a tized fizetését tárgyazó itélete a nyitrai püspök és a razwagi népek közt. 1245.

Nos Stephanus Aule Regie Judex, Comes Nitriensis, significamus omnibus presentem paginam inspecturis, quod Magistro Peccha Canonico ac procuratore venerabilis patris Adam Episcopi Nitriensis, et populis de Razwag Castri Trinchiniensis in nostri presencia constitutis, procurator proposuit antedictus, quod cum ipsi populi domino suo memorato Episcopo ad iustam solucionem tenerentur decimarum, se ab hac solucione nitentes retrahere, iustas decimas denegarent. Ad quod illi respondentes. non ad iustarum decimarum, sed ad binarum solummodo capeciarum de qualibet mansione solucionem annuatim se debere teneri, unanimiter affirmarunt. Quorum itaque propositis sic auditis, sicut ordo iudicii deposcebat, procuratori prememorato super hoc probacionem duximus indicendam. Die autem ad hoc statuto accedente, cum pluries tactus procurator per testium produccionem esset paratus ad probandum suum propositum, tam ipse procurator. quam eciam sepius nominati populi a nobis humiliter postularunt, ut ipsos ad composicionem permitteremus inter se, si fieri posset, amicabiliter ordinandam. Qua igitur postulacione fauorabiliter admissa, cum ipsi ad nos pacificati rediissent pristaldo nostro Comite Moysa de Borth mediante, sepissime dicti populi contra iam prefatum Episcopum se minus iuste processisse cognoscentes. se deinceps ad iustarum decimarum solucionem pacifice faciendam coram nobis firmiter obligarunt. Ut autem huius rei series salua semper et inconcussa permaneat, et ne unquam ab ullo prorsus hominum queat in irritum reuocari, presentes concessimus litteras in argumentum amplioris fidei sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Dominice Incarnacionis M° CC° XL° V°.

(Eredetie borhártyán, a hártyazsinegen függött pecset elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

131.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Köbölkuti Péter Coroai birtokát Miklós a hírnökök comesének eladta. 1245.

A B C D

Philippus Prepositus Strigoniensis et eiusdem loci Capitulum omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Ad vniuersorum noticiam uolumus peruenire, quod Petrus de Cubulcut ad nostram accessit presenciam, et terram suam, quam habebat in Coroa ad duo aratra, ut dicebat, quam emerat de Theodoro, Thoma et Chemer de eadem villa Coroa cum duobus locis piscacionis et feneto pro totidem falcastris, qui super hoc consensum prebebant coram nobis, et omnibus alijs commetaneis consencientibus; nobis scilicet et alijs, quorum nomina sunt: Cheka de Zolgagevri, Bencha, Opour et Evscud jobagiones bochariorum domini Regis; Michael jobagio bochariorum Regine; Gunter et Laurencius jobagiones domini Episcopi Wesprimiensis, Abbas et Conuentus de Pilys; vendidit Nicholao Comiti preconum domine Regine pro duabus marcis et tribus fertonibus sibi plenarie persolutis, iure perpetuo possidendam; et super hoc litteras nostras testimoniales idem Petrus Nicholao Comiti peciit exhiberi. Nos igitur pro instancia peticionis eiusdem presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Georgij Lectoris anno Domini M° CC° XL° quinto.

(Eredetie börhártyán, a sárga-vörös selyemzsinoron függöt pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

132.

Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Ponit Pouitnak fia Miskolczon lévő birtokát File zágrábi prépostnak eladta. 1245.

Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam posteris, quibus presentes patuerint, Agriensis Ecclesie deuotum Capitulum salutem in Jesu Christo a Judeis pro nobis crucifixo. Vniuersitati uestre tenore presencium duximus declarandum, quod accedens ad presenciam nostram Ponit filius Ponit sua nobis relacione monstrauit, quod totam terram fratris sui Worosd Comitis, quam habebat in Miscovcy, que ad ipsum iure hereditario est deuoluta mortuo Worosd Comite supradicto, uendidisset Magistro File Preposito Zagrabiensi et fratribus suis, Tome Comiti, et Petro, pro triginta marcis argenti, quas se plenarie accepisse ab eisdem recitauit Ponit memoratus; presentibus, et ad id absque omni contradiccione permittentibus eundem cognatis suis, uidelicet Georgio filio Mice, Nicolao et Jacov filijs Pangracij, Nicolao filio Pauli, Johanne filio Pauli de Caban, Michaele filio Munchucy, qui eciam consensum in isto empcionis et uendicionis contractu aliorum suorum cognatorum, qui personaliter coram nobis non astiterunt, proposuerunt ueraciter constitisse. Vt autem huius rei memoria perpetuam capiat firmitatem, nec ab ullo umquam infringere uolente malignanter uendicionis et empcionis contractus supradictus cassari ualeat, ad instanciam partis utriusque nostras eis super hoc litteras concessimus communi fratrum nostrorum consensu, presentibus tamen Petro Cantore, Cyka Custode, Magistro Leustacio Noui Castri, Farcasio de Bursua, Laurencio de Patha et Ladizlao de Borsod Archidiaconis. Regnante glorioso Hungarie Rege Bela; Stephano Strigoniensi, Benedicto Colocensi Archiepiscopis; Domino nostro Cleto Uenerabili Agriensi Ecclesie existente. Anno Domini M° CC° XL. quinto.

A B C D E

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalan pecsétje vörös selyemzsinoron függött; a budai kir. kamarai levéltárban.)

133.

A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Predizlaus fiai csernetö-i birtokukat Stefko comesnek eladták. 1245.

Capitulum Zagrabiensis Ecclesie omnibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino. Ad vniuersorum noticiam harum seric volumus peruenire, quod constitutis in nostra presencia ab vna parte Martin, Pouda et Martunus filijs Dragos, Jacou, Stephkone, Jacus et Gerdina filijs Predislai, et ab altera Magistro Stephcone filio Roberti Comitis, herede Martin, et ceteris de parte sua annexis superius, possessionem ipsorum Chernetcuu vocatam metis infrascriptis expressam cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs suis confessi sunt, se eidem Magistro Stephconi, et per eum suis heredibus, heredumque successoribus jure perpetuo vendidisse pro nonaginta marcis denariorum, quas se dixerunt ab ipso Magistro Stephcone plene recepisse; obligantes se ad expediendum et euincendum ipsam vendicionem prefato Magistro Stephconi et suis successoribus ab omnibus, qui ipsos eatenus intenderent impetere vel eciam molestare. Astiterunt eciam Juan, Jurk, Milona filij Ortum; Martun filius Wlkaj; Ulkovoy filius Volk; Doclesin, Demether, Prchichda filij Hertesa; Chernel, Leuchin, Rovilo filij Chernent; Grobch, Lodizlou filij Wltheca cum suis proximis; Jurk filius Merge; Gerdosa et Georgius filij Gerdiner; Mathe filius Ulk; Jurk filius Junosa; et Mriko filius Bortz; qui vendicionem factam consensu suo ratificantes sine contradiccione aliqua admiserunt. Cuius terre prima meta, sicut nobis partes retulerunt, incipit, vbi fluuius Cherneteuu cadit in Sauam; et in eodem Chernut in transuerso meatus eiusdem aque ascendit, et procedit versus meridiem, et peruenit ad vnum fluuium Listowch nomine; qui fluuius Chernechtu ex toto remanet Magistro Stephconi supradicto; abhinc per fluuium Listouch supradictum procedit versus meridiem in bona longitudine, et exit versus occidentem per metas terreas ad arbores cruce signatas; inde peruenit ad quoddam

nemus paludosum, et pergit per metas terreas et arbores cruce signatas; hinc peruenit ad duas metas existentes iuxta viam, per quam viam procedit versus orientem; et eundo peruenit ad aliam viam, per quam vadit et venit ad vnum fluuium, qui vocatur Chernechina, et transeundo ipsam aquam Chernechina vadit in eadem via, et peruenit ad siluam, que magna Knea nominatur; hinc peruenit ad vnum potok, et per eundem descendit vsque Prauichna, et iuxta eundem lacum Prauichna procedit ad vnum fluuium Corica vocatum, et transito flumine antedicto intrat vnum chreth, et per eundem iens minime intrat vnum ztrusech, per quem vadit ad fluuium Saue antedictum; inde tenendo per meatum eiusdem aque Saue reuertitur ad primam metam. In cuius facti robur et certitudinem presentes contulimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum in medio quadragesime anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quinto.

(IV. Béla királynak 1253-ki megerősítő okmányából, mint alább.)

134.

A keresztesek esztergami konventjének bizonyságlevele, hogy Poroszlói Gyula és testvérei bajoni birtokukat Scemeyn comes, esztergami polgárnak eladták. 1245.

Conuentus domus Hospitalis Sancti Stephani Regis de Strigonio omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Ad vniuersorum noticiam uolumus peruenire, quod Jula de Puruzlov de genere Sarcyvanveche, ad nostram accedens presenciam proposuit, quod totalem terram, que in uilla Boyon ad ipsam generacionem Sarcyuanveche pertinebat, cum vineis et aliis pertinenciis uendidisset Scemeyno Comitj Ciui Strigoniensi, pro sedecim marcis argenti, presente et consenciente Petro filio Adriani de eadem generacione.

F
ra
dr
ex
qu
fe

(E

A g
ben

rien
volu
Osl
Joh
rius
sun
ven
et J
ple
cen
pre
abs
tes
pre
mi

135.

Almissa és Ragusa városok közti békekötés. 1245.

Anno Dominice Incarnationis M° CC° XXXX° V°. Indictione tercia mense Martii quinto die intrante. Ego quidem Nicolaus filius Chodimiri Comes Almisii per bonam voluntatem meam, et per voluntatem omnes parentes mei, et voluntates toto Communi Almisii, videlicet Comes Pribislauus, Osor, Jurra, Rados filius Bogdanec, Slomir, Prodan filius Dragan, et alii, quorum nomina inferius leguntur; iurauimus super Sancta Dei Evangelia bona fide sine fraude et malo ingenio, tenere et observare firmam pacem cum omnibus hominibus Ragusii; et similiter omnes homines, qui sunt subditi Archiepiscopatus ejus usque in nonam generacionem, et qui sunt subtus Comitatu ejus, habere firmam pacem, et salvare, et manutenere illos, cum omnibus rebus eorum ubicunque eos inveniremus super mare aut super terram. Et ubicunque inveniremus lignum de Ragusio, veniam ad illos cum pupis, et accipere ab eis quodcunque voluerint eis dare per strinam. Et si aliquod homo de Almissio fecerit dampnum ad aliquem Raguseum, et ille venerit ad Almissio querendo justiciam, et Almissanus ceciderit, omnes despensas, quas Raguseus fecerit componat ei cum toto dampno, et omni dampno debet ei emendare cum spemsa domini ligni. Et in omni ligno de Ragusio, si fuerit extraneus in ipso, ut sit salvus sicut Raguseus. Et si fuerit Raguseus cum extraneis, ut esset saluus cum omnibus rebus suis. Et si pirratus habuerit captus aliquo ligno de suis inimicis; portet eum de foris, et non ante Ragusio. Et si ligno extraneis steterit in Zaro cum austro esset saluus. Et si steterit in Malonto cum boira esset saluus. Et similiter de porta Stanni usque Ragusium. Et si dominus noster Rex Ungarie venerit super Ragusium, et nobis preceperit ire secum; nos veniamus cum minus eos nos possimus. Et si aliquam predam habuero de homines Ragusii, ut debeam eas salvare et reddere Communi Ragusii. Et ego Comes Nicolaus filius Chodi-

miri juravi cum C homines de Almissio, et cum supradictis; et insuper juravit Desco pro toto corpore Almissi, ut essent firma omnia supradicta. Et hoc sacramentum fecimus cum Capitani exercitus Ragusii, et ad totum exercitum Ragusii, et a toto Communi Ragusii. Et hec sunt nomina Capitanei: dominus Petrus Ballisclaue, Bubania Petri, dominus Dobrona Lampredii, dominus Calenda Cerneche, dominus Theodorus Budaziae. Et haec sunt nomina Comitis galeae: Russinus Gaysclave, Grubessa Ballissclave, Petrus Mathei, Petrana Bunde. Cernocal, Josda, Dobrona, Berina, Milos, Crela, Drasco, Cranissa, Bela, Miloje, Gledauec, Matheiss, Vssemir, Velcoslau, Cibram, Raddoie, Velcoslau, Perven, Juni, Ceperna, Pousca, Desses, Bogdan, Alexi, Velce, Raddomir, Bodam, Dobroit, Dobrina, Cectico, Petrus, Mirsa, Vssemir, Dragan, Petrus, Dragouan, Georgi, Buden, Grubessa, Grisogonus, Bitos, Gradina, Velicna, Bellem, Radoslau, Raddoie, Budina, Slouomir, Dessimir, Osriona, Gostissa, Cranot, Dessirad, Pupec, Radoslau, Georgi, Milen, Qualec, Lubimir, Raddouan, Dessco, Raddonec, Damian, Radun, Velcoslau, Calota, Dragotim, Lutec, Mica, Radden, Dragebrat, Michael, Pascha, Stanec, Dragoslau, Creuatim, Ozicha, Dradicin, Milessa, Belen, Bellos, Budina, Dragoi, Minsa, Valtos, Jacobus, Velcinna, Belco, Zancul, Dobren, Radden, Desco.

Et ego Diaconus Ceperna Juratus Notarius Communis Almisii, sicut audivi a supradictis, ita scripsi, et manu mea roboravi.

Ego Bartholomeus Sancti Symeonis Prophete Presbiter et Notarius de mandato nobilis viri domini Philippi Contareni Comitis Ragusii hoc exemplum exemplavi Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi 1262. mensis Julii die 14. intrante ind. 5. Ragusii nichil addens vel minuens, quod sententiam mutet, complevi et roboravi.

(Hiteles másolat után a bécsi cs. titkos levéltárban.)

136.

Béla király okmánya, mely által Leustah Bohma fiának ·czi birtoka fejében csereképen nevezetes jószágokat adomá-nyoz. 1246.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, ıie, Gallicie, Bulgarie, Lodomerie, Cumanieque Rex vni-ıis Christi fidelibus presentibus et futuris scriptum presens ıecturis salutem in Domino, qui credencium est vera salus. ıet Regia Magestas subditorum inuigilare commodis, vt et Celesti Principi Principibus pijs terrenum Principem digne ıint commendare. Proinde vniuersitatis vestre noticie te-ɜ presencium declaramus; quod quia pater noster in Christo issimus Andreas, Dei gracia Illustris Rex Hungarie, Bohma m Gyurk, cuius attauum similiter Bohma nomine, pro litatibus progenitoribus nostris, Sacre Chorone et Regno ybitis, Petrus, qui quandam Regni gubernaculam potenter nens nomen Regis usurpauerat sibi de Regno Hungarie, et am Turuch ipsis auferens, cum suis proximis expulerat, ı pro defensione terre sancte et Sacri Sepulcri Domini cum ris Regibus et Ducibus Christianis, eorum pro Christi cruo-ffectantes effundere sanguinem, mare transiuissent, in acie ub vexillo Ducis Polonie per sua acta virtuosa et seruicia lia nauantem, suos progenitores sine eorum excessibus et ıis de Regno Hungarie expulsos extitisse, veri more pasto-recognoscens, velud ouem errantem in Regnum suum re-isset, totamque terram Thuruch, que suorum progenitorum at hereditaria ab antiquo et patrimonialis, sicut in litteris i patris nostri vidimus clarius contineri, et ipsa terra uch post ipsorum expulsionem fuisset populata et ampli-ta; populique in ipsa existentes defuncto ipso Bohma in tibus Sclauonie in nostris seruicijs contra Leustah filium ma et suos proximos querimonias frequencius plurimas ·exissent; nos cum Regni nostri Baronibus debito preha-tractatu et consilio pro vtriusque partis commodo, tam stah et proximorum suorum, quam populorum de Turuch,

ipsum Leustah cum proximis suis de dicta terra Turuch excepimus ipsis volentibus, eisdem in concambium ipsius terre Turuch possessiones infrascriptas, videlicet Ludan, Repen, Hurka, Harranuk, Rethy, Lodan, Kuniuk, Kiussarlo, Seden, Bustelek, Kuesd, Nogkelechen cum pallacio Regis, Kyuskelechen, Berench cum parte superiori et inferiori Ker, particulam terre Ecclesie de Zubur, Kelechc, Taui, item Vecche circa flumen Vag, et aliud Vecche in campo, memoratis seruicijs et fidelitatibus ipsorum, in recompensacionem eciam mortis Juahun fratris ipsius Bohma, et aliorum proximorum suorum; Laurencij scilicet magni de Luza; Ladizlay de Borsua de Comitatu de Bereg; Stephani de Kekus in partibus Transsiluanis; Symon de Gyalo; Hedruh filij Hedruh de Rezy; Bench filij Syurke; Syurke de Pemechen; Bende de Peren in Comitatu de Aba Vyuar; Leukus filij Kuch de Fyuzer; Rathold filij Symon de Bezermen; Liba de Kyssemien; Laurencij filij Juahan de Kyustoti; Myke, Mykaelis, et Emericy de Vstupa, filiorum Musunch; Kerked de Fornad; Denke de Scanch; Lonya de Boiun; Chak filij Syurke de Herman, et quinque fratrum suorum; item Vyd filij Vyd; item Cozma, Indrih, Merth, Poth, Fudur, Leukus et duorum fratrum suorum; Vyd et Iwanka; Vyd de Tykud, et aliorum proximorum suorum, in prelio nostro cum Tartaris commisso, pro nostra et Regni nostri defensione fideliter preliantes extiterunt interempti, predictas possessiones cum omnibus earum vtilitatibus et pertinencijs. eidem Leustah et suis proximis, ac eorum heredibus, heredumque successoribus, perpetuo, pacifice et (in)reuocabiliter dedimus et donauimus possidendas, tenendas et habendas. Assumpmentes ipsum Leustah cum suis heredibus ac proximis in supradictis possessionibus contra quoslibet molestare volentes pacifice conseruare. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem presentes supradicto Leustah et suis posteris dedimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri Magistri Farcasij Albensis Ecclesie Prepositi, aule nostre ViceCancellarij, dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo sexto, Regni autem nostri anno duodecimo.

(IV. László király 1271. megerősítő privilegiumából; Véghelyi Dezső. Győri Történelmi és Régészeti Füzetek. Győr 1866. III. köt. 21. l.)

137.

IV. Béla királynak Miháli nevű földet tárgyazó adománya Iván és Lyter számára. 1246.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Licet Regalis munificencie benignitas ad quoslibet manu largiflua habere se debeat; illos tamen vberioris et amplioris gracie beneficio confouere tenetur et amplecti, quorum fidelitatis constanciam per experimenta didicit, et morum honestatem firmiter comprobatam. Ad vniuersorum igitur noticiam harum serie uolumus peruenire, quod cum dilecti et fideles nostri Magister Iwan, et Lyter filius Lyter, a primeuis puericie ipsorum et nostre temporibus grata nobis fidelitatis opera inpendissent; maxime tamen eo tempore, quo Tartari Regnum nostrum Diuina permissione acerbe flagellarunt, ipsi venerabili patri Benedicto Archiepiscopo Colocensi et aule nostre Cancellario aderentes, honesta fidelitatis opera sibi, et in eius persona Nostre Celsitudini, tum uersus partes maritimas Regni nostri negocij qualitate exigente nobis procedentibus, tum eciam in alijs partibus Regni nostri nobis commorantibus, inpenderunt, ad honorem Regium, que fuerant opportuna, fideliter adimplendo, adeo quod et numero et merito de obsequialibus nostri lateris sunt non indebite computati. Nos autem, quibus ex officio Regie dignitatis incumbit, metiri merita singulorum, et singulis iuxta meriti qualitatem respondere, cum ipsi copiam terre non haberent, ut apciores possent in antea inueniri, medietatem terre speculatorum nostrorum de Wolcou, que Mihali appellatur, eis duximus perpetuo conferendam, tam ab ipsis quam ipsorum heredibus heredumque successoribus iure perpetuo possidendam. Cuius terre mete, sicut per dilectum et fidelem nostrum Enardum Comitem de Wolcou intellexi-
mus, per quem ipsos in possessionem corporalem dicte terre

fecimus introduci, hoc ordine distinguntur; quod a parte orientali commetaneus ipsorum est Emsa kenezius; et abhinc a capella Beate Virginis Marie procedit superius iuxta Scoham, et eciam medietate terre Mihali predicte reuertitur in terram ipsorum emticiam cum sex metis, et ibi tota meta supra dicte terre terminatur. Ne uero hec a nobis facta donacio per aliquem perperam agentem valeat in irritum reuocari, sed salua semper et inconcussa perseueret, ad perpetuum robur obtinendum presentes eisdem concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine perempniter roboratas. Anno gracie millesimo ducentesimo quadragesimo sexto, XVIII° kalendas Februarij, Regni autem nostri anno vndecimo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről sárga-fehér-vörös selyemzsinoron a király kettős pecsétjének töredéke függ, a budai k. kamarai levéltárban.)

138.

IV. Incze pápa Dániel galicziai királyt és országát az apostoli széknek pártfogása alá veszi. 1246.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio . . . Regi Russie Illustri salutem et Apostolicam benedictionem. Cum te ac Regnum tuum, utpote plantationem novellam, proponamus prosequi speciali prerogativa gratie ac favoris, votis tuis libenter annuimus, et petitiones tuas, quantum cum Deo possumus, fauorabiliter exaudimus. Tuis itaque supplicationibus inclinati personam tuam et Regnum predictum sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti patrocinio munimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Dei Omnipotentis, Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius, et nostram se nouerit incursurum. Datum Lugduni V. nonas Maii (Pontificatus nostri) anno tertio.

(Turgenev A. J., Historica Russiae Monumenta, I. köt. Sz. Pétervár 1841. 57. l.)

139.

IV. Incze pápa a galicziai királynak követét ajánlja, kit a tatárok irányában tanácscsal és segítséggel támogattatni kér. 1246.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Joanni (?) Illustri Regi Russie salutem et Apostolicam benedictionem. Cum is qui secundum sue omnipotentiam Maiestatis nec loco potest nec tempore comprehendi, utpote incircumscriptibilis et immensus, stabilis manens dat cuncta moveri, faciat spiritus suos angelos et ministros, celorumque altitudine inclinata carnem assumens humanam pro eo, quod delicie sue sunt esse cum filijs hominum, discipulos quos elegerat in mundum destinaverit universum, ut omni predicarent evangelium creature, suo nos instruxit exemplo, ut eius sequentes vestigia, cum assumpti sumus in plenitudinem potestatis, nec per ipsos possimus singulis negotiis imminere, inter eos, quos in partem sollicitudinis evocavimus, onera quasi Jethro usi consilio, dividamus unicuique secundum virtutem propriam, que variis temporibus imminent, commitendo. Sane cum in partibus Regni tui mores et ritus Grecorum, qui superstitiose ac dampnabiliter ab unitate ecclesiastica recesserunt, fuerunt hactenus non sine animarum periculis observati, et nuper gratia favente Divina, illuminata fuerint corda vestra, ut recognoscentes Romanam Ecclesiam matrem aliarum omnium et magistram, ac Summum Pontificem successorem Petri, cui collate sunt claves Regni Celestis ligandi et solvendi et Jesu Christi Vicarium esse caput; quia cum unus sit Dominus, una fides, unum baptisma, unum principium, unum corpus Ecclesie militantis; corpus cum pluribus capitibus monstruosum, et sine capite acephalum censeretur, ad devotionem et obedientiam Apostolice Sedis et nostram redire, sicut acceepimus, affectetis; nos ei assurgentes in laudem, qui oculos Tobie per collinum ex felle piscis illuminare dignatus est, et aperire oculos ceci nati, ac exultantes cum muliere dragmam que perierat reinvenit, venerabilem fratrem nostrum

... Archiepiscopum Prussie et Estonie Apostolice Sedis Legatum, virum utique secundum cor nostrum, morum honestate decorum, litterarum scientia preditum, et consilii maturitate clarum, qui vobis verba vite deferet, et nostram et fratrum nostrorum plenius voluntatem exponet, ad partes Regni tui commisso sibi in eisdem partibus plene Legationis officio duximus destinandum, concessa ei libera potestate, ut evellat et destruat, dissipet et disperdat, edificet et plantet, prout secundum Deum viderit expedire. Quocirca Serenitatem Regiam rogamus, monemus et hortamur attente mandantes, quatinus eidem Legato super hiis et contra Tartaros impendas sibi consilium, auxilium et favorem, quod exinde apud Deum meritum, et apud homines tibi compares nomen bonum, nosque Serenitatem Regiam dignis valeamus in Domino laudibus commendare. Datum Lugduni V. nonas Maii (Pontificatus nostri) anno tercio.

I. e. m. universis Christi fidelibus in Russie partibus constitutis.

(Turgenev, id. m. I. köt. 58. l.)

140.

Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Kynisi Chazar és István Fyged nevű birtokukat Jakab és Ivánka, Mátyás fiainak eladták, 1246.

Omnibus Christi fidelibus, ad quos presens scriptum peruenerit, Agriensis Ecclesie deuotum Capitulum salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersitatis vestre noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod accedens ad presenciam nostram Chazar filius Stephani, et Stephanus filius eiusdem de Kynis ex vna parte; item Jacobus et Iwanka filij Mathye filij Rugach de Scepus ex altera; idem Chazar et filius suus proposuerunt coram nobis, quod quandam terram suam, que Fyged vocatur, empticiam patris eiusdem Chazar, de volun-

tate omnium cognatorum suorum, videlicet Arad, Andree, Jule, et commetaneorum eorum, scilicet Stephani a parte orientis, Petri filij Briccij a parte meridiei, Forrow possessionis domini Regis a parte occidentis personaliter astancium, vendidissent Jacobo et Iwance filijs Mathie filij Rugach de Scepus antedictis pro octo marcis fini argenti, ipsis, et per eos ipsorum heredibus, heredumque suorum successoribus perpetuo jure et irreuocabiliter pacifice possidendam, que terra est quatuor aratrorum; et ipsas octo marcas idem Chazar et filius eiusdem a Jacobo et Iwanka premissis confessi sunt se plenarie recepisse. Cuius terre prima meta incipit super rippam fluuij Harnad ab vna dvmo, que wlgariter *chipkebokor* appellatur; hinc venit versus villam Forrow, et ibi incipit tenere metam cum ipsa villa Forrow; hinc redyt ad predictum fluuium, et ibi est meta vna nigra arbor, qui (így) populus nominatur; hinc transit fluuium ad pratum, quod kechyoukyzi vocatur, et ibi tenet metam cum terra Stephani de Bynd usque ad magnam stratam; dehinc incipit tenere metam cum terra Iwan filij Symonis, et redyt ad primam metam, et ibi terminatur. Insuper ydem Chazar et Stephanus filius eiusdem de Kynis supradicti obligarunt se Jacobo et Iwance sepedictis, vt si quicunque ipsos racione terre antedicte molestaret, aut in litem attraret, eos et eorum heredes indempnes conseruare tenerentur. Ut autem huius rei series perpetuam capiat firmitatem, ad instanciam partis vtriusque nostras super hoc litteras concessimus omnium fratrum nostrorum consensu, presentibus tamen Nicolao Preposito, Petro Cantore, Cyka Custde, Farkasio et Ladizlao Archidiaconis, Demetrio et Laurencio Canonicis, et alijs multis. Glorioso Hungarie Rege Bela, Stephano Strigoniensi, Benedicto Colocensi Archiepiscopis, domino nostro Lamperto Agriensis Ecclesie Episcopo existente, anno gracie M° CC° XL° VI°.

(Az egri káptalannak 1408-ki átiratából, a budai kir. kamarai levéltárban.)

141.

A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Gyreta Doba fia, egyszersmind testvérének Mihedeynek beleegyezésével is Heneuchben lévő részbirtokát Tamásnak, Venczel fiának eladja. 1246.

Vniuersis Christi fidelibus, ad quos presentes peruenerint, Nitriensis Ecclesie Capitulum oraciones in Domino. Significamus tam modernis quam futuris, quod Thomas filius Wenceslai, cum Gyreta filio Doba consanguineo suo de uilla Molonan Comitatus Borsiensis in nostra presencia constitutus, totam partem suam de terra Heneuch nuncupatam cum consensu fratris sui Mihedey, qui presens non erat, sed ut idem Thomas affirmabat, ipsi Gyreta pro tribus marcis argenti et dimidia, quas dictus Thomas dixit ab eodem Gyreta plenarie se recepisse, uendidit iure perpetuo possidendam. Nos igitur de consensu ipsius Mihedey, et de situ terre uendite certiorari uolentes, ad dictam terram hominem nostrum transmisimus, qui rediens nos certificauit, quod Mihedeus uendicioni consenserit memorate, eo quod ipse prefatam terram emendi non habuerit facultatem; de situ eciam eiusdem terre idem homo noster dixit, quod iacet a plaga orientali ex utraque parte fluuij Sytva nominati. In cuius rei testimonium litteras presentes sigilli nostri munimine confecimus roboratas. Anno gracie M° CC° XL° sexto.

A B C

(Eredetie bőrhártyán a káptalannak vörös-sárga selyemzsinóron függő pecsétje alatt, a budai kir. kamarai levéltárban.)

142.

A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Gutkeled nemzetségbeli Pál Miklósnak fia több javait István Dragun comes fiának örök időre átengedte. 1246.

A. B. C. D.

Vniuersis Christi fidelibus, ad quos presentes peruencrint, Nitriensis Ecclesie Capitulum oraciones in Domino Jesu Christo. Significamus tam modernis quam futuris, quod cum Stephanus filius Dragun Comitis, Aule Regie Judex, Comes Nitriensis, de genere Gutkeled; et Paulus filius Nicholai ex eodem genere, in nostri fuissent presencia constituti; dictus Paulus de terris suis hereditario iure possessis, quatuor uillarum terras, certis metis distinctas, vnam uidelicet terram Sceplok nomine iuxta Zomus existentem; alteram secus quendam riuum, ubi fuerat uilla Alus uocitata; terciam, ubi fuerat uilla Micov; quartam uero Vgruch nuncupatam secus aquam Scylag constitutam; et insuper iuxta Lapus terram usui triginta aratrorum sufficientem, cum uno loco Castri eidem Castro adiacentem; uiam eciam securam, que de uilla Sceplok ducit ad idem Castrum; protestatus est coram nobis, eidem Comiti Stephano, ac omnibus ab ipso descendentibus, liberaliter concessisse, iure perpetuo possidendas; propter eximiam cognacionis dilecciones, ac excellentem dilecciouis prerogatiuam, quam sibi eundem Comitem Stephanum a sua puericia dixit pre ceteris hominibus elegancius inpendisse. Vt autem hnius concessionis series firma et stabilis permaneret, ad peticionem utriusque partis presentes concessimus litteras, in argumentum amplioris fidei, et robur ueri testimonij, sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno gracie millesimo ducentesimo quadragesimo sexto.

(Az eredeti után Véghelyi Dezső, Hazai Okmánytár I. köt. 42. l. V. ö. Fejér Cod. Dipl. VII. köt. 3. r. 28. l.)

143.

Iwanca, és Tywan Lőrincznek fia, a vasvári káptalan előtt Rum birtoka felett négy tanu előtt egyességre lépnek, azon feltétel alatt, hogy a melyik fél az egyességet megszegi, 500 girát fizessen. 1246.

A. B. C.

Nos Capitulum Ecclesie Sancti Michaelis de Castro Ferreo omnibus notum facimus, quod Iwanca de Seli pro germano suo et filio, et Paulus de Choupse ex una parte respondentes; et Tywan filius Laurencij pro se et filijs et germanis suis, et Gothardus pro se et patre suo scilicet Paulo ex altera respondentes, professi sunt coram nobis, quod ipsi de lite super terra Rum, Marco et fratribus suis spectante, inter eos exorta, et super qualibet controuersia altera, pacem perpetuam condixissent; et super hoc statuerunt coram nobis quatuor uiros fideiussores, Michaelem scilicet filium Moym, Pousam filium Sceh, Bacam filium Johannis, Georgium filium Wota tali modo, quod quecunque parcium predictarum litem aliquam seu controuersiam super terra siue quacunque causa alia acceptaret contra alteram, non recurrens ad fideiussores predictos, in quinquaginta marcis remaneret pro pacis federe uiolato secundum uerbum fideiussorum predictorum. Quod ut ratum sit, presens scriptum contulimus sigilli nostri federe communitum. Paulo existente nostro Preposito, Roberto Cantore, Ombud Custode, Eymerico Decano. Anno Domini M° CC° XL° VI°.

(Eredetie a Rumy család levéltárában, másolata a Magyar Tud. Akadémia kézirati gyüjteményében.)

144.

Verner Bars megye főispánja, a király parancsára Bars helységben egy házhelyet a Garam melletti sz. benedeki apát vámszedőinek ad. 1246.

Vernerius Diuina gracia et Regis Bele prouidencia Comes de Bors, omnibus presens scriptum inspecturis salutem. Cum preceptum dominicum sit timendum et tenendum; ideo nos, uolumus nolumus, preceptum Regis cogimur adimplere. Vniuersitati uestre notum facimus, quod ex precepto Regis Bele unum situm curie prope pontem, cum orto et aqua, in predicta villa Bors, Ecclesie Sancti Benedicti de Goron statuimus; quartam curiam de inferiori parte pontis cum suis pertinencijs fecimus assignari, ubi tributarij sui libere et quicte possint manere et procurare prouentus tributi ipsius Abbatis memorati. Vt igitur nulla imposterum lis uel contencio inter uillanos de Bors et inter Abbatem Sancti Benedicti de Goron de dacione curie possit suboriri, facti seriem, ad peticionem Abbatis, scripto redigi, et sigilli nostri munimine fecimus roborari. Datum anno gracie millesimo CC° XL° VI°. Facta est autem hec scripcio presentibus Pasca, Mathia, Martino, Majoribus Exercituum de Bors; Sarou, Niuona et Suca, et ceteris iobagionibus existentibus.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 526. l.)

145.

Csák zalamegyei főispán Rubynus mes
gyéri teszi. 12

Nos Chak Comes Zaladiensis
significamus presencium per tenorem
gil filius Albeus castrensis Castri Za
officio pugilis et in alijs seruicijs R
vtilis admodum fuisset et acceptus,
— — — — — — — —
— — — — — — — —
— ab officio seu seruicio e
Castri Zaladiensis ad nostr — — —
Zaladiensis duximus — — — — —
— — anno Domini millesimo
simo sexto.

(Az eredeti után, mely börhártyára van írva,
betű és felette nehezen olvasható, s melyet 1
ros Szigeten T. Szilágyi István t

146.

IV. Béla királynak a Garam melletti
lepesényi lovas jobbágyainak t

Bela Dei gracia Hungarie, Da
Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanie
presens scriptum peruenerit, salute
vniuersorum noticiam, tam presenci
rum serie volumus peruenire, quod

et Mathya filiis suis, Bala cum Prusa filio suo, Balaseus cum Buc filio suo, Bud cum Georgio et Gurganus filijs suis, Stayzlaus cum Iwanc et Egidio filijs suis, Dobrina cum Myko et Woyn filijs suis, Woyzlau cum Bencha filio suo, et Thomas cum Gregorio, Lauryn et Piscur filijs suis, de minori villa Selepchen nomine, jobagiones Monasterij Sancti Benedicti iuxta Granum seruientes in equo proprio, qui wlgo *luosicsag* dicuntur, a seruicio dicti Monasterij se presumpcione propria retraxissent, et eosdem Abbas predicti Monasterij Sancti Benedicti de conueniencia sui Conuentus in iudicium euocasset; sed cum grauamen imminere sibi presensisset, tandem ante diffinitiuam sentenciam ad gremium Ecclesie recurrentes; pro inobediencia, quam temeritate commiserant, ab Abbate et Conuentu predictis veniam postularunt, confitentes, se esse jobagiones Monasterij prenotati, in equo proprio seruientes; sicut ab Abbate et Conuentu supradictis per priuilegium pie memorie domini Stephani, quondam Regis Hungarie tercij, Geysse Regis filij probabatur. Petentes humiliter, ut eos in antiqua ipsorum consuetudine seruare Monasterium dignaretur, que talis est; vt annuatim Monasterio duo pondera mansio quelibet tenetur; item Abbatem recipient annuatim, dantes pro sua procuracione porcum triennem, qui uulgo *artan* dicitur, et panes, ac ceruisiam, et pabulum, sicut alii populi Monasterij prenotati; item in aduentu Regis subuenient Abbati, sicut alij populi Monasterij prenotati; item in festiuitate Sancti Benedicti de communi soluent duas oues; item in equo suo seruient et ibunt, quocunque Abbas in facto Monasterij eos duxerit destinandos. Hac condicione adiecta, quod si de cetero maliciose a prenotati Monasterij seruicio se retraxerint, ubicumque reperti seu inuenti fuerint, ipsi et eorum filij, in seruitutem supranominati Monasterij Sancti Benedicti perpetuam redigentur. In cuius rei plenissimam firmitatem presentes litteras nostras priuilegiales Abbati et Conuentui predicti Monasterij concessimus, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo, idus Januarij, Regni autem nostri anno duodecimo.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 526. l. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. köt 1. r. 180. l.)

147.

IV. Béla király a chanádi és az orodi káptalanoknak meghagyja, hogy Chanád nemzetségbeli comes, Kelemenus bán fiának Orod, Csanád, Temes és Szerém megyi birtokában határjárást tartsanak. 1247.

Bela Dei gracia Rex Hungarie fidelibus suis Capitulo Chanadiensis et Orodiensis Ecclesiarum salutem et graciam. Cum hereditarias possessiones suas sibi eedentes, donatas sibi, et traditas, ac acquisitas, Comes Pongracius filius Kelemenus Bani de genere Chanad, existentes in Comitatibus Orodiensi, Chanadiensi, Tymissiensi et Syrimiensi, quarum nomina sunt hec: Pangrachfaya et Pangrachtelke, item Kyusfalw, Zent Lewrencz, quartam partem ville Thembes, Ladan, Palatha; item medietatem ville Beeb cum medietate tributi, scssionem in Pradanmunustura; item sessionem in Wruzlanusmunustura et in Keneuzeumunustura; item medietatem ville Zanath, Chaka, Temorka, Zyntharew cum tributo, Egyhazasker, Rasan, Zent Miklous, Borumlok; item piscinam Pathakthow; item Halaz, Kalanteluk, Kyshwdus, item medietatem Chawas ville cum duobus molendinis; item quartam partem ville Teyes; item Puklussy, Nadad; item medietatem ville Woffa Illeyse, que alio nomine Kwkenyer vocatur; item Narad in Syrmia; quas suas esse dixit, saluis alijs possessionibus, quas cum sua generacione in istis Comitatibus ac alijs Prouincijs communiter et indiuise dinoscitur possidere, velit et intenderet nouis metis vallare et circumdare, ac antiquas renouare, propter commetaneorum inquietacionem repellendam, et processu temporum suorum successorum euenientes brigas a suis proximis penitus eneruandas; fidelitati Vestre precipiendo mandamus, quatenus mittatis de vobis viros idoneos et fidedignos pro testimonio, coram quibus homo noster Magister Petrus dictus Byluk aule nostre Regie familiaris, conuocatis commetaneis et vicinis nobilibus de genere suo Chanad propter rei euidenciam et iusticiam conseruandam per veteres

metas reambulet et easdem renouet, et vbi necesse fuerit nouas erigat, ac possessiones omnes predictas eidem Comiti Pangracio et suis successoribus (assignet) pacifice possidendas, si non fuerit contradictum; contradictores vero, si qui fuerint, contra eundem Cemitem Pangracium ad nostram citet presenciam ad terminum competentem, et posthac diem citacionis, terminum assignatum, ac nomina citatorum et seriem facti tociusque processus nobis fideliter rescribatis. Datum in AlbaRegia in octauis Purificacionis Virginis gloriose anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo.

(Az említett káptalannak jelentéséből, mint alább 169. sz. a.)

148.

IV. Béla király az ennek folytán történt határjárásna kalapján ugyanazon Pongrácz comest birtokában megerősíti. 1247.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentem paginam inspecturis salutem in eo, qui salus est omnium et medela. Prouida hominum sagacitas adinuenit et laboriosi temporis angustia Spiritu Sancto lucescente hoc instituit, vt justicia per mundi climata solium glorie teneat, stateram gestet in manu, lances appendat equo libramine, per quam Reges regnent, pax vigeat, elysi erigantur, et inferiores non depredentur, jus suum vnicuique tribuat, et illud quod tribuit, ad eternam rei memoriam firmitatemque perpetuam litterarum presidio fulciat. Hinc est, quod ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire; quod cum nos fidelibus Capitulis nostris dilectisque, Chanadiensi scilicet et Orodiensi litteris nostris mediantibus vno tenore dedissemus in mandatis, ut ipsi idoneos viros discretos de eorum societate mitterent pro testimo-

nio ad maiorem euidenciam et cautelam, coram quibus homo noster Magister Petrus dictus Bylwk aule Regie nostre familiaris conuocatis commetaneis et vicinis nobilibus de generacione Chanad secundum consuetudinem Regni nostri in possessionibus Comitis Pangracij filij Kelemenus Bani de genere Chanad hereditarijs, acquisitis, traditis et donatis, metas erigat nouas, vbi deessent antique, veteres autem renouaret, ut eundem Comitem Pongracium eius commetanei et vicini nobiles de genere suo in jure suo non inquietarent, et suis heredibus Thome et Ladizlao pacifice possidende remanerent, si non fieret contradictum, contradictores vero ad nostram citaret presenciam ad terminum competentem. Qui quidem fideles nostri Capitulum scilicet Chanadiense et Orodiense vno eodemque tenore nobis rescripserunt in hec verba:

Excellentissimo domino suo Bela stb. (mint alább 169. szám alatt.)

Nos igitur ex huiusmodi litteratoria relacione Capitulorum, Chanadiensis scilicet et Orodiensis certo certius informati, prememoratas possessiones suas hereditarias, acquisitas et donatas cum omnibus vtilitatibus suis, tributis, molendinis, piscinis, syluis, nemoribus, pratis, campis, terris arabilibus, fenetis et earum pertinencijs, Comiti Pangracio filio Kelemenus Bani de genere Chanad et eius heredibus heredumque suorum successoribus jure hereditario, possessorio ac proprietario attinere cognoscentes, contradiccione quorumlibet remota, commetancorum, vicinorum suorumque proximorum de genere suo, easdem possessiones suas predictas pacifice et perpetuo sibi et suis successoribus authoritate Regia suadente justicia commisimus possidendas, secundum veteres metas et nouas, prout coram nostro et duorum Capitulorum testimonio in metis prescriptarum possessionum processerunt, renouando antiquas et nouas erigendo, vbi fiende inueniebantur. Hoc expresso, quod si Comes Isac superuixerit Comiti Pangracio herede carenti, tunc in omnes possessiones hereditarias ipsius non alius vel alij de generacione sua, sed ipse Comes Isac vel sui heredes succedent, iure hereditario possidendas; similiter Pangracius Comes ipso Comite Isac premortuo et herede carente. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam dupplicis sigilli nostri munimine presentes fecimus

orari. Datum per manus discreti viri Pauli Prepositi Alsis aule nostre ViceCancellarij dilecti et fidelis nostri anno nini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo.

László királynak 1281-ki megerősítő privilegiumából, Báthory István lélyi vajda 1572-ki átirata szerint, a budai kir. kamarail evéltárban.)

149.

Bèla királynak Ond nevü földet tárgyazó adománylevele Egyed, Uloszi Tamás fia számára. 1247.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, uie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi elibus presens scriptum inspecturis salutem et omne bon. Circumspeccio Regum prouida condignis premijs sibi equentibus sic debet occurrere, vt alij exemplo eorum proati ad fidelitatis opera forcius accendantur. Proinde ad vniorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod n fidelis noster Egidius filius Thome de Vlozy nobis circa ritima agentibus, quo nos tempore persecucionis barbare cionis Tartarorum qualitas temporis persuaserat declinare, lesinenter et indefesse seruiuisset, in recompensacionem elitatis ipsius, ac intuitu seruiciorum suorum, vt et ipse ad elitatis opera forcius accendatur, et alij exemplo simili lius animentur, ac eciam inuitentur, duas terras Ound appelas, alteram ipsorum a Castro Zemplym exemptam, alteram o prius caniferorum nostrorum sine legitimo successore cedencium, sibi ac per eum suis heredibus, heredumque cessoribus duximus perpetuo conferendas; tali tamen conione interueniente, vt tam ipse, quam eciam sui successo nobis seruicium facere teneantur, sicut alij nostri predia. In quarum terrarum possessionem pacificam ipsum per fidn nostrum Albertum Prepositum de Turul (így) iussimus induci. Mete autem ipsarum terrarum decem aratorum vsui

subiacencium, prout nobis per ipsum Albertum Prepositum constitit, hoc ordine distinguntur: Incipit enim prima meta a parte orientali, et commetanea est terre Abbatis de Zerempch; deinde tendit ad flumen Zerempch, et ascendendo iuxta ipsum flumen tenet metam cum terra Moza; hinc transeundo aquam venit ad terram Abbatis memorati, et ibi circueundo montem vnum tendit versus aquilonem, et tenet metam cum terra Rege; deinde vadit ad predictum flumen Zeremch; hinc procedendo per planiciem ad terram Peturd; deinde autem reuertitur ad priorem metam; et sic mete supradictarum terrarum Ound terminantur. Vt autem hec a nobis facta donacio robur obtineat perpetue firmitatis, nec possit ab aliquo processu temporum in irritum reuocari, presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno gracie M° CC° XL° septimo, secundo nonas Aprilis, Regni autem nostri anno duodecimo.

(I. Lajos királynak 1359-ki megerősítő privilegiumából, a budai kir. kamarai levéltárban.)

150.

IV. Béla király Farkas, Zagariai Tamás fiának megengedi, hogy birtokában erös várat épithessen. 1247.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Circumspeccio Regum prouida condignis premijs sibi obsequentibus occurrere consueuit, vt alij eorum exemplo ad fidelitatis opera forcius accendantur. Ad vniuersorum igitur noticiam tam presencium quam posterorum harum serie volumus peruenire, quod cum Farcasius filius Thome de Zagaria multiplicia seruicia nobis impendisset, maxime tempore Tar-

tarorum maiora fidelitatis opera nobis exhibuit. In cuius recompensacionem concessimus, vt castrum, quod in terra sua edificare inceperat, edificet ipsum, et tam ipse, quam sui successores possint et valeant in perpetuum possidere. Vt autem huius nostre concessionis series inconcussa in posterum permaneat; nec vnquam aliquo successu temporum queat retractari, vel in irritum reuocari, ad eius firmam stabilitatem presentes eidem concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini M° CC° quadragesimo septimo, Regni autem nostri anno duodecimo, nonis Maji.

(Róbert Károly királynak „Magister Ector filius Wltoslou suo et Comitis Punyk ac Johannis filij Gardun fratrum suorum nomine" kérésére kiadott privilegialis megerősítéséből „Datum per manus discreti viri Magistri Ladislai Prepositi Tytulensis Albensis Electi" 1342. „quarto idus Decembris"; — melynek eredetie bőrhártyán, a pecsét már elveszett, találtatik a budai kir. kamarai levéltárban.)

151.

IV. Béla királynak Udvarnok nevű földet tárgyazó adománylevele Tamás, Aba comes fia számára. 1247.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Choroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in eo, qui dat salutem Regibus. Circumspeccio Regum prouida condignis premiis sibi obsequentibus sic debet occurrere, vt alij eorum exemplo prouocati ad fidelitatis studia forcius accendantur. Hac itaque consideracione inducti, merita ac seruicia dilecti et fidelis nostri Thome Comitis filij Abe, que nobis sepe et sepius in expedicionibus ac alijs euentibus nostris fideliter exhibuit, memoriter retinentes, et remuneracione grata, licet non ex condigno, cum omnem affluenciam temporalem transcendat, rependere volentes, quandam terram Ca-

stri nostri Nytriensis Vdnornuc uocabulo, ubi castrenses nostri commorabantur, et ipsis per Tartaros interemptis vacua remanserat et inculta, exceptis quatuor mansionibus castrensium supradictorum ibidem existencium, prememorato Thome Comiti fideli nostro et per eum suis heredibus heredumque successoribus contulimus iure perpetuo possidendam. In cuius terre possessionem corporalem ipsum per dilectum nobis et fidelem Mauricium Magistrum Dapiferorum nostrorum et Comitem eiusdem Castri Nytriensis auctoritate Regia fecimus introduci; memoratis uero quatuor mansionibus castrensium in una parte eiusdem terre per se collocatis, terram ad quatuor aratra sufficientem per iam dictum Mauricium Magistrum certis undique metis distinctam, de terra supradicta fecimus assignari. Vt igitur hec a nobis facta donacio sepedicto Thome Comiti et suis successoribus perpetuo illibata perseueret, nec umquam processu temporum per quempiam in irritum possit aut debeat reuocari, presentes eidem concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Zolum anno Domini M° CC° XL° VII° secundo idus Augusti, Regni autem nostri anno duodecimo.

(Eredetie bőrhártyán, a királynak kettős, kékvörös selyemzsinóron függő pecsétje alatt, a budai kir. kamarai levéltárban.)

152.

IV. Béla Jakab barátot, a ferenczrendiek magyarországi provincialisát, Rómába IV. Incze pápához küldi, hogy őt a magyar ügyekről értesítse. 1247.

Sanctissimo in Christo patri, domino I. Diuina prouidencia Sacrosancte Romane Ecclesie Summo Pontifici B. Dei gracia Rex Hungarorum recommendacionem cum filiali reuerencia debita et deuota. Negociorum nostrorum seriem seriatim Sanctitati vestre per Deo amabilem virum Jacobum Mi-

nistrum Fratrum Minorum per Hungariam, vel eo prepedito per fratrem Romanum confessorem nostrum curauimus intimare; quorum dictis vestra credat Sanctitas incunctanter. Vestram igitur Beatitudinem affectuosius requirimus per presentes, quatenus de nostris factis per eosdem vobis expositis, velitis paternaliter prouidere; peticiones nostras, quas fiducialiter per ipsos vobis porreximus, fauorabiliter admittentes. Ad hec petimus, vt latores presencium, cum eorum reditus sit nobis perquam necessarius, dignemini quantocius expedire. Datum apud Castrum Ferreum XVII. kalendas Decembris.

(Dudik Béda közleménye a római Vallicelli-féle könyvtár egyik kézirati codex-éből. Jakab barát 1247. volt a ferenczrendiek magyarországi provinciálisa.)

153.

IV. Béla királynak Uj Chap nevü földből egy eke alá való földet tárgyazó adománya Dániel számára. 1247.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex — — — — salutem in eo, qui salus omnium esse profitetur. Circumspeccio Regum prouida condignis premiis sibi obsequien — — — — — — fidelitatis opera — — accendantur. Ad vniuersitatis igitur uestre noticiam peruenire volumus presencium per tenorem: quod cum Daniel filius — — — — — locorum, quo nos qualitas temporis cum exercitu ire poposcerat, fideliter ac studiose seruiuisset, idem pro suo vsu terra arabilj — — — — — — nobis supplicauit, ut de terra Wichap Castri Nitriensis, commetaneam sue terre hereditarie, terram vnius aratri sibi conferre dignaremur. Nos autem, qui — — ta singulorum in singulis — — — omnibus nobis subditis digne respondere tenemur, consideratis seruiciis et fidelitatibus, que idem nobis et Regno nostro — — — — — — — — — — — quod ipse

pro suo vsu terra arabili indigebat, iustis eiusdem precibus consensum prebentes et fauorem, et cum nobis p — — — — — — — — — — — — — — — — constitisset, sine grauamine Castri eiusdem et habitatorum ipsius terre tantam porcionem de ea commode per se co — — — — — — — — — — — — perpetuo iure duximus conferendam. In cuius tam possessionem temporalem per eundem Stephanum Palatinum, Iudicem Curie nostre — — — — — — — — — nullis vsquam temporibus per quempiam in irritum valeat retractari in perpetuam rei confirmacionem presentes — — — — — — — — — — — — — anno Domini M° CC° XL° VII°, Regni autem nostri anno duodecimo.

(IV. Béla királynak 1257-ki megerősítő okmányából, mint alább.)

154.

IV. Béla király Új Chap nevű földet Becend Miklós comes fiának adományozza. 1247.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem et omne bonum. Quanto Regalis prouidencia ceteros precellit racione dignitatis, tanto ea que per examen iudicij ipsius rite ac prouide disponuntur, firmiori debent robore stabilirj. Proinde ad uniuersorum noticiam peruenire uolumus presencium per tenorem, quod cum nos in recompensacionem fidelitatis et seruicij Becend Comitis filij Nicolai, qui propter innumera uirtutum merita coram oculis nostre Maiestatis meruit commendari ex condigno, quandam terram nomine Wycap in Comitatu Trinchiniensi existentem, sibi ac per eum suis heredibus heredumque successoribus duxissemus perpetuo conferendam; accedentibus postmodum ad presenciam nostram sacerdote Rach-

v, Zourado, Matheo et Miroslou iobagionibus Castri Trin-
iniensis, quandam ipsius terre particulam ad eos, ut dice-
nt, iure hereditario pertinentem suis nitebantur usibus uen-
care. Nos igitur auditis hinc et inde parcium propositis, ad
ndandam et astruendam intencionem ipsorum testes indixi-
us producendos; quibus termino productis assignato, et re-
ptis ipsorum attestacionibus, quia nobis et eorum dictis de
eritis cause liquido non patebat, ad examen duelli partes
creuimus iudicandas; ita ut per concertacionem pugilum
utraque parte productorum, que ipsarum in habenda terra
a, super qua controuersia fuerat, pocior habeatur, euiden-
is decernatur. Adductis igitur die ad hoc statuto pugilibus,
ipso congressu pugil supradicti Becend Comitis in duelli
amine uictoriam obtinuit, pugile partis adverse miserabi-
er succumbente. Vnde nos prephatam terram Becend Co-
iti adiudicauimus sepedicto, presentibus nostris Baronibus,
i tum aderant; alteri parti silencium imponentes, et secun-
m Regni nostri consuetudinem pena dupli condempnantes.
ne uarijs etatum temporibus rei geste series in recidiue
estionis scrupulum elaberetur, nostrum eidem priuilegium
ncessimus in memoriam posterorum. Elapso tandem tempo-
curriculo idem Becend ad nostram accedens presenciam
bis humiliter supplicauit, ut cum priuilegium illud casu sit
issum, ne aliquod sibi preiudicium posset inposterum ge-
rari, nostrum priuilegium sibi concedere dignaremur ite-
to; et licet propter facti retinenciam processum cause ac
riem memoriter haberemus, quia tamen idem priuilegium
pituli Nitriensis ad remouendos tocius ambiguitatis nodos,
aliqui exstitissent, nostro conspectui presentauit, quod qui
m super processu tocius negocij euidens dabit argumen-
m, et ne per illos seu quoslibet alios in posterum oriretur
rupulus recidiue questionis, ad certitudinem omnium premis-
rum iterato litteras nostras concessimus, dupplicis sigilli
stri muniminer oboratas. Datum anno gracie M° CC° XL° sep-
o X.° kalendas Julij, Regni autem nostri anno duodecimo.

redetie bőrhártyán, melyről vörös-sárga selyemzsinoron a király kettős
sétjének nagyobb része még függ, a nemz. muzeum kézirattárában.)

155.

IV. Béla király főtálnoka Moricz mesternek rokona Márkot, Aba fiát érdeklő intézkedését megerősíti 1247.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in salutis auctore. Quia cuncta iura Regni nostri ad nostram auctoritatem pertinere dinoscuntur tamquam ad tronum Principis principaliter ius dicentis; ideo facciones inferiorum per culmen Regium expedit confirmare. Proinde ad vniuersorum noticiam tam presencium quam posterorum harum serie volumus peruenire, quod fidelis noster Markvs filius Aba ad nostram accedens presenciam, litteras dilecti ac fidelis nostri Mauricij Magistri Dapiferorum nostrorum et Comitis Nitriensis, cognati sui, nobis presentauit hanc formam continentes:

Quoniam humanorum actuum seriem stb. (mint alább 174. sz. alatt.)

Petens a nobis humiliter, vt ipsam collacionem, quam eciam idem M. Magister coram nobis presencialiter et personaliter constitutus, ab ipso factam fuisse ad maiorem rei euidenciam viua relacione patefecit, confirmare pietate solita dignaremur. Nos igitur iustis petencium desiderijs assensum prebentes et fauorem, collacionem iam dictam, ne vllis vnquam temporibus per quempiam in irritum queat retractari, litteris presentibus et dupplicis sigilli nostri munimine duximus confirmandam. Datum anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quadragentesimo septimo, terciodecimo kalendas Septembris, Regni autem nostri anno duodecimo.

(Eredetie börhártyán, melynek pecsétje már elveszett, a ns. Abaffy család levéltárában Lehotán Árva megyében.)

156.

IV. Béla királynak, a Mykolai család Mykola birtokát tárgyazó privilegiuma. 1247.

Nos Comes Nicolaus de Zech Judex Curie domini Lodouici Dei gracia Regis Hungarie, Comitatusque de Turuch tenens honorem, damus pro memoria, quod cum iuxta continenciam priorum litterarum nostrarum modum et formam judicij nostri exprimencium, Andreas filius Petri de Mykola in facto eiusdem possessionis sue Mykola vocate ab una, et Briccius de Zondou in causam attractus similiter in facto possessionis predicte Zondou nominate instrumenta eorum contra sese exhibere debuissent coram nobis; tandem ipso termino adueniente stb. — — — — primo idem Andreas quoddam priuilegium Serenissimi Principis domini Bele olym Illustris Regis Hungarie clare memorie, aurea sua bulla consignatum, in anno Domini M° CC° XL° septimo inter cetera in facto predicte possessionis Mykola emanatum et confectum nobis presentauit. Demumque prefatus Briccius quasdam litteras priuilegiales Capituli Ecclesie Nytrinnsis in anno Domint M° CCC° XXX° septimo confectas demonstrauis. (Elhalasztás uj idézéssel.) Datum in Visegrad octauo die termini prenotati a. D. 1356.

(Eredetie papiron a budai kir. kamarai levéltárban.)

157.

IV. Incze pápa az esztergami káptalannak megengedi, hogy a isteni tiszteletet tiltott időben is tarthassa. 1247.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs . . . Preposito et Capitulo Strigoniensi salutem et Apostolicam benedictionem. Solet annuere Sedes Apostolica pijs uotis, et honestis petentium precibus fauorem beniuolum impertiri. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris iustis precibus inclinati, ut, cum generale interdictum terre fuerit, liceat uobis ianuis clausis, submissa uoce, non pulsatis campanis, nominatim excommunicatis et interdictis exclusis, Diuina officia celebrare, auctoritate uobis presentium indulgemus; dummodo causam non dederitis interdicto, uel id non contingat uobis specialiter interdici. Nullj ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit; indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lungduni III. kalendas Augusti, Pontificatus nostri anno quinto.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 529. l.)

158.

IV. Incze pápa Daniel Galiczia királyának megengedi, hogy az ottani püspökök és áldozárok azon egyházi szertartásokat megtarthassák, melyek a katholika egyházzal nem ellenkeznek. 1247.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Danieli, Regi Russie Illustri salutem et Apostolicam benedictio-

nem. Cum te de cetero specialem inter devotos Ecclesie reputemus, petitiones tuas, quantum cum Deo possumus, libenter ad gratiam exauditionis admittimus, et votis tuis favorem benivolum impertimur. Eapropter, carissime in Christo fili, tuis supplicationibus inclinati, Episcopis et aliis presbyteris de Russia, ut liceat eis more suo ex fermentato conficere, et alios eorum ritus, qui fidei catholice, quam Ecclesia Romana tenet, non obviant, observare, auctoritate presentium indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis et indultus infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem. Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lugduni VI. kalendas Septembris, Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev Monumenta Hist. Russiae I. köt. 61. l.)

159.

IV. Incze pápa Dániel galicziai és Waszilko lodomeriai királyoknak engedelmet ád, hogy az öket illetö birtokot minden más fejedelemtöl visszafoglalhassák. 1247.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Illustribus Danieli Russie et W. Laudemerie fratri ejus Regibus, et nato ejusdem Danielis salutem et Apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur, quod iustum est et honestum, tam vigor equitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducamus effectum. Eapropter, carissimi in Christo filii, vestris iustis precibus inclinati, recuperandi possessiones, terras, et alia bona ad vos hereditario, vel alio jure spectantia, que alii Reges, qui in Ecclesie devotione non permanent, contra iustitiam detinent, et injurias seculari potentia propulsandi, liberam vobis concedimus auctoritate pre-

dicta facultatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lugduni VI. kalendas Septembris, Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev id. m. I. köt. 61. l)

160.

IV. Incze pápa beleegyezését adja, hogy Dániel Galiczia, és Waszilko Lodomeria királyainak országában a keresztes vagy más barátok csak engedelmök mellett bírhassanak fekvő jószágokat. 1247.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Illustribus Danieli Russie et W. Laudemerie fratri eius Regibus, et nato ejusdem Danielis salutem et Apostolicam benedictionem. Exigentibus vestre devotionis meritis votis vestris libenter annuimus, et petitiones vestras, quantum cum Deo possumus, favorabiliter exaudimus. Vestris itaque supplicationibus inclinati, ut nullus Cruciferorum, vel aliorum religiosorum in vestris terris acquisitis, et acquirendis, de aliquo se intromittere, vel possessionem aliquam acquirere absque beneplacito vestro valeat, auctoritate vobis predicta indulgemus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lugduni VI. kalendas Septembris, Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev id. m. I. köt. 62. l.)

161.

V. Incze pápa az orosz földre (különösen Galicziába) küldött követének megengedi, hogy a születés törvénytelensége tárgyában felmentést adhasson. 1247.

Innocentius Episcopus servus servoum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Prussie, Livonie et Estonie, Apostolice Sedis Legato salutem et Apostolicam benedictionem. Devotionis tue precibus benignum impertientes assensum, dispensandi in Russie partibus cum patientibus geniture defectum, dummodo non sint de adulterino, vel incestuoso coitu procreati, ut ad sacros ordines promoveri, et ecclesiasticum beneficium obtinere valeant; et etiam cum illis, qui irregularitatem aliquam incurrerunt, ex tali casu, in quo consuevit sedes Apostolica dispensare, plenam tibi concedimus auctoritate presentium, facultatem. Datum Lugduni V. kalendas Septembris. Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev id. m. I. köt. 63. l.)

162.

IV. Incze pápa ugyanahhoz és ugyanazon érdemben. 1247.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Livonie, Estonie et Prussie, Apostolice Sedis Legato salutem et Apostolicam benedictionem. Cum tibi tam in Prussia quam in Russia ordinandi Episcopos plenam concesserimus facultatem, predicta tibi auctoritate concedimus, ut cum uno, quem ad Pontificatus dignitatem

dignum inveneris, super defectu natalium, dummodo de adulterio, vel incestuoso coitu natus non sit, auctoritate nostra dispensans ipsum valeas libere in Episcopum ordinare. Datum Lugduni V. kalendas Septembris. Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev id. m. I. köt. 63. l.)

163.

IV. Incze pápa ugyanahhoz, hogy Dániel galicziai királynál, ki a római egyházzal egyesült, mikép járjon el. 1247.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Prussie, Livonie et Estonie, Apostolice Sedis Legato salutem et Apostolicam benedictionem. Sicut omnes, quos extra archam invenit diluvium, perierunt, ita omnes, qui sunt extra communionem Ecclesie, nisi conversi ad ejus unitatem redierint, in eterne dampnationis supplicium deputantur. Hac siquidem consideratione inductus carissimus in Christo filius noster Daniel Rex Russie Illustris, cujus mentem Dominus, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat, sua misericordia illustravit, per litteras speciales et nuntios, quos propter hoc transmisit nuper ad nostram presentiam, cum humilitate ac instantia postulavit a nobis, ut ipsum et totam gentem ac Regnum ejus hactenus a fidei unione precisos, ad unitatem ecclesiasticam, et devotionem Ecclesie Romane, que aliarum omnium caput est et magistra, recipere de benignitate solita curaremus. Quocirca monemus, quatenus personaliter ad partes illas accedens, si prefatus Rex in tam sancto proposito perseverans, tam ipse, quam Archiepiscopi, et Episcopi, et alii Magnates Regni sui scismate quolibet penitus abjurato, promiserint et juraverint, se de cetero in unitate fidei, quam Ecclesia Romana predicat et observat, ejusque Romane Ecclesie devotione perpetuo per-

mansuros, eos auctoritate nostra et reconcilies, et tanquam speciales et devotos filios incorpores predicte Romane Ecclesie, que mater est omnium, unitati. Idque per loca et Regna, in quibus expedire videris, publices et facias etiam publicari. Datum Lugduni VII. idus Septembris. Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev id. m. I. köt. 61. l.)

164.

IV. Incze pápa ugyanannak Galicziában és a lubiczai püspökségben az érseki pallium használását megengedi. 1247.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Prussie, Livonie et Estonie salutem et Apostolicam benedictionem. Exigentibus tue devotionis meritis, votis tuis libenter annuimus, et petitiones tuas, quantum cum Deo possumus, favorabiliter exaudimus. Tuis itaque supplicationibus inclinati, utendi palleo in partibus Russie et Ecclesie Lubicensis, quam tibi commisimus, plenam tibi concedimus de speciali gratia facultatem. Hanc autem indulgentiam ad tuos extendi nolumus successores; ipsam te cedente vel decendente carere viribus decernentes. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem Omnipotentis Dei, et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lugduni VII. idus Septembris, Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev id. m. I. köt. 65. l.)

165.

IV. Incze pápa Galicziát es Lodomeriát a római szék külön pártfogása alá veszi. 1247.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Illustribus Danieli Russie et W. Laudemerie fratri eius Regibus, et nato ejusdem Danielis salutem et Apostolicam benedictionem. Etsi proponamus illustrium, ac nobilium, et aliorum Ecclesie devotorum personas, quantum cum Deo possumus, honorare, vos tamen, quos Deus et Dominus noster Jesus Christus per suam misericordiam ad unitatem ecclesiasticam revocavit, tantum propensiori volumus prosequi prerogativa favoris et graties pecialis, quanto in revocatione vestra ad devotionem Ecclesie non hominis, sed Divine potentie manus dinoscitur operata. Eapropter, carisssimi in Christo filii, vestris precibus inclinati personas vestras, et Regna, familias, possessiones, et alia omnia bona vestra, tam mobilia quam immobilia, que in presentiarium rationabiliter possidetis, aut in futurum justis modis prestante Domino poteritis adipisci, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et eas vobis vestrisque heredibus in ecclesiastica devotione persistentibus auctoritate Apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lugduni II. idus Septembris. Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev id. m. I. köt. 67. l.)

166.

IV. Incze pápa Vilstorfi Hezilo papnak, ki Galiczziában az egyházi unio tárgyában magát különösen érdemesité, jutalmazása iránt intézkedik. 1247.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Moguntino salutem et Apostolicam beneditionem. Dilectus fillus Hezelo de Vilstorf clericus, in nostra proposuit presentia constitutus, quod cum nos olim tibi per nostras litteras duxerimus concedendum, ut posses duobus vel tribus in Coloniensi et Trevirensi provinciis in ecclesiasticis benefiiciis eorum cuilibet usque ad summam triginta marcharum argenti in una, vel pluribus Ecclesiis providere; dilectus filius . . . Scolasticus Maguntinus, cui commiseras in huiusmodi negotio totaliter vices tuas, . . . Decano et Capitulo Sancti Theobaldi Metensis, ut eundem clericum recipientes in canonicum et in fratrem prebendam, si qua in eorum Ecclesia tunc vacabat, vel quam cito se ad id offeret oportunitas, liberaliter assignarent, ac . . . Abbatisse et Conventui loci ejusdem, ut dicto clerico in aliqua Ecclesiarum ad donationem suam spectantium, cujus redditus decem marcharum valorem attingerent annuatim, providere mandavit. Quod quia tam Decanus, et Capitulum, quam Abbatissa, et Conventus predicti facere contumaciter denegarunt, idem Scolasticus in eos pimo suspensionis, ac demum excommunicationis sententias promulgavit. Verum cum postmodum per eundem Scolasticum processum hujusmodi sine judiciali strepitu, ac tandem, eo id efficere non curante, per . . . Decanum Sancti Salvatoris Metensis mandaverimus revocari, ac dictus Decanus per . . . officialem Metensem prefatam sententiam fecerit relaxari, nobis prefatus clericus humiliter supplicavit, ut sibi super hoc providere paterna clementia curaremus. Dilecti itaque filii Gregorii Abbatis de Monte Sancti Danielis, et fratrum H. et A. de ordine fratrum Predicatorum, carissimi in Christo filii Danielis Regis Russie nuntiorum, cum quibus idem

clericus pro Sedis Apostolice negotiis fideliter, ut accepimus, laboravit, precibus inclinati, ac ejus, cum pauper sit, volendo parcere laboribus et expensis, mandamus, quatinus, si est ita, revocatione hujusmodi, vel qualibet Apostolice Sedis indulgentia non obstante, tam a Decano, et Capitulo, quam ab Abbatissa et Conventu predictis juxta prefati Scolastici directarum ad ipsos continentiam litterarum auctoritate facias Apostolica providere. Contradictores etc. Datum Lugduni idibus Septembris, Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev id. m. I. köt. 66. l.)

167.

IV. Incze pápa Waszilko Lodomeria királyának házassága tekintetében felmentést ád. 1247.

Innocentius Episcopus servus szervorum Dei carissimo in Christo filio Walificoni (így) Lodomerie Regi salutem et Apostolicam benedictionem. Etsi conjunctio copule conjugalis in tertia et quarta consanguinitatis vel affinitatis linea sacris sit canonibus interdicta, provide tamen super hiis interdum Romana dispensat Ecclesia, maxime cum urget necessitas, vel evidens utilitas id exposcit. Cum igitur carissime in Christo filie Dubrauce Regine, Illustri uxori tue, cui in tertio consanguinitatis gradu attines, matrimonialiter sis conjunctus, nos attendentes devotionem, quam habes ad Romanam Ecclesiam, quodque in ea manere desideras, et inducere alios ad eandem, ut in huiusmodi matrimonio, non obstante impedimento predicto, remanere libere valeas, tecum auctoritate predicta dispensamus. Nulli ergo etc. nostre dispensationis etc. Datum Lugduni nonis Decembris Pontificatus nosri anno quinto.

In eundem modum scriptum fuit Dubrauce Regine, ejusdem Walificonis uxori.

(Turgenev id. m. I. köt. 67. l.)

168.

A bácsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Ambrus Sereguylnak fia, és Benedek Modorodnak fia birtokukat Iván a kalocsai érsek tárnokmesterének eladták. 1247.

Nos Capitulum Bachiense omnibus presentibus et futuris insinuacione presencium notum facimus, quod Ambrosius filius Sereguyl, et Benedictus filius Modorod coram nobis personaliter constituti, confessi sunt, ut hereditariam terram suam sitam in Comitatu de Wlcou cum omnibus utilitatibus suis, pertinencijs seu edificijs super ipsam terram existentibus, conmetaneo suo, scilicet Juan, Magistro Tauarnicorum uenerabilis patris Benedicti Dei gracia Archiepiscopi Colochensis pro decem marcis argenti uendidissent integraliter, sibi et suis heredibus perpetuo habendam et possidendam, et ipsam summam pecunie se plenarie recepisse. Porro uicini, confines seu commetanei terre predicte, scilicet Custos et Conuentus Monasterij Sancti Demetrij per officiales suos, videlicet Tenkeu et Thomam fratrem Fuka nobis, intimarunt, huic emcioni seu uendicioni suum consensum prebuisse; alij quoque, scilicet Emsa quenesius populi de uilla Yelun, et Thomas frater Fuka premissus requisiti a nobis, empcioni seu uendicioni supradicte suum assensum ultronee prebuerunt. In cuius rei memoriam presentes litteras concessimus sigilli nosri munimine roboratas. Anno ab Incarnacione Domini M° CC° quadragesimo septimo; Magistro Job Preposito Bachiensi et Comite Capelle Regie, Andrea Lectore, Symone Cantore, Benedicto Archidiacono Bachiensi, Symone Archidiacono Syrmiensi, Adriano Custode, Antonio Archidiacono Sceguediensi, Nicola Decano, ceterisque Canonicis in eadem Ecclesia Deo feliciter ministrantibus.

A B C

(Eredetie bőrhártyán a káptalannak barnavörös selyemzsinóron függő pecsétje alatt, a budai kir. kamarai levéltárban).

169.

A csanádi és orodi káptalanoknak jelentése, hogy a 147. sz. a. királyi parancs által nekik meghagyott határjárásban eljártak. 1247.

Excellentissimo domino suo Bela Dei gracia Illustri Regi Hungarie Capitulum Chanadiensis et Orodiensis Ecclesie oraciones in Domino filio Virginis Gloriose debitas ac deuotas. Litteras Vestre Serenitatis nouerit Celsitudo Vestra nos recepisse in hec verba.

Bela Dei gracia Hungarie Rex stb. (mint fentobb 147. szám alatt.)

Nos igitur preceptis ac mandatis Serenitatis Vestre fideliter obtemperantes, vt tenemur, socios nostros fidedignos, Joannem Custodem de Capitulo Chanadiensi, et Stephanum Lectorem Orodiensem cum predicto homine vestro Magistro Petro vice nostra misimus pro testimonio ad premissa exequenda; qui quidem homo vester cum predictis testimonijs nostris ad nos redeuntes nobis dixit requisitus presentibus socijs nostris, quod conuocatis omnibus commetaneis et vicinis nobilibus de genere suo, prememoratas terras, villas seu possessiones, scilicet Pangrachfaya et Pangrachteluk, cum piscina Pangrachewreme vocata, et syluis glandium vsque ad portum Murusij, cum nemoribus de duabus partibus collateralibus earundem villarum, enndo deinde versus Zarrazer, cum campis, fenetis, terris arabilibus, et alijs vtilitatibus per veteres metas circueundo; item Kysfalw et Zent Leurencz cum stanno, quod separat de Marusio incipiens a villa Comitis Isac fratris sui Vlunk vocata, exeundo in campum versus Zarrazer vsque ad quandam villam, que communiter possidetur cum Comite Gregorio et Dionisio fratre eiusdem, Isaac, Barnaba, Philippo et Pangracio; item quartam partem Thembes a parte orientis cum duabus extremitatibus platee, et omnibus vtilitatibus quarte partis eiusdem ville, piscinis videlicet, syluis, pratis, fenetis et terris arabilibus; item Ladan cum tota sylua glan-

dium vsque ad fines ville Zumbur a parte occidentis, et deinde directe eundo per metas vsque ad Morusium, et per Morusium supra vsque ad metas ville Palata vocate, que similiter est sua; item villam Palatha, que vno nomine Kelemenus palataya, alio nomine moderno Pangrach palataya vocatur, cum tota sylva glandium versus orientem vsque ad fines ville Chwchkwd, que cum Isac et Wgud de genere Chanad, que communiter ab eisdem possidetur, et inde per veteres metas et antiquas vadit versus aquilonem vsque ad portum Morusij, a meridie vero transit in campum, et vadit vltra vnam vallem lutosam et aquosam, et ibi continguatur terris nobilium de Beez; deinde wadit uersus occidentem per metas ad terram Pradanmunustra, vbi sunt tres mete terree, quarum vna pertinet ad terram Pradanmunustra, secunda ad villam Ladan, tercia est ipsius ville Palatha vocate, et sic ibi terminatur; item medietatem ville Beeb a parte meridiei, cum medietate pontis tributi eiusdem ville, et omnibus alijs vtilitatibus, terris, piscinis, pratis, directe ad medietatem pertinentibus, alia vero medietate suis proximis similiter cum omnibus vtilitatibus remanente; item Eghazasker, cuius ecclesia est constructa in honorem Marie Virginis, cum omnibus vtilitatibus suis per antiquas metas girando circumcirca; item Rasan similiter per antiquas metas circueundo, et easdem in pluribus renouando, similiter cum omnibus vtilitatibus; item Zent Miklous per antiquas metas, incipiendo a parte occidentis, girando seu circueundo per septemtrionem, aquilonem, orientem et meridiem, et nouas erigendo, similiter cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs suis; item Chaka cum omnibus piscaturis, terris arabilibus, fenetis, pratis et alijs omnibus vtilitatibus, que intra metas antiquas et renouatas eiusdem ville existentes esse dinoscuntur; item Barumloh similiter cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs existentibus intra metas, que possessiones habite cum metis ad inuicem coniunguntur et contiguantur, in quarum metis et vicinitate piscina, que antiquiore nomine Pothoktow vocatur, per quosdam autem Chakathowa, et per alios Rasanthowa nuncupatur, eadem piscina in longo et lato cum prenominatis possessionibus et earum vtilitatibus in toto; item Temerken prope Tyciam, cum nemoribus in duobus locis existentibus, et alijs vtilitatibus suis, que intra metas eiusdem

nouas et antiquas dinoscuntur contineri, distinctas a suis commetaneis; item Zyntarew similiter prope Tyciam cum tributo consueto, quam a Vestra Regia Maiestate nomine sue hereditarie possessionis obtinuit per duellum, incipiendo a capitali meta prope portum Tycie a parte occidentis per metas circuiens intrando in campum, et deinde similiter per metas continuas et contiguatas redeundo ad Tyciam a parte superiori, nullis nouis metis erectis, sed antiquis omnibus approbatis: item medietatem in Zanath, cuius altera pars per Comitem Elek de genere Chanad possidetur, similiter cum omnibus vtilitatibus et fructibus prouenientibus de omnibus pertinencijs ipsius medie ville; item medietatem ville Woffahyelesse, que alio nomine Kwkener vocatur, a parte septemtrionis rectam cum tota sessione villanorum ibi commorancium, et cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs de sua parte prouenientibus intra veteres metas et antiquas; item Pwklwssy similiter per antiquas metas circueundo; item Nadasd similiter girando per veteres metas; item Kalanteluk iuxta Sanctum Georgium cum duabus rotis molendini, quam sibi venerabilis pater Kalanus Episcopus Quinqueecclesiensis tradidit cum sorore sua, similiter per antiquas metas reambulando, syluis, fenetis et alijs vtilitatibus ac pertinencijs; item Kyshwdus iuxta Bwrzua similiter cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs suis, et sylua quadam paruuncula per antiquas metas reambulando; item medietatem ville Chawas a parte Themes existentem cum duabus rotis molendini et alijs omnibus vtilitatibus pertinentibus ad medietatem ville Chawas; item willam Halaz, que est ibi, vbi aqua Harangud cadit in Morothwa venientem de Peturreu, cum omnibus vtilitatibus ac pertinencijs ambulando per antiquas metas; item Narad in Syrimia, reambulando similiter per veteres et antiquas metas; item in montibus, vinetis, syluis, nemoribus, pratis, fenetis, terris arabilibus, et alijs vtilitatibus intra metas existentibus processissent, conuocatis omnibus commetaneis et vicinis nobilibus de genere Chanad et presentibus; easdem omnes possessiones supradictas nullis contradicentibus, sed penitus annuentibus et consencientibus, in eisdem metis antiquis et quibusdam renouatis, ac alicubi penitus nouis erectis, vbi necessitas exposcebat, eidem Comiti Pangracio filio Kelemenus Bani et suis successoribus pacifice

possidendas, tenendas ac habendas, sicut erant in antea, perpetuo reliquissent; saluis monasterijs et alijs possessionibus, quas cum sua generacione in predictis Comitatibus et alijs Regni partibus communiter dinoscitur possidere. Hoc non pretermisso, quod Comes Isac presente Comite Pangracio et homine vestro prelibato dixit, quod quia sunt fratres, quantumcunque reambulauerit possessiones suas per veteres metas sibi appropriando nullis contradicentibus; nihilominus si alterum altero sine herede premori contingat, non alij de generacione sua in possessionibus, que in cuiuslibet parte essent, succedant, sed alius, qui superstes fuerit de eisdem cum suis fratribus. Datum in quindenis Resurreccionis Domini anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo.

(Báthory István erdélyi vajda 1572-ki átirata szerint; a kir. kamarai levéltárban.)

170.

Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Moza Vatthanak fia Ownd nevű birtokát Nagy Olaszi Egyednek eladta. 1247.

Omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis Agriensis Ecclesie deuotum Capitulum salutem in omnium saluatore. Vniuersitati Vestre tenore presencium declaramus, quod veniens ad nostram presenciam Egidius filius Thome de villa Nogoloz ex vna parte, atque Moza, qui se filium Vattha dicebat, ex altera, proposuit coram nobis idem Moza, quod ex consensu et voluntate conetanei (igy) sui Mog Abbatis Monasterij de Scerench, nec non et Patronorum ipsius Monasterij, pro quibus Abbas respondit memoratus, vendidisset quandam terram suam hereditariam, que Ownd vocatur, pro vna marca argenti et tribus fertonibus, et pro vigintiquinque cubulis vini in perpetuum possidendam Egidio memorato sub illis metis, sub quibus tam ipse, quam fratres sui possedis

sent; dicens illam terram ex vna parte tenere metam cum terra Monasterij predicti, et ex alijs partibus cum terra Oownd, quam ex donacione Regis Egidius possidere dicebatur memoratus. Illud preterea notum esse volumus, quod Moza obligauit se coram nobis, quod si lis vel aliqua materia questionis super proprietate terre illius Egidio sepedicto exoriretur, ipsum indempnem conseruare teneretur. Vt autem huius rei memoria perpetuam capiat firmitatem; ad instanciam parcium nostras super hoc litteras concessimus communi fratrum nostrorum consensu; presentibus Nicolao Preposito, Magistro Leustasio Noui Castri, Petro Cantore, Farkasio de Borzua, Ladizlao de Borsod Arhidiaconis; Demetrio, Laurencio et Edus Canonicis, aliisque multis; regnante glorioso Hungarorum Rege Bela, Stephano Strigoniensi, Benedicto Colochensi Archyepiscopis, domino nostro Lamperto Agriensis Ecclesie Episcopo existente, anno gracie M° CC° XL° VII°.

(Az egri káptalannak 1384-ki átiratából a budai kir. kamarai le

171.

A pecsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Izsépi Cel Nána körüli szigetének felső részet, és Izsép nevű földjének negyedreszét az esztergami káptalannak eladta. 1247.

Farcasius Quinqueecclesiensis Prepositus totumque eiusdem loci Capitulum omnibus presens scriptum cernentibus, salutem in Domino. Nostri constitutus in presencia Cel filius Cel de villa Ysep nomine ex vna parte, presentibus ibidem Magistro Abraam Archidiacono de Ghumur, et domino Petro sacerdote, Canonicis et procuratoribus Sancte Strigoniensis Ecclesie ex alia; confessus est, quod ipse superiorem insule medietatem cum quarta parte terre nomine Ysep, certis metis in presencia parcium limitate, tam citra Danubium quam ultra directe procedendo, a capite eiusdem insule per Danubium, usque ad ueterem

Danubium, quod Scharduna wlgariter nominatur; cuius insule inferiorem medietatem iam dictum possidebat Capitulum, eidem Capitulo uendidit quinque marcis de argento, nostra in presencia persolutis. Ita uidelicet, quod populi in terra memorata citra Danubium commorantes, eundi, necnon ducendi sua animalia per terram ipsius Cel usque ad aquam Donolc causa adaquandi, uel cuiuscunque negocij, liberum habebunt transitum. Preterea quartam partem eiusdem aque Donolc debet ipsum Capitulum claudere, et Cel alias tres; et quartam partem Capitulum habebit de pisscibus ibi captis, tribus alijs partibus ipsi Cel remanentibus. Hoc insuper annotando, quod aquam Danubij, sicut terra ipsius Cel eundem occupat, a meta sepedicti Capituli superius procedendo, ipse Cel cum procuratore Capituli locare debet annuatim, et de emolumento tres habere partes, quarta ipsi Capitulo remanente. Nos autem ad precum utriusque partis instanciam litteras presentes nostri sigilli appensione roboratas conscribi fecimus, in supradicte uendicionis testimonium et munimen. Anno Domini M° CC° XL° VII° mense Aprili. Yurkone Cantore, Theodoro Custode, Arnoldino Decano, ceterisque quampluribus ibidem existentibus. Datum per manus Petri Magistri Lectoris Quinqueecclesiensis.

(Az eredeti után Knaus Nándor, Magyar Sion II. köt. 528. l.)

172.

A pecsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Mour István mesternek fia híveinek, Marczel és Endre testvéreknek, bizonyos földbirtokot örök időre inscribált. 1247.

Farcasius QuinqueEcclesiensis Prepositus totumque eiusdem loci Capitulum vniuersis presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Nostra constitutus in presencia Movr filius Stephani Magistri confessus est, quod ipse inspecta fidelitate Marcelli et Andree fratrum, suorum a longo tempore

fideliter seruiẽntum, ibidem presencium, terram quandã sibi hereditariam, que terra Sauli sacerdotis nominatur, sitã prope ad Sanctam Trinitatem, ex consensu Corlaldi fratris sui vterini, eisdem contulit tam ab ipsis, quam eorum heredibus perpetuo libere et pacifice sine contradiccione qualibet possidendam. Mete autem terre illius sunt iste: ab occidente est vna meta juxta metam Sancte Trinitatis, et tendit illa terra ad orientem usque fluuium, qui descendit de villa Tupos, ibique juxta fluuium ad solis ortum, et paululum ascendendo sub ilice metatur; postea vero ulterius ascendit ad solis ortum, et quarto metatur sub ilice; deinde autem flectitur ad meridiem, et paruam uallem transeundo metatur iterum sub ilice; inde vero recto meatu tendens ad meridiem sub piro metatur; posthec vero tendens ad meridiem sub arbore populo metatur; inde vero recto meatu descendit iuxta fluuium, qui uenit de monasterio Sancte Trinitatis, ibique sub arbore pomo metatur; inde vero transit eundem fluuium, et sub alpibus adiacentibus Ecclesie Sancte Trinitatis iuxta uiam metatur sub arbore, que wlgo dicitur *gurtanfa;* inde vero ascendit in dictas alpes versus meridiem, et ibi metatur sub quercu juxta viam, que ducit ad forum secunde ferie; postea vero recto meatu in eisdem alpibus tendit usque metas terrarum castri de Barana; deinde vergit in eisdem alpibus vsque terram Sancte Trinitatis, sicque iuxta metas et terram Sancte Trinitatis tendit in septemtrionem ad predictum fluuium, et transiens fluuium illum semper iuxta metas dicte Ecclesie ad priorem metam reuertitur. Nos igitur ad ipsius Mor precum instanciam litteras presentes nostri apposicione sigilli roboratas ipsis Marcello et Andree contulimus in supradicte collacionis testimonium et munimen. Datum anno Domini M° CC° XL° VII° mense Augusto; Yurbone Cantore, Teodoro Custode, Arnoldo Decano. Datum per manus Petri Magistri Lectoris.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a vörös zsinóron függő pecsét lemállott, a mélt. báró Révay család levéltárában. A pécsi káptalannak egy 1358-ki „feria sexta proxima ante Dominicam Reminiscere“ kelt átiratát, mely „Jacobus filius Stephani de Popfalva“ kérelmére kiadatott, láttam a gr. Zay család levéltárában. Az utóbbinak hátára XV. századi jegyzet: „Littere metales pro Baych.“)

173.

A zágrábi káptalannak bizonyságlevele, hogy Mihály comes Obris nevű birtokát Márton Nezdesa fiának eladta. 1247.

Capitulum Zagrabiensis Ecclesie omnibus Christi fidelibus salutem in omnium saluatore. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod accedentes ad nostram presenciam Michael Comes frater Buzad Comitis ex una parte, et Martinus filius Nezdese ex altera; protestatus est idem Michael coram nobis, quod quandam terram suam nomine Obris in priuilegio Regali sub bulla aurea existentem, sitam iuxta terram dicti Martini, ut inter eos remota controuersia pax irreuocabilis firmaretur, uendidisset eidem Martino et suis heredibus heredumque successoribus pro uiginti marcis argenti perpetuo possidendam, quoniam ipsa terra Obris supradicto Martino adeo fuerat necessaria, ut sine ea esse nullatenus potuisset; totaque summa pecunie eidem Michaeli coram nobis est plenarie persoluta; ita tamen, quod si aliqua causa contra ipsum Martinum pro ipsa emergeretur, idem Michael Comes eundem Martinum et eius successores sine dampno defendere teneretur. Preterea si processu temporis supradictus Martinus vel aliquis suorum heredum terram prescriptam uellet exponere uendicioni, et cognati ipsius non emerent, nulli extraneo posset vendere, nisi Michaeli Comiti, si iuxta rectam estimacionem uellet comparare. Cuius terre prima meta incipit ab oriente in monte, ubi sunt tres mete terree, una Michaelis Comitis, altera Lodomerij, tercia uero Martini; et per uiam uadit ad occidentalem partem, ita quod pars meridionalis remaneat Michaeli Comiti, et septemtrionalis Martino; et inde de uia uadit ad occidentalem partem usque uineam Ztrelk; inde uero descendit de monte ad arborem, que dicitur fagus, et ad metam terream; et inde uadit directe in siluam per metas terreas ad vnam arborem, que uocatur fraxinus, que est cruce signata, et ad metam terream; et inde uadit ad unam paludem, que uocatur Chernyz, et ibi ex utra-

que parte ipsius aque sunt due mete terree, et due ilices cruce signate ; dicta uero Chernyz tempore pluuiali est aquosa, tempore estiuo inaquosa ; et inde per uallem Chernyz uadit per longum ad metam terream, exiensque de ipsa uallc uadit ad ilicem cruce signatam, et ad aliam arborem cruce signatam, que uulgo *gerchan* dicitur ; et inde parumper uadit per aridam, et cadit in Plytvicham, et ibi est arbor *egur* cruce signata, et meta terrea ; in ipsa meta est ilex cruce signata, et arbor *gertan* cruce signata ; et ibi terminatur meta Martini et Comitis Michaelis, ita quod uersus orientem est terra Martini, uersus occidentem terra Comitis Michaelis ; et de ultima meta uadit inferius in aquam Plytuiza per terram sepedicti Martini usque pontem Vychen, et dictus pons est in terra Martini sepe memorati, et sic terminatur. Quoniam igitur iuris consentaneum esse perhibetur, ut quidquid juste agitur et legitime terminatur, nequeat per posteros in irritum reuocari, ad instanciam et peticionem parcium presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Anno Domini millesimo ducentesimo XL° septimo.

(Eredetie bőrhártyán a fömélt. hg. Batthyáni családnak körmendi levéltárában.)

174.

Móricz mester királyi főtálnoknak intézkedése rokona Márk Aba fia érdekében. 1247.

Quoniam humanorum actuum seriem labente temporum curriculo obliuionis nubes obnubilat, necessarium est memoriam eorum viuaci testimonio litterarum commendare. Proinde nos Mauricius Magister Dapiferorum Regis et Comes Nitriensis ad vniuersorum noticiam presencium posterorumque uolumus peruenire, quod cum Marcus filius Aba patruj nostri propinquiori consanguinitatis linea nobis attineat, et insuper sepius sua seruicia honesta et fructuosa nobis exhi-

buerit indefesse ac reuerenter tamquam fratri; nos eum tam racione consanguinitatis, quam pro recompensacione seruiciorum suorum, de possessionibus nostris participem fore cupientes, duo predia nostra, quorum alterum Symon nuncupatus in Comitatu Gumuriensi iuxta fluuium — — stens ex Regia collacione acquisitum, et aliud, quod Oumbul vocatur vltra Orawam prope Noak situm, quod empcionis tytulo possidebamus, sibi et per eum suis heredibus heredumque successoribus ex nostro beneplacito et consensu contulimus perpetuo possidenda. Vt autem hec a nobis eidem facta collacio inperpetuum perseueret, nec per quempiam successorum nostrorum possit in irritum reuocari, presentes litteras dedimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno gracie M° ducentesimo quadragesimo septimo, tercio nonas Augusti.

(IV. Béla királynak ugyanazon évi megerősítő privilegiumából, mint fentebb 155. sz.)

175.

Teupolo Jakab velenczei doge intezkedése bizonyos jadrai telkek tárgyában, melyek az ottani Domonkosrendüek kolostora által követeltetnek. 1247.

Jacobus Theupolus Dei gracia Venetiarum, Dalmatiae atque Croatiae Dux, Dominus quartae partis et dimidiae totius Imperii Romaniae, nobilibus et sapientibus viris Angelo Mauroceno et eius Consiliariis Marino Mauroceno, Stephano Justiniano, Raynerio Geno et Joanni de Canali, ambasciatoribus suis dilectis et fidelibus salutem et dilectionis affectum. Ex parte Conuentus Fratrum Praedicatorum de Jadra fuit coram nobis expositum conquerendo, quod concessiones quarundam possessionum de Jadra, quas nobilis vir Leonardus Quirinus tunc Comes Jadrae de nostro mandato fecit Conventui supra dicto, et nos postmodum simili modo eidem conces-

plicarunt, ut dictam terram eisdem restituere dignaremur. Nos ergo, qui ex suscepti regiminis officio iura vniuersorum tenemur confouere; considerantes, quod per instrumenta Demetrij Comitis de genere Aba et Capituli Zagrabiensis nobis plenius constitit, ipsos ab antiquo dictam terram possedisse; maxime autem, quod eum ad maiorem cautelam dedissemus in mandatis dilecto et fideli nostro Ecoy Comiti de Worost inquisicionem super ipsa terra faciendam, rediens idem ad nos retulit uiua uoce, quod usque ad tempus, quo dictus Michael Comes sine iuris ordine ipsam terram ab eis abstulerat, facta diligenti inquisicione constitisset sibi, in antea semper pacifice possedisse eos et quiete. Vnde tot et talibus assercionibus ac precibus eorum inclinati, licet illam terram sciuerimus esse Castri memorati; tamen quia constiterat nobis, tam ab antiquo eos possedisse, et in neutra generali reuocacione perpetuitatum ius possidendi amisisse, terram iam dictam eisdem Stephano et Johanni duximus restituendam, ut tam ipsi, quam heredes eorum heredumue successores per eosdem perpetuo iure debeant possidere. In cuius terre possessionem corporalem per fidelem nostrum Balad filium Martini Comitis eos fecimus introduci. Vt autem hec per nos facta restitucio robur perpetue firmitatis obtineat, nec ullis unquam temporibus per quempiam in irritum ualeat retractari, presentes eis concessimus litteras duplicis nostri sigilli munimine roboratas. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo octauo, Regni autem nostri anno tercio decimo.

(Eredetie bőrhártyán barna-medgyszinű függő pecsét alatt, a fömélt. hg. Batthyáni család körmendi levéltárában.)

178.

IV. Béla királynak Zolona nevű birtokát tárgyazó adománylevele Fülöp zágrábi püspök és rokonai számára. 1248.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in eo, qui Regibus dat salutem. Prouida Regum circumspeccio, etsi cunctis sibi famulantibus se exhibeat liberalem, vberiori tamen gracia et ampliori prouisione illis tenetur prospicere, quorum obsequiosa fidelitas a suis progenitoribus cepta vsque in nouissimam progeniem est sine interrupcione qualibet propagata. Proinde ad vniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod nos memores fidelium et vtilium seruiciorum Joachini Comitis quondam patris dilecti ac fidelis nostri venerabilis patris Philipi Zagrabiensis Episcopi, patri nostro felicissime recordacionis Andree Regi Hungarie Illustri, nobis ac toti Regno opportune nec non multifarie impensorum, intuitu quorum terra Zolona excepta de castro Zaladiensi in Sclauonia cum omnibus suis pertinencijs et vtilitatibus ei collata fuerat et donata, animaduertentes eciam et memoriter retinentes, quod memoratus Filipus Episcopus et frater ipsius Thomas nobis continua fidelitate a puericie sue temporibus adheserint, et multimoda seruicia impenderint, predictam terram Zolona exceptam de castro Zaladiensi, in cuius eciam possessione nunc existunt, cum omnibus suis pertinencijs et vtilitatibus, prout pater ipsorum a patre nostro optinuerat et possedit, sub eisdem terminis et metis eisdem fidelibus nostris Episcopo, et fratri suo Thome, et omnibus heredibus heredumque successoribus contulimus et conferimus iure pleno pacifice et quiete in perpetuum possidendam, et collacionem patris nostri inclite recordacionis, collacionis a nobis facte testimonio confirmamus; vt sicut eorum fidelitas patris fidelitati est continua, ita et perpetuitate possessionis continuis et sempiternis tem-

poribus perfruantur. Vt autem hec a nobis facta collacio sew collacionis a patre nostro facte confirmacio robur optineat firmitatis, nec vllis vnquam temporibus ualeat in irritum reuocari, presentes nostras litteras super ipsa collacione sew confirmacione de nostro mandato confectas in priuilegium perpetuum dupplicis sigilli nostri munimine fecimus communiri. Datum apud Waska anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quadragesimo octauo, Regni autem nostri anno terciodecimo.

(A királyi személynök 1486-ki itélet leveléből a budai kir. kamarai levéltárban.)

179.

IV. Béla királynak Pyr helységben lévő részbirtokot tárgyazó adománya Weyteh nevű hive számára. 1248.

Bela Dei gracia, Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Sicut honori Regio fidelis famulatus subditorem impendi debet iugiter et expendi; sic Regie circumspeccioni conuenit suis subditis in defectu ipsorum liberaliter manus extendere largitatis. Proinde ad universorum noticiam tam presencium, quam futurorum uolumus peruenire; quod cum nos tempore persecucionis Tartarorum articulo necessitatis compulsi ad maritimas partes declinassemus, perrexit eciam nobiscum et remeauit Weyteh filius Mikus de uilla Pyr de Comitatu Huntensi in equis et armis suis, et ibi coram oculis nostre Maiestatis fidelissimum nobis et gratum exibuit seruicium — — et quia tanti — — — — Regiam decet Maiestatem remunerare, ipsum Weyteh in collegium et numerum Regalium seruiencium nostrorum, et ad nostram recepimus graciam specialem, eximentes ipsum ab officio et condicione piscacionis; qui

postmodum humiliter suplicando a nobis postulauit, ut terram cuiusdam seruientis nostri Iwan uocati de uilla Pyr wsui quinque aratrorum sufficientem, sine herede decedentis, sibi conferre dignaremur, asserens, se paty defectum in terris. Pro cuius seruicijs nobis iugiter et fideliter exhibitis Regia benignitate inducti, preces eius in hac parte audiuimus et exaudiuimus cum effectu, et terram prenotati Iwan absque solacio heredis defuncti, que secundum consuetudinem Regni ad manus nostras fuerat deuoluta et assignata, ipsam terram cum eisdem metis et terminis, ac utilitatibus et pertinencijs suis, quibus ad prenominatum Iwan spectabat et pertinebat, tam ipsi Weyteh, quam eius heredibus heredumque suorum successoribus, dedimus, donauimus et contulimus iure perpetuo et irreuocabiliter pacifice et quiete possidendam et habendam, a nemine cognatorum sepe dicti Iwan, seu propincorum uel extraneorum suorum post elapsum longi temporis alikatenus expetendam et requirendam. In cuius terre possessionem eundem Weyteh per fidelem hominem nostrum Jacow tunc temporis Comitem de Zowoliun auctoritate Regia fecimus introduci. Et ut hec nostra donacio tam sibi, quam eius successoribus perpetue stabilitatis robur obtineat, in argumentum maioris firmitatis litteras nostras concessimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini M° CC° quadragesimo octauo.

(1321-ki átiratból, melyet kiadtak „frater Nicolaus Magister et vniuersi fratres cruciferorum Domus Hospitalis Ecclesie Sancti Regis Stephani de Strigonio", „Thomas, Nicolaus et Johannes filij Laurencij filij Weyteh, nobiles, de uilla Pyr" azt kérvén, „in vigilia Assumpcionis Beate Virginis Marie", s melynek eredetie a budai kir. kamarai levéltárban találtatik.)

180.

IV. Béla királynak Liptómegyében fekvő bizonyos birtokrészt tárgyazó adománya Bosin és fiai számára. 1248.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex in perpetuum. Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod populi de Liptou, Bosin, cum filijs suis Sevislau, Punak, Milath, Bohuta et Bohuret ad nostram accedentes personaliter presenciam nobis (igy) instantissime rogauerunt: ut cum quedam terra inter villas Wrbicha et Okolichna existens, ad vsum trium aratrorum a nobis potuisset eisdem condonari, dictam terram dare et conferre sibi dignaremur. Vnde cum fidelium nostrorum peticiones admittere teneamur, predictam terram ad tria aratra sufficientem prefato Bosin cum filijs suis et eorum heredibus heredumque successoribus — — — — Miko de Zolum nostris dedimus litteris in mandatis, ut idem ipsam terram complendo de qualitate et quantitate trium aratrorum, cum omnibus suis vtilitatibus certis metis vndique distinctam, statueret Bosin cum filijs suis sine juris preiudicio aliorum; contradictores vero, si qui fuerint, ad nostram citet presenciam ad terminum competentem, et hanc qualitatem et quantitatem ipsius terre, ac cursus metarum nobis per suas litteras remandaret. In quibus conspeximus taliter contineri: Prima meta terre incipit a fluuio Wagh, Chemec fluuius ubi intrat ex altera parte fluuij Wagh, contra ex ista parte stant tres arbores salicis quasi in insula venarum aque ejusdem; inde exit et procedit directe per campum ad fluuium Verbiche ad septemtrionem, vbi a Zelesrew parumper superius ex ista parte aque sunt due salicis arbores; inde procedit directe et ascendit in montem ad arborem pomiferam in campo sub vertice montis, sub quo est — — — — — — Chewisie posita cum duabus auribus, et cooperta cum patina ferrea; deinde procedit directe

quasi circumeundo modicum per vnum nerharsthalto; inde iuste tenendo ad metas Comitis Boghumirij semper ad septemtrionem tendit ibidem, vbi separantur mete ab inuicem, et intrant fluuium Werbiche ad orientem solis; deinde procedit infra per ipsum Werbiche contra meridiem, et inde iterato uenit ad vnam arborem salicis, in qua fixa est clauis et sex clauiculi ferrei; inde pertransit fluuium Werbiche et tendit recto modo ad fluuium Wagh, vbi est pons Bosin, in fine pontis stat arbor salicis, in qua fixi sunt clauiculi Bobatis; inde descendit per fluuium Wagh ad priores metas, et ibi terminatur. Nos vero inspectis seruicijs predictorum, que nobis — — — — — — — imperciendo exhibuerunt, que enarrare non sufficimus, inquirendo et debellando ferocissimos Tartaros crudeli periculo mortis se ipsos opponentes, nec non ob merita seruiciorum, de consilio et — — — — Regni nostri nobilium et Baronum, de benignitate Regia hanc graciam eisdem duximus conferendam in possessione collata, rogando et mandando fideli nostro, primo principaliter Comiti de Zolom in secula seculorum succedentibus pro ipsis et cum ipsis, vt eosdem protegat et gubernet in temporalibus preter seruicia Regia et Comitis de Zolom; item ab omni negocio prouincialium excepto, preter negocium Comitis de Zolom; nec non ab omnibus exaccionibus et collectis preter Comitis supradicti. Volumus et hanc libertatem eisdem alleuiare, quod nullius presencie compareant vel citentur, preter Regiam Presenciam et Comitis de Zolom, imo si inducias causarum voluerint differe, biennium vel triennium licite eisdem debeant prorogare, saluo iure Comitis de Zolom. Volens adhuc idem Bosin scripta sua magis in lucem proferre, filios suos Curie Regie commendauit. In cuius rei memoriam et robur perpetue stabilitatis presentes litteras nostras concessimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus dilecti et fidelis Venerabilis Benedicti Archiepiscopi Colocensis (igy) aule nostre Cancellarij anno Domini millesimod ucentesimo quadragesimo octauo.

(Az Okolicsányi család levéltárából.)

181.

IV. Béla királynak Lorand nádor és a Bouch nemzetségbeli n mesek közt bizonyos birtokátruházásra vonatkozó helybenhagyása. 1248.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in Domino. Quod semel iudiciario ordine legitime diffinitur, firmum debet et inconcussum permanere, et ne in recidiue questionis scrupulum relabatur, auctoritate conuenit Regia confirmari. Hinc est, quod ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod accedentes ad nostram presenciam Lorandus Palatinus et Comes Posoniensis ab vna parte, Odola, Chelk et Bouch filij Bouch de genere Bouch Bani ex altera, personaliter coram nobis constituti; qui quidem Odola cum fratribus suis confessi sunt oraculo viue vocis, quod quasdam possessiones suas hereditarias Golgoa et Pethna in Comitatu de Posga (igy, Posega helyett) existentes eidem Lorando Palatino pro quatuorcentis marcis vendidissent; Benedictus scilicet, Borh dictus, Marcellus et Michael filii sui, qui personaliter ibidem coram nobis astarunt, tam pro se, quam eciam pro filijs suis minoribus, similiter de genere eiusdem Bouch Bani, eundem Odolam et fratres suos supradictos a vendicione predicte terre, similiter eundem Lorandum Palatinum ab empcione possessionum antedictarum, causa proximitatis seu commetacionis ac vicinitatis prohibuerunt et inhibuerunt; quia possessiones prenominatas dictus Odola et fratres sui prenominati, eidem Lorando Palatino legitime et ordine judiciario vendere seu tradere non possent, quia magis ac magis eidem Benedicto et filijs suis prefatis congruerent, sicut jam dictas possessiones suas esse hereditarias asseruerunt, et secundum consuetudinem Regni approbatam coram nostra Majestate eundem Lorandum Palatinum deuecierant, quod absque voluntate et sine permissione eorundem dictas possessiones idem Loran-

dus Palatinus emere siue comparare non potuisset. Ob hoc eundem Lorandum coram nobis emere permiserunt, quia sepe dictus Lorandus Palatinus cum eisdem talem fecit ordinacionem. Hoc tamen adjecto interposito, quod dictus Lorandus Palatinus quandocumque et qualitercumque vel filij sui aut suorum heredes possidere seu obtinere nollent, extunc nemini, nec cuipiam, nec proximis eiusdem tradere seu vendere possit, nisi Benedicto et filijs siue heredibus suorum; si prefati Benedictus et filij sui emere non possent, commetanei et vicini alieni, qui non sunt de generacione eorundem, libere possint comparare justicia mediante. Quia Lorandus Palatinus prefatam ordinacionem coram nobis eisdem concessit, predictas possessiones eidem emere permiserunt. Cuius mete possessionum supradictarum in litteris Capituli de Posga plenius continentur. Vt igitur huius facti series per nos rite et legitime conseruata robur perpetuum optineat, presentes contulimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Symaragdi Prepositi Albensis aule nostre Vice-Cancellarij anno Domini millesimo CC° quadragesimo octauo, Regni autem nostri anno decimo quarto.

(Eredetie bőrhártyán, vörös-sárga zsinóron függő pecséttel, a hg. Esterházy család levéltárában.)

182.

IV. Béla király megerősíti Konstantin mester, székesfehérvári káptalani dékán számára a Moha birtokát tárgyazó szerzeményi okmányokat. 1248.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie, Cvmanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Justa petencium desideria gratum debent optinere fauorem, ut affectus subditorum continuum suscipiat incre-

mentum apud Principes, quibus fideliter famulantur. Hinc et, quod ad uniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod Magister Constantinus Decanus Ecclesie Albensis fidelis noster ad nostram accedens presenciam humiliter supplicauit, ut priuilegia Capituli Albensis, nec non Crnciferorum Domus Hospitalis super terra sua in Moha nobis exhibita nostro dignaremur priuilegio confirmare. Cuius precibus annuentes tam litteras Capituli quam Cruciferorum de uerbo ad uerbum presentibus duximus inserendum. Quarum tenor talis est :

(Következik a székesfehérvári káptalan és a keresztesek székesfehérvári konvetjének négy 1243-ki kiadványa, mint fentebb 94—97. szám alatt).

Nos igitur, quia priuilegia prenotata diligenter inspici fecimus, et ea iuste et legitime confecta reperimus, nec aliquam in eis maculam notare potuimus, ad preces Magistri antedicti presentis scripti patrocinio et dupplicis sigilli nostri munimine fecimus conformari. Datum anno Domini millesimo CC° XL° octauo, quinto kalendas Aprilis, Regni autem nostri anno tercio decimo.

(Eredetie börhártyán, melyről a király pecsétje vörös-sárga selyemzsinóron függ, a fömélt. hg. Batthyányi család körmendi levéltárában.)

183.

IV. Béla király Herbord comest Osl comes fiát a Dráván túl Zala vármegyében fekvő Raszina helységével megadományozza. 1248.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presencium noticiam habituris, salutem et omne bonum. In partem cedit sollicitudinis nostre metiri circumspeccionis Regie aspectibus nostrorum merita subditorum, et quos

continue fidelitatis nexus et seruiciorum eminencium frequencia stringit, nobis vberiori nostre gracie munere confouere. Proinde ad vniuersorum presencium et posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod animo reuoluen'es dilecti et fidelis nostri Comitis Herbordi filij Osl Comitis continue fidelitatis obsequia, que a tenera adhuc etate nostra pariter et sua in nostra curia educatus, sine intermissione nobis exhibuit, tunc in mente statuimus, eum prouehere munificencie Regie donatiuis; et ut quedam de multis fidelitatis eius obsequijs, que longum foret omnia enarrare, presentibus exprimamus, vice quadam in Ruscia, sub magna porta Gallicie, que uocatur Vngarica, nobis nostrisque Baronibus in expedicione presentibus, laudabiliter dimicando, dehinc eciam super fluuium Denisztur viriliter coram nobis prestitit in conflictu. Reuersus autem nobiscum in corpus Vngarie, sepius legaciones nostras detulit extra Regnum; processu uero temporis cum Regnum nostrum Diuino iudicio, cui resisti non potest, inuasit gens pestifera Tartarorum, ipse tam possessiones, quam omnes fratres et consanguineos suos, et alios caros relinquens, in nostro seruicio nobiscum ad partes maritimas transiuit, ubi cum nostro lateri per suum continuum seruicium adhesit, custodie karissimi primogeniti nostri Stephani Regis Illustris, eum cum grandi fiducia duximus deputandum, statuendo eum ad habitandum in Castro Clyz, in domo proxima ad eundem karissimum primogenitum nostrum antedictum, ut tempore periculi tunc imminentis, eum lateri suo uelud quoddam propugnaculum haberet proximum atque fidum, vbi fidelitatis eius nitor precipue claruit coram nobis, qui tam in terra quam mari nobis eo tempore inpendit laudabiles famulatus. Redeuntibus autem nobis de partibus martimis duce Christo, accidit contra Ducem Austrie nos exercitum commouere, in quo, sicut et in alijs conflictibus, nobis honorifice deseruiuit. Demum uero sub castro Kwszug, vbi cum suis tam caris quam familia commendabilibus actis extitit triumphator, decem numero de suo consorcio sunt letaliter uulnerati, per quorum victoriosum conflictum nobis idem castrum reddidit uis celestis. In memoriam igitur tot et tantorum seruicior(um eiu)s non tamen in plenam recompensacionem, cum longe minus sit, quod ei offerimus in pre-

inde tenet metas cum magno Mothmerio in Thoplica; et inde descendit et tendit ad vnum riuum, qui vocatur Dernouch; et inde vadit contra septentrionem, et tenet metas cum Zlouna; et inde perueniet ad magnam viam, et ibi in monte est meta, et tenet cum Stephano filio Pathay; et inde per eandem viam tendit in caput Zeguna, et tenet metas cum Vulchuk filio Wlchuk; et inde vadit per metas iuxta siluam et perueniet ad arborem cerasorum, et ibi est meta; et inde transit unam paruam siluam, et ascendit ad vnum monticulum, et ibi est meta sub arbore, et crux in eadem arbore; et inde in magnam viam, et in eadem via eundo, cadit in magnam siluam, vbi sunt cruces in arboribus pro metis, et tenet metas cum Georgio Comite filio Lukach; et inde per eandem magnam viam perueniet ad priorem metam, et sic terminatur. Ne igitur ipse, uel sua posteritas temporum curriculo super eadem possessione a quocumque valeat inquietari, seu aliquatenus molestari, presentes in perpetuam stabilitatem nostre donacionis, concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine iure perpetuo roboratas. Datum anno Domini M° CC° XL° octauo, kalendis Maij, Regni autem nostri anno terciodecimo.

(A vasvári káptalannak XV. századi átiratából, a gróf Teleki család magyarországi ágának levéltárában Gyömrőn. Sok hibával kiadva Fejér által, Cod. Dipl. IV. k. 2. rész 31. l. Közli Szabó Károly.

184.

***Ekch bán**, és Tamás Oslnak fia IV. Béla király előtt Belud birtokra nézve egyezkednek. 1248.*

Nos B. Dei gracia Rex Hungarie commendantes memorie significamus, quod constitutus coram nobis dilectus et fidelis noster Ekch Banus filius Ekch ex parte una, et Thomas filius Osl ex altera, idem Ekch Comes asseruit coram nobis et dixit, quod predium Belud, quod predictus Thomas Comes racione dotis et iudiciorum amiserat, et ipse secundum ordinem iuris euicerat, sicut eciam idem Thomas Comes dixit coram nobis, ad peticionem et instanciam dilecti et fidelis nostri Chak Magistri Tawarnicorum nostrorum et Comitis Suprvniensis reddidisset ipsi Thome Comiti tali modo, quod in octauis Sancti Michaelis coram Capitulo Albensi sepedictus Thomas Comes daret ipsi Ekch Comiti viginti marcas in moneta nostra, pro qualibet marca octo pensas, uel in argento, cuius decima pars comburetur. Quam siquidem summam pecunie si eo die integraliter non solueret, extunc in antea sepedictus Ekch Comes memoratum predium Belud absque prepedimento aliquo pacifice possideret et quiete.

(A székesfehérvári bizonyságlevélből mint alább 194. sz. a. a budai kir. kamarai levéltárban.)

185.

IV. Incze pápa Daniel galicziai királyt felkéri, hogy a német rend lovagait értesítse, ha a tatárok keresztény földre törni készülnek, 1248.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei carissimo filio Danieli Regi Russie Illustri, salutem et Apostolicam benedictionem. Quia pericula possunt facilius evitari, si contra ipsa per providentie clipeum muniamur, Serenitatem tuam rogamus, monemus, et hortamur attente, petentes pro munere speciali, quatenus quam cito tibi constiterit, quod Tartarorum exercitus versus Christianitatem dirigat gressus suos, id dilectis filiis fratribus de domo Theotonica in Russie partibus commorantibus, intimare procures; ut cum hoc per eosdem fratres ad notitiam nostram pervenerit, qualiter ipsis Tartaris viriliter cum Dei adjutorio resistamus, possimus maturius cogitare. Datum Lugduni XI. kalendas Februarii, Pontificatus nostri anno quinto.

(Turgenev, Historica Russiae Monimenta, I. köt. 68. l.)

186.

IV. Incze pápa a segniai püspöknek megengedi, hogy egyházi könyveiben a glagolita betűket használhassa. 1248.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri . . . Episcopo Seniensi salutem et Apostolicam benedictionem. Porrecta nobis tua petitio continebat, quod in Sclauonia est littera specialis, quam illius terre clerici se habere a Beato Jeronimo asserentes, eam obseruant in Diuinis Officiis

celebrandis. Unde cum illis efficiaris conformis, et in terre consuetudinem, in qua consistis Episcopus, imiteris; celebrandi Diuina secundum dictam litteram a nobis suppliciter licentiam postulasti. Nos igitur attendentes, quod sermo rei, et non res est sermoni subiecta, licentiam tibi in illis dumtaxat partibus, ubi de consuetudine obseruantur premissa, dummodo sententia ex ipsius varietate littere non ledatur, auctoritate presentium concedimus postulatam. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, aut ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lugduni III. kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno quinto.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium historiam illustrantia, I. köt. 78. l.)

187.

IV. Incze pápa Ugrin spalatoi érseknek a palliumot küldi. 1248.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri D. Episcopo Scardonensi salutem et Apostolicam benedictionem. Cum pallium, insigne videlicet episcopalis officii fuisset a nobis ex parte dilecti filii U. Electi Spalatensis cum instantia postulatum, nos eius supplicationibus annuentes ipsum de corpore Beati Petri sumptum sibi assignandum per te duximus destinandum. Ideoque fraternitati tue per Apostolica scripta mandamus, quatenus illud ei assignes sub forma, quam tibi sub bulla nostra mittimus interclusam, et ab ipso nomine nostro et Romane Ecclesie sub forma, quam sub eadem bulla tibi dirigimus, fidelitatis recipias juramentum. Formam autem juramenti, quod ipse prestabit, de verbo ad verbúm nobis per ejusdem patentes litteras sub sigillo signa-

tas per proprium nuntium quantocius studeas destinare. Datum Lugduni VII. idus Martii, Pontificatus nostri anno quinto.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 272. l.)

188.

IV. Incze pápa Raguza várost inti, hogy az antivariakkal békére lépjen. 1248.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis Comiti et aliis nobilibus et populo Aragusiensi salutem et Apostolicam benedictionem. Procurante paci contrario inter vos ex parte una, et cives Antivarenses ex altera, gravis discordia, ut accepimus, est exorta. Cum igitur tam iis qui longe, quam iis qui prope sunt, pacem omnimode affectemus, Uniuersitatem vestram rogandam in Domino duximus attentius et monendam, per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenus pro nostra et Apostolicae Sedis reverentia a praedictorum civium molestia et iniuria desistentes, pacem cum eis et veram concordiam habeatis, ut unum inter vos de cetero charitatis sit vinculum, quos seiunxit hactenus discordiae seminator. Datum Lugduni V. kalendas Septembris, Pontificatus nostri anno sexto.

(Farlati, Illyricum Sacrum VI. köt. 101. l.)

189.

Pál országbirónak bizonyságlevele, hogy a vasmegyei várjobbágyok elismerték, mikép egy Répcze melletti malom Artuna tulajdona. 1248.

Nos Paulus Comes Zaladiensis et Judex Aule Regie ad uniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam uolumus fieri manifestum, quod (iobagiones) Ferrei Castri, quorum nomina sunt hec; videlicet Paul de Choy, Bana de Gely, Georgius de Olody; Symoum filius Belkvs, Ly — — — — — — — — maior preconum, Laurencius filius Tyvan major (eiusdem) Castri, nec non alij iobagiones pari uoto; Artunam filium Sandur ad pres(enciam Vi)ceiudicis nostri in causam legitime traxissent super uno molendino, quod est iuxta fluuium Rabacha positum, dicentes illud Castri — — — — — — idem Artuna respondens dixit, suum esse illud molendinum hereditarium ab antiquo, quod etiam ydem longe ante ab eodem requisi — — — — venerabili patre Heymone Dei gracia Wachyensi Episcopo; necnon Herrico Comite Ferrei Castri existente, qui tunc tempore iudices erant super reuocandis (— — — — — — — — Re)ge constituti, cum priuilegio eorundem sibi confirmatum asserebat; quod idem Artuna in die probacionis, scilicet in octava Sancti Regis — — — — — — — — — — in litteris Viceiudicis nostri ante memorati perspeximus, comprobauit. Quibus inspectis, et earundem continencijs fidem plenam adhibentes, ipsum — — — Artuna eo iure, quo ante possederat, duximus relinquendum; tandem cum iobagiones, prenominati in octava Beate Virginis — — — — — — — — — — — — Regis accessissent, una cum Artuna coram nobis constituti, eo quod ampliori testimonio causa ipsius confirmare debeat — — — — — — — — — — nobis fuit debitum, ad eosdem fecimus inquisitionem; super quo ijdem viva uoce, quia falso tramite procedere se recognoscentes — — — — — — — — excedere nolentes, coram nobis sepedictum molendinum dicto Artuna, prout decebat, in pace relinquerunt

possidendum — — — — — — — — — — — — nobis firmiter ordinata in elapsu temporum tam pur eosdem, quam per heredumque successores, posset in deterius rebructari, litt — — — — — — — munimine duximus imperpetuum communiri. Datum ab Incarnacione Domini M° CC° XL° VIII°, in octava Nativitatis Beate Virginis — — — — — — —

(Az eredeti után Ráth Károly Hazai Okmánytár IV. köt. 32. l.)

190.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Ondurnuch Péter comesnek özvegye hitbérére nézve ki volt elégítve. 1248.

A B C D

Ph. Prepositus et Capitulum Strigoniensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. Noticie omnium tenore presencium duximus significandum, quod domina Ondurnuch Comitis de genere Cuplan, relicta Petri Comitis filij Fuurh, in nostra constituta presencia proposuit et confessa est, quod a filio suo Andrea coram nobis tunc presente, quem de eodem Petro Comite genuerat, pro dote sua recepit duodecim marcas argentj, et residuum debitj, in quo secundum Regni consuetudinem pro dote sua eidem tenebatur, liberaliter totum remisit. Ita tamen, quod neque dicta domina, nec aliquis de consanguineis eiusdem dictum Andream pro dote supradicta valeat inposterum molestare. Et hoc pro bono pacis et amore filij, ut ipsa cum eodem predicto filio, et filius cum eadem pacifice et sine aliqua offensione posset commorari. Nos igitur ad instanciam et peticionem eiusdem domine, filio suo supradicto Andree litteras nostras testimoniales concessimus sigilli nostri munimine roboratas.

Datum anno Domini M° CC° XL° octauo, per manus Georgij Lectoris Strigoniensis.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a sárga-violaszinű zsinoron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

191.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Salamon nemzetségbeli Farkas és testvérei Miklós Istvánnak fiával peres birtokukra nézve egyességre léptek. 1248.

Capitulum Ecclesie Geuriensis omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in salutis auctore. Ad uniuersornm noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod Forcasius de genere Salomonis pro se et suis fratribus, uidelicet Jacobo, Petro, Benedicto et Paulo ex una parte, et Nhicolaus filius Stephani ex altera, ad nostram accedentes presenciam; predictus Forcasius dixit, quod ipse et sui fratres terras Vithalis filij Beche, decedentis sine herede, sitas in villa Salomon et Votha, super quibus ipsum Nicolaum traxerant in causam, mediantibus probis viris p — — — — — eos reforma — — — eidem Nicholao libere et pacifice dimisissent perpetuo possidendas; presertim cum ipse Nicholaus illas terras cum sua propria pecunia remutauerit de relicta predicti Vitalis. Nos igitur ad peticionem ipsius Forcasij prefato N., ut illas terras possit de cetero sicut proprias possidere, presentes concessimus litteras nostri sigilli munimine roboratas, anno Domini M° CC° XL° VIII°. Chepano Preposito, Sike Cantore Thoma Custode, Micone Decano, Viruntone Archidiacono Geuriense existentibus.

A B C D

(Az eredeti után Véghelyi Dezső, Hazai Okmánytár I. köt. 25. l.)

192.

A pécsi káptalan átírja egyik régibb Bedech és Terpycz birtokok eladását tárgyazó bizonyságát. 1248.

C B A

Farcasius Quinqueecclesiensis Prepositus tociusque eiusdem loci Capitulum omnibus presens scriptum cernentibus salutem in Domino. Presenti conscripcione vestram ad noticiam volumus deuenire, quod Iwanka Comes filius Abraham de genere Sudan nobis presentauit quoddam priuilegium nostri appensione sigilli roboratum; cuius tenor est iste:

Garinus Prepositus stb. (következik a pécsi káptalannak 1232-ki bizonyságlevele, mint a jelen gyüjtemény I. kötetében 326. sz. a.

Et quum istius priuilegij aliam particulam, que nostra remansit in Camera, cum pluribus alijs perdidimus in tempore Tartarorum, timentes ne ipsi Iwanka Comiti pro illa perdicione possit dampnum peruenire; ad ipsius peticionem iustam et honestam ipsum dignum duximus priuilegium renouari. Annus autem renouacionis est M° CC° XL° VIII° ab Incarnacione Domini, mensis Aprilis. Dictum itaque priuilegium, quod ipse Comes Iwanka nobis presentauit, ad maiorem certitudinem, quamuis necesse non fuisset, cum alia particula presentis priuilegij in camera Ecclesie nostre fecimus conseruari. Jurkone Cantore, Theodoro Custode, Arnoldo Decano, ceterisque ibidem quam pluribus existentibus. Datum per manus Petri Lectoris Quinqueecclesiensis.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a függő pecsét már elveszett, a főmélt. hg. Eszterházi család levéltárában.)

193.

A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Choba comes Chobawar és Sebsa praediumokat bizonyos feltételek alatt fiának Kozmának átengedte. 1248.

Farkasius Quinqueecclesiensis Prepositus totumque eiusdem loci Capitulum vniuersis presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Vniuersitati vestre presenti cedula innotescat, quod Choba Comes nostra constitutus in presencia, confessus est, se Cosme filio suo ibidem presenti duo predia, que ipse de propria emit pecunia, quorum ista sunt nomina: Chobawara, in quo idem Choba Comes ecclesiam edificauit in honore Beatissime Virginis Marie, et Sebsa, cum omnibus eorundem pertinencijs, videlicet terris arabilibus, vineis, pratis, siluis, duobus seruis Wlcone et Fertone nomine, et quodam libertino, qui Zucha nominatur, tribus ancillis, que Draga, Maguich et Holmas uocatur, cum aratro bouum, centum porcis contulisse; ita videlicet, quod idem Cosmas iam dicto patri suo fideliter debet famulari, quamdiu uixerit, et omnimoda necessaria ministrare, cum sacerdote et clerico, qui ei Diuina cotidie celebrabunt; et quod ipsius Cosme fratres, Petrus videlicet, et Matheus, de supradictis predijs et eorum pertinencijs ab eodem nichilum ualebunt repetere in futuro; eisdem etenim de omnibus patris facultatibus eius erat plenarie satisfactum. Nos autem ad instanciam precum ipsius Choba litteras presentes nostri appensione sigilli roboratas predicto Cosme contulimus rei geste memoriam continentes. Datum anno Domini M° CC° XL° VIII°; Jurkone Cantore, Theodoro Custode, Andrea Decano; mense Augusto, ceterisque quam pluribus Canonicis existentibus.

(A pécsi káptalannak „nobilis iuuenis Comitis Dominici Voszigij dicti" kérésére 1312. kiadott átiratából, a budai kir. kamarai levéltárban.)

194.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy az Ekch bán és Tamás Olsnak fia közt Belud birtokra nézve kötött egyezkedés foganatosíttatott. 1248.

A B C D

Capitulum Ecclesie Albensis vniuersis Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Uniuersitati uestre tenore presencium duximus significandum, quod nobilis vir Ekch Banus, Comes de Worosd, ad nostram personaliter accedendo presenciam obtulit nobis litteras domini Regis sub hac forma:

Nos B. Dei gracia Rex Hungarie stb. (mint fentebb 184. sz. a.)

Igitur termino premisso adueniente, idem Ekch Banus nostre se personaliter presencie presentando confessus est, dictas viginti marcas per Thomam Comitem filium Osl memoratum sibi plenarie fuisse persolutas; quibus contentus antedictum predium Belud eidem Thome Comiti et suis heredibus reliquit et restituit in pace in perpetuum possidendum; renuncians omni iuri et accioni, que occasione dotis et iudiciorum predictorum contingere potuisset aliquatenus se moueri contra T. Comitem sepedictum uel eiusdem successores. Quia igitur fines causarum in ambiguum plerumque et in irritum obliuione preualente solent redigi, nisi testimonio commendentur litterarum, ideo presentes litteras sigilli nostri munimine roboratas ad peticionem utriusque partis, Thome Comiti, et per eum suis successoribus concessimus. Anno Domini M° CC°XL° octauo, quinto ydus Octobris Magistro Achylle Ecclesie nostre Preposito, Jacobo Cantore, Acus Custode, Mathya Decano existentibus.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.

195.

A vasvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Jakab Jánosnak fia bizonyos földbirtokot nejének Lőrincz Tyván fiának átengedett. 1248.

Nos Capitulum Ecclesie Sancti Michaelis de Castro Ferreo omnibus notum facimus, quod Georgius filius Wota, Tyburcius filius Inse et Paul filius Matha ad nostram accedentes presenciam professi sunt, quod consanguineus eorum, Jacobus scilicet filius Johannis terram suam empticiam ex parte Endri ad ipsum deuolutam dedisset ex eorum consensu genero suo Laurencio scilicet filio Tywan, relinquentes eandem terram ipsi Laurencio sine contradiccione pacifice et perpetuo cum omnibus edificijs et loco turris possidendam; scilicet cum insula, in qua dictus Jacobus turrim inchoarat, ita quod eciam antedictus Georgius se obligauit ad iustificandam et liberandam eandem terram ab omni lite. Egreditur itaque, sicut predictis uiris referentibus didicimus, terra supradicta ab aqua Mirod versus meridiem sub molendino Farcasij, habens ibi metam sub piro; inde tendit ad septemtrionem, et ad longitudinem unius iugeris habet duas metas, in quarum medio transit uia magna; item vadens ad septemtrionem unius iugeris ad longitudinem uenit ad magnum collem, quem relinquens ad septemtriorem flectitur versus orientem in uia ad angulum luci in fine uille in capite fontis. Vt igitur hec donacio rata sit in perpetuum presens scriptum contulimus sigilli nostri federe communitum. Paulo existente nostro Preposito, Cantoria vacanie, Ombud Custode, Eymirico Decano. Anno Domini M° CC° XL° VIII°.

(Eredetie a Rumy család levéltárában; másolata a Magyar Akademia kézirati gyűjteményében.)

196.

Miklós Vas vármegye főispánjának intézkedése Jakob János fiának veje Lőrincz számára tett birtokátengedés tárgyában. 1248.

Nos N. Comes Castri Ferrei notum facimus omnibus (presentes) litteras inspecturis, quod Georgius filius Wota, Tyburcius filius Inse, Olotov filius Gonov, et Paul filius Matha, ad nostram accedentes presenciam, Laurencium filium Tywan homine nostro accepto traxerunt in causam, et egerunt contra ipsum pro quadam terra Chacan nomine, quam Laurencius ab ipsis manu uiolenta retineret. Laurencius uero respondit, quod sibi Jacobus filius Johannis terram suam empticiam ex parte Endri ad ipsum deuolutam dedisset ex consensu eorum genero suo Laurencio prenotato, et super hoc haberet litteras Capituli Sancti Michaelis de Castro Ferreo. Predicti autem homines contradicere intendebant litteris. Die autem demonstracionis litterarum prelibati homines litteris contradicere non presumpserunt, scilicet dixerunt, quod ex consensu ipsorum et cognatorum suorum Jacobus terram prenotatam Laurencio dedisset pacifice perpetuo possidendam. Et ad confirmacionem et corroboracionem litterarum Castri Ferrei, et ex consensu eorundem litteras nostras eodem tenore, sicut in litteris Capituli continentur, concessimus.

(Következik a 195. sz. a. okmány; U. o.)

197.

Választott bíróságnak bizonyos birtokosztályt tárgyazó intézkedése a pannonhalmi apátság és a templariusok közt. 1248. körül.

Vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis Magister Michael filius Apa Comitis, Chepanus filius Petri, Marcellus de Berencha, Henricus de Bana, Dionisius de genere Rusd, Oltus de Vigman, Marcellus de genere Olup, Benka de genere Gug, Comites cum omnibus cognatis corum, et ceteri quam plurimi in Diocesi Jauriensi et Kamariensi existentes salutem in Domino. Vestre nobilitati significamus, quod cum quibusdam diebus assignatis iuris ordine, et iuxta mores patrie disposituri processissemus inter Ecclesiam Sancti Martini ex una, et Magistrum Templi ex altera partibus super controuersia terre Zeuleus, pars utraque sic se nostro arbitrio obligauit, ut si quis eorum nostrum arbitrium refutauerit, centum marcas parti aduerse soluere teneretur. De qua terra nos hujusmodi fecimus disposicionem; ut ipsi primitus terram Regine de communi assensu restaurarent, ita quod de quadraginta funiculis, quod vulgo *fiu* vocatur, sex darentur populis Regine, et reliqui diuiderentur ab Ecclesia Sancti Martini per medium; et medietatem Templarii acciperent, et insuper sexaginta iugera, de sylua vero nec Cruciferi, nec populi Regine partem aberent, nisi Ecclesia Sancti Martini, sed stagnum tantum commune esset cum Cruciferis. Vineas vero, si qui primi plantauerant super illius terre promuntorio, ydem ipsi possiderent; sed amplius sine assensu Ecclesie Sancti Martini plantare non permitterentur. Ad cuius terre diuisionem de nostris sociis misimus, scilicet Marcellum, Chepanum, Oltum, Benkam Comites, qui utrisque partibus diem assignauerunt ad terram diuidendam. Ad quem die assignato Decanus Ecclesie Sancti Martini cum quibusdam fratribus et iobagionibus comparuit. Vbi dictus Magister nec comparuit, nec loco sui misit; sed solummodo unus de iobagionibus prestetit, qui super diuisione terre a nobis iusticie postulabat complementum. Cuius peti-

cioni non annuimus sine litteris domini sui, sed iterato sibi terminum prefiximus. Ad quem unus frater accessit de Templariis, cui cum satisfacere voluissemus, huiusmodi intulit uerba, quod nos mediam partem dicte terre sibi traderemus, et insuper sexaginta iugera. Nos vero eius peticioni satisfacere non ualentes, quia cum dominus Abbas voluisset justiciam facere populis Regine, ipsi noluerunt, et sic populi Regine inspecta injusticia aduerse partis nos proibuerunt, et taliter iustiori parti satisfacere nequiuimus. Verum quia in terminibus (igy) premissis in eis fore nullam iusticiam perspeximus, consilio Collegii Nobilium et assensu ad personam propriam Magni Magistri nostras litteras transmisimus, ut se nostro conspectui presentaret satisfaciens. Igitur domino Abbate comparente cum fratribus, ipse non comparuit, sed loco suo fratrem suum misit; qui frater dura ceruice existens, et ad collegium Nobilium et locum assignatum, scilicet ad ecclesiam Sancte Margarethe venire contempsit; similiter sequenti die ad ecclesiam Sancte Crucis de Bana vocatus venire denegauit; et sic nullam iusticiam inter eos facere potuimus. Huius facti nos testes sumus et testimonium perhibemus, et has litteras sigillis quorundam Comitum sigillauimus, scilicet Apa, Marcelli, Chepani, Dionisij; quia omnes propria sigilla non habemus.

(Eredetie bőrhártyán, a pannonhalmi főapátság levéltárában. V. ö. Pesti Frigyes közleményét a Magyar Akadémia 1861-ki Értesítőjében, törv. és tört. oszt. II. köt. 151. l.)

198.

Spalato város bíráinak bizonyos malomvámot tárgyazó ítélete. 1248.

Anno Incarnationis Domini nostri Jesu Christi MCCXLVIII. mense Decembri die XXII. intrante Indictione VII.; praesidente domino Joanne Spalatensi Archielecto, tempore Desae Michaelis, Joannis Vitalis et Dobri Brasich Judicum. Cum nos siquidem supradicti Judices ex injucto officio sederemus, in curia generali jus suum cuique tribuendo, supervenientes Desa Corbi Canonicus, et Desa Ivani, Procuratores Curiae Archiepiscopalis, conquesti sunt coram nobis de Joanne Duimi, qui sibi dare denegabat de quodam molendino suo justitiam debitam Sancti Domnii, sicut et alia molendina Salonae solvebant. Qui cum per contrarium responderet dicens, nihil sibi dare debere, et nihil aliquid certum ostenderet; et dicti Procuratores in continenti ostenderunt quamdam sententiam definitivam, latam per Judices Duimum Fiorini patrem ipsius Joannis, et Micham Madii Soppe super ipsius molendini placito olim etiam promulgatum. Qua perlecta, et a nobis plane intellecta concorditer cum communi consilio approbavimus, et eadem confirmavimus sententiando; et ipsi Joanni praecepimus, ne de cetero similia praesumeret attentare. Testes sunt Joannes Buccasius et Joannes Cindri.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 273. l.)

199.

IV. Béla királynak Kaetetiv és Bolcsar nevű földeket tárgyazó adománya a scenai vendégek számára. 1249.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Chroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus salutem in eo, qui est uera salus. Cvm in multitudine populorum gloria consistat Regum, et in eius numerositate magnatorum potencia glorietur; prouidencie conuenit excelsorum, ut ad augmentacionem populorum sibi subiectorum uigilanter insistant, ut cum ab eis procedat profectus utilitatis, ab ipsis eciam consequenter honoris materia proueniat et uirtutis. Proinde ad vniuersorum noticiam peruenire uolumus presencium per tenorem, quod accedentes ad presenciam (nostram) hospites nostri de Scena, nostre Celsitudini supplicarunt humiliter et deuote, ut cum terra eorum colligendis ibidem populis pro arraturis non sufficeret, nos ipsis terras Kaetetiv et Boltsschar in Comitatu Noui Castri existentes, terris eorum adicere et eis concedere ex plenitudine nostre gracie dignaremur. Nos igitur profectum subditorum nostrorum utilitati proprie preferentes, graciose admisimus postulata, dantes eisdem populis tam collectis, quam et adhuc ibidem colligendis, ex liberalitate Regia prefatas terras Kaetetiv et Boltsschar, exemptas a Comitatu Noui Castri cum omnibus utilitatibus et pertinencijs suis perpetuo possidendas sub eisdem metis et terminis, sicut dictum Castrum ipsas hactenus dinoscitur possedisse. Statuimus preterea, ut omni libertate gaudeant, qua ex concessione nostra hospites nostri de Kassa perfruuntur, tam in decimis exoluendis, quam in iudicijs, seu eciam in omnibus alijs in eorundem priuilegio nominatim per singula et articulatim expressis. Ad hec prefati hospites nostri de Schena de singulis mansionibus suis eundem censum nobis soluere tenebuntur per omnia, quem sepedicti populi de Kassa de suis mansionibus nobis soluere annis singulis consueuerunt. In possessionem uero predictarum terrarum eosdem per Tecus Comitem de Sarus fide-

lem nostrum fecimus introduci. Ut autem premissa omnia robur optineant perpetue firmitatis, nec processu temporis ualeant ab alicuius malicia irritari, presentem litteram prenominatis populis nostris de Scena dedimus, duplicis sigilli nostri munimine roboratam. Datum anno gracie millesimo CC° XL° nono; idus Aprilis, Regni autem nostri anno quartodecimo.

(Eredetie bőrhártyán, a sárga-violaszinű selyemzsinóron függő pecsét töredékével a budai kir. kamarai levéltárban.)

200.

IV. Béla királynak adománya Pál országbíró és zalai főispány számára. 1249.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus ad quos presens scriptum peruenerit salutem in omnium Saluatore. Aule Regie fideliter obsequentes tanto largiori prosequendi sunt munere, quanto se bonis studijs ceteris preferunt, ac seruiciorum exhibicione. Proinde ad noticiam vniuersorum tam presencium quam posterorum harum serie volumus peruenire, quod cum Paulus Aule nostre Judex et Comes Zaladiensis dilectus et fidelis noster omnibus suis diebus sibi penes nostram Celsitudinem merita cumulauit, quod diuersa virtutum suarum insignia postulent ex condigno, vt non solum ex genere seruiencium ex bonorum operum magnanimitate inter primos et precipuos Regni nostri numeretur. Cuius vt obsequia ad informacionem succedencium in medium deducantur, opera ipsa nos ammonent et inducunt. Nam vt virtutes sue, quibus adhuc in iuuenili etate florescebat, elucescerent, maturate quemdam infidelem nostrum Boyzen nomine in insula, vnde ipse, solus solum alium pugna sua viriliter obtinuit captiuatum. Item in expugnacione Castri Clich quen-

dam fratrem eiusdem nomine Damald similiter captiuatum abducendo, in absolucione eiusdem alios duodecim nobiles nostros de captiuitate hostium liberauit. Preterea idem fidelis noster ad incrementum laudis Regie semper aspirans, in obsidione castri Ruthenorum Galich nomine, quandam aciem clam in nostrum exercitum irrumpere cupientem militari bello prohibuit, quod nostro exercitui non potuit quid nocere. Et iterum alia vice pedestrem aliam aciem Rwthenorum, dum super nostrum exercitum irruisset, plus ipse ceteris honoris nostri conseruacioni vigilanter insudando, hostili pugna inuadens, illam milicie sue viribus fugauit, secum tam acriter decertans, quod nobili et forti dextrario suo sub ipso occiso, licet triumphasset de hostibus, se tamen ibidem vix de mortis periculo potuit liberare. Item ab omni latere ad eleuacionem titulorum Regni et Corone fideliter elaborans, cum quodam tempore Teuthonici duo castra, Peristhan scilicet et Landigh occupata tenerent, tanquam strenuus persecutor iniuriarum nostrarum et Regni de mandato nostro exercitu congregato dicta castra obsedit, et ipsa de manibus inimicorum eripuit viriliter et potenter. Ad hec cum processu temporis Teuthonici aquam Mura preclusissent, et pretextu ipsius clausure eadem aqua occuparet terras plurimarum villarum et submergeret; ipse ad partes illas veniens, memoratam dissoluendo clausuram, villas indemnitati pristine restituit, dictis Teuthonicis prohibentibus et inuitis. Item in generali vastacione Tartarorum, quando communiter et nobiles et populares Regni nostri pro conseruacione vite sue ante faciem eorum fugiebant, zelo fidelitatis accensus, imo pocius virtute propria animatus, ad Danubium cum copiosa multitudine armatorum se preparando, tamdiu transitum prohibuit Tartarorum varijs fortune casibus intrepide se subijciendo, donec ab eorum impetu quisque sane poterat se saluare; post eorum autem recessum ipse prius pre ceteris nobilibus Regni vltra Danubium veniens, tam in eisdem, quam in Transsiluanis partibus fures et latrones, qui tunc in eisdem locis plures solito surrexerant, extirpando, et justo mediante judicio condemnando, dispersos vndique populos recollegit, collectosque et inuentos manutenendo fideliter et conseruando, salifodinas aperuit, et cuncta perficere studuit, que et reformacioni Regni sciebat, et vsui

Regio expedire. Insuper in exercitu nostro contra Austrian ducto, in quo eciam Dux Austrie a nostris fuit hostiliter interemptus, tam laudabiliter dimicauit vna cum alijs fidelibus Regni nostri, quod ibidem vsque ad mortem wulneratus a Teuthonicis tandem extitit captiuatus cum alijs septem nobilibus nostris, et tam se, quam prefatos septem nobiles secum captiuatos mille marcis argenti redemit, quas sicut pater damno suo non modico conquisiuit. Suorum autem excellencium meritorum memorie commendandorum in recompensacionem preteritorum, nobis et Regno fideliter exhibitorum, et vt habilior ad alia reddatur obsequia, que nobis in futurum exhibere poterit; sibi contulimus possidendas quasdam terras, quarum nomina sunt hec: in Comitatu Byhoriensi terram ville Zwdan, Wkan, Keer, Belchyeo juxta Crysium; item terram Borok juxta medium Crysium, et terram Zaram; item terram Hewyo et terram Bekaly; item terram Fyld et terram Almas; item in Comitatu Zolnokiensi terram Kazawar, Zomus, populorum Towtoloy, et terram Zonuk hospitum Castri Zonwk; item in Comitatu de Karazna terram Zwan, Nogffalw, Wolko. Istarum autem collacionem terrarum sibi fecimus sub hac forma; quod sicut donaciones consimiles factas a nobis alijs nobilibus Regni nostri ratas seruauimus atque firmas, memorato fideli nostro Paulo Comiti et suis heredibus prescriptarum terrarum donacionem illibatam et firmam promittimus obseruare. In cuius rei euidenciam et testimonium presentes sibi concessimus litteras sigilli nostri dupplicis munimine roboratas. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo nono XII. kalendas Februarij, Regni antem nostri anno quinto decimo.

(Eredetie bőrhártyán, melynek pecsétje elveszett, a főmélt. hg. Batthyáni család levéltárában.)

201.

IV. Béla király Agnes, Péter Zabuszló fia nejének megengedi, hogy hitbéréről intézkedhessen. 1249.

Nos Bela Dei gracia Rex Hungarie etc. memorie commendantes significamus, quod nobili domine vxori Petri filii Zobuslo dedimus licenciam relinquendi pecuniam et alia, que ex parte mariti sui pro dote sua habere poterit nepotibus suis, videlict filiis Jacov Comitis, quantum in nobis est; et quascunque idem Jacov Comes litteras Capituli Strigoniensis, seu Albensis, siue Agriensis, vel Budensis super ipsa donacione nobis detulerit, dictam donacionem nostro eidem priuilegio promisimus confirmandam secundum consuetudinem Regni. Datum Posonij tercia feria post quindenam Pentecostes.

(Garai Miklós nádornak 1416-ki átiratából; néhai Kazinczy Gábor közleménye.)

202.

IV. Béla király Péter Zoboszla fiának kérésére, nejének Agnesnek ezt tárgyazó intézkedését helybenhagyja. 1249.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Vt scrupulosa multorum intencio materiam in posterum habere non valeat accionis, dignum sibi Regia statuit Celsitudo, vt tractatus subditorum suorum authoritate litterarum testimonialium stabiliat et confirmet. Proinde ad vniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam harum serie volu-

mus pervenire: quod constitutus in presencia nostra Petrus filius Zobuslo Comitis petiuit a nobis humiliter et deuote, vt defuncte vxori sue filio Petro ex benignitate Regia concederemus, vt pecuniam ac possessiones eius, quas ab ipso Petro marito suo dotis nomine possidebat, quia heredum carebat solacio, filiabus et nepotibus eius posset pleno iure relinquere possidendas. Nos autem peticioni eius fauorabiliter annuentes, dilectis et fidelibus nostris Albensi Capitulo nostris dedimus litteris in mandato, vt ordinaciones dicti Petri et Agnetis vxoris sue permitterent coram eis, et processus eorum seriem nobis, sicut ageretur, per ordinem nobis fideliter intimarent. Cuius litteras sigillatas tenorem ordinacionum dictarum continentes, recepimus sub hac forma:

Capitulum Ecclesie Albensis stb. (mint alább 207. sz. a.)

Nos autem premissa omnia rata habentes, quantum in nobis est, et firma, ac secundum consuetudinem Regni approbantes, authoritate litterarum presencium confirmamus communientes sigillo nostro duplici, ne contra ordinaciones pretaxatas valeat processu temporis calumpnia seu nocumentum aliquod suboriri. Datum anno Incarnacionis Dominice millesimo CC° XL° nono, nonis Octobris, Regni autem nostri quarto decimo.

(Garai Miklós nádor 1416-ki átiratából, néhai Kazinczy Gábor közleménye.)

203.

IV. Béla király helybenhagyja Péter, Zobuslo comes fiának intézkedését, mely által, fia nem lévén, birtokát leányaira hagyta. 1249.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus, ad quos presens scriptum peruenerit, salutem in eo,

qui est salus omnium. Vt scrupulosa multorum intencio materiam in posterum habere non valeat accionis, dignum sibi Regia statuit Celsitudo, vt tractatus subditorum suorum authoritate litterarum testimonialium stabiliat et confirmet. Proinde ad vniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam harum serie volumus peruenire; quod constitutus in presencia nostra Petrus filius Zobuslo Comitis petiuit a nobis humiliter et deuote, vt possessiones, quas asserebat hereditarie possidere, cum heredum careret solacio, concederemus ex benignitate Regia, filiabus et nepotibus suis pleno jure relinquere possidendas. Nos autem peticioni sue fauorabiliter annuentes, dilectis et fidelibus nostris Albensi Capitulo, nostris dedimus litteris in mandato, vt ordinaciones dicti Petri et Agnetis vxoris sue permitterent coram eis, et processus sui seriem, sicut ageretur, per ordinem nobis fideliter intimarent. Cuius litteras sigillatas, tenorem ordinacionum dictarum continentes, recepimus sub hac forma:

Capitulum Ecclesie Albensis stb. (mint alább 208. sz. a.)

Nos vero premissa omnia rata habentes, quantum in nobis est, et firma, ac secundum consuetudinem Regni approbantes, authoritate litterarum presencium confirmamus, communientes sigillo nostro duplici, ne contra ordinaciones pretaxatas valeat processu temporis calumpnia seu nocumentum aliquod suboriri. Datum anno Incarnacionis Dominice millesimo CC° XL° nono, nonis Octobris, Regni autem nostri anno quartodecimo.

(Garai Miklós nádornak 1416-ki átiratából; néhai Kazinczy Gábor közleménye.)

204.

Pál országbírónak, a bakonybéli apátság és a korkori vár jobbágyai közti birtokrendezése. 1249.

Paulus Judex Aule Regie et Comes Zaladiensis vniuersis presens scriptum intuentibus salutem in eo, qui est salus omnium. Ad universorum volumus peruenire noticiam, quod constitutis ceram nobis partibus, videlicet Abbate et jobagionibus Monasterii de Beel ex una parte; et jobagionibus Castri Korkon ex altera, intelleximus partium consensu, terram dicti Monasterij, que communiter sita fuerat terre populorum de villa Scelch, aratris duobus subjectam, trecenta et quadraginta jugera in se continentem, juxta tenorem privilegij Illustris tunc Regis Bele felicis memorie, a terra prefate ville Scelch debere segregari. Nos itaque congruis parcium acquiescentes voluntatibus, mediante homine nostro Michaele de Gely terram ad duo aratra a terra sepedicte ville facientes separari propter cautellam altercacionis juxta priorem numerum jugerum a plaga septemtrionali sitam, tribus villis Castri Soproniensis, videlicet Keycuch, Geztey et Surch per crebras binas metas, vsque quo venitur ad Grenche, in possessionem dicti Monasterij fecimus assignari perpetuo possidendam. Ne igitur super facto dicte terre temporis processu nouacio vel lis aliqua oriatur pro distincte terre statu, ad parcium peticionem dedimus presentes litteras sigilli nostri munimine roboratas. Anno Dominice Incarnacionis M° CC° quadragesimo nono.

(Eredetie bőrhártyán a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

205.

Pál országbírónak Drug nevű földet tárgyazó itelete Lőrincz mester és Drugi Miklós közt. 1249.

Paulus Judex Aule Regie Comes Zaladiensis vniuersis ›resens scriptum intuentibus salutem in vero salutari. Ad vniersorum uolumus peruenire noticiam, quod partibus coram obis constitutis, videlicet homine Magistri Laurencij ex una ›arte, Nycholao de Drug ex altera, intelleximus, quod Magiter Laurencius terram in Drug, ipsum Nycholaum et cognatos uos de iure contingentem, metis certis assignatam, medianibus homine nostro Pasca, et fratre Domus Templi de Belo, psi Nicolao et cognatis suis resignasset perpetuo possidenlam, saluo iure Ecclesie Beati Ladizlai obseruato. Hoc tamen nterposito, quod patronatu prefate Ecclesie pretactus Nicoaus una cum sua cognacione et eorum heredes heredumque uccessores potirentur. Ceterum de duobus iugeribus singulis nfra metas Nicolai et cognatorum suorum existentibus singule apecie anno futuro de presentibus annis seminatis, de po›ulo ad Laurencium spectanti dicto Nicolao et cognatis suis oluerentur; et de injurijs et dampnis illatis dicto N. et co›nacioni sue sepedicte, Magister L. iusticie per omnia fecis et complementum. Hee autem sunt mete terre supradicte: Prima incipit de Ragna iuxta molendinum, et vadit ad orienem, et sub magna ilice est meta; et inde vadit in Potockurnand, et secus Kurmand uadit uersus septemptrionem; et nde uadit ad orientem usque ad metam Regis; et inde uenit d occidentem ad arborem *numuslou;* et inde uadit ad plagam neridionalem in longitudine jugeris, et inde uenit ad Minchiputoucl, et uenit per plagam occidendalem ad Kvrmand; et nde transit per Opacuta; et inde uenit ad Rogna, et sic mete erminantur. Vt autem series hujus rei et status inconcusse emporis processu possit permanere, ad robur et firmitatem

dedimus presentes litteras sigilli nostri munimine robo
Anno Domini M° CC° XL° IX°.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét elveszett; a főmélt. hg. Batthyáni levéltárában.)

206.

István szlavoniai bánnak mint királyi kikūldōtt bírónak P várnak tartozékait tárgyazó itélete. 1249.

Stephanus Banus tociuȝ Sclauonie omnibus preser tum inspecturis salutem in vero salutari. Ad uniu noticiam harum serie presentibus et futuris volumus nire; quod dominus Bela Illustris Rex Hungarie ded in mandatis, ut vice et pro persona sua terras Castri tam Sclauoniam a tempore Colomani Regis felicis me Castro alienatas judicaremus, et Castro restitueremus quas sciremus Castri fuisse. Dum autem peruenisse Podgoryam, tandem Alexander Comes de Podgorya, nes jobagiones Castri, et castrenses de Podgorya mul ras nomine Castri a filijs et generacione Priba impe (így); vnde nos tam per occultam inquisicionem a j nibus, quam per publicum examen judicij, secundu a domino Rege habebamus in mandatis, ex terris et a generacione Pryba reambulatis, quas sciuimus Castri, eas Castro restituimus pleno jure; terras aute rum Pryba, quas Comes Alexander vnacum jobagi Castri et castrensibus eis in pace nomine hereditario re runt, personaliter reambulantes, nomina ac metas ea tenorem presencium conscribi singillatim faciendo eis mauimus, presentibus Alexandro Comite et jobagionib stri et castrensibus, ac in nullo contradicentibus, ymo tibus et consencientibus eisdem. Quarum quidem ter

[illegible]mina et mete separatim subscribuntur: Prima igitur meta [illegible]re Chebden, que est Thome, incipit ab oriente juxta fontem [illegible]lych, et tendit versus occidentem bona longitudine, et ve- [illegible] ad arborem *horozt*, sub qua est meta terrea; hinc vadit in [illegible]o spacio, et cadit ad riuulum Chebden, et per eundem va- [illegible] bona quantitate, et exit versus meridiem ad metam terre- [illegible], de qua procedit vltra nemus, et venit ad dumum piri, in [illegible]o est meta terrea semper a sinistro terre Jaztraburzca, et [illegible]ra Zetane jobagionis Castri remanente, et ibidem cadit ad [illegible]tem Breznycza, et per eundem vadit superius, vbi fluuius [illegible]lych cadit in Breznycham, et per Dolych reuertitur ad prio- [illegible]m metam. Item prima meta terre Breznycha, que est Prybe, [illegible]ncipit a meridie juxta fontem Breznycha in arbore piri, hinc [illegible]utem tendit versus orientem juxta vnam siluam, in qua idem Pryba est particeps, sicut aliquis ex commetaneis, et vadit bona longitudine, et cadit ad vnum fluuium Glogonchiz, per quam vadit parum perueniens ad metas Thome, vbi cadit ad predictum fontem Breznycha, per quem reuertitur ad metam priorem. Item prima meta terre Breznycha, que est eciam Prybe, incipit a meridie, vbi riuulus Brewenni cadit ad fontem Breznycha, et vadit versus orientem juxta eandem communem siluam, perueniens ad locum, vbi fluuius Chebden cadit ad Breznycham, per quem reuertitur ad priorem metam. Item prima meta terre Chebden, que est filiorum Prybe, incipit ab oriente juxta puteum Berwenni in meta terrea circa arborem *keurus* posita; hinc vero tendit versus occidentem per nemus bona longitudine perueniens ad fluuium Chornamlaka, quem transiens peruenit ad arborem tilye, vbi est meta terrea; hinc venit versus aquilonem in veteri via, magna longitudine eundo declinat ad predictum Chornamlaka, per quem vadit ad caput Chornamlaka; inde procedit ad arborem *scil*, et hinc venit ad viam, per quam vadit juxta paruum nemus, et transito fine vnius jugeris cadit in aliam viam, in qua eundo peruenit ad metam terream; inde per eandem peruenit iterum ad metam terream positam juxta tres arbores ilicis; hinc flectitur in medio dictarum arborum versus orientem, vnius jugeris longitudine eundo declinat versus meridiem per minimam valliculam trium jugerum longitudine; inde vero vertitur versus occidentem quantitate vnius jugeris, vbi cadit

dosam, per quam eundo nimia longitudine peruenit ad culmen montis Berzouch, semper a sinistro jobagionibus Castri et castrensibus remanentibus; hinc autem tendit versus orientem eundo per eundem montem nimia longitudine descendens in superiori parte vallis Valaule venit ad magnum lapidem in vallem, vbi alie due valles cum eadem coniunguntur; inde vero ascendit ad montem, qui dicitur Tulztinerch eundo magna longitudine in sinistro terre Prybe empticia remanente; descendens in vallem, et iterum ascendens sub monte Dragoui, in cuius latere eundo bona longitudine venit ad semitam, per quam eundo versus meridiem magna longitudine in planicie accedit ad duas metas; inde vero descendit directe per paruam valliculam, et vadit bono spacio in vallem ad vineam quandam, sub qua est vinea Prybe; et inde declinat ad aliam viam, que vadit juxta predictam vineam longitudine duorum jugerum et dimidium, et descendit per bercz versus occidentem cadens ad paruum fluuium, per quem vadit inferius ad metas terre Zlatyna, jobagionibus Castri in sinistro remanentibus; inde vero ascendit ad berz, et parum eundo cadit iuxta vineas, vbi a sinistro terre Zlatyna est sibi commetanea, hinc peruenit ad Oztagonycha, de qua parum iens venit ad priorem metam. Item prima meta terre Tuplyce, que est Prybe, incipit ab oriente, vbi fluuius Rascha cadit in Tuplycham, et per ipsum Rascha vadit superius longitudine vnius jugeris exiens declinat versus occidentem ad arborem nucum; inde vero ascendit ad Vidynagoricha, vbi est meta terrea; inde vadit in via versus aquilonem per spacium duorum jugerum, per bercz descendens venit ad fluuium Rascha prenotatum, quem transit, inter multas arbores nucum versus aquilonem ascendens ad montem, in cuius vertice est meta terrea, in sinistro jobagiones Castri habens commetaneos; hinc descendit ad vnam vallulam, et cadit ad viam veterem, per quam vadit in magno spacio ad rubeum lapidem; inde tendit versus orientem, perueniens ad metam terream descendit in superiori parte vinearum per metas transiens viam, et venit ad aliam viam veterem, descendens in virgultum super bercz, et venit ad arborem piri, vbi est meta terrea, habens semper in sinistro jobagiones Castri sibi commetaneos; hinc tendit versus meridiem, et vadit per fluuium Tuplycza, vsque quod cadit ad

metam priorem. Item prima meta terre Zcopna, que est Zporbonis, incipit ab oriente iuxta terream Ecclesie in vno *holm*, in quo est meta terrea; inde tendit versus occidentem per eundem bercz iens ad metam terream; hinc descendit ad vnum riuulum nomine Zcopnic; eo transito ascendit ad bercz, vbi est meta terrea; et descendit ad vnam viam, vbi sinistra pars Ecclesie remanebit; inde vero versus aquilonem tendit per eandem viam longitudine trium jugerum, et venit ad vnam vineam, ascendens in superiori fine vinee ad bercz, vbi in sinistro jobagiones Castri sunt commetanei; hinc vero descendit per eundem bercz versus orientem, et cadit ad viam, per quam vadit versus occidentem iuxta eundem bercz per longitudinem vnius jugeris, et peruenit ad fluuium Zlauatigy ad eundem bercz, et inde vergit versus occidentem, et per eundem dictum fluuium cadit ad fluuium Dragoandol, vbi in sinistro castrenses de Zlauatigy habens commetaneos; inde descendit versus aquilonem, et vadit per eundem fluuium superius ad locum, vbi fluuius Zcopna cadit in fluuium Draguandol, et inter predictos fluuios exiens ascendit in bercz, et vadit per longitudinem quatuor jugerum perueniens ad verticem eiusdem bercz, vbi est meta terrea; inde tendit versus orientem, et descendit ad predictum fluuium Zcopna, et transito fluuio ascendit vnum bercz, et cadit ad viam, que est in vertice eiusdem bercz, in sinistro jobagionibus Castri remanentibus; inde pergit versus meridiem per eandem viam bona longitudine, et reuertitur ad metam priorem. Item prima meta terre Draguandol, que est Hulmoconis, incipit ab aquilone in capite vnius putei, qui vocatur puteus vallis Draguani; hinc vero tendit versus meridiem, et vadit per cursum aque eiusdem putei, et peruenit, vbi cadit alter fluuius ad aquam ipsius putei in dextro terra Castri remanente; hinc declinat versus aquilonem, et vadit iuxta terram Sporconis, et ascendit super bercz, et venit ad terream metam predicti Sporconis; hinc procedit ad metam terream; hinc ascendit ad vnum rotundum lapidosum monticulum; inde descendit ad vnam planiciem, et ascendit alium similem monticulum, et hinc descendit magnum montem, et peruenit ad metam terream, a dextro autem iobagionibus Castri remanentibus; inde vero tendit versus occidentem, et vadit per eundem montem, et peruenit ad albam

viam, et eandem transeundo venit ad vallem strictam, per quam descendit ad priorem metam. Item prima meta terre Brebrouch, que est Wlcomeri, incipit ab aquilone, vbi descendit fluuius Brebrohcouch; hinc ascendit ad montem versus orientem, et peruenit ad villam Sclauetichi, et vadit versus meridiem, et peruenit ante villam predictam, vbi est meta terrea; inde progreditur, et vadit ad vnam vineam, vbi est meta terrea; hinc autem vadit ad riuulum Pocheclych, per quem vadit, et cadit ad fontem Brebrouch, habens in sinistro castrenses de Sclauethych sibi commetaneos; inde vero tendit versus meridiem per eundem fontem in spacio duorum jugerum; et hinc vertitur versus orientem, et ascendit vnum bercz, per quem flectitur versus meridiem, et peruenit ad arborem *scylffa*, habendo castrenses de Sclaueticzy sibi commetaneos in parte sinistra; dehinc vadit versus meridiem per spacium duorum jugerum, vbi est meta terrea; hinc autem vadit versus occidentem per fluuium, per quem eundo cadit ad fontem Brebroucz, vbi in sinistro jobagiones Castri assumpmendo sibi commetaneos; hinc autem progreditur versus aquilonem per ipsum fontem, et peruenit ad riuulum Sclepchacz; inde exit de Brebrouch, et incipit ire per riuulum Sclepchac vsque ad caput Sclepchac; inde autem ascendit magnum montem perueniens ad verticem eius, tenendo adhuc in sinistro jobagiones Castri sibi commetaneos; dehinc descendit ad riuulum Oblazni, inde per eundem fluuium vadit superius per spacium aliquantitulum, et ibi vertitur versus orientem ad vnam vallem, per quam ascendit ad predictum montem, et pertransit ipsum montem, et descendit ad metam priorem. Item prima meta terre Grabrounicz, que est Borconis cum generacione sua, incipit ab aquilone, vbi fons Zebin cadit limfam Cupchina; hinc ascendit ad vnum montem Coztanchuc vocatum; inde vadit versus orientem per vnum bercz inter duas vineas, peruenit ad locum, vbi dextra pars generacioni Craysig remanebit, sinistra vero Borconi et generacioni sue; inde vadit per eundem bercz, et peruenit ad metam terream, vbi iam versus meridiem vertitur, et descendit ad predictam limfam Cupchina, et transiens eam ascendit in montem, in cuius vertice est arbor ilicis et meta terrea; inde progreditur versus occidentem, et descendit ad caput vnius riuuli, per quem ri-

uulum eundo cadit ad Cupchinam prenotatam, vbi iam dextra pars pertinet generacioni Craisyg, dextra vero Borconi cum sua generacione. Item prima meta terre Buchwicha, que est Borconis, incipit ab occidente, vbi riuulus Chermosni cadit ad fontem Buchouicha; iude vero tendit versus orientem superius in predicto riuulo Chermosni, et peruenit ad caput ipsius Chermosni; inde ascendit ad vnum bercz, vbi est meta terrea, ibique in sinistro jobagiones Castri sunt commetanei; dehinc autem tendit versus meridiem in bercz ad metam terream; abhinc ascendit per berz et peruenit ad ilicem, et ibi est meta terrea a sinistra parte generacioni Craisyg remanente; inde vadit versus occidentem per vallem, per quam cadit ad fontem Bucouycha prenotatum. Item prima meta terre Prichawini, que est Borconis, incipit a meridie, vbi fluuius Scenny cadit ad fontem Prichayn; inde progreditur versus occidentem superius in dicto Prychayn, et vadit bona longitudine, et exit, vbi cadit vnus fluuius ad eundem fontem; inde vadit longitudine vnius jugeris, et peruenit ad tres arbores piri, habens semper a sinistro generacionem Craysig sibi commetaneam; inde vero progreditur versus aquilonem per spacium vnius jugeris, et peruenit ad predictum fontem Prichayn, quem transiens progreditur versus orientem, et vadit de fine vnius monticuli; et inde tendit ad riuulum Scirobotay in sinistro jobagiones Castri sibi assumpmendo commetaneos; hinc autem transiens ipsum fontem vadit versus orientem, et ascendit ad primum bercz; et inde descendit ad duas arbores piri, et cadit ad predictum fontem Scenny; et per ipsum fontem reuertitur ad priorem metam. Item prima meta terre Insule Putey, que est Racie, incipit in frontice Keryus, in quo est meta terrea ab occidente; inde tendit versus orientem, et peruenit ad portum Cupchyne, et transeundo portum venit ad metam terream; inde vadit per cursum Putey, et peruenit ad caput eiusdem Putei, vbi est meta terrea; inde ascendit ad vnam arborem *nyrffa* vocatam, vbi est meta terrea; hinc descendit ad vnum fluuium nomine Coztaneuch, et eo transito intrat ad vnam paruam vallem, et per eandem vallem ascendit ad viam, per quam tendit versus meridiem quantitate vnius jugeris, et peruenit vbi due vie ad modum crucis bifurcantur, vbi in dextro generacionem Craysig assumpmit sibi commetaneam; inde

descendit ad caput vnius fluuij versus orientem, et per eundem fluuium cadit ad fontem Brebroucz; inde tendit versus aquilonem per eundem dictum fontem vadit per spacium duorum jugerum, et peruenit ad locum pontis Wlconis, vbi cadit paruus riuulus ad prefatum fontem, per quem vadit uersus occidentem superius ad caput eiusdem riuuli, de quo ascendens transito — — —; posthec vero descendit ad fluuium Cozteneucz, quem transiens ascendit ad bercz; hinc transit viam, et descendit ad planiciem vallis, et per eandem cadit ad antedictam limfam Cupchyne, vbi a dextro jobagiones Castri sunt commetanei, et transeundo limfam Cupchyne cadit ad vnum paruum siccum *potok* eiusdem Cupchyne, et per eundem reuertitur ad metam priorem. Item prima meta terre Dragos, que est iuxta Cupchynam, incipit ab occidente in arbore *egur*, et vadit ad viam bona longitudine, et peruenit ad metam terream; abhinc vadit directe per virgultum longitudine duorum jugerum et dimidij, et descendit ad rinulum siccum; deinde ascendit ad orientem, et cadit ad viam, que bifurcatur ad modum crucis, vbi est meta terrea a parte aquilonis, in sinistro castrensibus remanentibus, a dextro vero est terra Dragos. Item prima meta terre Cheresneuch, que est Borconis, incipit a meridie, vbi riuulus Cheresneuch cadit ad aquam Culpa; inde progreditur versus aquilonem per eundem riuulum, et vadit bona longitudine, et exit ad vnam vallem, et per eandem vallem vadit et ascendit super bercz, in eodemque bercz est arbor ilicis, vbi est meta terrea, et ascendit ad verticem bercz, vbi est meta terrea, et ibi a sinistro commetanei sunt jobagiones Castri; hinc tendit versus orientem, et descendit ad vnum fontem nomine Scelny, et vadit per eundem fontem ad predictam aquam Culpe, per aquam reuertitur ad priorem metam. Item prima meta terre indaginis Budina, que est Racie, incipit ab oriente, vbi fons nomine Brebrouch cadit ad aquam Cupchyna, transit eandem aquam, et inde tendit versus aquilonem dimidium jugeris longitudine, et peruenit ad arborem *nar*, vbi est mera terrea; hinc progreditur versus occidentem, et vadit vltra siluam, et peruenit ad vnum fontem, qui vocatur Prichayni, et transit eundem, et ibi est meta terrea; inde vadit per campum, in medio eiusdem campi venit ad metam terream; inde vadit, et cadit ad vnum lacum,

qui dicitur Mlata; hinc ascendit super bercz, et peraenit ad tres arbores ffagi, et super easdem sunt signa crucis, et inde ascendit ad verticem eiusdem, et peruenit ad arborem ilicis, vbi est meta terrea; inde descendit ad cursum vnius putei, et transit eundem, et ascendit in bercz; hinc descendit ad vnum rivulum nomine Treztem, transeundo eundem ascendit et peruenit ad viam publicam, iuxta quam est meta terrea in arbore ilicis, vbi in sinistro sunt jobagiones Castri; inde tendit versus aquilonem per eandem viam in bono spacio, et pernenit ad indaginem Budyna, vbi in sinistro Merco est sibi commetaneus; inde vadit per eandem viam longitudine duorum jugerum, et peruenit ad vnum rotundum lapidem, super quo est meta terrea; hinc procedit in eadem via per spacium trium jugerum, et peruenit ad arborem quercus, vbi est meta terrea; hinc transit viam, et transit versus orientem, et proedit ad foueam, que vocatur Rupa, per quam cadit ad antedictum fontem Prichayni, et transit fontem ad arborem ilicis, vbi est meta terrea; hinc pertransit vnam siluam, que vocatur Jalezi, et peruenit ad vnum paruum fluuium, quem transit, et in stricto loco cadit ad aquam Cupchyna, vbi a sinistro generacio Craysig est commetanea; inde por Cupchynam reuertitur ad priorem metam. Item prima meta terre Machicin, que est Thome, incipit in duabus arboribus *nyr* et *horozt* nominatis, circa quas due vie simul coniunguntur, et vadit parum in vna earundem viarum, et peruenit ad vnum *horozt*, in quo est signum crucis; hinc vadit in fouea, in qua procedit siccus fluuius, et per eundem siccum fluuium vadit magna longitudine, et peruenit ad fluuium Machicum, vbi in sinistro Hyrechik jobagio Castri est commetaneus, a dextro vero est terra Thome antedicti; hinc in dicto fluuio vadit ad siluam, in qua idem Thomas est particeps, juxta quam pergit versus aquilonem bona longitudine ad duos fluuios, qnorum vnus est circa Orehouz nominatum; dehinc per ipsum fluuium ascendit in valle, vbi commetanei sunt Bogdai et generacio Marcus, a parte Beruen; et exiens de valle cadit in viam, per quam reuertitur ad metam priorem.¶Vt autem huius inquisicionis et confirmacionis series irretractabilis consistat, litteras nostras ad peticionem parcium concessimus, sigilli nostri

munimine roboratas. Anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo quadragesimo nono.

(A csazmai káptalannak 1421-ki „in festo Ascensionis Domini“ kiadott átiratából, mely készült „Georgius filius Nicolai, filij Stephani de Pribych, in sua, nec non eiusdem Nicolai patris, ac Pauli, Nicolai et Stephani fratrum suorum carnalium“ kérésére; — a budai kir. kamarai levéltárban)

207.

A székesfehérvári káptalannak Agnes, Péter Zobuszlo fia nejének hitbérére vonatkozó intézkedését taryyazó bizonyáglevele. 1249.

Capitulum Ecclesie Albensis vniuersis presencium inspectoribus tam presentibus quam futuris salutem in Domino. Vniuersitati vestre presentibus innotescat, quod nobilis domina vxor Petri filii Zobuslo nomine Agnes filia Petri, vna cum marito suo memorato coram nobis comparendo exhibuit nobis litteras domini Regis sub hac forma:

Nos Bela stb. (mint fentebb 201. sz. a.)

Igitur ipsa eadem domina tres villas, videlicet villam Anchal, et villam Tapula, et villam que est trans flumen Laborch cum syluis ad eandem pertinentibus infra Zalachka existentibus, quas maritus suus memoratus pro dotibus suis et rebus parafernalibus sibi statuit, coram nobis in presencia eiusdem mariti sui contulit, tradidit et donauit filiabus suis, Catharine videlicet vxori Comitis Jacov, et Petronelle vxori Comitis Philippi, ac filijs et filiabus ex eisdem procreatis et procreandis jure perpetuo et irreuocabiliter possidendas; ita siquidem, quod tam filij domine Catharine, quam filij et filie domine Petronelle ex eisdem villis et vtilitatibus earum equali iure et porcione in perpetuum gratulentur. Hoc tamen interposito, quod si dominam Petronellam antedictam filiorum vel filiarum solacio carere contingeret, tunc per totum tempus vite sue in jam dictis possessionibus equali et mera porcione

frueretur vna cum sorore sua antedicta, ipsa vero decedente nec pro anima sua, nec cuiquam cognatorum suorum conferendi, seu donandi, vel quidquam ordinandi habebit facultatem; sed totaliter solis filijs et non filiabus Comitis Jacov devoluentur et remanebunt possidende. Ipsis vero filijs decedentibus filiabus eiusdem Comitis Jacov remanebunt ita secure et pacifice possidende, vt nemini cognatorum Comitis Petri seu domine Agnetis liceat easdem reuocare, sed libere et quiete in perpetuum possideat saluo iure. Nec hoc pretermittimus, quod villas sepius memoratas Comes Petrus, quamdiu superstes extiterit, pleno iure possidebit, ipso vero decedente vxori sue supradicte domine Agneti remanebunt. Quarum vsus et vtilitates ipsa eadem domina, quamdiu vixerit, integraliter percipiet; ipsa vero viam vniuerse carnis ingrediente filiabus suis pro voto, ordine et modo prehabito, relinquet in perpetuum possidendas. Insuper sepius dicta domina Agnes confessa fuit viua voce ex parte Petri mariti sui de dotibus et rebus parafernalibus suis sibi per omnia fuisse satisfactum per collacionem trium villarum predictarum. Vnde absoluit eum pure et simpliciter ab omni accione et impeticione, que occasione dotis sue et rerum parafernalium per fratres suos seu alios quoslibet cognatos moueri potuisset. Vt igitur harum satisfaccionum, collacionum seu ordinacionum series tractu temporis per quempiam cognatorum suorum nequeat reuocari, sed robur semper firmitatis perpetue obtineant, ad peticionem vtriusque partis presentes litteras sigilli nostri munimine roboratas sepedicte domine, et per eam suis filiabus et filiarum heredibus heredumque successoribus concessimus, annno gracie millesimo CC. XL. nono, septimo Idus Septembris. Magistro Achille Ecclesie nostre Preposito, Jacobo Cantore, Akus Custode, Azechiele Decano existentibus.

(IV. Béla király megerősítő okmányából, mint fentebb 202. sz. a.)

208.

A székesfehérvári káptalannak Péter Zobuszló fiának, és nejé Agnesnek, leányaik számára tett intézkedését tárgyazó bizonyságlevele. 1249.

Capitulum Ecclesie Albensis omnibus Christiane fidei cultoribus presentibus pariter et futuris presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Ad vniuersitatis Vestre noticiam tenore presencium volumus peruenire: Quod nobilis vir Petrus filius Zobuslo vna cum vxore sua domina Agnete coram nobis comparendo tres villas suas, videlicet Turnua, Winna et Zaluchka, quas jure hereditario dicebat se possedisse, contulit filiabus suis, Catharine videlicet vxori Comitis Jacou, et Petronelle vxori Comitis Philippi perpetuo jure possidendas. Ita siquidem, quod tam filij et filie domine Petronelle, quam filij domine Catharine vna et eadem ex eisdem possessionibus perfruantur porcione. Hoc tamen addito, quod si dominam Petronellam filiorum vel filiarum solacio carere contingeret, quamdiu vixerit de jam dictis possessionibus equaliter se cum sorore sua memorata sustentabit; in die vero vite sue extremo de dictis villis nec marito suo conferendi, nec cognatis suis tradendi, nec eciam pro remedio anime sue cuiquam Ecclesiarum donandi habebit facultatem; sed sine qualibet diminucione integraliter in jus et proprietatem filiorum Comitis Jacou in perpetuum deuoluerentur possidende. Si vero et ipsos filios decedere contingeret, tunc demum filiabus Comitis Jacou ex vxore sua Catharina progenitis remanebunt in perpetuum possidende pacifice et quiete; ita quod nemini cognatorum suorum liceat easdem reuocare vllo modo. Nec hoc pretermittimus, quod ipsas easdem villas Comes Petrus, quamdiu vixerit, possidebit; ipso vero viam vniuerse carnis ingrediente memoratis filiabus suis et earum heredibus, heredumque successoribus relinquentur in perpetuum possidende. Vt igitur huius collacionis et ordinacionis series sobur obtineat perpetue firmitatis, presentes litteras sigilli nostri munimine roboratas ad peticionem dicti

Petri filiabus eiusdem concessimus. Anno gracie millesimo CC° XL° nono, septimo Idus Septembris. Magistro Achille — — —

(IV. Béla királynak megerősítő okmányából, mint fentebb 203. sz. a.)

209.

Artolf győri püspök a jáki konvent és annak kegyurai közti egyezséget megerősiti. 1249.

Artholfus Dei gracia Episcopus Geuriensis vniuersis Christi fidelibus, presentes litteras inspecturis salutem — — — — — — — — — — — — — — — — — vestre noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod cum inter Abbatem et Conuentum Monasterij de Jaak ex una parte — — — — — — — — — — Monasterij de Jaak iuxta Rabam ac patro(nos dicti Monasterij) scilicet Tristianum et cognatos eius ex altera mota fuisset quescio — — — — — — — — — — — — — — et Conuentus Monasterij de — Monasterium in magistratibus pertinere — respondentibus — — — — — — — — — — — uerat et exempta tandem venerabili — partibus placuit a lite recedere et ad huiusmodi — — — — — — — — — — — — — — — — — videlicet quod — — — — — — — — — — — — — — deinceps in perpetuum pertinent oblaciones — — — — — — — — — — — — — — — — — — — es — — que in festo Sancti Michaelis — — — — — — — — — — — — — — decimis vel alijs suis reditibus intromittet; sed — — — — — — — — — — — — pro tempore ministrabit, tenetur soluere dimidiam marcam Monasteryo antedicto, nec quidquam amplius, ab eo idem Monasterium — — — — — — — — — — — — — — — — — sibi poterit venditare. Item

placuit partibus, ut post huiusmodi amicabilem composicionem factam, omnia instrumenta — — — — — — — — — — — — — partibus quoquo modo uel ex tempore prescripcione seu aliter opem de lege, aut quocunque priuilegio ferre poterat, sit vacuum et omni — — — — — — — — — — composicionis pagina inter ipsos nunc habite, perpetuum robur obtineat firmitatis. Nos igitur ipsam composicionem de consilio — — — — — — — — — — — atis, ratam et gratam habentes, in testimonium huius rei presentes dedimus litteras, tam sigilli nostri, quam Capituli Geuriensis — — — — — — — — — — — — — — anno gracie (M) CC° XL° nono, XIII° kalendas Julij.

(Miklós győri püspöknek 1332-ki átirata után Nagy Imre, Hazai Okmánytár IV. köt. 33. l.)

210.

A templomi rend magyarországi főnökének bizonyságlevele, hogy a pannonhalmi apátsággal Szőllős birtokára nézve egyezkedett. 1249.

Frater Morgolt Magister Milicie Templi de Hungaria, et Frater S. Uicarius eiusdem omnibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino. Notum sit omnibus, quod cum super diuisione terre Zeleus inter nos ex parte una, et Abbatem atque Conuentum Sancti Martini ex altera, longo tempore iurgium verteretur, tandem pace restaurata concordauimus in hunc modum, vt uidelicet media pars ipsius terre, super qua iurgabamur, siue in silua, siue in stagno cederet in partem nostram, et media in partem monasterii Sancti Martini absque vlla contradiccione perpetuo possidenda. Vt autem hoc statutum processu temporum nequeat immutari, in huius rei testimonium presentes litteras scripsimus sigillorum no-

rorum inpressione roboratas. Anno uerbi Incarnati millemo ducentesimo quadragesimo VIIII.

(Eredetie a pannonhalmi főapátságnak levéltárában.)

211.

Konrád kölni püspök Köln város árumegállító jogáról intézkedvén, a magyar-rajnai kereskedésre vonatkozik. 1249.

Conradus stb. Nos ad requisicionem et instanciam fidelium ciuium Coloniensium concessimus stb. — — — — quod videlicet nullus mercatorum de Hungaria, Bohemia, Sueuia, Saxonia, Turingia, Assia, aut quibuscunque aliis orientalibus partibus cum mercibus quibuslibet ad Renum veniens, extra atque vltra ciuitatem Coloniensem, excepta solum causa peregrinacionis procedat. stb. stb.

(Az eredeti okmány, melyet IV. Károly császár 1349. és III. Frigyes császár 1475. megerősítettek, Köln város levéltárában.)

212.

Roland nádornak levele, melylyel Chák királyi főtárnok mester felszólítja, hogy bizonyos peres ügyből járó illetményét átküldje. 1249—1260.

Nobili viro et amico suo speciali Chak Magistro Thawarnicorum Regis et Comiti Supruniensi R. Palatinus et Comes Posoniensis inclinacionem cum reverencia et dileccione. Cum sepe et sepius litteras nostras vobis miserimus, ut acto-

ribus de populis in Comitatu vestro existentibus, qui coram vobis remanserunt, judicia nostra exigeretis, et aduersariis satisfaceretis; miramur quidem, quod nichil secundum consuetudiuem Regni facere intenditis. Cum super hoc vobis personaliter fuerimus locuti, tamen adhuc a vobis petimus, quod relicte Osl Bani de suis adversariis, qui coram nobis remanserunt, justiciam faciatis, et partem, que nos pro nostris judiciis contingit, per hominem nostrum nobis mittatis, partem vero, que vos contingit recipiatis vobis, sicut debetis.

(Az eredeti után Nagy Imre, Hazai Okmánytár I. köt. 26. l.)

213.

Roland nádor meghagyja Corlad nevü pristaldusának, hogy Osl bán özvegyét Chalad birtokába iktassa. 1249—1260.

Nos R. Palatinus et Comes Posoniensis precipimus tibi pristaldo nostro Corlado, quatenus assumpto tecum testimonio Capituli Gevriensis vadas, et villam Chalad statuas relicte Osl Bani super tanta summa pecunie, sicut continebitur in litteris nostris prioribus, et assignes terminum competentem commetaneis ejusdem terre, in quo, si voluerint redimant terram memoratam ad se. Datum Geur in crastino Sancti Andree Apostoli.

(Az eredeti után Nagy Imre. Hazai Okmánytár I. köt. 26. l.)

214.

Roland nádornak Machkazorm nevű birtokra vonatkozó, s a nyitrai káptalanhoz intézett határjárási parancsa Elefanti Endre számára. 1249—1260.

Viris discretis et amicis suis in Christo karisssimis Capitulo Nitriensi R. Palatinus et Comes Posoniensis inclinacionem cum sincera dileccione et reuerencia parata. Vestram requirimus discrecionem, quatenus Damiano Comiti de Vatha homini nostro detis testimonium, sub quo perambulet terram Machkazorm nominatam, quam filii Andree de Elefant suam esse dicunt et fuisse; contradictores autem ad nostram citet presenciam ad terminum competentem; nomina eciam citatorum et seriem facti, prout homo noster ad hoc deputatus uobis dixerit, nobis rescribatis. Datum Posonii in festo Sancte Margarete virginis. Item Lucam adversarium eorundem filiorum Andree de Elefant ad nostram citet presenciam.

Kivül: Capitulo Nitriensi super terra Machkazorm.

(Eredetie bőrhártyán, a zárpecsét lemállott, a budai kir. kamarai levéltárban.)

215.

IV. Béla király Miklós Tivadar fiának, és Duruzló Duruzló fiának vasvármegyei nemeseknek, főképen a cseh háborúban szerzett érdemeik jutalmául Rum nevű földet adományozza. 1250.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Lex est Regia et a naturali equitate descendens, pro meritis subiectorum largicionum suarum respondere premijs equa lance. Hinc est, quod ad uniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod Comes Nicolaus filius Theodori et Magister Duruzlaus filius Duruzlai, nobiles de Comitatu Castri Ferrei ad nostram accedentes presenciam, Celsitudini nostre cum precum instancia postularunt, ut quandam terram ipsius Castri nostri Rwm noncupatam eis conferre benignitate Regia dignaremur. Nos itaque attendentes eorundem Comitis Nicolai et Magistri Duruzlai multimoda meritorum graciosa obsequia, quibus nobis interim in prosperis uidelicet casibus et aduersis adeo strenue claruerant, se promptos exhibendo et deuotos, ut tam a nobis, quam eciam ab omnibus nobilibus Regni nostri et alijs digne laudarentur, et maxime quia in expedicione nostra, quam contra Regem Boemorum habebamus, ipse Comes Nicolaus sic uiriliter et fideliter suum impendit famulatum, vt nedum eis per nos concessa et tradita, verum eciam alia a munificencia Regia merito et patenter assequi potuissent, peticionem eorundem huiusmodi fauorabiliter de benignitate Regalis sublimitatis admittentes, iam dictam terram Rwm cum omnibus pertinencijs, siluis, nec non attinencijs et utilitatibus vniuersis, ac pratis seu fenetis, et specialiter cum loco molendini in metis et terminis terre eiusdem existenti, ipsis Comiti Nicolao filio Theodori et Magistro Duruzlou, et per eos suis heredibus, heredumque suorum successoribus dedimus, donauimus et contulimus iure perpetuo possidendam pariter et habendam, in eisdem antiquis

metis et terminis, seu eciam distinccionibus terminorum, quibus per priores possessores limitata extitit seu possessa. Vt igitur huius nostre donacionis series robur obtineat perpetue firmitatis, nec processu temporum possit in irritum reuocari, presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri Magistri Pauli Prepositi Albensis aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri. Anno Domini M° CC° quinquagesimo, XII°. kalendas Decembris, Regni autem nostri vicesimo quinto.

(Eredetie a Rumy család levéltárában; másolata a Magyar Akadémia kézirati gyüjteményében)

216.

IV. Béla király Fülöp zágrábi püspök és testvere Tamás comes számára megerösíti atyja II. Endre, és saját elöbbi, Zolona nevü birtokot tárgyazó adományát. 1250.

Nos Mathias Dei gracia Rex Hungarie, Bohemie etc. memorie commendamus, quod in Newburga Claustrali feria tercia proxima post festum Epihaniarum Domini anno eiusdem millesimo quadringentesimo octogesimo quinto proxime transacto, fidelis noster Egregius Johannes de Zenthgyrolth nostrum veniens in conspectum in sua ac Francisci fratris sui carnalis nominibus et in personis nobis exponere curarat in hunc modum: quod alias in quadam causa inter Egregios Benedictum, Johannem et Stephanum de Thorna, vt actores ab vna, et ipsos Johannem et Franciscum velut in causam attractos partibus ab altera, anno videlicet cuius tunc tercia instetisset reuolucio, occasione quarundam possessionum Zlawynya et Kerezthur vocatarum in Comitatu Crisiensi habitarum, in octauis festi Epiphaniarum Domini coram Personali Nostra Presencia et Magistris Prothonotariis Curie nostre

mota stb. — — tandem octauis Beati Michaelis Archangeli instantibus, dictaque Personali Nostra Presencia vnacum aliis nullis dominis Prelatis, Baronibus et Regni nostri Nobilibus pro faciendo moderatiuo judicio causantibus in Sede Nostra Judiciaria pro tribunali sedentibus, Johannes de Hanpo Johanne filio dicti condam Johanni de Zenthgyrolth, in qua causa presens eodem patre suo medio tempore ab hac luce sublato, juxta Regni consuetudinem est condescensa, cum procuratorijs litteris Conuentus Ecclesie de Kapornak eundem Nostram Personalem veniens in Presenciam stb. — — par litterarum sentencionalium (melyet t. i. Országhi Guth Mihály 1483. „in octauis Epiphaniarum Domini“ hozott), adtunc pro parte Egregij Nicolai Hoghmas de Berekzo et prefati condam Johannis de Zenthgyrolth emanatum stb. (lásd fel; melyben „Valentinus Castellanus Castri Zenthgyrolth“ Zenthgyrolthi Jánosnak nevében több okmányt, s ezek közt névszerint IV. Béla királytól hármat felmutatott; az elsőt 1248 „pro Joachino Comite quoad terram Zolona exemptam a Castro Zaladiensi“ mint fentebb 178. sz. a.; — a másik kettő pedig, mint itt következik):

Secunda autem et tercia ipsarum eiusdem condam domini Bele Regis littere similiter priuilegiales, sigillo eiusdem autentico et dupplici similiter impendenti vallate, ambe earum sub vno sensu et forma verborum ac eodem anno, scilicet anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quinquagesimo, nono kalendas Julij, Regni autem sui quintodecimo Geurini priuilegialiter emanate inter cetera declarabant; quod idem dominus Bela Rex volens quandam possessionem nomine Zolonna, quam a Castro Zaladiensi condam exemptam inclite recordacionis pater ipsius domini Bele Regis Ywachino tunc Comiti Schybiniensi bone memorie filio Comitis Geche pro suis multiplicibus seruicijs (Rega)lis priuilegij patrocinio donauerat, filijs et vniuersis eiusdem heredibus immobiliter conseruandam, propter que quidem seruicia ipsius Iwachini Comitis alte memorie pater dicti domini Bele Regis eidem Iwachino et suis heredibus heredumque suorum successoribus dictam possessionem Zolonna in jus perpetuum contulerat et donauerat Regali priuilegio confirmando; tractu siquidem temporis cum idem dominus Bela Rex de eiusdem patris sui

licencia donaciones suas, que perpetuitates vocabantur, reuocaret, hec sua donacio in judicium deducta respectu seruiciorum predicti Iwachini Comitis, qui tunc iam decesserat, apud filios suos illibata permansisset, verum inclite memorie Andree Rege rebus humanis excepto, eodemque domino Bela Rege Corona Regni per successionem hereditariam Diuina disposicione adipiscente, idem omnes perpetuitates per totum Regnum suum validiore manu cepisset reuocare, tanquam per quas Corone sue extiterat non modicum derogamen, et licet tunc eciam intendisset idem dominus Bela Rex hanc donacionem patris sui non recipere a filijs Comitis Iwachini pro patris eorum eminentibus seruicijs digne factam, sed eis pocius conseruare; ad euitandum tamen scandalum, quod in cordibus aliorum nobilium Regni sui oriri potuisset, si nullam reuocacionis voluntatem in hanc donacionem ostentasset, vt facilior (modus) vniuersas donaciones reuocandi pateret, si nullam exciperet; priuilegium antedictum a filijs recepisset Comitis Iwachini, et a possessione ipsos ad tempus duxisset remouendos eo proposito et promisso, vt uel aliam possessionem in eiusdem Comitatus districtu sub forma commutacionis sibi daret, vel easdem sibi captata opportunitate redderet priuilegio innonato; posthec dilecti et fideles sui, venerabilis pater Filipus Episcopus Zagrabiensis, et Thomas Comes de Crocou (így) filij ipsius Iwachini Comitis ab ipso condam domino Bela Rege instancius petiuissent, vt eandem possessionem Zolonna iuxta promissionem tempore reuocacionis factam idem dominus Bela Rex ipsis restituere dignaretur, cum non solum paterna, verum eciam ipsorundem obsequiosa fidelitas ad restitucionem optinendam poterat et debebat merito suffragari. Vnde idem olim dominus Bela Rex promissionis sue, quam dictis filijs Iwachini Comitis intuitu seruiciorum patris eorum fecerat non immemor eandem propter ipsorum quoque seruicia inmemorosa quedam in eisdem litteris suis tangi voluit, curauisset effectui mancipare. Quorum omnium seruiciorum predictorum in eisdem litteris per longum gloriose et laudabiliter declaratorum intuitu, eandem possessionem Zolonna cum omnibus suis vtilitatibus et pertinencijs, ac sub eisdem metis litteris in eisdem specificatis, et ea omni integritate, quibus pater eorum possederat, donacionem patris

sui predicti et suam sepefatis filijs Iwachini in perpetuum donando restituisset pleno jure. Insuper donacionem inclite recordacionis patris sui predicti per suam collacionem et restitucionem idem dominus Bela Rex eisdem domino Philipo Episcopo et Thome Comiti earundem litterarum suarum patrocinio in perpetuum valituram innouando confirmasset stb. stb.

Datum Bude sexagesima nona die octauarum festi Beati Michaelis Archangeli anno Domini millesimo quadringentesimo octogesimo sexto.

Lecta et presentata per Magistrum Jo. de Thwrocz.

(Eredetie bőrhártyán a budai kir. kamarai levéltárban.)

217.

Vanchai István esztergami érsek bizonyos fekvőségeket, melyek György nagyszombati lakos után neki oda ítéltettek, az esztergami káptalannak adományozza. 1250.

Stephanus Dei gracia Strigoniensis Archiepiscopus omnibus presentes litteras inspecturis salutem in salutis largitore. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod cum Georgius de Tyrna in iudicio villici ceterorumque judicum de eadem Tyrna nobis in triginta et sex marcis argenti debitor remansisset, et pluribus sibi terminis ad solucionem assignatis, non haberet, unde ipsam summam pecunie persolueret, et dicti villicus et judices curiam, domos, agros et alias possessiones, quas idem Georgius habuit in Tyrna, pro antedicto debito nobis instituissent; nos easdem curiam, domos, agros et alias possessiones pleno iure, sicut nobis fuerant institute, Diuine intuitu pietatis, et ob remedium anime patris mei, qui in ecclesie Beati Adalberti

atrio requiescit, Capitulo Strigoniensi contulimus perpetuo possidendas. Et ut hec collacio perpetue firmitatis robur obtineet, presentem paginam concessimus Capitulo supradicto, sigilli nostri munimine roboratam. Datum anno Domini M° CC° quinquagesimo.

(Az eredeti után Knauz, Magyar Sion II. köt. 995. l.)

218.

A budai káptalannak bizonyságlevele, hogy több muzslai birtokos Ebeden lévő földei az esztergami káptalannak részint eladományozták, részint eladták. 1250.

A B C D

Capitulum Ecclesie Budensis vniuersis presens scriptum inspecturis salutem in Domino. Vniuersitati vestre significamus, quod cum Petrus Decanus Canonicus Strigoniensis, procurator Ecclesie Strigoniensis ab vna parte, Bene filius Zena, Jacob et Zup filij Bartholomey de Musla ex altera, coram nobis fuissent constituti; prenotati homines de Musla confessi sunt: Bazam, Boronch et Bartholomeum, antecessores ipsorum cognatos, porciones eorundem hereditarias, quas habent in terra Ebed, Ecclesie donasse Strigoniensi, partem eciam Zene in eadem terra, quam nunc possidet Ecclesia Strigoniensis, Hyze Cantorem Strigoniensem empticio iure possedisse. Insuper ipsi eciam porciones Georgij et Pauli, cognatorum suorum, quos in persecucione Tartarorum dicebant fuisse peremptos, supradicto Capitulo Strigoniensi, cuius terris in prefata terra Ebed prenunciatorum hominum porciones interiacent, nullo contradictore exhistente, pro duabus marcis et dimidia argenti vendiderunt Capitulo Strigoniensi perhenniter possidendas. Obligantes se, quod si vmquam super terra per ipsos uendita aliqua lis emerserit, ipsi ab omnium inquieta

cione fratres Strigoniensis Capituli tenerentur reddere absolutos; dictamque summam pecunie confessi sunt se ad plenum recepisse, renunciantes omni iuri, quod ipsis et ipsorum cognatis in predicta terra Ebed quocunque titulo competebat. Datum per manus Magistri Ambrosij Lectoris, anno gracie millesimo CC° quinquagesimo; Aaron Cantore, Thoma tercio (igy) Custode, Paulo Decano et ceteris existentibus.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 596. l. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. köt. 2. r. 81. l.)

219.

A keresztesek esztergami konventjének bizonyságlevele, Örs birtoknak határjárásáról. 1250.

Nos frater H. Magister et vniuersi fratres Cruciferorum Ecclesie Sancti Stephani Regis de Strigonio significamus quibus expedit vniuersis presencium per tenorem, quod cum nos iuxta preceptum litteratorium domini nostri Bele Regis ad statuendam quandam possessionem Vrs uocatam in Comitatu Strigoniensi existentem, in concambium cuiusdam possessionis Archiepiscopatus Strigoniensis Scecuri vocatam Ecclesie et Archiepiscopatui Strigoniensi per ipsum dominum Regem traditam, cum Comite Lamperto homine Regio nostrum hominem, scilicet fratrem Mychaelem pro testimonio transmisissemus, ijdem ad nos reuersi hoc modo retulerunt; quod ipsam terram Vrs presentibus ipsis condicionarijs, quorum nomina in priuilegio ipsius domini Bele Regis plenius continentur, super ipso cambio emanato, et coram vicinis ipsius terre reambulauerunt, et facta legitima reambulacione nullo penitus contradicente simul cum omnibus vtilitatibus ipsius terre, et condicionarijs, Archiepiscopatui Strigoniensi perpetuo sub terminis statuissent infrascriptis; videlicet quod prima (meta) inciperet a parte meridionali in quodam plano monticulo, vbi

essent quatuor mete terree, quarum due separarent Giule, due vero possession i Vrs; deinde directe ad partem occidentalem, et transeun do unam uiam perueniret ad quatuor metas terreas, quarum due essent Giule, due vero possessionis Vrs; deinde uerteret se ad partem sinistram, et ueniret ad unam metam terream; abhinc flecteret se aliquantulum ad partem septemtrionalem, et ueniret ad unam metam terream; et deinde per continuas metas iuxta viam antiquam curreret ad eandem partem, et ueniret ad duas metas terreas; abhinc per continuas metas directe ad eandem partem currendo ueniret ad unam metam terream; et deinde curreret ad eandem partem, et per magnum spacium ueniret ad duas terreas metas iuxta uiam antiquam; et exinde per eandem uiam antiquam in magna silua curreret per metas simplices et dupplicatas, usque ad unum fossatum et foueam *arukhat* dictum; et per hoc reclinaret se usque ad magnas metas, que iuxta viam magnam prope essent Vrs; et deinde per consuetas distincciones usque ad priores metas transiret. Et quia nobis per ipsum dominum Regem in eisdem litteris mandabatur, vt si ipsius statucio posset fieri sine contradictore, tunc exinde litteras nostras eidem domino Archiepiscopo faceremus emanari; quas nos dari fecimus iusticia suadente. Datum presentibus fratre Corrardo Custode, et Magistro Dominico Notario, in octauis Pentecostes; anno Domini millesimo CC° quinquagesimo.

(Eredetie bőrhártyán, a függő pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

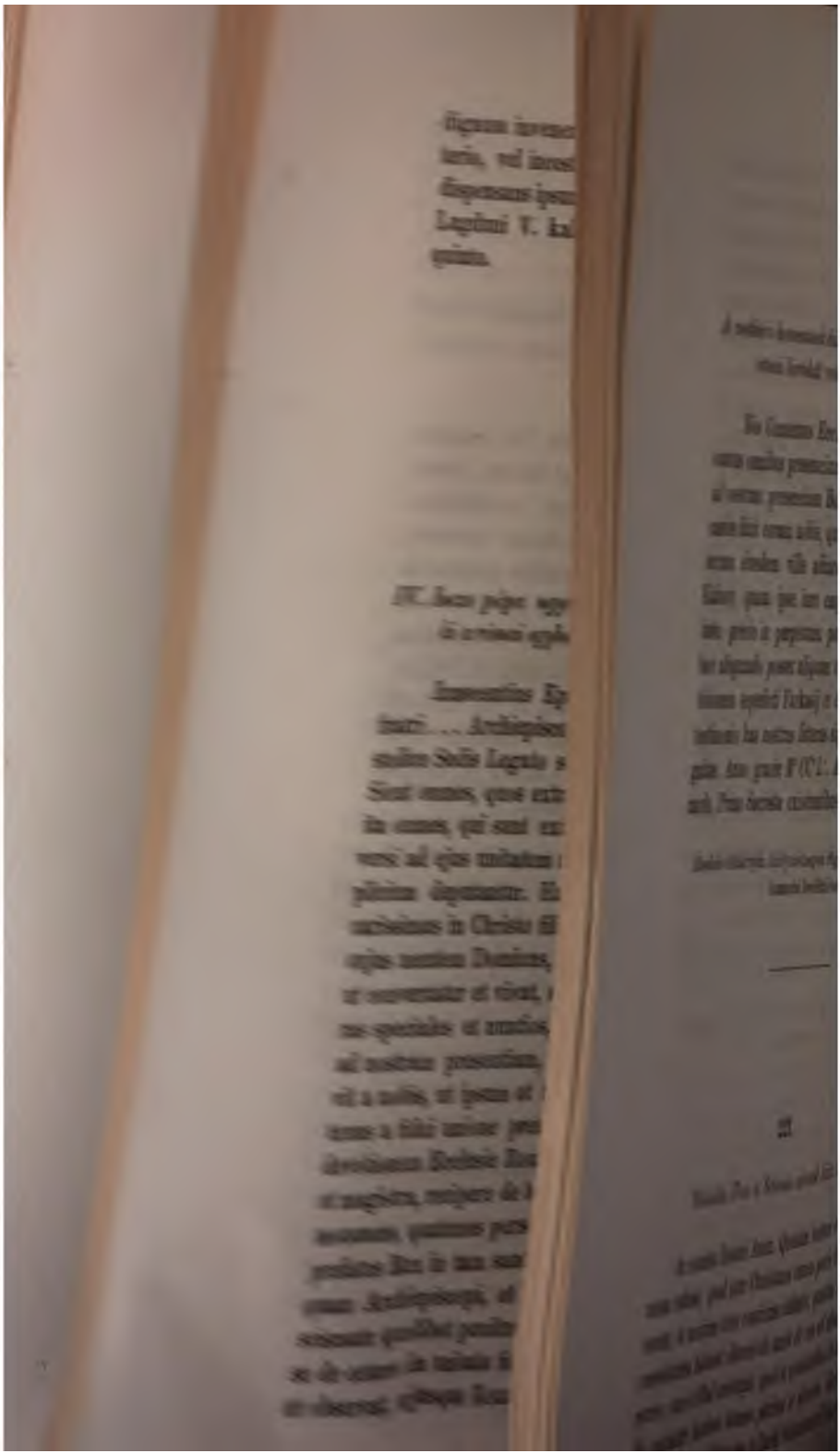

ırbitratores, seu amicabiles compositores, super
s, que vertebantur seu verti possent inter ipsas
es, seu inter singulos homines predictarum Ciui-
ıione factarum iniuriarum seu contractuum habito-
no pacis et concordiae, vt ab omnibus questioni-
dijs ipsarum terrarum ortis vel orituris discedatur,
ıntentiamus et firmiter stabilimus : Quod omnes
ıuas pronuntiauimus in quibuscunque causis, siue
ficijs, siue in mutuo seu alijs contractibus, debeant
Item determinamus firmiter statuentes, quód si ali-
icensium vulneratus fuerit ab aliquo Tragurien-
e contra, predationis causa, vel alio modo; tunc
quibus obuiauerit, se ostendat, ac eisdem illum,
ıriam intulit, manifestet, et postmodum coram sua
at comparere, ibique eum, qui sibi iniuriam intulit,
et cum sic fecerit, tunc Curia illius, qui iniuriam
ı adhibeat vulnerato, et super damno eidem illato
ibris inferius tres debeat sacramentarios coram
ɔere, et a viginti inferius sex producere teneatur,
vero quantitate arbitrio Curie dicimus esse stan-
m sacramentum fecerunt cum suis sacramentarijs,
formam predictam latro seu predo teneatur eidem
ıtegraliter restaurare, soluendo insuper suo Comiti
duodecim romanatos; si vero damnum nequierit
tunc sua Communitas ipsum capiat, et passo iniu-
ıcetur. Item si furtum vel damnum aliquod datum
ıi Sibenzano ab aliquo Tragurino, vel e contra;
eque Communitas teneatur inquirere bona fide pro
sicut faceret in rebus proprijs inquirendis; et si
ɛrit, qui commisit, tunc res domino suo assignetur,
ır in personam, et perpesso iniuriam conferatur;
'a tempus, in quo questio ventillatur, malefactor in
ıersus fuerit, vnaqueque Communitas pro eo inue-
eatur pro viribus laborare; quod si malefactor ad
atem remearet, Ciuitas ipsa, que ipsum receperit,
ımnum integraliter resarcire. Item precipimus, quod
benicensi vel Traguriensi damnum illatum fuerit,
seu predones transiuerint per territorium predicta-
um, et illi seu ille, qui passi sunt iniuriam, excla-

mauerint; tunc quicumque audiuerint, passo iniuriam totis viribus auxilium et iuuamen prestare teneantur; quod si hoc neglexerint adimplere, et iudici per testes poterit esse notum, tunc qui auxilium denegauit, suo Comiti pro banno tres romanatos soluere teneatur, et totidem perditori. Item quicumque in recuperatione rerum dederit operam, et ipsas defenderit a latronibus; qui eas conduceret, ipsarum recuperandarum rerum decimam integraliter consequatur. Item si damnum inferatur alicui de dictis Ciuitatibus, et illud conducatur Sibenicum vel Tragurium, precipimus non emi ab aliquo ciue; et si aliquis Traguriensis sciret rem ad aliquem Sibenicensem pertinere, vel e conuerso, tunc rem restituat suo domino sine precio; et si ignoranter emerit, suum precium consequatur; et rem ipsam suo domino conferat et assignet, ac venditorem rei prodere teneatur; et si manifestare noluerit, tunc erit sacramento proprio, vt veritatem exprimat, compellendus. Item precipimus, quod si aliquis Sibenicensis accederet Tragurium, vel e conuerso, aliqua de causa; et in ipsum aliquis manus iniecerit violentas, teneatur pena sex romanatorum; tres quidem pro suo banno Comiti conferantur, alji vero tres passo iniuriam applicentur; et si ab eodem, a quo intendit iustitiam postulare, et fuerit percussus, causam amittat et sex romanatos, Comiti et sustinenti iniuriam, vt dictum est superius, assignentur. Item stabilimus et firmiter ordinamus, quod si aliquis molestatus fuerit sine sanguinis effusione, tunc, sicut dictum est, debeat indicare hominibus, quibus obuiauerit, et sue Curie; et postea Curia illius, qui delictum commisit, debet dare fidem ei, qui iniuriam sustinuit, sicut in vulnerato superius est narratum. Item cum non sit iustum, aliquem ex aliena iactura dictari; pronunciamus, quod si aliquis sine vulneratione accusauerit aliquem iniuste, et in Curia consequutus fuerit aliquid, et quoquo tempore appareret iniuste recepisse, duplum sibi condemnato precipimus emendare, et suo Comiti pro banno duodecim romanatos. Preterea omnes alias rationes, quamuis non sint in superioribus capitulis comprehense, secundum bonam consuetudinem pro vtraque dicimus obseruari. Item volumus et precipimus, quod cum Sibinicensis Ciuitas careat tabellione, quod ad confirmationem compositionis suprascripte, quam scribi fecimus per Archi-

presbiterum Sibenicensem nomine Statimerium, quod ipsam corroboret cum sigillis vtrarumque Ciuitatum, et cum nostris, qui in hoc sumus negotio arbitri constituti; videlicet mei Vidonis Traguriensis Potestatis, ac mei Daniel Comitis Sibenicensis. Actum est hoc in Sibenico anno Domini 1250. Indictione 9. mensis Octobris 15. die astante. Et hec omnia supradicta ad honorem domini Regis Hungarie; et propterea vtriusque partis sacramento firmata sunt.

(Lucius, Memorie di Trau 69. l.; ezen okmánynak töredékét közölte Fejér, Cod. Dipl. VII. köt. 4. r. 103. l.)

222.

IV. Béla királynak Brebir megyére vonatkozó privilegiuma a Brebiri grófok számára. 1151.

In nomine Sancte Trinitatis et Indiuidue Unitatis Amen. Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex inperpetuum. Regum celsitudo requirit et sublimium debetur dignitati, ut intuitus sui oculos tanto iocundius in suos fideles iniciat, quanto ipsa fidelitas, per quam Regum Regnorumque omnium potencia roboratur, ceteris virtutibus politicis est merito preferenda, et amplioribus premijs attolenda; praesertim cum hominibus infectis corruptela seculi senescentis, quo rarior repperitur, eo carior sit habenda et ardencius amplexanda. Hac igitur consideracione inducti tenore presencium scire uolumus universos, quod cum fideles nostri Stephco Comes et Jacou filii Comitis Stephani, Gregorius et Daniel Comes filii Bribine Comitis, et Obrad, nec non et nepotes ejus, filii uidelicet Comitis Budyzlai, Nobiles de Breberio, a primeuis ipsorum temporibus paternis uestigiis inherentes tam grata semper fidelitatis obsequia et ubique attollenda coram Nostre Maiestatis oculis studiosius impedissent, ut expugnatis et effugatis Damaldo,

et Boyzym, ac cognatis eorundem, qui a fidelitate debita aberrarant; contra multos eciam alios aduersus Regiam Maiestatem resultantes in prelio nauali et terrestri sepe ac sepius uiriliter dimicantes, laudabilem uictoriam obtinuissent et trihumphum, per omne spacium temporis in omni seruicio nostro immobiles perstiterunt. Ad hec cum tempore persecucionis Tartharorum qualitas temporis et negocii ad partes maritimas nos exegisset declinare, ijdem ipsi nos et nostros, tamquam fideles nostri et deuoti, sedulo receptantes, vniuersa que habebant ad nostrum exposuerunt preceptum et mandatum, suas personas contra insultus Tartharicos et alios diuersos fortune casus multipliciter exponendo; quosdam eciam, qui in ipso euentu se erigere et extollere contra nos intentabant, commendabiliter represserunt. Nos igitur, quibus ex officio Regie dignitatis incumbit metiri merita singulorum, et singulis pro meritis respondere, tam eximiam bonorum actuum prerogatiuam memoriter retinentes, Comitatum Breberiensem cum omnibus utilitatibus et pertinenciis suis a progenitoribus nostris eis liberaliter datum et collatum, ac inclite recordacionis patris nostri priuilegio roboratum, quod tamen casu dicitur amissum, plene et pacifice eisdem duximus confirmandum, ut tam ipsi quam ipsorum heredes heredumque successores in perpetuum possideant pleno iure. In cuius confirmacionis et collacionis memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras impressione auree bulle nostre roboratas. Datum per manus venerabilis patris Benedicti Archiepiscopi Colocensis aule nostre Cancellarij. Reuerendo Stephano Archiepiscopo Strigoniensi, Basilio Cenadiensi, Gallo Vltrasiluano, Zalando Wesprimiensi, Heymone Waciensi, Philippo Zagrabiensi, Lamperto Agriensi, Achille Quinque-Ecclesiensi, Artolpho Jauriensi, Wincencio Waradiensi Episcopis, Ecclesias Dei salubriter gubernantibus, Magistro Job Preposito Albensi, aule nostre Vice-Cancellario; Rolando Palatino et Comite Posoniensi, Stephano Bano tocius Sclauonie, Chak Magistro Tawarnicorum nostrorum et Comite Supruniensi, Laurencio Woyauoda Vltrasiluano et Comite de Wlcou, Paulo Judice Curie nostre et Comite Zaladiensi, Dionisio Zounquiensi, Herrico Simigiensi, Nicolao Magistro Dapiferorum nostrorum, Bagon Magistro Pincernarum nostrorum et Comite

de Bana, Moys Mariscalco, Benedicto Musuniensi, Nicolao Ferrei Castri, Detrico Jaurinensi, Erney Worosdiensi, et aliis quam pluribus Magistratus et Comitatus tenentibus. Anno Domini M.CC.L. primo IX. kalendas Decembris, Regni autem nostri anno XVI°.

(Egyik eredeti példánya a királynak arany pecsétje alatt, a ns. Kállay-családnak levéltárában. Ezen okmány szövegét már kétszáz évvel ezelőtt Lucius adta ki, De Regno Dalmatiae et Croatiae IV. könyv 9. fej.; s utána Fejér Cod. Dipl. IV. köt. 2. r. 106. l. Itt azt ujra felveendőnek azért tartottuk, mert azon eredeti példány, mely közzétételünknek alapúl szolgált, a hazai diplomaticának egyik legszebb díszpéldánya.)

223.

IV. Béla királynak a varasdi várnak három falvát tárgyazó adománya Erne varasdi főispány számára. 1251.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Pronida Regie Serenitatis circumspeccio diligenti consideracione debet metiri merita singulorum, et singulis quibusque pro meritis respondere. Proinde ad vniuersorum noticiam, tam presencium quam posterorum, harum serie uolumus peruenire; quod dilectus et fidelis noster Magister Erne Comes Vorosdiensis, cum barbara gens Tartarorum insultu bellico Regnum nostrum adijt et inuasit, preclaris fidelitatis insignijs coram Nostre Maiestatis oculis tam commendabiliter enituit, ut cum iualescente aduersitate defectum equorum habere nos contigisset, ipse viuere postponens, et vitam nostram morte sua redimere desiderans, equum, quem pro saluanda sua persona habebat, pro saluacione persone nostre nobis obtulit equitandum, ipse uero cum eisdem, qui nos insequebantur plurimum certaminis iniens, post plures punctus lan-

lancearum, et ictus sagittarum, et recepcionem vulnerum, inimicorum insultibus viriliter resistendo, de medio hostium, Deo propicio, se vix potuit liberare. Ad hec, cum ante faciem Tartarorum eodem tempore ad maritima deuenissemus, idem diuersis fortune casibus ad mandatum nostrum se exponens, eo tempore, cum discrimina viarum, et insidie hostium securos meatus non permitterent, ipse solus ibat ad speculandum descensum Tartarorum, et rumores, quos ibidem percipiebat, nobis fideliter referebat, in omnibus eciam aduersitatibus nostris, que tunc pro tempore imminebant, jugi seruicio atque fideli nobis continuo assistebat. Preter hec idem eciam in conflictu belli, quod commisimus contra Ducem Austrie, et eundem Diuina opitulante gracia, nec tradidimus dimicando, tanta fidelitatis seruicia, et retribucione condigna, coram nobis et omnibus Baronibus ac Nobilibus Regni nostri principaliter exhibuit preliando, quod quendam militem probum et insignem de Teotonia cum propria lancea devicit, et ita plenum de eodem obtinuit triumphum, quod caput eiusdem amputauit, et nostro conspectui ac Baronum nostrorum presencium per militem destinauit. Item cum quadam vice exercitum nostrum contra Austriam duximus destinandum, dictus fidelis noster semper aspirans ad incrementum glorie Regie Maiestatis et honorem, quendam bonum militem et famosum de Imperg, Capitanensem illius regionis, Preucel nomine nuncupatum, qui cum exercitu suo de dicto castro Imperg prodierat in campum, ipse prior ante omnes impetum faciens in eundem, hasta de dextrario potenter suo dejecit in terram, et dextrarium suum lancea transfixum ibidem interemit; quo peracto exercitus dicti Preucel tritus et confussus terga dedit, et multis ex eis peremptis, alij fuge presidio in dictum castrum vix se recipere potuerunt. Nos igitur ad tam preclare fidelitatis et seruiciorum ipsius exhibicionem, hiis non condigna remunaracione, grato tamen assensu, et gracie nostre beneplacito occurrentes, et pro tanto, quod ipsius honorem, Magistratum uidelicet nostrorum Agazonum, Comitatu, cui nunc preest commutauimus, quatuor villas Sclavonicas Comitisse (igy; talán „Castri") Vorosdiensis in eodem sitas Comitatu, ipsi Magistro Erne, et suis heredibus heredumque successoribus iure perpetuo duximus conferendas, et eundem in corporalem possessio-

nem dictarum villarum per fidelem nostrum Thomam Comitem de Herasnen (?) fecimus introduci. Et eodem referente, sicut didicimus, mete terre dictarum villarum hoc ordine distinguntur: prima terre ipsius meta incipit a parte orientali supra fluuium nomine Blisna potoka, vbi iuxta terram filij Selka uadit ad superiorem partem ejusdem fluuij, et supra eundem fluuium tendens uadit ad terram Decani Zagrabiensis; inde venit ad terram filij Sarcas, et juxta terram filij Sarcas venit ad fluuium, qui dicitur Salabich pothoka, vbi uenit ad terram filij Berk; et inde idem fluuius, qui Salabich potoka dicitur, ducit ad fluuium Pituice, et ibi aliquantulum transit fluuium Pithuyce, et venit ad terram Episcopi Zagrabiensis; inde venit ad terram populorum de Vorosth; deinde venit ad terram Velchek, et ibi cadit iterum in fluuium Plituiche; et inde tendens ad inferiorem partem ipsius fluuii Plithuyche, reuertitur ad priorem fluuium nomine Blysna pothoka; et ibi mete ipsius terre terminantur. Vt autem hec nostra donacio robur debitum obtineat in perpetuum, nec aliquo successu temporum queat retractari, uel in irritum reuocari; ad eius stabilitatem presentes eidem concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo XV. kalendas Decembris, Regni autem nostri anno sexdecimo.

(Rajcsányi Ádám kézirataiból. Ugyanazon Erne comesre vonatkozik IV. Bélának egy másik 1251-ki okmánya Fejérnél IV. köt 2. r. 92. l.; melynek eredetiét a mélt. báró Perényi családnak nagyszőllősi levéltárában láttam.)

224.

IV. Bela király az abadi revvám jövedelmei iránt megállapított szabályt megerősíti. 1251.

Nos Nicolaus de Gara Regni Hungarie Palatinus et Judex Cumanorum damus pro memoria, quod cum Sebastianus filius Lorandi de Abad, Ladizlaum Wayuodam Transiluanicensem, Dyonisium, Nicolaum et Michaelem filios Desew, ac Georgium filium Stephani, nobiles de Losonch contra se pretextu possessionarie diuisionis in presenciam domini Nicolai de dicta Gara patris nostri predilecti, in bona memoria defuncti, in certum terminum traxisset in causam, et ipsa causa inter partes diucius ventillata ad octauas festi Beati Georgij martyris in anno Domini millesimo trecentesimo octuagesimo preteritas prorogata extitisset stb. (és újabb elhalasztások közbejövén) — — interim dictis partibus decedentibus — — ad octauas festi Beati Michaelis Archangeli anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo nono elapsas deducta fuisset; denique ipsis octauis instantibus Georgius (filius Sebastiani) actor personaliter in Detrici (de Bubek) Palatini veniendo presenciam, quasdam octo litteras eidem Detrico Palatino demonstrauit. Quarum prima condam domini Bele incliti Regis Hungarie felicis recordacionis hic Bude anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, tercio nonas Septembris patenter suborta specificasset; quod in causa, que inter Johannem, Priuartum et Hectorem filios Priuarti ex vna parte, et Dyonisium ac Tybam filios Chak ex altera, super portu Abad, sicut eidem domino Bele Regi per litteras Agriensis Capituli innotuisset, mediantibus probis viris talis composicio interuenisset, quod totum tributum dicti portus a festo Sancti Jacobi predictis Dyonisio et Tyba filijs Chak, ac Imre et Samud filijs Dyonisij condam Palatini cedere deberet pro eo, quod predicti Johannes et fratres sui tributum dicti portus a tempore Tartarorum vsque tunc totaliter percepissent; tercio autem Sancti Jacobi festo reuoluto, predicti Jo-

hannes ac fratres sui, et eorum heredes terciam partem in dicto portu perpetuo possiderent, prefati vero Dyonisius et Tyba, ac filij Dyonisij condam Palatini Imre et Samud, ac eorum heredes, possiderent perpetuo reliquas duas partes. Ita tamen, quod si ante dictum tercium festum Sancti Jacobi prefati Johannes et fratres sui super dicto portu contra predictos Dyonisium et Tybam, ac filios Dyonisij, Imre et Samud mouerent questionem, aut eos in aliquo molestarent, ipso facto illam terciam partem, quam habere deberent predicti Johannes et fratres eius, ac heredes eorum, in perpetuum amitterent; si autem prefati Dyonisius et Tyba, ac filij Dionisij condam Palatini, Imre et Samud, aut heredes eorum, post reuolucionem tercij festi Sancti Jacobi predictos Johannem et fratres eius, aut heredes, super tercia parte molestarent, similiter duas partes, quas haberent in dicto portu, in perpetuo amitterent ipso facto. Quem quidem processum ipse Bela Rex ad instanciam parcium cum ratihabicione sui consensus in omnibus approbasset stb. Datum Bude quadragesimo secundo die octauarum festi Beati Georgij martyris, anno Domini millesimo quadringentesimo nono.

(Hitelesített másolata a budai kir. kamarai levéltárban)

225.

Mária királynénak adománya Simon és Oltumér, Mikó Miklós fiai számára. 1251.

Nos Maria Dei gracia Regina Hungarie omnibus, quibus presentes ostenduntur, volumus fieri manifestum, quod nos inspicientes seruicia et fidelitates fidelium nostrorum Symonis et Oltumerani (?) filiorum Nicolay Miko de Epel, hanc duximus eisdem graciam faciendam, quod ipsos jobagiones exercituales ordinauimus, donantes eisdem in willa Kuuy triginta

duo iugera terrarum de terra Reginali, ubi melius inuenitur, et eorumdem filijs et filiorum successoribus perpetualiter et inreuocabiliter possidendam. Datum in Wissegrad per manus Akus Prepositi, anno Domini M° CC° L° primo.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 598. l.)

226.

IV. Incze pápa a nagyszombati sz. damiánrendü apáczákat az apostoli szék pártfogása alá veszi. 1251.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis in Christo filiabus . . . Abbatisse et Conuentui de Tyrna Ordinis Sancti Damiani Strigoniensis Diocesis salutem et Apostolicam benedictionem. Justis petentium desiderijs dignum est, nos facilem prebere consensum, et uota, que a rationis tramite non discordant, effectu prosequente complere. Eapropter, dilecte in Christo filie, uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu, personas uestras et locum, in quo sub perempni clausura Diuino estis obsequio mancipate, cum omnibus bonis, que impresentiarum rationabiliter possidet, aut in futurum iustis modis prestante Domino poterit adipisci, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus. Specialiter autem domos, terras, possessiones et alia bona uestra, sicut ea omnia iuste ac pacifice possidetis, uobis et per uos Monasterio uestro auctoritate Apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Mediolani nonis Augusti Pontificatus nostri anno nono.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pápa ólompecsétje vörös-sárga selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

227.

IV. Incze pápa ugyanazoknak megengedi, hogy téli időben melegebb ruhába öltözködhessenek. 1251.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis in Christo filiabus . . . Abbatisse et Conuentui Monialium inclusarum Monasterij Sancte Elisabeth in Tyrna Ordinis Sancti Damiani Strigoniensis Diocesis salutem et Apostolicam benedictionem. Diuine affluentiam pietatis habendo pre oculis, que nobis, licet inmeritis, curam generalis commisit Ecclesie, saluti omnium libenter intendimus; sed illorum precipue, qui Diuinis laudibus frequenter inuigilant, et pie uite studio sine intermissione desudant. Exhibita siquidem nobis uestra peticio continebat, quod licet sit in desiderio uestro continua per afflictionem carnis assiduam mereri premia beatorum; tamen fragilitas uestra non sufficit, quod intensionem frigoris uestrarum parcium sine incursu discriminis sustinere possitis. Quia uero decens et dignum esse dignoscitur, ut prouidentia Sedis Apostolice suffragante a uobis iugum Domini cum suauitate feratur: nos uestris supplicationibus annuentes uobis auctoritate presentium indulgemus, ut non obstante contraria consuetudine uel statuto uestri Ordinis, durante huiusmodi frigore uti pellibus libere ualeatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessionis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Mediolani kalendis Septembris Pontificatus nostri anno nono.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pápa ólompecsétje vörös-sárga selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

228.

István szlavoniai bán Scerne comest bizonyos földbirtokkal megadományozván, annak határait is szabályozza. 1251.

Nos Stephanus Banus tocius Sclauonie significamus omnibus presens scriptum inspecturis, quod cum Gurbisa iobagio Castri Zaladiensis coram nobis ordine iudiciario fuisset conuictus, et terra sua sita inter terram Opoy et terram Georgii filii Mauricii de iure ad manus nostras deuoluta, saltem ipsam terram ipsius Gurbise contulimus Sceme Comiti dilecto et fideli nostro in perpetuum possidendam. Et mete ipsius terre ex parte terre Georgii hoc modo distinguntur, sicut Mortel pristaldus, et homo Capituli Zagrabiensis metas ibi posuerunt, et nos eas uidimus in litteris Capituli sic contineri, et ipse Morcel, et homo Capituli eciam uerbotenus sic metas eleuasse asseruerunt: Prima igitur meta incipit a fluuio Draua, et uadit ad arborem populeam cruce signatam, sub qua est meta terrea; dehinc autem uadit ad aliam arborem populeam cruce signatam, sub qua est meta terrea; dehinc autem uadit ad uirgultum, in medio cuius est arbor *scylfa* cruce signata, ubi meta terrea; deinde uero ad meridiem per campum ad uiam, secus quam est meta terrea; deinde transit ipsam uiam, peruenit ad curuam arborem ylicis in introitu silue existentem, super qua est crux, et sub ea meta terrea; deinde uadit ad siluam ad arborem *ihor* cruce signatam, ubi crux ponitur pro meta; deinde ad aliam arborem *ihorfa* cruce signatam; deinde autem ad arborem *jarcan* cruce signatam; deinde peruenit ad fluuium Plytice, iuxta ipsum fluuium due arbores *egur* et ilex cruce signate, sub quibus est meta terrea; deinde per Plitce uadit superius ad metas Opoy. Vt autem huius rei series salua semper consistat, litteras presentes concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini M° CC° L° primo.

(Eredetie börhártyán, melyről sárga-vörös-violasszínü selyemzsinóron a bán pecsétje függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

229.

Pál országbíró es zalamegyei főispán a királynak meghagyásából Peturka zalai várispán által Igrigh helységnek határait szabályoztatja. 1251.

Nos Paulus Judex Aule Regie et Comes Zaladiensis significamus omnibus tam presentibus quam futuris presentes litteras inspecturis, quod cum dominus noster Bela Illustris Rex Vngarie nobis dedisset in mandatis, ut terram jaculatorum suorum de villa Igrych in Parrochia Zaladiensi existencium, a terris vicinorum et commetaneorum suorum certis metis distinctam eisdem statueremus; quia negocio domini Regis et Regni incurrenti ad hoc factum prosequendum personaliter accedere non potuimus, vice et auctoritate nostra ad ea ordinanda destinauimus fidelem nostrum Peturkam Curialem Comitem Zaladiensem, precipientes eidem, quod ea omnia fideliter et diligenter ordinaret, et ordinacionem rei nobis seriatim in litteris suis remandaret. Hiis itaque omnibus factis et ordinatis percepimus per litteras eiusdem P. Curialis Comitis nostri, quod terram antedictorum jaculatorum undique certis metis consignatam eisdem statuisset. Cuius terre prima meta incipit in canisatu ab occidentali parte, et ibi sunt due mete, et commetatur terre Raduh ab aquilone; et inde gradiens superius per aquam Vruhman, peruenit ad silicem Scomorou; et inde per eandem aquam uadit super arborem silicis, et ibi sub nemore Vrhuman in angulo nemoris sunt due mete; et hinc tendens superius ad partem meridionalem per magnam spinetam peruenit ad duas metas, in quibus sunt arbores populus et ilex a parte orientali; deinde uadit super duas metas; inde super magnam uiam ad duas metas; hinc per eandem uiam declinat ad meridiem, ubi sunt due mete; inde tendit ad orientem super riuum Tout Ricolan, ubi sunt due mete in uiminibus et silicibus; inde ad meridionalem partem super frigidum puteum perueniens, transit predictum riuum ad orientem super metas Jacobi iobagionis

Castri, et ibi sunt due mete, et ibi terra ipsorum commetatur terre Jacobi; inde super duas metas terreas; inde ad meridiem super duas metas; inde ad orientem Jacobo eciam commetaneo existente super duas metas; inde declinat ad meridiem super fenetum Syke, ubi in ualle Vncad meta Lengen eisdem adiungitur; inde ad orientem, ubi sunt due mete in arboribus; inde ad meridiem super duas metas in arboribus positas; inde declinat parum per uiam Vnca ad occidentem, et ibi transit riuum ad meridiem super duas metas; et inde ad orientem super fruticem *juna;* hinc autem per ueterem uiam ad Lengen uadit in silua super duas metas in arboribus ilicis positas; inde ad meridiem super *erdeuhat;* inde super duas metas in ylicibus positas, que sunt iuxta uiam; inde ad occidentem ad duas metas terreas; inde ad meridiem super duas metas arboreas; inde perueniens ad quosdam piros descendit in uallem viminum, et eadem uimina transit sub monte Sceltu ad meridiem, ipso monte ad occidentem remanente, et in fine montis ac silue sunt mete; et hinc de parte Lengen per uallem et fenetum uadit ad orientem super angulum silue, et in *erdeuhat* sunt mete in arboribus pomi et ilicis posite; inde super duas metas in ilice positas ad meridiem; et inde super pirum cruce signatum (igy); inde iuxta uiam ad duas metas; inde per uiam declinat ad orientem ad duas metas in ylice positas, et ibi commetantur Acus et Augustinus eisdem, et ibi multis metis ueteribus et nouis per uiam siluanam currentibus commetatur ipsis uilla Cal; et inde declinat partim ad meridiem, partim uero ad occidentem super ueterem uiam ad tres metas; et inde descendit per unum (igy) uallem ad occidentem, et ibi ipsis erunt commetanei de Busnuk, ubi sunt tres mete; et inde tendens ad aquilonem uadit super magnum pirum; et inde super uiam unius uallis uadit super duas metas super ilicibus positas; inde tendens ad occidentem ascendit super montem per siluam, et in monte illo est meta in ilice; inde uadit ad occidentem per medium silue super arborem *gemelchyn* et ilycis; inde per ueterem uiam Dusnuk ueniet super pirum; inde parum ad aquilonem per uallem susscipit uilla Pacha per duas metas positas iuxta uallem Kokcitya penes uiam Culun; inde per quendam riuum uadit super metas in ilyce positas; inde transiens per medium ri-

per uallem uadit ad occidentalem partem ad duas metas magnam uiam in piro positas; item inde currit per magnam et ascendit per semitam Lengen super duas metas, in bus sunt cerasi; inde tendens ad occidentem iuxta uete- uiam uadit super duas metas in arbore pirus et *gemelchyn* itas; inde super duas metas, in quibus sunt populus et asus in Telukfyn; inde per semitam Hygteluk uadit ad gulum nemoris ad arbores pomi et piri; inde uadit ad finem noris, et ibi sunt due mete in ylicibus posite; et per ean- em semitam uadit ad aquilonem; et inde parum declinat ad neridiem super duas metas in arboribus *scyl* positas; inde per magnam spinetam penes uiam Copurnuk uadit super duas metas sitas in arboribus *gemelchen;* inde uadit super duas metas terreas; inde uadit super duas metas per ueterem uiam ad occidentem super aquam Hunta, et eandem aquam Hunta transiens per medium ascendit super monte Vtga, et ad unum pirum cum meta circumdatur; inde in culmine montis Vtga uadit super arborem nucis; inde ad aquilonem super duas metas; inde tendens ad occidentem declinat ad aquilonem super Canisam ad metas priores, et sic mete eiusdem terre terminantur. Hoc eciam interponimus, quod feneta illa, que uillam de Pacha aicculatoribus (így jaculatoribus helyett) Regis cambire non potuerint, eisdem statuimus possidenda, sicut in primis possidebant, et ligna uirgulti, que est ante Kolgar, eisdem communiter incidenda. Vt igitur processu temporis series facte et ordinate rei per alicuius calumpniam uel litem detrimentum uel contradicciones non paciatur, sicut per litteras eiusdem Peturke Comitis constitit nobis, presentes litteras sepedictis iaculatoribus Regis dedimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno ab Incarnacione Domini M° CC° L° primo. Nec hoc silencio preterimus, quod pretaxati commetanei premissam ordinacionem et metarum assignacionem, cum requisiti a nobis presencialiter fuissent, in nullo contradixerunt, et hec omnia legitime facta sunt protestati.

(IV. Béla királynak 1255-ki megerősítő privilegiumából, mint alább.)

230.

A titeli káptalannak bizonyságlevele, hogy Nemhyz, fia Felixnak szabadságát a kalocsai káptalannál Babay helység által megváltotta. 1251.

Nos Magister Andreas Prepositus Tytuliensis et totum eiusdem loci Capitulum omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Quamquam a conditore generis humani omnes homines equo libertatis priuilegio sint gauisi, et pro iuris naturalis beneficio gaudere debeant; tamen secundum Juris Ciuilis statuta diuersi diuersimode ad seruitutes rediguntur, nonnulos eciam oblacio paterna conuersos facit et subiectos seruituti. Proinde ad uniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod accedens ad presenciam nostram Nemhyz de Babay, prestito coram nobis corporali sacramento asseruit et dixit presentibus procuratoribus Capituli Colochensis, videlicet Elia Archidiacono eiusdem loci, et Pousa presbytero, N. Decano et Jacobo Canonico, canonice et legitime institutis, quod filium suum nomine Felix obtulit ad altare Sancti Pauli tali adiecta condicione, quod quamdiu filius suus vixerit antedictus, officium pulsatoris debeat exercere. Sed predictus parens antedicti pueri videns, filium suum proficere in etate et genere litterature, posteritati proprie precauens, cum dilecta coniuge sua, matre predicti Felix, accessit et Capitulo Colochensi humiliter suplicauit, quod cum preciosior non sit nisi posteritatis libertas, obtulit consensu vxoris sue vltronea voluntate ac sine coaccione, possessionem suam, terram videlicet Babay nuncupatam in redempcionem seruitutis predicte. Et licet pre ualore possessionis pretaxate seruitus pueri memorati multo prestancior et validior habebatur; quia tamen ecclesiastice consueuit mansuetudini, oppressos a seruuitute exhimere, maxime illos, qui a nobilibus descenderunt, ipsam possessionem, ymmo terrulam, respectu seruitutis prenominate in presencia nostra sepedictum Capitulum in concanbium recepit seruitutis

supradicte. Nos igitur vocati et rogati ad utriusque partis instanciam, ne super redempcione pueri, et super statu possessionis antedicte per quempiam materia dubij seu questionis possit generari, presentes concessimus litteras nostri sigilli munimine, et apposicione singulorum predictorum procuratorum suprascripti Capituli, ne falsitas preiudicet veritati, uel equitas subdatur iniquitati, eas duximus roborari et pariter consignari. Datum anno Domini M° CC° L° primo.

(V. István királynak 1369-ki megerősítő privilegiumából.)

231.

A zalavári konventnek bizonyságlevele, hogy Zele, Lona comesnek fia bizonyos földbirtokot Hahold mesternek eladott. 1251.

Blasius miseracione Diuina Abbas Zaladiensis totusque eiusdem loci Conuentus vniuersis presens scriptum inspecturis oraciones in Domino. Ad wniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod constitutis in nostra presencia Zele filio Comitis Lona ab una parte, Magistro Hoholdo filio Hoholdi ab altera, idem Scele confessus est, quod terram suam empticiam, contiguam eiusdem terre Bogata vocate, quam patèr Scele a filijs Mikus, Martino, Buck, Laurencio, Olup et Mykou uidelicet, nec non filio Alexandri Pousa nomine, precio compararat; prout in priuilegio Andree Dei gracia Regis Hungarie plenius continetur, Magistro Hoholdo predicto pro quadraginta marcis vendidisse (így), perpetuo et irreuocabiliter possidendam. Cuius terre mete, prout in dicto priuilegio Andree Regis continetur, hoc ordine distinguntur. Prima uidelicet meta incipit a parte orientis, et uadit ad partem meridionalem, et ibi ponit metam primam; inde regreditur ad nouam curiam, et ibi commetatur cum eadem; dehinc regreditur et uergit per metas signatas in arboribus, et peruenit ad fluuium Kanisa, et transuadit illud; hinc diri-

gitur ad insulam quandam, in qua particulam quandam sorciuntur cruciferi, relicum uero Magister Hoholdus possidebit; deinde transit eandem insulam ad partem occidentalem ponens eundem fluuium pro meta, ita ut ipse fluuius succedat in possessionem Hoholdi memorati, terra uero ultra ipsum fluuium est Barnabe fratris Pydur; et ita uadens ad partem septemtrionalem finit, metam priorem contingens per reduccionem. Nos igitur ad peticionem parcium ad ea, que in nostra sunt acta presencia, ne lapsu temporis in irritum possint retractari, litteras nostras sigilli nostri concessimus munimine roboratas, anno gracie M° CC° quinquagesimo primo. Gerardo Decano, Laurencio Custode, Benedicto Curiali Comite nostro, et alijs jobagionibus Lodomerio, Colomano, Tenkus et Fytok existentibus.

(Eredetie bőrhártyán. a két sárga-barna selyemzsinóron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

232.

A kanisai apát Ponich comessel Rakacia helysegre nezve egyezkedik. 1251.

Nos Tomas Diuina miseracione Abbas Monasterij Sancte Crucis de Kanisa uniuersis Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in uero salutis auctore. Vniuersitati vestre presentibus duximus intimandum, quod cum litis questio uerteretur inter nos ab una parte, et Ponich Comitem ab alia, pro terra Rakacia, quam idem P. Comes emit ab Elech filio Fudur Comitis Nycolay iusto titulo empcionis iuxta estimacionem bonorum uirorum comprouincialium suorum pro decem marcis argenti. Cuius terre quantitas secundum sentenciam eorundem virorum prouincialium continebat terram trium aratrorum cum parte insule, que in continuacione dicte terre adiacet, que eciam dictum Elech contingebat, cuius insule

pars inferior pertinet ad terram predicti P. Comitis, quam emit a Johanne filio Gregorij; post multas tandem altercaciones hinc et inde inter nos factas, questionem antedicte litis ex consensu patronorum Ecclesie nostre, et aliorum quamplurium nobilium reduximus ad bonum pacis hoc modo, quod dictam terram relinquentes eidem P. Comiti perpetuo possidendam iuxta ordinacionem litterarum Pauli Comitis Zaladiensis et Judicis aule Regie; ita tamen, ut si quispiam ex nobis temporis processu litem mouere proponeret, de hoc facto omnino in omnibus conuictus haberetur. Et ut hoc factum inconcussum permaneret in posterum, nec possit uenire in irritum, litteras dedimus sigilli nostri munimine roboratas. Anno gracie M° CC° L° primo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről hártyazsinegen a pecsét függ, a fömélt. hg. Batthyáni család levéltárában. Ugyanott őríztetik ugyanazon okmánynak átirata is, mely a chazmai káptalan által készült 1409. feria secunda proxima post festum Exaltacionis Sancte Crucis.)

233.

Deta, Kornél comesnek fia a bakonybéli apátságnál alapitványt tesz. 1251.

Ego Deta filius Corneli Comitis omnibus in Christo pie uiuentibus presens scriptum inspecturis salutem in uero Saluatore. Quoniam causis secundum iusticiam dispositis infructuosa obliuio sepe solet nouercari, idcirco quod in presenciarum geritur congruo scripture testimonio duxi perpetuandum. Vniuersitati igitur omnium innotescat scire uolencium, quod pro remedio anime fratris mei Dominici, qui sibi elegit sepulturam in claustro Sancti Mauricii de Bel, constitui unum seruum meum nomine Chekam cum filio suo nomine Chulgu et cum omnibus heredibus in futurum sibi succedentibus tali condicione, ut in octauis Sancti Nycolai annuatim conferat

fratribus de Bel has exequias; uidelicet L panes albos, VI ydrias cereuisie, unius anni uitulum, anserem et duas gallinas. Et ut hoc seruicium predictus Cheka plenarie possit persoluere, contuli sibi uiginti iugera terrarum et particulam silue sibi sufficientem. Item alium seruum meum contuli Sancto Gerardo Capelle eiusdem Monasterii cuius — — — tali nonomine, Abel filius Hecchu; tamen cum tali seruicio constitui, ut cum suis heredibus Beato Gerardo campanizet. Vt autem hec donacio sine aliqua retraccione vel calumpnia inuiolabiliter processu temporum perpetuo possit permanere, litteras presentes sigillo Gregorii fratris mei feci roborari, quia ego sigillum proprium non habebam. Anno Domini M° CC° LI°.

(Eredetie a pannonhalmi főapátságnak levéltárában.)

234.

A jadrai kereskedőknek kereskedelmi viszonyai Velenczében szabályoztatnak. 1251.

In nomine Dei Aeterni Amen. Anno ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo ducentesimo quinquagesimo primo die octauo exeunte mense Augusti, Indictione IV. Rivoalti urbe felici in Palatio Ducatus Venetiarum; presentibus testibus rogatis Nobilibus viris Lampre filio quondam Preste de Daria, Juano filio Petrici de Forte, Dimitrio filio Preste de Matafaro, Matthaeo filio quondam Theodori Tosaningi, Andrea filio Bendae Jadratinis Joanne Barocio Bartholomaeo de Mugla, Henrico de Fuscareno, Dominico Arimundo de Venetiis, et aliis multis. Coram domino Marino Mauroceno Dei gratia Inclito Duce Venetiarum, Nos Stephanus de Piciga, et Zerne de Mergia, Nuncii et Ambaxatores Comitis, Consiliariorum et Communis Jadrae, habentes plenam commissionem ab eisdem, tenor cujus commissionis infe-

rius continetur, concedentes concedimus et determinamus nomine et vice praedictorum Comitis et Consiliariorum et Communis Jadrae, ut amodo Jadretini de mercibus, quas detulerint Venetias de Regno Siciliae sive Apuliae, et de aliis partibus undecunque, illud datium Communi Venetiarum in Venetiis dare et soluere debeant et teneantur, quod constitutum est, vel de cetero fuerit constitutum per dominum Ducem et Commune Venetiarum dandi et solvendi ab hominibus Venetiarum in Venetiis Communi Venetiarum pro datio dictorum mercimoniorum, quas Veneti Venetias apportarent; ita quod Jadretini in dictis dationibus aequales esse debeant Venetorum. Tenor autem commissionis, cujus est habita superius mentio, talis est:

In nomine Dei Aeterni Amen. Anno ab Incarnatione Domini Nostri Jesu Christi millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, mense Julii die quarto intrante, Indictione IX. Jadrae. Committentes committimus nos quidem Bauduinus Quirinus Dei gratia Comes Jadrae, et Joannes Delphinus, ac Raphael Betani, ambo Consiliarii, atque cum nostris Judicibus Preste Matafari, Papo Pretognae, et Cosa Saladini, una cum nostro Consilio universo ad sonum campanae in Ecclesia Sancti Petri novi more solito congregato, per nos et universum nostrum Commune Jadretino, vobis namque nobilibus viris Stephano de Piciga, et Cerne de Mergio dilectis nostris fidelibus et nunciis specialibus, quod ire pro nobis et nostro nomine debeatis ad pedes Illustrissimi ac Magnifici domini nostri Marini Mauroceno Dei gratia Venetiarum etc. Ducis etc. ad petendum gratiam et misericordiam ab eodem de omnibus, quae vobis videbitur conveniens atque decens, et in augendo sive minuendo ac corrigendo pactum inter Venetias et Jadram confectum, promittentes firmum et ratum habere, quidquid in omnibus et per omnia super his duxeritis faciendum. Actum est hoc in Majori Consilio, et firmatum omnibus praesentibus in praedicta Ecclesia Sancti Petri novi de Jadra.

Ego Balduinus Quirino Comes Jadrae manu mea scripsi. — Ego Joannes Delphyno Consiliator Jadrae m. m. ss. — Ego Raphael Betani Consiliator m. m. ss. — Signum suprascriptorum Preste et Cosae Judicum, qui hoc rogaverunt fieri. — Ego Papo de Petrona Judex m. m. ss. — Ego Bartholomaeus de

Dumin m. m. ss. — Ego Petrus Scandolarius Presbyter Sancti Appollinaris Jadrae Notarius, his praedictis interfui rogatus, ut audivi hanc cartam scripsi, roboravi et signo consveto signavi.

(Hic cadit locus signi Notarii)

Ego Gabriel Paulinus et Ducalis Aulae Venetiarum Cancellarius praedictis interfui et rogatus scripsi, complevi et roboravi.

(A velenczei Liber Pactorum czímű államkönyvből II. köt. 76. l.)

235.

IV. Béla királynak Ozlár birtokát tárgyazó adománya Gurka nemzetségbeli Oltuman, Petrus fia számára. 1252.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in eo, qui s ılus est omnium. Regum Celsitudo conuenit, et sublimium conuenit dignitati, ut suorum oculorum intuitus tanto iocundius in suos fideles iniciat, quanto ipsa fidelitas, per quam Regum Regnorumque omnium potencia roboratur, ceteris uirtutibus polliticis est preferenda et amplioribus premiis attollenda. Hac igitur consideracione inducti ad uniuersorum noticiam tam presencium quam posterorum uolumus peruenire, quod cum fidelis noster Oltumanus filius Petrus de genere Gurka Comitis, multis fidelitatis obsequiis indesinenter et indefesse nobis et Corone exibitis coram nostre Maiestatis oculis laudabiliter efulsisset, nolentes sue probitatis opera et merita tam attollenda sub silencio preterire, aliqua de illis ad reformacionem (igy) succedencium duximus in medium proponenda. Ipse siquidem a primeuis sue iuuentutis temporibus fidelis extitit nobis et Corone, et opera fidelitatis semper studuit exibere. Cum enim accincti milicia Regni nostri cum exercitu

valido intrassemus in Austriam contra Teutonicos in castro Walterstorph, quod Deo propicio uiribus nostre fortitudinis cepimus et penitus destruximus, viriliter inter alios bellatores nostros ac strenue dimicauit. Ad hec in obsessione castri Korsalach idem Oltumanus in conflictu, quem dilectus et fidelis noster Magister Moys vna cum aliis quibusdam Baronibus nostris iniuit cum aduersariis patenter pariter et potenter, wlnus in se excepit non modicum acie aduersa, per quod ulnus ad debilitacionem sue manus dextre ydem peruenit. Nos igitur, quibus ex officio Regie dignitatis incumbit metiri merita singulorum, et singulis pro meritis respondere, volentes sibi grata reconpensacione occurrere, quamquam retribucio minor sit merito, et quasi ualde modica inspecta magnitudine fidelitatis nobis in hoc et toti Regni inpensorum, terram Ozlar arabilem ad tria aratra abitatore carentem contulimus, dedimus atque tradidimus Oltumano memorato, sibi suisque heredibus, heredumque successoribus pacifice et quiete perpetuo possidendam, fecimusque predictum Oltumanum introduci per fidelem et dilectum nostrum Magistrum Job Prepositum Budensem in corporalem possessionem terre memorate. Mete igitur seu termini dicte terre, sicut idem dilectus et fidelis noster Magister Job nobis retulit, hoc ordine distinguntur: Quod ab oriente sunt due mete, quarum altera separat terras Becha et Prich filiorum Georgii; inde uergit ad terras Johannis filii Yllw, in qua terra transit stratam publicam, et ascendit in ualle inter duos montes, ibi perueniet a plaga meridionali ad terras Abbatis de Pankutha nomine Wry; deinde perueniet hereditariam terram Oltumani supradicti; ex parte autem occidentalis plage separat terra Abbatis Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie, ubi sunt tres mete capitales, et perueniet ad empticias terras Oltumani sepius memorati; de qua tendit ad metas priores. Ut igitur nostra donacio seu concessio robur perpetue stabilitatis ac firmitatis opptineat, in argumentum amplioris fidei presentes eidem concessimus litteras sigilli nostri dupplicis munimine roboratas. Datum anno Dominice Incarnacionis M° CC° quinquagesimo secundo, decimo kalendas Maij, Regni autem nostri decimo octauo.

(Eredetie bőrhártyán, a sárga-vörös selyemzsinóron függőt pecsét elveszett, budai kir. kamarai levéltárban. V. ö. Fejér Cod. Dipl. IV. k. 2. r. 170. l.)

236.

IV. Béla királynak több gömörmegyei földeket tárgyazó adománya Péter comes, Protáz fia számára. 1252.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Licet Regalis prouidencia Maiestatis ad quoslibet libenter habere se debeat; illos tamen ampliori munificencie sue gracia prosequi consueuit et fouere; quorum fidelitatis constanciam per uirtutum opera comprobauit. Proinde ad vniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam peruenire volumus presencium per tenorem, quod cum Petrus Comes filius Protasij fidelis noster nobis multa et grata exhibuisset seruicia, nos eidem pro multiplicum seruiciorum suorum meritis debito volentes remuneracionis respondere beneficio, terram Witalis jobagionis Castri Gvmuriensis, commetaneis eiusdem, videlicet Jank, Damazlov, Demetrio et Paulus pro se et pro consanguineis suis in presencia nostra constitutis et consencientibus; et terram Nymhiri, ac terram Roberti de generacione seruiencium nostrorum, quas habebant in Comitatu Gvmuriensi, illis sine herede decedentibus ad nos iure Regio deuolutas, ipsi Petro Comiti et suis successoribus donauimus, contulimus atque tradidimus jure pleno perpetuo possidendas. In quarum terrarum corporalem possessionem ipsum Petrum Comitem per fidelem nostrum Tekus Comitem fecimus introduci; qui sicut nobis in suis litteris intimauit, ipsas terras Petro Comiti memorato sub eisdem veteribus metis, sub quibus eas supradicti Witalis, Nymhyre et Robertus possidebant, assignauit. In cuius rei testimonium presentes eidem Petro Comiti concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo VII. kalendas Maii, anno autem Regni nostri octauo decimo.

(Eredetie bőrhártyán, a sárga-barna selyemzsinóron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

237.

IV. Béla királynak, Simon és társai számára Kerd és Keszin nevű birtok fejében csereképen Husan nevű földek átengedését tárgyazó okmánya. 1252.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croachie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex wniuersis presens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Cum culmen nostre deceat Maiestatis, ea, que a nobis acta sunt uel concessa, sic effectui mancipare, ut processu temporis ualeant minime reuocari; duxit nostra Sereuitas omnibus declarandum, quod cum terras hereditarias Symonis, Stephani, atque Petri, filiorum Temer, et Alexandrj, filij Pwke, necnon et Elie terram empticiam ad duo aratra, quas in terra Kerd, et in terra Kezyv pacifice possidebant, eisdem duximus auferendas; terram Hwsan arabilem ad tria aratra existenteu, cum silua et feneto, nemore, et cum aliis omnibus suis pertinenciis, exemptis a castro Huntensi, carentem habitatoribus, in permutacionem, sev concanbiam predictarum terrarum, quas hospitibus nostris de Zalka fecimus assignari, contulimus, dedimus, atque tradidimus Symoni, Stephano, Petro, Alexandro et Elie supradictis, heredibus, heredumve successoribus, perpetuo possidendam, fecimusque predictos viros introduci per fidelem nostrorum Baach Magistrum in corporalem possessionem terre memorate. Mete igitur seu termini dicte terre, sicut idem fidelis noster Magister Baach nobis retulit, hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit a fluuio, qui *potok* dicitur, et tendit ad duas arbores vlmi, que *zylfa* dicuntur, et ibi sunt due mete; inde procedit ad syluam in Ozowpotok; inde wadit ad locum, qui Harsandiur dicitur, et inde ad vnam arborem tylie, sub qua est meta; inde procedendo per siluam, uenit ad unum berch; unde descendit ad Kyralitme, et ibi sunt due mete; deinde uenit ad Oscewpotok, et transit per medium illius, et vbi transit illud ad locum, qui Gyznowfyrtes dicitur, iuxta unam quercum sunt due mete; et

inde transit vnum oscewpotok, et uenit ad quoddam bereh, in cuius medio sub duabus ylicibus sunt due mete; inde vadit ad duas metas, que separant ipsam terram a terra Mowka et Crystofory, et incipit tenere metas cum Azaria et Samuele; inde per duas metas procedendo, venit inferius ad illum fontem, vbi inceperat, et sub quadam salice terminatur. Vt igitur huiusmodi acta aut concessa processu temporis salua semper permaneant et illesa, presentes concessimus litteras, sigilli nostri duplicis munimine consignatas. Datum anno Dominice Incarnacionis M° CC° quinquagesimo secundo, septimo kalendas Aprilis, Regni autem nostri decimo octauo.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 699. l.)

238.

IV. Béla király Miloztot s fiait Budult és Damiánt királyi falu-városokat hadi népei közé felveszi. 1252.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Choroacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in eo, qui Regibus dat salutem. Ad vniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod quibusdam buchariis nostris, uidelicet Milozt et duobus filiis eius, scilicet Budul et Damiano de uilla Dehter, in armis militaribus nobis et Regno nostro seruire desiderantibus, sub ea condicione graciam fecimus, ut si duo filii predicti ad exercitum nostrum, quem contra P. Marchionem Morauie, filium Illustris Regis Boemie ediximus, armis militaribus induti, scilicet loricis, capellis de ferro, clipeis, lanceis, arcubus et sagittis, equos pro exercitu habentes, uenirent et assumerent, de cetero semper in nostro exercitu sic seruire, extunc a condicione buchariorum exemptos in numerum exercitualium

[redacted]strorum, qui nobis in seruicio exercituali tenentur, sociare[redacted]s eosdem. Vnde quia in dicto exercitu se nobis utiliter [redacted]enderunt, sicut dilecto et fideli nostro Magistro Job Electo confirmato in Episcopum Quinqueecclesiensem aule nostre [redacted]ice-Cancellario referente cognouimus, et promiserunt sem[redacted]r de cetero sic seruire; taliter statum libertatis eorum du[redacted]imus promouendum, ut de cetero ab officio buchariorum [redacted]xempti, quamdiu in expedicionibus nostris expresso modo [redacted]obis seruirent, tam ipsi quam ab eis descendentes inter exer[redacted]ituales Regios computati habeantur. In cuius rei memoriam [redacted]t robur presentes litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas ipsis tradi iussimus, durante condicione ex parte ipsorum sibi per temporum curricula ualituras. Datum in castris iuxta Viennam castrametatis contra Ducem predictum anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo XVII. kalendas Julij, Regni autem nostri anno XVIII°.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a királynak kettős pecsétje sárga-vörös-kék selyemzsinóron függ, a bud. kir. kamarai levéltárban.)

239.

Az egri káptalan Pud comes és Egyed nagyolaszi lakos közt, a Lampert egri püspök által hozott itéletnek értelmében eljár. 1252.

Omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis Agriensis Ecclesie Capitulum salutem in Domino. Significamus nos recepisse litteras venerabilis patris et domini nostri Lamperti Episcopi Agriensis sub hac forma:

Datum pro memoria: quod constitutis in nostra presencia Pud Comite, et Egidio de villa Nogoloz; idem Egidius proposuit, quod a Peturd filio Georgij emisset terram super fideiussoria caucione eiusdem Pud Comitis pro vtraque

parte pro sex marcis, quarum quartam dimidiam marcam soluisse dicebat, eodem Pud Comite hoc idem affirmante. Quantitatem vero ipsius terre taliter ijdem expresserunt, quod incipiendo a superiori fine fruticum Hawart vadit iuxta magnam viam, que venit de Ker vsque terram Georgij filij Regve et versus Zerench, sicut idem Peturd possidebat, predicto Egidio vendidisset. Datum in Nogoloz in octaua Sancti Johannis Apostoli.

Postmodum autem prefatus Peturd coram nobis personaliter constitutus, terram predictam Sucta et Ratka nuncupatam sub quantitate suprascripta confessus est ipsi Egidio vendidisse, ac summam predictarum sex marcarum plene ab eodem recepisse, Pud Comite coram nobis hoc idem affirmante. In cuius rei euidenciam ad instanciam parcium tradidimus presens scriptum communi fratrum nostrorum consensu; presentibus tamen Nicolao Preposito, Farkasio Cantore, Thoma Lectore, Petro de Vngh Archydiaconis et aliis multis. Anno Domini M° CC° quinquagesimo secundo. Regnante glorioso Hungarie Rege Bela, Stephano Strigoniensi, Benedicto Colocensi Archyepiscopis; domino nostro Lamperto Agriensi Episcopo existente.

(Az egri káptalannak „Magister Paulus filius Johannis de Luka" kérésére 1348. „in octauis festi Assumpcionis Beate virginis. Regnante Lodouico Dei gracia Illustri Rege Hungarie, Chanadino Strigoniensi, St. Colocensi Archyepiscopis et domino nostro venerabili in Christo patre N. Dei et Apostolice Sedis gracia Episcopo Agriensi existente" — — kiadott átiratából a budai kir. kamarai levéltárban.)

240.

Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Berechey-i István és társai, testvére Fylke megölésére nézve Morvai Chyzzel egyességre léptek. 1252.

Amicis suis Reuerendis Conuentui Ecclesie de Lelez Nicolaus de Gara Regni Hungarie Palatinus et Judex Comanorum amiciciam paratam cum honore. Noueritis, quod cum nos ad legitimam peticionem Marci filij Mathius de Isiph cum Vilberto filio Johannis de Wal Regio, nec non Johanne Capituli Ecclesie Albensis hominibus, nostrum hominem videlicet Gregerium filium Nicolai de Inanch ad infrascriptam possessionariam reambulacionem et metarum ereccionem faciendam de Congregacione nostra Generali Vniuersitati Nobilium Zempliniensis et de Vng Comitatuum feria secunda proxima post festum Beati Georgij martiris in anno proxime transacto preterita prope ciuitatem Patak celebrata destinassemus; tandem ijdem exinde ad eandem Congregacionem nostram ad nos reuersi concorditer retulerunt stb. (hogy midőn Senk birtokának Zemplén megyében határait akarták megjárni, „tunc Benedictus, Jacobus et Ladizlaus filij Gyapal de Morwa“ ellemondtak, a miből per keletkezett, mely a nádor és bírótársai előtt lefolyván), — — et ibidem Jacobus (filius Michaelis de Isiph), quasdam litteras Capituli Ecclesie Agriensis priuilegiales alphabeto intercisas anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo exortas nobis curasset demonstrare continentes, quod Stephanus de Berechey, Dominicus de Cheley, Stanch de Isiph, Mogh de Lozou, Symon de Luch, Radwan de Meggeschw, Symon filius Marcelli de Zada de genere Begad — — wan ex vna parte, ab altera vero Chyz de Morwa de eodem genere personaliter coram dicto Capitulo constituti, confessi extitissent, quod per arbitrium proborum virorum pro morte Fylke fratris Stephani antedicti in talem pacis vnionem deuenissent; quod idem Chyz quandam terram suam — — che dictam — — — — — — ch nuncupatam, et ter-

ram Merk vocatam, ac terram Keza, pro morte Fylke dedisset Stephano et filijs suis jure perpetuo possidendam; quam ordinacionem pacis vnionis heredes ipsius satisfacturi esse recitassent et acceptassent, et ipsum Chyz cum Gyapal fratre — — — — — suis, videlicet in Kortuelyes, in Oroch, in Ragoch et in Morwa nuncupatis idem Stephanus cum suis heredibus dimisissent pacifice possidere. Et super hoc obligassent se idem Stephanus et heredes sui, vt contra dictum Chyz et heredes eiusdem racione mortis predicte — — — — — — — questionem suscitare possent aliqualem, et litteras, quas idem Stephanus et heredes sui contra Chyz pro morte Fylke habuissent e manatas, dimisissent habere nullas vires stb. Datum in Wissegrad quadragesimo die octauarum festi Beati Mychaelis Archangeli anno Domini millesimo quadringentesimo tercio decimo.

(Eredetie papiron a budai kir. kamarai levéltárban.)

241.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Heidrik István comes fiának neje első házassága után neki járó hitbérére nézve kielégittetett. 1252.

(Quietationales expeditoriae coram Capitulo Jaurinensi dominae filiae Vekhardi, prius Mour filii Stephani, jam Heidrici filii Comitis Stephani conthoralis, pro Conrado fratre prius mariti sui, super sui excontentatione titulo obvenientis dotis in 25 marcis, et assignatione terrae Saul dictae.)

(A mélt. b. Révay család levéltári lajstromának kivonata.)

242.

A traui püspök és a sibenicoi papság közti viszonynak megállapítása. 1252.

In nomine Domini nostri Jesu Christi Amen. Anno Incarnacionis MCCLII., Indiccione XI., temporibus domini Innocencij Pape quarti, ac domini Bele Illustris Regis Hungarie hoc actum est. Cum prophetici sermonis eulogium opus sit justicie, paxque vnicuique sua iura seruando tocius humane cohabitacionis et societatis vinculum merito nuncupatur; necesse est omnibus legaliter viuere cupientibus, huius salutiferis connecti vinculis, et ab eius cultu nullo tempore declinare, que denique justicie norma, quasi gemino calle procedens, iure videlicet scripto et consuetudinibus approbatis ad veritatis tramitem cunctis mortalibus iter pandit. Quia vero in partibus Dalmacie consuetudinis vsusque longeui auctoritas, quam maxime pro lege veneratur; idcirco Ego Stanimirus Archipresbyter, vna cum Tolone, Joanne et Grisogono clericis, cum pleno mandato vniuersi Cleri Sibenicensis ad Spalatensem Ecclesiam tanquam ad caput Metropolis accedentes, ibidem coram venerabilibus uiris Thoma Archidiacono et Capitulo Sancti Domnij dicimus, profitemur et recognoscimus, nos omnimodam subieccionem debere domino Treguano Episcopo et eius successoribus, nec non Ecclesie Traguriensi, et eidem sicut patri et diocesano nostro reuerenter obedire; consuetudines antiquas, quas ab antecessoribus nostris obseruatas comperimus, per nos et per nostros successores presentis scripti obligacione promittimus eidem Ecclesie Traguriensi perpetuo obseruandas. Imprimis videlicet, quociescumque Episcopus Sibenicum venerit, suscipiatur ab Archipresbitero et Clero eiusdem loci honorifice, sicut decet; cui quidem Episcopo, et omnibus, qui eum ex suis clericis comitantur, Archipresbiter in domo sua hospicium (et) procuracionem exhibeat competentem; Episcopus vero, quamdiu ibi moram fecerit, Archipresbiterum, Abbatem et totum Clerum Sibenici

regat et instruat secundum ecclesiasticam disciplinam. Et si aliquem clericorum repererit excedere, vel deuiare a tramite officij clericalis, tam officio quam beneficio spoliabit, et alij conferet ad suum arbitrium voluntatis, tam prebendas, et ordinum dignitates, iuris tamen in omnibus ordine obseruato. Eodem autem Episcopo Tragurij commorante, Archipresbiter per Episcopum institutus causas audiat, appellaciones ad Episcopum transmittat, et sentenciam eiusdem Episcopi obedienter et humiliter suscepturus. Idem quoque Episcopus apud Tragurium clericis Sibenicensibus ordines et Ecclesias con ferat; Archipresbiter namque, et ceteri Sibenicenses clerici, maxime Ecclesias possidentes, annis singulis visitent eum cum exenijs competentibus bis in sua Sede Episcopum memoratum, in Natiuitate Domini et in Pascha; citati eciam ab eodem Episcopo per litteras vel sigillum pro causa qualibet Tragurium veniant. In festo vero Sancti Michaelis annuatim venientem Episcopum Sibenicensis Archipresbiter per se ipsum semel procurabit, et clerici communiter procuracionem alteram exhibebunt; de cujus festi oblacionibus, scilicet panibus, denarijs, candelis, que ad eandem ecclesiam deferuntur, medietas dabitur Episcopo, medietatem alteram Sibenicenses clerici recepturi; vinum vero, quod ad vesperas apportatur, Episcopus recipi faciat, dato prius bis vel ter de ipso clericis et laicis ad bibendum. De oblacionibus vero festis Sanctorum Cosme et Damiani terciam partem Episcopus recipiat. De decimis autem omnibus, que per totam parochiam Sibenicensem a decimatoribus clericorum Sibenicensium cum clerico Episcopi colliguntur, decima pars dabitur Comiti Sibenicensi, nona pars Archipresbitero, et de octo residuis porcionibus medietatem Episcopus plenarie recipiat, et quocunque voluerit eam faciat libere asportari; medietatem vero alteram Sibenicenses clerici recipiant vniuersi. De oblacionibus, que fiunt in consecracionibus ecclesiarum in Sibenico, in campo marine, et in — — — — — terciam partem Episcopus, terciam clerici Tragurienses, terciam clerici Sibenicenses obtinebunt. Quas oblaciones Tragurienses clerici colligent (et) diuident, sicut superius est expressum. Archipresbiter vero et Abbas Sibenicenses, in sue dignitatis officio per Episcopum constituti, Tragurium veniant, manus conse-

cracionis et confirmacionis ab eodem Episcopo suscepturi. Hec omnia supradicta, tam ex parte domini Treguani Episcopi Traguriensis, quam ex parte Archipresbiteri Stanimiri et tocius Cleri Sibenicensis accepta sunt, et eorum beneplacito stabiliter et fideliter roborata, in presencia et testimonio fratris Magsi (et) fratris Jose de ordine Predicatorum, Biue et Micha proborum nobilium virorum, Michaelis Comitis Castellani de Chlissa, et quorundam aliorum. Nos vero Thomas Archidiaconus, Prodanus Sacerdos, Petrosius, Radosius, Nicolaus Sacrista, Joannes, Saninus, Jacobus, cum alijs fratribus de Capitulo supradicto, rogati ab vtraque parte hijs omnibus interfuimus, et ad robur perpetue firmitatis presentem paginam sigillo Capituli nostri fecimus communiri.

(Lucius, Memorie storiche di Trau 73. l.; ezen okmány töredékét közli Fejér Cod. Dipl. VII. köt. 4. r. 161. l.)

243.

IV. Béla királynak privilegiuma, melylyel Stepk mester Robert comesnek fiát Kulpatő és Csemetö birtokában megerősíti. 1252.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Cum Regia liberalitas singulorum fidelium merita recompensare digna remuneracione debeat, et munificencia ampliori instaurare; proinde ad vniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod accedens ad nostram presenciam Magister Stepk filius Roberti Comitis, dilectus et fidelis noster, nos humiliter postulans et attente, exposuit nobis, quod volens remedio anime sue ante diem obitus sui prouidere, quasdam possessiones suas Culpateun hereditariam, et Cherneteun empticiam habi-

tas iuxta continenciam priuilegiorum Capituli Zagrabie per vsum Regni consuetum, quorum forme seriatim di gendo subscribuntur, Monasterio Sancti Stephani Regis Zagrabia, et per eum Capitulo loci eiusdem perpetuo ex suo contulisset, si nos id de gracia Regia annuere dignare Nos itaque, sicut ex officio suscepti regiminis metiri debe merita singulorum, omnes fidelitates et meritoria obseq ipsius Magistri Stephk et antecessorum suorum ad memori non immerito reuocantes, volentesque recompensacionem dem pro fidelitate per ipsum nobis laudabiliter exhibita oc rere graciori, vt eius exemplo reliquos ad fidelitatis obseq forcius accendamus; prefatam donacionem ipsius, quam stam esse cognouimus, de speciali gracia nostra duxi annuendam, et perpetuo seu irreuocabiliter roborand Quorum priuilegiorum tenores tali serie continentur:

Capitulum Zagrabiensis Ecclesie stb. (következik zágrábi káptalannak 1228-ki okmánya, mint gyűjteményi I. kötetében 294. sz. a.)

Capitulum Zagrabiensis Ecclesie stb. (következik a grábi káptalannak 1245-ki okmánya, mint fentebb 133. sz.

Et vt series concesse gracie nostre prescripte robur p petue firmitatis obtineat, nec processu temporum retract valeat, aut in irritum reuocari, presentes concessimus litte duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum ab Inc nacione Domini anno millesimo ducentesimo quinquagesi tercio Regni autem nostri decimo octauo.

(Nagy Lajos királynak 1359 „XIV. kalendas Aprilis“ kelt megerősítő mányából, melyet I. Lipót 1699. Bécs martius 14. alatt újból megerősít Liber Regius XXVI. kötete.)

244.

IV. Béla király sz. Mihály nyúlszigeti monostora és Apar nemzetségbeli Aba közt Ungineу birtoka felett itéletet hoz. 1253.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus, presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Cum terram Georgij filij Valentini existentem in villa Vngyney, qui ob crimen furti suspendio patibuli uitam finiuit, Ecclesie Sancti Michaelis site in insula nostra Budensi, in qua fratres Ordinis Premonstratensis commorantur, contulissemus perpetuo possidendam; Aba de genere Opovr dictos fratres traxit in causam, dicens iam dictam terram ad socrum suam racione dotis pertinere. Cui nos probacionem indiximus, ut iuris ordo postulabat, qui omnino defecit in probacione. Et licet sufficere debuisset ad imponendum auctori silencium, cum actore non probante reus, etsi nichil prestitit, absolui debeat; ex superhabundanti tamen fama communis, et assercio uicinorum concors nos ad plenum certificauit, terram memoratam ad supradictum Georgium, et ad nullam aliam personam semper pertinuisse. Propter quod ipsam fratribus antedictis nomine Ecclesie memorate duximus in perpetuum confirmandam, parti aduerse silencium perpetuum, sicut decuit, imponentes. Mete autem et termini ipsius terre, sicut per litteras fratris Jacobi Magistri Domus Hospitalis Sancti Regis de Strigonio fidelis nosri, cui inspeccionem eiusdem terre ac metarum commiseramus, nobis constitit, hoc ordine distinguntur; in primis aput ecclesiam Omnium Sanctorum de supradicta villa Vngyney continet vnum fundum curie, et similiter eadem ecclesia pertinet ad terram sepedictam, et habet iugera arabilia quadraginta et septem; silua uero ipsius continet iugera quindecim, et habet fenetum, quantum potest sufficere per diem uni hominj ad falcandum. Commetanei uero eiusdem terre sunt Capitulum Ecclesie Sancti Adalberti, Capitulum Ecclesie Sancti Petri Budensis, et fratres Sancti Regis

de Teluky, filius Siluestri, et filij Martelli. In cuius rei testimonium presentes eisdem fratribus concessimus litteras sigillorum nostrorum munimine roboratas. Datum anno gracie M° CC° LIII°, sexto kalendas Junij, anno autem Regni nostri decimo octauo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a király pecsétjének töredéke vörös-sárga selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

245.

IV. Béla király megerősíti Bars külvárosának privilegiumát. 1253.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie Lodomerie Cvmanieque Rex omnibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Cvm in multitudine plebis honor Regis et gloria attendatur; dignum est, et omni conuenit racioni, sic ad illos manum misericordie extendere, ut populus sibi seruiens numero semper et viribus augeatur. Ad vniuersorum igitur noticiam tam presencium quam futurorum harum serie volumus peruenire, quod accedentes in nostram presenciam hospites nostri in subvrbio Bors existentes, conquesti sunt nobis, vt cum priuilegium ipsorum super forma libertatis ipsorum, a nobis ante aduentum Tartarorum concessum, tempore persecucionis Tartarorum in fuga iam vetustate consumptum eisdem renouare dignaremur. Quorum nos peticionibus iustis satisfacere volentes, dictum priuilegium moti misericordia duximus renouandum. Cuius priuilegij tenor talis est:

Bela stb. (következik a királynak 1240-ki privilegiuma, mint fentebb 65. sz. a.)

Ut igitur hec renouacionis series perpetue robur obtineat firmitatis, presentes litteras concessimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini millesimo

ducentesimo quinquagesimo tercio pridie kalendas Junij, Regni autem nostri anno decimo octauo.

(Eredetie bőrhártyán, a függő pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

246.

IV. Incze pápa a jádrai érseknek meghagyja, hogy bizonyos házassági akadályra nézve Pride jádrai nőt felmentse. 1253.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri . . . Archiepiscopo Jadrensi salutem et Apostolicam benedictionem. Petitio Pride mulieris Jadrensis nobis exposita continebat, quod condam Stephanus pater eius de voluntate ipsius, quod eam condam Pridano civi Jadrensi traderet, et idem civis, qui eam reciperet in uxorem, iuramento firmarunt; sed postmodum cum ipsa et dictus civis non consentirent ad invicem matrimonialiter copulari, dicta mulier eo vivente contraxit matrimonium per verba de presenti cum Prestantio laico Jadrensi, qui dicto civi quarta consanguinitatis linea attinebat, carnali copula subsecuta; quare dicta mulier nobis humiliter supplicavit, ut cum idem civis viam sit universe carnis ingressus, dispensare cum ea et dicto laico, quod non obstante publice honestatis iustitia possint in sic contracto matrimonio licite remanere, de benignitate Sedis Apostolice dignaremur. Quocirca mandamus, quatenus super hoc auctoritate nostra dispenses cum muliere ac laico supradictis, si aliud non obsistat. Datum Asisii idibus Julii, Pontificatus nostri anno undecimo.

(Theiner Ágoston, Vetera Monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia I. köt. 80. l.)

247.

IV. Incze pápa a jádrai érseknek meghagyja, jádrai nőnek hasonló felmentést adjon. 1

Innocentius Episcopus servus servorum I
fratri . . . Archiepiscopo Jadrensi salutem et Apo
dictinem. Pro parte dilecte in Christo filie Pro
Jadrensis fuit propositum coram nobis, quod cu
frater et quidam alii consanguinei eius, ipsa
quod eandem traderent in uxorem viro laico
ipse, quod eam in uxorem reciperet, iuraviss
muliere et laico predictis nolentibus ad invicem
liter copulari, dicta mulier cum Preste cive J
eundem virum quarto gradu consanguinitatis co
matrimonium contrahendum; unde dicta mulie
nobis humiliter, ut providere in hac parte Apost
tudine curaremus. Nos igitur ipsius, et venerabil
stri Antibarensis Archiepiscopi supplicationibus i
damus, quatenus, si predicti viri, quod eadem
nuberet, consensus accessit, cum predictis mulie
ut impedimento huiusmodi non obstante in sic c
trimonio licite remanere veleant, auctoritate nostr
Datum Assissii IIII. idus Septembris, Pontificatus
undecimo.

(Theiner id. m. I. köt. 81. l.)

248.

Roland bánnak Gurbysa birtokára vonatkozó itélete László Rénoldnak fia és György comes Móricznak fia közt. 1253.

Rolandus Banus tocius Sclauonie omnibus presentes litteras inspecturis salutem. Uniuersitati omnium significandum duximus presencium per tenorem, quod cum Ladizlaus filius Renoldi super occupacione et metarum destruccione terre Gurbysa per Stephanum Banum pie recordacionis Scema Comiti collate, et postmodum per Magistrum Nicolaum filium eiusdem et fratres suos ipsi Ladizlao tradite, Georgium Comitem filium Mauricij ad nostram euocatum presenciam conuenisset; idem Comes Georgius e conuerso respondit, quod terra ipsius sub certis metis a terra Gurbysa esset ab antiquo separata et distincta, et ipse sub huiusmodi metis terminos et distincciones metarum suarum sine contradiccione aliqua hactenus possedisset; super quarum statu et serie per nos requisitus, nullum potuit munimentum seu priuilegium exhibere. Ladizlaus autem prenotatus super certa habitudine et obtencione terre supradicte litteras ordine iudiciario super facto ipsius terre contra prefatum Georgium Comitem processas, et priuilegium dicti St. Bani nobis presentauit talem continens tenorem et processum:

Nos Stephanus stb. (következik István bánnak 1251-ki okmánya, mint fentebb 228. sz. a.)

Nos igitur intellecta serie ipsius priuilegij sepedictum Comitem Georgium requisiuimus, si contradiceret ipsi priuilegio et litteris antedictis nec ne; qui in nullo dicto priuilegio extitit contradictor, sed pocius iustificauit et per omnia approbauit acceptando viua uoce. Vnde nos mediante sentencia nobilium circumsedencium per Johannem filium Henrici hominem nostrum secundum formam prefati priulegij terram antedicti Gurbysa de metis ad metas reambulari fecimus, et ipsas ueteres metas eiusdem terre dectructas per eundem Georgium Comitem et combustas ordinatim renouari; assi-

gnantes eandem iuxta donacionem Stephani Bani possidere pacifice et quiete Ladizlao sepius annotato. Nec hoc pretermittimus, quod quia predictus Comes Georgius falsas metas et occultas in terra Gurbysa tociens repetita crexerat, intendens per ipsas eandem occupare, contra Ladizlaum supradictum est conuictus ordine iudiciario coram nobis. De qua conuincione (így) nobis tanquam iudici, et sibi prout aduersario satisfecit, sicut requirebat ordo iuris, terram predicti Gurbysa eidem possidere sine contradiccione aliquali permittendo. In cuius rei testimonium, firmam atque stabilitatem ampliorem, presentes contulimus litteras sigilli nostri munimine roboratas, anno Domini millesimo ducentesimo LX° tercio. Datum Zagrabiei (így) in vigilia Sancti Martini.

Eredetie bőrhártyán a bánnak vörös függő pecsétje alatt, a budai kir. kamarai levéltárban.)

249.

Chák királyi tárnokmester bizonyítja, hogy előtte Kristof és János, Lázárnak fiai, s Arund és érdektársai bizonyos alásonyi peres birtokra nézve kiegyeztek. 1253.

Nos Chak Magister Thaucrnicorum Illustris Regis Vngarie et Comes Supruniensis ad vniuersorum noticiam presencium tenore uolumus deuenire, quod cum B. Illustris Rex Vngarie tam turbatus fuit (?, talán „causam iurgii inter") Christophorum et Johannem filios Lazari ex parte una, et Arund filium Scund, Pousam filium Petri, Michaelem filium Jacobi, Sam filium Moch, Fioch filium Techa, et Stephanum filium Gurke de uilla Alasun ex altera, nobis commisisset ordine iudiciario uentilandam super quadam particula terre, quam Lazarus pater Cristophori et Johannis a predictis, scilicet Arunt et alijs, precio comparauerat, indebite recipissent

a dictis Cristophoro et Johanne; et predicti, scilicet Arund, Pousa et alii partes aduerse proposuissent, quod eadem terra, que inpetebatur, ipsorum esset hereditaria (et) per Lazarum uiolenter fuisset occupata. Nos igitur ordine iuris obseruato, terminum et processum responsionis obseruantes, sepedictis Cristophoro et Johanni testimonio commendabili indiximus approbare. Cum litteras super eadem terra confectas in combustione domus eorum dixissent amisisse, octauam scilicet Jacobi in terminum assignantes; et cum in predicto termino testes solempnes produxissent, ad peticionem uirorum nobilium in fauorem parcium condescendencium, partes ad pacem permisimus reformandam, et pex inter ipsos tali condicione est composita et reformata: Vt terra eadem, super qua lis uertebatur, iam sepedictj Cristophorus et Johannes in perpetuum deberent obtinere, sicut pater eorum possidebat ex antiquo, emptionis modo sibi comparata. Cuius terre prima meta incipit ab occidente iuxta flumen Pothoc in magna uia, et tendit usque ad terram Lazari nominis, vbi est maxima uia; et de illa magna uia tendit uersus occidentem usque ad terram Coraldy Magistri Dapiferorum domine Regine; et incipiunt tunc uenire in parua uia, et tendunt usque ad predictorum antedictam terram, quam uendiderunt; et uadit inferius uersus meridio (igy) partem transeuntes, finirunt iuxta dictum Potoch in occidente terminacionem. Ne autem huius uendicionis et conuencionis contractus ualeant per quempiam in posterum retractari, presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini M° CC° quinquagesimo III°.

(Az eredeti után Véghelyi Dezső, Hazai Okmánytár I. köt. 27. l.)

250.

A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Jakab Henanak fia ludáni birtokát Vitkónak eladta. 1253.

Vniuersis Christi fidelibus, quibus presentes patuerint, Nyttriensis Ecclesie Capitulum oraciones in Domino. Significamus vobis, quod Jacobus filius Hena in nostri presencia constitutus, locum curie sue in Ludan existentem, et adjacentem ab una parte loco curie Witkonis, ab altera vero loco curie Comitis Indrih, presentibus fratribus suis, Benedicto scilicet et Aghka, ipsisque consencientibus, vendidit ipsi Vitkoni pro tribus marcis argenti iure perpetuo possidendam, et hanc pecuniam ab eodem Witkone percepit plenarie coram nobis. In cujus rei testimonium presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Anno gracie millesimo, ducentesimo quinquagesimo tercio, datum quarto kalendas Aprilis. Magistro Demetrio Lectore Nyttriensi existente.

(Rajcsányi Ádam kézirati gyüjteményéből.)

251.

A pozsonyi káptalannak bizonyságlevele, hogy Berweyn a pozsonyi vár hirnökeinek főnöke több váremberrel bizonyos peres monari birtokra nézve egyezkedett. 1253.

Capitulum Posoniensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino Jesu Christo, qui est salus omnium. Ad vniuersorum harum serie uolumus deuenire noticiam, quod Berweyno quondam Mayore preconum Castri Posoniensis ab vna parte, Bwd et Buhta, qui se dicebant fuisse

de villa Monar, castrensibus, qui descensum dantes dicuntur Nicolao filio Terpuz, et Bacha filio Bache Comitis, jobagionibus Castri ex altera coram nobis constitutis, ijdem castrenses, Bwd scilicet et Buhta confessi sunt, quod cum ipsi dictum Berweynum coram Puero Curiali Comite Posoniensi traxissent in causam proponendo, ipsum quandam terram Castri Monar nomine inter terras Monch quondam Decani ex vna parte, et Musk castrensis ex altera iacentem indebite occupando detinere; idem Berweynus litteras domini Rolandi Palatini et Comitis Posoniensis coram eodem Curiali Comite exhibuisset, in quarum tenore satis expresse intellexisset contineri Curialis Comes memoratus, ut ipsam terram iure donatiuo Regio possedisset Berveynus memoratus; et eciam cum alie terre a Castro Posoniensi alienate per registrum domini B. Illustris Regis nostri Castro Posoniensi fuissent restitute, ipsa terra Monar apud eundem Berveynum ordine judiciario ab eodem Palatino et Comite Posoniensi prolata relicta fuisset; prout in litteris eiusdem Palatini continetur. Vnde predictus Puer Curialis Comes Posoniensis eosdem castrenses tanquam calumpniatores habuisset pro conuictis pro eo, quia ordine iudiciario litem propositam intrassent mouendo litis questionem. Et licet memorati castrenses ut calumpniatores in personis propriis fuissent condempnandi; tamen causa mutue dileccionis penam, quam pati debebant in personis, eisdem indulsisset Berveinus supradictus, saluo iure predicta terra Monar eidem Berveyno remanente. Nos igitur in huius rei testimonium ad peticionem utriusque partis litteras presentes concessimus sepedicto Berveino sigilli nostri patrocinio communitas. Datum in octauis festi Beati Johannis Baptiste anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo tercio; Magistro Smaragdo Ecclesie nostre Preposito, Jacobo Cantore, Sixto Decano existentibus.

A B C D E

(Eredetie bőrhártyán, a hártyazsinegen függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

252.

IV. Béla királynak Konchi földjét tárgyazó adománya Konkai Egyed mester számára. 1254.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam tam presencium quam futurorum tenore presencium volumus peruenire; quod Magister Egidius filius Laurencij de Konka fidelis noster ad nostram accedens presenciam, humiliter nobis suplicauit, petens, ut quandam terram fabrorum nostrorum, que Konchi vocatur, commetaneam terre sue, vacuam et habitatoribus destitutam, sibi ob merita seruiciorum suorum de benignitate Regia conferre dignaremur. Verum quia de eo, quod ea terra esset vacua et habitatoribus destituta nobis plenaria veritas non constabat, dilecto et fideli nostro venerabili patri Hamoni Episcopo Vaciensi, vt ad illam terram accederet, et eam, si vacuam inueniret, eidem assignaret, nostris dedimus litteris in mandatis. Idem itaque venerabilis pater Hamo Episcopus Vaciensis Regio obtemperans mandato, vt decebat, sicut nobis rescripsit, super eam accedendo, inuenit predictam terram esse vacuam; quam conuocatis commetaneis et vicinis in eisdem metis et terminis, in quibus predicti fabri nostri possederunt, nullo contradictore existente de nostro mandato statuit Magistro Egidio de Konka superius dicto. Nos igitur ob merita seruiciorum eiusdem Magistri Egidij nobis fideliter impensorum, volentes sibi Regio occurrere cum fauore, dictam terram fabrorum nostrorum Koachy vocatam, eidem et per ipsum suis heredibus heredumque suorum successoribus jure perpetuo auctoritate presencium duximus conferendam duplicis sigilli nostri munimine roborando. Datum per manus Magistri Thome Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto, Regni autem nostri anno decimo nono.

(Régi hitelesített másolat Körmöczbánya sz. k. város levéltárában.)

253.

IV. Béla király Gergely Nata fiának a tőle elvett földekért csereképen új birtokot rendel. 1254.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium Saluatore. Ipsa pietas nos inuitat, vt subiectos cum moderamine iustieie foueamus, nec a Regia Celsitudine procedat iniuria, vnde nasci iusticia consueuit. Ad vniuersorum igitur noticiam volumus peruenire, quod cum nos terras Gregorij filij Nata, quarum nomina sunt Gykew, Poya, Holosscegh, Egerpotaka ad viginti quinque aratra sufficientes, existentes infra castrum Tubul, mansionatas quidem et populosas, ab ipso rçcepissemus, et ad vtilitatem castri Tubul perpetualiter dedissemus, volentes ex oficij nostri debito, ne cuiquam graues in sua iusticia existamus, in concambium earundem terrarum dicto Gregorio filio Natà, terras quasdam, Lezna scilicet et Chemerna, ad triginta aratra sufficientes, sitas in Comitatu Zemplyn, in quibus Mycuta et Noualyad antea residebant, vacuas omnino et habitatoribus carentes, sibi et per eum suis heredibus heredumque successoribus contulimus jure perpetuo possidendas, et ipsum Gregorium per fidelem nostrum Mychaelem Comitem de Sarus in possessionem earundem terrarum introduci fecimus corporalem. Quarum terrarum mete, prout idem Mychael Comes nobis in suis litteris intimauit, hoc ordine distinguntur. Prima meta incipit a parte orientali de flumine Loborch, et vadit ad sepulturam Ruthenorum, et ibi tenet metam cum villa Peotry; et inde veniet ad fluuium Jezenew ad plagam meridiem, et ibi est meta; inde per fluuium Jezenew veniet inferius vsque riuulum Hleuna; inde ascendit superius ad montem, qui dicitur Berch, et inde vadit vsque caput riuuli Heuna, et ibi tenet metam cum Sopol Comite, et inde veniet ad partem occidentalem ad caput riuuli Cemerna; et inde tendit ad caput riuuli, qui dicitur Souspotok, et ibi tenet

metam cum filijs Hytlen; et inde vadit ad septemtrionem ad siluam Gorboucha; et inde per siluam Gorboucha vadit ad riuulum Ludun; et inde veniet inferius per riuulum Ludun; inde transit ad malnalucateue; inde vadit ad primam metam Loborch, et sic terminantur mete dictarum terrarum. In cuius rei perpetuam firmitatem presentes litteras concessimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini M° ducentesimo quinquagesimo quarto, sexto kalendas Januarij, Regni autem nostri anno

(Az egri káptalannak 1360-ki átiratából a budai kir. kamarai levéltárban.)

254.

IV. Incze pápa aziránt intézkedik, hogy az esztergami érsek több szegnai kalmárnak bizonyos összeget fizessen. 1254.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio . . . Archidiacono Bononiensi salutem et Apostolicam benedictionem. Cum, sicut dilecti filii Bonifacius Bonsignoris, Albizus Deuteaiute, Bencivendi Johannis et Bonaventura Recuperi (et alii) eorum socii, ciues et mercatores Senenses nobis exponere curaverunt, iidem dilectis filijs Magistris Petro Preposito Ecclesie Chasmensis Zagrabiensis Diocesis, Octomaro Archidiacono Neogradiensi, et Raynaldo Plebano Ecclesie de Bana Strigoniensis Diocesis, procuratoribus venerabilis fratris nostri . . . Archiepiscopi Strigoniensis renunciantibus constitutioni de duabus dietis edite in Concilio Generali, beneficio restitutionis in integrum, conventionis judicum, et omnibus litteris et indulgentiis Apostolicis impetratis et impetrandis, prout de hoc et mutuo contrahendo usque ad infrascriptam summam plenam habebant per nostras litteras facultatem, tria millia et quingentas marcas argenti puri et fini ad pondus Ungarie apud Sedem Apostolicam pro expediendis ipsius Archiepiscopi et Ecclesie mutuarint, certis loco et terminis

ipsis mercatoribus persoluendas, prout in publico instrumento confecto exinde plenius continetur; mandamus quatenus, si predictus Archiepiscopus et successores ipsius in statutis loco et terminis iuxta predicti tenorem instrumenti, ita quod nulla alia probatio vel certitudo super huiusmodi debito exigatur, mercatoribus ipsis, quibus nolumus pretextu alicuius constitutionis canonice vel civilis, aut cuiuscumque privilegii vel indulgentie, de quibus in nostris litteris plene et expresse, ne de verbo ad verbum oporteat fieri mentionem, incumbere, quod de predicta pecunia in utilitatem ipsius Ecclesie sit conversa, de pecunia non satisfecerint memorata, ut extunc in dictum Archiepiscopum vel successorem suum, qui pro tempore fuerit, auctoritate nostra, monitione premissa sublato appellationis obstaculo, non differas promulgare, ac ipsos excommunicatos tandiu ¦publice nunties, et facias per alios in locis, ubi expedire videris, nuntiari diebus dominicis et festivis, pulsatis campanis et candelis accensis, donec prefatis mercatoribus de predicta pecunia cum iustis et moderatis expensis, interesse, ac debita restauratione dampnorum, super quibus simplici verbo ipsorum mercatorum vel cuiusuis eorum sine sacramento et aliqua alia probatione dicti Archiepiscopus et successores credere teneantur, usuris omnino cessantibus, fuerit satisfactum. Si vero idem Archiepiscopus in huiusmodi excommunicatione per duos menses steterit, ab administratione spiritualium et temporalium suspendas eundem, prefixo ei nichilominus peremptorio termino competenti, quo personaliter nostro se conspectui representet pro meritis recepturus. Non obstante constitutione predicta, vel si dictus Archiepiscopus ex indulto Apostolico habeat, vel sibi aut eius successoribus contigerit indulgeri, quod excommunicari, suspendi vel interdici non possint, seu extra suam provinciam ad iudicium evocari per litteras Apostolicas, in quibus de indulto huiusmodi expressa de verbo ad verbum mentio non habetur, seu qualibet dicte Sedis indulgentia impetrata, vel etiam impetranda, per quam hoc impediri valeat vel differri. Datum Laterani III. nonas Martii, Pontificatus nostri anno undecimo.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalum I. köt. 81. l.)

255.

IV. Incze pápa a visnizai monostort az apostoli székнek különös pártfogása alá veszi. 1254.

Innocentius Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis . . . Abbati Monasterii Sancti Jacobi de Visniza, ejus fratribus tam praesentibus, quam futuris regularem vitam professis. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum convenit esse presidium, ne forte cujuslibet temeritatis incursus, aut eos a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacre religionis infringat. Quapropter, dilecti in Domino filii, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et Monasterium Sancti Jacobi de Visniza Ragusine Diocesis, in quo Divino estis obsequio mancipati, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum, et Beati Benedicti regulam, in eodem Monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter conservetur. Preterea quascumque possessiones, quecumque bona idem Monasterium impresentiarum juste ac canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum oblatione, seu aliis justis modis prestante Domino poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus, et illibata permaneant, pro quibus hec propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum, in quo primum Monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis, vineas et terras, quas habetis prope idem Monasterium, cum omnibus pertinentiis suis; vineas et terras, quas habetis in locis, qui Subrende Ver — — — — et Junchettum vulgariter nuncupantur, cum omnibus pertinentiis eorundem; domos quas habetis in civitate Ragusina cum omnibus pertinentiij earundem, cum terris, pratis, vineis, nemoribus — — — et pascuis in bosco et plano, in aquis et molendinis, in viis et semitis, et omnibus aliis libertatibus et immunitatibus suis. Sane novalium vestrorum, que propriis manibus et sumptibus colitis,

uibus aliquis hactenus non percepit, sive de vestrorum alium nutrimentis, nullus a vobis decimas exigere vel rquere presumat. Liceat quoque vobis clericos vel laicos ros et absolutos, e seculo fugientes, ad conversionem reci- e, et eos absque contradictione aliqua retinere. Prohibe- s insuper, ut nulli fratrum vestrorum posthac in Monasterio stro professo fas sit, sine Abbatis sui licentia de eodem o discedere, nisi arctioris religionis obtentu; discedentem ro absque communium litterarum vestrarum cautione, nul- s audeat retinere. Cum autem generale interdictum terre erit, liceat vobis clausis januis, exclusis excommunicatis et terdictis, non pulsatis campanis, suppressa voce Divina fficia celebrare; dummodo caussam non dederitis interdici. hrisma vero, oleum sanctum, consecrationes altarium seu asilicarum, ordinationes Clericorum, qui ad ordines fuerint promovendi, a Diocesano suscipiant Episcopo, si quidem Catholicus fuerit, et gratiam et communionem Sacrosancte Romane Sedis habuerit, et ea vobis voluerit sine pravitate aliqua exhibere. Prohibemus insuper, ut infra fines parochie vestre nullus, sine assensu Diocesani Episcopi et vestro, capellam seu oratorium de novo construere audeat, salvis privilegiis Pontificum Romanorum. Ad hec novitatibus indebitis exactiones ab Archiepiscopis, et Episcopis, Archidiaconis seu Decanis, aliisque omnibus ecclesiasticis secularibusque personis, a vobis omnino fieri prohibemus. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni, et extreme voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint, nisi forte excommunicati vel interdicti sint, aut etiam publice usurarii, nullus obsistat; salva tamen justitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum corpora assumuntur. Decimas preterea et possessiones ad jus Ecclesiarum vestrarum — — — — detinentur, redimendi et legitime liberandi, de omnibus eorum, et ad Ecclesias, ad quas pertinent, revocandi, libera sit de nostra permissione facultas. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci Abbate, ac tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia preponatur, nisi quem fratres communi consensu, aut fratrum maior pars consilii sanioris, secundum Deum et Divi Benedicti regulas provideant eligendum. Paci quoque et tranquillitati vestre paterna impo-

sterum sollicitudine providere volentes, auctoritate Apost
prohibemus, ut infra clausuras locorum, seu grangiarum
strarum nullus rapinam sive furtum facere, ignem appon
sanguinem fundere, hominem temere capere, vel interfic
seu violentiam audeat exercere. Preterea exemptiones, lib
tates et immunitates, a predecessoribus nostris Romanis Po
tificibus Monasterio vestro concessas, nec non libertates
exemptiones secularium exactionum a Regibus et Principib
vel aliis fidelibus liberaliter vobis indultas, Apostolica auc
ritate confirmamus, et presentis scripti privilegio commu
mus. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat pre
tum Monasterium temere perturbare, aut ejus possessione
auferre, vel ablatas retinere, minuere seu quibuslibet vex
tionibus possidere; sed omnia integra conserventur eorum
pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt, usi
bus omnimodis profutura, salva Sedis Apostolice auctori
tate, et Diocesani Episcopi canonica justitia. Si qua igitur i
futurum ecclesiastica secularisque persona hanc nostre con
stitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tempta
verit, et secundo, terciove commonita, nisi reatum suum con
grua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui carea
dignitate, reamque se Divino judicio existere de perpetrata ini
quitate cognoscat, et a Sacratissimo Corpore et Sanguine De
et Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque i
extremo examine districte subiaceat ultioni. Cunctis autem ei
dem loco sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi
quatenus et hic fructum bone actionis percipiant, et apud d
strictum judicem premia eterne pacis inveniant. Amen. Amen

Ego Innocentius Catholice Ecclesie Episcopus.

Ego Rainaldus Ostiensis, et Velletrensis Episcopus.

Ego Stephanus Prenestinus Episcopus.

Ego Stephanus Sancte Marie — — — — tt. Presbite
Cardinalis.

Ego frater Joannes tituli Sancti Laurentii in Lucin
Presbiter Cardinalis.

Ego frater Hugo tituli Sancte Sabine Presbiter Cardinali

Ego Ricardus Sancti Angeli Diaconus Cardinalis.

Ego Octavianus Sancte Marie in Via Lata Diaconu
Cardinalis.

Ego Joannes Sancti Nicolai in Arce Tulliana Diaconus Cardinalis.

Ego Villelmus Sancti Eustachii Diaconus Cardinalis.

Ego Ottobonus Sancti Adriani Diaconus Cardinalis.

Datum Anagnie per manum Guillelmi — — — — Parmensis Sacre Romane Ecclesie Vice-Cancellarii XI. kalendas Augusti, Indictionis XII., Incarnationis Dominice anno M° CC° L° IIII°. Pontificatus vero Domini Innocentii Papae IV. anno duodecimo.

(Farlati, Illyricum Sacrum IV. köt. 105. l.)

256.

IV. Incze pápának rendelete, hogy az apostoli széknek különös meghagyása nélkül a pápai követ az esztergami érseket és káptalant egyházi büntetéssel ne sujthassa. 1254.

Innocentius Episcopus seruus sernorum Dei venerabilj fratri . . . Archiepiscopo et dilectis filijs Capitulo Strigoniensi salutem et Apostolicam benedictionem. Apostolice Sedis benignitas sincere obsequentium uota fidelium fauore beniuolo prosequi consueuit, et personas illorum, quos in sua deuotione promptos inuenerit et feruentes, quibusdam (titulis) decentius decorare. Vt igitur ex speciali deuotione, quam ad nos et Romanam Ecclesiam habere noscimini, sentiatis uobis fauo(rem) Apostolicum non modicum accreuisse; auctoritate uobis praesentium indulgemus, ut nullus Delegatus, (uel) Subdelegatus, Executor, aut etiam Conseruator, auctoritate Sedis Apostolice, uel Legatorum ipsius in uos, uel Ecclesiam uestram excommunicationis, suspensionis, uel interdicti sententitas promulgare, aut interdicere uobis ingressum Ecclesie (ua)leat, absque speciali mandato Sedis eiusdem, faciente plenam et expressam de hac indulgentia mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre concessio-

nis infringere, uel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit; indignacionem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apestolorum eius se nouerit incursum. Datum Anagnie VI. nonas Octobris, Pontificatus nostri anno duodecimo.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 677. l.)

257.

IV. Incze pápának intézkedése, mely által az esztergami érseknek és káptalannak szabadalmát, hogy a római széknek különös engedelme nélkül ki által sem sujthatók, védelmezi. 1254.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs ... de Pelys ... et de Boccon Abbatibus Cysterciensis Ordinis, Vesprimiensis Dyocesis salutem et Apostolicam benedictionem. Apostolice Sedis benignitas sincere obsequencium uota fidelium fauore beniuolo prosequi consueuit, et personas illorum, quos in sua deuocione promptos inuenerit et feruentes, quibusdam titulis decentius decorare. Vt igitur ex speciali deuotione, quam uenerabilis frater noster — — — — Archiepiscopus, et dilecti filij Capitulum Strigoniense ad nos et Romanam Ecclesiam habere noscuntur, sentiant sibi fauorem Apostolicum non modicum accreuisse; eis per nostras duximus litteras indulgendum, vt nullus Delegatus vel Subdelegatus, Executor, aut etiam Conseruator, auctoritate Sedis Apostolice, uel Legatorum ipsius, in eos, uel Ecclesiam ipsorum excommunicationis, suspensionis, uel interdicti sententias promulgare, aut interdicere ipsis ingressum Ecclesie naleat, absque speciali mandato Sedis eiusdem, faciente plenam et expressam de ingulgentia huiusmodi mentionem. Quocirca discretioni uestre per Apostolica scripta mandamus, quatenus dictos Archiepicopum, Capitulum et Ecclesiam non permittatis

super hijs contra concessionis nostre tenorem ab aliquibus indebite molestare; molestatores huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellacione postposita, compescendo; non obstante, si aliquibus, quod excommunicari, suspendi, uel interdici, aut conueniri extra certa loca non valeant, a Sede Apostolica sit indultum, et constitutione de duabus dietis, edita in Concilio Generali. Datum Anagnie IV. nonas Octobris, Pontificatus nostri anno XII.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 678. l.)

258.

Roland nádor a IV. Béla királynak Lapsa nevű birtokot a domonkosok vasvári monostora számára tárgyazó adományát foganatosítja. 1254.

Nos Rolandus Palatinus et Comes Posoniensis omnibus presentes inspecturis duximus significandum, quod cum ex precepto domini B. Regis Vngarie infra Comitatum Ferrei Castri terras Castri eiusdem a Castro indebite alienatas reuocaremus ordine iudiciario; inter cetera Capitulum Ecclesie Sancti Micaelis de Ferreo Castro exhibuit nobis priuilegium B. Regis. Cuius tenor talis erat:

Bela Dei gracia stb. (következik Béla királynak okmánya, mint fentebb 102. sz. a.)

Nos igitur continenciam eiusdem priuilegii ratam habentes et firmam, terram prenominatam pro iure Ecclesie supradicte, inmobiliter stare permisimus; et licet ipsum priuilegium sufficiens videbatur esse per omnia ad hoc negocium, tamen ad maiorem eiusdem rei cautelam, et ad instanciam Fratrum Predicatorum presentes litteras cum munimine nostri sigilli Capitulo Castri Ferrei de Ecclesia Sancti Micaelis in testimonium priuilegii domini Regis duximus concedendas. Datum

apud Castrum Ferreum in festo Sancti Micaelis, anno gracie M° CC° quinquagesimo quarto.

(Az eredeti után Nagy Imre, Hazai Okmánytár IV. köt. 35. l.)

259.

Henrik országbíró és somogyi főispán a Bakacs fiai Jakab, Mika, Jaracsin és Karacsin, és Salamon fiai Demeter és testvérei közt a Zala folyón lévő bizonyos malom fele része iránt kötött egyességet, mely szerint a kérdéses malom fele a hozzá tartozó földekkel együtt továbbra is Salamon fiai birtokában maradt, megerősíti.

1254.

Nos Herricus Judex Curie Regie et Comes Symigiensis ad vniuersorum noticiam uolumus peruenire: quod cum Jacobus, Mica, Jarachinus, et Carachinus filij Bococh, Demetrium et fratres suos filios Salomonis ad nostram citassent presenciam, medietatem cuiusdam molendini in fluuio Zale decurrentis, racione porcionis Zeme ab eisdem requirentes, tandem mediantibus quibusdam probis viris ex nostro beneplacito et consensu, sicut ijdem personaliter constituti asseruerunt, pro bono pacis in talem composicionem deuenerunt; quod filij Bococh supradictam medietatem eiusdem molendini filijs Salomonis prenominatis relinquerunt in pace in perpetuum, et nunquam requirendam possidere, sicut et in primis possidebant cum terrarum medietate ad eundem molendinum pertinencium. Vt igitur processu temporis factum presentis composicionis et pacis per calumpniam uel alicuius litem in questionis materiam reuocari non possit, sed robur obtineat firmitatis, ex uoluntate parcium predictis filijs Salomonis litteras nostras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno gracie M° CC° quinquagesimo quarto.

(Eredetie a mélt. gróf Teleki család magyarországi ágának levéltárában Gyömrőn. *Szabó Károly.*)

260.

Miklós, királyi főtálnok a király meghagyásából Somogy, Zala és Veszprém megyékben több birtokügyet elrendez. 1254.

Nos Nicolaus Dei gracia Magister Dapiferorum Illustris Bele Regis Hungarie vniuersis, ad quos presens scriptum peruenerit salutem et omne bonum. Cum ad recensendos vduornicos suos per vniuersum Regnum Wngarie constitutos super terra eorundem examinanda a domino Rege supra nominato constituti fuissemus, et in ipso negocio exequendo ad prouinciam Simigiensem peruenissemus, accedentes ad nos vniuersi illius prouincie wduornici et eorundem jobagiones conquesti sunt, quod Abbas Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie duo molendina in terra, que dicitur Sar, ab eisdem in concambio recepisset. Contra quos predictus Abbas exhibuit priuilegium Nicolai filii Borz quondam Palatini. Cuius tenore viso predicta molendina Abbati relicta sunt ab eisdem perpetuo possidenda. Igitur vniuersis negociis prouincie Simigiensis peractis venientes ad prouinciam Zala, inuenimus agazones Sancti Martini sub monte Hygmogos terram suam habere separatam cum vduornicis de Kezey a plaga aquilonari cum duabus magnis metis terreis ad molendinum Soych, quod est super fluuium Egrud, et transit per fluuium Egrud, et vadit per antiquum Egrud per prata. Cum vduornicis vero, qui sunt in Higmogos, a parte occidentali terram habent communem in siluis, et in fenetis. Hic eciam completis prouincie huius negociis, veniendo ad parochiam Vesprimiensem, inuenimus villam Sancte Crucis sub silua Bocon Ecclesie Beati Mauricii pertinentem, terram suam habere separatam cum vduornicis de villa Fen cum metis antiquis et nouis, vt habet priuilegium Bele Regis et quorundam quondam Palatinorum. Ne igitur per temporum generacionem ab hominibus succedentibus prescripta in errorem aut irritum vel dissensionem deduci valeant, presentem paginam concessimus sigilli nostri munimine roboratam. Datum anno Domini M° CC° L° IV°.

(Eredetie a pannonhalmi főapátságnak levéltárában.)

261.

Gallus erdélyi püspök és Ákos mester budai prépost a királynak meghagyásából a bakonybéli apátság és okoli jobbágyai közti egyenetlenségeket elintézik. 1254.

Nos Gallus Diuina miseracione Episcopus Transiluanus, et Magister Acus Prepositus Budensis aule Illustris Regine Hungarie Cancellarius, significamus, quod cum causam, que inter Abbatem et Conuentum de Beel ex vna parte, ac populos eorundem de villa Okol ex altera vertitur super quibusdam articulis condicionum dicti populi, dominus Rex nobis commisit iudicialiter cognoscendam seu decidendam; Abbas pro se et Conuentu suo jobagionibus Ecclesie sue sibi adstantibus proposuit, quod populi antedicti renitendo contumaciter denegabant seruicia et debita quam plurima, quibus Ecclesie sue tenebantur, exhibere, que omnia in forma peticionum suarum articulatim comprehendebat; populis ex aduerso respondentibus, quod predictus Abbas et Conuentus indebite eos et superflue grauabant vltra id, quam fuerit a primis progenitoribus domini Regis institutum; propterea vendicando specificantes sua debita et seruicia coram nobis, videlicet quod a festo Sancti Regis Stephani vsque ad Natiuitatem Domini, similiter et a Carnispriuio vsque ad festum Sancti Johannis Baptiste duo et duo per singulas hebdomadas in opere carpentaneo seruire Monasterio tantummodo tenebantur; nomine vero decimarum non plus quam duos cubulos, vnum de frumento, alium de hordeo, et singule mansiones ad singulas gallinas similiter tenentur; tornatores vero nonnisi in tribus festis de singulis mansionibus ad singulas decem scutellas et tria peccaria danda seu persoluenda sunt obligati; ad alia vero, que Abbas petebat, dicebant se penitus non teneri. Nos vero auditis racionibus parcium et plenius intellectis, ita duximus interloquendo pronunciandum, vt predictus Abbas memoratos populos non ad ampliora arctare, quam ad ea, que superius expressa sunt per confessionem

et recognicionem eorundem presumat, donec super aliis articulis per dominum Regem vel per alios, quos ad hoc Regalis Excellencia specialiter deputauerit, presentibus partibus fuerit sentencionaliter definitum. Que omnia ita seruaturum memoratus Abbas fide data promisit. Pronunciauimus eciam, quod pistores similiter, et lotores vestium altaris, nec non indumentorum sacerdotalium non ad ampliora seruicia vel debita compellantur, quam et similium condicionum homines aliarum Ecclesiarum racione condicionum suarum sunt adstricti. Datum sabbato proximo post festum Apostolorum Petri et Pauli anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quarto.

(Eredetie a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

262.

Zeland veszprémi püspöknek bizonyságlevele Mária Keszői Domonkos nejének végrendeletéről. 1254.

Zlandus Dei gracia Episcopus Vesprimiensis omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris, presentes inspecturis, lautem in salutis largitore. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod Comes Dominicus filius M . . . de Kezw personaliter ad nostram accedens presenciam, nobis humiliter suplicauit, vt homiuem nostrum fidedignum mitteremus cum eodem, coram quo domina Maria filia Magistri Joachyni, karissima consors eiusdem nobilis viri Comitis Dominici, suum conderet in suis extremis testamentum. Nos uero, prout ex debito et ex uoto ad curam animarum tenemur, precibus iam dictis Comitis Dominici inclinati, cum Benedictum Prepositum de Vrs misissemus, tandem ad nos rediens dixit nobis coram Martino sacerdote de Kezw, et Laurencio filio predicti Magistri Joachyni fratre ipsius domine Marie; vt eadem, cum in lecto egritudinis adhuc sue mentis compos existeret, dotem suam et res parafernales, prefato

Comiti Dominico taliter relaxavit, vt filiam suam nuptui erenaret, dum tempus aduenit nupciale. In cuius rei firmitatem literras nostras sigillo nostro concessimus roboratas. Anno Domini M° CC° quinquagesimo quarto.

(Az eredeti után Véghelyi Dessö, Hazai Okmánytár I. köt. 29. l.)

263.

A bácsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Becha nevü özvegy hitbérére nézve testvérével Merkkel egyezkedett. 1254.

Transactio coram Capitulo Ecclesie Bachiensis inter Becha relictam, et cognatum eiusdem Merk, super solucione dotis de terra Reva.

(A mélt. b. Révay család levéltárának lajstromából. Magát az okmányt nem láthattam.)

264.

A pozsonyi káptalannak bizonyságlevele, hogy Jakab és Miklós várjobbágyok Sárfői Hiscus és fiai, s István Gergelynek fia közt birtokosztályt eszközöltek. 1254.

Capitulum Ecclesie Posoniensis omnibus, ad quos littere presentes peruenerint salutem in uero salutari. Vniuersitati uestre tenore presencium significamus, quod Jacobus filius Voynus, Nicolaus filius Prus, jobagiones Castri, Hisci de Sarfev cum filijs suis Benedicto, Petro et File ab una parte, Stephanus filius Gregorij cognato (igy) eorundem ab altera coram nobis constituti; idem Jacobus et Nicolaus asseruerunt, quod

cum ipsi compositores super diuisione terre inter illos utraque parte uolente extitissent, talem inter ipsos fecissent composicionem; quod medietas tocius terre ipsorum hereditarie, videlicet in Sarfw, in Manar, et in Peschen existentes, cederet in ius Stephani filij Gregorij iure perpetuo possidenda, et insuper uiginti iugera terre in Sarfev ex parte Hisci, exceptis tantum viginti iugeribus terre, que Hisci dicitur iure emticio possidere; de quibus Hont et Johannes filij Monch eidem Hisci consencientes non contradixerunt. In cuius rei testimonium ad peticionem partis utriusque litteras nostras concessimus sigilli nostri municione roboratas. Datum in festo Bartolomei Apostoli anno gracie M° CC° quinquagesimo quarto.

A B C D

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalannak egészen ép pecsétje hártyazsinegen függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

265.

A vasvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Jana és testverei, s Belid és testvérei közt birtokosztály történt. 1254.

A B C

Nos Capitulum Ecclesie Sancti Michaelis de Castro Ferreo omnibus notum facimus, quod Jana, Opur et Vrbanus ex una parte pro se et suis consanguineis; Belid, Andreas, Symon ex altera pro se et suis consanguineis respondentes, coram nobis comparendo professi sunt, talem in terra ipsorum fecisse diuisionem, quod terram Rit in duas partes diuisissent; et porcionem ex parte meridionali in quolibet circuitu reliquissent maiorem latitudine unius iugeris; et eiusdem terre metas predicte sic procedere retulerunt: quod scilicet egreditur ab aqua Rabe, et uadit ad locum, qui Bursoteluk dicitur; inde

ad arboream (igy) populeam; deinde ad secundam arboream populi; et quia plus in alia terra Belid cum sua generacione possidet, propterea terram nomine Heginteluqui addiderunt ad nominatam terram Rit Jane, Opour et Vrbano. Et hec sunt mete in terra parcium predictarum; incipiens a nemore Pliznud ante pontem sunt mete; inde ibit ad uallem, et in medio uille (igy) sunt mete antique; deinde ad uallem, et in litore uallis sunt mete; et postea in medio uallis sunt mete; hinc ad Sidfy, et ibi sunt mete; inde in magna uia sunt mete antique; abinde ad Buuozsieltiu, et ibi sunt mete; inde pergit ad Sceuleuster, ubi sunt mete; et sic per ueteres metas tendit ad meridiem ad sepulchrum Vtod; et per easdem ueteres metas uergit usque ad Ilbu, et ibi terminatur; silua uero ubique eis est communis. Item inter terram uille Bogozlov, et inter terram Jane, Opour et Vrbani; Belid, Andreas et Symon habent terram hereditariam usque ad Ilbu. Et pacem perpetuam et inmobilem eedem partes inter se factam asseruerunt. Quod ut ratum sit, presens scriptum contulimus sigilli nostri munimine roboratum. Petro existente nostro Preposito, Oliuerio Cantore, Ombud Custode, Geruasio Decano. Anno Domini M° CC° L° quarto.

(Eredetie bőrhártyán, az egykor hártyazsinegen függött pecsét elveszett. a budai kir. kamarai levéltárban.)

266.

A somogyi konventnek bizonyságlevele, hogy Endre Petresnek fia és Mikou Kersennek fia Fehéregyház, Tikus és Szőcseny birtokok felett egyezkedtek. 1254.

Conuentus Monasterij Sancti Egidij de Simigio omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris, presentes litteras inspecturis, salutem in omnium saluatore. A vniuersorum

noticiam harum serie litterarum nolumus peruenire, quod Andreas filius Petres de Feirighaz ab vna parte; Mikou filius Kersen de Tikus ex altera, in nostra constituti presencia confessi sunt oraculo uiue uocis; ut per composicionem Comitis Johannis filij Isip, et Gregorij filij Gicel de genere Beun, ac Chama de Huruathkut, ob dileccionem cognacionis, super causa diuisionis possessionum ipsorum olim facte, hoc modo se reformassent; ut sicut olim predictus Kersen, pater eiusdem Mikou, et dictus Andreas, diuiserant inter ipsos possessiones eorum, eodem modo commisissent; uidelicet possessionem Feirighaz cum omnibus utilitatibus suis, sub antiquis metis et terminis, quibus a uicinis suis separatur, dictus Mikou commisisset et reliquisset Andree predicto et suis posteritatibus perpetuo possidere; e conuerso autem idem Andreas possessionem Tikus et porcionem eorum in Zeuchen habitam dedisset et reliquisset eidem Mikou et suis heredibus similiter perpetuo possidere; tali obligacione mediante, quod si processu temporis ipsam diuisionem aut ipsi, uel aliquis de posteritatibus ipsorum reuocaret, illi qui ipsam diuisionem obseruaret, L marcas, sine porcione iudicis, dare teneretur. In cuius rei stabilitatem et firmitatem ad peticionem parcium super hec premissa ambabus partibus dedimus litteras nostras, sigilli nostri munimine communitas. Datum in die animarum, anno Domini M° CC° LIIII°; Beato Abbate, Benedicto Decano, Lucach Custode, Baldino Cantore, Andrea Bisseno Celerario, ceterisque fratribus ibidem existentibus.

(Az eredeti után Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 679. l.)

267.

A váradi konventnek bizonyságlevele, hogy Vidol Miklósnak fia nővéreivel az őket illető leánynegyedre nézve egyezkedett. 1254.

Conuentus Monasterij Waradyensis omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presens scriptum intuentibus salutem in salutis auctore. Vniuersitati vestre presencium tenore fieri volumus manifestum, quod nobiles domine, videlicet domina Pynna filia Nycolai filij Vyd de genere Buken, uxor Chuda ab una parte; et domina Ilana filia eiusdem Nycolai filij Vyd, uxor scilicet Myxeed ab altera; vnacum Vydol filio predicti Nycolai fratre earum carnali coram nobis personaliter comparentes, super terra earum Janus uocata in terra Janus existente, que racione quarte, siue pro quarta ipsarum ex parte Vydol filij predicti Nycolai, fratris videlicet carnalis earundem dominarum in terra Janus vocata memoratis dominabus dinosscitur fuisse deuoluta; prenominato Vydol el alijs probis viris mediantibus et ordinantibus inter ipsas diuisionem huiusmodi concordem et pacificam per certas terminorum distincciones, sicut iam in presentibus inferius exprimitur, inter se factam fuisse retulerunt; quod vna medietas dicte terre seu porcionis ipsarum Janus uocate in duas partes diuisa equali diuisione mediante existens ab occidente, que in terris arabilibus ab alia dimidietate eiusdem terre ab oriente remanente per ueterem meatum cuiusdam riuuli a parte septemtrionali uersus meridiem decurrentis dinosscitur separari, cum medietate silue ad eandem terram pertinentis existente a septemtrione, que ab alia medietate eiusdem silue a meridie existente per quandam vallem wlgariter *hologusgudur* dictam ab oriente uersus occidentem se protendentem nosscitur separari et distingi, sicut viue uocis oraculo nobis recitarunt domine memorate, cum suis vtilitatibus omnibus et pertinencijs ac circumstancijs quibuslibet, cessisse in porcionem prefate domine Pynne simul et ciusdem posteritatum descendencium ab eadem in perpetuum et irreuocabiliter possidenda; alia

vero medietate ipsius terre cum terris arabilibus existente ab orienti, simul cum alia medietate predicte silue ad eandem terram pertinentis, a parte videlicet meridionali existente, cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs suis quibuslibet cedente et remanente sepedicte domine Ilana et suis posteritatibus ab eadem descendentibus, similiter in perpetuum et irreuocabiliter possidenda et habenda. Ipse autem domine obligauerunt se coram nobis, quod si qua ipsarum, vel posteritates earundem, transgrediendo et prosiliendo ueterem meatum predicti riuuli inter ipsas duas porciones terre separantis, de porcione alterius partis in terris arabilibus quantumlibet pro se usurpare niteretur quandocunque; hec pars violatrix facte diuisionis alteri parti, ante litis ingressum, et absque strepitu judicij alicuius, decem marcas pecunie dare et persoluere teneatur. Ad cuius rei memoriam perpetuam et munimen presentes litteras concessimus sigillo nostro roboratas. Datum anno ab Incarnacione Domini millesimo CC° quinquagesimo quarto. Andrea Decano et Gregorio Custode, ceterisque fratribus existentibus, et nobiscum Deo famulantibus humiliter et deuote.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalan pecsétje hártyazsinegen függ, a fömélt hg. Eszterházy család levéltárában.)

268.

Ancona város hatósága Gonzoni Máté ottani polgárnak engedelyt ad, hogy raguzai hajó által szenvedett károsodásának fejében a raguzai kereskedőknek vagyonán magának tettleg elégtételt eszközölhessen. 1254.

In nomine Sancte et Individue Trinitatis Amen. Anno Domini M.CC.LIV. Pontificatus domini Innocentii Pape quarti, Indictione XII. civitate Ancone die XV. mensis Septembris. Nos Gufferatus Guarcignellus Civitatis Ancone Potestas stb. super exhibita nobis petitione domine Bellavederis uxoris Matthei

Gozonis dilecti nostri civis Anconiani, nomine ipsius sui viri plene deliberantes, que petebat sibi pro dicto suo viro, et per eum fratri sui viri licentiam exiberi per nos et Commune Ancone nostrosque successores, capiendi, reprehendendi et manutenendi de bonis et rebus hominum Ragusie usque ad quantitatem septuaginta librarum Anconitanarum pro rebus ablatis dicto Mattheo suo viro in banzone sive nave Sergii de Ragusia apud portum Inganatorum a piratis sub protectione et fraudalenta occasione, dolo et machinatione adhibita a prenominato Sergio et sociis seu marinariis de Ragusia dicti banzonis seu navis, prout allegabat taliter esse probatum. Cum Commune Ragusie fuerit sequestratum per Ambaxatores et litteras Communis Ancone stb. stb. (a kért engedély neki megadatik.)

(Eredetie a bécsi cs. kir. titkos levéltárban.)

269.

Ancona város hatóságának több más polgár számára hasonló engedélye. 1254.

Civitas Ancona Paulo Fultroni civi suo ad quantitatem 8 libr. 12 s. admittit capere et apprehendere in represaliam de rebus Raguseorum pro rebus suis ablatis Bartholomeo Fultroni, quas is ab illo habuit in recommandicium in banzone Sergii de Raguseo. Die 5. exeunte Augusti 1254.

Civitas Ancona idem admittit ex simili causa Benevuto Pauli civi Anconitano ad quantitatem 33 et dimidiae librarum. Die 15. intrante Septembris 1254.

(Az eredeti okmányok a bécsi cs. kir. levéltárban.)

270.

IV. Béla király a pannonhalmi és a somogyvári apátok közti Faiz helységre vonatkozó egyenetlenségeket elintézi. 1245—1258.

Nos Bela Dei gracia Rex Hungarie damus pro memoria, quod cum inter viros religiosos, videlicet Sancti Martini de Pannonia, et Sancti Egidii de Symigio Abbates exorta fuisset materia questionis super quadam parte terre Faiz, tandem mediantibus viris idoneis talis inter eosdem composicio intervenit; quod predictus Abbas Sancti Martini in prefata villa Faiz quinque mansiones jobagionum habebit, qui ibidem commorantes, utentur fructibus et utilitate terre prefate, sicut jobagiones Abbatis Symigiensis, proprietate terre penes Monasterium de Symigio remanente; si autem numerus excreverit eorundem, reliqui posteriores removebuntur, quinque illis vel aliis quinque duntaxat loco illorum substitutis remanentibus modo supradicto, contradiccione qualibet non abstante; Abbas tamen Symigiensis in illis quinque mansionibus racione terre fructuum perceptorum et percipiendorum nullam sibi jurisdiccionem penitus vendicabit; sed Abbati Sancti Martini servient secundum eorundem consvetudinem hactenus observatam. Preterea existentibus illis quinque mansionibus, vel eisdem deficientibus, Abbas Sancti Martini, vel officiales eiusdem de terra ipsa locare aliis non poterunt ad culturam; sed de fructibus et utilitate ipse quinque mansiones, vel superexistentes pauciores, utentur modo superius memorato. Datum in castris circa Petoviam in translacione Sancti Martini.

(Eredetie bőrhártyán, a hártyazsinegen függő pecsétnek töredéke megvan, a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

271.

IV. Béla király megerősíti Pál országbírónak Igrich helység határszabályozását tárgyazó elintézését. 1255.

Bela Dei gracia Vngarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in uero salutari. Solet a Principe confirmari, quod in conspectu geritur aliorum; inconcussum quippe permanet, quod Regie Serenitatis presidio roboratur. Ad vniuersorum igitur noticiam volumus harum serie peruenire, quod accedentes in nostram presenciam jaculatores nostri de villa Igrich in Comitatu Zaladiensi, humiliter nostre Magnitudini suplicarunt, ut statum terre ipsorum certis metis undique consignate, iuxta tenorem litterarum fidelis nostri Pauli Judicis quondam Curie nostre et Comitis Zaladiensis nostro priuilegio inserere, et insertum dignaremur benignitate solita confirmare. Quarum quidem litterarum tenor is est:

Nos Paulus Judex Aule Regie stb. (következik Pál országbírónak ezen határszabályozást tárgyazó 1251-ki okmánya, mint fentebb 229. sz. a.)

Nos itaque, qui ex officio suscepti regiminis tenemur inuigilare remedijs subditorum, predictorum ioculatorum precibus inclinati, statum terre eorundem prefate de uerbo ad uerbum secundum continenciam litterarum predicti P. Comitis insertum, presentibus auctoritate Regia confirmamus. In cuius rei testimonium presentes concessimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Albensis Ecclesie Electi aule nostre Vice-Cancellarij, anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, Regni autem nostri anno vigesimo.

(Eredetie bőrhártyán, a sárga-vörös selyemszalagon függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

272.

IV. Béla király az egri káptalannak meghagyja, hogy Meszes helységre nézve Zemplén megyében határjárást tartson. 1255.

Bela Dei gracia Rex Vngarie fidelibus suis Capitulo Ecclesie Agriensis salutem et graciam. Dicit nobis Antoleus de genere Hermanni frater Mathie Prepositi de Scepus dilectus et fidelis noster, quod quedam possessio sua Mesces vocata in Comitatu de Zemlyn existens, distinccionibus vicinitatum et ereccionibus metarum nouarum plurimum indigeret. Super quo fidelitati vestre firmiter precipientes damus in mandatis, quatenus mittatis hominem vestrum pro testimonio fide dignum, quo presente Comes Stephanus filius Cadar de Tholchwa, vel Andronicus de eadem homo noster ad faciem dicte possessionis accedendo legitima conuocacione vicinorum et commetaneorum eius reambulet eandem per veteres et antiquas metas, iuxta veteres nouas metas, vbi necessarie fuerint, erigendo, statuatque ipsi Comiti Antaleo in filios filiorum eius et heredes perpetuo possidendam, si non fuerit contradictum, contradictores autem, si qui fuerint, contra eundem ad nostram citet presenciam ad terminum competentem; et post hec tocius facti seriem cum cursibus metarum nobis fideliter rescribatis. Datum Bude in octauis Beati Jacobi Apostoli anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto.

(Az egri káptalannak ugyanazon 1255. évi bizonyságleveléből, mint alább 288. sz. a.)

273.

IV. Béla király Dame és Renoldnak fiait, a nekik oda adományozott Barchan birtokban megerősíti. 1255.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus pervenire: quod cum post recessum Tartarorum pro revocandis juribus Castrorum indebite occupatis per totum Regnum nostrum diuersos judices misissemus, inter cetera super terra Barchan nominata, que Nitriensis Castri fuerat, contra filios Dame et Renoldi per jobagiones ejusdem Castri in presencia Magistri Prannay Judicis Curie domine Regine Comitis Nitriensis, dilecti et fidelis nostri, quem ad eundem Comitatum pro revocandis juribus Castri in judicem deputauimus, lis et contencio fuerat suscitata; filij autem dictorum Renoldi, et Dame in termino per dictum Magistrum Prannaium assignato, super donacione dicte terre Barchan per nos in permutacionem terre Buchk eis facta, nouum curauerunt nobis priuilegium exhibere, in quo habebatur, quod terra Buchk, quam Simone condam Bano notam infidelitatis incurrente, Rex Andreas pater noster felicis recordacionis Ladizlao — — — Comiti Bachiensi contulerat, et ab eodem Comite Ladizlao parentes ipsorum Renoldi scilicet et Dame filiorum propter suorum seruiciorum merita, fuerant consecuti, et nos Johanni filio eiusdem Simonis Bani misericorditer reddidimus; et in permutacionem ejusdem terre Buchk eis terram Barchan dederamus supradictam; supplicaverunt ergo nobis, ut eandem terram Barchan eis dimittere dignaremur. Nos itaque juticie gressibus adherentes, dicto Magistro Prannaio dedimus in mandatis, ut tam dictam terram Buchk, quam terram Barchan inspiceret, (et) si esset equalis permutacio inter easdem, tunc dictam terram Barchan eisdem filijs Dame et Renoldini dimitteret pacifice possidendam. Qui sicut nobis rescripsit, prefata terra

Barchan terre Buchk in quantitate, et qualitate est equalis, imo quodammodo terra Barchan minoris valoris existeret, quam sit terra Buchk, prout in ejusdem Magistri Prannay litteris vidimus contineri. Peticionem ergo dictorum filiorum Dame et Renoldi in hac parte justam attendentes, presertim quia per privilegium nostrum (eorum) patri concessum nobis constitit, dictam terram Barchan eis in concambicem nos dedisse; quia ex suscepto regiminis officio sumus unicuique in sua debitores; prenotatam terram Barchan eisdem filijs Dame et Renoldi dimissimus perpetuo possidendam sub eisdem metis et terminis, quibus dictum Castrum dignoscitur possedisse; presentibus litteris nostris sigilli nostri dupplicis impressione munitis in testimonium confirmantes. Datum per manus Magistri Smaragdy Albensis Ecclesie Electi, aule nostre Vice-Cancellarij, dilecti et fidelis nostri; anno Domini millesimo ducentesimo, quinquagesimo quinto, Regni autem nostri anno vigesimo primo.

(Néhai Rajcsányi Ádám kézirati gyüjteményéből.)

274.

IV. Béla király Kezw helységet tárgyazó adományát Seywred comes számára megerösíti. 1255.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad uniuersorum presencium posterorumque noticiam harum serie uolumus peruenire, quod cum nos terram Kezw, sitam in Comitatu Pestiénsi, quam Conch, Petrus et Johannes, filij Johannis, hereditarie possederant, ipsis sine herede decedentibus, dilecto et fideli nostro Seywredo Comiti Albensi ob recompensacionem serviciorum suorum, que nobis et Regno

nostro fideliter impendit et deuote, perpetuo contulissemus et donassemus possidendam, ac eam nostro priuilegio fecissemus communiri; postmodum ipsam terram Abbas Monasterij de Telky, et Woywoda ac Johannes filius ejusdem, Patroni Monasterij antedicti, ab eodem Seywredo Comite repetierunt, in iudicio coram nobis dicentes, ipsam terram fuisse hereditariam ipsorum, et ob hoc ad ipsos iterum debere redire; Abbas quoque dicebat in eadem se partem habere racione Monasterij sui antedicti. Contra quos idem Seywredus Comes proposuit, quod terra memorata ad predictos Petrum et Johannem proprie et specialiter pertinuit ab antiquo, et a tempore cujus non extat memoria, predictorum Petri et Johannis progenitores, et ipsi solummodo per successionem ipsam terram tenuerunt et possederunt, absque participacione cujusquam. Nos ergo, auditis parcium proposicionibus, utrique parti probacionem duximus indicendam; sed cum probacio Comitis Seywredi esset longe superior et melior; decreuimus sentencionaliter, quod prefatus Comes Seywredus, una cum Egidio et Nicolao sacramentum super sua assercione prestare deberet coram Capitulo Waciensi. Qui in termino eis assignato, prout per litteras ejusdem Capituli Waciensis fuimus edocti, sacramentum prestiterunt, sicut per nos fuerat iudicatum. Vnde nos tocies dictam terram Kezw sepedicto Comiti Seywredo et ipsius heredibus heredumque successoribus per deffinitivam sentenciam adjudicauimus, predictis Woywode, filioque suo, et eorum successoribus, nec non Abbati tam presenti, quam et qui pro tempore successerit, perpetuum super ipsa terra silencium imponentes; litteras super hoc nostras has dupplicis sigilli nostri munimine roboratas sepedicto Seywredo Comiti, et ejus successoribus perpetuo conferentes. Datum in Waska anno Domini millesimo, ducentesimo quinquagesimo quinto, Regni autem nostri anno vigesimo.

(Néhai Rajcsányi Ádám kézirati gyüjteményéből.)

275.

Béla ifjabb király a győrmegyei káptalan és papság közti egyenetlenségeket a tizedek tárgyában elintézi. 1255.

Nos Bela Dei gracia Rex Hungarie et Dux Stirie significa-
ıus vniuersis presencium per tenorem, quod cum inter Archi-
ıiaconos Ecclesie Canonicos Geurienses ab vna parte, et sa-
erdotes eiusdem Diocesis Geuriensis ex altera questionis
ıateria super congrua porcione sacerdotum et quibusdam
lijs fuisset suborta, et ipsa causa diucius protelata; tandem
ılacuit ipsis Archidiaconis et Canonicis ac Sacerdotibus no-
tram super hoc ordinacionem acceptare. Partibus itaque
oram nobis presencialiter constitutis, habito Prelatorum,
'rincipum et Consiliariorum nostrorum tractatu diligenti, et
onsilio et consensu venerabilis patris O. Episcopi Geuriensis
ıliter ordinauimus inter partes ipsis acceptantibus et appro-
antibus; quod quarta quarte partis omnium decimarum ad
acerdotes pertineat, tres vero partes ad Rectores seu Magi-
tros Canonicos videlicet Ecclesie Cathedralis; oblaciones
ıtem et obuenciones ac mortuaria et cetera minuta libere et
ıtegraliter ipsi sacerdotes percipiant, exceptis prouentibus
t obuencionibus vnius festi in anno, illius videlicet festi, in
ıius honore ecclesia est constructa, quas Magistri percipiant,
on tamen per submissam personam laicalem, sed per se, si
oluerit, vel per suum sacerdotem aut clericum. Ad hoc Ar-
ıidiaconi cum suam visitant parochiam, sex equitaturis sint
ıntenti, et procuracionem semel in anno recipiant, et medie-
ıtem eius, quod pro cathedratico recipere consueuerunt, tam
e matrice ecclesia, quam de capella recipiant, et non vltra,
ı eo, a quo procurantur; scilicet de matrice ecclesia dimi-
ıum fertonem, et de capella tria pondera; ab eo autem, a
ıo procuracionem non recipiunt, cathedraticum suum integre
ercipiant, secundum quantitatem pretactam. Item sacerdotes
ota questione — — — — — ecclesijs restituantur ad suas
clesias et beneficia prius obtenta, dampna eciam hincinde

illata decernimus mutuo remittenda. Ad hec, vt predicta omnia firmius obseruentur, placuit partibus, et nos assumpsimus pro bono pacis, ut partem obseruantem prescriptam ordinacionem conseruemus in suo iure contra alteram obseruare non volentem. Adicimus eciam, quod partes spontanea et vltronea voluntate renunciauerunt omnibus litteris et instrumentis, siue a Sede Apostolica, vel vndecunque obtentis super hoc facto, fide data promittentes in nostras manus ea integre resignare, et si qua ex illis modo aliquo penes quempiam remanerent, cassa essent et inutilia, et nullas vires penitus habitura. Datum et actum in Waska anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto.

(1504. oktávás átiratból, mely kelt „Bude feria quarta proxima ante festum Beati Martini Episcopi et Confessoris, papiron a budai kir. kamarai levéltárban.)

276.

IV. Sándor pápa a spalatoi érseknek meghagyja, hogy az ujonan választott sebenicoi püspököt megerősítse. 1255.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri . , . Archiepiscopo Spalatensi salutem et Apostolicam benedictionem. Sua nobis Capitulum Sibinicensis Ecclesie in Sclauonia peticio monstrabat, quod cum olim Ecclesia ipsa pastore vacaret, ipsi, prout moris est, conuenientes in unum, Spiritus Sancti gratia invocata dilectum filium S. eiusdem Ecclesie Archipresbiterum, virum utique, ut asserunt, providum et honestum, ac in spiritualibus et temporalibus circumspectum, unanimiter et concorditer elegerunt in eorum Episcopum et pastorem. Verum quod tu, qui loci illius Metropolitanus existis, pro eo, quod Ecclesia ipsa tanto tempore vacaverat, quod ad Sedem Apostolicam erat eius provisio devoluta, renuisti electionem huiusmodi confirmare, predicti Capi-

tulum ad Sedem ipsam habentes recursum, felicis recordationis I. Pape predecessoris nostri ad te litteras impetrarunt, ut inquisita de modo electionis, eligentium studiis, et electi meritis diligentius veritate, electionem ipsam, si eam inveneris de persona idonea canonice celebratam, non obstante vacatione diutina predicte Ecclesie, que vacasse per XX annos et amplius credebatur, confirmare curares. Sed tu ex eo solo electionem confirmare differens supradictam, quod in huius modi litteris predecessoris ipsius XX annorum et amplius spacium ponebatur, cum tibi plene constiterit, quod per amplioris temporis spatium Ecclesia vacaverit memorata, supersedisti hactenus negotio supradicto. Quare predicti Capitulum nobis humiliter supplicarunt, ut providere ipsis super hoc paterna sollicitudine curaremus. Nolentes igitur, quod ipsa Ecclesia propter vacationem diuturnam in spiritualibus et temporalibus graue dispendium patiatur, mandamus, quatenus, si est ita, hoc non obstante predictum S. Archipresbiterum, si tanto congruat oneri et honori, et aliud canonicum non obsistat, auctoritate nostra preficias eidem Ecclesie in Episcopum et pastorem. Datum Neapoli XII. kalendas Februarij, Pontificatus nostri anno primo.

(Theiner Ágoston, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalinm I. k. 82. l.)

277.

IV. Sándor pápa Lőrincz szerémi prépost számára megerősíti Oliver szerémi püspöknek Drasch birtokát tárgyazó adományát. 1255.

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Laurentio Preposito Ecclesie Sancti Yrenei Syrmiensis salutem et Apostolicam benedictionem. Cum igitur, sicut petitio tua nobis exposita continebat, venerabilis frater noster Episco-

pus Syrmiensis, attendens grata et accepta servitia sibi et Syrmiensi Ecclesie a te impensa, nec non et quam plures labores, quos pro ipso et eadem Ecclesia subiisti, villam quamdam sitam in Zlacho, que villa Drasch vulgariter nuncupatur, tibi, prout sperabat, ad eum sui Capituli accedente consensu, provida deliberatione concesserit, a te quoad vixeris possidendam, sicut in ipsius litteris confectis extunc plenius continetur. Nos tuis supplicationibus inclinati, quod ab eisdem Episcopo et Capitulo super hoc provide factum est, ratum habentes et gratum, id auctoritate Apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus, tenorem litterarum ipsarum presentibus de verbo ad verbum inseri facientis, qui talis est:

Nos O. Dei gratia Episcopus Syrmiensis stb. következik Oliver szerémi püspöknek 1250-ki adománya, mint Fejérnél Cod. Dipl. IV. köt. 2. r. 78. l.)

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Neapoli idibus Februarij Pontificatus nostri anno primo.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 83. l.)

278.

IV. Sándor pápa megerösíti kiküldött bíráinak az egri megye tizedeit és egyéb egyházi jövedelmeit tárgyazó ítéletét. 1255.

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilectis filijs Rectoribus et perpetuis Vicariis Ecclesiarum Diocesis Agriensis salutem et Apostolicam benedictionem. Cum a nobis petitur, quod iustum est et honestum, tam vigor equitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad

itum perducamus effectum. Petitio siquidem vestra nobis ibita continebat, quod cum venerabilis frater . . . Episco- et . . . Prepositus, Archidiaconi et Canonici Agrienses nes fere redditus et proventus Ecclesiarum vestrarum suis ous indebite applicantes, et vobis nonnisi quamdam tenuem xilem partem de decimis, oblationibus et obventionibus rum pro suo libito conferentes, diversis gravaminibus aliis afficerent; felicis recordationis I. Pape predecessor noster, tibus coram se litterarum suarum auctoritate citatis, primo ctum filium Magistrum Ubaldum Subdiaconum et Capel- um nostrum deputavit in huiusmodi negotio auditorem, et dem, quia nimis erat ipsis partibus difficile apud Sedem ostolicam litigare, volens earum parcere laboribus et ex- sis, per litteras suas dilectis filiis . . . Abbati de Seps Cister- sis Ordinis, et . . . Priori Fratrum Predicatorum de Pote- , ac . . . Preposito Sancti Martini de Sipes sub certa forma tum commisit negotium ordinandum. Qui rite in eodem otio procedentes, et litterarum predictarum forma seruata, um auctoritate quartam partem dictarum decimarum vobis, i id de iure communi competat, pro sustentatione vestra perpetuum sententialiter assignaruut, et aliam quartam rum in loco tuto cuiuslibet parrochie pro fabricis, lumina- et ornamentis ecclesiarum ipsarum deponi fideliter decer- tes, residuum decimarum predictarum, et duas partes ob- onum in denariis, auro vel argento, que a parrochianis vel s Christi fidelibus ex quacumque earundem ecclesiarum, ea quibus (igy) offeruntur, exceptis pane, carnibus et can- s, que omnia cum tertia parte huiusmodi oblationum in ariis, et auro vel argento facta vobis cedant, dari dicto scopo preceperunt; super reliquis vero certam ordinatio- i ediderunt iuxta litterarum continentiam earundem; prout atentibus litteris dictorum iudicum confectis exinde, ac im sigillis signatis, plenius dicitur contineri. Nos itaque tris supplicationibus inclinati, huiusmodi processum et or- ationem, sicut per eosdem iudices provide facti sunt, ratos irmos habentes, eos auctoritate Apostolica confirmamus, resentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino inum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere, ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare

presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum Neapoli VIII. kalendas Maii Pontificatus nostri anno primo.

(Theiner, Votera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 84. l.)

279.

IV. Sándor pápa Columbanus barátot trau-i püspöknek kinevezi. 1255.

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilectis filiis . . . Archidiacono et Capitulo Traguriensibus salutem et Apostolicam benedictionem. Licet continuata supervenientium negotiorum instantia nos, qui disponente Domino universali regimini quamquam insufficientibus meritis presidemus, insultibus impetat successivis, sollicitudo tamen omnium Ecclesiarum nostris incumbens humeris, tanto arctius quotidiana nos meditatione perurget, quanto ad id sumus specialius, immo principalius deputati. Cum igitur per litteras vestras, et etiam per dilectum filium Marcum Presbiterum, et Gervasium Diaconum, Canonicos vestros, quos de fidelitate et diligentia plurimum commendamus, nobis duxistis cum instantia supplicandum, ut Ecclesie vestre pastoris destitute solatio providere de Pontifice curaremus; nos volentes vestro satisfacere desiderio in hac parte, ac intendentes talem ibidem personam preficere, que plus suis meritis Presulatus dignitatem extollat, quam ipsa Pontificatus efferatur honore; venerabilem fratrem Columbanum Episcopum Traguriensem Penitentiarium nostrum Ordinis Minorum, virum utique litterarum scientia preditum, morum honestate et consilii maturitate preclarum, eidem Ecclesie preficimus de fratrum nostrorum consilio de potestatis plenitudine in Episcopum et pastorem, plena sibi tam in spiritualibus, quam in temporalibus ipsius Ecclesie administratione concessa; firma spe fiduciaque retenta, quod

eadem Ecclesia per ipsius industriam auctore Deo augebitur in utrisque. Quocirca Universitati vestre per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsum tamquam patrem et pastorem animarum vestrarum, immo potius nos in eo benigne recipientes et honorifice pertractantes, impendatis ei reverentiam tam debitam quam devotam, eius mandatis et monitis salubribus intendendo humiliter et devote; alioquin sententiam, quam tulerit in rebelles, ratam habebimus, et faciemus auctore Domino inviolabiliter observari. Datum Anagnie IIII. nonas Julii Pontificatus nostri anno primo.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 85. l.)

280.

IV. Sándor pápa a damiánrendű apáczák nagyszombati zárdáját IV. Béla királynak pártfogásába ajánlja. 1255.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio . . . Illustri Regi Vngarie salutem et Apostolicam benedictionem. Poteris Regi Regum, in cuius manu sunt omnium potestates et omnia iura Regnorum, in tuis actionibus complacere, si diligas pia loca, et personas honores in eis Domino famulantes. Inde est, quod Serenitatem Tuam rogamus, monemus attentius, et hortamur, quatinus dilectas in Christo filias Abbatissam et Conuentum pauperum sororum inclusarum in Tyrna Ordinis Sancti Damiani Strigoniensis Diocesis habens ob reuerenciam Beati Petri et nostram propensius commendatas, eis in suis necessitatibus adesse studeas pietatis intuitu pariter et prodesse; preces nostras taliter admissurus, quod eedem eas apud Excellentiam Tuam fructuosas sibi sentiant per effectum, et nos Magnificentiam Tuam possimus propter hoc non immerito commendare. Datum Anagnie III. Idus Julij Pontificatus nostri anno primo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pápának ólompecsétje függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

281.

IV. Sándor pápa a damiánrendü apáczák nagyszombati zárdájára nézve a szerzeti szabályt enyhíti. 1255.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis in Christo filiabus ... Abbatisse et Conuentui Monialium inclusarum Monasterij Sancte Helisabet in Tirna Ordinis Sancti Damiani Strigoniensis Diocesis salutem et Apostolicam benedictionem. Haberi percepimus in desiderio uestro continuum, quod per afflictionem carnis assiduam mereamini premia beatorum: verum tamen ex fragilitate nature adeo spiritus promptitudo redunditur, quod uix absque incursu discriminis in omnibus rigorem formule uite uestre perpeti ualeatis. Huiusmodi siquidem fragilitatem paterno considerantes affectu, cum essemus in minori officio constituti, rigorem ipsius formule in certis articulis pie ac prouide temperauimus, prout in patentibus litteris nostris confectis exinde plenius continetur. Nos igitur, quia pium esse dinoscitur, ut ex prouisione Sedis Apostolice a uobis iugum Domini cum suauitate feratur, uestris supplicationibus inclinati, hoc quod a nobis super hoc factum est, ratum habentes et gratum, id auctoritate Apostolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et Beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Anagnie kalendis Octobris Pontificatus nostri anno primo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a pápának ólyompecsétje vörös-sárga selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

282.

István szlavoniai bán és styriai helytartó Riuche megyében több várjobbágynak birtokát szorosabban meghatározza. 1255.

Nos Stephanus Dux et Banus tocius Sclauonie et Capitaneus Styrie omnibus noticiam presencium habituris significamus, quod cum ex mandato Illustrissimi domini nostri Bele Dei gracia Regis Hungarie in Comitatu de Riucha nobiles iobagiones Castri a terra Castri separaremus et judicaremus, inuenimus quasdam terras aput quosdam liberos homines, quorum nomina inferius notabuntur; qui siquidem quod ipsas terras a tempore Regis Colomani felicis memorie libere et iuxta Regni consuetudinem inuenti sunt detinuisse, easdem terras apud eosdem jobagiones Castri remisimus pacifice et quiete in ea libertate, in qua per eundem dominum Colomanum Regem fuerant admissi, vel sicut alij nobiles jobagiones Castri terras ipsas tenere consueuerunt. Quibus ipsas remittendo metas distingi fecimus vndique homine nostro Vrbano de Bech mediante. Terram enim quandam suam inter Velike et Gilobok, quam Johannes filius Vrbanus tenebat, aput eundem Johannem remisimus sub hys metis. Incipit enim prima eiusdem terre meta de plaga orientali iuxta magnam viam, que itur (így) versus occidentem veniens ad caput Glabo, vbi est meta terrea in cerasy; inde ad arborem *nyar*, iuxta quam est meta terrea; dehinc in eadem via dirigitur versus meridiem ad metam terream in arbore *harazt* positam; inde versus occidentem in quadam valle sub arbore *byk* est meta terrea; inde ad fluuium Runissa (v. Burissa), vbi est meta est sub ceraso; inde ascendit in montem ad arborem *harast;* inde ad vallem furka, ibique est meta sub tilya; inde ad caput putei ad metam terream; inde descendit per quendam riuulum, venit ad fluuium Velika, ibique est sub arbore requecia meta terrea, et est commetaneus Volkos; inde in eodem fluuio Velika descendit versus meridiem; inde vergit ad orientem ad arborem *egur*, sub qua est meta terrea; inde ad montem

ad arborem *ircan* (gyertyán); ide ad arborem *harazt*, sub qua est meta terrea; inde versus orientem ad arborem *nyr;* inde ad fluuium Ruissna, vbi est meta terrea sub arbore *egur;* inde ad caput modici nemoris ad metam in dumo de cnors (?) positam; inde per siccam vallem descendit ad fluuium Zelna, vbi est meta in arbore *jarcanfa* (gyertyánfa); inde transeundo eundem fluuium per siccam vallem — — — b capite est meta terrea; inde descendit per quandam modicam vallem, venit ad fluuium Globok, ibique commetaneus est Zlopsa aput metam sub *jarfa* positam; inde dirigitur in eodem fluuio ad plagam septemtrionalem; inde paululum procedendo venit in quandam vallem ad metam terream; inde versus — — ad montem, vbi iuxta quandam vineam est meta; inde versus aquilonem super quandam magnam vallem, que Hwrk dicitur ad metam terream; inde ad locum, vbi iuxta magnam viam sub arbore *harazt* est meta; inde per magnam viam versus partem septemtrionalem ad metam priorem, vbi sub arbore tilie est meta terrea, ibique castrenses sunt commetanei. Item mete terre Dragus tali modo terminantur: Incipit enim prima meta eiusdem ab oriente de fluuio Ruisna (v. Busna) apud metam terream, et tendit versus occidentem asscendendo montem, vbi est meta *monyerobwkur;* inde diuertitur ad fluuium Polora, ibique in tilia est meta; per cursum eiusdem fluuij tendit versus meridiem, cadit in magnam viam, ibique est meta; et est commetanea villa de foro Riucha; inde tendit ad occidentem, et cadit in Velikam, ibique sub arbore de *jegnye* est meta terrea; per eundem Velikam vadit ad partem septemtrionalem, et cadit ad nemus Ztrug, vbi est meta terrea, et ibi est commetaneus Zlopho; in eodem Ztrug per nemus pergit versus aquam Bagyn, et ibi est meta in arbore *egur;* inde tendit versus orientem ad magnam viam, ibique est meta terrea; inde ad cerasam (Igy), sub qua est meta terrea; inde pergit ad fluuium Ztopotna, vbi est meta in *monyerobokwr*; in eodem fluuio tendit versus meridiem, et ibi est meta in arbore *jarcan;* inde vertit versus orientem ad quatuor arbores *tul* vocatas, sub quibus est meta terrea; inde cadit ad fluuium Ruisna, ad caput eiusdem fontis est meta terrea, in eodem fluuio Ruisna reuertitur ad metam terream. Item mete terre Porcha hoc ordine diriguntur enim prima meta eiusdem per me-

ridionalem plagam in fluuio Ruicha, et tendit ad occidentem, vbi est meta terrea in tilia; inde ad aliam tiliam; inde versus occidentem ad arborem *zyl*, sub qua est meta terrea; inde ad arborem *egwr*; inde ad quandam viam ad *egwrfa*, sub qua est meta terrea; inde versus meridiem ad angulum, vbi est meta sub arbore *egwrfa*; inde versus occidentem ad fluuium Velika, et ibi est meta sub pomo, ibique commetaneus est Morton; in eodem fluuio Velika tendit ad partem septemtrionalem; inde peruenit ad angulum, vbi sub pomo est meta terrea; inde per magnam viam tendit ad orientem, et pervenit ad fluuium Ruycha, ibique est meta, et tendit ad priorem metam, et conterminatur semper ville fori de Ruicha, ibique terminatur. Item mete terre Margya et Gardoua filiorum Dotyn diriguntur tali modo: Prima meta incipit ab occidente in fluuio Konzka, vbi riuulus Sulyo cadit in ipsam Konzka; inde per ipsum Sulyo ad aquilonem eundo in bono spacio peruenit ad locum, vbi alter riuulus Teztenik cadit in in ipsum Suloch; inde per ipsum Terztenik in modico spacio eundo venit penes Jechmene ab occidente; inde pergit et venit ad dumum *requecie*, de quo paruum eundo venit ad caput cuiusdam putei, de quo diuertit ad orientem, et procedit per loca spinarum in bono spacio, et cadit ad paruam Konzchicha, per quam pergit ad meridiem in longo spacio, vbi prope Konzkam magnam diuertit paruum ad orientem, et cadit per cursum ipsius riuuli Konzka in magnam Konzkam, per quam in longo spacio eundo cadit ad priorem metam, et ibi terminatur. In cuius rei stabilitatem in argumentum amplioris fidei ad instanciam superius dictorum virorum, et Johannis filij Vrbanus, Dragos, Porchie, Vydosa, Mergye, et Gordoba litteras presentes sigillo nostro munitas duximus concedendas. Datum anno Dominice Incarnacionis M° ducentesimo quinquagesimo quinto.

(Eredetie bőrhártyán, a bánnak fehér selyemzsinóron függő pecsétje alatt, a budai kir. kamarai levéltárban.)

283.

Roland nádor és Vincze nyitrai püspök mint kiküldött királyi bírák, Endre főispán és bírótársainak Monar helység iránti ítéletét helyben hagyják. 1255.

Rolandus Palatinus et Comes Posoniensis, Vincencius Dei gracia Episcopus Nitriensis, omnibus presencium noticiam habituris salutem in salutis auctore. Quoniam processu temporum multa irritantur, necesse est res gestas scripto commendare, ut ex litteris cognoscant absentes, quod uisu didicere presentes. Proinde ad vniuersorum noticiam tam presencium quam futurorum harum serie volumus peruenire, quod cum ex mandato domini Bele Illustris Regis Petrus filius Mycete, Andreas filius Farcasij, Bolch filius Mathie, Bereyn de Ilka, Boda filius Dionisij de Zovvor, Florianus filius Bacha, Johannes filius Zumurchuk, Ivanka de Saap, et alij jobagiones Castri eiusdem, ac castrenses de villa Monar, Bon scilicet, Zeka, Berech, Pousa, ac cognati eorum, filios Manchonis, Antonium videlicet et Johannem, ac filios Hyze, Benedictum scilicet et Fylem, ac Petrum, in nostra conuenerunt presencia, et proponebant, quod terram Monar de iure Casiri existentem detinerent per indebitam occupacionem. Ad hoc iidem, in quos agebatur, taliter respondebant, quod illa terra ipsorum esset hereditaria, a primis progenitoribus eorum quiete et pacifice possessa, et metis antiquis designata. Subiunxerunt eciam, quod jobagiones Castri nominati tempore reuocacionis perpetuitatum in presencia Andree Judicis Curie domini Regis et Comitis Posoniensis, Johannis Prepositi tunc temporis Posoniensis, judicum a domino Bela Illustri Rege super iudicandis terris eiusdem Castri delegatorum ab eisdem requisissent; in cuius rei memoriam litteras eorundem judicum sub sigillis ipsorum talem tenorem continentes coram nobis exhibuerunt.

Johannes Posoniensis Prepositus stb. (következik a pozsonyi káptalannak 1236-ki bizonyságlevele, mint fentebb 16. sz. a.)

Vnde nos plene perlecto tenore illarum et plenius intellecto, terram Monar superius nominatam filiis Manchonis et filijs Hyze statuimus pleno iure pacifice possidendam, sicut per iudices fuit restituta memoratos; decreuimus eciam, ut ipsa, ne ipsa res tociens coram iudicibus uentilata per calumpnias successorum possit perturbari, si qui per jobagiones Castri memorati ausu temerario presumpserint de cetero attemptare, dignam recipiant mercedem calumpniatorum. Et ad eiusdem rei confirmacionem litteras presentes sigillorum nostrorum patrocinio communitas duximus concedendas. Datum Pǫsonii in festo Sancti Nicolai anno Domini M° CC° L° quinto.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a két kiküldött bíró pecsétjei zöld selyemzsinóron függnek. a budai kir. kamarai levéltárban.)

284.

Omodé győri püspök bizonyítja, hogy mint kiküldött királyi bíró IV. Béla királynak parancsára Györgyöt, Olpernek fiát Uglin rábaközi esperest által Oblanch földnek birtokába iktatta. 1255.

Omodeus Dei gracia Episcopus Jeuriensis vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in salutis largitore. Vestra nouerit vniuersitas, quod cum a domino nostro Bela Dei gracia Illustri Rege Hungarie super reuocandis et restituendis terris, a castris videlicet alienatis, per totam nostram Dyocesym judex siue inquisitor essemus constitutus, inter cetera mandata eiusdem domini Rele Regis uiua uoce primitus, et postmodum in litteris suis recepimus speciale, ut terram Stephani et Petri tubicinariorum ipsius, Oblanch nomine, sitam in Comitatu Castri Ferrei, inspecta quantitate et qualitate eiusdem statueremus Georgio filio Olper, ac post eum suis heredibus, ex donacione Regia per-

petuo possidendam. Verum nos mandatis ipsius domini Regis obtemperantes in hac parte, magistrum Vglinum Archidiaconum de Rabacuz dilectum et fidelem socium nostrum transmisimus super ipsam terram, qui ad nos rediens, sicut nobis dixit, conuocatis omnibus commetaneis, et constitutis in ea, ipsam terram diligenter inspectam ac fideliter mensuratam inuenit quatuor aratrorum usui sufficientem, et nouas metas iuxta veteres erexit in eadem, et sic nos ipsam terram supradicto Georgio mandato et auctoritate Regia statuimus sibi ac suis successoribus pacifice possidendam. Cuius mete hoc ordine distinguntur : Prima meta incipit ab occidente, vbi sunt tres mete iuxta magnam uiam, quarum una separat terram uille Mezlen, secunda terram Johance filij Salomonis, in tercia uero inchoatur eadem terra Oblanch; deinde per eandem uiam uadit uersus septemtrionem ad quendam locum, qui Megezorm nominatur, et ibi sunt due mete antique iuxta riuulum Oblanch, et per eundem riuulum uadit uersus orientem, et peruenit ad quandam uallem, que Ozyoblanch nominatur, et ibi sunt due mete; et per eandem uallem uadit uersus septemtrionem, et ibi sunt tres mete, quarum una separat terram Chepereg, altera terram castri Luchman; deinde uadit ad quandam arborem nomine *ghumulchyn*, ubi est meta; deinde uenit ad arborem pomi, ubi sunt due mete; deinde uenit ad quandam ylicem, ubi sunt due mete; deinde ad duas ylices, et ibi sunt mete; deinde descendit ad arborem, que dicitur *nyr*, et ibi sunt mete; deinde digreditur uersus meridiem ad metas antiquas, que distingunt filijs Demetrij et uille Cheykad; deinde uadit ad duas metas antiquas; deinde uenit ad riuulum Oblanch antedictum, et ibi in pomo sunt mete antique; deinde transiens eundem riuulum ascendit, uersus meridiem ad metas antiquas, que sunt sub ylice distinguentes terram Achad et filiorum Demetrij; deinde uadit uersus occidentem ad unam magnam metam diuidentem terram Achad, Mezlen et Oblanch; deinde uadit ad unam metam antiquam distinguentem terram Mezlen et Oblanch; deinde uadit ad unam magnam metam, que distinguit terram Mezlen et Oblanch; deinde protenditur et uenit ad metas priores; et sic terminatur. In cuius rei memoriam presens scriptum contulimus sigilli nostri munimine roboratum. Datum in Sabaria in

octauis Purificacionis Beate Virginis anno Domini M. CC. quinquagesimo quinto.

(Eredetie bőrhártyán, a függő pecsétje már elveszett, a Meszléni kösbirtosság levéltárában Vas vármegyében ; közölte Tek. Ajkas Károly ügyvéd úr.)

285.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Guge Péternek fia és László Adorjánnak fia Sarovi birtokuknak részét Lukács Bugard fiának eladták. 1255.

Philippus Prepositus et Capitulum Strigoniensis Ecclesie omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod constitutis in presencia nostra personaliter Guge filio Petri de uilla Balan, et Ladizlao filio Adriani fratre suo ex vna parte, Luca filio Bugard de Sarov ab altera; dicti Guge et Ladizlaus terram suam hereditariam ad sex aratra sufficientem, quam habebant in terra Sarov, cum duobus molendinis in eadem terra sitis, et cum insula, nemore et feneto ad eandem terram pertinentibus vendiderunt prefato Luce et eiusdem heredibus ac heredum successoribus iure perpetuo possidendam pro quatuordecim marcis argenti, quas ipsi Guge et Ladizlaus confessi sunt plenarie recepisse coram nobis; et obligauerunt se iidem Guge et Ladizlaus, ut ipsum Lucam et eiusdem successores ab omnibus racione memorate terre impetere seu molestare volentibus defendere et expedire modis omnibus tenebuntur. Hoc eciam adiecto, quod prefatus Luca ipsam terram nulli alii vendere vel obligare sub titulo pignoris poterit, nisi Guge et Ladizlao supradictis, si ipsum Lucam necessitas vrgeret vel vtilitas induceret, seu voluntas. Vt igitur huius vendicionis ac empcionis series salua semper et inconcussa persceueret, nec possit ab aliquo hominum in posterum retractari, ad peticionem G.

et L. prefatorum presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Syxti Lectoris Ecclesie nostre anno Dominice Incarnacionis M° CC° L° quinto, nono kalendas Octobris.

A B C D

(Eredetie bőrhártyán, a vörös-kék selyemzsinóron függött pecsét elveszett. a budai kir. kamarai levéltárban.)

286.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy ugyanazok Rugas comesnek Sarovi birtokuknak egy másik részét eladták. 1255.

A B C D

Philippus Prepositus, et Capitulum Ecclesie Strigoniensis omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod Guge filio Petri de willa Balan, et Ladizlao filio Adriani fratre suo ab una parte; item Comite Rugas de willa Saag proximo eorundem parte ex altera coram nobis personaliter constitutis, propositum extitit et relatum per eosdem Guge et Ladizlaum in hunc modum, quod de terra ipsorum, quam habent in Sarov ad quatuor aratra sufficientem, videlicet incipiendo a loco, vbi fluuium Goron vnatur cum ryppa Compa, versus plagam occidentalem adiacentem, et inde transeundo flumien (így) Goron ad partem similiter occidentis usque riuulum Nogsar vocatum sitam; cuius quidem terre a parte septemtrionis iacet residua terra eorundem Guge et Ladizlai, cum feneto et nemoribus inter Compa et Goron fluminibus ad latitudinem dicte quantitatis terre adiacentibus, pro duodecim marcis argenti plene habitis predicto Comiti Rugas, et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus, perpetuo et irrenocabiliter confessi

sunt wendidisse; tali tamen obligacione adiecto (így), quod si processu temporis iam dictus Comes Rugas ipsam particulam terre sibi wenditam occurrentibus sibi necessitatibus, uel causa maioris vtilitatis vendicioni exponerent uel pignori obligare, nulli alteri poterit, nisi prefatis Guge et Ladizlao. Vt igitur huius vendicionis series perpetuam obtineat firmitatem, presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Dominice Incarnacionis M° CC° L° quinto.

(Eredetie bőrhártyán, melyről sárga-violaszinű selyemzsinóron a káptalan pecsétje függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

287.

A budai káptalannak bizonyságlevele, hogy Zydov nemzetségbeli Péter sógorának, Aba nemzetségbeli Kompothnak elhúnyt nővérének hozományát és hitbérét elengedte. 1255,

A B C D

Uniuersum Capitulum Budensis Ecclesie omnibus Christi fidelibus presencium noticiam habituris salutem in Domino Jesu Christo. Vniuersorum noticie tam presencium quam posterorum harum serie uolumus peruenire; quod cum Petrus filius Hellynus de genere Zydov dotem sororis sue, nec non pecuniam cum eadem deportatam a suo genero nomine Compolch filio Compolch de genere Aba ordine iudiciario diu requisisset; tandem in nostri constitutus presencia proposuit uoce uiua, vt dictam dotem vna cum pecunia cum sua sorore deportatam Comiti Compolch memorato causa consanguinitatis penitus relaxasset; ita ut nec ipse, nec aliquis suorum cognatorum racione qualicunque interposita inposterum requirere ualeret. Vt igitur lapsu temporum relaxacio dotis prenotate nequeat in irritum reuocari, presentes litteras munimine nostri sigilli fecimus roborari. Anno Domini M° CC° L° quinto.

Aron Cantore, Thoma tercio Custode, Matheo sacerdote Decano, Gurk, Hysce, et aliis Canonicis existentibus.

(Eredetie börhártyán, melynek függő pecsétje elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

288.

Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy IV. Béla király rendeletének folytán Hermann nemzetségbeli Antoleus comes számára Mesces birtokában határjárás történt. 1255.

Vniuersis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris Capitulum Ecclesie Agriensis salutem in omnium saluatore. Scripture testimonium memorie suffragatur, et futurorum mandat noticie presentis temporis acciones — — — — — — — — — — — — — — — — — —, quod accedens ad nostram presenciam Comes Antoleus frater Mathie Prepositi de Scepus, exhibuit nobis litteras Bele Illustris Regis Vngarie continentes in hec verba:

Bela Dei gracia stb. (következik Béla királynak 1255. parancsa, mint fentebb 272. sz. a.)

Nos igitur preceptis eiusdem domini Bele Regis obedire cupientes, vt tenemur, vna cum prefato Stephano filio Cadar de Tholchwa homine domini Regis vnum ex nobis, videlicet Magistrum Marcum socium nostrum Archidiaconum de Vngh ad exequendum premissa duximus destinandum; qui demum pari — — — deuntes nobis concorditer retulerunt, quod sabbato proximo post quindenas eiusdem Beati Jacobi Apostoli super — — — — — possessionis Mesces vocate accedentes conuocatis — — — — nobilibus de Tholchwa, Prud de Kereztwr Buq — — — — — Comitibus et Magistris specialiter ibi adherentibus, nec non alijs vniuersis vicinis et commetaneis eiusdem iuxta Regni consvetudinem reambulassent eandem et distinxissent certis metis a vicinis, erexissentque no-

nas metas, vbi opus fuisset, ordine infrascripto, reamblatamque et distinctam nullo penitus contradicente statuissent et reliquissent ipsi Comiti Antholeo de genere Hermanni fratri Mathie Prepositi de Scepus perpetuo possidendam, vicinis et commetaneis suis presentibus. Cuius quidem possessionis mete et distincciones hoc ordine annotantur; quod prima meta eiusdem terre seu possessionis Mesces incipit ex parte septemtrionali iuxta montem Magita ex parte meridionali, iuxta quandam viam ex parte orientali, que via veniet de Benye et vadit in Mesces, ubi sunt tres mete lapidee pariter posite capitales, que distinguut et separant terram Mesces de terra Benye; deinde vadit directe versus orientem estiualem, et perueniet ad quandam arborem ilicis cum signo crucis signatam, sub qua sunt due mete terree, vna ad orientem et alia ad occidentem; exinde vadit ad orientem, et cadit in vallem Burtamas, et in ipsa valle descendendo peruenit ad viam, que venit de Patak, et vadit versus Kereztur, iuxta quam viam ex parte septemtrionali iuxta duas arbores piri est meta lapidea capitalis, que separat terram Mesces de terra Tholchwa et de terra Lyzka Olazy; deinde descendit in eadem valle Burtamas, et cadit in fluuium Budrug, quem fluuium salit vltra directe ad duas arbores ilicis cum signo crucis signatas, quarum vna stat ad meridiem, et alia ad australem meridiem; exinde procedit ad orientem iemalem per syluam, et de ipsa sylua exiendo ad campum perueniet ad quandam arborem ilicis non magnam cum signo crucis signatam, sub qua ex parte orientali est meta terrea; exinde transit per campum et per piscinam *piscarustou* nuncupatam ad partem orientalem estiualem; et (inde veniet) ad piscinam *arustou*, ad (partem) occidentalem est meta terrea capitalis, que separat terram Mesces de terra Lyzka Olazy et de terra Chenke — — — — ad partem australem meridionalem super litus eiusdem *arustou* (vadit) ad quandam venam *pasagaere* nuncupatam, que exit de — — — — vadit versus meridiem in locis syluosis, et de ipsa sylua ex(iendo veniet ad) ipsam venam, ex parte orientali est meta super arbore ilicis cum signo crucis signata; deinde exiendo et eundo ad partem australem meridionalem peruenit ad vnam metam terream; deinde vadit versus meridiem, et inter piscinas *fequetetou* et — — — nuncupatas sunt tres mete lapidee pariter

posite capitales, que distingunt et separant terram Mesces de terra Chenke, et de terra Zolkod; posthec vadit versus occidentem, perueniet ad quandam venam *veter* nuncupatam, que exit de *fequetetou* et vadit versus meridiem, que scilicet vena non remote eundo de ipsa *fequetetou* diuiditur in duas partes, vna earum vadit versus meridiem, et alia versus occidentem — — — — eiusdem vene est meta terrea; exinde eundo per vnum ramum prefate vene ad occidentem per syluam, et de ipsa sylua exiendo ad campum per bonum spacium eundo, et eadem vena salit extra ad occidentem, perueniet ad vnam metam lapideam capitalem, que separat terram Mesces de terra Kereztur; deinde vadit versus occidentem in eodem campo perueniet ad fluuium Budrug, et iuxta fluuium ex parte meridionali est meta super arborem populi iuncta sibi meta terrea; deinde salyt vltra directe per ipsum fluuium, et ibi prope ipsum fluuium ex parte occidentali est meta super arborem ilicis cum signo crucis signata, sub qua ex parte occidentali est meta terrea; deinde transit per syluam ad occidentem, et perueniet ad campum, et in medio ipsius campi est meta lapidea capitalis sub quadam arbore ilicis ex parte occidentali iuncta sibi meta terrea, que distinguit terram Mezes de terra Kereztur; posthec vadit directe ad occidentem per loca syluosa, perueniet ad viam, que veniet de Zegy et vadit ad Mesces, et in ipsa via eundo ad septemtrionem cadit in quendam riuulum *Dereznekpataka* nuncupatum, in quo quidem riuulo eundo ad occidentem vsque ad originem eiusdem riuuli, et ascendendo per vallem eandem ad excelsum montis perueniet ad viam quandam, que veniet de Mad et vadit versus Mezes, iuxta quam ex parte meridionali est meta terrea, et ex parte septemtrionali est meta lapidea prope arborem ilicis cum signo crucis signatam; deinde reflectitur versus septemtrionem, et cadit ad vallem seu originem alterius fluuij *Feouenyespataka* nuncupati, in quo videlicet riuulo *Feouenyes* descendit de montibus et cadit ad fluuium Mescespataka, et in ipso fluuio eundo ad partes meridionales perueniet ad quendam locum, vbi quidam riuulus nomine Magitapataka veniens ex parte septemtrionali cadit in ipsum fluuium Mesces, in quo quidem loco salyt extra de fluuio Mesces ad partem orientalem, et cadit ad viam, que veniet de Benye et vadit versus

ces; in qua via parum eundo versus meridiem salyt ad ntem, et perueniet ad priores metas lapideas, de quibus oauimus, et eodem loso terminantur. Nos igitur ad instan- n parcium communi fratrum nostrorum consensu dedimus eras presentes sigilli nostri munimine roboratas. Istis ta- n presentibus Nicolao Preposito, Farcasio Cantore, Thoma ctore, Petro Custode, Jacobo de Sumbun, Vrbano de Zo- lch, Marco de Wngh, Magistro Johanne de Bursua, Johanne Kemey Archidiaconis, et alijs multis, anno Domini M° CC° uinquagesimo quinto. Regnante glorioso Bela Rege Hunga- e, Benedicto Archiepiscopo Strigoniensi, domino et patre ostro Lamperto Agriensis Ecclesie Episcopo existente.

(XVI. századi másolat a budai kir. kamarai levéltárban.)

289.

Az egri káptalannak bizonyságlevele, hoyy Langeus comes és érdektársai Tuchua nemzetségből Petri birtokukat Mihály sárosi fölspánnak eladták. 1255.

Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris Capitulum Ecclesie Agriensis salutem in omnium saluatore. Ad uniuersorum noticiam uolumus peruenire, quod constituti coram nobis Langeus Comes, Zovlat et Kenez de genere Tulchua ab una parte, Bolosoy Comes officialis Michaelis Comitis de Sarus pro ipso Michaele Comite ex altera; proposuerunt predicti Langeus, Zoulat et Kenez, quod quandam terram eorum nomine Petri iuxta Horrad iacentem, que de Cheb clerico ad ipsos fuerat deuoluta, sub eisdem certis metis, sub quibus ipsi possederant, ex consensu Kazmerij fratris ipsius Kenez, cuius consensum idem Kenez nobis exposuit, uendidissent prefato Michaeli Comiti pro octo marcis argenti perpetuo possidendam, et pecuniam plene se ab eodem recepisse

sunt confessi. Obligauerunt insuper se, ut Michaelem Comitem et suos heredes racione terre predicte contra omnes molestantes defendere tenerentur. Ad cuius rei robur tradidimus presens scriptum communi fratrum nostrorum consensu; presentibus tamen Nicolao Preposito, Farcasio Cantore, Thoma Lectore, Petro Custode, Jacobo de Sumbun, Vrbano de Zobolch, Marco de Vng, Magistro Johanne de Bursua, Johanne de Kemey Archidiaconis et aliis multis. Anno Domini M° CC° quinquagesimo quinto; regnante glorioso Bela Rege Hungarie, Benedicto Archiepiscopo Strigoniensi; domino et patre nostro Lamperto Agriensis Ecclesie Episcpo existentibus.

A B C

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalan pecsétje sárga-vörös-violaszinű selyemzsinóron függ a budai kir. kamarai levéltárban.)

290.

Az egri káptalannak bizonyságlevele, hogy Beche comes Nagyolaszi Egyednek a Suita és Ratka peres javaknak három negyedrészét átengedte. 1255.

Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris Capitulum Ecclesie Agriensis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod constitutus coram nobis Beche Comes filius Mokyan ex una parte, Egidius filius Thome de villa Nogolozy ab altera; proposuit predictus Beche Comes, quod cum Egidium racione terre Suita et Ratka, quam idem Egidius de Petred filio Georgij emerat, et litteris nostris confirmarat, de voluntate fratris sui Buken, et eciam filiorum Opuz, videlicet Buken et Chaba traxis set in causam, tandem mediantibus probis viris talis inter ipsos fuisset facta composicio. Quod retenta quarta parte terrarum predictar[illegible] suo vsu, ex superiori fine tres partes earun-

dem Egidio memorato et suis heredibus de consensu fratris sui et consanguineorum suorum predictorum reliquisset perpetuo possidendas; ita quod si quis de cetero siue consanguineus eius, siue quicunque alius extraneus racione trium parcium terrarum predictarum Egidium et suos heredes molestare niteretur, ipse contra omnes molestantes in possessione eorum conseruare teneretur. Et illas tres partes a quarta, quam pro se retinuit, talibus metis Beche Comes asseruit fuisse distinctam (igy), Egidio hoc idem protestante. Prima meta incipit iuxta magnam stratam, que venit de Ker a duabus metis; hinc venit inferius per eandem stratam conterminando cum Talya ad Radtapotaka, et ibi transit *potak* in eadem strata, et protenditur parumper, et venit ad metam capitalem, que est prope eandem stratam; hinc venit versus occidentem ad aquam Zeremch, et transit aquam Zeremch, et ibi sunt tres mete; hinc protenditur aliquantulum per angulum, et redit ad aquam Zeremch; hinc per eandem aquam tendit superius, et venit ad vnam magnam pirum, que est in meta; hinc redit ad primam metam, et sic terminatur. Et ut huius rei memoria perpetuam capiat firmitatem, nos ad peticionem partis vtriusque dedimus presens scriptum communi fratrum nostrorum consensu; presentibus tamen Nicolao Preposito, Farkasio Cantore, Thoma Lectore, Petro Custode, Vrbano de Zabouch, Marco de Vng, Magistro Johanne de Bursua, Johanne de Kemey Archydiaconis, et alijs multis. Anno Domini M° CC° quinquagesimo quinto. Regnante glorioso Bela Rege Hungarie, Benedicto Archyepiscopo Strigoniensi, domino et patre nostro Lamperto Agriensis Ecclesie Episcopo existentibus.

(Az egri káptalannak 1348. „in octauis festi Assumpcionis Beate Virginis" kelt átiratából, melyet kért „Magister Paulus filius Johannis de Luka", s mely kiadatott „presentibus Nicolao Preposito, Johanne Lectore, Jacobo Cantore, Johanne Custode dominis; item Johanne de Borsod, Dauid de Zabouch, Petro de Heues, Dominico de Borsuua, Andrea de Pankata, Johanne de Zemlyen, Georgio de Tarcha, et Ladislao dicto Kato de Patha Archydiaconis stb.; regnante Lodovico Dei gracia Illustri Rege Hungarie, Chanadino Strigoniensi, Stephano Colocensi Archyepiscopis, et domino nostro venerabili in Christo patre N. Dei et Apostolica gracia Episcopo Agriensi existentibus." A budai kir. kamarai levéltárban.)

291.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Konstantin kanonok Muhai birtokát Aladár comesnek eladta. 1255.

Capitulum Ecclesie Albensis omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Uniuersitati uestre tenore presencium uolumus fieri manifestum, quod Magistro Constantino karissimo Concanonico nostro ex una parte, et Aladario Comite filio Comitis Chete ex alia, coram nobis personaliter constitutis, predictus Magister Constantinus confessus est viua uoce, quod totam terram suam emptam ab Ypolito et Paulo filio Turka, cognatis Comitis Chete antedicti, et ab aliis quibuscunque, quam habebat in villa Muha, cum omnibus pertinencijs suis, videlicet domibus, fenetis, molendino et alijs vtilitatibus, preter seruos et ancillas et alia mobilia, uendidisset Aladario Comiti supradicto pro quadraginta quatuor marcis argenti, iure perpetuo possidendam; et ipsam summam pecunie idem magister Constantinus plene et integraliter se recepisse ab eodem affirmauit coram nobis, et restituit omnia priuilegia, que habebat super dicta terra confecta, tali condicione interposita, quod si alique littere uel priuilegia casualiter forent reseruata, si unquam exhiberentur, uires aliquas non haberent. Ut igitur huius rei series robur perpetue firmitatis optineat, nec possit in posterum ab aliquo retractari, ad peticionem utriusque partis presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini M° CC° L° quinto, sexto kalendas Junij, Magistro Smaragdo Ecclesie nostre Electo aule Regie Vice-Cancellario, Jacobo Cantore, Mathia Custode, Micha Decano existentibus.

(Eredetie börhártyán, melynek pecsétje vörös-sárga zsinóron függ; a fömélt. herczeg Batthyáni család levéltárában.)

292.

A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy a Lörincz Hedrichnek fia és Nana comes közti peres ügy elintéztetett. 1255.

A B C

Yurko Prepositus Quinqueecclesiensis eiusdemque loci Capitulum omnibus presens scriptum cernentibus salutem in Domino. Ad vniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam tenore presencium uolumus deuenire, quod Jacobus quondam filius Hedricy nostra confessus est in presencia, quod quicquid Laurencius uterinus frater ipsius cum Nana Comite super causa, que inter eos uertebatur pro ipsis duobus sexta feria ante Dominicam in Ramispalmarum, et in secunda inmediate subsequenti, nec non in crastino Sancti Georgij ordinauerat, ratum habebat et firmum. Confessus est eciam pro se et pro ipso Laurencio in octaua Pentecostes, quod cum ipsi dotem sue sororis, relicte nobilis viri Pouse Comitis, patris Nane Comitis ibidem presentis, cum hominibus XI Jacobo, Nycholao, Petro, Chenkuez, Crachino, Boda et Dominico maribus, Rusa, Pucha, Mycha et Elisabet mulieribus, et rebus alijs secum ad dictum Pousam traductis, necnon eciam alijs, que ipsa domina de Bozna, suo cum filio Kartherio nomine, fratre ipsius Nane Comitis, ipsi Nane Comiti transmiserat, ab eodem Nana Comite repeterent, ipse Nana Comes secundum composicionem proborum virorum inter eos mediatorum, viginti septem marcas persoluens de argento, aureos mantelli taxillos, sertum et affixorium, duos anulos de auro, et chortinam, restituendo dictis fratribus, et super iamdictis XI capitibus hominum ita ordinando, quod solutis XIII marcis de argento Nane Comiti ab ipsius seruicio erunt libera, dum quilibet eorum pro sua rata soluat quandocunque poterit de illa pecunia suam partem, eisdem fratribus ita plenarie satisfecerunt, quod nec ipsi fratres, nec alius de generacione ipsorum, presens uel futurus ipsum Nanam Comitem, uel eius heredes et cognatos ualebit in posterum super iam dictis conuenire.

Et si aliquis ipsum Nanam Comitem, uel eius heredes aut cognatos super memoratis infestare presumeret, ipsi fratres Laurencius et Jacobus tenentur eosdem ab impetente quolibet liberare. Quod ut ratum et firmum permaneat, ad instanciam precum eorundem fratrum presentem paginam nostri sigilli appensione roboratam conscribi fecimus rei geste memoriam continentem, anno Domini M° CC° L° quinto, mense Mayo; Tristano Cantore, Theodoro Custode, Wenceslao Decano, ceterisque quampluribus ibidem existentibus. Datum per manus Magistri Petri Lectoris Quinqueecclesiensis.

(Eredetie börhártyán, melyről a káptalan pecsétje sárga-violaszinü selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

293.

A pécsi káptalannak bizonyságlevele, hogy Poch comes Luciát Pouse comesnek leányát az anyja Erzsébet után neki járó örökségére nézve kielégitette. 1255.

Jurko Prepositus Quinque-Ecclesiensis, ejusdemque loci Capitulum, omnibus presens scriptum cernentibus salutem in Domino. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire: quod secunda feria proxima post Dominicam Judica, domina Lucia filia quondam Pouse Comitis filij Nane, nota nobis persona, per quosdam homines nostros, videlicet per Venceslaum Decanum nostrum, et alios, relicta Wechsh filij Weich de genere Csanad, una cum Johanne filio suo, coram statuta in nostra presencia confessa est, super dote matris sue domine Elizabeth filia quondam Poch Comitis, et rerum omnium secum addictum Poch Comitem transportarum, nec non et super quarta ejusdem domine Lucie, a nobili viro Nana Comite filio condam Pouse Comitis ibidem presenti undecim marcis de argento jam receptis ita plenarie fuisse sibi

satisfactum, quod nec ipsa domina Lucia, nec Johannes filius eius prenotatus, nec alius de generacione eorundem, dotem, quartam, et res supradictas poterunt de cetero requirere. Nos autem ad instanciam dicte domine Lucie et filij ejusdem supradicti, litteras presentes nostri apposicione sigilli roboratas conscribi dignum duximus in supradicte satisfaccionis testimonium et munimen; anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto. Tristano Cantore, Theodore Custode, Romualdo Decano, ceterisque quam pluribus ibidem existentibus. Datum per manus Magistri Petri Lectoris Quinque-Ecclesiensis.

(Néhai Rajcsányi Ádám kézirati gyűjteményéből.)

294.

A vasvári káptalannak bizonyságlevele, a Pál Saari comes es Barnabás Geregének fia közti birtokcseréről. 1255.

Nos Capitulum Ecclesie Sancti Michaelis de Castro Ferreo notum facimus tenore presencium vniuersis; quod constitutis coram nobis ab una parte Comite Paulo filio Comitis Secch de Saar, et Comite Barnaba filio Gerege ex altera; in possessionibus eorum hereditarijs tale inter se concambium fecisse retulerunt: Quod Comes Paulus prescriptus vniuersas porciones suas, quas habuit in possessionibus Fanchka, Kuzepfolw, Gekynus, Pynche, Pozuba vocatas cum omnibus vtilitatibus suis et pertinencijs vniuersis iuxta fluuium Saar uocatum dedit et reliquit ipsi Comiti Barnabe et ipsius heredibus heredumque suorum successoribus in perpetuum et irreuocabiliter possidendas; adeo plene, ut a dominio predictarum possessionum se et suos successores retraxit omnino. E conuerso uero idem Comes Barnabas similiter vniuersas porciones suas, quas dicebat se habere in possessionibus Mikche, Puclustelek, Laz, Dyenus et Santusy vocatis in partibus ultra Tychiam iuxta Berykiou cum omnibus vtilitatibus suis (et pertinencijs) vni-

munimine roboratas. Datum anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto.

(Az eredeti után Knauz Nándor Magyar Sion II. köt. 682. l. Rövid kivonatát lásd Fejérnél Cod. Diplom. IV. köt. 2. r. 362. l.)

297.

Boleszló krakói és szandomiri lengyel herczeg, s neje Kunegunda, IV. Béla magyar királynak leánya, a krakói egyháznak birtoka iránt intézkednek. 1255.

In nomine Domini Amen. Quoniam, ut ait auctoritas, omnes moriuntur, et quasi aque dilabuntur, ne mortalium gesta celebri et perpetua memoria semper digna temporum decursu queant in dubium adduci, et eorundem mutabilitate ambiguitatis discrimen imposterum aliquatenus possint pati; opere precium est ea, que huiusmodi sunt, instrumentis et expressione testium perhennari. Hinc est, quod nos Bolezlaus Dei gracia Cracouiensis et Sandomiriensis Dux, per oppositum nos gerere uolentes Bolezlao quondam Polonorum Regi, reo mortis et sanguinis preclari Christi martyris et Pontificis Stanizlaj; et anima ducentes, quomodo in suis miraculis et dictis sanctis miris virtutum prodigijs dignatus est eundem mirificare plus quam admirabiliter sanctum suum; et ideo cupientes ipsum honorare in terris, quem Deus glorificauit in celis, pro remedio felicis anime patris nostri clare memorie Cracouie et Sandomirie Ducis Leztconis, et incolumitate generose nostre genitricis Ducisse Grunizlauc, et nostra, et ingenue consortis nostre Cungundis precordialis filie Regis Incliti Hungarorum, intuitu beneficiorum et seruiciorum, que nobis venerabilis in Christo pater dominus Prandota Episcopus et Capitulum Ecclesie Cracouiensis impenderunt, et sunt in futurum auctore Domino prestituri, omnes uillas Capituli Cracouiensis Ecclesie, cui

memoratus sanctus, dum adhuc ipse uita potiretur presenti, presedit in eadem Pontificali officio digne functus, interuentu venerabilis sponse Christi, germane nostre sororis, uidelicet Salomee quondam Galacie Regine plena in perpetuum gaudere concedimus libertate. Id ex nostra deuocione racionis arbitrio decernentes, ut omnes liberi homines Capituli supradicti, predictarum coloni et inhabitatores uillarum, eam libertatem habeant, que ascripticijs Sacre Cracouiensis Sedis indulta esse dinoscitur ab antiquo, et per nos eciam postmodum roborata. Qui utpote liberi homines Capituli supradicti a nostro, et nostrorum posterorum, et Palatinorum, et Castellanorum, et quorumlibet judicum aliorum presencium et futurorum judicijs penitus in perpetuum sunt immunes, et prorsus liberi a strosa, et stan, et ponoz, et alijs seruitutibus et solucionibus ordinarijs et extraordinarijs, quocunque eedem nomine censeantur, preuod militari excepto. Quos volumus dominorum suorum dumtaxat utilitatibus et seruicijs perpetuo mancipari. Adicientes, quod si quis hanc donacionem et concessionem nostram uoluerit infirmare, uel ei ausu temerario contraire, indignacionem Omnipotentis Dei, et Beati eius martiris Stanizlay, et nostram, cum excommunicacionis nostre sentencia nouerit se incursurum. Datum in Cracouia per manum fratris Bartholomei Ordinis Minorum, mediatoris inter nos ex una parte, et Capitulum Cracouiense ex altera parte; anno ab Incarnacione Domini M. CC. quinquagesimo quinto, Indiccione XIII., XV. kalendas Junij; et postmodum confirmatum et publicatum in colloquio habito apud Bansouam eodem anno Domini nonis Septembris. Presentibus his testibus, quorum nomina sunt hec: Venerabiles patres Fulco Dei gracia Gneznensis Archiepiscopus, Prandota Cracouiensis Episcopus, frater Albertus Ordinis Minorum, Dominus de Zauichost, Adam Castellanus Cracouiensis, Sengneus Palatinus Sandomirie, Sulco Castellanus de Lublin, Bronisius Castellanus de Beych, Nicholaus Judex Cracouiensis, Petrus Judex Sandomirie, Smil Pincerna Cracouiensis, Sulco Subagazo Cracouiensis, Albertus Subagazo Sandomiriensis, Petrus Subuenator Sandomiriensis, Char Camerarius domini Archiepiscopi, Petrus Dapifer domini Episcopi Cracouie, et alij quamplurimi. Ad robur autem omnium premissorum presens scriptum nostro

sigillo, venerabiliumque patrum supradictorum F. Archiepiscopi, et P. Cracouiensis Episcopi sigillis duximus muniendum.

(Eredetie bőrhártyán, melyen három pecsét vörös-sárga zsinóron függött, de a középső már elveszett, a krakói káptalan levéltárában.)

298.

IV. Béla király Péter honti várjobbágynak, viski részbirtokáért csere fejében a honti várhoz tartozó Ság földnek felét adományozza. 1256.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem et omne bonum. Regalis benignitas erga statum subiectorum pia sollicitudine promouendum, manum consueuit porrigere adiutricem, ut subiecti quicte uiuant, Regie Serenitatis gracia fomentati. Proinde ad uniuersorum noticiam, tam presencium, quam futurorum harum insinuacione uolumus peruenire, quod cum nos petiuissemus a Petro filio Mochwrka de Wysk, jobagione Castri nostri Hunthensis, ut porcionem suam hereditariam, quam habet de terra Wysk vocata, videlicet dimidiam partem tocius terre Wysk, ab alijs cognatis suis recisam et separatam, ad se solum pertinentem in Comitatu Honthensi, circa fluuium Ipol sitam, nobis daret et conferret pro concambio alterius terre; idem Petrus de bona sua uoluntate et propria fidelitate, pro nostra dilectione et ob remuneracionem nostre gracie, cupiens satisfacere Regie uoluntati, et desiderans impendere Regali Corone fidelitatem; prefatam suam terram Wysk nobis concessit, permisit et dedit possidendam, et conferendam, cuicumque uellemus, cum omnibus utilitatibus et pertinencijs suis, quibus ipse possidebat. Et quia nobis et Corone tantam fecit fidelitatem, nos e conuerso pro concam

bio medietatis dicte terre sue, medietatem cuiusdam terre Castri nostri Hunthensis Saag uocate, circa fluuium Corpona adiacentis, quam homo noster dixit ad octo aratra esse sufficientem, et ad nostram collacionem de iure spectantem, cum eisdem metis, terminis, utilitatibus et pertinencijs suis, quibus ad nos pertinebat, absque porcione cognatorum suorum, tam sibi, quam eius heredibus, heredumque suorum successoribus, dedimus, donauimus et contulimus, iure perpetuo et irreuocabiliter ad habendum et quiete possidendum, a nemine successore nostre posteritatis, seu aliorum, post elapsum longi temporis aliquis (igy) repetendam aut requirendam. Nos autem insuper Regia inducti benignitate, visa et cognita ipsius grata, et magna fidelitate, quam nobis prebuit in hac parte; et quia tante fidelitatis exhibitorem Regiam decet Maiestatem diligere et remunerare; supradictum Petrum et omnes successores sue posteritatis excepimus et eximimus a seruicio et condicione jobagionatus Castri nostri Hunthensis, collocando, constituendo et ordinando ipsum et eius heredes, heredumque successores in collegium et numerum Regalium seruientum (igy) nostrorum, ad nostram recipiendo graciam et protecciones specialem. In cuius terre possessionem eundem Petrum per dilectum et fidelem hominem nostrum Magistrum Bach, auctoritate Regia fecimus introduci. Cuius prima et capitalis meta inchoatur sub scissura cuiusdam montis Hradyscha uocati, ubi est eciam alia meta Ecclesie de Saag, tercia vduornicorum; deinde procedit supra uersus aquilonem sub eodem monte, per spacium duarum sagittarum, et ibi est una meta; postea circuit eundem montem per quoddam fossatum, que dicitur fossa gigancium, et in capite illius fossati sunt due mete; abhinc descendit de eodem monte directe ad unum locum, in quo uadit supra, et circuit unum pratum, et in fine illius prati est meta; posthec uadit ad quendam uelociorem portum fluuij Corpona, et ibi transit, et iuxta unam viam est meta; et per eandem viam uadit supra uersus orientem ad magnam viam, que venit de Saag, iuxta quam est una meta inter paruas spinas; deinde ascendit per spacium unius jugeris, et similiter inter spinas est meta; posthec uadit ad quandam arborem piri, sub qua est una meta circa magnam viam; deinde intrat siluam per modicum spacium ad quandam arbo-

rem vlmi, que wlgari nostro dicitur *magolffa*, et ibi est meta; postea ascendit per unam viam, circa quam sub arbore quercus est meta; deinde uadit per eandem uiam, et cum ascendit montem, exit de ipsa via, et descendit in uallem Lypolch-pathaka, et ibi sub quadam arbore tylie est meta; posthec descendit uersus villam Olwar, et exit de ualle ad dexteram partem, et circa uiam sub arbore ilycis scilicet *twlffa* est meta; deinde descendit uersus terram Ecclesie de Saag, sub quadam arbore vlmi est meta; postea descendit uersus occidentem in uallem siccam, in cuius capite est una meta; post hec descendendo ad magnam viam, iuxta quam sub arbore ilycis est meta; deinde descendit directe ad quoddam nemus, juxta Kwrthws pathaka, sub arbore laticis *scylffa* est meta; et ibi intrat in pothok, et descendendo per modicum spacium, exit et uadit ad aquam Corpona, ultra quam sub salicis arbore *fyzffa* est meta; postea in uno nemusculo sub arbore acis seu *juhor* est meta; deinde iuxta pratum sub arbore piri est ultima meta; posthec peruenit ad priores tres metas, unde processerat, et ibi terminatur. Vt igitur hec nostra donacio et constitucio, tam sepedicto Petro, quam ipsius successoribus robur obtineat perpetue stabilitatis, in argumentum maioris firmitatis litteras nostras concessimus, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Farkasij Prepositi Albensis, aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri; anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, quinto idus Januarij, Regni autem nostri anno vicesimo septimo (igy).

(Gróf Ujláki Lőrincz országbírónak 1520-ki átiratából; Knauz Nándor, Magyar Sion II. köt. 683. l.)

299.

IV. Béla király a Chak comes és a Gara-i várhoz tartozó hat nemzetség közti egyenetlenségeket elintézi. 1256.

(B)Ela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crouacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex uniuersis presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Excellencia Regia remedijs inuigilans subiectorum solet ea litterarum testimonio roborare, que legitime terminantur, ne hijs processu temporum in irritum reuocatis ueritati preiudicet falsitas, et iniquitas preualeat equitati. Proinde ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod cum post recessum Tartarorum pro reuocandis iuribus Castri indebite occupatis per totum Regnum nostrum diuersos iudices misissemus; inter ceteros Chak Comes de Gara ensifer noster dilectus noster et fidelis, sex generaciones de Comitatu Gara ad nostram presenciam euocauit, et terras earundem nomine terrarum Castri Castro restitui repetebat. Eedem autem generaciones ex aduerso responderunt, quod ille terre ipsorum (igy) essent hereditarie, et quod quondam per Moys Comitem de Gara in nostra presencia racione Castri in iudicium ipse terre fuissent deducte, ac in presencia Stephani Bani tocius Sclauonie, cui in hac parte commiseramus vices nostras, quod ille terre ad eos iure hereditario pertineant, testibus ydoneis conprobassent; super quo eciam nobis curauerunt nostrum priuilegium exhibere. Verum quia per idem nostrum priuilegium constitit nobis, relacioni ipsarum sex generacionum ueritatem plenissime suffragari, liti finem imponere cupientes ipsas sex generaciones ab impeticione dicti Comitis Chak in hac parte duximus absoluendas. Sed cum in priuilegijs, que ipse sex generaciones presentarunt, solummodo trium generacionum nomina haberentur, specialiter inter alias terras generacionis Bracon eidem tanquam suas hereditarias presencium testimonio reliquimus quiete, pacifice et perpetuo possidendas, sicut dinoscuntur hactenus tenuisse sine iuris preiu-

dicio alieni. In cuius rei perpetuam firmitatem presentes litteras dari fecimus sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Albensis Ecclesie Electi aule nostre Uicecancellarij dilecti et fidelis nostri anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, nono kalendas Aprilis, Regni autem nostri anno vicesimo primo.

(Eredetie börhártyán, melyről a háromszinü vörös-fejér-zöld selyemzsinóron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

300.

IV. Béla királynak Ság Nyitramegyei birtokra vonatkozó adománya Agari Sándor számára. 1256.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex vniuersis Christi fidelibus presentibus et futuris presens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad uniuersitatis uestre noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod ueniens ad nostre Magestatis presenciam Alexander filius Zoch de Agar dilectus et fidelis noster, seruiciaque sua, que nobis diuersis locis et temporibus, et specialiter in partibus Ultra Drauanis et Corauacie post exitum Tartarorum de Regno nostro, ubi plurima mortalia wlnera pro nobis pertulit, rememorans et proponens, quandam terram et possessionem reciatorum nostrorum Sag uocatam in Comitatu Nitriensi existentem possessioni sue similiter Sag vocate, per nos sibi collate, uicinam et contiguam instantissimis suplicacionibus sibi dari petiuit et donari. Nos igitur supplicacionibus ipsius Alexandri fauorabiliter annuentes predictam possessionem Sag, cum omnibus suis vtilitatibus et pertinencijs ab eisdem reciatoribus auferentes, eisdemque pro ipsa ubi uoluerint similem in Regno nostro dare assumpmentes, eidem Alexandro dedimus et donauimus, ac per Symonem filium Vyda de Sancto Johanne statui fecimus in

filios filiorum perpetuo possidendam, tenendam et habendam. Mete eciam ipsius possessionis, sicut nobis idem Symon sub testimonio Capituli Nitriensis exhibuit, hoc ordine distinguntur: Incipiendo in parte orientali in quoddam (igy) monte a quadam meta circa uiam existente, que separat a Kelechent et Dychy, et descendendo de ipso monte in quodam valliculo transit quandam uiam ad quoddam *mege*, et per eundem et agros tendit ad uiam antiquam, quam transit in monte quodam; abinde descendit uersus uillam in quodam *mege* et agros circa arbores fructum (igy) procedendo peruenit ad uillam, quam transit per latitudinem; abinde in parte meridionali tendit ad montem ad quandam viam, ubi in quodam *mege* est meta, circa quam in uallem quoddam (igy) flectitur ad occasum, et peruenit transeundo circa arbores fructuum ad alliam (igy) uiam, et transeundo per agros descendit per siluam, in qua est meta ad quandam vallem, in qua circa uiam est meta, ibique flectitur ad aquilonem in via predicta, que separat duas uillas Sag a Boymuch; et in eadem uia procedendo peruenit ad aliam uiam, et transeundo ipsam uicinatur Sag cum Dychy et Boymoch; abinde uicinando Dychy ascendit montem et transit uiam in ipso monte, que tendit per planiciem Regis Kyralmezey dictam; abinde in descensu cuiusdam monticuli tendit uersus uillam Dychy; abinde descendit ad uiam magnam, et per eandem procedendo reuertitur ad metam primam. Et ut presens nostra donacio robur obtineat perpetue firmitàtis, presentes eidem Alexandro dedimus litteras dupplicy sigillo nostro sigillatas. Datum per manus discreti uiri Magistri Farkasij Prepositi Albensis dilecti et fidelis nostri anno Domini M° CC° quinquagesimo sexto, quinto kalendas Septembris, Regni autem nostri anno vicesimo secundo.

(Eredetie börhártyán, melyről a király kettős pecsétjének töredéke vörös selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

301.

IV. Béla király a Somogy megye főispánya és várnépe vár jobbágyai közti határvillongásokat elintézi. 1

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croac Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnil fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in (salus omnium. Officij nostri debitum nos ammonet remedijs subditorum; quia dum eorum excutimu dum scandala remouemus, nos in ipsorum quiete q et pacis eorum commodo gratulamur. Proinde ad un presencium posterorumque noticiam harum serie vo uenire; quod cum inter dilectum fidelem nostrum Comitem Symigiensem, et Castrenses de Garyg ex ac jobagiones eiusdem castri in ipsa Garyg existen tera, qui a tempore Regis Colomani karissimi fra pie recordacionis, et ante, in Garig (terras) posseder terminis terrarum suarum in nostra presencia que retur; volentes scandalum seu discordiam tollere eorundem, ne in antea grauentur laboribus et exper dictum Herricum Comitem, qui vice sua Pangraciu lem suum de Garyg ad hoc deputauit, et Màgistru dictum Quinque-Ecclesiensem fidelem hominem nos metis eorundem distinguendis duximus transmitter processu temporum prefati jobagiones de terra cas valeant occupare, vel castrenses contra eosdem jo occasionem seu materiam habeant querulandi. Ex q delicet jobagionibus castri predicti mete terrarum Ma mitis filij Tusk, ac fratris ipsius nomine Gord, que u Borsonouch nuncupantur, prout dictus homo nost dictus nobis retulit, prout eciam prefatus Pangracius litteras intimauit, hoc ordine distinguntur. Prima me a parte occidentali sub vna arbore, que uulgo *scylf* circa quam est meta terrea antiqua, separans limi sancha a Garyg super vineam saccrdotis; deinde

ineas, per valles et colles eundo peruenitur ad metas sub arbore *berekenefa* super quandam vineam in monte; abhinc eciam per valles et colles vergit directe per magnum spacium ad duas arbores *tulfa* dupplicatas, sub quibus est meta iuxta magnam viam in monte, euntem ad castrum Garig; per ipsam itaque viam eundo satis longe in *berch* peruenitur ad locum, ubi exit de ea ad vnam semitam, et per eam, eundo similiter in *berch* exit ad quandam metam, et ab ea cadit in caput vallis nomine Horoustouch, et ulterius tenet metam cum filijs et cognatis Pestuani; de capite autem dicte vallis descendens parum ascendit in *berch* ad partem orientalem; inde per colles et valles eundo peruenitur ad metam sub arbore *tulfa* triplicata; deinde ad caput minoris Desniche, et per ipsam eundo inferius cadit in maiorem Desnicham, et in ea eundo exit ad metam terream in planicie, ibique relictis filijs Pestuani incipit tenere metam cum Wlcoy filio Borisa, et ibi cadit in paruam vallem, que ducit in riuulum Desnicha, et per eam eundo inferius exit ad quandam vallem ad partem orientalem, que similiter ducit superius ad *berch* ad metam terream; ibique cadit in magnam vallem, et in ipsa eundo inferius exit ad quandam vallem paruam, et per illam eundo exit ad *berch* uersus meridiem ad metam sub arbore *nyrfa*, iuxta terram Coyani descendit in vallem — —, et in ea eundo parum exit in vna modica ualle ad *berch*, et inde directe vadit ad metam sub arbore *berekenefa;* deinde iuxta terram Vde cadit in vallem nomine Predelech, et in ea eundo exit per quandam vallem paruam ad metam terream iuxta uiam, ibique per uiam eundo in *berch* peruenitur ad locum, ubi reflectitur uersus orientalem partem ad duas metas, quarum vna est Martini Comitis, altera Vde, ibique relicto Vde tenet metam cum Mortunus, et per planiciem directe eundo cadit in Desnicham in meta sub arbore de piro; et transeundo riuulum uadit inter duas antiquas sessiones directe ad montem ad duas metas, quarum vna est Martini Comitis, altera Mortun; deinde descendit in siccam vallem, et ibi tenendo metam cum Othmich procedit inferius usque ad locum, vbi exit in vna valle ad duas metas, quarum vna est ipsius Martini, altera Othmich iuxta viam; per viam autem eundo peruenitur iterum ad duas metas, quarum vna est Gordus fratris sui, altera predicti Otmich; inde cadit in

quandam vallem, et per eam descendens cadit id riuulus Desnicha, et per ipsam eundo exit in vallem nomine Hymellinna (?), et vadit ad caput eiusdem, ibique sunt due mete, quarum vna Gordus, altera Stephani Vngari; inde ad uiam itur iterum ad duas metas; abhinc per uiam eundo uersus meridiem peruenitur ad duas metas, quarum vna est Gordus, altera Stephani; deinde iuxta siluulam per paruam uallem descendit ad metam sub arbore *gertanfa;* abhinc iuxta fenetum ipsius Gordus per metas in nemore eundo cadit in Gruseuch, qui distingit limites Grassanicha et Garig; per Cruseuch autem eundo peruenitur ad caput eiusdem iterum ad metam ipsius Martini Comitis, ibique sub quadam vinea progrediens cadit in magnam viam, et per ipsam eundo longe in *berch* peruenitur ad metam sub arbore *tulfa;* et abhinc per vallem cadit in Lesnam, et per aliam vallem ascendit ad magnam viam ad metam antiquam communem inter Grassanicham et Garig, ibique transeundo viam per vnam vallem ex parte occidentis descendit in Cotynnam, et transeundo eam ad duas arbores de cerasis vadit ad montem ad metam sub arbore nucum; inde per *berch* progrediens per longum in latere vnius montis descendit ad metam sub arbore *buzfa;* abhinc ad arborem *berckenefa;* deinde per valles et colles prope sessiones ipsius Martini vadit ad vineam Jelk, et inde directe ad priorem metam, vbi fuit incepta, ibique terminatur. Vt igitur predictus Martinus, et frater ipsius Gordus, ac eorum heredes; et sepedicti castrenses, qui contra ipsos agebant, pace perpetua gratulentur, presentes litteras in testimonium perpetue firmitatis dari fecimus, sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Albensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° CC° LVI° quarto Idus Nouembris, Regni autem nostri anno vicesimo secundo.

(Eredetie börhártyán, melyről a kettős pecsét töredéke vörös-sárga zsinóron függ, a fömélt. hg. Batthyáni levéltárában.)

302.

IV. Béla királynak más ugyanazon egyenetlenségekre vonatkozó intézkedése. 1256.

(B)ela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Officij nostri debitum nos ammonet inuigilare remedijs subiectorum; quia dum eorum excutimus honera, dum scandala remonemus, nos in ipsorum quiete quiescimus, et pacis eorum commodo gratulamur. Proinde ad uniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod cum inter Henricum Comitem Symigiensem dilectum fidelem nostrum, et castrenses Castri Symigiensis de Garyg ex una parte; ac iobagiones Castri Symigiensis in Garig existentes ex altera, qui a tempore Regis Colomani karissimi fratris nostri bone memorie, et ante, in Garig terras possederant, super terminis terrarum suarum in nostra presencia questio uerteretur; uolentes scandalum seu discordiam tollere de medio eorundem, ne in antea grauentur laboribus et expensis; dictum Henricum Comitem, qui vice sua Pangracium officialem suum de Garig ad hoc deputauit, et Magistrum Benedictum Quinqueecclesiensem fidelem hominem nostrum pro metis eorundem distinguendis duximus transmittendos, ne processu temporum prefati iobagiones de terra predictorum castrensium ualerent occupare, uel castrenses contra eosdem iobagiones occasionem seu materiam habeant querulandi. Ex quibus uidelicet iobagionibus castri predicti mete terre Kokot dicte Morci (igy) filij Zelk, prout dictus Magister Benedictus nobis retulit, et prefatus Pongracius per suas litteras intimauit, taliter distinguntur. Prima meta incipit iuxta Camariam in meta terrea; inde uadit iuxta Camariam ad duas metas, quarum una est ipsius Kokot sub arbore *tulfa;* inde per Cherit eundo exit ad metam sub arbore *gurtanfa,* ibique intrat uallem Hemelinna, et uadit in ea superius usque ad locum, ubi per quandam semitam uertitur ad mon-

tem ad metam angularem; deinde per planiciem iuxta siluulam in quadam semita uadit iterum ad metam angularem sub arbore *jurtanfa;* abhinc iuxta terram Zülre descendens cadit iterum in Hemilinnam in meta sub arbore *tulfa;* deinde ad caput ipsius Hemelinna, et inde iuxta terram castri uadit ad arborem *jurtanfa;* abhinc ad metam terream in planicie, et inde ad arborem *bykfa,* sub qua est meta terrea separans a filijs Chakani; deinde per uiam uadit ad metam sub arbore *narfa;* inde incipit ire uersus septemtrionem in alia uia, et peruenit ad locum, ubi reflectit se ad caput Choromisnik; et per Choromisnik descendens peruenit ad metam communem inter filios Chakani et Kokot sub arboribus *tulfa* crvce signatis; deinde per siluam, que communis est filijs Chakani et dicto Kokot, peruenitur ad priorem metam terream iuxta Camariam supradictam. Vt igitur dictus filius Zelk, et heredes ipsius, ac castrenses, qui agebant contra ipsum, pace perpetua gratulentur, presentes litteras in testimonium perpetue firmitatis dari fecimus sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Albensis Ecclesie Prepositi aule nostre Uice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° CC° L° sexto, IIII. idus Nouembris, Regni autem nostri anno uicesimo secundo.

(Eredetie börhártyán, a vörös-violaszinü selyemzsinóron függöt pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

303.

IV. Béla király a Chanád nemzetségbelieknek birtokosztályozását helyben hagyja. 1256.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod constitutis coram nobis Comite Pangracio pro se et filijs suis, Ladizlao videlicet et Thoma, item Chumur pro se et Stephano filio suo, item Isac pro se et Mako filio suo, item Elek similiter pro se et filijs suis Donkws et Gregorio, filijs Kelemenus Bani filij Belinyk ex vna parte, ex altera vero Comite Chanad pro se et filijs Dionisio et Gregorio, item Barlaba pro se et filijs suis Michaele, Barlaba et Dominico; item Philippo similiter pro se et filijs suis Zuna et Benedicto filijs Comitis Woffa similiter filij Belenyk, relatum extitit concorditer per eosdem, quod in possessionibus eorum hereditariis infrascriptis talem inter se diuisionem ordinassent et fecissent; quod predictis filijs Kelemenus Bani filij Belenyk in proprietatem eorum cessissent ville prope Tyciam, Halaz cum Harangadtue et Mortua Magna, item Podwey; item Keer, item terra Agar cum piscatura; item Swth eum Feyrthow, item Wrs, item Rasan cum piscatura, item Zent Miklos cum sua tota piscatura et Potoktou in longitudine et latitudine; item Chaka similiter cum piscatura; item Temerken cum piscatura Tycie in recta medietate; item Zanath cum tota sua piscatura; item Wosyan; item Teryen et medietas ville Rabey in Comitatu Chanadiensi existentes; item prope Themesium medietas wille Chawas cum duobus locis molendinorum et medietate tributi; item medietas ville Kalanthelwk juxta Borswa cum una rota molendini; item Zentlewrynch, Kisfalwd, Molumzugh, Feluelnuk, Zent Lazlo, Zumbur, Ladan, Palatha, Bodogazzunhaza, Paradamunustura, et in campo versus Zarazer Zent Margitha et Kwztelwk vocate cum tribus sessionibus villarum

in Comitatu Chanadiensi existentes; item Pangrachfaia et Chenkewreme similiter prope Morusium in Comitatu Orodiensi adiacentes filijs et nepotibus Kelemenus Bani pertinerent. Item filijs Waffa, Chanad videlicet, Barlaba et Philippo, et eorum filijs predictis prope Morusium sunt ville pertinentes Thembes scilicet cum tribus ecclesijs et tribus sessionibus villarum, item monasterium Beate Virginis in insula Thembes cum piscatura de foris versus campum existentibus, item Dedemzug, item Olwelnwk, item Wossontho, item Borumlok, item in campo versus Zarazer Zemekhaza, item Zwdas, item Bolukkerek cum duabus sessionibus villarum, item Therimthelwk cum quinque sessionibus villarum, item Beeb cum tributo et piscatura suis, item Kewkener alio nomine Woffayllesse, et medietas ville Rabey, item Kywolkau, item Weghwolkan, item Weresdub, item Zwrakrew, item Kwtheghaz, item Dwbeghaz, item Zechien, item Feyreghaz, item Nadasd, item Fekettewfa, item Puklussy, item Feyrwh, item alia medietas ville Chawas similiter cum duabus rotis molendinorum et medietate tributi a parte ecclesie Sancti Petri cum eadem ecclesia, et medietas ville Kalanteluk iuxta Borsua cum una rota molendini. Possessiones vero, que cesserant seu prouenerant in porcionem Magni Philippi filij Belenyg maioris fratris eorundem filiorum Belenigh, qui sine herede decessit in partibus Transiluanis sunt hec; scilicet Zentkyral cum villis ad se pertinentibus, item Nagkechkes cum villis ad se pertinentibus, item Philwpkwue similiter cum villis ad se pertinentibus, item Duburdun cum pluribus villis infra suas metas existentibus, item Hwdus et Theyes similiter cum pluribus villis pertinentibus ad easdem infra suas metas; quas filij ac nepotes Kelemenus Bani, et filij Woffa inter se sine diuisione dimiserunt possidendas tali ordinacione, quod fructus et prouentus omnium possessionum predictarum et pertinenciarum ad easdem per duos familiares, quos temporibus progressiuis vno consensu ad hoc deputauerint, colligantur, et equanimiter inter ipsos filios et nepotes Kelemenus Bani et Comitis Woffa diuidantur. Item monasterium Kanisa cum villis ad se pertinentibus, item aliud monasterium Kemenche vocatum similiter cum omnibus vtilitatibus ad se pertinentibus in duas partes equales diuidendo, inter filios et nepotes Kelemenus Bani ex vna parte, et ex

altera inter filios et nepotes Comitis Woffa in duas partes equales dimiserunt possidendum; monasterium vero Orozlanus vocatum toti generacioni eorum commune esse asseruerunt. Item Chanad similiter pro se et filio suo Weche, Thoma pro se et filio Wgud, filijs Kechele, item Michaele pro se et filio suo Dominico, ac fratre suo Weyteh filijs Theodori; item Laurencio et Gregorio filijs Chemu similiter pro se, nepotibus Boguzlo fratris Belenyg, cesserunt totidem possessiones numero, sed fructuosiores prouentibus in Comitatibus infrascriptis, scilicet Chanadiensi, Thimisiensi, Syrimiensi, in Districtu de Mako, vltra Zawa, in Comitatu de Woswar, in Comitatu Jauriensi et in Comitatu Musuniensi, quarum quidem possessionum nomina in eorum priuilegijs diuisionalibus plenissime continentur; sub tali vinculo et condicione penali interiecta, quod si qua parcium de eisdem supra id, quod sibi in porcionem cessisset, sibi appropriaret, vel occupare niteretur, sua porcione priuaretur eo facto; cuius porcionis estimacio media pars Regio Fisco, alia vero medietas iniuriam pacienti et diuisionem obseruanti applicetur. Hoc eciam declarato, quod superstes parcium predictarum in alterius porcionem protelatis temporibus non subintret sub pena prenotata, partibus hoc assumentibus eciam vno ex eis remanente; si vero aliquis eorum de porcionibus suis aliquid alienauerit aut perdiderit, eciam altera parcium possit recuperare, et restitutis semper expensis, et non aliter possit rehabere; nisi per potenciam vel iniquum processum, forma iuris non observata fuisset exclusus de eisdem. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus dilecti nostri et fidelis Magistri Smaragdi Prepositi Albensis aule nostre Vice-Cancellarii, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, decimo sexto kalendas Januarij, Regni autem nostri anno vicesimo secundo.

(Báthory István erdélyi vajdának, 1572. Thordán a „feria quinta proxima post Dominicam Rogacionum" tartott tizenötödik törvénynapon készült átiratából, mely egészben vévo 26 régi okmányt tartalmaz, a budai kir. kamarai levéltárban.)

304.

IV. Béla királynak Secek (Slatvina) birtokát tárgyazó adománya File számára. 1256.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Quod Regia Celsitudo ad remedium subiectorum prouide duxerit ordinandum, litterarum consueuit testimonio confirmari, ne processu temporum in irritum aliquatenus reuocetur. Proinde ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod cum nos considerantes fidele seruicium Fylo filij Filey, contulimus sibi in Secek terram ad tria aratra sufficientem, de qua fidelis noster Aba, quem pro ordinandis terris in Scepus miseramus, retulit nobis, quod in aliqua parte esset nemorosa, lapidosa, nec piscinis habilis, nec molendinis; dictus iam File tali condicione eam assumpsit, quod pro tribus aratris de ea seruiret, et quod racione eiusdem terre nobis teneatur ad exercitum proficisci, ac per omnia idem seruicium exhibere, quod alij jobagiones de Scepus facere consueverunt, sicut in ipsorum communi priuilegio super libertate sua habita, plenius continetur. Cuius terre prima meta, prout in litteris Magistri Abe vidimus, incipit a prato, veniendo de Foro Sabbathi in semita vadit per montem Cost transeundo riuulum Scunk, ascendit ad montem usque ad viam; ibidem transit alium montem Cost, cadit in riuulum Melpotok; inde transit versus Saxones de Poprad ad quoddam pratum, et in eiusdem prati riuulo descendit ad quandam paludem; inde tendit ad fontem, et redit ad metas antedictas. Vt igitur nostra confirmacio fidem roburque perpetue firmitatis obtineat, presentes litteras nostras dedimus dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Albensis Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo

sexto, decimo septimo kalendas Aprilis, Regni autem nostri anno vicesimo primo·

(A szepesi káptalan 1341-ki átiratából, kelt feria secunda proxima post festum Beate Lucie virginis, kiadva „Christianus filius Filo de Secek" kérésére, mely Poprad város levéltárában őriztetik.)

305.

IV. Béla királynak engedelme, hogy Elek Miklós comesnek fia Dyenis birtokát a pannonhalmi apátságnak hagyományozhassa. 1256.

Bela Dei gracia Rex Ungarie fidelibus suis Albensi Capitulo salutem et graciam. Noueritis, quod nos permisimus, ut Elec filius Nicolai Comitis possessionem suam nomine Dyenis in Comitatu Posoniensi existentem dare possit seu relinquere Ecclesie Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie pro remedio anime sue ac pro pecunia, in qua eidem Ecclesie tenetur obligatus. Datum in Zolun in festo Sancti Sixti.

(A székesfehérvári káptalannak 1258-ki bizonyságleveléből mint alább, a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

306.

IV. Sándor pápának a pannonhalmi apátság szabadalmait tárgyazó intézkedése. 1256.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus vniuersis Archiepiscopis et Episcopis per Regnum Vngarie constitutis salutem et Apostolicam benedictio-

nem. Religionis domum Domini decorantis desiderantes augmentari, si nostro in hac parte affectui contrarius quomodolibet succedat effectus, uehementer dolendum est nobis, et salubrem circa hoc debemus adhibere medelam solicitudine oportuna. Sane sicut accepimus dilecto filio Abbate Sancti Martini supra Pannoniam ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis Ordinis Sancti Benedicti Jauriensis Diocesis referente, Beati Benedicti excellentissimus ordo in Regno Vngarie tum propter ipsius Regni depopulationem a Tartaris olim factam, tum propter Abbatum et monachorum in monasteriis eiusdem Regni degentium insolentiam ad tantam dissolucionis miseriam iam deuenit, quod omnino peribit ibidem, nisi celeri eidem remedio per Diuinam clementiam et Apostolice Sedis prouidentiam succuratur. Vnde nos de eodem Abbate plenam in Domino fiduciam obtinentes, eligendi tres Abbates ipsius Ordinis zelum habentes, ipsius cum consilio et assensu Capituli dicti Ordinis generalis, ac una cum eisdem Abbatibus regulariter uisitandi, corrigendi et reformandi auctoritate nostra in prefatis monasteriis tam in capite, quam in membris, que uisitationis, correctionis et reformationis officio uiderint indigere, plénam sibi concessimus hac uice per nostras litteras facultatem. Quocirca Vniuersitati uestre per Apostolica scripta in virtute obedientie districte precipiendo mandamus, quatenus Abbates, Priores seu monachos, quos incorrigibiles inuenerit, et eorum sic exigentibus culpis dictus Abbas cum eisdem tribus Abbatibus sibi iuxta tenorem concessionis Apostolice adiungendis regulariter punierint seu constituerint justicia exigente juxta ipsius Ordinis instituta, nullo modo in sua foueatis rebellione, seu etiam defendatis. Datum Anagnie VI. Idus Octobris Pontificatus nostri anno secundo.

(Eredetie a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

307.

IV. Sándor pápa a pannonhalmi apátot a sz. Benedek rendének magyarországi szerzeteseire nézve különös jogositványokkal felruházza. 1256.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio . . . Abbati Monasterii Sancti Martini supra Pannoniam ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis Ordinis Sancti Benedicti Jauriensis Diocesis salutem et Apostolicam benedictionem. Religionis domum Domini decorantis desiderantes augmentum, si nostro in hac parte affectui contrarius quomodolibet succedat effectus, uehementer dolendum est nobis, et salubrem circa hoc debemus adhibere medelam solicitudine oportuna. Sane sicut te referente accepimus Sancti Benedicti excellentissimus Ordo in Regno Vngarie tum propter ipsius Regni depopulationem a Tartaris olim factam, tum propter Abbatum et monachorum in monasteriis eiusdem Regni degentium insolentiam ad tantam dissolutionis miseriam iam deuenit, quod omnino peribit ibidem, nisi celeri eidem remedio per Divinam clementiam et Apostolice Sedis prouidentiam succurratur. De tua itaque circumspectiones plenam in Domino fiduciam obtinentes, eligendi tres Abbates eiusdem Ordinis zelum habentes, ipsius cum consilio et assensu Capituli dicti Ordinis generalis, ac regulariter uisitandi, corrigendi et reformandi auctoritate nostra cum eisdem tribus Abbatibus in prefatis monasteriis tam in capite, quam in membris, que visitationis, correctionis et reformationis officio videritis indigere, plenam tibi hac vice concedimus auctoritate presentium facultatem. Datum Anagnie VI. Idus Octobris Pontificatus nostri anno secundo.

(Eredetie a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

308.

Tamás kalocsai érsek és társai mint kiküldött királyi bíráknak Zounuc, a Bodrogi várhoz tartozó birtokra vonatkozó ítélete. 1256.

Nos Thomas Dei gracia Archiepiscopus Colocensis, Oliuerius eadem gracia Episcopus Sirmiensis, et Andreas Comes Bachiensis significamus presentem inspecturis litteram, quod cum Roraldus Palatinus, Comes Posoniensis, ex speciali mandato domini Bele Illustris Regis Vngarie, castrenses a castro Budrug, et terras castri indebite alienatas reuocaret, et inter cetera terram Zounuc, que castri de Budrug fuit, et eandem Alexander filius Comitis Deninius ex donacione gloriose memorie Regis Colomani possederat, castro Budrug restituisset antedicto; conquerente predicto A. Regie Excellencie, idem dominus B. Rex supranominatus nobis dedit firmiter per litteras in mandatis, ut terram IIII-or aratrorum de terra prenominata, super qua monasterium eiusdem Alexandri fuit construct**um, predicto A. mensurando et certis metis circumdatam restituere debemus perpetualiter possidendam. Verum quia Regio mandato occurrere debuimus, ut decebat, dictam terram IIII-or aratrorum a terris dicti castri per metas separatam sepe dicto A. statuimus in pace perpetuo possidendam; hominibus nostris presentibus, videlicet Demetrio, Andrea et Johanne, ac ceteris jobagionibus castri Bachiensis, qui eandem terram in causam traxerant, uidelicet Petku, Septimus, Rynecz, Ruda et Gercone. Et vt hec, que per nos acta sunt, perpetualiter ualeant stabiliri, litteras nostras dedimus nostris sigillis firmantes. Anno gracie M° CC° L° VI°.**

(Eredetie bőrhártyán, a három, lenfonalon függő pecsét közül kettő elveszett, a harmadiknak csak töredéke van meg; a mélt. báró Révay család levéltárában.)

309.

Rogeriuss palatoi érseknek kettős pénzbeli kölcsönről szólló kötelezvénye. 1256.

In nomine Domini Amen. Ego Rogerius Dei gratia Spalatensis Archiepiscopus confiteor per hoc scriptum, quia recepi a tc Thoma Archidiacono Spalatensi sexaginta libras denariorum de pecunia domini Papae, pro quibus tradidi tibi quatuor vasa argentea sex marcas ponderantia; ita quod si praetaxata pecunia extra civitatem tradenda fuerit, tu assignabis eadem vasa ad manus Grucii vel alicuius amicorum eorum, et recipies pecuniam memoratam. Si vero non fuerit, qui nomine meo vasa redimat supradicta; tunc licitum tibi sit tradere ipsa praecise pro pecunia saepedicta, nec tenearis exinde mihi vel alicui reddere rationem. Actum in praesentia domini Prodani et fratris sui Grucii, et mei P. dicti Romani Clerici de Palianis, qui scriptum praesens scripsi.

Anno Dominicae Incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto Indictione quartadecima die quinto exeunte Februarii. Regnante domino nostro Bela Serenissimo Rege Ungariae, tempore domini Rogerii venerabilis Archiepiscopi Spalatensis, Stephani Illustris Bani Sclauoniae, Comitis Duymi Kasari, Miche Madii, Nicolai Desse Judicum. Nos suprascriptus Rogerius Dei gratia Archiepiscopus Spalatensis, per hoc praesens instrumentum confitemur et facimus manifeste, nos recepisse a vobis Thoma Archidiacono et fratre Jesse de Ordine Fratrum Praedicatorum Conventus Spalati nomine Ecclesiae Romanae de mandato domini Papae tredecim libras et quinque soldos et medium bonorum denariorum grossorum Venetorum, quos denarios mutuo nos habere dicimus; renuncians omni exceptioni non datae et numeratae pecuniae tempore contractus. Ad securitatem autem vestram huic instrumento nostrum sigillum pendens fecimus apponi. Actum in camera ipsius domini Archiepiscopi in presentia et testimonio Nicolai Pharensis Episcopi, Nicolai Duymi, Marini

Symeonis, Leonardi de Pessine Spalatensis et aliis. Ego Dobre Duscize examinator conscius scripsi.

Ego Amicus Capellanus, Communis Spalatensis Juratus Notarius his interfui, et de voluntate ipsius domini Archiepiscopi rogatus scripsi, et consueto signo roboraui.

(Farlati, Illyricum Sacrum III. köt. 279. l.)

310.

Lőrincz országbirónak bizonyságlevele, hogy Miklós bánnak fiai elötte osztozkodtak. 1256.

Nos Magister Laurencius Judex Curie domini Regis et Comes Zaladiensis, damus pro memoria significantes vniuersis, quod Sebastianus Comes, Petrus, Nicolaus Comes, Salomon ac Woywoda fili (igy) Nicolai Bani, constituti personaliter coram nobis, conposicionaliter ad robur perpetue pacis talem perpetrarunt in possessionibus eorum diuisionem, quam diuisionem ex consensu fratrum Comes Sebastianus et Petrus ordinarunt. Ita videlicet, quod ab una parte uillam Neuprit uocatam, uillam Draguan, fundum Bon, uillam Saag cum ecclesia et molendino, et cum — — — centum marcis constructa et estimata, Gradiscam quandam possessionem cum portu, uillam Borcek, uillam Bozun, possessionem Ebrus uocatam, cum silua sua nomine Lippo, cum pisscina, cuius prouentus usque reuolucionem anni quinquaginta marcis est estimatus, quas numeratas possessiones pro tribus partibus ipsarum suarum possessionum diuidendarum diuidendo ordinarunt. Item ab alia parte uillam Bakdassa possessionem Kustan nomine, possessionem Toti uacatam, et possessionem Tarnuk uocatam, cuius suo Monasterio (igy) pro duabus partibus suarum possessionum diuidendo ordinarunt. Itaque facta coram nobis tali diuisione inter partes, Nicolaus, Salomon et Woyuoda, primo nominatas et numeratas possessiones pro tribus

partibus possessionum diuisarum spontanea uoluntate eligendo receperunt. Item secundo numeratas possessiones pro duabus partibus diuisarum possessionum Sebastianus et Petrus in suam porcionem acceptarunt. Ne igitur in procesu temporis series et factum huius diuisionis possit cassari seu deprauari, ex peticione parcium ad robur et firmitudinem perpetuam huiuscemodi diuisionis litteras concessimus munimine nostri sigilli roboratas. Datum in Aranas in vigilia Strennarum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto.

(Az eredeti után Ráth Károly, Hazai Okmánytár IV. köt. 36. l.)

311.

István szlavoniai bán és Styria kormányzójának Graboscelo birtokára vonatkozó bírói itélete. 1256.

Nos Stephanus Banus tocius Sclauonie et Capitaneus Styrie significamus tenore presencium vniuersis, quod cum Pautyn, Wogrifa, et generacio eorundem super terra Grabroscello Jacov filium Gordizlov conuenissent litis ordine coram nobis, idem Jacov exhibuit litteras Magistri Alexandri Vicebani nostri, in quibus inuenimus eandem causam coram eo fuisse inter ipsos diucius uentilatam, et tandem de eiusdem Magistri Alexandri Vicebani iudicio processisse, quod Jacov cum Bratko, Ztoyzlov filio Branisa, Wlkodrug Claudo, Wlkowoy filio Zlobymerij, et Cvplen filio Kvles prestiterat sacramentum super eo; quod Jacov non fecerat maliciose, quod hactenus suppresserat, et non presentauerat coram nobis priuilegium Salomonis Bani habitum super ipsa terra Graboscelo, sed propterea, quod idem detentus fuerat in captiuitate per Abbatem Toplicensem, et non poterat prosequi suum factum; quam terram postmodum dictus Magister Alexander Vicebanus ordine iudiciario obseruato secundum continenciam priuilegij Salomonis Bani statuerat dicto Jacov. Vnde et quia

in priori iudicio Panty — — — — — — Magistro Alexandro Vicebano priuilegio predicto non contradixerant, et iudicium ipsius Magistri Alexandri Vicebani de iusticia processerat, Pantynum, Wegrisam et generacionem eorundem iudicio condempnantes, quia iterato inchoauerant causam iuris ordine terminatam, eisdem super facto ipsius terre perpetuum silencium imponendo, dictam terram Graboscelo Jacov sepedicto reliquimus et statuimus iure perpetuo possidendam. Prima igitur meta huius terre, sicut in eodem priuilegio Salomonis Bani uidimus contineri, incipit a quodam puteo, et tendit per quendam fluuium ad partem orientalem, et uenit superius ad terream metam, et conterminatur terre Gurgys, Wratech ac Gordizlay, ubi est meta terrea in arbore nomine *harost;* deinde uenit ad partem meridionalem ad magnam uiam exercitualem, et per eandem uiam uenit ad unam arborem, que uulgo uocatur *harozt*, et ibi conterminatur terre Gurgys, Dragsan et Gordyzlay; deinde uenit ad partem occidentalem ad metam Waratha; abinde uenit ad quasdam uineas; et inde ad tres metas terreas, videlicet Dragsani, Halapone, et Gordyzlay; et inde ad fluuium Granschech; et deinde inter duas vineas ad metam terream; abinde uenit ad priorem metam, ubi est puteus, ibique terminatur. Vt autem huius rei series robur optineat perpetue firmitatis, nec ullo umquam processu temporum possit uel ualeat in irritum reuocari, presentes litteras contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto.

(Eredetie börhártyán, a háromszinü fejér-vörös-zöld selyemzsinóron függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

312.

István szlavoniai bán és Styria kormányzója a goss-i zárdának vámszabadságát fenntartja. 1256. körül.

Stephanus Banus tocius Sclauonie et Capitaneus Styrie dilectis suis mutarijs de Rotmane salutem et graciam. Significauit nobis domina Abbatissa de Gusse conquerendo, quod cum de hiis, que per uestram stratam pro suis et sororum suarum uite necessarijs in eundo et redeundo deferri et referri consueuerunt mutam siue toloneum soluere non deberet, uos contra iusticiam extorquatis. Quare si a temporibus Ducum Leopoldi et Frederici muta ab eis dari minime consueuit, nec uos eam aliquatenus exigere presumatis.

(Eredetie börhártyán, a pecsét elveszett, a grätzi Joanneumnak kézirati gyűjteményében.)

313.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Elek Miklós comesnek fia Eörs Somogymegyei birtokát a pannonhalmi apátságnak elzálogosította. 1256.

Nos Capitulum Ecclesie Albensis damus pro memoria: Quod anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto constitutis in nostra presencia domino Fauo Abbate Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie, Laurencio Decano, Elia Cantore et fratre Henrico monachis dicti Monasterij ex vna parte; Elexio filio Nicolai Comitis, Johanne filio Gregorii consanguineo ejusdem, nec non Abbate Monasterii Jaz ex altera, propositum fuit coram nobis ab eisdem; quod cum dic-

tus Elexius Henrico Comiti Simighiensi Judici Curie domini Regis pro redempcione cujusdam possessionis sue nomine Moninchel teneretur in ducentis marcis, nec haberet in ipso instanti paratam pecuniam, de qua satisfacere posset Comiti Henrico supradicto, dominus Abbas precibus sepedicti Elexii inclinatus de pecunia Monasterii sui predictas ducentas marcas in denariis Regalibus cum pondere — — eidem, quas eciam dominus Abbas ei dedit coram nobis, pro quibus idem Elexius quandam possessionem suam nomine Vrs sitam in Comitatu Simighiensi cum omnibus vtilitatibus suis et pertinenciis, terris uidelicet arabilibus, fenctis, piscaturis, syluis, seruis et libertinis ac insulis, nec non aliis appendiciis idem Elexius dicto domino Abbati et Monasterio eius impignorauit in festo Sancti Laurencii tali modo: Vt in principio tercii anni eandem redimere teneretur, medio autem tempore omnes fructus et vtilitates ipsius possessionis dominus Abbas et Monasterium ipsius percipere, nec idem Elexius ante lapsum duorum annorum poterit redimere, in principio vero tercii anni restituere tenebitur domino Abbati ducentas marcas eodem modo cum pondere sicut ei sunt solute. Si autem in ipso termino redimere nollet aut non posset, partes coram nobis nominabunt personas ad estimandam possessionem memoratam, facta autem estimacione quicquid vltra ducentas marcas superfuerit, justo precio dominus Abbas soluere tenebitur Elexio sepedicto, si eandem uoluerit comparare, alioquin ipsa possessio apud dominum Abbatem et ipsius Monasterium oppignorata remanebit. Hoc eciam nolumus pretermittere, quod si dictus Elexius in termino solucioni faciende assignato nec ad faciendam solucionem, nec eciam ad eligendum estimatores uellet accedere, ipsa possessio dicto Abbati et ejus Monasterio perpetuo remaneret possidenda. Hoc eciam adjicimus, quod si aliquis consanguineorum ipsius Elexii vel quiuis alius ipsum dominum Abbatem uel Monasterium suum medio tempore vellet impetere super ipsa possessione, vel aliquis molestare, sepedictus Elexius propriis laboribus et expensis expedire tenebitur, ac in jure possessionis memorate Abbatem et monasterium suum conseruare. Supradictus eciam Joannes filius Gregorii et Abbas de Jaz confessi sunt coram nobis, quod idem Joannes et monasterium de Jaz nullam in

predicto Monasterio haberent pretensionem. In cujus rei memoriam presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas.

(A fehérvári káptalannak 1258-ki átiratából mint alább.)

314.

A poscgai káptalannak bizonyságlevele, hogy Bilota Bolknak fia Lusan birtokát Demeter Predrag fiának, és Dragota Dragan fiának eladta. 1256.

A B C D

Capitulum Ecclesie Beati Petri de Posaga omnibus presentem paginam inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod accedens ad nostram presenciam Bylota terram tenens filius Bolk ex una parte; ex altera uero Demetrius filius Predrag, Dragota filius Dragan terram tenentes, in nostra presencia astiterunt. Idem Bylota confessus est, se coram nobis terram quandam suam Lusan nuncupatam precio comparatam de Wulkota jobagione Castri nostro testimonio mediante, quam terram idem Wulcota ante aduentum Tartarorum optinuerat, ex consensu Bele fratris sui et uoluntate Wulcota supradicti, Demetrio et Dragota supradictis vendidisse pro triginta tribus pensis ad compotum frisaticorum in argento, equis et bobus, coram nobis integraliter persolutis, imperpetuum pacifice possidendam. Cuius terre processus talis est, quod incipit ab Oriaua de terra Remunt versus aquilonem; et abinde tendit in sicca valle ad siluam, que sicca vallis est pro meta supradictis Demetrio et Dragota cum Bylota in Scelca; item tendens in magno spacio per ipsam siccam valem, et peruenit ad magnam stratam Regalem, et transit ipsam viam Regalem versus meridiem in fine cuiusdam planiciei; deinde tendit versus orientem, et sic peruenit in Oria-

uam, in qua eundo superius ad priorem metam, vbi est Nenina mlaka. In cuius rei memoriam et certitudinem pleniorem presentes litteras ad peticionem dicti Bylote supradictis Demetrio et Dragota munimine nostri sigilli contulimus roborantas. Actum anno gracie M° CC° quinquagesimo sexto.

(Eredetie bőrhártyán, melynek zöld-fejér selyemzsinóron függött pecsétje elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

315.

A zágrábi káptalan Pertlin comesnek Glavnicha birtokát tárgyazó iktatását bizonyítja. 1256.

Capitulum Ecclesie Zagrabiensis vniuersis presencium noticiam habituris salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersitatis noticiam harum serie volumus peruenire, quod cum Magister Bernaldus phisicus domini Bele Regis Hungarie cum litteris preceptorijs eiusdem domini Regis, vt nos vna cum ipso hominem nostrum ydoneum, coram quo prescriptus homo Regius possessionem Glaunicha vocatam, que quondam Velizlay sine heredum solacio sexus virilis decedentis fore dinosscebatur, simul cum possessionibus castrensium in eadem Glaunicha existentibus, collacioni Regie pertinentes, Comiti Pertlino Capitaneo Graciensi per ueteres metas et antiquas, conuocatis commetaneis et vicinis rite et legitime reambulatam, prout in dictis Regalibus continebatur, perpetuo possidendam assignaret, si non foret contradictum; contradictoribus autem ydem homo Regius presente homo nostro in eiusdem domini B. presencia comparendi terminum competentem assignaret. Cumque nos precepto et mandato Regio obtemperantes vnacum prescripto Magistro Bernaldo phisico domini Regis et Concanonico Ecclesie Budensis, Nycolaum et Paulum Magistros Concanonicos Ecclesie nostre predicte transmisissemus; prescriptus tandem homo Regius cum predictis socijs

nostris et Concanonicis, nec non Comite Nicolao Vice-Comite de Morowcha per Stephanum Banum tocius Sclauonie ad hoc specialiter deputato, ad nos redeuntes, vnanimiter nobis et concorditer retulerunt, quod ipsis feria quinta proxima post octauas Passce Domini super faciem dicte possessionis Glaunicha accedentibus, eandem rite et legitime omnibus vicinis et commetaneis conuocatis, et ipsis non contradicentibus, ymmo pocius assensum beniuolum eidem Comiti Pertlino prebentibus in hac parte et consensum, per cursus harum metarum: Incipit enim prior et principalis meta a parte aquilonis in monte Feketew dicto; vnde in supercilio monticuli wlgariter Beerch dicti inter fluuios Glaunicha vocatos, Maiorem scilicet fluuium Glaunicha et Minorem, qui quidem mons extenditur ab aquilone orientem uersus; secundoque in supercilio eiusdem montis longo spacio venitur ad quandam arborem castanee in tergo eiusdem montis, sub qua est meta terrea; abhinc adhuc tendit in eiusdem monticuli tergo longo spacio, et venitur ad arborem ilicis, vbi est meta terrea; abhinc eundo per spacium longum descenditur de monticulo, veniturque ad arborem populeam, vbi fiuuius Glauniche Minor coniungitur Maiori fluuio Glauniche, vbi est meta terrea; quarum omnium metarum pars remanens ex parte fluuij Minoris Glauniche, pertinet ad nobiles, parte vero ad fluuium Maioris Glaunice existente, cedente et remanente Comiti Pertlino antedicto, in palude nempe Maioris Glauniche; paulisper contra cursum aque eundo exitur de palude, et uenitur ad arborem nucis, vbi est meta terrea; exhinc adhuc tendit per quandam planiciem; deinde asscendit in monticulum, qui est inter fluuios Glaunicha et Blagusa vocatos; eundoque per tergum eiusdem montis venitur ad arborem piri siluestris, vbi est meta terrea; deinde per longum spacium uersus aquilonem eundo venitur ad metam terream; adhuc tendit aquilonem versus per siluam spacio longo, et venit ad quandam metam secus metam principalem erectam sub arborem abiei; et ibi terminantur possessionis antedicte mete. Quarum omnium metarum pars existens ex parte fluuij Glaunicha pertinet Comiti Pertlino antedicto, reambulatam idem homo Regius presentibus dictis socijs et Concanonicis nostris, nec non dicto Comite Nicolao Vice-Comite de Moroucha statuisset et assi-

gnasset cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs suis quibuslibet, terris arabilibus, siluis, pratis, fluuijs et locis molendinorum, in perpetuum et irreuocabiliter possidendam, tenendam pariter et habendam, contradiccione quorumlibet commetaneorum et vicinorum dicte possessionis, vt premisimus, non obstante, Comiti Pertlino et posteritatibus descedentibus ab eodem. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concesimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum in quindenis Passce Domini anno eiusdem M° ducentesimo quinquagesimo sexto.

(Eredetie börhártyán a káptalannak zöld selyemzsinóron függő pecsétje alatt a budai kir. kamarai levéltárban. Ugyanott őriztetik az okmánynak a székesfehérvári káptalan által készült 1330 „secundo die festivitatis Beate Marie Magdalenae" kelt átirata is, melyet kért „Georgius Officialis Magistri Andree filij Merlyn, Castellani de Symunturnya, vice et nomine Magistri Johannis filij Hench Rectoris Noui Montis Pestiensis, et predicti Magistri Andree Domini sui.")

316.

A zágrábi káptalannak a Gurk Buzad bán fia és Mihály comes ugyan Buzad bán testvére közti birtok cserét tárgyazó bizonyságlevele. 1256.

Capitulum Zagrabiensis Ecclesie omnibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino. Ad uniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod constitutis in nostra presencia ab una parte Gurk filio Ochuz quondam Bani, et ab altera Egidio officiali Comitis Michaelis fratris magni Buzad pro ipso Comite Michaele; idem Egidius secundum quod eciam littere domini sui, quas nobis exhibuit, sub sigillo notorio astruebant, dominum suum, Comitem scilicet Michaelem, terram Zebusce cum octo uillis, quam terram ibidem Michael Comes receperat de genero suo Gurk antedicto in

concambio pro terra Nedelicbe cum quinque uillis; item uillam (? talán „terram“) Sancte Crucis cum tribus uillis, quas ab eodem Gurk titulo possederat empcionis, confessus est reddidisse predicto Gurk iure perpetuo possidendas in concambio pro quatuor uillis Comor sub una meta constitutis; et quod addidisset eidem Gurk racione concambij et precipue dileccionis, qua sibi tenebatur, nonaginta et quatuor marcas. Quod concambium idem Gurk assistens personaliter approbauit, insuper taliter (se) obligando, quod si per aliquam questionem uillas antedictas, quas Gurk dedit Comiti Michaeli, amitti contingeret, idem Gurk tantum de terra sua hereditaria aliunde ipsi Michaeli Comiti dare teneatur, et nichilominus predicte pecunie refundere quantitatem. In cuius rei testimonium presentes litteras contulimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Michaelis Lectoris Ecclesie nostre anno Domini M° CC° L° sexto.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalan pecsétje vörös solyomzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

371.

Ugyanazon Miklós comes és testvére Lőrincz közti birtokcsere. 1256.

Nos Comes Micahel significamus omnibus presens inspicientibus, quod cum karissimo fratre nostro Comite Lancereto tale fecimus concambium, quod nos dedimus eidem quatuor terras Comor sub una meta constitutas, et duas terras Welyka eciam sub una meta existentes, quas omnes a Jurkone filio Ochuz Bani nostro genero eciam pro concambio optinueramus, cum eodem priuilegio Capituli Zagrabiensis, quo easdem terras tenebamus; et terram Pyancovc, ac terram Bykenc iure perpetuo possidendas ita, ut saluo in filios filiorum perpetuitatis priuilegio de terris supradictis debeat gratulari.

Hac eciam obligacione interiecta, quod si per aliquam questionem de terris iam nominatis amitti contingeret, tantum de alia terra nostra vbicunque ex ista parte Drawa preter castrum nostram habebimus, tenemur eidem sine lite restaurare. Quibus possessionibus si peccatis exigentibus carrere debemus; nichilominus de terra nostra propria, vbicunque nobis remaneret, tantam et equalem; iuxta sentenciam uenerabilium uirorum, uidelicet Abbatum de Simigio et Zaladia, eidem Comiti L. statuere tenebimur, preter castrum nostram supradictam. Verum eciam, si nos mori contingat, et ipsa causa questionis tempore filij nostri forsitan suscitabitur, ipse filius noster propter infanciam causam non debet prorogare, sed subplebit composicionem antedictam, sicut in litteris Andree tunc Comitis Warosdiensis continetur, qui inter nos ex speciali mandato Bele domini nostri Illustris Regis Ungarie super ipso concambio extitit ordinatum. Anno Domini M° CC° quinquagesimo sexto.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

318.

Raguza és Ancona városoknak bizonyos tengeri hatalmaskodásoknak kiegyenlítését tárgyazó egyezkedése. 1256.

In nomine Domini Amen. Anno eiusdem M. CC. L. VI. tempore domini Alexandri Pape quarti — — — — Carbonius Angeli, Jacobus de Patinianis, et alii infrascripti cives Anconitani haberent licenciam et potestatem a Potestate et Communi Ancone, capiendi — — — — — uitatis Ragusii usque ad valorem et quantitatem mille et sexcentum librarum Anconitanarum et septem pro rebus eis ablatis in banzone sive nave Sergii de Ragusio ad portum — — — — natorum a pyratis, sub dolo et fraude dicti Sergij et marinariorum suorum d[illegible]m terra Ragusii, qui erant in dicta naue, secundum

quod in publicis represaliarum eorum (litteris)apertius continetur. Idcirco domini Michael Bongole et Johannes Ragnani cives et ambaxatores Ragusii, ex plenitudine generalis commissionis sibi facte a Comite et Judicibus et Consiliariis, cum laudacione populi dicte Ciuitatis Ragusij stb., cum predictis Carbonio Angeli et Jacobo de Patinianis ciuibus Anconitanis, nomine suo et aliorum ciuium Ancone, quos hec res contingit, qui fuissent vel misissent in dicta naue tunc temporis, quo huiusmodi amissio et ablatio facta fuit de omnibus et singulis supradictis, et de omnibus, que ipsi ciues Anconitani huiusmodi occasione contra homines et Commune Ciuitatis Ragusii petere vel demandare possent usque in hodiernum diem, ad talem pacem, concordiam, transactionem et amicabilen compositionem devenerunt, videlicet quod dicti ciues Anconitani predicta causa habeant et retineant sibi totam represaliam siue res, quas ipsi habuissent vel accepissent hominibus Ragusii usque modo, occasione dictarum represaliarum, que res habite uel accepte capiunt summam extimationem mille sexcentum et septem librarum Anconitanarum; quas res et extimationem predictam dicti ambaxiatores Ragusini dictis civibus Anconitanis reliquerunt de Deo, et liberaliter concesserunt. Insuper predicti ambaxiatores Ragusini nomine Communis ipsius Civitatis Ragusii et hominum eiusdem terre per stipulationem promiserunt dare et soluere predictis Carbonio et Jacobo recipientibus pro se et omnibus supradictis sive infrascriptis de Ancona tercentas libras Anconitanas et Ravennatenses in Civitate Ancone usque ad medium mensis Septembris proxime venturi, sub pena dupli, et sub obligatione bonorum hominum et Communis ipsius Civitatis Ragusii. Que bona constituerunt se pro eis precario nomine possidere, et omne dampnum et expensas reficere et integraliter resarcire, hoc in modo et pacto inter eos servando; ut si dicte tercente libre in dicto termino solute non fuerint dictis civibus Anconitanis, liceat et libera potestas sit ipsis civibus Anconitanis et cuilibet eorum sua auctoritate capere et retinere de bonis Communis et hominum dicte Civitatis Ragusii usque ad dictam quantitatem tercentarum librarum sortis, et totidem preterea. Obligantes se dicti Ambaxiatores nomine dicte Communitatis Ragusii, se facturos et curaturos, quod Commune et homines.

Civitatis Ragusii, et maxime illi, quibus res dicte fuerunt accepte a predictis civibus Anconitanis occasione dictarum represaliarum, hanc compositionem et omnia supradicta firma et rata habebunt. Alioquin stb. (biztosítási záradékok.) Actum stb. (tanuk) anno Incarnationis Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, mensis Martii tertio astante Ragusii ordinata Curia sonitu campane.

Nos Andreas de Auro Comes Ragusii cum Consiliariis, et Nos Commune Ragusii, et cum laudatione totius populi Ragusii stb. (a raguzai két meghatalmazottnak megbízó levele.)

(A jegyzői okmányból, melynek eredetie a bécsi cs. titkos levéltárban.)

319.

Ancona város meghatalmazottat rendel a Raguzával kötendő egyezkedés végett. 1256.

(Marcus Florentiae, Syndicus et actor Communis Anconae constitutus) „ad faciendum et recipiendum compositionem et promissionem cum Ambaxiatoribus Communis Ragusii — — ad renovandum capitulum pacis dudum composite inter Commune Ancone et Commune Ragusii, et ad renovationem pactorum et pacis recipiendam, que pacta sive capitula continentur in instrumento scripto manu Jacobi Notarii a me Notario viso et lecto“ stb. Datum die 2. Maji 1256.

(Eredeti a bécsi császári titkos levéltárában.)

320.

Splato város törvényszékének bírói itélete. 1256.

Anno Dominice Incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, Indictione quarta decima, die octavo exeunte Marcio, regnante domino nostro Bela Serenissimo Rege Ungarie; temporibus domini Rogerii venerabilis Archiepiscopi Spalatensis, Stephani illustris Bani Sclauonie, Comitis Duymi Kasari, Miche Madij, Picole Dese Judicum; coram nobis Judicibus Spalatensibus supradictis questione suborta inter Judicem Duymum Kasari et Lampredium Sagarelle de sedecim pecudibus, de quibus idem Duymus fideiusserat eidem Lampredio Sagarelle de rebus mobilibus aut de immobilibus ipsius Lampredii Destize, cum bocaro Curie usque ad summam ualoris ipsarum pecudum. Et cum per ipsum Lampredium Sagarelle responderetur, quod ipse volebat recipere predictam solutionem solummodo in pecudibus et non in aliis rebus; nos auditis hinc inde propositis, et super premissis cum Consiliariis habito consilio diligenti duximus iudicandum: Quod ipse Lampredius Sagarelle reciperet solutionem ab ipso Duymo de rebus sui debitoris secundum iustam extimationem ipsarum pecudum. A qua sententia dictus Lampredius appellanit, sed secundum statutum Ciuitatis Spalatj appellationem suam exequi infra terminum editum non curauit; unde eundem Judicem Duymum Kasarium duximus absoluendum de fidejussione ipsarum pecudum ab impetitione eiusdem Lampredii Sagarelle; et idem Lampredius se tenere ad suum debitorem debeat. Actum in ecclesia Sancti Laurentii. Testes Gregorius Grube, Petrus Cernecche, Come Petri Kamurcij et alii.

Ego Geruasius Grubesce Examinator precepto Curie scrpsi.

Ego Amicus Capellanus Communis Splatensis Juratus Notarius his interfui et de mandato Judicum rogatus scripsi et consulto signo roboraui.

(Három pecsétnek helye.)

(Hitelesített másolata a bécsi császári titkos levéltárban.)

321.

IV. Béla király Heym és Cheyd fiait, s a Zala-i vár más jobbágyait, Karka birtokában megerősíti. 1257.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crouacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Excellencia Regia inuigilans remedijs singulorum solet alienata iniuste in statum pristinum reuocare; quia sicut iustum est optenta legitime comfirmare, sic est racioni consonum alienata indebite in statum debitum reuocare. Proinde ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod cum post recessum Tartarorum pro reuocandis iuribus Castri indebite alienatis per totum Regnum nostrum diuersos iudices misissemus, inter cetera filios Heym, et filios Cheyd, ac alios congnatos eorum de uilla Zelch de Comitatu Zaladiensi, qui se de iobagionibus Castri Zaladiensis translatos esse asserebant in numerum seruiencium, in iobagiones Castri duximus religendos. Qui nobis postmodum suplicarunt, quod cum ipsi non habeant terram sufficientem, in qua possint Castro seruicia exhibere, terram ipsorum hereditariam, quam habent iuxta Karka, que quidem Castro tunc fuerat assignata, cum se gerebant nomine seruiencium, eis reddere dignaremur. Nos igitur ipsorum precibus inclinati, Chak Magistro Tauarnicorum nostrorum Comiti Zaladiensi, et Feliciano Preposito Colocensi, inquisitoribus seu iudicibus per nos deputatis dedimus in mandatis, quod super terra ipsorum hereditaria inquirerent diligencius ueritatem, et inquisita ueritate terram ipsorum eis redderent iusticia mediante. Iidem autem filij Heym, et filij Cheyd, ac ipsorum cognati, litteras dictorum Magistri Chak et Feliciani Prepositi sub pendentibus sigillis super terra sua hereditaria, que est per prefatos Magistrum et Prepositum ex nostro mandato restituta, confectas nobis postmodum detulerunt, suplicantes, ut easdem nostro dignaremur priuilegio confirmare. Quarum quidem tenor talis est:

Nos Chak Magister Tauarnicorum domini Regis stb. (mint alább 328. sz. a.)

Cum igitur iustis peticionibus subditorum sit Principis animus fauorabiliter inclinandus, ut ijdem filij Heym, et filij Cheyd, ac cognati eorum Castro possint honestius deseruire, terram ipsorum hereditariam existentem iuxta Karka, secundum tenorem presriptarum litterarum Magistri Ch. et F. Prepositi restituendam duximus, et nostris litteris sigillo nostro duplici impressis perpetuo confirmandam. Datum per manus Magistri Smaragdi Albensis Ecclesie Prepositi aulc nostre Vice-Cancellarij, Electi in Archiepiscopum Colocensem dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, octauo idus Julij, Regni autem nostri anno uicesimo secundo.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a király pecsétjének töredéke zöld selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

322.

IV. Béla király Márton comes, a Gerzence-i vár jobbágyának birtokára nézve határjárást tartat. 1257.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus, quibus presentes ostendentur, salutem in omnium saluatore. Officij nostri debitum remedijs inuigilat subiectorum, quia dum concedimus quod postulant, dum confirmamus quod optinent (igy „optant" helyett), nos in ipsorum quiete quiescimus et fouemur in pace. Proinde ad uniuersorum noticiam volumus peruenire, quod cum post recessum Tartarorum ad quoslibet Comitatus pro reuocandis iuribus Castri indebite occupatis, diuersos iudices misissemus; inter cetera ad Comitatum de Gerzenche fidelem nostrum Magistrum Chak Ensiferum duximus transmittendum, dantes sibi in mandatis, ut et terras, ac

alia iura predicti Castri indebite occupata reuocarent, et iobagionum Castri terras, super quibus non est contencio, et quas a Castro hactenus pacifice tenuerunt, a terris castrensium reambularent, et eisdem iobagionibus Castri relinquerent, nouas metas iuxta ueteres eleuando, ne de cetero questio moueri possit aliquatenus de eisdem. Igitur, sicut idem Magister Chak post hec ad nos rediens retulit, terras Desniche, Bursonoch, Pukur et Lunheta nuncupatas inuenit per Martinum Comitem filium Tusk, iobagionem dicti Castri, ab antiquo pacifice possideri; super quas, prout mandatum a nobis habuerat, nouas metas fecit eleuari iuxta ueteres. Quarum eciam terrarum mete, prout idem Magister Chak sub sigillo Chasmensis Capituli nobis in scriptis presentauit, hoc ordine distinguntur: Incipit enim prima meta terre Desnicha in capite riuuli Pribyn; inde ascendit ad uiam ad metam sub tribus arboribus *gertanfa;* et per eam uiam iuxta terram Gordus uadit uersus orientem usque ad metam terream; inde declinans cadit in uallem, que ducit riuulum Desnicha in meta terrea iuxta aquam; inde per eandem aquam uergit inferius usque ad locum, ubi exit ad magnam uiam in meta; per ipsam autem uiam, que discernit limites Garig et Gressencha, uadit ad montem ad metam sub arbore *tulfa*; inde descendit in caput riuuli Ripan, ubi est meta ex parte meridionali; per eundem riuulum descendit uersus occidentem, et uadit usque ad locum ubi exit ad siccam vallem, que ducit ad montem ad metam terream; de monte descendit per unam vallem in riuulum Pribin, per quem reuertitur ad caput eiusdem, ubi prima meta fuit inchoata, ibique terminatur. Item prima meta terre Pukur incipit super ripam fluminis Zoploncha in ualle, que ducit in aliud flumen nomine Pekur; et per illum uadit inferius usque ad locum, ubi predicta aqua Zopuncha cadit in Pukur; et per Zopuncham reuertitur in predictam uallem, ubi prima meta fuit incepta ex parte terre Michaelis. Item prima meta cuiusdam particule terre, que Lonatu uocatur, incipit per quendam cursum aque, qui de flumine Lunha exit, et separat a piscatoribus Castri Gresseniche, qui et parum terre circuit in campo pro sessione piscatorum suorum, et iuxta siluam reuertitur in fluuium supradictum. Item prima meta terre Bursonouch incipit in monte Garig in una meta sub arbore *tulfa*; et deinde

descendit tam per ualles quam per colles usque ad arborem *burcolcha,* sub qua est meta; et abinde descendit per medium uinearum ad arborem, que *zylfa* uocatur, sub qua est meta; abhinc descendit ad arborem *ceresnafa,* ubi est meta; inde tam per ualles quam per colles uenitur ad metam sub arbore *bereknefa;* et inde ad aliam metam sub arbore *buzfa;* et abinde ad metam sub arbore nucum; inde descendit ad riuulum Katinna in meta sub arbore *cheresnefa;* et transeundo Katinnam in ualle ascendit ad montem ad metam antiquam; exinde descendit ad riuulum, qui Lysna uocatur; et in eo parum eundo exit ad aliam vallem, que ducit ad montem ad metam terream iuxta uiam; inde per uiam descendens cadit in Waratnam, ubi descendit Katinna in eundo, ibique est meta; et per Varatnam uadit superius usque ad locum, ubi exit ad metam terream iuxta uallem, que uadit superius ad metam; inde per montem ad metam sub arbore cherasorum; inde eundo descendit in riuulum, qui Bursonouch uocatur in meta sub arbore *yarfa;* et per riuulum uadit superius ad metam sub arbore *bereknefa;* inde descendit in Zeregnam, et per eum uadit superius usque ad caput eiusdem; et inde ad montem ad metam sub arbore *tulfa;* inde descendit in Scemeta, et per eum uadit superius usque ad metam sub arbore cherasorum; inde per uiam descendit ad priorem metam, ubi fuit incepta, ibique terminatur. Ut igitur premissa robur optineant perpetue firmitatis; presentes eidem Comiti Martino dedimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine communitas. Datum per manus dilecti fidelis nostri Magistri Smaragdi Albensis Prepositi aule nostre Vice Cancellarij, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, Regni autem nostri anno vicesimo secundo.

(Eredetie börhártzán, a függö pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

324.

IV. Béla király a Pál comes Eachynak fia és több Chanád nemzetségbeli közti határpert elintézi. 1257,

Nos Bela Dei gracia Rex Hungarie damus pro memoria, quod in causa, quam Ladizlaus et Thomas filij Pangracij de genere Chanad super metis et limitibus ac distinccionibus terrarum seu possessionem Berchem, Sunkulus, Thelegd et Zobolch vocatarum, et super tributo de Berchem contra Comitem Paulum filium Eachy movebant coram nobis, mediantibus Baronibus nostris, videlicet Mauricio Magistro Thauarnicorum nostrorum, Rorando Palatino, Stephano Bano locius Sclauonie, taliter concordauimus: Quod predictus Comes Paulus cum duobus filijs suis, scilicet Nicolao et Stephano, in octauis Sancti Georgij martiris coram Capitulo Waradiensi super sepulchrum Sancti Ladizlai Regis, tactis nihilominus Sacrosanctis Euangelijs, prestabit sacramentum super eo, quod prenominatas terras seu possessiones antedictorum Ladizlai et Thome filiorum Pangracij, sicut certo cercius sciuerit, vel scire poterit, certis metis et limitibus ac signis iuste et recte distinctas a terris et possessionibus suis coram Comite Belws homine nostro, et coram idoneo testimonio predicti Capituli, secundo die juramenti ad faciem predictarum accedendo restituet, remittet ac resignabit prefatis filijs Pangracij, sicut pater eorum possederat ab antiquo; pars autem de hac ordinacione resiliens centum marcas argenti parti aduerse composicionem predictam toleranti soluere teneatur, sicut se partes ad hoc obligarunt. Post hoc autem cursus metarum et distincciones ac limites terrarum predictarum in Capitulo registrentur. Datum in Oronos in octauis medij quadragesime.

(A váradi káptalannak ugyanazon 1257-ki bizonyságlevelébŏl, mint alább.)

325.

IV. Béla király a György földbirtokos és a cseperegi vendégek közti birtokcseréjét megerősíti. 1257.

Bela Dei gracie Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis — — — — — — — — — — — — — — — — tis suis — — — — ndem, vt et illas in concambio consulat cempetenti — gam harum — — — — — — — — — — — — — quam pro seruicijs et fideliatibus nobis impensis Georgio — — — — — — — — — — — — contuleramus, — — pum d — — — — — — ta hospitibus de Chepereg — — — — — — — — — ipsam terram nostris hospitibus dictis de Chepereg assignant — — — — — — — — — — lentes, terram Erunsd in confinio existentem sufficientem — — — decem aratrorum — — — — — Georgio perpetuo duximus statuendam in ipsius et heredum suorum — — — — — — — — — am. Cuius quidem mete, prout in litteris Nicolay Comitis Castri Ferrei dilecti et fidelis nostri contineri vidimus, hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit iuxta Loponch super duas arbores, videlicet *nyr* et silicem; et abhinc egreditur ad partes orientales, et peruenit ad fluuium Eztermeg, iuxta quem sunt due mete super duas silices; inde transiens ipsum fluuium venit in valle ad quendam pomum, ubi sunt due mete; abhinc ascendens montem uadit ad silicem vnam, et ad fruticem *rakatya,* ubi eciam sunt due mete; deinde tendens ad partes meridionales peruenit ad duas silices, ubi sunt due mete; deinde tendit ad vnam magnam silicem super vnam metam; abhinc iterum vadit super duas magnas silices, ubi sunt mete; abhinc eciam reflectitur ad partes occidentales, et uenit ad quendam fontem, ubi sunt mete sub arbore *keurus;* deinde rediens ad predictum fluuium Eztermeg, ubi sunt due mete sub duabus arboribus *egur* vocatis; vbi eciam transiens ipsum fluuium reuertitur ad duas

magnas silices iuxta aquam Loponch supradictam, et ibi terminatur. Ut igitur huius facti series robur optineat perpetue firmitatis, ad peticionem dicti Georgij presentes concessimus litteras dupplicis sigilli munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Prepositi Albensis Ecclesie, Electi Colochensis, aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° CC° quinquagesimo septimo, Regni autem nostri anno vicesimo tercio.

(V. István királynak 1270-ki megerösitö privilegiumából, melynek igen megrongált példányát velem t. Ajkas Károly ügyvéd úr Szombthelyen 1864. közölte.)

326.

IV. Sándor pápának intései Dániel galiczai királyhoz, hogy a katholika egyház közösségéhez visszatérjen 1257.

Alexander Episcopus servus servorum Dei dilecto filio Danieli Regi Russie timorem Divini nominis et amorem. Inter alia, que nobis ex injuncto Apostolatus incumbunt officio, animarum nos convenit precipue invigilare saluti, ut eas Regum Regi, qui nos illarum, licet immeritos, voluit precsse regimini, lucrifacere, sua nobis cooperante gratia, valeamus. Verum quia non est Deo acceptum obsequium, quod sine fide prestatur, nec pervenitur operum edificio ad salutem, quod supra firmitatem fidei non consurgit, ad propagandam eam et corroborandam in mentibus omnium, et specialiter Regum et Principum, intentione tota omnique sollicitudine, ac verbi et operis efficacia laborare debemus, ut Christiana religione latius diffusa per orbem, patris eterni filius multiplicatis servitoribus plenius honoretur. Sane tu olim cupiens de infidelitatis tenebris, que postquam etiam renatus fuisti fonte baptismatis, oculos tue mentis involverant, ad lumen Catholice fidei, sine qua nemo salvatur, et ad obedientiam Ecclesie Romane, non

sine Divina inspiratione redire, juramento prestito promisisti, Ecclesie predicte tamquam fidelis ejus filius obedire, ac fidem Catholicam, sicut alii Orthodoxi mundi Principes obseruare. Propter quod Ecclesia eadem volens te in sui deuotione congruis firmare favoribus, et condignis gratiis confovere, personam tuam ad Regalis dignitatis apicem sublimavit, faciendo te inungi Sacri Crismatis oleo, tuoque imponi capiti Regium diadema. Sed tu, sicut ad audientiam nostram non sine cordis turbatione pervenit, tam spiritualium, quam temporalium beneficiorum ipsius Ecclesie immemor, tanteque gratie prorsus ingratus, prestiti juramenti religione contempta, id, quod circa obedientiam ejusdem Ecclesie, ac predicte obseruationem fidei promisisse dinosceris, observare postmodum non curasti, in anime tue periculum, ipsius injuriam fidei, Ecclesie predicte contemptum, et obprobrium Jesu Christi. Super quo tanto vehementius contristamur, quanto faventius super omnia cordis nostri desiderabilia cupimus, ut cultus ejusdem fidei per orbem longius latiusque diffusus, continuum auctore Domino suscipiat incrementum. Volentes igitur Apostolicis apud te super hoc insistere monitis, et ad veritatem, que Christus est, paternis te persuasionibus revocare, ac sperantes, quod te graviter contra Deum et ejus Ecclesiam deliquisse considerans, condigne peniteas, et errorem tuum corrigere studeas per te ipsum, Magnitudinem tuam monendam duximus attentius et hortandam; quatinus ad tuam memoriam revocans, quanto studio, quantaque sollicitudine circa exaltationem tuam Sedes Apostolica laboravit, considerans etiam, quod non Ecclesiam; sed te ipsum decipis, tuum in hac parte promissum dampnabiliter non servando, perditionis viam, qua graderis, non differas abjurare, et id, quod de ipsius observatione fidei, et predicte Ecclesie obedientia juramento prestito promisisti, inviolabiliter observare procures. Ita, quod nos tuorum laudabilium operum odore percepto, multa exinde perfusi letitia, dulcia ipsius Ecclesie ubera, que copiose dudum in multorum beneficiorum perceptione suxisti, tibi tuis exigentibus meritis affectuosius porrigamus. Alioquin venerabilibus fratribus nostris ... Olomucensi et ... Wratislaviensi Episcopis litteris nostris injungimus, ut te ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compellant; non obstan-

tibus aliquibus litteris Apostolicis, cuiuscunque tenoris existant, per quas effectus presentium impediri valeat vel differri, et constitutione de duabus dietis edita in Concilio Generali. Datum Laterani idibus Februarij, (Pontificatus nostri) anno tertio.

(Turgenev A. I., Historica Russiae Monumenta I. köt. Sz. Pétervár 1841 84. lap.)

327.

István szlavonian bán bizonyos Louka nevű birtokot tárgyazó peres egyezményt hágy helyben. 1257.

Confirmationales litterae Bani Sclauoniae super transactione in causa ratione certae terrae nomine Louka juxta fluvium Odra jacentis, inter Naudragh, et Martinum filium eius, Karachum filium Ulek jobagiones Castri Zagrabiensis, et totam generationem eorum, Lucach ac fratres eius filios Endrey Comitis coram Comite Zagrabiensi vertente, 1257. coram jure inita; vi cuius eadem terra filiis Endrey pro duabus marcis ratione pacis ab ipsis levatis remissa extitit, pro parte filiorum Endrey Comitis elargitae et extradatae.

(A budai kamarai levéltárnak lajstromából.)

328.

Chák kir. tárnokmester és Felician kalocsai prépost a király meghagyásából a Zelchi nemesek birtokviszonyairól vizsgálatot tesznek. 1257.

Nos Chak Magister Tauarnicorum domini Regis et Comes Zaladiensis, Magister Felicianus Prepositus Colocensis, iudices per dominum Regem ad reuocandas terras a Castro Zaladiensi alienatas constituti, significamus omnibus, quibus presentes ostendentur; quod cum dominus Rex nobis dedisset in mandatis, ut nos in fide Deo et Corone Regie debita sciremus ueritatem, si filij Heym, et filij Cheyd, ac alij cognati eorum de Zelch, de seruientibus domini Regis in iobagiones Castri Zaladiensis restituti, iuxta Karka haberent terram hereditariam, et si scire possemus, eisdem ex mandato et auctoritate Regis restitueremus possidendam. Nos mandato Regio obtemperantes, huius rei ueritatem ab omnibus nobilibus et ignobilibus, a quibus expediebat et expedire poterat, tacite et manifeste per subtiles inquisiciones sciuimus ueraciter, (quod dicti) filij Heym et filij Cheyd, ac alij de Zelch, iuxta Karka terram haberent hereditariam, et possederunt ab antiquo, et eciam eadem terra ipsis de Zelch tempore reuocacionis perpetuitatum per duodecim indices a domino Rege (deputatos ab Oguz) Bano, qui eandem terram ab eisdem uiolenter acceptam detinebat, predictis de Zelch fuerat restituta. Quam nos utpote de iure facere tennbamur, ex speciali mandato domini Regis et auctoritate sepedicitis filijs Heym et filijs Cheyd, (ac alijs) de Zelch restituimus et reliquimus iure hereditario perpetuo possidendam, contradiccione aliqua non obstante. Cujus siquidem terre prima meta incipit de plaga orientali in fluuio Karka, et exeundo de nemore Karka directe ad occidentem iuxta nemus in prato sunt due mete terre; a quibus adhuc ad occidentalem plagam in dumo *egur* sunt due mete; et procedendo iterum ad occidentem in dumo *egur* sunt dur mete; abinde directe ueniendo ad occidentem iuxta uiam

inferius sunt due mete; a quibus ueniendo adhuc ad occidentalem plagam inter uineam Sancti Georgij et inter uineam Stephani sunt due mete; adhuc abinde uergendo ad montem ad occidentem directe uenit ad uallem ad metas Panus Comitis; de quibus proceditur ad plagam aquilonis, et uadit continue in ualle in uicinitate Comitis Panus usque caput uallis, et ibi sunt due mete; deinde uadit eciam ad aquilonem in monte in terra arabili, et ibi iuxta uiam in angulo sunt due mete; de quibus protenditur ad partem orientis, et in latere montis in ilice sunt due mete Zagur; abinde bis ueniet ad arbores piri, sub quibus sunt mete; item iuxta Rakatya directe ueniendo ad orientem, sunt due mete, a quibus eundo iuste ad orientem, ubi intrat in Karka, sunt quatuor mete; et ab illis intrat in nemus Karka, et uenit ad fluuium Karka sub molendino Duclysa; et sic eundo in fluuio in uicinitate Comitis Panus ueniet ad priorem metam, et sic mete terre supradicte terminantur. Vt igitur huius facti series robur optineat perpetue firmitatis, nec processu temporum per quempiam ualeat irritari, sed pocius prefati de Zelch terram metis distinctam, et presentibus intersertam iure hereditario possideant in filios filiorum, presentes eisdem nostras concessimus litteras sigillorum nostrorum munimine roboratas. Datum in crastino festiuitatis Beati Johannis Apostoli et Euangeliste, per manus Magistri Leustachij Cancellarij nostri, anno gracie M° CC° L° septimo.

(IV. Béla királynak 1275-ki megerősítő okmányából, mint fentebb 321. szám alatt.)

329.

ák királyi tárnokmester és zalai főispánnak birói határozata, lylyel Kuppan, Hada és László nak birtokát szabályozza. 1257.

Chak Magister Tauarnicorum domini Regis et Comes ladiensis omnibus presentem paginam inspecturis salutem omnium saluatore. Vniuersorum noticie tenore presencium ximus declarandum, quod cum dominus noster Bela Illustris x Vngarie et Dux Stirie ad Comitatum Zaladiensem vice sone sue auctoritate pleniori pro factis terrarum et alijs ibus Castri indebite occupatis seu detentis nos misisset, ido in mandatis, ut sicut iura Castri sui per alios nollet ineri, sic et aliorum iura non pateretur, nec nos permitte- aus per Castrum, seu populos ad Castrum pertinentes, ali- tenus occupari, sed pocius inquisita plenius ueritate finem itum in negocijs talibus racione prenia faceremus; inter era Kuppan, Hada et Ladizlaus ad nostram accedendo senciam nobis querimoniam porrexerunt in hunc modum: od cum tempore Tartarorum propter paucitatem eorum et rram nimiam, ac timorem, que corda fere omnium homi- n incusserat, se cum terris suis speculatoribus Zaladiensi- de Karka adiunxissent, ut coadunati se possent susten- e commodius et tueri, ijdem speculatores ipsis, et ipsi dictis culatoribus vicissim in omnibus affuissent; postmodum em per Diuinam pietatem Regno ad statum meliorem refor- to et in tranquillitatem posito, cum se cum terris eorum ab orum speculatorum consorcio separare voluissent, cauentes, libertati ipsorum aliquid impingatur propter tanti temporis lixitatem, et consequenter ipsorum heredibus in futurum; m speculatores et fratres sui nobis litteras domini Regis sentarunt, ut sciscitata plenius ueritate de ipsorum iuribus tatu finem debitum faceremus. Verum (quamuis rece)ptis ris domini Regis et inspectis de ipsorum statu libero nobis nifesta et euidens racio patuisset; tamen ad maiorem rei lenciam cum seri(atim domino) Regi factum ipsorum reci-

tassemus, idem pia consideracione inductus singula, que sibi dicebamus, corde recolligens pleniori, ne per ipsum cuiquam preiudicium fieret, a quo graciam prestolantur vniuersi, ipsos a tali nota cum suis terris eximendo, maxime pro meritis et seruiciis Magistri Benedicti Notarij karissimi filii sui domini Regis Stephani fratris eorundem, qui quidem seruicia ipsi domino Regi St. a temporibus sue puericie fideliter exhibuerat, per que remuneracione ampliori merito fuerat attollendus, in numerum seruiencium suorum restituit cum ipsorum posteritate, ac perpetuo collocauit. Quorum eciam terrarum mete, prout Blasius Comes filius Detrici, iobagio Castri Zaladiensis, qui ad circueundas easdem terras a domino Rege specialiter, et Sankud iobagio eiusdem Castri ex parte nostri missi fuerant, nobis recitarunt, hoc ordine distinguntur: Incipit enim ab oriente supra molendinum Suyk, ubi est meta terrea; dehinc versus meridiem venit prope pirum quendam ad metam terream; deinde in uia directa uadit ad Kysegurd, ubi est meta terrea; deinde superius in quadam *mega* ascendit ad metam terream ad collem quendam; deinde in via ad vallem; dehinc in magna uia, que uadit ad domum Buza usque ad Bud gepwe, circa quem locum declinat in *mega* quadam ad occidentem ad vallem, que dicitur Wasardwelge, ubi est meta terrea; abhinc vadit ad finem Chichov gepwe; dehinc uersus meridiem in quadam *mega* uadit ad siluam *nir*, ubi est meta; deinde declinat uersus occidentem, et in eadem silua uadit per tres metas terreas, et exit de eadem silua ad metam terream, et in quadam *mega* uadit superius ad aquilonem, et exit ad uiam ad metam terream, in qua uia itur ad ecclesiam Sancti Georgij; deinde in eadem via uadit usque ad locum, ubi eadem terra separatur a terra Dionisij filij Comitis Georgij, et eadem uia separat ipsam terram per metas antiquas a terra predicti Dionisij usque ad locum, qui dicitur *Bokonhyda*, ubi cadit in aquam Karka, et in eadem aqua uadit superius usque ad metam priorem, et sic terminatur. In cuius rei memoriam presentes litteras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo.

(Eredetie börhártyán, melynek zöld selyemzsinóron függött pecsétje elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

330.

ard mester, a királyné lovászmestere és galgóczi főispánnak Móricz mester, es Moyk a királynénak praedialis jobbágya közti peres földet szabályozó itélete. 1257.

(N)os Magister Eynardus Agasonum domine Regine et nes de Golgoch significamus omnibus litteras presentes ecturis: Quod cum Magister Mauricius Judex Curie do- e Regine et Comes Nitriensis petiuisset a domina Regina cem sibi dari super causa terre sue, quam habebat cum k iobagione prediali domine Regine de Vereucha, ipsam am domina Regina nostre sentencie commisit decidendam. s cum predictus Moyk per Wyllanth uillicum de Vereucha taldum huius cause, datum per dominam Reginam, in mino assignato coram nobis comparuisset, Magister Mau- s contra Moyk proposuit antedictum, quod idem Moyk, sit ipsius conterminalis, quandam particulam terre sue, inentem ad Sanctum Georgium de Lochuna predium su- sibi subtraxisset, et apud se detineret indebite occupa- . Contra quem dictus Moyk respondit, quod ipsa terra, Magister Mauricius ab eo requirit, esset sua empticia Paulo et fratre suo filijs Petri, et eam sicut ius empticium sedisset. Super quo nos auditis proposicionibus parcium ne iudiciario decreuimus, quod idem Moyk, quia empti- suam esse dicebat dictam terram, super hoc expeditores , Paulum scilicet et fratrem suum predictos adduceret. eniente autem termino adduccionis expeditorum suorum, oratus Moyk iterato coram nobis comparens, expeditores , sicut debebat, non adduxit, dicens, quod adducere eos atenus potuisset. Et licet iudicare uoluissemus, eo quod erat, quod dictos expeditores suos citatos, si uellet, ad- ret; dixit, quod nollet ad presens se intromittere super eum eis ad accionem, nisi quod postea, si uideretur sibi, ro pecunia sua conueniret. Propter quod ipsam terram m Magistro Mauricio uoluntate sua propria sub nomine

juris Magistri Mauricij libere et pacifice permisit possidendam, et nos eodem modo decreuimus iusticia debita postulante, quod ipsa terra in ius Magistri Mauricij deuolui debeat pleno iure; mittentes predictum pristaldum, ut ipsam terram Magistro Mauricio debeat assignare certis metis vndique circumpositis. Cuius terre mete, prout per eundem pristaldum didicimus, hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit iuxta quandam uiam super duabus arboribus ilicis, super quibus sunt signa crucis posita; et inde procedit uersus orientem iuxta eandem uiam, et ueniet ad unam arborem ilicis; et exhinc similiter ad arborem ilicis antedictam; et abhinc eciam ad arbores ilicis, ubi est pratum quoddam paruum; inde uero ad arbores ilicis magnas, que sunt recte in aqua Chemernicha, et ex illa aqua reuertitur ad priorem uiam, ubi recte iuxta uiam sunt due arbores ilicis; inde uero directe super eandem uiam tendit uersus meridiem, et uenit ad metam terream, ubi iuxta ueterem metam, que est sub duabus arboribus ilicis, est noua meta iuxta eandem uiam, que de Sancto Georgio ducit ad ecclesiam Sancti Andree, et ibi illa uia relicta tendit uersus occidentem, et uenit ad arborem, que *has* uocatur, sub qua est meta; et exinde per arborem ilicis uenit iterum ad aquam Chemernicha, et transit illam aquam, et uenit ad arborem ilicis, iuxta quam est noua meta iuxta ueterem metam, que sunt iuxta quoddam stagnum, et iuxta illud stagnum uenit ad arborem, que *has* uocatur; et abhinc ueniens sunt signa inmediate super arbore, et uenit ad metam terream, que est sub arbore, que *has* uocatur; et inde ad magnam arborem ilicis, iuxta quam est meta terrea sub arbore, que eciam *has* vocatur prope domum Moyk predicti; et abhinc ad arborem ilicis; et inde ad arborem piri; inde uero ad metam terream, que est iuxta sata et ortum predicti Moyk; et exhinc super quadam uia uenit ad arborem pomiferi (igy), que est iuxta eandem uiam; et inde ueniendo parum transit illam uiam, et ad metam terream uenit, in qua uia est mactatum lignum ilicis; et exhinc ad metam terream, que est in rure; inde uero ad aliam metam terream, que est iuxta sata et arborem cerasi; abhinc autem per quandam planiciem uenit ad metam terream, que est recte iuxta fluuium Luchuna, et ibi adunatur terre eiusdem Magistri Mawricij, et sic terminatur. Vt autem

iuius rei series robur perpetue firmitatis optineat, presentes ıidem Magistro Mauricio litteras nostras concessimus sigilli ıostri munimine roboratas. Datum in Aurea Curia anno Donini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo.

Eredetie bőrhártyán, melynek egykor függő pecsétje elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

331.

A fehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Princh comes Rénold comesnek fia, és Iván bánnak rokonai a sz. Margit nevű ırtok és a kánisai erdőhatárai körüli egyenetlenségeiket barátságosan elintézték. 1257.

Capitulum Ecclesie Albensis omnibus Christi fidelibus presentibus pariter et futuris presentes litteras inspecturis ıalutem in Domino. Ad vniuersorum noticiam tenore presenıium uolumus peruenire, quod accedentes ad nostram preıenciam Princh Comes filius Comitis Renoldi ex vna parte, ɜt ex altera Egidius, Tyburcius et Petrus filij Egidij fraːris Juan Bani, nec non alter Egidius et Fulcus filij Fulcus fratris eiusdem Juan Bani, proposuerunt, quod cum super possessionibus ipsorum e uicinio adiacentibus, videlicet super terra Sancte Margarethe Princh Comiti iure hereditario pertinente, et super silua Kenesa possessione filiorum Egidij et Fulcus nobilium predictorum temporibus parentum suorum, nec non eorundem, controuersia et contenciones plurime super metis et terminis ipsarum possessionum fuissent exorte, tandem mediante sentencia nobilium plurimorum a partibus hinc inde electorum in talem conposicionis formam deuenissent, quod terra Beate Margarethe supradicta Princh Comiti pertinens, in qua ecclesiam in honore Beate Margarethe fundatam eciam dicebant, esset adiacens per longitudinem iuxta siluam nobilium predictorum nomine Kenesa, et a parte septemtrionali adiungeretur terre Bele, Kysemburd et Wolkoslou filiorum

Gordun nomine Potulen; et inde descenderet directe uersus partem occidentalem iuxta quandam viam, que via Regis nuncupatur ad fluuium Kenesa. Cuius terre mete, sicut ab utraque parte intelleximus, hoc ordine distinguntur: Incipit prima meta in quodam feneto prope terras arabiles iuxta metas filiorum Gordun predictorum, et uadit ad quoddam nemus, in quo sub arbore pomi sunt mete terree; et inde procedens uadit ad ripam fluuij Kenesa predicti, et iuxta eandem in arboribus *egur* et *wenuz* sunt mete; et ibi intrat in dictum fluuium Kenesa, per quem descendit ad partem meridionalem usque ad quoddam molendinum, quod est vicinum ville Kerektou, et prope illud molendinum exit de fluuio ad quandam insulam, ubi est ipsum molendinum, et sunt mete terree; inde procedens vadit ad quandam arborem piri existentem prope paludem, sub qua sunt mete terree; inde procedens iuxta eandem paludem uadit ad duas metas terreas, que sunt in quibusdam fructicibus existentibus in insula antedicta; inde declinans uersus orientem, transeundo ipsam paludem uadit ad antiquas metas Princh Comitis memorati, ubi tenet metas cum terra ville Gug nomine Kerektou, et ibi terminatur. Preterea confessi sunt ijdem filij Egidij et filij Fulkus, quod non haberent facultatem faciendi aliquod opus in ipso fluuio, preter molendinum supradictum, usque ad ultimas metas terre Princh Comitis supradicte, nec ipsum molendinum mouendi superius, nec inferius, si sibi videretur, sed omnes vtilitates eiusdem fluuij idem Princh Comes uel sui heredes per longitudinem terre sue libere et pacifice possiderent, faciendo clausuras, molendina, et alia opera, que sibi uiderentur. Qui si facta opera per quempiam amitterent, dicti nobiles de ipsis operibus satisfacere tenerentur. Adicimus eciam, quod idem Princh Comes propter bonum pacis, ut omnis materia questionis sopiatur, et fauor dileccionis pocius augeatur, filijs Egidij et Fulkus supradictis soluit decem et septem marcas argenti ponderati coram nobis. Tali obligacione subiuncta, quod si per quempiam cognatorum suorum filij Egidij et Fulcus sepedicti super composicione facta impeterentur, ipse Princh Comes et sui heredes defendere tenerentur; qui si negligentes existerent in tuendo, decem et septem marcas persolutas, additis insuper tribus marcis, amittere deberent. Ad hec

filij Egidij et Fulcus sepedicti obligauerunt se, ut si per quoscunque de linea sue generacionis descendentes ipse Princh Comes et sui heredes super composicione prenotata impeterentur, ipsi et sui heredes heredamque successores defendere et penitus expedire tenebuntur. Et si negligentes uel tardi in protegendo existerent, et decem et septem marcas refundent, et pene viginti marcarum subiacebunt. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem ad peticionem vtriusque partis presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini M° CC° L° septimo, tercio nonas Maij. Magistro Smaragdo Ecclesie Preposito aule Regie Vice-Cancellario, Gregorio Cantore, Mathia Custode, Ambrosio Decano existentibus.

(Eredetie bőrhártyán, melynek barna-zöld selyemzsinóron függött pecsétje elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

332.

A fehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Elek, Miklós comesnek fia, Favus pannonhalmi apátnak 280 giráig adósa maradt. 1857.

Nos Capitulum Ecclesie Albensis damus pro memoria, quod cum Elec filius Comitis Nicolai primo in festo Sancti Laurencii in presencia nostra, Abbate de Jaz et Johanne filio Gregorii consanguineis suis presentibus et consencientibus ducentas marcas denariorum Regalium cum pondere a Fauo Abbate Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie mutuatas postmodum in tercio die Pentecostes post festum Sancti Laurencii proxime consequens idem Elec in nostri presencia ostogintа marcas in redempcionem cujusdam possessionis sue apud Princh — — — — — — — obligate sibi iterato mutuari supplicauit, obligans sibi dictam possessionem Vrs nuncupatam sub pena caucionum et obligacionum ac terminorum

decisione, que in prioribus litteris nostris super mutuacione ducentarum marcarum continentur. Cujus supplicacionibus idem Fanus Abbas fauorabiliter inclinatus ducentas octoginta marcas in denariis Regalibus cum pondere memorato Elek mutuauit coram nobis, ut prediximus, ipsas octoginta marcas superaddens ducentis marcis predictis. Et sic idem Elec domino Abbati in totali summa tenetur in ducentis et octoginta marcis, pro quibus omnibus, ut est pretactum, memoratam possessionem Vrs impignoratam obligauit sub pena obligacionum et caucionum in litteris prioribus insertis seriatim. Datum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo.

(A fehérvári káptalannak 1258-ki átiratából, mint alább.)

333.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Chorna nemzetségbeli István Chalad nevű földjének felerészét Endre Osl unokájának eladta. 1257.

Capitulum Ecclesie Jeuriensis vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in salutis largitore. Vniuersitati uestre declaramus presencium per tenorem, quod Stephano filio Stephani de uilla et generacione Chorna ex una parte, et Andrea filio Ihonis filij Osl ex altera coram nobis constitutis, idem Stephanus est confessus, quod medietatem terre Chalad, que ipsius porcionem iure hereditario immediate contingebat, cum siluis et omnibus aliis utilitatibus suis, uicinam et commetaneam terre predicti Andree Chalad nominate, uendidisset prefato Andree pro decem marcis denariorum perpetuo possidendam, et ipsam summam pecunie dixit se ab eodem Andrea plenarie recepisse. Adiecit eciam idem Stephanus, quod Joan frater ipsius et omnes alij consanguinei sui requisiti uendicioni predicte terre consensissent.

Ceterum obligauit se idem Stephanus, vt si quispiam predictam terram ab eodem Andrea repetere attemptaret, ipse eundem suis sumptibus deffendere et expedire teneretur. Vt autem huius rei series robur perpetue firmitatis optineat, ad peticionem eiusdem Stephani predicto Andree presentes conecssimus litteras nostri sigilli munimine roboratas. Anno gracie M° CC° L° septimo. Chepano Ecclesie nostre Preposito, Johanne Cantore, Thoma Custode existentibus.

A B C D

(Eredetie bőrhártyán, melynek fehér-vörös selyemzsinóron függő pecsétе már lehullott, a nemz. Muzeum kézirattárában.)

334.

A vasvári káptalannak a monostor-jáki nemesek közti birtokosztályra vonatkozó bizonyságlevele. 1257.

Nos Capitulum Ecclesie Sancti Michaelis de Castro Ferreo notum facimus tenore presencium vniuersis, quod constituti coram nobis Benedictus fiilius Domou pro se et Petro fratre suo, Daniel filius Demetrij pro se et pro Thoma, Georgio filijs Ambrosi ex parte vna; Jak filius Symun, et Dominicus filius Kayan, nobiles de Jak Monasteriali ex altera; asseruerunt uiua uoce, in terra eorum hereditaria sita in Jak apud monasterium, talem inter se in modum pacis et concordie fecisse diuisionem. Ut a parte orientali cessisset Benedicto et Daniel cum cognacionibus suis uiris supra fatis; a parte uero occidentali dictis Jak et Dominico remansisset. Cui diuisioni Agabut filius Chom commetaneus eiusdem terre pro se et fratribus suis presencialiter consensum prebuit per omnia liberalem. Incipit autem meta porcionis Jak et Dominici prima a medio ille Jak, ubi sunt due mete prope pirum magnam; et inde uergens sursum uersus aquilonem in pruma, sunt due

mete; exinde procedens adhuc directe ad aquilonem per planiciem quandam, declinat in vallem unam, vbi sunt due mete, in una pirus, alia graminosa; abinde parumper progrediens in dicta valle, intrat virgultum, et in eodem virgulto sunt due mete, in una pirus, altera dumosa; hinc exit virgultum ad locum, qui Nogscel dicitur, vbi sunt due mete terree; post hec intrat uiam Naree, secus quam sunt due mete, vadit in eadem uia metis distinctis certis locis usque metas ville Naree, et ibi a terra Stephani filij Stephani separatur; deinde uenit ad quoddam pratum ad terram dictorum Benedicti, Daniel et Thome, vbi in dumis salicibus sunt due mete; et inde per metas antiquas eiusdem terre vbique binas, mete priori terminatur. In cuius rei memoriam pleniorem ad peticionem parcium in testimonium rei geste presentes litteras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Luca Procuratore Prepositure Ecclesie nostre existente, Oliuerio Cantore, Ombud Custode, Andrea Decano. Anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo; sigilli nostri innouacione anno primo.

A B C D E

(Az eredeti után Ráth Károly, Hazai Okmánytár I. köt. 35. l.)

335.

A nagyváradi káptalan a Chanád nemzetségbeliek közti osztályt foganatosítja. 1257.

Nos Capitulum Ecclesie Waradiensis significamus quibus expedit, quod Comes Paulus filius Stephani ex vna parte, Ladizlaus et Thomas filij Pangracij de genere Chanad ex alia parte in octauis Sancti Georgij coram nobis constituti, litteras domini Bele Illustris Regis Hungarie nobis obtulerunt in hec verba:

Nos Bela Dei gracia Hungarie stb. (következik IV. Béla királynak 1256-ki okmánya, mint fentebb 303. sz. a.)

Igitur predictus Comes Paulus in octaua supradicta cum antedictis duobus filijs suis iurauit, vt debebat, presentibus filijs Pangracij supradictis, et postea secundo die cum prefato homine Vestro et nostro, scilicet Andronico Custode Ecclesie nostre viro fidedigno, predicte partes ad faciem sepius nominatarum terrrarum accedentes et circumeuntes ad nos reuersi dixerunt, quod mete et distincciones sepe dictarum terrarum hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit ab oriente in loco, qui Kysmezewd dicitur iuxta riuulum Derges vocatum, vbi est terrea meta; exinde vadit directe ad occidentem ad quemdam montem Felsytethey vocatum, vbi quondam fuit vinea; posthac iterum ad occidentem directe venit ad locum, qui *mogosholom* vocatur, iuxta campum cuiusdam vallis, que Vlnozowfey nuncupatur, vbi sunt lignee mete, et ibi illas ligneas metas prescriptus Comes Paulus versus aquilonem intra terras Thelegd et Zabolch predictorum filiorum Pongracij, dicens idem Comes Paulus eas esse falsas, et per semetipsum quondam eas esse factas; et exinde per predictam vallem Vlnozoun directe similiter ad occidentem vadit infra vsque riuulum Kegek vocatum, et postea per riuulum Kegek declinat ad aquilonem, et venit ad illum locum, vbi quedam antiqua via cadit in Kegek, et inde exit ad campum Zakadath vocatum, et illic in capite illius campi sunt lignee mete, et terrea meta super arboribus ilicijs et populeis; et postea per medium predicti campi Zakadath similiter ad aquilonem venit ad magnam viam transeuntem ad partes Transsiluanas, que est in medio ville Jenw et Zabolch, vbi iuxta ipsam magnam viam et arbores iliceas securi mactatas in signum mete est terrea meta; et exinde, sicut directe exit de syluis ad predictam viam inter memoratas villas transeuntem, eodem modo tendit versus aquilonem ad quandam vallem juncosam, que *sasweolgy* vocatur, vbi est terrea meta; adhuc per eandem vallem vadit ad aquilonem ad quandam aquam, que Koppankwnek nuncupatur, et exinde eodem modo uersus aquilonem transit campum Sumuzigeth vocatum, et venit iuxta flumen Crysij ad locum, qui Lopuhuslaz vocatur, vbi predictus campus Sumuzigethe per appropinguacionem Crysij et Koppankwnek valde con-

stringitur, vbi mete terrarum predictarum Thelegd et Zabolch tam lignee quam terree terminantur. Et dixit idem Comes Paulus, quod omnes mete siue terree siue lignee, que ex parte terrarum Thelegd et Zabolch sunt inter metas et limites prescriptas, false essent, et quod quondam ipse eas fecisset; et contestatus est, eas esse annichilandas; posthec autem flumen Crysij est meta, et vadit sursum ad orientem, et peruenit per meatum eiusdem Crysij ad terram Chetka, et ad eandem pertinentes, que est Comitis Lamperti filij Nicolai de genere Hunt Paznan; et exinde per meatum eiusdem Crisij vadit supra ad predictam terram Berthem et transit adhuc superius per eundem meatum Crysij inter medios montes et alpes, et peruenit ad illum locum, vbi quidam riuulus, qui Mehsedpothoka vocatur, defluit in Crysium, et ibi terminatur meta in Crysio; et postea per riuulum predictum, qui Mehsedpothoka vocatur, exit in terram, et vadit per eundem riuulum ad locum, vbi idem riuulus diuiditur in duos ramos; et posthec super illum ramum eiusdem riuuli, qui est a parte orientis, vadit supra vsque ad quendam montem, qui Vamusreze vocatur, vbi predictus riuulus terminatur; et posthec transit illum montem, et vadit ad finem cuiusdam campi, qui Vamus nuncupatur, et ille campus totus remanet ab oriente, et ibi in fine eiusdem campi Vamus vocati terminatur, et hoc modo terra Berthem distinguitur, sicut prefatus Comes Paulus et duo filij sui antedicti, videlicet Nicolaus et Stephanus proprio ore nobis contestati affirmarunt. Confessus est eciam sepius nominatus Comes Paulus et filij sui prenotati, quod dimidia pars tributi de Berthem, quod in portu Crysij exigebatur, quia flumen Crysij commune est, siue via de Kalatha patuerit, siue non pateat, cedet pleno iure Ladizlao et Thome antedictis, et eorum heredibus, sicut pater eorum et alij antecessores sui ante tempus Tartarorum possederant ab antiquo. Item adiecerunt prefate partes, quod quecunque littere et priuilegia contra hanc ordinacionem et cursus ac distincciones metarum, vbicunque et quandocunque presentate fuerint, penitus casse habeantur et annichilentur. Actum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo.

(IV. László királynak 1284-ki megerősítő privilegiumából.)

336.

A somogyvári konventnek bizonyságlevele, hogy Teul helységben lakozó Husvét bizonyos földet Ivánkának eladott. 1257.

Nos Conuentus Monasterij Sancti Egidij de Simigio memorie commendantes significamus vniuersis, quod anno Domini M° CC° quinquagesimo septimo constitutus coram nobis Husuet — — — de uilla Teul una cum cognatis et conciuibus suis, uidelicet Orhi — — — — et Cherche de eadem dixit uiua uoce, quod ex consensu et permissione — — cognatorum suorum ac tocius uille sex iugera empticiarum terrarum suarum — — — et Paulus comparauerat, que iacent in loco Nyur uocato, que protenduntur ab oriente uersus occidentem iuxta terram Vrbani iobagionis Ecclesie nostre (in) parte meridionali, uendidisset sponso suo Ivanka pro una marca in perpetuo possidendas. Vt autem talis uendicio uel empcio firmum sit et stabile litteras nostras supradicto I. concessimus sigillo nostro roboratas.

(Régi minuta bőrhártyán a nemz. Muzeum kézirattárában.)

337.

Raguza és Spalato városok közti kibékülés 1257.

Anno Dominice Incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, mensis Martii nono die astante Ragusii. Cum per voluntatem domini Guydo — — — Spal — — — — — — Consiliatorum; nec non ejusdem terre universorum Civium, Johannes Vitalis et Gregorius Grube viri — — discreto nobili et preclaro viro domino Jacobo Contarino de

mandato Incliti Ducis Venetiarum Comiti Ragusii et ejusdem terre — — — — — nuntii mitterent, ut per cujusdam commissionis virtutem ipsi potestatem haberent tractandi, componendi, — —, concordandi et terminandi, ac in preclaro viro domino Jacobo Contarino Comite antedicto, Judicibus et Communitate Ragusii super omnibus causis, negotiis et questionibus, que quondam incubuerunt, et nunc ad presens incumbunt inter Cives Spalati et Communitatem universam, et inter Ragusii Cives et Communitatem, propter que aliquod scandalum inter utramque Civitatem posset oriri, sive antea fuisset ortum. Cujus vero antedicte commissionis tenor talis est:

Anno Dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, Indictione decima quinta, die quarta decima intrante Martio. Regnante domino nostro Bela Serenissimo Rege Vngarie; temporibus Rogerii venerabilis Archiepiscopi Spalatensis, Stephani Illustris Bani Sclavonie, Comitis Guidonis Comitis Modrusse et Vindolii Potestatis, Desse Michaelis, Petri, Ceneche, Dobre, Dusaze Judicum. Vir nobilis dominus Guydo Potestas et Judices supradicti, cum Consiliariis et universa Communitate Spalati per hoc presens instrumentum fecerunt, constituerunt et ordinauerunt viros providos Johannem Vitalis et Gregorium Grube presentes suos nuntios, procuratores et actores in Ragusio, ad tractandum componendum, paciscendum, concordandum, et terminandum cum Egregio et Illustri viro domino Jacobo Contarino Comite, Judicibus et Communitate Ragusii, super omnibus causis et negotiis, que incumbunt inter Cives Ragusii et Spalatenses, propter que aliquod scandalum inter utramque Civitatem posset oriri, sive hactenus fuisset exortum, et ad omnia alia faciendum, que veri et legitimi procuratores facere possent et deberent; promittentes ratum habere et firmum, quicquid iidem procuratores circa predicta cum predicto domino Comite et Communitate Ragusii duxerint faciendum. Actum Spalati in palatio domini Potestatis. Testes Johannes Cicayda, Andreas Michaci, Micha Madii et alii. Et ego Operssa Dabralis Examinator manum meam misi. Ego Amicus Capellanus Comitis Spalati Imperialis Notarius his interfui, et de mandato domini Potestatis judicium Consiliatoris et Communitatis rogatus scripsi et consueto signo roboravi.

Qui vero antedicti Nuncii et Procuratores virtute et potestate supradicte commissionis cum nobili viro domino Jacobo Contarino Ragusii Comite antedicto, Judicibus, Consiliariis et Communitate universa Civitatis ejusdem, cum sonitu campane per laudationem populi Ragusini ad talem concordiam devenerunt. Scilicet, quod ex Civitate Spalati quatuor boni homines eligantur, et etiam totidem de Ragusio, qui sint Judices ad locum constitutum, scilicet ad Stammum ad medium mensem Madium primo venturum, ad omnia repressalia, robarias, debita — — — — et questiones tractanda, terminanda, et etiam restituenda, que scilicet inter utramque Civitatem, vel quondam fuerunt — — — — — aut aliquod Commune predictarum Civitatum ad locum constitutum termino antedicto noluerit — — — — — iustum impedimentum sit culpabile alteri Communi. Homines vero predictarum Civitatum, qui — — — — aliquibus, et coram constitutis Judicibus ad dictum locum termino antedicto noluerit parere — — — — — iustum impedimentum, in discretione utriusque Civitatum predictorum Judicum debeat remanere — — — —, qui in predictis Civitatibus tunc non fuerit, non sit per judicium nec gravamen. Et homines — — — — in rebus et personis possint venire Ragusium pro suis utilitatibus faciendis; et e converso possint homines Ragusii usque ad terminum antedictum. De hoc autem concordio sunt due carte similes, hec et alia — — — —. Actum est hoc Ragusii ordinata Curia cum sonitu — — — — — — (a tanúk és a jegyzőnek nevei olvashatlanok.)

(Eredetie igen megrongált állapotban, a bécsi császári titkos levéltárban.)

338.

IV. Béla királynak Glup, az Abauj várhoz tartozó földet tárgyazó adománya Andronikus, Mátyás szepesi prépost testvére számára. 1258.

(B)ela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Crowacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis salutem in uero salutari. Justis petencium precibus fauorem impertiri beniuolum, uigor equitatis et ordo exigit racionis; dummodo id, quod petitur iuri non preiudicet alieno. Proinde ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire: quod Andronicus frater dilecti et fidelis nostri Magistri Mathye Prepositi de Scypus nobis instantissime suplicauit, quod terram Castri nostri de Abauywar Glup uocatam, uacuam et habitatoribus destitutam, sibi conferre liberaliter dignaremur. Cum igitur iustis peticionibus subditorum Principis animus sit fauorabiliter inclinandus, peticionem dicti Andronici iustam attendentes, prefatam terram Glup eidem et suis heredibus contulimus perpetuo possidendam, sine iuris preiudicio alieni; et in possessionem eiusdem terre pacificam per Michaelem Comitem de Zana fidelem nostrum ipsum fecimus introduci; ita tamen, quod idem Andronicus, uel heredes sui, qui prefatam terram possederint, in nostro exercitu cum duabus nobis teneantur pancerijs deseruire. Mete autem eiusdem terre, sicut in prefati Micaelis Comitis uidimus litteris contineri, cuius inquisicioni qualitatem, et quantitatem, et metas eiusdem terre commiseramus, taliter distinguntur: Prima meta incipit a parte orientali super rippam Zeremch, ubi sunt due mete terree; et procedens uadit per arundinetum super arbores frvctiferas frvctuum diuersorum, et ibi sunt due mete terree, in quibus sunt due arbores merasi et *gymulchen;* per medium quarum transiens uadit ad metam antiquam prope uiam positam; et cadens in uiam uertitur ad aquilonem; de qua exiens non longe uertitur ad occidentem, et cadens in uiam erbosam, iuxta quam sunt mete

antique bine et bine posite, uenit usque ad locum, qui dicitur *kuzepberch*, et ibi sunt due mete, inter quas est unus lapis; et premisse mete diuidunt dictam terram a terra filiorum Comitis Mokyani; deinde reuertitur uersus aquilonem, et circuit tres montes, et uenit super unum monticulum, ubi sunt tres mete posite, et iste diuidunt de terris Monak et Ola; deinde reuertitur uersus orientem, et descendit iuxta uallem per metas, que dicitur Scomuc osofa; et uenit usque arundinetum dicti fluuij Zeremch, et iuxta *requetiarbukur* sunt mete, et ibi mete eiusdem terre terminantur. Ut igitur hec nostra donacio robvr perpetue optineat firmitatis, presentes litteras in testimonium dari fecimus sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Electi Ecclesie Colocensis aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri; anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo octauo, pridie kalendas Marcij, Regni autem nostri anno vicesimo tercio.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a királynak kettős pecsétje vörös-zöld selyemszinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

339.

IV. Béla királynak Koos Dombró és Kendchapa helységeket tárgyazó adománya Kilét comes fiainak számára. 1258.

(B)ela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in eo, qui Regibus dat salutem. Vt Regalis sublimitatis inmensitas manum munificam porrigat ad sudoriferos famulatus subditorum, equitas suadet, racio postulat, ius requirit; presertim cum id inconcussum quippe permaneat atque firmum, quod Regio fuerat patrocinio communitum. Proinde ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod cum Ladyzlaus, Philippus et Gregorius filij Comitis Clety fideles nostri a pri-

menis adolescencie eorum temporibus gratum semper et acceptum indefesse fidelitatis studio, nostro semper lateri adherendo exhibuerunt famulatum, propter que nostre Corone Regie meruerunt multipliciter complacere; et licet tediosum esset per singula enarrare, quedam tamen de seruicijs eorundem memoriter habentes, ad informacionem presencium et memoriam futurorum presentibus iussimus annotari. Quod cum ferocitas et inestimabilis multitudo Tartarice gentis nostrum Regnum inuasisset, et nos cum quibusdam Regni nostri nobilibus ad partes maritimas pro habendo remedio et querendo subsidio peruecti fuissemus, ijdem Ladyzlaus, Philippus et Gregorius deuote fidelitatis famulatus ibidem laudabiliter impenderunt. Et licet a Regia munificencia minima uiderentur, que ad presens agimus, respectu eorum que facere intendimus et merentur, quasdam terras Castri nostri de Wolkou, Koos videlicet cum suis pertinencijs, Dumbrou et Kendchapa vocatas, cum omnibus utilitatibus et pertinencijs suis, in eodem Comitatu existentes, sub hijsdem metis et terminis, quibus eedem terre ad predictum Castrum nostrum dinoscebantur pertinere, et limitate fuerant ac possesse, eisdem Ladizlao, Philippo et Gregorio, et per eos suis heredibus, heredumque suorum inposterum successoribus, dedimus, donauimus et contulimus, iure perpetuo et inreuocabiliter pacifice possidendas, a iurisdiccione et potestate ipsius Castri per omnia exhimendo. Vt igitur huius nostre collacionis seu donacionis series robur obtineat perpetue firmitatis, nec ullo umquam tempore possit per quempiam in irritum reuocari, presentes concessimus litteras, sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus Smaragdy Albensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij, Electi Ecclesie Colochensis dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° CC° quinquagesimo octauo, octauo idus Augusti, Regni autem nostri anno vicesimo tercio.

(Eredetie bőrhártyán, melynek vörös-sárga selyemzsinóron függött pecsétje elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

340.

IV. Béla király a Dobicha vár több jobbágya és Hytynk közti Koztonicha nevű birtokot tárgyazó peregyességet hagyja helyben. 1258.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presens scriptum inspecturis salutem in vero salutari. Spectat ad officium Regie Maiestatis, causas legitime terminatas litterarum testimonio roborare, ne processu temporis valeant in dubium reuocari. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire, quod cum Georgius filius Maladyn, Bogdan, Pozobuch, Farcasius pro Wlkina, Georgius filius Zeztup iobagiones Castri de Dobicha, terram Coztonicha repeterent a Hytynkone, asserentes eandem fuisse Castri de Dobicha, et post obitum Regis Colomani felicis recordacionis per dictum Hetynk occupatam; idem Hetynk ex aduerso respondit, vt ipsam terram Coztonicha viuente adhuc Rege predicto pacifice usque ad hec tempora possedisset. Volentes igitur litibus finem inponere; predictis, Georgio videlicet, Bogdano, Pozobuch, Farcasio pro Wlkina, et Georgio iobagionibus Castri prenotati super ipsa terra Coztanicha coram Capitulo Zagrabiensi adiudicauimus sacramentum; adueniente vero die sacramenti talis inter partes composicio interuenit, prout dictum Capitulum nobis in suis litteris intimauit, quod dictus Hytink vnam partem de ipsa terra Coztonicha dimisit Castro memorato, certis vndique metis distinctam. Cuius prima meta incipit de fluuio Vn apud metam terream; inde per quandam vallem procedit versus septemtrionalem, et per eandem vallem ascendit ad monticulum ad metam terream; inde descendit per metas ad fluuium Jeztrebnichicha, per quem venit in fluuium Tvtja, et per fluuium Tutia venit in fluuium Polozka, per fluuium Polozka usque ad terram Abbatis, vbi terra Castri a terra Hytinconis separatur. Nos igitur ordinacionem ipsam ratam habentes, ne idem Hytinco uel ipsius heredes in poste-

rum inquietari super ipsa terra valeant, presentes dedimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Albensis Prepositi, aule nostre Vice-Cancellarij, Electi Colocensis, dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo octauo, quarto nonas Julij, Regni autem nostri anno vicesimo tercio.

(V. István királynak 1272-ki megerősítő privilegiumából, a budai kir. kamarai levéltárban.)

341.

IV. Béla király István szlavoniai bánnak bizonyos Zala megyei Dráván túli birtokot tárgyazó adományát Sceme, Pouche fia számára megerősíti. 1258.

(B)ela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium saluatore. Solet Excellencia Regia annuere precibus suplicancium in licitis et honestis. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie volumus peruenire; quod Stephanus Banus Sclauonie et Capitaneus Styrie, dilectus et fidelis noster, in nostra presencia constitutus proposuit, vt terram Gurbuse filij Miconis, existentem in Comitatu Zaladiensi vltra Dravam, que ad manus ipsius Stephani Bani fuerat deuoluta, eo quod idem Gurbuse culpis suis exigentibus finiuit in patibulo vitam suam, contulisset Sceme filio Pouche seruienti suo pro suis seruiciis; hac interiecta condicione, vt idem Sceme, uel fratres sui, aut heredes ipsorum, quamdiu eis placebit, ipsam terram tenebunt pacifice et quiete; si uero sine liberis decesserint, predicta terra ad Stephanum Banum, uel ad heredes ipsius sine difficultate qualibet deuoluetur; si uero eandem terram Sceme prefatus uel fratres ipsius vendere voluerint, ipsi Bano uel suis heredibus vendere tenebuntur, et non aliis, iusto precio persoluto;

donandi seu legandi in vita uel in morte, eidem Sceme, et fratribus suis ac heredibus ipsorum, potestate penitus interdicta. Mete eiusdem terre, sicut in litteris ipsius St. Bani vidimus contineri, hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit a fluuio Drawa, et vadit ad arborem populeam cruce signatam, sub qua est meta terrea; inde vadit ad aliam arborem populeam cruce signatam, sub qua est meta terrea; deinde vadit ad virgultum, vbi est meta terrea sub arbore *scilfa* cruce signata; deinde vadit ad meridiem ad uiam, secus quam est meta terrea; deinde transit ipsam viam, peruenit ad curuam arborem ilicis in introitu silue existentem, super qua est crux, et sub eadem meta terrea; deinde vadit ad silvam ad arborem *ihor* cruce signatam, vbi crux ponitur pro meta; inde vadit ad aliam arborem *ihorfa* cruce signatam; inde vadit ad arborem *gyrtian* cruce signatam; deinde peruenit ad fluuium Plitiche, iuxta quem sunt due arbores *egur* et ilex cruce signate, sub quibus est meta terrea; deinde per Pliticham vadit superius ad metas terre Opoy Comitis, ibique terminatur. Suplicauit igitur Stephanus Banus pro ipso Sceme, et cum ipso, vt premissa nostro dignaremur priuilegio confirmare. Cuius nos precibus inclinati presentes dedimus litteras duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus dilecti et fidelis nostri Magistri Smaragdi Albensis Ecclesie Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij Electi Colocensis anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo octauo, Regni autem nostri anno vicesimo tercio.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a király kettős pecsétjének töredéke vörös-zöld selyemzsinóron függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

342.

IV. Béla király Chák főtárnokmésternek Benedek mester testvérei számára 1257. tett törvénykezési elintézését megerősíti. 1258.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Solet Regia Celsitudo statum illorum in melius reformare, qui calamitate temporis oppresi fuerunt seu grauati. Proinde ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod accedentes ad nostram presenciam Cuppan, Hada et Ladizlaus fratres Magistri Benedicti, Notarij aule karissimi filij nostri Regis Stephani, optulerunt nobis litteras fidelis nostri Chak Magistri Tauarnicorum nostrorum et Comitis Zaladiensis, supplicantes instantissime, ut easdem nostro dignaremur priuilegio confirmare. Quarum quidem tenor talis est:

Chak Magister Tauernicorum stb. (következik Chák kir. főtárnokmester 1257-ki okmánya, mint fentebb 327. sz. a.)

Nos igitur eorundem supplicacionibus inclinati, et specialiter merita seruiciorum predicti Magistri Benedicti, que karissimo filio nostro Regi Stephano a tempore puericie sue exhibere studuit indefesse, pensantes ex animo, premissa ex nostra commissione et mandato speciali per iam dictum Magistrum Chak prouide facta pariter et discussa, auctoritate presencium duximus confirmanda. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes dedimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Smaragdi Electi Colocensis aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo octauo decimo VI° kalendas Augusty, Regni autem nostri anno vicesimo tercio.

(Eredetie bőrhártyán, melyről sárga-vörös selyemzsinóron a király pecsétjének töredéke függ, a budai kir. kamarai levéltárban.)

343.

IV. Béla királynak, Poth leányai negyedét tárgyazó törvénykezési határozata. 1258.

Nos B. Dei gracia Rex Vngarie memorie commendamus, quod cum Corrardus Comes filius Stephani Comitis, sorores suas filias Poth, dominam videlicet consortem Pauli Comitis filij Ekch, et dominam consortem Stephani Bani filij Chak Comitis coram nobis conuenisset, requirendo ab eisdem Ilswa et Bohocha uocatas possessiones nomine terre sue hereditarie. Quia nobis in figura judicij ex relacione utriusque partis patuit, dictas possessiones eisdem dominabus pro quarta esse assignatas, ne in eisdem possessionibus idem C(orrardus) Comes uel sui heredes sibi possint ulterius aliquod jus uendicare, eidem C. et suis successoribus perpetuum silencium super hoc duximus sentencialiter imponendum; decreuimus tamen, ut deinceps prefate domine seu heredes earundum ipsum Corrardum Comitem et suos successores non possint impetere aliquatenus racione quarte sepius memorate, cum eisdem satisfactum fuerit, sicut superius est expressum. Datum in Hydueg in festo Mathei Apostoli et Ewangeliste anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo octauo.

(Eredetie bőrhártyán, melynek hátán az oda nyomott pecsétnek nyoma látszik még. A mélt. báró Révay család levéltárában.)

344.

IV. Béla királynak Zelechen birtokát tárgyazó adománya Lőrinc comes in Serefeel Cunta fiai számára. 1258.

Nos B. Dei gracia Rex Vngarie memorie commendam significamus vniuersis, quod accedentes ad nostram presenciam fideles nostri Comes Zochud et Serefeel, ac fratres eorundem filij Cunta nobis exposuerunt, quod ipsi instrumenta seu litteras, quas habebant super facto terre Buguna, quam per Cuntam patrem ipsorum a Cosma et Petro filijs Henyrici de villa Zelechen dicebant iusto empcionis titulo fuisse comparatam, super qua empcione nostrum priuilegium se habere asserebant, casualiter amisissent, petentes a nobis, ut hominem nostrum ydoneum super ipsam terram mitteremus, qui uideret, utrum predicti Zochud et fratres sui essent in pacifica possessione terre memorate. Nos igitur ad peticionem eorundem fidelibus nostris Capitulo Nitriensi dedimus in mandatis, ut duos ex ipsis, personas ydoneas, super ipsam terram transmitterent, qui uiderent, utrum prefati Zochud et fratres sui sint in pacifica possessione ipsius terre, et id nobis postmodum, ac cursum metarum eiusdem terre debeant remandare. Ijdem itaque fideles nostri Capitulum antedictum rescripserunt nobis, quod duos ex eis ydoneos super ipsam terram transmisissent, qui presentibus omnibus commetaneis et uicinis, nullo contradictore existente, inuenissent eosdem Zochud et fratres suos in pacifica possessione terre supradicte. Cuius quidem terre mete, prout in litteris eiusdem Capituli contineri uidimus, hoc ordine distinguntur: Prima meta incipit a parte occidentali in aqua Baluva nomine, et ibi sunt due mete antique, et due de nouo erecte; et inde asscendendo transit magnam uiam descendentem a uilla Degce nocata; deinde uadit uersus orientem iuxta terram alterius Baguna, villam videlicet crvciferorum; et inde transit per terram arabilem, et uenit usque aliam magnam uiam uenientem a Uitunche; quam transeundo intrat fructeccum, quod wlgo *haraz*

dicitur, et ibi sunt tres mete antique et tres noue; postmodum descendit ad uallem, quam transit, et ascendit ad latus cuiusdam collis, et ibi conterminatur terre Sancti Viti; inde uersus partem meridionalem transeundo cum tribus metis antiquis et nouis tenet metam cum terra ville Swk Teutonicorum hospitum Castri Nitriensis; inde transit cum metis antiquis et nouis super vallem quandam, et conterminatur terre alterius Swk, que videlicet est villa Cruciferi de Manga; postmodum descendit iuxta terram Bund Zulga-Jauriensem uersus occidentem, et ad eandem aquam, unde inceperat, terminatur. Vt igitur huius rei series robur optineat perpetue firmitatis presentes eisdem Zochud et suis fratribus dedimus litteras nostro sigillo roboratas; prout prius eciam eisdem tempore reuocacionis perpetuitatis super facto dicte terre nostrum priuilegium dederamus. Datum anno Domini M° CC° L° octauo.

(Eredetie bőrhártyán, melynek hátán az oda nyomott királyi pecsétnek töredéke még megvan, a budai kir. kamarai levéltárban.)

345.

IV. Sándor pápa Aleardust raguzai érseknek kinevezi. 1258.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Aleardo Archiepiscopo Ragusino salutem et Apostolicam benedictionem. Recte tunc Ecclesiarum utilitati prospicitur, et indempnitati salubriter precavetur, cum discretis et prouidis cura committitur earundem. Unde Romanus Pontifex, cui ex Apostolatus officio imminet de uniuersis Ecclesiis sollicite cogitare, hoc maxime circa ipsas attendit, et ad id propensius invigilat, ut per bonos et dignos gubernentur rectores, per duces perspicuos in suis gregibus dirigantur, per sacros et eruditos ministros in spiritualibus fulgeant, et per dispensatores prudentes temporalium proficiant incrementis.

Sane a venerabili fratre nostro J. Archiepiscopo quondam Ragusino Ecclesie Ragusine libera resignatione recepta, cum de ipsius Ecclesie ordinatione et populi Ragusini duritia cogitaremus attente, ad personam tuam ad eiusdem Ecclesie regimen propter multa favorabiliter assumendam intuitum considerationis nostre convertimus, sperantes, quod per datam tibi a Domino discretionem, consilii maturitatem, vite munditiam, religionis claritatem et litterarum scientiam apud populum ipsum dignum proficere debeas verbo pariter et exemplo. Unde te ipsi Ecclesie de fratrum nostrorum consilio et potestatis nostre plenitudine in Archiepiscopum preficimus ac pastorem, firmam spem fiduciamque tenentes, quod eadem Ecclesia et populus predictus tue diligentie studio spiritualia et temporalia, auctore Domino, suscipient incrementa. Quocirca mandamus, quatenus attendens, te in partem non modicam nostre sollicitudinis evocatum, sic iugo Domini, quod tibi per dispensationem nostram imponitur, humiliter subicias fortitudinis tue collum, de misericordia Dei et Apostolico favore confidens, quod exinde tibi proveniat in presenti meritorum gratia et premiorum gloria in futuro. Datum Viterbii V. idus Februarii, Pontificatus nostri anno quarto.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium historiam illustrantia I. köt. 86. l.)

346.

István szlavóniai bánnak Ebrys nevű földet tárgyazó törvénykezési határozata, Selk comes fiai és a varasdi várjobbágyok közt. 1258.

Nos Stephanus Banus tocius Sclauonie et Capitaneus Stirie, significamus omnibus presens scriptum inspecturis, quod cum dominus noster Bela Illustris Rex Vngarie nobis in tota Sclauonia, et specialiter in Comitatu Worosdiensi terras castri a tempore Colomani Regis felicis memorie alienatas indicare precepisset, tandem Andreas Comes Worosdiensis, et iobagiones castri eiusdem uniuersi, scilicet Damask, Martinus, Volpot filius Nezdasa, Wlcozlau et Demetrius filius eius, Folcumar, Paul filius Pouse, Renchet, Martyn filius Zulych, Iwahen filius Manche, Acuzlau filius Acha, et ceteri iobagiones castri, ex terra filiorum Selk nomine Ebrys aput Sanctum Elyam, ubi est commetaneus eius Martinus filius Zulych, quandam particulam ad alterum dimidium aratrum existentem nomine castri reambulantes proposuerunt coram nobis contra filios Selk, quod ipsa particula terre castri esset; ad quod filij Selk respondentes, ipsi particulam et alias terras adiacentes empticias esse suas a Zopina et Endre asseruerunt, et quandam aliam terram, contiguam sibi, eciam empticiam eotum dicebant, super hoc priuilegium Capituli Zagrabiensis nobis presentarunt. Vnde auditis parcium propositis, et tenoribus priuilegii Capituli intellectis, ipsam particulam terre ad alterum dimidium aratrum sufficientem castro Worosdiensi duximus relinquendam. Sed postmodum idem Andreas Comes et iobagiones castri ipsam particulam terre ad alterum dimidium aratrum sufficientem in Ebris, ex eorum beneplacito et consensu, eisdem filijs Selk reliquerunt in perpetuum possidendam. In cuius concambium in terra Zbelou prope ad Worosdinum a filijs Selk tantam terram receperunt, sicut in litteris Andree Comitis Worosdiensis, et ex assercionibus iobagionum castri cognouimus manifeste; tum pro eo,

quod terram in Zbelou prope Worosdinum utiliorem esse castro nosccbatur, cum eciam pro eo, quod priuilegium Capituli, in quo eciam alie terre filiorum Selk continebantur, irritare non liceret, sicut dicebatur. Nos autem ipsam particulam terre ad alterum dimidium aratrum sufficientem in Ebris cum alijs terris in priuilegio illo continentibus (igy) eisdem filiis Selk auctoritate presencium reliquimus in perpetuum possidendam; et terram ad alterum dimidium aratrum sufficientem in Zbelen castro reliquimus similiter in perpetuum. Et quia ipsum priuilegium Capituli Zagrabiensis super facto illarum terrarum, quod filij Selk presentauerant, in manibus nostris nolentibus nobis contigit lacerari; tenorem ipsius priuilegij de uerbo ad uerbum transscribi in presentem paginam nostram fecimus, ne filijs Selk aliquod preiudicium per hoc fieri contingeret, presens priuilegium nostrum continens totum tenorem priuilegij Capituli Zagrabiensis eisdem filiis Selk reddidimus sigilli nostri munimine roboratum, ut deinceps eedem terre, que in presenti priuilegio continentur, per quempiam non possint in irritum reuocari; et eciam priuilegium ipsius Capituli, licet laceratum et a sigillo separatum, eisdem filiis Selk cum sigillo nostro munitum reddidimus propter maiorem caucionem. Tenor eciam priuilegii Capituli hic est:

Omnibus Christi fidelibus stb. (következik a zágrábi káptalannak 1236-ki bizonyságlevele, mint fentebb 11. sz. a.)

Vt autem huius rei series salua consistat, litteras nostras concessimus sigilli nostri munimine communitas, anno Domini M° CC° L° octauo.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét már elveszett a fömélt. hg. Eszterházy család levéltárában.)

347.

A székesfehérvári káptalannak bizonyságlevele, hogy Elek Miklós comesnek fia Dijenes nevű peres birtokát Favus pannonhalmi apátnak átengedte. 1258.

Capitulum Ecclesie Albensis uniuersis Christiane fidei cultoribus presentibus pariter et futuris presencium noticiam habituris salutem in eo, qui est salus omnium. Omne quod memoriam appetit, dignum est testimonio litterarum commendare, ne res temporaliter geste simul cum labente tempore e memoria succedencium elabantur. Quocirca Vniuersitati uestre tenore presencium declaramus, quod Elec filius Comitis Nicolai exhibuit nobis litteras domini Regis hec verba continentes:

Bela Dei gracia Rex Hungarie stb. (következik IV. Béla királynak 1256-ki okmánya, mint fentebb 305. sz. a.)

Et postmodum eodem die et hora dominus Fauus Abbas Sancti Martini de Sacro Monte Pannonie exhibuit nobis litteras nostras memoriales sub hac forma:

Nos Capitulum Ecclesie Albensis stb. (következik ugyan a fehérvári káptalannak 1256-ki bizonyságlevele, mint fentebb 313. sz. a.)

Et iterum idem dominus Abbas coram eodem Elec exhibuit alias litteras nostras continentes hunc tenorem:

Nos Capitulum Ecclesie Albensis stb. (következik ugyan a fehérvári káptalannak 1257-ki bizonyságlevele, mint fentebb 332. sz. a.)

Igitur duobus annis supradictis finaliter decursis, in principio tercii anni idem Elec, ut est dictum, coram nobis constitutus, utpote uir discretus et undique circumspectus et anime sue remedio prouidere, et ab onere dicti debiti quo dicto Abbati et suo monasterio tenebatur obligatus se cupiens exonerare, et absoluere, quandam possessionem suam Dijenis sitam in Comitatu Posoniensi cum omnibus vtilitatibus et pertinenciis, nihil juris seu porcionis sibi in eadem reseruando,

totaliter cum eodem jure, quo pater et omnes progenitores ipsius possidebant, sub eisdem antiquis metis per suos progenitores circumquaque per ambitum et vallatum eleuatis, simul eciam porcione habita in Danubio et insulis ad eandem possessionem Dijenis pertinentibus, Monasterio Beati Martini de Sacro Monte Pannonie salubri deliberacione prehibita pure et perfecte nullo de sua cognacione contradicente contulit, tradidit et donauit jure perpetuo possidendam, ut prediximus, pro ducentis et octoginta marcis argenti sic ardenciori ac sinceriori deuocione inuitante pro eterne remuneracionis brauio obtinendo, ne in nouissimo die, tempore examinis districti Judicis cum villico iniquitatis subjaceat ulcioni. Et propterea et deuocione accensus et ex authoritate licencie domini Regis superius inserte ad perfectum securatius ita inuiolabiliter et irreuocabiliter dictam possessionem Dijenis sepe dicto Monasterio appropriare et perpetuare exoptauit, ut nullo unquam tempore alicui successori ipsius liceat remutare vel aliqua racione pretensa reuocare, scilicet ut hereditas et dotalicium pluries dicti Monasterii remaneat perpetuo munimine roborata. Nec hic sub silencio pretereundum duximus, quod idem Elek septem capita seruorum suorum, uidelicet Itev cum tribus filijs, et Beed cum duobus filijs, et unum libertinum suum nomine Andream, existentes in sepius memorata possessione Dijenis jam dicto Monasterio Sancti Martini pro viginti et quatuor marcis argenti vendidit jure perpetuo et irreuocabili possidendos, et eandem summam pecunie plenarie et integraliter recepit coram nobis. Vt igitur hujus donacionis, vendicionis seu satisfaccionis series robur perpetue firmitatis obtineat, ad peticionem sepedicti Elek pluries dicto Monasterio presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo octauo, decimo kalendas Septembris. Magistro Philippo Ecclesie nostre Electo aule Regie Vice-Cancellario, Gregorio Cantore, Feliciano Custode, Ambrosio Decano existentibus.

(Eredetie a pannonhalmi főapátságnak levéltárában.)

348.

A nonai káptalannak bizonyságlevele, hogy László Corbaviai grófj a Lapati nemeseknek Somilave helységet adományozta. 1258.

Nos Capitulum vniuersum Nonensis Ecclesie Sancti Asselli (Anselmi) significamus vniuersis et singulis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentem paginam inspecturis. Ad vniuersorum noticiam et perpetuam rei memoriam harum serie volumus peruenire, quod accedens ad nostram presenciam nobilis vir Ladizlaus filius condam Comitis Jacobi de Corbauia Gusych parte ex vna, et Bogdan et Stanizlaus fratres, filij Chrelat, nec non Stipanus et Radouanus filij Bogdoslaui, simul et uicissim consanguinei omnes de generacione Laptaue nobiles de Lapat; quibus omnibus supradictis circa nos existentibus idem Ladizlaus in nostra presencia, et in dicta ecclesia protulit hec uerba dicens; quod ipse attendens multimoda ac crebra seruicia a predictis nobilibus de Lapat et suorum antecessorum sibi et suis antecessoribus a multis temporibus retroactis fideliter inpensa, et in futurum inpendenda, in reconpensacionem et retribucionem huiusmodi suorum seruiciorum, quandam terram seu possessionem suam desertam in Buxaue Somilaue dictam, existentem prope aliam villam suam Radoslaulauas, quas possidet dictus Ladizlaus ex dono Regie Maiestatis, prout nobis claruit ibidem per quoddam priuilegium Serenissimi domini nostri Bele Regis scriptum in M° ducentesimo quinquagesimo, septimo idus Februarij, et aliud Magnifici Stephani tocius Croacic Bani scriptum in M. II^{c} II. sub eorum sigillis pendentibus, predictam villam Somilaue dictam in Buxaue cum omnibus et singulis suis juribus, perpetatibus, vtilitatibus et pertinencijs vndique suis, predictus Ladizlaus per se suosque heredes heredumque suorum dedit, tradidit atque donauit perpetuo et inreuocabiliter predictis nobilibus Bogdano et Stanizlao, nec non Stipano et Radouano de Lapat, eis et eorum heredibus

heredumque suorum, ad habendum, tenendum, gaudendum, possidendum, quamdiu fedelia (igy) seruicia iusta et honesta ipsi uel eorum heredes predicto Ladizlao et suis heredibus exhibere voluerint ex eadem. In cuius rei testimonium et perpetuam firmitatem de rogatu et peticione parcium predictarum has presentes contulimus sigilli nostri de subtus pendentis munimine roboratas. Datum None in dicta nostra kathedrali ecclesia Sancti Assell sub anno Domini M. II° L. VIII. mensis Septembris die tercio.

(A zágrábi káptalannak átiratából, mely kelt 1334. „feria secunda proxima ante festum Purificacionis Virginis Gloriose", s melyet „Stanislaus filius Jurislay et Mathe filius Priboy de Somlyan de generacione Hlapoth" kért; a budai kir. kamarai levéltárban.)

394.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Gergely Péternek fia Miske comesnek fiaival anyja hitbére iránt egyezkedett. 1258.

Nos Capitulum Wesprimiensis Ecclesie damus pro memoria, quod Gregorius filius Petri coram nobis constitutus pro se, et pro Petro Comite fratre suo, Felderico, Sur et pro Andrea fratribus suis asseruit viua voce, quod cum ipse et prenotati fratres sui mouissent causam contra Abram et Renoldum filios Miska Comitis, requirendo ab eisdem dotem et res parafernales domine Margarete sororis ipsorum, scilicet dicti Petri Comitis proximioris Miska Comitis coram domino nostro Z. Episcopo Wesprimiensi, eadem tamen secundum sententiam predicti domini nostri Episcopi taliter extitit ordinata, quod filij Miska Comitis soluerunt uiginti et quinque marcas coram nobis pro dote et rebus parafernalibus domine Margarete supradicte, et sic idem Gregorius sibi et fratribus suis prenotatis pro dote et rebus parafernalibus dicte domine dixit fuisse satisfactum: ita, quod de cetero nec ipse Gregorius, nec

fratres sui predicti, nec quisquam de cognatis ipsorum predictos filios Miska Comitis racione dotis et rerum parefarnalium prefate domine poterit impetere seu molestare. Datum quarta feria proxima post octauas Sancti Michaelis anno Domini M° CC° L° octauo.

Kivül: Super expedicione dotis vxoris Miska Comitis.

(Eredetio bőrhártyán hátúl odanyomott pecséttel, a főmélt. hg. Batthyáni család levéltárában.)

350.

A bakonybéli apátság több noszlopi szolgáló embereit nemes jobbágyai közé felveszi. 1258.

Nos frater Jacobus miseracione Diuina Abbas Sancti Mauricij de Beel et Conuentus eiusdem significamus vniuersis tam presentibus quam futuris presencium per tenorem, quod quosdam populos Ecclesie de villa Nuztup pro quodam fidelitatis titulo pari consensu fratrum et jobagionum nostrorum ex priori condicione eximimus, tam ipsos, quam eciam eorum successores in ordinem et numerum nobilium jobagionum Ecclesie nostre statuendo. Quorum nomina sunt hec: Elias cum fratribus suis, Budou uidelicet et Jacobo, Ledekerus cum fratre suo Matheo, Petrus eciam et Nuzu. Ita tamen, ut quandocumque nos uel nostri successores ad exercitum Regalium (igy) ire uel mittere tenebimur, vnum ex ipsis cum equo et alio necessario utiliter cum domino Abbate uel suo homine mittere tenebuntur; plures cciam, si qui ex ipsis equites fuerint, et dominus Abbas iuuare eos potuerit, non cum alijs, sed cum domino Abbate uel suo Judice equitabunt. Et si dominus Abbas uel Judex Ecclesie pro aliquo negocio Monasterij eos euocauerit, non se retrahant; sed conuenire teneantur, si qui uenire poterint. Vt autem hec ordinacio in posterum in irritum

non possit reuocari, litteras presentes eisdem contulimus sigillorum nostrorum munimine roboratas; presentibus tunc fratribus Gregorio Priore, Petro Cantore, Benedicto Custode, Marcello Clauigero, et ceteris fratribus; Comitibus autem Paulo et Geliano procurantibus; anno ab Incarnacione Domini M° CC° L° VIII°.

(Ugyan a bakonybéli apát és konvent 1342-ki átiratából a budai kir. kamarai levéltárban.)

351.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Ursi Mátyás comes Ursi Myskénél elzálogított birtokát a kitűzött határnapon ki nem váltotta. 1258. körül.

Nos Capitulum Wesprimiensis Ecclesie damus pro memoria, quod cum secundum tenorem litterarum nostrarum memorialium in festo Beatorum Apostolorum Petri et Pauli Comes Mathyas de Vrs palacium suum ac triginta iugera terrarum eidem palacio adiacencia simul cum puteo, pomerio ac siluis Myske filio Renoldi de eadem impignorata, sicut in eisdem litteris memorialibus plenius continetur, cum duodecim marcis denariorum, item cum septem pensis et dimidia similiter in denariis persoluendis, sicut eciam in alijs litteris nostris memorialibus continetur manifeste, redimere debuisset ab eodem Myske coram nobis; adueniente ipso termino dictus Comes Mathyas non venit, nec misit ad ipsius sui negocij seriem exequendam, per ipsum Myske quatuor diebus continuis expectatas. Datum quinto die termini prenotati.

Kivül: Pro Myske de Vrs contra Comitem Mathyam omissio termini super redempcione palacii.

(Eredetie bőrhártyán a fömélt. hg. Batthyáni család levéltárában.)

352.

Manfred tarentoi fejedelem és siciliai helytartó a Busi, Lesina melletti dalmatiai szigeten lévő szent Szilvester és Miklós monostorát pártfogása alá veszi. 1258.

Manfredus Diui Augusti Imperatoris Federici filius, Dei gracia Princeps Tarenti, Montis Sancti Angeli Dominus, et Illustris Regis Conradi Secundi in Regno Sicilie Balius Generalis, per presens scriptum nostrum (notum) fieri volumus vniuersis, quod venerabilis Abbas et Conuentus Monasterij Sanctorum Siluestri et Nicolai de insula Buci Magnificentie nostre humiliter supplicauerunt, vt quia in eadem insula degunt deuote Domino famulantes, dictum Abbatem et Conuentum, ac ceteros fratres Monasterij, eiusdem quoque Monasterii homines, possessiones, animalia, res omnes, et bona eorum, que in presenciarum iuste possident ac in antea iusto titulo poterunt adipisci, sub Regia, nostraque protectione recipere misericorditer dignaremur. Nos ergo attendentes honestam vitam et religionem eorum, et vt in eadem insula possint quieta, et tranquilla mentium deuotione Domino famulari; eundem Abbatem, Conuentum, fratres suos, Monasterium, homines, animalia, et ceteras res, et bona eorum in presentiarum habita, vel in antea iusto titulo acquirenda, sub Regia nostraque protectione recipimus speciali, presenti prohibentes edicto, vt nullus quietem eorum perturbare presumat, vel ipsos in personis aut bonis eorum offendere, vel suis rebus, et suorum hominum violenter auffere. Quod qui presumpserit, Regiam et nostram indignationem se nouerit incursurum. Ad huius itaque protectionis nostre memoriam et stabilem firmitatem, presens scriptum fieri, et sigillo nostro iussimus communiri. Datum Panormi per manus Gualterij de Orta Regni Hierosolimitani et Sicilie Cancellarii anno Dominice Incarnationis M° CC° L° VIII° mense Junij prime Indictionis.

(Lucius Memorie storiche die Trau 105. l.)

353.

Spalato város községe egy városi malmot ad haszonbérbe. 1258.

In nomine eterni et summi Dei Amen. Anno Incarnationis eiusdem millesimo ducentesimo quinquagesimo octavo, indictione secunda, tertia decima die exeuntis Novembris. Temporibus domini Rogerij venerabilis Spalatensis Archiepiscopi, nobilis viri Guidonis Comitis Veglie Modruse et Vinodoli Potestatis, Sreze Cazete, Gregorii Grubi, Dobre Dusaze Judicum; Laurentius domini Potestatis Vicarius, Judices et Consiliarii, pro utilitate et necessitate totius Communitatis vendiderunt Sabbi Trauaie introhitus molendinorum hinc usque ad tredecim menses proximo uenturos finito pretio et precisa denditione sexcentarum librarum denariorum paruorum, quas libras ipse soluere debet Communitati infra hiis mensibus, scilicet in quolibet mense quinquaginta libras denariorum paruorum usque ad plenam solutionem predictarum librarum, cum bonorum suorum obligatione et sub pena dupli. Molendina vero sunt in Salona, in quibus molunt octo mole, et debet percipere dictus Sabbe a macinantibus in eis duodecim et non plus. Expensas autem et alia necessaria, que circa predicta molendina oportuerit facere, de suo proprio facere tenebitur, et ipsa molendina in capite anni reversi cum omnibus artifitiis et necessariis sana dicte Communitati dabit et reddet, excepto si mola frangeretur, quam non mutare, sed aptare vel reparare tenebitur. Si ferrum vero frangeretur, Communitas ei ex gratia alium accomodare promisit. Et si guerra medio tempore supervenisset Communitati, quam homines ad molendinum ire non possent; quantum durabit ille timor, tantum predicta Communitas tempore pacis tenebitur redintegrare et restaurare predicto Sabbi. Et si latrones vel aliqui mali homines molendina uel molas frangerent, similiter Communitas tenebitur de suo proprio reparare. Actum in ospitio domini Potestatis in presencia Curie et Johannis Cigaide, Duimi Cassarij, Miche Madii et plurium aliorum.

Et ego Lucas Spalatensis Canonicus Juratus Communitatis hiis interfui et de uoluntate utriusque partis rogatus hoc breue scripsi.

(Hiteles másolat a bécsi cs. titkos levéltárban.)

354.

IV. Bela királynak a Pilisi várnak engedélyezését es adományát tárgyazó privilegiuma Mária királyné számára. 1259.

In nomine Sancte Trinitatis et Individue Unitatis Amen. Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex in perpetuum. Donaciones, que ex Regie benignitatis munificencia in personas quaslibet conferuntur, eo firmiori debent robore stabiliri, quo cercioribus claret indiciis, per eas Regni utilitatibus provideri. Et si id sit generaliter in donacionibus quibuslibet observandum, specialiter tamen debet in munificenciis et liberalitatibus, que in vite inseparabilem proficiscuntur consortem, modis omnibus observari; presertim cum nec donatorem appareat ex re donata sustinere incommodum, et donatarium non tam suam, quam Regni utilitatem consequi et tutamen. Hinc est igitur, quod cum post lesionem, quam Regno nostro intulit crudelitas Tartarorum, nos de ipsius Regni reparacione solliciti et attenti, in locis defensioni hominum convenientibus castra construi faceremus, carissima consors nostra domina Maria Regina Hungarie quendam desertum montem in silva Pelys existentem, pro castro construendo ad defensionem viduarum et orphanorum, a nobis instanter petiit sibi dari contra hostilitatem Tartaricam, que cotidie formidabilis imminebat: nos autem, qui eciam loca huiusmodi Baronibus, et aliis Regni nostri fidelibus largiebamur pro faciendis municionibus, ipsi consorti nostre domine Regine montem donavimus, quem petebat. In quo ipsa domina Regina de auro suo

proprio et ornamentis, sertis videlicet aureis et monilibus ac aliis rebus preciosis secum allatis, castrum de sumptuoso fecit opere construi, ad quod necessitatis tempore vidue et orphani, ac alii receptacula propria non habentes, confugere valeant, et ab hostili rabie tamquam in domo refugii se tueri. Nos itaque considerata magnitudine sumptuum, quos ipsa consors nostra de suo proprio in opere castri fecerat memorati, ipsum castrum, cum Comitatu et Districtu de Pelys, eidem, sicut locum primitus concesseramus, dedimus, tradidimus et contulimus donacionis titulo perpetuo valiture; illa maxime consideracione, quod cum ipsa domina Regina consors nostra monasterium quoddam in insula Danubii ad honorem construxerit Virginis Gloriose, nos sicut ex aliis nobis ex Divina elargitis gracia dominum largitorem omnium intendimus totis affectibus honorare, sic eciam oblacionem gratam Dei filio, et ipsius Genitrici de nostris offerre liberis satagentes, dominam Margaretam filiam nostram in ipso monasterio posuimus in suo perpetuo perpetue virgini servituram. Ad quam cum plurime virgines de Baronum et Nobilium Regni Hungarie filiabus ad laudandum Regem celestem, et eius matrem, in ipso monasterio circiter centenarium numerum convenissent, quia formidari poterat, ne personis talibus sancta simplicitate gaudentibus periculi tempore sine domo refugii derelictis hostilis rabies noceret, volumus, ut eedem ingruente necessitatis tempore in ipso castro recipere se valeant, et in secretario ipsius castri sine intermissione Domino famulentur; adicientes, ut ipsa domina Regina predictum castrum sine inquietacione qualibet possidere valeat et habere. Iniungimus eciam filiis nostris sub interminacione maledicionis paterne, ut predictam donacionem nostram infringere non audeant, vel aliqualiter perturbare, si ingratitudinis notam evadere, vel penam eiusdem effugere voluerint, vel vitare. Et ut libera ordinandi et disponendi de ipso castro constructo de propriis bonis penes ipsam dominam Reginam potestas remaneat et facultas, statuimus ordinantes de consilio Prelatorum et Baronum Regni nostri, ut ipsum castrum uni ex liberis nostris, qui sue magis obsecutus fuerit voluntati, in vita donare vel in morte legare valeat, prout sue placuerit voluntati. Ut igitur huius nostre donacionis ex tam piarum

causarum consideracione facte series firma et stabilis in posterum perseveret, nec per temeritatem seu presumpcionem cuiuslibet processu temporis valeat retractari, presentes litteras eidem domine Regine de consilio et assensu Prelatorum et Baronum Regni nostri concessimus bulle nostre auree caractere insignitas. Datum per manus venerabilis patris Benedicti Archiepiscopi Strigoniensis aule nostre Cancellarii; Smaragdo Archiepiscopo Colocensi, Zlando Vesprimiensi, Lamperto Agriensi, Phillippo Zagrabiensi, Gallo Ultrasilvano, Job Quinqueecclesiensi, Mathia Waciensi, Briccio Cenadiensi, Omodeo Geuriensi Episcopis Ecclesias Dei feliciter gubernantibus; Rolando Palatino et Comite Posoniensi, Stephano Bano tocius Sclavonie, Herrico Judice Aule nostre et Comite Sumigiensi, Chak Summo Camerario Aule nostre et Comite Zaladiensi, Magistro Mauricio Judice Curie domine Regine et Comite Nitriensi, Laurencio filio Petri Senescalco nostro et Comite Supruniensi, Laurencio filio Kamini Marescalco nostro et Comite Geuriensi, ceterisque quam pluribus Magistratus et Comitatus tenentibus. Anno Dominice Incarnacionis M. CC. quinquagesimo nono, Regni autem nostri anno vicesimo quarto.

(IV. Orbán pápának 1263-ki megerösítö bullájából, Theinernél, Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia I. köt. 253. l.)

355.

IV. Béla király a Gallus erdélyi püspök és Akos mester budai prépost által a bakonybéli apátság és okoli jobbágyai közt hozott határozatokat helyben hagyja. 1259.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus tam presentibus quam futuris presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum noticiam tenore

presencium volumus peruenire, quod cum causam, que inter Abbatem et Conuentum de Beel ex vna parte, et populos eorundem de villa Okol vertebatur ex altera, dilectis et fidelibus nostris, venerabili patri Gallo Episcopo Transiluano, et Magistro Acus Preposito Budensi Cancellario karissime consortis nostre judicialiter cognoscendam et fine debito terminandam commisissemus, tandem ijdem populi ad nostram accedendo presenciam obtulerunt litteras eorundem fidelium nostrorum in hec verba:

Nos Gallus Diuina miseracione Episcopus Transsiluanus stb. (következik az 1254-ki okmány, mint fentebb 261. sz. alatt.)

Nos igitur ea, que per iam dictos fideles nostros ex concessione in hac parte facta sunt, rata habentes, secundum continenciam litterarum eorundem fidelium nostrorum, eadem presentibus inserta auctoritate presencium perpetuo duximus confirmanda. Datum per manus dilecti et fidelis nostri Magistri Pauli Prepositi Posoniensis aule nostre Vice-Cancellarij anno Domini M° CC° L° nono, quinto decimo kalendas Julii, Regni autem nostri anno vicesimo quarto.

(Eredetie a pannonhalmi főapátság levéltárában.)

356.

IV. Béla király adománya Miklós Eymereh fia számára. 1259.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis salutem in uero salutari. Vt Regum donaciones perpetua soliditate firmentur, litterarum solent testimonio roborari; inconcussum quippe permanet atque firmum, quod Regio fuerit patrocinio communitum. Proinde ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod attendentes seruicia Nicolay filij Eymereh, que nobis in

domo nostra exhibuit a puericie sue tempore iugiter et indefesse; in recompensacionem seruiciorum suorum terram Castri Albensis, et terram Castri Zulgageuriensis existentem supra Zopokun, in qua olim Rechun de castrensibus Albensibus, et Regun de populis Castri Zulgageuriensis residebant, a quibus eciam eadem terra nomen recepisse dignoscitur, dicto Nicolao, et suis heredibus, heredumque suorum successoribus sub metis antiquis contulimus perpetuo possidendam, et per Gallum Comitem de Insula fidelem nostrum eundem Nicolaum in corporalem possessionem dicte terre fecimus introduci. Et vt hec nostra donacio robur perpetue optineat firmitatis, presentes litteras in testimonium dari fecimus sigilli nostri duplicis munimine roboratas. Datum per manus Magistri Pauli Posoniensis Prepositi aule nostre Vice-Cancellarij dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° CC° quinquagesimo nono, sexto idus Junij, Regni autem nostri anno vicesimo quarto.

(V. István királynak 1270-ki megerősítő okmányából a budai kir. kamarai levéltárban. Ezen okmány kivonatát l. Fejérnél Cod. Dipl. IV. köt. 2. r. 495. l)

357.

IV. Béla király German komlosi lakost Sáros vára iránti tartozásai alól felmenti. 1259.

Nos Bela Dei gracia Rex Vngarie memorie commendantes significamus quibus presentes ostendentur presencium per tenorem, quod cum German de uilla Cumlous ad Sarus pertinens in deferendis legacionibus nostris ad Russciam fidele seruicium exhibuerit, eidem istam graciam duximus faciendam, quod ab omni debito, quo Comiti de Sarus tenebatur, sit exemptus; ita tamen, quod in deferendis legacionibus in Russciam nobis, sicut hactenus, fideliter seruire teneatur. Volumus eciam, quod ipsum Germannum super terra sua here-

ditaria Cumlous uocata iuxta aquam Topl, Coprucha, Chepcu, Cumlous, Cheruyz et Gerendul existente nullus agrauare debeat uel presumat. Vt autem premissa rata habeantur et firma, presentes litteras dedimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum in Portu Equorum in octauis Sancti Martini millesimo CC° L° nono.

(István ifjabb király 1264-ki átiratából a budai kir. kamarai levéltárban.)

358.

István ifjabb király Hoholdnak visszaadja a töle elvett földeket. 1259.

(S)Tephanus Dei gracia Rex primogenitus Illustris Regis Hungarie et Dux Stirie vniuersis Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad Regiam pertinet Maiestatem, a qua jura Deo tribuente prodierunt, vnicuique reddere sua jura, et facere subditis iusticiam, que sedis eius est correccio, ne Regibus in jure et justicia deficientibus facile trahatur ab alijs perniciosum exemplum. Proinde ad vniuersorum noticiam harum serie declaramus, quod dilectus et fidelis noster Hoholdus sua nobis conquestione demonstrauit, vt quasdam terras suas empticie comparatas pater noster Illustris Bela Rex oblocucionibus inimicorum suorum fecisset auferri nullo prorsus juris ordine obseruato; super quibus eciam idem nobis exhibuit priuilegium Andree Regis aui nostri inclite recordacionis, et iterum aliud priuilegium karissimi patris nostri super confirmacione prioris priuilegij confectum; in quibus plenius continebatur, quod predictas terras Comes Hoholdus bone memorie, pater predicti Magistri Hoholdy iusto titulo empcionis conpararat. Nos igitur tenore predictorum priuilegiorum diligencius inspecto, et quia per solicitudinem nostre Excellencie vnicuique ius suum tenemur

obseruare, terras ablatas, que his exprimuntur vocabulis, Radych, villam Cun, apud ecclesiam Sancti Lamperti villam Wlkoy eidem Magistro Hoholdo et suis heredibus decreuimus perpetualiter restituendas; attendentes, quod propter ipsius seruicia eximia, que in feruore fidelitatis karissimo primum patri nostro, et postea nobis indesinenter exhibuit, possessiones pocius sibi sint conferende, quam ab ipso auferende; transmittentes cum eodem Magistrum Benedictum aule nostre Vice-Cancellarium Archydiaconum de Wlko, qui reuersus nobis retulit, quod prenominatas villas et totam terram de metis ad metas iuxta tenorem dictorum priuilegiorum eidem statuisset. Vt igitur huiusmodi series et processus ratum ac stabile perseueret, nec processu temporum per quempiam in irritum possit vel debeat retractari, presentes eidem concessimus litteras dupplicis sigilli nostri munimine confirmatas. Datum per manus Magistri Benedicti aule nostre Vice-Cancellarij Archydiaconi de Wolko dilecti et fidelis nostri, anno Domini M° ducentesimo quinquagesimo nono.

(Robert Károly királynak 1335. pridie nonas Julij „Magister Nicolaus filius Stephani filij Hoholt Comes Zaladiensis" kiréséro kelt megerősítő kelt megerősítő privilegiumából)

359.

István ifjabb király Frigyes ausztriai herczegnek a sz. Viktori cziszterczieki monostorának javára 1248-ban kiadott levelét, melyben őket kegyúri pártfogása alá fogadja, átírja s megerősíti. 1259.

Stephanus Dei gracia Rex primogenitus Illustris Regis Hungarie et Dux Stirie omnibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino. Regum sublimitas iustis precibus petencium aurem debet fauorabilem adhibere, maxime super hys, que cedant ad incrementum commoditatis Ecclesie et hono-

rem. Proinde vniuersorum noticie tenore presencium volumus fieri manifestum, quod fratres Cysterchienses de Monasterio Victoriensi nobis litteras Friderici Ducis pie recordacionis fratris nostri karissimi exhibuerint sub hac forma. Fridericus Dei gracia Dux Austrie et Stirie et dominus Carniole omnibus hanc litteram inspecturis salutem inperpetuum (a mi vezett klastromot pro remedio anime sue cunctorumque parentum suorum kegyuri védelme alá fogadja.) Datum apud Leubun anno ab Incarnacione Domini M° CC° XLX° III° Indicione VII° kalendas Septembris. Postulantes a nobis humiliter et deuote, ut predictas litteras nostris litteris insereremus et eosdem foueremus sub eadem specie libertatis. Nos vero peticionem eorundem iustam fore attendentes, litteras presentes inscribi fecimus de verbo ad verbum nostris litteris, et continenciam earundem presentis priuilegij nostri patrocinio confirmamus, et ipsos in predicta libertate volumus perpetuo conseruare. Datum per manus Magistri Benedicti Prepositi Ecclesie Sancti Bartholomei de Frysaco aule nostre Vice-Cancellarij anno Domini M° CC° L° nono.

(A bécsi csász. titkos levéltárnak eredetie után közli *Horváth Mihály.*)

360.

István ifjabb király és Stiria herczegének adománya Eberhard marburgi polgár számára. 1259.

Nos Stephanus Dei gracia Rex, primogenitus Illustris Regis Hungarie, et Dux Styrie, tenore presencium significamus vniuersis, quod nos consideratis fidelitatum meritis et seruiciorum Eberhardi fidelis ciuis nostri de Marpurg, que domino Regi charissimo patri nostro et nobis studuit inuiolabiliter obseruare; nos in recompensacionem seruiciorum eiusdem, qui licet plura mereatur, in villa Walcuim decem mansos, in villa Chost quatuor mansos, et in villa Vdal duos

mansos cum pertinenciis eorundem, sibi in feudum et in perpetuum contulimus pleno iure et in filios filiorum. Et vt huiusmodi nostre donacionis series robur obtineat perpetue firmitatis, presentes nostras litteras eidem contulimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno ab Incarnacione Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo nono.

(Göth G. után, Mittheilungen des historischen Vereins für Steiermark. V. füzet. Gratz, 1854. 214. l.)

361.

IV. Sándor pápa intézkedik, hogy a jádrai sz. Miklós zárdabeli apáczáknak az isteni tiszteletben részök legyen. 1259.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiis . . . Ministro et . . . Vicario Sclavonie ac . . . Guardiano Ordinis Minorum Jadrensi salutem et Apostolicam benedictionem. Quia personas religiosas eo maiori prosequi favore debemus, quo devotiori placere student Domino famulatu, libenter illa sibi paterna sollicitudine procuramus, per que ipsarum religio laudabile suscipere valeat, auctore Domino, incrementum, et eedem animarum salutem, pro qua mundi vanitatem penitus reliquerunt, liberius consequantur. Hinc est, quod cum, sicut dilecte in Christo filie . . . Abbatissa et Conventus Monialium inclusarum Monasterii Sancti Nicolai Jadrensis Ordinis Sancti Damiani, ad Romanam Ecclesiam nullo mediante pertinentis, exponunt cum reverentia, quod aliquibus fratribus vestri Ordinis indigeant, qui eis Divina officia celebrent, et exhibeant ecclesiastica sacramenta; discretioni vestre per Apostolica scripta in virtute obedientie districte precipiendo mandamus, quatenus predictis Abbatisse et Conventui quatuor de fratribus vestri Ordinis providos et discretos vestre administrationis pro celebrandis Divinis officiis et exhibendis ecclesiasticis sacramentis absque difficultate qualibet conceda-

tis in ipsarum monasterio permansuros, non obstante constitutione vestri ordinis aut aliqua Sedis Apostolice indulgentia etc. Quod si non omnes hijs exequendis interese possitis, saltem guli vestri etc. Datum Anagnie VII. kalendas Julii Pontificatus nostri anno quinto.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium Historiam illustrantia I. köt. 87. l.)

362.

István szlavoniai bán öt egyént, kiket Csornug Glavnizai vár jobbágy hamisan szolgáknak állított, ennek jogtalan megtámadása alól felment. 1259.

Nos Stephanus Banus tocius Sclauonie significamus omnibus presens scriptum inspecturis, quod Chornug filius Chornauech iobagio Castri de Glauniza, a filijs Endre requirebat coram nobis Prediuoy, Volkonam, Seynarkum, Volkomirium, Vlkoynum, et Stoysam nomine suorum seruorum; super quibus filij Endre dicebant, quod Churnug prefatus secundario predictos homines, qui semper liberi fuissent, impeteret in seruitutem, et qualiter predicti homines iustificati fuissent contra eundem Churnug; super hoc dixerunt litteras Gurk, quondam Comitis Zagrabiensis, se habere. Quas cum filij Endre in die ad hoc assignato, exhibuissent, prefatus Churnug eas falsificauit, demum tamen Churnug prefatus in forma composicionis habite in duello, quod habebat contra filios Endre super terris Dobony et Zuhodol, predictos quinque homines tanquam liberos, et litteras Gurk Comitis tanquam iustas reliquit coram nobis. Vnde nos ipsos quinque homines ab iniusta impeticione ipsius Churnug absoluentes, et litteras Gurk Comitis iustas habentes, litteras presentes contulimus in testimonium huius facti sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini M° CC° L° nono.

Hazai Okmánytár IV. köt. 37. l.)

363.

A Ják nemzetségbeliek közt történt osztály. 1259.

Datum pro memoria; quod Martino Comite filio Comitis Martini ex una parte, et Tristano, Myke, Martino ac Raynoldo de generacione Jak ex altera coram nobis constitutis; ijdem super diuisione terre sue hereditarie, super qua inter ipsos controuersia vertebatur coram nobis, se retulerunt ad tale pacis commodum deuenisse: Quod predictus Comes Martinus dedisset predictis Tristano, Myke, Martino ac Raynoldo porcionem terre Dabrapatak vocate, receptam a Stephano et Bartolomeo filijs Jacobi Comitis in concambium porcionis terre sue nomine Korpna sub ijsdem metis, quibus venerabilis pater O. Episcopus Jauriensis de nostro mandato, cum cognitor esset cause predictorum nobilium, predicto Comiti Martino per Custodem Ecclesie Ferrei Castri fecerat assignari. Cuius quidem terre collacioni Bartolomeus, qui tam pro se, quam pro Stephano fratre suo astitit, de quibus predicta terra Comiti Martino deuenerat, consensit presencialiter coram nobis; hoc expresso, quod pro particula terre predicte, date per Comitem Martinum viris supradictis, quam particulum Jurk filius Gelke inhibuit, Martinus Comes iuxta nouas metas coram homine Capituli Ferrei Castri erectas; uersus Zurnapatok a parte occidentali secundum arbitrium Pouse et Siluestri Comitum, uel alterius eorum, si ambo interesse non possent, considerata qualitate et quantitate dictarum terrarum sabbato proximo post Pasca coram prenominato Custode Ferrei Castri de terra sua pignori obligabit; ita, quod si illam particulam inhibitam a Jurkone predicto Comes Martinus euincere potuerit, ijdem viri accepta sibi eadem particula, dictam terram pignori obligatam Martino Comitj resignabunt. Si vero idem Jurk eandem terram a Comite Martino iuris ordine optinuerit, dictam terram impignoratam predicti viri sine contradiccione aliqua perpetuo possidebunt. Preterea obligauit se idem Comes Martinus, quod si predicto sabbato proximo post Pasca, ter-

ram, quam assumpsit predictis viris dare pro pignore, non dederit; eisdem dare tenebitur cum dupplo. Si uero eorundem arbitrorum arbitrio non paruerint dicti viri, terram, que ipsis pro pignore dabitur, amitterent ipso facto. Item idem Comes Martinus predictis viris assumpsit soluere decem marcas, ex quibus quinque marcas argenti eisdem persoluit coram nobis; alias uero quinque marcas in estimacione condigna cum bobus, et non alijs rebus, soluet tercia feriarum proxima post octauas Pasce coram Capitulo Ferrei Castri; quas (si) nec tunc persoluerit, quinque marcas, quas prius persoluit, amittet, et nichilominus easdem decem marcas soluere tenebitur ex integro. Hoc adiecto, quod predium Comitis Martini nomine Har, in quod predictos viros feceramus introduci, ijdem viri ab hodie restit(u)erunt Martino Comiti supradicto. Hijs igitur per eundem Comitem Martinum plenarie persolutis et completis idem Martinus, et Chepanus filius Cazmerii, ac omnes alii cognati eorum, super diuisione de possessionibus Chepanum (igy) quondam Bani predictos viros contingente erunt expediti et penitus absoluti, ac littere, contra Comitem Martinum hactenus impetrate, habebuntur irrite et inanes. Partes eciam omnes causas, omnesque contenciones usque hodie uentilatas mutuo sedauerunt ita, ut nullius penitus sint momenti. Assumpserunt insuper ijdem uiri, quod premissis sc-riatim peractis accedent ad presenciam Albensis Capituli, et dabunt super eadem satisfaccione Comiti Martino litteras Capituli memorati, tunc uidelicet cum per hominem Capituli Ferrei Castri fuerint euocati. Datum in Oronas in Dominica Judica, anno Domini M° CC° L° nono.

(Az eredeti után Ráth Károly, Hazai Okmánytár IV. köt. 38. l.)

364.

Az esztergami káptalannak bizonyságlevele, hogy Lukács Sarói Bogardnak fia Saróban lévő birtokát rokonainak eladta. 1259.

Phylippus Prepositus et Capitulum Ecclesie Strigoniensis omnibus Christi fidelibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad vniuersorum noticiam tam presencium quam futurorum harum serie volumus peruenire, quod Luka filius Bogard de Sarow in nostra presencia personaliter constitutus ab una parte, et Guge filius Petri de villa Balan, ac Ladizlaus filius Adriani frater eiusdem, nec non Egidius filius Rugas nobilis de Saag de generacione et proximitate eorundem similiter ex altera; dictus Luka filius Bogard de Sarow asserens coram nobis uiua uoce, quod terram suam in Sarow iam dicta existentem, et ad sex aratra sufficientem, cum duobus molendynis super fluuium Goron in eadem terra sitis, et insulam cum nemore et feneto ad eandem terram pertinentibus, quam ab eisdem Guge filio Petri, et Ladizlao filio Adriani fratre suo iam dicto, titulo empcionis quondam pro quatuordecim marcis, mediantibus litteris nostris priuilegialibus comparauerat, possidendam in filios filiorum pariter et habendam, condicione tali interiecta, quod si idem Luka filius Bogard, uel ipsius progenitores, seu successores, ipsam terram ad sex aratra, vt premissum est, sufficientem cum duobus molendynis iam dictis, et insula, ac nemore et feneto memoratis quouis processu temporum uendere, uel obligare, seu inpignorare intenderet, si ipsum necessitas aliqua urgeret aut uoluntas, nemini posset, nec deberet, nisi ipsis Guge et Ladizlao, uel ipsorum proximo, qui eos linea affinitatis, uel eciam consanguineitatis attingeret in ipsorum generacione; dixit et confessus est, ipsam terram videlicet pro sex aratris sufficientem, cum ipsis duobus molendynis, et insula, nemore ac feneto memoratis uendidisse pro totidem pecunia quatuordecim marcarum Egidio filio Rugas antedicto, et suis heredibus, heredumque suorum successoribus iure perpetuo et irre-

uocabiliter possidendam, tenendam, pariter et habendam, ex licencia videlicet et bona uoluntate Guge et Ladizlai antedictorum; quam quidem pecuniam quatuordecim marcarum idem Luka filius Bogard ab Egidio filio Rugas antedicto recepisse confessus est, coram nobis. In cuius rei memoriam perpetuamque firmitatem, ut ipsa empcio et uendicio robur optineat, nec possit per quempiam retractari, presentes eidem Egidio filio Rugas concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri Magistri Syxti Lectoris Ecclesie nostre in festo Beatorum Viti et Modesti martirum anno Domini millesimo CC° L° nono.

A B C D

(Eredetie bőrhártyán, a barna selyemzsinóron függő pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

365.

Az egri káptalannak Olympias Babanai Gergely neje végintézkedését tárgyazó bizonyságlevele. 1259.

Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam futuris, ad quos presens scriptum peruenerit, Agriensis Ecclesie Capitulum salutem in eo, qui pro humano genere uoluit crucifigi. Ad vniuersitatis uestre noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod cum domina Olympias, filia Marceus de Puk, uxor Gregorij de Babana graui egritudine laboraret, misso ad nos nuncio suo nobis suplicauit, quod hominem nostrum fidelem ad ipsam mitteremus, coram quo conderet testamentum. Et nos iustis precibus ipsius annuentes, misimus ad ipsam homines nostros fidedignos, qui reuersi nobis retulerunt, quod coram ipsis, et aliis uiris prouidis et honestis quam pluribus, ob dileccionem mariti sui dotem suam et res secum in matrimonio traductas marito suo omnino remisisset; ita quod racione dotis sue et rerum suarum predictarum maritum

suum prenominatum nullus cognatorum suorum seu extraneus aliquis possit uel ualeat inpetere seu molestare; curam quoque et prouisionem salutis anime sue commisit marito suo memorato. Ne autem processu temporis memoria huius rey in obliuionem elabatur, predictus Gregorius litterarum nostrarum testimonio peciit roborari. Et nos ad instanciam et supplicacionem eiusdem concessimus presens scriptum communi fratrum nostrorum consensu; presentibus tamen Nicolao Preposito, Farcasio Cantore, Thoma Lectore, Petro Custode, Leustachio Noui Castri, Jacobo de Sumbun, Vrbano de Zobolch, Johanne de Kemey Archidiaconis, et aliis multis. Anno Domini M° ducentesimo quinquagesimo nono. Regnante glorioso Hungarie Rege Bela, Benedicto Strigoniensi Archiepiscopo, Smaragdo Electo Colocensi; domino et patre nostro Lamperto Agriensis Ecclesie Episcopo existentibus.

A B C D E F

(Eredetie bőrhártyán, sárga-vörös selyemzsinóron függő pecséttel, a budai kir. kamarai levéltárban.)

366.

A nyitrai káptalannak bizonyságlevele, hogy Chokoy-i Chek Chokoyban lévő birtokát Indrich comesnek elzálogosította. 1259.

Uniuersis Christi fidelibus, quibus presentes patuerint, Nitriensis Ecclesie Capitulum oraciones in Domino. Significamus uobis, quod sicut ex litteris nostris memorialibus nobis patuit, quibus Chek nomine ex genere seruiencium Regis de uilla Chokoy uocata in nostra presencia constitutus, obligauerat totam porcionem terre in eadem uilla ipsum contingentem Comiti Indrih pro duabus marcis argenti, asserens hanc pecuniam ab ipso Indrih se plenarie percepisse. Cum igitur dies redempcionis illius terre in eisdem litteris assignatus

aduenisset, dictus Chek coram nobis dixit, se non posse redimere terram suam, permittens eam eidem Indrih pro pecunia prenominata perpetualiter possidendam; postmodum autem defuncto dicto Chek, ut dicebatur, idem Indrih adduxit hominem domini Rolandi Palatini, Comitis Posoniensis, et accepto homine nostro in testimonium ex precepto ipsius Palatini iuit ad perambulandam dictam terram, et ad uidendum et cognoscendum, si aliqui de consanguineis dicti Chek, uel commetanei, ipsi Indrih contradicerent in hac parte. Quo facto idem homo Palatini et homo noster ad nos reuersi retulerunt, quod omnes consanguinei prefati Chek, item commetanei, Stephanus scilicet et Bees filij Comitis Bened, item uilla Chokoy castri Nitriensis, et uilla Gulgouch, ad ipsam terram conuenientes absque ullo contradiccionis obstaculo permiserunt eam sepefato Indrih irreuocabiliter possidendam; item Mochov filius Jacobi fratris scilicet dicti Chek huic facto coram nobis consensum prebuit uiua uoce. In cuius rei testimonium presentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas, anno gracie M° CC° L° nono. Datum sexto kalendas Junij. Lectore Ecclesie nostre existente — — —.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a káptalan pecséte vörös-fejér selyemzsinóron függ a beszterczebányai káptalan levéltárában.)

367.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Toufői Sándornak özvegye hitbérére nézve kielégíttetett. 1259.

Capitulum Vesprimiensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod domina filia Johahini Comitis de Leurenta, relicta Alexandri filij Elie de Toufeu coram nobis constituta asseruit uiua uoce, se mouisse causam contra Thomam fratrem dicti Alexandri, requirendo ab eodem dotem suam et res parafernales; ac eandem causam sedasse, et secundum formam pacis triginta sex marcas pro dote sua et rebus parafernalibus ab ipso Thoma plenarie recepisse; et sic eadem domina de dote sua et rebus parafernalibus dixit sibi fuisse plenarie satisfactum, ita quod de cetero nec ipsa domina, nec heredes sui, nec quisquam de cognatis ipsius racione dotis sue et rerum parafernalium dictum Thomam uel eius heredes aut cognatos poterit inpetere seu molestare. In cuius rei testimonium presentes litteras concessimus sigillo nostro roboratas. Datum per manus Magistri Roberti Lectoris Ecclesie, anno gracie M° CC° L° nono. Venerabili in Christo patre nostro Zalaldo Episcopo, Fauo Preposito, Lodomerio Cantore, Johanne Custode existentibus.

(A zalavári konventnek 1314-ki átiratából, melyet kértek „Lorandus et Laurencius filij Benedicti de Thoufeu ab una parte; Comites Absolon et Alexander filij Absolonis, Micahel et Nicolaus filij Nicolai ab altera; et dominus Abbas de Chathar nomine mediatoris inter partes"; a budai kir. kamarai levéltárban.)

368.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy a Bachanyogi nemesek bizonyos Bachanyogban lévő birtokukat Holpári Herrinek eladták. 1259.

Capitulum Wesprimiensis Ecclesie omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, quod Gal filio Egidij, Stephano, Dyonisio et Gurgus filijs Gurgus de Bachanyog cognatis dicti Gal pro se et pro Chelleo fratre ipsorum absente ab una parte, Herrico filio Gunolth de Holpar ex altera coram nobis constitutis, ijdem Gal, Stephanus, Dyonisius et Gurgus confessi sunt uiua uoce, se et fratrem ipsorum dictum Chelleum terram illam, in terra Bachanig sufficientem vni aratro, quam a Bochk et Petro filio Gy.. de Bekus ordine judiciario, vt dixerunt, redemerant, cum siluis et fenetis et alijs vtilitatibus eiusdem terre de consensu et beneplacito commetaneorum, prout in litteris Preceptoris Domus Hospitalis de Noua Curia continebatur, Pauli videlicet, Mychaelis et Moys filiorum Petri de Bokunuk, predicto Herrico pro tribus marcis vendidisse in perpetuum possidendam, recepta eadem pecunia plenarie ab eodem. Mete autem ipsius terre, prout partes dixerunt, taliter distinguntur: Prima meta incipit a parte septemtrionali, vbi sunt quatuor mete angulares, et tendit inferius in quadam via versus meridiem ab arbore ilicis, iuxta quam sunt due mete terree; abinde tendit versus occidentem ad magnam arborem ilicis cruce assignatam, et sub eadem est vna meta terrea; dehinc tendit adhuc versus occidentem ad aliam magnam arborem ilicis, sub qua sunt due mete; postea (in) introitu silue sunt due mete, quarum vna est terrea, alia in dumo, qui uulgo Gomulchey dicitur; inde tendit ad uallem, que wlgo Werezhoze vocatur, et ibi sub arbore ilicis sunt due mete; deinde uadit adhuc uersus occidentem pertranseundo dictam uallem ad duas arbores ylicis cruce assignatas, sub quibus sunt due mete antique;

abinde transit per uirgultum ad fluuium, iuxta quem sunt due mete sub tribus arboribus ylicum; posthec vegitat versus aquilonem in meatu eiusdem fluuij ad metas terre filiorum Petri angulares, et ibi mete ipsius terre terminantur. Adicimus eciam, quod si aliqua questio contra predictum Herricum, vel eius heredes, racione dicte terre uendite superuenerit, ipsam questionem dictus Gal, et prenominati filij Gurgus, uel ipsorum heredes tenebuntur expedire et saluare. Nec hoc prettermittimus, quod dictus Gal vnam vineam suam sitam in territorio ville Bokunuk super tribus iugeribus terrarum dicto Herrico pro una marca et fertone ab eodem plene recipiendo dixit se vendidisse in perpetuum possidendam. In cuius rei testimonium ad peticionem parcium presentes litteras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Roberti Lectoris Ecclesie nostre anno gracie M° CC° quinquagesimo nono. Venerabili in Christo patre nostro Zlando Episcopo, Fauo Preposito, Lodomerio Cantore, Johanne Custode existentibus.

(A veszprémi káptalannak 1361-ki átiratából, a budai kir. kamaria levéltárban.)

369.

A pécsváradi konventnek bizonyságlevele, hogy Joanka Jánosnak fia naydaychai szőlejét egy szerémi polgárnak eladta. 1259.

Fassio coram Conuentu (Pécs) Varadiensi Joanka filii Joannis super vinea sua in villa Naydaycha Syrmiensi civi de Zekchu in quinque marcis perennaliter obligata.

(A mélt. b. Révay család levéltárának lajstromából.)

370.

A zalavári konventnek bizonyságlevele, hogy Legene nevű birtok Hoholt mesternek statuáltatott. 1259.

Nos Blasius miseracione Diuina Abbas de Zala uniuersis ad quos presentes littere peuenerint salutem in uero salutari. Significamus uniuersitati uestre, quod mandatum Illustris domini Bele Regis Hungarie in litteris recepimus in hunc modum, ut iremus super terram Legene, quam Demetrius filius Salomonj tenebat, et conuocatis uicinis et commetaneis super dictam terram, si contradictores non extiterint, ipsam terram Magistro Hoholt statueremus. Et cum in assignato die omnibus uicinis et commetaneis super ipsam terram exhistentibus, nobis et Magistrato H. contradicere non intenderent, nec uellent; nos memoratam terram precepto Illustris Regis B. statuimus Magistro H. in perpetuum possidendam. Datum anno gracie M° CC° L° IX°.

(Eredetie bőrhártyán, a rajta függő pecsét elveszett. a budai kir. kamarai levéltárban.)

371.

IV. Béla királynak Glaunicha birtokát tárgyazó adománya, Perchinus comes számára. 1260.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus Christi fidelibus presentem paginam inspecturis salutem in omnium saluatore. Regali dignum est et expediens, eis qui in seruicijs dominicis et obsequiosis famulatibus se exercent, munificen-

cia gratulari; vt eo amplius ipsorum exemplo ceteri ad fidelitatis opera vehemencius inuitentur. Proinde ad vniuersorum tam presencium quam futurorum noticiam harum serie volumus peruenire: quod consideratis fidelitatibus et seruiciorum meritis Comitis Perchini nobis et Regni nostri gubernaculo succedentibus cum omni feruore fidelitatis, cum in deferendis rebus seu mercibus preciosis de Venecijs, non parcendo rebus nec persone, fideliter inpendit et deuote, ac pro rebus eiusdem C et XX marcis, quibus nos eidem Perchino tenebamur, quandam terram seu possessionem Glaunicha vocatam, super quam Welezlaus et ceteri cognati sui residebant, que terra ad homines castri de Morocha pertinebat in Comitatu eiusdem existens, de munificencia Regia et consensu omnium Baronum nostrorum nobiscum assedencium, Archiepiscopis et Episcopis Regni nostri, consensu, eidem Comiti Perchino, et per eum suis heredibus, heredumque suorum successoribus jure perpetuo dedimus, contulimus et donauimus possidendam et habendam in filios filiorum suorum, nullo contradictore existente; cum omnibus vtilitatibus suis, metis, vineis, fenetis, siluis, montibus, aquis, locys molendinorum eidem tradidimus, et exceptam in seruicijs ipsos jobagiones a Castro de Morocha, et alijs castris omnino extractam. In cuius rei testimonium litteras nostras priuilegiales concessimus, vt robur perpetue firmitatis obtineat. Datum per manus Magistri Smaragdi Prepositi Albensis aule nostre Vice-Cancellarij, anno Domini M° CC° LX°, Regni autem nostri anno vigesimo octauo.

(A székesfehérvári káptalannak 1329. in octauis Epiphaniae készült átiratából, „Magistter Andreas filius Comitis Merklini" kérésére, a budai kir. kamarai levéltárban.)

372.

IV. Béla király Trebgovd helységnek határait szabályozta. 1260.

Nos Nicolaus de Gara Regni Hungarie Palatinus e Judex Comanorum stb., quod cum Georgius filius Pauli, e Mychael filius alterius Pauli de Kezew, dominum Symeon filium Konye Bani de Zechen et Nicolaum filium suum supe eo, quod ipsi Symon et Nicolaus per jobagiones eorum d Neklyuch quandam terram ipsorum Nogmezew vocatam a possessionem eorum Kezew predictam rite ab antiquo pe tinentem pro se ipsis occupari et seminari fecissent potenci mediante, contra se in causam conuenissent stb.; (az alper a maga igazolásáúl többi közt felhozta) litteras Capituli Bu densis priuilegiales in vigilia festi Beati Thome Apostoli anu Domini millesimo quadringentesimo octauo editas, transscri bentes de verbo ad verbum tenorem litterarum domini Bel Regis quarti anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo Regni autem sui anno vigesimo quinto subortas demonstra rat, quarum quidem litterarum ipsius domini Bele Regis te nore inter alia taliter habebatur: Item meta terre Trebgoz incipit a parte orientali de Zeppatak, et vadit ad arborem que dicitur *twlfa*, sub qua est meta terrea, et ibi tenet metan cum Chalamia; hinc ascendit ad berch ad metam terream inde descendit ad plagam meridionalem, transit per vallem et vadit ad metam terream; inde vadit ad occidentem ad berch et ibi sub quercu est meta terrea, et ibi separantur mete d Chalamia et Iuan; inde a parte Iuan super berch vadit vsqu metam terream; hinc descendit ad vallem, vbi est meta terrea inde progreditur vsque portam Farkasij, vbi est meta; ind descendit per Zeppatak, et tenendo metam cum Comite Cosm vadit ad priorem metam stb. stb. Datum Bude quinquagesim die festi Epiphaniarum Domini anno eiusdem millesimo qua dringentesimo decimo octauo.

(Eredetie bőrhártyán, a budai kir. kamarai levéltárban.)

373.

IV. Béla királynak rendelete a győri és abadai vámról. 1260.

Bela Dei gracia Rex Hungarie fidelibus suis Comiti Jauriensi et tributarijs de Jaurino, de Abada et Fygzegeur salutem et graciam. Litteras venerabilis patris Episcopi Jauriensis super forma exigendorum tributorum in Jaurino, Abada (et) Figzegeur more antiquitus observato recepimus in hunc modum: vt videlicet de quolibet curruum Teutunico veniente in Hungariam tributarij debeant habere quatuor denarios, et Comes Jauriensis duos denarios Regales. Item de curru transeunte de Hungaria tributarij debent habere octo denarios et Comes duos. Item si venerint in nauj cum suis mercimonijs, debent computare et redigere ad quantitatem curruum, et de quolibet curru tributarij debent habere quatuor denarios et Comes duos. Sed si superius eant in nauj, de bove cuiuslibet currus octo denarios tributarijs, et duos Comitj. Item si Teutonici boues superius deferant, de quolibet boue duos denarios, et Comes vnum denarium de duobus bobus Teutonicorum. Item de curribus Hungaricis tributarij duos denarios, et Comes de duobus curribus vnum denarium. Item de bobus Vngarorum superius deferencium vnum denarium de duobus bobus, et de quatuor bobus Comes vnum denarium. Item de curru mellis tributarij debent habere tria pondera, Comes vnum pondus. Item de quolibet tunnello vini tributarijs octo denarios, et Comiti duos denarios. Item de curru salium Vngarorum duos sales et dimidium in porcionem Comitis Jauriensis. Item de centum marcis piperis tributarij debent habere vnius marcarum piperis, et de centum chirotecis duas chirotecas, et sic de alijs minutis mercimonijs. Item de curru hospitum Latinorum vnum franconem. Item in Fygetegeur de curru Teutonicorum quorumcunque homines habente vnum denarium, de reliquis autem mercimonijs, bobus scilicet et alijs, nihil dare tenentur in Figetegeur. Item in Obbada de duobus curribus Teutonicorum quatuor denarios solvant tri-

butarijs. Item de duobus bobus vnum denarium. Item pedites Teutonici nihil persoluere teneantur. Vnde fidelitati Vestre districte precipiendo mandamus, quatenus vltra formam antiquitus obseruatam in tributjs nihil penitus exigere presumatis; alioquin transgressores nostri mandati in persona et rebus commisimus punire. Datum in Churgou in festo Sancti Georgij, anno Domini M° CC° LX°.

(XIV. századi másolat után Sopron város levéltárában. Horváth Mihály.)

374.

István ifjabb királynak nemesítő privilegiuma István és Mark Inének fiai Zala megyei várjobbágyok, és rokonaik számára. 1260.

Nos Nicolaus Kenth Regni Hungarie Palatinus et Judex Comanorum stb., quod cum nos pro compescendis furibus, latronibus et quibusuis malefactoribus eradicandis, ac cunctis querulantibus iusticia impendenda Vniuersitati Nobilium aliorumque cuiusuis status et condicionis hominum Comitatus Zaladiensis secunda feria proxima ante festum Beati Jacobi Apostoli prope villam Mandhyda Congregacionem celebrassemus Generalem, in eadem Congregacione nostra Laurencius filius Petri de Boxa, et Johannes filius Nicolai filij Jonas frater eiusdem patruelis — — (Pacha nevű birtokra vonatkozólag) — — — quam nunc Stephanus de Pacha indebite occupando conseruaret — — — quasdam litteras priuilegiales domini Stephani olym Bele Regis primogeniti, Ducis Transsiluani et Styrie ac domini Comanorum, in anno Domini M° CC° LX° emanatas presentauit, inter cetera exprimentes: quod idem dominus Stephanus Dux Stephanum et Mark filios Ine jobagionis Castri Zaladiensis, propter multiplicia seruiciorum merita eorundem in conspectu oculorum sue Ducalis Maiestatis inpenserum, cum Jona fratre, ac Vydan, et cognatis

et propinquis eorundem a jobagionatu Castri Zaladiensis, simul cum terris suis, quas sine preiudicio juris alieni possedissent, eximendo, in numerum et cetum Nobilium Seruiencium Regalium duxisset transferendos; committens, vt tam ipsi, quam eorum heredes et heredum suorum successores ea gaudeant libertate, qua et ceteri Regni sui Nobiles Seruientes Regales dinosscerentur gratulari; terram eorum per Gothardum de Choby hominem suum sub testimonio Conuentus Zaladiensis ab aliorum terris metarum in eodem priuilegio expressarum distinccionibus separando stb. — — Datum septimo die Congregacionis predicte anno Domini millesimo trecentesimo quinquagesimo quarto.

(Eredetie börhártyán, a budai kir. kamarai levéltárban.)

375.

IV. Sándor pápa sz. Miklós jadrai apácza-zárdáját az apostoli széknek különös pártfogása alá vevén, egyszersmind birtokát és jogi állását megerösiti. 1260.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filiabus . . . Abbatisse Monasterii Sancti Nicolai Jadrensis, eiusque sororibus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis in perpetuum, salutem et Apostolicam benedictionem. Religiosam vitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse presidium, ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eas a proposito revocet, aut robur, quod absit, sacre religionis enervet. Eapropter, dilecte in Christo filie, vestris iustis postulationibus clementer annuimus, et Monasterium Sancti Nicolai Jadrensis, in quo Diuino estis obsequio mancipate, sub Beati Petri et nostra protectione suscipimus, et presentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes, ut ordo monasticus, qui secundum Deum et Beati Benedicti regulam, atque institutionem monialium inclusarum Sancti Damiani Asisina-

tum, et formulam vite vestre a felicis recordationis Gregorio Papa predecessore nostro ordini vestro traditam, cum adhuc esset in minori officio constitutus, in eodem Monasterio institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur. Preterea quascumque possessiones, quecunque bona idem Monasterium impresentiarum iuste et canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, liberalitate Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis, vestrisque successoribus illibata permaneant. In quibus hec propriis duximus vocabulis exprimenda: Locum ipsum, in quo prefatum Monasterium situm est, cum omnibus pertinentiis suis; ecclesiam Sancti Johannis de Mezano cum vinea et terris ibidem positis; vineas de Gilano cum omnibus terris, que sunt ad Raccam, et cum omnibus terris, que sunt ad Braus, et cum omnibus domibus et casalinis, que sunt in civitate Jadrensi, cum pratis, vineis, terris, nemoribus, usuagiis et pascuis in bosco et piano, in aquis et molendinis, in viis et semitis, et omnibus aliis libertatibus et immunitibus suis. Liceat quoque vobis personas liberas et absolutas e seculo fugientes ad conversionem recipere, et eas absque contradictione aliqua retinere. Prohibemus insuper, ut nulli sororum vestrarum post factam in eodem loco professionem aliqua levitate sine Abbatisse licentia fas sit de claustro discedere; discedentem vero absque communium litterarum cautione nullus audeat retinere. Pro consecrationibus vero altarium vel ecclesie vestre, sive pro oleo sancto, vel quolibet ecclesiastico sacramento, nullus a vobis sub obtentu consuetudinis vel alio modo audeat quidquam extorquere, sed hec omnia gratis vobis Episcopus Diocesanus impendat; alioquin liceat vobis hec nostra auctoritate recipere a quocumque malueritis Catholico Antistite gratiam et communionem Sedis Apostolice obtinente. Quod si Sedes Diocesani Episcopi forte vacaverit, interim omnia ecclesiastica sacramenta a vicinis Episcopis accipere libere et absque contradictione possitis; sic tamen, ut ex hoc proprio Episcopo super eis in posterum nullum preiudicium generetur. Quia vero interdum propriorum Episcoporum copiam non habetis, si quem Episcopum Romane Sedis, ut diximus, gratiam et communionem habentem, et de quo plenam noticiam habeatis, per ves transire contigerit, ab

eo benedictiones monialium auctoritate Sedis Apostolice recipere valeatis. Cum autem generale interdictum terre fuerit, liceat vobis, clausis ianuis, excommunicatis et interdictis exclusis, non pulsatis campanis, submissa voce, Divina officia celebrare. Obeunte vero te, nunc eiusdem loci Abbatissa, vel tuarum qualibet succedente, nulla ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia preponatur, nisi quam sorores communi consensu, vel earum maior pars consilii sanioris, secundum Deum et regulam providerint eligendam. Porro si Episcopi vel alii Ecclesiarum Rectores in Monasterium vestrum, vel personas regulares inibi Domino famulantes suspensionis, excommunicationis vel interdicti sententiam promulgaverint, ipsam tamquam contra Sedis Apostolice indulta prolatam decernimus non tenere. Paci quoque et tranquillitati vestre paterna imposterum sollicitudine providere volentes, auctoritate Apostolica prohibemus, ut infra clausuras Monasterii vestri nullus rapinam seu furtum facere, ignem apponere, sanguinem fundere, hominem temere capere vel interficere, seu violentias audeat exercere. Preterea omnes libertates et immunitates, quas Monasterio vestro venerabilis frater noster . . . Archiepiscopus Jadrensis de Capituli sui assensu indulsisse dinoscitur, sicut in eorum litteris plenius continetur, auctoritate Apostolica confirmamus et presentis scripti privilegio communimus. Tenorem autem litterarum ipsarum presentis privilegii inseri fecimus, qui talis est :

Quia iuxta canonum sanctiones bone rei dare consultum stb. (következik Lőrincz jadrai érseknek 1260-ki okmánya, mint alább 378. sz. a.)

Decernimus ergo, ut nulli hominum liceat idem Monasterium temere perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum, pro quorum gubernatione et sustentatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura, salva in omnibus Sedis Apostolice auctoritate. Ad indicium autem huius precepte a Sede Apostolica libertatis, unam libram cere nobis, nostrisque successoribus annis singulis persolvetis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptaverit, secundo, terciove commonita, si

non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se Divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, et a sacratissimo corpore et sanguine Dei et Domini Redemptoris nostri Jhesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districte ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura servantibus sit pax Domini nostri Jhesu Christi, quatenus et hic fructum bone actionis percipiant, et apud districtum Judicem premia eterne pacis inveniant. Amen. Datum Anagnie per manum Magistri Jordani Sancte Romane Ecclesie Notarii et Vicecancellarii III. idus Junii, Indictione III. Incarnationis Dominice anno M. CC. LX., Pontificatus vero domini Alexandri Pape IIII. annno sexto.

(Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium V. k. 79. l. — Farlati Illyricum Sacrum V. köt. 79. l.)

376.

Zeno Renier velenczei dogenak privilegiuma, melylyel a Frangepán családot Vegla szigetnek birtokában megerősíti. 1260.

In Christi nomine Amen. Decet cuilibet Dominationis arbitrium amplecti liberaliter (?) petitiones rationibus devotorum, eos precipue ad exauditionis gratiam, admittendaque non minus regnantium laudes, quae et eorum commoda et honores dignoscuntur. Hinc est, quod nos Raynerio Geno Dei gratia Venetiarum et Dalmatiae atque Croatiae Dux, Dominus quartae partis et dimidie totius Imperii Romaniae, cum nostris Judicibus, et Sapientibus nostris de Majori, et Minori nostro Consilio, et collaudatione populi in publica concione; attendentes puram fidem, et rectam devotionem, quam egregii viri Joannes, Guido, et Henricus, olim Comites Veglae, ac ipsorum praedecessores ad nos et praedecessores nostros ac Comune Venetiarum hactenus habuerunt; ipsorum Comitum meritis inspiciendo, et benevolen-

tiam, quam erga ipsorum nobiles nostri praedecessores per tempus praeteritum habuerunt, disponentes eorum haeredes ostendere opera per effectum, concedimus, et confirmamus viris Nobilibus Schinellae, nato qnondam egregii viri Comitis Bartholomaei Veglae, ac ejus filiis, Petro, Schinellae, Bartholomaeo; et Frederico, Bartholomaeo, Guidoni filiis quondam Comitis Guidonis de Vegla, et eorum haeredibus masculis in perpetuum, ita quod unus alteri succedat, universum Comitatum Veglae, et Insulae, et Pervichii, cum omnibus reditibus, juribusque, rationibus, honorificentiis, collectis, et regaliis suis ad eumdem Comitatum et Insulam, sive insulas spectantibus; ut ea omnia de caetero habeant, teneant, et possideant sine aliqua contrarietate, sicut ipsi Comites, et eorum praedecessores per tempus praeteritum habuerunt et tenuerunt, habendo, sicut dictum est, dictus dominus Schinella Comes, et filii, et eorum haeredes medietatem totius dicti Comitatus; et praedicti Fridericus, et Bartholomaeus, et Guido, ac eorum haeredes aliam medietatem. Propterea omnes dictum Comitatum regere et gubernare debeant secundum bonas et antiquas consuetudines ipsius Comitatus; ac Comitatum manutenere et defensare bona fide ad nostrum, nostrique Communis Veneti honorem; excepta persona coronata, et ipsius exercitu manifesto. Nuntios autem nostros et Communis Veneti, ac galeas et ligna currentia, quae illuc per tempora adire contigerit, debeant recipere honorifice, et tractare benigne; inimicos autem Veneti Communis ut inimicos reputabunt; amicos vero pro amicis habebunt. Et non facient compagniam cum ullo corsario, vel societatem cum aliquibus ex eis contrahent, qui derobationem piraticamque exercentes, homines offendunt, vel offendere niterentur, sive alios undecumque, sive Venetias venientes, et de Venetiis redeuntes. Et est sciendum, quod per dictam concessionem ipsius Comitatus solvi et dari debeant Communi Venetorum librae nongentae Venetae parvae, de quibus libris 900 medietatem solvere et dare debeant dominus Comes Schinella et filii eius ac eorum haeredes, quibus concessa est medietas dicti Comitatus; et aliam medietatem soluere et dare debeant predicti Fridericus, Bartholomaeus et Guido, et eorum haeredes, quibus alia medietas Comitatus concessa est. De quibus habere debemus nos Dux

quem regi, et tenere facere debemus secundum bonas et antiquas consuetudines in ipso Comitatu obtentas. Nobis quoque Duci, nostrisque successoribus et Communi Venetiarum, tam ipsi Comites, qui nunc sunt, quam eorum haeredes, qui protempore fuerint, infra unum annum postquam pervenerint ad aetatem, fidei erunt sacramento astricti in perpetuum. Et omnia, quae continentur superius cum eorum haeredibus ipsi Comites nobis supradicto Duci, et successoribus nostris, etCommuni Venetiarum sacramento astricti se observaturos promiserunt, nisi remanserit per nos, aut successores nostros, vel majorem partem nostri Consilii; ita tamen, quod non possint, nec debeant esse ex dictis Comitibus, nisi duo Rectores, quibus de honorificentiis Comitatus debeant respondere. Et si aliquis ex dictis Comitibus terram exierit, vel casu absens fuerit, unus alius debeat esse Rector de Colonello illo, de quo fuerit, qui absens erit; et si omnes dicti Comites erunt extra terram, constituant unum vel duos Rectores, sicut eis utilius apparebit. Et si omnia, sicut superius continetur, observata non fuerint, pars Comitatus illius, qui contrafecerit, amittatur, cum omnibus supra concessis; et in alios deveniant, de cujus Colonello fuerit obseruatum, quae superius dicta sunt; donec ille qui contrafecerit, ad nostram et Communis Venetiarum gratiam fuerit restitutus. Si vero omnes praedicti Comites, vel eorum haeredes contra praedicta fecerint, praedictus Comitatus in nos et Commune Venetiarum cum omnibus supra concessis devenire debeat, cum omni plenitudine rationis ad faciendum exinde, quidquid nostrae nostrique Consilii voluntatis fuerit; et secundum bonas et antiquas consuetudines in ipso Comitatu obtentas ipsum regi et tenere facere debemus. Et sciendum, quod praedicti Comites sunt et esse debeant de nostro Maiori Consilio sacramento astricti, quando per tem pora Venetiis erunt. Et ad majorem hujus rei firmitatem et evidentiam pleniorem, praesens privilegium fieri jussimus, et per manum Corradi Curiae nostrae Cancellarii roborari; currente anno Domini M° CC° LX°.

Ego Raynerius Geno Dei gratia Dux Venetiar... etc.
Ego Joannes Quirinus Judex.
Ego Joannes Gradenicus Judex.
Ego Gibertus Dandulus Judex.

Ego Marcus Totulus Co
Ego Marsilius Georgii (
Ego Marcus Aurio Con
Ego Thomasius Mauroc
Ego Nicolaus Quirinus
Ego Corradus Ducalis Aulae
nibus interfui, et de mandat
complevi, roboravi etc.

(Farlati, Illyricum Sa

Chák királyi tárnokmesternek t
okmán

Nos Ch. Magister Ta
Zaladiensis per tenorem pre
mus, quod cum altercacio, qu
scilicet Comitem ex una pa
altera super divisione posse
inter ipsos pacis tranquillita
nostram accesserunt presenci
facto mutuassent, tamen ad i
cis instanciam discesserunt,
num ordinantes, ut deincep
predictus L. Comitem Mych
debeat uel presumat, cum o
liter sit excusatus et separ
Inter — — bat eciam Comes
Drauuaam et Muram, que n
modo — — — — — ad ipsu
attinet ad Comitem Mycael
contradixit, et iusticiam sua
in nullo ad iuridiccionem Co

nimode deberet possidere. Et sic in nostri presencia cum bona pacis tranquillitate ab inuicem sunt separati. Nos igitur ad huius testimonium litteras nostras concessimus sigilli nostri munimine roboratas. Datum in uilla Buzad anno Domini M° CC° LX°.

(Eredetie bőrhártyán, a hártyazsinegen függött pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

378.

Lőrincz jádrai érseknek sz. Miklós jádrai apáczazárda szabályozását tárgyazó rendelete. 1260.

Quia iuxta canonum sanctiones bone rei dare consultum, et vite presentis habetur subsidium, et eterne remunerationis expectare cernitur premium; idcirco nos Laurentius Dei gratia Jadrensis Archiepiscopus cum nostro Capitulo uniuerso, deliberatione diu inter nos habita, et communicato cum pluribus sapientibus et religiosis viris consilio, diligenter considerantes, et utiliter attendentes, quod per donationem seu oblationem Monasterij Sancti Nicolai de Jadra Ordinis Sancti Benedicti, quod Abbatissa caret, cum omnibus rebus suis mobilibus et immobilibus, quam uniuerse moniales ejusdem Monasterij pura et pia intentione de consensu patronorum ipsius fecerunt liberaliter et devote Deo et Ordini Sancti Damiani pauperum dominarum, sua simul eidem Ordini corpora offerentes; non solum in Jadrensi provincia, sed in tota Dalmatia procuratur et acquiritur tam salus corporum, quam etiam animarum; predictam donacionem, seu oblationem totis cordis visceribus, ratam et gratam habentes, predictum Monasterium cum omnibus juribus suis, et moniales omnes, que nunc sunt, et que de cetero per tempora fuerint, ab omni jurisdictione, seu subjectione duximus perpetuo eximendas, nichil omnino juris nobis in eodem Monasterio reservantes. In cujus donationis,

ratificationis et exemptionis perpetuam firmitatem presens scriptum nostris sigillis pendentibus fecimus communiri. Actum est hoc in Monasterio antedicto, presentibus Damiano Plebano Sancti Petri Novi de Jadra, Geminiano Jadrensi Primicerio, et nobilibus viris Cerno de Merga, Ologono de Mauro, Paulo de Lambredio, Johanne Zivalelli, et Lampredio Nicole, et aliis pluribus, currente anno Domini M° CC° L° LX° mense Martii die VII. exeunte Indictione III.

(IV. Sándor pápának 1260-ki megerősítő bullájából. mint fentebb 375. sz. a.; — Theiner, Vetera Monumenta Slavorum Meridionalium I. köt. 88. l.; — Farlati, Illyricum Sacrum V. köt. 79. l.)

379.

A pécsi káptalan a Buzad nemzetségbeli Gergely által Pachud helységben elkövetett károsításnak becsüjéről. 1260.

Testimoniales Capituli Quinqueecclesiensis pro parte Gregorii de genere Buzad super aestimatione damni in possessione Pachud ad Magistrum Conrad pertinente per eundem causati.

(A mélt. b. Révay család levéltárának lajstromából.)

380.

A pozsonyi káptalannak bizonyságlevele, hogy Huntpaznan nemzetségbeli Buken comes anyjának, hitbére és özvegyi jogositványai fejében négy falut átadott. 1260.

Capitulum Ecclesie Posoniensis vniuersis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris presentes litteras inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad vniuersorum noticiam harum serie wolumus peruenire, quod constitutis coram nobis personaliter Comite Buken filius (igy) Comitis Buken de genere Huntpaznan ab vna parte, domina Elizabeth matre sua ex altera, idem Comes Buken est confessus wiua uoce, quod propter discordiam Regni et deuastacionem Theutunicorum, ac suum infortunium seu paupertatem, de possessionibus suis dixit se dissipasse iuxta Regni consuetudinem, sicut mos fuit ab antiquo, pro dote ac dotalicijs et rebus secum adductis domine matris sue, quibus ipse dare tenebatur, penitus nichil se dedisse affirmauit; sed antequam in faciem judicis legitime conuenire debuissent ex beneplacito domine matris sue iuxta ordinacionem et composicionem Baronum, quia filia sororis Regis Andree esse dinosscebatur, ob hoc dotalicia sua et res secum adductas in auro, argento, gemmis et preciosissimis lapidibus, ac viginti capita hominum predicti Barones vna cum nobilibus Regni ad ualorem mille marcarum extimarunt. Qui idem Comes Buken recognoscens se, quod de proprijs suis tantam summam pecunie, unde soluere, non habuisset; quatuor villas suas Kurth, Paka, Beke et Chuturtukhelwigy wocatas, cum omnibus vtilitatibus suis ad ipsas pertinencijs in Chollokuz adiacentes, exceptas et exemptas ab omni iuridiccione cognatorum suorum et generacionum suarum, domine matris sue superius annotate dixit se statuisse, et statuit coram nobis in perpetuum et irreuocabiliter possidendam (igy). Ita tamen, quod ne processu temporum idem Comes Buken aliquo maligno instinctu, nec filij sui, nec filij filiorum, ymo nec aliqui de generacionibus suis racione pre-

eandem dominam, uel cui ipsa domina ob remedio
e sue conferre dignaretur, nullam molestiam pro posses-
ius supra dictis facere deberent, nec conarentur, sed
s eisdem, in quibus possent, auxilium et iuuamen facere
ıpserunt. Obligauit eciam se Comes Buken propria sua
ıtate, quod priuilegium domine matris sue per nos datum
priuilegio Regis Bele quanto cicius posset confirmare
ıretur. Nec hoc pretermittimus, quod domina Elizabeth
sonaliter coram nobis astans vna cum filia Comitis Buken
ıa nomine nepte sua possessiones supra scriptas, quas ex
e filii sui recitauit se habuisse, ad neptem suam Katha
mine, ut diximus, cum omnibus instrumentis suis, que ha-
it et adhuc habere poterit, statuit et donauit nepti sue sepe
nominate coram nobis. Vt igitur huius composicionis et ordi-
nacionis (series) robur perpetue firmitatis obtineat, nec per
quempiam processu temporum in irritum waleat retractari,
ad instanciam et peticionem Comitis Buken et domine matris
sue presentes concessimus sigilli nostri litteras priuilegiales
munimine roboratas. Datum anno Domini M° ducentesimo
sexagesimo.

V. Béla királynak okmányából, mely annak megerösítése végett készült, mint alább 387. sz. a. Közli mélt. báró Nyáry Albert úr)

381.

A váczi káptalannak bizonyságlevele, hogy a Zolnok nemzetségnek több tagja Bagon birtokukban osztozkodott. 1260.

A B C D E F

Omnibus Christi fidelibus tam presentibus quam posteris presencium (noticiam habituris) humile ac deuotum Vaciensis Ecclesie Capitulum oraciones in Domino. Vniuersitati uestre tenore presencium duximus declarandum, quod Comes Paznanus et Zounuk de genere Zounuk de villa Bagon; item Tunev, Gothart, Sandor et Pousa; item Paulus filius Gera de eodem genere Zounuk de eadem villa Bagon in nostra constituti presencia viua uoce sunt protestati, quod terram ville Bagon; que eosdem jure hereditario contingit, ad tres partes diuisissent hoc modo, vt dictus Paznanus Comes et Zounuk terciam partem illius terre retineret ex parte ville Dengenec per totum conterminium, et ex parte ville Sirak, et ex parte ville Henel usque ad fluuium Fizeg; secunda uero pars pertinet Paulo ultra fluuium Fizeg juxta terminos eiusdem ville Henel, et ex parte ville Chetke aliquantum eundo iuxta metas ville Gede; tercia uero pars cessit Tuneuni, Gothardo et Pouse, quorum commetanei sunt villani de Gede, Micudhotuono, Cukenushotuono ex utraque parte fluuij prenominati, porcionem terre predicti Comitis Paznani et Zounuk separat a terris Pauli Tuneunis, et suorum cognatorum Fizeg ante nominata. De nemore autem, quod adiacet juxta fluuium antedictum, talem fecerunt diuisionem inter partes diuidentes, quod superior pars ex parte orientis usque ad arborem piri magni, in qua est signum crucis, cessit in partem Comitis Paznani et Zounuk, altera uero pars ultra eundem fluuium ex parte occidentis cessit Tuneuni et cognatis suis, tenendo tantum spacium in longitudine, quantum Comes Paznanus et Zounuk, terciam uero partem inferius ex utraque parte fluuij optinet Paulus antedictus. Fenetum uero ex utraque parte fluuij adiacens in tres partes inter partes diuiserunt. Ecclesia uero ipsius ville Bagon

cessit super porcione terre ipsius Comitis Paznani et Zounk; et licet ius patronatus sit eis communis (így), non tamen predicte due partes possint prope ecclesiam mansiunculas hedificare. Item communem uiam ad ecclesiam ueniendi habent in spacio XL amplexuum manus vno in latitudine, ita quod in spacio ipsius uille nulla possit parcium hedificare uel aliquid sibi uendicare. Vt autem hec diuisio inter partes prenominatas firma et stabilis perseueret, ad preces ipsarum parcium litteras presentes alphabeto bipartitas et sigilli nostri munimine roboratas duximus indulgendas. Reuerendis Ecclesie nostre fratribus Gregorio Preposito, Abraam Lectore, Gurk Cantore, Paulo Custode, et ceteris Deo devote ministrantibus. Actum anno gracie M° CC° LX°.

(Eredetie börhártyán, melynek hártyaszinegen függött pecsétje elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban.)

382.

A váradi káptalannak bizonyságlevele, Kis Pousá-nak végintézkedéséről. 1260.

Nos Capitulum Waradiensis Ecclesie omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino. Ad vniuersorum tam presencium quam posterorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod Pousa paruus coram nobis personaliter constitutus proposuit, ut si nutu Diuino ipsum uiam uniuerse carnis ingredi contingeret, quandam terram Isoteluke uocatam, inter terras Feketepotok, Erbeuch, Lap, Karachunfolua, Kereztur et Vruzy uocatas adiacentem, per dictum Isou, ut dicebat, prius sibi datam, et per consequens per graciam Regiam collatam, et eciam confirmatam, cum duabus ancillis, Blasna videlicet et matre eiusdem, nec non cum vno seruo Mark uocato fratre dicte Blasna, et cum omnibus sobolibus ab eisdem descendentibus, pro dote et rebus

parafernalibus domine Elizabeth filie Comitis Pharon uxoris sue iure perpetuo reliquisset. Cuius facto in premissis omnibus Comes Felicianus et Martleus, frater ipsius Comitis Feliciani, domini predicti Pousa coram nobis personaliter comparentes, plenum prebuerunt consensum et assensum, ipsum Pousam liberaliter premissa relinquere permittentes. Vt igitur presentis ordinacionis series robur optineat perpetue firmitatis, ad instanciam et peticionem ipsius Pousa presens contulimus scriptum sigilli nostri munimine roborantes. Anno Domini M° CC° sexagesimo, Michaele Preposito, Iwan Cantore, Andronico Custode, Thoma Decano existentibus.

(Eredetie börhártyán, a hártyaszinegen függő pecsét megvan, a budai kir. kamarai levéltárban.)

383.

A veszprémi káptalannak bizonyságlevele, hogy Mark Reyki comes bizonyos peres ügyre nézve Ledeger fiaival barátságos egyességre lépett. 1260.

Capitulum Ecclesie Vesprimiensis omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod Marko Comite de Reyk ab una parte, et Endre ac Stephano, filijs Ledegeri Comytis de Vasyan ex altera, coram nobis constitutis; ydem Mark comes confessus et uiua uoce, quod cum ipse mouisset causam contra Endre et Stephanum predictos, requirendo ab eisdem, ordine judiciario, duo judicia, super quibus pater eorum dictus Ledegerus contra eundem Markum Comitem fuerat conuictus, et duas marcas, quas ipse Mark Comes, vt dixit, eisdem mutuo concesserat, ac verberacionem serui sui, super qua eciam causa partes ad sentenciam arbitratorum peruenerant, eandem causam fuisse sedatam et secundum formam pacis terminatam, tali modo, quod Ender et Stepha-

nus predicti, porcionem eorum in loco molendini exstructi super fluuio Zala, in loco qui wlgariter Chamazygete dicitur, quem videlicet locum ipsi cum Marco Comite predicto communiter possidebant eidem Marco Comiti relaxaverunt perpetuo possidendum; et ipse Mark Comes eisdem judicia, ac ipsas duas marcas, et verberacionem serui sui, que omnia super dictis juuenibus requirebat, eisdem relaxavit ita, quod nunquam ipse partes super huiusmodi facto de cetero poterunt in inuicem mouere quescionem, vel si eciam quescio aliqua contra predictum Markum Comitem racione porcionis in loco molendini, quam predicto Marco Comiti relaxauerunt, super veniret, extunc ipsam quescionem dicti juuenes tenebuntur expedire et saluere. In cujus rei mestimonium (igy) ad peticionem parcium presentes litteras concessimus sigillo nostro roboratas. Datum per manus Magistri Roberti Rectoris Ecclesie nostre, anno Domini millesimo CC^{mo} sexagesimo; venerabili in Christo patre nostro Zlando Episcopo, Favo Preposito, Lodomerio Cantore, Johanne Custode existentibus.

(Az eredeti után Ráth Károly, Hazai Okmánytár IV. köt. 39 l.)

384.

A Bw-i konventnek bizonyságlevele Mária Ilyei Ugra comes nejének végintézkedéséről. 1260.

(N)os Emericus Prepositus et Conuentus Monasterij Sancte Crucis de Bw vniuersis Christi fidelibus tam presentibus quam futuris salutem in omnium saluatore. Ad uniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod nobilis domina nomine Maria filia Johannis de Barat, consors Comitis Wgra filij Ipoliti de Ilye cum eodem Comite Wgra marito suo personaliter ad nostram accedens presenciam confessa est uiua uoce, quod cum ipsa heredum prolis careret solacio, cuncta prospiciens, quod iam tempus sibi perueniret volens quam

ipsa a tempore preueniatur, talem duxit facere ordinacionem, quod dotem suam et res parefernales, ac seruos et ancillas secum adductas de sua bona uoluntate, tam ob dileccionem federis coniugalis, quod cum eodem marito suo protraxit et protraheret, donec uiueret, ne ipsum, quem uiuentem diligit, in persona fratrum et cognatorum suorum mortuum dampno aliquo consequatur, quam eciam propter fauorem et dileccionem fratrum dicti Comitis Wgra mariti sui reuerenter sibi inpensam, ipsi Comiti Wgra marito suo karissimo relaxasset et ad plenum remisisset omni liti et accioni, que in futurum attemptarentur susscitari, renunciando, et penitus irritas ac friuolas reputando; ymo eundem maritum suum ac suos successores reddendo expeditos et pariter absolutos. Vt igitur huius ordinacionis et relaxacionis series rata semper et inconcussa permaneat, nec processu temporis per quempiam in irritum possit reuocari, ad instanciam predicte domine litteras nostras concessimus nostro sigillo (igy) munimine roboratas. Datum anno Domini millesimo CC° sexagesimo.

(Eredetie bőrhártyán a Csepcsányi-féle gyűjteményben, a M. Akadémia kézirat-tárában.)

385.

A keresztesek esztergami konventjének bizonyságlevele, hogy Mete Elusnak fia tizenkét ekényi földet Been mesternek eladott. 1260.

Frater Jacobus miseracione Diuina Magister Hospitalis Domus Sancti Stephani Regis de Strigonio et Conuentus eiusdem, omnibus presentes litteras inspecturis salutem in Domino Jesu Christo. Ad vniuersorum noticiam volumus peruenire, quod constitutis coram nobis Mete filio Elus de uilla Mortund (de) Parrochia Huntiensi ex una parte; et Been magistro filio Bitroldi ex altera; idem Mete proponens asseruit uiua uoce; quod ante destruccionem ac deuastacionem

Regni per Tartaros vna cum cognatis suis, videlicet Erney filio Geruasij, Benedicto, Martino filio Welchic, Chehuta filio Farcasij, Tadey filio Mathie, qui iam omnes essent defuncti; quidam vero ipsorum per Tartaros, quidam morte dominica, de terris hereditarijs suis terram ad duodecim aratra sufficientem, cum silua et feneto, nec non alijs utilitatibus, uendidisset pro triginta marcis argenti minus vna plenarie sibi persolutis B. magistro supradicto contradiccione aliqua non obstante, cum suis heredibus jure perpetuo possidendam; cuius robur ac priuilegium tempore Tartarorum fuisset corruptum; ijdem M. et B. magistri vnamiter ad robur et priuilegium postulantes per nos et sigillum nostri Conuentus renouari. In cuius renouacionem ad peticionem parcium presentes concessimus sigilli nostri Conuentus munimine litteras memoratas. Anno Domini M° CC° XL°.

A B C

(Eredetie bőrhártyán, melyről a vörös-sárga zsinóron függött pecsét már elveszett, a főmélt. hg. Eszterházy család levéltárában. Az évszám hibás, s úgy látszik, hogy az 1260 év értendő.)

386.

A győri káptalannak bizonyságlevele, hogy Péter Urkundnak fia Osl bán özvegye iránti kötelezettségére nézve halasztást nyert. 1254—1260.

Nos Magister Ch. Prepositus et Capitulum Ecclesie Jeuriensis damus pro memoria, quod sicut in litteris domini R. Palatini contineri perspeximus, Petrus filius Vrkund relicte Osl Bani in octauis Sancti Regis Stephani debuit soluere duodecim marcas coram nobis, nuncius eciam eiusdem Comitis Petri eodem die nostram adiens presenciam exhibuit nobis litteras domini Regis continentes, quod cum idem Petrus filius Vrkund pro magistro Chak ipsi domine debitor existat, idem-

que magister Chak sunt in seruicio Regis in Bulgaria, solucio eiusdem debiti usque ad reditum memorati magistri Chak de Bulgaria differretur. In cuius rei memoriam presentes duximus litteras concedendas.

Kivül egykoru irással : Pro relicta Osl Bani super duodecim marcis contra Petrum filium Vrkun.

(Eredetie bőrhártyán, melyről a hátul oldalvást oda nyomott pecsét már hiányzik a nemzeti Muzeum kézirattárában.)

387.

IV. Béla király Huntpaznan nemzetségbeli Buken comesnek az anyja kielégítése tekintetében tett birtokátruházását helyben hagyja. 1260. körül.

Bela Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex omnibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod Comes Buken filius Comitis Buken de genere Huntpaznan ad nostram accedens presenciam, exhibuit nobis priuilegium Capituli Posoniensis, et petens a nobis cum precum suarum instancijs humiliter copiosis, quod nos approbare, easdemque ratificare ac nostro dignaremur priuilegio confirmare. Cuius quidem tenor talis est:

Capitulum Ecclesie Posoniensis stb. (mint fentebb 380. sz. a.)

Nos itaque fidelitates et seruicia fidelissima ipsius Comitis Buken considerantes, ipsas ordinaciones et composiciones, ac litteras dicti Capituli eidem concessas, iustas esse cognouimus, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte uiciatas, de uerbo ad uerbum nostris litteris priuilegialibus inseri fecimus, auctoritate presencium — In cuius rei memoriam

mque firmitatem presentes concessimus litteras pri-
s dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno Domini millessimo ducentesimo — — — — — — — — — — — — — — — — — .

(Eredetie bőrhártyán, melynek alsó része a függő pecséttel együtt ki van vágva, a mélt. b. Nyáry család bagonyai levéltárában. Közli mélt. b. Nyáry Albert úr)

388.

A tatai konventnek bizonyságlevele, hogy Oliver comes a neki Vyda és társaitól járó elégtételt nem nyerte. 1260. körül.

Nos frater P. Diuina miseracione Abbas Monasterij Beati Petri de Thata, totusque Conuentus loci eiusdem, damus pro memoria, quod Comes Olyuerius iuxta continenciam priorum litterarum nostrarum memorialium, et iuxta extimacionem Demetrii filii Salomonis, Myke filii Bokoch, et Kemen filii Chenek, quadam terra Kataca uocata fuisset extimata; prout ab ore seruientis predictorum uirorum nomine Kumpe audiuimus, quarta feria proxima post octauas Pentecostes soluere debuisset Vyda, Mortino et Joanka coram nobis. Qui ipso die solucionis supra scripto non uenerunt, neque miserunt, Comite Olyuerio supradicto quatuor diebus expectante. Datum quarto die post predictam quartam feriam.

Kívül : Pro Comite Olyuerio contra Vyda, Mortun, Joanka super facto terre de Kataka.

(Eredetie bőrhártyán, a pecsét elveszett, a budai kir. kamarai levéltárban)

Függelék.

Néhány a nagy mongol-pusztítást tárgyazó kútfői adat.

Az 1241. és 1242-ki nagy mongol-pusztítás, vagyis nálunk ú. n. nagy tatárjárás, hazai történetünknek azon éveiben, melyekre a jelen kötet okmányai vonatkoznak, kétségkivül a legnevezetesebb európai, s egyszersmind nemzetünk sorsára legvészteljesebb esemény lévén; ennek folytán minél többoldalú tanulmányozása a magyar történetbuvárnak is egyik főfontosságú feladata. Szabadjon tehát itt függelékképen még néhány, nálunk kevesbbé ismeretes, azt tárgyazó kútfői adatot annál is inkább egybeállítanom, minthogy épen ezen fontos eseményre nézve a kútfői anyag igen hiányos*).

Tájékozásúl csak azt jegyzem meg, hogy az általában elismert legfontosabb kútfő Magyarországra nézve, melyet történetíróink Tamás spalatoi esperest-

*) „Wenn über eine bedeutende historische Frage viel gestritten wird, so darf man schon a priori voraussetzen, dass die Quellen, aus welchen ihre Beleuchtung geschöpft und entschieden werden soll, mangelhaft seyn müssen; und Letzteres findet bei der Invasion der Mongolen in Mitteleuropa in ganz vorzüglichem Grade Statt. Es lebte damals in diesen Gegenden kein einziger namhafter Chronist, der die grossen Ereignisse dieser Zeit in ihrer natürlichen Verbindung und Bedeutung aufgefasst und dargestellt hätte; und selbst an Chronikenschreibern der dürftigsten Art, wie sie das Mittelalter zu Hunderten hervorgebracht hat, welche über ihren kleinen Hausangelegenheiten oft die nächsten und wichtigsten Momente der Weltgeschichte übersahen, ist diese Periode ungewöhnlich arm.“ Palaczky Ferencz, der Mongolen-Einfall im Jahre 1241. (Abhandlungen der k. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften V. folyam, 2. kö.. Prága 1842. 372. l.)

nek (Thomas Archidiaconus Spalatensis) „Historia Salonitaná"-ja, s a meglévő okmányi apparatus által kiegészíteni és bővebben kifejteni szoktak, Rogerius mesternek (M. Rogerius Canonicus Varadiensis) munkája „Carmen miserabile super destructione Regni Hungariae per Tartaros facta." Így készültek túlnyomólag névszerint Szalay Lászlónak („A tatárjárás Magyarországon 1241—1242." Pest, 1856.) és Rosty Zsigmondnak („A tatárjárás történelme negyedik Béla király idejében." Pest, 1856.) munkái; s így írt a tatárjárásról Kukuljevics Iván is, ámbár ezektől eltérő irányban („Borba Hrvatah s Mongoli i Tatari", Zágráb 1863.). A három adat, melyet itt közlök, más oldalról nem kevésbbé nevezetes felvilágosítást nyújt; a mit hazánk történetíróinak közvetlen figyelmébe szintén ajánlok.

I.

XIII. századi tudósítás a mongolokról vagyis akkor általában ú. n. tatárokról.

Liber de Regnis aliquarum nationum presertim barbararum.

(A munkának XIII. századi szerzője magáról azt mondja: „Et ego bis fui presens, quum Tartari dominum eorum volebant ponere in throno Imperaterie Maiestatis, qui antecessorum suorum modum per omnia tenuerunt.)

De modis et moribus Tartarorum.

Tartari sunt ab aliis nacionibus gencium moribus et modis sic diuersi, quod vix posset absque tedio ipsorum diversitas explicari. Credunt enim simpliciter in Deum, et invocant nomen eius et confitentur, Deum esse omnipotentem et immortalem. Nulli minas inferunt non proponendo nomen Dei et dicendo sic: Norit Deus quid tibi faciam, et similia. Aliter vero Deum nullatenus reverentur per ieiunia et oraciones et afflicciones, vel alio quoquo modo, sicut debet facere homo, qui Deum credit esse. Tartari [illegible] am interficere non repu-

tant peccatum; et si dimitterent frenum in ore equi sui, dum deberet pasci, crederent Deum offendisse et mortaliter peccavisse. Fornicacionem et luxuriam non reputant peccatum; uxores ducunt plures; et oportet secundum consuetudinem eorum, quod accipiant novercam post obitum patris, et uxorem eciam fratris, et coitum faciunt cum eisdem. Tartari in facto armorum sunt strenui bellatores; plus quam alie naciones sunt suo domino obedientes. Et dominus potest ab eis accipere et auferre quidquid vult absque contradiccione eorum. In exercitu commorando dominus ipsis nihil dare tenetur; imo vivunt de venacionibus et predis, quas contra inimicos acquirere possunt. Quando Tartari ingrediuntur terram, in qua credunt victualium penuriam invenire, ducunt secum equas, vaccas et alia animalia, et de eorum lacte vivunt, et carnes equorum comedunt quando habent. Tartari equites sunt agiles, et in armis, precipue arcubus, bene docti; sed pedites non possunt incedere nisi pigre. Quando Capitaneus Tartarorum in prelio vel alibi precipit aliquid, continuo unusquisque novit, quid facere debeat et quid expediat; unde absque labore ab eorum Capitaneo gubernantur. Tartari sunt valde subtiles et ingeniosi et sagaces ad expugnandum et capiendum civitates et castra. Tartari semper querunt prerogativam contra inimicos suos, et avantagium; et non est verecundia fugere inter eos, si fuga in commodum cedit eis. Tartari hanc habent prerogativam inter alias naciones, quod si fuerint in campo belli contra inimicos suos per acies ordinati, si placuerit eis, prelium inchoabunt, si vero prelium voluerint evitare, inimici cum eis non poterunt inire conflictum. Preliari cum Tartaris est valde periculosum, quia in uno paruo bello Tartarorum plures moriuntur aut letaliter vulnerantur, quam in uno alto magno prelio alterius nacionis. Et hoc est propter sagittas et arcus, quos proiiciunt fortiter et directe; et sunt ita docti in arte sagittandi, quod eorum sagitte fere penetrant omne genus armorum. Quando Tartari debellantur, omnes simul fugiunt per turmas et acies ordinatas; persequi vero illos est valde periculosum, quum retrograde sagittas iaciunt fugiendo, et equos et homines vulnerant et occidunt. Preterea, quando vident homines dissolute sequentes, se vertunt continuo super illos, et sepe accidit, qui tri-

tenuerunt, debellantur. Non est magne apparencie Tartarorum, qui omes simul et congregati incedunt, acies mille Tartarorum quingentorum apparenciam bit. Tartari curialiter hospites suscipiunt, et libenter idunt cum eisdem; et volunt per modum similem deri, alioquin rapiunt violenter. Tartari alias terras a iliter occupare, sed postquam acquisiverint, nolunt abire; quia in castris et civitatibus nesciunt habitare, imo semper volunt esse in tentoriis et in campis. Tartari mirabiliter sunt cupidi et avari, et quocunque modo valeant, libenter arripiunt aliena, sua tamen expendere nec sciunt, nec eciam custodire, imo permittunt omnia devastari. Tartari, si in societate aliorum incedunt, si fuerint debiliores, valde efficiuntur humiles et benigni; si vero se noverint fortiores, erunt pessimi et superbi. Tartari pro aliquo incommodo eorum libenter menciuntur; et tamen in duobus mentiri non audent; in facto armorum videlicet, quod nullus ausus esset de probitate aut inmerito se iactare, aut negare si fugerint vel eciam fecerint vilitatem. Aliud est, quod si Tartarus solus aliquid perpetraverit, de quo debeat condempnari, interrogatus a judice non negabit, imo veritatem continuo confitetur. Et hec de Tartaris modis sufficiant, quia longum esset, modos per omnia singulariter enarrare. — — — — — — —

De secundo filio Octocan, qui vocabatur Batho. Batho secundus filius Octocan, cum gente illa, quam sibi dederat pater suus, equitauit versus partes septemtrionis, quoadusque peruenit ad Regnum Comanie. Comani vero, qui magnam habebant copiam armatorum, crediderunt bene posse defendere terram suam, et opposuerunt se Tartaris; sed de facili fuerunt debellati et fugerunt usque ad Regnum Hungarie, et adhuc usque ad hodiernum diem sunt multi Comani ibidem habitantes. Postquam vero Batho extra Regnum Comanie omnes fugavit Comanos, ad Regnum Rusye se transtulit, et de facili illud subiugavit. Occupavit insuper terram Gaczarie, et Regnum Bulgarie. Per viam suam fugerant Comani, equitavit et pervenit usque ad Regnum Ungarie, ibique invenit aliquos de Comanis circa flumen, quos cepit; alii vero Cumani fugierunt, quia Tartari non potuerunt flumen transire, versus Alamaniam, quousque pervenerunt ad ripam cuiusdam fluminis,

quod labitur per Ducatum Austrie. Et crediderunt Tartari transire per quendam pontem ibi factum. Sed Dux Austrie et alii vicini pontem occupaverant et munierant; unde Tartaris per pontem fuit transitus denegatus. Batho vero fuit plurimum turbatus, et precepit genti sue, quod natando super equos transirent flumen. Et ipse prior fuit ingressus, exponens se morti — — — Nam antequam possent ad ripam aliam fluminis pervenire, equi fuerunt fessi propter latitudinem fluminis et fortitudinem aque, et Batho cum magna quantitate suorum fuerunt submersi. Tartari vero illi, qui nondum ingressi fuerunt, aquas has videntes, magno dolore confusi redierunt ad Regnum Rusie et Comanie, que sine contradiccione tenebant. Postquam vero Batho fuit taliter suffocatus, ut superius est expressum, nunquam Tartari apud Alamaniam rediuerunt; heredes vero Batho successive terras, quas acquisierat, redierunt, videlicet Regnum Corasine, Regnum Comanie et Regnum Rusie. Et ille, qui n u n c tenet dominium Batho, vocatur Tochitay, et fui secundus filius secundi filii Octocan.

(A gréczi egyetem könyvtárának 33/34 fol. sz. a. kézirati papircodexéből közölte Dudik Béda.)

II.

Julián XIII. századi magyar domonkosrendinek levele a mongolok hadjáratairól.

(Ezen levélnek két különböző lectióját bírjuk, mely mindkettőnek közlése, tartalmuknak kritikai megitélése végett, látszik indokoltnak.)

A) Báró Hormayr-Hortenburg József kiadása szerint.

Venerabili in Christo patri, Dei gracia Episcopo Perutino, Apostolice Sedis Legato, frater Julianus Fratrum Ordinis Predicatorum in Ungaria servus, reverentiam tam debitam quam devotam. Cum secundum mihi iniunctam obedientiam ire deberem ad Magnam Ungariam cum fratribus mihi adiunctis, iniunctum nobis iter perficere cupientes, cum ad ulti-

mos fines Bruscie devenissemus, rei subscripte veritatem didicimus. Oy res miseranda et omnibus stupenda! Ungari pagani, et Bulgari, et Regna plurima a Tartaris sunt destructa. Quod autem sint Tartari, cuiusve secte, sicut petistis discrete, vobis tenore presencium enarrabo. Relatum est enim a pluribus, quod Tartari, qui prius inhabitabant terram, quam Cumani nunc inhabitant, dicuntur in veritate filii Ysmahel, inde Ysmahelite volunt nunc Tartari appellari. Terra autem, de qua prius sunt egressi, Gothia vocatur, quam Ruben Gothiani vocavit. Primum autem bellum Tartarorum taliter est inchoatum: Dux erat in terra Gothia Gurgutha nomine, qui sororem habebat virginem, parentibus defunctis sue familie presidentem, et honore virili se gerentem, ut dicitur. Expugnavit enim Ducem quendam sibi vicinum, et eumdem bonis suis spoliavit. Elapsis autem quibusdam temporibus, cum iterum eundem Ducem predictum Tartarorum natio expugnare, sicut consueverat, niteretur; ille sibi precavens, commisso bello cum predicta puella convaluit in pugnando, et eam, quam prius habuit adversariam, captivavit, conversoque in fugam suo exercitu, ipsam in captivitate positam violavit, et in signum majoris vindicte defloratam turpiter decollavit. Quo audito frater puelle memorate Gurgutha supra dictus Dux, nuntio ad virum prefatum delegato, tale fertur mandatum transmisisse: „Intellexi, quod sororem meam defloratam decollasti. Noveris, te opus mihi contrarium exegisse. Si soror mea forsitan fuit tibi inquieta, dampnificans te mobilibus, ad me accedere poteras ab ea equum judicem petiturus; vel si manibus propriis volebas te vindicare, debellatam captam defloratam, poteras in uxorem accepisse. Si autem occidendi propositum habuisti, nullatenus debueras deflorare. Immo vero in duobus dampnificans, et virginali pudicitie turpitudinem intulisti, et capitali morte eam miserabiliter condempnasti. Propter quod in vindictam necis puelle prefate scias, me tecum totis viribes congressurum.“ Hoc audiens Dux necis perpetrator, et videns se non posse resistere, fugit cum suis ad Soldanum de Hornach terra primo derelicta. His itaque peractis erat Dux quidam in terra Cumanorum nomine Witoph, cuius divitie tam preclare predicabantur, quod etiam pecora sua in aureis canalibus in campis pascebantur. Quem Dux alius de flumine Buchs

nomine Urech propter divitias expugnavit et devicit. Qui devictus cum duobus filiis suis, et paucis quibusdam, qui de belli periculo evaserunt, ad dictum Soldanum de Hornach transfugit. Soldanus vero iniurie, quam sibi forte quondam intulerat, reminiscens, quia vicinus fuerat, receptum in porta suspendit, et populum suum dominio suo subiugavit. Duo filii Witoph fugam protinus arripuerunt. Et quia refugium alias non habuerunt, ad prefatum Urech, qui patrem ipsorum et ipsos iam antea spoliaverat, sunt reversi. Qui ferati concitatus rabie, cum equis maiorem rapiens interfecit. Minor autem fugiens ivit ad Gurgutham Regem Tartarorum, rogans eum obnixius, ut de his, qui patrem eius et fratrem interfecerunt, vindictam exerceret, dicens, quod isti Duci, videlicet Gurguthe, honor remaneret, si sibi pro nece patris et spolio fratris retributio fieret et vindicta. Quod et factum est, ac habita victoria rogavit iterum Gurgutham Ducem juvenis prenominatus, ut de Soldane de Hornach vindictam acciperet pro miserabili patris nece, dicens, quod et populus relictus a patre, qui ibi quasi captivus tenebatur, esset sibi presidio sui exercitus in progressu. Ille de victoria iam dupplici debachatus sedulo concessit, quod juvenis suplicavit. Et egressus contra Soldanum, victoriam habuit sibi glorificam et honestam. Igitur quasi undique victoria fretus laudabili, Gurgutha supradictus Dux Tartarorum cum toto impetu belli progressum fecit contra Persas propter quasdam guerras, quas primitus habuerat ad invicem, ubi victoriam obtinuit perhonestam, et Regnum Persarum sibi penitus subiugavit. Ex his audacior effectus, et fortiorem se reputans, omnibus progressum cepit facere contra Regna, totum mundum sibi subiugare proponens. Unde ad terram Cumanorum accedens, ipsos Cumanos superavit, terram sibi subiugans eorum. Inde reversi ad Magnam Ungariam, de qua nostri Ungari originem habuerunt, et expugnaverunt eos quatuordecim annis, et in quintodecimo anno obtinuerunt eos, sicut ipsi pagani Ungari viva voce retulerunt. Illis obtentis reversi versus occidentem, spacio unius anni vel parum amplius quinque Regna paganorum maxima obtinuerunt; Faschiam, Meroviam, Regnum expugnarunt Bulgarum, quod quadraginta castra munitissima continebat tam populosa, quod de uno poterant exire quinquaginta millia armatorum;

ceterum et Wedint Regnum expugnabant, cuius duo Principes erant; et unus Principum cum toto populo et familia Tartarorum dominio se subiecit, alter vero loca munitissima ad tuendum se petit cum paucis populis, si valeret.

Nunc autem, cum in finibus Ruscie maneremus, prope rei sensimus veritatem; quod totus exercitus ad partes veniens occidentis, in quatuor partibus esset divisus. Una pars a fluvio Ethil in finibus Ruscie a plaga orientali ad Sudal applicuit. Altera vero pars versus meridiem iam fines Risennie, qui est alius Ducatus Ruthenorum, Regnum expugnabat. Tercia autem pars contra fluvium Denh prope castrum Orgenhusin, qui est alius Ducatus Ruthenorum, resistebant. Hoc tamen expectantes, sicut ipsi Rutheni, Hungari, Bulgari, qui ante fugerant, nobis viva voce ferebant, quod terra fluviis et paludibus in proxima hieme congelatis, totam Rusciam toti multitudini sic facile est depredari, sicut totam terram Ruthenorum.

Sic tamen hec omnia intelligatis, quod Dux ille primus Gurgutha nomine, qui hoc bellum inchoavit, est defunctus. Nunc autem filius ejus Chayn regnat pro eodem, et residet in civitate magna Hornach, cuius Regnum obtinuit pater eius prima fronte. Residet autem tali modo: palatium habet ita magnum, quod mille equites intrant per unum hostium, et eidem inclinantes equites exeunt nichilominus insidentes. Dux autem ille prefatus paravit sibi lectum pergrandem et altum columpnis aureis, lectum inquam aureum et preciose cooperтum, in quo sedet gloriosus et glorificatus preciosis circumdatus indumentis. Hostia autem ipsius palatii per totum aurea sunt, per que transeunt sui equites incolomes et immunes. Alii vero nuncii, si pedites transeunt per ostia, vel equites, et si pedibus limen hostii tangunt, ibidem gladio feriunter; sed cum summa reverentia oportet quemlibet alienum pertransire. In tali vero pompa residens, misit exercitus per diversas terras; videlicet ultra mare, et quanta ibi fecerit, forte vos audivistis. Alium autem exercitum copiosum misit juxta mare super omnes Cumanos, qui ad partes Hungariorum transfugerunt. Tercius autem exercitus obsidet Rusciam, sicut dixi.

Verum ut de bello vobis significarem, dicitur, quod longius iaciunt, quam alie consueverint naciones. In prima con-

gressione belli, ut dicitur, non sagittant, sed quasi pluere sagittas videntur. Gladiis et lanceis minus apti dicuntur ad bellum. Taliter autem cuneum suum ordinant, quod decem hominibus unus Tartar preest, iterum centum hominibus unus centurio. Hoc ideo tali astucia factum est, ne exploratores supervenientes possint inter eos aliquatenus latere. Et si forte contingeret numerum eorundem diminui per bellum, posset restitui sine mora, et populus collectus ex diversis, infidelitatem aliquam non possit facere. Quemlibet denarium ex linguis diversis collegerunt. Omnium Regnorum, que obtinent, Reges, et Duces, ac magnates, de quibus est spes, quod aliquando possint facere aliquam resistenciam, interficiunt sine mora. Milites autem fortes et rusticos ad prelium ante se mittunt armatos ad preliandum sine sponte. Alios vero rusticos ad preliandum minus aptos relinquunt ad colendam terram, et omnium tam ad prelium compulsorum, quam occisorum uxores, filias et cognatas dividunt ad singulos viros terre cultui relictos, cuilibet decem vel plures assignantes, et imponunt eisdem, ut de cetero Tartari nuncupentur. Milites vero, qui ad prelium compelluntur, et si bene pugnant et vincunt, parva gracia eis. Si vero in prelio moriuntur, nulla cura eis. Si autem in prelio retrocedunt, sine misericordia a Tartaris occiduntur. Pugnant ergo fortius, ut in posterum non vivant, sed ut citius moriantur. Castra munita non expugnant, sed prius devastant terram, et populum depredantur, et eiusdem terre populum congregatum compellunt ad pugnam ad expugnandum ipsum castrum. De multitudine autem ipsius exercitus vobis aliquid non scribo, nisi quod omnium Regnorum, que obtinent, milites ad pugnam aptos compellunt ante se preliari. Fertur a pluribus re certa, et Dux de Sudal mandavit per me Regi Hungariorum viva voce, quod nocte dieque consilium habent Tartari, qualiter vincant et obtineant Regnum Hungariorum Christianorum. Propositum enim habent, ut veniant et expugnent Romam, et ultra Romam. Misit ergo legatos ad Regem Hungariorum, qui venientes per terram Ducis de Sudal, et litteras Regi Hungariorum missas Dux ille recepit ab eis, et legatos ipsos cum sociis mihi deputatis etiam vidi. Predictas litteras a Noe Duce de Sudal mihi datas ad Regem Hungariorum deportavi. Littere autem scripte sunt litteris paganis et lingua

Tartarica. Unde Rex, qui eas possint legere multos invenit, sed intelligentes non invenit. Nos autem cum transiremus per Cumaniam, pagannm quendam invenimus, qui nobis eas est interpretatus. Hec sunt autem, qne litere continent: „Ego Chayn nuntios Regis celesti, cui dedit potentiam super terram, subicientes mihi se exaltare, et deprimere adversantes. Miror de te Hungarorum Regule, quod cum ad te miserim tricesima vice legatos, quare ad me nullum remittis ex eisdem, sed nec nuntios tuos, nec literas mihi mittis. Scio, quod Rex es dives et potens, et multos habes sub te milites, solusque gubernas magnum Regnum. Ideoque te mihi difficulter subicis sponte tua. Melius tibi tamen esset et salubrius, si te subiceres mihi sponte. Intellexi insuper, quod Cumanos servos nostros sub tua protectione suscepisti; unde mando tibi, quod eos de cetero apud te non teneas, et me adversarium non habeas propter ipsos. Facilius enim est Cumanis evadere, quam tibi, quia illi sine domibus cum tentoriis ambulantes possunt forsitan evadere; tu autem in domibus habitans, habes castra et civitates, quomodo effugies manus meas?“

Notum sit omnibus Christi fidelibus, quod hoc scriptum Rex Hungarie delegavit Patriarche Aquilegiensi, et Patriarcha transmisit Episcopo Brixinensi, et Comiti Tyrolensi, ut et ipsi uniuersis Christi fidelibus transmittant, admonendo eos, ut Deum pro Ecclesia exorare studeant. Preterea scire desideramus omnes, ad quos presens scriptum pervenerit, quod lator presentium justus et veredicus sit.

(Boehmer János Frigyes közlése után Hormayr, Die goldene Chronik von Hohenschwangau, München 1842., második rész, 67. sk. ll.)

B) Dudik Béda kiadása szerint.

Viro venerabili in Christo patri Dei gratia Perusino Episcopo, Apostolice Sedis Legato, frater Julianus Fratrum Ordinis Predicatorum in Ungaria, servus Vestre Sanctitatis, reverentiam tam debitam, quam devotam. Cum secundum iniunctam mihi obedientiam ire deberem ad Magnam Ungariam cum fratribus mihi adiunctis, iniunctum nobis iter arripere

cupientes, cum ad ultimos fines Brussie devenissemus, rei dedicimus veritatem, quod omnes Thartari, qui eciam Vngari pagani vocantur, et Bulgari, et Regna quam plurima, a Thartaris penitus sunt devastata. Quid autem sint Thartari? cuiusve secte sint? prout melius potuimus directe Vobis tenore presentium enarrabimus. Relatum est mihi a quibusdam, quod Thartari inhabitabant terram prius, quam nunc Cumani inhabitant, et dicuntur in veritate filii Ysmahelis, unde et Ysmahelite volunt nunc Thartari nuncupari. Terra autem, de qua prius sunt egressi, Gotta vocatur, quam Ruben Gottam vocavit. Primum autem bellum Thartarorum sic est inchoatum: Dominus erat in terra Gotta, Gurgatam nomine, qui sororem habebat virginem, parentibus defunctis sue familie presidentem, et more virili, ut dicitur, se gerentem. Expugnabat quemdam Ducem vicinum, et eundem suis spoliabat. Elapsis autem quibusdam diebus, cum Ducem iterum predictum Thartarorum natione, sicut consueverat, expugnare niteretur; ille sibi precavens, commisso bello cum puella supradicta prevaluit in pugna, et eam, quam prius habuit adversariam, captivavit, conversoque in fugam suo exercitu, ipsam in captivitate positam violavit, et in signum maioris vindicte, defloratam iam turpiter decollavit. Quo audito frater puelle memorate Gargatam supradictus Dux, nuntio ad prefatum virum delegato, tale fertur mandatum transmisisse: „Intellexi, quod sororem meam captam et defloratam decollasti; noveris, quod opus mihi contrarium exegisti. Si soror mea tibi forsitan fuit inquieta, dampnificans te in rebus mobilibus, poteras ad me accedere, equum de ea iudicium petiturus; vel, si volens te propriis manibus vindicare, debellatam captivasti et defloresti, ducere eam poteras in uxorem. Si autem eam occidendi propositum habuisti, nullatenus debueras eam deflorare. Nunc vero in duobus damnificans, et virginali pudicitie turpitudinem intulisti, et capitali eam morte miserabiliter condempnasti. Propter quod in vindictam necis puelle nominate scias, me tecum totis viribus congressurum.“ Hoc audiens Dux necis perpetrator, et videns, se non posse resistere, fugit cum suis ad Soldanum de Ornach, terra propria derelicta. Hiis itaque gestis erat Dux quidam in terra Cumanorum, nomine Vithut, cuius divitie tam preclare predicantur, quod etiam pecora in

campis in aureis canalibus adaqu
manorum de fiumine Buc, nomine
divitias, et devicit. Qui devictus
dam paucis, qui de belli pericul
Soldanum de Ornach transfuger
iniurie, quam sibi quondam forte
terat; receptum in porta ipsum
dominio subiugavit. Duo vero fili
tinus arripuerunt; et quia refugi
prefatum Euthet, qui patrem eor
rat, sunt reversi. Qui ferali attri
maiorem interficere (igy); minor
ad Gurgatam Ducem Thartarorui
gans eum obnixius, ut de Euthet,
trem interfecit, vindictam exerce
videlicet quod Gurgatam honor
fratris, et patris spolio, retributi
factum est. Hac habita victoria r
gatam iuvenis prefatus, ut de Sc
acciperet pro miserabili nece pat
pulus relictus a patre, qui ibi qua
in presidio sui exercitus in prog
duplici corde et animo debaccatu
venis postulavit, et egressus cont
buit sibi glorificam et honestam.
ria fretus laudabili, Gurgatam su
cum toto impetu belli progressu
quibusdam guerris, quas primitu
victoriam habuit perhonestam, et
subiugavit. Ex hiis audacior effec
omnibus super terram, cepit facer
dum sibi subiugare proponens. U
manorum accedens, ipsos Cuma
subiugans eorumdem. Inde rever
quibus nostri Ungari originem ha
XIV annis, et in XV° optinuerunt
Ungari retulerunt viva voce. Illis
dentem spatio unius anni vel pa
maxima paganorum optinuerunt,

etiam LX^ta castra munitissima capiebant tam populosa, quod de uno eorum poterant exire 50 milia militum armatorum. Ceterum quoque et Wedin, et Merowiam, Poydowiam, Mordanorum Regnum expugnabat, cuius duo Principes fuerunt. Et unus Princeps cum toto populo et familia Thartarorum dominio se subicerunt. Alter vero munitissima loca ad tuendum se petiit cum paucis populis, si valeret. Nunc autem, cum nos in finibus Ruscie maneremus, prope rei scimus veritatem, quod totus exercitus Thartarorum, veniens ad partes occidentis, in IIII partes est divisus. Vna pars ad fluvium Ethil in finibus Ruscie a plaga orientali ad Sudal applicuit. Altera vero pars versus meridiem iam fines Recennie, quod est alius Ducatus Rutenorum (igy), quam nunquam expugnabant. Tertia autem pars contra fluvium Den prope castrum Ovcheruch, qui est alius Ducatus Ruthenorum, residebat; hi (hoc) tamen expectantes, quod sicut et ipsi Rutheni, Ungari, et Bulgari, qui ante eos fuerant, viva voce nobis referebant: quod, terra fluviis et paludibus in proxima hieme congelatis, totam Ruziam toti multitudini sic facile est eis depredari, (sicut) totam terram Ruthenorum. Sic tamen intelligatis hec omnia, quod ille Gurgatam Dux, primitus qui bellum inchoavit, est defunctus. Nunc autem filius eius Chaym regnat pro eodem, et residet in civitate magna Ornach, cuius Regnum obtinuit pater eius prima fronte. Residet autem tali modo: Palatium habet tam magnum, quod mille equites intrant per unum hostium, et iidem (eidem?) inclinantes equites exeunt nihilominus insidentes. Dux autem prefatus paravit sibi lectum grande et altum, columnis aureis inixum. Lectum inquam aureum, et preciosissime coopertum, in quo sedet quasi gloriosus, et circumdatus gloriosissimis indumentis. Hostia autem ipsius palatii per totum aurea sunt. Per que equites sui transeunt inclinantes, et incolomes, et imunes. Alieni sui nuntii, si equites transeunt per hostia, vel pedites, si pedibus limen hostii tangunt, ibidem gladio feriuntur. Sed cum summa reverentia oportet alienum quemlibet transire. In tali ergo pompa residens, misit exercitus suos per diversas terras, videlicet ultra mare, sicut credimus, et quanta ibi fecerit, etiam vos audivistis. Alium autem exercitum copiosum misit iuxta mare super omnes Cumanos, qui ad partes Ungarie transfugerunt.

Tertius autem exercitus obsidet totam Rusciam, sicut dixi. Verum ut de bello vobis significem, dicitur, quod longius iaciunt sagittis, quam cetere consueverint nationes, et in prima congressione belli, sicut dicitur, non sagittare, sed quasi pluere sagitte videntur. Gladiis et lanceis dicuntur minus apti ad bellum. Taliter enim suum cuneum ordinant: quod X hominibus unus Thartar preest; item centum hominibus unus centurio preest. Hoc in tali astutia faciunt, ne exploratores supervenientes possint aliquatenus latere inter eos; et si forte contingeret, eorum aliquem diminui propter bellum, possit restitui sine mora; et populus collectus ex diversis, infidelitatem aliquam facere non possit, quem ex diversis linguis et nationibus collegerunt. Omnium Regnorum, que obtinent, Duces et Magnates, de quibus est spes, quod aliquando possint facere resistentiam, interficiunt sine mora. Milites autem, et rusticos fortes ad prelium, ante se mittunt armatos ad preliandum sine sponte. Alios autem rusticos ad preliandum minus aptos relinquunt ad excolendam terram, et omnium (tam) occisorum, quam ad prelium missorum, uxores et filias et cognatas dividunt ad singulos viros cultui terrae relictos, cuilibet XII vel plures assignantes, et imponunt eisdem, ut Thartari de cetero nuncupentur. Milites vero, qui ad preliandum compelluntur, si bene pugnant et vincunt, parva (eis) gratia; si vero in prelio moriuntur, nulla cura; si vero in prelio retrocedunt, sine mora a Thartaris occiduntur. Ideoque preliantes appetunt occidi potius in prelio, quam gladiis Thartarorum feriri. Pugnant ergo fortius, ut non vivant in posterum, sed ut citius moriantur. Castra munita non expugnant, sed prius terram devastant, et populum depredantur, et eiusdem terre populum simul congregant et compellunt ad pugnam, ad expugnandum ipsum suum castrum. De multitudine omnium exercitus sui vobis non rescribo aliquid, nisi etiam quod omnium Regnorum, que obtinuit, milites ad pugnam aptos ante se compellit preliari. Fertur a pluribus re certa, et Dux de Sudal mandavit per me Regi Ungarie viva voce, quod die noctuque consilium habent Thartari, qualiter veniant et obtineant Regnum Ungarie Christianum. Propositum enim habere dicuntur, quod veniant et expugnent Romam, et ultra Romam. Unde legatos misit Regi Ungarie,

qui venientes per terram Sudal captivati sunt a Duce Sudal, et litteras Regi missas Dux ille recepit ab eis; et legatos ipsos cum sociis mihi deputatis etiam vidi. Predictas litteras a Duce Sudal mihi datas ad Regem Ungarie deportavi. Littere autem scripte sunt litteris paganis, sed lingua Thartarica. Unde Rex eas, qui possint legere multos invenit; sed intelligentes nullos invenit. Nos autem cum transiremus per Carmaniam (?), civitatem magnam paganam, quemdam invenimus, qui eas nobis est interpretatus. Est autem hec interpretatio:

„Ego Chaym nuntius Regis Celestis, cui dedit potentiam super terram subicientes in se exaltari, et deprimere adversantes. Miror de te, Rex Ungarie, quod cum miserim ad te iam tricesima vice legatos, quare ad me nullum remittis ex eisdem? sed nec nuntios tuos vel litteras mihi remittis. Scio, quod Rex dives es et potens, et multos sub te habes milites, solusque gubernas magnum Regnum. Ideoque difficile sponte te mihi subicis; melius tibi tamen esset et salubrius, si te subiceres sponte mihi. Intellexi insuper, quod Cumanos, servos meos, sub tua protectione detineas; unde mando tibi, ne eos de cetero apud te non teneas, et me adversarium tibi non habeas propter ipsos; facilius est enim eis evadere, quam tibi; quia illi sine domibus cum tentoriis ambulantes possunt forsitan evadere, tu autem in domibus habitans, habens castra et civitates, qualiter effugies manus meas?!“

Sed hec non pretermittam. Iterum dum ego remansi in curia Romana, precesserunt me ad Magnam Ungariam quatuor fratres mei, qui pertransientes per terram Sudal, in finibus Regni eius occurrerunt quibusdam Ungaris paganis fugientibus a facie Thartarorum, qui libenter fidem Catholicam recepissent. Et dum versus Ungariam Christianam venissent, audiens Dux predictus de Sudal, indignatus fratribus predictis revocatis inhibuit, ne legem Romanam predicarent Ungaris memoratis, et propter hoc expulit fratres predictos de terra sua; tamen absque molestia, qui nolentes redire, et viam factam facile dimittere, declinaverunt ad civitatem Recessue, si viam haberent, ut in Magnam Ungariam, vel ad Morducanos, vel ad ipsos Thartaros pertransirent. Duobus autem fratribus ibi relictis, ex ipsis, conductis interpretibus, in festo

Apostolorum Petri et Pauli proximo transacto, venerunt i
Ducem Morducanorum alterum, qui eodem die egressus
isti venerant, cum toto populo et familia, sicut superius d
mus, Thartaris se subiecit. De cetero, quid de duobus fra
bus illis factum sit, utrum mortui sint, vel a Duce ipsa
ad Thartaros deducti, penitus ignoratur. Duo fratres re
ammirantes de mora eorumdem, circa festum Michaelis
ximo celebratum miserunt quemdam interpretem, de e
vita cupientes certificari; quem etiam Morducani invad
occiderunt. Ego autem, et socii mei, videntes terram a T
taris occupatam, et regiones munitas conspicientes e
nullum fructum fructificandi, reversi sumus ad Ungariam
licet per multos exercitus et latrones transivimus, Sanc
men Ecclesie orationibus et meritis suffragantibus, pe
mus ad fratres nostros et claustrum incolumes et inm
Ceterum cum tale Dei flagellum adveniat et adproxim
filios Ecclesie sponse Christi, quid fratribus his age
quidque faciendum sit, Vestre Sanctitatis discretio dig
sollicite providere. Preterea, ut nihil ex his maneat p
missum, Paternitati Vestre significo, quod cum quidam
cus Ruthenorum nobis aliqua rescriberet de historia
Judicum, dicebat, quod Thartari sint Madyanite, qui
Cethym (igy) pariter contra filios Israel expugnantes, d
sunt a Gedeone, sicut in libro Judicum continetur. Un
gientes dicti Madianite, habitaverunt iuxta fluvium q
dam nomine Thartar, unde hi Thartari sunt vocati.

(A római vatikáni eredeti kézirat után Dudik Béda, Iter Romanum
Bécs, 1855. 327. sk. ll.)

III.

Szubutai mongol vezér.

(„Soubutaï général mongol." Ez azon mongol vezéreknek egyik
különösen Magyarországban 1241. és 1242. harczoltak.)

Souboutaï ou Soubudaï, surnommé Bahador ou le h
était un général mongol, dont le nom, mal lu dans les
scriptions qu'on a faites en lettres arabes, s'est chang

Suida, Soundaï et Sounathy; il est compté parmi ceux qui ont concouru à l'établissement de l'empire de Tchingkis-Khan. Il était de la tribu des Ouriyangkit; ses ancêtres, établis sur les bords du fleuve Onon, avaient coutume de se rencontrer à la chasse avec Tun-pi-naï, trisaïeul de Tchingkis. Ces rencontres avaient lié les deux familles depuis cinq générations. Haban, contemporain de Tchingkis, eut deux fils; l'aîné, nommé Khourkhoun, et le cadet, nommé Souboutaï. Tous deux étaient courageux et habiles à tirer de l'arc; mais Souboutaï se fit surtout remarquer par son intrépidité, et par le talent, fort estimé des Chinois et des Tartares, d'imaginer des stratagèmes et des ruses de guerre.

Lorsque Tchingkis eut établi son ordre sur les bords du lac de Pan-chou-na ou de la rivière Loung-kiu, Haban voulut lui conduire en tribut un troupeau de moutons; mais il fut attaqué par des brigands et emmené en captivité. Ses deux fils se mirent à la poursuite des brigands, les tuèrent et délivrèrent leur père. Celui-ci servit sous Tchingkis dans la guerre contre les Naïman, en qualité de chef de tribu. Ce fut aussi à cette époque que Souboutaï entra au service du prince mongol avec la même qualité. En 1212. il attaqua Houantcheou, appartenant aux Tchoutchi, monta le premier à l'assaut, et s'empara de la ville.

En 1216. Tchingkis convoqua une assemblée de ses généraux pour marcher contre les Merkites. Il demanda quel était celui qui voulait attaquer le premier; Souboutaï s'offrit, et Tchingkis ayant loué son courage, voulut lui donner un corps de cent hommes d'élite pour le soutenir; mais Souboutaï s'y opposa. „Restez en repos, dit-il, je me charge de tout.“ Il alla trouver les Merkites, en feignant d'abandoner la cause de Thingkis. Pleins de confiance en ses rapports, les Merkites négligèrent de faire leurs préparatifs, et quand le gros de l'armée Mongole fut parvenu sur le fleuve Tchen (Djem), il fondit sur eux, et prit deux de leurs généraux. Houtou, chef de la tribu, se sauva dans le Kiptchak, et le reste se soumit.

Tchingkis ayant fait la guerre aux Ouigours du Kharisme, Mohammed, que les Chinois nomment Mieï-li, abandonna son royaume, et prit la fuite. Souboutaï eut ordre de le poursuivre, et il eut pour collégue dans cette expedition Tchepe-

nouyan, autre général mongol célèbre dans l'occident. Parvenu au fleuve Hoeï-li, Souboutaï fit halte sur la rive orientale, et ordonna d'allumer trois bûchers pour faire briller la force de son armée. A cette vue Mohammed effrayé, profita de la nuit pour s'enfuir. Souboutaï, à la tête d'un corps de dix mille hommes, continua de se porter sur ses traces depuis la rivière Pou-hau et la ville de Pi-li-han jusqu' à Mieï-li, marchant jour et nuit, et ne laissant pas au prince fugitif un seul instant de repos. Il l'obligea d'entrer dans la mer, c'est-à-dire, dans une île de la mer Caspienne, nommée Abiscoun, ou ce malheureux prince mourut épuisé par la fatigue et le chagrin. Le général tartare s'empara de ses trésors, consistant en pierres précieuses et en vases d'argent, et il les envoya à son maître. — — — — — — — — — — — —.

Souboutaï demanda et obtint la permission d'aller châtier le peuple du Kiptchak. A la tête de son armée, il fit le tour de la mer Thian-ki-sse (Denghiz, la mer Caspienne), et revint jusqu' aux monts Thaï-ho (le Caucase), dont il perça les rochers pour s'ouvrir un passage. Il obtint d'abord peu de succès ; mais ayant recontré des chefs de tribus nommés Juliki et Thathakhar, il réunit toutes les troupes sur la rivière de Poutsou, et par une marche rapide, il soumit tous les peuples de ces contrées jusqu' au fleuve Oliki (le Wolga). Une seule rencontre et un seul combat le firent triumpher des chefs des Wolosse (Russes), Mitchhisselao le grand et le petit (Mestislaff). Il exerça de grands ravages dans le pay des Asou (Ases ou Alains). — — — —

Souboutaï fut interrompu dans le cours de ses conquêtes par un ordre de Tchingis, qui voulait l'employer à la conquête de Tangut. Il résista long-temps à cet ordre, mais enfin, obligé d'y ceder, il revint à la cour, traversa le grand désert, battit les tribus de Hia-sa-li, Ouïgur, The-le-tchhi-min et autres, et soumit toutes les villes situées sur le fleuve Jaune, du côté de la Tartarie. Il ne revint de ce pays qu' après la mort de Tchingis.

En 1229. Ogodai lui fit épouser une princesse du sang, nommée Thomieikan stb. — — — — — — — — — — —

En 1235. les Mongols envoyèrent une nouvelle expedition dans le Kiptchak. Souboutaï en fit partie, et fut même désigné

par Batou pour commander l'avant-garde. Le roi de Comans, nommé Pa-tchhi-man ou Batchman, fut saisi de terreur à cette nouvelle, et prenant la fuite, il se retira sur la mer, c'est-à-dire dans une île de la mer Caspienne. On vainquit encore un fois les Russes, et on mit le siége devant Tholisseko. Souboutaï n'ayant pu s'en rendre maître, marcha contre le prince des Russes, lui livra bataille, le prit, s'empara de Yelieïpan et d'autres villes des même contrées, et soumit toutes les tribus qui les habitaient.

En revenant, les Mongols passérent les monts Khatsali, et attaquèrent les Madjars ou Hongrois. Batou et ses compagnons entrèrent dans leur pays par cinq côtés différens, et Souboutaï donna une nouvelle preuve de son habilité, en imaginant un stratagème pour tromper Khieïlin, prince de cette nation. Parvenus au fleuve Thun-ning, le corps de Batou passa cette riviére par en-haut, à l'endroit où elle était moins profonde, et où il y avait un pont. Le corps de Souboutaï au contraire devait le traverser plus bas, dans un endroit très profond : il imagina de lier ensemble des poutres, et d'y faire passer son armée, de sorte, qu'il pût venir au secours de Batou, qui ayant traversé le premier se trouvait engagé. Le prince mongol rebuté par la résistance, qu' il venait d'essuyer, était tenté de revenir sur ses pas. „Retournez si vous voulez, lui dit Souboutaï ; pour moi, je ne m'arrêterai qu'au fleuve Tho-na (Danube) après avoir achevé de subjuguer les Madjars.“ Il se mit en marche, et Batu ne put s'empêcher de le suivre.

A la mort d'Ogodaï, il y eut une grande assemblée de tous les princes de la famille de Tchingis. Batou ne voulait pas s' y rendre ; mais Souboutaï lui représenta qu'étant l'ainé de tous ces princes, il lui était impossible de s'en dispenser. Batou partit donc pour l'assemblée qui se tint sur le bord de la rivière Yetchiti. Après l'assemblée, Souboutaï revint à son campement sur le Tho-na, et il y mourut à l'âge de soixante-treize ans. Conformement à l'usage des Chinois, on lui donna un titre qui rappellait ses plus belles actions ; ce fut le titre de roi du Ho-nan, à cause de la conquête de cette province qu'il avait enlevée aux Kin. L'épithète honorifique qui fut jointe à son nom fut celle de fidèle et invariable. Il laissa un

veaux Melanges Asiatiques II. köt. Paris, 1829.

NUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

A

GYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

KIADÁSA

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, a brüsszeli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból. Összeszedte s lemásolta Hatvani (Horváth Mihály). I. KÖT. 1441—1652. Pest 1857. XXI és … II. KÖT. 1553—1580. Pest. VIII és 307 l. — III. KÖT. 1580—1605. … VIII és 271 l. — IV. KÖT. 1606—1652. Pest 1859. VIII és 92 l. … hasonmásolt levéllel. — Monum. Diplom. I—IV. kötet.

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, londoni könyv- és levéltárakból. Összegyűjtötte és lemásolta Simonyi Ernő. 1521—1717. … VII és 516 l. — Monum. Diplom. V. köt.

ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR (Fejér György Codex Diplomaticus folytatása). Közzé teszi Wenzel Gusztáv. I. KÖT. 1001—1235, függelékül: Kritikai jegyzetek Fejér György „Codex Dipl. Hungariae ecclesiasticus ac civilis" című munkájának ezen korszakra illető részeire. Pest 1860. XLII és 405 l. — II. KÖT. 1234—1260 és Függelékül … Új Okmánytár és a kapcsolt országok … Pest 1861. … 402 l. — III. KÖT. 1261—1272, s Függelékül … levéltárai … szempontjából. Pest 1862. XV és 363 l. — IV. KÖT. … 1290. Pest 1864. XX és 414 l. — V. KÖT. 1290—1301 és Függelékül … „Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram … " című munkájával. Pest 1864. XVI és 336 l. — VI. KÖT. … 1. kötete: 890—1235. Pest 1867. XXXVI és 578 l. — Monum. Diplom. VI—XI. köt.

… kötetek csakis fel vannak véve, hogy … nála adat… Árpádkori Új Okmánytárnak egyszersmind … a Londoni … egy újabb kötet; Mikszáth … M. Okmánytár, két kötetben. … királyi Levéltárakra … kötetben.

MÁSODIK OSZTÁLY: ÍRÓK.

SZERÉMI GYÖRGY, II. Lajos és János királyok házi káplánja EMLÉKIRATA MAGYARORSZÁG ROMLÁSÁRÓL. 1484—1543. Kiadta Wenzel Gusztáv. Pest 1857. XXXIV és 410 l. — Monum. Script. I. köt.

VERANCSICS ANTAL, m. kir. helytartó, esztergomi érsek ÖSSZES MUNKÁI. Közli Szalay László (I—V.) és Wenzel Gusztáv … Történelmi dolgozatok deák nyelven. Pest 1857. XX. … — … Történelmi dolgozatok magyar nyelven, … Vegyesek. Pest 1857. … l. — III. KÖT. Első portai követség 1553—1554. Pest 1858. … l. — IV. KÖT. 1555—1557. Pest 1860. XI és V 391 l. — V. KÖT. … portai követség 1557—1558. Pest 1860. VIII és … l. — VI. KÖT. … Levelei 1539—1550. Pest 1860. VI és 573 l. — VII. KÖT. … 1549—1559. Pest 1860. VI és … l. — VIII. KÖT. … 1562. Pest 1868. XIV és … l. — Monum. Script. III. VI. … kötet.

LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
ORGANIZED 1891
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

STANFORD UNIVERSITY LIBRA
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7

DATE DUE